Themiſtius

Libri paraphraſeos Themiſtij: Peripatetici acutiſſimi.

In Poſteriora Ariſtotelis.
In Phyſica.
In Libros de anima.
In Cõmentarios de memoria ⁊ reminiſcentia.
De ſomno ⁊ vigilia.
De inſomnijs.
De Diuinatione per ſomnium.

Interprete Hermolao Barbaro patritio Ueneto. Poſitis in locis ꝓprijs caſtigationibus ꝗ̃plurimis: quas auctor idem poſt primam huius operis impreſſioneꝫ addidit. Adiectis preterea in hac nouiſſima impreſſione additionibus multis ab Excellentiſſimo quodam Philoſopho: que Themiſtij obſcuriora quedaꝫ loca apertiſſima reddunt.

✠

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶Hermolai Barbari Patritij Veneti Zacharię equitis filij in Paraphraſin Themiſtij Peripatetici Pręfatio. Ad Sixtum.IIII. Pont. Maximum.

QUi tibi ſtudiorum ſuorum opera nũcupant, Pontifex ſũme Sixte quarte: alij id agunt: vt te viciſſim ſibi ꝓmereantur: alij/vt fructuꝫ aliquẽ ſentiãt iudicij tui de ſe: alij/vt abs te tuti ꝓhibeantur: alij ob alias cauſas. Ego vero hęc tibi dedico: tum vt meam in te obſeruãtiam ꝑſertimqꝫ Zacharię patris: qui iſtic ad te pro Venetis agit legatus: agnoſcas: tum vel maxime vt te pro fide eaq̃ a me tibi vt principi meo debetur: ſũma inſtituti illius tui pręclari ⁊ diuini cõmoneam: quod protinus ꝙ̄ creatus Põtifex es flagrantiſſime amplexus videris adiuuandi prouehendiqꝫ literas: quę ꝓculdubio ſine auctoritate ⁊ diligentia doctiſſimi Principis aut interiturę penitus videbantur: aut ad priſtinam barbariem rediturę. Nam ⁊ ingenia vndiqꝫ conduxiſti: ⁊ bibliothecam opulentiſſimam ęre tuo impenſaqꝫ publicaſti. Nunc te obſecrant obteſtanturqꝫ bonę omnes artes: ne (quę tuę maxię occupationes ſunt) negligentiuſcule in poſterum habeantur. Errant qui credunt grauius eſſe cum quibuſuis hoſtibus: ꝙ̄ cum imperitis ⁊ indiſertis bellum. Inteſtinum hoc: ⁊ intra parietes: ac perpetuum. Illud externum temporariũqꝫ. In eo libertas: imperiuꝫ: vita ſub alea eſt. In hoc labes animi certa. Per illud deſinas viuere vt res peſſime cedat. Per hoc viuas omnino: ſed viuas nõ homo. A barbaris/a feris/a vulgo/differimus: ꝙ literas habemus: illi nõ habẽt. Cęteris vincimur. Tolle hoc diſcrimen: deteriores ſimus ꝙ̄ ferę ꝙ̄ vulgus. Hoc tibi (quod cępiſti) ſpectandum identidem pręmendumqꝫ aſſidue propoſitum eſt. Nullę ſint cogitationes tuę tam multę: tam arduę: quę curam tibi hanc aut excutiant aut offundant. Sub Nicolao Principe exercere ſe ac reuireſcere ſtudia cęperunt. Niſi tu (quod facis) facere perſeueres: neceſſe eſt conſeneſcant denuo atqꝫ decedant. Igitur Themiſtium e familia Ariſtotelis elegantem Ph̃m: ad te in latinum ſermonem conuerti: ratus non ingratiſſimam tibi rem me facturum: ſi ph̃ia ea (quę de natura eſt) latinis literis quanta modo legitur in ſcholis contineretur. Videbam nihil incultius: horridius: ineptius: ꝙ̄ partem iſtam literaturę haberi. Placuit periclitari in Themiſtio: an iſtęc quoqꝫ proprietatẽ ⁊ lucem Romanę linguę reciperent.

QPpido ꝙ̄ laboratum mihi in hac interꝑtatione eſt: non tam ꝙ nihil iuuari ab his auctoribus potui: qui Ariſtotelem cõmentati fęde ac barbare pridẽ ſunt: ꝙ̄ ꝙ ne ab illis quoqꝫ q ętate noſtra latinam eloquentiam profeſſi: gręca eius Ph̃i cõmentaria tranſtulerunt. Horum pleriqꝫ duꝫ alienam inſcitiam inſectantur: ſuam prodidere. Adeo omnia ab his peruerſe deprauataqꝫ ſunt perſcripta: vt ſi quis interꝑtationes eorum cum illis veteribus conferat quas reprehendunt: vel in aliqua Ariſtophanis libra aut Critolai appenſas examinet: vtrę earum vergant internoſci non poſſit. Percenſerem ſigillatim quęcũqꝫ peccaſſent: niſi plura eorum eſſent errata ꝙ̄ verba. Alioquin non inceſſendi quęꝙ̄ lacerandi ve ſtudio: ſed iuuandi bonas mentes hęc ſcribimus. Magnam incomparabilemqꝫ iacturaꝫ nõ pridem fecimus Põtifex maxime in Theodoro Gaza: qui vir gręcus latinos omnes in hoc munere ſcribẽdi interꝑtandiqꝫ ſuperauit. Is ſi diutius vixiſſet: linguam latinaꝫ hac quoqꝫ parte locupletaſſet. Quot ⁊ fecit in libris illis abſolutiſſimis de animalibus Ariſtotelis: ⁊ Theophraſti de ſtirpibus. Hic vnus mihi certare cum vetuſtate ipſa viſus eſt: hunc mihi quem colerem quem imitarer propoſui: ab huius ſcriptis adiutuꝫ me ⁊ fateor ⁊ prędico: hunc ego non magnopere incurioſius legi: ꝙ̄ M. Tullium/Plinium/Columellam/Varronem/Senecam/Apuleium: ⁊ cęteros: quos in hoc genere cõmentandi diligenter euoluere neceſſarium eſt. Ne ille quoqꝫ minimus labor noſter fuit: ꝙ in his libris vertendis: nõ mõ non expreſſimus verbum e verbo: quod interpretes in indiſertos ſolere Cicero meminit: ſed libere ⁊ tranſlationibꝰ ⁊ figuris ⁊ tropis vſi ſumus ad morem Romanuꝫ ſenſibus ſtantibus. Luſimus arbitratu noſtro: ſed ſententiaꝫ integram dedimus auctori. Tãtũ vero abeſt: vt aliquid ꝑtermiſerimus diſſimulauerimuſue: vt illud periculuꝫ ſit: ne ꝙ eruditioni impenſe ſtuduimus addidiſſe aliqua potius ꝙ̄ detraxiſſe inuiſoribus videri poſſimus. In plenum nõ taꝫ latinum reddere Themiſtium ꝙ̄ certare cum eo volui. Hęc eniꝫ laus (vt ille ait) linguę latinę eſt: vt gręcaꝫ ꝓprietatem ⁊ gratiam in transferendo aut ęques: aut etiam antecellas. Hoc me non dico aſſecutum fuiſſe: ſed crimẽ meuꝫ confiteor: laboraui plane hoc ambitu: ſed an effecerim quod quęrebam: alij iudicent: ipſe certe mea nec magnifacio nec probo. Sed quid te Princeps humaniſſime oratione longa detineo: finem faciam ſi quędam de Themiſtio dixero. Is Libanij ſophiſtę ⁊ Iuliani Cęſaris temporibus floruit. A quibuſdam abbreuiator creditus Alexandri ex Aphrodiſiade eſt: ſed falſo. Nam ⁊ ab eo diſſentit haud timide: quom collibuit: ⁊ ab ordine ac ſerie eius uariat. Pręterea ipſemet ſe paraphraſten Ariſtotelis facit. Eſt autem paraphraſis exercitamẽti apud rhetoras genus. Ea finitur a gręcis hoc modo: vt ſit quę narrationi proportione reſpondeat: aut ſic in qua vertimus aliorũ ſcripta. Non in alia quę humiliora grandiora ue ſint: vt a metaphraſi differat: ſed in paria ſenſu modo ſeruato: quod ⁊ Fabius duobꝰ locis ſic explicat. Tum mutatis verbis interꝑtari. Tum paraphraſi audacius vertere: qua ⁊ breuiare quędaꝫ ⁊ exornare ſaluo modo ſenſu dimittitur: quod opus conſumatis profeſſoribus difficile qui cõmode tractauerint cuicunqꝫ diſcendo ſufficient. Alio item loco. Sed ⁊ ipſis inquit ſententijs addicere licꝫ oratoriũ robur: ⁊ omiſſa ſupplere: ⁊ effuſa ſubſtringere. Neqꝫ ego paraphraſin eſſe interpretationem tm̃ volo: ſed circa eoſdem ſenſus certamen atqꝫ ęmulationem. Dictus eſt ⁊ a quibuſdam ecphraſtes. Eſt autẽ ecphraſis mera puraqꝫ enarratio. Quod ergo diximus inter initia doctiſſime Pontifex ſuſcęptum abs te patrociniuꝫ literarum ne deſere: cum dico literas: ph̃iam intelligo: q̃ coniũcta cũ eloquẽtia ſit. In te eruditio ſũma: ⁊ ſũma fortuna. Facile ſperare poſſumus tẽporibꝰ tuis futurũ: vt recta ſtudia volẽte te (nã potes nec alius põt) ad dignitatẽ priſtinã reuocent. Vale Venetijs. M.CCCCLXXX.

¶ Index operum Themiſtij. et primo in Libros poſteriorum. deinde in Libros de anima, poſtea in de memoria et reminiſcētia: ac etiam de ſomno et vigilia, et in Libellum de īſomnijs. Itēq; in de diuinatiōe p ſomniū.

Anteq̄ quid ſciatur pcognoſcere aliqd oportere. Cap.1.
Duas eē pnotiones vt ſit et qd ſit. Cap.2.
Concluſionem anteq̄ demōſtrationes: partim ſciri: partim neſciri. Cap.3.
Quid ſit ſcire: et quid ſit demonſtratio. Cap.4.
Quid ſit propoſitio imediata. Cap.5.
Plus credi ppōnibus q̄ concluſionibus. Cap.6.
Nec ſciri demonſtratione omnia nec circulo. Cap.7.
Neceſſarias eē ppoſitiones in demōſtratiōe. Cap.8.
Quid ſit dici de omni. Cap.9.
Quid ſit dici per ſe. Cap.10.
Qui modi eorum: quę per ſe dicuntur: ad demonſtrationem pertineant. Cap.11.
Quid ſit vniuerſaliter dici. Cap.12.
Quemadmodum circa vniuerſale in demonſtrando error pringat. Cap.13.
In demonſtrationem neceſſaria ingredi. Cap.14.
Quę ſunt per accidens demonſtrationis rationem nō ingredi. Cap.15.
Demōſtrationē ex proprijs nō ex extraneis pſtare. Cap.16.
Demonſtrationē non cōſtare cōmunibus. Cap.17.
Demōſtrationis pcluſionem eſſe perpetuam. Cap.18.
Demonſtrationem non eſſe caducorum. Cap.19.
Quid ſit principium cōe: quid proprium. Cap.20.
Quot modis principia noſcantur. Cap.21.
Differre ploquia a poſtulatis ſubiectionibuſq;. Cap.22.
Quis vſus primorum principiorum in demonſtrationibus ſit. Cap.23.
In quibus cōſeent ſcientię: et quemadmodum pma philoſophia a dialectica differat. Cap.24.
An interrogatio aliq̄ demōſtrationi pueniat. Cap.25.
Cōmendatio Mathēſeos: et quid ſit ſyllogiſmū ampliari in directum in latus: per mediū. Cap.26.
Quēadmodum vna ſcientia vtraq; demonſtratione vtatur: et q̄obrem vt ſit. Cap.27.
Alius modus quo i vna ſcia vtraq; demrātio ē. Cap.28.
Quemadmodum altera demonſtratio in altera ſcientia habeatur. Cap.29.
Qui modus ſit quo in diuerſis ſcientijs demōſtretur vt ſit: et q̄obrem ſit. Cap.30.
Quę figura ſylli aptiſſima demrantib' ſit. Cap.31.
De ſyllogiſmo imperitię ignorantięue. Cap.32.
Quēadmodū ſyllō iperitię occurratur. Cap.33.
Abolito ſenſu aliq̄ ſciam illi' ſenſus aboleri. Cap.34.
Quid ſit pdicari per aliud: ſeu per accidens. Cap.35.
An demonſtrationes in infinitum euadant. Cap.36.
Infinita non eſſe media: ſi in affirmatiuis hoc verum: in priuatiuis verum. Cap.37.
Terminos pdicatos infinitos non eſſe rationibus logicis probatur. Cap.38.
De eodē rationibus proprijs: terminoſq; ſubiectos nō exire in infinitum. Cap.39.
Demōſtrationē vlē pſtare particulari. Cap.40.
Demrātionē affirmatiuā pſtare negatiuę. Cap.41.
Demonſtrationem oſtenſiuam potiorem eē ducente ad incōmodum. Cap.42.
Quo modo ſcientia prior et certior alia ſit. Item q̄ vna: quę diuerſa. Cap.43.
Plures demonſtrationes eiuſdem rei eſſe. Cap.44.
Fortuita non ſciri. Cap.45.
Senſum non eſſe ſcientiam. Cap.46.
Non omnium eadem principia eſſe. Cap.47.
Sciam differre ab opīone rebus ſubiectis. Cap.48.
Sciam differre ab opinione gne approbādi. Cap.49.
Quid ſolertia ſit. Cap.50.

¶ Tabula Secundi Libri.

Quatuor eſſe quęſtiones. Cap.1.
In omnibus quęſtionibus cauſam quęri. Cap.2.
Nō eē eiuſdē oīno demōſtrationē finitionēq;. Cap.3.
Non poſſe demonſtrari finitionem per ſyllogiſmū duplantem. Cap.4.
Nō poſſe definitionē pbari p ſyllm diuidētē. Cap.5.
Diuiſionem conferre ad finiendum. Cap.6.
Per ſyllm finitiuū nō pbari finitionem. Cap.7.
Neq; a contrario p inductionē pbari finitionē. Cap.8.
In vniuerſum finitionē demōſtrari nō poſſe. Cap.9.
Quantum aliqd valet ad demōſtrandum rem eē: tantum valet ad demonſtrandum qd ſit res. Item demōſtratione nō ſciri finitionē ſed innoteſcere. Cap.10.
Quę cauſam non habent: eorum finitionem non innoteſcere per demonſtrationem. Cap.11.
Tres eſſe ſpecies finitionum. Cap.12.
Quatuor cauſas eē poſſe media demōſtrari. Cap.13.
Idem effectus p plures cauſas monſtratur. Cap.14.
Quēadmodū effect' coexiſtant cū eis demōſtrent. Cap.15.
Quemadmodum effectus non coexiſtant tamen demonſtrent. Cap.16.
Quemadmodum cum hoc poſt hoc oritur: continuatio hęc accipienda ſit. Cap.17.
Quando demonſtrationes reciprocę circulareſq; ſingulareſq; locum habeant. Cap.18.
Effecta quę maiore ex parte eueniūt probari per media eiuſdem generis. Cap.19.
Quemadmodum finitio indiuiduę ſpeciei inueſtigāda ſit. Cap.20.
Quēadmodū definitio generis inueſtigāda ſit. Cap.21.
Facilius ſpecies q̄ genera definiri. Cap.22.
Quemadmodū diuiſio vtilis finientibus ſit. Cap.23.
Contra Speuſippum: qui putabat ſcire oportere omnia eum qui recte finiret. Cap.24.
Tria pręcepta diuiſionum. Cap.25.
Solum vniuerſalia definiri. Cap.26.
Ex rōne diuiſionū: et cō mētatiōe diſſectionū: vberes copia diſſoluēdis qōnibus cōparari. Cap.27.
Quę ſint eadem quęſtiones. Cap.28.
Quęſtiones quaſdam ſub quibuſdam quęſtionibus cōtineri. Cap.29.
Demonſtrationes ex reciprocis conſtare. Cap.30.
Mediū ſequi pditionē maioris extremitatis. Cap.31.
Quēadmodū reciprocēt ſubiectū et affectio. Cap.32.
Eiuſdē effecti plura eſſe media: ſz nō pma oia. Cap.33.
De habitu principiorum: et quemadmodū cognitio vniuerſalium in homine variatur. Cap.34.
Uniuerſale a ſenſu ortum habere: et ab intellectu formari. Cap.35.
Quemadmodum vniuerſale per inductionem accipi intelligendum ſit. Cap.36.
Principia in nobis non natura eſſe inſita: ſz creari ab intellectu. Cap.37.
Intellectum eſſe habitum principiorum: quēadmodum ſcientia habitus eſt ſcitorum. Cap.38.

¶ Tabula in Libros Themiſtij de anima.

DE vtilitate ⁊ pręſtantia ſcientię de anima. Cap.1.
De difficultate ſciētię de anima ⁊ definitionis. Cap.2.
De quęſtionibus pertinentibus ad ſubſtantiam animę cognoſcendam: ⁊ quę ſint in definitiōe animę adhibenda. Cap.3.
Utrū vna definitio vniuerſalis ſit oībus animis q̄rēda: an ſingulę ſingulis generibus accōmodādę. Cap.4.
Utrum in animali vno multę animę contineant: an vna tñ: quę in diuerſis partibus ac viribus ꝯſiſt. Cap.5.
Utrum de membris prius ꝙ̄ de integritate agendum ſit: ⁊ de actibus ꝙ̄ de membris ⁊ partibus: ⁊ de ſubiectis ꝙ̄ de actibus. Cap.6.
Accidentia cognita conferre ad cognoſcendam naturā ſubſtantię. Cap.7.
Perquirendum eſſe: vtrum omnes affectiones ſint cōmunes animę ⁊ corporis: an alterę alterius propię ꝑ ſe aliquę habeantur. Cap.8.
Animę definitionem eſſe cū materia coniungenda: ⁊ q̄d ſit definitio phyſica ⁊ dialectica: ⁊ quę ſcientię quib⁹ modis definiant. Cap.9.
De ſententijs veterum de anima ⁊ de opinione Democriti. Cap.10.
De opinione quorūdā Pithagoreoꝝ de aīa. Cap.11.
De opinione Empedoclis ⁊ opio. Timęi ſiue Platonis in Timęo. Cap.12.
De opinionibus multorum: qui de anima male ſenſerunt. Cap.13.
De opione Thaletis/ Alcmeonis/ ⁊ alioꝝ. Cap.14.
Epilogus generis: ꝙ omnes vno ex tribus animam definierunt: aut motu: aut cognitione: aut tenuitate: id eſt incorporeo. Cap.15.
Generaliter contra omnes: qui putant animam eſſe corpus mouens ⁊ motum. Cap.16.
Contra Theophraſtum: qui rationes Ariſtotelis reprehenderat. Cap.17.
Sentire ⁊ intelligere nec motus eſſe nec aię mot⁹. Ca.18.
Si motus ſit eſſentia animę: futurum vt anima mouendo ſe pereat. Cap.19.
Spāliter cōtra Timęum: ſiue Platonem. Cap.20.
Item contra eundem. Cap.21.
Aiam non immigrare cuilibet corpori cōtra antiquos: qui nihil de corpore dixerunt. Cap.22.
Animam non eſſe harmoniam: ⁊ de anima mūdi. ⁊ vtrū aīa noſtra ſit vita potius ꝙ̄ aīa appellitāda. Cap.23.
Animam non moueri: ſed corpus per animam: ⁊ quod corpus mouetur per animam dupliciter: id eſt ꝑ aīaʒ a qua ⁊ ad quam. Cap.24.
Utrum anima intelligendo contemplandoq; moueat: ⁊ dubitationes ſuper verbis illis Ariſtotelis vbi dicit intellectus nobis vt ſubam quādam accidere. Ca.25.
Contra Xenocratem dicentem animam eſſe numerum ſeipſum mouentem. Cap.26.
Contra Andronicum dicentem Ariſtotelis verba cōtra Xenocratem non intelligi. Cap.27.
Contra eos qui dicunt animam ex elementis eſſe coagitatam. Cap.28.
Contra Empedoclem dicentem: ſimilia cognoſci ſimilibus: ⁊ tñ ſimilia a ſilibus pati non poſſe. Cap.29.
Ueteres neq; de vniuerſa anima: neq; de humana perfecte loquutos. Cap.30.
Superfluo videri aliquibus animam ex vtroq; cōtrario concretam eſſe: ſufficiat enim alterum quia eadem ratio pollet in contraria. Cap.31.
Aiam non eſſe per oīa corpora inmectā ⁊ fuſaʒ. Cap.32.
Ueteres de anima nihil bene dixiſſe. Cap.33.
Cōtra Platonē q̄ partes aię diſcludebat locis. Ca.34.
Plantas ⁊ ſtirpes ſine dubio animatas eſſe. Cap.35.

¶ Tabula Secundi Libri.

Diuiſio entium: ⁊ qui ſit ꝑfectihabia ⁊ quotuplex. Cap.1.
Animam eſſe formam ⁊ perfectionem corporis naturalis vitam habentis. Cap.2.
Animam non eſſe corporis: ſed formam corporis perfectionemq;. Cap.3.
Aiam eſſe actum primū ⁊ 2m: ſʒ primū magis. Cap.4.
Animam eē perfectionem organici corporis. Cap.5.
Declaratio per exempla definitionis allatę de anima: ⁊ ꝙ organicū idē eſt ꝙ vitam hñs potētia. Cap.6.
Animę partes alias abiunctas eſſe a corpore: alias non abiunctas. Cap.7.
A notioribus eſſe incipiendum: ⁊ definitionem afferendam: quę cauſam ꝙ̄obrem cōtineat: ⁊ omnia per animam viuere. Cap.8.
An definitio animę cōmunis ad intellectum: ⁊ vim motricem pertineat. Cap.9.
Per animam ⁊ corpus viuere animalia: ſed per animaʒ primum: nec per quidlibet corpus: ſed per certum ⁊ diſpoſitum. Cap.10.
Omnibus animalibus tactū ineſſe ⁊ appetitionē aliquā. Item ex q̄bus rebus oīa nutriantur. Cap.11.
Ordo potentiarum animę ⁊ differentia definitionum: q̄ per notiones cognominis: ⁊ quę per eſſentiam conſtituuntur. Item ſingulas definitiones accōmodandas eſſe ad ſingulas animę ſpecies. Cap.12.
In definitionibus particularibus a rebus ſubiectis incipiendum. Cap.13.
Initium ꝑceptionis declarationiſq; partium aię. Item omnia deſiderio imortalitatis teneri. Item duplicem haberi finem. Cap.14.
Animam eſſe animanti cauſam triplici genere. Item contra Empedoclem ⁊ alios qui cauſam augmenti: aut elementa: aut ex elementis ignē ꝯſtituebāt. Cap.15.
De vi aię altricis: ⁊ de natura alimenti. Cap.16.
Quę differentia ſit inter altricem, auctricem, ⁊ procreatricem virtutem. Cap.17.
De inſtrumentis concoquendi cibi. Cap.18.
De vi ſentiendi: ⁊ generatim: ⁊ ſenſum eſſe paſſionē q̄dam. Item ſimile pati tum a ſimili: tum a diſſimili. Item actiones ⁊ paſſiones genera eſſe comparatione motus. Cap.19.
Adhuc generalia quędam in ſenſu. Item de ſenſu actu ⁊ potentia. Item dīa inter ſciaʒ atq; ſenſuʒ. Cap.20.
Aliqua eſſe ſenſilia cōmunia: aliqua propria: aliqua per ſe: aliqua ex accidenti. Cap.21.
De viſu: ⁊ de incidentibus ſubiectiſq; viſui: ⁊ de perſpicuitate. Cap.22.
De lumine ⁊ natura luminis. Item lumen eſſe ad quēdā modum viſile. Cap.23.
Quot modis accipiatur viſile: ⁊ quemadmodum aſtra ⁊ reliq̄ ſilie hoc tum noctu tū interdiu videaī. Ca.24.
Ut viſus conſtet opus eſſe intermedio perſpicuo corpore. Cap.25.
De auditu ⁊ ſubito ⁊ ſono ⁊ de ſonantibus. Cap.26.
De Echo. Cap.27.
De intermedio in auditu. Cap.28.

Unde

Unde oriat ſonus ⁊ quemadmodū exaudiat. Cap.29.
De differentijs ⁊ diſcriminibus ſoni. Itez exangnia ⁊ piſces vocem non mittere. Cap.30.
De voce. Cap.31.
De olfactu quem homo debetiſſimuz habeat: eoꝗ odorum nomina propria non haberi: ſed a ſaporibus transferri. Cap.32.
Cognitionem ſubiecti ⁊ ſubiecto oppoſiti pertinere ad eundem ſenſum. Item quot ſignificatus ſint inodori ⁊ inuiſibilis ⁊ talium. Cap.33.
De intermedio ſenſus olfactus: ⁊ quemadmodum alalia odorentur preſertim inſecta. Cap.34.
De guſtu qui exteriore intermedio careat. Item ſaporem in humido haberi. Item quot modis inguſtabile dicatur. Cap.35.
Quot ſint guſtabilia: ⁊ qd̄ inſtrumentū guſtus: ⁊ quale ſit: differentie ſaporum ⁊ genera. Cap.36.
De tactu queſtio an ſit vnus: ſolutio non eſſe vnum. Itez carnem non eſſe ſenſorium tactus: ſed intermedium ⁊ operimentum ſenſorij. Cap.37.
Utrum duo corpora ſolida ſe contactu ſeinuicem tangant: ⁊ in quo differat aut non differat guſtus ⁊ tactus a reliquis ſenſibus. Cap.38.
Epilogus eorꝫ q̄ de tactu dicta ſunt: hoc eſt tactum intermedio vti. Item tactū multos ſenſus eſſe. Cap.39.
Contra Alexandrum qui putauerit carnem eſſe ſenſorium tactus. Cap.40.
Senſum tactus maxime corpulentum videri. Item tactum mediocritatem eſſe ⁊ quoddam alio modo ꝗ̄ ſenſus ceteri. Cap.41.
Cōmunis ſenſuum hoc eſt ſenſum recipere res ſenſibiles citra materiam. Item ſenſum non proprie pati. Item excuperantias ſenſiliū oībus officere ſenſib᷑. Cap.42.
Plantas expertes ſenſus eē: ⁊ ratio ꝗ̄ obrez ſint expertes ſz ſint compotes anime. Cap.43.
Non ſentire oīa: que recipiant ſenſile. Itez repetitur carnem non eſſe ſuum ſenſorium tactu. Cap.44.

Tabula Tertij Libri.

Omnes quinꝗ ſenſus animalibus perfectis tribui nec plures haberi. Cap.1.
Nullum ſenſum proprium eſſe: quo ſenſilia cōmunia cognoſcantur. Item illa per ſe ⁊ non per accidens ſentiri. Item quemadmoduz ſenſus circa propria ſenſilia ⁊ cōmunia: ⁊ q̄ per accidens ſunt fallatur. Cap.2.
Non poſſe vnū tm̄ ſenſum eſſe ſenſilium oīum. Cap.3.
Queſtio an eodem ſenſu: quo ſentimus percipiamus nō ſentire. Cap.4.
Idem eſſe ſubiecto ſenſum in actu ⁊ genus ſenſile. Item vtriuſꝗ actum in ſenſu haberi. Item ſenſilia eſſe etiā cum non ſentiuntur actu. Cap.5.
Senſus omnes eſſe rationes q̄ſdā proportioneſꝗ. Cap.6.
De ſenſu cōmuni quemadmodum vnus dictum in ſenſu per reſpectuz ad tempus: in quo multa cognoſcit atꝗ diſcriminat. Cap.7.
Quemadmodum ſenſus cōmunis contraria cognoſcat: ⁊ quemadmodū ſit ſimilis centro. Item ſenſuz cōmunem merito principem ſenſuum vocari: vt cui ſenſus ceteri ancillentur. Cap.8.
De mente intellectuque quem veteres exiſtimauerunt idem eſſe cum ſenſu. Item in quo differat intellectus a ſenſu. Cap.9.
Intellectū nō eſſe ſenſuz: neꝗ itē imaginationē. Cap.10.
Imaginationē eſſe virtutē diuerſam a ſenſu. Cap.xj.
Imaginationē a ſcia: itellectu: opinione differre. Cap.12.
Contra Platonem qui imaginationē dixit eſſe cōplexionem opinionis ⁊ ſenſus. Cap.13.
Imaginationem habere ſimilitudinem cum intellectu. Item que ſit diffinitio eius ⁊ quot modis diſtinguatur a ſenſu. Cap.14.
Imaginationes quot modis ⁊ cur ſint falſe. Item cur dicatur phantaſia. Item abſolutio diffinitionis eius. Itē cur animalia maiore ex parte viſis ⁊ imaginatiōe ducantur. Cap.15.
De intellectu potentie qui vt ſenſus a ſenſilibus: ita ipſe ab intelligibilibus patitur: nec vllam propriam formam obtinet. Cap.16.
Intellectum neꝗ corpus eſſe: neꝗ corpore pro inſtrumento vti. Item intellectum eſſe locuz ⁊ conceptaculum formarum. Cap.17.
Quemadmodum intellectus poſſit: ⁊ quando icipiat pati: ⁊ ſeipſum agnoſcere. Cap.18.
In rebus materialibus aliud eſſe res ipſas aliud rerum eſſentiam: ⁊ quemadmodum intellectus vtrunꝗ intelligat per ſimilitudinem ad lineam rectam ⁊ flexam. Cap.19.
In mathematicis aliud eſſe rē: aliud eſſentiā rei: ⁊ quemadmodum ab itellectu noſcantur. Cap.20.
Anaxagorā ipſecte de itellectu dixiſſe. Itē pariter patiatur. Item itellectū ceu nudā tabulam ec. Cap.21.
Cur idem intellectus ⁊ intelligibilis ſit: ⁊ cur aſſiduū contemplandi laborē ⁊ egritudinē afferat. Cap.22.
De intellectu agente qui neceſſarius ſit ad perficiendum intellectum potentie. Cap.23.
Intellectum agentem facere vt res materiales intelligibiles intelligantur actu. Item quo modo ⁊ qn̄ intellectus poteſtatis agat ope intellectus agētis. Cap.24.
Intellectum agentem haberi coniunctum cuz intellectu potentie: ⁊ quare ⁊ quoties coniūctus eſt ſpeculari poſſimus. Item intellectum agentem eſſe ad ſimilez deo ⁊ nobiliorem intellectu potentie. Cap.25.
Nomine priorem eſſe intellectum poteſtatis ꝗ̄ agente. Item agentem ſemper intelligere ⁊ ſine diſcurſu. Itē eternum ⁊ imortalem eſſe. Item eius ſubſtantiā merum actuz intelligendi eſſe. Cap.26.
Nominis eſſentiam eſſe intellectum agentem. Item agētem indiuiduiter intelligere: intellectum potentie diuiſiliter. Cap.27.
Ariſtotelem ſenſiſſe hominem eſſe intellectum agentez. Item quid ſit intellectus paſſibilis: qui ⁊ corrumpitur ⁊ abolētur in nobis: ⁊ cur primo mortem recordemur. Cap.28.
De codē ex qbus verbis animaduerti poſſit quid Ariſtoteles de intellectu agente ſenſerit. Cap.29.
De eodem verba Theophraſti de cōiunctione vtriuſꝗ intellectus: ⁊ cur non ſemper intelligit: cur obliuiſcitur: cur fallitur. Cap.30.
Contra eos qui dicunt intellectum agentem eſſe deum: aut propoſitiones primas. Item intellectum agentem eſſe ſpeciem anime ceu partem. Cap.31.
Queſtio an intellectus agens vnus in omnibus hominibus ſit: ⁊ cur ſolus homo ⁊ intelligat ⁊ intelligatur ab alijs. Cap.32.
Melius queri vtrum omnes homines ⁊ omnes intellectus ſint vnus: ꝗ̄ vtrum omnes anime ſint vna: ⁊ q̄ intellectus docentis ⁊ addiſcentis eſt vnus. Cap.33.
Utꝝ itellect᷑ potētie imortalis ⁊ ipaſſibilis ſit. Cap.34.
Intellectū paſſibilē differre ab itellectu potētie. Cap.35.
Quid differat intellectus agens ab intellectu potentie: vter prior vter preſtantior. Cap.36.

Platonem quoq; poſuiſſe in homine intellectum alium mortalem alium imortalem. Cap.37.
De eodem intellectu mortali. Item quo modo affectus humani cum ratione iungantur. Cap.38.
Quid Theophraſtus de trib⁹ intellectib⁹ ſenſerit. Ca.93.
Primam actionem intellectus eſſe ſimplices terminos verſari: deinde circa compoſitionem in qua iam ſit veritas falſitas. Cap.40.
Non modo in rebus: ſed in temporibus quoq; veritaté aut falſitatem adeſſe. Item tempus non a ſenſu: ſ; ab intellectu cognoſci. Cap.41.
Quotuplex ſit indiuiſile. Item intellectionem ⁊ tempus pari iure indiuiſilia ⁊ diuiſilia eſſe. Itez intellectū per ſe in non tempore intelligere: ſed ex accidēti in tēpore: ⁊ quid ſit eē ex accidenti diuiſile. Cap.42.
Omne continuum indiuiſiliter intelligi: ſed ⁊ quantitaté diſcretam quadamtenus. Cap.43.
Quemadmodū intelligantur puncta ⁊ momenta ⁊ priuationes. Cap.44.
Potentiam ⁊ imperfectionem eſſe rationem qua intelligantur priuationes ⁊ malum. Item neq; deū: neq; intellectum agentem intelligere priuationes: ſ; ſeipſos: ideoq; veritates eſſe. Cap.45.
Quando ⁊ quemadmodum intellectus intelligendo fallatur. Cap.46.
Quod in ſenſu voluptas ⁊ dolor eſt hoc intellectu eē bonum ⁊ malum. Item quo modo ⁊ quando tam ſenſus q̄ intellectus pſequatur aliqd aut fugiat. Cap.47.
Quid differat ſenſus a ſecunda concupiſcentia ⁊ intellectus a voluntate. Item eandē eſſe potentiam quę pſecutionem dicitur ⁊ fugam. Cap.48.
Intellectum mouere: tam p̄ſente q̄ abſente ſenſu. Item intellectū actiuū non ſpeculatiuū mouere. Cap.49.
Mathematica intelligi citra materiam abſq; mendacio. Cap.50.
Utrum ⁊ quemadmodū ſubſtantię ſeparatę intelligantur ab intellectu potentię. Cap.51.
Repetitio eorū quę hactenus dicta de aīo ſunt: quemadmodum ſcit omnes res ⁊ quemadmodū anima dicatur eſſe forma formarum. Cap.52.
Nihil ſciri aut intelligi poſſe niſi via ſenſuū. Item quēadmodum viſa ⁊ phantaſmata intelligendo fingantur: formenturq;. Cap.53.
Aliud eſſe ipſa viſarum phantaſmata ad propoſitiōes: quę de phantaſmatis componuntur. Cap.54.
Differentiam eſſe inter phantaſma rerum ⁊ notiones ſiue conceptum. Cap.55.
De anima motrice ſecus locum. Item q̄ſtio vtrum plures partes habeantur animę q̄ tres illę: quas Plato exiſtimauit. Cap.56.
Uim altricem eſſe cauſam animalibus inceſſus ⁊ motus. Cap.57.
Uim ſenſualem non eſſe cauſam motus animalium localis. Cap.58.
Intellectum mentemue non eſſe cauſam motus animalium localis. Cap.59.
Animam in qua iraſcentia: ⁊ cupiditas continetur: nō eē cauſam motus localis. Cap.60.
Intellectum actiuum ⁊ appetitiuum iunctim cauſam eē animalium motus. Item quę differentia ſit inter intellectum actiuum ⁊ ſpeculatiuum. Cap.61.
Unum ⁊ idem genus eſſe quod intelligitur ⁊ appetitur: de quo oritur localis motus. Cap.62.
De appetibili. Itez de quo appetibili intelligamus: ⁊ de quo non. Cap.63.
Appetitum inter potentias animę cōnumerandum eē. Item quemadmodum vnus appetitus ſit ⁊ ſint tres. Item contrarios appetitus in homine reperiri: ⁊ cur reperiantur. Cap.64.
Plures numero appetitus haberi. Item plura appetibilia. Item ad motum animalium localez neceſſaria eē quattuor. Cap.65.
Quod ⁊ quale inſtrumentum ſit: quod motui animalium locali pręſeruiat. Cap.66.
Imaginationem eſſe vbi ſit appetitus. Item imaginationem rationalem ad ſolum hominē pertinere. Itē aliquid eē ceu menſuram per quam intellectus iudicat ⁊ eligit melius quod eſt. Cap.67.
Animalibus imperfectis imperfectam imaginationē ⁊ appetitionem adeſſe per quas mouent. Cap.68.
Quemadmodum vniuerſalis ⁊ particularis propoſitio moueat. Cap.69.
Animam altricem ineſſe omnibus viuis. Item tactū eē in aliquibus vbi reliqui ſenſus non ſit non ecōtrario. Item terroſa a cognitione ⁊ ſenſu altera eſſe. Itez quę ex vno elemento cōſtant vacua eē ſenſu. Cap.70.
Quobrē perfectis animalibus neceſſarij ſenſus ſint: ⁊ q̄obrem celeſtibus animalibus non ſint neceſſarij: neq; plantis. Cap.71.
Quobrem tactus animali neceſſarius ſit: ⁊ quia plātę nec tactu vtantur nec guſtu: ⁊ quia ſenſus cęteri per externus internuntium ſentiant. Cap.72.
Nullum animal ortus occaſuſq; particeps ex vno elemento conſtitui. Item quemadmodum cęleſtia animalia cognoſcant res ſenſiles ſine ſenſu. Cap.73.
Tactum attingere animalis vitam eſſentiamq; cęteros ſenſus ad cultum ⁊ ornatum adiunctos. Item quę tactum corrumpunt vniuerſo animali abolitionem afferre. Cap.74.

FINIS.

¶ Tabula in libros Themiſtij de memoria ⁊ reminiſcentia.

Non eoſdē facile meminiſſe q̄ facile reminiſcant. Cap.1.
Futura ⁊ preſentia ad memoriã non pertinere. Cap.2.
Sola p̄terita eē ſubiecta memorię. Cap.3.
Quemadmodum in omni memoria adhibere tempus oporteat. Cap.4.
Quę bruta habeāt memoriã: ⁊ quę dr̄ia inter memoriaꝫ brutoꝝ ⁊ hoīm ſit. Cap.5.
Quemadmodū memoria intelligibiliū rerū ſit: ⁊ in quo differt memoria rerum ſenſibilium. Cap.6.
Qui vſus quantitatis intelligentibus ſit quom res etiã non quantę intelligantur. Cap.7.
Quō res quātę itelligant: q̄ drīa iter id ſit qđ ſibi intellectꝰ fingit: ⁊ id qđ imaginatio ſibi preſentat. Cap.8.
Quas ad res intelligendas vtilis imaginatio ſit: ⁊ ad q̄s inutilis. Cap.9.
Quod memoria non ſit vis ⁊ affectio intellectus ſed p̄tis duntaxat ſenſitibus. Cap.10.
Quāobrē recordemur rerū abſentiū: itē imaginationem propterea non eſſe ipſum ſimulachrū ſed actuꝫ virtutis imaginantis. Cap.11
Quę temperaturę īgenioꝝ recordari idoneę ſint: ⁊ quę non idoneę. Cap.12.
Queſtio quod quotiens meminimus nō eius potius ſimulachri meminimus qđ habet in nobis preſens: q̄ eius quod a ſimulachro refertur. Cap.13.
Unde eueniat vt ea quę quis meminit aliquādo meminiſſe ſe neſciat. Cap.14.
Unde ſit vt ea quę qs imaginat fingitq3 aliquādo meminiſſe ⁊ recordari ſe putet. Cap.15.

¶ Tabula Secundi Libri.

Reminiſcentiaꝫ nō eſſe apprehenſionē diſciplinę neq3 renouationē vniuerſę memorię: ſed partis eius cuius quis eſſet oblitus. Cap.1.
Reminiſcentiā ſimpliciū nō eſſe niſi perraro. Cap.2.
Reminiſcentiaꝫ induci per multos motus qui ordinem ⁊ conſecutionem habeant. Cap.3.
Quędā ſimulachra neceſſario ſequi: quędam ex aſſuefactione. Cap.4.
Ex principio ſimili vel diſſimili aut proximo reminiſcētiam oriri. Cap.5.
Reminiſcentiā aliquando prodire ſine principio: aliq̄n ex principio non poſſe erui. Cap.6.
Eandē rōne eſſe reminiſcendi vetera ⁊ recentia: itē ordinem rerū vſui eſſe reminiſci volentibus. Cap.7
Aliud eſſe reminiſci aliud iteruꝫ diſcere: item vltimum motū eſſe per quē reminiſcentia eliciat. Cap.8.
Ex quibus locis principijs ue memoria rerum amiſſa facile reuocetur. Cap.9.
In reminiſcēdo id qđ mediū eſt maximum habere momentum. Cap.10.
Quod interdū reminiſcamur interdū non: item cur aliq̄n plus moueant veteres q̄ recentes imagines. Cap.11.
Quod erret interim reminiſcentia: ⁊ quomodo faciat ſoloeciſmum. Cap.12.
Cōis memorię ⁊ reminiſcentię: in oī memoria ⁊ reminiſcentia neceſſario adhiberi tempus aut certuꝫ aut incertum. Cap.13.

Uim ſenſualeꝫ eſſe quę intus iudicet de pluri minoriq3 tempore. Cap.14.
Quę differētia inter memoriā ⁊ reminiſcentiaꝫ totius ⁊ partium ſit: item vlis ⁊ ſingularis. Cap.15.
Semp reſpōdere cōceptioni rerū cōceptionē tēporum ſiue certū id ſit ſiue incertum. Cap.16.
Dupliciter falli eos q̄ meminerunt aut reminiſcunt: itēꝫ tria adhiberi ad veram memoriam ⁊ reminiſcentiaꝫ: rem/tempus/animaduerſionem. Cap.17.
Hactenus cōmunia memorię ⁊ reminiſcētię: nūc drīa ⁊ diſcrimen earum: item quod ſolus homo reminiſcēdi vim habeat. Cap.18.
Memoriā ⁊ reminiſcentiaꝫ eſſe corporeas affectiones. item non eſſe illas in noſtra poteſtate. item melancholicos potiſſimum hoc genere tentari. Cap.19.
Quibus ex cauſis pomiliones/pueri/ſenes/immemores ſint. Cap.20.
Peroratio. Cap.21.

¶ Tabula in Libellum de ſomno ⁊ vigilia.

Queſtiones ad ſomnum ⁊ vigiliam pertinentes. Cap.1.
In eadē particula ſomnum ⁊ vigiliam collocari. Cap.2.
Somnum ⁊ vigiliaꝫ affectiones eſſe corpori ⁊ animę cōmunes. Cap.3.
In aīalibꝰ oībꝰ ſōnū ⁊ vigiliā vidrbꝰ ꝯtingere. Cap.4.
Quāobrē aīalia oīa dormiāt/plantę nō dormiāt. Cap.5.
In ſomno oēs ſenſus hīi īmobiles. Cap.6.
Soporem tactus ⁊ īmobilitatē ſenſus cōis cauſam eſſe ſomni. Cap.7.
Impotentiā oluꝫ ſenſuum non eſſe ſomnum: etiā ſi oēs ſenſus in ſomno impotentes reddunt. Cap.8.
Quis finis/qđ agēs/ quę forma/q̄ mā ſomni ſit. Cap.9.
De cauſa finali ſomni ⁊ neceſſitate eius. Cap.10.
De cauſa agente ſomni. Item omnis motus principium eſſe cor habentibus ſanguinē ⁊ carētibus quidā vice cordis ⁊ ſpiritum interiorem. Cap.11.
In corde vigiliā ⁊ ſōnū oriri eiuſq3 affectiōes eē. Cap.12
Quemadmodū cibi cōuertant in ſanguinē: de quo ſcire oportet: q̄ precipua ratio ſomni ſunt cibi. Cap.13.
An imaginatio eoꝝ qui linquant animo videri in ſomnū poſſint: ⁊ an morbus ipſe ſit ſomnus. Cap.14.
Quādo incipiat dormire animal: ⁊ quādo perfecte conſopitum dicatur. Cap.15.
Labores ⁊ morbos ſomnū inducere. Itēꝫ paruulos plurimum dormire: ideoq3 frequenter incidere comitialem morbum. Cap.16.
Quod qui venas conditas habent. Item quod nani ⁊ pueri ſomnolenti ſint. Cap.17.
Quod melancholici parum dormiant ⁊ multum comedant. Cap.18.
Quod contemplantes ſomnus inuadit. cap.19.
Quēadmodū aīal dū dormire īcipit alteraſcat. cap.20.
Quod ſomniꝰ refrigeratio quō ſit: cauſas dū calidas hēant ⁊ quod hō ſolus quō dormit: ſternat iaceatve. cap.21.
Nō oēs cauſas ſomni calidas eſſe: ſed aliquaꝫ eſſe frigidiſſimā. Itēꝫ partem cibi fluctiones mouere: partem ſomnum facere. cap.22.
Quando aīalia expergiſcantur: ⁊ quemadmodum alentis ſanguinis efficiatur diſcretio. cap.23.

FINIS.

Index in libellū de īſomnijs Et de diuina. p̄ ſomniū

ℭ Tabula in Libellum de inſomnijs.

IN ſomnia ſenſu non percipi. Cap̄.1.
Inſomnia non eſſe opinionem nec actum intellectus. Item quid preter ſomnium. Cap̄.2.
Non omne qđ dormienti apparet ſomnium eſſe. Itez quid ſit ꝓprie inſomniū ⁊ qđ viſuz. Cap̄.3.
Qua ratione dormiēdo in ſomnijs fallimur. Cap̄.4.
Quāq̄ in ſomnio nihil ſentiant ſenſus: tamē afficiuntur intus. Cap̄.5.
Quot imaginibus ſomnij modo fallimur modo non fallimur. Cap̄.6.
Inſomnium eſſe potentie ſentientis affectionem: nō qua ſentiens eſt: ſed qua imaginatrix. Cap̄.7.
Cauſa producens inſomnia: ⁊ iterum quando erramus aut non in ſomnijs. Cap̄.8.
Poſt receſſum rei ſenſilis imagines ⁊ affectiones in ſenſu manere. Cap̄.9.
Senſus differentijs ſenſibus pelli: nec ſoluz pati ſed agere. Item de ſpeculo qđ aſpectu ſordeſcit. Cap̄.10.
Facile decipi qui morbo aut affectu tentantur. Item aliquando decipulum intelligi: quia iudiciuz animi a iudicio ſenſuum diſcrepat. Cap̄.11.
Iudicia ſenſuū inter ſe ꝯtraria eſſe deſidereq̄z. Cap̄.12.
Quot dormientibus ⁊ noctu magis q̄ interdiu ⁊ vigilantibus viſa occurrant. Cap̄.13.
In ſomnio quot imagines multe occurrent. Item que prime, que medie, que nouiſſime motiones dicantur in ſomno. Cap̄.14.
Quot ſtatim a cibo non ſomnient animalia. Item quot nec pueri. Item quot modo ſomnient animalia: modo non ſomnient. Item deturbatis ⁊ tranquillis inſomnijs. Cap̄.15.
Quot ſinceris in ſomnijs animus modo obſiſtat, modo conſentiat. Cap̄.16.
Motiones in ſenſibus factas inducere ſomnia. Itē que actu earum: que potentia ſint. Item ſomnia explanatiora vltimis ſomnis afferri. Cap̄.17.
Animum ſopiri vi alimonie: nec tamen ſemper ſopiri. Item non idē eſſe aliqua apparere ⁊ videri. Cap̄.18.
Imagines rerum abſentiuz modo in ipſis ſenſorijs: modo in corde verſari. Cap̄.19.
Definitio inſomnij ⁊ que inſomnia videantur cum non ſint. Cap̄.20.
Quamobrem aliqui nunq̄ ſomniēt: ⁊ quamobrem quidam ſomniare ſero incipiant. Cap̄.21.

ℭ Tabula in Libellum de diuinatione per ſomnium.

AN exiſtimandum ſit aliquam diuinationem haberi per ſomnium. Cap̄.1.
Sōnia alia cauſas reruz eſſe: alia ſigna alia fortuita: ⁊ quēadmodū ſint ſigna. Cap̄.2.
Quemadmodum ſomnia poſſint eſſe cauſe actionum noſtrarum. Cap̄.3.
Que ſint fortuita ⁊ temeraria ſomnia. Cap̄.4.
Somnia non venire a deo. Item quot melancholici aliquando preſagiant. Cap̄.5.
Quot pauca ſomnia cadant. Itez non ſequi ſemꝑ quorum ſigna precceſſerint. Cap̄.6.
Democritum ſomnia imaginibus a corpore fluentibus tribuiſſe: peripateticos motionibus gubernādā. Cap̄.7.
Quot preſcita noctu potius ⁊ ſtolidis q̄ ſapiētibus prebeantur. Cap̄.8.
Quot ecſtatici futura preuideant: ⁊ quot de amicis vera ſint ſepe ſomnia. Cap̄.9.
Quot melāncholici ⁊ phanatici futura ꝑſentiāt. Cap̄.10.
Quis artificioſiſſimus ſomnioꝝ interpres ſit. Cap̄.11.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Themiſtij Euphradę Peripatetici nobiliſſimi: paraphraſis in Poſteriora analytica Ariſtotelis: interprete Hermolao Barbaro Patritio Veneto Viro Clariſſimo.

Facturum me ſuperfluo iuxta pambitioſe q̃ ſentio: ſi Ariſtotelicaꝝ cōmētationū: poſt tales tātoſq; auctores interpretationem iuſtā aggrediar: profiteri q̃uo haud temere multa inueniat: quę illi perinde non dixerint: aliogn: vt omiſſa paucã ſarcinatrix laboris a capite retexeri: ſimile feceris: ac ſi Phidię Mineruã reformare de integro vniuerſaꝫ inſtituas: vt aut amentũ ſoleis: aut anſulaꝫ crepidis: aut ligulaꝫ baſeis: aut qd aliud pauxillum: qđ ſubſultet: repo nas: q̃ ſi ꝑtermiſſa moroſitate diſputationis: ſummas reꝝ per confectaria collegero: hiſq; limatã ꝛ cōpendiariam enarrationẽ adinnxero: breuitatẽq; ꝛ ſeriem Phi ex ſummis viribus perſecutus imitatuſq; fuero: videbor vtiq; rem nec vulgatã neq; admodũ inutilẽ noſcentibus hęc paraſſe: qđ genus exploratę vtilitatis his erit: q aliquando libros Ariſtotelis legerint: vt q̃uo ꝑpter plixitatẽ explanationuꝫ repetere ſemp: atq; adire illas non poſſint: habeāt ſaltem aliqd: quo ſe cōferentes: in memoriã facile reuocēt: quoꝝ ſe repēs forte obliuio tenuiſſet. ¶ Hac igitur forma (qua dixi) pmū inſtitutionẽ: eam quę poſterioꝝ analyticoꝝ. i. reſolutoriorū inſcribit̃: ingreſſi ſumus exponere: qđ quidē laboris noſtri auſpiciuꝫ ſtatim tibi dicauimus nũcupauimuſq;: cũ vt ad exq̃ſitioreꝫ doctrinã tibi aliqd operis viuſq; ꝯferremus tuꝫ vel maxime: vt hoc quaſi donario: admonitus eſſes amoris erga te noſtri. ¶ Eq deꝫ in cōmētarijs his neq; diſſimulatuꝫ iri opinor: neq; ignoratũ: ſicubi deceſſuꝫ de via eſt. Q̃uo eniꝫ pleraq; oia Ariſtotelis ſcripta: q̃ſi de cōpoſito: caligine quadã offuſa oppletaq; habeant̃: illud potiſſimuꝫ ope hoc itelligit̃: cũ ob ipꝫ genus locutiōis: qđ (ſi alibi) maxime pręſſuꝫ hic ꝑciſumq; eſt: tuꝫ ob capita: q̃ nullo ordine viſunt̃ diſpoſita: q̃obrē ab his q hęc cognoſcēt: impetrãda venia eſt: vti ne dānēt: ſiqua liberius exornauero ampliaueroq;. Nec eni totideꝫ vbis exigi poſſunt obſcura: aut ſiqua paulo audacius vertero commutaueroue: qđ facere opꝫ: vt capita rerũ ꝯtinētius ꝛ cohibilius collocent̃: q̃ ſi quędã quoq; breuiauero: cauſę ſunt: qb9 in eo coargui aut taxari nō poſſim. Nã quę tãetſi artificioſaꝫ ſeorſuꝫ ꝯtēplationeꝫ habere poſſunt: nō multum tñ ꝯducant: ad peritiaꝫ demōſtrãdi ineptiſſimus ſim: ſi oratiōe longa circũloquar. Alioquin cui propoſitum ſit: quę ad hoc negocium pertinent: non ſcrupuloſe ꝛ anxie ſed leuiter ꝛ commode perſequi.

Omnia fere Ariſto. ſcripta ſũt de cōpoſito caligine offuſa.

Paraphraſeos modus.

¶ Antęq̃ qd ſciat̃ ꝑnoſcere aliqd oportere. Cap. I.

Vtcũq; ad aliquã itellectualē doctrinã aut diſciplinã accedũt: neceſſe eſt ꝑncipia q̃daꝫ nãlia teneãt: p quę aliqd de his: quoꝝ amplexuri ſciam ſunt: ꝑnoſcant. Nō eni oia accipere poſſumus a docēte. Sꝫ aliqua ſunt quę quaſi ſuppetias ad diſcēdum: domo afferre opꝫ: ſine qbus fruſtra aditũ in ſcholas feramus. Proinde docemur a geometra pũctuꝫ eſſe quoius nulla pars ſit: ſed anteq̃ doceremur: cōpertuꝫ habuimus: qd noie partis indicaret̃. Arithmeticus mōſtrat numeꝝ impareꝫ eē qui ſm inęq̃lia diuidat̃: ſed nos qd eēt inęq̃le ꝑſciuimus. ¶ Nō ſoluꝫ aũt doctrinas diſciplinaſq; ſꝫ artes quoq; anticipatione iſta ꝯſequimur. Diſcimus ędificare: ſed nō anteq̃ qd lapides: qd intritũ: quid maceries eſſet: noſſemus. Diſcimus dēpilare pelles ꝛ ſutoriã facere: ſed tuꝫ demũ q̃uo: ꝛ qd eēt coriuꝫ: ꝛ qd culter: ꝛ qd ſubula: perceptuꝫ nobis eſt. Eodē mō fabrica nauium: excuſſoria: ſtatuaria: textoria: poſtremo oīs vtenſiliũ peritia: ſuis quęq; ꝑſumptionibus ꝛ aggreſſionib9 ꝯdiſcunt̃. ¶ Maxime [a] vero rō hęc manifeſta in eoꝝ artibus eſt: quę ſermocinales dicunt̃: q̃les qui rhetores ꝛ dialectici ꝓfitent̃. Dialectici ſyllo agunt ꝛ iductiōe. Rhetores q ꝛ ſophiſtę vocant̃ cōmētationibus ꝛ exemplis: in vtroq; genere neceſſe eſt q̃dã: aut ſingularia: aut aſſumptiones: aut ſimilia cognoſci: anteq̃ explorata ꝯcluſio ſit. ¶ Ceterũ [b] nō mō qui ab alijs inſtituunt̃: ſed ꝛ q ipſi a ſe inueniunt: ex initijs qbuſdam nō dubijs: ad id qđ dubitat̃: q̃rendũ ꝛ demōſtranduꝫ mouent̃. ¶ Quod ſi hęc vera ſunt: neceſſe eſt oēm [c] rōnaleꝫ doctrinã diſciplinãq; ex notitia aliqua antecedēti ꝛ q̃ſi ꝑcurrēti ꝯtingere. ¶ Nec ꝑturbent nos quę ſenſu percipiũtur: quippe quę nulla cognitio ꝑcedat: quãdoqdem hęc neq; per diſciplinam: neq; per aliquam inſtitutionem intellectualē noſcuntur.

a Ea Themiſtij. verba ἐπὶ τῶν διαλόγων τῆς διανοίας ὄντων interpretatus ē: q̃ ſermocinales dicunt̃: ſed ꝛ alio fortaſſe mō latine exprimi ꝑt: qđ Thę. voluiſſe maxie vō rō hec manifeſta in eaꝫ artib9 ē: quę dũ docēt rōne vtuntur λόγον eni rōnē ēt ſignificat: q9 vo rōnib9 vtunt̃ ꝑhemet exponit. Dialectici ſyllogiſmis agunt ꝛc.

b Hic videt̃ Themiſti9 al ludet̃ expōni Philo. vt tuꝫ de inuētiōe: tũ de ſcia quam ab alijs docemur: ſeparatiꝫ loquat̃ Ar. i hoc ꝑh9.

c Nō niſi intellectualem expoſuerat: id rationaleꝫ The. dixit: recte qdē: q̃ ſi dixerit: q̃ rōcinatione ꝛ diſcurſu conſtet. nã eã vis habet i greco illud verbuꝫ διανοητικὴ apō Ar.

¶ Duas eſſe pręnotiones vt ſit ꝛ quid ſit. Cap. II.

In quibus itaq; ꝑnoſcere neceſſe eſt: in his duplr ꝯtingit ꝑnoſcere: aliqua eni q ſunt (ſiue vt ſint) neceſſariũ eſt ꝑſumere. Aliquoꝝ qd nomē ſignificet: opꝫ ꝑſcire. Naꝫ q̃rētibus q̃obrem a magnete ferrũ trahat̃: ꝑnoſcendũ eſt: ferruꝫ a magnete trahi ꝛ motꝰ pati ſolere. Quęrētes iteꝫ: quidnã mot9 tēpuſue ſit: exploratuꝫ habere debemus: cognitione q ſunt. In qbus vo id ſciſcitamur docemurq;: ſint: nō ſint. Vbi grã. ſint nō ſint: dy: ſit nō ſit: ꝓuidentia: in his neceſſe eſt qd vocabulo indicet̃ ꝑnoſcere. Adeo ſcire rē eē impoſſibile eſt: niſi ſcierimus: qd eius rei noie deſignetur. Cōtra fieri pōt vt ſciatur qdeꝫ: qd nomē rei ſignificet: ſꝫ neſciat̃ an ſit. Nemo eni eſt qui ignoret: qd Scillę: quid Hippocētauri appellatio: denotet: ſed an ſit dubitare et ignorari omneis vident̃. ¶ Nec enim putandũ eſt: ideꝫ eſſe ſignificatuꝫ nois: ꝛ id quod ſub hoc vbo quid ſit rei eſſe intelligit̃. Sed duo hęc interſtitio inſigni diſſentiũt. Naꝫ ſignificata oium vocuꝫ etiã imperitiſſimis ꝛ vulgo ſunt perſpecta. Neq; eniꝫ viſum tã ſtupidũ mancipium eſt mō eadeꝫ nobiſcum lingua ſit: qđ audiens hoiem rogari: equum adducat: aut ſcutulam poſci: caligaꝫ afferat. Quid tamē illę res ſint: ꝛ qđ illis eſſe non niſi exercitatiſſimis facile traditu depromptuq; eſt.

¶ Concluſionē anteq̃ demonſtrationes partiꝫ ſciri partim neſciri. Cap. III.

Ex his quę modo diximus patere inuicem poteſt inter cognoſcere et diſcere nōnullaꝫ ꝯſtitui differentiam oportere. Qui cogniturus aliquid eſt: ꝑnoſſe aliquid debꝫ. Qui condiſcit pōt cōtingere vt nihil pręnoſcat. Pręterea cognoſcũtur quę prius quodã genere ſcieris. Diſcuntur ſępenumero quę neſcieris: ſed ſimulatq; diſcũtur obiter ꝛ ſciuntur: quoiuſmodi ſunt ea quę ſub vniuerſali aliquo: quoius notitiã ante habueris continent̃. Naꝫ qui ſcit omne triãgulũ duob9 rectis pares habere angulos interiores: nec ſciat hoc triangulum

Apriora eſſe videtur hoc in loco greca Themi. vbas ipſe. n ſic ait ἀναλόγως ὅτι τὸ γνωρίζειν καὶ τὸ μανθάνειν μι-

κρόν δ' ἰδὲ φέρῃ, εἶγε τῶν μὲν προγινωσκομένων ἡ μάθησις καὶ γνωρίζει μὲν, ἃ πρότερον τίς ἐπίσταται καὶ τοί γε ἔνια καὶ γνωρίζειν ἐστὶν εὐθὺς καὶ πρὶν τὸ μανθάνειν τὰ οἶον ὅσα, ⁊c. quorū hec vē eē fidelis interptatio: ps pnā intercedē diſtās inter alii ſceī ⁊ cognoſceī. ſiqdē diſciplīa eorū eſt q̄ pnoſcūtur. ea q̄ aliq̄s cognoſcūt q̄ ſciūt hus: verū fieri pōt vt q̄s nūc pm aliq̄ cognoſcat. eaq̄ dicerit hus: q̄īus modi ſunt ea q̄ ſub vlī ⁊c.

eſſe:qđ hac ſcęda delineatum ſit:quom primum oculos ad hoc triangulum coniecerit:ſtatim vtiq3 agnoſcet ⁊ diſcet:nō tamē eodē modo agnoſcet ⁊ diſcet. Sed diſcet triangulū eē. Agnoſcet duobus rectis pares habere. Nā triangulū eſſe: nunc demū vidit:didicitq3. Sed habere hoc duobus rectis pares:in illo vniuerſali pridē cognouit. ❡ Quom eni3 cognitio deſignati huius trianguli duo hęc requirat:⁊ vt triāgulus eēt ⁊ vt duob⁹ rectis ęquales habere intelligaṫ. Primū/ideſt triangulū eſſe: vſurpamus conſpectu atq3 ita diſcimus. Alterum/ideſt duobus rectis ęquales habere ſyllogiſmo cōplectimur. Quippe ad qđ ſenſus aliquis non poſſint attingere ſed mens ⁊ demōſtratio. Demonſtratio autē citra cognitionem vľis non cōſiſtit. Quom eni omni triāgulo affectio illa inſit duobus rectis pares habere tris angulos:quoniam hoc qđ cernitur:eſt triāgulus:continuo duobus rectis pares habeat:neceſſe eſt. Proide ſi deſcript⁹ in abaco triāgulus occulaṫ:partē fateberis neſcire:hoc eſt an hic duobus rectis pares angulos habeat. Quia neſcias vtrū vſpiam triangulus ſit:partem non fateberis q̄a de illo in cōmuni ⁊ vniuerſalr noueris. ❡ Quapp captiones illę quę ab auctoribus ſuis ſenticoſę cōfragoſęq3 appellātur:pertimeſcēdę aut defugiendę nō ſunt:ſed hi ſidenter cōferendus pes eſt. Noſtin oēm binariū parem eē: Annuēte hoc te:at hic(inquiūt)quē intra pugnū condimus:nec binariū noſti eſſe nec parem. Eo fieri vt eandem rē ſcire ⁊ neſcire dicaris. ❡ Sed poſtremū hoc cōcedi poteſt:neq3 abſurdū eſt. Noui vľem affectionē binarij:an ṽo viſq3 binarius ſit:ignorare poſſu3. Nō q̄ id (qđ ſcio)ignorem. Sed qđ ſciam quidē in vniuerſu3:ſ3 ſigillatim ignorem. Exēpli grā. ſcio oēm hominem aīal eſſe:ſed cū qui Sardis inambulet:neq3 hoiem eſſe neq3 animal ſcio. ❡ Nō eni3 eo modo diluēdum ſophiſma eſt:quo multi conanṫ qui negant ſe binariū ſcire parem eſſe:ſed fatenṫ ſcire oēm quem binarium eē intelligant. Solutio hęc periculoſa ɔtrouerſaq3 eſt. Nā illa procul dubio nobis ſciūtur quorū approbationem demōſtrationēq3 aut habemus aut accępimus. At accępimus nō cum iſta adiūctione. videlʒ cum binariu3 eſſe parē:quē nos binariū eē nouerimus:ſed ſimplr abſoluteq3. Nā demonſtratiões de omni binario ⁊ de omni triāgulo pmiſcue ſolent cōſtitui. Et hercules(quātū mea fert opinio)nihil vetat:quin ea quę diſcimus:partim ſcire:ptim ignorare poſſumus. Itē ex his partim pnoſſe:partim q̄rere ⁊ ſcrutari ɔtingat. ❡ Eadē ratione rō Platonis refellitur:quę poſita eſt in illo libro qui ab eo inſcribitur

Memnon Platonis.

Memnon. Ibi niti ſ oſtēdere oēm inquiſitionē impoſſibilem videri:argumento q̄ neceſſe ſit eu3: qui inquirit:id inquirere qđ neſciat:in quod ſi caſu aliquo inciderit:offenderit:nec non aīaduertat nec recognoſcat id eſſe:quod quęrebat:q̄ ſi ois inqſitio gratia diſcendi inſcipiṫ:inquirere ṽo nemo poſſit niſi cognoſcat:alterū duorū relinqtur:aut nos nihil oino diſcere:aut ea diſcere:q̄ antea ſciebamus. Ita eni3 demum venire quē in cognitionem rei alicuius liceret:ſi intelligaṫ ea res eē:quā q̄rebat. Quēadmodum ⁊ ſeruū fugitiuū:quoius nec formā nec īdicia aliqua:q̄bus habeat cognoſci:detineas nūq̄ neq3 inueſtigare poſſis:neq3 a fuga retrahere. Quē ṽo de facie cognoſcas:⁊ inquirere ⁊ inuenire facile ſit. ❡ Huic rationi vel cauillo potius videtur Plato manus dediſſe. Nam ⁊ fatetur ea nos diſcere quę ſciamus:atq3 ª hoc qđ quis videtur doceri:nihil aliud eſſe quā recordari ⁊ reminiſcendo cognoſcere. Nos ṽo differre iſta plurimu3 dicimus. Nam poſſunt addiſci quę prorſus ignores. Cognoſcuntur quę ante cognoueris. Nec quicq̄ prohibet:quo

a Them. de grece hoc in loco ſic ait. καὶ τὸ μανθάνειν, οὐδὲν ἕτερον

minus is(qui diſcit)ſciat ea quę diſcit:ſed alio vtiq3 atq3 alio modo. Ut dictu3 prius eſt. Sicut nihil obſtat: quin ois doctrina diſciplinaq3 ex principijs q̄buſdā cōceſſis ⁊ compertis euadat. Quę ad id qđ incōceſſum incōpertūq3 eſt:pducāt. Ac p hęc docuimus an quęri ⁊ demonſtrari aliqd poſſit. Nūc q̄d ſit demōſtratio pſequēdū.

τοῦ γνωρίζειν cuius hec pōt eē fidelis interptatio. ne q̄ addiſcē nihil aliud prorſus eſſe q̄ cognoſcē. nouo ⁊c.

❡ Quid ſit ſcire. ⁊ quid ſit demonſtratio. Cap. IIII.

VErbum ſcire biſariā dicitur: latius ⁊ preſſius. Latius quom oē3 notitiā:qualiſcūq3 ſit:ſiue de ſolis accidētibus rei:ſiue alia ratiōe quę ſit:a:ſciam vocamus. Preſſius quom cām illam tenere credimus a qua res vt ſit hʒ ⁊ quę cauſa eē cognoſciṫ. Nec putamus id aliter eē poſſe ac ſit. Hęc propria:hęc ſimplex ⁊ abſoluta ſciētia eſt. ❡ Indiciū q̄ oēs:qui aliquā ſciētiam profitenṫ:cōditiones has aut habere ſe cogitāt: aut ṽo iam habēt. ❡ Sūt ⁊ alij modi ſciētię eius q̄ propria eſt. Nam ⁊ definitionum notitię ⁊ ſumptorū:quę q̄ prima ſunt:demōſtrari non poſſunt:ſciētię appellātur. Nec diffitendū eſt cognitionis hoc genus contineri ſub ſciētia ppria vt ſpecies. ❡ Ea3 ṽo ſciētiam qua de nō agitur demonſtrationem vocamus. ❡ Eſt eni3 demonſtratio ſyllogiſmus ſciam pariēs. ❡ Porro ſi neceſſe eſt in ſyllogiſmo ppōnes cauſas eſſe cōcluſionis. Illi ṽo q̄ ſcire ſe arbitranṫ conuenit vt cauſam rei cognoſcāt:nimirum vtrūq3 in ppoſitionibus demōſtrationis exigiṫ:et vt efficaciam habeant concludēdę conficiendęq3 rationis:⁊ vt cauſam rei demōſtrandę cōtineant. Nam q̄uis cauſa cōcluſionis huius:ignē hic deurere:ſit cinis pridie relictus:non tamē cauſa rei dicēdus cinis eſt:quia cinis igniū:cauſa eſſe nō poteſt:ſed ignes cineris potius. At in demōſtratione vtrūq3 reqritur:vt cauſa cōcluſiōis cauſa etiā rei ſit:quę cōcludatur. ❡ Sed q̄a cauſa omnis ⁊ prior ⁊ potior effectu eſt:neceſſe eſt: ppoſitiones quoq3 ⁊ pprias ⁊ priores ⁊ potiores eſſe cōcluſione. ❡ Et q̄m ſcire cōtingit:quando credimus eſſe aliter non poſſe:q̄ ſit:iccirco veras haberi ppoſitiones oportet. Si eni3 falſum aliquod cōtinerent:ſequeretur ſciētem opinari eſſe: quę nō eſſent:veluti ſi ex falſis ppoſitionibus induceret diametrum eſſe cōmenſurabilē coſtę. ❡ Sed ſi omnis doctrina ⁊ diſciplina pnotione anticipationeq3 paritur neceſſe eſt ⁊ in demonſtratione hoc pbari. Hac de cauſa oportet notiores eē ppoſitiones quā concluſionem concedi. Pręnoſci ṽo has neceſſe eſt nō ſolum vno modo ideſt cognitione:q̄d indicent nomina:ſed etiā illo:cognitione q̄ ſint. Nam in hoc ſita veritas eſt. ❡ Sed teſtemur breuiter:quę ppoſitionibus demōſtrationis neceſſaria diximus. Ea ſunt hęc. Ut cauſę ſint. Ut priores. Ut potiores. Ut proprię. Ut verę. Ut notiores. Plane demōſtratio omnis nō ſolum ex prioribus ſed etiā ex primis conſtat. Si eni3 ſumpta demonſtrari per alia ſumpta poſſint:priora q̄dem concluſiōe videbuntur eē:ſed nō prima. Si ṽo aliqua oino demonſtratione nō egēt: ſed per ſe probabilia manifeſtaq3 ſunt:hęc prima ⁊ ſūma intelliganṫ neceſſe eſt. Quod genus veteres pronūta ⁊ ploquia ⁊ enuntiationes vt ſic dixerim imediatas:⁊ dignitates appellant:in quę reliqua cōferentur:⁊ per quā ſumptiones quę ſyllogiſmu3 optimatem conſtituūt:approbarentur aſſererēturq3:eoq3 ⁊ principia demonſtrationis vocanṫ. ❡ Et ſi quę ppoſitiones ita primę ⁊ ita priores habentur:palā eſt eas priores eſſe non nobis:ſ3 naturę. Nam nobis priora ſunt ſingularia:⁊ quę ſub ſenſu3 cadūt:naturę vniuerſalia ⁊ a ſenſu lōgiſſime poſita. Nam ⁊ quom notiores dicūtur:id referendum ad naturam eſt. Nec enim demonſtratio ad menſuram ſe ingenij noſtri

Id qđ Ariſ. ſimplr dixit exponere vē Them. pphe ſicuti ⁊ Io. Gra.

Nota q̄ ſunt alij ſciendi modi de qb⁹ poſteri⁹ agendū eſſe dixit Ariſto.

κὰν ἡμῖν μὴ δοκῇ etiã ſi nobis nequaꝗ̃ ſic videat dicit ipſe grece.

nq noſtri ſubminiſtr: ſed rectam tenet ad veritatem viam: nec quid ipſi poſſimus attendit: ſed in ſolam rei naturam incũbit: illam veſtigat: illam explorat: etiã ſi nobis ignora incõſpectaq; ſit. Nã ſyllogiſmus ſciendi in eo maxime a reliquis euariat. Quod illi tũ verũ ex falſis poſſunt oſtendere: qḋ apud rhetores frequens eſt: tam priora ex poſterioribus: qualis videt ſyllogiſmus: qui ex ſigno coniecturaq; ducitur. Jam ceteri vt concedamus ex veris: non tamẽ ex proprijs formãtur. Sed ita vt ſi aliquis medicus vulnera orbicularis difficilius curari et coaleſcere eo cõprobet: q figura ea capaciſſima omniũ ſit. Nec enĩ medico ꝓpria ea ratio eſt: ſed geometrie. Et hec omnia obſeruanda in his ꝓpoſitionibus ſunt: que ad demonſtrationem exquiſitam et ſtabilem adhibentur.

¶ Quid ſit propoſitio imediata. Cap. V.

PRopoſitio itaq; ſũma imediataq; dicitur: qua nulla ſuperior eſt: et quã nemo demõſtratiõe alia cõfirmare põt. Atq; omnes he complexe vl̃ias conſtant. Sũt enĩ nõnulle: que ex ſenſilibus necantur. Nã tunicã eẽ candidã: ꝓpoſitio imediata eſt. Sed non eius generis quoius eſſe principia demonſtrationis requirunt: quippe que vniuerſalia eẽ neceſſe ſit. Quoius rei cauſam poſt viderimus. ¶ Immediatarũ ꝓpoſitionum que demõſtrationi aſſerũtur: alie ea natura ſunt: vt neceſſe ſit oẽs homines: qui doceri quicꝗ̃ velint: noticiam et informationẽ earũ impreſſam et ante captam habere ſine doctrina: et hec (vt dixi) ꝓloquia et ꝓnũtiata dicunt. Conſurgunt enĩ et conualeſcunt notiones ꝗ̃dam et ſenſus cõmunes in hoie: ſuapte natura: citra docentem: ſine quibus nec intelligi quicꝗ̃: nec queri poſſit. Quobrem Theophraſtus illas ita finit. Proloquiũ ſiue dignitas ꝓfeſſio ꝗ̃dam eſt. ¶ Quoius due ſunt ſpecies. Una impromiſcua: et ad ea tñ pertinens: que certo genere continentur: qualis illa: ſi ab equalibus eq̃lia demas. Altera vaga et in omne genus fuſa: qualis ea: in quibus aut etiam aut non ponitur alterutrũ eſſe verum oportet. Hoꝝ cognitio perinde vti cõgenita et cõmunis omnibus videt. Ab hac rõne dignitates vocantur: et merito. Nã quoꝝ viſus aut ſimpliciter in oĩbus conſtat: aut particulariter in his: que vnius generis ſunt: digna ꝓculdubio iudicantur: quibus potiſſimum credat: et que inter ea: in quibus poſita ſunt: principem locum obtineant. Atq; hec vna ſpẽs imediate ꝓpoſitionis eſt. ¶ Altera poſitio dicitur: que ꝗ̃ꝗ̃ demonſtratione alia ſtabiliri nõ poſſit: nõ tamẽ neceſſario a diſcente ꝓ̃cipitur: ſed accipiẽda a docẽte eſt. Poſitionis aliud genus definitio eſt: aliud ſubiectio. Definitio eſt oratio: in qua nec eſſe: nec nõ eſſe rem dicimus: ſed tñ: qḋ ſit rei eſſe. Cuiuſq; ſequi poſſit: vt ea res ſit: quoius definitionem afferimus: non tamẽ hoc finiendis rebus principaliter accuramus. Nam: vt ſit res: per accidens eſt. Per ſe vero quidnam res ſit: definitio exprimit. Definitiones porro ſolas ſcire oportet. ¶ Hinc ambigit vtrũ definitio aliqua ꝓpoſitio videat eſſe. Et hercule non videtur: quom definitio quadrare et reſpõdere debeat nomini: qḋ definiat. Alioquin in eo nobis Ariſtoteles clara voce teſtatur. Definitio inq̃t rem eſſe vel nõ eſſe non ſumit. E cõtrario ſi non ſit ꝓpoſitio: quobrem vt ſpecies ꝓpoſitionis imediate affert. Sed hoc alijs penſiculãdũ: et explicandũ relinquo. Mihi in tranſcurſu admonuiſſe et locum monſtraſſe ſat ſit. ¶ In duas itaq; ſpecies (vt dixi) poſitio ſecatur. In definitionem et ſubiectionem. Cõmune autẽ cuiuſq; ſubiectionis eſt primum nõ cõtingere hoibus a natura: ſed ab artifice preceptoreq; iprimi. Tum deinde ꝓpoſitionem eſſe. Cõſtat enĩ quicquid in ſubiectione collocatur: de eo: aut vt ſit: aut vt nõ ſit: ſemper aſſerri: quoiuſmodi ille ſunt. Motũ eſſe: ex nihilo nihil fieri. A quocũq; puncto ad alium pũctum lineam rectã educi. Ac ſubiectiones quidem potiſſimum appellamus: que vel a ſe nobis perſpicue ſunt: vel ſimulatq; didicimus: aſſertione etiã noſtra facile comprobant. Que vero nõ ita perſpicue ſunt: he poſtulata ſiue petitiones dicũtur. Ut apud geometras: lineas que a minoribus angulis extrahuntur coniũctas fieri. Atq; hec ſimpliciter ꝓprieq; poſtulata et ſubiectiones vocãtur. ¶ Sed aliud genus poſtulatoꝝ et ſubiectionum habetur: que neq; immediate ſunt: neq; demonſtrationis aſtructu indiget: q ſi quis illas citra explicationem in ſyllogiſmo cõſtituat: neq; ſubiectiones: neq; poſtulata omnibus et ſimpliciter dicent: ſed illi vni dũtaxat: qui cõſtituerit cõceſſeritq;. Demonſtrationes vero non ex talibus: ſed ex prioribus certis et confeſſis exiſtit. Quid ſit imediata ꝓpoſitio que demõſtrationi conueniat: quid poſitio: quid ſubiectio: quod poſtulatum: exſecuti iam ſumus.

¶ Plus credi propoſitionibus ꝗ̃ ꝯcluſioni. Cap. VI.

NUnc videamus priuilegia ea que principijs demõſtrationum tribuimus: recte an perperã ſint tributa. Jd fiet cõmodiſſime: ſi a capite ſingula percenſebuntur. Diximus aſſumptiones in demonſtrationibus notiores cõcluſione haberi: nec iniuria quando p illas et ſcire et credere cõcluſionem oportet. Semper enĩ id qḋ pluribus tribuitur: ita vt alteri per alterum tribuatur: neceſſe eſt: vt illi plus competat: per qḋ alter cõmunicatur. Si igitur cõcluſiones merito ꝓpoſitionum et creduntur et cognoſcuntur: profecto neceſſe eſt: vt ꝓpoſitiones amplius credãtur et cognoſcãtur. Qui enim preceptorem ob diſcipulum diligit: nimirum neceſſe eſt: ipſum magis diſcipulum diligat. Jta ꝓpoſitiones ille neceſſario notiores ſunt: interim omnis ex quibus ſyllogiſmi conficiuntur: interim nõ omnes: ſed ꝗ̃dam omnino. Sunt porro alique: quibus q admodum euidẽtes nõ ſunt: ita demum vtimur: quom demõſtrate per alias fuerint. Ex ſi verum eſt propoſitiones: ꝗ̃ concluſionem plus cognoſci. Duorum alterum dabit: vt aut illas per demõſtrationẽ ſciamus: aut vt in his noſcendis melius et locupletius affecti dicamur: ꝗ̃ quom per demonſtrationem quid ſcimus. Atq; hoc mõ circa dignitates et enũtiatiões ꝓ̇mas afficitur. ¶ Non ſolum autẽ credibiliores oportet ꝓpoſitiones ꝗ̃ concluſionem concedi: ſed etiam vt nihil ex his que ꝓpoſitiones his cõtrarie cõtinentur: credibilius ſit. Nam ſi nihilo magis propoſitionibus ꝗ̃ contrarijs credas: neq; concluſioni vtiq; credideris potius: ꝗ̃ huic contrarie. Eo credere etiam continget: poſſe aliter eſſe ꝗ̃ ſit ꝯfectũ. Jta fiet vt ꝯ̃nis ſcia inuariabilis eẽ nõ videat.

¶ Nec ſciri demõſtratione oia nec circulo. Cap. VII.

NOnnulli autem ſunt: qui male vtentes his que a nobis recte dicuntur: demõſtrationem de medio funditus tollant. Ac nos quidem putamus: ſi vlla demõſtratio ſit: ſumpta eius oportere amplius ſciri ꝗ̃ concluſionẽ. Illis vero hoc non videtur: ſed arbitrantur nihil ſciri a nobis poſſe: niſi qḋ per demonſtrationem ſciatur. Non igitur cõcedent ꝓpoſitiones amplius ſciri: niſi fides his per demõſtrationis lucem acceſſerit. Ex ſi aſſumptiones neceſſe eſt demõſtrari per alias: atq; has rurſum per alias ſemper: aut in infinitum caſura inquiſitio eſt. Infinita autem exigi aut abſolui qui poſſunt? Aut ſi defatigatus preſſu deſiſtas: ſine dubio relinquere ignotas ſaltem illas oportebit: quibus demõſtrandis pes ſa-

Difficilis ad modum ẽ hec ambiguitas: et plurimũ nſis fuit moleſta. eã tñ vt dilucere voluiſſe: qõdã pacto i verbis illis ꝗ̃ modo preceſſerit: quis diſſimulauerit.

ſtidio ſuperſeſſurus ſit. Ex ignotis autem principijs qui
poſſit quicq̄ cognoſci: Nam quorum principia ignorā-
tur ipſa quę de principijs profluūt ſciri non poſſunt: niſi
forte per hypotheſim: ideſt ſubiectionē adiūctionemq̄
illoꝝ. ℂ Sane poſtremum hoc veriſſime dicit̄: priori-
bus ignoratis: poſteriora cognoſci non poſſe. Illud per-
peram ſciri nō poſſe: niſi qđ per demonſtrationem ſcia-
tur. Nam plurima ſunt quę ꝛ ſciātur nec demonſtratio-
nem capiant. ℂ Profecto idem peccant ꝛ qui nihil ſciri:
ꝛ qui omnia ſciri per demōſtrationē defendūt. Sed quē-
admodum notiſſimum eſt pleraq̄ hō eſſe: vt fidem aliū-
de ꝛ ꝓbationem regrant: ita nihilominus ꝯſpicuū videt̄
cōplura eē quę ſuopte igenio cognita exploratamq̄ ſint.
Immo magis etiam q̄ quę cōſirmationi alterius addi-
cūtur. Iā ꝑncipia demōſtrationis demōſtratiōes eē nō
poſſunt: ſed ꝓpōnes idubitabiles imediatęq̄: ꝛ luce ſua
perſpicuę. His ꝑfecta mens eſt: quę terminos compꝛhen
dit quoꝝ cōplexu dignitates ꝛ ꝑlata ꝯcipimus. ℂ Me-
lius hoc modo dicitur q̄ conceditur: ea quę noſcant̄ oīa
videri per demōſtrationem quęſita. Alioquin dum infi
nitam illam progreſſionem declināt: videntur in circula-
rem ꝛ reciprocam demōſtrationem incidere. Hoc autem
eſt errorem errore alio operire. Ita quom ea ſumāt: qui-
bus nitant̄ demonſtrationem ſeruari: nihilominus con-
ceſſis his neceſſe eſt demōſtrationem excidi. Nam ſi ex
prioribus ꝛ notioribus cōſtitui demonſtratio debet: im-
poſſibile autē eſt eiſdem eadem eē priora poſterioraq̄:
fieri nullo modo poteſt: vt quicq̄ circulo demonſtretur.
Nam circularis demonſtratio eſt: in qua id quo demon
ſtrandis alijs vtimur per illa ipſa retro aſtruimus. Ac
poteſt quidem accidere vt eadem eiſdem priora poſterio-
raq̄ habeantur: non tamen ſimul nec vno reſponſo: ſed
diuerſo: vt ſi alia ad nos: alia ad naturā referri dicantur.
Demonſtratio vero ſemper priora quę ſm naturam ſint
priora deſiderat. Quę ſi ex prioribus ſm nos demonſtra-
tio aliqua nectitur: vt demōſtratio appellari poſſit: non
tamē ſimpliciter: ſed ſm nos demōſtratio fuerit. ℂ Nō
ſolum autē ratione hac demōſtratio reciproca euertit̄:
Sed ob ridiculū quoq̄ qđ ex ea ꝯſequitur. Id tale eſt
a. eſt: ſi. a. eſt. Nam ſi per. a. oſtenditur. b. per. b. vero aſſerit̄
c. per. c. rurſum cōmunitur. a. manifeſtum eſt. a. demon-
ſtrari per. a. A quo enim cepta eſt: in id reſilire: ac referri
videt̄ oratio. Hoc autem ambitu nihil ſit demōſtratu ꝛ
explicatu difficile. Multa alia incōmoda his eueniunt:
quę nos in cōmentationibus de ſyllogiſmo collegimus.
Quare relegādi illuc ſunt quibus ea noſſe accuratiꝰ ſtu-
diū eſt. Nos hoc loco repetere non eſt neceſſe: ſed plura
fortaſſe q̄ vſus poſtulabat: extra negociū diximus.

ℂ Neceſſarias eē ꝓpōnes in demſtratiōe. Cap. VIII.

REdeamus ergo vnde ſumus dedu
cti. Dicebamꝰ ſupra ve-
ras eſſe ꝓpōnes ſcientię oportere. Nec ſolū
ſimpliciter veras: ſed etiā quę aliter eſſe nō
poſſent. Quod nihil aliud eſt q̄ propoſitio-
nes neceſſarias facere. Atq̄ hoc rectiſſima rōne. Quom
enim id quoiꝰ fides per demōſtrationem accipit̄: neceſ-
ſarium ſit. Neceſſarium autem id dicitur in artificio de-
mōſtrandi: qđ aliter eſſe nō poteſt: atq̄ hoc ita etiā non
aliūde cognoſcit̄ niſi ex demonſtratione ꝛ ſyllo ſcię. Nī-
mirū neceſſarias opꝫ hīi ꝓpōnes: ꝑ q̄s illđ efficitur.

Hoc tñ ratio
nō eſt ſine ali
qua ambigui
tate. vt enim
vis hīc. vt ait
hoc in loco
Io. gra. ex q̄
dem pnᵒ: qđ
tñ valde ē du
biū: q̄uis ip-
ſe aſſerat tāq̄
notum fuiſſe
ab Ari. rele-
ctū pnᵐ. ſ. ē
nō poſſe ali-
qđ nectim ex
ñ neceſſarijs
ꝯcludi.

ℂ Quid ſit dici de omni. Cap. IX.

DEinceps enumerandę q̄ſtiones ſūt:
quę ad demōſtrationem ꝑ-
tinent educendaq̄ ratio eſt: quemadmodū
abundare copia ꝓpoſitionum earum poſſi-
mus: quę ad hoc genus quęſtionum accommodantur.
Initium autem a ſermone de propoſitionibus inſtitu-
to ſumatur: ex illis enim ſyllogiſmus ꝯſurgit. Quoniam
itaq̄ omnis ꝓpoſitio ex ſubiecto aliquo ꝛ ꝑdicato con-
nectitur: ſcire opꝫ prędicatum in ꝓpoſitionibus demon
ſtrādis: non vtcūq̄: ſed per ſe de ſubiecto dici aſſerriq̄
oportere. Sed quidnā ſit hoc: qđ per ſe vocamus decla
rabitur mox. Sed prius eſt vt ſciatur quid ſit prędicare
de omni: nam ſine hoc verbū per ſe explicari probe nō
poteſt. ℂ Prędicare de omni eſt: non qđ in aliquo ſit: in
aliquo non ſit: aut qđ modo ſit: modo nō ſit. Aliud enim
genus ē ab eo quoius in libris de ſyllogiſmo habita mē-
tio eſt: ibi nāq̄ de omni appellabatur qđ nō ſemper ſꝫ
aliquando omnibus ineſſe diceret̄. At hic aliter audien-
dum eſt: qđ de omni affirmatur. Exēpli gratia: de omni
homine aīal dicitur: de quo enim verum eſt hoīem dici:
de eodē verum alterum eſt aīal: ꝛ ſi nunc vnū eſt verū:
alterū quoq̄ verum eſſe neceſſe eſt: ꝙ autē tale ſit id qđ
nuncupamur de omni: ꝯſtat argumēto eo ꝙ hi qui indu-
ctionem afferre ꝛ repꝛhendere hoc genus volūt ſolēt alte
rum ꝓbare: aut ꝙ alicui vni non inſit: aut ꝙ aliquando
nō inſit: atq̄ hoc eſt qđ de omni dicit̄ ſiue de toto.

ℂ Quid ſit dici per ſe. Cap. X.

PEr ſe prędicari videntur ea: quę quō de
omni dicantur: in eo qđ ſit rei eſſe
de ſubiecto dicunt̄: vt de hoīe aīal: de plata-
no arbor: de triangulo linea. Eſt enim triāgu-
lus qui directis tribꝰ lineis cōtinetur. Porro
nō omne qđ prędicatur de omni: ꝑdicat̄ etiā per ſe. Nā
de omni cygno cādidū ꝑdicatur: qa ꝛ ſemper ꝛ omni cy-
gno candor ineſt: non tamen in eo qđ ſit cygno eſſe. Sa-
ne modus hic vnus eoꝝ eſt: quę per ſe ꝑdicari dicūtur:
quoius vſus in demōſtratione primarius ꝛ maximus eē
ſolet. ℂ Secūdo mō accidentia illa: in quorum defini-
tionibus collocant̄ ſubiecta: per ſe ineſſe dicunt̄ his ſub-
iectis: quę in definitiōe ſumūtur: declarante qd ſint: pro-
inde ſimitudo ꝑ ſe naſo ineſt: qa definitio ſimitudis naſi
cauitas eſt. Ineſt per ſe ꝛ rectitudini linea: qa in finitione
eius linea adhibet̄. Nihil enim aliud directio eſt: q̄ men-
ſura is qui ſuꝑ puncta linee indeclinis ꝛ ęquiremus eſt.
Ineſt ꝛ iparitas numero: qd enim eſt impar niſi numerus
in partes inęquales diductus. Inſunt ꝛ aīo virtutes qa
in ſinibꝰ earū: aut pars aliqua animitatis potētia ſemper
adiūgitur. ℂ Tertia forma eoꝝ quę per ſe adſunt: per-
tinet ad accidētia: quę ita ſubiectis ſuis inſunt: vt nō alijs
prius: quo mō ſuꝑficiei color. Ea igit̄ quę tribꝰ his mo-
dis de aliquo afferūtur: per ſe afferri dicuntur. ℂ Eſt ꝛ
quartus modus vbi huius per ſermon in his quę de alio
prędi[illegible]ent̄: ſꝫ in his quę neq̄ per aliud ſunt: neq̄ in alio
cōtin[illegible]: atq̄ hęc indiuiduę ſubſtātię ſunt: Callias: So
crates: Plato. ℂ Sūt ꝛ cauſę q̄dam ꝑ ſe quę nō ex acci-
ti: nec ſorte fortuna ſunt cauſę: vt ſi inambulāte me fulſe
rit. Nō enim ꝓpterea ꝙ inambulabam: fulſit: ſed temere
ꝯtingit. Item ſi paſtinādo in theſaurum quis offendat: nō
iccirco paſtinabat: vt theſaurum inueniret: ſed ita cecidit.
Si vero iugulante te. Socrates morit̄: tueniſſe id caſu nō
dicimus: quia iugulatio illa per ſe cā interitus eſt.

Themiſtius
modos quoq̄
enumerat: q-
bus dici pōt
aliqđ ꝑ ſe. ce
teri vo oēs
relicto ē 3ᵒ q̄
mox tñ expli
cit. in 2ᵒ de a-
nia libᵒ. cap.
21. huius ter
tij modi ꝑ ſe
meminit ipſe
cuiq̄ rēmens
ſibi legere po
tes.

ℂ Qui modi eorum: quę per ſe dicuntur: ad demonſtra-
tionem pertineant. Cap. XI.

ATq̄ hęc poſteriora ſignificata eiꝰ qđ
per ſe appellauimus adie-
cta ſunt amplificādi exornādiq̄ grā. Priora
aūt duo manifeſtū eſt: ex neceſſarijs cōſtare.
Nō enim poſſunt nō eē: q̄ in definitiōe deno-
minibus: in eo qđ ſit rei eē: dicant̄. Nec quę ita ſubita ac-
cidentibus

Duo tñ po-
ra ſignificata
eiꝰ qđ ꝑ ſe dī
cit: ad demon-
ſtrationem ꝑ-
tinent.

cidentibus ſunt:vt in definitiones eoꝝ addant.¶ Cęterum ſine aliqua rõne itelligi poteſt:neceſſario et ea quę in definitione noium collocantur. Illud nõnullam ꝯtrouerſiã habet:vtrũ accidẽtia quoqꝫ ipſa neceſſario ſint: quę ſine ſubſtãtia ſui ſubiecti definiri nõ poſſunt. Verũ hoc facilius ſiet itellectuqꝫ capietur:ſi prius queſtiones quaſdã quę huic videtur attingere ſoluerimus. Nullũ igitur tale accidẽs poteſt ex ſua natura omni alicuius ſpeciei indiuiduo ineſſe. Nã ſimitas omni naſo non ineſt:neqꝫ omni numero paritas. Ex hoc ſequitur:vt dicere bono periculo liceat:nõ ineſſe neceſſario ſimitudinẽ naſo:neqꝫ numero paritatẽ.¶ Atqꝫ hoc veriſſime dicitur:ſi quis accidentia hęc ſeorſum accęperit. Or ſi de accidẽtibus his ita ſermo fiat:vt quibꝰ cõtraria ſua reſpondeãt: paritati imparitas:ſimo reſimũ:ꝛ ſingulis ſingula. Tũc alterũ cõtrarioꝛum neceſſario ꝑdicabitur de ſubiecto. Omnis enim numerus par vel impar eſt:ꝛ omnis linea arcuata vel directa. Proinde negatio vnius cõfirmatio alterius eſt. Nã numerus:qui eſſe nõ impar dicitur:ſtatim cognoſcit par. Et naſus qui neqꝫ rectus neqꝫ reſimus ſit:cõtinuo intelligitur ſimus. Sũt enim aliq̃ quoꝝ contrarietas pluribus q̃ duobus conſtet. Atqꝫ hęc ſunt quę inter ſe exceſſu defectuqꝫ differũt.quoniam in his ꝛ medietas cernitur. Obobrem ſi de quaqꝫ re:aut affirmatio:aut negatio vera eſt. Negatio autẽ talium accidẽtiũ: alterum ponit in ſubiecto habili determinatoqꝫ:manifeſtũ eſt alterũ illoꝝ neceſſario in eſſe omnibꝰ:quę ſubiecti generis natura participant. Quid ſit de omni:quid ꝑ ſe:diſſicultum iam ſit.

¶ Quid ſit vniuerſaliter dici. Cap.XII.

Capur h mul
tis vt ſcmere
diſſicilimũbꝰ.
ſimo. n. nul
lã video rõ
nes cur ſcdo
modus eoꝝ
q̃ dicunt per
ſe: vlr ẽ eſſe
nõ poſſit: nã
exẽpla q̃ ex
plicant ma
gna ex parte.
2ꝰ mõ ꝑ ſe di
cunt:nubi ẽt
vt Them.ea
dicere:q̃ pu
gnet inuicẽ:a
lꝫꝰ cui nega
ut ſi aliqd ꝑ
ſe ſit:ſtatiꝫ ẽt
eẽ vle. vcide
do velle vt ꝑ
ſe:ꝛ q̃tenꝰ ip
ſuꝫ eẽ audiẽ
da vt eadem.
vbi aiadũcrte
Theophra.
(vt refert Io
an. Grã. Au
riſe ꝑ ſe cõ
eẽ q̃ ſit q̃tu
ens ipm.

Nunc de vniuerſali agamus. Vniuerſale appello qȯ de omni ꝛ per ſe ꝛ quatenus ipſũ eſt:dicitur. Quare ſi quid per ſe eſt:nõ continuo ſequitur vt vniuerſale ẽt ſit. Nã ſecũdus modus eoꝝ quę dicuntur per ſe:ꝛ ſequẽtes duo:vniuerſalr eſſe nõ poſſunt. Neqꝫ eniꝫ ꝓpterea ꝙ de omni dicuntur:ſtatiꝫ neceſſe eſt vt vniuerſaliter ſint. Nã album de omni cygno aſſertur:ꝛ atrum de omni coruo:nõ tamen vniuerſaliter:quia neqꝫ per ſe. Vtrũqꝫ igitur adeſſe neceſſe eſt his quę vniuerſalr prędicantur:ꝛ vt per ſe:ꝛ vt quatenus ipſa ſunt:prędicentur. ¶ Hęc duo nobis hoc loco audiẽda vt eadem ſunt. Eſt eni alterũ alterius ita cõſentaneũ cõnexumqꝫ:vt ſeparari alterũ ab vtroqꝫ nõ poſſit. Exempli gratia:ineſt ꝑ ſe lõgitudo linee:q̃ in definitione eius aſſertur. Ineſt ẽt quatenus ipſa eſt. Rectitudo quoqꝫ ineſt lineę:tum ꝑ ſe: tum quatenus ipſa eſt. Nã ſine linea rectitudo definiri nõ poteſt.¶ Sed q̃ro num omnia quę definitionẽ alicuius cõmuniunt:vniuerſalr ꝑdicentur:vt genera:vt differẽtię:quę ꝛ de omni ꝛ per ſe aſſerri ꝑdicariqꝫ cõueniũt.¶ An ſi definitionem vniuerſalis reddere accuratiſſimam volumus:adijciendũ eſt nõ modo:vt per ſe:ꝛ vt de omni dicat:ſed vt primũ adſit huic:ꝛ nulli aliq priusVbi grã. Habere duobus rectis pares ꝑmo adeſt triangulo. Hęc eniꝫ affectio ꝛ per ſe triãgulo:ineſt ꝛ omni triangulo:q̃ per eſſentiam primũqꝫ adeſt. Habere igitur duobus rectis ęq̃les vniuerſale in figura nõ eſt:q̃ omni figurę nõ adeſt. Nã quadrãtali nõ adeſt:ſed nec vt vle ſcbalario adeſt:q̃uis enim omni ſcbalario ꝛ omni ęquilatero ꝛ omni ęquipedo adſit:nõ tñ his adeſt vt primis:q̃ prius adeſt in cõmune triangulo. Illud ergo qȯ omni ꝛ primũ ineſt ineſſe vniuerſalr dicit:ꝛ demonſtratio ex hoc genere affectionũ:ſiue vniuerſaliũ conſtat:q̃uis ad ea quoqꝫ vſum ſui demõſtratio poꝛrigat:quę ſub vniuerſali habẽtur. Nã qui triãgulum ꝯtinere duos rectos oſtẽdit:ęquipedum quoqꝫ continere duos rectos obiter demõſtrat. Geometra tamẽ explicationẽ ſuã nõ ad ęquipedum:ſed ad triãgulũ generatiꝫ accõmodat.¶ Nec deterreri hoc exẽplo quẽq̃ velim:quom vniuerſale ſubiecto ęquipollere:ꝛ cũ eo reciprocare ꝯueniat. Scire licꝫ genera q̃q̃ in plura ſe quaſi fundunt hiantqꝫ:nĩ differentijs proximis ineſſe vniuerſalr:moꝝ ꝛ differẽtias ſpeciebus:alioquin ſiquis hoc negauerit:cogetur fateri demõſtrationem ad ſolas pertinere definitiones.

Ea qd̃ hic
Them. aſſe
rit ſunt du
bia valde: ex
eis.n.ſtatiꝫ ſe
quit genꝰ per
ſe ꝑdicari de
primis diffe
rentijs:qȯ ẽ
omnes recla
mẽt:nã ꝛ ꝯ
riũ vf Ariſ.
docuiſſe 7ꝰ ꝑ
me phẽ libꝰ.

¶ Quemadmodum circa vniuerſale in demonſtrando error contingat. Cap.XIII.

Haudquaq̃ autem ignorãdum eſt circa vle frequẽter errari. Fit enim ſępenumero. Interim vt q de mõſtrent demõſtrare nõ credant: interiꝫ ꝯ. vt qui nõ demonſtrent demõſtrare ſe putẽt: Tres adeo cauſę allucinationis huius noſcunt. Prima eſt/quom id de quo aliqd demõſtramus ſingulare ꝛ indiuiduum eſt:vt Sol/Luna/Mũdus. Nam quom nihil ſit his ſuperius aut cõmune:ſed mera indiuidua ſint:tñ vnus eſt Sol:ꝛ Luna vna:ꝛ vna Tellus:ꝛ Cęlum vnũ. Quoties de his demõſtrationẽ aliquam nectimus:vt de terra ꝙ in meditullio orbis ſit locata:aut de cęlo ꝙ circũagatur:tum id qȯ vle eſt demonſtraſſe non videmur. An eſt qui neſciat de his:vt ſingularia ꝛ particularia ſũt: demõſtrationem cõponi non poſſe. Nõ eniꝫ de Sole:vt vnus eſt demõſtramus:deliquiũ eius:Lunę interuẽtu cõtingere. Sed ita vt etiã ſi multi ſoles eſſent idẽ ꝓbaſſe demõſtraſſeqꝫ videremur. Vbi cauſa.ſi ex omni triãgulo ſolus ęquipes haberet quẽ duobꝰ rectis ęq̃les angulos cõtinere demõſtraremus:nihil ad me faceret:ęquipes eſſet necne:ſed attineret eum eſſe triãgulum:etiam ſi ęquipedem ſolũ extare ſubiectũ ſit. Ita quom ſoleꝫ ꝓbamus maioreꝫ terra:nõ in eo ꝙ vnus eſt:ſꝫ in eo ꝙ ſol probamus:eoqꝫ neceſſe eſt demõſtrationem nõ ad hũc ſolem referri:ſed ad oẽm ſoleꝫ ſi plures illuceſcerẽt mũdo. Quare quom de ſingularibꝰ rõcinationes aliq̃ aſtringuntur admonẽdi ſumus:non de ſingularibus:ſꝫ de vli: quod mẽte concipitur aſtrictũ ꝛ demõſtratum intelligi.¶ Altera decipuli cauſa eſt:quom ſpẽs multę differẽteſqꝫ ratione vna conueniũt. Sꝫ illud in quo ꝯueniũt innominatũ eſt. Differunt diſcriminibus ſpeciei numerus/magnitudo/tẽpus. Sed in illo cõueniunt:ꝙ ſicut q̃tuoꝛ cõpariles numeri cõmutatis vicibus eiſdem ꝓpoꝛtionibus reſpondent:ita magnitudines quatuoꝛ ꝛ tẽpora quatuoꝛ. Porro de ſingulis demõſtratio ſeoꝛſum fieri ſolet:q̃ res cõmune nomẽ non hꝫ:neqꝫ natura aliqua ſupioꝛ eſt numero magnitudini tẽpoꝛi:de qua poſſit illa vniuerſalis affectio demõſtrari. Ac eſt q̃dem gñalr verum:vt q̃cũqꝫ ita comparilia ſunt:cõmutato oꝛdine eiſdem ꝓpoꝛtionibus cõgruant. Quia vo nomẽ aliqȯ eius rei cõmune ꝛ certum aſſerre nõ eſt:ſoluitur demonſtratio vna in multas:atqꝫ ita de ſingulis demõſtratum vlr videtur:qȯ tamẽ ſecus eſt q̃ nec numerus vti numerus eſt:neqꝫ magnitudo q̃ magnitudo:neqꝫ tẽpus in eo ꝙ tempus in demõſtratiões illas ſufficiũt. Pari pacto falli ꝯtingeret:ſi ſeparatiꝫ de ſcbalario ꝓbaretur duos eũ rectos habere:ſeparatiꝫ de ęquipede:ſeparatim de ęquilatero. Nũc ꝙ in his noiatum cõmune habet:vt triangulus falli nõ facile eſt:in q̃bus vo non habet facile. ¶ Tertia erroris cã eſt:quom is qui aliqd ineſſe omni demonſtrat:credit ſe id ineſſe vniuerſalr demõſtraſſe. Vbi grã. Probet geometra ſi linea recta quę ſup duas lineas rectas ceciderit:rectũ vtrinqꝫ ſectis angulũ faciat:duas illas lineas rectas nũq̃ ꝯiunctim iri. Hoc oĩbus lineis cõ

[illegible]

nenit quę rectos angulos faciſſe. Non tamē per hec pri/
muʒ ęque diſtantes ſunt. Naʒ ſi non vtrūqʒ facerent re/
ctum: ſed duo: qui ſimul iūcti ęquales duob⁹ rectis eēnt:
nihilominus ęque diſtātes ꝓbantur. Illa ḡ demonſtra/
tio: quę cōfirmat duas rectas nō coniūctum iri: primū ꝛ
vniuerſalr cōcępta eſt. Illa vō quę vtrūqʒ angulū cō/
mitti rectum demōſtrat: nō vniuerſalr: ſed de omni dū/
taxat cōcludit. ❡ Sed quoniā diſcerniculo intelligitur
de omni: an vniuerſalr conſtituta demonſtratio ſit. Sed
cōſtat: ſi idem eſſet triāgulo eſſe ꝛ ſchaleno: quēadmo/
dum veſtimento ꝛ tunicę: his qui ſchalenū habere duos
rectos oſtenderet: vniuerſalē affectioneʒ nouiſſet. Cum
enim ſchaleno duos rectos cōtineat qua triangulus eſt:
tamē ex ſubiectione idē eſſe triāgulum ꝛ ſchalenum con
ceditur. Qz ſi nō idem: ſed alterū eſt: nec qua ſchalenus:
ſed qua triāgulus affectionis ei⁹ particeps eſt: ꝑfecto hi
qui demonſtrationem eā de ſchaleno qua ſchalenus eſt
cōditam arbitrant̄: ignorant affectionē illam vl̄em eſſe.
❡ Sed quęro: qua rōne ſcrutari poſſimus duos rectos
vt ſchalenus: an vt triāgulus habeat. Hoc eni ſolum no/
bis reliquum eſt: ad mētionem ꝓſentem. Igitur affectio
vniuerſalis per illud adeſt habeturqʒ: quo adempto: qa
primuʒ inter illa eſt: quę inſunt ipſi: cōtinuo ꝛ ꝓdicatum
adimitur. Vbi grā. Huic triāgulo inſunt omnia hęc. Eſſe
ęneū. Eſſe ſchalenum. Eſſe triāgulum. Eſſe figuram. Fi/
nibus claudi. Quęrit̄ per qd̄ ex his: quę mō numerati/
mus: affectio hęc: duos rectos habere ꝓdicet̄: de triāgu/
lo. Tolle ęneū. Num ꝓpterea duos rectos demeris: ne/
quaꝗ̄. Tolle ſchalenū. Adhuc duo recti ſuperſtites ſūt.
Tolle triangulū. Iam hic oportet ꝓdicatum tollat̄. Nec
enim ꝓterea duos rectos habere aliqs triāgulus poſſit: ſi
triangulus eē deſierit. Sed dicet qſpiam: ratione illa ef/
fici: vt affectio hęc ad figurā: ad ſupficiem: ad extremita
tes pertineat. Nā ſi aut figura, aut ſupficies, aut extremi
tates tollant̄: nōne duos rectos ſublatum iri neceſſe eſt.
Ego vō confiteor abiūcta figura: ſupficie: terminis: abi/
turam affectionē illam cōmoriturāqʒ: ſed nō qa figu/
ra ſuperficies termini: ſed qa triāgulus: abiunctis his: ne
ceſſario tollit̄. Si enim ſine figura: terminis: ſupficie: in/
columis eē triangulus poſſet: vtiqʒ ſublatis etiā ſe duos
rectos haberi cōtingeret. Sed hoc īpoſſibile eſt. Tu vō
id ita cōtemplare. Manentibus: figura: planitie: clauſu/
lis: triāgulū deme. Statim duo recti demunt̄. Ergo ha/
bere tris: huic ꝑmo ꝛ vniuerſalr dicendū eſt ineſſe: nam
aliys cęterorꝫ abolitis nō aboletur qualia ſunt: ęneuʒ eē:
ſchalenum eē. Aliys manētibus nō manet: qualia ſunt: fi
gura: planities: termini. Pōt eniʒ figura duos rectos nō
habere: qualis eſt quadrāgula: ꝛ multāgula. Triangulo
certe ſeruato ſeruat̄: perempto perimitur. Quobrem re/
cte dictum videtur vniuerſalem affectionē per illud cō/
ſtare: quo primū abiūcto ꝓdicatum abiungit̄. Abiungit̄
ꝛ abiuncta figura: ſuperficie: terminis: ſed nō primis.

Si h̄ in olb⁹ verū ſit: vt a/ bolito ſubto ꝓdicatū abo/ leat̄: ꝛ eo ma nēte maneat/ qr̄ vlr ꝛ ꝑ°l/ eſt. neſcio q̄ rōne defendi poſſit. Tho. q in ꝓcedēti caꝑ. affirma/ bat: nō ea ſo/ lū q̄ egvolēt ſubꝫ: ꝛ cū eis reciprocant vlr ineſſe: ſꝫ gn̄a etiā pri/ mis dēnitue: nā perempta b: ila gen⁹ ne/ quaꝗ̄ ꝑimit̄.

❡ In demōſtrationem neceſſaria īgredi. Cap. XIIII.

Hiſ ita cognitis palam eſt ex vl̄ibus: et
ex his quę per ſe adſint: demon
ſtrationē exiſtere. Nam ſi notitia ꝑ demon/
ſtrationē quęſita ex principys neceſſarys: ꝛ
quę aliter eē nō poſſint conſurgit. Sola aūt
ea neceſſaria ſunt: de qbus dicuntur. Quę per ſe in his ꝛ
vniuerſalr continent̄: manifeſtū eſt demōſtrationeʒ ex
illis conſtitutam videri. ❡ Hāc rōnē aliqui cauillant̄ ꝛ
cōparant huic. Si alalium corpora ex ſiccis ꝛ humidis
cōſtant cibus ꝛ potus ſiccuʒ ꝛ humidum eſt. ergo ex ci/
bo ꝛ potu corpora alalium cōſtant. ❡ Sed vir ſapiētiſ/
ſime non probaſti: ſola hęc eſſe humida ſiccaqʒ. Ariſto/

Hęc ob id dicunt̄, ne rō Ariſt. videat̄ ex duab⁹ affir matiuis ꝯclu/ re in 2° fig°.

teles vō ſola ea eē neceſſaria primū oſtendit. Quāuiſqʒ
nōnulla accidentia ſint: quę ineſſe ſubſtantys ſuis neceſ/
ſario videant̄: vt albedo niui: qa tamē natura horꝫ eiuſ/
modi eſt: vt aliquibus ſubiectis nō inſint neceſſario: effi
citur vt neceſſaria ſimpliciter credi nō debeāt. Quēad/
modū ſimplr̄ illa neceſſaria ſunt: quę ꝛ ꝑ ſe ꝛ vniuerſalr
prędicant̄. ❡ Porro ex his quę vera tātū ſint cōſtitue/
re ſyllogiſmū poſſumus. Sʒ qui tamē demōſtratio non
dicat̄. Exēpli grā. Callias inambulat: qui inambulat mo
uetur. Mouet̄ igit̄ Callias. Demōſtrare non poſſumus
niſi ad demōſtrationem neceſſaria ꝓncipia cōferantur.
❡ Quā vō omnia demōſtratio ex neceſſarys ſit: argu/
mento eſt: ꝙ cū demōſtrationeʒ euertimus infirmato/
ne illa vti ſolemus: ꝙ ea quę ſumunt̄ neceſſaria non vi/
dentur. ❡ Unde ridēdi ſunt qui ꝓpoſitiōes: quę demon
ſtrationi ꝓſeruiunt: poſſe accipi de veriſimilibus ꝛ credi
bilibus arbitrant̄: qd̄ Protagoras contendit: qui ꝓpoſi/
tiones in demōſtrationem ꝓbabiles ꝛ veriſimiles tātū
addebat: quas qui nouiſſet ſciētiam cōſecutum putabat.
Qui vō ſciētiam cōſecutus eēt, ꝓculdubio ſcire qd̄ eſſet
ſcientia. Sʒ ſi demōſtratio non ſoluʒ veris ſumptis cō/
tenta eſt: ſed ꝓprias cauſas ꝛ alias conditiones: quas re/
tro aſſeruimus: requirit: facile dat̄ intelligi: demonſtra/
tioneʒ ex ꝓbabilibus non coaleſcere. ❡ Nūc ꝗ̄ verum
ſit omnem demōſtrationeʒ ex neceſſarys conſtare: pro/
babimus. Primum nemo ſcierit q̄obrem neceſſaria cō
cluſio ſit: niſi ꝓpoſitiones neceſſarias cognoſcat. Nā cō/
cluſionem ſeorſum facile eſt neceſſariam intelligere: vn/
de nam autem neceſſaria ſit ſciri nō poteſt: ſi ꝓpoſitiōes
neceſſarias eē non conſtet. Animal in homine neceſſario
continet̄: ſed ſiquis in hoīe ꝓpterea contineri animal cre
dat: qa deambulet: rem quidē neceſſariaʒ cognoſcit: hoc
eſt in hōie contineri animal: ſed rationē qd̄ animal in ho
mine contineat̄ ignorat. ❡ Pręterea, tale mediuʒ: ſalua
concluſione pōt extingui: quādo autē mediū concluſio/
nis extinguit̄: tollit̄ cauſa ꝓpter quā neceſſaria cōcluſio
videbat̄. At nōne mirabile eſt: re incolumi: ſaluo ꝗ ſciat
rōne quę non exciderit: manēte: nihilominus ignoratum
id videri. Sane concluſionē demōſtrationis neceſſariā
eſſe cōſenſum fere oīum meruit: ſed ſunt qui putent fieri
poſſe vt cōcluſio neceſſaria ꝑ mediuʒ ſequioris generis
confirmet̄. ❡ Ac pōt quidē ex his quorꝫ vſus nihil con/
ceditur neceſſaria concluſio effici: ꝛ ex nō veris vera: nā
lʒ ex neceſſarys: nō niſi neceſſarium ſequat̄: non tn̄ con/
meat vt neceſſariū ex nō neceſſarys euenire poſſit. Nō
enim quēadmoduʒ contingēs ex contingētibus: ita ęter/
num ex ęternis ſemꝑ concluditur. Pluribus de hoc alio
opere in mētione de ſyllogiſmo egimus. Uerum qui ita
ſentiūt ignorant vtrūqʒ in cōcluſione demōſtratiōis re/
quiri: ꝛ ꝙ ſeorſum neceſſaria ſit: ꝛ ꝙ per demōſtrationeʒ
id habeat. Habere autē id per demōſtrationē nihil aliō
eſt ꝗ̄ ꝑ mediū tale aſtringi quo ſublato neceſſariū ſit cō
cluſionem nec ꝑfecte nec abſolute cognoſci: ſiue de cau/
ſa: ſiue de effectu agatur. Quāobrem ſi mediuʒ: ꝑ qd̄ de/
monſtras: neceſſarium putabis: nec tamē neceſſariuʒ ſit:
perſuaſionem quidem ſciētię habebis: ſed ſcientiam nō
habebis: ꝙ ſi vim medy huius infirmam ꝓindeqʒ non
neceſſariam noueris: tunc nec ſciētiam: nec ſcientię ꝑſua/
ſionem habueris. ❡ Quę autem differētia ſit inter de/
monſtrationē: quę ab effectis ꝛ quę a cauſis ducit̄: quarꝫ
priorem quia expoſitioneʒ continet rei: ꝙ eſt ſub h̄ ver/
bo vt ſit: alterā ꝙ cauſam qd̄ ita ſit declarat ſub hoc no
mine: q̄obrē audire Phīs in more eſt: ſatis hoc loco erit
exemplo monſtraſſe. Quādo probamus quintū corpus
eſſe qd̄ orbiculari motu cōuertitur: ipſum: vt ſit: addici/
mus.

cimus. Quãdo lunã deficere interpoſitu obiectuqʒ terrę oſtendimus: ipſum quobrem explicamus. Horum vtrũqʒ ſiquis per media non neceſſaria comprobet: per demonſtrationem ſcire non poterit.

Quę ſunt per accidens demonſtrationis rationem nõ ingredi. Cap. XV.

Dicitur accidẽtium eorũ: quę per ſe nõ adſunt quemadmodum definiuimus: verbum per ſe: ſcientia per demonſtrationem conciliari non poteſt. Non enĩ hic cõcluſionem neceſſariaʒ nectere eſt. Nã accidẽs de quo modo loquimur cõtingere poteſt vti nõ ſit. Sʒ quęro quos tales ꝓportiones quę de contingẽtibus conſtant: interrogare percũctariqʒ ſoleamus: ſi cõcluſio neceſſaria ſequi non põt. An quis de ꝓpoſitionibus ↄtingentibus cõcluſio ſeorſum ⁊ a ſe neceſſaria nõ emanat: tamẽ neceſſario ſequitur quatenus ꝓpoſitiones illas admittimus. Veruʒ ad demonſtrationẽ artificium interrogandi non ptinet: qa ſyllogiſmũ ſcientię ab eo: ꝙ ꝓpoſita concedantur aut negẽtur: pendere nõ conuenit: ſed ex ipſa plane rerũ natura. Spectare autẽʒ illa ſolum oportet: quę cuiqʒ generi per ſe inſunt: de quibus demõſtrationes ducantur: vtpote quę ſola ſyllogiſmum ſciẽtię pariant. Cętera accidẽtiaʒ neceſſaria non ſunt: nõ ſolum ea quę adiũgi ⁊ ſeparari cõtingat: ſed aliqua etiã quę ſemꝑ innexa adiunctaqʒ habeant: vt quęcunqʒ non inſunt per ſe. Naʒ ſyllogiſmi qui ꝑficiũtur a ſigno ſere media ſumũt: quę firma ⁊ perpetua ſint. Naʒ ⁊ lacteſcere ſemper ineſt mulieri quę peperit: ⁊ ignibus fumare. Sʒ media hęc accõmodata demõſtrationi non ſunt: qꝛ in hoc genere priora ex cõſequẽtibus concludantur. Dictuʒ eſt pluribus fortaſſe q̃ res poſcebat. Propoſitiones demõſtratiõis corrogari neceſſarias oportere. Nũc illas ⁊ peculiares ⁊ proprias requiri docebimus.

Demonſtrationem ex proprijs non ex extrarijs conſtare. Cap. XVI.

Si neceſſe eſt mediuʒ ſummo: ⁊ ꝑmũ medio ineſſe per ſe: manifeſtum eſt demonſtrationes de genere vno in aliud migrare: aut cõferri non poſſe. Verbi grã. vt geometricę arithmeticis congruant. Illa enim quę alicui per ſe inſunt: ex eodẽ genere ⁊ natura cenſentur: qa de ſubſtãtia rei prodeunt. Qđ vt facili⁹ capiatur paulo altius petẽduʒ nobis eſt. Quom tria in demõſtrationibus viſant. Vnuʒ id qđ aut adeſſe aut non adeſſe oſtenditur: atqʒ hoc ꝑdicatum illud eſt: quod in concluſioneʒ confertur. Alteruʒ ipſa proloquia e quibus demõſtratio cõmunitur. Atqʒ hęc complexu eorũ: quę per ſe ſunt: conſtantur. Tertiũ eſt genus ſubiectuʒ: ⁊ natura ea de qua affectiones: ⁊ quę per ſe inſunt mõſtrãtur: vt magnitudo vt numerus. His ſubiectis: videamus quãdo ⁊ quẽadmodum de genere in genus tranſituʒ facere demõſtrantibus liceat. Palaʒ eſt quom genera omnino abiuncta diſcrepantiaqʒ habẽtur: qualia iter ſe ſunt ea: circa quę arithmetici ⁊ geometrę verſanť: tum de genere in genus demõſtrationes referri nõ poſſe. Hoc tale eſt. Fieri neqꝫ vt arithmeticę probationes accidentibus magnitudinum cõueniant accõmodenturue. Accõmodare accipimus ꝓ eo ꝙ eſt vti his: quę in alia ſciẽtia demõſtranť. Quãdo ꝟo genera illa quaſi cõicant: ⁊ naturę quę ſubiectę ſciẽtijs ſunt ſocietate aliqua cõtinẽtur: tũc alteri alterius ꝑſidio vti cõcediť: ⁊ ꝓnunciata alteri⁹ ad cõmodum ſuũ trãſferre. Hoc fędere ꝑſpectiua cũ geometrica ↄiungitur. Cõfinia enĩʒ ⁊ cognata vtriqʒ genera ſunt. Immo vt verius loquar alterũ ſub altero con

⁂ Quo intelligat id qđ dici cõſueuit eſt ſciam vnaz in aliã deſcẽdẽ: ⁊ demõſtrationes alteri⁹ alteri accommodari.

tineť. Naʒ lineas rectas eẽ: ⁊ angulos rectos: ⁊ lineas ęq̃diſtantes ⁊ lineas cõcurrere: ⁊ omnia quoꝝ viſus perſpectiuo eſt: geometria demõſtrat. Ab hac igiť ꝑſpectiui pꝛincipia ſua pręcario poſſident. Idẽ ordo inter muſicem ⁊ arithmeticem cerniť. Naʒ duplio/ſexqtertiũ/ſexqplum: inde ortũ habẽt: mox a numeris ad melica ⁊ menſus canoris trãſlata. Sed ⁊ medicina ſępiſſime ꝓbatiões a natura deſumit. Quoniã corpus humanũ circa qđ negociũ arti ei eſt: ſub corpore naturali compꝛehendiť. Sed vel inde adſtrui euidenter põt quod dicimus. Geometra de nullo gñe geometrica rõne mõſtrauerit: qđ a lineis ⁊ ſuperſiciebus ſit abiũctum: vt de hoc. Cõtrarioꝝ eandem rõnem haberi: aut de illo. Cõtrarioꝝ contraria eſſe cõſequẽtia: imo ne de his quoqʒ quę tãetſi a lineis ſeꝑata nõ ſunt: non tamẽ per ſe inſunt: neqʒ in eo ꝙ linęę ſuꝑficiesue: ſed extranea rõne: ⁊ quę ab earũ ſuba lõge abſit. Exẽpli cauſa. vtrũ pulcherrima linearum ſit recta. Vel vtrũ magis orbiculari opponatur an arcuatę. Nõ enĩ de pulchritudine his: neqʒ de oppoſitione cõtrarioꝝ: qua geometrę ſunt agitur. Propterea ꝙ ꝓmiſcua hęc videntur ⁊ in pluribus generibus reperta.

Demõſtrationẽ non cõſtare cõibus. Cap. XVII.

Locos igitur oẽs vagos perinde vſitatiſſimoſqʒ a demõſtratione reijcimus: quales in tractatib⁹ dialecticis exercuti ſumus: vt qui a cõtrarijs/a cõſequentib⁹/a ſimilibus/a coniugatis vocať. Iactati hi ſũt ⁊ tranſlati: cu. Nihil vt proprium ⁊ alijs gñibus nõ conueniens ꝑferant. Sed q̃ſtio eſt: ſi ꝓprias eẽ opꝫ ꝓpoſitiones: quibus demõſtratio farciť: quobrem dictum eſt proloquia ⁊ dignitates: quę cõibus verbis ſunt cõceptę: in demonſtrationẽ venire: Vt illa ſi ab ęq̃libus ęqualia demeris. Itẽ illa: de quaqʒ re aut affirmatio aut negatio vera eſt. Soluiť. Sũt hęc quidẽ cõmunia: ſed quom vtunť his: qui demõſtrant: nõ vt cõmunib⁹ ſi pro q̃litate ⁊ natura ſubiecta cũ adiũctione ⁊ ꝑſcriptiõe q̃dã vtũtur. Quobrem geometra poſtulatuʒ illud. Si ab ęq̃lib⁹: nõ ſimpliciter tractat: ſed cũ aſtrictiõe: ſi ab ęqualib⁹ magnitudinib⁹ demas. Et arithmetica. Si ab ęqualibus numeris. Enunciatũ quoqʒ illud diſparatoꝝ oibus artibus ꝑferunt: ſed cũ adiectione accõmodationeqʒ gñis ei⁹ circa qđ verſanť. Vbi grã. numerus ois aut eſt aut non eſt. Nõ ergo ſatis in demõſtratione eſt: ꝓpoſitiones veras cõferri: neqʒ itẽ imediatas: aut quę pręſua claritate probari aliũde nõ poſſint: ſed ꝑter omnia hęc neceſſe eſt ꝓprias ⁊ generib⁹ alijs ĩpromiſcuas corrogari. Quapꝑ quadraturam hryſonis demõſtrationẽ geometricaʒ nemo appellet: ꝙ is ꝓnunciato vtitur qdẽ ꝟo: ſed cõmuni. Eſt ea hę. Illa inter ſe paria ſunt quę eiſdẽ maiora minoraqʒ habẽtur. Hoc ꝑfatũ non mõ in magnitudinibus ſʒ etiã in numero tẽpore ⁊ cõplaribus alijs verum eſt. Sʒ qdnaʒ illud eſt: quo aſſumpto viſum hryſoni eſt: q̃drari circuluʒ poſſe. Sane q̃q̃ꝫ hoc ꝑſequi in loco non eſt: ꝑlibandũ tamẽ tãtiſper videť: contemplatione eoꝝ qui auidiuſculi ſint noſcendi. Omnis ingt circulus maior eſt omnibus figuris multangulis: quę ĩtra circulũ deſignẽtur: ⁊ mior oibus quę deforis circũſcribanť. Figura porro multãgulaque: quę iter exteriores ⁊ iteriores figuras magnitudine media ſit: ſine dubio maior his erit: quę intrinſecus cõdantur: ⁊ minor his q̃ extrinſecus ambiant. Eiſdem igitur maior ⁊ minor circulus videť: qbus ⁊ media hęc figura. Ita ex illo proloquio vincitur: vt figura multãgula cuʒ circulo: pari magnitudie ſit. Sed vt ꝓloquiũ hoc verum ſit: ⁊ ſi ita vis: etiam imediatum ⁊ euidẽtius: q̃ vt ſit vendicandum: ſyllogiſmus: certe totus iacerque

⁂ In his duobus cap. eũz ordinẽz mutat quẽ ſeruauit Ariſ. cur ⁊ ſic id effecerit i exordio huius opis legere potes.

ꝑncipio nitit̄ vago cōmuniq3:nihil rei quā docebat pri-
uatim addicto. Quoniā id neq3 vt ad circulum neq3 vt
ad magnitudinē propriam ſumit. ¶ Eodē modo fallū-
tur qui ex accidētibus demōſtrant. Propterea ꝙ aſſum
ptiones afferunt:a gn̄e ſubiecto lōge remotas. At q non
accidētariam ſed ſtabilē ſciētiam optinet:illas ex prici-
pijs rei:⁊ ex bis quę per ſe inſunt ꝯſecuti vident̄. In hac
neceſſe eſt vt medius terminus ⁊ ꝓpoſitio ea quę ſyllm
intēperat:aut ex eodē penitus genere habeat̄:aut ex ali-
quo huic cognato vicinoq3 non longe petito aut ꝗſitoꝝ
ſus exemplu3 ſuperius nobis expoſitū eſt:quom dixim⁹
ꝓportiones ad interualla ⁊ ꝯſonantias vocū a numeris
profectas:eoq3 duas illas artes ꝓximitate quadā finiti-
mas exiſtere. Nā muſice iccirco ꝓpoſitionib⁹ arithme-
ticis vti pōt:q3 ſciētię omnes quę ꝯſtitutę ſub alia ſunt:
ipſum (vt ſic) cōmonſtrāt:vt muſica:diateſſaron ꝯſonā-
tem mēliu3 eē:qd̄ genus in muſicę tātū penſat:quātū epi
tritus in numeris:⁊ ꝓſpectiua:lineas ęque diſtātes:ſi ꝓ-
cul ſint deſitę:ꝯiunctas videri. Sꝫ ipm ꝗobrē.i.quor ita
ſit a ſuperiorib⁹ ſciētijs manant̄. Nā collatio ſexquiter-
tia:ratio eſt vt diateſſaron cōſtantia ſit:⁊ minores angu-
li faciūt. vt lineę ęqliter diſtantes:ſi eminus ſpectent̄ vi-
deant̄ coire. Differūt aūt demonſtrationes hę ab hiſq̄
vno tm̄ genere ꝯtinētur:in eo ꝙ in his termini tres ꝯſpi-
rant:⁊ quaſi populares gētileſq3 inuicē ſunt. In illis diſ-
ſenſiūcula ꝗdam habetur:quia cōcluſio inferiori ſciētię
eſt:mediū ſuꝑioris. Nam forma ſexquipla per ſe in nu-
meris perhibetur:⁊ cauſa eſt ꝗobrem diapente in meli-
cis interuallum conſonans ſit.

¶ Demōſtrationis ꝯnem eſſe perpetuā. Cap. XVIII.

ILlud etiā ꝓſpicuo liquet:ſi ꝓpoſitio-
nes ex qbus cōſtituitur ſyllogiſ-
mus vniuerſalr̄ ſumant̄:ꝯcluſionē eiuſdem
demōſtrationis ꝑpetuam euenire. Nam ꝓ-
poſitiones neceſſarię ſempiternęq3 ſunt. Ex
neceſſarijs aūt ⁊ ſempiternis neceſſaria ⁊ ſempiterna ve
ritas orit̄. ¶ Sꝫ hic ſpectandū eſt. Cōcluſio primū dici
vniuerſalis poſſit:nec ne:vbi propoſitiones priores vni-
uerſales eē noſcunt̄. Ac videt̄ quidē id ꝯcluſioni adeſſe
primū non poſſe:quod prius aſſumptionibus conuenit.
¶ Reſpōſio eſt ꝓma:ꝙ nō ſemꝑ neceſſe eſt ꝓpoſitiōes
haberi vlēs vnde ſupra dictū Ariſtoteli eſt:nō abſolute
vniuerſales ſumi:ſꝫ ſi vlr̄ ſumant̄ quaſi eſſe aliquę poſ-
ſint:quę vniuerſalr̄ nō ſumant̄. ¶ Altera reſponſio eſt
vt dicamus:nihil vetare quo minus in ꝯne primum ſit.
Nō id qd̄ ſimplr̄ vniuerſale eſt:ſed id qd̄ primū iter ea
vniuerſale eſt:q̄ demōſtrari poſſint. Atq3 hęc ſolo ea eſt
quā Alexāder priore iprobata cōmunit. Cōmodius enī
dici ita ꝗ putari Ariſtotelē diuā tā ſubtilē deſignauiſſe:
vt vbiūvlr:ꝯnl. vbiu3 ꝑ ſe:ꝓpōnibus cooptaret. Sed h
nuſꝗ apte ab eo ꝓditum legit̄. Alioqn nec poſſibile vī.
Quo mō eni3 vniuerſale primū in concluſione fuerit:ſi
ex vlibus demōſtrata res ſit. Na3 palā eſt:qd̄ ꝑdicatur
primū medio ineē:ꝑdicatum porro id eſt qd̄ primū de-
monſtrari pōt:ita:ꝯnem vlem euadere. Ac forte hęc de
cōcluſione ea ꝓbabiliter dicerent̄:q̄ de ꝓpōnibus ime-
diatis prima deducit̄. De ſequentibus vtiq3 aūt his quę
ex probatis ⁊ demōſtratis ꝓbant̄:nō video qui poſſint
intelligi. In illis enī quę ꝓma demōſtrari poſſunt:nō vi-
ſunt̄. Quobrem aūt demōſtrationes gn̄is huius reucien-
dę circūſcribēdęq3 ab his ſunt:qui neceſſariū arbitran-
tur:vt vniuerſale in ꝯnibus primū ſpectet̄. Aut fatēdu3
eſt quēadmodum per ſe ita ⁊ vniuerſalr̄ ꝯcipi ꝓpōnes
etiā primo:ꝓ:⁊ quę demōſtrari nō habeāt:⁊ ad quas ꝓ-
poſitio ois reducit̄ ac refert̄. Nam euidētia demōſtra-
tionis:⁊ firmitas in ꝓpōnibus primis ⁊ ꝯcluſionibus:q̄
ex talibus ꝓpoſitionibus ꝯficiant̄:poſita eſt. Vn̄ ſyllus
neceſſarius cōſiſtit. Hoc Ariſtoteles docet quom inqt:ſi
propoſitiones⁰ vniuerſalr̄ ſumant̄ ceu neceſſe nō ſit oi-
no vniuerſales ſumi:ſequit̄ cōcluſionem haberi ꝑpetuā
oportere. ¶ Aut ergo ita dicēdum eſt, aut cōſtituendu3
vtrūq3 vniuerſalr̄ accipi:⁊ id qd̄ in cōcluſionem demō-
ſtrationis adducitur:⁊ id per qd̄ demōſtratio neceſſaria
concluſione aſtringitur. Vbi gr̄a. in triangulo:⁊ id qd̄ eſt
duos rectos habere:qd̄ quide3 in concluſionem demon
ſtrationis refertur:⁊ id qd̄ eſt exteriorem angulū parem
duobus his eē qui reſpōdēt intrinſecus:per qd̄ duos re-
ctos in triangulo cōtineri adducitur. Atq3 in hęc vtilitas
cauſa nobis hactenus ſeccedēdum fuit. ¶ Qd̄ vo dicit̄
(inquit Ariſtoteles) demōſtrationē3 ex vniuerſalibus ⁊
perēnibus cōſtare:ideo non valet vt ideas inferri neceſ-
ſe ſit. Na3 qui ideas cōminiſcūtur:nō concēdunt vniuer-
ſales eas eſſe:neq3 tāꝗ vniuerſalia quędā3 in ſingulari-
bus poſitas. Sed ſingulas ad numerum conſtituunt ⁊ a
particularibus ſeorſu3 abiūgunt. Ita tamē vt particula-
ria per illas eē intelligantur. Quom itaq3 vniuerſalia de
ſingularibus ſynonyme afferant̄:ideſt cōſortio appella
tionis ⁊ rei. Ideas omonyme ideſt ſocietate nominis ſo-
la participari a ſingularibus cōſtet. Certe nullus earum
vſus demonſtrandis rebus comparet:vniuerſaliū com-
paret:vt ſine quo mediū teneri non poſſit.

¶ Demōſtrationem non eſſe caducoꝝ. Cap. XIX.

EX his ⁊ illud dilucet:ſi ꝯcluſio demō-
ſtrationis perpetua eē dꝫ ⁊ nullā
demōſtrationem caducarū ⁊ diſſipabilium
rerū ſimplr̄ futuram:proindeq3 nec ſciētiā.
Sed ſolu3 rōne vna ſi mētio earū concepta
vniuerſaliter ſit. Quę eni3 cōfirmatio eē cōcluſionis po
teſt:quoius ſubiectū diſſolubile ſubciſiuūq3 habetur:⁊
cui ꝑdicatum:neq3 ſemper:neq3 ſimplr̄:ſed mō iſit:mo
do nō inſit. Vbi gr̄a. ineſt Socrati vt aial ſit:ſed nūc:nec
quia Socrates eſt:ſed q̄a hō. ¶ Plane quoq3 concluſio
cōmutabilis ⁊ corruptibilis eſt:in his ꝓpōnes nec vni-
uerſales omnes habētur:neq3 per ſe. Sꝫ neceſſe eſt ſal-
tem alterā corruptibilē nec vniuerſale3 afferri. ¶ Quē-
admodū aute3 caducoꝝ demonſtratio necū non pōt:ita
nec definitio. Nā definitio vel demōſtrationis initium
eſt:vel demōſtratio eſt ſolo ſitu differēs:vel demōſtra-
tionis cōcluſio. Initium demōſtrationis eſt:quando vel
pro imediata ꝓpoſitione:vel ꝓ termino in ꝓpoſitiōe de-
ſumitur:ſitu ſolo a demōſtratione differt. Quoties talis
definitio eſt:quę cauſa3 rei qd̄ ita ſit cōtineat:vt illa. De-
liquiu3 ſolis eſt occultatio luminis eius ob lunā ei oppo
ſitam atq3 ſubiecta3. Definitio hęc ordine paulu3 muta-
to in demōſtrationem cōmeat. Hoc modo. Luna ſubij-
citur atq3 opponit̄ ſoli. Id qd̄ ſubijcitur atq3 opponit̄:
occultat. Luna igitur ſubiecta atq3 oppoſita ſolē occul-
tat. Cōcluſio autē demōſtrationis definitio ea eſt:q̄ cau-
ſam materialē attingit. Sed de rōne definitionū ſequē-
tibus diligētiore vſu docebimus. ¶ Nūc illud vidēdu3
quēadmodum earū reru3 quę nō ſemꝑ:ſed ꝑpēſi⁹ eue-
niunt:ſciētia ⁊ demōſtratio poſſit cōſtitui:vt defectum
lunę qd̄ hi nō ſemꝑ ſed ſtatis tēporibus accidāt. Sed fa
cilis ⁊ abſoluta defenſio eſt earū rerū quę certis iteruat-
lis redire in ſuos orbes vidētur:forma tm̄ cōis in demō-
ſtrationem venit. Nec eni3 de vno aliquo defectu h vel
illo:qui hac vel illa hora cōpareat:demonſtratio accipi-
tur:ſed de omni quē ex talibus cauſis prouenire neceſſa-
rium ⁊ ꝑpetuum eſt. Ita in his vniuerſale nō particula-
re monſtrat̄. Niſi ꝓpterea particulare monſtrari dica-
mus

Si recte animaduertis. Themiſ. vno cū Ax. circūfert vl̄ vti demīſtatiōe. nam caꝑ. 8. q̄a cōcluſio necīa ſit ex ꝓpōnibus neceſſarijs dēmīſtatiōnē cōſtare ꝓbauit. ⁊ hic ꝯcloñē ſempiternam necīāq3 q: ꝓpōnes ſunt neceſſarię.

Si vera ea ſit q̄ ſupi⁹ ſit ꝓbata:negat ſi poſſum⁹ demīſtatiōe ꝯclonē vlem eē ꝑ ſe. nā caꝑ. 14. dicit Themiſt. Ax. ꝓbaſſe ſola ea eē necīa:q̄ ꝑ ſe ⁊ vlr̄ ſunt: vl̄ igit̄ facien dū ē ꝯclones vlez eē:vl̄ ſi eē necīā ē aſfirmādū ideo ēt errore:q circa vl̄e cōmuni pūt fere ꝯcloni ac cōmodaūt. q̄re recte videt̄ Alex. rndiſſe:neq3 illud obſtat: quod Them. in ꝯ

nihil afferre vt def. de ea. n. ſ tāmē nō loquitur ōmſtatiōne:cui⁹ definitionē ſupiꝰ dedim⁹:q̄ ex imediatis pricipijs ꝯſtat. h veriſſima ē ⁊ ꝑfectiſſima ē ōmſta⁰. cęte re vō ſunt 2⁰ loco. neq3 alio rōne ōmſtratiōes appellāt: niſi q̄ in ꝑ⁰ᵐ hāc referunt̄. iunioresq3 dicerent ꝑᵐ. qd̄ in ꝓmiſſis ꝗrunt eē q̄ ad cām: q̄a. ſ. nulla ſit ꝓpoſitio ꝑ quā illā mōſtrari poſſit. in cōcloñe vō q̄ ad ſubiectū: q̄a nullū ſit ſuo ſub3 ō q̄ illō ꝑdicatū poſſit ōmſtari.

a Sic dixit ipſe grece. ἐὰν ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου, ὡς ὅτι ἐστὶ καθόλου καὶ τὸ συμπέρασμα ἀνάγκη ἔχειν ἀλλ᾽ ὅτι ἀΐδιον, hęc eā. n. dixit ſi ꝓpōnes vlēs fuerint: nō ītulit ꝙ ēt cōcloñē vlez eē oporteat. ſed ꝙ ſempiternam.

mus q: ſub vniuerſali poſitũ conſtitutumqꝫ ſit. Queãd modum de caducis retro conceſſimus. Hactenus dictũ volumus: quo pacto duas illas notas: per ſe: & vniuerſali ter: audire in demonſtratione oporteat.

Ad nullã ſciẽtiam ptinet principia ſua oſtendere.

Quid ſit ꝑnc: piũ cõe quid ꝓpriũ. Cap. XX.

NUnc initium aliud ſumamus. Si oĩs demonſtratio ex priorib⁹ exiſtit. Certe ad nullam ſciam ptinet: ꝑncipia ſua oſtẽdere. Nec .n. preterea dicerent̃ eſſe ꝑncipia: ſi per aliqua priora ſe cõfirmari explicariqꝫ poſſent. Nã ſi hęc quoqꝫ comprobare neceſſe eſſet: rõnẽ hãc in iſinitum extrahere oporteret. Si ꝟo non eſſet neceſſe: ſed tanq̃ notiſſima ſubiacerent: nimirꝫ hęc ꝑncipia ſtatuerentur. Porro qui hęc nouit: & ex his demonſtrat ſcientior eo eſt: qui poſteriores ꝓpoſitiões nouit: & poſterioribus principijs demonſtrat. Sed q̃ro ſit hoc iexorabile: vt ꝑncipia geometrię: arithmeticę. Muſicę: cęterorꝫ artiũ demonſtrari non poſſint: An poſſit quidem illa ſed nõ in ea ſcia cuius ſũt pricipia: & quę his vt ꝑncipijs vtitur: nam ſi ita ſit: tunc ſcię alia ꝑncipia ſuis principijs facerent. Sed ratio hęc primę phię cõmiſſa mandataqꝫ eſt. Quoius ambitu oẽs doctrinę cingunt̃. Ita .n. demũ obire ſciẽtias oẽs põtiſ amplexa omnes ſit. Queãdmodum geometria perſpectiuam: alioqn impoſſibile arbitror: q̃quidẽ neceſſe eſt demonſtrationẽ aut ex ꝓprijs: aut ex cognatis & finitimis confici. Atqꝫ hęc illa eſt prędicatione olim ꝯcelebrata. Sapientia quã ſimplr̃ & maxime ſciã appellare opꝫ: vna hęc cauſas rerꝫ non oẽs: ſed ꝑncipes & optimates attingit. Pricipes & optimates cauſas nuncupamus: quarꝫ nulla ſuperior cauſa ſit. Porro hinc difficile agnitu eſt teneamus rem ſcia nec ne: qm̃ intelligere arduum eſt: verũ ex ꝓprijs quiqꝫ ꝑncipijs: an cõmunibus ſit ꝯfectum: hoc .n. ꝟo ſcire. Hęc nunq̃ ſuos numeros hꝫ ſciẽdę niſi per hęc quęſita. Si eni ſatiſfactũ deſiderio quis credat: ꝙ aſſumptiones veras mõ cõpererit: in maximo errore verſatur. Sꝫ vt ſępius teſtati ſumus: adhibere principia opꝫ: tum cognatiſſima his quę demonſtrantur: tum eiuſmodi: quę per ſe in his adeſſe & contineri dicantur. Equidem ſua quoiuſqꝫ generis principia appello: quę vt ſint neceſſe eſt conſtituere: ſi habenda demonſtratio eſt. Ipſum ꝟo vt ſit in principijs opꝫ pręnoſſe. In his: quę ꝯ principijs ſiunt ꝓbare.

Loc⁹ hic eſt innouatiõe ul gr⁹ affirmare .n. vt Tho. cęteras ſcias ea rõne ſb h⁹ phia cõuerti q̃ magnifice ſub arithmetica & ſb geometria ꝯſpeculus.

Quot modis principia pręnoſcantur. Cap. XXI.

SEd diuidendum a capite eſt ad hũc modum. Quom tria ſint mométa quib⁹ abſoluitur omnis ſcia. Genus ſubiectum: vt numerus: magnitudo: triangulus: teſſera. Affectio ideſt ea quę per ſe in genere illo inſũt: paritas imparitas: duob⁹ rectis ęqpollere tris angulos: lineas a minoribus angulis eductas ꝯcurrere. Tertium ipſa ꝓloquia: ſi ab ęqualib⁹ ęqualia demeris. Genus ſubiectum ſtatuere opꝫ: vt ſint. Affectiones: & ea quę per ſe inſunt: quid ſignificẽt. Proloquia vtrũqꝫ deſiderãt. Naꝫ & vt ſint & quid ſignificent anteq̃ demonſtratiões: ſciẽdũ. Sed q̃obrem generi & affectioni altera pręnotio ſufficit: proloquio vtraqꝫ neceſſaria eſt. An q: proloquio teximus inuicem terminos & ꝯcluſionẽ aſſuimus. Nõ nulla ſane ſunt quę conſtituere ſuperuacaneum ſit: qualia quę nobis admodum perſpecta exploratаqꝫ ſunt: vt ſubiectam naturam eſſe ſi hoc ita cognitum ſit: & vt in ꝓuerbio eſt: vel pueris ſcitũ. Nec enim ꝯſtituit phyſicus aliqud eſſe feruidum: algidum: ſudum. Nec medicus humanum corpus eſſe. At numerum & vnitatem eſſe: cõſtituendum arithmetico eſt. Quia hęc non perinde vt cętera in euidenti ſunt. Solemus & pręterire conniuendo ea quę pręr ſua faciliima cognitione quid ſignificẽt noſcantur vulgo: ſit enim perridiculum quaſi acta agas quę ſuopte ingenio expoſita ſint conari exponere.

Differre ꝓloq̃a a poſtulatis ſubiectiõib⁹. Cap. XXII.

AC proloquia qdẽ a poſtulatis & ſubiectionibus differunt: ꝙ neqꝫ ꝯſtituunt̃ neqꝫ petuntur concedi: q: & vera ſunt & vident̃. Quom dico vident̃ vera: non id dico: ꝙ cõcedantur ore. Nam hoc quidem modo poſſet contingere vt ꝓloquia nulla eſſent: ſane quom ſaltem exteriore verbo poſſint negari. Nam interiore non pñt. Qui eni negaret paribus demptis ſubſidua eẽ paria: ſermone potius q̃ interiore ſenſu contenderet: & vt vetus ẽ ſumptũ ab Euripide. Diſſentiret lingua non corde. Demonſtratio aũt non ad exteriorem locutionẽ: ſed ad internam intellectualemqꝫ pertinet: queãdmodum & ſyllogiſmus. Non ergo ex eo quid quiſq̃ foras pronunciat: ſed ex eo qḋ intriſecus approbat auctorantur ꝓloquia. Plerũqꝫ enim diſſonat qḋ in lingua promptuꝫ habet̃: ab eo quod clauſum geritur in pectore. Nam nec geometrę lineis his vtuntur: ſuper q̃bus ſpeculamina ſua exigunt: ſꝫ his quas aĩo retinent conceptas: & quarꝫ tanq̃ exẽplaria & notę ſint linęę: quę in abaco aut in puluiſculo deſcribunt̃. Quom .n. pedalẽ lineã dicant: quę non ſit pedalis: aut ęquilateraꝫ: qḋ ſit ęquilaterꝫ: non ad ea quę graphio deſinantur: ſpectandum eſt. Sed ad ea quę mente intelligunt̃. Atqꝫ hęc ꝟo ſunt: q̃b⁹ illi quom demõſtrant vtuntur. Nam in ꝯcluſione lineam vlem accipiunt: ſed docẽt per illam iterpręteꝫ: quę deſculpta in menſula eſt. Aliter eni linea vera ſignificari diſcentibus non poſſet.

Plerũqꝫ diſſonat qḋ i lingua ꝓmptum hꝫ: ab eo qḋ clauſuꝫ gerit̃ in pectore.

Qui vſus primorum principiorum in demonſtrationibus ſit. Cap. XXIII.

PRoloquia ꝟo eẽ admodũ cognita certaqꝫ manifeſtũ oĩb⁹ eſt. Quid .n. certi⁹ q̃ nihil eẽ qḋ ſit affirmare negareqꝫ liceat: vſqꝫ eo .n. ꝓloquij huius idubitata lux eſt oĩb⁹: vt id in demõſtratiõib⁹ locare aſſumptiõis loco depudeat. Fere .n. plirũ ac ſupfluũ vi ꝙ nihil ſit eo ꝯſpectius: exploratius: prõptius: & tñ ſũt in q̃bus neceſſe eſt pſatũ illud ꝯſtituere aſſũptiõis loco. Sed dicet aliqs. Quinaꝫ aut queãdmodũ: Quoties itentio eſt: id ꝯcludere: vt aliqd eẽ: & qḋ ei opponit̃: nõ eſſe dẽmonſtratiões. Uerbi grã: finitũ eſſe mũdũ: nõ qḋ huic opponit̃ .i. mundũ eẽ finitũ: nõ finitũ nõ eſſe: hoc eſt nõ eſſe ifinitũ. Ratio aũt ſic formabit̃. De nullo corpe finitudo ſimul põt affirmari & negari. Mundus ẽ corpus. Sempqꝫ in hoc genere maior ꝓpoſitio talis ſumi dꝫ: cui aſſimilis ſubiungẽda ꝯcluſio eſt. Non ſolũ aũt manifeſtum eſt nihil affirmari & negari ſimul idẽ poſſe: ſed & illud quoqꝫ de quaqꝫ re neceſſario alteram partẽ afferri. Hęc .n. nã diſputatorꝫ vi. Nam ꝯtraria q̃q̃ ſimul haberi non pñt: non tamẽ alterũ eorꝫ neceſſario habeat̃ neceſſe eſt. Hoc proloquiuꝫ ab aliq̃bus in demonſtrationẽ ꝯfertur. Pręſertim eam quę ad incõmodũ perducit. Nam q demonſtrat ipoſſibile eſſe oppoſituꝫ eius qḋ vult tenere: neceſſario adhibet alteram ptem diſiunctionis. Nec aliunde rõni ſuę neceſſitateꝫ molitur: q̃ ex initio: eo ꝙ neceſſe eſt: in omni diſiunctione in qua: aut etiã aut nõ ponit̃ alterutrũ eſſe verꝫ. Hinc illud eſt qḋ dicit̃ diameter aut cõmenſurabilis eſt coſtę: aut in cõmenſurabilis. Item aut cõmẽſurabilis: aut nõ cõmenſurabilis neceſſario eſt. Incõmenſurabile porro: ſiue nõ cõmenſurabile nihil aliud eſt q̃ altera pars diſperationis. Quod qdem q̃uis explicitum expreſſumqꝫ demonſtrantibus non ſumituꝛ: tñ vis ꝓloquij eius ſubeſt ea quã diximꝰ.

¶ Accõmodat̃ ꝟo ⁊ q̃ſi deſcẽdit in mãm ꝓpriam: quoties id qđ in eo fuſum vſq̃ eſt: ad genus certum ꝯtrahimus. Dictum .n. ⁊ ſupius eſt: cõĩa profata non q̃diu cõĩa ſeruant̃ in demonſtrationẽ venire: ſed tũ demũ quom ad ſubiectam mãm traducta ſunt ſubditis: ꝑ quę cõuenire in alia deſinãt: ita vt aſtrictione huic generi de quo agitur ꝓpria ⁊ appoſita euadant.

¶ In qbus cõmunicent ſcientię: ⁊ quẽadmodum prima philoſophia a dialectica differat. Cap. XXIIII.

SUnt aũt peruulgata quędã ꝓloquia ⁊ ĩ oẽ genus ſparſa: in qbus oẽs ſcientię cõicare inuicẽ videnť. Habenť ꝟo duę virtutes: quaꝝ altera iferior eſt, altera pſtantior. Sapiẽtia ⁊ dialectica: ꝯueniunt inter ſe: q̃ ꝓloquijs nõ eodem more vtunť quo artes cęterę: ſed confirmãt ea ⁊ comprobãt. Veꝝ itereſt, q̃ dialectica ex ꝓbabilib⁹ ratiocinat̃: ſapientia alio genere. Item dialecticam in ordinem ſciaꝝ nõ redigimus: qr genus certũ non hꝫ: in quo verſet̃: nõ lineas: nõ numeros: non ꝓportiones. Pręterea nõ de his quę ꝑ ſe iſint: ſed de his quę ieſſe videant̃ accurat. Quãobrem dialectici iterrogationibus ꝯfidenter icẽſſunt: qr vtrum ꝯceſſum negatũue ſit rõnes hñt qbus reſpondentẽ: aut in laqueos inducãt: aut reuincãt. Hoc non facerent ſi vterent̃ his: quę ab oĩbus ꝯcedunt̃. Et .n. ĩpoſſibile eſt de eodẽ ꝓbari cõtraria: ꝟbi gratia: de aĩo vt mortalis imortaliſq̃ ſit. At is q̃ demonſtrat: alteram partem iſumit ꝓbandam: qr nõ interrogat ſed veritatem veſtigat. Quo circa ſi quis moueri ſemꝑ animũ negauerit ⁊ alteram parteꝫ ꝯceſſerit: dimittetur ſtatim: nec ꝓterea fatigabit̃ percunctationibus.

¶ An iterrogatio aliq̃ demſoni cõueniat. Cap. XXV.

SEd quęro num ſit qñ interrogare debeat qđ demõſtrat: ⁊ num iterrogatio aliqua ſit quę ſciaꝫ pariat: quẽadmodũ aliqua captioſa ⁊ aliq̃ dialectica eſt. Soluit̃. Ratio eſt vt quẽadmodum ꝓpoſitio aliqua: ita ⁊ iterrogatio aliqua quę demonſtrationi obſeruiat: habeatur. Non tñ interrogatio omnis ſicut neq̃ omnis ꝓpoſitio ad demonſtrandũ appoſita eſt. Sed ſoluꝫ ea de qua ſyllogiſmus quacunq̃ ſcientia proprius nectitur. Hãc tu ſi paulum cõmutaris iterrogationem ſcitam efficies. Interrogabit ꝟo geometra non vt de reſponſo ꝓpoſitionẽ ad ſyllogiſmum ꝓprium corroget. Nam ꝓpoſitioneꝫ illam habere intus põt ẽt ſi ab alio nõ condiſcat: ſed vt ꝑtentaturus aliquos: q̃ eandem ꝓfiteantur arteꝫ ad id qđ vult efficere iterrogando perueniat. Alioqn non ſemꝑ iterroganti rñdenduꝫ: nec ſemꝑ ſubeunda diſputatio eſt. Sed geometricę roganti geometricę rñdendũ nõ muſicę: ⁊ muſicę agẽti muſic⁹ nõ geometra rñdeat. ¶ Sꝫ q̃ri aſſolet: num quę arithmetica iterrogatio ꝑtinere ad muſicam poſſit: aut naturalis ad medicinã: aut perſpectiua ad geometriaꝫ: Et videri poteſt ꝑtinere. Nam ex arithmeticis principijs in muſica tractatus multi habent̃. Et ex geometricis in ꝑſpectiua. Solutio eſt. In his reſpondendũ eſſe etiam ad ea quoad viciſſim cum ſcientijs generalioribus cõicant. Ad principia non reſpondendum neq̃ ad q̃ſcunq̃ rogationem quemadmodum ſupradictum eſt. Itaq̃ conſtat ſi geometra coarguitur: q̃ tonum in duas partes nõ ſecuerit: non vt geometra inceſſitur: ſꝫ vt is quẽ cuꝫ imperitia muſices geometram eẽ ꝯtingat.

¶ Cum his igit̃ qui geometriam neſciũt de geometria diſputandum non eſt. Nec enim intelligere aliquis poteſt recta captioſane diſputatio ſit: ſi id de quo diſputat̃ ignoret. Nec quẽadmodum earum rerum quę probabiles tantũ ⁊ ꝑſuaſibiles ſunt: ita eaꝝ quę ſcienter tractent̃ adhibere imperitos iudices poſſumus. ¶ Imperitorum aũt duę habent̃ ſummę formę: vna eoꝝ qui de re omnino nihil intelligunt. Altera eoꝝ q̃ intelligunt qdem aliqđ: ſed ꝯtra q̃ ſit ⁊ deprauate. Ita vterq̃ iperit⁹ geometrię fuerit ⁊ qui nihil de lineis ęque diſtantibus nouerit ⁊ q̃ coire illas poſſe crediderit. Atq̃ hęc imperitia q̃ ẽq̃ geometrica põt dici ratione vna: q̃ ſuper re Geometrica eſt: quę recte intelligi poſſit: tñ longe difficilior priore ⁊ magis etiaꝫ varia atq̃ multiplex eſt. Sed quẽadmodũ difficilior videat̃: ⁊ quot modis ꝯtingat: demũ qua ratione obuiam ei eundũ occurrendũq̃ ſit: proceſſu docebim⁹. Imperitorum duę formę & q̃ ẽ cap. 32.

¶ Cõmendatio Matheſeos: ⁊ qđ ſit ſyllogiſmũ ampliari in directum / in latus / per media. Cap. XXVI.

IN matheſi obratiocinatio (ſic eni paralogiſmum iterpręter) nõ adęq̃ cõmittitur. Nam mediuꝫ in his ſemꝑ duplicem hꝫ reſponſum: ſeu omonymũ: ſeu ſynonymuꝫ ſumatur. Pręfinitũ ꝟo certũq̃ omne eſt: ⁊ cuiuſq̃ appellatio demonſtrationẽ iuſtam minimo minus penſat. Nam qui nomẽ circuli audit: ꝯtinuo circulũ contuet̃ in ſe deſcriptũ afformatũq̃ animo: nec ad ſignificatum deerat. Sed in illud tñ refert̃: quouis ⁊ definitionem cõmunit. Qđ ſi quędam carminis forma dicitur circulus: tñ ratio circuli: quę a geometra mente cõcępta eſt: ſuſpicari non patitur circulũ eſſe carminis genus. At rõnes dialecticę nec medijs ꝯſtitutis vtunt̃: nec ĩ aliquo genere pręſcripto verſantur: qualis illa. Scientes diſcũt: qui diſcunt neſciunt: ſcientes igitur neſciunt. Naꝫ diſcere dicunt̃: ⁊ qui ſciunt: ⁊ qui docentur. ¶ Plane fallacia interim a medio naſcitur: vt ſyllogiſmis his: qui per medium omonymũ: ac ſi cognomine dixeris aſtringunt̃. Eſt aũt id medium: qđ ante complexioneꝫ iteꝝ ſumit̃. Quare quoties alio ſignificatu in propoſitiõe vna accipit̃: q̃ quo auditũ in altera eſt: omonymia cõmittitur. Interim oritur ex forma: vt ſi ge duabus affirmatiuis in ſecunda figura vtatur: vbi medium ex vtraq̃ extremitate conſequit̃. ¶ Si ãt fieri nõ poſſit: vt ex falſis vera cõmõſtrarent̃: facile vtiq̃ eſſet quãcũq̃ doctrina reſoluere. Reſoluere appello: vera ꝯcluſione poſita: ꝓpoſitiones ex qb⁹ confecta ſit: exquirere. Hoc inq̃ facile factu eſſet ſi verũ non niſi de veris euaderet: qr certa determinataq̃ haberentur in quę referẽda ꝯcluſio eſſet. Nunc q̃uis ex ꝓpoſitionibus veris: non niſi vera concluſio exiſtat: nõ tamẽ in contrarium recurrit. Sępius .n. cõcluſio vera ex probabilibus ſumptis elicitur. Atq̃ hinc difficilis reſolutio eſt: qñ perſecutio illa propoſitionum inueſtigatioq̃ in imenſum excurrit: qñquidem infinita probabilia eẽ poſſunt: de quib⁹ vera ꝯcluſio eueniat. ¶ Porro in hoc mathematicę rõnes a dialecticis differunt: q̃ hę faciliores reſolutu q̃ dialecticę ſunt. Ratio ea qñ ad ꝯcluſionẽ ꝓbandam falſa nõ ſumunt. Sed ne vera qdem adhibent oĩa: vt quę: aut cõĩa ſint: aut ex accñtium genere: ſed oẽs aut ex finitionib⁹: aut ex his quę ꝑ ſe hęrent promuntur. Hęc ꝟo facilia numerari definiriq̃ ſũt. ¶ Eſt ⁊ ſimplicior reſolutio mathematicaꝝ rõnum: reſpectu alio: quia cõpoſitio eaꝝ ⁊ accretio ſimplicior eſt. Nec eni quẽadmodum in dialecticis ita in mathematicis duplex earũ ampliatio viſitur. Naꝫ dialecticę rõnes ⁊ extrinſecus aſſumendo ꝯcluſionibus dilatant̃: idq̃ bifariã. Naꝫ aut in directũ excurrunt: aut in latus fundunt̃: ⁊ media corrogando aſſumptionib⁹ creſcunt. Mathematicę alio genere prouehunt̃. Quod .n. ex prioribus ꝓbant inſequẽtia: ſimulatq̃ in his aliqđ explicatũ dmonſtratũq̃ eſt aſſuit̃ iſequens. Hac forma continenter toto opere attendant̃ porrigũturq̃. Ita videm⁹ ꝓmo theorematí ſcđꝫ annecti

Animaduerte quid ꝑ re reſoluet̃ ſic & quo & lat⁹ ꝑ Ioan. gram.

⁊ tertiũ ſcd̃o ſubiungi: ⁊ deiceps eadẽ ſerie reliqua. Mediorũ aũt nulla in his corrogatio eſt. Igitᷣ hec ꝓpoſitionem aliquã mediatã non ſumũt: queadmodũ ṽo in his ab vno coorta ꝯpoſitio ẽita reſolutio ad vnũ ꝑtinebit.

¶ Queadmodũ vna ſcientia vtraq; demonſtratione vtatur: ⁊ q̄obrem ⁊ vt ſit. Cap. XXVII.

Scire ꝑ cãm duob⁹ modis accipit: aut qꝛ ꝑ mediuꝫ quoddã ſciatur: nã omne mediũ cauſa ꝯcluſiõis eliciẽ eſt: aut qꝛ explicatio ꝑ cauſam rei: que cõprobatur ꝯtingat. Priore ſignificatu: ſyllogiſmus ꝑ cauſam formatur: qꝛ ois rõcinatio vtcũq; ex medio ſuo exiſtit. Poſteriore ꝑ cauſam non ois ſyllogiſmus deducitur: ſed ſolum is: q a nobis demonſtratio. i. euidens ꝓbatio appellatur. ¶ Sunt ⁊ ſyllogiſmi alij: q demonſtratiões dicantur: modo cetera que reqſiuimus hẽant. Sꝫ ſyllogiſmũ q de cã rei emanat dmõſtrationẽ: quot ita ſit: ſiue q̄obrẽ dicimus. Qui ṽo de medio ſolo ꝯſurgit: ⁊ de reciprocis tñ ꝯſtat demonſtrationẽ: vt ſit ſiue qd ſit vocamus.

¶ Alius modus: quo in vna ſcientia vtraq; demonſtratio eſt. Cap. XXVIII.

Sane fieri poteſt: vt eadem ſcientia: modo ipſum quamobrem tractet: modo ipſum vt ſit explicet: aliqñ eſt: vt diuerſa ſcia ſit: q̄ q̄obrem condocet ab ea q̄ vt ſit demonſtrat. Sed videamus queadmodum eadem ſcia vtrũq; attingat. Duplex is eſt vnus: hic queꝫ modo exequemur. Qm̃ cauſa rei vt ꝑ ſe iſta neceſſe eſt ⁊ ꝓpinqua ſit rei quoius eſt cã. Syllogiſmus qui ꝑ ꝓpoſitiones mediatas abſoluit: fere demonſtrat: vt ſit: q ṽo ꝑ imediatas magna ex pte: q̄obrẽ ſit: dclarat. ¶ Ut aſtronomus: quom ꝓbat auſtrales ſtellas ocius q̄ aqlonias demergi: ꝑ id q aqlonie mouent minore ſegmẽto: demõſtratio q̄obrẽ eſt: qꝛ ꝑ cãm rei ꝓximã ⁊ adiunctã exprimit. Quom ṽo eandẽ ꝯnem ꝯfirmat: ꝑ id q ſtelle meridionales a ſeptẽtrione plus diſtãt: q̄ q̄ vex ex veris addicitnõ tñ ꝑ cãm ꝓpinq̄ ⁊ ſũmã oñdit. ¶ Eodẽ mõ in ſcia nãli: quoties imortalitas animi de motu eius iteriore ⁊ indigete approbat: tum remota ⁊ interpollata demonſtratio ſit. Quoties ṽo ꝑ id q animus vitalitatis initium ſit: exordio fineq; vindicat: tum iuncta ⁊ ꝯtinens demonſtratio eſt. Qui fruges itẽ arboreſq; probat non ſpirare de eo q aialia nõ ſint de longinquo collimat. At q de eo id demonſtrat: quia deſit his pulmo rationem imediatã attingit. Nec enim q que res aial non ſit proxima cauſa eſt: vt non reſpiret. Alioquin retrorſum cõmearet: vt q quid animal eſſet proxima cauſa diceret q ſpiraret. At qui multa ſunt animalia: que nihilominus animam non trahunt: vt que vocantur inſecta. Sed proxima: vt dixi cauſa: vt nõ ſpiret: eſt carere ſpirabili viſcere. Certe aial non eſſe abiuncta ⁊ longe petita ratio vt q frutices non ſpirent: qꝛ ſpirare animal predicatio bians mediataq; ẽ: nec niſi interuentu eius quod eſt pulmoneꝫ habere coaleſcit oppleturue. Proinde quom ſtirpes non ſpirare dicuntur q animalia non ſint: ſuperlatio in cauſa reddẽda cõmittitur. ¶ Idem peccat Anacharſis: eaꝫ percuntantibus cauſam q in terra Scythia tibicines nulli eſſent. Reſpondit: qꝛ vitem non ferret. Remotiſſima hec ſane cauſa: nam ꝓxima erat: qꝛ temulenti Scythe non fierẽt. Cauſa huius qꝛ temetũ non haberẽt: huius qꝛ vites eẽnt his negate. ¶ In ſecũda ẽt figura ſyllogiſmi ꝑ cauſaꝫ remotam ducunt: vt in exemplis his: quoꝝ modo habita mentio eſt. Quom. n. aial de oi quod reſpirat dicat: planta de nullo: relinquit: vt plante non reſpirẽt. Et quom vites tñ date his ſint: quibus tibiciniq; Scythis non ſint date: reſtat vt Scythis tibiaꝝ vſus deſit.

¶ Quemadmodum altera demonſtratio in altera ſciẽtia habeatur. Cap. XXIX.

Alius modus: quo eadem ſcientia: ⁊ vt ſit ⁊ quot ita ſit demõſtrat: ẽ quoties rõnes duas imediatas quideꝫ illas: ſed alteram a cã: alteram a ſigno cõmunit. Qui eni argumento q peperit probat mulierez lacteſcere: cauſaꝫ quot ita ſit edocet. At qui retro agit peperiſſe dicens qꝛ lateſcat: vtitur demonſtratione q eſt. Item qui crementum lune ex plenitudine orbis demonſtrat: cãm quot ita ſit declarat. Qui ṽo vice inuerſa id ꝓbat expoſitionem inſtituit rei: quod eſt. ¶ Ac ſepe quidem contingit vt cauſe ⁊ ſigna reciprocent: ⁊ inuicem ꝓbentur: ita vt queadmodum a ſigno in cauſam ſubitur: atq; hec explicatio rei vt ſit vocatur: ita plerũq; a cauſa in ſignuꝫ demonſtratio recurrat: que quot ita ſit: ſiue vnde nam ſit dicatur. Quom igitur a ſigno argumentum ꝓſtatur: tum ab eo tanq̄ a notiore q̄ cauſa ſit: concluſioni fides affertur. Quom ṽo a cauſa proficiſcitur: tum ab ea tanq̄ a principio rei procedit. ¶ Aliquando ſigna ⁊ cauſe retro non commeant. Nec enim quia ignes ſunt ſi fumus adſit: etiam fumus adeſt ſi ignes ſint: ⁊ q̄uis neceſſe ſit: vt que peperit cum viro coierit: non tamen retrorſum valet: quia poteſt coiſſe cum viro que non peperit. In his demonſtratio vt ſit poteſt ornari: demonſtratio quamobreꝫ non poteſt. Nam cauſa per ſignum ſemper oſtenditur: ſignum per cauſam non ſemper oſtenditur. ¶ Quemadmodum itaq; non omnes cauſe cum effectibus ſuis reciprocant: ita nec omnia que reciprocant effectus ⁊ cauſe ſunt: quia fieri poteſt in eiuſdem cauſe plura indicia ſint: que inuicem recurrant. Cauſe huius: q quis febriat ſigna ſunt arterie creber pulſus ⁊ intentus caloꝛ: ſigna hec mutuo ſe afferunt. Sed de neutro ſyllogiſmus q̄obrem ducitur. De vtroq; ſyllogiſmus vt ſit componitur. Hi modi ſunt: quibus eadeꝫ ſcientia demonſtratione q ita ſit: ⁊ demonſtratione q eſt: tractatur.

¶ Qui modus ſit: quo in diuerſis ſcientijs demonſtret vt ſit: ⁊ q̄obrem ſit. Cap. XXX.

Nunc aggrediamur ad modos: quib⁹ demonſtratiões ille in diuerſas ſcias diſtribute habentur. Ergo quom ſcie ita viciſſim ſe hñt: vt vna alteri ſubdita ſit: vt Perſpectiua Geometrie. Machinatio Stereometrie: Muſica: q̄ arbitrio auriũ ꝯſtat Muſice: q̄ in cognitione rõnis poſita eſt: eoq; mathematica dĩ: nautica aſtrologie. Sũt. n. ſcie aliq̄ id gen⁹: q̄ q̄ſi ſynonyme ſint: nec definitionẽ oino diuerſaꝫ obtineãt. ¶ Quãobrẽ harmonicas dĩ. ⁊ q muſicẽ auriũ: ⁊ q mathematicaꝫ muſicẽ notat. Quom inq̄ iter ſe ordie hoc ſcie fuerit: demõſtratio vt ſit ad ſciẽtias ſenſiliũ faciet: demõſtratio q̄obreꝫ: ad ſpectatiuas ⁊ mathematicas ptinebit. Nã mathematici cauſas hñt ꝑſpectas: ſit: nõ ſit: plurimũ neſciunt. Nam ⁊ qui vlia contẽplantur ignorant ſingularia: qꝛ de his perinde nõ cogitant. Equidem a mathematicis didici ſummã chordã reſponſaꝫ ⁊ ꝯſonantiã habere cũ media: ſed ſentire ꝯſonantiam non poſſum: qꝛ vſu eius artis ⁊ exercitatione deficioꝛ. ¶ In plenum ſcientie: que magis mathematice ſunt: ideſt que in inſpectione rerum amplius verſantur: ⁊ que formis citra mã ⁊ ſubiectum vtuntur: ipſum: q̄obreꝫ: ſemper oſtendũt: qualis geometria reſpectu optices eſt. Geometra enim que lineis rectis propria ſint: tñ ſumit has: q̄ q̄ actu a rebus auocare non poteſt: tamẽ genere quodã abiungit. Nã omne rectũ aut in ere: aut in lapide: aut in ligno demum aliquo ſtrato recipit.

Hoc idẽ ſupius cap. 4.

Hui⁹ loci fidelis iterpretatio hec ẽ. poſteriore ſignificatu nõ oĩs ſꝫ q ꝑ cãꝫ ratiocinatur de modi ſolũ is ẽ: quẽ ꝓprie demõſtratiuum appellam⁹. neq; ⁊ aliter demõſtratiuus eſt. ſic enim ait. κατὰ τὸν δεύτερον δὲ οὐχ ἅπας, ἀλλ' ὁ διὰ τῆς αἰτίας τοῦ πράγματος τοιοῦτος δ' ἐμένος, ὃν κυρίως ἀποδεικτικὸν ἐλέγομεν ὅτι λέγεται καὶ ὁ ἕτερος ἀποδεικτικός.

grã. duci põt q ſit negatiua: cõmode i 2ª figura: ſi h⁹ eni nõ ꝯcludit tur imediate ꝓpoſitis ꝯcluſio niſi minoꝛẽ ꝯcluſio ꝯuertant: cauſa rei cãm expone ipſe h i loco.

a Locus hic illis fauere vĩ q defendunt regreſſum in demonſtrationib⁹.

Et ꝯtra ſylli q ꝑ remotam cãm ducit affirmatiua fuerit in p⁹ tñ figura dĩc Io.

καὶ τὴν ναυτικὴν ἀστρολογίαν, πρὸς τὴν μαθηματικήν. hoc ẽ: ⁊ nauticã aſtrologiã: aſtrologie mathematice

Sed artifex id non vt in aliquo boꝝ ↄtinetur veſtigat:
ſed vt ſeorſum habeť: ⁊ abductū a rebus. ſed ꝑſpectiuus
rectā lineā accipit: q̄ꝫ aut in amuſſi: aut in cęs iciſa cerna
tur. ¶ Ac ſunt q̄dem aliqua q̄bus tractandis ſcia nālis
ad ꝑſpectiuā eo modo ſe hꝫ: quo hęc ad geometriam: vt
rō arquus cęleſtis. Naturalis definit arquū vt ſit aſpect⁹
ex tali nube in ſolē refractus: ſꝫ q̄obrē tali forma: tali co
lore viſatur: perſpectiuus abſoluit. ¶ Sunt aūt ſcientię
quarū etiā ſi altera ſub altera nō reponitur: eodē tamē
modo ꝓximę inuicē videnť: vt medicina ⁊ geometria.
Nam ſcire vulnera orbicularia tardi⁹ ſolideſcere ad me
dicam pertinet: ſed vnde naꝫ ad geometram.

¶ Quę figura ſyllogiſmi aptiſſime demonſtrantibus ſit. Cap. XXXI.

FIgurarū prima ad ſciam accōmo/
datiſſima eſt. Nā ⁊ mathe
matici rationes ſuas ſm̄ illam texūt: Arith/
metici: Geometrę: Perſpectiui: poſtremo q̄/
cunq̄ꝫ demonſtrationeꝫ quoi ita ſit frequen/
tant. Nam medię figurę vſus rarus ⁊ in pauca idoneus.
Amat. n. cauſa ꝑ affirmationē oſtdi. Quom ergo notitia
q̄obrē potiſſima ſit: efficiť: vt figura hęc ad ſciam q̄ren/
Id eſt deſini/ tiones. daꝫ aptiſſima videať. ¶ Sed ad cognoſcēdos fines cō/
modiſſima eadē eſt: imo ad gen⁹ hoc ſola ꝑducit. Nā de
finitiones verbis vl̄ibus ⁊ affirmātib⁹ ↄſtant. In media
figura ↄplexio negatiua ↄcipiť. In poſtrema ꝑticularis.
¶ Preterea mediatas ꝑpōnes ad imediatas nō alia fi/
gura q̄ꝫ p̄ma reducimus. Nā eadē figura ↄtinenter ꝑpo
ſitio mediata ad imediatā referť: qua primū ↄgit aſtrin
gi: nec in ſcđa: affirmatiua: nec in ſumma vl̄is concludiť.
Ita cōſtat ꝑ has figuras mediatā ad imediataꝫ ſolui nō
poſſe. ¶ Immediatę porro nō oēs affirmatiuę ſed ⁊ ne
gatiuę aliquę habentur: ęque eni imediatę ſunt oēs: quę
ſyllogiſmo ↄfirmari non habent: q̄les negatiuę illę ſunt:
in q̄bus de neutro termino affirmari aliq̄d genus poteſt.
Nam in talibus vterq̄ꝫ ab altero citra medium remoue
tur. Si eni medium aliq̄d ſtatuatur: neceſſariuꝫ ſit illud
de altero termino affirmari: atq̄ꝫ ita ꝑ id terminus ſubie/
ctus a pręđicato contrarie abiungi ſyllogiſmo ꝓbabitur.

¶ De ſyllogiſmo iperitię ignorantięue. Cap. XXXII.

Cap.35. NUnc id diligentius exq̄rat̄ de quo ſu/
pra: neſcio q̄d ꝑſumpſim⁹: duas eē
ſpecies iperitię: vna quom aliquoius rei pe/
nitus rudes: ignariq̄ꝫ: ſum⁹: vt pueri ↄcluſio/
nis eius. Triangulum duob⁹ rectis pares: ha
bere. Atq̄ꝫ hęc nobis dimittenda eſt: nihil enim cōtēpla/
tionis artificioſę in ea comperias. Altera ſpecies iperitię
eſt: quę affectionis vocatur: quom quis rudis quideꝫ nō
eſt: ſed falſam eius rei ſciam obtinet. Ut ſi triangulū ha
bere tres angulos duob⁹ rectis maiores aut minores exi/
ſtimet. Diciť autem iperitia hęc affectionis: q꞉ quom cō/
tingit: animus ꝑſuaſione quadaꝫ affectus ⁊ formatus vi.
Putat. n. ſe id ſcire quod neſcit. ¶ Hęc igiť iperitia: aut
eaꝝ reruꝫ eſt: quę imediatę ſunt: q̄ꝫ ſunt: nō ſunt: aut ea/
rum quę per aliq̄d medium prīt offendi. In vtroq̄ꝫ autē
genere bipartita eſt. Nam aut per ſyllogiſmū contingit:
aut per ſimplicem apprehēſioneꝫ imbibitur: vt triangu
lum duos rectos angulos nō habere: aut diametrum cō/
menſurabilem eſſe cum coſta. Nam in his etiam ſine ſyl
logiſmo corruere poſſumus. Qualis enim in ſenſu error
allucinatio ⁊ obauditio ē: talis in mēte apprehēſio ⁊ opi
natio falſa ↄſurgit. Solemus ⁊ rōne aliq̄ mentita captio
ſaq̄ꝫ decipi. Atq̄ꝫ hoc variis ⁊ pluſculis modis cōtingit.
Nam ⁊ ſyllogiſmoꝝ formę multiplices ſūt: eoꝝ p̄cipue
qui paralogiſmi dicanť. In quos facile ſit quem collabi.

¶ Ergo id q̄d imediate aut mediate non ieſt: vt ineſſe ꝑ
ſyllogiſmum credatur: in prima tn̄ figura poteſt accide
re. Ut eni quoties aliquid vere vl̄r negatur: ſeria demō/
ſtratio in alia figura quā p̄ma deduci non pōt: ita ⁊ quo/
ties aliquid falſo vl̄r negatur: ratio mentiens alia figura
non texitur. Et hęc cauſa eſt q̄obrem imꝑitia hęc teter/
rima ⁊ ſtolidiſſima ſit: q꞉ ſibi perſuaſionem ſcientię arro
gat: ⁊ ꝓprietates eius aſciſcat: ac vēdicat: quod ⁊ accępta
vl̄r eſt ⁊ regulis ſcientię vſa. Quę vo mediate in aliquo
imediateue ↄtinentur: non ↄtineri putare: ſyllogiſmo p̄i
ma ⁊ ſecūda figura ↄtingit. Proinde iterum hinc ſumunť
falſę iterim altera. Sed qn̄ ⁊ quēadmoduꝫ vtrūq̄ꝫ gen⁹
eueniat: ab Ariſtotele ipſo peti volumus. Nos ſi ꝑſeque/
remur omnia: afferemus offenſionem adeuntibus hęc.

¶ Quēadmodū ſyllo iperitię occurrať. Cap. XXXIII.

ILluc poti⁹ conferenda oratio eſt: vt do
ceamus ſolere ꝓpoſitionib⁹ fal/
ſitate quibus ob ratiocinationes hę id eſt pa/
ralogiſmi ducunť: reſiſti nō opponendo di/
ſperata: aut particulariter refellendo: ſꝫ con
traria obijciendo ⁊ vl̄r confutando. Ex his enim conceſ/
ſis ⁊ veritas aſſeretur: ⁊ id quod errori contrariū eſt vē
dicabitur. Nam deceptioneꝫ ita ſumere poſſumus: vt ꝑ
eam contrariam demeremus. Ac dialecticus q̄deꝫ etiaꝫ
particulariter occurret: quippe cui concluſio aliqua vni/
uerſalis propoſita non ſit. Demonſtrator ſemper repre/
henſiones vniuerſaliter afferet.

¶ Abolito ſenſu aliquo: ſcientiam illius ſenſus abo/ liri. Cap. XXXIIII.

MAnifeſtum vo eſt ſiquis ſenſus de/
fecerit: ſcientiaꝫ geneꝝ
eoꝝ quę ſub ſenſum illum cadunt neceſſario
defecturam: ita vt ab eo: cui deeſt quęri ⁊ ca/
pi nō poſſit. Hoc ſic inſtruimus. Si verum
eſt quicquid condiſcitur: aut inductione: aut demonſtra/
tione cōdiſci. Demonſtratio aūt vl̄ibus: inductio ꝑticula
ribus ↄſtat. Fieri nequit: vt ſenſiliū geneꝝ vl̄es notiōes
ſcruteris: niſi ea ꝑ iductionem ꝑſpecta ⁊ cognita habeas.
Inducendis porro ſenſilib⁹ qui pōt is valere: q̄ diminu/
tus ſit ſenſu quo illa noſcunť: Quom ergo: neq̄ꝫ ex vl̄ib⁹
q̄cq̄ꝫ ſciri poſſit ſine iductione: neq̄ꝫ iductio ſine ſenſu ab
ſolui: nulla ei via relinquitur: qua ſciam capiat. ¶ Nā ⁊ il/
la quę ꝑ abiunctionē a mā noianť abſtracta: q̄ꝫq̄ꝫ lōge a
ſenſu videnť remota: tn̄ auxilio ſenſus ⁊ iductiōe facilio/
ra ⁊ euidētiora diſcētibus reddanť. Superficiem longitu/
dinē: latitudinē: ⁊ cęteros menſus ſeorſum haberi facile
credimus: q̄ꝫ o fides inductiōis accedit. Nam triangulū
tribus lateribus claudi: fere aut ſenſus aut inductio com
probat. Naꝫ tametſi hęc neq̄ꝫ reuera exolui a mā: neq̄ꝫ
ſeparatim prīt ↄſiſtere: tamen ea inductionis vis eſt: vt q̄d
cuiq̄ꝫ hoꝝ per ſe ingenitū ſit: comitatu ſenſus exploret.

¶ Quid ſit p̄dicari ꝑ aliud: ſeu ꝑ accidēs. Cap. XXXV.

QUoniam vo ſępiſſime teſtati ſumus:
eum q̄ demonſtrat ſemꝑ ſu
mere: quę dicanť per ſe: dialecticū nō ſemꝑ:
ſed iterum q̄ per accidēs pręđicenť: modo ꝓ/
babiliora notioraq̄ꝫ videanť: q̄ꝫ ea q̄ iſunt ꝑ
ſe. Definiendę nobis formę ſunt: q̄bus aliq̄d ꝑ aliud aut
per accñs pręđicari ↄtingit. Sane fuſa ⁊ multiplex eius
verbi ſignificatio eſt. Primuꝫ corpus per aliud eſſe can
diduꝫ di: quia per ſuperficiem: ⁊ vitis alba per aliud: quia
racemos albos obtineat: ſed de accidēte accidens dicať:
per aliud videbiť dici: vt de candido muſicū. De ſubſtā/
tia quoq̄ꝫ allatuꝫ per aliud pręđicabitur. Si de numero
eoꝝ non ſit: quę per ſe habentur: vt ſi de homine ruſſum

eſt ſubiectū. Tum ꝟo maxime: accidētaria prędicatio ē: quoties peruerſo nāq; ordine ſubſtantiā de accidente aſſertur. Ut quom de albo animal dī. Nam oratio hęc album eſt animal: differt ab ea quę eſt: animal eſt album. In eo q in poſteriore quod ſubycitur: neq; in alio ineſt: neq; per aliud conſiſtit: ſed per ſe ſubſtantia eſt. In priore id ſumit̄ vice ſubiecti: qd vt ſit hz: ab eo quoius eſt accidens. ¶ In more itaq; dialecticis eſt: quom argumentantur ꝑdicatis vti ꝓbabilib⁹ cognitiſq;: nullo diſcrimine. Demonſtraturus ꝑdicatiões incōditas: ⁊ ꝑpoſteras: quēadmodum ⁊ accidentarias vitabit̄: niſi quę accidentia huiuſmodi ſintq̄ q p ſe inſunt ꝑdicari ēt p ſe poſſint: de qbus retro monuimus. Atq; oia hęc fortaſſe de his: q̄ ſępius nobis expoſita ſunt: conſtant.

¶ An demōſtratiões in īfinitū euadant. Cap. XXXVI.

Expectat pridem nos diſquiſitio ea: neq; ignobilis hercules neq; ſuperflua. An finitus ſit numerus eoꝝ quę ꝑdicant de ſubiecto per ſeian ꝟo ſerie cōtinēti in īfinituz hęc exeant. Atq; hoc qd dico tale eſt: ꝯſtituamus ſummū ⁊ vltimū ſubiectū eſſe: vbi eſt. c. quod de nullo pręterea dicatur. Sed de quo id vbi ē. b. ꝑimū īmediateq; prędicet̄. De. b. vbi eſt. d. de. d. vbi eſt. e. Quęro num: quando neceſſe ſit: vt extractio hęc ꝑcumbat: an in īmenſum ſit caſura: Ita vt de. e. prędicari ſubinde. f. poſſit de. f. iterum. g. Idq; in infinitum abeat. Sitq; prędicatoꝝ vis inexhauſta ⁊ inconſumpta: q̄ idē eidem ſuppetant. Atq; hęc prima nobis quęſtio ponit̄. ¶ Secunda eſt huiuſmodi. Fingamus ſeu ſubiectū ſit. a. tale eſſe: vt de ipſo nihil dicat̄. Sed vt prędicatum primum ſupꝛemumq; ſit tum vt. a. īmediate inſit. in. f. rurſuz f. vt inſit in. e. Deinceps vt. e. inſit in. g. Quęro num ratio hęc ceſſet: an egredi in īfinitum ſit neceſſe: Nec aliquod ſubiectū inuenire ſit: qd non obiter de alio prędicet̄. Differt ꝟo conſideratio hęc a priore. Quū in ea id quęritur: an ꝑdicata infinito aſcenſu. In hac id agit̄: an ſubiecta deſcēſu īfinito ſuppeditēt. ¶ Tertio: qd eſt conſtitutis extremis: primo ꝑdicato: ⁊ ſūmo ſubiecto: vtꝝ infinita interueniant media: vt ſi in ꝓpoſitionibus ſumptis medius ſemper aliquis terminus ſit: qui cōmittat: ne qd prędicatum ſubiecto proxime innexum ⁊ cōtinens uideat̄. Atq; hoc nihil aliud eſt: q̄ quęrere: an demonſtrationes progreſſione infinita vtant̄: ideſt an infinita obire habeant q demonſtrant: ita vt qcquid ad probationem alterius ſumitur: ipſuz quoq; ab alio probari neceſſe ſit. An verius ſit aliquas eſſe īmediatas ꝓpoſitiones: ⁊ vltimos fines q̄ ſimul ventum eſt demonſtratio ſiſtitur. Eadem ⁊ in negationibus quęſtio eſt: īmediate aliquę habeant̄: an cōtra. Supra quales īmediatę negationes dicātur oſtendim⁹. ¶ In recurrentibus ꝟo reciprocantibuſq; cōtrouerſię hę pari modo non tractant̄. Non enim vltimo ſubiecto poſito dubitari poteſt: an primum aliqd prędicatum hic ſit. Neqz primo prędicato accepto quęrēduz eſt: an ſubiectum aliqd vltimum habeatur. Quom enim aliqua inuicem cōmutantur: qcquid de altero quęritur: de vtroq; obiter quęritur: ⁊ ſi poteſt ſubiectum in his ſummum ſpectari: poterit ⁊ prędicatum primuz. Nam ſi vltimū ſubiectum ꝯuertas prędicatum primuz efficies.

¶ Infinita non eſſe media: ⁊ ſi in affirmatiuis ħ veruz: in priuatiuis verum. Cap. XXXVII.

Initium itaq; a qōne tertia ſumēdū. Sz ſcire opz intermedia ſtatui īfinita nō poſſe: ſi ſurſum ac deorſuz verſus ꝑdicatiões decūbant. Uoco ſurſuz verſusq̄ ad vlē: deorſus q̄ ad ꝑticulare potius ceſſant. Si. n. quiſq̄ nā: ꝯceſſo vt. a. primū ꝑdicatū ſit. ⁊ g. vltimū ſubm: oſtendat media icidere īfinita: fieri nō poſſet: vt q cępiſſet ab. a. deſcēderet vnq̄ ad. g. ⁊ q ab. g. ſoluiſſet: ſubiret unq̄ ad. a. ex hoc ſequit̄ finita extrema nō eſſe qd tñ erat ꝯceſſuz. Atq; hoc eſt ꝑinde: ac ſiqs numerū dicat ab vnitate ad denariū finiri: ſed numeros eſſe q interiacent īfinitos. Quēadmodū igit̄: q hoc diceret pugnantia diceret: qz inter limites finitos numeri actu īfiniti ꝯtinerent̄. Nam eo qd ſunt ꝑcedantq;: non eo q ꝑſit accipi: īfinita euadūt. Ita q finitos qdē terminos faterent̄: ſed īfinita eſſe q̄ intercederēt: crederēt: tueri qd faterent̄: nō poſſent. ¶ Neq; qcq̄ officit rōni noſtrę: qd de ſectione cōtinui ſimile vī: q̄q̄ eni ibi extremitatibus terminatis inter media magnitudo īfinite diſtrahit̄: tñ reciſamenta q̄ inde idem corradantur anteq̄ acciperent̄: actu nō erant. Sz hic terminos: q accępti fuiſſent ꝑceſſiſſe actu neceſſe eſſet: vtpote q in reꝝ nā ſint: etiam nō accępti. At in his quę diuidunt̄: nihil in actu euidētiq; eſt: anteq̄ cōmitat̄ diuiſio. Quāobrē neceſſario conſtit: vt ꝯſtitutis extremis intermedia: in īfinitū prodire nō poſſint. Atq; hic ſtat⁹ nō in demōſtratiōe affirmatiua mō: ſed ⁊ in priuatiua ꝑpetuus eſt. Nā oīs priuatio negatioq; adiunctione affirmationis oſtditur. Si ergo finitę affirmatiões ſūt: finitę etiā erūt adiunctiōes: p quas negationibus fides affertur.

¶ Terminos prędicatos infinitos non eſſe rationibus logicis probatur. Cap. XXXVIII.

Satis declaratum vī: finitis extremis ꝓpoſitiones in īfinitū hyare nō poſſe. Nunc docenduz eſt extrema ipſa vtroqz verſus finita eſſe: primū cōioribus argumētis probabimus: nō ſolum prędicata per ſe: ſed vtcunqz in īfinitum non extrahi. Quom igitur omnium quę de altero predicantur: quędam in eo quod eſt rei eſſe: quędam genere alio prędicentur. Item alia ſecūdum naturam: ideſt complexu recto dicantur. Alia ꝑter nām ideſt ꝑpoſtero. Secundū nām quoties de ſubſtātia accidēs affert̄. Pręter nām quoties de accnte ſubſtātia. Predicatiões quę nālem terminis regionē mutāt: ne ꝑdicationū quidē appellatiōe cenſemus: eoqz miſſas hoc loco fieri volumus. In cęteris vidēdū an ſtent: ac ſtatim qdem illa: quę in eo: qd rei eſſe eſt: ꝑdicant̄: conſtat finita eſſe. Nec eni diffinitio aliq̄ ꝯualeſcere unq̄ poſſet: ſi oia gñe ꝯtinerent̄ ⁊ definitionē agnoſcerēt. Nam ne generū qdem gſq̄ definitiōes vnq̄ reponeret: ſi ſemp gen⁹ aliud ſuperet: qd ſine definitiōe cognoſci nō poſſet. Ita nūq̄ neqz initiū neqz ſumma tenebit̄. Alioqn definire oia nō ſit poſſibile: qz īfinita exigi aut ꝯnumari non poſſunt. Ex his diluceſt in finitionibus prędicata certo numero comprehendi. Nunc idem de accidentibus monſtrandum. ¶ Palā eſt accidētia q̄ de ſubiecta ſubſtantia ꝑdicant̄: aut q q̄litates ſūt prędicari: aut q q̄titates: aut q ad aliqd relata: aut q actiões: aut q paſſiões: aut q aliquē habitū ꝑferunt: aut q aliquē locū dſignāt: aut q aliqd tempus oſtdunt. Atqz hoc quoties vnū vni ꝯfert̄. Nam ⁊ album dicimus pedale eſſe: ⁊ ambulantē loqui: ⁊ duplionē numeꝝ parē eſſe. Sed prędicationes hę videnť oēs: vt paulo ante dixi: p accñs. Nā quom albuz dicimus pedale nihil aſſerimus: quod ipſum per ſe tanta magnitudie conſiſtat. Sed lignum id lapiſue eſt: in quo albuz ineſt. Portenta illa hercules ſunt: quę aliqui autumant albedinem: nigritiam: ruborem: numerum: ambulationem: doctrinam: ſeorſum a rebus ſtare. Ergo quod diximus: omne accidens de ſubſtantia prędicari: certum eſt: quę ꝟo de ſubſtantia predicantur: omnia ſunt finita. Nam decē genera certis vtrinqz finibus includuntur.

Cur rōes hę logicę appellent̄ duplicē affert Joan. gram. expōēs Altera ē Alexā. ob id. ſ. q vna ſuppōit qd nō pbat. ſ. q diffinitio ſit ſilr ⁊ demōſtratio. Altera ꝟo eſt ꝑ hi q ait logicas appellari qz cōes ſūt ⁊ aliſq malas ꝑie accōmodare: inq̄ ſententiā deſcendere vī Thē.

¶ De eodē rationibus propriꝭ terminoſqꝫ ſubiectos nō exire in imenſum. Cap. XXXIX.

Hactenus logicis ⁊ cōibus argumentis: nunc preſſius ac reſolutius indicabif: terminos prędicatos aut ſubiectos in demonſtratiōib⁹: de quo mō agif: in īfinitū attineri nō poſſe. Demōſtrationes ducunt ex his q̄ per ſe adſunt. Quę p ſe adſunt bifariā accipe eſt. Nam ⁊ quę in definitionib⁹ collocantur: p ſe dicunf: vt multitudo ⁊ quātitas numero. Et accidētia quę ſubiectis ſuis dfiniunt: vt numero impar. Neutrum genus in īfinitum attendif. Nec enim ſi ipar de numero dr: neceſſe eſt: vt de impari aliud quicq̄ obiter prędicetur: nec vt impar: in definitionē illius addaf. Queadmodum numerus in definitionez imparis cadit. Semp eniz terminiꝫ hac forma prędicanf: anguſtiores q̄ ſubiecta ſumuntur. Tandemqꝫ attenuati ipendio cōminutiqꝫ: ad indiuiduum recidunt. Nam queadmodū arctius eſt impar q̄ numerus: ita id quod de impari prędicabitur: contractius q̄ impar ſit opꝫ. ¶ Ergo prędicationes hę aut rōne quam diximus: cōſiſtent aut qꝛ quid de impari prędicabitur: de numero quoqꝫ prędicari neceſſe erit. Demum quęcunqꝫ ineſſe terminis dicenf: eadem ineſſe ſubiecto fatendū. Ita in definitionibus eorum olim adhibebitur numerus: īfinita igitur per ſe inerunt numero: ⁊ definitiones infinitas numerus obibit. Sed ea: quę per ſe inſunt īfinita eſſe non ptin: qꝛ hęc ſimul actu eſſe neceſſarium foret concedere. ¶ Pręterea [a] fieri nequit: vt accidenti per ſe: aliquid per ſe inhęreat: alioquin accidens nā quędam ſubiecta ⁊ ſubſtantia videref eſſe. ¶ Sed ne illa quoqꝫ īfinita conſtitui ptt: quę in definitionib⁹ prędicantur: qꝛ nullius rei definitio teneref. Quāobrem late pꝫ nec demonſtrationes abire in infinitum: nec oia eſſe talia: vt demōſtrari vendicariqꝫ habeāt qꝫ nōnullis viſum diximus inter initia. Nam ſi non ſemper nec in omni ꝑpoſitione mediū terminum accipere eſt: ſed ſimul ad ꝑpoſitiones imediatas deuenimus: ſcrutiniū ⁊ perſecutio definitionū pōt defendi cadere in demonſtrationem omnia. Probatū eni ſuperius eſt definitis extremis: quę interſtitium obtinent neceſſario finita itelligi. Demonſtrationes aūt in īfinitū non euadēt: niſi inumerabiles termini pręſto ſint: q̄ſi hēanf ad manū: qui ꝯtinenter afferri poſſint ad concludendū ſequentia.

Porrò hęc rō ē Alexan. vt Philop. ait non Ariſ.

Ariſt. hic rō nē adducēs/ ducēdo ad h ducit icōmodi: qꝫ ſeq̄tur vni īfinita ineſſe, non tñ ꝑbat cur hoc īpoſſibile ſit. Alex. ait (vt tradit Phil.) ob id eē ipoſſibile aut / q̄ ſeq̄t ex eo eē actu īfinitū. ⁊ ſcḋm vī: uſq̄ Thē. Aliq̄ at tñ id eē ipoſſibile aiūt: qꝛ i definitiōib⁹ aliqb⁹ op⁹ eē ſeꝫ īfinita aſſumere: qꝛ ſp ho rūi definitiōe poſterioꝝ. Ipſe vō Philop. ea de cā eē ipoſſibile dicit qꝛ ſeq̄t nulli⁹ rei pfectā hēri poſſe cognitōe: pfecta .n. rei cognitio ē: q̄ oīa p ſe nāc illi⁹ ſpectātia cōpꝛhēdim⁹.

¶ Demonſtrationē vlez pręſtare particulari. Cap. XL.

Videamus nunc demonſtratio vlis particulari potior ſit nec ne. Sed prius eſt vt afferamus ea: qb⁹ ꝑticularia poſſit videri potior. Quod ꝑticulare eſt: per ſe amplius conſiſtit ⁊ euidentius hoi eſt: nam qui priuata cōmentatiōe Calliam rōnabile aial eē itelligit: exquiſitius noſſe id vr: q̄ qui cōi ratiocinatione aſſecutus id notitię ſitqꝫ. Loēm hoiem eſſe animal rōnabile ſcieris. Res enim per demonſtrationem particularem: vti eſt: ita cognoſcitur: per vlem duntaxat in cōmune. ¶ Pręterea vlis nulla ſoliditas eſt: particularis aliqua eſt. Sed eni potior demonſtratio earū rez habēda: quę ſunt: q̄ eaꝝ: quę non ſunt. ¶ Etiam errores nullibi frequētiores: q̄ circa vle: vt de quo ceu a ſingularib⁹ abiuncto demonſtratiōes procedant. Cōtra qꝫ particulare eſt: vſurpaf viſu: ⁊ q̄ſi manu tenef: demonſtrationes de eo nihil falſi: nihil inconſtāt enūtiant. ¶ Sed rōnes hę q̄q̄ videnf plauſibiliter dici nō tñ labore multo repręhendunf. Ac primum quidem nota p ſe vli: q̄ particulari iunctius inhęret. Nam rectos habere duos ex eo potius intelligitur: qꝫ per ſe triangulus eſt: q̄ qꝫ equipedus aut ſcalenus. ¶ Et de vli tanq̄ de eo quod ſit: demōſtratio nectitur. Nec enim appellatio vlis omonyma eſt: neqꝫ merum his vocabulum reſpondet: ſed hypoſtaſis etiaꝫ aliqua: id eſt ꝯfirmatio euidentiaqꝫ: non tñ abiuncta: quēadmodū neqꝫ accidentibus: ſed quę in ſingularibus: poſita re: ab ſe conſpicua ſit. ¶ Deinde continentur in ſingularibus pluſcula: quę natura vniuerſali non particulari ſunt deſumpta: vt rationabilitas Socrati: nec enim qua Socrates eſt: ſed qua homo rationabile animal Socrates eſt. ¶ Item illa optima: ⁊ potior demonſtratio eſt: quę a potiore cauſa trahitur: ſed potior ⁊ amplior cauſa: vle q̄ particulare eſt. Nam quęſtio ⁊ inueſtigatio q̄obrē qcqꝫ ſit: ad vniuerſale ceſſat. Exempli gratia: quęritur q̄obrē in triangulo exteriores anguli: quatuor rectis pares habentur? Rńdetur: qꝛ ſublitius: non eſt ſatis: qꝛ ſcalenus: neqꝫ hoc itidem ſatis: qꝛ triangulus: nihil facit: qꝛ figura rectilinea eſt: nihil ſupererit ad demonſtrandū: quod velis. ¶ Huc accedit qꝫ demonſtratio particularis fere infinitoꝝ eſt. Sunt enim particularia ad numerum infinita. Uniuerſalis finitoꝝ. ¶ Item illa pręſtantior demonſtratio eſt: per quā vberius ⁊ locupletius ſcitur. Per vniuerſalem ſcire locupletius contingit. ¶ Item / quāto vniuerſalior demonſtratio eſt: tanto ex imediatioribus ſciētia paritur. ¶ Item / qui vniuerſale agnoſcit potentia: ⁊ particulare agnoſcit. Nec retroagitur: vt qui particulare intelligit continuo ⁊ illud intelligat. ¶ Poſtremo / vniuerſale rationis: ⁊ animi eſt. Particulare alumnum ē ſenſus. Per hęc probatum videtur: demonſtrationem vniuerſalem antiſtare particulari.

a Hoc dub⁹ valō vr qꝫ h afferit Thē. ex eo eni demſtrat vł ratio vniuerſa ſciē mathe⁹. mathematicę. n. dmōſtratiōes accñā p ſe demōſtrāt figurarū. ⁊ nūcrorū: q̄ tādē ſūt accidētia. nec Ariſt. hic rō nem affert.

¶ Demſonem affirmatiuā pſtare negatiuę. Cap. XLI.

Nunc docendū demonſtrationē affirmatiuam: negatiua ſuperiorem eſſe: affirmatiua pręſidio negatiuę non īdiget. Negatiua ſine vſu affirmatiuę nō conſtat. Proinde demōſtratio ex ſolis negationib⁹ textis nihil efficit. Affirmatio ēt prior ⁊ ſimplicior negatiōe ē.

¶ Demonſtrationem aſſertoriam potiorem eſſe ducente ad incōmodum. Cap. XLII.

Potior quoqꝫ demonſtratio ea eſt: quę aſſertoria: q̄ quę ducēs ad incōmodū vocatur. Aſſertoria dr: quę id qꝫ ꝑpoſitum initio eſt: cōmentatione recta ꝯcludit. Ducēs ad incōmodū: quę contrarium eius: qꝫ tuetur: itendit. Quo facile repręhēſo ſirmatoqꝫ: tum ad qōnem propoſitam cōmeat. Aſſertoria ſimplex ⁊ impromiſcua eſt: qꝛ ſolū ex ꝑpoſitiōibus nectif: altera multiplex ⁊ miſſelanea: vt q̄ hypotheticas etiam corroget.

¶ Quot modis ſcientia prior ⁊ certior alia ſimitem q̄ vna: quę diuerſa. Cap. XLIII.

Scientia prior ⁊ certior alia multifariā dicitur. Uno modo ſi hęc per ipſum: q̄obrem confirmet vt ſit. Illa tantū demonſtret qꝫ eſt. Atqꝫ ita non ex primis: ſꝫ ex ſequentibus: ⁊ ſignis oſtendat. Alio modo ſi hęc intelligibilium ⁊ vniuerſalium generū ſit. Illa ſenſiliū. Quomodo habet arithmetica ad muſicez. Geometria ad opticem. Demū omnes ſuperiores ad ſubditas. Tertio modo ſi ſimplicioꝛib⁹ principijs hęc vtatur. Illa quaſi connexis ⁊ iunctis. Hac forma arithmetica: q̄ geometria certior videtur. Nam arithmeticę vnitas pro principio eſt: geometrię punctus. Sed vnitas ſitu caret. Puncto adiungif ſitus. Illo modo ⁊ geometria q̄ aſtrologia exquiſitior eſt. Illa ſimpliciter accipit corp⁹. Aſtrologia non ſimpliciter corpus: ſed quod mouetur circumagiturqꝫ. ¶ Scientia vna dicitur: quę affectiones per ſe

vnius generis ↄtemplatur. Unū genus eſt: quoius eadē prima prīᵘ ſunt: vna ergo ſcīa geometria ſtereometriaq̄ eſt. Diuerſę ſcientię appellantur: quarum diuerſa principia ſunt: non quę de principijs alterius ortū habēt. Ut geometria ⁊ perſpectiua. Atq̄ hoc conſtare poterit: his qui aduſq̄ prima īdemonſtrataq̄ ſubierint initia. Si.n. nulla his inter ſe cognatio fuerit: tum ſcientię probabuntur diuerſę. Nam principia: quę cum his: quę demōſtrantur: eiuſdem generis ſūt: ſi nihil cōmune inter ſe habeāt: neq̄ ipſa illa: quę demonſtrantur: habuerint.

℄ Plures demōſtrationes eiuſdē rei eē. Cap. XLIIII.

PLures ꝟo ſuper eandem rem demōſtrationes ⁊ ex plurībᵘ medijs necti contingit: vt ſi aliquid modo ex congeneribus: ⁊ quę ſe recta inuicem cōprehēdāt: modo ex his quę alteriᵘ ordinis aut generis ſint adducaꝰ. Ex congeneribus: ⁊ quę ſe recta inuicē amplectanꝰ: quom platanum eſſe ſubſtantiam: aliquando ꝑ arborem ceu ꝑ medium: aliqñ per plantā quoꝝ vtrunq̄ ex eodem verſu ac ſerie eſt demōſtramus. Ex his quę ſe ꝗ maioris ordinis aut generis ſint: quom hoiē eſſe ſubſtātiam q̄nq̄ per rationale: quādoq̄ per bipes oſtendimᵘ. Hec autem media parte ſe continent viciſſim: q2 vtrūq̄ de altero extremorum generatim affertur.

℄ Fortuita non ſciri. Cap. XLV.

VErum quę cāſu viceq̄ fortuita proueniant ſcientia per demonſtrationem attolli nō poteſt q2 nec neceſſaria ſunt: quorū temeritas domina eſt: neq̄ textū ſyllogiſmi recipiūt. Nedum ꝟo neceſſariū: ſed ne frequēs quidē eſt: quod forte fortūa cōmittiꝰ. At oīs ſyllogiſmus: aut ex neceſſarijs: aut ex frequētibᵘ trahiꝰ.

℄ Senſum non eſſe ſcientiam. Cap. XLVI.

ACne per ſenſum quoq̄ oꝛnatur demōſtratio: quippe quę vniuerſalium eſt: ſenſus ad ſingularia pertinet. Si enī cerni oculis poſſet triangulū habere duobus rectis ęquales: nondum tamen demonſtratio teneretur concluſionis eius: in qua omne triangulum habere pares duobus rectis exponiꝰ: ſed trianguli huiᵘ cognitio tantum ac ſenſus. Aut ſi deliquiū lunę fieri obiectu terrę contueri poſſemus: non tñ in vniuerſum ſciremus oē deliquium lunę interpoſitu hoc exiſtere: ſed ſolū id quod aſpectus oſtderet. ℄ Bene omnis demonſtratio veritaſq̄ a ſenſibus oꝛitur: nec itelligi datur vſ̄ niſi de multis opibus ⁊ functionibus ſenſuum. Nam de particularibus multis vſ̄e reponiꝰ ⁊ euidens redditur. Nec tñ iudicium veritatis in ſenſibus eſt. Nec demonſtratio credi ſenſus aliquis poteſt: q2 ſenſus ꝗobrem quicq̄ ſit: non pōt docere: ſed ſemꝑ in cognitione: quod eſt verſaꝰ. Expoſitio cauſę quot ita ſit q̄q̄ tota vſ̄ium eſt: eoq̄ nō modo notitiam huius vnius defectus: quem nunc patiꝰ luna: ſed ſimpl̄r oīum continet. Nam interuentus terrę nō tam huius defectus cauſa eſt: ꝗ omnium qui poſſint oībus ſeculis euenire. ℄ Quoꝝ itaq̄ cā aliqua eſt: eorū cognitio vſ̄is nobilior ⁊ antiquior eſt: ꝗ ſenſus: neq̄ ſenſus tñ: ſed etiam ꝗ ſimplex eoꝝ ⁊ citra cām apprehēſio itellectioq̄: vt ſiquis illi ↄcluſioni: in triangulo iteriores angulos eſſe pares duobus rectis: abſolute fidem haberet: nec acceptā referet angulo exterioꝛi: q̄ controuerſim iterioꝛibus riidet. Igitur apprehenſio: quę ↄiuncta cum cauſa: ꝗobrem eſt: longe vi ꝑſtantioꝛ: ꝗ quę ſeoꝛſum hꝛ̄. Diximus aūt ſupra quoꝝ cauſa aliqua eſt vt notitia principioꝝ eſſet excepta: vt quę vel ſine cauſa extra ęmulaꝝ optimatē ſit eminētia. ℄ Sed quęras aliq̄s ſi ſenſus ſciētia non eſt: vnde fit: vt ſenſu defecti deficiaꝰ ⁊ ſcīa: An h̄ ita itelligendū eſt: nō vt ſenſus ſcientia eſſe poſſit: ſed vt ex ſenſu vſ̄e proficiſci dicaꝰ itercępto āt initio neceſſe ſit ↄſecutiones intercipi. Ut modo addubitari ſolet ꝗobrē vitrū: ſi ex aduerſum ſoli retineaꝰ accendat. Qđ ſi lumē ſolis foraminibus ꝑſpicuis cōmeans oculi cernerent: tūc ⁊ vſ̄e ⁊ cauſa miraculi huius itellecta eſſet per ſenſum.

ὅτι ἐν τῷ δῆναι ὅτι τῷ αἰτίῳ ἐπίσταται. hoc eſt ꝗm itaq̄ cā ſciatur eſt. qđ alio tranſtuliſſet legere cā ꝗ demonſtratiuᵘ aᵘ huius cap. eſt.

℄ Non omnium eadem principia eſſe. Cap. XLVII.

EAdem autem principia ſcientiarū omniū haberi non pñt: nec remota: nec prima. Non proxima: quia quom ꝑ̄ncipia rebus quę demōſtrantur ſua quibuſq̄ reſpondeant. Quę ꝟo demonſtranꝰ non eadem ſint: imo ſęp̄ius ⁊ genere differāt neceſſe eſt: ut propoſitiōes quoq̄ taliū reꝝ diſcrepēt genere: ꝑpōnes.n. ex his quę ꝑ ſe ſūt ↄſtāt. Alia itaq̄ principia Geometrię: alia Arithmeticę ſūt. Adeo aūt viciſſim accōmodari nō poſſunt: vt neq̄ hęc de illis dicātur ſubijciantur ve: neq̄ altera alteris pro medio inferanꝰ. ℄ Cōmunia quoq̄ ⁊ prima principia in oēm ſcientiam non intrant: vt oē aut affirmari aut negari neceſſe eſt. Nec enim ꝓbari quicq̄ ex ſolis his poteſt: ſed quoties hęc in demonſtrationem rogantur: propoſitiones alię propinquę ac proprię adhibentur. Neq̄ ꝟo ꝓloquia in ſyllogiſmo ſumuntur vniuerſaliter concępta: ſed ad genus aliquod ſubiectū quaſi contracta. Hoc modo cōmune profatum eſt. Quoties quatuoꝛ momēta comparilia ſunt ordine cōmutato: eaſdem manere proportiones. Utuntur hoc artes. Sed reſtricto. Geometra quoties quatuoꝛ magnitudines. Arithmeticus quoties quatuoꝛ nūeri. Naturalis quoties quatuoꝛ motus: aut quatuoꝛ tempoꝛa. ℄ Deinde ſi ꝑ̄cipia omnium ſcientiarum eadem foꝛent: neceſſe eſſe numero aliquo compręhenſa dicere: vt elementa: ſed quęq̄ ſcientia promoueri in īmenſum poteſt. multiplex enīm ↄcluſionum amplificatio ⁊ dilatatio eſt. Ergo principia totidem conſtituere opoꝛtet. Non igitur cōmunia ſufficerint. ℄ Poſtremo ſi eadem ꝑ̄cipia omnibus conuenirent: ſequeretur vt quicq̄ ex quoq̄ eoꝛum demonſtrari contingeret. Sed ex Muſicis Geometrica demonſtrari non poſſunt. Ex his intelligitur principia: neq̄ omniū eadem eſſe: neq̄ penitus aliena: neq̄ proꝛſus affinia.

Uerba h̄ addidit latinus interpres. ſ. ergo principia totidē ⁊c.

℄ Sciaꝫ differre ab opinione rebᵘ ⁊ ibūs. Ca. XLVIII.

SCitum ⁊ ſcīa ab opinione vera: ⁊ opinabili differūt. Nā ꝺ falſa opinione: nulla dubitatio eſt: q̄n cū ſcīa: nihil ſile hēat. Sed ⁊ iter opinionē veraꝫ: ⁊ ſciam plurimum itereſt. Primū quę ſubiecta ſcię ſūt neceſſaria eſſe opꝫ: ⁊ quę aliter hēre ſe non poſſint. Opinionis quę ſunt non opꝫ. Sed hęc aliqñ pñt ⁊ mutari. ℄ Deīde ſcīa: vt ex neceſſarijs: opinio: vt ex poſſibilibᵘ ꝓpoſitionibᵘ pendet. Et ita alius modus eſt approbādi: q̄ opinemur: aliᵘ q̄ ſciamus. Diſtat ergo ſcīa ab opinione diſcriminibᵘ binis: rebᵘ ſubiectis: ⁊ genere approbandi. ℄ Quā ꝟo de poſſibilibᵘ ↄtingētibuſue opinio ſit: hinc docebimᵘ. Cōtingentia: nec ad ſciaꝫ ꝑtinent. Alioq̄n non poſſent al̄r ſe hēre. Neq̄ ad itellectū. Hoc loco itellectū appello ꝑ̄nᵐ ſcię: q̄ termini cognoſcunꝰ. Neq̄ ad appręhēſionē credulitatēue ꝓpōnum īmediataꝝ: quā q̄s ſciaꝫ īdemōſtrabilē dixerit. Qđ ſi habitus oēs: q̄bus vera noſcunꝰ aut ſcīa: aut itellectus: aut opinio eſt: relinquiꝰ opinionē eaꝝ reꝝ videri eſſe: q̄ vt verę ſint: tñ ſecus eē pñt: ac ſūt. Incōſtans igiꝰ: ⁊ iſtabilis opinio eſt: q2 inſtabilis ēt illa eſt nā: qua vtiꝰ ſbiecta. Pręterea nemo putat opinari ſeꝫ q̄ credit al̄r eſſe nō poſſe ꝗ ſūt: ſꝫ ſcire: opinaꝰ ꝟo tūc quom ita eē rē vtiq̄ putat: ſed quę tñ aliter poſſit.

Hec eadē de intellectu hꝫ Themi ſupᵉ cap. 7. vbi & hec exponit. ⁊ ibidē Philoponᵘ aliq̄ expōnēꝫ recitat hoꝝ ꝟboꝝ/quo termini cognoſcūtur. terminos enī ſubas abſtractas expo nit: ⁊ q̄re lege Philopo. vbi locū hūc ⁊ ſuꝑioꝛē expōit.

¶ Scientiam differre ab opinione genere approbandi. Cap. XLIX.

Hinc dõm genus ⁊ modũ approbandi: aliũ in opinãdo: q̃ĩ ĩ ſciẽdo eẽ. Eadẽ res ex eiſdem ꝓpoſitionib⁹ modo ſcita: nõ opinata eſt. Atq; hoc ꝯtingit ſeu ſyllogiſm⁹ ꝙ eſt: ſeu ſyllogiſmus quãobrez fiat. Unde dubitauerit quis: quot qui ita opinanẽ nõ ẽt ſciant: quãdo ⁊ ꝓpoſitiones ⁊ ſubiectẽ res eẽdẽ ſunt. Et quot adeꝙ ſi cognitio hẽc ſcientia ſit: illa non ſit. ¶ Solutio: ſi credunt aliter eſſe ꝓpoſitiones nõ poſſe ꝙ ſunt: nõ opinio: ſed ſcientia hẽc dicetur: q̃ de his quẽ per ſe ſũt: ⁊ quẽ de ſubſtantia rei prodeũt: ſcientia nõ opinio adornaẽ. Sin ꝟo neceſſaria quidem credũt: ſed quẽ neceſſaria eſſe nõ patent: hẽc opinio non ſcia fuerit. Atq; tum circa eaſdez res ſubiectas: tantum arbitror: opinio vt ſcientia verſari videbitur: ita eiſdem propoſitionibus opinio vt poſſibilibus: ſcientia vt neceſſarijs vtiẽ. Quãobrez fieri nõ põt vt ſcia ⁊ opinio eẽdẽ ſunt. Nam ⁊ definitiones eaꝝ variant: ⁊ modi approbandi credendiq; diſſident. ¶ Eodẽ modo q̃q; interim contingit: vt de eadem re: tum vera tum falſa opinio habeaẽ: non tamen ideo valet: vt vera ⁊ falſa opinio idem ſit. Alioquin quod firmum ꝯſtanſq; eſt: cum fluxo ⁊ labili non põt idem eſſe. Nec qõ cõmutari non põt in falſaz: cũ eo quod poteſt. Quapropter nemo vnq; opinatur ea quẽ ſcit: ne idem ſimul aliter ſe habere poſſe: ⁊ neceſſarium credere oporteat. ¶ In diuerſis certe vſu venit: vt eadẽ res comprẽhenſa opinione ⁊ ſcientia ſit. Erat opinio in Epicuro quom diceret Solẽ deficere: cũ luna ſub rotaz eius ſubiret: q̃ putabat aliter quoq; id poſſe. Erat in Ipparcho ſcientia. Sed vt in eãdem aĩam: eodẽ tpe: de eadem re: cadat opinio ⁊ ſcia: nõ põt contingere. Hactenus de opinione dictum eſt.

¶ Quid ſolertia ſit. Cap. L.

Solertia ꝟo eſt ſagax repẽtinaq; adeptio: ⁊ q̃ſi collimatio mediy. Ut ſiq̃s vidẽs lunã: qõ ei⁹ ſpectat ad ſolẽ: id hẽre lucidũ: reliqua obſcura eẽ: punctotpe: cãm ꝯiectet: q̃ .ſ. recipiat ſplẽdorẽ a ſole. Aut ſi quempiã cum nũmulario aut argentario colloquentẽ intuitus ſtatim intelligas verſuram eũ facere: ⁊ omnino feneraticiam eſſe cãm. ¶ Ergo is q ex aſpectu auditune extremoꝝ celerrime põt perſpicere: qd inter illa ſit medium: hic ſolers ⁊ perſpicax dicitur: ⁊ virtuti nomen ſolertiẽ inditum: vt quẽ reſolutio quẽdam concluſionis ſit in primas propoſitiones: ⁊ velox quaſi comprẽhenſio ⁊ continuatio mediy.

¶ Themiſtij Paraphraſeos in Poſteriora: Liber ſecundus: interprete Hermolao Barbaro.

¶ Quatuor eſſe quẽſtiones. Cap. I.

Ab his Conſequens eſt: vt differentias quẽrendarũ reꝝ tractemus. Nam ⁊ quẽ inueniẽdis conueniant obiter cõmuni vſu noſcenẽ. Eadem enĩ quẽrendi: ⁊ inueniendi diſcrimina ſunt. Quia quẽſtio omnis inuentionis gratia initur. Quẽrimus ergo aut ꝺ ſimplici ſolitarioq;: aut de compoſito: ⁊ quod in cõplexu orationis ſit. Solitarium ⁊ ſimplex intelligo: quod ſeorſuz ex vno aliquo decem generum ſumiẽ. Deum: centaurum: carybdim: compoſitum dico. Utrum luna deficiat: iuſtum natura: an lege potius ⁊ inſtitutione hominuz ſtet. Quoties de ſimplici quẽrimus: p̃ma ⁊ occurſoria q̃ſtio eſt: an ſit:

Greci auctores cũm reddũtur liber ſcḃs. a q̃nib⁹ ſumpſerit exordiũ: quã The. breuitatis cã omiſit: ea ẽt eſt hẽc: aũt ipſi ſcḋo libri iſti⁹ ẽ de medio demõſtrabiliũ: greſ: qõ ẽ diſ ſimilo ꝙ to

ſecũda qd ſit. Nam primuz q̃rimus: an ſit deus: deinde deus qd ſit. Si de cõpoſito: ⁊ qõ in complexu ſerieq; loquendi ſit q̃rimus: prima q̃ſtio eſt: an ſubiecto p̄dicatuz inſit: ſecũda quãobrem queadmodum inſit. Nam ſimul didicimus: lunam deficere continenter: quamobcauſam deficiat q̃rimus. ¶ Sunt igiẽ quẽſtiones q̃tuor. An ſit. Quid ſit. An huic illõ inſit. Quãobrem inſit. Ex his vnũ par ad ſimplicia: vnuz ad compoſita ꝑtinet. ¶ Neq; cõturbari quẽq; volumus: ꝙ in cõmentationibus topicis aliam q̃ſtionuz partitionẽ ornauimus. Illic .n. formẽ dialecticaꝝ q̃ſtionum ſolẽ afferuntur: ⁊ quẽ non niſi in conſtructione ⁊ compoſitiõe conueniant: tantũq; in his modus ꝓpoſitionum diuerſus vĩ. Cauſa verbi an quicq; de altero dicatur: vt genus. An afferaẽ vt ꝓprium. An affirmetur: vt accidẽs. An p̄diceẽ vt finis. Nam ſi de definitione ritu dialectico agamus: primũ ex ea ꝓpoſitionem texemus: tum deinde q̃ſtionem ita formabimus. Eſt ne anima numerus ipſuz ſe mouens: vt Xenocrati videbatur. Sed ſi ad vſum demonſtrationis quẽratur: quod ſit rei eſſe: tum q̃ſtio in modum ꝓpoſitionis concẽpta non erit: ſed nec quẽſtio: quãobrem põt dialectica eſſe q̃ſtio. Non enim is qui ita interrogat: optionẽ aduerſario dat: vt alteram partem diſperationis accipiat: q̃ nõ interrogat captandi coarguendiue ſtudio: ſed ſciẽdi qõ quẽrit.

hẽc iquiſitio ſciẽ dmõſtratiõis ſit nec̃iaſ q̃ões idicãt. nã qõ omnis mediũ qõ eſt. q̃cũq; dt q̃rim⁹ vt ſciam⁹ q̃rim⁹: at per demſonẽ ſcimus ea q̃ q̃rimus: iõ mediũ igr̃ tio ad demſonẽ ſũme eſt nec̃ia.

¶ In omnibus q̃õnibus cauſam quẽri. Cap. II.

Plane quẽrentes vtrum ſit inane: vtruz luna delinquat: videnẽ id quẽrere: vtrũ teneri aliqua cã poſſit: qua inane ſit: ⁊ qua luna deliquat. Item is: qui iam ſcit inane in rebus eſſe: ⁊ qui iam ſcit lunã delinquere: quẽrit autem quid ſit inane: quid ſit lunã delinquere: videẽ ſtatuere aliquã eſſe cãm: qua inane ſit: ⁊ aliquaz q̃ delinquat luna. Sed ſubinde vult reſcire: qualiſnam ea cã ſit. Nimix id conſtat quom primũ inuentuz eſt: quid ſit inane: ſimul compertã eſſe cãm: qua inane eſt. Nã definitio: ⁊ qõ eſt rei eſſe: cauſa eſt: vt quicq; ſit. Rurſum [a] agnito quid ſit lunã deficere: ſtatim ĩtelligitur cã: qua obſcuraẽ ⁊ offundiẽ luna. Nam ſi luna iccirco deficit: q̃ lumen eius vmbra terrẽ: in quam incidit hebetatur: hebetatio luminis cauſa erit defectus. Omnis igitur quẽſtio de cauſa eſt: ſiue ob quam res ſimpliciter ſit: ſiue ob quã aliquid in alio adſit. ¶ Quod ſic clarius docebimus in his: quẽ quot ſint: aut quot talia ſint: ſenſu: cauſa: poteſt cognoſci: nihil quẽriẽ neq; ſint: neq; quid ſint: neq; qualia ſint: neq; quamobrem ſint. Nam ſi ſuper Lunam eſſemus: ⁊ oppoſitum illum terrẽ contueri eſſet: tum neq; ecqd deficeret luna: nec quid eſſet defectus: neq; an accideret lunẽ: neq; quamobrem accideret quẽreremus.

[a] Sic ait Themiſtius. καὶ πάλιν ὅταν εἰδῶμεν διατί ἡ σελήνη ἐκλείπει. Rurſũ agnĩto q̃obrẽ luna deficiat.

¶ Neq; hoc dico: quia velim idem eſſe cauſam tenere: ⁊ ſenſu precipere: ſed [b] quia per ſenſum nanciſcimur cauſam: ⁊ ad ſcientiam ſubimus. ¶ Quom ergo quẽrimus: vndenam ſit quicq;: intelligitur exploratum nobis eſſe: ꝙ eſt. Quom ꝟo vtimur demonſtratione quot eſt: ſimul quod ita ſit euidenter probamus. Hoc enim demonſtrationis illius potiſſimẽ ingenium eſt: vt cõmuni examine vtrancq; abſoluat cognitionem: ⁊ vt ſit: ⁊ quamobrez ſit: aut vex nõ eſt: quod iter exordia notauimus. In demõſtratione medium non modo concluſiõis: ſed ⁊ rei quoq; cauſam videri. ¶ Diſſimilis ratio eſt quẽſtionum: an ſit ⁊ quid ſit: quẽ de ſimplicibus quẽruntur: nam antequaz quid ſit roges: neceſſe eſt fingas: id eſſe qõ rogas. Quom ꝟo an ſit quẽriẽ: interim qd ſit obiter cõſtat: iterim non cõſtat. Sed eſt: quando aut ſignũ: aut ꝯſequens ad naturam rei: qua de quẽritur demonſtrandam valeat: ſed accidentia hẽc inuentionis nõ rei ſunt principia.

[b] Uerba themiſtij ſũt hẽc ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι τὸ καθόλου ἂν ἐγένετο καὶ τὸ ἐπίστασθαι. q̃ hoc ſonare videnẽ. Sed q̃ p ſenſum vl̃e nanciſcimur ⁊ ad ſciẽtiam ⁊c̃.

¶ Non

¶ Non eſſe eiuſdem omnino demonſtrationem finitionemq́ꝫ. Cap. III.

Quemadmoduꝫ queſtiones cõpoſite mõſtrarentur: dictum ſupra eſt: nũc vtrum id quod rei eſſe demonſtrari poſſit: videndum. Sed prius eſt: vt diſſeramus: vtrum omnia eodē reſpectu per definitionem & per demonſtrationem ſcire contingat. Dixi eodem reſpectu: quia triangulũ eē figuram planam tribus lineis comp̄henſam: per definitionē accipitur. Triãgulũ habere duobus rectis equales: demonſtratione cognoſcit̄. Sed primũ intelligitur: vt id quod triãgulo eſſe eſt: alterum ſcitur: vt triangulo accñs. ¶ Tractemus igit̄ qḋ propoſuimus. Utrum ſemp̄ cuius demonſtratio eſt: eiuſdem definitio habeatur. Abſurdum id quidem & impoſſibile eſt. Nam & demonſtratio & ad negationes porrigit̄: definitio nõ porrigitur niſi ad affirmationes. ¶ Sꝫ querat aliquis contra: vtrum quoruſcũq́ꝫ afferri definitio poteſt: de eo quoq́ꝫ demonſtrationem conſtituere liceat impoſſibile eſt & hoc. Nã principia demonſtrationum: & termini primi per definitionē noſcuntur: per demõſtrationē non poſſunt. Alioquin cõquiſitio in infinitũ euaderet. ¶ Sed reliquum eſt vt q̃ramus: vtrum aliquoius poſſit reddi definitio: quoius & demonſtratio ſit. Neq́ꝫ hoc poteſt contingere. Quom .n. ex his: que ſuperiore libro diximus conſtet: tum demũ ſciri quicq́ꝫ quod poſſit demõſtrari: quom de eo tenetur demonſtratio. Si id quod demonſtrari poteſt per definitionem ſciretur: tum quod demõſtrari poſſet: citra demõſtrationem ſciretur: nihil enim vetat definitionē eius ſeorſũ a demonſtratione haberi. Qḋ qui dicit nihil pōt obtuſius. Ita conficitur nihil eſſe: quoius notitia vtroq́ꝫ genere capiat. ¶ Per inductionem quoq́ꝫ huic aſſertioni fides accedit: quãdo nulla eſt definitio: que quicq̃ eorum rerum demonſtret: que aut per ſe: aut per accidens: aut ſimpliciter habeantur. Nam ſi definitio aliquid accipit: quod per ſe inſit: non propterea per demonſtrationem id accipit: nec enim hominem eſſe animal demonſtrat: ſed conſtituit: nec hominem eſſe rationale comprobat: ſed tñ ſumit. Preterea definitio vniuerſam rei ſubſtantiam euelat: demonſtratio ea: que per ſe inſunt explicat. Porro dubium non eſt: que per ſe inſunt: ſubſtantiã rei non eſſe. Item definitio rei qua de agitur: quod ſit rei eſſe: declarat. Nulla demonſtratio ad eſſentiam pertingit: aut illam concludit: ſed ſubijcit ac preſumit: vt in mathematicis: quid impar: quid vnitas ſit. Jam omnis demonſtratio quicq̃ de quoq̃ demonſtrat: in definitione nihil eſt quod de aliquo predicaret: neq́ꝫ animal de greſſili: neq́ꝫ retrorſum greſſile de aiali: neq́ꝫ figura de plano: neq́ꝫ contra planum de figura. Nam neq́ꝫ vniuerſali notatione determinationeue vtitur: neq́ꝫ ſi vteret̄ vera eſſe poſſet predicatio. Sed ne de ipſo quoq́ꝫ homine ſua definitio predicatur. Non enim homo pars aliqua ſue definitionis eſt: quemadmodum omne ſubiectũ: vt pars in concluſionem confertur. Quod ſi quis ita efferat. Homo eſt animal bipes inceſſile: is non definitionē ſed propoſitionẽ afformat: in qua de homine definitio ſua dicatur. ¶ In plenũ queſtio quid ſit: diuerſa eſt ab omnibus his que per ſe adſũt. Diuerſa inq̃ alio genere: q̃ quo vniuerſalia demutant ab his: que intra ſe continent ſingularibus: triangulus ab equipedo. Que vero diuerſa vſq́ꝫ adeo ſunt: diuerſas etiam rationes habeant: quibus noſcantur: neceſſe eſt. Quãobrem apertiſſimũ puto: nihil idem in eodem reſpectu finiri et demonſtrari contingere.

De ipſo hoīe ſua definitio nõ p̄dicat̄.

¶ Non poſſe demonſtrari finitionem per ſyllogiſmum duplantem. Cap. IIII.

Sed queritur an definitio aliqua poſſit de re: que definit̄: per demonſtrationē probari. Ubi gr̃a. q̄ animal bipes ingreſſile definitio hoīs ſit: q̃q̃ vero de his que modo retulimus facilis & abſoluta q̃ſtionis hui⁹ diſcuſſio ſit: tñ opinor digna cõtrouerſia eſt: de qua ſeorſũ mētio & cõmentatio aliq̃ habeatur. Si oīs ſyllogiſmus: aliqḋ de aliquo: per aliquod ceu mediũ: cõficit: neceſſe eſt: vt qui demõſtraturus ſit: illũ eē hominis finē: medium aliqḋ cooptet. per qḋ ratiocinationem ſuã deducat. Hoc autē mediũ: ipſa ſit hominis definitio oportet: vt demonſtratio ad hunc modum fiat. Homo eſt aīal mortale capax ratiõis. Tale aīal eſt bipes ingreſſile. Homo igit̄ bipes igreſſile eſt. Aliter de eo qḋ ſit rei eſſe cõponi ſyllõ non pōt. Siue enim id qḋ pro medio accipit̄ in plura poſſit q̃ homo: id eſt q̃ minor extremitas: ſiue in pauciora: ſiue & reciprocet. Nec tñ in eo: qḋ ſit rei eē: dicatur. Maior extremitas: id eſt definitio ipſa in eo qḋ ſit rei eē p̄dicari non poterit: q̄ ſi hec vera ſunt: neceſſe eſt eũ: qui de homine: qḋ ſit rei eē: demonſtrat: aliud ſumat: qḋ ſit rei eē. Sꝫ vnde obſecro ſcieris: animal bipes ingreſſile de aiali mortali rõnali in eo qḋ ſit rei eſſe: p̄dicari: aut aial mortale rõnale de hoīe: Nõ eniꝫ ſi ex ſecũdo conſequit̄ primum: neq́ꝫ ſi ſcḋm ex tertio: neceſſariũ eſt: primũ illud definitionem ſecũdi eſſe. Multa adeo ſunt: que cõſequantur: nec tamē cõſequantur: vt definitiones. Genus differēs: p̄prium: accidēs: id qḋ ſeparari nõ poteſt. Si ergo ſimplr̄ ſumpſeris p̄muꝫ euenire ex ſecũdo: ſecũdum ex tertio: nũq̃ probabit̄ primum eſſe definitionē tertij: ſed tñ hoc primuꝫ ineē tertio vtcũq́ꝫ. ¶ Qḋ ſi duplaueris ſumptum: id eſt ſi ſecũdũ de tertio nõ abſolute: ſed cum adiunctione hac in eo qḋ ſit rei eſſe: p̄dicaueris: tum cõplexio qdeꝫ ſyllogiſmi conficitur: ſed ſumit̄: qḋ in queſtione diſcuſſioneq́ꝫ poſitum eſt. Inſtitueras docere definitionẽ hominis per demõſtrationem addiſci: ſed ſtatim ſumis ſine demonſtratiõe aliquã eſſe hominis finitionẽ. ¶ Preterea[a] ſi ita dicatur: nihil obſtabit quo minus d̄finitio vna de altera poſſit demõſtrari: qḋ ab demõſtratiõe alieniſſimũ videt̄.

¶ Non poſſe definitionem probari per ſyllogiſmum diuidentem. Cap. V.

Sed ne per diuiſionem quoq́ꝫ definitio explicatur: qḋ & in inſtitutiõe de figuris p̄ſecuti ſumus[b] q̄a id: quod ita monſtrat̄: quaſi per inductionem monſtrat̄. Nec ex certis aut probatis ſeorſum: ſed ex cõceſſis per īterrogationē r̄ſioneq́ꝫ ſequit̄. Fere .n. tota: h̄ rõ p̄ vices rogãtis: & r̄ndentis abſoluit̄. Ita vt aliud p̄ aliud: qḋ datũ ſit colligi. Ecqḋ hõ aial in aialve eſt: Aial ſumit nõ aſſerit̄ ſyllõ. Rurſus oē aial ecqḋ greſſile aut aq̄tile: Datur greſſile: nõ p̄bat̄. Deinde aial greſſile: ecquid bipes: aut multipes eſt: Cõcedit̄ bipes. Tuꝫ rõ r̄cipit̄. Hõ eſt aial bipes greſſile. Uideri genus hoc totũ interrogationib⁹ & aſſenſiõib⁹ eorꝫ: q̄buſcũ īſtituit̄ cõſtare. Nec .n. in eo q̄cq̃ vt neceſſariũ: ſed vt ↄceſſum accipit̄. ¶ Sed neq́ꝫ ſi qḋ ſingulare ſeparimq́ꝫ verꝫ eſt: ↄtinuo ſequit̄ vt iũctũ cũ aliq̄s verꝫ ſit. Nõ .n. ſi verũ eſt: ſutorē quē eſſe: & virũ bonũ: vtiq́ꝫ neceſſe eſt eũ eē ſutorē bonũ. Jtē vt oīa etiã iũctim vera ſint: nõ tñ in eo: quo ſit rei eē: vera ſũt.

¶ Diuiſionē ↄferre ad finiēdũ. Cap. VI.

Sane qui diuiſione vtũtur compendiuꝫ probationis faciunt. Nam eã que confirmare eſſet neceſſe: ratione rogatio

a Sic ait ipſe grece hoc in loco. ἔτι οὐδὲν ἧττον καὶ ἕτερος ὁρισμὸς διὰ τοῦ ἑτέρου δεικνύοιτο, q̃ aliquẽ videnī hic īntellectũ. ſic .n. īterp̄tari p̄ie. Preterea nihil obſtabit: q̄min⁹ & altera definitio p̄ alterã poſſit d̄mſtrari: aliũ ſiſſe .n. videt̄ Themiſt. his v̄bis / rationi qui traduntꝫ aſſuliſſe Alex. ī h̄ loco. ſi eni (dixit iſe) vnã diffõneꝫ aſſumis ad alteri⁹ d̄mſtratõneꝫ cũ ambe ſint pari paſſu eiuſdē rei d̄finitiões. eadē et rõne alterã ad d̄mõſtrationẽ p⁹ aſſumere poteris. ex q̃ ſeq̄t̄ poſtea q̄ idē notius erit & ignoti⁹: & alia abſurda multa.

b Grece ſic ait Themiſt. οὐδαμοῦ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τοῦ ἰσοτελεῖσθαι τὸ δεικνύμενον, ὥσπερ οὐδὲν ταῖς ἐπαγωγαῖς, q̃ruꝫ fidelis interp̄tatio hec eſt: nequaq̃ enĩꝫ ad ea q̃ poſita ſũt ex neceſſitate ſequit̄ id qḋ d̄mſtrat̄. ſicut neq́ꝫ in inductione.

nis ſumuntur: ꝓpterea ꝙ nihil ipſi afferunt ad perſuadendum: ſed eo: qđ ſibi dat: qui cum diſputant: qđ volūt demonſtrant. Ubi grā. homini animal ineſſe: poteſt per ſenſile ſyllogiſmo exponi greſſile per aliđ quicꝙ̄ lucrātur hoc laboris: qui diuidunt: ꝓpterea ꝙ hominez ⁊ animal eſſe ⁊ greſſile: concedit is: qui cū inſtituta diuiſio eſt. Proinde non probari diuiſione: ſed adiuuari: finitionez oportet. Nec ſyllogiſmus diuiſio eſt: ſʒ ratio tamē qualis docendi: ſicut inductio hęc ſyllogiſmus dici: vtrīqʒ nō poteſt: ſed quo quomodo aliquid cōſicit. ¶ Utiliſſima vero diuiſio eſt quoties cōmunita his pręceptis affertur: vt omnia: quę in eo: qđ ſit rei eſſe habentur contineantur. Ut nihil redundat: nihil deſit: nec quę tranſiliat ad vltimam ſpēm. Tranſilit qui animal ſtatim in bipes ⁊ multipes diuidit. Nam prior diuiſio erat in volatile ⁊ greſſile. Omittit qui greſſile in bipes: ⁊ quadrupes diuidit. Nam ⁊ depes ⁊ multipes pręteritur. Hac obſeruatiōe diuiſio vſum ſui aliquem finientibus pręſtabit. Nec tamen qui diuidet ratiocinatione ſyllogiſmone vti dicet. Nam quemadmoduz in cōmentationibus his: in quibus medium verbis explanatuz non eſt: etiam ſi mente conceptum euidens non eſt: ꝗobrez ſequantur. Ita neqʒ in eo ſyllogiſmo: qui ex diuiſione reponitur. ¶ Ac forte quidem ſingula: quę in ſermonem illaz vltro citroqʒ habitum incident: probare certis rationibus poſſis: vt aīatū hominem eſſe: quia non inanime: ⁊ rationale: quia nō irrationale: totaz certe concluſionem: quę de mēbris diuiſionuz coalita eſt: definitionē hoīs eſſe non ꝓbas.

¶ Per ſyll'm finitiuū non probari finitionē. Cap. VII.

Utrum vero finitio per finitionē ſinitionis poſſit mōſtrari: quęſtio nobis reliqua eſt. Id hoc mō exponitur: vult quis docere: finē hominis eē: animal bipes greſſile: atqʒ ita rationez format. Oratio quę conſtat ex his quę ad eſſentiam pertinent: ⁊ propria rei ſunt: definitio eſt. Hęc oratio: animal bipes greſſile huiuſmodi eſt. Definitio igitur hominis eſt: animal bipes greſſile. Nūquid forma hęc probāda ꝓbo eſt. ¶ Sed ꝺridicula videtur: ⁊ quidez amplius ꝙ̄ ſuperior: quia peccat idem qđ illę: ſed apertius euidentiuſqʒ. Fingit enim fortiter ac ꝑſumit qđ eſt probandum. Nam dicere complexuz hunc: animal bipes greſſile: rerum eſſe quę primatim attingant eſſentiam hominis: nihil aliud eſt ꝙ̄ conſtituere: eaz eſſe definitionē hominis. Igitur in propoſitionibus his: ꝯcluſio non vi aut potentia (nam hoc rectum eſſet) ſed actu poſita collocataqʒ eſt. ¶ Hi hinc perinde faciunt: qui demonſtrando finitionem: finitionem finitionis: propoſitionum loco ſumunt: ac ſi ratiocinando finē ratiocinationis loco aſſumptionis adhiberent. Quemadmodum ergo quoties rōcinamur: nō ſumimus quid ſit ratiocinatio. Ita quoties demonſtranda finitio eſt: admonendi non ſumus qđ ſit finitio: ſed neceſſe ante eſt: vtrūqʒ ⁊ quid ratiocinatio ſyllogiſmuſue ſit: ⁊ quid finitio perſpectiſſimum habuiſſe. Unde ⁊ nobis facillime in offenſiſſimeqʒ ſimulatqʒ veſimus accurrāt: ⁊ alios qui addubitarent: docere ac perſuadere poſſimus. In demonſtrationem certe: vt partes ſumptiue cooptari non debent.

¶ Neqʒ a contrarijs: neqʒ per inductionem probari finitionem. Cap. VIII.

Dicat aliquis: ſi hoc modo non licet licebit alio. i. aſſictione ſubiectioneqʒ: aſſictiōe hoc loco eſt per hypotheticum ſyllogiſmum ſiue cōditionalez hoc more. Si definitio mali eſt diuiſibilitas. Fingatur enim diuiſibilitatem eſſe definitionem mali: contraria definitio contrarij ſiunt. Ergo definitio boni indiuiſibilitas dicetur. ¶ Sed nōne vides: qui ita faciunt arceſcere quęſtionem a capite. i. ad demonſtrandā finitionem ſumere finitionem aliam: quę non ſit minus dubia: ꝙ̄ quę demonſtranda ſit. Nam contraria ea: quę diuerſa dicuntur: vt bonum malum: celeritas: tarditas: tantūdem euidentię ignorationiſqʒ habent. Conſtatqʒ ſi quis definitionem mali explicare voluerit: eodem modo ſumpturum eum definitionem boni: hoc autem aliđ non eſt: ꝙ̄ inuicem probari ⁊ demonſtrationes reciprocas: ⁊ obambulatorias cōmitti. Pręterea cū ʒ multa ſint: quibus nullum contrarium e regiōe occurrat: quonāmō finiendis his: ratio hęc poterit ſufficere. ¶ Forte credat quiſpiam fines per inductionem probari: ⁊ hercule dici non poteſt. Cum inductio ex ſingularibus exiſtat. Nulla definitio ſingularium eſt. inductio aliud de alio pędicat. Definitio in complexu non eſt. Definitio in cōplexu non eſt.

¶ In vniuerſuʒ finitionem demrāri nō poſſe. Cap. IX.

Quis ergo modus finitionis demonſtrandę fuerit. Nimirum digito: auribus: conſpectu: demum ſenſu aliquo vſurpari aut tangi non poteſt. Alioquin ſcio hoc de nobis quęri: ecquid aliqua ratio ſit demōſtrandi finitiones. Et videtur nulla: quia neceſſe eſt: eum qui debet ſcire: quid ſit hō: aut quid vis aliđ: pro certo habeat: hominem eſſe. Nam id quod non eſt: nemo poteſt ſcire quid ſit. Nam quid nomē Hircocerui ſignificet: ſcire quidem multi poſſunt. Sed qđ ſit hircocerus nemo: ſi id ignorat an ſit. Ergo ſi demonſtrari poſſet quid quicqʒ ſit ſimul demōſtraretur: ꝙ eēt. Hoc videtur impoſſibile: quia vnius rei vna eſt demonſtratio. Porro aliud eſt ſcire hominez eſſe: aliud quid ſit homo. Huius definitio. Illius demonſtratio eſt. Deum eē ⁊ prouidentiaz eſſe demōſtramus: quid ſit deus: quid ꝓuidētia definimus. Qui ergo poteſt: qui definit definitionē ſyllogiſmo excipere. ¶ Atqʒ hoc obſeruari in oībus artibus videtur. Hę ſeorſum: quid ſit res: deſcribūt: ſeorſum demonſtrant: vt ſint: quom vero id demonſtrant: primum: quid res ſignificet: ſumunt pro cōperto. Igit antꝙ̄ triangulum probes eſſe: quem tribus lineis cōſtitutas di rectis: neceſſe eſt intelligas appellatione trianguli venire aream tribus directis lineis comꝑhenſaz. Propterea ꝙ agnitionis in omni exquiſitione caput origoqʒ eſt. qđ ſignificet. Ita efficit vt demonſtratio vna in plures euadat. Qui enim qđ rei eſſe ſit: demonſtrat: ſimul ⁊ eē rem confirmat. Qui autem definit: nihil affert: ꝗobrez neceſſe ſit id eſſe qđ definit. Proinde qui finit circulum hoc modo. Circulus eſt figura plana quem linea vna circū currens amplectitur: non demonſtrat circulum eē. Nulla enim cauſa in definitione ea eſt quę vt circulus ſit efficere videatur. Sed ne ratio quidem aliqua continet: quot ea definitio circuli ſit habenda: poſſet quis definitionem illam ęris ⁊ fibulę ipſius credere: quia nulla via comparet: quia circuli potiſſimum definitio ſit: ſed hoc extrinſecus petitur. ¶ Si ergo non demonſtrat rez eēs qui quid rei eſſe eſt: demōſtrat definitio: quid ſit: demonſtrare non poterit: ſed quid nomē indicet tm̄. Ita fiet vt rerum: quę non ſunt afferri definitio poſſit. Naz ⁊ Hippocentaurus aliquid ſignificat. Deinde omnis verboruz explicatio notatione: id eſt qua de cauſa quęqʒ res ita ſit nominata: quā etymologiam appellant: vt hominez vocari: quia ſit ex humo coaliturus: ⁊ aquam quia ſit id a quo viuimus. demum omnis noſtra cōmentatio: confabulatione definitio diceretur. Ipſa quoqʒ Ilias Homeri de-

finitio

finitio vna videri poſſet. Cũ dico Iliada nõ ipſaʒ nomẽ intelligo: ſed ſubiectaʒ nomini poeſim. Item illud. Sed vos qui tãdeʒ quibus aut veniſtis ab oris? Et illud. Ue nimus huc iuſſi. Et illud. Dic mihi muſa virum. Et illõ. Nos troia antiqua veſtrę deus applicet vrbi. Hoꝝ oĩuʒ fere vna vis eſt. Tãtũ hic interrogat. Ille reſpõdet. Hic præfatur. Ille adnarrat. Res tota perridicula. ¶ Nam prçter id qȯ non oĩs oratio: quę qȯ nomine deſignat̃: ex ponit definitio eſt: nec illud quoq; definitio explicat de finitionẽ neceſſario cũ nomine ęquali eſſe potẽtia. Si enĩ hoc ſit: tum rebus nomina non arbitratu inſtitutione q; hominuʒ: ſed natura eſſent impoſita. Nec agnominationes omonymięque fierẽt: idẽſt ad res diſſimiles ſimilia verba accõmodari non poſſent. ¶ Ex his liquet: neq; eandẽ rem videri eſſe definitioneʒ ⁊ ſyllogiſmum: neq; eius rei ſyllogiſmum poſſe conſtitui: cuius definitio teneatur. Dictum ⁊ illud eſt: per definitioneʒ neq; vt ſit res: neq; vt eius rei definitio ſit: cognoſci.

¶ Quantũ aliquid valet ad demonſtrandũ rem eẽ: tantum valet ad demonſtrandum quid ſit res. Itẽ demonſtratione non ſciri finitionẽ: ſed inoteſcere. Cap. X.

Quoniam ꝟo hęc diſputandi cauſa potius: ꝙ decernendi ſnĩa diſſeruimus: nũc quid bonũ recte: quid perperaʒ dictũ ſit. ⁊ quẽadmoduʒ demõſtratio effici d̃finitio poſſit: extimabim⁹. Sed accerſenda res alȉ⁹ eſt. Sicut ergo quom tenemus rem eſſe: aliquãdo quęrimus: ꝗobrem ſit: aliquando nõ quęrimus: quia protinus: quã didicimus rẽ eſſe: quot ita eſſe: perſpicuũ nobis fuit: nec retrorſum ↄtingit: vt ꝓue quiſꝗ: ꝗobrem ſitꝗ ꝙ ſit: cognoſcat. Ita nũꝗ quęrim⁹ quid ſit res: niſi nobis eſſe rem conſtet. Quid enĩ ſtulti⁹ ineptius ve: ꝙ definitionem earũ rerum velle ſcrutari: ꝗs ſint: non ſint neſcias? Ergo neceſſe non eſt definitiõe oſtẽdi rem eẽ: quandoqdem præſumi ⁊ conſtare id oportet: anteꝗ ad definitionem accedas. Et quẽadmoduʒ qui rẽ demonſtrat: qȯ eſt: ſimul ⁊ quot ita ſit: inuenit. Nam demonſtrationes a cauſis ducũtur. Ita ſępenumero fit vt in demonſtratione: quę docet rem eſſe: definitio ⁊ qȯ ſit eſſe rei elucea t. Quod quidem: qua ratione: ⁊ quando cõtingat: repetendum ab initio eſt. ¶ Eſſe rem concludimus in demõſtrando multis modis: interim ex accidentium momentis: quę ab rei ſubſtantia longe ſunt poſita: interim ex aliquo: quod in re continea tur: vt pars. Deos eſſe ꝓbat Chryſippus: quia viſuntur altaria. Id ab accidentibus trahitur. Stoici deos aſſerunt eſſe: quia mortalibus ſuppetias plurimas afferunt: futura vaticinant̃: cęleſtes globos innumerabilibus ſęculis cõmouent. Hęc a re ſumpta demõſtratio eſt. Porro: quę adſũt in re: alia propius: alia remotius ſunt iuncta: qȯ quidem exemplis ijſdem inſtruitur. Accidentia: per quę tãtũ docemur reʒ eſſe: nihil afferunt ad naturam ⁊ definitioneʒ rei cognoſcẽdam. Quando ⁊ eſſe rem ęgre ac exiliter demõſtrãt. Nam cognitio accidẽtium tranſlaticia eſt: nec habet quꝗ anneẋuʒ qȯ cogat. At ex his quę propria ſunt: ⁊ ab rei natura dependent: ad definitionem ⁊ rationeʒ eſſentię facilius venitur. Quantuʒ igitur efficacię habent res ad ꝓbandam rem eſſe: tãtuʒ habent ad confirmandam ⁊ demonſtrandũ quid ſit. Id hoc modo explicabit̃. ¶ Propoſita queſtio ſit: ecquid deficiat luna? Quicunq; docet deficere: propterea qȯ luna: quo modo ad plenitudineʒ orbis ſui peruenit vmbra non iaceat: ab accidente diluit queſtioneʒ. Nec quicꝗ cõmunit: vnde poſſit intelligi defectus lunę quid ſit. Qui ꝟo demõſtrat: eo ꝙ lumẽ eius in plenilunio interuentu terrę occultatur: is egregie ac ꝓprie oſtendit lunaʒ deficere: atq; obiter occaſioneʒ vberem pręſtat: vt: ſciatur quid ſit defectus lunę: quia verã cauſam miri huius nãciſcitur. Cauſa ꝟo definitio: ⁊ ꝙ ſit rei eſſe: eſt. Itaq; in hoc genere ſimul ⁊ ratio eẽntię: ⁊ ꝗobrem ſit conſpicitur. Quid eſt defectus? Occultatio luminis ob interpoſitum terrę? Cauſa ergo defectus occultatio eſt. Quid eſt tonitruũ. Reſtictio flãmę quã nubiũ conflictus excuſſit. Definitiões has cõmuta in ꝗſtiones: ⁊ cauſas ꝗobrem vtrũq; ſit: afferes. Ꝗobrem eſt defectus? ꝓpter occultationem ex obiectu terrę oriẽ. Ꝗobrẽ tonitrus? ꝓpter reſtinctioneʒ ignis in nube. ¶ Ex his ꝗ dicta ſunt patet: ꝗuis definitio: ⁊ id quod rei eſſe eſt demõſtratione addici non poſſit. Tamen fieri: vt in his ꝗ per cauſas ſuas monſtrantur: per demonſtrationem definitio eorum innoteat.

¶ Quę cauſam non habent: eorum finitionem non innoteſcere per demonſtrationem. Cap. XI.

Illud ſane neceſſariũ eſt recipere: hoc qȯ modo diximus: nõ eẽ paſſim definiendis omnibus verum. Sed tamen his: quę inſũt in alio: vt d̃fectus: vt tonitrus. Sola enim hęc in demonſtrationeʒ vocantur: eo qȯ medium in his quoddam habet̃: qȯ cauſa eſt: ⁊ concluſionis ⁊ rei. At quę per ſe ſunt: nec in alio inſunt: in his eadem ratio obſeruari non poteſt: qa cauſam ſuperiorem non habẽt per quã monſtrẽtur: quoiuſmodi ſunt ſua ſcientijs ſingulis ſubiecta. Quę tuʒ vt ſint: tum quid ſint certum ⁊ conſtitutuʒ eſſe neceſſe eſt. Nec alio modo cogñſcibiliora euadunt: ꝙ aut indictione: aut fide aliqua: aut periculo: demonſtratione non euadunt. Quo mȯ ipa ſint principia demonſtrandi: qȯ quidem omnes ſcientię cuſtodiunt: vnitatem eſſe: ⁊ quid vnitas ſit: ↄſtituit arithmeticus: non demonſtrat deum eſſe: ⁊ qd ſit deus ſumit: ꝓhs demonſtrare non poteſt: qa cauſam: qȯ dij ſint afferre non eſt. Nam conſulere eos rebus humanis: ⁊ mouere ſe perpetuo agitatu: ꝙ꜂ ꝗ ex momentis his ſubſtantia eorum percipitur: qa naturam diuinam attingũt. Nõ tamen ſunt cauſę: quot ſint: nec qȯ ſint dij. Ac forte cõſtitui deſcriptio quędam ex talibus poſſit. Hoc mȯ deus eſt: animal ſempiternum humano generi beneficum: definitio non poſſit: niſi concedendũ ſit cauſam eſſe aliquã ꝗobrem ſint dij. Nam quod rei eſſe eſt: origo ⁊ cã intelligitur: ꝗobrem id: quod definitur: ſit.

¶ Tres eſſe ſpecies finitionum. Cap. XII.

Definitio multifaria ẽ. Alia exponit: quod ſignificet nomen: quę ne definitio quidẽ appellari digna: ſed interpretamentuʒ potius quoddaʒ vocis: ꝗ eſſeratur. Pleruq; enĩ fit vt qui definitiõis ꝟ genus audiunt: neq; ſit ne res: neq; vnde nam ſit nouerint. Nam vacuum quid indicet: ſcimus. Sit non ſit: aut ꝗobrem ſit poſſitue eſſe: aſſignare non poſſumus. Alia definitio reʒ quidem cõmonſtrat eſſe: ſed ꝗobreʒ ſit: nõ cõmonſtrat. Quoiuſmodi ea eſt: lunaʒ deficere: eſt lunaʒ non collucere plenilunijs. Atq; hęc oratio: ꝗꝗ aliquid deſignat nihil tamẽ ad ſciẽtiam demonſtrat. Alia definitio ſimul vtrũq; complectitur. Naʒ ⁊ vt ſit res: ⁊ cauſaʒ qȯ ita ſit continet. Hęc definitio ſola minimo minus demõſtratio eſt. Naʒ id qȯ rebus eſſe eſt a demonſtratiõe demutat ſolo flexu. Eadem oratio paucis mutatis in demonſtrationem ⁊ definitionem effingitur. In demõſtrationem hoc modo. Ubi flãma reſtinguitur tonat. In nube flãma reſtinguitur. In nube igitur tonat. Nam ſmo in prima figura continuus texitur. In definitionem hoc modo. Tonitruũ eſt reſtinctio ignis in nube. ¶ Tertiũ

Theriu. b z

Anteʒ nõ videt expoſuiſſe Therm. latius qȯ in greco voluiſſe vir Thc. ⁊ Ariſ. nõ. n. ſ. hic: ꝗ ſiũt in alio verũ eſt id: qȯ mȯ d̃clarat ẽ: ob id tñ: qa mediũ in his hẽat: qȯ cã ẽ ↄcluſionis ⁊ rei: ſʒ ẽ qa me^m id aliud ẽ: ⁊ cã illa nõ ẽ eadẽ illi rei: ꝗ demũſtrat: ⁊ cur⁹ q̃rit d̃finitio: ſicut interuentus terrę eclipſis quidẽ eſt cã: nõ tñ ẽ illud idem qȯ eclipſis .i. d̃finitiõe ꝟo eorũ ꝗ i alio nõ

ſiũt: ſz per ſe ſũt: nihil hẽt qȯ ipſis idẽʒ nõ ſit: ſic homines d̃fini⁹ ⁊ hõ eadem res priuo ẽ. ⁊ ob id hęc ſĩa d̃mſtrari ii prius ꝙ ſint: nec ꝗobrẽ ſunt: nec ꝓ d̃mſonẽ eorũ d̃finitio ꝟ noteſceſ põt. ĩmo ſi aliqd demſtrare voluerim⁹: hic ꝗ p ſe ſũt in eſſe: ꝑ eoꝝ d̃finitionẽ eẽ rõnẽ pẽr id qȯ l ꝓ n⁹ q̃riẽ. aſſerẽt greci ex poſitores me xiq; Alex. ꝗ qdẽ oia marie aduerſant̃ illis quo: idẽ d̃finitiões ſubet mediũ eẽ in poſt^m d̃mſone. ergo ſic Themi. gre. καὶ ἀλλὰ ἐπὶ τούτων τό μέσον τέ καὶ τό αἴτιον τοῦ συμπεράσματος καὶ τοῦ πράγματος, hoc eſt: ⁊ aliẽ in his me^m ipm eſt: atq; ↄcluſionis ⁊ rei. deĩde ſubdit. et ea quæ per ſe ſunt ⁊c̃. οὐ γάρ ἐστι ναὶ αἴτιον ἀλλὰ ἐστιν ἐφ᾽ ἁπάντων, hoc ẽ: quia non reperit ꝟ i oib⁹ vt cãʒ aliã habeãt: ꝗuiſmodi ſũt ſua ſingulis ſciẽtijs ſubieta. ꝟ ideʒ repetit ſiteri⁹: vbi ait deũ eẽ ⁊ qd ſit deus ſumit Philoſoph⁹. ait. n. οὐ γάρ ἐστι λαβεῖν αἴτιον ἕτερον, hoc eſt: neq; enĩ cauſam alteram aſſerre eſt.

genus deſinitionis eius eſt:quę cauſam aliā vnde ſit habet:eoq; in concluſionem demonſtrationis poteſt ꝯferri. Ut tonitruū eſt eliſus in nube ſonitus. Quarta forma definitionis eorū eſt:quę prima imediata ſunt. Atq; hęc a demonſtratione non differt ſolo ſitu:quia ad cauſam ſuperiorem non refertur. Nulla eniʒ cauſa primis imediatiſq; eſt. Neq; concluſio item demonſtrationis dici hęc poteſt:ſed principiuʒ potius ꝛ theſis:ſiue propoſitū quoddam eſſentię:quod demōſtrari nulla vi poſſit. ❡ Dempto igitur primo:tres modi relinquuntur finitionis. Primus is de quo ante mox diximus:qui ad id quod rei eē eſt pertinet:nec demonſtrari poteſt. Alter eius quę a demonſtratione poſitu caſuq; ſolo euariat. Tertius eius:q̄ demonſtrationis concluſio eſt. Oratio [a] certe illa quę ſolam cauſam:q̄obrem:cōtinet:qualis hęc. Ira eſt libido repuniendi. Tonitruū eſt reſtinctio igniuʒ in nube:imediata eſt nec demonſtrari vlłq; poteſt.

a Extremę priorib[us] cap. greca v̄ba a latinis nō nihil videnť diuerſa:ſic eniʒ ait. ὁ δ᾽ ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων λόγος, τίνι τούτων ἐνδέχοιτο ἄν, οἷον ὀργή, hoc eſt: at oratio illa cām ꝯtinens: ad quē bonū reducem[us] ꝛ q̄lis ſ ꝛc. ꝛ dēū ſ̄ōdu. τὰ χαλαζῶν αὐτοῖς ἀμείψοιτε, καὶ ἀναπόδεικτοι, hec ſoz ſtrā igiť ꝛ hec imediata ē:ꝛ que demſtrari nullo possit.

b Medi[us] termin[us] vt mā ſyllogiſmi.

❡ Quatuor cauſas eē poſſe media demr̄andi. Ca. XIII.

Ex his quę retulimus:ꝑpalā eſt:nullam finitionem demōſtrari cōtingere. Nam ſolę illę differunt a demōſtratione poſituq; quę cauſam rei quod ita ſit edocent. Atq; hę ad ſcientiam ſolę appoſitę videntur. ❡ Quatuor autē numero ponimus genera cauſarum. Primuʒ/ſubſtantię rationeʒ. Secūdū/reʒ ſubiectaʒ:quā materiaʒ vocamus. Tertiuʒ/id vnde initiū motus. Quartuʒ/quoius gratia quippiam ſit Omnes hę in demōſtrationibus:q̄obreʒ:ſpectantur ꝛ medij termini ſunt. Ac ratio quidē ſubſtantię .i. quod rei eē eſt:quēadmodum in demonſtrationeʒ veniret:ſupra tā[m]q; per occupationeʒ docuimus. Materia quoq; reddita eſt. Hęc in ſyllogiſmo regionē mediaʒ maxime obtinet:ꝓpterea ꝙ in demonſtratione omni:materia [b] ſyllogiſmi videť medius eē terminus. Naʒ medius terminus duas illas propoſitiones cōſarcinat:in quibus ꝯſtituta demōſtratio eſt. Porro ſępe accidit:vt materia ea quę ꝓpria ſit allata:quęſtio:q̄obreʒ:ꝯceſſet. Q̄obrem animaliū corpora conſumantur:q[uia] cōtrarijs conſtant. Redditur ꝛ primuʒ mouens:q̄obrem mūdus viſenda pulchritudine eſt:q[uia] Deus opifex:hic id a quo omū motus habet cauſa ꝛ medium eſt. Q̄obrem Socrates vxorem ducendaʒ rebať:vt liberos haberemus. Quāobrem fabricatus eſt mundū Deus:q[uia] bonus erat. Hęc finis:ꝛ cā quoius grā eſt.

❡ Idē effectus per plures cauſas mōſtrať. Ca. XIIII.

Tractatio autem ꝛ conſtitutio medij atq; cauſę nō eodem modo in omnibus habet:ſed aliud priore ordīe q̄ʒ effectus eſt:vt mouens:aliud poſteriore:vt finis:ꝛ ea quoruʒ gratia res quęq; ꝛ efficiuntur ꝛ ſunt:aliud ſimul:vt definitio ꝛ qd̄ rei eſſe eſt. ❡ Nihil ꝟo ꝓhibet:quin idem ꝛ gratia melioris norę ꝛ ex vi materię ſit. Uerbi grā:q̄ʒobrem de laternis egreditur lumen:quia neceſſe eſt:vt id quod foraminulentuʒ eſt:ꝛ ampliuſculos habet meat[us]:quale cornu laternę videtur:peruium lumini ſit:vt ſubtiliori graciliorīq;. Hęc neceſſitas materię eſt. Huic coniuncta ꝛ ratio boni pulchriq;:ne qui noctu procedunt ad aliqua offenſent. Idē ſed clarius in corpore cęleſti apparet. Nam ꝛ conuertitur in orbem neceſſario:quia nec graue eſt:nec leue. Et gratia aliquoius:vt q̄ʒproxime poſſunt:imitatione: accedant ad deum. Plurimis adeo naturę operibus:ꝛ neceſſitas:ꝛ finis ineſt. Patet hoc in dentibus:quoꝛum ꝓmores acuti ſunt:tum ꝙ ex oſſe gignuntur tenuiore:tuʒ gratia finis:vt cibo ſecando dirimendoq; habiles ſint. Cōtra maxillares lati ꝛ quod ex pinguiore materia exiſtūt ꝛ vt in attritum molendo ꝛ ſubigendo ſufficiant. Tonitruuʒ quoq; duplici cauſa ſit:ꝛ ꝙ ignis reſtinctus neceſſario ſtridet per ſonatq;:ꝛ cōminatiōis terriculamētiq; gratia:vt ſontibus:qui in tartaro ſunt: formidinem afferat:quemadmodū Pythagorici cōminiſcuntur. ❡ Hinc duplex cuiuſq; natura eſt: vna quę ad formam refertur:ꝛ hęc cum fine ipſo eadem eſt. Forma oculi eſt videre:idem eſt finis ad quem iuncti ſunt animalibus oculi. Aurium audire:idem eſt finis ad quem datę ſunt aures. Alia quę ad materiaʒ:neceſſitatemq;. In inſtitutione auſcultatoria de natura quemadmodum materia eē neceſſitas videatur:diſputatuʒ nobis abunde eſt. Ea ex fictione ſubiectioneq; non abſolute neceſſitas dicitur:hoc modo. Si futuri ſunt oculi:materiam taleʒ adeſſe neceſſe eſt. Si dentes talem. Hęc igitur neceſſitas:in reb[us] naturę omnibus habetur inſita:quia materia quoq; oibus addita eſt. Item actus impetuſue:qui ob materiam ſingulis corporibus ſui debentur:eodem genere neceſſarij ſunt:nec abiungi poſſunt ab his:quoꝛum eſſe videntur actus:vt terra in medium locum mundi ad pares angulos fertur:quia grauis. Contra ignis in cęleſtem locuʒ rectis lineis ſubuolat:quia leuis. Nec igitur pręter naturā extraneaneq; violenter coniuncta rebus neceſſitas eſt:ſʒ ſuopte quibuſq; nutu ingenioq;:ꝛ vt ita loquar:ſponte naturę. Uidetur enim de ſubſtantia ipſa:ꝛ naturali quoiuſq; temperatura euenire. Uiolenta ꝟo pręter naturā:pręterq; nutuʒ extrinſecus afferuntur. ❡ Molitur autē natura quicquid molitur. fere dixerim aliquoius gratia. Molitur inq̄ʒ:quia gratia finis molitur:qui aut bonus ſit:aut bonus eſſe videatur. A fortuna temere omnia nihil prouenit aliquoius gratia:etiam ſi in rebus illis conſiſtat:quę aliquoius gratia initę inſtituteq; fuerint. Tūc enim quid cōmiſſum fortuito dicitur:quoties aliter atq; cogitatum eſt cecidit. Putearius fodiens offendit auꝝ:ſed non propterea fodiebat vt aurum offenderet:ſed vt ęſtuarium faceret. Proceſſit alius ad balneas: debitorē inuenit:recępit argentum:non tamen egreſſus eſt vt pecuniam referret. Pleraq; etiam ex his:quę per artem ꝛ intelligentiam fierent:caſu interim fortunaq; prodeunt. Reſtitutus quis valitudini:eſt:potu frigidę: quā tñ non ad valitudinem:ſed voluptatis gratia ſumpſerit. Eodeʒ modo caſu defenſa nauis a naufragio eſt:ꝙ eam tempeſtas aliqua ſtationi tutę applicauit. Domus certe aut lectica effingi caſu non poteſt. Sʒ ne omnes quoq; artes fortuna ęque participant. Alię parcius:alię amplius. plurimuʒ ꝟo quę ꝯiectura ꝯtinētur:ꝛ ſunt opinabiles. Atq; h plura fortaſſe ſunt:q̄ʒ ꝓſens cōſideratio poſtulabat.

Duplex cuiuſq; rei eſt: vna q̄ ad formā refertur: alia q̄ ad materiā ideʒ 2[o] phy. lib. capi. vltimo.

❡ Quēadmodum effectus coęqui cum cauſa demonſtrētur. Cap. XV.

Semper autē cā cuiuſq; forme ꝛ eſſentię rō eſt :quā magna ex pte pro medio accipi in ſyllō dixim[us] ęquęua rebus eſt:quarū eſt forma:ſeu illę iā ſint:ſeu gignanť futurę ue ſint:his q̄ iā ſūt hęret ididē dna. In his q̄ gignunť:gigniť:cū his q̄ exoleuerūt exoleuit:in his q̄ futura ſūt:futura ēt ipſa eſt. Quāobrē defecit luna pridie:q[uia] terra iter ſolē ꝛ lunā extitit media. Quāobrē deficiet poſtridie:q[uia] exiſtet media. Quāobrē deficit mō:q[uia] exiſtit media. Igiť in his cauſę cū effect[us] ſuis inuicē rńdēt:ꝛ q̄ſi pedē pariter ponūt:vnī ꝛ reciprocāť.

❡ Quēadmodū effect[us] nō coęqut cāʒ dmōſtrēt. C. XVI.

In his ꝟo: quę ſimul non habenť: ſed cauſę tempoꝛib[us] ꝓeunt:quales parte plurima ſunt agentes: vt Sardas aggreſſi bello:quod contra Medos

dos ſuſceptus eſt: cauſam dedere: ⁊ raptores Helenę: vt Ilium euerteretur: in his inquam: nec reſponſus ille: nec regreſſus ſeruatur: neqꝫ eadem neceſſitas demōſtrationis deſcendentibus atqꝫ aſcendentibus perpetua eſt: ſꝫ ſi ceptum a cauſa ſit: concluſioni neceſſitas non offertur: ſi ab euentis offertur. Domus eſt: oportet igitur haberi parietes. Parietes ſunt: oportet igitur fundamenta eſſe iacta. Agamus retro fundamenta: ſunt igitur ⁊ parietes. Parietes ſunt: igitur ⁊ domus: non ſequitur.

Quemadmodum cuꝫ hoc poſt hoc oritur: continuatio hęc accipienda ſit. Cap. XVII.

SEd hoc mirum cuipiam ſtilico ſit. Nā ſi quod factum prius eſt: cauſa eius nō dicitur: quod poſterius factū eſt: quomodo id continuandę generationis cauſa fuerit: idest ne ſucciſſiuus rerū ortus interpolari vnqꝫ habeat. An tempus propterea quod continenti ſerie eſt: videri facit res: quę modo fiant: contineri cum factis? Nam omnis generatio in tempore abſoluitur. eſſe quicqꝫ generatum ⁊ factum: generationis conſūmatio finiſqꝫ eſt: vt punctus linee. Ergo quemadmodum linea inter puncta dirimitur: neqꝫ pręterea cū parte quę conſequitur: continua eſt: ita ſi factum quicqꝫ eſſe ⁊ generatum notaueris: neceſſe erit generatio inſequens attineri non poſſit cum priore. Nam generatum eē aliquid in confinio temporis: ⁊ momento contingit. Tempus ex momētis non conſtat: neqꝫ generatio ex his: quę quod (cū pręfatione dixerim venię) ſub hoc nomine: generatum eſſe: intelliguntur. Sed hęc ab inſtituto noſtro aliena ſunt: diligentiuſqꝫ de his in libris de motu egim⁹.
6° phy. lib.
Illud manifeſtuꝫ eſt in his: quę plerūqꝫ eueniunt: ab effectis ad cauſas: ⁊ a poſterioribus ad priora neceſſariuꝫ recurſum videri. Si enim generatio eſſet continua: inter effectum ⁊ cauſaꝫ: ſiue inter poſterius ⁊ prius: media cā interueniret. Nunc ꝙ acceptio terminoruꝫ continua nō eſt: ad imediata procumbit ⁊ ceſſat. Si domus ſit: ⁊ parietes. Si parietes: fundamenta. Si fundamenta: cemētuꝫ ⁊ lapides. Inter hos terminos nihil intercidit.

Quando demonſtrationes reciprocę: circulareſqꝫ: ſingulareſqꝫ locum habeant. Cap. XVIII.

VErum quom aliqua huiuſmodi habeantur: quę ſe circuitu quodā inuicem generent: in his ⁊ demonſtratio ob ambulatoria locum habebit: quoniaꝫ hęc in totuꝫ reciprocant: ſibiqꝫ modo cauſę: modo effecta vicibus ſunt: ita in argumentando robur ⁊ felicitas par: ſiue ab initio: ſiue a ſūma auſpiciuꝫ capias. Terra imbri madida halat vapores: hos vi caloris efferri neceſſe eſt. Ex his nubem cogi oportet: hac coacta imbrifi/cataqꝫ denuo madeſcit terra. Hoc aūt eſt id a quo ſumptum exordium eſt. Res ergo in orbem deducit. Uno aliquo poſito aliud oritur: quo orto ſubinde aliud naſcitur: quo nato: iterum ad originem reſilitur.

Effecta quę maiore ex parte eueniūt: probari ꝑ media eiuſdem generis. Cap. XIX.

SAne habitus hic maxime cernit in his: quę ꝑpetuo ac neceſſario generantur. In quibus eni neceſſari⁹ eſt circularis motus: in his ⁊ demonſtratio circularis neceſſaria eſt: in his ꝯo: q̄ fere: ac propēſius eueniunt: directa ratiocinatio eſt. Nec ab vtralibet parte initium: vt dictum eſt: ſed a conſequētibus tm̄. Atqꝫ in his media quoqꝫ ipſa ex codeꝫ genere ꝯtingā ⁊ quaſi popularia adhibere oportet: idest quę plurimū fieri ſoleant: ⁊ poſſibilia nō neceſſaria ſint.

Quēadmodum finitio indiuiduę ſpeciei inueſtiganda ſit. Cap. XX.

SEd redeundum vnde abceſſimus. Quuꝫ definitio demonſtratione ꝯfirmari nō poſſit: per demonſtrationem reddi euidēs poſſit: inueniēda nobis aliqua ratio eſt: qua venari eaꝫ veſtigareqꝫ facile ſit. Ex his quę in eo: quod rei eſſe eſt: adſunt cōmunia: quędam extenduntur vltra genus naturę eius: quę ſumitur finienda: quędam citra conſiſtunt. Ineſt ternario aliquid eſſe. Eſt eni numerus. Ineſt imparitas: ſed ipſuꝫ eſſe ſupra eſt: qꝫ numerus ⁊ qꝫ natura ternarij. Nam ⁊ alię res dicunt̄ eſſe: quę numeri nō ſunt. Imparitas citra eſt: quia tm̄ ad naturaꝫ numeri ꝑtinet. Adeſt quinario: adeſt ſeptēnario: adeſt nonario: et cęteris eius formę: quibus omnibus numerus ineſt cōmunis. Reponere igitur ac reſtligere pręclicata tot oportet: quot iuncta non excedant id quod finire volumus: et ſi ſeorſum ſingula in plus valeant. Ineſt ternario numerus: ineſt imparitas: ineſt vt primus imparium ſit: atqꝫ hoc bifariam: ⁊ ꝙ eum numerus alius non metitur: ⁊ ꝙ in numeros alios referri aut reſolui non poteſt. Hęc igit̄ definitio ternarij eſt. Numerus impar primus incōpoſituſqꝫ dupliciter. Harum conditionum prior omni numero impari promiſcua eſt. Poſterior binario. Propria vtraqꝫ nulli extra qꝫ ternario. Quā ꝯo hic ſit finis ternario liquebit: ſi conſtitutum ſit definitionem ineſſe rei: quoius eſt neceſſario: ⁊ ſoli: quoruꝫ vtrūqꝫ certiſſimū eſt. Neceſſario: quia quęcūqꝫ in definitione ſunt: in ſubſtantia pręclicantur. quę in ſubſtantia pręclicantur: vniuerſalia ⁊ neceſſaria ſint neceſſe eſt. Soli: nam de non ſolo erit ergo genus: ⁊ inerit pluribus. Sed cedo quib⁹ definitio inerit ternarij: quę non ſint ternarij? Ergo huiuſmodi oratio definitio eſt: ⁊ quod eſt eē rei ſignificat. Eodem collecta definitio hominis farcitur: animal rationale mortale: vel animal bipes inceſſile. Atqꝫ hic modus finiendis indiuiduis ſpeciebus cuſtodiri debet.

Quēadmodū definitio generꝫ inueſtigāda ſit. Ca. XXI.

GEneribus autez his. quę in ſpecies alias ſoluuntur: ſpargūturqꝫ: definiendis: via hęc ſeruabitur. Primum ſumēdę ſunt omnes eius generis ſpecies indiuiduę: vt numeri ternarius: binari⁹ cęterę formę. Fingamus enim has eſſe vltimas ſpecies numeri: vel quatuis alia. Item omnis ſpecies lineę q̄ ſint recta circūiens linea. Omnes ſpecies anguli quę ſint acutus retuſus directus. Deinde harum ſpecieruꝫ definitiones promendę: vt paulo ante pręcepimus. Tum ſumenda legendaqꝫ omnia: quę ſint ſpeciebus his quę definiantur: cōmunia. Quid eſt linea recta? Lōgitudo citra latitudinem: quoius puncta media non ꝑminent ab extremis. Quid eſt linea circūducta? Longitudo citra latitudinem: ad quoius ſūmum lineę oēs a centro ductę ſunt pares. Quid eſt linea obliqua? Lōgitudo citra latitudinem flexuoſa. In omnibus itaqꝫ finitionibus linearum: longitudo citra latitudinem vt quiddam cōmune ponitur. Hoc reponendum: deinde redeundum ad lineam: ⁊ in quo ex decem principijs ſit quęrendum: ⁊ quoniam in quantitatis genere eſt. Hoc ſumendum: ⁊ cum illo cōmuni: quod in definitionibus omnium ſpecierum cōperimus: iungendum: ita definitio lineę tota hęc fuerit. Linea eſt quantitas citra latitudinem longa. Nam ᵃ genus ſummum cum his quę omnibus ſpeciebus cōmuniter inſunt: definitionem generis citerioris conſtituit. Ea eni cōmunia ſumenda: quę ſupra nō ſint qꝫ genus quod de-

ᵃ Hic ſūt alij quidā greca ꝟba diuiſa a latina īterꝑtatiōe: ſic eni ait Themiſt. ἔστι γὰρ διὰ τοῦ γένους ὅσα κοινά ἐστιν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τῶν ὑπ' αὐτὸ ἀτόμων εἰδῶν, h. e: ꝑ genus eni īſūt cōīa: q̄ in definitionib⁹ ꝯtētaꝝ ſpēꝝ ſiue gn̄i ſuppoſitarū.

a Hec recte ſūt intelligenda. nā ſi pingui minerua pcurrantur: marcias offerrēt āguſtias ſi cui ꝗ generi iſdē p ſpēs iſūt vniuerſa ea tuūt: ꝗ de vſi: ac de eo qō ꝑ ſe dī in ꝓ° lib. ſūt expoſita: imo ꝟ vident penitus aduerſari ēdē illis grecie: ꝗ vnp an notauimus.

finium: ꝛ quia ſupra non ſunt: ſoli generi proprium quidam efficiunt. nam genus ex ſpeciebus ſuis conſtat: et quemadmodum genera per ſuas ſpecies ſunt: a ita que generi inſunt: per ſpecies ineſſe putandum eſt. ❡ Principia ergo definiendi finitiones ſpecierum ſimplicium ſunt. Simplices audio indiuiduas. Id enim quod ſimplex eſt: vbiqꝫ rationem principij obtinet. Ei hic definitionis generum modus: quoties in definitionibus ſpecierum aliquid continetur cōmune. Quoties vero nihil continetur cōmune: tum ſcire oportet ſpecies illas ſub vno genere comp̄hendi non poſſe. Cauſa exempli. Quid eſt altitudo animi: Primum ſummo virtutis eius ſenſilia: hoc eſt: omnes qui magno animo memorantur fuiſſe / Alcibiadem / Aiacem / Achillem: omnibus his cōmune illud aderat: iniuriam acceptam impune abire non pati. Sed hic bellando vlciſcebatur: ille obiraſcendo: alius ſibi ipſi manum afferendo. Creduntur: ꝛ Diogenes: ꝛ Socrates magnanimi fuiſſe. Nūquid ꝛ hos in eos magnanimo dixeris: in quo Achillem: Aiacem: Alcibiadem: Quod iniurie impotētes eſſent: nequaq̄: ſed in eo ꝙ res que in fortuna eſſent poſite: aſpernarentur inſuper haberētqꝫ. Ergo diuerſa in his: ꝛ in illis virtutis huius ratio eſt. Illi propterea magnanimi appellantur: ꝙ notam honoris modice non tulerunt: hi propterea: ꝙ bona fortune deſpicata cōtēptaqꝫ habuerant. Nihil in his viſitatur cōmune. Non eſt igit̄ magnanimitas genus: ſed due virtutes ſunt omnino abiuncte: ac diſſimiles: ſed q̄ ſocietate ſola nominis vt cetera omonyma conuenire videantur.

❡ Facilius ſpecies q̄ genera definiri. Cap. XXII.

EX his deinceps: longe facilius ſpecieꝫ indiuiduam finiri: q̄ genus. Ea. n. que ſingularibus inſunt: cōmunia magis q̄ que ſpeciebus perſpicua ſunt. Definitio ſpeciei ex ſingularib⁹. Definitio generis ex ſpeciebus colligitur: ſane. Preterea euidētior ſpeciei q̄ generis agnominatio omonymaqꝫ eſt. Proinde ſpecies dicitur ſenſilium eſſe. Senſilia facile dignoramus: omonyme ſunt: necne: vt hominem pictum a vero. Agnominatio generum: non niſi per collationem ad ſpecies diſcernitur: ideo animal pictum omonymos animal vocatur: quia hō pictus omonymos homo intelligitur.

❡ Quēadmodū diuiſio vtilis finiētib⁹ ſit. Cap. XXIII.

SI hec vera ſunt: expeditiu⁹ videtur finibus querēdis a ſpeciebus incipere ſubireqꝫ colligendo: q̄ a generibus deſcendere diuidendo. Diuiſio certe per differentias generum cōmodiſſima eſt ad ſumendum: que per ſe: ꝛ vniuerſaliter predicant: quoniam ordine quodam incedit quaſi gradatim: incernendo ꝛ ſeligendo que per ſe adſint. Semper enim differēs generi diuiſo additum: genus integrum conficit. Iterum genus hoc diducendū per differētias alias eſt: idqꝫ vſqꝫ eo perſequi oportet: dum finitio e duabus rebus perfecta genere ꝛ differentia citima coaleſcat. Dixi genere: quia omnes ante citimam differentie ſi cum genere coniunctur: integrum genus vnum attollunt. Quodquidem etiā ſi innominatum eſſet: tamē vis in eo generis appareret. Nam ꝛ valeret in plura: ꝛ in eo quod rei eſſe eſt predicaretur. ❡ Modus hic mirifice ad ordinē cōfert. Nec preteriſ quicq̄ eorum que in ſubſtantia continent̄. Nam ſemper neceſſe differētias maiores priore ſitu diſponere: neu que vellicatim incondite aut prepoſtere addacātur. Or ſi forma hec in diuiſionib⁹ neglecta erit: ſepe fiet: vt genus non in differentias generis: ſed in alias diſtrahatur: vt qui animal in totipēne ꝛ ſciſſipenne diuideret: ſi non animalis ſed volatilis differentias afferret. Ille animalis differentie ſunt: volatile: greſſile: aquatile. Prima igitur in hec cōmittenda diuiſio eſt: deinde animal volatile: genus alterum in totipēne ꝛ ſciſſipēne ſoluendū. Ac prime quidem differentie in quodqꝫ genus conueniunt. Animalis differentie in quodqꝫ animal cadunt. Volatilis differentie in totum auium. Piſcis differentie in oē piſcium. Hac via eunti ꝛ ordinem hunc ſeruanti: nihil pretermittitur: nihil redundat: ſi aggrediaris aliam: neceſſe eſt collabare: ꝛ inſcienter facias.

❡ Contra Speuſippum: qui putabat ſcire oportere oīa eum qui recte finiret. Cap. XXIIII.

VIſum autem Speuſippo ē: vtiqꝫ non recte: eum q definiturus ſit: ſcire omnia oportere. Neceſſarium inquit eſt: omnes rei differentias teneri: per quas genus id quod definire velis: a ceteris differat. Hoc nemo aſſequi pōt: qui cetera non cognoſcat. ❡ Primum id non eſt neceſſe omnes differentias ſciri: propterea ꝙ infinite ab accidentibus trahi poſſunt: quibus res eadem ſpecie comp̄henſe inuiceꝫ diſcernuntur. Socrates a Platone: Zethus a Callia. Quocirca nihil attinet ſcire has: neqꝫ ad ſubſtantiam rerum indicandam: neqꝫ ad finitionem earum conſtituendam. Deinde qui genus in differentias propinquas ꝛ contrarias diducit: vt animal in rationale ꝛ irrationale: ꝛ preterea cognoſcit hominem in altero membro diuiſionis reponi: ꝛ ſumit rationale: non ilico neceſſe eſt eum ſcire: q̄cunqꝫ ſub irrationale: quod alterum membrum diſtributionis eſt cadunt. Nam abundanter ſcitur: hominem eē animal rationale: ſi intelligitur: ſub altero diſcrimine cōtineri non poſſe. Rurſum animal rationale: aliud mortale: aliud imortale. Sumatur mortale: nihil neceſſe p̄terea eſt: vt que imortalia dicantur: q̄rere laboremus. Ergo b hec oratio ſpeciei: que comitatu differentiarum oīum ſepta exaggerataqꝫ eſt: definitio ſubſtantie appellatur. ❡ Illud adeo non poteſt dici: quoniam ſpeciem differem⁹ ſub altera obuerſarum neceſſario comp̄hendi: ſumptum id eſſe vtiqꝫ non conceſſum. Nihil eniꝫ eque perſpicuum eſt: q̄ ſi differentie generis proxime iuncteqꝫ afferant̄. Et q̄ ita iuſtū ex altera pte adhibite reſidēteqꝫ ſint: vt nihil medio ſpatio hiet: ſpēm in altera earū includi.

b ὅταν δὲ οὕτω διαιρῶν ἐφαρμόσει τὸν λόγον τῷ εἴδει καὶ μηκέτι προσδέηται διαφορᾶς, ἕξει τὸν λόγον τῆς οὐσίας i. quādo hoc mō precedēs orōnem ſpēi ita accōmodauerit: vt ſi ſic viteri⁹ opꝰ differētijs: definitionē ſubſtantie erit adeptus.

❡ Tria precepta diuiſionum. Cap. XXV.

PLane in diuiſionibus: que ad finitionum momenta pertinēt: triplex obſeruatio neceſſaria eſt. Primum ſumenda ſunt: que q̄cunqꝫ de re: quā finimus dicūtur predicatione quid ſit: vt genera: cum quib⁹ diffe eorum ſciſcēde. Idqꝫ ex topicis petēdum. Nam quēadmodum loci ſunt: qbus accidēs gen⁹: ſit nec ne: diſcernit̄: ita ſunt: qbus gn̄a ꝛ diffe ſubales noſcunt̄. Alterū p̄ceptum eſt vt differētie collocent̄ ꝛ digerant̄ in ſeriem. Hoc fiet: ſi maiores quaſqꝫ loco priore ꝯſtituas. Tertiū eſt: vt diuiſio vſqꝫ eo euadat: dū ꝑueniat̄ ad vltimā ſpeciem: q̄ vltra cōcidi nō poſſit: ꝛ dū ꝓprium qddā ex oib⁹ exeat: qd in aliā reꝫ nequeat trāſferri. Orationē his reb⁹ ac preſidijs ornatam expromittere poterimus abſolutā eſſe finitionem: vt que in eo quod rei eſſe eſt: predicetur: ꝛ cum eo quod finiendum ſit quadret.

❡ Solum vniuerſale definiri. Cap. XXVI.

SEmper autem definitio vniuerſalium eſt: quemadmodum omnis ꝛ diſciplina ꝛ ars. Medicus valentia ſpectat nō huius oculi: ſed ſimpliciter ſpeciei: ꝛ ſimpliciter oculi. ❡ Sicut vero in demonſtrationibus

nibus primum id curari debet: vt concluſio ſeria ſit: ita in definitionibus: vt res quę definitur: fiat ↄſpectiſſima. Obſcuritatis multę ſunt cauſę. Precipua ea quę in aſſignatione differentiaruʒ poteſt contingere. Quapropter quęrendis his caute ⁊ ſollicite verſari oportet: quia communes pluribus ſunt. Definitio quemadmodum ꝑ demonſtrationem euidens fieret: ⁊ quemadmodum veſtigari haberet: exequuti affatim ſumus.

¶ Ex ratione diuiſionum: ⁊ commentatione diſſectionū: vberem copiam diſſoluendis quęſtionibus comparari. Cap. XXVII.

VT vero facile ſit: cauſam q̄obrem quęqʒ eſt reddere: ⁊ quęrentibus de nobis quicq̄ꝫ: abundanter occurrere: ⁊ ratio diuidendi ⁊ diſſectionuʒ cõmentatio in promptu habenda: quā nobis primus Ariſtoteles perſcripſit. Si enim quę proprię ſingulis generib⁹ ſunt diſſectiones noſſemus: ſuppeditaretur nobis ad ſciendū quod quęqꝫ res ſit: mirabilis copia. Nam ea quę generibus omnibus inſunt cõmunia: per ea quę ſigillatim habentur: exquirere eſt. Uerbi gratia. In animali animatuʒ ⁊ ſenſibile per diſtributiones ſciuntur. Quom enim ſubſtantiam per animantem ⁊ inanimantem diuiſeris: tum comperies animal in ſubſtantiam animantē referri. Deniq quom ſubſtantiam animanteʒ in ſenſibilem ⁊ inſenſibilem ſolueris: tum intelliges animal in ſubſtantiā ſenſibilē reponi. Hęc per diuiſiones noſcūtur. ¶ Per anatomē vero .i. membrorum conſectionem intellectuʒ eſt: dē animal ex humidis ⁊ ſiccis conſtare. Eadeʒ ratio ad ſingulas ſpecies accõmodata magno viui erit. Proinde et piſcem proſcindere: ⁊ auem exdorſare vtile fuerit hisq cõmunia piſcibus ⁊ auibus volunt excipere. Quobreʒ q̄dam cõmunia ex diuiſione ſummi generis: quędā ex diſſectione iſta ſumentur: qui hęc ad manum habuerit: cauſas plurimaꝝ rerum cognoſcere ⁊ reddere poterit. Omnia namqꝫ: quę in genere vniuerſo inſunt: per ipſum genus in ſpecies quoqꝫ tranſeunt. Quobrem ſciſſipēne aial gallinaceus eſt? q̄a volucris. Quāobrem caret pulmone glanis? q̄a piſcis. ¶ Qz ſi genus non habet nomen: tamē affecti aliqua deꝑhendi poteſt: quę complurībus ex natura ſit cõmunia: vt cornigerum eſſe: ex hac quę ſequuntur adiunctaqꝫ ſunt ſpectanda. Primum eſt omaſum habere. Eſt autem omaſum boum ⁊ ruminantium venter: alterum eſt primoribus maxillę ſuperioribus dentib⁹ carere. Hęc ex anatome colliguntur. Rurſum quibus contingit cornuta eſſe: ceruis: bubus: capris: his illa incē neceſſe eſt: q̄ ex hoc ꝙ cornua habentur: ſequi ſolent. Illud ergo fuerit mediū. Si quęraē q̄obreʒ bos omaſum hꝫ? quia cornigerū aial eſt: q̄obrē ceruo vita lōga? q̄ vacat felle. Sed ⁊ hoc mediū ex diſſectione ſumptū eſt: qđ vero ex medio conſequiē accidit medio. Accidit ⁊ his quorūʒ cõmunis affectio eſt. Mediū igitur modo per cõſectionem: modo per diuiſionem accipitur. ¶ Sunt ⁊ quę ꝓportione ſola cõmunia ſint: vt ſpina: os ſępiū. Eſt autem ſępium quidā inſtar ſępyę validiuſculum: latiuſculūq: fungoſum ac friabile: inter ſpinaʒ ⁊ os: naturam mediaʒ referens. Hęc ſeligere oportet: vt quęſtionibus in h̄ gn̄e propoſitis reſpondere in promptu cuiqꝫ ſit.

Cauſas plurimas rerum reddere poterit qui rõnē diuidēdi ⁊ anatomen ad manū habuerit.

¶ Quę ſint eędem quęſtiones. Cap. XXVIII.

QUęſtiones autem eędem dicuntur: quę idem medium cõtinent: ⁊ quibus eadem ratio ſatiſfacit. Quamobrem lapis magnes trahit? q̄obrē electrū? Quāobrem cucurbicula medicinalis: horuʒ omniū (vt Platoni placet) cauſa eſt: reciprocatio: ſic eni antiperiſtaſim voco. Idem medium vel ſpecie intelligi volo: vel genere. Specie idem in exemplo ſuperiore eſt. Nam tria illa mira reciprocationi aeris tribuunt. ¶ Genere hoc modo. Quāobrem echo redditur? q̄obrē aſpicientes in ſpeculum formam ſuaʒ agnoſcunt? Quāobrē arcus cęleſtis ſit? Omnia hęc per refractionem ⁊ diſſultationeʒ contingunt. Aeris echo: obtutus repſentatio: radiorum arcus. Quęſtiones igitur inter ſe eodem: quo ⁊ media: diſcrimine differrent. Ita aliquę ſpecie: aliquę genere conſentient.

¶ Quęſtiones quaſdam ſub quibuſdam quęſtionib⁹ cōtineri. Cap. XXIX.

EST et modus alius: quo inter ſe quęſtiones multę conueniunt: vt cum cauſa vnius quęſtionis ab alterius pendet: ⁊ contineatur ſub illa. Uerbi gratia. q̄obreʒ Nilus torrentior ab idibus videtur? q̄a menſis quo modo exit hyemātior eſt. Atqꝫ hęc vna eſt quęſtio. Quāobrem hyemantior eſt menſis: quo modo exit? quia luna tum decreſcit: ⁊ collucere deſinit: hę duę quęſtiōes diluūtur cauſa vna fere .i. coitu ſolis: ſed intereſt: ꝙ coitus proxima ratio eſt: qđ luna interlunis collucere deſinat. Remota: qđ mēſis vergens hyemantior ſit. Remotiſſima: quod menſe prono fluuius concitatis ⁊ properantibus aquis vehatur.

¶ Demõſtrationes ex reciprocis ↄſtare. Cap. XXX.

AB hec ambigat quiſpiam de cauſa: et eo quoius eſt cauſa. Cauſaʒ ipſum medium voco. Id quoius eſt cauſa cõcluſionem. Quemadmoduʒ medio allato ponitur concluſio. Ecquid in contrariū cõmeet concluſione poſita: vti mediuʒ afferatur: periculoſum id videri: ne omnis demonſtratio redux ⁊ reciproca euadat. Deficit luna: quia interponitur terra. Interponiē terra: quia deficit luna. ¶ Sed quemadmodum ſubabſurda res eſt: demonſtrationem conſtituere ex retortis: atqꝫ his quę inuicem probentur. Ita demonſtratio putanda non eſt: quę nullo modo aut ex cauſa: aut ex aliq̄: quod cogitatione prius ſit: ducatur. Nam lunam deficere non eſt cauſa qđ terra ſe mediam oggerat: ſed pōt eſſe concluſionis: vtriqꝫ rei non poteſt. Atqꝫ hoc latiſſime patet: quandoqꝫdem defectus lunę in definitione terrę: aut interpoſitionis illius non ponitur. Contra in definitionē defectus: terra ⁊ interpoſitio eius ingreditur. ¶ Qz ſi nō reciprocarentur: ſed concluſio ſemper effectibus mandaretur: medium cauſis: neceſſe eſſet plura media: ⁊ plures cauſas haberi eiuſdem concluſionis: qđ fieri non poteſt. Porro tam effecta q̄ cauſę in demonſtrationibus viceʒ vniuerſalium cauſarumqꝫ obtinent: ⁊ tum hęc: tum illa in ſubiecto genere continētur. Quāobrem decidua arboribus folia ſunt: ſiue cauſam afferas: amplitudinem foliorum: ſiue inopiam humoris calidi: vterqꝫ ordo ſtabit. Quę defrondeſcunt earūdem folia exilitate caloris humidi contrahi: ⁊ quarum folia contrahantur: eaſdē frondes dimittere. Nullum autem incõmodum ſuſcipitur: ſi cauſa talis cum ſua concluſione retorqueri dicatur. Nec enim eadeʒ ratio vtrinqꝫ reciprocandi eſt: ſed quom ab euentis ad cauſam ſubitur: ſyllogiſmus tm̄ vocaē: quom econtrario eſt: abſoluta demonſtratio dicitur. ¶ Sane media plura: ⁊ cauſę plures eiuſdem rei eſſe niſi per accidens non poſſunt. In quo genere demonſtratio a ſignis ⁊ ex accidenti proficiſcitur. Quāobrem folia decidūt arboribus? quia contrahūtur ⁊ obareſcunt. Unde ortū incendium eſt? Ex reliquijs cinerum aut carbonum. Sed dictum ſępe eſt: demonſtrationes hac forma deminutas

imperfectaſqȝ eſſe:atqȝ in his media:non cauſas rei:ſed concluſionis intelligi. Explodenda igitur ab inſtitutiõe noſtra hęc ſunt:ſed pręcipue quę per accidens conſtant: vt ex quibus interrogationes ſcitę afformari nõ poſſint. Nemo enim quęrit quobrez arbuſta nigra:aut vitis palla:aut ſuffulta platanus folia deperdãt. Sed ſimpliciter quobrem arbores nudentur. Huius rei vna eſt omnibus arboribus cauſa:& merito. Cauſa enim quod folia amittant:definitio eſt:& eẽntia illius caſus:quę nihil aliud eſt: quam contractio humidi. Quemadmodum cauſa defect⁹ lunę:nihil aliud eſt:quam interuentus terrę.

Ex his ẽbis diluicide hẽ mediũ in demonſtratiõe eſſe paſſionis definitionez.

¶ Mediũ ſeq ꝯditionẽ maioris extremitatꝭ. Ca. XXXI

IN demõſtrationib⁹ ex his terminis:qui in concluſione collocãtur:maior extremitas dicitur:quoius cauſa medium eſt: minor extremitas:cui mediuz cauſa eſt:mediuz:ipſa iam cauſa. Ratio igitur maioris extremitatis: quę in concluſione ponitur:medium eſt. quo circa maiori extremitati reſpondere medium oportet:vt ſi omonyma:ideſt cognominis hęc ſit:omonymum:& mediuz ſumatur:ſi ad proportionem ſimilis:ideſt analoga:eodem modo & medium ad ꝓportionez ſimile afferatur.

¶ Queãdmodũ reciprocẽt ſubȝ & affectio. Ca. XXXII.

DE reciprocatione autẽ cauſę: & eius quoius eſt cauſa:& e⁹ cui eſt cauſa:ita res habȝ. Voco id cui eſt cauſa ſubiectum: arborem: vitem:ficuȝ. Id quoius eſt cauſa:affectiõeȝ: deſrondeſcere. cauſam:humorem contrahi:aut quiduis aliud. Dictum eſt ſupra cauſam:& id quoius eſt cauſa inuicem cõmutari:ſi eiuſmodi ſint:vt definitio cauſa ſit:id qđ definitur effectum. ¶ Nunc quemadmodũ reciprocet cum ſubiecto:breuiter explicandũ videtur. Si ex genere ſubiecto ſingulare aliquod & ſenſile adhibueris: locum reciprocatio non habebit:vt ſi quęſieris quobrez ficus:aut morus folia dimittant. Nã dimittere folia:& humorem inopia caloris conſiſtere:affectiões ſunt amplius ſuſę:quam vt cõmeare poſſint cum ficu:aut vite. Sin vero arbores in cõmune attuleris:quibus folia decidunt:tũ reciprocatio & coęquatio ſeria:& incolumis fuerit. Oportet igitur id ſciri:quod omnibus arboribus:quę amittunt folia:ineſt cõmuniter:vt ex eo id ſumamus:quod ſubiectũ huius affectionis ſit:de quo nectenda ſit quęſtio:quobrẽ. Huic enim primo cauſa inerit:mediuȝ:& quod plus eſt: inuicem cõmeabunt. Obſeruatum eſt non cadere arboribus folia:niſi quibus illa ſint lata:cum hoc & cã ipſa et id quoius cauſa eſt reciprocat.

¶ Eiuſdem effecti plura eſſe media:ſed non prima omnia. Cap. XXXIII.

SUnt autem in quęſtionib⁹ his termini quatuor:decidere folia:ſuccum concreſcere:latifolium eſſe ficus. Duo ſunt extremi:duo ſũt medij:ſȝ vn⁹ ſubiecto propior & ſubiecto cõmunior: alter prędicato affinior:cũ quo & reciprocat. In his igiẗ quorum media plura ſunt:vtrum eorum cauſaȝ dixeris: qđ de ſubiecto prędicetur affectioni:nimiruȝ id quod iũctius ſubiecto eſt:quia per hoc ineſt & remotius. Verbi grã. ſi cum eſſe latifolium:potius cauſa eſt quod ei folia decidant:quoniam per hãc habetur alia cauſa in ficu:quę eſt ſuccum conſiſtere:inareſcereq;. ¶ Dicat aliquis clariſſime videri plura eſſe in quibuſdam eiuſdem rei media. Nam in cõmune cauſa deliquij:& interuentus lunę in ſolem:& interuẽtus terrę in luna. Certe plures finitiões eiuſdem rei afferri non poſſunt:nominis poſſunt.

¶ De habitu principiorum:& quemadmodum cognitio vniuerſalium in homine pariatur. Cap. XXXIIII.

DE demõſtratione dictum eſt vt conſtet: dictum etiaȝ de ſcientia demonſtrãdi: quoius opus demonſtratio eſt. Nunc de principijs eius quemadmodum cognitio eorum ingeneretur in nobis:& qui habitus ſit:quo illa inoſcantur diſſeremus. Sed anteq̃ deſcendimus: purganda q̃daȝ & amolienda:quę videntur obſtare. Neceſſe eſt ṗma ṗncipia aut cognoſci a nobis diceret:aut non cognoſci. ſi cognoſcimus:aut demõſtratione:aut alia via cognoſcim⁹. Item aut ſcientia:aut virtute omnino aliqua: pleraq;.n. ſciri per demonſtrationem non poſſunt:quę nihilomin⁹ ſciuntur vt finitiones. ¶ Sciri certe principia demonſtrationis:neceſſe eſt eum qui ſcire vult:quę de ṗncipijs oriuntur:idqȝ ſupra & probauimus. Nec illud prętermiſimus principia demonſtrandi:demonſtratione oſtendi non poſſe. ¶ Videamus nunc:ecquid horum:quę ṗma imediataqȝ ſunt:ſcientia ſalteȝ aliqua:aut potentia ſit. ſȝ a quęſtione illa initium capiamus:principia hęc iam inde ab ortu noſtro inſignita impſſaqȝ animo ſint quideȝ: ſed lateant. An vero tum demum quom adulti iaȝ ſumus percipi a nobis:cognoſciqȝ ſoleant. & hercules inſita illa in nobis aliquando eſſe:nec intelligi:non poteſt defendi: quia quemadmodum demonſtrationem tenere nemo poteſt:ſi tenere ſe ignoret:ita nec ſcire principia qui ſcire ſe neſciat:tanto pręſertim exquiſitiore horum notitia quam demonſtrationis. ¶ Altera adeo pars:quę vult principiorum notitiam:progredientibus & confirmatis ętatibus ali. Diſſentanea a nobis eſt:qui ſtatuimus omnem doctrinam diſciplinamq;:ex pręſumptis quibuſdam et ante percęptis exiſtere. Nihil enim principio ſuperius priuſue eſt. ¶ Hęc ſunt quę controuerſiam pariunt:nec diſſolui poſſunt niſi vis animę aliqua inueniatur:quę prima inter cęteras cognoſcat. Et a qua principiorum intelligentia originem habeat. Ac videtur quidem hęc oĩbus animalibus data:quippe quibus innexa ſit diſcernendi quędam:iudicandiqȝ ratio. Sed quamuis omne animal inſtructum ſenſibus ſit:non tamen iudicio ęque valet oẽ. Sunt enim ex his alia:quę abiuncto ſenſili ſpectrũ eius diutius ſeruant:alia quę non ſeruant. Eorum quę nõ ſeruant:quędam omnino non ſeruant:vt muſcę:vermiculi: culices:quędam exiliter:vt brutorum & auicularum:nõnullę:quę cantibus:quos audiant:inſueſcunt. Ea in quorum animis res ſenſibus percęptę non manſitant: nihil ſine ſenſu cognoſcunt. At quibus digreſſo ſenſili imago eius inſculpitur:vt ſi Socrate abeunte formaȝ eius detineant animo:poteſt his alia cognitio:quam quę per ſenſuȝ accipitur:cõtingere:atqȝ hęc in animalibus imperfectis memoria dicitur:quoius id officium modo eſt:vt ſimulachruȝ rei eius:quę accępta ſenſibus eſt:in theſauro ſuo diu cuſtodiat. Quędam pręter hoc & connectere:quę in memoria condiderint:poſſunt & ſimilia ſimilibus ꝯferre. Quod genus rationalia perfectaqȝ ſunt. ¶ De ſenſu itaqȝ proficiſcitur memoria: vt dictum eſt:de memoria oritur peritia & experientia: vtiqȝ ſi de aliqua re ſępius agitatum cogitatumqȝ ſit. Nam memorię vt ita loquar multę vna exit experientia. Hoc enim quod ſel diſcunt: primum ſenſu percipio:veratrum eſſe:dcide & recordor: iterum ſentio:& iterum vſum eius agnoſco:& iterum memini. Simul hoc periculum ſępius fecero:tum ex pluribus ſenſionibus memoria vna coaleſcit:& ex memorijs multis peritia hęc conſurgit:vt ſciam veratruȝ bilẽ trahere.

Cap. 6. li. p⁹

Qud ſenſum appellam⁹ ait ipſe deide ſe- quitiſȝ quia &c. q̃ vba ſũe lozſed i curia librariorum omiſſa.

bere. Hęc peritia in dies accreſcit: ſenſu: experimētis: memoria: confirmatur. Tandem enunciatum vle reponit: idq; in anima obmanet: tale omne veratrum purgat.

¶ Univerſale a ſenſu oriri: habere: ⁊ ab intellectu formari. Cap. XXXV.

Univerſale autem notio eſt quędam in ſingularibus reperta ⁊ ad plures differentias pertinens. Hęc initium artis ⁊ ſcientię omnis eſt [a] artis: ſi circa ea ſit: quę oriuntur ⁊ occidunt. ſcientię: ſi circa his contraria. Neq; igitur iam inde ab initio vitę principia ſcimus: alioquin perfecti abſolutiq; naſceremur. Neq; item ab alia potentia priore pręſtantioreue: oriuntur hęc. Alioquin confitendum haberemus: aliquid pręnoſci ante principia: ſed a ſenſu ⁊ memoria congregant. Nam quemadmodum inclinato exercitu fuſoq;: ſi vnus aliquis reſiſtere incipiat: ſępe fit vt alius primum: deinde alius: atq; alius conuolet. Demum globo facto: ⁊ fauore multorum addito animo: tota acies iterat pugnam: ⁊ redintegrat pręlium. Ita de ſimulachris dicendum: ⁊ reliquijs inhęrentibus earum rerum: quę ſenſu hauriuntur: primo veſtigio ſecundum allinitur: ſecundo tertium nectitur: ab his alia conflauntur: corrogāturq;: de quibus poſtremo vniuerſalis quędam notio cohaleſcit. Hęc. n. animę acrimonia eſt: vt etiam ſi genera: quę accidūt ſenſib[9] continenter laberent ⁊ fluerēt: tñ ſimilitudines eorum excipere ⁊ memoriā continere poſſit: ⁊ qđ in ſingularibus cōe vniuerſaleq; eſt: deprehēdere notareq;. ¶ Nam ⁊ ſenſus hoc percipit. Quoties enim Socratem quis agnoſcit: ſenſu: vna ⁊ hominem agnoſcit in Socrate. Et qui hoc rubēs: hoc candidum videt: ſimul ⁊ rubens ⁊ candidum videt: nec quiſquam eſt qui Calliam ⁊ hominem: vt eandem omnino rem ſentiat. Alioquin ſicut nō eſt niſi vnus Calliasita videre non poſſe alium hominem niſi Calliam. Sed quom Socratem videt: videt in Socrate id quod in alijs quoq; hominibus ſimile cōmuneq; ineſt. Quare ad quendam modum vniuerſale ſenſu percipitur: non tamen ſeorſum a ſingulari: ſed obiter ſubindeq;. Alia quippe vis eſt: qua ſenſu circa ſua incidentia ſubiectaq; occupato: ipſa vnum ex multis rimatur: indifferens: ex differentib[9]: idem ex diuerſis: promiſcuum ex impromiſcuis colligat: hominem: ex Ariſtone ⁊ Callia: animal: ex homine ⁊ leone: ſubſtantiam: ex animali ⁊ planta. Durat enim aſcenſus hic: vſq; eo: dū multa in aliqđ: qđ vnū oīno ſimplexq; ſit reducamus referamuſq; ⁊ tanquā religemus.

¶ Quemadmodum vniuerſale per inductionem accipi intelligendum ſit. Cap. XXXVI.

Quāobrem modus q̄ vniuerſale cōſtituitur: cognoſciturq; inductio eſt. Inductionem accipio hac parte aggreſſionem illam rationemq;: per qua ex notitia particularium vtcunq; ad intelligentiam vniuerſalis venitur. ¶ Huius rationis aſſumptiones: ipſi erunt ſenſus. Nam ſenſus quoq; principia ⁊ cauſę ſunt vt ſingularia noſcitentur. Univerſale mentis op[9] eſt ⁊ ab ea effingitur. Huic enim proprium vnire ⁊ cogere eſt: atq; vt inquit Plato infinibilia fini obſtringere. Diuidit illa componitq;: plurib[9] modis conuerſat: atq; cōmutat: omnino agilis ⁊ permobilis natura eius deprehēditur. ¶ Porro inductionis huius in qua ſenſus vicem obtinet ſumptorum: vniuerſale concluſionis: non ſtatim a ſumptis cōcluſio ſequitur: nec paruo tempore abſoluitur: ſed inter ſumpta ⁊ complexionem aliquanta vis incidit temporis. Nam ſumpta ilico afformare incipit ſenſus: ſed quom proceſſit admodū: ac diu exercitus eſt: tū ea vis animi quę intellectus nominatur: concluſionem ipſam ſubiungit. In hoc autem opus eſt ętate longa ⁊ vſu multo: quia quod effuſum ſparſumq; eſt: niſi ſpatio temporis cogi: ⁊ in vnum conferri non poteſt.

Sic eſt ipſe grece καὶ ἔστι τὸ καθόλου τὸ ὅμοιον καὶ ταὐτὸν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον, καὶ τὸ ἐν τοῖς πολλοῖς, hoc eſt. vle autē eſt id qđ ſimile atq; idē in ſingularib[9] ⁊ multis eſt.

[a] Grece aliter Theologus: ſic. n. ait artis: ſi circa ea ſunt q̄ ab ipſo fiūt ſcientię: ſi circa eaq̄ a natura.

¶ Principia in nobis non natura eſſe inſita: ſed creari ab intellectu. Cap. XXXVII.

Sed adeo paulatim ſenſimq; aſſiſtitur inductio hęc: vt cōtinuatione ipſa lateat: vnde orta perfectaq; ſit. Quapropter contingit multos credere naturam homini notitias quaſdam ingenuiſſe ſine doctrina: nec intellectum eſſe: qui de ſe illas promeret excitaretq;: quod falſum eſt. ¶ Quam ꝰo hęc ſola vis animę ſit: quę vniuerſales ⁊ imediatas propoſitiones communiat: hinc docebimur. Habituum qui ad intelligentiā ptinent: alij ſemper veri: alij non ſemper ſunt. Non ſemper veri opinio ⁊ ratiocinatio: vterq; enim earum rerum eſt: quę aliter eſſe poſſunt ac ſūt. Sed opinio fere ſpectatiui generis eſt: ratiocinatio adminiſtratiui. Ueri ſemper ſunt: ſcientia ⁊ intellectus: ⁊ ſcientia principiorum nō eſt. Nam ſcientia eſt notitia per demonſtrationem quęſita: relinquitur intellectum eſſe cui principia debeantur. Nā principia exactius ⁊ exquiſitius cognoſci: q̄ quę a principijs ſunt oportet. Solus intellectus exquiſitior omni ſcientia eſt. Intellectus igitur hic: qui principia ſcientęq; miniſtrat: quem primum natura indidit homini: ⁊ qui intellectus potentię dicitur ſimpliciſſim[9] ſit oportet. Hic certe animę oculus eſt. Hic initio vitę iudicio ⁊ ratione omni caret. Per hunc homo ſtatim ab ortu ſuo rationale animal natura exiſtit. Hic nobiſcum ab ineunte ętate ad obeuntem ſenectam augetur: prouehiturq;. ¶ Primum notiones ſimplices capit: quas terminos vocamus ⁊ incompoſitas voces: quę prima orationis tanquam elementa ſunt. Nam hominem: terram: algidum: candiduz: ſtatim a pueris efferre: ⁊ audita ab alijs in complexu itelligere poſſumus. Deinde quom paulum proceſſimus: tum ⁊ progrediens confirmatur animus: ⁊ ſimplicia incipit nectere: ⁊ quid ſit homo agnoſcere. Adhuc proficiſcente longius ętate: quaſi adultior fit: vt iam ⁊ conflare vniuerſalia ⁊ cōmentari a ſe poſſit. Nec ceſſat profectus: quouſq; ad expletionem quandam ⁊ abſolutionē naturę perueniat: ⁊ habitum intellectualem: per quem rationale animal ſummus attollat. ¶ Ac certe accidit ſimile quiddaz animo: quod corpori: nam paruuli primo ſic iacent: vt neq; flectere ſe: neq; igredi valeant. Deinde vt quadrupedes reptant: tum erigunt ſe: ⁊ incedant vt bipedes: nec indigēt comite: qui manum det: adeo ꝰo promouent hoc proceſſu: vt iam ⁊ ad curſum vegeti: ⁊ ad omnes vſus corporis firmi robuſtiq; ſint. Eodem modo animus primum nominare tm̄ res poteſt: ⁊ intelligere quę nominat. Tum componere ⁊ meditari. Poſtremo vniuerſalia quędam iudicia ⁊ notiones ſcrutatur: quas protinuſq; elicuit: in ſe ipſo deponit atq; conſignat.

Intellect[9] potentię eſt certe animę ocul[9].

¶ Intellectum eſſe habitum principiorum: quēadmodū ſcientia habitus eſt ſcitorum. Cap. XXXVIII.

Intellectus igitur principium ſcientię eſt. Principio vtiq; principiorum notitia tribuenda ſubijciendaq; eſt. Quemadmodum ſcientię omnia: quę ſciri per demonſtrationem poſſunt: ita enim principium ad pncipium ſe habet: ſicut ſcientia tota ad totum id: quod ſubiectum ſcientię eſt.

FINIS.

¶ Hermolai Barbari Patricij Veneti. Z. F. In paraphraſin Phyſices Themiſtij. Pręfatio ad Anto. Galatheum.

Philorenum Eryxidis ⁊ Gnathonem Siculũ gulę proceres: imo ꝓbo extremos ac perdi
tos gulones cupediniorũſqꝫ: infamant literę: ꝙ conuiuijs adhibiti emũgere
ſe in pultarijs ſoliti eſſent: vt abſtinentibus cęteris: ſoli epulis amplius fruerenť. Idem mihi viden
tur peccare: ꝗ ſtudia liberalium artiũ docere: aut ſcribere ingreſſi: vocabulis ſordidis ⁊ ex intima
plebei ſermonis fece acceptis: fędant ⁊ contaminant oia: vt bonis mentib⁹ ⁊ pręclaris ingenijs: aut
auerſis: aut perterrefactis: ſoli rerũ potiantur: voluptentur ꝗ citra ęmulum. Ita fit: vt ꝗ paulo mo
do humanius educati inſtitutiqꝫ ſunt: nõ reformident hęc adeo: ſed fugiant: oderint: deſpuant. Cõ
tra rudiſſimus quiſqꝫ infantiſſimuſqꝫ admoliri manus his audeat. Quod non ꝯtingeret niſi ꝙ (vt in puerbio eſt)
balbi balbos intelligunt. Ac ſunt quidẽ nõnulli tam male affecti animatiqꝫ: vt putent quę in philoſophia, matheſi,
iuris ſcientia, tractantur: latine dici aut explicari non poſſe: non tam propter egeſtatem linguę: ⁊ rerum nouitatem
(vt Lucretio videtur) q̃ ꝙ ſentiũt humanas literas quaſi negociũ faceſſere: ⁊ impedimẽto eſſe maioribus doctri
nis. In quo alij etiam importunius ſtolidiuſqꝫ affirmant: pugnantia eſſe hęc non alio genere: q̃ ea quę diſparata ⁊
contraria animantibus dicũtur. Proinde vitio vertunt: ſi qui vtrunqꝫ aut iunctim condiſcat: aut ab eloquentię ſtu
dijs ſe ad philoſophiã conuertat. Hi ſunt qui plauſus modo in celebritatibus captant: qui per vrbes vehunť cõ
ſpicui: qui vnicos ſe Ariſtotelis lectores: narratoreſqꝫ ⁊ credũt ⁊ pręudicant. Durius fortaſſe verbum q̃ vt vel ho
mo minime iurgioſus imodeſtiuſqꝫ afferat: vel vt abeſſe ab eo inuidia poſſit. Sed fortis fortuna dicendũ eſt: nihil
ęque pernitioſum in omni repu. eſt q̃ iſta perſuaſio: nihil tota vita incõmodius: indignius: fędius: q̃ peruerſio hęc
⁊ deprauatio ſtudiorũ. Addicerem hoc neceſſarijs rebus ⁊ teſtibus: ſed nolo eſſe longior in re non dubia. Illud
non poſſum tacere: hoc qđ vulgo creditur: philoſophos non eſſe rebus gerendis aptos: nauoſqꝫ: non aliunde habu
iſſe ortum: q̃ ꝙ ex his plurimi: dum ſe totos ponunt: in vna illa, cui addicti ſunt arte: aſpernantur ⁊ deſerũt cęteras.
eloquentiã abdicant. i. cultum ⁊ elegantiam vitę: hiſtoriam negligunt. i. magiſtram ⁊ ducem bene ac beate viuẽdi:
de qua ⁊ vſus rerum omnium prouenit: ⁊ peritia tota reipublicę adminiſtrandę conſtituendęqꝫ paritur. Hi cum
legati ad externos mittuntur: cum pręture iuridicando ſedent: cum in ſenatu ſententiam rogantur: mirum nõ eſt:
ſi aliquando pręſentibus riſum excutiunt: ſi fatua: ſi delira: ſi extrema deblaterant: ſi tota eorum non plus incõpta
q̃ imprudens oratio eſt. Et Hercules nullum hominum genus viſitur tam abhorrens a ſenſu cõmuni: tam diſtor
to ⁊ corrupto iudicio: q̃ qui aut philoſophiam: aut ius ciuile ſine literis cultioribus adierunt. Sed mittamus (obſe
cro) hos: qui non verbis ſed ferula cõmonendi eſſent. Niſi ꝙ ſenex eſt pſitacus negligit ferulam. Prius tamen q̃
hinc decedo de genere hoc ita ſtatuo. Quemadmoduũ Luſcitioſi exquiſitius cernunt veſperi q̃ interdiu: ita hi fa
cilius prępoſtera ⁊ confuſa q̃ recta ⁊ explanata percipiunt: ⁊ quemadmodũ qui miſere degunt (vt inquit Plato)
dicunt humanum genus fęlix ac beatum eſſe non poſſe: ita qui diuerſum a muſis ingenium obtinent: negant habi
tare eas poſſe: in quibus ipſi artibus verſentur. Cęterum hortor te mi Galatęe vt adoleſcentibus iſtis veſtris no
uitios philoſophos cum veteribus conferas: penſitetqꝫ vt q̃tum interſit intelligant. Incumbe omni ſtudio labo
re dexteritate prudentia vt opinionem illam: de qua ſuperius dixi quę fere in hominum mentibus obdurauit: aut
diſcutias aut mollias. Ita enim ⁊ illos priuatim ⁊ literatos omnes in cõmune promeritus fueris. Multum te in
hoc iuuabit. Pontanus noſter: cuius tanta eſt vel doctrina: vel auctoritas: vel vtrunqꝫ: vt ſperare ſit: eum ſi vires
intenderit: talem huic malo futurum: qualis aut Sphingi Oedipus: aut Hydrę Hercules fuit: ꝙ ſi quos nactus
fueris egregie pertinaces (ſunt enim ⁊ in volucrum ⁊ in terreſtrium genere animalia: quę fętidis gaudent) ad hos
tu ceu aui prępoſtera ortos luſtratos: ⁊ intemperijs actos ac plane depoſitos deploratoſqꝫ ne manum quidẽ ad
moueas. Nunc reſtat vt de me ipſo tibi aliqua dicam. Mirari te nolim ſi infinitos errores: quos iſti partim impe
ritia linguę: partim Ariſtotelicę diſciplinę inſcitia pręlegunt ⁊ defendunt in ſcholis: non coarguo. Nec enim hanc
prouinciam ſuſcępimus ſcribẽdi res phyſicas: vt cum illis tanq̃ in paleſtra (vt dicitur) certaremus de laude ⁊ glo
ria: quippe quos vincere nullũ negocium ſit: ſed vt vel nobis ipſis cõmentaremur hęc: ſi nullos habituri lectores
eſſemus: vel ſi quibus idem qui nobis ſtomachus eſſet: his ad bonas literas aliquid operculę adderemus. Nec. n.
ſpiritus magis magnos in hoc q̃ viles (vt ille inquit) afferimus. Nec de nobis quicq̃ magnopere arduum polli
cemur: ſed quędam tamen inueniſſe non negamus quę aggredientes ad hęc tantiſper morari non inuenta potue
rint. Illud tempus eſt: in calce vti dicamus: nos tibi interpretationem in paraphraſin phyſices pro noſtra veteri
ac ſtabili neceſſitudine volentes dicaſſe. Alioquin dicaturã hanc ſtipulatus a nobis es: quom eſſemus iſtic: Op
pigneratam tibi fidem reluimus: q̃q̃ pręſcriptione vti poteramus ⁊ fori ⁊ decẽnij. Sed beneficio harum legum
renũciant philoſophi: q̃bus in fraude ponit̃ vel furioſo abiurare gladium. Vale. Venetijs. M.CCCC.LXXX.

¶ Themiſtij Phyſices Liber primus: Interprete Hermolao Barbaro.

Nō ē Themiſ. ꝓhemiū hoc ꝙuis illi id Hermi. aſcripſerit. ſʒ Simplicij ſicuti il le facile cognoſcere poterit ꝗ callent lras grecas.

Librorum Ariſtotelis de auſcultatiōe phyſica facile ē aſſeq intētionē: ſi prius eiꝰ ptis phīę diuiſio: ꝗ de nā ē: ad memoriā reuocata: i mediū pferat: fortaſſe ꝟo opęᵽciū factuſi ſimꝰ: ſi vniuerſa phīę diſtō: ꝗ ab Ariſᵗᵉ ē iſtituta: a nobis hoc loco breuit expoſita explicataqꝫ fuerit. ¶ Eſt. n. vt corpis medicina: ita aię phīa pfectio. Porro aīe vna pars irrōnalis: altera rōnalis ē. Rurſuʒ eiꝰ ptis: ꝗ rōnalis eſt: vna ē portio irrōnalitati obſeruiēs: ꝗ itellꝰs prātis vocaꝫ. Altera portio ē ſeꝑata prius atqꝫ ſeiuncta: ꝗ dr̄ itellectus agēs. ¶ Preterea duplex totiꝰ aię vis habeꝫ: appetēdi vna: altera cognoſcēdi. Plane id genus qḋ pficit appetitū: qḋ totū in irrōnalitate ⁊ itellectu affectibꝰ irrōnalibꝰ delegato poſitū ꝯſtitutūqꝫ eſt: ꝑipateci actiuū adminiſtratiuumqꝫ ⁊ circa negociū actiōeſqꝫ ꝯſūmatū noīauere: fineqꝫ eius pticulę ſtatuerūt: boni delectū atqꝫ ideptionē. Alteꝝ ꝟo genus: qḋ in cōſpectione dūtaxat ⁊ eſtimatiōe reꝝ ſola ꝯſiſtit: cuiuſqꝫ finis eſt veritas: gn̄ali vocabulo ſpectatiuū ꝯtemplatiuūqꝫ appellari voluere. ¶ Iteꝝ genus hoc poſterius ſecatur in ſpēs. Nam ea ſpeculatio: quę circa res a mā nō ſeꝑatas verſatur: quęqꝫ auxilio ſenſus ⁊ viſionū ope ipm poteſtatis intellectū pficit: nālis ſcia nūcupaꝫ: ea rōne: ꝙ ⁊ circa eas res ⁊ in his ꝯſiſtere nā videaꝫ. Eam aūt ꝯtemplationeꝫ: ꝗ circa res mā oīno carētes ⁊ puriſſimā itellectus agētis actionē: nec nō circa illū actum intellectus poteſtatis verſatur: ꝗ vna cū itellectu agente ꝯficiꝫ: diuinaꝝ reꝝ ſcientiam: ⁊ primā phīaꝫ ⁊ metaphyſicā vocant: qꝛ ſcilꝫ poſt nālium reꝝ traditionē inſtituta illa ⁊ ordinata eē videatur. ¶ Ceteꝝ ea cognitio: cui ſubiectę ſunt res: ptim coniunctę māę: ptim abſtractę: Mathematica ⁊ ſcia de aīa nuncupaꝫ. Et. n. mathematicaꝝ reꝝ ſubſtantiā affinitate quadam ⁊ iterſtitio vtriuſqꝫ nāę ancipitem eſſe: atqꝫ intermediā autumant: eo ꝙ ſi vltimateꝫ: atqꝫ in cōe ſpectro māę ſint expertes: ſi dimēſum ipm diſcretionēqꝫ pticularem ac ſenſilem a mā diſiungi: atqꝫ auelli non poſſint. Idem de aīa dr̄. Ex ſenſibꝰ nāqꝫ ⁊ imaginatiōibus: atqꝫ illo ipſo itellectu potētię: multuꝫ ineſſe māę colligunt: ex agente ꝟo intellectu: quem caput eſſe animi Ariſtoteles oſtendit: aiunt eē aīam ab omni materia prorſus abiunctam: ꝗuis non idem Alexandro videatur. Veruꝫ alias philoſophię ptes diligentius ſuis locis exequemur. Nūc de naturali dūtaxat eſt agendum.

Contēplatio actiōis puriſſime itellectꝰ agētis: ac eiꝰ ꝗ̄ itellꝰ poteſtatis a ctiōis: ꝗ vna cū agēte ꝯficitur metaphyſica eſt.

Nō autumat Simp. ſciam de aīa mathematicā eē: vt ꝗdā credūt: ſʒ mediā iter nālē ⁊ mem. ſicuti ⁊ mathē.

Scientie naturalis: pars vna circa ꝑncipia reꝝ nālium: ꝗtenus nāles ſunt atqꝫ corporeę: qḋ prorſus idem eſt ⁊ circa ea quę neceſſario ꝯſequentia ſūt ⁊ cōnexa ꝑncipijs. Altera pars circa ea verſaꝫ: quę ex ꝑncipijs oriuntur. Ex his quę de ꝑncipijs oriunꝫ: quędā ſimplicia habenꝫ quędam cōpoſita. De ſimplicibus ea pertractat ſciētia: quę de cęlo eſt ab Ariſtotele inſtituta. Nam prioribus duobus voluminibus de quinta ſubſtātia eius: quod ꝓpter cęlum eſt diſputatur. Superqꝫ perēnitas etiaꝫ illius oſtenditur. In reliquis duobus libris de ꝗtuor elementis agiꝫ: quę ſub lunę orbē ſunt: ꝗtenus ſimplicia ſunt ⁊ ꝗtenus motus ſimplices hn̄t. Sic eni vt arbitror melius dr̄ ꝙ̄ Alexandro viſum eſt: ꝗ de perpetuitate ⁊ orbiculatiōe addit ēt de quolibet corꝑe naturali: ſeu de mundo vlꝫ in his libris traditaꝫ eſſe diſciplinam. Nam de nālibus rebus: quę ſūt nāles in his libris: quos mō exponimus: agi ipſemet Alexander fateꝫ. Omne aūt compoſitū nāle eſt: de compoſito ꝟo nulla ibi fit mentio: ſed de ſimplici tm̄. Queadmoduꝫ ⁊ ipſe Ariſt. in tertio operis ſui volumine maniſeſte declarat. De ꝑmo ingt elemēto iam dictū ⁊ quale ſit nā ⁊ ꝙ̄ incorruptibile igenitūqꝫ: reliquū eſt de duobus dicere: duo aūt itellexit ꝗtuor elementoꝝ cōplexiones: quę duobꝰ generibꝰ motuuꝫ ſubijciunꝫ: vni ꝗ migrat a medio: alteri ꝗ tendit ad mediū. Simplicia porro nūcupauit elemēta. Quom ꝟo compoſita oīa ⁊ genita ſint ⁊ corrūpanꝫ. Simpliciū aūt reꝝ: quędam ſempiternę: quędam gn̄ationi ⁊ interitiōi obnoxię habeant. De ſempiternis agiꝫ in priorībꝰ libris ꝗ de cęlo inſcribunꝫ vt ſupradixi. De genitis ⁊ interituris ꝗtenus ſimplicia ſunt in tertio ⁊ ꝗrto. ¶ Sed quom de gignēdis caducſqꝫ iam eēt dicēdū. Primū duo volumina de gn̄atione ⁊ corruptiōe ꝯſcripſit: ꝗbus nāę rerum eaꝝ quę gignuntur quatenus ſunt gignendę: ⁊ ea quę cōiter ꝯſequunꝫ quatenus hꝰ ſunt pleniſſime ꝯtinenꝫ ⁊ indicanꝫ. ¶ Preter hęc alia iteꝫ de rebus alijs ſcripta idem Ariſtoteles religt. Nām vtiqꝫ eoꝝ reꝝ quę ſupra nos regione prima generāꝫ: ꝑ eos libros: quos Metheorologicos vocamus: abūdāter edocuit. De his ꝟo quę īfra nos ꝓducunꝫ: in aīs ſatiſſecit: in ea inſtitutiōe: quę metallorū nās nobis cōplectiꝫ. Et qm̄ in tria genera ſerre animās nā diducitꝫ. Aīalia: frutices: ⁊ ea quę qꝛ ex vtroqꝫ nāꝫ habēt Zoophita appellanꝫ: ceu iter aīalia atqꝫ plātas ambigua ⁊ in amboꝝ geneꝝ collimitio ꝯſtituta. De aīalibus veluti per quendam hiſtorię modum executus eſt in his libris: quos de aīalium hiſtorijs īſcripſit. Rationes ꝟo atqꝫ cauſas in his libris aperuit: quos de gn̄atiōe aīalium ptibꝰ motibꝰ ſomno ſimilibuſqꝫ cōpoſuit. Eodem pacto de ſtirpibus atqꝫ plantis duplici via ⁊ rōne diſſeruit. Hęc eſt vt ꝙ̄ breuiſſime dicam nālis phīę diuiſio diſtributioqꝫ a peripateticis prodita.

Liber de cęlo

3 Alexan.

Liber de generatione ⁊ corru.

Metheoroꝝ

De aialibus.

Nālis ſciētię diuiſio.

Preſentis aūt operis ſūma itentio eſt ea docere: quę vlꝫ inſunt in rebꝰ naturalibus: qua naturales ſunt. Ideꝫ eſt aūt ⁊ corporeas dicere ⁊ naturales. Plane principia ſunt oībus cōia: quęqꝫ annexa principijs. Principia ſunt ea: quę phī cauſas: ⁊ concauſas vocant cauſę apud Ariſtotelicos ſunt efficientes ⁊ fines: cōcauſę forma ⁊ materia: ⁊ poſtremo elemēta. Veꝝ Plato addidit cauſis exēplari: cōcauſis officialem ſiue iſtrumentariā. Quā ꝟo inſtitutio hęc de his rebꝰ ſit: ꝗ inſunt naturalibus vniuerſaliter rebus: ſtatim exorſus Ariſtoteles oſtendit. Neceſſariū aīt eſt naturę ſtudioſis in primis: ea vt videat: atqꝫ diſcutiat: quę ad ꝑncipia ꝑtinent. Idem declarat in tertio volumine. Eſt ingt maniſeſtuꝫ: ⁊ ob hęc: ⁊ qꝛ oībus videnꝫ: hęc eſſe cōmunia vniuerſaliter: iſta eſſe conſideranda: ab his qui debēt ſingula ⁊ ꝑticularia ꝓſequi. Eſt eniꝫ poſterior reꝝ particulariū ſpeculatus eo qui vniuerſalium eſt atqꝫ cōmuniū. ¶ Quoniā ꝟo natura quodā pacto efficiens primū eſt: naturalium rerum ⁊ principiū motus: vnde fit vt quęlibet res naturalis in ſeipſa ſui motus principiuꝫ habere dicaꝫ. Neceſſarius oīno tractatus erit de motu ei qui naturalem ſciētiam volet ediſcere. Rurſum cum tempus metiaꝫ: oīa ꝗ mouentur: ꝗ aūt mouentur in loco eſſe ſit neceſſarium: ⁊ temporis: ⁊ loci naturę videntur eſſe explicandę. Item

Opis itētio.

quom corpus tpͤs locus motus ꝯtinua ſint:neceſſe ē edo cere qd ſit ꝯtinuū. Atqȝ hęc ſūt ea quę nos ꝯſītia dixim⁹: ⁊ anneꝁa ꝑncipÿs. ¶ Sed īter hęc īcidunt qōnes: ⁊ ea q̄ de inani eſt: ⁊ ea q̄ de īfinito. De īfinito ea rōne: q᷑ quom ⁊ nālia corpora ⁊ motus, ⁊ locus, ⁊ tempus ꝯtinua ſint ⁊ dimēſum habētia: neceſſe eſt eē ſectilia in īfinitū. Itē vel īfinita eſſe vel finita: vel ꝑtim finita: partim īfinita. Quū vo nōnulli ſunt arbitrati locum eſſe inane qddā ſpatiū: ⁊ carentē corꝑe dimenſionē: iure ſermo is q̄ eſt de vacuo ei q̄ eſt de loco ſuccedit. Quī ꝑſertim phyſicoꝝ plurimi ⁊ qdem non ignobiles vacuū īter principia numerauerūt. Phyſicę igitur diſciplinę omnis ſunctio circa ea eſt: quę vel cōmuniter in rebus inſunt naturalibus: vel videnť vtiqȝ ineſſe: q̄uis non inſint.

Inſcriptio.

Cauſa etiam īſcriptionis pȝ: docet.n. de his rebus eſſe tractandū: quę nālibus cōiter īſunt: quia nālia ſūt. Proīde me rito vl̄e quodam nomen eſt inditū operi de phyſico.ſ.auditu: ſiue de auſcultatione nāli. Cęteꝝ auſcultatio dī ceu ad eum modum elaborato exa ctoqȝ opere: vt in auditionem ꝑceptionēqȝ aliÿs ſit ꝓpoſi tum. ¶ Adraſtus vo in his libris: quos de ordine cōmē tationū Ariſtotelicaꝝ ꝯſcripſit: tradit a nōnullis eſſe de ꝑncipÿs īſcriptū: a qbuſdam de phyſico auditu: aliquos priora qnqȝ volumina d̄ ꝑncipÿs īſcripſiſſe: reliqua tria de motu: hoc etiaȝ ſenſiſſe videť Ariſtoteles: quom mul tis in locis hac diſtinctione meminerit.

Cōmētatiōes cōcri qb⁹ res altiores ſubti lioreſqȝ agita bant: auſcul tatorias ſoli tus ē appella re Ariſ. de q̄ re ī ſine phyſi mi huius.

Utilitas.

Qb⁹ artibus mechanicis nālis ſcia ꝑn cipia ſubmi niſtrat.

Ceterum nālium reꝝ ſcientia: nō ſo lum ad eas res vtilis eſt: q̄ in vita tractanť: vtpote quę ⁊ medicinę ꝑn cipia pręheant ⁊ mechanicis cęteriſqȝ hꝰ ar tibus ſubminiſtret. Quęlibet eni ⁊ nām ſub iectę materię ⁊ nāles viſas ſpeculať. Iteȝ non ſolū ꝓficit ea cognitio: ꝑtem illā animę nobis aſſociatā atqȝ cōplici tam: eo mō quo theologia ꝑtem ītelligibilem: atqȝ ſupre mā: ſed ēt reliqs virib⁹ ⁊ poteſtatib⁹ aīę plurimū affert: ⁊ vtilitatis ⁊ ornamēti. vī.n. ad virtutes actiuas adipiſcē das ſcia nālis maximū habere momentū. Primū ad iu ſtitiā: q̄ ſiqdē elemēta ⁊ reliq̄s ꝑtes orbis vniuerſi: ⁊ ſibi inuicē cedere: ⁊ ſuū amare quęqȝ ordinē: ęq̄bilitatēqȝ ſer uare geometricē plane ꝓſpicimus. Uñ ab auaritia ⁊ poſ ſidēdi libidine nos faciet abhorrētes. Ad ꝯtinētiā deide tēperātiāqȝ ꝓficiet: quom doceat eā eſſe nām voluptatis: vt nō ſit ea vllū aut ꝑ ſe ac ſuapte nā bonū: ſȝ poſteri⁹ qddā ⁊ ſubſequēs: dū id qd vehemēter moueť ⁊ magnoꝑe expetendū vī: multa ēt cum turpitudine ꝑter nāȝ cōmix tū ⁊ coingnatuȝ appareat. Huiuſmodi itaqȝ ſtudiū phię facile nos a corꝑis voluptatib⁹ deterrebit: atqȝ ab extraȝ oīuȝ cupiditate: q̄ externa quom ſint: plurimū admirari ⁊ ꝑcioſa exiſtimare ſolemus. Uñ illud eueniet: vt ⁊ iuſti ⁊ ꝯtinētes eſſe poſſim⁹: ⁊ in cōi hoīum ꝯſuetudīe atqȝ cętu: ꝯſultiſſimi ⁊ prudētiſſimi eſſe videamur. ¶ Sed ⁊ phyſicis ⁊ fortitudo ſumeť ꝯ mortis metū: quom didice rimus hoīem vix eē portiūculā ſenſilē vniuerſi: ⁊ viuēdi ſpatiū vix toti⁹ tpis eſſe momentū. Iteȝ genitū oē corrū pi diſſoluiqȝ in ſimplicia oportere: ⁊ ꝑtes ꝓprÿs elemen tis reddi: atqȝ reſtitui vniuerſitati. Nihil.n. aliud ē corru ptio q̄ȝ diſſolutio diſſipatioqȝ ꝯpoſiti: ꝑ quā vt dixi ꝑtes in gn̄alitatē.i. nām ſuam recurrētes reciprocanteſqȝ q̄ſi accepto ferunť vniuerſitati renouanť ea: q̄ ꝯuenerant: ꝯfirmanť ea: q̄ debilitata fuere atqȝ ꝓſtrata. Cęteꝝ nunc ſiue paucis poſt ānis emori in nulla eē ponēdū rōne ei: q̄ tpis numeꝝ atqȝ adeo īfinitudinē ęſtimarit. Et ſi ſepa ratā illam aīi ſublimitatē ad ea cognoſcēda traduxeris: q̄ a corꝑe ſūt corꝑeiſqȝ remota: nūc penit⁹ cupieris vita ex cedere. Qui vo ita eſt aīo ꝯſtituto atqȝ cōpoſito: vt mor tē ꝯtemnat: qd eē pōt tam admirabile: qd illi⁹ queat mē tem ꝑuertere. ¶ Prudentiā quoqȝ cū plurimā hēat cū intellectuali aī ꝑte cognitionē: ea maxīe iuuabit diſcipli na: quę nām reꝝ oſtēdit ⁊ edocet. Excelſo itē aīo eſſe atqȝ magnifico faciet ea ſcia: q̄ ꝑſuadet nihil eē magnū aut exi miū in reb⁹ humanis. Quom vo ita reuocamus mētē a ſenſib⁹: vt nulli cupiditati ꝑturbationiqȝ pareamus: ſed modicis: atqȝ adeo ītra deſideriū nāę ꝯtenti: noſtras poſ ſeſſiones velimus eſſe cōes: alienis ſuſtineam⁹: liberaliſ ſimi ⁊ munificētiſſimi efficimur. ¶ Iam vo maximū il lud atqȝ optimū gen⁹ vtilitatis: q̄s nō ꝓſpiciat: Qd ⁊ ad aī noſtri ſubſtantiā cognoſcēdam: ⁊ ad ſeparataꝝ diuina rūqȝ reꝝ notitiaȝ capeſcendā: hęc potiſſimū rō atqȝ via eſſe videať. Qd ⁊ Plato dicit: q̄ ex nālium motuū perce ptiōe: ad eam ſubſtātiam īueſtigandā ꝓrexit: q̄ quom ſe ipſamet moueat: ꝑdita eſt ītelligentia ⁊ diuinitate. Sȝ ⁊ Ariſtoteles quoqȝ hoc ipſo oꝑe ex perēnitate motus or bicularis: imobilē quādā ſubſtātiā adinuenit: quę motuȝ oīum origo eēt ⁊ cā. ¶ Accedit ad gr̄aȝ: q᷑ huiuſcemodi ſtudiū phię: nr̄aȝ erga deū obſeruantiā pietatēqȝ multū adauget: ⁊ tanq̄ȝ cōcalefacit. Nā cognitis hīs ꝑfecte q̄ ſe cit deus: in admirationē cōmendationēqȝ ſui oīum aīos atqȝ ora ꝯuertit. Hāc aūt admirationē ꝓpenſa charitas: fidesqȝ ac ſpes: certiſſime ꝯſequunť: ꝓꝑ hęc maxīe phyſio logię dāda eſt oꝑa vel īpenſiſſima: q᷑ ſi vtilis eſt ea ſcia: certe vtiliſſimū erit hoc opus: quo toti⁹ phyſiologię ꝑn⁹ ꝯtinenť: ſine qbus nālem diſciplinā cōplecti nō eſt: quē admodū ex initio ſtatim Ariſtoteles docet. Tūc inqt in telligere vnūquodqȝ arbitramur: quom cauſas cognoſci mus primas: ⁊ ꝑma principia vſqȝ ad elementa.

Ordo.

Siquid aūt ⁊ de ordine hui⁹ oꝑis eſt di cendū ex v̄bis Ariſt. q̄ nos ſuꝑ recitauimus: manifeſtū erit ꝑmos hos libros hēri in nāli ſcia: vtpote qbus ꝑn⁹ nālia ꝯtine anť. Nā poſt morales ſcias quę ad vitę nr̄ę īſtitutionē ꝑtinēt: ⁊ poſt rōnales q̄ nobis tradūt regulas diſcutiēdę diiudicādęqȝ v̄itatis: capeſcēda erat reꝝ nā liuȝ diſciplina. ¶ Quā aūt Ariſtotelicū opus hoc ſit ſuꝑ uacaneū eſt īueſtigare: quom res ꝯtrouerſa nō ſit: ꝑſertiȝ quom in his libris: quoꝝ auctorē fuiſſe Ariſt. nemini du biuȝ eſt: ipſemet Ari^{ſt}les opus h̄ liqdo videať agnoſcere. Pręterea ſtudioſiſſimi ei⁹ diſcipuli: ⁊ oēs demū Peripa tetici Ariſtotelicū op⁹ h̄ eſſe meminerant: quoꝝ nōnulli quoqȝ repti ſūt: q̄ id in capita exceperit: ⁊ breuiaria īdidē cōpilarint. ¶ Quom itaqȝ bifariā diuidanť hi libri: ꝑo rib⁹ qnqȝ voluminibus de ꝑncipÿs deqȝ his q̄ ꝑncipÿs ſūt anneꝁa: ⁊ his q̄ veniūt in qōnē agi. Adraſtus putat: in ſexto initiū ē motu capi: tribuſqȝ reliqs vniuerſaȝ de mo tu ſnīam promi: ⁊ nālis ei⁹ rei ſpeculamina pleniſſime iu dicari. Quare ⁊ Ariſto. ipſe h̄ diſcerniculo nomēclaturę ſolitus eſt priora qnqȝ de ꝑncipÿs vocare: poſteriora de motu. In ꝑ eoꝝ q̄ de ꝑncipÿs ſūt agiť de cōcauſis mā vi delȝ atqȝ foīa: ⁊ de ea q̄ formę opponiť ꝑuatiōe. In 2° de cā efficiēte tractať: quā eſſe nām dicit: ⁊ ſilr de ipſo fine: ⁊ q: ſunt alię quoqȝ cauſę: q̄ ꝑ accīs cauſę efficientes vi denť eē: eodē libro 2° de hꝰ genere cauſaꝝ egit: q̄les ſūt caſus ⁊ fortuna. Quom aūt ſtatueret nām eſſe ꝑncipium motus: ⁊ earū deinceps reꝝ oīum: quę motus alicuius ꝓ prietate indicatur: atqȝ deſignanť. In tertio docuit qd eēt motus: ⁊ in vniuerſuȝ ⁊ ſingillatī ſingula genera. Quom vo cōtinuus ſit naturalis motus: oē aūt ꝯtinuū in īfinitū ſit ſciſſile: eodē tertio libro ⁊ de īfinito: ⁊ de ꝯtinuo diſpu tatur. Corꝑa autem naturalia cū loci egeāt: ⁊ eius in quo ſūt: ⁊ eius in quo mouenť. ea ratione: de loco diſſeriť ī q̄r

Morales ſci entię reꝝ nā liū diſciplinā ꝑcedet ordī.

Nō opus ſit Ariſtotelicū dubio.

to. Ad hec quom nõnulli putarent locum eſſe vacuum interuallum: atqꝫ inter principia ipſum inane magno plauſu conſenſuqꝫ collocarent: in eodẽ libro: eas exulterat queſtiones: q̄ de inani atqꝫ vacuo ferebanť. Item quom motum omnem metiatur tempus: neceſſariũ videbatur de tempore diligẽter eſſe accurateqꝫ perquirẽdum: ita q̄rtus liber finit. In q̄nto: motum q ꝓprius eẽt ab alijs mutationibus ſeparauit. Iam q̄ oppoſitiones: pugnãtique tum motus ad motum: tũ quietis ad gerẽ: q̄ motus itez viciſſim geriſqꝫ haberentur: poſtremo q eſſet motus vnus deinceps oſtendit: hactenus hec. Ego vero additis paucis conuertar ad expoſitionem.

In qb⁹ diſſẽ ſerit Ariſ. ab alijs phis.

EX his igitur q ante Platonez fuere philoſophatiqꝫ ſũt: Thales ⁊ Anaximãder: atqꝫ hi oẽs: vtpote q poſt diluuium: ⁊ rerum neceſſariaꝝ inſtaurationem: ſtudium phie primi in Grecia excitauerint: quom rerum nãliuz cauſas quererent: q inde ac ab vltimis inchoantes ſola mãlia ⁊ elementaria ꝑncipia cognouerunt: que poſtmodũ nobis tanq̃ reꝝ omnium principia paſſim idiſcreteqꝫ tradiderunt. Xenophanes aũt Colophonius: ⁊ diſcipulus eius Parmenides: mox ⁊ Pythagorici ꝯſimãtiſſimam q̄dem reꝝ nãlium: atqꝫ earum quoqꝫ: que trans nãm ſunt: ſed plenã enigmatuz ambiguitatumqꝫ nobis phiam reliquerũt. Anaxagoras quoqꝫ Clazomenius efficientem cãm adinuenit itellectum ac mentem: q̄q̄ in redditione ⁊ aſſignatione cauſaꝝ rariſſime vſus eſt ea: qđ in Phedone Socrates momordit. Tametſi nõ erat id magnopere abſurdum: nam ⁊ Timeus ⁊ Plato: qui Timeum introduxit: q̄uis efficiẽtes cauſas ⁊ exẽplares: ⁊ fines propoſuiſſent: tñ corporaliuz cauſaꝝ ꝓbationes: nõ ex illis: ſed ex planis figuriſqꝫ demũ ab ipſa elementoꝝ nã duxerunt. Verũtamen ipſe Plato Pythagoricoꝝ Eleatarumqꝫ placitis: q̄ inuoluta ſubobſcuraqꝫ ferebanť: lucẽ quãdam vtiqꝫ intulit: ⁊ ea que vltra naturam ſunt elegantiſſime cecinit. In naturalibus quoqꝫ rebus atqꝫ genitis elementaria principia diſſeparauit a reliquis: huiuſmodiqꝫ ꝑncipia primus Plato dicitur appellaſſe elementa: vt Eudemus eſt auctor. Efficientes item cauſas ⁊ exemplares ⁊ finez: ita tradidit vt diſtincte inter ſeſe eſſe viderenť. Nam materiam ſimul ⁊ formã: Ariſtoteles ex eiſdẽ ꝑncipijs comperit. Is efficientem cãm diuinum ſtatuit itellectuz. Finem aũt illius bonitatẽ ꝓpter quã vnũquodqꝫ ſenſile itelligibilis exemplaris ſimilitudinem gerit. ¶ Ab his igiť: qui Platonem anteceſſerunt: non ſolum in eo diſſentit Ariſtoteles, ꝙ efficientẽ cãm intellexit: veꝝ etiã ꝙ materialem enucleatius vidit ⁊ prodidit. Naz quom illi homiomerias: hoc eſt ſimilares particulas: vel vnuz ex quatuor elementis vel plura vel oia rerum eſſe principia cenſuiſſent: vel inſectilia vſqꝫ corpora ꝓueniſſent: Ariſtoteles ⁊ homiomerias ⁊ quatuor elemẽta diſſoluit: atqꝫ ipſam corporalez naturam in formã materiamqꝫ diduxit: quẽadmoduz ⁊ ante Ariſtotelem, Plato, ⁊ ante Platonem, Timeus Pythagoricus fecerant: arbitrati ꝓxima principia eſſe q̄tuor elemẽta: ⁊ ante elementa ſuperficies. Principia vero prima elementaria eſſe formã atqꝫ materiaz. ¶ A Platone aũt ſimul: ⁊ ab his q Platonem ꝓceſſere Ariſtoteles videť in eo euariaſſe: ꝙ cũ nõnulli: videlꝫ hi q ante Platonez fuere: de naturalibus rebus ꝓinde: atqꝫ de oibus diſputauiſſent. Nõnulli ita egiſſent de naturalibus rebus q̄tenus in mũdo habenť: ⁊ quatenus ſunt partes mundi: ita vt in libris de mũdo huiuſcemodi ꝓncipia queſiuiſſe tradidiſſeqꝫ videanť: quẽadmodum ⁊ Plato: quiqꝫ ante Platonem fuere cõplures lactitaſſe reperiunť. Ariſtoteles naturalia oia: quo ſe queqꝫ ordine habeãt: edocuit. deqꝫ ipſo corpore naturali: quale ſit ſua pte natura: ẽt ſi nunq̃ fuiſſet mundus dicato ſeorſum opere cõmonſtrauit. Sed ⁊ in elementis aliud a materia priuationez eſſe oſtendit: quom Plato ante aut materiam: aut ex materia priuationẽ diffiniuiſſet. Ceteruz quom cãm efficientẽ alij deſeruiſſent. Anaxagoras vero atqꝫ Plato: idem eſt aũt ac ſi Pythagoricos dicerez: diuinum itellectũ efficientẽ eſſe cãm voluiſſent: vn⁹ Ariſtoteles adiuncte ⁊ ꝓpinque reꝝ cauſe laborãs: nãm id genus cãm efficientẽ expreſſit: quã Plato inſtrumentariam eſſe putauerat: moueriqꝫ ab alio: ⁊ mouere ſubinde alia. Verum Ariſtoteles non ſiſtit in ſola natura: ſed ad imotam quãdam ⁊ mouentem oia cãm eſt ſuperuectus: vniuerſaqꝫ: q̄ mouerenť in huius operis calce pẽdere inde: atqꝫ nũ acutiſſime comprobauit.

Genus phãdi Ariſto.

GEnus quoqꝫ philoſophandi Ariſtotelis differt a ceteris q̄ten⁹ obſcuritates ⁊ ſcrupos illoꝝ trãſtulit in ꝑſpicuam quãdam ⁊ ꝓpriam expoſitionem. Et vim ꝓterea ꝓbationib⁹ ⁊ ſyllogiſmis adiecit. A Platone aũt eo vſqꝫ videť diſſenſiſſe ꝙ demonſtratiões aptius illuſtriuſqꝫ induxit: q̄qꝫ eaꝝ principia a ſenſu ⁊ ab euidentibus rõnib⁹ ſumit. Ab oibus ꝓterea ſimul in eo diſſidet Ariſtoteles: qđ partes oẽs philoſophie naturalis vſqꝫ ad ſingularia euolutas ac reſolutas reliquit. ¶ Quom aũt ſcriptoꝝ cõmentationũqꝫ ſuaꝝ ſpecies duas haberet: vnam eoꝝ q̄ exteriora noiabat: q̄les erant hiſtorice ⁊ rhetorice meditatiões: demũ omnia ea que minus: tum cure ac diligentie: tum intentionis ⁊ ſtudij requirebant. Alteram eorum que auſcultatoria nuncupabat: in quib⁹ philoſophia remotior ſubtiliorqꝫ agitabať. Ex quoruz numero habeť hoc opus: cui titulus eſt de phyſica auditione. In auſcultatorijs data opera voluit obſcurus eſſe: ratus hunc in modum obiter poſſe rudiora ingenia ab huiuſmodi ſtudio quaſi reici deterreriqꝫ: vtpote quibus futurum ſit: perinde ac ſi neqꝫ ſcripta q̄dem vnq̃ fuiſſent. Quapropter Alexander poſt Perſarum euerſionẽ hec ad illuz ſcripſiſſe ferť. ¶ Alexander Ariſtoteli ſalutem. Non recte feciſti ꝙ auſcultatorios libros foras inuulgaueris. Nam qua alia re ꝑſtare ceteris amplius poterimus. Si ea q̄ abs te accepimus oiuz prorſus fiant cõmunia: ego vero malim doctrina anteire q̄ copijs. Alexandro vero reſcripſit Ariſtoteles his verbis. ¶ Ariſtoteles Alexandro regi ſalutem. Auſcultatorios libros quos editos quereris: ⁊ nõ proinde vt archana abſconditos: ſcito neqꝫ editos eſſe: neqꝫ non editos. Cognobiles. n. his tñ erunt: q nos vtiqꝫ audierint. Vale. Plutarchus Cheroneus in vita Alexandri de editione librorum metaphyſice hec vltro citroqꝫ fuiſſe ſcripta meminit.

Commentationũ Ariſ. due ſpecies.

Alexãdri regis epla ad Ariſto.

Ariſ. reſpõ.

1 EST antẽ totius opis ꝓpoſitum nãe earũqꝫ reꝝ ſciaz rationẽqꝫ explicare: que a nã ꝓducuntur. Nam ſine ratõe cognoſcere facile eſt cuiuis homini. ꝓſit. n. oẽs qui ſano ſunt ſenſu dicere hoc terraz: illud aquã: hoc plantam: illud aĩal eſſe. Is vero q cũ certa cognoſcit ſcia: neceſſe eſt principia rei cognite priora cognoſcat: quod ⁊ alie artes rõnales declarant. Grãmaticos ſiquidez dicimus: non qui nomina auſcultant: ſed quibus in promptu eſt dicere: ex quot conſtet elementis nomen vnumquodqꝫ. Item muſicos vocamus: non qui ſumma aure cantus excipiunt: ſed qui in tonos ⁊ ſemitonia ſciunt diſſoluere.

Ab hoc loco ꝑncipium ſumit The. paraphraſis ꝓhemij: a ꝑn ſtatũ opis itẽtionẽ iacet: ⁊ ait Simpli. ſ illoco. ⁊ hoc idem voluit The. oñdet.

2 SEd qui fieri pōt dubitauerit q̄ſpiā: vt de pncipiys demonſtreē quoq̄: Nam ſi demonſtratio ex prioribus exiſtit priora inueſtigantes: pncipioꝝ pncipia inuenire velle videbimur. ⁋ Sed ſoluitur. Id qđ prius eſt dupl'r ſolet referri: ⁊ ad nos ⁊ ad naām: nobis ea priora videnē eſſe quę notiora ſūt nobis: queq̄ facilius poſſum⁹ deprehendere: queadmodū nomina ⁊ ſyllabę manifeſtiora q̄ literę ſunt. Naturę aūt priora ſunt illa: quę ex ſub ſubſtātia ſimpliciora quoq̄ habenē. Queadmodū literę ſimpliciores ſunt q̄ ſyllabę. Contrarius vo eſt vtrinq̄ pceſſus. Nos ex cōpoſitis ad ſimplicia vtpote naturę priora reſoluimus. Natura cōtra ex ſimplicibus compoſita fabricatur.

3 QUom igiē compoſitoꝝ rōnem exigimus: ea ex naturę priorib⁹ inducere oportebit. Quom vo de principys agimus ex his q̄ priora ſūt nobis: ⁊ eſt illa qdem propria demonſtratio: hec vo q̄q̄ nō pprie: tn̄ ſufficiens ad demōſtrāda ea quę volum⁹.

4 ⁋ Si itaq̄ pncipys oſtēdendis: icipimus a cōioribus ⁊ plura cōphendētib⁹: nemo mireē. Quia ex illis ad pticularia veniemus: cognobiliora ſiqdem nobis cōia ſunt aliquāto q̄ ppria: ſunt.n. tanq̄ compoſitiora q̄ ppria. Nā ⁊ in ſenſilibus videre licet: accedētis pcul aīalis celerius totū corpus: q̄ caput: aut manū: aut pedē: aut ptem aliquā cōphendi. Eodem modo prompti⁹ eſt dicere id qđ pz eminus aīal eſſe q̄ hoiem. Ita ⁊ in his quoꝝ rationes quęrimus: vniuerſalia atq̄ cōia: manifeſtiora ſunt nobis q̄ pxima ⁊ pticularia. Quippe q̄ magis pmiſcua cōfuſioraq̄ ſint q̄ particularia. Eſt.n. penes intelligentiā totū qdā id qđ eſt vniuerſale: ptes vo ea q̄ ab illo cōplectunē. Ita ⁊ rhetores ſolent cōmunia capita prius proponere: moꝝ de vnoquoq̄ genere ſingillatim diſputare atq̄ perpendere. Eodem pacto ⁊ in libris reſolutoriys: is qui eſt de ſyllogiſmo tractatus: prępoſitus eſt ei qui quęrit de demonſtratione: dialectico: atq̄ ſophiſtico. Quom.n. a cōmunioribus initiū capimus facilius cuiuſuis rei qđ propriū eſt atq̄ propinquum aſſequimur: ſed ⁊ primę quoq̄ imaginatiōes viſioneſq̄ indiſcuſſę inexplanateq̄ habent: ⁊ a cōmunibus ſimulachris impreſſę inuectęq̄ ſenſibus: q̄ ſm naturam generalitas ſpecialitatē antecedit atq̄ pcurrit. Itaq̄ pueri ab vniuerſalibus inchoantes nullo diſcrimine viros oēs arbitranē ⁊ appellitant patres: mulieres matres: vtpote q̄ marem ⁊ fęminam pinde ac cōia quędā vocabula prius intelligant: q̄ ea quę parentum ſunt ppria. Idē dixerim ᵃ de nomine ⁊ diffinitione: appello nomē id qđ diffiniē. Uerbi grā: hoiem. diffinitionē vt aīal terreſtre bipes itelligēs. Nam hō vī confuſe vlr ſignificare: pōtq̄ ſi cōmunionē aut conſortiū nois ſpecies: pro alys etiā num plerīſq̄ rebus capi: veluti p hoie ficto pictone. Sed diffinitio vī ſubſtantiam ſubiectā in mēbra ptiri. Eſt igiē hic maxīe auſpicandum.

Alio mō vī Them. Ariſ. intelligere ⁊ Alex. ⁊ Simpli. hoc in loco: q̄ Auer. ⁊ latini: ſi recte ppendanē ei⁹ vba. nō.n. ob id dixiſſe Ariſ. volunt ab vlib⁹ ad pticularia eſſe deueniendū: ⁊ vt māifeſtaret ordinem pceſſus i pbia nāli. ſ; tm̄ mō vt doceret q̄ pacto ſit ipſe oñſurus pn⁹ nālia: q.ſ. p q̄dā cōia tanq̄ per notiora.

5 Longe diuerſa ē Them. expō ab expōne Simp. nā Them. nomen diffinitiōi cōparat: tāq̄ qd cōme q: nomē ſit plra ſignificaē ⁊ pl'ibus accōmodari: ⁊ diffinitiō vni tm̄ ecl. Simp. autē: quē Auer. ⁊ latini ſt iſecuti: nomē velut rem qđdā cōpo⁰ⁿ idiſtincte ſignificās ea: q̄ p diffinitionē declarant. vl vī

6 NEceſſe eſt pncipiū vnū eſſe: vel plura: ⁊ ſi vnū: aut mobile aut imobile: finitū: aut infinitū: ſi plura: rurſus aut mobilia ᵇ aut imobilia: nūero aliquo terminata: aut īfinita. Sunt.n. nōnulli q̄ infinita pn⁹ poſuerunt: q̄les Anaxagoras Democritusq̄ fuere: veꝝ Democritus ſubſtantiā atomoꝝ.i. idiuiduorū corpoꝝ arbitratus vnā eſſe genere ſola effigiatione diſcreuit. Anaxagoras ᶜ vo homiomeras ſuys q̄litatib⁹ diſtinxit

7 caliditate: frigiditate: nigritia. ⁋ Eodē mō diducti ſunt itē in ſectas q de entib⁹ apud veteres philoſophati ſunt. Illi entia putabant eſſe principia: quęrentesq̄ quot eſſent entia: inueſtigabāt quot eſſent ponenda principia: pcipue q̄ fortaſſe Parmenidē ⁊ Melliſſum: q quom vnū ens eſſe ⁊ imobile ſtatuiſſent: non tamē vnū principium ⁊ imobile efficere potuerunt. Nam quom principium ex eoꝝ genere ſit: quę referunē ad alterū: plura ſecū trahat ē neceſſe: atq̄ tot demū: atq̄ ea: quot ⁊ quoꝝ pncipiū eſt. Alioq̄n quom dicāt ens imobile ſe ipſos obiter pdunt. Ens illud nequaq̄ p principio accepiſſe. Quo.n. pacto aliud qdpiam gignereē ex eo principio quod moueri non poſſet:

8 COntra hos aūt diſputare minime cōgruit phyſico. Sꝫ q̄obrē inquies: q̄m motu ſublato: pncipia tollunē nālia: imo vo ipſa plane nā. Probare āt atq̄ addicere pncipia ppria nullius eſt artis: queadmodū neq̄ ad geometram ptinet puncta ⁊ lineas demōſtrare: neq̄ ad arithmeticū vnitates: ſꝫ ex his veluti ſubiectis: atq̄ conſtitutis ea efficere atq̄ colligere quę cōſecunē. Quā pſertim ex q̄b⁹ oñdere poterit phyſicus nāꝫ eē: Num ex pn⁹ aliquo nāli: At ſumereē pro argumento qđ erat in q̄ōne diſcuſſioneq̄ poſitum. Num ex alys q̄buſuis extriſecus: At nō demōſtraret vt phyſicus: ſed ſiqua eſt ſcia prior nāli: illa vtiq̄ cōſcēda eēt atq̄ ide haurire ac petere pncipia oporteret: queadmodum a nāli principia medicinę: a Geometria perſpectiuę petunē. Qꝫ ſi grauaberis: vtī ea ſcia oportebit: quę cōis inſitaq̄ eſt oībus artibus: quęq̄ p pbabilia tn̄ demonſtratiōes ſuas ⁊ rōnes iducit. Ceterum ſiue hoc: ſiue illo mō: pceſſeris: nō diſputabis vt phyſicus: ſed aut vt Dialecticus aut vt Phus primus.

9 QUamobrē docere quot: ⁊ q̄ principia ſint naturę ſpectat ad phyſicū: ſed q nā ſit: nō ē amplius phyſici fūctio: q̄uiſq̄ illi directo minime videanē tollere nām: nihilomin⁹ ex his q̄ dicūt: id liquido ſequiē. Qui.n. minime cōcedit motum eſſe: neq̄ vtiq̄ pncipiū motus dabit. Id autē eſt ipſa porro natura. Qꝫ ſiqui pncipia q̄q̄ cōcedūt: tn̄ hic tamen quę ſequunē: ex principys male cōcludunt: ſtati ad phyſicum ptinet ea videre in q̄bus falluntē. Si vo ppter difficultates aliquas quas diſſoluere neſciebant: ſuſtulere principia naturę: diſputatio inſtituta cū illis philoſophię naturalis fines egrediē: atq̄ tranſcendit.

10 ⁋ Nam ⁊ falſas rationes ſi geometricis principys nō repugnant a geometra ſoluunē: ⁊ conſerendus eſt pes: congrediendumq̄ cominus: ſi repugnāt abſtinendum temperandūq̄: atq̄ hoc quale ſit illoꝝ exēplo mōſtrabiē: q circulū quadrare ſūt conati: Hippocratis Chy ⁊ Antiphontis: nam Hippocratis error: q: principia retinebat: ſoluendus eſt. Is.n. eo peccat q ſolum eam lunulam quadrauit: quę circa eius q̄drati latus cōſtituiē: quē deſignauit in circulo: cum Antiphonte vo non diſputat geometer. Is nāq̄ quom triāgulū ęquilateꝝ deformauiſſet in circulo: ⁊ in quolibet latere ad circūferentiam circuli alteꝝ ęquipedum.i. Iſocheleſ cōſtituiſſet: atq̄ deinceps hoc idētidē ſubīndeq̄ facitaſſet: arbitrabaē vltimi trianguli latus: qđ rectum erat circūferētię adęquaſſe. Hoc autē erat tollere ſectionem in infinitum: ᵉ qđ apud geometras ploquium eſt: ⁊ cōmunis quędaꝫ

11 ceu notio. ⁋ Ac primū qdem hęc iuuentibus cōueniēs videē (vt dixi) Parmenidis ⁊ Melliſſi rationes miſſas facere: pręſertim quom opinio ea ⁊ pplexa ſubabſurdaq̄ ſit: ⁊ preterea huiuſmodiā ęgre perſuaderi cuiq̄ poſſit. Nam dicere omnia hęc q̄ ſupra ⁊ ſubter vnum:

a cētolā qđ ā tota cōpoſitū expōnę.

b Them. ſecut⁹ hi loco eudemū (vt Simp. refert) plura pn⁹ diuidit ī mobilia ⁊ imobilia ob ipſa naturā diuiſiōis tract⁹. Ax. vī diuiſo rei nō memīnit ob id q (vt idē fiere) māifeſtū ē: ē ē īpoſſibile ex pilib⁹ nō motis aliquid fieri.

c Alex. expo nēs Ariſ. totū B Democrito attribuit: vtpote qui ē ſtitutē pncipio ſua diffinierit. poſuit eni inter pn⁹ plenū ⁊ vacuū: ſīc tē ē in pōnes figura ⁊ ordine. Sim. hō vtriq̄ ait hoc congruere.

d ἀν ὑποθέ σιν ὁ γεω μέτρης λαμβάνει dicit ipſe grece. hoc ē. quā ſubiectionem geometra accipit. q̄ ait in textu dīa inter ſubiectionē ⁊ ploquiū: declarat ipſe p⁹ poſterioꝝ cap.5.

id eē qđ eſt:qd eſt aliud ꝙ dicere Dionē illud vnū eſſe
qđ eſt:vel aliud qdpiam tale ex coꝝ genere tueri: quę
ꝟbo dūtaxat nō ēt rei vllius atteſtatiōe oſtenduntᷣ:qle
eſt id qđ Heraclitus dicebat:eadē eſſe īter ſe ɔ̄ria.Sꝫ ⁊
rōnes quoqꝫ qbus vtunṫ ſane litigioſę captioſęqꝫ ſunt:
ꝓpoſitiōes ſiqdem falſas aſſumūt:neqꝫ recte ex forma
ɔcludunt:ꝙꝙ magis ſtolida atqꝫ iportuna ſunt:ea q̄ a
Meliſſo dicunṫ:qppe q̄ nullam prorſus difficultatē
12 afferre videanṫ. ¶ Uerū ꝗ́ a natura ꝙꝙ nihil lo
quunṫ:q.n.de natura loq poſſunt:q nām tollunt: Natu
rales tn̄ ambiguitates attingunt:de vacuo:de īfinito:de
motu:fortaſſe haud ab re fuerit:de hꝭ paululū diſputa
re:ꝙuiſqꝫ hoc munus nequaꝙ ptinere ad phyſicū ſit
oſtenſum:tn̄ a pħo minime alienum. Diſſereremus itaqꝫ
ɔ̄ eos hoiēs:nō vt impugnata īfirmataqꝫ ⁊ ceu loco mo
ta:atqꝫ ipulſa coꝝ opinione ſtatim ſic naturam ⁊ motū
inueſtigem⁹:hęc.n.vti manifeſta nobis ſubiecta atqꝫ ꝓ
poſita eē debēt:ſed aliter:vt hoc ipm videlꝫ tanꝙ ex ſu
perabūdanti nouerim⁹ ꝑſcruttemurqꝫ: qd ⁊ q̄tenus illi
ſenſiſſe de nā recte ⁊ ꝑperam videanṫ:ac pmū qdē opi
nionē ipſam ſeparatim ęſtimabimus:deīde ſoluemus rō
nes eas:qbus ea q̄ ſentiūt oſtendere ⁊ ɔfirmare conanṫ.

Initium igiṫ coꝝ oīum q̄ ſum⁹ di
cturi cōmodiſſimū eſt ꝑ
cunctari qd illis ſignificet id qđ ens voca
13 mus:vtrum putent multiplicē eē illius ſi
gnificatū:an ſimplicē.Si multiplicē:vt
nos in ꝑdicamentis oſtendimus:nomen qdē ipſum en
tis vnū erit:ſed ſubſtantiā:atqꝫ rem multiplicē eſſe fa
teantur neceſſe eſt.Or ſi erit ſubſtātia:⁊ ꝙtitas ⁊ quali
tas:ſiue ſeparata illa ſiue ɔiuncta poſuerint:plura erunt
14 ea quę ſunt:quis vna vox d illis oīb⁹ pdiceṫ. ¶ Or
ſi ſimplicem ſignificatū eē voluerint:atqꝫ ita rē ipſaꝫ ⁊
id qđ ſignificat vnū eē:quęremus eam rē ſignificet ne
tanꝙ genus:an tanꝙ ſpēs:an tanꝙ idiuiduū.Sꝫ ſiue
tanꝙ genus ſiue tanꝙ ſpēs accipiaṫ:nō poterūt effuge
re:qn plura colligant ea q̄ ſunt:propterea ꝙ ⁊ genus:⁊
ſpecies:de pluribus differētibuſqꝫ pdicanṫ. Supeſt
igiṫ:ſi ens eſt vnū accipi:tanꝙ indiuiduū oportere:quē
15 admodū eſt Bucephalus:Callias:hoc rubēs. ¶ Sed
rurſum vrgebimus:vtꝝ ſubſtantiaꝫ eē id velint:an ac
cidens.Uidenṫ ſane vtereqꝫ arbitrari accidēs eē quom
alter finitum dicat:alter īfinitū eſſe qđ eſt.Infinitū ꝟo
atqꝫ finitū:in genere ꝙtitatis collocanṫ.Eſt eñi infinita
magnitudo quę ꝑtranſiri non pōt:finita quę pōt.Si ergo
de ſubiecto aliquo talia ꝑdicanṫ:duo ītelligent eſſe ea:
quę ſunt/ſubſtantiaꝫ.ſ.⁊ ꝙtitatem.Si ꝟo de nullo ſub
iecto dici quātitatem autumant:ſtatim hoc incōmodū
īpoſſibileqꝫ ſuſcipit eē aliqđ accñs poſſe:ſine ſubiecta
16 ſubſtātia. ¶ Item qđ vnū eſt numero:quom multifa
riam dicaṫ quēadmodum ⁊ ens ipſum:capiṫ eñi ⁊ pro
ɔtinuo:quo ſignificatu lineam eē vnam dicimus:⁊ pro
īſectili:cuiuſmodi ſūt punctus ⁊ nota:⁊ ꝓ eo ꝙ vnā ean
demqꝫ definitionē hꝫ:vt veſtis ⁊ tunica. Proferāt obſe
cro qua ſignificatiōe velint vnum ens eſſe. Neqꝫ.n.vt
ɔtinuum quidā pñt accipere.Nam ɔtinuum eſt ſectile
in multa vel poti⁹ īfinita.ᵃ Or ſi id qđ ad vnionē ⁊ ad
compoſitionē venit:vnū qdam ⁊ diuiſile eē fateanṫ:nō
ne ſtatim videntur ɔcedere ex hoc plura eē entia opor
17 tere? ¶ Dices pars a toto ſeparari non pōt:qꝛ ɔtinuū
ē:quatenus eſt vnū actu.Primū reſpondemus:illos
nunꝙ diſtinxiſſe ens actu ab ente poteſtatis: pręterea
concedamus:⁊ quaſi condonemus hoc illis:illud profe
cto non negauerint:quędam eſſe continua:quę non mo
do ſimilaribus partibus conſtent:ſed etiam diſſimila
ribus:qualia ſunt aīalia atqꝫ plantę. Naꝫ huiuſcemodi
corpoꝝ partes:non cumulum tm̄ habent atqꝫ cōgeſtū:
ſed diſpōnem ⁊ collocationē:quę illas ita digeſtas atqꝫ
inter ſeſe cōmiſſas deuinciṫ ⁊ illigat.Or ſi pars lineę ea
dem atqꝫ vna ſit:cum linea vniuerſa: ꝓpter eam rōnē
ꝙ non eſt a toto ſeparata:cur non ſit ⁊ manus ⁊ pes idē
vniuerſo cum Socrate exiſtimandus? Cur reddi non
poſſit ratio diuerſitatis? Or ſi vtraqꝫ illa ſunt eadem cū
eodem toto:neceſſe eadem eſſe inter ſeſe fateri. Quare
idem erit manus:pes:oculus:aluus. ¶ Uerumᵇ hęc q̄
ſtio idem ne ſint partes atqꝫ totū:iactata veteribus di
ſputatione ſeorſum excutitur: atqꝫ vtrinqꝫ difficultas
occurrit. Naꝫ ſi idem ſit totū:⁊ pars:ſequunṫ ea quę di
ximus ſupra.Si diuerſum eueniet:totū eſſe aliud a ſe
ipſo. Neqꝫ eñi hęc pars a toto diuerſa eſt:illa nequaꝙ.
Sed ſi vna eſt a toto diuerſa:videntur oēs a toto ęqua
liter eſſe diuerſę:omnes ꝟo partes nihil aliud ſunt ꝙ
ipſum totum.Eadem ſequentur:ſi partes quoqꝫ aliarū
rerum conſideraueris puta domus ⁊ cętus.Soluuntur
hęc autem alibi. Neqꝫ enim eſt verum ꝓpter id quod
particulariter ⁊ ſingillatim accepta quęlibet pars va
riat ⁊ differt a toto: ɔtinuo ēt omnes ſimul numeratas
a toto eē diuerſas.Quis eniꝫ ſingulę diuerſę ſint ab eo
vniuerſo qđ continet:omnes tamen efficiūtur illud vni
uerſum.Sed ſatis hęc hactenus.Ex his ergo quę dixi
18 mus:ꝑꝫ ens non poſſe vnū ens eſſe ita vt ɔtinuū. ¶ Di
cent fortaſſe ens vnū eſſe vt inſectile. Ergo vnitates ⁊
puncta erunt ea q̄ ſunt oīa:terra:mare:cęlū.Quo quid
eſſe poteſt magis horrendum? Item quo pacto icludēt
qualitatem puncto? Quando neqꝫ affectio vlla:neqꝫ fi
gura conſtare indiuiſibili poteſt. Item quātitas qua ſe
de locabitur? ſi puncta nō ſunt quātitates : ſed termini
quātitatis. Pręterea neqꝫ finitum neqꝫ infinitum pote
rit eſſe quod eſt:quoꝝ vtrunqꝫ:alterū tamen alter:vo
lunt de ente pdicari. Iam cum terminus ſit indiuiſi
lis:Si ens terminus fuerit nuſꝙ erit:quod terminatur.
Sed manifeſtum eſt dato termino:rem quoqꝫ termi
natam ſtatim dari oportere. Refertur enim ad alterū
terminus:ſemperqꝫ cum altero eſt. Fieri ergo nequit
19 vt ens vnū ſit ita vt inſectile. ¶ Reſtat vt dicāt vnū
eſſe ens eo pacto quo merum ⁊ vinum:veſtis ⁊ tunica:
quod ſi dixerint in errorem eum incidiſſe videbuntur:
quem inuexit Heraclitus.Eadem ſiquidem fierent diſ
finitione:homo/planta/volatile:deinde bonū atqꝫ ma
lum:⁊ poſtremo cōtraria. Ita ⁊ diſperata quoqꝫ ſimul
vera efficerentur. Nam ſi idem ſit album ⁊ nigrū:idē
quoqꝫ neceſſe eſt:ſit album ⁊ non album. Quod enim
nigrum eſt non album eſt.Si autem idem eſt affirma
tio ⁊ negatio:quot non idem eſſe conceſſerint: id quod
eſt:⁊ id quod non eſt:id quod eſt vnum : ⁊ id quod non
vnum. Ita abſurdiſſime delirabant:neqꝫ ſolum id qđ
eſt vnum:fatebunṫ non vnum:ſed nihil omnino poſuiſ
ſe animaduertent.Or ſi hoc modo dixerimus Socra
tes eſt philoſoph⁹.Socrates eſt bipedalis:num in vna
quaqꝫ oratione idem ſignificabimus? nonne riſu ſit po
tius dignum arbitrari eandem rem eſſe in propoſitio
ne qualitatem ⁊ quantitatem? Siquis ꝟo me interro
get:quo pacto vnum eſſe putem:Socratem qdem ⁊ ſi
mum ⁊ bipedalem ⁊ philoſophum dico. Neqꝫ eniꝫ nu
merus multitudine ſimpliciter eſſe Socrates poteſt:
vnitatem tamen ab illo videor ſubſtuliſſe. Or ſi dede
rimus Socratem plura ⁊ vnum eſſe: Cur non conceda
tur hoc idem Parmenidi ⁊ Meliſſo: ita vt eadem res
20 vna ſit ſimul ⁊ nō vna. ¶ Hęc cauillatio Lycophronē
quiqꝫ poſt illum fuere antiquiores tantū perturbauit

ᵃ Sic eſt ip ſe grece. εἰ γὰρ ὅτι διαιρεῖται ἕν αὐτὸ λέγουσιν, ὅτι ἐστὶ διαιρετὸν ὁμοῦ ἐστὶ δὲ

τὸ κατὰ τοῦτο πολλά εἶναι. Ꝟbo hęc vī fidelis interꝑ tatio:qđ ſi ob id/qꝛ ad vnio nē venit:ipm vnū eſſe affir mant:qꝛ diui ſile eſt hoc rō ne multa eſſe fatentur.

ᵇ Cur qōnē de toto ⁊ ꝑti b⁹ interpoſue rit Ariſt. diſ ſenſio eſt īter grecos expo. Porphi. n. ob id eī⁹ me miniſſe aīt:vt q̄ſdam redar gueret:q pręter tres illos modos vni⁹ ab Ariſ. enūe ratos:aliū q̄r tū afferebāt: q̄ pro eo q̄ īmi eē ſūt diuiſe a toto vnū eē credebant. Hos igiṫ re darguit qꝛ ſi vna:neqꝫ de toto eē eadē: eēnt ēt īuicē eadeꝫ. Alex. ꝟo ut ex ſolo ne ei⁹ dubita tiōne:q̄ ptare vī totū idē eē pte:declarato videlꝫ ea nō eē vnū ⁊ idē. manifeſtū⁹ op pōret:nō ſolū in ptib⁹ inicē ⁊ a toto ſepa tis:ſꝫ ēt i his q̄ ſūt inicē cō iunctę ⁊ ɔti nuę:pluralita repiri cuꝫ inicē ⁊ a toto ſint diuerſę. Hāc ꝟo qōnē non facere ad pñtē ſmo nem dixiſſe Ariſt.aīt/nō quot ad ꝓpo ſitū nō ſit.ſed qꝛ ſine ēt hac qōne alia ſatis erāt ad ꝓban dū qđ vole bat.Simp.nō autē Eude mi/ob id nō eē ad hūc ſer monē dixiſſe aīt:qꝛ diale ctica eſt ⁊ phy ſ.Ir ad vtrāqꝫ partem habet inſtantiam.

vt quom ea ſola putarent eſſe: de quibus hoc album eſt
prędicabatur: de ſola ſubſtantia pdicari album illud pa
terentur: vt Socrates eſt. Siquod vero accidens de So
crate diceretur: ne plura eſſe vnū Socratem fateri coge
rentur: nolebant amplius de illo verbū eſt poſſe prędi
cari. Non enim dicendū putabant. Socrates eſt albus:
Socrates eſt bipedalis: ſed ſimplr: Socrates albus: So
crates bipedalis. Ita errori errore alio occurrentes p
poſitionē: & orationem enuntiatiuā tollebant. Sane
Plato mutabat orationē: & loco huius qđ canus eſt: di
21 cebat incanuit. ¶ Nos aūt cenſemus: idem eſſe: vnū &
non vnū poſſe. Verū neq3 eodem reſpectu neq3 ſimul.
Eſſet enim īpoſſibile hoc: quom alterū poſſibile & veriſſi
mū eſſe comprobetur: eundem videlz Socratem vnum
eſſe ſubiecto: plura cogitatione & rōne. Eſt enim alia ratio
muſici alia bipedalis: quo fit vt nulla inſit in dicto pu
gnantia. Illi vero temere tumultuauerint. Idē de diuiſio
ne continui dicendū eſt. Iam illi hoc loco deficiūt ma
nuſq3 dant: coacti ꝯcedere idē eſſe poſſe vnū & multa.
Ceterū vnū & multa idem eſto: dum nō ſimul aut eodē
reſpectu ꝯſiderentur: quippe quę eo modo oppoſita eſſe &
repugnantia viderentur. Sit ergo vnū actu. Sit multa
potētia. Quēadmodū ſi diceremus. Triticū eſſe ſpicā
poteſtate: nō actu: neq3 hęc pugnāt ſibi ꝯſpiciuntur. Si
meminerimus earū diſtinctionū: q̄ nobis traditę ſunt ꝯ
fallacias īportunas: atq3 calūnias ſophiſtarū. Huc ī mo
dum ppenſa examinataq3 opinione veterū fieri poſſe
non videtur vnum: vt ſit ea quę ſunt.

SEd & rōnes illorū ſoluere nemini ē dif
ficile. Statim.n. Melliſſi argumē
22 tatio vicioſe ꝯcludit. ¶ Si factum (inquit)
23 eſt ens/ pncipiū hz: nō eſt aūt factū/ nō hz
ergo principiū: quo fieri vt & vnū ſit & infi
nitū. Nam quom opz retorquēdo aſſumere id qđ ē op
poſitū ꝯſequenti in cōnexione & ſubijcere oppoſitū an
tecedenti. Ita.n. ꝯficitur ſecūdę figurę ꝯditionalis ſyllogiſ
mus. Non hoc fecit: ſed intulit id qđ non erat antecedēs:
& oppoſito antecedētis aſſumpto attulit oppoſitū cōſe
quentis: hꝰ aūt argumentorū frequēs & vulgaris captio
eſt. Si homo eſt: aial eſt: non aūt eſt homo: Neq3 igitur
aial: ſi ambulat Socrates mouetur: nō autē ambulat: nō
igitur mouetur. ¶ Pręterea quom appellatiōe pricipij
qđ plura ſignificat abutatur p vno rei ſignificatu latere
ac fallere arbitrantur. Eſt enim pnm aliud tpis vt quom di
cimus/ geniturę ſuę principiū habuiſſe Platonem hunc
vel illum diem. Aliud rei & magnitudinis quēadmodū
caput vię & cuiuſuis ſpacij dicimus eſſe principiū. Qua
re quom Melliſſus dicat factū omne hēre principiū:
quęremus de quo pncipio ſit locutus. Quicqđ enim ſim
pliciter gignitur pncipium hz tpis vt homo/ equus/ olea/
platanus. Non tn̄ omnia pncipiū magnitudinis habent
pſinqualia ſūt ea quę nō ſimplr fiunt: ſed per alteratio
nē & momentaneam mutationē progenerantur: ſit enim &
gelu & caſeus. Non tn̄ magnitudinis pncipiū licet acci
pere: vnde pmū ceperit cōcretio illa atq3 coitio. Rur
ſus quom dicit qđ non eſt factum nō hz pncipiū: eodē
modo quęrendum eſt de quo pncipio ppoſitionē ſuā
ītelligat: nam pncipiū tpis non hz ea quę facta nō ſūt.
Magnitudinis vero nihil phibet: qn poſſint hēre: ſicuti
ſol & luna & reliqua ſydera: qꝛ ſi in aſſumptionibꝰ de pn
cipio magnitudinis loquebatur: ꝯſequens quidem recte
affertur ſed falſę ſunt aſſumptiones. Si aūt de pncipio
tpis ītelligebat: eſt qdem verus in quibus id collocat
ſz ꝯcludit & efficit non ea quę vult. Vult enim magnitu
dinem entis infinitam oſidere: vī autem nō magnitudi

24 nem demonſtraſſe ſed tpis. ¶ Deinde dicit: īmobile eē
id qđ eſt. Non.n. locū eſſe vllū poſſe in quo moueatur id
qđ eſt vnū & quoquo verſus īfinitū. Sed q̄obrē homo
acute: vt.n. moueri nō poſſit totum: qꝛ ſit infinitum: cur
tn̄ ptes moueri nō poterunt: niſi & mare putaueris eſſe
īmobile: ea rōne qꝛ vniuerſum de locis ſuis atq3 alueo
nō egreditur: cuius maniſeſtiſſime in reciprocationibꝰ
transferantur & moueantur ptes. Alteratione itē aut motū
eſſe nō credis: aut ſi credis q̄ de cauſa eripis īfinito: qꝛ
neq3 calefaciendis rebus: neq3 refrigerandis opus ē lo
co. Abſurda itaq3 vī eſſe huiuſmodi rō: atq3 in eo vno
maxime fluctuare: iacereq3: qđ ꝯtēdit pncipij ſignifica
tionem ad vnā rem tm̄ ptinere: qđ niſi protinus mihi
ꝯceſſerint calumniari aptiſſime videbantur. Dicet fortaſ
ſe ens vnū eſſe rōne diffinitioneq3. Sed quęro quēad
modū ens accipiat. Nā ſi ens p pnᵒ accipit: diciturq3
vnū eſſe rōne pncipij: vtiq3 aliqd dicere atq3 idē ſenti
re videretur: qđ pleriq3 naturales phi ſentiūt oium vero re
rū & entiū vnā dicere eē rōnē atq3 nām equi: hois: ꝯtra
riorū: qd pōt dici ſentirive ꝯ veritatē atq3 ſenſum illu
ſtriꝰ: Hactenꝰ ꝯ Melliſſū & qdē plura q̄ oportebat.

25 COntra Parmenidē deinceps eſt di
ſputādū: cęterū modi quos
in refellenda taxandaq3 opinione Mel
liſſi pauloante cōmēti ſumꝰ: Idē in Par
menidē quoq3 ꝯueniūt. Propria vero ſūt
ea: qbus īterrogationi illiꝰ occurritur. Eſt aūt ad hāc fer
me ſnīam īterrogatio. Id qđ pter ens eſt nō eſt ens. Id
qđ nō ens eſt nihil eſt. Nōne ergo vnū eſt ens: Fallitur
aūt in eo qꝛ quom multiplex ſit ſignificatus entis quē
admodū oſidimꝰ ſimpliciter dici atq3 accipi putat. Eſt
vero hoc pinde atq3 ſi dicat qſpiā. Id qđ pręter cancrū
eſt nō eſſe oino cancrū: & qđ pter canē eſt nullo mō eſſe
canem. Atqui fieri pōt: vt id qđ pręter canē eſt ſit etiā ca
nis: & qđ pter cancrū eſt ſit etiā cancer. Nam id qđ pręe
ter canē marinū eſt fieri nequit vt canis marinus ſit. Cęle
ſtis tn̄ atq3 terreſtris eſſe nihil vetat: qn poſſit ītelligi.
Eodē modo & ſiquid pręter ens eſt: exempli gratia: id
qđ pręter ſubſtantiā eſt non pōt eſſe ſubſtātia: poterit
tn̄ & q̄titas eſſe & qualitas: pari rōne: ſiquid pręter qua
litatē fuerit non erit amplius qualitas: ſed vel ſubſtan
tia eſſe vel q̄titas poterit. Demum nihil phibet hoc mo
do plura eſſe ea quę ſunt: atq3 ita pmum Parmenides
prenditur falſus. ¶ Quam vero neq3 ꝯcludat quidē ea
rō manifeſtum fiet ex ſubiectione hac: ſi videlz eadem
figura orationis: alia ſumpta conceperis hoc mō. Po
natur ens ſignificare id ſolum qđ eſt album. Id vero qđ
pręter albū eſt nihil prorſus eē: contexaturq3 ſimiliter
argumentum hoc pacto. Siquid pręter albū eſt. Illō
non eſt albū. Quod vero non eſt album: nihil eſt. Quod
ex illis aſſumptionibus conſicias: aliud q̄ id nihil eſſe
qđ pręter album ſit: Nam ſi ad ea pręceptaq3 quę in re
ſolutorijs cōmentationibꝰ expoſita ſunt reſpicias faci
le ītelliges: ſic maxime eſſe cōnectendā aſtringēdāq3
rōnem. Ille vero: ita concludit: id ſolum eē quod album
eſt. Cur igitur īportuniorē magiſq3 fatuam dixit eſſe rō
nem Melliſſi: Nempe qꝛ Parmenides q̄q̄ perperā
cludit: artificioſe tn̄ componit ppoſitiones. Non.n. eſt
negatio illa quom dīc: qđ pręter ens eſt nō eſt ens. Alio
quin verbum non ens: qđ ille in ſecunda ppoſitione rōci
nationis ſuę ſumit p ſubiecto: ꝯſtitui qui potuiſſet: Sz
eſt ex tranſpoſitione affirmatio. At Melliſſi aſſumpta
fallaci vicioſaq3 reciprocatione & ꝯuerſione nituntur.
Verū ꝯcedamus illi recte hactenus effici ſolum id eſſe
qđ albū ſit. Quid phibet plura ſaltē eē quę ſint alba:

Cygnum

a Simp. con
tra plimo
nitit oſidere:
Platonē ne
q̄q̄ in hac
fuiſſe ſnīa.

Ex hoc loco eli
cit phs vbū in
orōne poſſe
eſſe īfinitū qđ
tamē negan e
multi.

Cygnū/ niuem/ lac/ ceruſſaʒ: Sʒ quonī ſe vertēt: quā-
do hęc iter ſe ꝑſpicuo diuerſa ſunt: ⁊ numeꝛ ꝑterea ꝺc
multitudinē liquido intuebūt. Niſi potius ↄtēdūt: id qꝺ
albū eſt: ↄtinuū eſſe: atqȝ hac fieri vnuȝ. At neqȝ hoc g-
deȝ ꝑfugio tueri ſe pōt. Nā ſi ad rōnē definitionemqȝ
eā deduxeris: reperies duas res minimū in eo ente conti-
neri oportere: ſubꝺȝ. vȝ. corpus: ⁊ albedinem. Eniuero
res illę q̄q̄ ſunt duę fieri tn̄ neqt ſeorſum: vt altera ſi-
ne altera ſit. Naȝ color ſine ſubꝺo prorſus nō pōt cōſi-
ſtere. Definitiones ꝰo ga diuerſę ſunt illoꝝ nām indi-
cant eē differētē. Alteꝝ eniȝ eſt corpus: id qꝺ colorauit
albedo. Alteruȝ eſt color: cuius ea vis eſt: vt diſſipet vi-
ſum: ⁊ diſgreget aciem. Porro hęc nōdū vidit Parme-
26 nides. ¶ Dicet fortaſſe quiſpiā nō vrgeri hoīem argu-
mētis ⁊ rōnibꝰ: ſʒ cogi plane circūueniriqȝ. Nō enī pu-
taſſe Parmenidē: vnū illud ens: qꝺ intuexiſſet accn̄s eē
aut ex eoꝝ numero q̄ ea re ſunt: qꝺ alijs hęrent. Sʒ de
eo ente loquutū fuiſſe: qꝺ eēt ꝓꝑie ⁊ maxime: atqȝ vere
ens: h̄ eniȝ apud nos ſignificat vere: ⁊ maxie ens: quod
apud Platonē dicit̄ ens: vt ita loquar ipſiſſimuȝ: neqȝ
eā obſtupidus erat Parmenides vt ignoraret: fundan-
dis ſiſtēdiſqȝ accn̄tibus ſubꝺo aliquo opus eē: qꝺ ſi ſo-
lum accidēs foret: ens ipm̄ vtī ſubꝺuȝ eē ens nō potuiſ-
ſet: qm̄ fuiſſet ab ente diuerſuȝ: imo ꝰo maius incōmo-
duȝ ſuſciperet̄ ſubam ſimul eē: atqȝ nō eē. Eſſe qꝺ enti
ſupponeret̄. Nō eſſe qꝛ ſolum accidēs cōſtitueret̄ ens
eſſe. Qm̄ ꝰo non erat hoꝝ oīno neſcius: neqȝ illud iteȝ
ignorabat ſe: ſi ꝑpter hā abſurditatē ſubam ens eē con-
ceſſiſſet: ga ſine ea ↄſtare accidens nō poſſet: ſimulatqȝ
accidēs ſolū eſſe ens putauiſſet: neceſſario plura eē en-
tia ↄceſſurum fuiſſe: ꝑſertim quū illa ſeparatas ⁊ diuer
ſas diffōnes obtinere aptiſſime viderent̄: lȝ ita mutuo
innexa implexuqȝ teneant̄ vt ſeiūgi nō poſſint: iniurīa
atqȝ adeo vitiligatoris hoīs eēt: exiſtimare veterem
alioquin Phm̄ tāta rerū inſcitia laboraſſe. ¶ Uerum
eniuero nihilominus dato ēt nuȝ hoc atqȝ ↄceſſo Par-
menidi. Id. ſ. ſolū ſignificare ens: qꝺ ſit maxie ⁊ veriſſi-
me ens ⁊ ipſiſſimuȝ: ⁊ poſtremo ſuba: ⁊ id quod hęreat
nulli: potius cui hęreāt atqȝ accidant cętera nihilominꝰ
inquā eueniet: ens eē nō ens. Naȝ hoc qꝺ vocamus ve-
re ens. Nuȝ albū: nuȝ nigrū: nuȝ quouis alio noīe aliꝺ
quidpiā eſſe volueris: ꝑfecto ineſſe aliqꝺ ſubſtātię cō-
ceſſeris: quippe q̄ ſubꝺa ſit oībus. ¶ Si albū ergo dixe-
ris: id qꝺ eſt ſubſtātia: cōtra obſtabo. Albuȝ ꝰo ens eſſe
nō poſſe. Nā id qꝺ vere ens dr̄ apud eū ſubam ſignifi-
cabat. At albū eſt accidēs. Qꝛ ſi album nō ſit vere ens:
neqȝ ens vtiqȝ vllo mō eē poterit. Erat eniȝ ſupra cō-
27 ſtitutuȝ ab illo. Solū id eſſe ens qꝺ vere ens eſſet. Qꝛ-
obreȝ albū erit nō ens: nō eo quidem gn̄e partiȝ vt ſit
ꝗdȝ nō ſit. Sʒ ex ſubtione ac poſito erit penitꝰ atqȝ oī-
no non ens. Neqȝ enī dici pōt ipm̄ vere ens huic albo
hęſiſſe accidiſſeqȝ: quum ſit ipm̄ ſubꝺū albedinis. Quę
quū ita ſint: quūqȝ albū oīno eē nō poſſit: ſequēs eſt: vt
ſi ineſſe illꝺ in vere ente dixerimus: vtiqȝ id qꝺ maxie
nō eſt: dicamus eſſe in eo: qꝺ maxie eſt: atqȝ h̄ iā q̄q̄ ſit
diſſonū latet neminē. Age ſi vere ens fuerit albū: albuȝ
porro iā oīno nō ſit: nōne eueniet: vt id qꝺ maxie eſt effi
ciat̄ nō ens: Nec ſit ꝗſpiā qui nō ↄfectuȝ putet: quēad-
modū nō ↄficeret̄: ſiqs ita cōponeret: album eſt accn̄s:
corpus eſt albū: corpus igit̄ accn̄s. ¶ Sʒ nulla eſt ſimi-
tudo inter poſteriorē hūc ⁊ priorē ſyllm̄. Is enī qui di-
cit albū eē accidēs: ↄcedit ꝑter ſubam eē aliqꝺ: qꝺ quā
per ſe ſit ens: alteri deīceps hęreat: ꝑinde ſi ſubiectum
eſt aliud ens: ⁊ diuerſuȝ ab accn̄te: q̄q̄ eſt ꝑnceps acci
dentis: qꝺ idē eſt ens diuerſuȝ a ſubꝺo: vitio claudit rōis
qua inducit̄ corpus ſiue ſubꝺū accn̄s eſſe. At hic non ſic
eſt: ſed albū: atqȝ omne hꝺ accn̄s ſimplr̄ negāt ens eē.
Cōſit igit̄ album de vere ente ꝑdicari nō poſſe vt acci-
dēs: alioqn̄ qꝺ negauit ens eē fateret̄ eē. Quo ↄceſſo nō
ſoluȝ ens: ſed ēt vere ens erit. Quo dato ſtatim ſeq̄t̄ ap-
pellationē vere entis late patere ⁊ multa ſignificare: nō
vt ille volebat vnum: qꝺ ſi nō ꝑdicet̄ vt accidens: certe
aut vt ſpēs: aut vt genus ꝑdicabit̄. Ex his omnibꝰ ſeq̄t̄
id quod ſimpliciter eſt nō ens: de eo qꝺ ſimpliciter ens
eſt appellatū ⁊ ꝑdicatuȝ iri. Jacet igit̄ tota cōcluſio.

28 ABitur infinitū illud ens neqȝ corpꝰ
eē neqȝ magnitudis vllꝰ ſi-
tū hēe ↄcedent: ne aut in partis cogantur
multas diuidere: aut accn̄tia adiūgē: vtꝝ
ne igit̄ definiēduȝ putant id qꝺ vere ens
vocat̄. At quā nā ſubſtātię rōnē afferre pn̄t: Niſi forte
etiā h̄ tollere voluerint ab eo ente qꝺ fingūt. Qꝛ ſi ſuſtu-
lerint non video qꝺ dici ſcribiue de eo amplius poſſit:
de quo nihil neqȝ vt accn̄s: neqȝ vt genus: neqȝ vt ſpe-
cies: neqȝ vt dr̄ia: neqȝ vt diffō: neqȝ demum vt deſcri-
ptio poſſit afferri. Siquā ꝰo dederint diffōnē: diuidi il-
lam ſciant oportere: in vere entia: veluti ſi ponat̄ hō id
eſſe qꝺ vere eſt. Aio neceſſariū eſſe: hoīs diffōnē ex his
q̄ vere ſunt eē cōpoſita: ideſt aīal ⁊ terreſtre ⁊ bipes ex
eoꝝ eē numero q̄ vere ſunt. Naȝ ſi vere eē illa negaue-
ris accn̄tia feciſſe videberis. Sʒ fieri neqt: vt ea q̄ diffi
29 nitionē rei cōplēt: accn̄tia ſint diffiniti. ¶ Quā autem
veꝝ h̄ ſit: facile eſt vt arbitror perſuadere. Accn̄tia oīa
aut talia ſūt vt adeſſe poſſint: ⁊ nō adeſſe: ideſt vt ⁊ ad-
iūgi ⁊ ſepari ab eo poſſint cui accidūt q̄lia ſūt ſedere/ le
gere/ diſputare: aut eiꝰ: quoꝝ diffōnē ſubꝺum ipm̄ igre-
diat̄: q̄lia ſunt: ſimitudo paritas ⁊ iparitas numeri. Eſt
enī naſi cauitas ſimitudo: ⁊ nūerus q ſecari pōt in inęq̄
lia ipar. Utriuſmodi igit̄ accn̄s erit aīal: Nā ſi prioris
modi. ſ. eius vt adeſſe poſſit: ⁊ nō adeſſe: fiet interdū: vt
hō: neqȝ ſit aīal: neqȝ bipes: neqȝ terreſtre. Sicut ple-
rūqȝ fit: vt neqȝ diſputet: neqȝ ſedeat. Sʒ forte ſecundi
modi putaueris: at fieri neqt. Nō eniȝ ineſt hō in diffō-
ne aīalis bipedis terreſtris: potius e diuerſo illa in hoīs
diffōne claudant̄. Eſt. n. vle ꝑceptū ea q̄ in alicuiꝰ diffi-
nitōe ponunt̄: in ſua diffōne diffinitū hēe nō poſſe: alio-
quin id qꝺ totū eſt: ꝑtis ꝑs fieret. Nam hoīs ꝑs eſt aīal:
quippe qꝺ cū alijs iūctuȝ ↄſtituat hoīem. Quare ſi hō in-
ſertꝰ inexuſqȝ ſit diffōni aīalis: totū erit in pte: ⁊ ꝑs ꝑtis
fiet. Neqȝ. n. ſiqꝺ ↄſtat ex pluribꝰ: vt albefactū ex albo
⁊ corpore: pōt ineſſe in alteriꝰ ſuaꝝ ꝑtium diffōne: puta
in diffōne albedinis: aut in diffōne corporis: ſed ē ↄtrario po-
tius. ¶ Dices hoī: neqȝ aīal accidit: neqȝ bipes: ſʒ cuidā
alteri. Ego ꝰo ꝑmū id ꝑtereo: qꝺ quū ita dicis: duo iam
eē ea q̄ vere ſūt fateris: deide illꝺ regro potius. Si aīal
bipes ⁊ terreſtre accn̄tia ſint: hoīeȝ quoqȝ: q ex illis exi-
ſtit: accn̄s eē maxie oportere: qꝺ q dicit magna ē vecor-
dia: ſi aūt vt oſ̄di hęc nō accidūt hoī: manifeſtū eſt: ho-
minis diffōnē in vere entia eē diuiſaȝ. Quoties aūt de
hoīs diffōne: h̄ loco habita mētio eſt: oīa itelligi de eo:
qꝺ vere ens ſit: atqȝ illuc trāſferri. ſ. volumꝰ. Multa igit̄
vere entia habebunt̄: q̄uis neqȝ ſeparari mutuo: neqȝ
diſiūgi poſſint ab eo: qꝺ vere ens ſit: atqȝ idipſum vere
ens ex indiuiſibilibus inſeparabilibuſqȝ tāetſi cōponi-
tur: tamen ex vere entibus conſtat.

30 DEdere nōnulli manꝰ dicti ratione
Parmenidis ⁊ rōne Zeno-
nis: q quū putarēt ens eē idiſſolubile in-
diſiūctile atqȝ ↄtinuū: conati ſūt vel hūc
in modū ꝓbare: vnū ens eſſe: ga ſi diuidi

pōt nō ſit ꝓprie vnū: q̄ſi ſectio hꝰ corporis in infinitum abit. Quā difficultatē quū ſoluere quidam cēnt aggreſſi: nō ſolū illos loco dimouere nō potuerūt: ſ; ēt alia q̄dā magis cū obſcura ſalebroſaq; tū dubia ꝯtrouerſaq; attulere. Nā Xenocrates loco ſectiōis īfinitę īdiuiſibiles q̄ſdā lineas cōmētus eſt: ⁊ ne vnū ⁊ multa eē fateref: q̄ putabat eē pugnātia in aliā quādā ⁊ q̄dē maiorē ꝓliꝓrioremq; repugnātiā vi īcidere. Cōſtituit. n. idē eſſe magnitudinē ⁊ nō magnitudinē: quo q̄d pōt eē pugnātiꝰ? Porro idē eē vnū ⁊ multa nō pugnāt: ſi cui nota ē ea diſtīctio a nobis explicata ē de actu ⁊ potētia. At is q̄ idē putat eē lineā ⁊ īdiuiſibile: nimirū dicit lineā eē nō lineā.

31 Plato quoq; nō modo p̄mā aſſumptionē Parmenidis concedebat. vz eā: id nō eſt qđ p̄ter ens eſt: verū etiā aſſentiebaf vnū ens eē. Id ꝟo: qđ iā efficere: ⁊ ꝯcludere rō videbaf: vnū. ſ. eē oīa minime cōprobabat: q̄a. vz. ēt non entia quodā mō eē opinabaf: nā ipm vere ens cōſtituebat ideā. Māꝫ ꝟo primā: atq; īformē eē q̄idē: ſ; nihil hre entis exiſtimabat. Arbitrabaf ſiq̄dē ꝯſtare res ex duobus. ſ. ex eo ente: qđ volebat vnū eē: ⁊ ex eo nō ente: qđ p̄mā materiā appellitabat: cęteꝝ ipſe quoq; neſcio quonā fato īcidit ī copulā: quē vitare maxie cupiebat. Si eni vnam tm̄ rē ſignificari ab ente ꝯcedit: addit aūt p̄ter hoc ens aliud q̄dā eē: vi ſil ⁊ vnum ens dicere: ⁊ efficere multa: qđ q̄ fatenf: nōne fatētur vnū eē ⁊ nō vnū? Neq;. n. ꝓpterea vi poſſe effugere: qđ alteꝝ ꝓprie ens: alteꝝ improprie dicat vocari: quin etiā magis: magiſq; tenetur: atq; in eadē pugnātia fortiꝰ penituſq; ꝟſaf. Nā ſimul diſaꝫ ꝯſtituit inter ea q̄ ſunt: velit nolit numeꝝ facit: et plura eē entia apte demrat. ❡ Nos ꝟo dicimus q̄uis vnū ſignificare videaf ens: poſſe tn̄ defendi eos: qui poſuere: nō ens eē: ne ꝯria: ⁊ aduerſantia dicere videātur. Neq;. n. de eo nō ente locuti ſūt: qđ ꝓrſus nō eē: q̄due viſq;quaq; p̄ter ens eē: tn̄ ā h̄ meri: eſt tueri pugnātia: q̄a. ſ. quū vnā entis eſſe nām ꝯſtituis ſine repugnantia: aliā īducere atq; īferre nō potes. Illō tn̄ nō ens: aliq̄tenus ens dicere nō veremur. Etenī quum dicimus ens vnā ſignificare nām: nō ideo volumus vnaꝫ nūero entis eē nām: pōt eni ea quoq; ſignificari: q̄ gn̄is ſit: ⁊ ea quę ſpēi. Quid igif ꝓhibet: h̄ ipm ens: qđ dico eē vnū: itelligi vnū eē genus? Ponaf q̄ ens aīal eē. Qui itaq; canē eē: nō ens dicit: nō ſtatiꝫ dicit: p̄ter ens canē eē. S; pōt etiaꝫ illud itelligi: vt canis qui ſit: nō equus ſit: tn̄ canis. Nō eſt igif altera entis nā itroducēda: ne oīa fiāt vnū. Sed etſi noīe entis ſolū: id qđ ꝟo eſt: ⁊ qđ ipſiſſimū eſt venire ſignificari: q; placeat. Nō ꝓpterea excludimur: quin multa numero vel ſpecie entia eē affirmare poſſimus: quemadmodum dictum eſt. Contra itaq; Parmenidem: ⁊ Meliſſum ſatis hęc ſunto.

32 Qui ꝟo entia p p̄nª acceperūt: ⁊ vnum ens: ⁊ vnū dixere p̄nᵐ: quos ſare q̄s appellauerit phyſicos in duo genera ſecanf. Alij vnū ex elntis p̄nᵐ ſtatuere. Moꝫ ex eo reliq̄ deriuarint raritudie ⁊ ꝯdenſitudineq; adhibita: qbꝰ q̄litatibꝰ vliora illa videnf eē ꝯria. Superantis ⁊ deficetis ſub qbꝰ magnū ⁊ paruū Platonis p̄nª collocanf. Ueꝝ Platoni magnū ⁊ paruū māꝫ ſignificabāt: vnū ꝟo cām efficiētē ⁊ formā. Iſ phyſici ꝓ vno māꝫ ⁊ ſubiectū accipiūt: ꝯria autē formas eē ⁊ differentias arbitranf. Cęteꝝ alij vt Anaximāder nullū ex elntis p̄nᵐ faciūt. S; tertiā quādā naturaꝫ: q̄ ⁊ igne ſit craſſior: ⁊ tenuior: ⁊ gracilior aere. Porro idē ille Anaximāder exiſtimauit nō eē opus alteratiōe generādis rebꝰ: ſed ex īfinito illo elnto ꝯrietates īſertas atq; innexas excerni. Queadmodū ēt hi q̄ multa p̄nª ⁊ vnā efficientē cām poſuere. Anaxagorā dico ⁊ Empedoclē: q̄rū alter ſimilares illas pticulas q̄s homiomerias vocabat: ⁊ mētē p̄terea diuinā īnuexit. Alter q̄tuor elnta ⁊ ᵃ ſpherū. i. deū putauit eē p̄nª. Plane hi cū Anaximādro in eo ꝯueniūt: q̄ ad ortū ⁊ gn̄ationem reꝝ: nulla alteratiōe vtunf: ſ; q̄ fieri: atq; naſci ſubinde nobis videntur ꝯtēdūt: ex ea miſcella oīa p̄inde: atq; p̄us īhęrētia: ſ; latētia exprimi: atq; ſecerni. Cęteꝝ differūt in eo: q̄ alter ſecretionē illā tpibus q̄dē terminatā facit: ſ; īterpoliteꝫ ac reducē vicibꝰ. Anaxagoras ꝟo ſempiternam putat eē: ⁊ nūq̄ deſiturā itercaſurāne. Huic itē elnta videnf 33 eē infinita: illi finita. vz. q̄tuor. ❡ Sane duę rōnes fuere qbꝰ Anaxagoras ita opinari motꝰ eſt: vna q̄ videbat ex ꝯrijs gigni ꝯria. Nā quū fieri poſſe nō putaret: vt ꝯrium vllū in ꝯriā nām abiret: q̄ppe q̄ crederet reꝝ p̄nª eē caſura īteritura q;: ſi ꝯria in ꝯrias naturas verti poſſent: arbitratꝰ eſt: in cōtrarijs ineē ꝯria. ❡ Altera ratio erat: ⁊ q̄dē q̄ coegit illū: atq; īpulit maxie ita ſentire: q̄ notat cōe antiquoꝝ fere oīum eē ſcitū: nihil fieri poſſe de nihilo: ꝓindeq; obtinuiſſe: vt ſingula eē in ſingulis iudicarenf: ⁊ fieri res: aut gn̄ari nihil aliō eē: q̄ detegi euelari q;: aut excerni. Corrūpi cōtra: nihil aliō eſſe: q̄ diffundi: ⁊ coaleſcere. Apud Anaxagorā porro rē fieri: atq; naſci nihil aliō eſt: q̄ alteraſcere: ⁊ mutare. Uerū ex ipſiꝰ rei nā imitu ꝓ; illū vim vocabuli nō tenuiſſe: q̄ gn̄ationē: nō (vt cęteri) ꝯtitionē: ſiue cōcretionē: ſ; alte-
34 rationē appellet. ❡ S; ⁊ ſyllō vtif: ad ſuā ſniam ꝯfirmādā: huc imodū. Omne qđ fit: vel ex ente fit: vel non ex ente. S; eni ex nō ente non pōt: ex ente q̄ fit oē qđ fit: ita ſeq: vt ſingula īſint in eo vn̄ fit aliq̄d: vt in hac aq̄ crines oſſa neruos carnē ineē ſit neceſſe. Perſpici autē: atq; deꝓhēdi nō poſſe: a nobis hoꝝ ſingula pręſ ſua exiguitate. Ex qbꝰ poſtremo īntulit imiſta ⁊ inexa eē ſingulis oīa poſteaq̄ ex oībus oīa fieri videbanf. S; q̄nam eſt: ea cā: vt oīa nō appareant eē ſiliā: ſi eque ꝓueniunt ex ſingulis oīa? Quū ingt ille vniuſcuiuſq; rei inęq̄lis eſt in oībꝰ portio: ſed in vnaquaq; re vnū q̄ppiā abundat magis: atq; ſupfluit: vt in h̄ ſit aquę plus: in illo ſit corporis. Quod ergo appet aqua: facit hoc copia: quando nihil eſt ſincere aqua/caro/terra/ſanguis.

35 Et igitur ꝯſequēs poſt eiꝰ opinionis ꝯfutationē q̄ tollere ꝯnª videbaf eoꝝ īpugnare ſniaꝫ q̄ īfinita eē illa putauere. Uellē fieri poſſet: vt ipſimet itereſſent: nūc diſputanōib: facile opinor faterenf finita reꝝ nātū eē p̄nª. Eq̄dē primū illud admiror quo pacto hi q̄ naturę ſciam ꝓfitētur: ignorauerint id ſe temere ꝓfiteri ſi ſuā ſniam retineri tueriq; velint. Si enim tūc ſcire vniuſcuiuſq; rei nām arbitramur quūꝫ cauſas illius: ⁊ p̄ncipia cognoſcimus: infinitarum autē reꝝ quū ſe ſpte cōcedat nullam poſſe haberi notitiā. Nimirū qui īfinita dicit eē p̄nª tollit rei: quaꝫ tractat cognoſcendę facultatē: q̄ ſi quam infinita ea faceret Anaxagoras qualitates aliogn numero definitiſ letaq̄uis ſciri non poſſet: ex quet exiſteret vnūq̄dq;: ſaltem illō cognoſcere licuiſſet: ex q̄libꝰ cōſtare. Nunc ꝟo quū: neq; ꝑ ꝓprietates: ac ſpēs: neq; ꝑ numeros ſuas illas ſimilares pticulas q̄s finxit: diſtīxiſſe diſcreuiſſeq; reperiaf: quūq; ea ſe docere pollicitꝰ fuerit: q̄ p̄mus ipſe neſciat: aptiſſime nos veteratorio iſto exꝓmiſſo vi-
36 def eludere. Hactenus extra negociū ❡ Iā ꝟo illō q̄ pacto nō eſt abſurdū: qđ ex illa opinione cōſequitur: quę putat miſta eē in oībꝰ oīa. Sequif eni: quum vnaqueq;
ſimilarium

Nō Anaximander: ſed Anaximenes legit vnaꝫ feciſſe p̄nᵐ qđ ſit igne craſſior ⁊ gracilior aere: ⁊ ob id arbitraf q̄dā hūc locus ⁊ hēmiſtiū nō carere mēdo ēt in gręcis codicibus.

ᵃ Spherā interpretaf Hermo. ſcdm Ꝺe: vz: qđ vn̄ accepit aeſcio. nā Empe. nō dedit cām efficiētē ſ; litē ⁊ amicitiā poſuit. Simp. h̄ hac re ſic ai. ea miſcella apō Emp. ex q̄tuor ē elntis q̄ ſit ab amicitia ꝯcernitur ſphera efficitur: ſi do a lite excernitur mūdum hūc ꝯſtituunt: ob id aūt forſitā h̄ mō Hermo. eſt īterptatꝰ ⁊ q̄a cū illī conueniunt eſt Emp. q̄ vnaꝫ efficiētē cām poſuerit: qđ ad amicitiā ⁊ litē n̄ vt poſſe referri eoꝫ duo ſint: ſed Simp. exponit h̄ vt vnaꝫ cāꝫ accipit. q; nō ſit efficiētē ſ; ſeorſū nūc vna nūc altera dicatur.

ſimilariū partiū ⁊ augeri in īfinitū ⁊ minui poſſit:neqȝ
maximā vllā:neqȝ minimā poſſe quātitatem capi. Qḋ
etiā ipſimet Anaxagore ipoſe vī eē. Fatet̄ eniȝ cōpoſi/
tū oē ɔſtare ptibus:ptes aūt illas voco:q̄ ⁊ viciſſiȝ a ſe/
ſe ⁊ a toto ſepari actu queūt. Palam quoqȝ illḋ ɔcedit:
magnitudinē toti⁹ pēdere:atqȝ regi magnitudine ptiū:
vt ſi. vȝ. pug ſint ptes:paruū ēt habeat̄:⁊ totū:ſi ꝫ ma/
gne magnū quoqȝ ⁊ illḋ habeat̄. Et ſi īfinit⁹ vtrinqȝ p/
ceſſus in ptib⁹ fuerit:futūꝫ eē itidē in cōpoſito īfinitū.
Quāta eni eē pīt oſſa/caro/neruū/tūc ⁊ ipm aīal. Eodē
mō de ptib⁹ plātaꝶ:⁊ de plātis ipſis iudicādū ē. Acq̄
etiā e diuerſo illḋ eſt veꝶ:ſi ſit ipoſe:totū grādeſcere:p/
tes quoqȝ eē ipoſe:plane aīalibus oīb⁹ atqȝ plātis exit⁹
magnitudis eſt:ipſo etiā num Anaxagora cōſentiente.
Eſſe igit̄ ⁊ ptibus neceſſe eſt:neqȝ fieri pōt:vt q̄talu/
bet ſit caro hoīs eaq̄ cū īfinitis aliȝs reb⁹ ineſt ⁊ delite/
ſcit nullo:aut vt in minores ſecet̄ portiones:⁊ tū caro
adhuc remaneat. Sane h̄ qui dicit magna vī amentia.
¶ Uerꝫ Anaxagoras forteſſe rideret huc in modum:
minime qdē ſe ɔcedere magnitudies aīaliū ⁊ plātaꝶ
ex ſimilariū ptiū auctiōe ⁊ diminutiōe pendere:eē ꝯo
ſecutū:id ſi aīalia atqȝ plātę ex q̄libȝ ſimilariū ptium
ſpe:vnā tū ſimilarē pticulā nacta eēnt:vt vnā oſſis:⁊
vnā ſanguis:⁊ vnā geneꝶ ſilr reliquorum:ſȝ nō eſt ita:
imo ꝯo cōſtituere ſe:atqȝ collocare in vnoquoqȝ aīan/
39 tiū gñe multas ſimilares eiuſdē gñis ⁊ ſpēi pticulas:p/
hinc nullū icōmodū ſuſcipi:ſi ɔcedat̄ carnē diuidi poſ/
ſe in īfinitū:aīal nō poſſe. Nā eā carnem q̄ ineſt in aīali
ex plurib⁹ cōſtare carnib⁹ tāq̄ pncipȝs ⁊ elītis. ¶ Sȝ
nō effugit. Tāetſi eni hoc ita fuerit nihiloſecius horūȝ
elātoꝶ opȝ magnitudinē definire. Dabit̄ porro nume/
rus aliqs carūculaꝶ:q̄ cōpoſitę efficiāt eā carnē:q̄ ineſt
in aīali. Sit aūt q̄ternarius vel qnarius exempli cā. Si
igit̄ haꝶ carūcularū vnaqueqȝ diuidi pōt in īfinitū:ea
caro q̄ ex q̄tuor illis ɔſtaret vſqȝ adeo cōcidi atqȝ exi/
gua reddi poſſit:vt ex tātilla carne nullum aīal cōſiſte/
ret. ¶ P. Quid eſt qḋ aiūt:hoīs carnē ex plurib⁹ carni/
bus eē cōpoſitā: Cur illaꝶ q̄libet carūcularum nō erit
rurſus ex plurib⁹ cōpoſita carnibus: Si minui pñt ſi/
milares pticulę in īfinitū: Illud quoqȝ q̄ꝫ perridiculuȝ
eſt: Elephāti carnē ex paucioꝛib⁹ ɔſtare carūculis:culi/
cis carnē ex plurib⁹:nihil eni itereſt:vtrūȝ duas ex plu/
rib⁹ an ex paucioꝛib⁹ aliqd eē ɔſtituāt:quūȝ nullū ma/
gnitudinis exitū cape poſſit:neqȝ icremētū ꝯlus neqȝ
diminutionē:oīno aūt carnē minuere in īfinitum nihil
aliḋ eſt q̄ꝫ carnē efficere ampli⁹ne ſit caro. Cūis enim

Caro ī eo qḋ corp⁹ in īfinitū pōt ī: ī eo qḋ caro non pōt in īfinitū ſecari.

carnis in eo qḋ corpus eſt infinitā ſectionē poſſis agno/
ſcere:in eo tū qḋ caro eſt nō poteſt. Breui ſiqdē carūcu/
lę illę ex ſectiōe deſinerēt eē carūculę:atqȝ ita corrum/
perent̄. Qḋ quēadmodū ɔuenire poſſit ei q rēꝶ pn⁹ ſta
37 tuit icorruptā:nō video. ¶ Si itaqȝ vera ſūt h̄:defini/
taqȝ atqȝ certa eſt carnis minimę magnitudo:fieri non
pōt vt in quolȝ admiſtū ſit qḋlȝ. Sȝ q̄obreȝ: Quia oē
finitū corpus:ſi finitas:⁊ qdē minimas portiūculas de/
ſeces q̄nqȝ deficiet:eſt neceſſe:mō nō pportionē ſeq̄re:
ſed certā aliquā ⁊ pſcriptā magnitudinem decidas. Si
igit̄ ex aq̄ caro vniuerſa ɔtinuo excerant̄: procuIdubio
ſumptiabit̄ aliqñ vniuerſa q̄ ſuberat:neqȝ abire pote/
rit in īfinitū. Neceſſe eſt itaqȝ alteꝶ ex duobus ſeq̄ant
vt excretio illa cadat deponatqȝ abſumpta atqȝ exhau/
ſta omni mā:aut ea durāte īfinita vis carūculaꝶ q̄ ha/
beat̄ vel an̄q̄ cepiſſent excerni:in magnitudie ac mo/
le finita:puta/aq̄ vel alteri⁹ corporis relinquat̄. Qḋ di/
38 cere aut ſentire ſupat oēȝ ſtoliditateȝ. ¶ Adhuc ſi cor/
pus oē ſublatis ptib⁹ reddit̄ minus:carnis ꝯo certa eſt
definitaqȝ vtrinqȝ ſec⁹ q̄ntitas:manifeſtū eſt ex mini/
ma carne nullū corp⁹ poſſe ſecerni:eēt eni aliqd minus
ac modic⁹ minimo:qꝫ ſi ex minima carne nullū corp⁹
pōt excerni:q erūt in oīb⁹ oīa: ſȝ qd ɔſector leuia: Si i/
ſunt oīb⁹ oīa:nō ſolū caro in minima carne collocanda
erit:ſȝ ⁊ ſanguis ⁊ os ⁊ cerebrum:⁊ reliq̄ pinde affatim
oīa:ſilr in ſanguie ali⁹ iteꝶ ſanguis:alia caro:aliḋ os:ad
idē exempli:⁊ in cęteris oīa iſerēda iculcādaqȝ eſſent.
¶ P. Quo pacto nō latiſſime delirant hi q in minima
carne:carnē dicūt eē īfinitā:ſilr aquā ⁊ terrā:atqȝ aereȝ
infinituȝ:eaqȝ poſtremo oīa q̄ nos ſupradixim⁹ p ſeipa
poſſe ſbſiſtere:⁊ a ſe viciſſiȝ eē diſiūcta:q̄ quid pōt eſſe
horridi⁹: Nā in eo qḋ ſepata ſūt:terminū ⁊ finem acci/
piūt:q̄a ſimulatqȝ ſepant̄:diſtōnē ⁊ loci magnitudinis
nāciſcunt̄. Quāobrē ſi vera eēt Anaxagorę ſnīa:fuiſſent
pn⁹ nō ſolū multitudie:ſȝ ēt magnitudie īfinita:qꝫ nihil
aliḋ eſt q̄ꝫ facere vt ſint īfinities īfinita. ¶ Qḋ ſiqs me/
ri Anaxagorā velit:dicatqȝ pn⁹ qdē:qm̄ aliaȝ nām hēe
nō pñcimiſta nō eē:ſȝ quā oī ineē oīb⁹ oīa de ſenſilib⁹
id ɔcretiſqȝ eē itelligēdū. Trāſferant̄ rōnes ſubide ac
ſenſilia ⁊ ɔcretiōes.exēpli grā ad aquā ſenſilē. Aq̄.n. in/
eant carnes ⁊ oſſa īfinita:q̄ ſepata actu ɔcretiones ſunt
atqȝ ex oīb⁹ gñabant̄:quia ⁊ ſenſilia ſūt:⁊ pñt excerni.
Quare ⁊ hoꝶ ſingulis rurſuȝ alia quoqȝ inerūt. Nūq̄
eni fieri poterit:vt in ſincera ⁊ p⁹ pn⁹ reſoluant̄. Naȝ h̄
39 eſſe ipoſe idē Anaxagoras clariſſime atteſtat̄. ¶ Quo
igit̄ ea efficere diuina mēs ſtatuat: Nōne poti⁹ videri
ſtultiſſima atqȝ inſipiētiſſima debeat: Si aggredi velit
ea q̄ ſint factu ipoſſia: ¶ Atq recte qdē illḋ:ſȝ forte for
tuna dixit Anaxagoras fieri poſſe:nūq̄ vti deſtrue illa
maſſali oīa entia ſecernant̄. Accītia nāqȝ a ſubā ſepari
nō pñt. Quem igit̄ finē laboris ìueniet pnidētiſſima.ſ.
mens:ſi ea attentauerit:q̄ pſici ⁊ ad exitū ɔferri nō poſ
ſint: Qui neqȝ magnitudinē pn⁹ᵒ definiuit:qppe q̄ diui/
di cēſeat in īfinitū:neqȝ q̄litatē. Nequeūt.n.a ſubā ſepa
rari coloꝛes:habit⁹ ⁊ poſtremo accītia reliq̄. Quoꝶ al
teꝶ mēti ſuę:neqȝ ille qdē tribuit. Alteꝶ nos veritatis
40 grā iſiciamur. ¶ Qui pręſertim:neqȝ illḋ quoqȝ acute
Anaxagoras videbat:ppea carnē ex carūculis cōſtare:
lapidē ex lapillis:auꝶ ex aurellis:qḋ putabat vnāquā/
qȝ ſimilariū pticularū in ſimilares ptis minimas ſeca/
ri poſſe:vt ſiqd inde abiret:atqȝ ōcederet coaliti carū/
dē ptiū:q̄ ſeceſſiſſent:nouus ali⁹ ɔtinuo ceu ptus exiſte
ret:cęteꝶ nō ɔficit̄. Lutū.n.⁊ in luta diuidit̄:⁊ in aquā:
⁊ in terrā. Ex qb⁹ q̄ potiſſimū dixeris ɔſtare lutū: vtrū
ex lutulis:an ex terra poti⁹:atqȝ humore: nōne veri⁹ ſit
lutū fieri:nihil eē aliud: q̄ꝫ ex humore ⁊ terra ɔſtare: ex
lutulis cōponi:nihil aliḋ eē: q̄ꝫ increſcere:atqȝ grande/
ſcere: Neqȝ.n. quēadmodū lateres ſua ſtrue ⁊ cōpoſi/
tura domū efficiūt:ita quū ex aq̄ fit aer: vl̄ e diuerſo ex
aere aqua quū fit:coeuntes aquulę totuȝ ɔflant:⁊ cōſti/
tuunt elementū. Qḋ tamē ſeqtur apud eos:q egregium
ſcȝ:⁊ admirabilē illum ɔcretionis modū pſerunt. Eni/
uero ipm aerem ſcimus in aquā alteraſcēdo transferri
atqȝ ita fieri aquā ſaltē ſenſu pcipimus. ¶ Eodē pacto
⁊ Empedocles excretiōe atqȝ ɔcretiōe arbitrat⁹ eſt oīa
gñari. Tamē leuius errauit:qꝫ finita:⁊ certa pn⁹ poſuit.
Sed nondum eſt tractandis his locus.

a Uerba grę ca:q̄ vī Ider mol. iterpeā⁊ r⁹ h̄ in loco. h̄ ſūt ἐν τοῖσ πρὸσ δ' ὄξνσ q̄ aliȝ vñt hēc ſcſuȝ ⁊ ſic iterpetari poſſe ī his:q̄ ſm̄ exiſtimationem ſunt. Parme. enī ſcībilia ⁊ nā liaꝛeaa ſm̄ exiſtimatiōeȝ appellabat:⁊ hoꝶ pn⁹ calȝ ⁊ frigidū eſſe dixit. Intellectua bo enta ꝫȝ ētatē ⁊ ea eē vnū vt cūȝ ex aliȝs:ꝫ ex Simpli. licet colligere.

41 CEterum illuc me refero: qꝫ ɔtra/
ria pn⁹ oēs cōſtituere: ⁊
hi qui vnuȝ oīa ⁊ imobile:⁊ hi qui plura
eē dixerūt:⁊ qui ēt īfinita. Etenim a Par/
menides in his libris qb⁹ ſnīam ſuam
aſtruxit:calidū ⁊ frigidū:pn⁹ eſſe dixit. Quoꝶ alterum
ignē:alteꝶ terrā vocauit. Anaxagoras quoqȝ in ſimila/

ribus particularis poſuit cōtraria: quēadmodū Anaxi-
māder ſecretionē & ꝯcretionē: & Democritus plenū &
inane: que quū ꝑncipia cōſtituiſſet: & gñatiões rerū fi-
gura / ſitu / & ordīe / diſtīxiſſet: aptiſſime viſus eſt adhibu-
iſſe cōtraria. Sūt enī oīa illa ꝯtrioꝝ gñā ſitus / figura / or-
do. Nā ſitus alius dexter alius ſiniſter / ſupnus īfernus /
anterior poſterior. Figuraꝝ quoqꝫ rectilinea alia: orbi-
cularis alia: q̄s ille ꝓ ꝯtrarijs habuit. Nā de Empedo
cle atqꝫ Platone deqꝫ his phyſicis qui raritudinē den
ſitudinēqꝫ: ꝯtria ꝑncipia eē voluerūt: abūde ſupradixi-
42 mus. ¶ Ac mihi gdē acrius īuēti mediꝫ ſidi⁹ videnꝫ
oēs haud ſine rōne in hāc ſniam diſceſſiſſe. Nā ſi nāꝫ
ꝑncipij ſpectes: repies tria eē in ꝑncipijs neccīa. Primū /
vt ex ſe viciſſim nō exiſtāt: alioqn ꝑncipia & nō ꝑn⁹ eē
ꝓbarenꝫ. Scōm / vt neqꝫ ex alijs ꝯſtēt. Nā ſi ꝑma nō
ſunt: quo pacto pñt eē ꝑn⁹. Tertiū / vt ex illis ꝯſtēt cęte-
ra: atqꝫ h eſt ꝑncipijs maxie ꝓpriū. Hęc aūt oīa ꝑmis
ꝯtrijs opꝫ ineſſe. Prima ꝯtria voco: q̄ ſunt maxie gñalia.
Nā ex alijs ꝯſtare iccirco non debēt ꝑn⁹ qm̄ ipſa ſunt
ꝑma. Neqꝫ mutuo ex ſeipſis ea rōne qa cōtraria ſunt.
¶ Neqꝫ ꝑturbet quiſpiā: ſi qñ audiat dici ex albo fie-
ri quidpiā vt fit nigrū. Nō enī ita dicuntur ex ſeſe fieri
ꝯtria: vt ꝓprie mutuo fieri itelligātur ex ſeſe: ſꝫ ita vt q̄-
ſi poſt ſeſe mutuo atqꝫ ordīe quodā ꝓduci gñariqꝫ vi-
deanꝫ. ¶ Sꝫ qualis ille modus eſt ingēs: quo fieri ex ſe
mutuo poſſe ꝯtria negauim⁹: Nimirꝫ is: quo de ęre ſta-
tuā dicimus fieri. Neqꝫ. n. vno ꝑmanēte ſupſtiteqꝫ con
trario gñari alterū pōt: necceſſe eſt aūt ꝑn⁹ non corrūpi:
ꝙ ſi ſeruata in alterꝫ trāſmutenꝫ ſequeꝫ duo ſil adeſſe
43 ꝯtria: qd̄ eſt īpoſe. ¶ Sed q̄res quonā pacto ꝯſtēt ex ꝯ-
trijs ceu ex ꝑncipijs reliq̄: ꝑfecto id ea rōne neccīū ma-
xime vr̄: qd̄ ꝑ tranſmutationē gñatio oīs ꝯficiꝫ: quēad-
modū oñdeꝫ. In ꝯtria porro oīs gñatio deſinit. Uerum
qa obſcuriora videnꝫ hęc eē q̄ dicimus: paulo alti⁹ repe
tere ac remetiri ſtatuim⁹: vt hoc ipm̄ facili⁹ fiat itellectuqꝫ
capiatur. Exiſtimare itaqꝫ opꝫ nihil eē qd̄ aut agere in
qd̄lꝫ & vtcūqꝫ fors tulit aut pati a quolibꝫ poſſit. Nam
neqꝫ hō gñando aſino nā idone⁹ eſt: neqꝫ adamas non
tutus a ferri ictu. Nō igiꝫ fieri aut naſci oīa de oīb⁹ po-
terūt. Nā albū ex muſico fieri nequit: ſꝫ ex nigro dūta-
xat: aut flauo: aut ex his colorib⁹ aliquo: q ꝙ ſunt in in-
terlinirio ꝯtrioꝝ poſiti ancipites medijqꝫ hñtur. Dices
fortaſſe nō eē hoc ꝑpetuo verum. Uideri enī luſciniaꝫ
de muſica fieri candidam: ſed ſoluiꝫ: illud euenit: nō in
eo ꝙ muſica: ſed in eo ꝙ nigra fuiſſet. Naꝫ quū accide-
re poſſit vt idē qui fit alb⁹ ſit etiā muſicus: facile aber-
ratur: dū non ex albo: ſed ex muſico nigrū fieri crediꝫ:
ꝙ ſi id qd̄ ꝑ ſe eſt diſtīxeris ab eo qd̄ ex accñte ſitīnue-
nies albū ex nigro vel ex fuſco ꝑ ſe: ex perito aut grā-
matico ꝑ accñs factum. Nihil. n. vetat eūdē q niger ſit
aut muſicū: aut fabrū: aut excuſſorē: aut militē: aut īpe-
ratorē eē. Qua re vſurpatio atqꝫ abuſio fuerit: ſi quēq̄
dixeris nigꝝ eē factū ab arithmetico volatili bipede: ſūt
enī hę gñationes ex accidēte oēs. Per ſe aūt album ge
neraꝫ ex nigro: & ſi qa ſubtilitate diligēti exigat id ex nō
albo: nō tñ hoc ita accipiendū: vt ex oi eo: qd̄ ſit non al-
bū: fieri nigrū pateꝫ. Eſt enī Hippocētaurus & Scylla
nō albū: ſed de eo nō albo itelligēdū eſt: qd̄ de fuſco ve-
neto rutilo: & ceteris finitimis ꝑdiceꝫ. Pariter muſic⁹
de nō muſico fit: non de colūna: neqꝫ de naui: q̄ & ipſa
ſunt nō muſica: ſꝫ de eo qd̄ amuſon idest īmuſicū no-
uo gdē noīe & fortaſſe duriuſꝫ ad rē demōſtrādaꝫ ſatis
idoneo appellauerim: aut ſiqd īter muſicū & īmuſicum
ambigit. ¶ Eodē mō albū nō abibit corrūpeturue in
qd̄libꝫ: neqꝫ ꝑ ſe corrūpeꝫ in muſicū: ſꝫ ex accñte. Naꝫ

Ammoni⁹ tñ vt refert Simpli. eodē pacto itelligi voluit ꝯtria ex ſeſe mutuo fieri nō poſſe: q̄ ea ex alijs fieri negauit eſt: qa. ſ. alterꝫ altero ꝑncipalius nō ē vl ꝑus & vlti⁹: ob id. n. ait ipſe qꝫ ꝯtria ſunt & equalētia nihil magis hꝫ alterū altero cur ſit ꝑn⁹.

vſitati hoīs coloratiqꝫ albedo ꝑ ſe in nigricīē corrupta
eſt: ꝙ ſi ꝯtingat vt idē ille q vſitatus eſt muſic⁹ fuerit:
dici pōt ex accñte albedinē in muſicū fuiſſe cōuerſam.
Simili mō ſi muſicū corrūpatur nō corrūpenꝫ in nigrū:
45 ſed in īmuſicū. ¶ Neqꝫ ſolū hęc videnꝫ eē vera in his
quę ꝑ alterationes accñtiū producunꝫ: q̄lia ſunt q̄ moꝫ
diximus: ſꝫ ēt in his vel latiſſime pꝫ eadē rō quę ꝑ cō-
cretionē ſecretionēqꝫ gñanꝫ: q̄lia ſunt ea q̄ vocam⁹ cō-
poſita. Latet tñ in his quādoqꝫ eadē cā: ꝙ ꝯtrioꝝ fere
pluriū nō hꝫ vſitatū nomē: quēadmodū habeꝫ albi ni-
griqꝫ. Ita qbuſdā ꝑuatiōes ſuis noīb⁹ efferunꝫ / qbuſdā
nō ipſę priuatiōes: ſed alioꝝ ſolę negatiōes hñtur: neqꝫ
cōia cōpoſitis oīb⁹ noīa facile eēt inuenire: cuiuſmodi
ſunt ꝯueniētia incōueniētia: ex qb⁹ gñatio ꝑficiſceretur
oīs & in q̄s corruptio iñdē reuerterēꝫ. Particularibus
ꝗo ſingulisqꝫ cōpoſitis ꝓpria in cōi vulgꝫ loquēdi con
ſuetudie nō reperianꝫ. Uerūtamē oē ꝯueniēter factū
ex nō ꝯueniēte fit & ad icōueniēs corrūpiꝫ non ad qd̄-
uis ſed ad id qd̄ ſpeciatim ꝯponebaꝫ aduerſabaturqꝫ.
Nō. n. hoīs conueniētia ad incōueniētiā eq corrūpitur:
neqꝫ ea q̄ canis eſt: in eā quę ſit plātarꝫ: neqꝫ rurſum ex
illis fiūt. Sꝫ hō in hoīs incōueniētiā abit. Equus in eā
quę ad equū ꝑtinet. Plane nihil intereſt loco icōueni-
entis & ꝯueniētis ordinatū & inordinatū dicas cōpoſitū
46 & icōpoſitū: aptum ineptū: deformatū informe. ¶ Ni-
mirꝫ eadē rō in oīb⁹ obſeruāda. Sumanꝫ itaqꝫ vnde
lubet exēpla. Domus ordinatio ex inordinatiōe fit non
omni: neqꝫ ex ea q̄ nauis eſt: ſꝫ ex ea quę ſpectat ad do-
mū. Eſt enī ea iordinatio in eo ꝙ neqꝫ lapiduꝫ: neqꝫ la
terū ſtrues cū admoduꝫ ornata & diſpoſita eſt: quo ꝯue
niebat in domū. E cōtrario quoqꝫ domus qñ corrūpiꝫ:
in eādē hāc inordinationē redit. Itē aceruus ꝯgeſtuſqꝫ
tritici fit ex oppoſito q̄ aceruo tritici congruebat non
q̄ aceruo lignoꝝ: corrumpitur quoqꝫ nō in lignoꝝ: ſed
in tritici diſſolōnē. Ac q̄ & ſtatua ex ſtatuę īfiguratione
47 fit. ¶ Et ne in ſingulis morer. Manifeſtū eē arbitror
oē qd̄ fit ex ꝯtrijs fieri: & oē qd̄ corrumpiꝫ in ꝯtriam aut
finitimā ꝯcedere atqꝫ abire ſnbam. Naꝫ & intermedia
ex ꝯtrijs gñanꝫ: qd̄ videre in colorib⁹ licꝫ: vt illō q̄ poſ-
ſit veriſſime affirmari. Quęcūqꝫ nā ſunt facta aut ꝯtria
eſſe: aut ex ꝯtrijs dūtū hic. Cōtraria ea ſunt quę eiuſdem
gñis extremos ceu margines obtinēt. Ex ꝯtrijs ꝯſtātqꝫ
hoꝝ in medio collocantur. ¶ Cęterꝫ illud cōmonuiſſe
hoc loco expedierit: q̄uis ex cōtrarijs gñationes oēs ꝓ-
cedere & in cōtraria corruptiōes abire diximus: non
tñ reſtare ꝑmanereue cōtraria illa corruptis: aut genitꝫ
rebus cōcedimus: alioqn nobiſipſis pugnaremus. Eſt
autē ita intelligēduꝫ vt dixi: fieri hoc ab illo. i. hoc poſt
48 illud. ¶ Hactenus ferme oēs ꝯſentiūt eīnta atqꝫ ea q̄
cuiqꝫ ꝑn⁹ videbanꝫ hīi cōtraria: nō tñ rōne inducti q̄
ipſa veritatis vi. Diſſentiunt aūt inter ſe oēs in ea re ꝙ
alij priora gñaliora qꝫ: alij poſteriora & particulariora
ꝑncipia tradidere: alij conſectati ſunt ea quę rōni ꝑſpi-
cua magis eēnt: alij quę notiora ſenſib⁹ viderētur: alte-
ri calidū / humidū / frigidū / ſiccū: quę poſteriora particu
lariora cognobilioraqꝫ ſenſib⁹ ſunt ꝑncipia ꝯſtimerūt:
alteri magnū & paruū: par & impar: ꝯcordiā diſcordiā:
quę cū rōne priora eēnt: tum gñaliora notioraqꝫ videbā-
49 tur. Uerūtamē hi partim diuerſa ſeqbanꝫ: partim ea-
dē videbant. Hęc enī oīa inter ſe quādā ſimilitudinem
habēt. Nam quēadmodū cōcordia referꝫ ad litem: ita
impar refertur ad par: calidum ad frigidum: ſiccum ad
humidum: pręterea quędam ex illis ſub cōcretionem
& ſub exceſſum cadant: quędam ſub ſecretione defe-
ctuqꝫ reponuntur.

Quam

283

50 Quam itaqʒ ȝria principia eē neceſſa-
rium ſit:ſatis manifeſtũ eē in-
dico. Eſt autē ſequēs (vt arbitror) q̄s ſit
numerus ꝑncipioꝝ oſtēdere: indicatũ eſt
ſupra neqʒ vnũ eē poſſe ꝑncipiũ neqʒ infi-
nita. Unũ ea rōne q̄ contraria ⁊ oppoſita quãʒ ſint. Ꝥ
ipſo nequeũt infinita eē. Quũ q̄ ſepare ac diſtrahere il-
la oporteret in duo: tũ ēt q̄ rerũ ſciētia obiter tollere-
tur. Accedit q̄ naturę vnius ⁊ gn̄is vna vĩ eſſe oppoſi-
tio cōtrarietaſqʒ. Genus aũt vnũ dĩ ꝓpriẽqʒ: q̄ᵭ poteſt
in ſpēs non ēt in genera ſecari. Ita circa colorē albedo
⁊ nigritia: circa ſapores dulcor ⁊ amaritiēs inueniuntur.
Oppōnē vocamus duoꝝ oppoſitoꝝ ȝrioꝝ̄ue habitũ
quēdãʒ atqʒ nīſum. Circa mãlem igit̄ gn̄atilemqʒ ſub-
ſtãtiam: cui° ꝑn̄ᵃ quęrimus: vna quoqʒ eē ds oppoſitio
nō infinitę: quando ꝑſertim nihil ꝓhibet adoratis: ⁊ no-
nationes reꝝ ꝑncipia finita poſſe ſufficere. Nã Empe-
docles: q̄ poſuit eē finita: melius mehercle ⁊ cōmodius
51 q̄ȝ Anaxagoras reꝝ quę gn̄anť nãm abſoluit. ℂ Oꝫ ſi
hęc vera ſunt atqʒ vna eſſe vnius naturę oppoſitio dʒ:
ſequiť neceſſario: vt aut duo ſola ꝑncipia ſint. vʒ. ꝑma
illa ȝria: aut ȝiũgēda ȝſociandaqʒ illis ſit ēt num tnã q̄-
dãʒ atqʒ ſubiũ. Qᵭ tñ ⁊ ſi mihi maxīe neceſſarium vĩ:
velim tñ ſeorſum ipſe tecũ paulo ſerius ȝſideres: ſit ne
vlla denſitudo q̄ ipſa ꝑ ſe poſſit raritudinē facere: con-
trarie aut vlla caliditas q̄ frigiditatẽʒ: aut amicitia vlla
q̄ odiũ: poſtremo q̄litates vllę quę ȝrias qualitates gi-
gnãt: ſed necdũ facere aut gignere reputemus: num etiã
eē ipſa ꝑ ſe poſſint: atqʒ ſeorſuʒ cōſiſtere: frigiditas cali-
ditas/ȝcretio/ſecretio/⁊ ſiſia his. Nōne potius tertium
quiddã ſubſternēdum ſubijciēdũqʒ eſt: circa qᵭ veluti
fundamētũ ad viciſſitudinē reꝝ cōſtituēdã factũ: illa
ſubſiſtere ⁊ gn̄are deinceps reliq̄ poſſint. Non eni ſeſe
illa (de ȝrijs ꝑmis loquor) mutuo ſuſtinēt: neqʒ iteʒ ſu-
perſtite cōcretione ſecretio naſciť aut ſuſcipiť in cōcre-
tionē: neqʒ raritudo dēſitudinē ſubit: ſed alteꝝ alteri ce-
dit: tertio quodã recipiēte baiulãteqʒ id qᵭ nouať ⁊ gi-
gniť. Quapꝑ etiã ꝑhi veteres cōtrarijs vnãʒ pluresue
52 naturas ſubijciebãt. ℂ Sʒ vel huic quoqʒ ꝓbabiť qᵭ
volumus. Principia dixerit aliq̄s in ſubto collocari nō
debēt: aliogn ꝑncipij ꝑnᵐ cogemur afferre. Nã ſubaum
vĩ ꝑus eē ⁊ ſuba: his q̄ in ſubto cōtinenť: ȝria porro in
ſubto ſunt oia. Nō igiť videnť eſſe poſſe ꝑncipia: q̄ di-
canť eē ȝria. Itē nulli rei videmus ſubta eē ȝria. Prin-
cipia aũt neceſſe eſt oib° ſubijci. Nō igiť ȝria ſunt prin-
cipia. Itē negamus ſubam vllam aduerſari ſubſtantię.
Nō igiť ſubſtãtię ſunt quę videnť eē ȝria q̄ ſi nō ſunt
ſubſtãtię: manifeſtũ eſt nō eē ꝑnᵃ: aliogn fateri cogere-
53 mur ꝑncipia ſbaꝝ nō eē ſubſtãtias. ℂ Ueꝝ ſi ꝑor ora-
tio demōſtrabat oppōnēʒ ineē ꝑncipijs: ⁊ vĩ nihilomi-
nus ſecũda hęc ⁊ poſterior efficere ne ꝑnᵃ videanť eſſe
ȝria: cũ illis vtiqʒ ſentiēdum eſt: q̄ duob° ȝrijs tertiam
addidere nãm q̄ prior cūnis eēt: q̄uiſqʒ magis ēt num
inſigniter ꝑnᵐ eē videreť: nihilominus illoꝝ indigeret:
vtpote q̄ per ſeipſa ȝſtituere nihil architectarie poſſẽ.
54 ℂ Atqʒ hoc quoqʒ veterib° placuiſſe cōperio. Illi eni
vnã q̄ppiã nãm ȝrijs ſubiecerũt: ꝑꝑ quã vnũ oia eē ar-
bitrabanť: aut aquã: aut ignē: aut id qᵭ mediũ fingebãt
inter aquã ⁊ ignē. ℂ Propius aũt accedũt veritatem:
qui intermediũ illud cōminiſcunť. Nã ignis aptiſſime
ex cōtrarijs cōſtat: q̄ ꝑpe qui feruida ⁊ ſicca nã ſit: quo-
rũ frigiditas ⁊ humiditas ȝtrarię q̄litates hñtur. Opʒ
aũt id qᵭ eſt ſubũ cōtrarijs in ſua nã nullũ hr̄e cōtra-
riũ: alioquin neceſſe eēt: vt alterutrũ: aut nō ſuſcipeť:
aut corrũpereť: quoꝝ vtrũqʒ pugnat deſcriptiōi ꝑnci-
pij. Quare nō abſqʒ rōne ſenſerũt hĩ q̄ ſubtũ aliud ab
elmtis quatuor poſuere. Eadē rōne min° errať ab his
qui aerē ſubſternũt. Habet eni aer minimã diiaꝝ ſenſi-
liũ portionē. Tertio ſuccedunt loco: qui aquã ȝſtituere
ſubiectũ. Caleſit eni eadē ꝑmanens ⁊ frigeſcit: liquatur
55 cōgelaſcit: fundiť cogiť. ℂ Plane videntur oēs vnũ il-
lud ſubiectũ ȝrijs informaſſe: alij raritudīe denſitudīe:
alij magno atqʒ paruo: hęc aũt ſub exceſſu. ſ. defectuqʒ
recidunt. Videť aũt ꝑuetus eē opinio: tria reꝝ eſſe ꝑnᵃ
oportere: ſubiectũ defectuʒ exceſſum. Ac numeꝝ q̄deʒ
principioꝝ eũdē oēs aſciſcũt: non tñ eodē oēs mō. Nã
veteres duo agere: tertiũ pati putauere: in ȝrium Pla-
to nō viſum: duo pati: agere vnũ: quēadmoduʒ ⁊ ſupra
dixi. Quobrē cōuenit tria eſſe ꝑncipia ⁊ elmta. Eſt auteʒ
de his elemētis nobis in ꝑſentia ſermo: q̄ rebus gn̄atis
inſunt. Plura ꝟo eē q̄ȝ tria: nō amplius ȝuenit.
56 Nam ad patiendũ ſufficit ſubʒ vnũ:
ad agēdaʒ ſatis ſunt ȝria: q̄
ſi aut alterã addideris oppōnē: aut ſubm
alterum: cogeris vtrũqʒ duplificare. Noʒ
ſi alterũ ſit ſubiectũ: alterã quoqʒ oppoſi-
tionē eſſe ȝtinuo oportebit. Et ſi altera ſit oppoſitio: al-
terũ pariter ſubtuʒ habebiť. Aut igiť ex vtraqʒ trinita-
te eadem gn̄abunť: aut diuerſa: ſi eadē: ſupfluet altera:
nō erunt eadē principia reꝝ gn̄ataꝝ: neqʒ elmta in ſe vi-
cibus ȝuertenť ignis/aer/aqua/tellus. ℂ P. Et cur duę
ſolum ⁊ nō plures trinitates erũt atqʒ ſubinde infinitę:
nullã cōperio rōnē: quę ſi duas: non eadē quoqʒ poſſit
plures atqʒ adeo infinitas afferre: Nã ſi iccirco dixeris
duas eſſe: q̄ ea quę aiaſiũ principia ſunt: differre opor-
teat ab his quę ſunt plãtarum: cur nō ita differre debe-
bũt: quę ſingillatim cuiuſqʒ gn̄is ſunt plãtaꝝ: Deinde
videmus aialia plãtis ali: plantas porro fieri ex elmtis:
ita vt manifeſtũ ſit in vices oia trãſmutari alternante ⁊
reciprocãte nã. ℂ Oꝫ ſi duas oppōnes ⁊ vnũ ſubiectũ
attuleris: dixeriſqʒ inter ſe illas mutuo vicibuſqʒ trãſ-
ferri: nihiloſecius eadē te incōmoda ſequētur: atqʒ alte-
ra illaꝝ vtiqʒ erit ſuperuacanea: quandoq̄dē ſi mutua
ȝuerſio ſit: neceſſariũ eſt illa ceu coaleſcere: atqʒ eadeʒ
fieri. Nam ſi ȝrioꝝ oppoſitoꝝ: in contraria eſt abitio:
ſit vna oppoſitio. a. b. altera. c. d. Si igiť ipſuʒ. a. quem-
admodũ pōt in ipſum. b. mutari: ita poſſit in. d. ꝑfecto
ipm. b. ⁊ ipm. d. plane ſint idē futura. e. ſi ipſum. b. quē-
admodum pōt in. a. ita poſſit in. c. neceſſario. a. ⁊. c. eadē
omnino res fuerit. Eſt eni in ȝria tranſitus ⁊ vnum vni
aduerſať. ℂ Sʒ ⁊ ſupra diximus circa vnã nãm ꝟſa-
ri oppōneʒ vnã. Eſt autē gn̄atilis mãliſqʒ ſubſtãtia: na-
tura vna. Nã ſi plura q̄ȝ duo cōtraria inuenirenť: vtiqʒ
ſub primis illis quę ꝓpria ſunt ſũmę ſubſtãtię colloca-
re ⁊ reponere oporteret. Qᵭ ⁊ in qualitatis ꝑncipio li-
cet videre. Nam ⁊ albũ ⁊ nigrũ ꝓpinqua ſunt colori: ȝ-
ria nō qualitati. Si qua igiť qualitatis eius quę de ſũ-
mo gn̄e eſt cōtraria habebunt: illuc cętera quoqʒ refe-
rēda erũt. Ergo neqʒ vnũ eē ꝑnᵐ: neqʒ duo: vel tria: ma-
57 nifeſtũ fecimus. ℂ Utrũ autē duo tñ an tria ſint ma-
gna ⁊ lōge dubia q̄ſtio eſt. Nũc igiť nobis de reꝝ gn̄a-
tione tractandũ: neqʒ de ea demũ quę ad ſubaʒ ꝑtinet:
verũetiã de ea quę ad alteratione: ꝥ eſt nō mō quēad-
modũ ſtirpes atqʒ hoies fiãt: ſed quēadmodũ geome-
trę/grãmatici/muſici: atqʒ ꝥ ſũmatiʒ ⁊ cōib° ſcitis age-
tur. Ita eni facilius cōmodiuſqʒ vĩ: quēadmodũ ⁊ ini-
58 tio faciēdũ eē oſtēdimus. ℂ Quũ dicimus aliᵭ ex alio
fieri: aut ex ſimplici: aut ex cōpoſito fieri dicimus. Ex
ſimplici quũ ex imuſico muſic° fit: ex illiterato lrat°: vł
aliter quũ imuſic° efficiť muſic°: ⁊ illiterat° lrat°. Eſt. n.

Left margin commentary:
... -ret ſub ę; ſi i
loco/nō eodē
mō greci ex-
poſitores ex-
poſuē. Aler.
eni quē videť
Tho. ſieq̄ ge-
nus vnũ qᵭ i
ſp̄s nō diui-
dit. ſbam ꝟo
ſo: eʒ ſubaleʒ
mãlē: vel po-
n° cōpoᵐ ex
mã ⁊ for°. ſʒ
q: nō in gñe
eiũ ſbę: ſed in
alijs ēt ꝑnę ȝ-
rietas fo: ° ⁊
ꝑuatiōis repł
tur. ⁊ Ax. nō
trãſmutatiōis
ſolũ ſbaľ ꝑn-
cipia inquirit
ſʒ cuiuſlʒ nã-
lis. iō Am-
mo. dixit quē-
admodũ cũs
ꝑ° q̄dē ō ſba
n: poſteri° ō
alijs ꝑnę: ita
ēt ȝrietas pri-
uatiōis ⁊ for°
ꝑ° repť i ſba
z° i alijs ꝑn-
cipijs ⁊ ꝑ° ꝑnᵃ
ſũt trãſmuta-
tiōis ſbal. z°
alioꝝ. Syria-
n° dĩ ꝑ gen°
ſbʒ ꝑnę intelle-
xit. q̄uis enĩʒ
tale ſint i ꝑn-
cipijs ſupme ȝ-
rietas: oēs tñ
ad vnã redu-
cũť q̄ ē exceſ-
ſus ⁊ defect°.
Ammo. dī ꝑ
gen° vnã ſbʒ
vnũ expoſu-
it. ſicut enim
nãs (ait ipſe)
ſe hʒ ad par
⁊ impar: ita nã
ſbą nãlis ſbę
ſe hʒ ad for-
mã ⁊ ꝑuatio-
nē. Sim. ꝟo
oib° his reie-
ctis ꝑ ſbaʒ la-
ta q̄daʒ acce-
pta intelligit
q̄ q̄d i tranſ-
mutatiōe eſſe
hʒ: ⁊ in mãt
hmōi. n. ſube
ꝑn° q̄rim°. ꝑ
gen° aũt vnũ
cōionē q̄daʒ
nãc q̄ mō ali
qñ dicimus
duo eē rerũ

Right margin commentary:
gn̄a: aliᵭ ſen-
ſile: aliᵭ intel-
ligibile. vł ꝑ
ſbaʒ oē id in
q̄ ſubale q̄d
repit ſicuti di-
cim° diſgre-
gare albo ſi-
ſtatile incē.

eadē ſignificātia vtriuſq3 dīonis:tāetſi ꝟbo paulū cō-
mutāt. Nā quū dicim⁹ hō fit muſic⁹ ēt tūc ſimplici vo
ce vtimur. Neq3 ſolū id qđ trāſmutat.v3.hō:ſ3 ēt id ī
qđ trāſmutat.v3.muſic⁹ ſimplex eſt:ꝙ ſi ꝑ ꝯplexionē3
dixero:imuſic⁹ hō fit muſic⁹:iūctū erit id qđ mutat .i.
hō:cū eo in qđ mutat .i.imuſicus. Jnter h aūt duo ꝗ cō-
poſitam dictionē faciūt:hoīe3 dico ⁊ imuſicū3 nōnulla
diſs hē:⁊ in voce:⁊ in ſigīōe:ſi ſeorſu3 ⁊ ſimplr ꝓferāt
in voce:ga alter3 dupl'r pōt efferri. Nam ⁊ ex imuſico
fieri muſicū:⁊ imuſicū fieri muſicū aſſuetimur dicē:in
altero variare nō eſt:ſ3 plurimum vtimur recto:ita hō
fit muſicus:non flexo:ita ex hoīe fit muſic⁹. Callias fit
lrat⁹ nō ex Callia:aliogn pauca ſunt in qb⁹ recti⁹ dicas:
ex h fit ꝙ3 h fit: vbi cā. Ex ęre fit ſtatua:recti⁹ ꝙ3 ſi ęs:ex
laterib⁹ fit dom⁹:recti⁹ ꝙ3 ſi lateres dicam⁹. Atq3 h ē in
59 voce diſtātia. ℂ Jn nā ꝟo ⁊ ſignificatiōe illō eſt ⁊ gdē
maximū ꝑſpicuūq3 diſcrimē. Nā alter3 in trāſmutatio
nib⁹ remanet:alter3 perit. Hō enī3 quū fit de imuſico:
muſic⁹ ⁊ hō eſt ⁊ remanet:imuſic⁹ nō remanet:quādo
neq3 tunc quoq3 remanet quū ꝑ ſe dicim⁹ imuſicū fieri
muſicū3. Sʒ etſi imuſicū3 cū hoīe copulaueris:adęque
imuſic⁹ hō nō remanet. Loquor aūt de tota dictione:ꝗ
60 duab⁹ illis iūcti3 vocib⁹ ꝯſtat. ℂ Dis igit hunc in mo-
dū expoſitis:id qđ reſtat ac ſupat mām voco:id qđ nō
ſuperat:ſ3 abit vanetq3 ꝑuatiōnē:imuſicū dico illitera-
tūne. Utrūq3 ꝟo imaginari facile eſt ex eadē eē mā nu
mero:quādo neq3 talia ꝑſit ſeorſu3 citra mā3 ſubām q3
ꝯſiſtere:ſed in hoīe cognoſcunt. Rō autē ſola diſtiguit.
Neq3.n.idē eſt hoīem ⁊ imuſicū hoīem eē. Op3 autē ⁊
p̄iores dīas meminiſſe:h eſt alter3 ꝑmanere:nō ꝑma-
nere alter3:hoīe3 ſupeſſe:nō ſupeſſe imuſicū. Atq3 hoc
nimirū rectiſſima rōne vi ꝯtigere. Facta ſiqdē imuſi-
cū abitiōe:ꝯtinuo effugit id qđ veniēti opponebat: id
61 manet qđ nō opponebat:h eſt ſubtū. ℂ Satis quoq3
ampla atq3 ſufficiēs ea dīa eſt:quā oſtēdim⁹ voce ꝯſta-
re. Declarauimus.n.quū de ꝑuatione paulo ante loq̄re-
mur:nōnullas eē res:in qb⁹ ⁊ h:⁊ ex h recte vtrūq3 di-
ci ꝯſueuiſſet ex imuſico muſicū fieri:⁊ imuſicū muſicū:
idē ſermo cōpoſitis ꝯgruit. At quū de mā ꝟba fiūt diſſi
milis eſt rō loquēdi:aliqñ vtimur recto:aliqñ non vti-
mur. Nā hoīe3 fieri lrātū dicimus:nō ex hoīe:ꝯ nauim
ex lignis:nō ligna nauim fieri:aliogn videbat caſus il-
le ex h ꝯuenire maxie ꝑuatiōi:recti⁹ materię ⁊ ꝑmanē-
ti. Nā inflexio illa de recto vī abiens qddā ⁊ ꝯcedēs ſi-
gnificare. Rect⁹ ꝯ caſus ſubſiſtēs ⁊ reſiſtans. Cęterum
ꝙ3ꝙ3 ita eē videāt:vtimur tñ iterdu3 ⁊ flexo:quum de
mā loqmur:vt ſupra dixi:appellat.n.mā3 ablatiuus ex
hoc ꝓpe:ꝙ intra ſe tenet ꝯtiu3 aduenientis formę. Quū
eñi nullū habeat nomen:quo ꝑuatio ei⁹ formę:ꝗ ad ſta-
tuā ꝑtinet:idicet:ex ęre fieri ſtatuā dicimus:ꝑinde ac ſi
ęri inſit illius formę ꝑuatio:h aūt mō loq ſolemus:quaſi
ex ęre iformato ea ꝑuatione:ꝗ ſpectat ad ſtatuā:ſtatua
efficiat:⁊ ex lignis iformatis ea ꝑuatiōe quę ſpectat ad
claſſem:ex:ędificet claſſis. Qꝫ ſi h ex vi dictiōis illi⁹ nō
eſt ꝑſpicuū:nihilominus ſubeſt ꝗdā virt⁹ in ea ꝓpōne:
qua id maxie ſignificat. Quāobrē:initio tūc quū eā di-
ſtinctionē adhibui:demōſtraui ablatiuū3 ex h ⁊ de cō-
poſitis dictīnūc oſtdi interi3 manifeſtū eē ſignificatū3:
vt in eo exēplo qđ aſſ ſubieci. Interi3 ſolā vi3 ⁊ virtutē
ꝓpōnis elicit:vt quū dix:ex ęre fit ſtatua. Igit quum ex
aq̄ dicimus aerē gignī:ꝟbo ex aq̄ vtimur tāꝙ3 cōpoſi-
to. Eſt enī aq̄ cōpoſitū qddā3 ex ſubto qđ ꝑmanet ⁊ ꝑ-
uatione ea ꝗ formę aeris erat oppoſita:vt appeat eiuſ-
modi quoq3 in totū remanere nō poſſe. Qđ quū his cō
uenit ꝗ ſupius diximus. Nā cōpoſita dicebam⁹ nō re-
manere vniuerſa.exēpli cā.hō imuſicus:tot⁹ hoc non
manet:quum muſicus fit. Sed de hoc producti ſumus
vt plura fortaſſe diceremus ꝙ3 erat neceſſe.

ℂ DIGRESSIO.

Planè gñationib⁹ ꝯſtituendis in mī
opus eſt priuatione: aliogn
nihil fieri poſſet:ga gcqd fieri diceret:ne-
ceſſario anticiparet eē. Quare ꝙ3ꝙ3 nulli
bi ſubſiſtit priuatio:ſed ſola rōne neceſſa-
ria tñ eſt ceu altera quędā3 natura:ꝗ alteri naturę acci-
dat. Sed cōtra eſt illud:ſi mā in ſua ſubā priuationem
hʒ inexam cōpręhēſamq3:nōne ex ea mutatiōe corrū-
peret quę eēt ad formā: Quū priuatiōis eſſentia in eo
ſit qđ eſt priuatū eſſe. Pręterea.eētia materię ꝯſtituit
potētia:potētia porro cōiuncta eſt ꝑuationi:aliogn po⁹
nō fuerit:ni priuationē cū illa copulatam itelligamus.
ℂ Sʒ ſoluit:⁊ ne ꝓpterea tumultuemus:paulo altius
repetēda res eſt. Oīa ꝗ rebus alijs inſunt:aut ꝑ ſe inſunt:
aut ꝑ cōparationē ad alter3. Ligno ꝑ ſe ꝯtingit eē bipe
dale:duplū eſſe hʒ per cōparationē ad alter3. Mā igit
ad ſuā eſſentiā ꝯſtituēdā nō indiget poteſtate:neq3 po-
teſtas vlla in ꝑma ac ſimplici rōne mā̄ę icludit:ſ3 pri-
mū res ꝗdā3 eſt in ſe ⁊ exiſtis actu:deide mā itelligitur
alio3 eē:⁊ ſm poſteriorē hāc cōſiderationē rōnē pote-
tię ꝯbit. Nomē itaq3 materię in eo reſpectu ſecu3 pcul-
dubio affert poteſtatis eētiā:⁊ ad ꝗcūq3 res mā deri
uat ad eaſdē referēda ⁊ cōicanda eſt rō poteſtatis. Ita
tñ vt quēadmodū dixi ꝑma materię notio nō ſit ei⁹ vt
referat ad alia. Scio tñ eē ꝑdifficile illa rīſiōe relatio-
neq3 ſeqſtrata mām nudā ⁊ ſola3 intelligi:cęter3 aſſeq
poteris ſi in eā idaginem paulo acrius incubueris ſtu-
diūq3 ꝯtuleris. ℂ Sʒ repetēdū eſt denuo. Quū de mā
duo noīa ꝑdicari ſoleāt ſubiectū.ſ.⁊ mā:nomē materię
magis accedere vī ad eam nām:quā ipſa ꝑ ſe obtinet.
Subtū ꝯ ꝓpius ad eā ꝯſiderationē ſm quā refert ad
alia. Utrūq3 tñ nomē ex his vocib⁹ eſt: quę referūtur
ad aliud. Nā ⁊ mā eē dī alicuius mā:⁊ ſubtū alicui ſub-
iectū. Sʒ cū ꝑ mā alicuius capit tunc cū po⁹ priuatio-
neq3 id eſt. Dicit.n.mā ea3 re3 eſſe:quę factę aut ortę
nōdū ſunt. Quū ꝟo accipit: ꝑ ſubto:tūc cū priuatione
nō eſt. Nihil.n.ꝓhibet mām alicui formę ſubiectā eē:
illius aūt qui pōt eē mā:cuius ꝯtinēdi poteſtatē3 omi-
ſit: Quapp ęs eatenus dū3 ſine forma vlla eſt:recte di-
xeris mām ſtatuę. Poſteaꝙ3 ꝟo iā eſt formatū iam in
Apolline aut in Mercurio factū futumq3 nō mā3 am-
plius recte ſed ſubtū appellaueris. Cui⁹ rei ſignū eſt il
lud qđ idē h ęs ſubtū ⁊ ꝑmanēs alias alio3 re3 mate-
ria efficit. Quēadmodū enī Boethus inqt:mā ꝗlitati-
bus iformata nō ampli⁹ mā remanet. Nā ſm ſe infor-
mis eſt ⁊ ſpēb⁹ oīb⁹ caret:ſed adhibitis ꝗlitatibus mā
abit in ſubtū:ꝗppe qđ cū forma ⁊ termino ſit:⁊ formę
ſubijciat ⁊ termio. Mā̄ę igit appellatio tāꝙ3 ꝑtinet ad
futura:ſubtū ad facta olī3 atq3 ꝓducta:ſane h res quā3
mām vocam⁹ ſubtū eſſe qđdā pōtauí accidit in mā fa-
cultas recipiēdi ⁊ ferēdi ꝯtia:nā vt formā pōt ita ⁊ pri-
uationē3 recipe. ℂ Quo igit mā dī inaffecta:ideſt ca-
rēs affectiōe ⁊ ꝗlitate oī: Qm mehercule inaffecti vo-
cabulū h loco nō ſigt ꝑuationē ꝗlitatis ſ3 ꝓfius nega-
tionē:ꝗlis ſūt illa illiterat⁹,imuſic⁹, ꝑ eo qđ eſt nō mu-
ſic⁹:nō lrātus. Nā ſi inaffectio illa ꝑuatiōe3 ſigret:quū
ꝑuatio ꝗlitas ꝗdā eē videat:h ipſo ꝗlitatē amplecti ꝓ-
ferriq3 mā videret. In qb⁹ itaq3 negatio vera ē:in his
priuatio nō ſequit. Nō enī de quo pōt dici:nō inſtum:
de eodē dici pōt iniuſtū:neq3 de quo ver3 eſt dicere: ꝙ
comā aut capillitiū nō hʒ:de eodem ver3 eſt dicere ꝙ
caluet.

τὸ αὐτὸ εἶναι τῇ ὕλῃ ἕ ἐσ dē eē ipſi ma terię uīcro.

Mā ꝑ⁹ res ꝗdā eſt in ſe ⁊ exiſtis actu deide mā alioꝝ intelligit eſſe.

Dīa īter ma teriā ⁊ ſub3.

Hęc res quā vocam⁹ mā3 ſubtū ꝗddā3 eſt cui accidit facultas reci piendi ꝯtia.

calnet. Nulla igit̃ rõne eſſentia mãę põt in eo ↄſiſtere:
qđ eſt p̃uatũ eẽ:ſʒ queadmodum cera:ex qua fingi leo
põt:nõ eſt amplı̃ ceraꝙ̃ quũ fact⁹ eſt leo. Ita ⁊ p̃mũ illđ
ſubtũ:qđ põt formas oẽs ſuſcipe:quãuis p̃uatũ oĩb⁹ vi-
deat̃ eſſe:nõ tñ in eo qđ ſubtũ eſt p̃uatuʒ eẽ dicĩue põt.
Subtũ enĩ eẽ nullo mõ poſſet ſi formã cũ p̃uatiõe reci
peret. Sʒ p̃uatũ eẽ dı̃ ea rõne ſm̃ quã ei accidit accom
modatio:atqʒ habilitas q̃dam ad formas oĩs ſuſcipien
das. Dixi accidit:ga prius in ſe q̃dã abſoluta res eſt ꝙ̃
referat̃ aut accõmodet̃ ad alia. Quapp̃ mã p formam
aliquã terminata:ſubtũ poteſt dici: materia nõ poteſt.
De hoc autem poſterius quoqʒ videbimus. Nunc re-
deundam eſt: vnde diuertimus.

62 Cum itaqʒ multifariam fieri qđ-
piã dicat̃:hĩ ſimplici-
ter:illud nõ ſimplr̃:ſimplr̃ fiũt ſubĩę. Nã
albuʒ fieri ſimplr̃ negt̃:ſʒ id duntaxat qđ
nũcupat̃ ⁊ mõſtrat̃ hĩ aliqđ. Corp⁹ eniʒ
quũ albũ ſit ⁊ bipedale:nõ ſimplr̃ fieri dı̃:ſʒ hęc arbor
hęc plãta. Quũ igit̃ tot modis fieri res dicant̃ in acci-
dib⁹:manifeſtũ eſt ſubtũ eẽ aĩal:aut plãtã:aut oĩno cor-
pus aliqđ:in quo ⁊ q̃litas ⁊ quãtitas:⁊ relõnes:⁊ id ge-
nus cętera ghãt:ſubſtãtię aũt pducẽdis ſuſpicare poſ
ſet q̃ſpiã:nõ eẽ ſubto opus:nõ enĩ fieri factã ſubam. Eſt
aũt ea prima ⁊ ſenſilis:q̃ neqʒ eſt in ſubto:neqʒ de ſub-
iecto vllo pdicat̃. Uerũtñ opus eẽ ſubto aliquo ghãtio
nib⁹ ſubſtãtię faciẽdis:apprime ad hũc modũ manife-
ſtũ fiet. Si enĩ cõia q̃dã ⁊ ghãlia in reb⁹ q̃ pducuntur:
explorare ⁊ ↄtẽplari volueris:facile inuenies oẽʒ ſubaʒ:
q̃ generet̃:ex aliquo ghãri fieriqʒ ſubto: queadmodum
63 aĩalia ⁊ plãtas ex ſemine. ¶ Oĩa q̃ fiũt in vniuerſum:
aut trãſfiguratiõe fiunt:vt ſtatua. Nihil enĩ aliđ in ęre
mutat̃:ꝙ̃ figura poſtmaqʒ priũ:aut appõne ſerrumi-
natiõe:ue:vt ea quę augent̃ coagmẽtãturue: aut detra-
ctiõe:vt ex lapide Mercurius:aut ſtrue ⁊ cõpoſitiõe:
vt domus:aut alteratione:alterationis duę hñtur ſpẽs:
altera q̃ in q̃litate aliqua affectioneqʒ patibili vſ̃ſat̃:et
hęc pp̃e dı̃ alteratio appellãda:altera q̃ ad ſubam pti-
neat:⁊ hęc pprie trãſmutatio vocat̃. Quę nihil aliđ eſt
ꝙ̃ formę rõniſqʒ trãſitio. Atqʒ hęc oĩa citra oẽm exce-
ptionẽ in ſuo quoqʒ ſubto gerunt̃. Neceſſe eſt enĩ eſſe ⁊
ſubyci aliqđ in quo ſeruato ⁊ ſupſtite trãſmutatio cõfi-
ciat̃: queadmodũ neceſſe eſt eẽ id:circa quod appoſitio
64 detractio cõpoſitio exerceant̃. ¶ Quare ex his q̃ dcã
ſunt ſatis oſtẽſuʒ eſt:oẽ qđ fit ex forma ⁊ ſubto eẽ cõpo
ſituʒ:ſicut ⁊ cõpoſituʒ illud fuerat vnde ortũ ⁊ factuʒ
eſt illđ:porro illud:vñ factũ eſt:hoc:duobus cõſtabat:⁊
eo ꝙ formę gignẽdę opponebat̃ ⁊ ipſo ſubto. Dico aũt
imuſicũ opponi:hoiem ſubyci:ſilr̃ infigurationẽ infor-
mitatẽ inordinationẽ voco ↄ̃ria:ſubtũ appello ęs/aurũ/
65 lapidẽ. ¶ Si igit̃ reꝝ nãliũ cauſę atqʒ p̃ncipia hñda
ſunt illa:ex qb⁹ tãꝙ̃ itrinſecus poſitis vnaquęqʒ res fit:
⁊ quę vniuſcuiuſqʒ rei ẽẽntiã pficiũt:latiſſime pʒ:ſubm
⁊ formã hę eſſe p̃ncipia:ex qb⁹ oĩa cõponant̃ atqʒ con-
dant̃. Cõponunt̃ ŏo nõ queadmodũ ex lapidib⁹aut la
teribus domus:ſed rõne. Eſt enĩ alia hoĩs rõ:alia muſi-
66 ci. ¶ Eſt aũt ſubtuʒ ſi in ſe cõſideret̃: vnuʒ qdẽ nũero:
ſed rõne duo. Dico hoc pp̃ p̃uationẽ:q̃ materię accidit.
Cęteꝝ ſcire te velim ꝙ̃uis numero vna res ſit:rõne tñ
⁊ cogitatiõe differre:vt Socrates ſimus. Sane homo
⁊ aurũ ꝙ̃uis ex his in p̃mam ſubiri mãm poſſit: ppe ⁊
maxime numeralia ſunt:⁊ hoc aliqđ:quę mõſtrari vel
digito poſſint. Prima ŏo mã ꝙ̃ꝙ̃ nõ eſt numeratilis ⁊
hoc aliqđ:aliquãto tñ ppius accedit ad numeꝝ ꝙ̃ pri-
uatio:imo ŏo numeratilis eſt cõparatione vtiqʒ priua
tionis. Quanto igit̃ plus cõpoſito:qđ vere hoc aliquid
eſt:materia cõfert ꝙ̃ priuatio:cõfert autem pculdubio
plus:ga ⁊ remanet ⁊ apparet recedẽte illa:tãto hʒ ma-
gis hęc vt ſit hoc aliqđ ꝙ̃ illa. Nã priuatio nullo modo
aſſequi poteſt:vt hoc aliqđ eſſe videat̃:quippe quę ſa-
teſcat ingrediẽte forma exoleſcatqʒ. ¶ Deinde ex ma-
teria nõ fiunt per accidẽs:ea quę fiunt. Ineſt eniʒ his q̃
ex ea gignunt̃:ex priuatione oĩa per accidẽs generant̃.
Nam qm̃ materię:quę p ſe ⁊ pprię principiuʒ eſt:p̃ua-
tio accidit:iccirco fieri res dicunt̃ ex priuatione p acci-
dẽs:quo fit:vt ſi pprie ſit loquẽdũ:duas eẽ reꝝ p̃ncipes
cauſas neceſſe ſit:mãm atqʒ formã. Cęterum exiſtima-
re poſſis tertiam eẽ priuationem:quę iccirco ſit cauſa:
67 vt cõtraria p̃ncipia cõſtituatur. ¶ Plane ſimplici ad-
modũ ⁊ pingui Minerua dictũ eſt:hactenus priuatio-
nem ⁊ formã eẽ cõtraria. Sed queadmodũ intelligan-
tur eẽ contraria acutius deſcriptiuſqʒ indicabim⁹ poſt.
Sũt eniʒ nõ tãꝙ̃ cõtraria:ergo in ſe mutuo agere non vi
dent̃ poſſe:neqʒ viciſſim pati. Quę rõ efficit vt neceſſa
68 riũ ſit:mãm quãdam ſubiectã eẽ cõtrarys. Dictũ eſt ⁊
quot principia:⁊ cur tot in reꝝ nãliũ ghãtione verſen-
tur:fecimus palã contrarys ſubyci aliqđ oportere:do-
cuimus duo proſus eẽ cõtraria:tãetſi numerus hic ſe-
re ſuperuacaneus eẽ videat̃. Nã alterius contrary ab-
ſentia aut p̃ſentia ſufficere videt̃ ad trãſmutationes:ita
fieri vt formę vicẽ priuationis ſubire p̃bereqʒ videat̃.
Nã priuatio neqʒ mã eſt neqʒ forma ſʒ formę mera ve
69 lut abſentia. ¶ Nã ŏo ſubiecta .i. materia ex pportio-
ne atqʒ relatione cognoſcit̃:vt eniʒ ęs ad ſtatuã ⁊ lignũ
ad lectũ:ita mã ad cõpoſitaʒ ſubaʒ ⁊ ad reliqua itẽ en-
tia reſpectũ ⁊ ancillatuʒ gerit. Nã quũ ſit ſubiecta ſub-
ſtãtię:manifeſtũ eſt ſubyci debere quoqʒ his q̃ ſubſtan
tię accidũt. Utrũ autẽ mã ⁊ forma ſint ſubſtãtię nõdũ
70 liquet. Neqʒ illud itẽ adhuc eſt declaratũ:quo pacto for
ma principiũ ſit:⁊ an icorruptilis aliqua:al:qua ŏo cor-
ruptibilis habeat̃. Item ſi incorruptilis q̃libet quõ nõ
ęterna ſit q̃libet:⁊ ſi nõ q̃libet incorruptilis quõ quęli-
bet nihilominus p̃ncipiũ ſit. Uerũ ſuperſedeamus hoc
loco huiuſcemodi quęſtionibus:quippe quę ad parteʒ
aliquam inſtituti nobis operis adiungi non poſſint:ſed
ad curã ſuperioris phĩ pertinere maxime videant̃.

71 Poſt hęc exponemus ⁊ docebimus
medium:quo difficultates
eas:quę animos antiquoꝝ perdiu vehe-
mẽter anxerunt facile diluant̃. Plane illi
quũ ex phĩę rõnibus veritatẽ ⁊ reꝝ nãm
apphendere vel impẽdio niterent̃:a veritate lõgiſſime
receſſerũt. Quobrem aliã ingreſſi ſunt viã ex imperitia
diſputãdi: putaueruñtqʒ nihil gigni poſſe neqʒ corrũpi:
quũ id ſequi arbitrarẽtur:ppterea ꝙ neceſſariuʒ vide-
bant eſſe qcqđ oriretur aut ex ente oriri aut ex nõ ente.
Eniuero ex ente nõ poſſe:quippe qđ iaʒ ſitneqʒ ex nõ
ente:vtpote qđ fieri nequeat. Sʒ oporteat oĩno inſtrui
⁊ ſubyci aliquid. Quãobrem quũ generationẽ atqʒ or-
tum de medio ſuſtuliſſent:cõcretionẽʒ ſecretionẽqʒ ſuf
fecerũt qbus res nõ nouari gignĩue:ſed erui atqʒ in lu-
72 cem pferri ↄtingeret. ¶ His ita rõnibus quũ vterent̃
id qđ conſequẽs ſtatim erat adyciebant: hoc eſt multa
nõ eſſe entia oportere:ſed vnũ. Naʒ ſi multa ſunt(ing-
unt)differẽtia ⁊ diuerſa erũt inter ſe:⁊ qđ ſequẽs eſt:di-
uerſa ⁊ differẽtia erunt ab entibus. Quę aũt ab entibus
differũt eẽ nõ poſſe. Hãc igit̃ opinionẽ ppter eas quas
diximus cauſas maxime ſecuti atqʒ amplexi ſunt vete
73 res. ¶ Nos ŏo hę qõnes duobus modis exoluimus.
Quoꝝ prior eſt hic. Duplr̃ dicit̃ fieri ex ente aliquid.

Item ens aut nõ ens fieri:atq3 vt gñalibus loquamur
ens pati agereue ſolet hẽc ſignificatos duos. Neq3 h
mõ in ſimplici gñatione intelligẽdu3 qualis eſt hoĩs:ſ3
ꝛ in cęteris quoq3 vt quu3 qs albus aut muſicus fit:vt
74 aũt latius ea res pateat:ſubycıemus exẽpl ũ.Dicimus
medicũ agere qdpiam aut pati dupl'r:per ſe.ſ.in eo qđ
medicus:per accñs in eo qđ nõ medicus.Quu3 eni cu
rat ęgrotos per ſe id facit vt medicus.Quu3 v̾o ędifi
cat nõ facit id amplius tãq̃ medicus:ſed tãq̃ is:cui ac
cidit ędificator vt eẽt ꝛ opifex.Rurſum ſi p ignauiam
aut negligẽtiam dediſcat medicãdi artẽ:patiť in eo qđ
medicus.Si v̾o efficiať albus nõ patitur hoc in eo qđ
medicus:ſ3 p accñs:puta in eo qđ niger.Igiť duo ſigni
ficanť quũ ex non entibus fieri aut non ens fieri diciť.
Unũ vt id qđ eſt non ens inſit:ꝛ eſſentia3 ſuſcipiat:qđ
eſt impoſſe atq3 hic eſt ſignificatus oꝛonis illius in qua
75 di.De nõ ente in eo qđ nõ ens fieri aliqd. Quẽ ſignifi
catũ quũ ſolũ eẽ veteres eẽnt ſuſpicati generationẽ ad
emerũt o reb⁹.Alteꝛ qđ ſignificãt ea v̾ba eſt:vt intelli
gať nõ ens abire ꝛ ꝯcedere ei enti qđ eſt futuꝛ:quẽad
modũ fit ex imuſico muſicus.Atq3 hoc eſt de non ente
p accñs fieri.Id eni qđ ex aliquo tãq̃ nõ ſubſito ima
nẽteq3 ſitp accñs ex nõ ente fieri diciť:quo ſignificatu
nos diximus ex nõ ente fieri ea q̃ fiunt.Qm̃ ex p̃uatiõe
quę in ſe nõ ens eſt ꝯcedẽte ꝛ abeũte fiũt.Uel alio mõ
etiã fiunt p accñs ex non ente ꝙ ex ea mã gñantur:cui
priuatio q̃ nõ ens eſt accidit:ita fit vt in reb⁹ gñãdis poſ
ſit ineſſe nõ ens:non tñ id:qđ eſt per ſe nõ ens:ſ3 id cui
76 non ens hęſit ꝛ accidit.Hoc aũt eſt ipſa mã.¶ Atq̃ ꝛ
illud fieri non poteſt:vt ex eo qđ eſt fiat ſimpl'r aliquid
aut id qđ eſt fiat:ea pte qua eſt:p accñs aũt:ex eo fieri
qđ ia3 eſt nihil pugnat.Et vt clarioꝛa ſint ea q̃ dicim⁹:
adhibebiť exẽplũ.Ponam⁹ canẽ in equũ mutari aut in
qđuis aliđ aial:qđ ꝛ fieri cerniť in aliqb⁹.Quẽadmodũ
itaq3 is q dicit aial fieri ex aiali:nõ dicit id:q̃tenus aial
eſt.Nõ eni fieri põt vt aial quũ abit in alteꝛ aial:traſ
muteť in eo qđ aial:neq3 qđ fit aial ex aiali:tãq̃ ex ani
mali fit aial.Sed quũ ex aiali fieri aial diciť:nihil aliđ
ſignificatur:q̃ ꝙ ex eo:cui eẽ aial ꝯtingit:alteꝛ quiddã
77 fit:cui eẽ itidẽ aial ꝯtingit.Silr ſi aqua fiat ex aere:ens
ex ente factũ eſſe videbiť:nõ ꝙ ea res q̃ iam eſt fiat de
nuo:aut ea q̃ iam eſt facta:ſ3 ꝙ ex aliquo de quo p̃dice
tur ens:alia res gignať de qua ẽt p̃diceť ens.Quemad
modũ ḡ ſi fiat aial in eo qđ aial:nõ ex aiali fit:ſ3 ex non
aiali:puta ex ſemie.Ita ſi ens ſimpl'r fieret:nõ ex ente
aliqđo fieret:ſ3 penit⁹ ex nõ ente.Qđ fieri oĩno non eſt.
Eodem mõ neq3 id qđ ſimpl'r eſt nõ ens:fieri põt vlla
rõne.¶ Quapp ex ente ꝛ nõ ente gñari res queunt ſi
ne vlla cõtrouerſia repugnãtiaue:q2 nõ eodẽ reſpectu
ꝯſiderationeq3 capiunť.Nã ſi ex ente gñari rem dixe
ris:recte dixeris:q2 alterũ quidda3 eſt.Si ꝫ dixeris ex
nõ ente:recte ẽt dixeris:q2 h nõ eſt in eo quod fit:ꝛ vt
Simplici⁹ loquar.Gñatio eſt partiꝫ ex ente qđ nõ fit:ꝛ
ptim ex nõ ente:qđ fit.Quo euenit vt p̃uatio ꝛ hꝰ natu
ra ipſi⁹ nec̃ia ſit ad gñationẽ ꝯſeruãdã:q2ᵃ ſc3 nullum
ens in eo qđ ens:gñari põt.Cũ mã igiť merito d3 adeẽ
78 priuatio.Atq3 hic vn⁹ eſt diſſoluẽdi modus.Alter ẽ is
qui duciť ex ea diuiſiõe q̃ nobis p̃dita eſt de actu ꝛ po
teſtate.Ex mã ſiqdẽ quũ fiãt res:fiũt pculdubio ex en
te po^a:nõ ex ente actu.Atq3 hui⁹ quoq3 ſolonis viã no
bis nã priuatiõis apuit:ᵇ q̃ppe q̃ efficiat:vt mã ſit po
teſtate nõ actu.Non eſt itaq3 pꝛorſus inutilis gñãdis
reb⁹ p̃uatio.Quãuis cã p accñs rerũ q̃ gñanť appellata
ſit.Non tamen pari loco cu3 his cauſis habẽda:collo
cãdaq3 eſt quę per accidẽs eſſe iudicãtur:quales ſunt
albam ꝛ nigrum:quũ ei accidãt homini qui muſic⁹ effi
ciť.Nã hꝰ cauſę ad gñationẽ nihil ꝯferũt.Plurimum
priuatio ꝯfert ad vniuerſa3.Eſt eni cauſa p̃ncipiũq3 p
accidens quãdoqdem non põt contingere:vt qcq̃ fiat
ex eo ſubiecto cui nõ ſit oppoſitum aliquid.

79 **Ure igitur** accuſanť coarguun
turq3:qui nãm vſq3
adeo neceſſariã aut ſuperpoſuerũt:aut ta
citi p̃terierũt:hoꝛ aliꝗ nihil oĩno de priua
tiõe dixerũt.Aliꝗ dixerũt qdẽ:ſed iperfe
cte.Nã hi qui reru3 mãm ſubiectũ qđda3 actu eẽ arbi
trabanť ꝛ corpus:vt ignẽ/aquã/aerem/aut hꝰ aliquod
priuationem penitus ignorabant.Plato v̾o quũ dice
ret mãm inter nõ entia eẽ annumerãdam:inuiſſe vide
tur:quodã mõ eſſe priuationẽ in rebus:cęteru3 nõ ple
ne nãm illius expoſuit.Na3 ex his q̃ dixit ſeqtur ex nõ
ente in eo qđ non ens.generari res poſſe.In eo nãq3 ꝙ
Parmenidẽ laudat ſentiẽte3 vnũ ens eſſe:ꝛ id qđ p̃ter
ens eſt:eẽ nõ ens:vi cõcedere ex ſimpl'r non ente fieri
oĩa opoꝛtere.Nã ſi vnũ ſit ens:ꝛ id qđ p̃ter ens eſt non
parte ſit pte nõ ſit.i.per accñs:ſed ſit ſimpl'r atq3 abſo
te nõ ens:vt Parmenides exiſtimabat nõ põt effici:vt
materię natura remaneat:aut vt ptim ſit ptim nõ ſit.ſ.
poteſtate ſit:actu nõ ſit.Si autem ex vno illo ente fieri
quidpiã neqq̃ũ ſit imutabile:ſi item neceſſe eſt:vt id
qđ fit fiat ex altero:qcqd v̾o p̃ter ens eſt oĩno non ens
ſit:ſeqtuť maxime vt is:q accedit Parmenidi:q̃uis ne
gat apte qđ ſequiť:quũ primũ tñ gñationẽ eſſe cõcedit
ſtatim videať illa3 ex nõ ente deriuare atq3 deducere.
¶ S3 neq3 illud qdẽ recte:ꝙ materię definitionẽ non
ſeiũgit a definitione priuationis:ſed qm̃ numero idem
eẽ ambo illa videbanť:arbitrat⁹ eſt rõne quoq3 idem
eſſe p̃inde ęque pollere definitione ꝛ poteſtate naturę.
Nos v̾o mãm ꝛ priuationem diſcrimine aptiſſimo di
ſtare cognoſcimus:illa per accñs nõ eſt ea rõne quod
cõplectiť priuationẽ:q̃ per ſe atq3 oĩno nõ ſit:illa vſq3
adeo p̃pe eſt:vt ſit ens:vt ꝛ propinqua compoſito ſit ꝛ
pars ipſius^c ex p̃ncipibus altera:illa poſtremo:in quã
reꝛ oĩum abitio fiat ac reſolo:cõtra de priuatiõe dicẽ
dum.Ita cõcludiť ex ſimpl'r nõ ente nullas cõſtare ge
nerationes:ſed ex eo ſolu3:qđ per accidẽs non ſit:vel ſi
80 ſit poteſtate tñ ſit.¶ Qui v̾o paruũ ꝛ magnũ princi
pia faciũt:ſiue vnũ ſignificẽt illa:ſiue duo:q2 tñ vtraq3
nihilominus de mã pręđicari volũt:non tria res ſ3 tria
vocabula credũt eẽ p̃ncipia.Nam magnũ ꝛ paruũ:nõ
hoc mãm:priuationẽ illud oſtendit:ſed vtrũq3 mãm
ita p̃uationẽ oẽs deſpectã idiſcretãq3 habuere.¶ No
bis plane (vt dixim⁹) differre illa plurimũ videnť:mã
eni cã p̃manẽs eſt atq3 vna cũ forma cui⁹ eſt ꝯiuge tãq̃
mř gignẽdis reb⁹ p̃ſto eſt.Altera ps ꝯtrietatis priuatio
nem dico.Si qualitatẽ illi⁹ atq3 officiũ aio cõplectare:
intelligať neceſſe eſt oĩno nõ eẽ:corrũpit eni eẽntia3 re
rũ:ꝛ formas:quę reb⁹ oĩbus bona ſunt.¶ Quãq̃ illud
admirari non deſino ſi ſit priuatio corrumpi rerum eſ
ſentiam:ſi non ſit:oꝛiri atq3 naſci omnia opoꝛtere. Ni
hil enim fieri poſſe niſi corruptio alicuius diſſolutioq3
pręcederet.Alioquin fuiſſent omnia immoꝛtalia ꝛ ſem
piterna.Malum itaq3 ex hoc proficiſcitur:ꝛ p̃pter hãc
contingit interitus.Nam quu3 materia ſit recęptrix ea
paꝛq3 priuationis:at q3 id habeat ſolum:vt potẽtia cõ
ſtet:ifirmioꝛ ꝛ imbecillioꝛ eſt q̃ vt poſſit formas:quas
81 vicibus ſuſcipit perpetuo retinere.¶ Sed cur ſuſcipit
vicibus formas:quia appetens eſt diuinitatis:ꝛ diſcu
piens boni.Uoco autẽ diuinum ꝛ bonu3 primã formã
ꝛ primam cauſam:quo referũtur collimantq3 omnia:ꝛ
cui queq3

Duob⁹ mõis (dixit Alex.) exponi ꝑt ex nõ ente p acci dẽs aliqd fie ri.altero quia ex p̃uatiõe fit: q̃ p ſe nõ ens eſt:nõ tñ eaq̃ imanẽte qđ eſt p accñs fie ri.altero q ex mã ſit cui ac cidit vt ñ ens ſit.ꝛ hãc du plicẽ expõnẽ recitat h in lo co Them.

ᵃ Sic ait ipſe grece h in lo co οὔτε τοῦ ὄντος ᾗ ὂν γινόμενον διότι συνυπάρχει τῇ ὕλῃ οὔτε τοῦ μὴ ὄντος ᾗ μὴ ὂν διότι οὐκ

ἐνυπάρχει τῇ ὕλῃ cui⁹ hęc vĩ in terpetatio. nã neq3 ens i eo qđ ens gñatur ob id q2 mãe coheret neq3 nõ ens in eo qđ nõ ens ob id q2 non eſt vnũ ꝛ idẽ cũ materia.

ᵇ Priuatio efficit vt mã ſit poteſtate.

ᶜ τὴν δὲ ἀπουσίαν ἐκείνου ait ipſe grecę. hoc eſt:altera vo cũ eſt abſentia.

cui quęqꝫ res tendit fieri quā ſimillima quantū poteſt: poteſt autem quātum natura conceditur. Ea ꝟo appetitio quonammodo eſt in materia. Profecto veriſſimū puto quod dicitur: prouidentiam fuiſſe: quę ⁊ turpi deſiderium honeſtatis: ⁊ egenti opulentię quātum ſit ſatis inieceri. Huic igitur formę primę: quę ab omni abiuncta materia eſt: quę libera vndiqꝫ ⁊ impromiſcua in totumqꝫ abſtracta ⁊ ſeparata: atqꝫ his ꝑterea formis quę profectę ſunt ab illa ⁊ in materia conſtitutę: contraria eſt ⁊ aduerſa priuatio. Materia autem refertur ⁊ quaſi idētidem reſpectat ad formam: cuius eſt appetentiſſima eiqꝫ adicta ſemper atqꝫ perſeruiēs eſt. Non eſt igitur in materię natura priuatio: quia formam ſimul appeteret: labem ⁊ corruptionem ſuam appeteret. Unius enim corruptio eſt alterius contrarij conſtitutio repręſentatioqꝫ. Iam ſi non ſit diuerſa ratio priuationis a ratione materię: ſed vna atqꝫ eadem penitus: ꝗ poſſet de ſendiſne priuatio: quemadmodum ⁊ materia formarū conceptaculum haberetur? Proindeqꝫ tanq̄ materia formis omnibus participaret: atqꝫ ita cum formis illis adeſſet conſociareturqꝫ: quarum nihilominus priuatio fuiſſet quod eſt quidem dictu ſaltem portentoſiſſimū. Nam materia qui conſiſteret: ſi per alterum priuata ſpoliataqꝫ diceretur. Altero particeps ⁊ conſors eſſentię fieret? Age ꝟo natura materię ſi iunctam atqꝫ innexam priuationem habebit: nonne omnibus ſimul formis priuata neceſſario videbitur? Atqꝫ ita corrumpi demum omnia atqꝫ deſtrui oportebit: tametſi aliquas ex formis habere: aliquam non habere dicatur. Si igitur neqꝫ forma eſt appetens ſui: quia nemini ſe ipſo ſit opus: neqꝫ contrarij: quia corrumpunt ſe mutuo perimuntqꝫ contraria: reſtat vt materia ſit quę appetat formam: quemadmodum fęmina marē: ⁊ turpe honeſtū ⁊ pulchrum. Dixi materiam eſſe appetentem formę: quemadmodū turpe honeſti ⁊ pulchri: ſed turpe qua turpe non eſt appetens pulchri. Cęterum non eſt per ſe in materia turpitudo deformitaſqꝫ ſed per accidens q̄tenꝰ priuationis eſt conſors.

82 Materia vno modo fit ⁊ corrumpit̄: altero neqꝫ fit neqꝫ corrumpitur. Per accidens corrumpitur: quādo id quod materię accidit corrumpit̄ per ſe: hoc autē eſt priuatio: corrumpitur ergo: quia id quod intra ſe tenet corrumpit̄: quemadmodum corrumpi amphoram dicimus: quum vinum quod eſt in amphora muceſcit aut putret. Sed per ſe ⁊ ex ꝓpria natura corrumpi non poteſt. Nunq̄ enī potentia illa intercidit: quę in materia eſt: neqꝫ igitur genita eſt vnq̄: neqꝫ interitura vnq̄. Nam ſi generari poſſet materia neceſſarium eſſet ſubiectum vtiqꝫ aliquod: ex quo manente antecedēteqꝫ: vt cęterę qꝫ res produceretur. Hoc autē nihil aliud eſt q̄ ipſa porro materia. Ita eueniet: vt fuiſſe videatur anteq̄ fiat: ſimiliter ſi corrumpi poſſet: in materiam demum reſolueret̄: ita corrupta eſſe videbitur anteq̄ corrumpat̄. De materia ſatis dictum: ꝙ ingenita: ꝙ incorrupta: ꝙ diuerſa res a priuatione: ꝙ primum ſubiectum ex quo primo conſtante īmanenteqꝫ omnia procreantur non per accidens: dixi non per accidens: vt exciperet̄ priuatio: ex qua fieri per accidens: ⁊
83 generari res poſſunt. ¶ At de forma vtrū vna an multiplex ſit: ⁊ quę ſit: non intereſt phyſici quęrere: ſed munus eſt primi philoſophi. De naturalibus autem ⁊ corruptilibus formis: quę proprie principia nō ſunt: ſed ſolum cauſę ⁊ tanq̄ elementa generatiſſimum rerum: ⁊ ſequentibus libris ⁊ toto opere agemus.

¶ Themiſtij Phiſices Liber ſecūdus. Interprete Hermolao Barbaro.

1 Hunc his rebus ita ꝯſtitutis aliō initium inſtitutioni noſtrę cōmodius ſumentes reddere diffinitionem curabimus eius rei quā naturā vocamus. Omnia quę ſunt aut ꝑ naturam ſunt: aut per cauſas alias: ꝑ cauſas alias ſunt: lectum: fundamentum: militia: theſauri repertio: ex his alia per artē ſunt: alia per fortunam habent̄. Per naturā ſunt aīalia/ ⁊ animalium mēbra: eorū nāqꝫ: quę natura conſtant: ꝑtes quoqꝫ natura conſtabunt. Non ſic in his quę arte aut manu fiunt. Domus enim per artem fit: lapides non fiunt. Sed ⁊ plantę ꝑ naturam ſunt: ⁊ corpora illa ſimplicia: ignis: aer: aqua: terra. Si itaqꝫ acceperimus notauerimuſqꝫ id in quo ea quę per naturam conſtant differunt ab his quę natura non ꝯſtant: definitionē naturę tenebimus. Differunt aūt eo ꝙ naturalia vident̄ principiū ⁊ cām inter ſe habere gēnis ⁊ motus: quod manifeſtiſſime aīalia declarant. Hęc.n. ⁊ locum ex loco mutant: ⁊ augent̄: ⁊ minuuntur: ⁊ alterantur ab ea cauſa: quā intrinſecꝰ obtinent. Plantę quoqꝫ q̄q̄ motu locali carent: alios tñ motus exercent. Contra eſt de elementis ſimplicibuſqꝫ corporibus: quippe q̄ nullo motu alio extra q̄ locali moueant̄. Non ſolū aūt hęc ꝑ naturam iuxs poſitam mouentur: ſed etiam geſcunt. Diuinum ⁊ cęleſte corpꝰ excipio: in quo natura eſt principium ciens ſempiternū motū:
2 non ēt cauſa: aut principium quietis. ¶ Artificioſa ꝟo qualia ſunt lectus ⁊ tunica: in eo ꝙ artificioſa ſūt .i. in eo ꝙ lectus ⁊ in eo ꝙ tunica nullum habēt principium iſtitum motionis. Quieſcit.n. ſemꝑ ea forma quā ars appoſuit. Cęterū lectus ⁊ tunica ⁊ omnia arte facta ī eo qđ terracea lapidea eburnea aut ex pluribꝰ elementis cōcreta: fieri pōt: vt dimiſſa ferant̄ deorſum: aut putria facta coaleſcētiaqꝫ cōprehendātur: ita vt germinēt: quo fieri vt nō videatur in quibus ineſt principium ciens gēnis ⁊ mo-
3 tus. ¶ Eſt ne itaqꝫ naturale corpus ſtatua: quum deorſum ferat̄: geratqꝫ intra ſe cām motus: an nō itra ſe primo gerit: neqꝫ dī ſtatua in eo ꝙ gerit: ſꝫ itra ęs potius. Cęterū nauis quā gubernator mouet: ſi vim vocabuli ſpectes: cur nō hēat itra ſe motū hunc ex natura? Eſt.n. itra ipſam gubernator: ⁊ quidē intra ipſam: ꝓmo. Nam quonā in altero prius q̄ in naui eſſe pōt? Neqꝫ.n. de peritia ipſa ⁊ ſcīa gubernādi loquor: quippe q̄ ꝓmū in aīa inſit: ſed de illo gubernatore: qui temonē manu tenet. Sed dicēdū eſt nauim nō ꝑ ſe moueri a gubernatore: quū in definitione nauis nullus cōprehendat̄ gubernator: neqꝫ contra nauis in definitiōe gubernatoris. Quorum vterqꝫ modus eorū eſt: q̄ ꝑ ſe habent̄. Quapropter gubernator ſeparat̄ a naui: qꝛ naui ꝑ ſe nō ineſt. Nam ⁊ ſi ęgrotet medicus reſtituatqꝫ ſibi ipſi ſanitatem: habet certe intra ſe primum mouēdi ꝓncipium/ artē videlicet: ſed ſanat̄ ⁊ mouet̄ huc in modū nō ꝑ ſe: qꝛ ī eo qđ ęgrotus ſeipſum recurrat: alioquin oēs ꝗ ęgrotarent ſe ipſos poſſent curare: ſed in eo quod accidit: vt is qui ęgrotabat etiam medicus eſſet. Proinde ⁊ hęc viciſſim a ſe diſiungi diſſociariqꝫ poſſunt. Similiter de omnibus eſt ſtatuendū: quę fingūt̄: ficta voco ⁊ artificiaria: quorum nullum intra ſe pōt habere ꝓncipium fictiōis: vt domus ⁊ omnia manu facta: aut ſiquid eſt quod intra ſe principium fictionis habere videatur: illud neqꝫ primo: neqꝫ ꝑ ſe pōt habere: vt medicus: ꝗ ſeipſum curat ęgrotum. Ex his arbitror naturę definitionē factas

Hoc ab Alexan. ſumpſit The. Simp. ꝟo ei oppōit: ꝙ ꝑtes eorū q̄ arte fiunt ⁊ ipſe ēt arte fiunt: ſi q̄ vere ꝑtes ſunt ipſi ciāl: ſicuti domꝰ ꝑtes ſunt: tecta: parietes ⁊ fūdamēta: ī q̄ fiūt ēt arte. Si ꝟo nomē ꝑtis ad ꝑtes ēt rei elemēta extēdat: tūc neqꝫ rez nāli hūāl nīa elementa nā ſiūt ꝑpata nā. Dīc ēt Simp. nālia ab artificioſis hoc pacto diſferre ꝙ ꝓxīa elemēta nāliū nā ꝯſtant vt q̄tuor elementa. artificioſoꝝ ꝟo elementa ꝓxima nō arte: ſꝫ nā ꝯſtant vt iſta ita ęs: ⁊ lapides ⁊ ligna domus.

Ex hoc loco colligi pōt: ſicuti ēt Sim. aſſerit: falſuꝫ eēqꝫ ⁊ Auer. ⁊ aliō ꝗ mihi dicunt: ꝙ ſe ⁊ ꝑꝰ differre ſicut magꝭ ⁊ minꝰ vle. Immo nec q̄lꝫ qđ ꝑ ſe ī eſt ꝑꝰ ēt ineſt: neqꝫ qđ ꝑꝰ ineſt oē ēt ꝑ ſe ineſt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

eſſe notiſſimã. Natura eſt principiũ ⁊ cauſa motus ge‑ſtiſq; in eo cui primo ineſt per ſe: ⁊ nõ per accidens.

4 HAbere nãm dicunt queçũq; hꝫ pn cipiũ tenẽt: eaq; oia ſũt ſubſtantię. Nã id qḋ cõpoſitũ ⁊ ꝯditũ dr ex forma ⁊ mã extitit. Nã ſiqdem ſemꝑ ſubiectum aliqḋ hꝫ ⁊ in ſubiecto eſt: nõ quẽadmodũ accñã: ſed vt pn̄m mãle rerꝫ nõ olum ſꝫ corpaliũ. ¶ Scḋm nãm aũt ea eſſe dicunt: quę nãm hñt i tra ſe: ⁊ preterea actus quoq; eoꝝ nãles: ⁊ ipetus: qualis eſt in igni ſurſuꝫ tendẽte migratio delatioue. Non eniꝫ põt delatio eſſe ꝑ nãm ita vt ignis: q2 nã eſt pn̄m delationis illi⁹. Ipſa ꝟo delatio nõ hꝫ itra ſeſe nãm: qñqdẽ actus ille ſubiectum eẽ non põt. Eſt igr̃ ex eoꝝ nũero: q̃ ſm nãm ſunt. Quare amplius eſt ſm nãm eſſe q̃ nãm habere. ¶ Sunt ẽt res quę dr̃r eſſe nã: atq; hoc plus eſt q̃ ſm nãm eſſe: ſũt eni quędam res natura: q̃ ſm naturam eſſe non pñt: q̃lia ſunt vitia obleſioneſq; ex ipſa genitura ꝯtractę. Nam ⁊ hęc nãę opa ſũt: q̃ q̃ laceſſitę atq; fruſtratę: neq; eo vſq; puectę: q̃ nãlis rõ: atq; ordo duxiſſet. Atq; iſta qdẽ hũc in modũ explicata ſufficiãt.

Huius loci: h ſũt ꝟba greca οὔτε γὰρ φύσις τοῦτο, ἡ γὰρ τῆς φορᾶς ἀρχὴ φύσις, οὐκ αὐτὴ ἡ φορά, οὔτε ἔχει φύσιν οὐ γὰρ ὑποκείμενον τί ἐστιν ἡ ἐνέργεια. hoc eſt nõ.n. hoc nã eſt: q2 ðlatio. hn̄m nã ẽ ⁊ nõ ipſa vtiq; ðlatio: neq; nãꝫ ẽt hꝫ qñqdẽ actus ille ⁊c̃.

6 ESt aũt perridiculũ conari demonſtrare nãm eſſe: quum manifeſtũ ſit pleraq; eſſe nã ⁊ ꝑ nãm. Neq; hoc quicq̃ eſſe clarius aut illuſtri⁹ poſſit. Qui ꝟo ex obſcuriorib⁹ ꝯtendit demonſtrari manifeſta poſſe: neceſſitatẽ demõſtratiõis ignorat. neq; deſtinguere id qḋ ꝑ ſe notũ eſt: ab eo qḋ per ſe ignotũ eſt põt: ſed quẽadmodũ nihil pſecerit: ſiq iam inde ab ortu cęcus excoculatuſq; cuꝑet de coloribus ꝙ ſint: ſyllo notitiam capere. Nã ſi vidiſſet ſcĩ ſupuacaneus ſyll's foret. Nunc ꝟo ſolas meraſq; voces hauriet coloꝝ: de reb⁹ nihil itelliget. Non.n. ſyllo: ſed viſu colores iudicant. Ita ſi ei q neq; mẽte ſit ſana: neq; manifeſta ⁊ añ oculos poſita videat: ſyllos ꝓbueris: ꝟba qdẽ temere fundent: res vtiq; ꝑcipi ⁊ iudicari non poterit. Igr̃ nãꝫ eẽ abſq; vlla rõne ꝯſtimẽdũ recipiẽdũq; eſt.

7 ILlud quęrendũ potius vnã tñ rẽ an plures nomen nãę ſignificet. Ur̃ aũt fere multiplex eẽ nomẽ. Nã vno ſignificatu nã dr eſſe mã. Mã iterũ duplex eſt. Una ꝑticularis: atq; hęc non ꝑ oia informis eſt: ſed ad quẽdam modũ: vt ędium lateres: lateꝝ humor ⁊ terra: ſtirpiũ elemẽta. Altera gñalis: atq; hęc eſt vltima ſine forma prorſus. Alio mõ nã ꝓ forma ⁊ ſpecie ⁊ ſubſtãtia diffinitiõis afferi. Tertio ꝓ via ⁊ motu ad formã accipit. Habet ⁊ res alia: quę quũ motus illi⁹ efficiens cauſa ſit: ſitq; oibus nã ꝯſtantib⁹: nomen ſibi nãę maxie ⁊ ꝓprie vẽdicat. Dicit ⁊ ſubſtãtia q̃libet eſſe nã; q̃liſcũq; ea ſit: ſiue ſimplex: ſiue cõpoſita. Sane de reliquis ſuo tp̃e diſputabim⁹. Nũc de mã ⁊ forma diſquirẽdũ illud eſt vtra ſit dignior nomẽ‑

8 clatione nãę. ¶ Nõnullis vr̃ mã magis eſſe nã q̃ forma: vt lecti nã ſit lignũ: nõ ars: ſtatuę ſit ęs. Propterq; hoc nã aquę primũ ſubiectũ eſſe credebat: ꝙ ⁊ iformiſſimũ videret ⁊ longe carẽtiſſimũ figura. Eius rei argumentũ afferebat Antiphon: ꝙ ſiqs lectũ ifoderit: ita vt vires putredo ꝯcipiat ⁊ germinet: nõ lectũ ſed lignũ eẽ ꝓuentuꝝ: ꝑinde ac ea diſpoſitio quã facit rithmus per accñs ſit illi. Rithmũ ãt vocabat formã: ꝓprie ꝟo ſubſtantiã eſſe illã dicebat quę ꝑmãeret ⁊ ꝯtinue huiuſmodi varietates nouatiõeſq; ſuſtineret. ¶ Idẽ arbitrabatur dicendũ de reliquis ſubiectis. i. quẽadmodũ ð ligno dr reſpectu lectiſ: ita de aqua terra ⁊ quolibet alio corpe eſſe dicendũ reſpectu ligni. Sũt.n. illa ſubiecta ligno: ⁊ eo iure quo lignuꝫ eſt nã lecti exiſtimanda. Ita aquã ⁊

9 terrã: ſi ſbta ſint ligno: nãm ligni eẽ ꝯſtimẽdã. ¶ Proinde qui ignẽ vel aerẽ eẽ mãm reꝝ putabãt: iidẽ nãę vocabulũ igni atq; aeri tribuebãt: ⁊ q iteꝫ plures mãs cẽdiderũt: etiã plures ꝯſtituere nãs. Reliqua oia aut q̃lita‑

10 tes illaꝝ eſſe aut habitus aut affectiones. ¶ Hanc igit̃ imortalẽ eſſe ſęculis oib⁹: vt iteritus ita ⁊ ortus imunẽ. Reꝝ ſiqdẽ nãm ſeruatã opꝫ cõmeare. Cętera ⁊ ifinities fieri ⁊ corrũpi. Hũc in modũ conant illi mãꝫ demõ‑

11 ſtrare potiorẽ eẽ naturã. ¶ Qui ꝟo pugnant ꝓ forma: ꝯtendũtq; illã verius dici iuſtiuſq; naturã: vtunt artefactoꝝ exẽplis. Quẽadmodũ inquiũt in ſtatua atq; naui: ⁊ poſtremo oibus quę fingunt arte: nõ in materia: ſꝫ in forma artificiũ ſpectat: ita in plantis ⁊ aialibus: ⁊ poſtremo in oibus quę ꝓducunt a natura: naturã nõ i materia: ſꝫ in forma cõperias. Et quẽadmodũ artefactoꝝ ars eſt forma: ita ⁊ naturaliũ forma ẽ natura. Neq;.n. ligna ſũt artificiũ nauis: neq; ęs artificium ſtatuę: ſed figura dũtaxat ⁊ forma: atq; hoc eſt artificiariũ ⁊ artefactũ. Quare p̃m ſubiectũ nõ eſt natura: ſed rõ ⁊ definitio ſinguloꝝ. Atq; hoc eſt ꝑ naturã ſcĩh ⁊ naturale. Nã ęs arte nõ hꝫ anteq̃ ſtatuę formã recipiat: neq; mã naturã anteq̃ aduẽtu foię alicui⁹ ornet: q̃lis ẽ caro potẽtia: quũ actu ſit caro. Cꝫ ſi mã ſimulatq; ſuſcipit formã: ⁊ naturã hic dr̃r ſm naturã eſſe: nimiꝝ formã eẽ naturã opꝫ. Si aũt definituri ſubſtantiã reꝝ: nõ figurã: pulchritudinẽ turpitudinemue: i finitiõe ſumim⁹: ſed id ſolam ſm qḋ quęq; res ſuã hꝫ eſſentiam: ſcire ãt opꝫ in p̃mis: naturã eſſe ſingulis reb⁹ eſſentiã: atq; id ꝑ qḋ q̃libet ẽ id qḋ eſt: ſꝫ quęlibet res eſt id qḋ eſt ex foia nõ ex ſubie‑

Nã eſt id per qḋ q̃libet eſt id qḋ eſt.

12 cto. ¶ Nã igit̃ eſſe forma vr̃. Formã porro dicimus a mã non re ipſa ſed rõne abiungi. Cęteꝝ id qḋ ex forma exiſtit atq; mã: natura qdem eſſe iam nõ põt: ſed ex natura. Nã foia ⁊ materia iugatę nõ amplius eſt natura: ſed ex nã: vt aial atq; planta. Seorſum itaq; particulatimq; vtrũq; ꝯſideranti foia vr̃ magis eſſe nã q̃ materia. Siquid ergo fiat enaſcaturq; nõ ante ſuũ idipiſcet

Forma ⁊ mã iugatę nõ eſt nã ſed ex nã.

13 nomen: q̃ foiaꝫ recipiat vniuerſam. Tunc eni ⁊ ſunt ⁊ eſſe dr̃r ſingula quũ actu ipſo ſunt: h eſt quũ ſuã quęq; nãm ꝯſecuta ſũt atq; ꝑfectioneꝫ. Perfectio aũt eſt ipſa plane forma. Quobrẽ põt hunc in modũ ꝯſtitui ſyllogiſmus ꝑñtia nãles res ſunt ex nã. Illud neceſſario eſt nã: ſed ꝑñtia formę nãles res ſũt ex nã: eſt igit̃ forma nã.

14 ¶ Nam rõ illa Antiphontis cõmeat ⁊ facile retorquetur. Si.n. ꝓpterea mouet: opinari mãm eſſe naturã ꝙ ex eo lecto q putris factus coaluerat: cõprehenderatq; demũ ⁊ pulluluꝫ atq; germen excluſerat lignũ nõ lect⁹ appartuiſſet: quur quum ex hoie hõ naſcat non ſit etiaꝫ foia natura? Eſt.n. hõ foia: vt ex finitione latiſſime põt patere. Nã artificialem formã neq; nos quidem naturam facimus: quare forma lecti neq; apud nos quoq; eſt natura: quippe quę non ſit principiũ motus quẽadmoduꝫ eſt natura. Forma itaq; naturalis materialiſq; ſemper generationem cõſtituit ⁊ prębet ex ſimili: canis

15 ex cane: equus ex equo. ¶ Prȩterea omne qḋ fit ⁊ appellat: ⁊ fieri dr: ad quo pergit non id vnde ſoluit: nec a diuerticulo ſed ab intentione accipit nomen. Nam q̃obrem lignum fieri a fabro ſcãnuꝫ non lignum putas? Quia inquies ex ligni forma ꝓceditur ad formam ſcanni. Item quum ſe aqua in aerem vertit: quur aerem dixeris non aquã oriri? q2 nimirum huius deſerit formã: illius ꝯſequitur. Eodem pacto igit̃ ea quę naſcunt nõ ante dicunt nata q̃ venerint ad naturam. Ad formam autem veniũt oia q̃ naſcunt: erit igit̃ forma nã. Non.n. denominat natura quemadmodũ medicatio: quę q̃q̃

tendit ad ſanitatē non tñ a ſanitate:ſʒ a miniſterio atq̄
officio dicta ē. Non ſic nā genituraue:ſed queadmodū
ſanatio:qꝛ via eſt ad ſanitatē ⁊ calefactio: qꝛ via eſt ad
calorē ab artiū magiſtris ſcitiſſime appellanť: ita ⁊ nā
recuſſime dicta eſt:qꝛ via eſt ad nām. ¶ Qm̄ vo iam
oſtdimus formā magis eē nām q̄ mām: ſcire opʒ eam
nām:quę ꝑ foꝛa capiť: duplicē ſignificantiā hūiſſe. Nā
priuatio quoqʒ ipſa quodāmodo foꝛa appellata ē: quo
fit vt vitia defectuſqʒ corpis ex nā videantur accidere.
Uerꝝ quid ea de re ſentire ꝯueniat poſterius idicabiť.
Illud quoqʒ docebiť: qūo contraria formę itelligať eē
priuatio:⁊ qūo ſimplr generatio.i.ea q̄ ad ſubſtantias
ꝑtinēt ex aduerſantibus contrarijſqʒ conſtituanť.

Vitia ⁊ defectus corporis nāli vident accidere.

16 Nunc alienū nō ſit ꝑſcrutari in quo diſ
ferat a mathematico phyſicus.
Ac vterqʒ qdem circa corpa ⁊ accńa corpi
verſariv: lōgitudies, pūcta/ ſolida/plana:
atqʒ hꝫ multa. Cęterꝝ diſſimili gñe phyſi
cus:ea vt cū mā ſunt ꝯiuncta. Mathematicus ita vt a
mā cogitatione:⁊ rōneqʒ abiunguť. Itē itentio phyſici
referť ad corpꝰ nāle: qꝺ eſt in motu. Nam quā de figu
ris agit phyſicus: de his agit: vt ſunt clauſulę ⁊ termini
corpis nālis: mathematicꝰ nō ita definit figuras vt ter
minos: ſed vt ſpēs q̄ſdam ⁊ formas ꝑ ſe citra motum ⁊
17 mām ꝯſiſtētes. ¶ Plane aſtrologus ꝓxime ad phyſi
cum vi accedere: nam ⁊ de his quę mouenť: tractať in
aſtrologia: ⁊ de magnitudie ⁊ figura: q̄ ꝑ ſe corpibꝰ iſunt
nālibus: de qbus phyſici nečio ꝯtemplanť: nam ſi ſcie
rit qd ſit ſol: ignoraueritqʒ quę ꝑ ſe iſunt ſoli: nō erit plene
neqʒ ꝑfecte ſciam aſſecutus: ꝗ ſi vterqʒ circa figuras ſo
lis ⁊ lunę verſať: docetqʒ vtrū mundus aut terra ſit ro
tunda: quonā obſecro phyſicꝰ ab aſtrologo differet?
18 ¶ Sed certe q̄q̄ de eiſdē ambo rebꝰ agunt: nō tñ eo
dē plane mō. Non aſtrologus cęleſtiū corpoꝝ accńtia
vna cū geometra ſpectať: nō illoꝝ ſubſtantiā quęrit:
neqʒ id.ſ.curat: q̄ tales figurę magnitudines motus ta
libus ſbſtātijs accōmodenť: neqʒ vires illoꝝ ꝑueſtigat:
neqʒ q̄ ſic eē illa ꝑſtet: q̄ oia ſuſcipiunť ⁊ explorantur a
phyſico. Et q̄q̄ vterqʒ de motu cęleſtium corpoꝝ ſata
git: tñ alter q̄ntitatem motus docet: alter q̄litatē iſtituit:
Vbi gr̄a de ſole vterqʒ motu eiꝰ: ſʒ ſupputat Aſtrologꝰ
ſolem tāto tpē tm̄ celi emenſuꝫ phyſicus docet: ſolē fer
ri orbiculari motu ſuapte nā. Item alter rotundū dicit
eſſe ſolem: qꝛ neqʒ igneus neqʒ terreus: ſed ęthereus ha
beať: alter qꝛ quoquo verſus eq̄ cōſpiciť totus: nā ma
thematici mā nō vtunť. ſed triangulū ⁊ orbū citra ma
teriam motūqʒ definiūt. Qꝫ ſi nō ſolū intelligi: illa ſine
mā: ſed ꝯſiſtere ēt poſſe ſine mā voluiſſent: certe rē nō
modo difficilē: ſed ēt factu impoſſibilē ſuſcepiſſent. Non
eni ꝯſiſtere pñt margines ſine his quoꝝ ſūt margines.
Qm̄ vo ſola cogitatione ſm quā videlʒ ſolā pñt a mā
ſeparanť: penetqʒ mentē ceu ſequeſtrē abiungendo ab
ſtrahēdoqʒ reponūť: neqʒ mēdaciū eſt neqʒ vllus error
19 itercidit. ¶ At hi q idēas oſtendūt: q̄ neqʒ cogitatiōe q
dē abſtrahi pñt: nedū itellectu ſolo: ſʒ actu quoqʒ a mā
eximūt. At par qdē ⁊ ipar rectū ⁊ curuū figurā ⁊ lineaꝫ
definire poſſumꝰ ſine motu ⁊ ſine mā. Carnis vo aut oſ
ſis aut id genꝰ corpis definitionē reddere ſine vlla mē
tiōe mãę nō poſſumꝰ: queadmodū neqʒ ſine naſo ſimi
tas definiri pōt: neqʒ ſine cruribꝰ blęſitas. Eſt aūt blęſi
tas icuruatura ſuraꝝ crurīumue quā q hñt blęſi ⁊ vari
20 dicanť. ¶ Qꝫ aūt ſint hęc ꝯiſſima argumēto ſunt di
ſciplinę illę quę iter mathematicas ꝓxime ad ſciam nā
lem videnť accedere. Quippe q̄ ⁊ motu ⁊ ſenſu nitanť.
Cuiuſmodi ſunt ꝑſpectiua: harmonica: aſtronomia: hę
quā lineā accipiūt a geometra: quā ille tametſi nālē: nō
tñ vt nālem ꝯſiderat: ſed vt a mā cogitatione ⁊ rōne ſe
iunctā: quā itaqʒ hꝫ lineā accipiūt a Geometra nō que
admodū facit Geometra abſoluūt illaꝫ a motu ⁊ a mā:
ſed qꝛ ad illaꝝ artiū demonſtrationē neceſſaria ē linea
ſubſiſtens actu. Utunť illa tāq̄ mobili ⁊ tanq̄ nāli: qꝺ
⁊ Dioptraꝝ viſus oſtdit. Si igr̄ ea quę pñt cogitatiōe rō
neqʒ ſeparari: ſimulatqʒ ponunť eē actu nō pñt ampli
us ſepari. Quāto magis ē obſeruādū ne actu ſeparemꝰ
ea q̄ neqʒ rō qdeꝫ poteſt ⁊ cogitatio ſeparare.
21 Quoniā vo bifaria nā eſt foꝛa. vʒ
⁊ mā queadmodū ſe
q ſimilitudinē ſinis: adhibet in finitiōe mãꝫ:
ſimilitudo ingt eſt cauitas naſi: q̄q̄ ea res
melius deſcriptiuſqʒ ꝑ foꝛaꝫ exprimiť: vt
pote ꝑ quā fiat vt ſimus ſit q̄ſpiam. Ita de rebꝰ nālibꝰ
eſt dicēdū: quippe q̄ ⁊ in mā ſint ⁊ cum mā habeanť ⁊
eſſe id qꝺ ſunt: ſint aſſecuta ꝑ formā. Qꝛobrē definiturꝰ
rem nālē vteť qdem mā: ſed definiet ꝑ formā. Nam ⁊
illud ſcio poſſe addubitari: utrum duę nãę ſint: vtra ad
phyſicū ſpectet. Utrū de vtraqʒ ſeorſum dicendū agen
duꝫ ſit: an de eo qꝺ ex ambabus ꝯuenit. Qꝫ ſi de eo qꝺ
22 ex ambabꝰ: oportebit maxie vtrāqʒ cognoſcere. ¶ Ce
terꝝ ſi ad veteres reſpicias ſola mā ꝑtinebit ad phyſicū.
Nā Democritus ⁊ Empedocles modicū qddam ⁊ q̄ſi
ꝑ ſomniū de forma dixerūt. Atqʒ hic odium ⁊ amoreꝫ
ꝓncipia capitalia eſſe voluit: ille figuras poſuit. Uerꝝ ſi
vim earꝝ ꝓbationū: quas attulimus ſupra: ꝯſideraueris
inuenies eā q de forma ē tractatū phyſico peculiariter
eſſe ꝓpoſitū: mō ne penitus mā negligať antedu catur
qʒ. Nā ſi ars imitatrix ⁊ ęmula eſt nãę a qua effingit:
artis aūt eſt formā ⁊ mām rei ad aliquē finē cognoſce
re: vt medici eſt ſanitatem bilem pituitam noſſe in qbꝰ
tum bona/tū mala valitudo cōſiſtit. Siliter ędificator
opifexqʒ ⁊ formā domꝰ ⁊ mām ſpectat vt ligna ⁊ late
res. Nimirꝝ ꝯueniat etiam phyſico nām vtranqʒ ꝑſpe
23 ctam ⁊ exploratam hēe. ¶ Pręterea eiuſdem ſcię eſt ⁊
finē cognoſcere: ⁊ ea quę inſtituunť ⁊ ordinanť ad finē:
vt medici ⁊ ſanitatē: ⁊ ea q̄ ſūt efficiētia ſanitatis: ſʒ mā
ꝑꝑ formā eſt inſtituta. Ad quē igr̄ ꝑtinet formaꝫ cogno
ſcere: ad eūdē quoqʒ mām ꝑtinebit. ¶ At vo formam
hꝫ eſſe nām: vt finis ſit nāliūꝫ corpoꝝ generaliter hāc
in modū ediſces. Id qꝺ ꝯtinuas motum actūqʒ delatu
ad vltimū qddā ꝯuenit gentiqʒ: vt motus finē habuiſ
ſet ꝯſecutū id cuiꝰ gratia mouebať. Qꝺ tñ de eo motu
intelligēdū puta: qui neqʒ fuerit iterpolliſus neqʒ vlla ex
triſecus turbatus offenſaculo ipeditus: ita vt ad id po
ſtremū: quo tendat citra oēm vim ſponte naturę ꝑuene
rit. Eiuſmodi aūt extremum: ⁊ finis eſt forma: eo nāqʒ
naturales motus collimant generatio auctio: ⁊ ide per
fectionem adipiſcunť ſuam: qua apprehenſa ceu ferye
ocianturꝰ ⁊ conquieſcunt: tum deinde cōmeantes vicibꝰ
reflectuntur: atqʒ reciprocant. Perridicule vo poeta
viſus eſt fineꝫ ⁊ metam: cuius gratia facti ortiqʒ ſumꝰ:
conſtituiſſe mortem: eſt certe vltimum quiddaꝫ mors.
Non tamen omne vltimum tendit eſſe finis: aut id qꝺ
ſub hoc verbo cuius gratia ſignificatur: ſed id proprie
finis intelligitur habeturqʒ: quod pręſtantius: atqʒ me
lius ſit: eſt enim quęqʒ res boni alicuius appetens: ⁊ eius
cā non mortis cā ſit. Nam ſepe deſinit augeri res an
teq̄ moriať: ſed ꝑfectionis ⁊ formę gratia augētur om
nia: ⁊ in ea quieſcūt ſimulatqʒ eſt ad illam ventū: mors
vo eſt vltimū non vt meta: ſed vt huiuſcemodi ſubſtā
24 tię debitus ⁊ neceſſarius qdam euentus. ¶ Sed ⁊ q
gnūt quoqʒ materiā artes nōnullę. Alię ſimpliciter: vt

ędificator latere:alię dedolādo poliēdoue:vt plaſticę
cerā. Si igr̃ operatijs artibus ↄtingit mām aliqñ facere:
quur nō ſit ſpeculatiuarũ cognoſcere: Sʒ ꝛ nos quoqꝫ
ipſi ꝗ fines ſum⁹:multa.n.noſtra cā ſūt:nō ſolū itelligi
mus ꝛ cognoſcim⁹:ea q̄ ꝑꝑ nos ſūt:ſʒ ēt ad noſtros illa
vſus plerūqꝫ trāſſerim⁹. Cęteꝝ quo pacto reꝝ finis ſit
bō:q̄ꝙ duplex finis habeaẽ in libris de morib⁹ decla-
25 ratū eſt. ℂ Non opꝫ aūt miꝝ videri:ꝙ diximꝰ nōnul-
las eē artis:q̄ ſuā māʒ faciūt. Qñ ēt illę q̄ q: ꝓncipes fa
bricę ſūt architectonicę appellanẽ:quęqꝫ videnẽ maxi
me merito foię ꝑeſſe iferiorib⁹ artib⁹:mām oino nō ne
gligūt. Duę ſunt ſpēs hꝫ artiū: q̄ꝝ vtraqꝫ neċe eſt hēat
rōnē mãę:hoꝝ altera habeẽ:q̄ ſola vtiẽ foia:q̄qꝫ ei quā
īfra ſe tenet ꝓſcribit ꝛ iperat:q̄lis ꝛ queadmodū futura
ſit foia:hoc mō gubernādi ſcia ꝑeſt ei:q̄ eſt faciendi na
uē: vtiẽ.n.foia nauis gubernator: ſed iperat tñ fabro:
q̄le nauigij genus idoneū ſit futuꝝ magis ad nauigan-
dū:neqꝫ ex oī mā:aut ligno ędificare nauim ſinet: ſʒ ex
tali vel tali. Ita mā quoqꝫ illi curę erit. Formę.n.q̄ vti-
tur:certa mā opus eſt:ad artē ęgregie:atqꝫ nauiter exer
cendā. Alteꝝ gen⁹ eſt eaꝝ artiū:q̄ vt dixi ꝓncipes ꝛ ca-
pitales vocanẽ:qō nō vtiẽ foia:ſʒ itroducit formā ꝛ ꝑfi
cit iperatqꝫ his ſūt:atqꝫ ꝑeſt artib⁹ q̄s īfra ſe ↄtinet. ipe
rat dico q̄li mā op⁹ ſit:exēpli grã: faber his ꝗ nauim ē
facturus ꝑeſt ei ꝗ ſiluā cędit. Q̄obrē vt rō ois cōpēdio
habeaẽ:queadmodū ī artefactis:quū māʒ creat ꝛ facit
ars foię grã ꝛ opis facit. Sic ꝛ in nālib⁹:quoꝝ mā fieri
nequit:ſʒ iā exiſtit hēntqꝫ neceſſe eſt grã foię:ꝛ ꝑꝑ foiaʒ
26 mām eſſe. ℂ Dictū eſt aūt ei ꝗ finē itelligit: itelligēda
eſſe ea q̄ ſpectāt ꝛ regūt ad finē. Itē mā ex coꝝ nūero ē
q̄ appellāẽ ꝛ referunẽ ad aliud. Eſt.n.mā alicui⁹ formę
mā:atqꝫ alterius itē altera: videlʒ ea q̄ ꝑticularis eſt ꝛ
ꝓpinq̄. Is igr̃ qui alteꝝ aſciſcit:alteꝝ quoqꝫ neceſſario
ſuſcipit. De mā itaqꝫ phyſicus ī tñ aget vt cogitatiōeʒ
ad formā referat vniuerſam:ᵃ de foia quoqꝫ aliq̄tenus
ita vt a mā nō deijciat oculos:ſed idētideʒ reſpectet in
totuʒ:queadmodū medicus neruū explorat:ita hoiem
phyſicus ↄtēplatur. Quāq̄ʒ.n. formę nāles q̄nqꝫ a mā
cogitatiōe atqꝫ aīo eximunẽ. Non iteʒ ꝑñt actu aut ſub
ſiſtentia eximi. Q̄ aūt formę nāles ſint oēs in mā cōſti
tutę ea rō aſtipulaẽ:ꝙ q̄cunqꝫ gignunẽ oriūturqꝫ ſilia
his ꝓueniūt vnde ſūt genita. Nam ꝛ hoiem hō gignit ꝛ
ſol vt videri poſſit: vnaquęqꝫ efficiēs cauſa in mā eſſe
collocata:tam ea quę ꝓxima adiuuētqꝫ eſt hō q̄ꝫ ea q̄
27 remota ſol. ℂ Veꝝ aūt aliq̄ foię habeanẽ q̄ ſm ſeipām
a mā ſint abiūctę:ꝛ quonā pacto reſpiciāt iferiora hęc:
ꝛ q̄ poſtremo ſit eaꝝ nā:munus eſt ꝓmę philoſophię i-
dicare. Satis hacten⁹ dictū de his ꝓncipijs eſt:q̄ tanq̄ꝫ
elemēta nālium reꝝ eſſentiā ſubſtātiamqꝫ ↄſtituunt.

28 NUnc alti⁹ repetito ꝓn⁹ conabimur nu
meꝝ ꝛ genera cauſaꝝ exponere.
Ac vno q̄deʒ modo cā pro eo accipi ſolet:
ex quo imanēte ſubſtanteqꝫ aliq̄d fit. Ut
ęs ſtatuę:auꝝ phialę ꝛ hoꝝ genera:exēpli
cā. Phialę ꝓpinqua mā hoc auꝝ:generalis eſt:auꝝ me
tallū corp⁹. ℂ Alio mō cāʒ ꝓ forma capimus ꝛ exēpla
ri hoc eſt ꝓ definitiōe rōneqꝫ eius qō appellant h̄ noie
q̄d ſit rei eſſe. Ut ſi eius ↄcentus qui Diapaſon dr̃:defi
nitionē illam attuleris. Diapaſon eſt vniuerſitas cōcen
tus:ſiue duoꝝ ad vnum rāne ac menſura. Tūc fueris ꝛ
formā eius rei:ꝛ q̄d ſit rem illā eſſe cōplexus. Exēplar
aūt voco non eo mō quo hi qui ideas poſuere: ſeꝑatas
quaſdā ſpecies atqꝫ ipſas per ſe nullo innexu mãę ſub
ſiſtentes:ſed ꝓpterea q: definita pręſcriptaqꝫ eſt eoꝝ
oiuʒ foi⁹ q̄ a nā ꝓueniūt:hois/eq̄/bouis/ficu/oleę/pla-

tani:ēt illud ꝓncipium vnde hęc oriunẽ:externis pergit
mouēdo ꝛ exercēdo mām:donec forma illa ꝛ ſpēs ma
29 terię coapteẽ ꝛ ↄgruat plene atqꝫ ꝑfecte. ℂ Tertio/dr̃
cauſa id vnde ꝓ ꝓncipium motus capit:queadmodū is
ꝗ ↄſiliū dat:ꝛ queadmodū pater eſt cauſa filij. Dixi ꝓ⁹
ꝓncipium iccirco:q: ꝛ īſtrumēta quoqꝫ ꝑñt cauſę q̄dē
motus videri ſed nō ꝓmę. ℂ Quarto finis dr̃ ēt cā. Eſt
aūt finis ea cauſa quā ſub hoc noie cu⁹ gratia notari ꝛ
itelligi volum⁹. Atqꝫ hoc mō cauſa geſtatiōis deambu
lationiſqꝫ ſanitas eſt:neqꝫ deambulatiōis mō:ſed ꝛ re-
liquaꝝ actionū ſūctionūqꝫ:q̄s is ꝗ ſanitati ſtudet alias
ex alijs ante finē exercet attenuatiōis ieiunij potionuꝫ:
poſtremo ꝛ īſtrumētoꝝ oiuʒ quoꝝ eſt ad ea facienda ꝛ
obeūda vſus opuſqꝫ. Sūt.n.h̄ oia grã finis:tū ᵇgeſtiōes
ipſe vt ambulatio vſtio:tuʒ īſtrã vt cucurbita medici-
nalis ꝛ ſpecillū. Cauſa itaqꝫ accipiẽ tot fere modis.

30 FOrte aūt accidit. vt quū multifariaʒ
cāę nūcupenẽ plures vnius ꝛ
eiuſdē rei cāę inueniānẽ:neqꝫ id quoqꝫ ꝑ
accñs:ſed nō eodē tñ reſpectu:neqꝫ eadē
ↄſideratiōe. Nam phialę cāę ſūt:ꝛ auꝝ:ꝛ
is ꝗ fudit:ꝛ vtrūqꝫ ē cā ꝑ ſe:veꝝ hoc vt mā:illud vt ex-
cuſſor vel opifex:fieri etiā pōt:vt nōnullę res cōmeant
ſintqꝫ ſibi mutuo viciſſimqꝫ cauſę:exēpli grã:labor in
ſcipiẽ bonę valitudinis cā:ↄtra labor bonā valitudinē
facit:veꝝ non eodē vtrūqꝫ mō. Nā bona valitudo cau
ſa eſt vt finis:labor ꝯo cā eſt:vt id vnde principiū mo
tus creaẽ. Sunt.n.labores bonę valitudinis cauſę effi-
cientes:laboꝝ ꝫ finis eſt bona corpis valitudo. Sed ꝛ
ↄrioꝝ euentuū eadem pōt eſſe cā:dum nō eūdem hēat
in vtroqꝫ modū. Nam idē gubernator ſi adſit nauꝰ:cā
31 eſt ſalutis:ſi abſit naufragij. ℂ Veꝝ hę cauſę oēs in q̄-
tuor aptiſſimos recidūt modos. Sunt aūt a nobis de-
nuo recurrēdi:vt res ꝑquiſitius diligētiuſqꝫ ↄſcripta ꝛ
dilucidior efficiaẽ:ꝛ firmi⁹ diutiuſqꝫ retineaẽ. Ac ꝓmuʒ
q̄dem genus in mām cadit ꝛ ſubiectū. Non eſt āt mãę
modus vn⁹:nā aliter ſubiectę ſunt ſyllabis lr̃ę. Id enīʒ
fit ſtructura cōpoſitiōeqꝫ:aliter mā formę:q: videlʒ fit
hoc ꝑ alteratiōnē. Terra aūt ꝛ aqua aīalium corpibus
ꝑ cōpoſitionem ꝛ alteratiōnē ſubijciunẽ. Partes ꝯo to
ti altero ex duob⁹ mō:ꝛ ꝓpoſitiones ſyllogiſmoꝝ con-
cluſioni. ℂ Secundū gen⁹ eſt id: qō nos ſupius q̄d ſit
rei eſſe vocam⁹:idqꝫ multis noibus fungiẽ. Naʒ ꝛ totū
dr̃ in his reb⁹:quę ex ꝑtibus conſtant:atqꝫ totum q̄deʒ
nō ita vt vna cum ꝑtibus accipiaẽ:hoc eniʒ eſt vniuer
ſum:id qō ex oibus ꝑtibus oritur:ſed vt ea res:q̄ omni
bus ꝑtibus ſuperueniat:atqꝫ in oibus ſpecteẽ:id eſt ipſa
abſolutio rei:atqꝫ perfe[illegible] ꝓꝑ quod videlʒ totum res
dicunẽ ꝛ indicantur to[illegible] [illegible]icaẽ ꝛ compoſitio in compo
ſitis:ꝛ dr̃ forma potiſſimū comparatione mãę. ℂ Ter
tium genus eſt ea res: vnde ꝓncipium ſumitur cieturqꝫ
motus: vt ſemen genitale: vt medicus: vt is ꝗ conſilium
dedit:ꝛ poſtremo ois res quę efficiens eſt rei alicuius.
ℂ Quartum genus eſt finis ꝛ bo[illegible]ū : id enim cuius grã
ſunt oia requirit optimū eſſe:atqꝫ finem reliquaꝝ reꝝ.
Nihil aūt diſtat bonum dicas:an qō appareat bonum.
Cauſę igiẽ tot ꝛ huiuſmodi habenẽ.

32 VEruntñ q̄ꝙ ſunt quatuor gene-
ra cauſarū: vnūquodqꝫ
nihilominus gen⁹ in multos diſſecabim⁹
modos. Efficientium cauſarum alia eſt ꝓ
pinqua:cōmunior alia:propinqua: vt quū
recuperatę valitudinis cauſam fuiſſe medicum dici-
mus:cōmunior: vt quum id feciſſe artificem dicimus.
33 ℂ Rurſus huiuſmodi cauſaꝝ:alię ſunt per ſe:alię per

a Simpl. aīr pīlem locus apud Ariſ. i-telleꝫ. aīt. n. Ariſt. voluiſ ſe oñdere cō-tēplationem phī nālis ī co gnoſcēda for ma in cām fi-nalē termina ri/h̄ aūt acce-pta ſilitudine ab artibus co n. mō nālis ſe hꝫ in cogno-ſcēdis formis de q̄b⁹ ↄtēpla tur: q̄ medic⁹ vl faber ea cō ſiderat: q̄ illis artib⁹ attinēt. ꝯ. ꝙ medic⁹ neruū: ꝛ faber ꝑ hęc: ñ vclu ti artiū mām īducēs ſed vt formas q̄s ar tes ↄſiderāt: ī hoc tñ diffe-runt/ꝙ artes practice ea cō ſiderāt. nālis ꝯo ſciēter: ꝓ-ꝑa ꝯo ſubia circa q̄ opan-tur artes cōſi-derāt vſqꝫ ad

vſum ꝛ offiū qō ꝑſtāt opi-b⁹ ꝑfectis ꝑꝑ q̄ ſūt ipſe ar-tes ī roducteꝫ eodē etiā mō foiaſqꝫ nālē co gnoſcit nālis phs eoruſqꝫ q̄ cognoſcat ꝓ-prius munus cu⁹ grã fiat ꝛ eſt. oīs.n. co-gnitio (ait ip-ſe) q̄ ex cauſis hẽ eſt ſciē ac-cōmodatiſſi-ma: q̄ ꝯo ex cauſis finali ē alijs oib⁹ pre ſtat.
b Carpiẽ hic a q̄buſdā īter pres latinus. qō enī grece Ibe. ἐργα dixit ipſe ge-ſtiones ē īter ꝑtatus ꝓhęc cū opa ſignificat grecū illō ꝯ-bū. opus ꝯo ab actiōe vel geſtiōe differt nā aliq̄d ē qō opus dici pōt neq̄ ꝯo ac-tio:ꝫ omnis actio op⁹ poſ ſit appellari. vñ cōiue no-mē ē opus q̄ꝫ actio.

acciñ:per ſe cã eſt valitudinis medicus:p accidens de-
curatus:põt.n.accidere:vt is medicus ſit ẽt recuratus.
Licebit igr̃ dicere recuratũ aliquẽ fuiſſe cãm ſanitatis:
ſed ⁊ illa quoqꝫ q̃ cauſas:p accñs tanq̃ ptes ⁊ ſpẽs cõ-
tinent atqꝫ cõplectunt̃: vt gña:prit cãę appellari:vt hõ
⁊ aĩal ſanitatis cã fuiſſe dicant̃:ex accñtibus quoqꝫ cau
ſis quędã adiunctiores ⁊ ppiores habent̃:quędã remo
tiores: vt albus ⁊ muſicus:q̃lem eẽ ꝯtigit medicuꝫ:dici
34 poſſet cã ſanitatis fuiſſe. ¶ Illa quoqꝫ diſtictio pdita
eſt:aut.n.ſeorſuꝫ illas aut iunctim efferim⁹:iunctim vt
quũ dicimus recuratũ medicũ fuiſſe cãm ſanitatis:ſeor
ſuꝫ vt quũ ſeparatim alterutrũ dicim⁹. ¶ Quo fit vt mo
dí cauſaꝶ naſcant̃ hẽanturqꝫ multiformes. Nã aut p-
pinquę ⁊ ſingulares ſũt:aut remotę ⁊ gñales:aut p acci-
dens:aut p ſe:aut vt gña. Itẽ aut ꝯiũctę aut ſeparatę:atqꝫ
hoc nõ ſolũ in cauſis efficiẽtib⁹ reperit̃:ſed ẽt in ea quę
ad mãm ptinet. Auꝶ.n.hoc cauſa eſt ⁊ mã rei effigiatę:
⁊ nõ ſolũ hoc auꝶ:ſed ſimplr̃ aurum. Item hoc corp⁹:
⁊ non ſolum hoc corpus:ſed ſimplr̃ corpus. Item hoc
flauum ⁊ nõ ſolũ hoc flauum ſed ſimplr̃ flauum ⁊ ſim
plr̃ coloratum. Itẽ nõ ſolũ diſiuncte auꝶ ſed ꝯiunctim
35 auꝶ flauum. ¶ Effecta quoqꝫ cũ cauſis eundẽ vident̃
hẽc ritum. Alia nãqꝫ vt ppinqua,alia vt genera profe-
runt̃:quẽadmodũ ſi diceres:Polycletuꝫ effigiaſſe dia-
dumenũ illũ molli iuuenta expſſum:deide diceres ſta-
tuam:poſtremo imaginẽ. Idẽ videre licet in effectis p
accidens:quoꝶ exẽplis ſupſedebo:ne moram atqꝫ ĩpe-
36 dimentũ iterum his quę ſequunt̃. ¶ Rurſus alia ẽ di-
uiſio;ſinguli ſex modoꝶ:quos cauſis dixim⁹ eẽ attribu-
tos:in membra diducuntur duo:actum ⁊ poteſtatem.
37 ¶ Differunt aũt hęc inter ſe:ꝙ cãę quę in actu ſunt:ſil̃
ſint neceſſe eſt cum effectib⁹ q percant̃:vt ſecans ſil̃ cũ
eo q ſecatur:⁊ vrens ſil̃ cũ eo q vritur. Cauſę ꝟo q̃ non
ſũt actu ſed poteſtate non ſemp ſil̃ cum reb⁹ effectis ha
bent̃. Nõ.n.ſil̃ cum ędib⁹ corrũpitur ędificator:neqꝫ ſi-
mul cũ lecto faber. Eſſe ãt poteſtate id nũc appello:qõ
non ſolũ egit:ſed prorſus receſſit ab opa:⁊ deſiit agere.
38 ¶ Ceteꝶ opꝫ vniuſcuiuſqꝫ rei pncipẽ cãm ⁊ pximaꝫ
q̃rere:atqꝫ hęc eſt illa:ad quã ſimulatqꝫ puentũ eſt:ceſ-
ſat qõ ea quę quur ita ſit ⁊ vnde nã a Dialecticis nũcu-
pata eſt:exẽpli gr̃a quęrit̃ vñ nã cã ędium ẽ Sabrias?
Rñdet̃ q: ędificator: iteꝶ quęrit̃ q̃obrem ędificator
eſt. Rñdetur q: ędificandi ſciam ⁊ artificiũ tenet. Huc
vbi applicitũ eſt:nečio ſiſtit̃. Eſt.n.aut veſani aut ptina
cis hoĩs vlteri⁹ percunctari. Prima igr̃ cauſa ędiũ eſt
ars ędificandi. ¶ Sed ⁊ gñalium effectoꝶ gñales cau
ſę aſſignãdę ſũt ⁊ pticularium pticulares:vt ſtatuarius
dicat̃ ſtatuę cauſa fuiſſe:⁊ hic hui⁹. Item effectoꝶ pote
ſtate:reddendę ſunt cauſę poteſtate: ⁊ effectoꝶ in actu
cãę in actu ꝯſtituendę referẽdęqꝫ. Quot igr̃ cauſę ſint:
q̃tuor vꝫ ⁊ quot accipiantur modis ſed videlꝫ:arbitror
abunde ⁊ accurrate demonſtratũ a nobis.

39 Exiſtimant ãt caſus ⁊ fortũa cõ pluriũ eẽ effectuũ
cauſę:⁊ fieri euenireqꝫ multa tũ caſu tũ
fortũa ꝯtueriſſe. Ac pmũ qdẽ dignũ ſcitu
eſt ſub quo nã gñe cauſę duo illa gña col
locent̃ reponãturqꝫ. Deide illud quoqꝫ nõ ignorandũ:
ſit ne caſus ⁊ fortũa idẽ:an res cauſęqꝫ diuerſę. Poſtre
40 mo aggrediẽdũ qd vtrũqꝫ ſit pdere. ¶ Adeũda tñ di
ſcutiendaqꝫ prius ea qõ eſt:q̃ in vnoquoqꝫ negocio co-
gnoſcẽdo maxie dꝫ eẽ pnceps ⁊ caput. Sit ne in rei nã
caſus vllus aut fortũa:an inania potius vocabula teme-
re circũferant̃. Qõ pleriqꝫ iducti rõne dixerũt:q: vide
bant oium reꝶ quaꝶ cãs facimus fortunã ⁊ caſuꝫ:alias
nihilo ſecius cãs aſſignari afferriqꝫ poſſe ex eaꝶ gñe ali
quo:q̃ nobis ſupra ſũt pdictę:vel numero:Vbi cã:ſiqs in
foꝶ exierit alloq̃ndi ꝯueniẽdiqꝫ quẽpiã gr̃a:occurratqꝫ
ei amicus aliqs peregre pfectus reuerſuſqꝫ ex itinere:
atqꝫ hũc q̃q̃ cupiebat ſiterauſere:nõ tñ ſpabat futuruꝫ
obuiũ ſibi:illũ Hercules ſiqs interroget q̃obrẽ: aut quẽ
admodũ nactus ſit amicũ? Caſu rñdeat. Sed nugę ſũt.
Quur.n.caſu dicat̃ occurriſſe ſupuẽiſſeqꝫ poti⁹ q̃ ſpon
te atqꝫ ab ea volũtate q̃ is exiuerat:vt in foꝶ deſcende
ret? Nã ⁊ ſi ei nõ id ꝯſiliũ fuerit pcedendi:ſꝫ diuerſo q-
dẽ negocio deſtinatus hoſpitẽ forte q̃dãꝫ icurrent:non
tñ eo valet id vel pptera notare:aut ꝯfingere aliã cãm
oporteat:q̃ amicus ſit cõpertus:pter volũtatẽ illaꝫ atqꝫ
itionẽ in foꝶ. Si igr̃ vniuſcuiuſqꝫ rei q̃ fieri dĩ forte for
tuna certã licet cãm reddere q.ſ.prit effugere hi q fortu
nã putant cãm q̃ndã eſſe inſtabilẽ idefinitãqꝫ:qn vide
ant̃ nudũ ⁊ ſine re vlla nomẽ fortũę iter cãs referre col
41 locareqꝫ voluiſſe? ¶ Ad ſi paꝶ pficit rõ:valeat ingens
auctoritas veteꝶ:q quũ de cauſis reꝶ oium congrerẽt
vident̃ nullo nũero habuiſſe fortunã. Hęc fere illa ſunt
arma qb⁹ nõnulli fortunã de reb⁹ adimere ⁊ pfligare
42 conant̃. ¶ Nos ꝟo dicim⁹ pmã rõnẽ illoꝶ ꝯtraꝫ eius
qõ volebãt effeciſſe. Naꝫ quũ fortunã demere niteren-
tur:neſciũt ſe illaꝫ maxie ita ſtabiliuiſſe. Si.n.oia q̃uis
mõ eueniãt ꝯferri in cauſas certas ⁊ determinatas pñt:
idqꝫ nemo eſt q neſciat facere:quur tñ fieri q̃dã fortũa
dicim⁹:q̃daꝫ nõ dicim⁹? Nimiꝶ opinor:q: fortũa cã q̃-
daꝫ ẽ pter certas illas atqꝫ determinatas: Nã ſi q̃dã ef
fecta hñtur de qb⁹ ſimulatqꝫ iuẽta ẽ certa pfinitaqꝫ rõ:
nihil ampli⁹ poſſis ambigere. Quędã ꝯ repiunt̃:d qb⁹
nõ ſimulatqꝫ inuenta ẽ certa pfinitaqꝫ rõ deſinas ambi-
gere:ſꝫ adhuc ad fortunã ꝯfugiaꝫ hẽas:ſũma ptinacia ẽ
ificiari fortunã eẽ rõnẽ ⁊ cãm quãdã extra certas illas
atqꝫ pfinitas. Nam q̃obrẽ obſecro Achilles Hectoreꝫ
occidiſſet vltro:Adraſtus filiũ Crœſi fortuito? Alioqn ſi
nullũ ſit diſcrimẽ i cauſis:oportuerat Adraſtũ ſuſcępiſ-
ſe id facin⁹:⁊ pppoſito pcuſſiſſe:pinde atqꝫ dĩ de Achil-
le. Sed ⁊ reliquus eſt adhuc illis delirãdi locus ita ri-
dere ſolitis:niſi telũ collibuiſſet mittere:Crœſi fili⁹ viue
ret. Sed.n. voluit quũ miſit: volebat aũt nõ Crœſi filiũ
ſed ferã tranſigere:miſſionis igr̃ cã volũtas fuit:vulne-
ris mortiſqꝫ nõ fuit. Naꝫ ſi puidere potuiſſet euentum
nũq̃ iaculũ itorſiſſet. Quo fit vt id caſu factũ merito vi
deat̃:ſecutaqꝫ ſit mors nõ ſponte illi⁹:ſꝫ forte fortũa:ve
nia quoqꝫ digni ſint. Nec poſſis culpę addicere q id ge
nus deerãt ac peccant:⁊ crœſus ſi ſapiẽs fuerat:ignoſcẽ-
43 dũ hũerit:nedũ exarſerit in ppetrantẽ. ¶ Ad ſi ex vete
rib⁹ vĩ nemo q fortũę mẽtionẽ hũerit. Quid tũ poſtea?
pferri quũ hoc ipſo vel maxie taxandi repꝓhendendiqꝫ
ſint:fortũa ꝟo pptera nõ tollit̃. Et Hercules vident̃
antiq nuſq̃ ꝟba feciſſe de fortũa:nõ Empedocles:non
Anaxagoras:nõ alius qſpiam. Nullam.n.ex his cauſis
q̃s ſtatuebant arbitrabant̃ eẽ fortunã:nõ odiũ nõ amo
rẽ nõ mentẽ:nõ poſtremo elemẽtũ vllum:ceteꝶ ⁊ hoc
rõnem noſtrã multũ ꝯfirmat adiuuatqꝫ ꝙ neqꝫ d cau-
ſis aliys ⁊ qdem magis neceſſarijs tractatũ aliqueꝫ ha-
buere. Tẽpus porro ⁊ longa ętas aptiſſima efficaciſſi-
maqꝫ eſt ad veritatis idaginem rõ. miruꝫ tñ illud eſt ꝙ
quum fortunam p nihilo habendã putarent:nõ conati
ſaltem ſint pſuadere:nomen fortunę falſum atqꝫ inane:
ab hoĩbus fuiſſe receptum. Neqꝫ minus mirum eſt il-
lud ꝙ qdam q eſſe fortunam in rebus arbitrabantur:
noluerũt tamen qualis quęue ea rerum poſſet caligan-
tibus ⁊ cęcutientibus mortalibus ędere. Ego ꝟo me-
mini locum in quo Empedocles ⁊ qdeꝫ iuſtiſſimus in-

cidit mẽtionẽ fortũe. Jo.n.q̃ſi clam nobis poſſet id face
re aliqñ in explicatiõe nãe vtiẽ cõmoditate: ⁊ occaſiõe
fortunę. Nam ꝙ aer ſeceſſerit ſecretaſqȝ fuerit fortunę
tribuit: ⁊ tñ refert acceptũ hoc verſu. Sic cecidit vo
litans aliter quoqȝ ſępius aer. Sed ⁊ mẽbra quoqȝ aia
44 lium plurima eẽ facta cecinit a fortũa. ¶ Uer hic ꝙ
raro fortunã cõmentis ſuis ⁊ placitis adhibet: min⁹ no
bis accuſandus eſt ſilẽtiq̃ huiꝰ. At Democritus atqȝ aliȷ
quo pacto nõ ſunt ob eam rẽ grauiter reprehendẽdi atqȝ
dãnandi: ꝙ quũ temeritati atqȝ fortunę res pſtãtiſſimas
ſubieciſſent: nullã rõnẽ aut viam hoibus ad eam idagi
nem reliquerũt. Nã neqȝ ifinitos mũdos neqȝ ſua neqȝ
ordinẽ illum vniuerſa ↄtinentẽ atqȝ nectentem ad aliã
cãm retulere: ſed tñ a fortũa tum caſu pendere puenire
45 oia defenderunt. ¶ Atq hoc ſeorſum in eo hoie maxie
ſoleo demirari ꝙ quũ videret quũ animalia tum ſtir
pes ⁊ frutices ex cauſis fieri ſuo ⁊ certo ordine ↄſtitutis
atqȝ pſcriptis: ſiue nãȝ fecerit cãm ſiue mentẽ: ſiue alio
id noie cõmonſtrarit. Neqȝ.n. de hoc ↄtrouerſia ẽ. Mi
rari ſoleo vehementer qũo ea quę ⁊ maxia videbant ⁊
pleniſſima diuinitatis ac numinis: cęlũ aſtra ſedes ⁊ lo
cos aſtrorꝫ: quorꝫ nihil poterat idefinitum nihil exordi
46 natũ videri: fortunę tñ caſuiqȝ tribuerit. ¶ Nã ãialia
⁊ frutices pcul abeſſe a caſu pſpicuum eſt. Si.n. ad eas
gñõnes fortuna aut temeritas ptineret: quur nõ poſſet
ex quolibet vtcũqȝ fors tuliſſet generari: ⁊ fieri qđlibet.
Nũc aũt ⁊ homo ex hoie oriẽ ⁊ ex platano platanus:
neqȝ gſcq̃ eſt: q equũ ex equo ſpicã de frumẽto naſci ca
ſu putet: ꝙ ſi iferiora hęc: quę ⁊ itercipi impedirique pñt
⁊ plerumqȝ itercidant: eundem nihilominus ſemper ac
diffinitũ tenorẽ ⁊ curſum ſeruãt: q fieri põt: vt cęlũ: ⁊ ſy
dera: ⁊ ordo ille rerꝫ imutabilis atqȝ ſempiternus men
te careat ⁊ rõne: caſu ↄſtet atqȝ fortuna: vtriſqȝ igr̃ eſt er
ratũ: ⁊ hiſq rerꝫ oium cãm ↄſtituere fortunã: ⁊ his qui
47 nihil nobis de fortuna tradidere. ¶ Sunt ⁊ nõnulli q
q̃uis cãm rerũ plurimarꝫ fortunã faterent ⁊ crederẽt:
qꝛ tñ illius nãȝ aut aſſeq: aut explicare nõ poterãt: ſpe
cioſam eius rei definitiõnẽ ⁊ magnificã attulerũt: dicen
tes fortunã eẽ cãm quę ſupra captũ hoĩs eſſet. Uerũtñ
vident ex his q̃ dicũt diuinã quandã rem atqȝ pręcellẽ
tem exiſtimare fortunã: qua ſnia plurimi fere mortaliũ
ſunt qui fortunã colant vt numen ↄſtitutis ẽt dicatiſqȝ
priuatim ei rei tãq̃ deę tẽplis. Sup ea igitur re cõſide
randũ eſt vſitata nobis diſputandi ratione ac via.

48 **FOrtunam** eſſe ⁊ in qbꝰ ſit: hũc in
modũ poſſumus col
ligere. Rerꝫ alię ſemp eodẽ modo pueni
unt vt perennia. Alię fere ⁊ plerũqȝ vt nã
lia: nõnullę rarẽter. Nã ſi ſunt q̃ plerũqȝ
⁊ maiori ex pte puenĩũt: manifeſtum eſt eſſe quoqȝ ea
oportere q̃ rarẽter ⁊ iſolenter fiant: q̃lia ſũt ea quę rerũ
nãliũȝ neceſſariã generationẽ abrũpant. Poteſt ne igr̃
fortuna locũ habere in his quę neceſſario eueniũt: Ne
quaq̃: q̃ ſo.n. ita amẽs ſit: vt dicat ſolẽ hodie fortuito or
tum eſſe: aut fortuito occidiſſe: Dices in his verſari for
tunã: q̃ frequẽter.i. plurimũ ⁊ maiore pte pueniunt. At
q nſi ipudẽter ac temere ptinax dicat: Calię manum
caſu gnqȝ digitos huiſſe aut calores eo tpe fortuitos: q̃
Syrius emergit: aut frigora tũc quaȝ ſol in Sagittario
eſt. Reſtat igr̃ vt in his fortuna reperiat q̃ infrequẽter
⁊ raro. Qđ ⁊ cõi ſnia pbari ſolet. Nã ⁊ ea q̃ fiũt a fortu
na raro euenire dr̃ ⁊ ea q̃ raro eueniũt fortũa fieri ſal
49 tem vulgo vident. ¶ Sȝ ſiſtamꝰ tantiſp ifrenemuſqȝ
orõnẽ hoc loco reuerſuri mox vñ digredimur: initia
mũſqȝ aliũde initio repetito. Effectorꝫ alia alicuiꝰ gr̃a fi
ũt: vt ea quorꝫ opifex eſt aut nã: aut volũtas. Alia nul
lius vt capillũ quũ vellimꝰ: aut paleã quũ abijcimꝰ. In
vtris igr̃ fortunã ſtatuo: pfecto in his q̃ gr̃a alicuiꝰ fiũt:
qđ queadmodũ poſſit eẽ cũctari perũper dũ volo: atqȝ
h̃ in pñtia q̃ verꝫ ſit inito. Sed paulopoſt demonſtra
turus cõprobaturuſqȝ ſuſcipiã. Id aũt qđ ex aſſumptioni
bus ſeqt ſyll̃o nũc colligã. Poſitũ eſt fortunã in his eẽ
q̃ raro fiũt atqȝ ẽt in his q̃ gr̃a alicuiꝰ fiũt. Quid igr̃ aliđ
ex his ↄcludi põt q̃ aliq̃ fieri raro in his q̃ gr̃a alicuius
fiũt: Hac ego de cã ſuȝ iductus ſyll̃m vt clauderẽ ante
aſſumptionũ pbationẽ. Qm̃ mirari neminẽ volebã: id
qđ gr̃a alicuiꝰ fit nõ ſolũ in neceſſarijs: ⁊ i his q̃ plerũqȝ
pueniũt inueniri poſſe: ſȝ ẽt in his quę paucies ⁊ praro
50 ↄtingunt repiri ſolere hactenus ſatis. ¶ Quõ igr̃ caſus
⁊ fortũa verſant in his q̃ rarenter fiũt: opus Herculeo
eſt rõne aliq̃ atqȝ explicatiõe: atqȝ h̃ eſt qđ paulo ante
polliciti ſumus oñdere. Porro ↄſentiunt oẽs q̃cũqȝ aut
a nã aut a volũtate fiũt: gratia alicuiꝰ rei fieri oportere.
Exẽpli gr̃a quũ domũ egredimur lauãdi cã aut ↄtinuã
di queẽ aut ↄueniẽdi pſbore: ⁊ quũ tegula de ibricibꝰ tectũ
cadit deſiderio pprĩũ ⁊ nãlẽ locũ tenẽdi: vtpote quam
nullo obiecto repagulo: quũ grauẽ ⁊ terraceũ corpꝰ ſit
deferri deorſuȝ oporteat. Quũ itaqȝ is finis occurſoriꝰ
⁊ obuius ſit rebꝰ: cuiꝰ gr̃a initio factę iſtituteqȝ ſũt: nihil
tũc hȝ cõe fortũa. Quũ vo (vt fieri ſolet aliqñ) aliud fi
nis ceciderit q̃ is q ppoſitꝰ fuerat: tũc ⁊ fortũa ⁊ caſus
exerit ſe atqȝ elucet: vt ſiqs lotũ egreſſus canẽ offendat
a quo mordeat: aut ſi tegula in terrã deuoluta vt in pdo
⁊ nãli ↄſideret loco pretereũtis hoĩs caput ↄfringat: ſunt
hę effectuũ cãm eſſe aut nãm aut volũtatẽ licȝ dicẽnõ
tñ ita vt p ſe cã ę finẽm neqȝ vt morderet ille pficiſce
bat ad balneas: nec tegula cecidit vt vulnꝰ afferret: ſed
euenit vtrũqȝ p accñs. Atqȝ h̃ iam eſt caſus ⁊ fortuna:
quũ nã aut volũtas alicuiꝰ facta eſt p accñs cã. Quoꝰ ſi
gnificatũ acceptũ id opȝ: qđ paulo ante diximꝰ: fortunã
ſ. circa ea verſariq̃ gr̃a alicuiꝰ fierẽt.i. ad eos effectꝰ euen
tuſqȝ ptinere: q aut a nã aut a volũtate p accñs pficiſce
rent. Per accñs aũt cũ nã tũȝ volũtas cã ę fiũt: quoties
eueniũt alia q̃ ea q̃ꝛ gr̃a iſtituta actio fuerat. ¶ Sunt
eni ᵇ queãdmoduȝ ex rebꝰ: alię p ſe vt ſbię: alię p accñs
vt accñna: ita ex cauſis alię p ſe vt ędiũ redemptor: alię
p accñs vt albus ⁊ muſicus: ⁊ eſt ea quę p ſe eſt certa ⁊
pfinita. Quę vo per accidẽs icerta atqȝ idefinita. Pñt
eni ifinita accidere ędificatori. Eiuſmodi ẽ ⁊ fortũa eo
q̃ idefinita. ¶ Diſtat aũt a reliquis per accñs cauſis for
tuna: in eo ꝙ illę ideirco cauſę nuncupant: qꝛ accñna ſũt
cauſę per ſe: vt albꝰ grãmaticus muſicus deambulator
ſeſſor: quo fit vt nullũ tale ſit pprię cã ędium. At in for
tuna actio vna atqȝ eadem eſt huiꝰ effecti cã per ſe: illiꝰ
cauſa p accñs. Nam foſſio p ſe cã eſt ſationis. Per acci
dens ineniẽdi theſauri. Quare illic in cauſis eſt diuerſi
tas: hic nõ in cauſis: ſȝ in finibꝰ ⁊ euentis. Quia queãd
modũ in religs cauſis p accñs duę cauſę reperiũt eiuſ
dem effecti: vna per ſe altera p accidẽs: ita in fortũa nõ
gdem duę cauſę reperiunt eiuſdẽ effecti: ſed ↄ potius
vna cauſa dũtaxat reperit duorꝫ effectuum: quorꝫ alter
51 p ſe erat.i. propoſitus. ¶ Eſt aũt idefinitũ nihilominꝰ
fortuna imo latius etiam aliquanto q̃ cęterę. Nam the
ſaurꝫ repire multis ⁊ ifinitis ex cauſis poſſumus gratia
factis ⁊ inſtitutis alteriꝰ. videlȝ. ſerendi gratia: panimẽ
ti ſternẽdi: deducẽdi aquęductus ad puteum: conſtituẽ
dę condendęqȝ ſepulturę: templi exędificandi: atqȝ ſi
milium ifinitorꝫ. Igitur quemadmodum dictũ eſt pri
us: neqȝ eniȝ verebor pręſertim hoc ocio explicandi ne
gocij gratia frequentiorẽ eiuſdẽ rei repetitionẽ quũ ea

ᵃ Simp. ãt h̃ in loco decla rare volens quõ fortuna circa ea dicit q̃ gr̃a alicuiꝰ fiũt: aſtmõ ſic itelligẽdũ e q̃ vt dico q̃ ſũt a fortuna gr̃a alicuiꝰ fiũt: ſȝ qꝛ talia ſũt ꝙ alicuiꝰ gr̃a fie ri poſſũt i his ↄnumerant q̃ alicuiꝰ gr̃a fiũt hoc autẽ Ariſ. teſtimo nio cõprobat q̃ ſiſorꝰ eſt ꝙ acceſſiſſet quã dẽ gr̃a accipi endi argentũ ſi nouiſſet: ſȝ nõ huius gr̃a acceſſit ⁊c.

ᵇ Tex. id qđ Ariſto. dicit eſt hoc qdeȝ p ſe eſt: illud vo p accñs: referri ſubeȝ ⁊ accidẽs: ſe cundũ veſtigia Alexã. Sed Simp. exponit .i. effe ctus: vt ſenſus Ariſ. ſit ſic: ſi cut effectuum qdã p ſe ſũt: q̃dã p accñs eodem mõ ex cauſis alię p ſe ſunt alię p accñs. nã aut ipſe: ⁊ ſic ſpre ta pdicamenta accñs ſunt nõ tñ p accñs cauſam ſcḋm p.

288

que facta ⁊ iſtituta gr̃a alicui⁹ ſūt efficiunt̃ alteri⁹ cāę p
accñs:ea effecta q̃ inde pueniūt fortūa fieri ⁊ caſu dr̄:
exẽpli gr̃a:lauādi cā deſcēdit qs i foꝝ:offendit q ęs mu
tuariū referebat:ita recepit argentū:pfecto ea itio cā
p accidens argēti recipiendi q̃ fuit:nō.n.illi⁹ gr̃a iuerat:
aliogn nō diceret̃ forte fortuna receptū. Neq̄ ſi neſcio
ad eum locū deſcēdiſſet: neq̄ ſi ex ꝯſuetudine plerūq̄
aut crebiter eo ſolitus eēt deſcēdere:q̄ videlꝫ nō eēt id
amplius pter rōnē neq̄ per raꝝ. ❡ Sed ⁊ illō quoq̄
aiaduertendum puto:q nō ſolum cāę efficiētes aliq̃ p
accñs cauſę appellant̃:ſed etiā effect⁹ ⁊ fines aliq:fines
⁊ effectus p accñs vocant̃. Nam queadmodū egreſſus
⁊ deſcēſus in foꝝ p accñs cauſa fuerat exigēdę pecūię:
ita ⁊ exactio finis p accñs deſcendēdi fuit:atq̄ ille qdē
deſcenſus vt cā quędā efficiens dr̄ fortuna:exactio tāq̄
finis:ea cā quę ad finem ptinet:euentus qdā vocatur
⁊ exitus a fortūa. Opꝫ aūt ⁊ hunc quoq̄ indefinitū eſſe
⁊ minime cōſtitutū:ne ſi certus ꝯſtitutus fuerit:nō am
plius videri poſſit a fortūa pependiſſe. Quare hĭ euen
tus atq̄ finis oīno habēdus erit incertus perinde idefi
nitusq̄: vtpote qui ſit per accñs factus. Fieri.n.poterat
vt nō ſolū reportatio pecūię ex illa pfectione eueniret:
ſed ⁊ vulnus aut pompę alicui⁹ ſpectatio:erat qdē vna
res tñ:pp quā inita erat pfectio:ſed iſinitę quę accide
52 re poterāt. ❡ Ex his igit̃ quę dicta ſūt pꝫ fortunā eē p
accidens cām eaꝝ reꝝ quę nō neceſſario aut plurimū:
ſed quę raro pueniūt:atq̄ in his dūtaxat eſſe ꝯſtitutā
ac poſitā:quę gr̃a alicuius ex pposito ⁊ ꝯſulto gerūtur.
Quare qbus ppoſitū ⁊ volūtas ſubeſt:ieſt in his fortu
53 na. Volūtas aūt ſine mēte nō habet̃. ❡ Indefinitę igit̃
cauſę ſūt neceſſario:ex qbus fieri pōt: vt aliqd fortuna
icurrere euenireq̄ videat̃. Proinde videri pōt fortuna
idefinita res eſſe. Oēs.n. p accidens cauſe idefinitę ſūt.
Nam hac re maxie differūt a per ſe cauſis:q in illis aſ
ſignari pōt ſua cuiuſq̄ rei certaq̄ cā: vt ędificator do
mus:in aliqs nō pōt. Neq̄.n.eſt alb⁹ cā q̄ muſicus po
tior. Ita ⁊ deſcēdēdi in foꝝ reportādę pecūię cāę pote
rāt occurrere iſinitę. Nam idē porro accidere potuiſſet
ſi pſequendi aut fugiēdi:aut ſpectādi poſtremo faciēdi
aliqd aliō gr̃a deſcēdiſſet. ❡ Q̄obrē vt v̄bo rē vniuer
ſam cōplectamur:ſūma eſt hęc. Si ſolū ea q̄ p ſe ſunt
cāę reꝝ exiſtimant̃:nihil pōt fieri a fortūa. Sꝫ ſi cauſę
quoq̄ p accñs q̄dā recipiūt̃:videri plane pōt aliqd fie
54 ri a fortūa. ❡ Neq̄ miꝝ ē putari fortunā carere rōne.
Nā rō in his ſolū habet̃ viſitur:q̄ aut neſcio aut pluri
55 mū fiūt. ❡ Veꝝ qm fortūa q̄q̄ p accñs:tñ cā efficiēs
eſt. Cauſaꝝ āt efficiētiū alię ppiores ſūt. Polyclet⁹ ſta
tuę:alię remotiores:vt hō. Idē ſpectari in cā fortuitoꝝ: vꝫ
vt alia ppior ſit:alia remotior videat̃ eē. Verbi gr̃a:ſa
nitatis cā ęgroto fuit aut vētus:aut ęſtus:aut capiti ton
ſio:quū tñ hoꝝ nihil adierit feceritq̄ valitudis gr̃a:ſed
aut agēdi qdpiā aliud aut ſpectādi aut capilli ponēdi.
Eteni hoc loco ppior cā ſanitatis ē ſpūs flatuſue q̄ ton
ſio. Plane ſi p accñs cās ſcire volum⁹ ppiores q̄ ſint q̄
q̄ remotiores:ꝯſtituēdę ſūt actu atq̄ ita viciſſim cōpa
rādę ppendēdęq̄:aliogn ſi ſimplr ⁊ abſolute q̄ſieris:
quę fuerit cā rei fortuitę propior nullā licebit afferre.
Nam infinitę poſſunt cauſę extitiſſe:quemadmodum
multoties nobis eſt ſupra commonitum.

Ex° oppoſito videt̃ hec dr̄ ſignificat̃: quod voluit Thē. dicere: imo ꝙ tā nō ſit.cā.r. talis ht rei exitus:

56 Fortunatus dr̄:quum finis atq̄
exitus rei talis ht
q̄lē qs aīo añ ꝯceperat:atq̄ ſtatuerat. In
fortunat⁹ ē ꝯ̃rio:quū qs ſtatuto fine non
potit̃. Bona fors nūcupat̃:quū bonū qd
piā accidit:mala quū malū. Infortunatus ſane ⁊ fortūa
tus eſt:cui res magni alicui⁹ momēti ꝯtigūt:ita vt lōge
iſortūatiſſim⁹ hēat̃:q ppe fuerit:vt magnū aliqd bonū
ꝯſequeret̃. Iā.n.id aīus tāq̄ pñs ⁊ in manib⁹ poſitū te
nere ⁊ poſſidere ſe fingit. Nā id qd ppe eſt vr̄ tāq̄ pręſ
ſto eſſe. E ꝯ̃rio fortunatiſſim⁹ videat̃:q ppe fuerit:vt in
diſcrimen aliqd atq̄ incōmodū maximū adduceret̃.
Inconſtans v̄o hĭ felicitas dr̄ quę ptinet ad fortūatos
rectiſſima rōne. Nam ⁊ fortūa ipſa inconſtantiſſima ē:
quā neq̄ ex earum rerum numero ſit:quę plurimum
veniant:neq̄ ex earum quę neceſſario. Quid ſit fortūa
dictum arbitror q̄ copioſiſſime.

Ex° ꝯ̃rio q̄lē potius aīo qs ꝯceptā:ac ſtatuerat:non vtiq̄ id a fortuna dicimus ꝯſignificat̃ ſꝫ cū aliō qd pter id qd aīo cōceperat:vt ſupi⁹ declarauit ipſe Them. ęgre ce v̄o:ſic ait. ἐυτυχία δὲ ἐστιν ὅταν τοὶοῦτόν τι ἀπαντήσῃ τέλος οἷον ἄντις καὶ προείλετο ἐξ ἀρχῆς. hoc eſt fortunatus dr̄:quū finis rei talis ht:qualē qs vtiq̄ pri⁹ elegiſſet etiam.

57 Eſt aūt ⁊ caſus temeritaſue vt pręd
ctū ē cā p accñs eoꝝ:q̄ raro
fiūt:⁊ gr̃a alicui⁹. Differt āt a fortūa in eo
q caſus de plurib⁹ affert̃. Quicqd.n. for
tuna facit:facit ⁊ caſus:nō ꝯtinuo qcqd ſit
caſu:fit itidē a fortūa:fortūa.n. ⁊ id qd eſt a fortūa:circa
eas res verſant̃:qb⁹ adeſt ea nā:vt fortūatę poſſint dici
⁊ demū circa eas ad q̄s ptinet actio. Quapp necē ē cir
ca res q̄ agi geriq̄ pñt verſari ⁊ exerceri fortunā. Oia
porro q̄ agi geri adminiſtrari dicunt̃:vt in moralib⁹ li
58 bris eſt dmōſtratū:volūtate ⁊ ꝯſilio fiūt. ❡ Signū ei⁹
rei maximū eſt:q fortūati dr̄r iidem q ⁊ felices. Felici
tas aūt eſt bona quędā actio adminiſtratioue aut oīno
in actiōe adminiſtratiōeq̄ poſita. Si hęc igit̃ ita ſūt:ſe
quit̃ vt nihil dici poſſit a fortūa factū:qd ab his rebus
59 fiat:ad q̄s nō ptinet actio. ❡ Quāobrē neq̄ inaīale q̄
q̄ neq̄ brutum facere pōt fortuito aliqd:q̄ volūtate ⁊
ꝯſilio carēt. Vñ neq̄ fortūata neq̄ iſortunata pñt eſſe:
pterq̄ p ſilitudinē ⁊ trāſlationē quandā:cui⁹ gñis ē id
qd Protarchus dicebat:fortūatos lapides eſſe:ex qbus
altaria fierēt ⁊ ſimulachra deoꝝ:q̄ quū nihil ad hāc rē
p ſe ꝯferant:colant̃ tñ a nobis ⁊ adorant̃:ꝫ eſſe iſortūa
tos ꝯiuges ⁊ eos quos humi ſtratos ꝯculcaremus. Pñt
etiā inaīa q̄q̄ videri facere aliqd a fortūa. Si qs aliq̄
rem actarus reb⁹ iāimis tanq̄ inſtrumentis:v̄bi gr̃a.
Enſis ille quo qdā quū Tyrānū Promethea occidēdi
cā feriiſſet:vomicā aperuit ⁊ attulit medicinā:fortunat⁹
vtiq̄ appellari poſſet:q ppe q forte exptus ſit p deo ha
60 beri ab eo q curatus ita eſt. ❡ Caſus v̄o nō p ſilitudi
nē aut trāſlationē:ſed peculiariter ad inaīa ptinet ⁊ ad
aīantes eas q̄ carent rōne:exēpli cā:equus ab hoſtibus
captus caſu liberat⁹ eſt ꝫ mō q̄ quū deſiderio pot⁹ ſe
ceſſiſſet ad fontē:in man⁹ dn̄i incidit. Itē caſus ē:vt tri
pes q cecidit iaceat ad ſeſſum oportūe accōmodateq̄:
cui⁹ gr̃a nō ceciderat:atq̄ vt exitus atq̄ finis videatur
caſu eueniſſe:necē eſt vt alien⁹ ſit a rei nā q̄ cecidit:nā ſi
lapis cubus deuoluit̃ nō eſt caſus ſi repiat̃ iacere ad ſe
dem idonee:q̄ hoc hꝫ ex nā vtcūq̄ ceciderit vt oia la
tera regāt ad ſeſſū. Quapp neq̄ ignis caſu furſū̄ ſfer
61 tur:⁊.n.hęc ē elemēto illi nā. ❡ Illō igit̃ qd fit caſu q̄le
ſit diximus. Nā ſi gñaliter caſum accępis poterit ēt de
fortūa pdicari. A fortūa v̄o ſūt ea quę caſu qdē fiunt:ſꝫ
in his qb⁹ ꝯſiliū ⁊ volūtas ineſt. Verūtñ nō ea oia quę
citra conſilium ⁊ voluntatē eueniunt ſtatim fieri viden
tur a fortuna. Euenit hyeme nauiganti naufragiū face
re:hoc neq̄ ex propoſito conſilioue:neq̄ fortuito eue
niſſe dicimus:q̄ plurimū ſolet exitus iſte eſſe nauigan
62 tium hyeme. ❡ Quā v̄o caſus ſine temeritas talis ſit
qualē oſtdimus:illud eſt argumēto q ea fieri temere ⁊
fruſtra dicuntur:quoꝝ exitus diuerſi ſunt ab his quos
ſtatueramus. Egredit̃ quis deducendę alicui cauſa: id ſi
nō conſequit̃:dicemus illū temere id eſt fruſtra egreſ
ſū fuiſſe:vt quod temere fruſtraq̄ fit videri poſſit gra
tia factum alterius:tunc quū id non eſt ſequutū:caſus

gr̃a iſtituta ſuſceptaq̄ actio fuerat. Nā ſiqs dicat temē
ſe lauiſſe: ꝓpterea ꝙ deligiſſet ſol: plane ridicul⁹ hēaf:
q̄r videlꝫ illi⁹ gr̃a nō lauabaſ. Ita ſit vt nomē temerita
tis ab eo qđ temere ē deriuatū eſſe merito videaſ. Igr̃
euenit qđē ſepe vt poſt rē icaſſuꝫ ac temere factā nihil
aliud ꝯſequaſ: ſed ſolū de ſuo fine ceciderit iſtitutio: vt
ſi ꝓfectus q̄ſpiā ad deducendā aluū: reuertaſ aluo non
deducta: atq̄ hoc eſt qđ incaſſum appellaſ ⁊ temere.
Cōtra euenit aliqñ: vt poſt rē icaſſū temereq̄ ſuſceptā
alius qđā eximie ꝯſequaſ: nō is q̄ erat ꝓpoſitus: ⁊ iſtitu
tus: vt ſiqs ad deponēdū onus nāc ꝓfectus: amicū repiat:
Atq̄ hoc ē qđ dr̃ caſu factū ⁊ temeritate ſpontina.

63 Diſtat āt id qđ caſu fit ab eo qđ teme
re: ſicē diſtat finis a cā efficiēte:
⁊ q̄ntum diſtat id qđ fortūa fit ab ipſa fortu
na. Semꝑ.n. quū tale quippiā accidit: qđ
q̄dq̄ cām ꝓpriā efficiētem hēret nō tn̄ ab
ipſa cā ꝑcedēte factū eſt: ſꝫ ab alia: ad quā aliꝯ ⁊ ꝓpꝰ
eximꝰ ꝑtinebat. Tūc ea res q̄ antecedit temeſ dr̃ facta:
q̄m ꝓpoſitū finē aſſecuta nō eſt. Id vo qđ factū ē caſu
dr̃ factū: q̄r ſine ꝓpria cā ꝑcedente factū eſt. Uerbi cā:
lapis cecidit: ꝑtereuntē ꝯuulnerauit: hoc loco finis ⁊ exi
tus rei eſt ꝯuulneratio: cā efficiēs eſt ipſe caſus ⁊ deuolu
tio lapidis: cęterū vulneratio aliā ꝓpriā cām ⁊ peculia
re ṗnᵐ hēbat: nō caſum lapidis aut deuolutionē: ſed vt
ita dicamus deturbationē ipulſionēue de induſtria ial
taꝫ: ita vt pateretur is qui ꝑteribat. Caſus itē lapidis nō
eū hēbat finē vt vulneraret: ſed vt in ꝓpriū ⁊ nālem lo
cum ſeſe reciperet: q̄q̄ id forte quadā in ꝑtereuntis iniu
riam recidit. Sed ⁊ ꝑ accñs fit inuicē vti alterꝫ cā: alte
rū finis eſſe dicaſ. Is aūt q̄ aliqd agēdi gr̃a egreſſus eſt
domū: ⁊ plagis affectus re ifecta redijt: temere dr̃ egreſ
64 ſus: caſu vulnera retuliſſe vel etiā a fortūa. ¶ Nam id
qđ caſu eſt in plura diffundiſ q̄ id qđ eſt a fortūa: atq̄
hoc diſcere poteris hoc exēplo. Quū aliqd ꝑter nāꝫ fit:
vt monſtrū: id nō fortūa: ſed caſu dicimus ꝓueniſſe: vt
manus ſexdigita: ⁊ ſtruthocephalus. Ni forte fateri no
lis hꝫ portenta nāc fieri caſu: ſꝫ ꝓpriaꝫ ⁊ certā cām hre
eam videlꝫ: q̄ itriſecus fuerint anteq̄ ęderenſ in luceꝫ
aut ſyderationē aut māc exuberātiā ⁊ copiā aut ꝯ defe
ctū. Sꝫ q̄ ita dicūt nōne vidēt idē poſſe dici de lapide:
quē caſu cecidiſſe nō negarēt: Habuiſſe illū vtiq̄ intra
ſe cām grauitatē ⁊ pōdus. Sed certe pōdus cā efficiēs
eſt deuolutiōis ⁊ caſus: nō āt ꝑcuſſiōis: ſꝫ caſus ꝑcuſſio
nē fecit. Quid itaq̄ caſus ſit: ⁊ qđ fortūa: quęq̄ ſit inter
eas res differentia: ſatis videſ explicatum a nobis.

65 Rediguntur āt referūturq̄ tum
fortuna: tū caſus ad
gen⁹ cauſę efficiētis: ea rōne ꝙ nāc volūta
tiq̄ applicanſ ⁊ inectunſ: q̄rꝫ vtraq̄ iter
cās efficiētes reponiſ. Nā deuolutus ē la
pis: iſq̄ ſua grauitate ꝑtereūtē ꝑcuſſit. Uolūtate thę
ſaurꝫ Socrates: cōperit: quū fundamēta ędiū iaceret.
Plane neq̄ iuentio thęſauri neq̄ iactio fundamētorꝫ
⁊ foſſio ſimplr̃ ꝑtinent ad fortunā. Poſſet.n. qs fodere
ex idustria ſpe inueniēdi thęſauri. Sꝫ nūc quū nō ad eū
finē fundamēta ſūt iacta: ſꝫ iaciēti obuius fact⁹ ē thęſau
rus: ⁊ quodāmō offendit fodiētis manū: hꝫ occurſus ſi
66 ꝓuentuſue fortūa ꝓprie nuncupaſ. ¶ Quū vo caſus ⁊
fortūa in his eē demōſtrenſ: quorꝫ vel nā vel volūtas
cauſę ꝑ accñs ſunt: vr̃ maxie neceſſariū vt volūtas ⁊ nā
priores caſu ⁊ fortūa ſint cāe. Semꝑ.n. priora ſūt ea q̄
67 ꝑ ſe ſūt: his q̄ ꝑ accñs hnt. ¶ Proinde māifeſtū ē eos:
q̄ rerꝫ oium cām ſtatuere fortunā: volūtatē ⁊ itellectuꝫ
priorē eē illa neſcio ꝯceſſurosq̄: ſi maxie ſeq̄tur: vt cāꝫ
rōnē ⁊ itellectū velint: nemo ē q̄ nō videat q̄ ridiculuꝫ
ſit id qđ relinq̄tur. Nā ſi itellc̄o ſit cā ꝑ accñs hoīs: haud
itelligo cuiuſnā rei poſſit eſſe cauſa per ſe efficiens.

68 Sunt vo cās hēri quot enumerauim⁹:
hic licet accipe. Si iterroga
ti fuerim⁹ q̄obrē vnaquęq̄ res ſit: aut diſ
finitionē vltimā afferem⁹: atq̄ hꝫ i mathe
maticis facim⁹. Ęq̄les.n. ꝓpterea linęe ſūt
q̄r ab eodē circuli cētro ꝓficiſcūſ. Quę vo a cētro ꝓfi
ciſcunſ: iccirco ſūt ęq̄les q̄r circulus plana figura eſt: q̄
vna linea vndiq̄ circūducta ad mediū ęq̄liter vergit.
69 Seruaſ idē in reliq̄s: q̄ a geometra diffiniunſ: aut cām
mouentē ṗmā aſſignabimus Q̄obrē Phocēſib⁹ The
bani bellū intulerūt: q̄r tēplū ſpoliauerāt: aut reddimus
finē: cui⁹ gr̃a ea res facta iſtitutaue eſt. Q̄obrē rex Per
ſarꝫ idixit Gręcię bellū: q̄r Gręcis volebat iperare: aut
ad vltimā māꝫ ꝯfugim⁹. Q̄obrē putruit cōꝑęhēdit q̄
70 lectus: q̄r ꝯſtabat ex ligno. ¶ Phyſicus itaq̄ quū oēs
cās iueſtigare dēat neceſſe eſt ipꝫ q̄obrē (Ita.n. appel
laſ a phyſicis) aſſignare ſciat ⁊ reddere. Nā hō morie
tur: aut q̄a ē aīal rōnale mortale: aut q̄r efficiēs illi⁹ aīa
migrat a corpe: aut q̄r ex mā tali exiſtit quę ſit obnoxia
corruptiōi: aut q̄r illi eſt meli⁹ mori. Tres āt cauſę i vna
plerūq̄ cernunſ: forma: finis: efficiēs. Nā eni forma ē:
⁊ finis: ⁊ efficiēs rerꝫ nā ꝯſtantium: quēadmodū aīa eſt
71 aīalis: ſed ⁊ hoiem gignit hō: q̄ ſpecie plane idē eſt cuꝫ
hoīe genito. Silr oia q̄ mota ipſa imediate. i. citra me
diuꝫ mouēt: obiter ſibi ꝓpinqua eiuſdē gñis ac formę
ſūt cū his quę ꝓducunt. Loquor aūt de naturalib⁹ re
72 bus. ¶ Plane gñōnis cauſę hūc i modū ꝑquirunſ: vt
ſciaſ qđ poſt q̄cq̄ fiat. Gratia.n. formę moueſ nā ante
illā: ⁊ quū ꝑfectū abſolutūq̄ ē ceſſat ab eo motu q̄ rē q̄
fiebat creabatq̄ antecaſſit. Itē vt ſciaſ q̄le ſit id qđ
ꝑpeſſuꝫ ⁊ alteratū eſt. Hoc āt eſt mā. Itē vt ſciaſ qđnā
fuerit mouens ⁊ efficiēs cā: atq̄ hic nō q̄libet ſatiſfacie
neq̄ q̄libet eſt q̄renda: ſꝫ ꝓxia ⁊ ab alio idētidē mota.
Nā ſi ſit imobilis aliq̄: q̄ tn̄ ſit ṗnᵐ motus: nō phyſicus
amplius: ſed phs ṗmus finiēdę illius negociū ſuſcipiet
atq̄ mun⁹. Q̄obrē circa tria ſbiecta rō vniuerſa phan
di verſaſ. Nā aut circa ea q̄ mouenſ ⁊ corrūpunſ: aut
ea q̄ q̄uis moueanſ nō itē corrūpūſ: aut circa ea neq̄
73 moueri pñt neq̄ corrūpi. ¶ Duplex.n. ṗnᵐ eſt nāliter
mouēs. Sed alterꝫ tn̄ nāle eſt: alterꝫ nō eſt: quū nō ha
beat itra ſe neq̄ motus ṗnᵐ neq̄ nām. Hoc āt eſt cā re
74 rū mouens imobilis ipſa: ⁊ rerꝫ ṗma oium. ¶ Ut igiſ
antedictū eſt adhibēdę ꝓducēdęq̄ ſunt oēs cauſę phy
ſicorꝫ atq̄ hoc ſęp̄ius exulcerari retractariq̄ tuꝫ memo
riętū exercitatiōis gratia ꝯuenit. Iccirco factū eſt qđ
ꝑiā q̄r illō hu⁹ efficiēs erat: ac iꝑpetuis qđē hꝫ ſimplr
⁊ neceſſario fit: Scđm.n. oino regiſ atq̄ pēdet a ṗmo.
In generatis nō neſcio: ſed plurimū euenit. Deinde ſi hꝫ
fieri q̄ſiariq̄ debuit neceſſe fuit māꝫ hāc prius habitā
fuiſſe: quēadmodū ſylli ꝯ exiſtere nō pōt: niſi p̄l⁹ ſum
pta ⁊ ꝓpoſitiōes habitę fuerit. Eſt ⁊ id qđ nos ſup̄ noia
ri dixim⁹: qđ ſit rē eē: ⁊ definitio ⁊ rō cēntię cognoſcen
daq̄ nōnunq̄ vt dixi: idē eſt ⁊ finis: vbi videlꝫ ea cōſi
deratio adhibeſ: vt videaſ optimū: ita rē eē vti ē: ⁊ vbi
cū hoī melius eē hmōi formā hre q̄ aliā q̄ſuis. Porro
qđ meli⁹ ⁊ locupleti⁹ ſit nō ſimplr abſolutaue accipien
dū eſt: ſꝫ ꝑ mō rerꝫ ⁊ ꝑ ſua cuiuſq̄ nā. Non.n. oiuꝫ rerꝫ
finis eſt optim⁹ aliogn finis vnus eēt oium rerꝫ fingen
dus: ſꝫ id rei meli⁹ eē dōm eſt: qđ maxie ſit ſaę cuiuſq̄
nāę idoneū ꝯgruūq̄. Quū igiſ talis ē finitio rei atq̄ rōe
vt ſtati appeat: meli⁹ ac potius eē: vt hoc mō illa ſit q̄
quouis alio: nūc finis ⁊ forā ꝯcurrūt ꝯiūgūturq̄ qđ i re
bus nālib⁹

In his Tho/maſ. Alexan. imitatus eſt. Simpli. aūt defendeſ vo/lēs mathema/tica nō careſ ſine ſic ait. ſi qs circuli diſ/finitionē: aut quadrati eo mō accepit. q̄ hois diffō/nē nō ſʒ for/mā: ſʒ ſʒ vis tpem inueniet formam eiuſ/modi diffōni eē̄ poꝛiaꝫ ac in diffōne ho/minē erectuꝫ eē. q. d. diffo circuli ꝯſide/rata ſm eam vis ſʒ quā ꝑe facē vt circu/lū ſit. hʒ ēt ſi/nis rōnem ꝛ melioꝛis. me/li⁹. n. ē trian/gulo vt lineę ductę a cētro ſint ęq̄les ꝙ alio mō: ſicut ī melī⁹ hoiē vt recto ſit coꝛpe: nō aūt abſolute ſm formam.

a Dicecozꝫ ēboꝛ ſ in lo co hęc ē ſide lis iterpꝛeta/tio: nā q cās efficientꝫ me/minerūt: eaꝫ quoquo mō attingētes va lere ſinūt. vt Empedo. ꝛ Anax. ꝛ ſi q alij ex veteri/bus.

bus nālibus paſſim aiaduertere eſt. ℂ Quā vͦo nō ſta/tiʒ apparet: tūc forma eſt ſola ꝛ ſeorſuʒ a fine: qͦd in ma/thematicis cernit. Nō. n. queadmodū ex hoie eq plan/taꝝ finitiōe oſtēdit: ſtatiʒ qd ſit in ſpēb⁹ illis optimum pſtātiſſimūqʒ oſtēdit. Itē in mathematicis: qs eni ob/ſecro non rideat: ſi pergat probare melius circulo eſſe: vt lineę a centro profectę ſint pares: aut quadrato: vt illę quę quadratum obambulant.

75 SEd quoniam illud ſępe a no/bis poſtulatum vſurpatūqʒ eſt: nām agere grā alicui⁹: vi/det ad inſtitutionis nr̄ę diligētiam ptinere aliquādo: id rōne cōfirmationeqʒ aliqua vindicare cōtrouerſia. Ineſt eni in eo ſumpto nōnulla diſſenſio: ſed ꝛ illō quoqʒ oſtēdēdū eſt queadmodū nā/lib⁹ reb⁹ ſit ꝯiūcta neceſſitas. Nā oēs fere q de nā ſcri/pſerūt cās ois in neceſſitatē ꝛ mācharacterm ꝯtulere: idē autē ſi/gnificari ꝛ neceſſitatis ꝛ materię noie volebāt. Poſtq̄ ingunt calidū frigidū ꝛ qͦd qſqʒ ꝑn^m mālē ſtatuerit tale eſt aut tale: neceſſe eſt ſ qͦd ex illis ꝑncipijs mālib⁹ ori/tur: ita ꝑrius eē ꝯſtituti vt eſt. Eos ͮ vͦo q cās efficiētes quoquo mō attigerūt Anaxagorā ꝛ Empedoclē: ꝛ ſi q
76 alij e veterib⁹ erāt valere ſinūt cū ſuis iuentis. ℂ Pu/tāt autē nōnulli nām: neqʒ facere qcq̄ grā alicui⁹: neqʒ vt melius ꝛ locupleti⁹ ſit: ſʒ quemadmodum Juppiter pluit nō vt triticū hui⁹ creſcat: qͦd eſt in agro: illius diſſi/pet qͦd in area eſt: ſʒ ex māę neceſſitate: vapoꝛeʒ. n. ſub/euntē vi ſolis refrigerari: ꝛ ꝯgelaſcere opoꝛtere: atqʒ in aquā verti: vͦſuʒ deīde in terrā ībꝛē decidere atqʒ ōfer/ri. Quo ōlato forte fortuna euenire: vt hui⁹ adoleat meſ/ſis atqʒ luxuriet: illi⁹ intereat deturqʒ peſſuʒ. Ita nihil vetare: vt aīaliuʒ quoqʒ mēbra ex neceſſitate talia ſint: qa ex tali mā: ſʒ qm̄ ita accidit: vt ꝛ diſpoſitę ordie q̄dā partes ꝛ viciſſiʒ cōmiſſę inexęqʒ videant: ita vt ad fun/ctionē ois officij: ſuā quęqʒ opem ꝛ operā ꝯferāt: nō ſe/cus ac ſi alicui⁹ finis grā factę aut aliq̄ rōne īſtitutę fu/iſſent. Aiūt id nō ꝑuidētia vlla naturę: nec rōne melio/ris notę: ſʒ caſu factū ꝯfluētibus temere cauſis: atqʒ ita cadētib⁹ ꝑtib⁹: neqʒ ſolū caſu fieri hęc oia: ſʒ ēt caſu cō ſeruari: atqʒ ſ in dētib⁹ ꝑſpici: quoꝝ ꝑores acutos ala/lib⁹ iūctos fuiſſe maxillares: ꝯ latioꝛes datos nō ad euʒ finē vt alteri ſecēt: alteri molāt: ſʒ ex nēcitate mera ꝛ ab ſoluta māę: accidere vͦo vt hꝫ poſit⁹ ꝛ collocatio dētiū ad dirimēdū ꝛ ſubigēdū cibū accōmodatū ſit: ꝙ ſi qua ſunt aut eueniūt q̄ ad nullū opus viunue apte diſpoſi/ta eē videant: iterire illa atqʒ diſſolui: q̄les ſunt Empe/doclis bouigenę ꝑoꝛa viri. ℂ Hęc fere illa ſunt q̄ dici ab his ꝯſueuerūt: cęteꝝ multū errāt a vͦitate: q̄pꝛobꝛeʒ:
77 Quī naturę opa aut eūdē ſemꝑ tenoꝛē ꝛ curſuʒ ſeruāt aut plurimū: hō. n. ex hoie ꝛ equus ex eq̄ ſit. Dentes q̄ʒ eūdē vim ſemꝑ obtinēt ꝛ eūdē vſuʒ ꝑhēt: cōtra q̄ ſiūt a fortuna docuim⁹ ſupꝛa raro fieri opoꝛtere. Tūc. n. caſu pluit: quū ſub emerſuʒ canis pluit: ꝛ caloꝛes quum hye/me ſentiunt: caſu dicunt accidere. Si igit in nā pluri/mū ſunt certa ꝛ ōfinita: in fortuna plurima ſunt icerta ꝛ indeſinita: reſtat vt nāę opera caſu aut fortuna euenire nō poſſint: rōne aliq̄ ꝛ grā alicui⁹ poſſint. Sane naturę opa ſūt plantę aialia atqʒ haꝝ ꝑteſqʒ quoꝝ nihil eſt fru/ſtra: nihil temere: nihil mancū: nihil ſupuacaneū. Pluit aūt Juppiter fateoꝛ nō vt triticū meū icreſcat. Quis ſ negat: cęteꝝ nō ſeqt ſi mei tritici cā nō pluerit: nullius rei grā pluiſſe. Uidet. n. ob q̄dā aliā cām pluiſſe: quaꝫ ſiq cupiūt ſcire: adeāt eos libꝛos in qb⁹ de mūdo diſpu/tat: aliogn ei⁹ rei q̄ nā ſit: occaſionē agricola cōmodita/temqʒ arripit. Serit. n. eo tꝑe quo pluuię expectantur.

78 ℂ Jā quaꝝ reꝝ finis eſt aliq̄s: q quū tēdat ꝯtinue mo/tus ibidē fine appꝛhenſo ꝯſiſtit: q̄cūqʒ aūt finē illū ſiunt: finis grā vident eſſe facta. In opibus aūt naturę videri pōt id aptiſſime: ꝯtinue ſiqdē mouēt res ꝛ ſine iterual/lo eaten⁹ tēdit ꝑgitqʒ quoad dū vniuerſuʒ finē idipiſca/tur ꝛ prēdat. Nā ꝛ herba ꝛ ſtipula ꝛ ſpica ꝛ gluma cęte/rę qʒ id gen⁹ multiiuges foꝛmę: q̄ anq̄ matureſcerēt tri/ticū ſubide alterę poſt alteras creabant: vidētur adeo oēs ad triticū ꝑculdubio itēdiſſe. Id ſimulatqʒ ꝯſecutę ſūt: qes q̄dā ꝛ veluti ſtat⁹ inaſcit: vt manifeſtum ſit ea ois tritici grā ꝑceſſiſſe. Neqʒ accidūt itaqʒ: neqʒ autem caſu ſiūt q̄ aūt finē ſiūt: ſʒ illi⁹ grā ſiūt ꝑmittūturqʒ a na/tura. Nā ſi nā domū ędificaſſet nō aliter opinoꝛ ędifi/caſſet: q̄ eo pacto quo pōt oꝛnatiſſime ꝛ aptiſſime ex/ędificari: pōt aūt aptiſſime exędificari: ſi ea q̄ finē aūt/cedūt: finis grā facta eē videant: lapides eni ꝑus cogē/di ꝛ in tritū hēdaꝫ: lateres quoqʒ fingēdi dacēdiqʒ ſūt: ꝛ ligna cędēda: tegulę cōperiādę: demū oia ea inuicem coaptāda cōponēdaqʒ tegumenti tutelęqʒ grā aduer/ſus noxia ifeſtaqʒ coꝛpis: q iā finis eſt domus. Cōtra ſi ars aiai feciſſet: nō aliter q̄ nā feciſſet: feciſſʒ aūt ars fi/nis grā: ea q̄ aūt finē fuiſſent. Eundē igit in modū ꝛ nā.
79 ℂ Pꝛoꝛſus ꝑficere ſolet ars aliqn̄ ea q̄ nā nō pōt ab/ſoluere: ſūt. n. q̄dā in qb⁹ nō nā: ſʒ ars inuenit extremuꝫ. Nā ad parādā ſanitatē ꝛ vires recolligendas medica/mēta ꝑhent tūc quū nā nō ſufficit: aliqn̄ non ꝑficit: ſed imitat nām ars: vt pīgēdo fingēdoqʒ varias reruꝫ nā/liū aīaliū ꝛ plātaꝝ effigies. In vtriſqʒ aūt ea q̄ finē aū/
80 cedūt eę̄ referunt ad finē. ℂ Plane eſt id in aialibus manifeſtiſſimū vt videri poſſit nāꝫ agere nō temere ſʒ grā alicui⁹. Foꝛmicę ꝛ araneę q̄uis neqʒ arte vlla neqʒ ꝯſilio agāt: faciūt tn̄ ea q̄ faciūt alicui⁹ grā. Eodē mō hi/rūdines quū nidulant: quā paleis ꝛ ſtramēto lutuꝫ mi/nutiſſime artificioſiſſimeqʒ cōnectūt: ꝛ foꝛmā capaciſſi/mā ꝛ aduerſus iniurias muniſſimā ꝛ inoffenſiſſimam ꝯſtituūt. Et apes digniſſimę admiratiōeqʒ poſitū ꝛ te/xtū illū ſexāgularē concameratūqʒ oppoſitiſſime ſcitiſſi/meqʒ ꝯſtituūt: ſʒ ꝛ alcyonū nidi in aqs tutiſſimi ab aqs maximā nō ſolū admiratiōnē hn̄t: ſʒ ēt ſignificationeꝫ ſolertię ꝛ igenioſę naturę: poſſem⁹ innumerabilia alia ad hāc cōfirmationē afferre: ſi nūc de ingenijs auiū ꝛ aia/liū cęteroꝝ cōmētaremur. Sʒ qd de aialib⁹ loquoꝛ: qn̄ ꝛ in plātis quoqʒ: atqʒ his q̄ viuiſcūt in terra nā finem oſtendit: etenī folia fructib⁹ ꝑſidij grā ꝛ radices alimo/nię adlūctas eē qs nō videt: Aliogn cur in diuerſuꝫ oꝛ/do non ꝯſtet radices ſupꝛa ſpectent ramoꝝ loco: rami terra ꝯdant radicū vice: Cur fructuū ſemina alia ligno ſtecta: alia corticib⁹ ſęptas: atqʒ libꝛo tāq̄ munimētis q/buſdā ꝛ tunicis veſtiant: Niſi vt prouideret ne gn̄atio quę reꝝ viciſſitudine ꝯſeruat ſeminib⁹ amiſſis diſſipa/tiſqʒ ōficeret: q̄re ex his q̄ dicta ſūt cuiuis clare dilucet
81 nām agere grā alicuius. ℂ Duplex aūt eſt nā: mā atqʒ forma: forma vͦo ēt finis eſt. Eſt eni mā grā formę: qs ſpēs/forma ꝛ rō potioꝛ q̄ mā: ꝛ ꝑſtātioꝛ eā eſt: q̄ꝑꝓq̄ ve/teres cōtra formę mām ꝑtulerūt celebrauerūtqʒ ſuꝑ quā ꝑbas erat: vtpote quā ꝛ cognoſcerēt ſolā ꝛ ad reruꝫ generationem ſolam adiungerent adhiberentqʒ.
82 DIcere poſſet aliq̄s ſi nā agit fine cō/ſtituto: cur nō ſemꝑ ꝯſeqt ſi/nē: Cur itē nō ſemꝑ ars finē indipiſcitur ſuū: Nā potio plerūqʒ nocet ei q ꝑꝑ ibe/cillitatē viꝫ medicamēti ferre nō poſſit. Cur fulcrū lectice maioꝛe aliquo pōdere frāgit: Data tamē eſt potio vt ꝑſit: ꝛ fulcrū lecticę additūꝫ ad ſuſti/nēdū fulciēdūqʒ. Quapꝑ aut finibus ꝑuādę ꝛ eximen/

dę ſunt artes:aut nã donãda. Utraqꝫ eni id quo ꝑgunt
aſſequi plurimũ ꝯſueuit:ꝛ tũc manifeſti ſunt fines:raro
fruſtrari ꝛ tũc quoqꝫ deꝑhẽdere:nihilomin⁹ ſꝫ conatuꝫ
quẽdã illaꝝ ad bonũ quo tẽdebant:imitaſqꝫ a ſuis fini/
bus ob materię inopiã:aut redũdãtiaꝫ aliquã ꝯcidiſſe.
Nã etiã tũc quũ fruſtrant̃ fallũturqꝫ nõ longe abſunt
aut diſcedũt a fine. Neqꝫ id qḋ euenit diuerſuꝫ admo/
duꝫ aut alienũ multũ ab eo eſt qḋ ꝓpoſuerãt. Nũq̃.n.
ita fraudat̃ ordo inſtitutioqꝫ naturę:vt ex viro gignat̃
aut prodeat platanus:ſꝫ vir maxĩe:aut ſi nõ vir: vtiqꝫ
mulier:aut ſi neqꝫ mulier:ſaltẽ aial:aut ſi neqꝫ aial de/
mũ:ſaltẽ caro. Itẽ ficus aut ficũ gignit aut caprificum:
nõ quercũ alnũue:ꝛ olea oleã aut oleaſtrũ:nõ fraxinuꝫ
83 faguue. ℂ Talia ſũt ea q̃ Empedocles inter aialia nu/
merabat. Bouigenas priora viro:nã fruticés vitigenas
priora olea:ſi nunq̃ eſt auſus vel fingere:neqꝫ alia hꝰ
portẽta de plãtis:quũ tñ aliquanto magis liceret mon/
ſtroſos illos partus iter plãtas q̃ iter aialia collocare.
Minus eni in plãtis fines apparẽt. Sꝫ ocioſi hois eſt
ꝑſequi hꝰ delíramẽta:aut putare aliquo nũero eẽ ꝑ hꝫ
tã ꝓdigioſę ſciẽtię. Exiſtimãduꝫ tñ eſt adeo ſi ex pͥ illa
ꝯſtitutione molitioneqꝫ reꝝ proſatũ eẽt bouigenũ:illḋ
pecus qḋ ꝑore pte ſcorſus hoiem:poſteriore ſcorſus bo
uem referret:eadem obliqſiõe factũ fuiſſe:quo mõſtra
quoqꝫ naturę rudimentaqꝫ cęteraꝫ:aut ex ſeminis ibe/
cillitate:aut ex alicuiꝰ ꝑncipij diſſolone corruptioneqꝫ:
nõ ꝙ dimidiatis aialibꝰ dimidiata aialia ſubide coag/
mẽtata ferruminataqꝫ fuerint. Nã qḋ ille appellare ſo
let:totigenũ ꝑfectũ ꝛ abſolutũ ſemẽ:id qḋ iã cõſiſtere ꝛ
ꝯſeruari pȯt nõ fuit ſtatim atqꝫ initio factuꝫ:ideſt ilico
nulla re alia ꝑcedẽte:ſꝫ ex ſemĩe certo atqꝫ mã in qua
84 uis formę pollẽs eẽt ꝛ ꝑpotẽs. ℂ Ꝑ. Qui finẽ eripiũt
adimũtqꝫ naturę:cur ipm naturę vocabulũ relinquũt?
Nã ꝗ nã factũ iũctũue aliqd dicit:negat aũt id gr̃a ali/
cuiꝰ eẽ iũctũ:fruſtra nois naturę mẽtionẽ hꝫ. Sũt eniꝫ
res nãꝫ:q̃cũqꝫ ab aliquo motę ꝑncipio nõ in quẽlꝫ fineꝫ
ex ꝑncipio quolibꝫ qḋ eſt fortuitaꝫ:ſed ordie quodam
in finẽ peculiarẽ ac ſuũ ꝓficiſcunt̃. Atqꝫ in his ex certis
ſingulisqꝫ ꝑncipijs ꝓueniũt certi ꝛ ſinguli fines atqꝫ exi
tus ꝯſtituti:ꝗ nõ raro ꝛ fortuiti:ſꝫ plurimũ tales tenent̃
viſitãturqꝫ q̃les nã ꝑſcripſit. Cur ḡ q̃ ſunt a nã fieri for
85 tuito arbitrãmur? ℂ Neqꝫ.n.recte poſſumus fortunam
cũ nã coniungere:niſi cõione ſola vocabula comitant̃.
86 Nã ſignificata mehercule ſũt remotiſſima:neqꝫ icirco
recipiẽda eſt naturę ꝓuidẽtia:ꝙ illã oculis ꝯſultãtem
deliberãtẽqꝫ ĩtueri nõ poſſis:quẽadmodũ potes eos ꝗ
de rebus dubijs in cõe deliberãt. Nã hꝫ qdẽ mõ pluri/
mis artibꝰ eripi fines poſſent:quũ neqꝫ faber in cõſul/
tationẽ referat:vtrũ ſit prius ſecãdũ q̃ poliẽdum:neqꝫ
lr̃ator quo pacto ſcribẽdũ ſit.a.vel.b.neqꝫ quoties ver/
bũ hꝫ cleon ſcripturus ſit:toties eiꝰ ꝟbi lr̃as cogitatione
ꝯquirit ita vt hęreat:qḋ eliteꝝ pͥ:qḋ ſcḋo loco ponẽdũ:
ſilr neqꝫ ędificator:iaciẽda ne ſint ꝑus fundamenta:q̃
integẽda domus:aut ꝯſtituẽdi parietes dubitat. Eodeꝫ
mõ neqꝫ textor:neqꝫ lapicida:ꝑfinita eni ꝛ certa q̃dam
rõ hĩ obeũdi oia hęc:atqꝫ ordo qdã eſt in ope ꝯdendo
faciũdoqꝫ ꝑſtitutꝰ:ꝗ recta nos q̃ſi aliũ agẽtes ad ꝓpoſi
tũ finẽ ꝛ ad ea q̃ ꝯueniũt obiter ferrat:proinde ois opi/
fex viã certã ꝛ ordinatã:quã nullo labore ĩgrediat̃ hꝫ.
Nec cogitatio exigit̃:ſꝫ q̃ſi offerũt ſingula ſeſe ꝛ ſpõte
q̃dã ſequunt̃. Silr agit ꝛ nã ꝗppe q̃ ſit exẽplar artiſ. Di/
ſtãt aũt in eo qḋ ars ext opꝰ eſt:nã itraꝙ ſi itra lignũ fa/
brica eẽt:electũqꝫ nõ alio mõ fabricaret̃ q̃ eo quo quũ
eſt ars extriſecꝰ:manifeſtũ ẽ ſi nũc quũ ẽ extriſecus gr̃a
alicuiꝰ fac:ẽt tũc gr̃a alicuiꝰ fuiſſe facturã:quũ itriſecus

agerent:vt nã. Videt̃ aũt maxĩe:tũc ars ſimillima eẽ na
turę quũ medicus quis ipſe ſe recurat. Differentia ꝟo
ſuperius plane demonſtrata eſt. Ex his poteſt ꝑſuaſũꝫ
eſſe:naturam agere propter finem.

87 Poſt hec diſcutiẽdũ vĩ quõ ſit in re
bus id qḋ qdã neccitatem
appellãt:ꝛ vtrũ ea q̃ nã ſiũt:ita fiãt ex ne/
ceſſitate:vt ex ꝑcedẽtibꝰ cauſis ꝯſtitutiſ/
qꝫ ꝑncipijs oriant̃. An ita vt phyſici pu/
tauerũt qui ex motibꝰ nãę neccio euenire oia arbitrati
ſũt. Atqꝫ eſt qdẽ neccitas q̃dã in rebꝰ nãlibꝰ ꝯſtituẽda re
cipiẽdaqꝫ. Nõ tñ eo mõ q̃ illi ꝯſtituunt:qui ueridicule
admodũ nãę functiões ꝛ opera neccitate aſtrigũt ꝛ illi/
gãt. Aũt eni tellurẽ in ĩmo ſediſſe neccio:q꞉ grauis eẽt:
ſublimatũ cęlũ ꝛ occupaſſe ſũma q꞉ leue:ratı falſo nã/
les nãę motꝰ neceſſitate iuariabili ꝯtineri ac regi:quẽ/
admodũ ſiqs parietẽ putaret neccitate ita cõſtructũ vt
eſt:q꞉:quũ grauia deorſuꝫ ruãt ꝟuergãtqꝫ pondere:le/
uia ſurſum ꝟſum nitant̃ ꝛ euolẽt:crederet lapides ma/
gnos ꝛ ſaxa igẽtia ob grauitatẽ iferiore loco ſtetiſſe:la/
teres atqꝫ ligna ob leuitatẽ in faſtigiũ cõmigraſſe. Qḋ
dicere nõ ſtupidi mõ atqꝫ attoniti hois eſt:ſꝫ ꝗ nullam
88 domuꝫ exędificari vnq̃ viderit. ℂ Nõ.n.lapides ipſi
ſpõte ſua:neqꝫ lateres:neqꝫ ligna in ſuos delata queqꝫ
locos cõſtituũt:ꝛ architectant̃ domũ. Sꝫ talis:aut talis
cõpoſitura/aut forma/aut ars maxĩe ꝑncipes ſunt ędi/
bus fabricãdis. Nõ ꝙ abſqꝫ illis fieri domꝰ poſſit:ſꝫ ꝙ
nã alia illa quũ ſint ſua ſpõte non pñt domũ conficere.
Ars ꝛ cõpoſitura pȯt. At mã qdẽ vt dcm̃ eſt ex eo gñe
cãruꝫ hĩ q̃ ſunt ꝑ ſe:ſꝫ minꝰ ꝓpria q̃ ſit forma. Ideo fit
vt motuꝫ nãę forma neccio nõ ſequat̃:quin potiꝰ ad for/
mã mã accõmodãda regẽdaqꝫ ſit. Nõ enim ꝑpea ſcal/
pellũ ſerã ꝛ aratruꝫ eẽ neceſſariũ eſt:q꞉ ferrũ ſit:ſed ꝫ
potius q꞉ ſcalpello ꝛ aratro opus eſt nobis ad functio/
nes vitę. Ideo q̃rit̃ ꝛ eligit̃ ferrũ. Itẽ tollunt̃ ꝛ ꝯſtituũt̃
ędes nõ ꝓpterea ꝙ parati ſint lapides:q̃ lapidibus
opꝰ eſt ad ſubſtructionẽ:ſꝫ ꝑpea:vt ꝯdamꝰ aliqd:aut vt
ab iniuria vidicemꝰ:atqꝫ hꝫ maxĩe rõ fuerat ędificãdę
domꝰ. Par ꝯſideratio in cęteris:q̃ gr̃a alicuiꝰ fiunt. Tu/
nica ꝑpea facta eſt:vt tutela ſit ab his q̃ de foris veni/
ant. Vex hꝫ fieri ſine pãno neqt. Opꝫ itaqꝫ ꝑſtineri pã/
nũ ꝛ ſubijci. Itẽ calcei ꝑpea facti ſunt:ne pedes ambu/
lãdo detuſi ꝯterant̃ ob lapides:verũ hi fieri ſine pelli/
bus ꝛ corio nõ pñt. Ꝑimũ ḡ pelliuꝫ cura ẽ hñda. Ꝑla/
ne ſi ſimulatqꝫ adeẽt pannus:neccio emergeret ẽt atqꝫ
exiſteret veſtis:ꝛ ſimulatqꝫ ꝑſto eſſent pelles euestigio
calcei naſcerent̃:neccĩuꝫ eſt vt formę mãs ſeq̃ret̃:at nõ
eſt ita:imo ꝫ eſt:ꝑꝑ veſtẽ eni adhibẽdus ꝛ coemẽdus ẽ
pãnus:ꝛ ꝑꝑ ſerã ſubijciẽdũ ẽ ferrũ:ꝛ ꝑꝑ muꝝ cõparã/
di ſũt lapides:nõ tñ ita:vt ſtatiꝫ cõparato ferro ꝛ lapi/
dibꝰ apportati neccĩuꝫ ſit aut parietẽ aut ſerã exiſtẽ. Dꝫ
itaqꝫ mã neccitatẽ nõ ꝑ ſe:ſꝫ ꝑ formã ꝛ ſpẽm. Nã mãm
nulla ſeqt̃ forꝰ neccio. Neccĩuꝫ ꝫ eſt mãꝫ eẽ formę ſubie
ctã:ꝛ [illegible] dicto audiẽtẽ. Q̃obrẽ ea q̃ anteceſſerant ꝑcur/
rerũtqꝫ neccius nõ ſeqt̃ finis. Sꝫ poſito ꝯſtitutoqꝫ fine:
indicit̃ neccitas mãę ꝑcedẽti. Nõ ḡ finis aut effectꝰ ne/
ceſſario ꝓuenit:ſꝫ ꝑꝑ finẽ neccitas ois emergit. Eſt.n.mã
ꝑꝑ finẽ:ꝛ ſubꝫ ꝑꝑ formã:mã ꝟo atqꝫ ſubꝫ cã ex neccita/
te ẽ. Qui igit̃ ſolã cãꝫ poſuere mãꝫ:ꝛ ex nãlibꝰ mãę mo
tibꝰ ſeq neccios:ꝛ ꝑfinitos effectꝰ:hi ꝓculdubio arbitrãt̃
ſimplr oia lege q̃daꝫ imutabili obſtricta ineuitabilr ꝛ
neccio fieri. Nos ꝟo aliã cãm ꝛ qdẽ magis ꝓpriã ꝛ pſę/
ſtãtiorẽ oſtẽdimus:formã. vꝫ. cuius gr̃a mãm [illegible] cõpa
rari tuꝫ duci atqꝫ fingi mõſtrauimus:nõ ꝫ illius gratia
formã hñi:ſed neqꝫ cãm oino poſſe mãm cõſtitui:neqꝫ
ſimplr

ſimplr abſoluteq3 nec̃ia3 cãm:ſed dũtaxat ſubiectione adiũctiõeq3:aut ſi ita malis ex poſito id qḋ p more noſtro ſcpi⁹ ſup̃ docuim⁹.i.ſimulatq3 poſueris cõſtitueris q3 formã:húc in modũ aut illu3 ſe hẽc:ex tẽplo mãç ne-
89 ceſſitatẽ aſſingis. ℭ Cæte℞ hõ nec̃itatẽ:h̃ ẽ nec̃itatẽ ex adiũctiõe vł poſito hñt q̃dã mõ ẽt aliç diſciplinç. Poſitis nãq3 ꝓpõnib⁹ nec̃io ſequũt̃ ꝯnes:nõ itẽ e꞉ꝯuo ꝯnibus poſitis:eçdẽ ꝓpõnes hñtur:põt eni eadẽ res pluribus reb⁹ addici cõpꝛobariq3:uñ ſi qnque ꝛ qnque ponant̃ nec̃io ſeq̃t̃ decẽ eẽ:ꝯ ſi decem ponant̃ nõ cõtinuo qnque ꝛ qnque repiet. Poterãt.n.eẽ ſeptẽ ꝛ tria:aut ſex ꝛ q̃tuoꝛ. Ex quo fit vt ea q̃b⁹ poſitis ſequunt̃ ꝯnes:ipſa ꝯnib⁹ poſitis nõ ſemp̃ ſeq̃ poſſint. Cũ ſi ꝯ non ſit nec̃ia: neq3 ꝓpõnes vtiq3 nec̃iç fuerint. Nũ igit̃ h̃ eãdẽ neceſſitatẽ hñt quã ꝛ res nãles:nequaq̃:ſ3 ordo in ꝯtriũ agitur:hic ſi ꝓpõnes fuerint:erit ꝛ ꝯ:h̃ eſt ſi p̃⁹ fuerint:erũt ꝛ poſtrema. In reb⁹ nãlib⁹:ſi poſtrema fuerint:erunt ꝛ p̃ª:ꝛ ſi fuerit ſorma:erit ꝛ mã. Hoc diſcrimẽ:cętero ſũt ſimilia. Nam formç opus erat materia:nõ tamen propterea neceſſario forma materiam ſequitur. Ita in ſyllogiſmis:concluſioni neceſſariç ꝓpoſitiones ſũt:nõ tñ nec̃io exiſtũt ꝓpoſitiões ꝯnib⁹ poſitis. Ordo itaq3 cõ-
90 meat ꝛ in diuerſu3 ꝯſtat:q̃q̃ nõ prorſus. ℭ Proinde ſcire op3 in operiꝫ artib⁹ q̃rũ officia:tũ in vſu:tũ in rõne ꝯſiſtũt:duo eẽ p̃n⁹:porro ſpectãdi ꝯtẽplãdiq3:ꝛ vnũ cogniſionẽ ꝛ finẽ:alte℞ agẽdi adminiſtrãdiq3.exẽpli grã. In domo ędificãda forma dom⁹ ꝛ rõ ſpectãdi p̃nᵐ eſt: fundamẽtũ adminiſtrãdi. Ubi ꝟo nulla ẽ adminiſtratio geſtio actio:ꝯſequẽs eſt:vt vnũ illõ p̃nᵐ adminiſtrãdi tollat̃:alte℞ relinquat̃. Qḋ cernit̃ in ꝓpõnibus ſylli. Q̃obrẽ quũ in ſyllo ſua p̃nª repiant̃:in artib⁹ ite3 p̃ncipiũ ſuu3 ſit forma:nec̃e eſt vt in vtroq3 ſit ſiĺe id qḋ aſſert̃ vt ꝯſequẽs. Ex p̃ncipiꝫs.n.nec̃ia ſeq̃ debet ꝯ. Quia quẽadmodũ in adminiſtratiuis ꝛ operiꝫs artib⁹ nec̃ia3 eſt ipſa mã:ita in ſpectatiuis ꝯtẽplatiuiſq3 nec̃iũ ẽ ipſa ꝯ. Iã ꝯſpicuũ eſt tu3 id q̃tenus hẽat mã nec̃ia:tu3 id q̃tenus mãç alteratiões ꝛ motus neceſſariꝫ eẽ videãtur:
91 q̃a ſine mã for⁹ fieri nulla.ſ.põt. ℭ Ac cã q̃dẽ vtraq3 a phyſico eſt ꝯſiderãda:q̃q̃ acrius ꝛ diligẽ⁹ forma vtpote cui⁹ merito reliqua ꝓgignant̃. Eſt.n.cã mãç:id cuius merito fiũt ꝛ ꝓueniunt oĩa. Dixim⁹ aũt in nãlib⁹ rebus idẽ eẽ formã ꝛ finẽ. Eſt eni forma p̃nᵐ definitiõis ꝛ rõnis ꝛ eius qḋ ſub h̃ vocabulo q̃d ſit rẽ eẽ ſignificamus. Na3 ꝛ in artificioſis vt ędib⁹ ꝛ q̃buſuis aliꝫs gñis eiuſdẽ:ſi dom⁹ talis eſt futura:nec̃e eſt talẽ adeẽ mã3:itẽ vel talia aut talia p̃us fiat atq3 exiſtant. Et ſi talis ſanitas eſt ꝓuentura:neceſſe eſt:talia p̃ius facta atq3 exiſtere. Eodem agitur modo in rebus quoq3 natura gignendis homine/cane/boue. Cęteru3 in arte factis plerũq3 non eſt idem finis ꝛ forma. ª Nam domus quç e tali materia exiſtit facta talis eſt defenſionis ꝛ cuſtodiç gratia:in naturalibus ſemper idẽ eſt finis ꝛ forma. ℭ Quãobre3 ſiue ea ſpectes quç fiant a natura:ſiue ea quç aſſinguntur arte:intelliges phyſicum in cõmentationibus ꝛ ſpeculationibus ſuis materiam ꝛ eius neceſſitatem comprehenſam habere. Ei namq3 qui ſecandi opus ita finiat. Sectio eſt lignorum diuiſio:ſtatim ſeſe ferri vſus oſtendet:ita vt materia ea ſi non actu ſaltem ratiocinatiõe aliqua faciliime poſſit intelligi. Plerũq3 etiam actu ipſo cognoſcitur. Ut qua3 ita definias. Iracundia eſt accenſio feruorq3 ſanguinis circa coꝛ gratia vlciſcẽdi doloris. Quo fit vt phyſicus ex forma q̃dem definitiones ducat ac regat:ſed mã3 nihilominus cõſortem habeat. Eſt eni hõ forma oĩs nãlis:vt ſemp̃ cũ materia ꝛ ſubiecto aliquo intelligatur.

In operatiuis artibus duo ſunt p̃nª.

a In latinis codicib⁹ q̃dã deeſſe õñdera, tur:q̃ in grçcis hñt̃ h̃.ſ. ἐπεὶ πολλῶν δ᾽ ἐμφαίνεται ἐν τῷ λόγῳ καὶ τὸ οὗ ἕνεκον, h̃ eſt i pleriſq3 vł in eoꝝ deſ finitiõe:qḋ ẽ hui⁹ grã apparet. ſequitur deĩde.nã domus ꝛc̃.

b Themi.imitat⁹ Ar.motũ h̃ i loco ꝛ trãſmutatiões appoſuit:cuius rei Sĩm. duplicem aſſert rõnẽ:ꝛ vł eni ob id q̃ nõdũ oñſũ ẽ q̃o inuice3 h̃ differãt.vł ꝓpt̃ h̃is noĩbus vſus eſt: eo.ſ.mõ q̃ i ſ⁹ſert⁹ declarabit:mutatio eni i ſbã trãſmutatio ꝓp̃e q̃dẽ ẽ:nõ aũt mot⁹.i q̃lita te ꝟo q̃titate ꝛ vbi ꝓp̃e motus eſt.

c Primũ exponit Sim. ꝑ ſe ꝛ imedia te:vt ſentit ẽt Themi.

ℭ Themiſtij Phyſices Liber Tertius/interprete Hermolao Barbaro.

1 Quoniam definiendo nãm ſupꝛiore libro diximus naturã eẽ vim ciẽtẽ nãles ᵇ trãſmutationes ꝛ motus:ignorare non oportet quid ſit motus:na3 qui motũ ignorat neceſſe eſt nãm quoq3 ipſa3 ignoret. Plane quemadmodum de motu agendũ nobis eſt:iccirco q̃a motus cõprehẽdit̃ in definitiõe naturç:ita ſi q̃d in definitiõe motus obiter collocabit̃:de illo quoq3 ſubinde diſputandũ erit. Porro in definitione motus ſtatim cõtinuitatis mẽtio habet̃:in qua deinceps ꝯtinet̃ infinitas. Na3 quũ motus ex earu3 rerũ numero habeat̃:quç videnť eẽ cõtinuç. Cõtinuu3
2 aũt definiendo eſt quãdo vtimur ĩfinito. Dicim⁹ enim ꝯtinuũ id eẽ qḋ ſecari in ĩfinitũ põt:vt plane det̃ intelligi cõtinuç q̃titati ᶜ primũ ineſſe ĩfinitudinẽ:nõ diſcretç:quũ hęc⁹ ꝓficiat:illius nõ ꝓficiat definitionẽ. Merito his q̃ eſt de ĩfinito tractat⁹ ꝯſeq̃tur eũ q̃ eſt de motu. ℭ S3 ꝛ is quoq3 q̃ de loco eſt:ꝛ q̃ de inani ꝓmẽdus ſubiꝫciendu ſq3 eſt. Nã locus ꝛ tp̃s neceſſario q̃runt̃ in motu. Ipm quoq3 inane nõnulli ſunt:q̃ neceſſarium ad eãdẽ rẽ putarint:quo ſit:vt ſaltẽ hoc ipm in diſcuſſionẽ vocari eſtimariq3 ęquũ ſit:recte illi:an ꝑperã ſenſerint. Pręterea motus/locus/ꝛ tp̃s/nãlibus coꝛpoꝛib⁹ videntur eẽ cõia. Cõia autẽ initio opis diximus anteq̃ ꝑticularia eſſe tradẽda. Rõ igit̃ eſt:vt de hõ accidentib⁹ ꝑtiuſq̃ de coꝛpoꝛe vllo naturali agatur.

3 De motu antẽ p̃us ea ſumẽda ſũt: q̃ ad cognoſcẽdã ei⁹ nãm p̃cedere ꝛ quaſi p̃currere videant̃. Ex ᵃ entibus habent̃ q̃dam tantũ actu:qualia ſunt p̃ma illa ſũmaq3 motus ꝛ mãç ꝑſus imunia:quç nec alteraſcere:nec fieri pñt diuerſa q̃ ſunt:ſed ſemp̃ eodẽ mõ ꝛ ſui paria ꝛ ſui ſimilis inueniũtur gñis plane ſui naturçq3 tenaciſſima:q̃dam cu3 actu po^{em} iunctã ſeruũt:q̃lia ſunt ea q̃ ex mã exiſtũt ꝛ formę. Actu ſunt:q̃a formã intra ſe tenẽt poteſtate:q̃a pñt aliã quoq3 formã ꝑ reciprocationẽ ꝛ ſucceſſionẽ iduere. S3 ęthereũ coꝛpus vi ſuç naturç ſolo actu eſt:q̃a nequit de forma ꝛ ſpecie ſua mutari:particeps tñ ad quẽdã moᵐ potẽtię eſt:quatenus in loco mouet̃:q̃a.v3.vbiq3 ſimul eẽ nõ poſſit. In totũ q̃cũq3 ſunt actu:aut ſubſtãtię ſunt: aut q̃ãtitates:aut gene℞ reliquo℞ aliq̃ ſp̃es. Hacten⁹ poſtulo vel ſine rõne ꝯcedat̃ hoc mihi:eẽ aliq̃ poſſe:q̃ vno cũ actu inexã ẽt poteſtatẽ gerãt. ℭ Illud ᵉ quoq3 maxie veli3 admittat̃ recipiaturq3:qḋ tñ erit nihilominus p̃oꝛe poſtulato ꝯſpicuũ:h̃ eſt:ad ea q̃ in gñe ad aliquid reponunt̃:nõ ſolũ ꝑtinere ꝺſectũ:exceſſu3: inęq̃le mai⁹ ꝛ minus:ſ3 ꝛ pleraſq3 alias hñi ſupeſſeq3 ſp̃es:quç ad idẽ genus relatiõis poſſit referri ſilitudinẽ ęq̃litatẽ ꝛ reliqua:ea quoq3 q̃ agẽdi ꝛ patiẽdi po^{em} obtinẽt: hoc eſt actiua ꝛ paſſiua in eodẽ eẽ gñe collocãda:q̃ꝑpe quç viciſſi3 referri r̃ndereq3 aptiſſime videãt̃:illo mõ ꝛ id qḋ mouere põt ad id qḋ moueri:ꝛ ꝯ꞉uo mobile ad motiuũ referat̃ nec̃e ẽ. Sit itaq3 ꝯceſſu3 h̃ nobis motiuũ ꝛ
4 mobile mutuã hẽc relationẽ. ℭ Tertiũ qḋ poſtulam⁹ eſt motũ in mouẽte ac moto eẽ:nõ ſeoꝛſu3 ꝯſiſtere citra ſubtũ:qḋ ſi eſt ita:manifeſtũ erit totidẽ3 hñi mot⁹ opoꝛtere:q̃t ſunt res q̃ moueant̃ ꝛ trãſmutẽt̃. Mouent̃ aũt res aut q̃ de ſubã ſint:aut q̃ de quãtitate:aut q̃ de q̃litate:aut q̃ poſtremo de loco. Erit igit̃ multifari⁹ ꝛ multiformis motus:nõ vt genus:ſed vt cõis q̃dam vox ad

d Ariſto. h̃ p̃ꝛo explicat p̃ꝛiꝛe3 locũ.eoꝝ q̃ ſũt alia q̃dẽ actu tñ:alia ꝟo po⁹ atq3 actu h̃ q̃dẽ h̃ aliq̃d:h̃ ꝟo tñ ꝛc̃. grçci expoſitoꝛes ꝛ⁹ legunt hõ ꝟba. Alex. quem Themi.imitatur dixit Ar. diuidet̃ ea q̃ ſolo actu cõſtãt vt ſubę ſeparatç ſũt ex vna parte ab his q̃ ſũt po⁹ ꝯſtant ꝛ actu ex altera:vt cõpoſita ſunt ex mã ꝛ for⁹ ꝛ Simp. hãc expõnẽ cõfirmãs.ait abſoꝛ eẽ qḋ hãc diuiſionẽ ſubterfugeꝛ poſſit. nã ꝛ ſi rõ diuiſiõis perfecte videat̃ expoſtulare vt ens diuidat̃ i ens actu tñ:ꝛ id quod tñ po⁹ ẽ ꝛ in id qḋ ſit actu ẽ atq3 potẽtia. Ariſ.aũt ad id ſiperit qḋ ſbſiſtẽ põt. ꝛ cu3 id qḋ tñ mõ po⁹ ẽ ſubſiſtẽ minime poſſit.iõ illi⁹ ꝑ̃nõ meminit.voluit deinde q̃ id qḋ actu ẽ ſit atq3 po⁹.i decẽ diuidatur p̃ñta vnde poſt ea ꝟba po⁹ atq3 actu p̃ꝑgint. Poꝛphy. aũt quẽ latini vñr ſeq̃.ait ens h̃ in actũ ꝛ potentiã diuidi actũ hñi i decem p̃ñta.vñ poſt illõ alia ꝟo po⁹ puncti appon̄t. Illud ꝟo atq3 actu ad ſeq̃ntia refert.

e Quãtis mlte ſine ſp̃ecies i gñe ad aliq̃d:due tñ potiſſimũ deſeruiũt his q̃ õ motu ſũt õclanda.ſ. õſectus ꝛ exceſſus: motiuu3 ꝛ mobile. n d

multos ſignificatus. Si enī genus vllū hēret illis princi
pijs q̄tuor in q̄bus cernit̄ ⁊ ꝯſtituit̄ mot⁹ vtiqȝ neceſſa
rio illi generi mot⁹ p̄mū ineſſe: ita vt nō multiplex am
plius nomē mot⁹ ſumptū ſit: ſed queadmodū gen⁹ illud
cōmune q̄tuor gn̄ib⁹ fuerit motus. Jtē ꝙ in eo genere
collocatus eē: fuiſſet gen⁹ motuū q̄tuor: ꝙ ad q̄tuor illa
primordia ptinerēt. Sūt ḡ mot⁹ totidē quot res q̄ mo
uent̄: ⁊ ꝙ illoꝝ generꝝ diuerſe definitiōes ſunt: diuerſe
erūt definitiōes ⁊ motuū. Proinde tāetſi vnā mot⁹ defi
nitionē allaturi ſimus: ſcire tn̄ opȝ illā ex eaꝝ gn̄e diō
nē ſuturāq̄ ſignificatū multiplicē amplectant̄. Scitū ē
enī put queq̄ res fuerit ſimplex multiplexue: diffinitio
nē quoq̄ illi⁹ eodē iure cenſendā. Det igit̄ ⁊ h cū his q̄
cōceſſa ſunt p̄us mot⁹ appellationem eē multiplicem.
5 ¶ Quartū poſtulatū ē: vt in quaq̄ re cui motū ineē di
xim⁹: bifariā aliqd eē dicitur ꝯcedatur: aut vt prius: aut
vt melius. Jn ſubā priuationē ⁊ formā: in quātitate ab
ſolutū ⁊ ceſſans: in q̄litate candidū nigricās: aut ex con
trarioꝝ numero q̄libet: in loco ſupnuȝ īfernū. Jta quū
motus nullus extra q̄tuor gn̄a habeatur: recte in gene
ribus quatuor ſed duplex in ſingulis cōſtituit̄. Qui vo
iſta habeant: ſequentibus oſtendemus.

6 Nunc quid ſit mot⁹ aprendū: in eo vtemur caꝝ rerū op
portunitate: q̄s nobis paulo ante parauí
mus: corrogauimuſq̄ȝ. Igit̄ ſup̄ nobis cō
ceſſum eſt in vnoquoq̄ p̄dicamento ſpēs
hēri: q̄ p̄ncipes tū actus tū poteſtatis eēnt. Quare ᵃ au
ſim dicere motū videri actū geſtionēq̄ rei mobilis q̄
ten⁹ mobilis ē. Sȝ cur addidim⁹ q̄ten⁹ mobilis. Nimi
rū iccirco: vt act⁹ ille fieri videret̄ remanēte ēt nūc ſer
uataq̄ poteſtate ex: cui⁹ is eēt act⁹. Duplex eniȝ in vna
quaq̄ re act⁹ eſt: nā eris: qd̄ ſtatua poteſtate ē: alter act⁹
eſt qui in ſtatuā obiter mutat̄: alter qui iaȝ in ſtatuaȝ eſt
mutatū atq̄ formatū. Poſterior hic ꝙ poſt pfectā mu
tationē ineſt in ere: nullā ampli⁹ ſeruat poteſtatē ad ſta
tuā. Jā enī eſt ſtatua: poteſtateq̄ in eo reſpectu omnē
amiſit ſumpſitq̄ȝ. Proinde act⁹ is nō eſt pfectio po
teſtatis: ꝙ corrupit ⁊ ipulit poteſtatē: ſȝ eſt pfectio rei:
cui po⁹ inerat. Priorē vo actū: ꝙ in ipſa mutatiōe adiū
gebat̄ eri: ꝙ poteſtatē adhuc retinebat ⁊ agnoſcebat:
poſſum⁹ motū ⁊ poteſtatis pfectionē vocare. Ois .n. pfe
ctio ſeruat id qd̄ pficit: donecq̄ po⁹ illa ſeruat̄: ſeruat̄ ⁊
mot⁹: ꝙ ceſſante ⁊ deficiēte po⁹: mot⁹ quoq̄ ceſſat ⁊ defi
cit. Deficit aūt poteſtas ois p̄pe: ſimulatq̄ ſpēs adeſt ⁊
forma. ¶ Plane in ſingulis q̄buſq̄ gn̄ibus ſinguli di
uerſiq̄ habent̄ modi potentie: q̄lis aūt po⁹ eſt: talis ēt
exercet̄ ⁊ mot⁹. Nā ei⁹ qd̄ fieri albū pōt: eē q̄ ex nigro
in albū eſt via: ⁊ ei⁹ qd̄ fieri nigrū pōt: eē q̄ ad nigrū ex
albo ſit: vtrāq̄ alterationē vocam⁹: ei⁹ vo qd̄ augeri ⁊
minui pōt: motū auctionē minutionēq̄ appellamus.
Nullū .n. cōe nomen vtriq̄ motui additū vt alteratio.
Jtē ei⁹ qd̄ gigni corrūpiq̄ pōt motū: tū ortū ⁊ obitū: tū
gn̄ationē corruptionēq̄ dicimus: ei⁹ aūt qd̄ trāſferri ⁊
migrare de loco ad locū pōt: motū trāſlationē delatio
nēue nolam⁹. Ceteꝝ in re trāſlatili duplex q̄ȝ via ē. Nā
res ſurſuȝ aut dorſum dfert̄: pgredit̄ aut retrocedit: ad
dextrā aut ad ſiniſtrā demouet̄: vnū tn̄ pditū nomē ē
oib⁹ illis cōe dlatio. Duplex ḡ mot⁹ ſingulis gn̄ib⁹ acci
dit. Atq̄ h eſt vnū ex his q̄ ſup̄ nobis ꝯceſſa voluim⁹.
Poſtulauim⁹ ēt illō: ex̄ res nullā poſſe motū ꝯſiſtere. h
itaq̄ ex ſupi⁹ ꝯſtitutis diffinitiſq̄ arbitror eē planiſſima.

7 Quam ᵇ vo bō nā ſit mot⁹ eo pȝ ex ex
plo: edificant̄ res tūc mo
uet̄: quū actu ipo edificat̄: quūq̄ adhuc po
teſtatis aliqd ſeruat. Quū vo abſoluta ⁊ ꝯſūmata edifi
catio ē: vtiq̄ neq̄ mouet̄ neq̄ ſeruat aliqd poteſtatis.
Si igr̄ edificatil' rei act⁹: tūc quū adhuc edificatil' ma
net: edificatio nūcupat̄: edificatio aūt mot⁹ ē: nimirū edi
ficatilis rei act⁹: in eo ꝙ edificatilis: erit mot⁹. Eodem
mō auctilis rei actū in eo ꝙ auctilis: ⁊ alrilis ⁊ trāſlati
lis in eo ꝙ trāſlatilis: ⁊ ceteros id gen⁹ act⁹ geſtioneſq̄:
mot⁹ eē hēriq̄ oportebit. ¶ Quare ᶜ alio quoq̄ mō fi
nire motū licebit ita. Mot⁹ eſt p̄m⁹ act⁹ rei q̄ poteſtate
aliqd eſt. dixi p̄mus: ꝙ vltim⁹ vī eē forma: quā res aſſe
cuta quū p̄mū eſt geſcit. Pr'm⁹ vo act⁹ eſt: ea q̄ in for
mā eſt itio. Atq̄ hic p̄pe mot⁹ is eſt: quē mō ꝯquirim⁹.
Quū aūt formā ipſaȝ maxīe ⁊ ſimplr̄ actū vocam⁹: ne
ceſſe eſt vt ea pfectio: q̄ ad formā dī iſtituta: ad cum q̄ȝ
actū iſtituta dicat̄: ꝙ p̄pri⁹ atq̄ p̄cipuus eſt. Quo ſit vt
ea itio: ꝙ ad actū illū pfectū abſolutūq̄ dſtinat̄ ⁊ ten
dit: pfectus act⁹ ipſa eē nō poſſit: ſȝ inchoat⁹ ⁊ mancus.
Jn hūc modū motus intelligit̄ actus eſſe: nō qdeȝ con
ſummatus ille: atq̄ cōpletus: ſed laceſſitus ⁊ ceſſans: non
tamen ita: vt ſit per omnia imperfectus: ſed vt ſit non
dum perfectus: perſolui tamē qui poſſit ⁊ pfici.

8 Quoniam vo nōnulle ſūt res: q̄
tū actu tū pote
ſtate p̄ncipāt: q̄ enim ⁊ actu calet: ⁊ pote
ſtate friget: ſed neq̄ ſil' tn̄ neq̄ ab eodem
reſpectu: aut ſi ab eodē reſpectu: aliqn̄ nō
ſil' tn̄: ꝙ fieri neqt vt qcq̄ ſit ſil' actu ⁊ potētia calidū:
aut ſi ſil' nō tn̄ ab vno reſpectu: ſȝ actu calidū po⁹ frigi
duȝ. Quū inquā nōnulle res hō ſunt nā: ſequit̄ mouere
illas poſſe ⁊ ſubinde viciſſiȝ moueri: impellere ⁊ ipelli
demū. Agere ſil' ⁊ pati. exēpli gr̄a. Sera ⁊ ſecat ⁊ retun
dit̄: ceteꝝ aut nō ſimul: aut nō eodē reſpectu: vt dixi: ſe
cat ex forma: retūdit̄ ex mā. Nā ferrū eſt nō forma qd̄
retundit̄: ꝙ ſecat forma: nō ferrū. Jteȝ ignis calefacit ſil'
⁊ frigeſcit ab ea re quā calefacit ipſe: ſed calefacit ꝙ ſit
actu calidus: frigeſcit ꝙ po⁹ frigidus. Quicqd enī nālr
mouet: mouet̄ ab his ꝙ q̄ mouet: vtriq̄ ſi act⁹ ſit ⁊ potē
tie p̄ncipes. Sȝ mouet p̄te qua eſt actu: mouet̄ p̄te qua
po⁹: h eſt mouet p formaȝ: p mām mouet̄. Uerū tn̄ qd̄
dixi nō eſt ſimplr̄ ꝯcedendū: moueri oē ꝙ qd̄ nālr mo
uet: ſȝ dūtaxat in his verus ē ſermo: q̄ in nā ſua vtrūq̄
ſortiūt: poteſtatē ⁊ formā. Quāq̄ nō ſum neſcius fuiſſe
nōnullos ꝙ p̄miſcue adeo ſentirēt moueri obiter cūcta
que moueāt. Sȝ de h in loco viderim⁹. Nūc ad p̄ſum
9 redibim⁹. ¶ Quū itaq̄ res fuerit actu altera: altera po
teſtate: act⁹ illi⁹ in eo ꝙ poteſtatis eſt p̄nceps mot⁹ erit:
neq̄ vo vlla moueri res poſſet: q̄ poteſtatē ſolaȝ hēret:
q̄obrē mā p ſe nō mouet̄: q̄ p ſe nunq̄ eſt actu. Opȝ
igit̄ act⁹ ineē aliqd: ⁊ ita agere: nō ad id cōparandū qd̄
tenet̄ iā habeturq̄: ſȝ ad id demum qd̄ nōdū hī: hī tn̄
pōt. Sane id qd̄ hī pōt ita velim accipias. Aes eſt po
teſtate ſtatua: nō tn̄ act⁹ eris in eo qd̄ es pōt motus eē:
ꝙ in eo qd̄ es eſt geſcit: es nō mouet̄. Sed mot⁹ in ere
naſcit̄ in eo qd̄ pōt in alteꝝ q̄dpiaȝ verti affor mariq̄.
10 Pōt aūt in ſtatuā verti: hui⁹ igit̄ actio mot⁹ erit. Nihil
enī vetat qn̄ es q̄ es geſcat: quā poteſtate ſtatua ē mo
ueat̄: ꝙ non eſt oīno idē eſſe actu es: ⁊ ſtatuā poteſtate.
Alioquin eodē modo definirent̄: qd̄ apertiſſime falſuȝ
eſt: q̄uis enī ſubiecto vnū ſint: diuerſe tn̄ earū reꝝ cer
nunt̄ definitiones: atq̄ h tāetſi clariſſime demōſtratū
puto: nihil tn̄ obſtat: quin idē ſi fieri poſſit ⁊ clarius ⁊ il
luſtri⁹ doceam⁹ exēplo. ¶ Nō ē eadē rō corpis ⁊ earū
qualitatuȝ facultatūue: que vbis illis ſignificant̄ poſſe
ſanū fieri ⁊ poſſe egrū. Corpus eniȝ vnum eſt ⁊ ſibiipſi
plane idē: poſſe autē ſanari ⁊ poſſe egrotare nō diuerſe

mō

Platonem teſtis ē Simp. motū ad exceſſuȝ ⁊ defectum referre: hac q̄ opinione iſti⁹ ī probabit Ariſto. ꝙ ad motū ⁊ mobile reduxit: et ob id ſortiū alijs relictis hanc inanē meminit.

ᵃ The. grece diffinitionē mot⁹ p̄texuit h pacto κίνησιν εἶναι τὴν τοῦ κινητοῦ ἐντελέχειαν ꝙ mobile eē mobilis pfectionē vel vt Hermō aliqui eſt interpretatus pfectihabilaȝ q̄ten⁹ tale ē. et Simpli. h in loco notat Ar. nō ἐντελέχειαν i. pfectihabilaȝ ſȝ ἐνέργειαν dixiſſe / h eſt actū vel geſtionē. Alex. vo Porphy. et ⁊ Themi. mutaſſe ī ea defi nitiōe ἐντελέχειαν i. ἐνέργειαν ac ſi h p eodē hēnt apud Ariſt. Aut tn̄ Simpli. Ar. vbo ἐντελέχεια vti ſolitū in ipa mu tū pfectioēq̄ ſi quādo eo p ἐνέργεια vtit / h ē p actū ⁊ geſtiōes non p q̄cūq̄ actū id ponit. ſȝ tm̄mō p pfecto actu: ⁊ h ea de cā: ꝙ vnā res vnaq̄ q̄ eſt in ſua pfectiōe cū ſit ſuos fȝ nām act⁹ edet. verū motū cāȝ res q̄dā ipſe ctū ſit ſtatim ἐνέργειαν h ē actū ⁊ geſtionē vocās ſi tamen appellauit: nō autē pfectihabilā.

ᵇ Sim. ꝙ ex Alc. accepiſſe vī. aut Ar. ſyllo oſtendere mot⁹ diffinitionem recte cōmō traditā: cui⁹ ſyllogiſmi ſines euidētes ſūt: repete q̄ ſolo egeant ex⁹ ad declarationē: ⁊ i idē tendūt verba Themi. hic ſi recte cōſiderentur.

ᶜ The. Alc. veſtigia ſequēs ex ex⁹ Ar. vlā motus diffinitiōneȝ elicit quaȝ in hūc mo⁹ ꝯtulit Alexā. mot⁹ ē rei q̄ po⁹ ē p⁹ trāſmutat⁹ vel p̄im⁹ act⁹. q̄ uis autē The. vbō illō tranſmutat⁹ omiſit ſe vī: ex ſequētib⁹ tn̄ verbis idē cū Alex. ſenſiſſe vī. exponēs .n. cur p̄m actū motū appellauerit. ait. vbū h bo reddēdo / vltim⁹ q̄ ē iniſōeȝ formaȝ. μεταβολή h ē trāſmutatiōi q̄ geſcat defi. Simp. vo ꝙ Alex. diffinitiōeȝ acerrime inſectat̄: ⁊ q̄ritq̄d p trāſmutationē velit ipſe i ea diffinitiōe. nā vel idē qd̄ mot⁹ ⁊ qd̄ ſi dixerit mot⁹ p motū definiret̄. vel qd̄ cōi⁹. ⁊ veluti gen⁹ motus ob id: ꝙ gn̄atio mot⁹ nō ē: cū tn̄ ſit trāſmutat⁹. at nec h ē q̄deȝ rōni ſatis cōſonū: cū q̄ maniſeſtū eſt ad hūc ⁊ ſeri⁹ i 5⁹ declarabit̄: nūc vo loquamur: ac ſi generatio mot⁹ eēt: tū qz motum ꝙ h diffinit. iv ē enim nā p̄m eſt: ⁊ id ⁊ motuȝ ⁊ trāſmutatiōeȝ amplectitur. Preterea. ait ſpē oīs trāſ

mō poteſtates qualitateſqȝ ſunt:ſȝ etiā maxime depu-
gnantes. Nā ⁊ illaꝝ actus ipſi lōgiſſime diſcrepant ad-
uerſanturqȝ: q̄ ſi corpus id poteſtatib⁹ illis idē eſſent:
ipſę quoqȝ inter ſe nō cōtrarię ſed eędē eē reperirent̄.
Itē nō eſt idē color ⁊ viſile. Nā color affectio eſt: q̄ lu-
ce p̄ſente pſpicuū mouet: viſile autē accidēs eſt colori:
quatenus videri oculis poteſt: ⁊ ſenſuȝ inuehere. Pari-
ter neqȝ ſonus idē cum re audibili eſt: neqȝ calor cū ta-
ctili: neqȝ vlla poſtremo res actu cū eo q̄ poteſtate iſit.
Quāobrem patere vel inuito pōt non dicturuȝ pugnā-
tia qui defendat eādem rē ſimul moueri poſſe ⁊ queſce-
re. Neqȝ igit̄ idē prorſus eē: queſcere rē in eo qđ actu ſit
11 moueri in eo qđ poteſtate. ¶ Quaȝ vero actus hō aliqs
habeat̄: qui poteſtateȝ adiunctā ⁊ illigataȝ inferat: inde
efficiemus palā. Cōtingit ª vnamquāqȝ reȝ interim id
agere: cui⁹ agendi poteſtatē hȝ: interim nō agere. Aedi-
ficabilis res quū ędificatur: in actione eſt. Quū vero non-
dū neqȝ lapides: neqȝ calx ab arte mota excitataqȝ ſūt:
tunc vacua eſt ab actiōe omni. Eſt igit̄ actio aliqua quę
ędificabilem rē in ſua adhuc retinet ſeruatqȝ poteſtate:
eaqȝ ędificatio nuncupat̄. Nā ſi illa nō ſit: quęnam eē
poſſit alia: viderint q acutius vidēt: ego videre nō poſ-
ſuȝ. Neqȝ.n. domum ipſaȝ auſit q̄ſq̄ ędificationē voca-
re: quū nō ſit amplius ędificabilis domus q̄ ſuā formā
recepit. Aedificatio aūt tunc eſt: quū res adhuc ędifica-
bilis manet. Ita cōcludit̄ ędificationē eſſe rei actū ędifi-
cabilis oportere. Ipſe actus nihil aliđ eē pōt q̄ȝ motus:
ex eo cōſtit vt neqȝ an̄ tūc moueret̄ quū ędificabilis tm̄
eſſet: neqȝ poſt quū ędificatio pſoluta ⁊ ad exitū eſt col
lata: ſed medio tēpore quū de poteſtate.ſ. ad actuȝ iret̄.
12 ¶ Qđ aūt motus in his recte ſit collocat⁹ a nobis: quę
cū actu poteſtatē habēt annexā: etiā illi vident̄ ꝯcede-
re aſtipularique: q motū cōfictis nōibus alteritatē inęq̄-
litateȝ nō ens eſſe dixerūt. Cęterū ſi hō aliqđ motus eēt
vt illi arbitrant̄: pfecto his q̄bus illoꝝ aliqđ ineēt: mo
tum quoqȝ ineē pculdubio oporteret. Qđ eſt ipſo ſta-
tim in limine pſpicuo falſum. Cernim⁹.n. cōplura habē
inter ſe alteritatē atqȝ diuortiū.i. altera eſſe atqȝ diuer-
ſa: quę tamē ꝓpterea minime mouent̄. Vbi grā. Inter
me ⁊ equū eſt alteritas: nō tamē ea re cōtinuo moueor:
ſed ⁊ denarius quario inęq̄lis eſt: nō tn̄ ꝯfeſtiȝ ⁊ mouē-
tur. Dices te non de ea alteritate loq: qua qs ſit alter ab
altero. Sȝ de ea: q̄ in ipſa re iſit. Sȝ neqȝ h̄ qdē eleuat
ſatiſfacitue. Ineſt eni in reb⁹ multis alteritas. Motus
vbi nō eſt: cernit̄ in cuiuſqȝ rei ptibus alteritas: cernit̄
in his q̄ duab⁹ illis reb⁹ tā lōge diſtātib⁹ diſcrepātibuſ-
qȝ poteſtate ꝯſtant: ⁊ actu: non tn̄ e veſtigio cernunt̄ ea
moueri: quoꝝ ptes multę adeo ſunt: neqȝ ea q̄ ptim ſūt
actu: partim poteſtate: cuiuſmodi eſt ęs: qđ quū ſit actu
ęs: dr̄ eē poteſtate ſtatua. Ex his vt dixi: nihil eſt meher
cle: qđ iccirco moueri neceſſe ſit: q̄ partiuȝ ⁊ naturę al-
teritatem diſcrimēue intra ſe teneāt. Sed fortaſſe alte-
ritatē intelligi ⁊ accipi volūt p aliatiōe vt ita loq̄mur.
At hunc in modū mot⁹ p motū definiret̄. Quid.n. alia-
tio pōt aliđ ſigre q̄ȝ alterationē: ſi idē eſt aliđ ⁊ alterū:
aut quādā trāſmutationē. Nos vero recti⁹ in motu dſcri
bēdo fecim⁹: q actū tāq̄ȝ gen⁹ i ea dfinitiōe poſuimus.
13 Qui vo nō ens eſſe motuȝ voluerūt:
fuit autē ea Pythagoricorū
ſentētia: fere vident̄ ad veritatē ꝓpius ac-
ceſſiſſe: ſi nō ens ita accipiunt: nō qđ oīno
non ſit: ſed qđ nōduȝ in eam nām abierit:
quo tendebat: inchoatuȝ.ſ. ens: ⁊ impfectum. Quemad-
modum nos quoqȝ ſentimus: qui poteſtatē in mot⁹ dif
finitione addidimus. Verūtn̄ obſcurius illi atqȝ tanta
res poſtulat definierūt. Vident̄ eniȝ accidens q̄ddam
motui potius q̄ȝ rei nām explicauiſſe. Accidit ſiquideȝ
motui: vt ſit non ens: eo qđ pcul eſt ab ente: inſupqȝ
non ſtatim moueri opȝ id cui accidit eē nō ens: alioqn
in motu ⁊ exitu eſſent oīa. Quicqđ eni eſt. vnum eſt: nō
infinita. Atqȝ ita hoc reſpectu: nōne etiā dicēt exēplo:
quicqđ mutat̄: videri ex alteritate in alteritatem: ex in-
ęqualitate in inęqualitatē mutari: alteritatē ergo ⁊ inęq̄-
litatem eſſe oportere trāſmutationē ⁊ motū. Sȝ errāt.
Nā eo q̄dem mō: ſi diis placet idētitatē ⁊ entiā quoqȝ
motum liceat dicere: quū ex idētitate in idētitateȝ mu-
tari pene oīa videamus. Nā ⁊ a forma in formā: ⁊ a co
lore in colorem cernunt̄ res aptiſſime trāſmutari. Veꝝ
enimuero fortaſſe ea cauſa eſt: cur motū in nō ente alteri-
tate inęqualitateue collocāduȝ putent: q̄ indefinita q̄-
dam res eē motus videbat̄. Nā ſimulatqȝ p̄finitur va
neſcit ac perit. Quo fit vt egregie illi qdē ⁊ fortiter ſibi
videant̄ excogitaſſe quū dicerent motū eſſe alteritatē:
eſſe inęqualitatē: eſſe nō ens. Sūt eni hęc oīa indefini-
ta: quēadmodum ⁊ illa decē initia. quę ad genus priua-
tionū Pythagorici referūt: eoꝝ nullum (ſunt enim pri-
uatiua oīa) eſſe definitum pōt: neqȝ ita vt hoc aliquid:
neqȝ ita vt quale: neqȝ ita vt quātuȝ: neqȝ ita poſtremo
vt res vlla generꝝ reliquoꝝ. Subiecimus claritatis gra
tia vtriuſqȝ ordinis deſcriptionē quādā: atqȝ picturā ⁊
ei⁹ q formę tribuit̄: ⁊ ei⁹ q ad p̄uationē adiūgit̄.

Par	Impar.
Finitum.	Infinitum.
Dextrum.	Siniſtrum.
Maſculum.	Femininum.
Quietum.	Motum.
Rectum.	Curuum.
Quadratum.	Altera parte longius.
Intellectus.	Opinio.
Unum.	Multa.
Lumen.	Tenebrę.

14 ¶ Ob eam vero maxime rōnem: motū eē indefinitam
rem: ac fere cōmētitiā putauere. Qđ quū ens in actuȝ ⁊
poteſtatē diuideret̄ ad neutrum genus pertinere poſſe
motum arbitrabant̄. Exēpli cauſa. poteſtate pedaneū
non mouet̄ ꝯtinuo augeturue: neqȝ qđ iam eſt actu pe-
daneū. Item qui pōt Romā Athenaſue proficiſci: nō
ſtatim neceſſe ē eſt pficiſcat̄: neqȝ qui iā ad eas vrbes
peruenit. Itē id qđ eſt poteſtate albū: non albeſit neceſ-
ſario: neqȝ id qđ iam eſt inalbefactū. Sȝ neqȝ priuatio
quoqȝ eē motus pōt: quippe q nō in p̄uatiōe: ſed exi-
ſtentia cōſtet. Et p̄terea q̄cqđ primum eſt: nō ē mouet̄.
Ex his cauſis natura mot⁹ viſa eſt: oppido difficilis co-
gnitu: quādo neqȝ in his quę po⁹: neqȝ in his q̄ actu ſūt:
neqȝ in his quę p̄uatione ꝯſtitutis videt̄: ita maxie re-
liquū eſt eā definitionē pbari oportere: quā nos ſupra
reddidimus: motū eſſe actum rei quēdam arduū q̄deȝ
15 ſpiſſumqȝ ſcitu: ſed qui tn̄ eē poſſit. ¶ Sȝ denuo eadē
illa repetamus: non mō iterū: ſed ter ⁊ quater: ⁊ ſi libue-
rit etiā ſępius: vt difficultates illas ſaltē frequēti tracta
tu facile aſſequamur. Duplex eſt in quaqȝ re ſpēs perfe
ctiōis ⁊ actus: vna q̄ adeſt: quū abſoluta ⁊ ꝯſūmata res
eſt: cūqȝ nām ſuam pleniſſime eſt cōſecuta. Vbi grā. ocu
lus poſtq̄ȝ eſt pfectus: actū ⁊ functionē ſuaȝ hȝ: ea viſio
eſt: ipſe aūt actus a forma nihil differt: hoc eniȝ eſt ocu-
lū eſſe: qđ eſt actu ipſo videre: atqȝ hūc ego actum pfe-
ctionēqȝ: motū eē nō dico: vtpote q ſit formę ⁊ ſpeciei
⁊ ad q̄etis ꝓpius q̄ȝ ad motus nām accedēs. Altera ſpe-
cies perfectionis ⁊ actus eſt: q̄ adeſt rei: vna cū poteſta-
te: qualis eſt ipſa formatio ⁊ fabricatio pupillarū. Quū

mota⁹ a q̄ pei ē in qđ pei. a q̄ ergo ⁊ i qđ ab ipfecto ad pfectū nō. ea qui viſa ē trāſmuta⁹ dicce a nō moueri ad mouēdū eē ad motū eēt mot⁹: ad trāſmutatōeȝ trāſmuta⁹: ⁊ ſi ē oīs trāſmutatio mot⁹ ē ea rōne q̄ hic de motu loquimur qđo fieri pt vt vlla tranſmutatio mot⁹ non ſit. hec Sim. ꝯ Alex. q̄ qđo ſolui poſſunt ꝯſidera.

a Nonnulla innouat hic Sim. q̄ referre nō erit ab re. primo cur Ar. ⁊ ipſȝ ſecut⁹ Theſi. ꝯtinēt vnamquāqȝ reȝ dixere ⁊c. gręce aūt ἐντέλεχειαι: cum tn̄ ſit neceē id qđ po⁹ eſt in actū trāſmutari: alioqn fruſtra eēt potētia: vt manifeſtū ē. ak expo. vel ppea q: coꝝ q̄ po⁹ ſūt plurima i ... ſunt duo q̄ in actū ducunt ⁊ ſm id agūt. motū ... q coo actū habēt po⁹. vel ſōnuſſe q: ea q̄ p hec po⁹ ſūt ſicut q̄ ⁊ generāt ⁊ corrūpūt / ꝯtigēter agūt ē cuȝ agūt qua po⁹ ſūt. Nonn̄ ꝓterea illđ qđ ibidē dicitur vnāquāqȝ rē iteriȝ agē/interiȝ nō: audiēdū eē l qbus reperiat id qđ po⁹ ē.i. his.n. q̄ ſp mouent̄ h̄ vex n̄ ē. 3⁹ de loco ... actu rei q̄ po⁹ eſt magi paſſio ē q̄ act⁹: aūt actū appellāt: q: ſm illum agit ab agēte ⁊ a mo

ubi mouet̄: ea ē rōne q̄ via eſt ad id qđ actu: ob id ē q: priuo queſcēs ⁊ i ſola phiſicē habilitate ad id qđ actu pmouet̄ vl ſortiet̄ q̄ nāles mot⁹ ... ab ... co ſiāt: idē q̄dem mō hūs motēs ⁊ motū: q̄ fiunt paſſio hec actiua q̄dā mō videat. nā mā paſſiō pmo/ corp⁹ diſpoſitio.

a Nō erit loſſ ſgratū: ex au- dit q̄ Sim. ſcripſerit lo- cū hūc per- ctio.alt.n.q̄ dixerat pri⁹ mouēs phyſi ce rēip̄z ēt eē mobile. cui⁹ medi enī oē quum mouet mouet: vole nūc ſiſ ⁊ indi ſis ponē eoꝝ q̄ oē mouent ꝯ ēt mouet.⁊ (vt igr) Ale. diuinū corp⁹ vidērer ab h vt ꝯ moueat patiatur: eiſ- dēz ēt vl idi- tio ſepare id qḋ ē phyſice. mouēs q̄ſq̄ ꝯ mo⁹ a mo- uēte qḋ ē imo bile velut p⁹ ē atq̄ itellecti lis ſubaꝛ ab eo ēt qḋ ſp in motu exiſtēs mouet. ſicuti ſunt celeſtia. qḋ n̄āq̄ phy ſice mouēs ē quū ſp̄z etiā po⁹ ſit mobi le mouet: q̄- pp ēt ꝯ mo⁹: neq̄ trſimō mobile ſꝫ mo tiuū ēt ē po⁹. p⁹ vo ſbā ab ol p̄ſus po⁹ ē libera q̄ vl moueat vel moueat: eſtq̄ penit⁹ imobil nec ē oo⁹ mo tiua. h igr di- ſcrimīe ab eo ſepat qḋ phy ſice mouet et q̄ po⁹ mobi- le ē. alio ēt q̄ tū aliqū imo bile pmaneat mouēs phyſi ce. eī⁹ eū neq̄ p⁹ ſbe n̄ ē ſi- mil imobili- tas. i phyſicis eniꝫ imobili- tas: q̄ mouet aliqū: q̄ eē d̄. p⁹ āt ſbe imo bilitas: q̄ ol- no ē imobil: q̄ eū ē. ſꝫ idē ſtas imutabi liſq̄ ſtabili- tas. eād̄ ē ēt i- dit io a cele- ſtib⁹ ſepārē ea q̄ in gnōne ⁊ corruptōe ſūt. n̄ā ⁊ ſi ce leſtia moueā tur a cauſis i- motiuis ab his

enim formantur oculi circūdantur q̄ papillę genis ac tunicis: retinent in ipſa formatione potētiam. Ipſa v̄o formatio circūdatioq̄ impfecta eſt: neq̄ ga iſtituta eſt ad potiorē finem ad quē feſtinat. Et hercules q̄cq̄d po- teſtatē hꝫ: impfectum eſt: quatenus poteſtatē illā gerit. Q̄obrē in eo q̄ oīs poteſtas vanuit exoleuitq̄ ſimplr nūcupamus actū: in eo v̄o qḋ ſimul adeſt duratq̄ ali- quid poteſtatis: actum imperfectū vocamus: cuiuſmo- di pbauimus motum eſſe: ſed de hoc ſatis.

16 **Sed retractemus** ⁊ id mo- ueri rem mouētem poſſe ſi poteſtate fuerit mobi- lis: ᵃ h ē: ſi quādoq̄ moueatur: q̄nq̄ nō: cui⁹ imobilitas ſit quies. Ea eni q̄bus in- eſt mot⁹ quoties nō mouent̄ dicunt̄ q̄ſcere. Merito aūt hꝫ mouens res moueri etiā dī: vtpote q̄ poteſtatē apphenſam ferat: ex actu ſiqdem hꝫ vt rem trāſmutet agatq̄ vim ſuā imobile. Quapp ⁊ mouebit̄ ꝯ vicib⁹: ⁊ cōtra perpetiet̄. Ex eo eni q̄ actu res eſt: aget: ex eo v̄o qḋ poteſtate eſt: patietur. Atq̄ h eſt in mouētibus mo- tiſq̄ reb⁹ perpetuū. Adeſt eni ⁊ id qḋ actū: ⁊ id qḋ po- tētiam pferat in vtroq̄. Quare ſibi mutuo viciſſimq̄ per actū pſtāt: vt agere cōtra poſſint: per poteſtatē: vt perpeti: q̄cq̄d itaq̄ mouet: tactu ꝯtactuq̄ rerū viciſſi motaꝝ mouet. Mouent̄ autē cōtra ea dūtaxat q̄ ſunt poteſtate mobilia. Rectam itaq̄ finitionē motus attu limus: motū. vꝫ. eſſe actū oēm rei poteſtatē hñtis: in eo qḋ poteſtatē illam hꝫ. Niſi forte excludēda ſit prius ea calumnia: quā q̄s poſſet afferre. Dictū eſt rem oēm quę de poteſtate ad actū egredit̄ eē oportere in motu: vide ri pōt: hoc eſſe faltē interiꝫ falſuꝫ. Nā arbor. exēpli gra tia: q̄ a dextris eſt poteſtate: ſi ad leuā me contulero: de poteſtate q̄dē ad actū mutat̄: non ideo tamen mouet̄. ⁋ Adauget difficultatē: quot ego qui ad leuā me cōtu- li: in motu fui: ſi ergo id qḋ poteſtate leuū erat in motu fuit: quō id qḋ poteſtate dextrum fuerat: ſine motu po- tuit ad actū proficiſci. Una porro potētia eſt eoꝝ q̄ in genere ad aliq̄d collocant̄. Ipſa. n. illa relatio qua dextꝝ ⁊ leuū ad ſe mutuo ⁊ ſunt ⁊ dicunt̄ aut po⁹ aut act⁹ eſt. Quare ſi alteꝝ mouet̄: alterū quoq̄ moueat̄ neceſſe ē. ⁋ Ceteꝝ ſoluit̄. Aio actū eoꝝ q̄ in gñe ad aliq̄d ſūt nō ſeruare poteſtatē: ſed de poteſtate ſubitā ⁊ momētariā fieri mutationē in actum. Quū itaq̄ duo ſint act⁹ in re- liquis gñibus ad q̄ pertinet mot⁹: in gñe relationis vnus dūtaxat ꝯſpicit̄: is. ſ. qui pfectus ⁊ abſolut⁹ eſt. Impfe- ctus v̄o ⁊ inchoat⁹ nō cōſpicit̄. Non. n. pedetentiꝫ ac- ceſſim arbor trāſit ad leuā: quū in dextrā me conijcio: ſed de repēte cūctim atq̄ momēto. At ego quū in de- xtram eo: non ſm relationem: ſed ſm locū moueor. In hunc moduꝫ qui ꝯ nos hac q̄ſtione ierunt: facillime re uincunt̄: q̄ ſiqui voluit argutius id facere: pmo debent actū aliquē impfectū oſtendere: deinde ita pede colla- to definitionē motus nobis aſſignatā impellere. ⁋ Ue rum q̄ ga pdicamentoꝝ oium ſua poteſtas eſt: mot⁹ v̄o nō in oībus reperit̄: loco ᵇ eius qḋ nos in definitiōe di ximus poteſtatē hñs cōmodius collocabit̄ mobile ad hunc modū. Motus eſt actus mobilis in eo qḋ mobi- lis. ⁋ Neq̄ nos aliq̄s rephendat: quaſi videamur nāq̄ motus p mobile: hoc eſt per ęque ignotum indicauiſſe. Nā quū motus ex eoꝝ numero ſit: q̄ alio referunt̄: erat aūt ⁊ hoc poſtulatū a nobis ſupra: quū motus indꝫ refe rat̄ ad mobile: aliter definiri nō poteſt: niſi adijciat̄ id quo refert̄: quēadmodū neq̄ prem ſine filio: neq̄ du- plū ſine dimidio definire recte aut ſciēter poſſis. Acce- dit q̄ noti⁹ eſt mobile aliquāto quā mot⁹. Nō eni idem

eſt noſſe motū eē: ⁊ q̄d ſit motus exploratū hr̄e. Naꝫ vt ſit motus neminē latet: q̄d autē ſit: vel nos quoq̄ nunc quęrimus. At v̄o motū eſſe res motę nobis oſtendunt. Hęc aūt ſunt quę nos mobilia nuncupamus. Quare is qui in motu definiēdo admonitionē hꝫ rei mobilis: af- fert rē magis planā ⁊ notā ad docendū id qḋ erat igno

17 tius. ⁋ Prorſus ᶜ oē qḋ mouet: formā habeat aliquā aut ſubalem opꝫ: aut quātitatis: aut qualitatis: aut de ge neribus reliquis. Mouet enim per formā res omnis: ⁊ principium omnis motus eſt forma.

18 **Deinceps** q̄rendū in mouēte ne motus ſit an in re q̄ mo uetur. Sane in re ipſa eſt q̄ mouet̄: idq̄ ex eo colligas q̄ rei mobilis actū pbaui mus motū eſſe. Pręterea. quum in eo ſit actus: in quo fuerat añ po⁹. Actus v̄o rei poteſtatē ha- bētis eſt mot⁹: neceſſe eſt in re mobili motū eē ꝯſtituē- dū. Quāuis aūt in re mota ſit mot⁹: nō tamē a re mota creat̄ aut fit: ſed a mouēte. Eſt aūt vnus idēq̄ motus q̄ ⁊ in re mota conſiſtit: ⁊ a re mouēte pducit̄: ⁊ ipſa actio mouentis in re mobili eſt. Ea tāetſi vna: facit nihilomi nus vt motiua res ſit actu mouēs: ⁊ res mobil̄ moueat̄ actu. Eſt autēꝫ hꝫ actus mouētis ⁊ motę rei ſubiecto vn⁹: ratione ⁊ ꝯſideratiōe nō vnus: quēadmodū itaq̄ aſcē- dentes deſcēdenteſq̄ idem iter: atq̄ idē ſpatiū q̄ſq̄ p- agunt: diuerſus tñ deſcenſu ab aſcenſu eſt: q̄ hinc cape- ſcētibus viā aſcēſus eſt: illinc deſcēſus. Ita mot⁹ ⁊ actio rei mouentis ⁊ motę ſubiecto q̄ſq̄ eſt vna: hꝫ tamē a mo- uēte vt ſit factio: a mota hꝫ vt paſſio: ita ſit vt rōne duę

19 res videant̄ eē. ⁋ Ex ſi hęc nō recipiantur pſto erit ᵈ addubitatio illa nō admodū leuis cōtēnēdaq̄. Uidet̄ eniꝫ neceſſariū maxime: vt q̄dā ſit rei mouentis actus: quidā rei eius q̄ mouet̄: quoꝝ prior ſit factio: poſterior paſſio. Hos autē inter ſe differre manifeſtuꝫ eſt: quū ⁊ opa effectaq̄ differre cernant̄. Nā factionis effect⁹ fa- ctū: paſſionis effectus eſt paſſum. Ponant̄ itaq̄ diuer- ſos eē actus oportere: deinde q̄rat̄: quo pacto duo act⁹ eē vnus poſſint. Primum igit̄ aut vterq̄ in agente: aut vterq̄ in patiēte: aut alter. i. factio in agente: alter idest paſſio in patiēte collocādus eſt: nam ᶜ ꝯtrario eē nō pōt vt factio. vꝫ. in patiente ſit: paſſio in agēte: niſi abutēdū ſit noīe factionis pro patiētis actu. Sit itaq̄ pmum in agente factio: in patiēte paſſio: ſequit̄ ergo vt quēadmo dum res mota hꝫ in ſe motū tāq̄ pprium ⁊ peculiarē actum: ita ⁊ mouēs habeat motū quēdaꝫ ſuum tāq̄ p- prium actū: atq̄ peculiarem: eſt. n. vtriuſq̄ rō eadē. Ex ſi conceſſum ſit: alterū duoꝝ pbandum admittēdūq̄ eſt: aut vt id omne qḋ mouet ēt moueat̄: aut vt quicq̄ tale ſit: qḋ q̄uis intus habeat feratq̄ motū: nihiloſeci⁹ tamē nō moueat̄: ſed ſint ambo actus in re patiente fa- ctio atq̄ paſſio: ⁊ in addiſcēte doctio ⁊ addiſcētia. Nō- ne h ſtatim ridebit̄: In ipſo agēte nō eſſe conſtitutum

tū n̄ ꝯ moue tur q̄ ipe mo uēs. ſi. n. ſunt po⁹ motiua ⁊ ſi ſp motiua vtiū po⁹ q̄ reſpcū alteri⁹ ⁊ alteri⁹ mo- t⁹ recipiat. n⁹ q̄ſcant h ē. ſic nec p⁹ ſbe, dine m̄: q̄ d̄ le q̄dē n̄ q̄- ſcit ob id q̄ mouēt n̄ pſic. h v̄o q̄ mo- uēt ſp. vnā ē ēt ānotatiōe dig̃ᵐ. q̄ Sim- pli. i ſupio- rib⁹ vē affirma re i cōpib⁹ ce leſtib⁹ aliquā ꝯſpici rōnē q̄ iuicē mutuo ⁊ agāt ⁊ ſpa tiāt: ñ q̄dē q̄ tm⁹ h ſeriōa mouēt. ſi. n. eo motu ſpa tiāt. ſꝫ ea rōe q̄ ſbē mutuo ſe ſpiciāt. ſꝫ eni diuerſo re ſpect⁹ ⁊ ꝯpli- ca oēs q̄dā ſtiāt alterā- tiōes. patiā ſaq̄ q̄rum⁹ eis ieſt qḋ ē po⁹. vū olla ſit i ipſo aſſectio ob eōꝫ aſtra i eodē angulo ꝯcurſar: alia ob triāglarē vl ſexāglarē ſiat. ſicuti ol- ō: idcirc eſſe eī⁹ q̄ a diuiſo ill colloceto rib⁹ pacunt. b Aliā ēt vel litatē afferet aū Sim. teſte Alex. ſi loco eī⁹ qḋ ē pētē hñs mobile collocauerī- m⁹ n̄ā ſūnde oſſur⁹ ē mo tū i eo eſſe qḋ mo⁹. pterea ēt qḋ phyſice mouet pcdec actio motiuā ſit tūc actu re

dit tale eē q̄rit imobile: n̄ tñ mo⁹ m̄ꝫ i eo ē mot⁹. ſō merito mobile i ea ſtitutiōe aſ- ſumpſit non autem motiuum a quo motus imobili prouenit.

c Nō ñ ita intelligēdū ē h. vt Sim. vt id qḋ mouet formā hēat ſilē ſiſeꝫ q̄ imobili reponit̄. n̄ā i motu locali n̄ ē h vſquequaq̄ vez. aīa. n. corp⁹ localr mouet: q̄ tñ i lo- co n̄ ē: q̄mo lat n̄ oportet vt penit⁹ eadē ſit for⁹ q̄ ab agēte i eo qḋ ſit reponit̄: pe- culiariter tñ i vtroq̄ repit̄: domificatoꝛ. n. domū ſac̄ ſꝫ eā domū q̄ ē i tpo. ⁊ aīa ēt n̄ ex q̄cūq̄ eā mouet: ſꝫ ex eā locat̄ motiua q̄ i ipa ē q̄ eādē ſoīaꝫ hꝫ cū eo qḋ mo⁹ d Ar. The. q̄ aīt grece h mō ἔχει τινὰ λογικὴν ἀπορίαν. i. hꝫ dubitōnē q̄dā logicā: ⁊ Sim. rōnē reddē conat̄: cur logicā appellauerit. huiuſq̄ rei mſtas dūs reddit: vl q̄ a ex pbabilib⁹ pcedit: vl q̄ ἐν λόγῳ h ē i ſmōe: n̄ſmō ſeu ſbus ap- parētiā hꝫ: a reb⁹ āt nihil roboris accipiat. n̄ā vt idē Sim. paulo poſt docet rō eſt a in h fundat̄: q̄ act⁹ duo ſūt: alter q̄ agētis ē: alter patientis: ⁊ hi q̄dē diuerſi: qḋ nō cre dim⁹ niſi ob id q̄ a noīa habent diuerſa. alter enim actio: alter paſſio appellatur: vel ideo logicam dixit: quia cōmunis eſt ⁊ nō ex proprijs principijs rei.

e Id qḋ Ariſ. dixit q̄ ſi opꝫ hīc ēt actionē vocare: ⁊ equiuoca vtiq̄ erit. tēm pmit

actū: ꝑterea mirū: quī fieri poſſit: vt paſſa res duobus ⁊ q̄dē īpēdio differētib⁹ motib⁹ moueať. Deīde q̄nā aut q̄les erūt mot⁹ illi: difficile eſt reddere: quaꝫ ꝑpetiens res vnā dūtaxat ſpeciem motus hēe ferreq̄ʒ videať: que tū in mouēte: tū in paſſione ⁊ affectiōe ſit poſita. Eadē ⁊ plura incōmoda ꝯſequenť: ſi in re mouēte vtrūq̄ʒ actū: ⁊ motus duos cōſtituerimus. Naꝫ ſtatim poſſis occurrere: ſi ita ſtatuať rē motā moueri nō poſſe: q̄ vterq̄ʒ mot⁹ in mouēte: neuter ī mota re collocatur. Atq̄ʒ h̄ oīa fluere videť: ex eo ꝙ mot⁹ illi exiſtimāť eē diuerſi. Hęc itaq̄ʒ opīo reyciēda explodēdaq̄ʒ ē. Si igiť ē vn⁹ ⁊ motę rei: ⁊ mouētis act⁹: ſʒ ⁊ ſic q̄ʒ abſurdū illō ſuſcipiť: duaꝝ reꝝ diſcrimine ſpēi diſtātiū: agētis ⁊ patiētis: vnū atq̄ʒ eūdē actū hři. Ut eni albi ⁊ nigri nō vnus eſt act⁹: ita faciētis ⁊ patiētis vnuʒ eē actū videri nō poſſe accedēt: ſi vn⁹ idēq̄ʒ act⁹ fuerit agētis ⁊ patiētis: idē q̄ʒ fore doctionē ⁊ addiſcētiā docē ⁊ diſcere: ōmūʒ ageř atq̄ʒ pati. Or ſi ē ita docētē ī docēdo diſcē oportebit: ⁊ faciētē ī faciēdo pati. Iā ſi vn⁹ dūtaxat ē act⁹: vbi nā collocabiť: ꝓfecto ſi ōfinitionē ſpectas ī re mota vī ꝯſtituēdus. Mot⁹ .n. ē rei mobiľ act⁹. At h̄ q̄ʒ in cōſentaneū actū agēꝭ ſi videri poſſitū ī agēte. Nullū igř
20 eſſugiū videris: ſi duo illa act⁹ vn⁹ eē dicāť. ⁋ Quāobreꝫ ſi neq̄ʒ vn⁹ ē: neq̄ʒ diuerſi: fortaſſe qḋ verū ē ⁊ vn⁹ ⁊ diuerſi q̄dā mō videbūť: ita vt vn⁹ ſubto ſit: diuerſi ꝯſideratiōe ⁊ ōfinitiōe itelligāť. Hūc ī modū dicttes nullę vrgēt āguſtię. Nō .n. act⁹ agēti ⁊ mouēti eripiť: q̄uis ſbto vn⁹ eē ⁊ in re mota tm̄ hři dicať. Quū .n. is q̄ docet erudit ⁊ ībuit addiſcētē: erudicio eaq̄ ī addiſcēte ſuſcipiť: nō ita trāſferť ī addiſcētē: vt docēti eripiať: atq̄ʒ ita doctor ſine vlla actiōe remaneat. Diſcipulus ſolus ſit qui agat. i. ſolus ſit in actu: nō ē inq̄ ita: ſʒ pſite eo q̄ docet agēte atq̄ʒ id faciēte: qḋ patiť: ſuſcipitq̄ʒ diſcipulus eri
21 giť ꝯſtituiť addiſcētē act⁹. Neq̄ʒ illō obſtat qḋ ſupi⁹ eſt adductū: duaꝝ reꝝ ſpe diſtātiū factiōis ⁊ paſſiōis: vnūʒ actū eē nō poſſe. Diximᵉ .n. ſubto vnū eē oportē actū: ſʒ ꝯſideratiōe ⁊ cogitatiōe diduci. Eſt .n. vna eadēq̄ʒ ſpeculatio ꝓſpectatioq̄ʒ: q̄ diſciť ⁊ q̄ tradiť a docēte. Et doctio nihil ē aliō: q̄ id qḋ docēdo ꝯdiſcendoq̄ʒ ⁊ diſcendo patiť: ęq̄ue ⁊ ipa ſuſceptio diſciplinę. Uex doctio ē ipa tra ditio diſciplinę. Diſciplina v̄o ⁊ ꝯdiſcētia ē ipſa ſuſceptio doctiōis. Diſcēq̄ āt poteſtas ad actū p̄duciť a docēte. Nō ē igř docē ⁊ diſcere idē: q̄uis circa eadē ſpeculamia v̄ſent ⁊ q̄ docet ⁊ q̄ addiſcit. Neq̄ʒ aſcēdē ⁊ d̄ſcēdere idē: ſʒ eadē via vtrūq̄ʒ iter ꝯficiať. Dīnt .n. eaꝝ reꝝ ōfinitiōes: quēadmoduʒ hinc cęꝑto ītinē aſcēſus eſt: illinc d̄ſcēſus: ſpatiū q̄ʒ oīno: idē ita ſi addiſcētē ſpectes diſciplina: ſi docētē: doctio doctrinaq̄ʒ nūcupatur: ⁊ ſpeculatio tn̄ ē vna q̄ ab vtroq̄ʒ tractať. Nec ē autē: vt ea q̄ vnū ⁊ idē eē prius debēt: ⁊ q̄b⁹ oīa opꝫ eē cōia: ōfinitiōe q̄ʒ ⁊ ꝯſideratiōe nō differāt. Naꝫ Athenis Thebas ꝓficiſci ⁊ Thebis Athenas reuerti: neq̄ʒ idē ē: neq̄ʒ ſit pōt facē q̄ſq̄ vtrūq̄ʒ. Uia tn̄ vna ē ⁊ mōtes ydē ⁊ diuerſoria eadē. Sʒ ꝯcedam⁹ ex ſupabūdāti idem eē doctionē ⁊ diſciplinā ſiue addiſcētiā. Nō tn̄ ſeq̄ pōt ex eo: idē eē docē ⁊ diſcē: nā q̄uis hinc illuc: ⁊ illinc huc eadē eē diſtātia videať. Nō tn̄ idē ē hinc illuc: ⁊ illinc huc di
22 ſtare. Reuera aūt neq̄ʒ doctio ⁊ addiſcētia idē ē: neq̄ʒ factio vlla ⁊ paſſio: ſʒ ea q̄b⁹ h̄ iſūt mot⁹ ⁊ act⁹: q̄ q̄dē
23 ſubto vn⁹ ē: ōiffōne tn̄ ⁊ ꝯſideratōe diſtrahiť. ⁋ Quid itaq̄ʒ d̄ motu eēt ſentiēdū nō ſolū oſtēdim⁹ ī vniuerſū: ſʒ ēt ꝑticularitꝫ duab⁹ ōfinitiōib⁹ diligēter ⁊ acute monſtrauim⁹. Prior fuerat h̄. Mot⁹ ē act⁹ rei poteſtatē hñtis ī eo qḋ poteſtatē hꝫ. Altera h̄. Mot⁹ ē act⁹ rei mobilis ī eo qḋ mobiľ. Neq̄ʒ difficile deīceps ē ad h̄ exēpli

Thē. ſi eiuſdē: ſit ad refellēdū pcē illā ſimiſiōis in q̄ dici poſſꝫ actionē ī paſſo paſſionē eē ī agēte. Alexā. Simpli. alio mō hūc locū itelligit: ⁊ ad hoc ē inducere ōiuſiōes pcē, h̄ ipꝫ refert. nā dicē Ariſt. aut illoꝝ vtrū ꝙ ī paſſo eſt: aut actio q̄dē in agēte. paſ⁹ v̄o ī patiēte. nā ſi ꝓpea ac motū vľ paſſionē actū eē dixim⁹ ipſius mobiľ velit ipaꝫ ēt actionē aliq̄e appellať. illō ſo ſtinerit ꝙ h̄ equocē actio reſpctū illius actiōis q̄ agēti attribuiť dicatur.

a Sim. dilſe vř a Thē⁹ h̄ ī loco ſentire: ipſe enim h̄ ita ſcripſit mot⁹ ē vn⁹ ſi nō ſbto: vꝫ ēt ōfinitiōe eū ī moto ab ipſo mouente: ſequēs ē ei⁹ ōfi⁹ act⁹ mobiľ q̄ mobile ē. neq̄ .n. ī eo ſepaľ eē ab h̄ ⁊ eē ī h̄: h̄ .n. ſbo manēt ipꝫ ꝯplēt. verū actio et paſſio ſepāť. nā alia q̄dēꝫ agēs reſpicit. alia v̄o q̄ntū vn̄ Sim. ca Ariſ. v̄ba h⁹ ī h̄ ⁊ h̄ ab h̄ nō in ipſuꝫ motū referet: quēadmodū Thē. Alex. ī ſequunt⁹: ſʒ in actionē ⁊ paſſionem.

b οὐ συμμένειν ἐν τῷ ἀπείρῳ διὸ ipe: hoc ē: vt ſtā v̄o reddat: q̄ in ipſo infinito ſtat: vel cui⁹ ſubſtantia in ipſo infinito eſt conſiſtens.

c In hac pte Sim. diſſentit a Thē,

ſingulas ad ſpēs motuū ꝓpriā ōfinitiōeꝫ adiūgē. exempli grā. Alteratio ē act⁹ rei alteraľ ī eo qḋ alterabile. Auctio ē act⁹ rei auctiľ ī eo qḋ auctibile: ꝙ ſi tertiā q̄ʒ ōfinitiōeꝫ adycē libeat: nihil ꝓhibꝫ: quā ita ōfiniť poſſum⁹. Mot⁹ ē act⁹ mutuus rei actiuę ⁊ paſſiuę po⁹. Licebit ⁊ hāc ōfinitiōeꝫ ad ſpēs mot⁹ ꝑticulares accōmodare ac trāſferre ędificatiōeꝫ auctionē medicationeꝫ. Qḋ facile aſſeq̄mur: ſi qḋ in ḡnali mot⁹ definitiōe ḡnali vocabulo poteſtati⁹ poſuimus: ad particularē ſingulariū ſpēꝝ
24 appellationem deduxerimus. De motu ſatꝫ h̄ tanto.
25 Quoniā v̄o ſcia nāľ circa magnitudinē motū: ⁊ tp̄s v̄ſať: q̄ oīa aut finita eē opꝫ aut ifi^ta: vtpote q̄ nō vt q̄li^tas: aut vt pūcta ꝯſidereť: ꝯn̄s ē d̄ ifi^to videre: ſit ne an ſec⁹: ⁊ q̄d ſit ifi^m ſi ſit. ⁋ Eē v̄o ꝑtineat h̄ notio ad ſciaꝫ nāľē: argumēto ſt oēs q̄ hāc ph̄ię ꝑtē attigerūt: q̄ppe q̄ d̄ ifi^to ſp aliq̄d dicē ꝯſueuerit: ſʒ ⁊ mīti illud tāq̄ p̄n^m q̄dā reꝝ ſūmo honore affecerūt. Pythagorici atq̄ʒ Plato q̄dā ꝑ ſe ſubaꝫ eē atq̄ʒ nāꝫ: atq̄ʒ ita p̄n^m volūť: neq̄ʒ terrā illō q̄dē: aut aquā: aut aliō corp⁹ illū eē arbitrati ſt: ſʒ ipaꝫ ex ſeipa nāꝫ ifi^tam ī ifi^to ſbā ꝯſtitutā.[b]
⁋ Diſſentiūt tn̄ inter ſe plurimū. Pythagorici nūm aſſeruerūt eē ī ifi^m: nō illū q̄dē icorporeū ⁊ ab oī abiūctū mā: ſʒ illū quē eē ſenſiliū reꝝ p̄n^m autumāt. Illi .n. ſenſilia oīa deriuata ortaq̄ʒ eē a nūo putauerūt: atq̄ʒ hinc ſūpta occaſiōe in nūeꝝ oīa ꝯferebāt: ⁊ nāę fons q̄ternio ferebatur. Egreſſi ēt celo ifi^m eē q̄dā exteri⁹ ōfendebāt: qḋ ſi cōmētitiū nō: ſʒ d̄liramēto q̄ʒ ſimillimū v̄r: nāꝫ q̄le illō eēt: nāꝫ cui rei v̄ſui eē poſſꝫ: d̄emrabiť. Plato v̄o extra celū nāꝫ corp⁹ eē vllū: nāꝫ icorpeū q̄cq̄ exiſtimauit: nāꝫ ideas q̄dē ſuas ex̄ celū locauit: nāꝫ oīno locuꝫ vllū illē attribuit. Infi^m porro ſi ſolū ſenſilib⁹ reb⁹ vt illi: ſʒ ēt itellectilib⁹ eē p̄n^m credidit. Pricipiū .n. ⁊ ſenſiliū ⁊ itellectiliū reꝝ Plato nūꝫ putauit. Excogitata rōne: quēadmodū ideę q̄ʒ ipę ꝯtineri nūeris viderenť. Nūeri v̄o p̄n^m dualitas: dualitaꝫ magnū ⁊ paruū: dimidiūꝫ duplū: paucitas multitudo: defect⁹ exceſſus: exq̄ʒ his oīb⁹ ifi^m idefinitū fluere itermiatū ex corpoꝝ ſectiōib⁹: ⁊ auctiōe icremētoq̄ʒ
26 nūeroꝝ ſtatiꝫ elucet ⁊ oriť. ⁋ Sʒ ⁊ ī h̄ q̄ʒ a Platone Pythagorici diſſidēt. Illi c nō vnūq̄ʒq̄ʒ nūm: ſʒ pareʒ tm̄ dicebāt eē ifi^m: eūq̄ʒ eē cāꝫ ſectiōis ei⁹: q̄ ī ptes ęq̄les in ifi^m exhiť. Quare hūc nūm q̄b⁹ ieſt: auctorē eē ifinitati. Cōtra naſci finitatē ab ipari ea rōne: ꝙ adiect⁹: atq̄ʒ ad dict⁹ pari ſectōeꝫ illā ī ptes ęq̄les iterimat. Sʒ aliō arg^m ē apō illos: finitatꝫ cāꝫ nūm iparē eē: ifinitatꝫ parē. Accipiūt nūos ipares vnitatē ꝯtinēt: eos cū vnitate ſeorſū cōponūt. v̄. ḡ. 1. 3. 5. 7. 9. Unū ⁊ tria ꝯficiūt q̄tuor: 4^or ⁊ quinque ꝯſtituūt nouē: ſeptē ⁊ nouē efficiūt. 16. ſexdeci ⁊ nouē q̄nque ⁊ viginti ꝯſtituūt: ita ſit vt h̄ oēs nūi q̄ ita colligūť q̄drāgľares repleāť. Ea ꝑp geometraꝝ ex gnomonas arithme^ci nūos ipares vocāt: q̄ppe q̄ collecti nūis q̄ ordinē ſi adyciāť: ſp ſpēꝫ q̄drati retineāt: quēadmodū hi q̄ ꝯſtituūtur ex lineis. Plane gnomonas eē ī geometria igrare nō opꝫ: aliogn ⁊ hęc ea ſpe ꝯſcribim⁹: vt nō ſit futurus nobis cūꝫ oīno iperitis ſmo. Ita ipares nūi vnitatē formę ⁊ nāę ꝯſeruāt. Pares ſi addanť vnitati: nouā ꝯtinue ſpēꝫ excitabūt. Diięq̄ʒ in ifinituꝫ abibunt. Triāgularis: ſeptāgularis: decangularis: ⁊ reliq̄ poſtremo formę: q̄ ex h̄ ꝯgeſtu collectiōeq̄ʒ naſcerēť. Hunc in modū numerus par ſolus a Pythagoricis iudicatus
27 eſt ifinitus. ⁋ At Plato duo cōſtituit infinita magnū atq̄ʒ paruūꝫ: vtrūq̄ʒ eni ex corpoꝝ ſectiōe hoc diuidendo illud adyciēdo creſcēdoq̄ʒ in ifinituꝫ hēat ē neceſſe.
28 ⁋ Ex phyſicis aūt nōnulli opinati ſunt nāę alteri ifi^m hęſiſſe: aut igni: aut aeri: aut alicui iter h̄ medio: q̄uiſq̄ʒ

ceterīſq̄ʒ expoſitoribus: neq̄ .n. hec d̄ cā ponit ipſe Pythago. ī nūero pari ī finitatē collocaſſe: q̄a is in ptes ęq̄les ſecari poſſit, nā nō ei⁹ ſectiōis in ptes ęq̄les q̄ ī nūeris fieri ptēſt: ſʒ poti⁹ q̄ in magnitudib⁹ cā ē ifiniti: nūeri .n. vel ēt pares aut nō plimū in ęq̄lia diuidūť: aut ſi diuiduť ad vnitatē vſq̄ʒ hue nūeros diuiſione ſiſtunt tādē: ī magnitudib⁹ ēt nō ſolūꝫ ī ptes ęq̄les exhiť ſectio ī ifi^m. verū etiā nihil vetat q̄n in ptes ineq̄les ſectio ī ifinituꝫ poſſit fieri. Ey. ſecta ſi vľ ſectionem inequalia vel cāꝫ ifiniti aſſignare. ait igř ipſe: q̄a par ī vnaq̄q̄ʒ ſectiōe diuiſionis contiſcitur q̄ ē cāꝫ: nā ſectio q̄libet: ſi vna tm̄ fuerit ī duo diuidit id quod diuidit: ſiue ęq̄lia: ſiue ineq̄lia fuerint: ⁊ ſectiōe ēt q̄ ſit ſemp in duo cualcri ifi^m: vt duitas paria ba^m ē pau. pecrea igř parem ifi^m eē dixerit: eodeꝫ ēt mō parem ipſi⁹ additiōnis cā nā vnā vni ſemp adducitur.

a Hoc mõ greca Themiſtij ĩta h̃ loco ſe hñt: τῶ μεγέθει γὰρ πάντες τὸ πᾶν ἄπειρον ποιοῦσιν, οἱ μὲν μίαν τὴν ἀρχὴν ὑποτιθέμενοι καὶ ταύτην ἄπειρον καὶ πάνυ σαφῶς, οἱ δὲ πλείους μὲν, ὡς πεπερασμένας δὲ τῷ ἀριθμῷ, ἀλλ᾽ ἀπείρους καθάπερ Ἀναξαγόρας τε καὶ Δημόκριτος, ὁ μὲν κατὰ τὰς ὁμοιομερείας, ὁ δὲ κατὰ τὰ σχήματα, τούτοις δὲ ἀκολουθεῖ καὶ αὐτὸς Δημόκριτος ἄρχεσθαι μὲν ἐκ τοῦ h̃ eſt: oẽs.n. magnitudie iſi^m oẽ faciũt. alij eni q vnũ tm̃ pn^m ponũt h̃ ẽẽ ꝛ adinuẽdũ mãifeſte ĩfinitũ faciũt: alij ṽo plura qdẽ ſ3 ea numero ñ finita ſ3 ĩfinita vt Anaxagoras ꝛ Democrit^9 q̃rũ alter i ſimilarib^9 ptib^9 alter i figuris ↄſtituit infinitatem.

Hoc.n.argumento innixi Epicurei crediderunt vniuerſuz eẽ ĩfinitũ:vt tradit Simpli. Alex. auctoritate.

varia de pncipijs iter ſe ſentirẽt: vnã tñ oẽs ſniaz conſluxerũt:^a iſi^m eẽ ſua magnitudie pn^m ꝛ cãz rez omniũ oportere. Hoc alij vnũ:alij plura ꝛ nũo infinita poſuerũt:vt Democrit^9 ꝛ Anaxagoras:q̃rũ alter i ſimilarib^9 ptib^9:alter i figuris ↄſtituit infinitatẽ:ita tñ vt initiũ capiat Democrit^9 ab eo qð ẽ nũero iſi^m: deide terminari rẽ putet i id qð ſit magnitudie iſi^m. Ex mutua ſiqdẽ iſinitoz collocatiõe atq3 ↄcurſu q̃dã iſi^{ta} magnitudo ↄſtatur. Plane hi q plura pn^a ꝛ nũo finita dixerũt:nullũ locũ iſi^{to} iter pn^a reliqſſe cernũt. Qũo.n. tria vl̃ q̃tuor vnũ vl̃ duo vl̃ q̃ lubz iſi^{ta} eẽ ſil pñt: Sz neq3 poſt pn^a illð videt̃ collocare potuiſſe. Nã qcqd ex his cõponit̃:q̃ ꝛ nũo ꝛ magnitudie ſit fi^{ta}:ipſz q3 finitũ eẽ neceẽ ẽ. Atq3 h̃

30 ex coz dict: ſequit̃. ⁋ Cętez ſũma rõ ẽ: eos q eẽ iſi^m i rez nã arbitrabãt̃:pn^m id facẽ voluiſſe. Si.n. fuiſſz i rerũ nã iſi^m:q̃ noie cẽſeri alio q̃ pncipij potuiſſz: vtpote qð a nullo pn^o oriuari ꝛ gñari potuerit. Nã a q̃ cedo. Dices a fo^9. Fo^a iſi^{ta} nõ ẽ. Dices a mã. At nihil ẽ maius mã ex q̃ fit. Dices fruſtra qdẽ eẽ iſi^m in reb^9:ſ3 eẽ tñ. At ſi tãta res fruſtra ſit qð põt i nã eẽ nõ fruſtra: Merito q3 iprocreabile ꝛ icorruptibile iudicat̃. Nã ſi aliqñ factũ aut pductũ fuiſſet:magnitudis ſuę aliqð pn^m necẽ̃o habuiſſet:quũ minime videat̃ potuiſſe ex abrupto cuncti ↄcretamq3 coaleſcere atq3 coire: deide ita coactum collectũq3 momẽto drepẽteq3 ↄparuiſſe:quẽadmodũ ſũt nõnulla:q̃ ita (qð ꝛ p̃ lib^o diximus) alterant̃. Cõtra ſi corrũperet̃:hẽet aliqñ ei^9 magnitudis exitũ quendã ac terminũ:in quẽ eẽt illa corruptio deſitura. Quobrẽ recte illi qdẽ vt dixi iſi^m ꝛ pn^m eẽ ꝛ ſempiternũ pn^m fecerint. Ille q3 nõ tum ambiẽs:q gubnãs:q itẽperãs:q ↄtinẽs oĩa:q eẽt itra cũcta cõplectẽs:nõ tã ſpecioſus q̃ verus fuerit nãm ei^9 poteſtatẽq3 ęſtimãtib^9. Nã Anaximandro vnũ id eẽ ac ſolũ numẽ viſuz:quẽ ꝛ ſecuti ſunt hi:q neq3 mẽtẽ neq3 ↄcordiã neq3 cãm vllã efficientem generandis rebus adhibuerunt. De infinito igitur eẽ phyſico agendum ſatis demonſtratum eſt.

31 **DEinceps** q̃rit̃ ſit ne iſi^m in reb^9: ꝛ vñ nã ↄiectatio aliq̃ ad eã rẽ poſſit iduci. Quinque hñtur loci e q̃bus ſumi aliqd põt de nã iſiniti. Prim^9 ex tpe ducit̃: eo q imẽſuz icõpręhẽſibile ꝛ inũmerabile videat̃ eẽ. ⁋ Scðs ex diuiſione ↄtinui. Nã ꝛ mathematicis ei^9 rei viſus opus q3 ẽ: ſumuntq3 id pnũciati adeo cuiuſdã ac pncipij loco. ⁋ Terti^9 ex ppetuitate gñatiõis: q̃ pculdubio cõſtare non poſſz niſi ex iſinita aliq̃ mole:tãq̃ perenni quodã e fonte manaret: ſuppeditaretur q3 obiter qcqd ide ad ort^9 rerũ abradit̃ atq3 deſecatur. ⁋ Quart^9 ex ipo corpoz nexu ac ſerie: q̃ nullis ita marginib^9 cõprehẽſa circũſcriptaq3 videbant̃: q ñ aliõ ſubinde corp^9 in termio ſemp occurreret: q̃ ꝛ antiquos ꝛ poſteros q3 nõnullos perſpicio abuſos. Quũ eni ingerat id qð terminat̃ oẽ clauditurq3 ad aliquid eẽ terminatũ ꝛ clauſuz oporteat: qcqd q̃libet ſpacij p^9 extra hęc videbit̃ aliõ deiceps poſſe ↄferri atq3 tradu

32 ci. ⁋ Quit^9 ex ipa vi itelligẽdi ꝛ viſa cõcipiẽdi imaginãdiq3 capit̃. Atq3 h̃ cęteris q3 illis:q̃ mõ oſtẽdim^9 videbat̃ fidẽ quãdã ꝛ ↄfirmationem adiũgere: q̃ſi extremũ ꝛ finis ↄſtitui vllũ ꝛ apphẽdi nõ poſſe. Sz re quãtauis aio ſuſcepta atq3 ↄficta maiorẽ alterã afformare ſp atq3 imaginare liceret. Atq3 illo mõ ꝛ nũez oportere itelligi iſi^m ꝛ corpoz ſectionẽ ꝛ id qð ẽẽt cęluz ſit ſpatij liberã ꝛ inoffenſiſſimã eẽ vi3 mẽtis: nec iuenire repagulũ: meta cõcludi aut coerceri nõ poſſe. Ita cęlo egreſſis ↄtinuo vaſtũ qðdã inane aut imẽſuz aliqð corpus cogitatio affingit: alioquin ſimul cõſtituit imẽſuz ꝛ iſinitũ inane: corpus quoq3 ↄſtitui imẽſuz ꝛ iſinitũ opz. Si eni ea nã vacui eſt:vt poſſit corpus recipere:ſil iſinitũ ponit̃ vacuũ:neceſſario corpus:ſic iſi^m recipi poterit:qð ſi poterit recipi vtiq3 ſtatim recipietur. Quãq̃ enĩ in reb^9 corruptilib^9 ſiqd põt recipe:põt ꝛ nõ recipere:q in his neceſſe non eſt:vt poteſtatem e veſtigio cõſequat̃ act^9: quũ vel plerũq3 res pereat anteq̃ ſuſcipiat ea q̃ põt. In his tñ quoz ſuba tpe circũſcripta non eſt: ſed ppetuo ſine tẽporali definitione cõſtat:neceſſariũ eſt vt id fiat ſtatiz qð põt: ꝛ qð nõdũ factũ eſt:nec fieri qdẽ ampli^9 poſſit. Quãobrẽ in reb^9 ſempiternis ꝛ indefectis accidẽtiã ↄtingentiãue inuenias: q ppe q̃ in certũ ſemp ac ꝑfinitũ euẽtũ ppendẽt:non vt caduca ſucceſſiuaq3 parẽ habeãt in alterutrũ librã: aut momẽtũ:ſ3 neceſſario faciãt ea q̃ faciũt: imo iã ṽo pot^9 fecerint. Neq3 refert in illis poſſe dicas an eſſe. Nõ eni fieri poteſt vt ſempiterna alr̃ alia ↄſpiciant̃. Quare ſi iſinitum fuerit inane: corpus quoq3 iſinitũ aliqd dabit̃. Nimiz eodez mõ iſinitos eẽ fatebunt̃ mundos in vacuo. Nam ſi hic

33 cur nõ ꝛ alibi eẽ cõcedant̃. ⁋ Plane ſpiſſum ꝛ difficile captu eſt iſinitũ. Ac pte qdẽ alia eos q id nõ aſciſcũt pleraq3 ſubabſurda ſuſcipe eſt neceſſe. Primũ mathematicę diſciplinę tollunt̃: deide tollit̃ auctio numerorũ: ꝛ tpis: quoz vtrũq3 q nõ agnoſcũt vident̃ neq3 veſtibulũ quidẽ ipm phĩę nãlis ingreſſi: caſuro pculdubio ſi ita fuerit mũdo. Nã pmanẽte qdẽ ꝛ cõſiſtẽte cęlo non põt inueni repagulũ tẽporis: quin creſcat duretq3 in infinitũ. Quũ igit̃ q hęc adimũt de rez nã difficiliora quędã videant̃ afferre: vt pceſſu q̃ſtiõis clari^9 oſtendet̃: ſũma rõ h̃ ipſz q̃rere pſcrutariq3 velle: ſit ne vſpiã iſinitũ: q̃nã mõ ſi ſit: ꝛ an vt ſuba: an vt hęrens alteri accidẽſq3 naturę. Potiſſimũ ṽo ad inſtitutũ phyſici ptinet rimari: ſit ne infinita magnitudo: ſed ſenſibis.

34 **INitium** aũt accõmodatiſſimũ rei explicãdę ſumet̃: ſi quot modis: id q̃ de agit̃ veterib^9 dcm̃ ſit: idicabit̃ ꝑus cõmõſtrabiturq3. Dr̃ itaq3 iſinitũ id qð cũ nõ ſit de gñe q̃titat: pcurri trãſiriq3 nã ipſa nõ põt. Quẽadmodũ ꝛ vocẽ ſolem^9 inuiſibilẽ vocare: qð minime videri oculis queat: inepta ad id officij: ꝛ repugnante natura: ad id exempli: ꝛ punctus ꝛ qualitas iſinita dicũt̃: q in q̃titatis gñe cõſtituta nõ ſũt. Dicit̃ alio mõ iſinitũ: id qð caret extremo qð aſſequi: ꝛ q̃ puenire qs poſſit. Atq3 in hũc maxime ſignificatũ ↄſueuimus accipe nomẽ infiniti. Eſt ꝛ id tertio iſinitũ: qð ęgre ꝛ cũ labore peragit̃: vt quũ iter lõginſculum dicim^9 eẽ iſinitũ. Quarto ꝛ illud recte vocaueris iſinituz: qð tametſi natura ſua cõfici pcurriq3 põt: q̃q3 magnitudis finẽ ꝛ terminũ aliquẽ obtinet: nobis tñ ꝛ iaccelluz ꝛ iuiũ ẽ: vt labyrinth^9 aut pelagi altitudo. Quinto dr̃ iſi^m: tũ id qð ppetuã adiectionẽ capit: vt nũerus: tũ id qð iſinitã abraſionẽ diſſectionẽq3 patit̃: vt ↄtinuũ ꝛ magnitudo. Quę ꝛ vtrãq3 rõnẽ iſinitudis recipit. Nã ſecta diductaq3 re i ptis duas: alteri pti ſp ꝑt adijci: ab

35 altera ſp põt abradi. ⁋ His ita expoſitis pſpiciemus: vtz eẽ poſſit iſinitũ p ſe a ſenſilib^9 reb^9 abiunctũ: quale Pythagorici ↄſtituerũt. Et ſane neceẽ ẽ: eos q ita ſentiũt iſectile illð idiuiduũq3 ↄcedẽ. Si.n. diuidẽ voluerit aut i magnitudinẽ: aut i multitudinẽ diuidẽt. Ita iſi^m erit q̃titas: aut nũo ñ ſeparat: vlla ſbã ita fit: vt ſi aueri ſuã ſniaz volũt: max^9 neceſſiũ ſit ipartile illð ꝛ idiuiſibile ſtatuant. Qz ſi ðcẽrint ſtatiz dẽſinet iſi^m eẽ eẽ quã niſi vt pũctus ꝛ vocẽ dẽrũ alter q̃ ex nã nõ hz: vt ſit vll^9 magnitudis capax: põt h̃ nlſo iſinit^9 dici: altera q ſub ſenſum oculoz venire idonea nõ ẽ p abraſionẽ inuiſibilis ꝛ occulos vi. De

Pythagoricus Archytas vt Eudemus retulit eſt ecið eẽ corpus iſinitũ probabat h̃ argumẽto: interrogabat.n. ſi quis i extremo cęlo eẽt: poſſet ne ne manus extẽdẽ necne: hunc: ſi poſſz erit igit̃ vl̃ corpus vl̃ locus ibi. ſi locus ꝛ corp^9: q̃ locus ſit corp^9 recipere: ꝛ in ęternis poſſe ꝛ eẽ eãdẽ habet rõnẽ: hoc deide cõceſſo iſinitũ illud eẽ ↄcedebat: q̃ quocũq3 ſine dato idẽ ipſe interrogabat: nõ poſſe aũt manũ ponere abſurdũ eſt. qð cuz h̃ prohibeat.

hoc aūt genere iſiniti:neqʒ illi ſunt locuti:neqʒ nos in h
ſentia quęrimus.Sed ſ̃ illo:qđ neqʒ percurri pōt:neqʒ
36 terminum hʒ quo poſſit pueniri.℄ Qr° ſi alteri naturę
innecti adhererecue iſinitum dixerint rōne ⁊veritate cō
uicti:nō erit amplius infinitū illud in nūero pncipiorū
habendū collocandūqʒ. Sed ea nā potius: cui hęrere
illud ɔceſſum fuerit:quēadmodū neqʒ inuiſile pōt dici
orōnis ſermoniſqʒ elmtum:ſed ipſa lraꝝ vis ⁊ poteſtas:
cui accidit ⁊ hęſit inuiſile. At illi infinito ſunt vſi:pinde
ac pn° quodam ⁊ elnto reꝝ.℄ Plane quū numerus ⁊
magnitudo a ſubſtāria eximi ⁊ ſeiungi nō poſſint:nōne
ſūma ſit amētia:iſinitum:qđ ſi vlli accidit:nūero ⁊ ma/
gnitudini accidit:ſeiunctū a ſubſtātia ⁊ ſepatuꝫ putare.
37 ℄ Ueꝝ ⁊ illud quoqʒ nullo modo dici pōt:iſinitū eſſe
p ſe actum aut ſubſtātiā aut pnᵐ quoddam ſimplicēqʒ
nām oi carentē ſubiecto:qualē eſſe aīam dicimus aut i/
tellectū mentēue:ita vt rōne idem ſit iſinitū ⁊ eſſe iſini/
tū.Eſt.n.ea nā reꝝ apprime ſimpliciū: vt neqʒ rōne qui
dem diſtrahi:aut ſecari poſſint in plura. Non eſt ita in
cōpoſitis ⁊ ɔcretis.Non.n.eſt idem albū:⁊ eē albo:ſed
albū eſt corp° affectum albedine:albo vo eſſe:eſt colo/
rem eē:q obtutum diſtrahet.Si itaqʒ qđ pauloante di/
cebam iſinitum eſſet ſimplex quędam nā citra oēm cō
poſitionē miſtionemqʒ:ſed ipſūmet ſeorſum per ſe:ab/
ſoluteqʒ iſinitū:ſingulę quoqʒ illius ptes infinitę nec̃io
haberent.Quęrat̃ .n.ptes iſinitę ſubſtantię:aut eandeꝫ
ſuſcipiant definitionē:aut diuerſam:ſi eandē:ergo par/
tibus ēt competet:id qđ competit vniuerſo:iſinitas igr:
⁊ imenſas eſſe ɔuenit:ſi diuerſam:ex diſſimilib° igr pti
bus ſinitum ɔſtabit:ita neqʒ ſimplex erit:neqʒ pncipiū.
38 ℄ Cęteꝝ ſiquis numeꝝ ſtatuerit aliquē iſinitum: aut
magnitudinem aliq̃ iſinitam:non ppterea ptes quoqʒ
effecerit iſinitas:qppe q ſubijceret nām alteraꝫ:in qua
reciperet iſinitas.Neqʒ vetaret rō vlla:qn numeri ps
eſſet nūerus:⁊ tñ non eſſet nūerus iſinitus:qr non eędē
iſinitatis definitiōes haberent ⁊ nūeri.Eſt.n. numerus
collecta ex vnitatib° multitudo.Infinitū vo eſt ipercur
ſilis ⁊ imperactilis q̃titas.Qui vo iſinitū eo modo ſub
ſtantiā putat:pinde ac in definitiōe eius per ſe comprę
henſam ⁊ poſitam: q fieri pōt:vt non videat ſingulas:
quoqʒ ptes eius oportere eē iſinitas.Nam quēadmo/
dum aquę pars:ois eſt aqua:qr totū ⁊ partes eandē de/
finitionem hñt:ita ⁊ ptes infiniti erunt nec̃io infinitę:qr
vt dictum eſt eādem eſſe toti° ſubſtātię ⁊ partiū defini
tionē opz.Conſtabit igr iſinitum ex plurib° infinitis:ſi
plures eſſe in eo pticulę cōcedant̃.Qr ſi noſtris rōnib°
victi:iſinitum:ſed idiuiſile fecerint:eodem vt aiunt i lu/
to nihilo ſecius reuoluent̃:ita.n.cogentur fateri:ad nihil
aliud eſſe q̃ pūctum.℄ Prorſus nitunt̃ Pythagorici
ſubſtātiam quandā eē demonſtrare iſinitū:ſʒ in tantā
ea ſnia ſibi non ɔſtant.Manus dant ſtatim:⁊ mouent̃
loco:fatenturqʒ accidere oportere iſinitum:atqʒ alteri
hęrere naturę.Numeꝝ ſiqdem parem aſſerūt infinitū
eſſe:atqʒ ita nūero infinitatē attribuūt:⁊ in ptes ſecant:
39 quo fit vt iſinitū ſubſtāria non ſit:ſʒ multitudo.℄ Ue/
rū quęrere:an tale ſit vſpiam iſinitum:nihil aliđ eſt: q̃
quęrere:an poſſit tāta moles alio ɔcipi. Id.n.qđ ſine ſti/
iecto ɔſiſtit:ſolius animi actioni ſubijcit̃.In totū inda/
go hęc iſiniti:ſiue vt id a mathematicis agnitum ē:ſiue
vt iter ideas eſt poſitum:certe inſtōnis noſtrę qualitatē
excedit.An ſit aūt corpus ſenſile magnitudine infinita
vllum:noſtra eſt functio pdere.Id aūt tum cōib° tum
40 phyſicis argumentis inquirit̃. ℄ Cōmunia ſunt hęc.
Omne corp° ſupficie clauditur:eſt.n.hęc definitio corpo
ris.Infinitū nulla ſupficie clauditur.Corpus igr iſinitum
eſt nullum:neqʒ itellectile:quo genere apud mathema/
41 ticos dr:neqʒ ſenſile:quo nālia.℄ Ois numer° ſiue
in ipſis vnitatibus fuerit:ſiue in ipſis reb°:hoib° equis
aſinis ɔſtitutus:numerabilis eſt:omne numerabile pōt
percurri:iſinitum non pōt:nullus igit numerus iſinit°.
42 ℄ Sed quēadmodū polliciti ſumus:deīceps ⁊ phyſi
cas rōnes afferamus:neceſſe eſt ſi fuerit iſinitū aut cō
cretum aut ſimplex id eſſe:ſed.n.neqʒ concretum eſſe
neqʒ ſimplex pōt:non eſt igit infinitum. Ac concretum
qdem non pōt eſſe ideo:quot elnta definita ⁊ ɔpręhen/
ſa ſunt nūero. Nā aut ex oibus ɔſtabit:aut ex qbuſdaꝫ:
aut qđ reliquum eſt:ex vno quod ſit iſinitū.At ex vno
nequit.Quobrem inquies:Qr omne corpus nāle igni/
tum atqʒ inſitam quādam vim hʒ in ſe:aut.n.caliditatē
aut frigiditatem:aut humiditatem aut ſiccitatē. Reꝝ
aūt finitaruꝫ finitę ſunt vires.Infinitaꝝ vo ꝫ infinitę.
Omnis vo infinita vis fortior ⁊ valentior eſt q̃ finita.
Quinetiaꝫ ſicut oē qđ robuſtum eſt abſorbʒ ⁊ deſtruit
debiliora ⁊ ibecilliora q̃ ſunt:ita iſinita vis vim finitaꝫ
extinguit.Quare ſi itra res compoſitas elntuꝫ aliquod
iſinitum ineſſet:aboleren̄t cętera corrūperentur qʒ.Qui
bus ɔſumptis atqʒ ſublatis ingenio iſiniti non eēt con/
cretuꝫ aut cōpoſitum amplius:ſed ſinceꝝ itemperatū
ac ſimplex. Atqʒ hoc quoqʒ q̃ ſit impoſſibile poſteri°
demonſtrabit̃. ℄ Nunc id qđ obijci poſſet huic rōni
vi eſſe antea amoliendū. Quāuis enim (dicet qſpiam)
corpus iſinitum mole imenſa ſiterit tñ minore potētia
q̃ finitum. Nam ⁊ ſi magnitudo aeris ſuperare ma/
gnitudinē ignis dicat̃:vis tñ corpis minoris pollentior
atqʒ amplior ſit q̃ maioris.℄ Sed ſoluit̃: hęc eni tūc
recte dicunt̃ veraqʒ ſūt quū vtrūqʒ corp° finē hʒ ⁊ ter/
minū aliquē.i.quum vtrūqʒ finitum eſt.Quū vo caret
alteꝝ fine:alteꝝ non caret:menita rō eſt.Qua de cau/
ſa:Quū lʒ aer ille qui maior eſt igni:ibecillior ſit igni:ſi
tñ p adiectionē magnitudinis q̃libuʒ auctus amplifica
tuſqʒ fuerit:erit aliqñ ptāte ⁊ libra pari cū igni:eoqʒ po
terit maiorē etiam num aſſeq ſi augeat̃ identidē: ſed ⁊
iſinito maiorē:ſi iſinita mā adſit:de qua fieri poſſit ad/
iectio.Quid igr iumat:Dicitantem:vbi gra:ignis valē/
tioreꝫ eſſe q̃ aeris tantūdem.Si repenſari pōt iſirmi/
tas nūero.Sit.n.gncuplo ſit decuplo valētia ignis ma
ior:neceſſe eſt eni finitis vtiqʒ illis corpib°: ſuperantię
numerus aliqs ɔſtimat̃.Sed ſi magnitudinē aeris cen
ties aut millies auxero:nōne poteſtati ignis poteſtateꝫ
aeris parē effecero:Maiorē ſi decies millies auxero:ē
lōge maiorē:ſi centies millies.Si q̃ iſinitus ɔcedit̃:nō/
ne ſupra oēm mēſurā pportiōis eē ɔcedit̃:ita vt finitū
ignē vis aeris iſiniti:quēadmodū diximus obruat. Opʒ
eni eq̃tas eē ɔtiaꝝ reꝝ ptātes ac vires:ſi ſeruari ɔpoſi
ta volum°.Ex his pʒ ex iſinito vno:finitis cęteris:nō poſ
43 ſe dici ɔpoſitū iſinitū.℄ Ex plurib° q̃ʒ coalitū aut ɔpo
ſitū eſſe min° pōt. Naʒ q cęteris ſingula locū reliquāt:
ſi oēm locuꝫ amplectunt̃ ⁊ occupāt ſingula: Atqʒ q̃ rō/
nē pauloante oblitus ſum afferre:tūc quū de vno age/
bat̃.Si.n.infinitū vnū in cōpoſitionē vllius acceſſerit:
vbi nam elnta reliqua collocabis:Qr igit nequeat cor/
pus compoſitū vllum iſinitū haberi:ex his vt arbitror
44 plane oſtenſum eſt.℄ Qr vo neqʒ ſimplex quoqʒ hūc
in modum edisces.Si ſimplex eſſet aliqđ infinitū: illđ
aut elementū eſſet: vt ignis aqua:aut nā altera:qualem
Anaximander ambigentē igni ⁊ aquę atqʒ ancipitē aſ
ſerebat.At is qdem meherule optima rōne vt iudica
uiſſe:nullum ex elemētis infinitū eſſe debere:ne reliqe
reb° pꝫ magnitudine viriū ſuaꝝ obliterationeꝫ ⁊ abo
litionem vi ferrent: ſunt.n.mutuę in elementis diſſiden/

a Ariſt. vbba q̃ huic loco vi. dēt: hęc ſūt. ſi dr ẽ ſʒ accñs eſt iſinitū ⁊c. vbi Thę. cęteriqʒ greci ex/ poſitores verbū illud ſm accñs ad Ar. poſitū eē exiſt ⁊ accñs cōpu nūqʒ volūt ſi in loco pbari iſinitū nō eſſe accñs. Sim. but° ē ſnię q Ariſt. nūc qʒ pbę iſinitū nō eē ſubam. aut .n. dupliciter qđ imaginari iſinitū eſſe ſubaʒ. alterū qdē nō p ſe ea rōne vt idē ſit eē iſinitū ⁊ ſubaʒ: hocqʒ eſt vo rōne ꝓbauit. alter vo nō per accñs. ea rōe vt accidat iſinito eē ſubaʒ quēadmodū accidit iuiſibi vt vox ſit. qđ nūc Ariſt. refellit quāſ ex pōnē vt Alū. velle vnitatis q̄ vīe rōe adducuntur vt ab aliuccpoſitorib° differētiaʒ narrat iſte: qr nō dū Ariſt. vt pcrmiſiſſe ad oñdendū iſinitū nō eſſe ac. ſūa. cū ſtatī alia ēt afferat argumēta q/ bus pbat iſinitū ſubam nō eſſe. ea addepet vbi ſic ait ſm ſ accñs ē iſinitū ⁊c. oñdit iſinitū accidens nō eē. q ſi idē faceret: bis eadē cēne repetita qđ vi incongruum.

a Themiſti⸗
us ſo grece
ὁ μὲν ἀὴρ
ψυχρὸς
τὸ δ᾽ ὕ⸗
δωρ ὑγρὸν
et h̄ eſt aer q
dē frigidꝰ aq
ūo humida ⁊ h̄
idē hȝ Ariſ.
qđ ſiaduer⸗
tēs Simp.di⸗
xit h̄ in loco
Ariſ. rōnē tū
mō ꝯtrariā ē
in q̄litatibꝰ re
piē hūiſſe/ob
quā ſolā h̄ eſt
viſus exēplo:
nullo hūo re
ſpectu illiꝰ cu
ius cēnt hę q̄
litates.pōt.vt
forſitā aīt ipſe
ex erro: libra
rio᷑ ita ſcri⸗
ptū eē:ſed tū
q̄dā q aſſerāt
Ariſ.viſuȝ ui
rōne: ui exē⸗
plo ēt Anaxi⸗
eiꝰ q̄s ea ſūa
eē ą ab Ariſ.
referuntur.

tiçaer a humecta eſt nā:huōr gelida:ignis feruida. Si
q̄ vnū ex illis īfinitum poſuiſſet:videbat reliq̄ ſtati de⸗
letum ⁊ aſſumptū iri. Eſt.n.nā cōpertū vt imbecilliora
pauciora q̄ ab opulētiorībꝰ ⁊ valētiorībꝰ obteranť. Eo
nāȝ alterā ſtatuit īfinitā:vnde ⁊ elnta:⁊ reliq̄ deriuaret
45 atq̄ deduceret. ℂ Uer̄ q̄uū duplex ſit in ea re qđ:ꝑor
ſit ne vſpiā talis nā aliq̄ ꝑter elnta:altera ſi ſit:an eē vi⸗
deať īfinita:vtemur cōi rōne:qua neq̄ elntū vllū:neq̄
ꝑter elnta qc̄q̄ eſſe demonſtrabiť īfinitum. Primū do⸗
cebimur nullam poſſe eſſe nām ꝑter ea q̄ nūcupanť ele⸗
mēta. In id.n.diſſoluūť res ex quo ſūt factę:nā orta de
terra reuertunť in terrā:genita de celo redeūt rurſus in
celum:quēadmodū in tragedia caniť. Cur igiť nō vide⸗
mus res in tale aliqđ vllas diſſolui:qđ neq̄ ignis:neq̄
46 aer:neq̄ aq̄:neq̄ terra ſit. ℂ Porro vnū ſubijcere ele⸗
mētū aliqđ e q̄tuor illis aut diuerſum a q̄tuor:ſiue fini⸗
tū id ſiue īfinitū ꝯſtituat:hoīs eſt par̄ ſcij ne delirantis
dicaf.b ℂ Quēadmodū viſuȝ Heraclito eſt:q ꝑn̄ vnū
atq̄ elntū vnū ignē aſſeruit:reliq̄ ab igni originē ſume⸗
re. Inde nos illic ꝑinde ac peritur9 incōminatus ē de
flagratur̄ q̄ndq̄ orbē:vt huic.ſ.oia redeāt:vū ꝑfecta de
47 riuataq̄ fuerit. ℂ Uer̄ Heraclitus eadē rōne q̄ Ana⸗
ximander fundamenta gnōnis ſuſtuliſſe deprehendiť.
Quū.n.iter media illa Anaximandri nā nō ſit ꝑticeps
diſſidētię alicuius cum q̄tuor elntis:ꝑfecto neq̄ ipſa in
vllum illor̄:neq̄ in ipſaȝ illa ꝯuerti mutariq̄ poterūt.
Ita de ea neq̄ q̄tuor illa corpora:neq̄ aliud q̄dpiam
ꝑficiſceť:qđ q̄dē huic illiꝰ placito repugnantiſſimū eſt.
Qđ(ſi dijs placet)opꝰ eſt ide rer̄ ſemina ⁊ elnta dece⸗
dere:cur igř itroducta eſt:quū ſit gn̄andis rebꝰ proſus

b εἰ δ᾽ ἕτοι
χεῖον ὂν
σῶμα ὄν
ἤδη κατ᾽
ἐνέργειαν
τοῦτο ἄτο
πον εἶναι
φημί. hec ꝓ
ba omiſiſſe
vi lanuꝰ iter⸗
pres ą in gre
cis tū codici⸗
bꝰ hñtur. q̄z
ſenſus is eſt/
vnū ſi elemē
tū dico quod
corpꝰ ut iam
actu h̄ n̄āq̄
abſurdū eſſe
affirmo.

inutilis. Heracliti ꝟo ignis ſeu qđlubet elntum aliđ actu
corp⸗ um:ſi rebus ſubijciaf:hēbit q̄dem ꝑculdubio ali
quā intra ſe diſſidentiā:vū poſſit in ꝯtriam quoq̄ nām
abire. Sed nihilo leuiꝰ tū q̄ Anaximāder errauit. Nā
aut diſſidentiā illā in abitione ⁊ ꝯuerſiōe ſeruabit:hoc
eſt:ſi ignē eſſe ſtatuerit:aut caliditatē ſecū in nām ꝯtriā
ferret:in quā verteť:qđ fieri nō pōt:aut corrupta calidi
tate frigiditatē aſſumet:quo facto ſtati deſinet ignis eē:
at ſi fuiſſet ꝑn̄ elntūq̄ remāſiſſet nec fuiſſet corruptū.
Preterea quę nā nō obſtat:cū aerē quoq̄ dicamꝰ eē hō
elntum:quū ſili mō poſſit aer in ignē conuerti. ℂ Sȝ
dixerit q̄ſpiam nos q mām carere ꝯtrijs affirmamꝰ:eaſ
dem anguſtias icurſuros:in quas vř Anaximander ici⸗
derit:at nōne plurimū differūt illę aſſertiōes:quar̄ alte
ra elntum ipm atq̄ ꝑn̄ ꝯuerti ⁊ ꝑmutari ꝯcedit:altera
nō ipſam mutari mām:ſȝ in ea recipi mutationes rerū
oium defendit:Nā mutari aliqđ qđ ꝯrio vacet nā non
ſinit. Cōtraria ręr mutatiōes in mā ꝯrias recipi quid
ꝓhibet: Nos itaq̄ q ſentimus rebꝰ genitis vnā ſubeē
mām:ꝑn̄ icorruptū ⁊ imortale ſeruamꝰ. Hi ꝟo q vnū
ſubijciunt elntum nulla rōne pñt illud ab īteritu ⁊ cor⸗
ruptione defendere. Atq̄ hęc velut eē mām dicta ſint
hactenus. Redeundū nunc eſt ad id:vū obambulauit

c In latinis
codicibꝰ locꝰ
hic mēdo nō
caret i grecis
enī ſcribi h̄
pacto. νῦν
γὰρ εἴτι
τοιοῦτον
ἄπειρον
ζητοῦμεν.
h̄ ē.nūc.n.ſi
tale aliqđ īfi⸗
nitū ſit querī
mus.

48 oro. ℂ Intētio erat nullū corpꝰ eē poſſe īfinitū. Id ita
neceſſarijs rebꝰ addiciť oibus rebꝰ ꝑeamendū eſt locor̄
īſtinctum.n.a nā eſt:vt oē corpꝰ ſenſile qđ ſit tum ortus
tum īteritus ꝑticeps(deᶜ motu.n.in pū dicāť)aliquo
in loco ſit:ꝑinde ſiꝰ eſt ſingulis addictus locꝰ a nā:idēq̄
tum toti:tū ꝑtibus iunctus aſſignatuſq̄ eſt. Exēpli gr̄a.
Toti terrę idē ⁊ glebę. Toti igni idē ⁊ ſcintillę. Non q
eadē ex equata q̄ moles ſit vtrūq̄ cōplectens:ſȝ q quē
admodū ipſi toti ſupnus aut īferꝰ peculiaris eſt locus:
ſit itez peculiaris ⁊ ꝑtibꝰ. Hęc quū ita ſint:ſi corpꝰ vllū
īfinitū hēatur aut ex ꝑtibꝰ ꝯſīlibꝰ cōſtabit:⁊ generis ſo⸗
cietate ꝯiunctis:aut ex diſſīlibus:hoc eſt mēbris genere

⁊ nā diſtantibꝰ:hęc.n.ſunt q̄ tum Homogeneū tū Hete
rogeneū vocāt. Si Homogeneū ⁊ locus quoq̄ cenſebi
tur eodē iure totiꝰ ⁊ partium:⁊ qđ mexie ſequēs eſt q̄ꝫ
īfinitus totius ⁊ ꝑtium. At ꝑs erit ne imobilis an ꝯtra:
Non mobilis:cur.n.ſurſum potius q̄ deorſuȝ feraf:ſi
tū ꝯcedēdum eſt illis:ſūmū ⁊ imum aliqđ ſtatui poſſe
in īfinito. Eſt.n.locus ois īfinito peculiaris ⁊ debitus:ſȝ
nullus peculiariſſimꝰ. Mouebiť ne itaq̄ pars ad loca
ſimul oia ⁊ ſimul occupauerit oia:an vndiq̄ ꝑ vim agi
tata ⁊ cōuulſa vagabiť: Sȝ ⁊ quo pacto ſiſtetur geſcere
ne ſemel ipulſa: Nec.n.tūȝ demū vi poſſe geſcere quū
ꝓprium locū attigerit. Nam ⁊ is quem reliquit fuerat
proprius. Moueri itaq̄ ꝑtes īfiniti nō pñt. Nam īfini
tum eſſe q̄cq̄ ⁊ moueri:vel Meliſſus ipſe deſperauit
poſſe:q̄uis nō recte illđ qđ oi motus īfinito eripiebā
tur:quum tū alterari id potuiſſe videreť. Dices moue⸗
ri īfinitū vniuerſum eo mō quo globus q eodem in lo⸗
co manēs:ꝑ partes obit qđ orbe vniuerſo non pōt:ſȝ ſi
hoc eſſet ver̄:ſequereť id ꝑmū:vt q: totū homogeneū
ſit:ꝑtes quoq̄ ſingulę circulo mouerenť. At hoc nō cer
nit:cum ꝯ potius tum aquatum terra e regione differ⸗
ri atq̄ recta non circulo videanť. Preterea ſi circūuol⸗
uatur eſſe finitum oportebit:vtpote quod figurā nan⸗
ciſcereť ⁊ formā. Erit itaq̄ cuȝ pars tum totū imobile.
Ego ꝟo nō hoc dico q: queſcere īfinitū nō minus ipoſ
ſibile arbitror q̄ moueri. Quēadmodum.n. ad vnum
moueri locū neq̄q̄ ſinguli ęque ꝓprij accōmodatiq̄
ſunt:ita neq̄ in vno pōt loco ꝯſiſtere:q: nullus eſt ma⸗
xime peculiaris ⁊ ꝓprius. Sed ꝯcedamus queſcere to
tum īfinitum ⁊ ꝑtes:erit igř cōmentitia quędā res mo⸗
tus nō ꝑſpicua non oibus nota:poſtremo quę nullā ex
poſitionem aut cōmentationē expoſtulet:niſi forte ad
res imobiles cognoſcendas definitiōe motus aliq̄ opꝰ
49 eſſe putauerint. ℂ Porro ſi īfinitum qđ eſt Heteroge
neum ſit.i.ex partibꝰ ſpecie ⁊ natura diſſimili corpora⸗
tum:erit igitur tum cōpoſitū ⁊ cōcretum ex pluribꝰ:nā
attactu ꝯgeſtuq̄ ⁊ cōmiſtione ꝑtium ſola vnū:quo eue⸗
nit vt nullus naturalis locus poſſit īfinito tribui:ſȝ ſin⸗
gulis gn̄ibꝰ ſinguli tribuendi:ex q̄bus illud ꝯſtet tanq̄
ex ꝑtibus totuȝ:ita motus nō in toto poterit:ſed in illis
ꝑtibus ꝯſpici. Sed attende obſecro:quę ſequanť. Par⸗
tes illę quę diuortio generis diſcrepant aut finitę nūero
aliquo aut īfinitę ſtatuenť. Si finitę:aut imenſam ⁊ īfi⸗
nitam vnā pluresue dabiſ:aut finitas oēs vt nūero ita
⁊ modo:quor̄ vtrūq̄ abſurdiſſimum eſt:hoc q: ex ꝑti⸗
bus finitis īfinita moles oriri:nō pōt:illđ qđ pars ea q̄
imenſa īfinitaq̄ poniť depopulabiť ⁊ obruet cęteras.
Ita fiet vt eaſdem rōnes quas ſupra attulimus repete
re iter̄ ⁊ afferre poſſimꝰ. Propterea elntum nullaȝ vt
ignis vt terra pōt effici miſtione aliq̄ īfinitū. Eſt.n.defi⸗
nitus his locus:neq̄ ſūt oēs idonei accōmodatiue:ſed
ſupnus igni īferꝰ terrę tribuiť. Quapꝑ nullus cor̄ qui
Phyſice ſūt locuti ignē aut terrā arbitratus eſt eē īfini⸗
ta:ſed aut aquā aut aerē potiꝰ:q: loci ignis ⁊ terrę ma
nifeſtiſſime noſcebanť:hor̄ erant lateriores ⁊ q vtriq̄
nāę tanq̄ ambigerēt. Dices ꝑtes īfiniti eius qđ Hetero
geneū ſit eſſe nūero īfinitas. Loci ergo illar̄ erūt hebe
banturq̄ īfiniti. Qđ ſine vlla ꝯtrouerſia ꝑtinus reſpō⸗
endum eſt. Sūt.n.⁊ loci ⁊ locor̄ differentię finitę. Nā
ſupernū īfernū dextrum ſiniſtrum anterius poſterius
quę diſcrimina loci ſunt:ſerio ꝯtinenť. Finita igiť nūe⸗
ro erūt ⁊ elnta quum nullus locus poſſit pluribꝰ elntis
ꝯpetere. Non.n.differūt ſpecie ea quibꝰ vnus idemq̄
locus naturalis ac ꝓpriꝰ ſitaut cū Democrito ſentiēdū
affirmādūq̄ eſt:fieri poſſe:vt motus ois ſit ſpe ſilis:vt

ſimilia ſint elnta: vt i ſecabilibus idiuiduiſqȝ corporibus
idē ſit g τ vniuerſo loc⁹. Atqȝ hęc atomis ipſa ſuſtinet:
quę ſi p formam finita ſunt τ magnitudine nūero: quo
pacto id qd̄ ex his ↄſtabit poterit eſſe iſinitum: Cū vo
ex eo φ finita ſunt loca: corpa quoqȝ finita eſſe oporte-
at: qs eſt g non aiaduertat: Nam corpa coęquant τ cō-
ſentanea locis ſunt. Non. n. locus vllus eſt maior corpe
qd̄ continet in loco. Et ſi maior eſt locus: non erit igitur
corpus qd̄ recipit infinitum. Neqȝ corpus ẓ maius eſt
φ̄ quātus eſt locus. Si. n. excederet locū: aut reciperet
in vacuo aut nuſφ̄ eſſet: quoꝝ alterꝝ paulopoſt demon
ſtrabimus falſum eē. Alterꝝ in ipſo ſtatim limine appa
ret φ̄ ſit ridiculoſum: nihil. n. abſqȝ loco aut moueri po
50 teſt aut quieſcere. ¶ At vo Anaxagoras ſubabſurdaꝫ
cōmentus eſt cām: cur imenſum illud τ miſcellaneum
chaos imobile eſſe voluerit: Dicebat. n. qꝛ ↄtineri a nul
lo poſſet qd̄ infinitum eſſet: ſed fulciri atqȝ inniti ſeipſo
τ tanφ̄ ſua vi librare ſeſe atqȝ ſuſpendere oporteret: ge
tem illi atqȝ imobilitatē accidere ita volēte τ tribuente
nā. Cęterꝝ hoc non recte dictum eſt. Non. n. eo loci in q̄
quęqȝ res eſt: ſemper nālis eſt quies: pōt inuita: pōt vi
ↄtineri eo loco in quo nāliter nō qeſcat: vt lapis e palo
tectoue pendens. Fulctio aūt illa innixus argumētū eſt
violētę quietis: potiuſφ̄ nālis: vtpote quę carētiaꝫ atqȝ
egentiā loci ſignificent: in quo motus ↄtinui exerceriqȝ
poſſit. Plane nuφ̄ docuit Anaxagoras: vtrū ſi locus eſ-
ſet: qeſcere infinitū nihilominus oporteret eo mō: quo
51 ea quę in naturali loco qeſcunt. ¶ Jccirco. n. terram nā
ſua imotam dicimus atqȝ pigram: qꝛ ſi adeſſet etiā euo
landi euagandiqȝ locus: nihilo tn̄ magis illa moueret.
Ea rōne tellus nā hꝫ: vt in imo ſedeat ſemp qeſcatqȝ.
Quobrem ſi cui iſinita dicat: eo modo quo nūc medio
ſpatij poſita: nō iō qeſcat necē eſt: qꝛ iſinita cū ſit ſemet-
ipſa fulciat: aut qꝛ ſibi ipſa nitat: aut in ſeipſam ↄſiſtat:
ſed qꝛ habeat a nā: vt grauitate ſua mediā regionē obti
neat. Reddēda igr̄ aſciſcendaqȝ eſt rō aliq̄ nālis: cur i-
finitū illud quiete tā iexorabili ſempiternaqȝ torpeat.
Nam ea quā reddit Anaxagoras ab ipſa mole non ab
52 ipſa re ſumpta eſt. ¶ Nam quideꝫ mehercule reſpon
derit de ptibus iſiniti: Utꝝ illę quoqȝ ipſę ſe fulciāt:
τ qd̄ ſequēs eſt agāt imobiles: Ↄ neqȝ ipſe qdē Anaxa-
goras diceret. An vo qꝛ finita ſit ptiū magnitudo: mo-
ueri poterūt ptes: totū moueri nō poterit. At ſi hoc fue
rit: corp⁹ iſinitum imobilitatē illam nāliter nō hēat. Si
eni homogeneū eſt: ptes quoqȝ eodē modo quo totū
eē imobiles oportebit. Quapp vt totū in toto ē: ita ptes
in ptib⁹ eē neceſſe erit. Et ſi hoc accidit toti a mole ipſa
non a nā: idem ptib⁹ ſingulis ſuis cuiqȝ molib⁹ accidet
non ipſa nā. Qꝛ ſi non vi vlla neceſſitateue: ſꝫ ex nā hꝫ:
vt in ſeipſo ſit totum: vtqȝ ſibi ipſi ſit locus: cur nō ideꝫ
ↄueniat ptib⁹: ſunt eni loca ſpecie eadem toti⁹, τ ptium
totius ignis τ ſcintillę idem. toti⁹ aquę τ cyathi idē. Si
igr̄ iſiniti locus eſt recipi itra ſeipm τ ↄſiſtere: neqȝ mo
uet totum: neqȝ ptes igr̄ mouebunt. Js itaqȝ g hunc in
modū ſentit: motum ↄque tollit atqȝ illi faciūt: quos ini
53 tio retulimus vniuerſum imobile poſuiſſe. ¶ Sed τ
nullo pacto fieri pōt: vt corp⁹ ſit vllum iſinitū. Si. n. oē
corp⁹ ſenſile aut graue eſt aut leue: τ ex natꝫ quęqȝ q̄li
tatū niſu in ꝓpria deferunt loca: corp⁹ iſinitū neqȝ gra
ue pōt eē nec leue: nullū vtiqȝ locū aſſignare iſinito po-
terim⁹. Nēpe aut totū erit graue: atqȝ ita iſ loco iſerno
ↄſtituet: ſupnus erit ſupuacu⁹: aut totū erit leue: atqȝ ita
ſupnū locū occupabit: iſern⁹ ſupfluet: aut dimidiū erit
graue τ dimidiū leue. Sꝫ q̄ rōne ſortiet̄ iſinitū di
54 midietatis. ¶ Deide ſi ps ſūmo: ps imo loco ponat:

nōne ſtati terminabit ↄcludetqȝ circūſcriptione illa
locoꝝ: Nā ſūmū τ imum ſūt noia terminoꝝ. Jam ſi in
loco ſit iſinitū: quā loci diſę ſint ſupnū iſernū anteri⁹ po
ſteri⁹ dextꝝ ſiniſtꝝ: ne ciuꝫ eēt eadē mōſtrare in iſinito
diſcriminat diſcrimīa illa ad res finitas ptinēt. Neqȝ
putādū eſt diſas ſex locoꝝ q̄s mō dixim⁹: ex habitu τ
relatōe tm̄ noſtra ↄſtitui: nā vt īfra docebit. Duplex hꝫ
gen⁹ illaꝝ: alterꝝ creant τ pēdēt a nobis: alterꝝ īſtituunt
ab ipſa nā. Si aūt in loco eēt aliquo infinitū: oporteret
diſas illas ſpectare in iſinito q̄ ab ipſa nā nō q̄ a noſtra
55 iſtitutione aut rāſione penderēt. ¶ His illō adijcit: ſi
iſinitus eē locus nō pōt: oē aūt corp⁹ in loco eſt: nō poſ-
ſe corp⁹ eſſe vllū iſinitū. n. vo p̄ᵐ eſt: eſt ꝫ τ ↄñs. Cęterū
eſſe in loco idē eſt ac ſi eē in aliquo loco dicam⁹. Naꝫ ſi
in nullo loco res eēt: neqȝ in loco oino eē poſſe videret:
quēadmodū neqȝ eē q̄titas poſſꝫ: ſi neqȝ pedalis neqȝ
bipedalis neqȝ alteri⁹ vllius foꝛę repirēt. Si ergo i ali-
quo loco ↄceſſeris iſinitū eē: erit nimiꝝ aut in ſupno aut
in iſerno aut vbicūqȝ alibi collocatū. Qd̄ nos ſup⁹ nullo
56 modo eē poſſe ꝓbanim⁹. ¶ Ex his liquet nō poſſe hūi
corp⁹ vllū actu iſinitū. Plane ēt abſurda ſūt illa: q̄ ſuſci
piēda ſunt his: q per oia tollunt iſinitū de reb⁹: q̄uiſqȝ
ſupra de hoc nō nihil ſit dictū. Denuo tn̄ illa eadē ſꝫ ſu-
ſius repetent. Nā τ initiū tpis τ finē atqȝ iteritū mūdi
ↄſtituūt. Qd̄ g dicit: nil aliud dicit φ̄ tūc fuiſſe tps quū
nō erat tps. Quicqd. n. fuit in tpe fuit: τ hęc vba ſemel ali-
qn̄: tūc τ reliq̄ id gen⁹ tpis admonēt: tps appellāt: de tē
pore ꝓdicant. Cōfeſſum eſt ēt apud phos motū eē ppe
tuum ꝑenneqȝ: neqȝ fine vllo aut exordio ſꝫ proꝛſus an
te retroqȝ ↄternū: motū aūt comitatū tpis fluet. Atqȝ
hoc p̄ᵐ ex opinione illa ↄſequitur: q̄ iſinitū excludit. Alte
rū eſt illō incōmodū: qd̄ de ↄtinui diuiſiōe quā tollūt: τ
nūeri multiplicatiōe iſinita ſupius idux̄imus. Qꝛ ſi cę-
ox eſt illa ſnia: q̄ neqȝ eſſe neqȝ nō eē iſinitum affirmat:
opus eſt volētib⁹ diſcere ad explicationē noſtrā atqȝ i-
terꝑtationē attendere. ¶ Palā eſt igr̄ id qd̄ dr̄ iſinituꝫ
mō quodā hēri: alio nō hēri actu nō eſſe: eſſe po⁹. Quā
diſtinctionē qꝛ nobis ſępiſſime iductā meminim⁹: non
eſt cur explanandū hoc loco putemus. Quobrē ſi ex au-
ctione numeroꝝ τ tpis: ex diuiſiōe magnitudinis nečio
iſinitū eſſe colligit: quū priores rōnes actu eſſe illud nō
ſinant: reliquū eſt vt ptāte eſſe dicamus. Ac ↄtinui qdē
corporis ſectio ſi in infinitum extrahit (nā inſectiles li-
neę facile confutantur) erit hoc quidē modo poteſtate
aliquid non actu infinitū. Qui. n. iſinitam actu ſectionē
inducit: compoſitionē ex infinitis actu conſtituit. Nam
in quot diuidi ſecariqȝ continuum poteſt: ex totidē vi-
detur eſſe compoſitum. Jd vo quod ex infinitis cōſtat
ſit mole τ magnitudine iſinita: quod nos paulo ante de-
57 ſtruximus. ¶ Quum vo dicimus eſſe aliquid potētia
infinitum: nō ita loquimur vt ſolemus de ęre quod po-
tentia ſtatuam dicimus: qꝛ futurum ſit aliquando ſta-
tua. Jn ęre. n. τ ſtatua quum primum aduenit actus: po
teſtas extinguitur: qꝛ id quod eſt permutatum in ſtatuā
nullaꝫ amplius facultatē gerit: vt fiat denuo ſtatua: ha-
bet. n. reſpōſum in his relationēqȝ poteſtas ad actum:
vnde efficit vt poteſtas illa ꝑuenire ad eū actū poſſit:
quo riſum habebat referebaturqȝ. Nō ſic in iſinito: ſꝫ
idē eſt poteſtas actuſqȝ iſinito qua infinitū eſt: qꝛ actus
τ ꝑfectio infiniti qua infinitū eſt: in eo habet: quod eſt
plus cōtinue poſſe. Si. n. alium actum poteſtas illa in-
finiti deſideraret perinde ac ſtatum formam τ ſpeciē:
nihil aliud videret φ̄ finem deſiderare. Jd aūt eſt cor-
ruptionem ſuam τ interitum petere: quod fieri nō po-
teſt. Omnis ſiqdē actus conſeruare ſubiectum ſuū dꝫ

⁊ quẽadmodũ pfectio rei mobilis in eo qđ mobilis ſer uat poteſtatẽ ſm quã res adhuc poſſit moueri:ita act⁹ ⁊ pfectio ĩfiniti in eo eſt:vt alteri⁹ ſp poſſit. Qꝛ ſi ea poteſtas tolleret᷑:tolleret᷑ ẽt eſſentia ĩfiniti. Sicut.n. ea quẽ tũc ſolũ ſũt:quũ fiũt geruntur ꝙ:ſi deſinãt geri:eẽ etiã deſinũt:vt ludi/vt dies/vt tps/vt flãma:ita ea ꝙ tũc ſolum ſũt:quũ in ptãte ſunt:ſi poteſtatẽ amittãt:amittũt eſſentiã. Sigꝫ ꝟo eiuſmodi aliq̃ poteſtates in ſectione magnitudinũ ĩfinita q̃tas ꝙ referat᷑ ⁊ iſtituat᷑ ad actũ: reperiat illã anteq̃ accepta ſit ſectio. Tũc.n. quẽadmodũ ęs ptãte ſtatua ẽ anteq̃ fingat᷑ fundatur ue:ita q̃uis magnitudo anteq̃ diuidat᷑ venire ad actũ diuiſiõis ei⁹ põt:quę in ĩfinitũ eſt abitura. Cęter̃ diia ea:ꝙ q̃q̃ diuidi in ĩfinitũ magnitudies ptẽ:nõ tñ pñt eẽ actu in ĩfinitũ diuiſę:nã alter̃ ĩpoſſibile ⁊ a ſeipſo euertit᷑. Naꝫ ſi diuiſę nõ ſũt:neqꝫ igit᷑ in ĩfinitũ. Qui.n. ꝯfici diuiſio potuit. Alter̃ eſt poſſibile in ĩfinitũ magnitudies diuidi: quũ id qđ reſtat ſecari ſemp ⁊ diuidi in infinitũ poſſit.

58 ¶ Uniuerſaꝫ itaqꝫ coactãqꝫ pfectionẽ abſolõnẽqꝫ ĩfiniti nemo regrat. Eo mõ quo domus lecti bidẽtis. Sꝫ quẽadmodũ dici ſolet ludos quũ ꝯdant᷑ actu adeſſe ⁊ diem ⁊ tps:ita de ĩfinito dõm ſentiendũqꝫ eſt. Nã neqꝫ olympica certamina momẽto pſoluũt᷑:neqꝫ dies ſil᷑ totus pterit:ſꝫ vtrũqꝫ ſucceſſione ptiũ labit᷑:ita ⁊ ĩfinitam diuiſionẽ pbãdũ:neqꝫ ſil᷑ extare totã neqꝫ abſolui ſumptitariqꝫ vniuerſam poſſe:ſꝫ ptib⁹:qꝛ ſp aliqd obiter reſtat magnitudis diuidandę. Plane tps ⁊ diuiſio ĩfinita vident᷑ eẽ q̃ ſimillima:tũ in eo ꝙ vtrũqꝫ tunc ſolũ eſt quũ fit:tum in eo ꝙ nõ ſil᷑ totũ:ſed ſucceſſione ptiũ extitit. Sed ⁊ filis quoqꝫ hacten⁹ in vtroqꝫ ĩfinitas eſt:ꝙ aliud atqꝫ aliud ꝯtinue capit᷑:atqꝫ illud finitũ terminatũqꝫ eſt. Differũt in eo:ꝙ pars tpis ꝯtinuo vt orta ẽ perit:qꝛ oẽ pteritũ ſimulatqꝫ pteritũ eſt aboleſcit euaneſcitqꝫ. Ea ꝟo ps quę eſt deſecta diuidẽdo:pmãet ⁊ ſupſtes eſt. Cęter̃ neqꝫ tps gñandis reb⁹ neqꝫ magnitudo diuidandis põt deficere.

59 ¶ Non eſt aũt ignorãdũ nõ ſolũ in diuiſiõe:ſed ẽt in adiectione infinitudinẽ ꝯſpici. Nã ſi q̃tũ deſinita magnitudine demeris tantũdeꝫ adieceris alteri:quẽadmodũ exibit ĩ ĩfinitũ ademptio:ita exibit in ĩfinitũ adiectio:ita vt ſectioni adiectio q̃ſi ex altera pte rñdeat vt qcqd hinc eſt deraſum:illinc collatum atqꝫ appoſitũ videat᷑. Nec tñ ois ſectio adiectioqꝫ põt eẽ ĩfinita. Nam [a] ſi ſemp ęq̃les portiones magnitudis deſeces:aliqñ vniuerſaꝫ exhauries. Quapp ſecandę ſũt res vt in ĩfinitũ abeant:eadẽ pportiõe nõ eadẽ magnitudine ptiũ explorata. Si.n. acceptam q̃titatẽ p⁹ dimidiaueris:atqꝫ ſubide in dimidia alia diſſecueris: id qđ reliquũ fuerit:eandẽ pportionẽ nõ magnitudinẽ ſeruare videberis:quo fit vt nũq̃ defutura ſit mã ſectiõi:pindeqꝫ neqꝫ adiectioni.

60 ¶ Infinitudo igr̃ ieſt ĩ vtriſqꝫ potẽtia:ſed differũt. Nam [b] ꝙ ſecat:põt quãtalibet magnitudine minorẽ magnitudinẽ facere. Qui ꝟo adiecit non põt quãtalibet magnitudie maiorẽ oñdere. Nihil enĩ eſt maius celo:ſꝫ tantã põt ꝯficere:quãta põt ex diuiſione obuerſaria rñdenteqꝫ colligi. Nã ſi q̃libet magnitudine liceret maiorẽ accipe:foret corp⁹ aliqđ actu ĩfinitũ:q̃le ſit Phyſici gdã arbitrati ſũt eẽ. Qꝛ quũ corpus ĩfinitũ eẽ nõ poſſit:neqꝫ poterit quoqꝫ vllũ ex adiectiõe ĩfinitum ꝯſtitui. Proīſus ĩfinita põt eẽ adiectio:

61 ſicut ⁊ ſectio ĩfinita. Infinitũ ꝟo ex adiectione corp⁹ eẽ nõ põt. Ea rõne Plato duo ĩfinita inuexit: magnum ⁊ paruũ:quor̃ alter̃ adiectiõi:alter̃ ſectiõi aſſimilauit: atqꝫ illis noib⁹ ceu p ęnigma duas illas res nobis ſignificauit. Uerũtñ duo quũ ſtatuiſſent: neutro vſus eſt in aſſignatiõe ꝑn⁹. Sũt.n. nũeri penes illũ ꝑn⁹ ĩ gb⁹ neqꝫ diuidẽtib⁹ neqꝫ adiiciẽtib⁹ ꝯtingit ĩfinitas. Nõ diuidẽtib⁹:qꝛ ad vnitatẽ ſolui ꝯſiſtant. Non adiiciẽtib⁹:quũ ille ad denariũ vſqꝫ nũeros augeri nõ vlteri⁹ putet:indeqꝫ ceu ĩ orbẽ alternãdo reciprocat᷑ iteratiqꝫ circulo.

62 Quod ſi recte dicim⁹:⁊ ĩfinitũ ex ingi penniqꝫ corpor̃ diuiſione ⁊ exhauſtione pſpicit᷑:liqdo appet aliud eẽ ĩfinitũ q̃ vt nõnulli opinant᷑. Qui ĩfinitũ id putãt ex̃ qđ capi nihil põt. Nos ꝯ ĩfinitũ eẽ defendimus ex̃ qđ ſp capi aliqd põt. Atteſtat᷑ nobis ea ꝯſuetudo:q̃ ſolet eos annulos ĩfinitos vocare: q palliã fundãue nõ hñt:q̃ſi in his ſp capi aliqd ex̃ queat: atqꝫ in hoc vident᷑ eẽ ſimillimi ĩfinito. Differũt ꝟo:qꝛ ĩfinitũ vtrũqꝫ exigit:⁊ vti ſp aliqd ex̃ apprehẽdi poſſit: ⁊ vti nũq̃ idẽ repetat᷑ recurratue:id qđ ãnuli ⁊ globi nõ hñt. Eadẽ rõne neqꝫ numeros ĩfinitos dicem⁹:ſi vt

63 igr Plato a denario q̃ſi reſiliũt atqꝫ reciprocãt. ¶ Si itaqꝫ licet ĩfinitũ deſcribere:ĩfinitũ id erit:cui⁹ ſm accęptã q̃titatẽ aliqd ſp extra licebit apprehẽdere. Quãtitas aũt alia magnitudo eſt:alia nũeri. In vtriſqꝫ cõpit᷑ ĩfinitas:qꝛ ſemp ⁊ numer̃ maiorẽ ⁊ diuiſionẽ vlteriorẽ licet extrahere. Ideo ꝟo in ea finitione adiecimus ſm q̃titatẽ accęptã:qꝛ mehercle ſm ſpẽm ꝯtinuũ ĩ diuiſione ĩfinitũ nõ eſt:ſꝫ finitũ:q̃uiſqꝫ nõ eadẽ ſit ꝯtinue q̃titas:eſt tñ ſemp eadẽ ſpẽs diuiſioni ſubiecta. Nam ⁊ id qđ eſt deſectũ:⁊ id a quo deſecat᷑: vtrũqꝫ ſemp eſt linea aut ſupficies aut corp⁹. ¶ Eſt itaqꝫ vt diximus ĩfinitũ hoc:id ꝟo cui⁹ nihil extra licet prendere:pfectũ potius atqꝫ totũ:nõ infinitũ eſt dicẽdũ. Ita.n. definimus totũ vt ſit id a quo nihil abeſt eor̃:quę ad ppriã pfectionẽ abſolutamqꝫ plenitudinẽ requirant᷑: vt arcã:vt hoiẽ: tunc enĩ demũ ea dicimus tota:quũ nihil deeſt abeſtqꝫ formę. Porro id qđ ĩ ſingularib⁹ viſitur totis: in eo q̃ꝫ pſpicit᷑ maxie:qđ pprie ⁊ potiſſime ⁊ ſimplr̃ totũ eſt. Id ãt pprie ⁊ ſimplr̃ totũ eſt cui nihil penitus deeſt:hoc ⁊ habet᷑ illud qđ tum pfectũ:tam abſolutũ ꝯſũmatũqꝫ

64 nũcupamus. ¶ Et ſane vident᷑ duo hęc vocabula:totum ⁊ pfectũ:aut eandem omnino aut cognatiſſimã ſignificationẽ habere. Nam totũ vocamus facta ad ptes relatione:quar̃ nulla deſit abſitue. Perfectũ facta relatione ad finẽ ⁊ terminũ. De eodẽ quoqꝫ pdicant᷑ perfectũ ⁊ totũ:atqꝫ alter̃ alteri⁹ ꝯſentaneũ eẽ dignoſcit᷑:ita ſiqđ pfectũ eſt:exitũ hꝫ ⁊ finẽ:totũ quoqꝫ finẽ hẽbit ⁊ exitũ. Recti⁹ itaqꝫ Parmenidi q̃ Melliſſo viſus:ille finitũ eſſe totũ putauit: idqꝫ medio ſpatĳ libratũ atqꝫ ſuſpẽſũ:Melliſſus vnũ ⁊ ĩfinitũ res duas maxie repugnãtes cõmiſit:nõ linũ lino vt in adagio eſt. Si.n. illud totũ eſt:cui⁹ nihil ex̃ eſt:ĩfinitũ ꝯ cui⁹ aliqd ſemp eſt ex̃:

65 fieri ꝙ põt:vt oia ſint vnũ ſil᷑ ⁊ ĩfinitũ. ¶ Ita eo errore ꝙ ſilia ⁊ eadẽ eẽ totũ:vniuerſũ ⁊ ĩfinitũ rebant᷑. Eadẽ ĩſignia ĩfinito dederũt:q̃ toti ⁊ vniuerſo ꝯueniebãt trãſlatis illuc prerogatiuis nominũ:vt regere vt cũcta cõplecti:vt ꝯtinere in ſe oia diceret᷑:q̃ de toto pprie afferri ⁊ pdicari debuerãt. Nã ĩfinito vna tñ rõne ꝯueniũt:q̃tenus ĩfinitũ ceu mã reb⁹ eſt:q̃ totę ⁊ pfectę dicunt᷑. Quę enĩ tota pfectaqꝫ ſũt:ꝯpoſita ipſa ſũt:in qb⁹ eſt forma. Sane mã ſeorſũ ĩfinibilis interminataqꝫ eſt. Eadẽ poteſt ⁊ totum ⁊ pfectum quadamtenus dici: qꝛ capax ſit ⁊ ꝯceptaculũ formę. De mã ꝟo atqꝫ forma concretum ⁊ compoſitũ naſcitur. Id itaqꝫ quod mãę ſola poteſtate tribuitur .i. vt potentia totum perfectumqꝫ ſit:illi nõ cum adiunctione atqꝫ exceptione potentię:ſed ſimpliciter abſoluteqꝫ de materia prędicant. Atqꝫ ita illa quę debentur toti: aſciſcere infinito ⁊ vendicare conantur: ꝙ ꝟo materię inſit ĩfinitio aperte liquet. Nã ⁊ magni-

a Mouerit hic Simpli. quõ ob cãm oportet ſp eandẽ ſeruare pportionẽ ne vt ſectio in ĩfinitũ abeat cũ nihil ſit qđ vetat ꝙ variata ẽt pportio ĩ ĩfinitũ ſectio abire poſſit. nã ſi a certa q̃titate dimidiũ abſtuleris ab eo potes deinde 3ᵃᵐ ptẽ auferre ẽ q̃ poſtea q̃rtã. ⁊ h pacto in infinitũ abibit. Et ſoluit ipſe ꝙ ſi eadem ſeruet pportio ſp poterit ĩ ĩfinitũ abire. at ſi ea variet᷑ poteris conſumi diuidẽda magnitudo. fieri n. põt vt diuidẽdo eãdẽ ſp q̃titatẽ auferam⁹ ſi pportionẽ nõ eandẽ ſeruem⁹. vt ſi ſit ꝙ magnitudo ſexdigitor̃ ſit ꝙ ſextã ei⁹ ptẽ auferre. dein a pte q̃ reliq̃ erit qntã eius ptẽ:ac poſtea q̃rtã reſiduĩ auferã: ⁊ ſic eq̃les ſp deſecabim⁹ portiones magnitudinis q̃ ſic vniuerſa exauriet᷑ aliqñ.

b Ego ꝟo h ĩ loco ſuſ anceps. Illo.n. q̃ñ uerit quo mõ Ariſt. eũ ꝙ imitatus Thẽ. h ſectione ſint locuti. nam ſi eodeꝫ mõ q̃ mathe. neſcio q̃ rõe affeuerauerit nõ poſſe quãtalibꝫ magnitudie maiorẽ oñdi. q̃libet n. linea data ꝯcedit math. poſſe dari maiorẽ:ꝙ neq̃ q̃ de mathe. ſectiõe vel adiectiõe ſermonẽ hẽant:ſꝫ h ea q̃ fieri pñt ĩ corpe ſenſili ac nãli: nõ video quõ quis ſecat poſſit q̃talibet magnitudie nãli ſẽſibiqꝫ minorẽ facere magnitudinẽ cũ oĩuꝫ q̃ nã cõſtat rõis ſit determinata magnitudie ⁊ paruitatis ſicuti ipſe aũt 1⁹ de aiã. p⁹ etiaꝫ libro phyſices auſcultatiõis aperte ꝑplicant ĩnitum a nãlia.

tudinū ſectio:⁊ adiectio ꝯtra ſectioni q̄titatē ſubiectam
nō forāʒ aut ſpēm mutāt:qḋ ⁊ ſupradiximꝰ. Jā mā nō
ꝑ ſe ſʒ a forā hʒ:vt tota:finita : ꝑfectaqʒ ſit.Sēꝑ ꝟo ab
alia q̄uis forᷓ ꝯtineri vꝫ:pōtqʒ etꝰ aliqḋ ſꝑ capi eꝫ ſpēs:
otqʒ ob id merito īfinita:īabſoluta ⁊ ignota cē lekꝫ:quiʒ
66 īfinitū oē neſcio ſit ignotū.¶ Sʒ ǭ ꝓducti ſumꝰ dixerit
ꝗſpiā:nōne qḋ maxie ꝑter opinionē boīuʒ ſit:īfinitū ꝑ/
tem potꝰ q̄ȝ totū fecimꝰ:Qui pauloante diceremꝰ īfini
tū eē mām:mā porro pars ꝯpoſiti ſit:qnēadmodū ſta/
tuę pa ē ęs:ſʒ certe nos q̄ȝ illi veriꝰ rectiuſqʒ ꝗ magnuʒ
⁊ paruū:q̄ duo ad mām ꝑtinēt īfinita ꝯſtituūt:demū ꝗqʒ
fateri cogunꝫ:ītellectilia quoqʒ a mā ꝯtineri:qꝛ neceſſe
ſit oīa ab īfinito eē cōprehēſa : ita fieri vt ſcite res atqʒ
cognitę ab ignoto ⁊ idefinito ꝯtineanꝫ atqʒ definiantur.
67 ¶ Ex his ꝟo q̄ nos opinamur.i.ex h̄ qḋ mām eē īfini
tū dicimꝰ:⁊ qḋ ſequēs eſt īfinitū a toto ꝯtineri euēit : vt
q̄libet magnitudine minorē cape videaꝫ licere maiorē
nō licere.Mā nāqʒ itra magnitudinē diuiſam īcluſa:ſi
minorē velis efficere:q̄ſi miniſtrat baſtas:ac ꝑſtat:vt in
īfinitū extractio ꝓdeat:ſi maiorē nō ꝑſtat vt ꝓdeat:alio
ꝗn mole aliq̄ externa opꝰ cēt.At eꝫ magnitudinē nihil
eſt illiꝰ magnitudis reliquū.Et quū rē ſorā ꝯtineat fini/
atqʒ:nece eſt exhauſtionē cremētūqʒ ꝓuehi hactenus :
68 nō vltra q̄ȝ quanta ſit res.¶ Eadē eſt in nūeris ratio.
Eoꝝ pōt minimꝰ nō maximꝰ promi.At in magnitudie
ꝯtrius modus eſt. Nā ſecantibꝰ diuidētibuſqʒ nullū oc/
currit minimū.Adycientibꝰ ꝟ aliqḋ occurrit maximuʒ.
Quidnā igꝫ cāę: Nempe vt ego ſentio:qꝛ nūerꝰ ex vni
tatibꝰ ꝯſtat. Nihil.n.aliḋ eſt nūerus q̄ȝ vnitates multę.
Nā ⁊ ternariꝰ binariuſqʒ multaꝝ vnitatū ſūt noīa. Ex
quot āt vnaquęqʒ res ꝯſtat:ī totidē diuidi ſecariqʒ pōt.
Quare ⁊ nūerus in vnitates ſecabiꝫ : vnitates ꝟo ipſę
erūt īſectiles.Quicqḋ.n.eſt vnū in eo qḋ eſt vnū īſectile
eſt:⁊ hō vnus in eo qḋ hō īdiuiſilis eſt:qꝛ neqt in alios
hoīes diuidi.Qꝛ ſi pōt in ptes ſecari ⁊ diuidi:nō pōt in
eo qḋ vnꝰ eſt.Unitas plane vſqʒquaqʒ ⁊ penitꝰ vna eſt:
nō.n.vnitati tali ſubiecta mā eſt.Quare opʒ in vnitatē
cadere ac deficere ſectionē.At magnitudo nō ex vnita/
tibꝰ ſʒ ex magnitudinibꝰ ꝯſtat:ita fit vt cū nulla diuiſio
ad īdiuiſilia vſqʒ ꝑueniat:minimā vtiqʒ prēdi nō poſ/
ſit.Per diuiſionē ꝟo magnitudis nūerus ī īfinitū exit:
qꝛ diuiſio illa nūerabilis eſt:⁊ oēm multitudinē finitaʒ
excedere eſt aggerādo ſubide adyciēdoqʒ. Porro non
hʒ ex ſe īfinitatē nūerus:ſʒ ex mā.Quare oīno oīs īfini/
tas a mā ꝑficiſciꝫ:⁊ māę ferꝫ oīa accepto . Quūqʒ mā
poteſtate nō actu ſit:recte dꝫ īfinitatē quoqʒ ptāte eſſe
nō actu.Recte ⁊ illḋ:tūc ſolū poſſe īfinitū eſſe quūʒ fit.
Nā ⁊ mā diſfluit ſꝑ:nec ꝑmanet. Numerus itaqʒ a mā
mutuaꝫ īfinitatē.Ex numero ꝟ nō hn̄t magnitudies:vt
69 poſſint in īfinitū excreſcere. Nā maiora q̄rēti extrema
mūdi facies occurrit eo mō quo in numeris vnitas.At
mūdus diffundi augeriqʒ neqt : aliogn eſſet aliqḋ cęlo
maius. Totū ꝟo ſi totū eē tēdit:neče eſt eē terminatū.
Sʒ ſi vnicuiqʒ corpi ſemꝑ liceret adycere:nihil eſſe to
tū aut vniuerſuʒ poſſet:ſʒ īfinita q̄daʒ ⁊ ſenſilis magni/
tudo:qualē veteres nonnulli.ſ.ſomniabant.

70 SEd ſcire licet quū īfinitū dicimꝰ in ma
gnitudie tꝑe motu ꝯſtare . Nō ita
logmur vt putemꝰ īfinitū eſſe genꝰ qḋdā
⁊ idem adeo nām illoꝝ:ſʒ ita vt eo ordie:
quē res illę gerūt iter ſe:eodēqʒ ſint īfini/
tudinē affectę.Tꝑs.n.ꝑꝑ motus īfinitatē īfinitum eſt.
Nā ⁊ a motu hʒ vt ſit.Motus ꝑꝑ magnitudinē eſt īfi/
nitus:qꝛ motus oīs circa magnitudinē verſaꝫ:auctio/di
minutio/alteratio/latio.Magnitudo ex ſua nā vꝫ īfi/
nitatē ideptā:qꝛ ī magnitudies alias deīceps exhiꝫ.Cę/
teꝝ credamus hęc in ꝑſtia ita eē vti dicimꝰ. Nā ꝓceſ/
ſu opis demonſtratiōe clariſſima explicabūꝫ hęc oīa.

71 NEqʒ tū exiſtimādū eſt rōnē hāc q̄ oſt
diꝫ nihil eē actu īfinitū ⁊ īꝑcurſi/
le cremētū ꝟſus:eripere mathematicis fa
cultatē tractādi de īfinito. Non.n.linea īfi
nita opꝰ eſt illis:quū finita ⁊ terminata ſꝑ
vtanꝫ.Satis hn̄t ſi quātā volūt obtineāt.¶ Sʒ ambi/
gat aliqs ſi finitꝰ ſit mūdus ꝑmū illud ſpecimen theo/
rematē ī libro elemētoꝝ ꝗ demōſtrauerit: Nā deꝫ his
diametros mūdi ſupra quā ꝯſtitui triangulus dēat:vbi
nā duo latera triāguli collocabūtꝫ.¶ Sʒ ſoluiꝫ ꝑmū:
nō das q̄lem petiit:petūt aūt quę poſſint exhi. Deinde
apud Geometrā nihil itereſt ſit ne aliqḋ eꝫ mundū nec
ne.Cogitatio ſola eſt q̄ datā lineaʒ ꝓuehit in imenſum.
Neqʒ ꝑꝑea neceſſe ē ꝯtinuo eē actu:qḋ ꝗs affingit aut
ꝯcipit aio. Forte.n.non fuerit in rebꝰ linea q̄lē illi affor/
mant:neqʒ corpꝰ itē aliqḋ in tris dimēſiones ſuſuʒ ſine
diſſidētia aut renitētia aliq̄.Sed quēadmodū nihil ve
tat longitudine latitudine ⁊ puncto īdimenſili ſeparim
atqʒ ſeorſum vti q̄uiſqʒ nullū illoꝝ ꝑ ſe ſubſiſtat actu:
qꝛ tū finguntꝫ ſubſiſtere in ꝯſideratione ꝑ ſe ſine mēda
cio veniūt. Jta ⁊ diametri illiꝰ cōmenticio ⁊ imaginario
īcremēto vti citra metū culpę aut falſi poterimꝰ. Neqʒ
abſurdū id ſeqtur : q̄ſi nullus ſit extra cęlū locus:qꝛ li/
niamēta illa loci nō īdigent. Non.n.oīs linea nālis eſt:
quę ⁊ nām requirat ⁊ locū. Nam mathematicę quędā
habenꝫ:quaꝝ veluti locus eſt aīus ſpeculantis. Jdeo.n.
mathematica dicunꝫ abſtractu ⁊ abiunctu ꝯſtare ī qꝛ
ab his quę in naturalibus corporibꝰ viſitantur loco q̄li
tate tꝑe actione motu affectionibꝰ ⁊ reliquis generibus
eximuntur abiungūturqʒ. Jpſi per ſe menſus atqʒ ipſa
ꝯtinua eſtimanꝫ atqʒ ſpectanꝫ:qꝛ ſi deſcribēdo triāgu/
lo neceſſaria eſſet mētio loci:is ꝗ locū adimeret: ipſam
quoqʒ demonſtrationē euerteret. Proīde nemo ita di/
cit:qꝛ linea in hoc loco:aut in illo ſit:neceſſe eſt hoc aut
illud ſequi. Quēadmodū itaqʒ Democritus quū ꝓbare
niteretur coloꝝ varietatē non natura conſtare corpori
bus:ſed ex habitu noſtro viſioneqʒ cōtingere nihil ſta/
tuit ꝯtrium Geometręqꝛ coloribꝰ diſciplina illa nō vti/
tur. Jta is qui locū eſſe infinitū negat:imo ⁊ is qui locū
oīno eſſe inficiaretur:nō eſt impedimento his : ꝗ de li/
neis cōmētantur ratiocinānturqʒ. Nam ꝗ locū auferūt:
id auferūt:quo Geometrę non egent.Qꝛ ꝟo mathema/
ticę res nō ſint in loco aliquo ꝯſtitutę Ariſtoteles adeo
ipſe declarat.Quis inquit in loco illę nō ſint:eſſe tū ex
īſtitutiōe ⁊ diſpōne noſtra videnꝫ. Hęc ille.Sed cedo
quęnā naturalis aſſertio geometriā poſſe euertere: Jl/
la mehercule opinor quę ꝑncipia ⁊ elementa inſectilia
⁊ minima faceret. Jta diuiſio īfinita adimereꝫ:q̄ adem
pta corruerent plurima a mathematicis veriſſime ⁊ fa
cillime demōſtrata:qꝛ ſi in maiori minoriqʒ linea expli
cari eadē ꝑſtāt quēadmodū ⁊ faciūt ⁊ fatenꝫ mathema/
tici:qḋ nam ꝑ deū opus eſt maxima: Eſt.n.eadē ſecādi
maximā ⁊ minimā rō:quę pōt ⁊ extrahi. Jta igiꝫ de in
finito agunt:non vt de impꝑcurſili ſpatio:ſed vt de linea
72 ea quę poſſit ⁊ extrahi.¶ Eſt itaqʒ hō infinitum. Et vt
diximus ad cām mālem refertur. Eſt eni materia ipſa
infinitum:ſi per ſe ſola ſpectetur:vtpote qꝛ in priuatio/
ne:infinitas autem ipſa priuatio eſt : non tamen iccirco
quia infinitas in materia priuatiōeqʒ eſt. Materia ipſa
per ſe pōt eſſe diuiſionis illius ſubiectum:ſed corpꝰ cō/
tinuum ſenſile. Nam diuidūdę res ſubſiſtūt actu.Sed
q̄obreʒ dictū nobis eſt diuiſionis īfinitatē ad mām ꝑ/

Sic ꝗ nūeri īfini ꝑ ſe ⁊ a magnitudine abſtracti accipit nōne ſic cuiuſqʒ nūo poterit vnitates addere in īfinitū igꝫ nūerꝰ exire poterit abſqʒ magnitudis diuiſione. adiectio āt q̄ ſꝑ fit in nūeris ab ia acceptis q̄ generatiōi ſunt ſuperaddita in hoībꝰ.n.nōs āt celeſtis motꝰ ⁊ tpis eq̄ nam magnitudis diuiſione cauſatur.

Huic dubitationi Simplici.nō dixiſſe Ariſ. fieri cū fuſiʒ nūeri ac cretiōeʒ in īfinitū ex ſectio

ne magnitudinis.ſʒ eius tm̄ ꝗ exiſtere ⁊ ꝑmanē poſ ſit:qdo.n. qḋ ꝑſiſtere ⁊ permanere neqt cremētum ſuſcipꝫ pōt ⁊ ſolus īo nūo ꝑ/ mānt ꝗ ex magnitudinis ſectiōe ꝓdit.aliq̄ ho endēterei neqʒ ꝑmanē nec eē hn̄t niſi ī openione vel ī imaginatione nr̄a:abſtracꝰ.n. numerꝰ ſolo cōſtat itellu. celeſtis ꝟo motus:tpis atqʒ eoꝝ q̄ ꝗnanꝫ ⁊ corrūpunꝫ nihil ea rōe q̄ ꝑcedētia corrūpūt ī hn̄t eē ꝑceo ꝟo diuiſe magnitudis ꝑmanētē ⁊ ex ipſis q̄ rōne ⁊ ipſe ſe magnitudies cut īfinitum ſm adiectionē. quia ꝟo vnitatem accipiꝫ faciūt īfinitū qḋ nūis ineſt.

tinere: Nēpe q2 ꝯpoſitū ꝛ id qđ diuidit̃ corp⁹ nō amit tit forāꝫ in diuiſiōe: ſꝫ retinet. Ita cū nō poſſit a forā pē dere a mā pendeat: ac vident̃ qdē veteres iſinito vſi p inde atq3 mā. Sꝫ diſſentaneū erat: quū ita vterent̃: exi ſtimat̃ nihilomin⁹ coercere ꝛ ꝯtinē id cętera: nō ꝯtineri.

Quinq3 fue runt adducte rōnes q̄ iſini tū eē pbabāt p^a ex tpe du cebatur. 2^a ex magnitudis ſectiōe. 3^a ex ppetuitate ge nerationis. 4^a ex rex ordie. 5^a ex vi itelli gēdi ꝛ imagi nandi. ex his tn̄ trea tm̄ ſol uit. hetius ho rū rōnē inue re vl Them. quā Sim. ex plicat. p^a 3^a n. ꝛ 2^am nō ſol uit q2 nec̄io p bāt eē iſinitū aliqđ n̄ tn̄ id qđ actu ſit: ſꝫ qđ po^a q; ſi do cętere l id tendit: vt iſi nitum actu oñdāt: iđ eas diluit.

73 RElīquum ē ad eas aggredi rōes qb⁹ iſinitūꝫ nō potētia modo: ſꝫ actu eē defendit̃. Ex illis aliꝗ mi nus neceſſarię ſūtaliꝗ veras qōnes videt̃ afferre. Nā putare iccirco hēi actu iſi nitū aliqđ oportet: ne rex gnō exhauſtis ſumputatiſq3 ꝑncipijs ꝓcumbat ꝛ ꝯcidat. Lubrica ꝛ caſſa rō eſt quū fieri poſſit: vt mā rex finita corruptionē vni⁹ gnō alte rius hicaria ſubeat: ꝛ obitorum loco naſcētia pullulēt.

74 ¶ Ea quoq3 rō q̄ dicit finitā rē ad aliqđ finiri termi nariq3 oportere ſemp: tametſi Ariſtotilis videat̃: facile tn̄ i hūc modū ęſtimātib⁹ falſa dephendit̃. Eqdeꝫ haud cō ceſſerim finitā rē termiari ad aliqđ ſemp. Nā ad aliqđ terminari nihil aliđ eſt ꝙ̄ tangere ꝯ qđ tāgat. Atq3 aliđ eſt tāgere: aliud finē atq3 extremū hēe. Nā tāgere ad al tex refert̃ externe: hēe finē ad ſeipm̄ iterne. Tact⁹ tan gēdo ꝯficit̃: finis ꝛ extremū hńdo. Quiſq3 nōnullę res poſſint ꝛ hēe finē ꝛ tangere: nō tn̄ idē eſt reb⁹ tāgere ꝛ fi nē hēe. Accidit. n. vt finita q̄ ſūt ēt tangāt: vt ſūt oīa quę nō tota mō in ſe: ſꝫ ptes ēt vniuerſi ſūt: atq3 id quoq3 nō in eo qđ finita ſūt: ſꝫ in eo q; ptes ſūt mūdi. Qđ ſi qđ eſt vere ac ſimplr̃ totū. i. q; nullo mō aut reſpectu ſit pars: ſꝫ abſolute totū ꝛ ſemp nimix ex̃ terminatū alio eē nō poterit. Pręterea quocūq3 rē ꝯferas hꝫ extremū ꝛ ter minū: nō itē quocūq3 ꝯferas tāgit: nā linea pedalis quo uis relata termios ſuos hēbit notas ꝛ pūcta: nō tn̄ quo uis relata ēt tāget: q2 linea oīa ſolā lineā tāgit. Proinde quęq3 res quocūq3 collata ſuos fines tuetur ꝛ obtinet: nō itē neceē ē vt tāgat oīa ad quę ꝯferre libuerit. Qđ ſi li nea nō tāgeret lineā: nō ꝓpterea infinita iterminataq3 fuerit. Quobrē nō idē eſt finiri rem ꝛ ad aliđ ex̃ finiri. Sꝫ neq3 nūerus aliqs puta denari⁹ tametſi finitus ali qđ obiter tāgit. Nec ꝙ̄uis p ſilētiū ſit finis impoſit⁹ voci finita illa ꝓinde vox tāgere ſilētiū poterit. Hi quoq3 q adſtare inane qđdā ex̃ cęlū autumant: ꝙ̄uis finitū eſſe cęlū putēt: nō tn̄ tāgi ab eo poſſe vacuū illđ ꝯcedūt. Nā ſola ſe corpa mutuo ꝯtingūt. Sꝫ ꝛ idiuidua illa Epicu ri corpuſcula q̄ p iane vagari ꝛ volitare credunt̃: ꝙ̄uis finita viderent̃ eſſe: nō tn̄ terminari aliq̄ ex̃ aut tāgere dicebāt̃: aliogn vir ille tm̄ tribuebat huic iuēto: vt ea q̄ vetuſtate collapſa obſoletaq3 eēnt recōcinnari iſtaura riq3 diceret: ſubſidio minutulax q̄rūdā aggeſtionū: q b⁹ recreata illa ſibiq3 reſtituta derepēte alia q̄ſi ad in ſtar ſubditiţ ptus ꝛ pſtigiatorię ſbiectiōis extarēt: ſū pto credo de furib⁹ cōmēto: qb⁹ ea ſolertia eſt cęlādi: q̄ ſteruertiſſent: vt aliā his tā ſpēm/tū formā ꝛ figurā idu cant. Sꝫ de h ſatis. Cętex quū ea terminent̃ ad aliqđ: q̄rū ſp ex̃ licet aliqđ capere. Id āt cui⁹ aliqđ ſp ex̃ licet cape: iſinitū eē ꝯceſſuꝫ eſt. Nimix ſi finitax rex ea nā ſit: vt ad aliqđ ſp extriſec⁹ terminent̃: ſit ēt eax illa nā: vt iſinitę imēſęq3 hēant̃. Quare aut efficite: vt ſi ſit idē rē ad aliqđ terminari ꝛ licere ſp ex̃ cape: aut oñdite iſi niti nām nō fuiſſe nobis recte deſcriptā: aut poſtq̄ hęc pſtare nō poteſtis: ne pdicatę obſecro rē finitā poſſe ſp ad aliqđ terminari: niſi manulis de re finita iſinitū di ci afferriq3 poſſe: ſꝫ cōparate ꝛ ꝯferte ſi libet ea q̄ dixi mus: pſpiciteq3 an nobis par vis ſumptox ſit. Infinitū nos vocam⁹ id cui⁹ ex̃ ſp aliqđ capit̃. Totū ꝛ vniuerſū id cui⁹ ex̃ nihil licet accipe. Totū igr̃ qđ eſt neqt eē iſini tū: atq3 alterā qdē ꝓpōneꝫ ēt ipſi ꝯcedūt: hoc ē ex̃ totū nihil hēri: vtpote qđ tū nec̄ium ſitū ſuapte nā clariſſi mū. Alterā nos ſupra certiſſimis argumētis addixim⁹: ſꝫ ſufficere hęc ad rephēſionē ꝛ ꝯfutationē rōnis illi⁹

75 exiſtimo. ¶ Diſcutiam⁹ nūc id qđ obijcit̃ alia rōne: li cere. ſ. q̄uis magnitudie accępta maiorē imaginādo fin gēdoq3 cape: ꝛ adijcere ſemp ꝙ̄tū qs cogitatiōe aioq3 ꝯcęperit. Neq3 poſſe quęꝙ̄ ēt id volētem conātēq3 ita mētē ꝛ cogitationē abducere ihibereq3: vt nō vlteri⁹ ꝓ deat coaceruando aſſidue accumulādoq3: vſq3 dū mo les q̄dā imēſa ꝯſurgat. Sed ꝙ̄obrē obſecro neceſſe eſt magnitudinē ꝯſtitui iſinitā in reb⁹: q2 viſiōe ſola cogita tiōeq3 pōt iſinita ꝯſtari: q̄ſi vo de nobis pēdeant oīa: atq3 ita res ſint ꝓut ipſi ꝯcępim⁹. Nā ſi ie ex̃ vrbē eſſe ꝯcipio: ſi celſiorē mōte. Num ꝓpterea ex̃ vrbē ſio: Nū vt Homero dictū eſt verticē mōtis excedas: Amplū ꝑ fecto nimis atq3 pclax fuiſſet nobis a dijs imortalibus iunctū: ſi oē id: cui⁹ quēq3 cupiditas icēſſeret: ſit collibi tū fuiſſet affingere id repńtareq3 oino: ꝯfeſtiꝫ nobis ex taret: ꝯcipiat Hercules ſe pſtātiorē deox ꝛ ferat exēplo qđ ꝯcipit: ſiq3 ea libidie teneat̃. Nō ſūt igr̃ oīa: q̄lia ipſi ꝯcipim⁹: ſꝫ q̄lia ſūt plereq3 pauciſſima nouim⁹. ¶ Tē pus aūt atq3 motus nulla vi cogi pńt: vt initiū aut finē agnoſcant: ſubeſt. n. vtriq3 infinitudo: nō tn̄ ſil nec actu nec tota quū fluxę ſint ptes illox caducęq3. Eę dū ſūt ſuccedūtq3: tū q̄ſi legit̃ ꝛ texitur motus ꝛ tpe. Ad eūdē modū ꝯtinuox diuiſio iſinita ē. Qđ ſi viſa illa imagina ria vehemēter quē vrgent ac torquēt. Simus vel pica lo liberales. Audeam⁹ fortiter: infinitatē demus qđ ni: Sed imaginariā atq3 fictā: q̄ neq3 actū neq3 ſubſiſtētiā pferat. Nā acrius qdē iuenti vi neq3 imagiario quoq3 ipſa iſinitudinē aſſeq poſſe: tum q; deponit aliqđ: tū q; finitū ſp aliqđ adijcit: idq3 eaten⁹ dū mens labore cogi tatōis affecta laceſſitaq3 oſtinat: manuſq3 faſtidio det.

a Tria ꝓpōit Ariſt. ingren da ē loco an ſ. ſit: qualiter modus ſit: ꝛ qđ ſit: qđ adt ſibi velit p ꝓ mā ꝛ vlamā nulla ē ambi guitas. circa tn̄ 3^m aliq̄ eſt diuerſitas in ter expoſito res. Thē. n. quē cōmē. iſe quar referunt illđ quemad modū ad mo dū q̄ loc⁹ eſſe hēat. vꝫ. nūm qđ p ſe eē ha beat veluti ſb ſtantia vel in alio vt accńs. Aūt Simp. h in loco quē admoduꝫ ſit loc⁹ expōit h eſt q̄ iſint ipſi q̄ſi velit q; h ſit qđ q̄ tertio loco collocat̃ 2° poſte. q̄ ea ſ. īngrit q̄ rei iſſit. vnde ꝛ q̄ rit ipſe cur ē q; Ariſt. quē admoduꝫ ſit ꝓpoſuerit ipſi qđ ſit. cū or do ſit in eis ꝯ triuo vt 2° po ſte. manifeſtū ē. atq3 ea rō ne h ſcrib̃ eēt q2 ſepe ex his q̄ reb⁹ iſūt de ducimur ad cognoſcēdaꝫ eax ſbaꝫ. Ide rū inferi⁹ vbi de vacuo agit idē Simp. in ſequēs Ariſt. ſiā quid ſit ꝛ quēadmodū ſit quaſi ſint idē exponit.

¶ Themiſtij Phyſices Liber quart⁹. Interprete Hermolao Barbaro.

1 EOdem ferme ordine de loco agendum diſputandūq3 eſt. Primuꝫ an ſit: deinde ᵃ quēadmo dum ſit: vtrum ſeorſum: vt ſubſtantię atq3 per ſe: an potius in alio ꝯſtitutus: poſtremo quis ſit. Quā vo ad inſtitu tum noſtrū pertineat ratio hęc: oſten dit vetus opinio: quę alicubi omnia eſſe contendit: q; vbiꝙ̄ nō ſit: ne eſſe qdem videri: qđ qdem nō procedit. Nā quū viderēt ea q̄ nō ſūt: vt hircocerui⁹ vt Sphinx: nullibi quoq3 eē: cōmeare ꝛ reciprocare rōnē putabāt: vt ea quę ſunt oīa eſſent itē alicubi. Uex vt in totuꝫ illi oberrent: fortaſſe tn̄ q2 veriſſimū ſit nālia corpa: ignē: aerem: aquā: terrā: quęq3 de his ꝯcreta ſunt in loco eſſe aliquo oportere: ꝓtium Phyſici fuerit de nā loci diſſe rere. Iam ſi phus nālis de motu conſiderat: motus vo naturalium corpox cōmuniſſimus atq3 primus eſt: is qui loco vtit̃ profecto vel noie hoc: de loco nobis cogi

2 tandū cōmentandūq3 eſt. ¶ Quis aūt longe difficilli ma ea qđ ſit. ᵇ quū ex ipſa p ſe loci natura: quā haud fa cile qs ex rebus vtiq3 adiacentibus loco dfiniat: quod paulo infra monſtrabit̃: tū vel maxie ea rōne q; primi viaꝫ facimus cōmuniaſq3 nullo qdē initio vel oino ve ſtigio vetex: cui poſſit iſiſtinemine ad hoc cui cōperio: qui nedū in ea re paulo plus viderit: ſed ſcite idubitaue rit quoq3. Non tamen depręcandū aut ſubterfugiendū nobis id oneris eſt. Alioquin non pollicentib⁹: niſi qua tenus vires noſtrę ſufficiant.

b Hui⁹ loci hoc ē fidelis i terpretatio naꝫ ſiga ea oia q̄ loco iſūt cōn deraucrit nō vtiq3 ex ipſis ἔχοι τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι hoc ē poterit eādeꝫ afferre deffinitionē.

3 AC primū q̄dem eſſe in rex nã lo
cū plurimis declaratur
euētis. Cedūt ſuccedūtq; mutuo corpa: ⁊
eo loci vbi aq̄ inerat: diſſinēte aq̄ idētidē
ſubidoq; aer igredit̄. Eodem mehercule
mō: quo in vaſculis ⁊ dolys cernit̄: ita fit vt idē pmane
re locus: ſed diuerſa excipi corpa videant̄. Ex his q̄ di
ximus duo eueniūt: vnū vt locū eſſe oporteat: alter vt
neceſſe ſit ab his corpib⁹ quę locant̄ diuerſam rē locū
4 hēri. ☙ Pręterea quū corp⁹ oē ſi nō detineat̄ ꝓpedia
turq; in ſuū quoq; locū ipſe cōmigret: ignis in ſublime:
terra in imū: palā fit nō mō locū eē ſimplr abſoluteq;
ſed ⁊ peculiares veluti vires q̄ſdā ei⁹ hēri eaſq; loci vi
deri ⁊ eſſe diſtātias differētiaſq;: ſupra īfra dextrorſum
leuorſumq; āſi retro ꝯſus: quo videlz corpa moueant̄
diſſerāturq;. ☙ Neq; credat q̄ſpiam huiuſcemodi lo
cox diſcrimina varietateſq; ex nr̄a tm̄ inſtitutiōe crea
ri pēdereq; a deo: ſʒ quēadmodū ſumus ⁊ ꝑſati ab ipa
plane nā īuentas collocatas ⁊ affirmatas ſciat. Quō āt
5 hę differāt: nō ipendio obſcux itemoſcere. ☙ Nobis
nāq; idem plerūq; eſt ⁊ īfernus ⁊ ſupnus locus. Nam
ſcandalę ſmbricamētaq; ędium: q̄ modo nobis medi
tullio impluuq agentib⁹ ſuperna ſunt: cōmodū aſcendē
tibus tectū: fient īferna: ⁊ colūna: quę nūc eſt a dextra ſi
me ꝯtrario pūcto fiet a leua. At ſitus nā diſpoſitos ꝑ
fixos ⁊ ꝯditos ipſi corpox nāliuʒ mot⁹ atq; ipetus ꝑ
dant ⁊ detegūt: vt ſupernus is ſit quo ignis ⁊ leuia ꝯuo
lant: īfernus quo glebulēta ⁊ grauia ꝯſternant̄ ⁊ corru
unt: ⁊ Hercule hos locos nā non ſoluʒ maxio īteruallo
diſpeſcuit: ſʒ etiam viriб⁹ ⁊ poteſtate ſeiūxit: qō q̄dē in
de dat̄ itelligi qr ſinguli ſuas ⁊ maxie differētes quoq;
nās tum recipiant: tum ꝯſeruēt. ☙ Sed ⁊ q̄ nō ſit loc⁹
idem q de ſtatu noſtro inſtitutioneq; naſcit̄ cū eo: q nā
ꝑſcribiī: Mathematicę res affatim oſtēdunt. Illę neq;
locū hnt neq; mouent̄ vllatenus: q p ſe non ſubſiſtūt:
de noſtro tm̄ habitu riſuq;: tum a dextra: tuʒ a leua itel
ligi pnt ⁊ fingi: nō q locum nā ſint vlluʒ adeptę dextx
leuumue: ſʒ q itelligāt̄ tm̄ de eo ſitu poſitę: ⁊ quēadmo
dū eas res imaginatiōe cogitatiōeq; abſoluim⁹ ⁊ ſepa
ramus a motu ⁊ q̄litatibus reliqs: ita ⁊ locū ⁊ reſpectū
hꝫ quē illis nā nō addidit: ſolum imaginādo tribuim⁹.
6 ☙ Jam hi q vacuum itroducere nitebant̄: tanq̄ locuʒ
quendā ſubſitum id reb⁹ volebant. Quid. n. ſi vacuū ſit
eſſe aliud poteſt: q̄ locus corpe deſtitutus viduatuſq;.
☙ Quis aūt ſatis hę ſint ad cōmuniendū id quod ſu
mus aggreſſi: non eſt tn̄ poetax auctoritas in ea quoq;
re contēnenda: ſuper habēdaq; penitus Heſiodi inq̄
qui omnium primus nobis cōmendauit ⁊ ꝓdidit locū.
Nihil enim aliud per nām illam hiantē: quā chaos ⁊
patorem appellat: q̄ locum ⁊ inhabitaculum reruʒ in
telligi voluit: perinde ac rebus pręcauendum eſſet: pri
mus aliquo: in qō reciperent̄ atq; reconderentur. Atq;
hic ex eox numero videtur fuiſſe vnus qui res omnis
7 alicubi eſſe arbitrabat̄. ☙ Qz ſi locus eſt ita vt Heſio
do viſuʒ: profecto ea natura erit admiratione ⁊ ſpecta
tu digniſſima. Nam ſi rebus omnibus primum ſuppo
ſitus ⁊ ſubiectus eſt locus: neceſſario ſequitur reruʒ pri
mum fuiſſe comparuiſſeq; locuʒ: ꝓpterea nihil ſine lo
co fuiſſe: locum contra ⁊ ipſuʒ chaos ſine reliquis reb⁹
aliquādo adſtitiſſe: ita ⁊ tempore ⁊ natura pręceſſerat.
Nam loco ſublato: reliqua eſſe continuo peritura: non
item quę in eo ꝯtinentur ademptis ipſe perimitur: vt ſi
ignis interſtinguatur: non ſit abolitus propterea ⁊ loc⁹:
ſed ſi rem eſſe nihil aliud eſt q̄ alicubi eſſe loco vtiq;
corruptores quoq; locatę obiter interibunt.

8 SEd cauendū eſt: ne duq; vltra q̄ ſit par
loci nām honeſtare illuſtrareq; tē
dimus tāq̄ frigidiuſculi rideamur: aliogn
magnis viris e regione pugnantib⁹: quox
rōnes ꝑtermittendę nec ſunt: q̄b⁹ illi nedū
vt ęquiorem vllam ſniam ꝑferant: nihil loco relinquūt:
ſed penitus de reb⁹ exterminant ⁊ iterdicunt eſſentia.
Proinde incōminantur: ſimul quis attentauerit: quid
ſit locus afferre: coactuʒ recantare ⁊ ꝯfiteri non eē. Nā
ꝑmum deſigna inquiunt nobis in quo nā genere locuʒ
collocaueris: Nōne liquet in genere corpox: Eſt. n. lo
cus in tris dimenſiones fuſus. At ſtatim abſurdiſſimuʒ
illud ſequit̄: corp⁹ in corpore recipi: ⁊ duo corpora eun
dem locū accubare occupareq;. Naʒ ſi ⁊ locus ⁊ id qō
recipit̄ corpa ſunt in dimēſus ęquales attēſa: nimix bi
na ſimul corpa ſingulis locis aſſiſtent̄ collocabūturq;.
Qō portentū maxime cognatū atq; affine meditationi
bus Chryſippi Zenoniſq; veteres tanq̄ aptiſſimū ma
ximūq; mēdaciū ꝯſone diſploſerūt. Quod ⁊ plerīq; di
cato ſeorſum ope amolirī: ⁊ ꝯfutare ſunt conati: ꝑcipue
Ao Aphrodienſis Alexāder in libris his quos d miſtio
ne cōpoſuit: paſſimq; vtcūq; icidit mētio in reliqs rex
nāliuʒ cōmētarys: quox lectionē volentib⁹ adire pro
ptum ſit rōnes illas ediſcere. Et hercules ſi corp⁹ nō ſit
locus: haud plane videre ſe qd demū eſſe aliud poſſit.
Nā diffundi in tris dimenſiones ſoli⁹ eſſe corporis ꝓ
9 priū. ☙ At aq̄ dices poſt aerē locus recipit: ita loc⁹ eſſe
p hęc oſtēdit̄. Sed attende vt ex hoc quoq; diſſentanea
q̄dā icurrās. Quū aquā excipit loc⁹ is vbi aer fuerat an
tea: manifeſtū eſt ſupficiē quoq; aq̄ receptā eē ad ideʒ
exēpli: quo recepta aeris fuerat. Si g̃ ſupficiē recipit: li
neas quoq; ⁊ pūcta recipiet. Quare locus erit vt corpi
b⁹ ita ⁊ pūctis ſuus. Sʒ hoc eſt īpoſſibile: q locus pūcti
nō diſtat a pūcto: nec loc⁹ lineę ſupficieiq; a linea: itē ⁊
ſupficie diſcrepat. Quid. n. ſit p deū ſuperficiei locus ꝑ
ter ſuperficiē aliud. Et maior q̄dē ſuperficie locus eſſe
non pōt. Ea. n. pte qua ſuperficiē vinceret excederetq;
nihil ſupficiei vtiq; ꝯtineret. Et fortaſſe qō in trāſcurſu
dixerim locus ſupficies eſt: q ſi lineę locus nō differt a
linea: ⁊ is q ſupficiē recipit: nihil eſt ꝑter ſupficiem: ⁊ is q
ꝯtinet punctū ipſemet pūctus eſt: efficit̄: vt quū corpus
10 aliqō aliquo in loco recipit̄: loc⁹ ille ſit corpus. ☙ Pręterea
vnaquęq; res aut elemētū eſt: aut ex elemētis cō
ditū. Atq; hoc diſſimū ipromiſcue atq; ſimplr eſt: ſiue
de corpeis ſiue de icorpeis loq̄mur. Et corpox corpea
ſūt elnta: icorpea icorporeox. Neutrū hox ē loc⁹. Pal
mū iter icorpea cooptari ⁊ collocari nō pōt: q dimēſus
⁊ magnitudinē ꝑfert. Nec iter corpa qō vt diximus in il
11 lo corpa receptant̄. ☙ Jā locū eē initialē ⁊ pͥmͫ rex pu
tare ⁊ tāq̄ originale pnͫ oib⁹: hoīuʒ eſt parx ꝯſiderate lo
quētiū ⁊ ī maximis reb⁹ errātiū. Nā q̄ pacto pnͫ eē vo
luerint: num vti māʒ: At q̄dnā vt de loco tanq̄ de mā
ꝯditum ꝯſtituitq;. Num vti formā: Num vti cām mo
uentē: Num vti finē: At profer qd vis hox q conſtet:
12 ☙ Sed ⁊ Zenonis rō ſuperponēda nō eſt. Si fuerint
res ingt in loco oēs: fore vt ipſe quoq; locus in loco ſit
⁊ hui⁹ etiā loci alius ſubide locus: atq; ita deīceps in īfi
13 nitū alij ꝯſtituant̄. ☙ Si quis Ao vacuū: vt nō eſt: ita ē
rebus etiā tollat: palam eſt: ſi fuerit locus: non eſſe illuʒ
ſine corpore futuꝝ: ſed fore vndiq; verſus pleniſſimuʒ
⁊ ꝯfertiſſimū in plenum. Qui locū defendūt quid ſtatu
ant de rebus his quę augentur ⁊ creſcunt: his quātum
adijcitur corporis tm̄ accidit ⁊ loci. Nam ⁊ totę cōtine
ri ⁊ recondi cernuntur. Neceſſe eſt itaq; maioreʒ effici
locuʒ ⁊ vna cū corpore intumeſcere ⁊ gliſcere. Sʒ quo

nam modo: aut vnde ampliabitur loc⁹: difficilis expli
catu res eſt. Recte igiť initio dicebamus cū q loci na
turam reddere temptauiſſet: periclitaturum ne locum
non eſſe fateri maxie cogeret.

14 Sane nos alia via aggreſſi duplicez lo
cum eſſe comperimus. Alteruꝫ
primū: nõ primū alterum: ſed qui ꝙ me
dio alio locus ſit: locus per aliud cõmode
appellabitur. Per aliud locus eſt is qui
pluribus corporib⁹ eſt cõmunis. Primus q ſuus cuiqꝫ
conſentaneus adęquatuſque habetur: id hoc exempli
patuerit. Domus vrbs terra aer cęlum non ſunt loca p̄
ma: ſed per aliud. Is vero qui nihil pręter te amplectitur
ambitqꝫ: locus is primus eſt tuus: q2 ꝓpter hunc locuꝫ
qui primus ꝛ tuus eſt dūtaxat vera ſunt quę d̉ locis nõ
primis dicunť. Iccirco enī verum eſt te domi eſſe: quia
in loco illius aliquo tibi ęquato poſitus ɔſtitutuſqꝫ es:
ꝛ in vrbe ꝓpterea: q2 domi: ꝛ in terra iidem q2 in vrbe.
Sed ſi proprius locus eſt is: qui primus continet am
bitqꝫ corpora: neceſſariuꝫ eſt: vt locus ſit tanq̄ extimū
quiddam limes finis ac terminus: vtpote quo primum
corpora deſiniantur ꝛ terminentur. Nam quū nihil ſit
mediū nõ poteſt dici: ad aliud primū corpora termina
ri ꝛ ad hūc ꝓxime. Dicet qſpiam ſi locus eſt terminus
primus ꝛ ꝓximus reꝝ q diſtinguet a forma: Eſt enim
forma ꝓma q̄ terminat deſinitqꝫ corpora: ꝛ quę magni
tudines ad ſubiectam mām accõmodatas habileſqꝫ i
15 partit. ¶ Sane ſi hoc reſpicias locus videbiť forma eſ
ſe: ſin vero alia quędā accidētia loci ɔſideres: ad naturā
materię ꝓpenſius declinabit. Videť. n.ª locus eē corpo
ris: ꝛ magnitudinis ſpatiū. Quę ɔditio ī materiā quoqꝫ
ɔuenit. Ea nāqꝫ quum ꝑ formā finiť contineturqꝫ ſupfi
ciebus ꝛ terminis: magnitudo ꝛ corpus quoddam effici
tur. Et ſuapte quoqꝫ natura ſpatiū eſt: q̄q̄ finibus exē
ptum īdiſtinctum interminatūqꝫ. Si. n. a globo ſphęra
ue terminos ꝛ affectiões remoueris: nihil pter materiā:
ſpatiūqꝫ illō mex abſolutumqꝫ reſtabit. Nec. n. exiſtit
ɔſtatqꝫ terminis ſpatiū: ſꝫ finiť terminis. In terminis
quoqꝫ nõ eſt: ſed in ſubiecto. Ex hoc locus videri ſimil
limus materię põt. Alioquin cognatio quoqꝫ illa nõ te
nuis fueritqꝫ queadmodum materia: item ꝛ locus for
mas ac ſpecies multas quę corpib⁹ inſunt: vnus ideqꝫ
ſuſcipere ɔtinereqꝫ videať. De ea potiſſimū ſimilitudi
ne motus eſt Plato: vt idem eē mām ꝛ locū in Timęo
aſſeueraret. Id. n.ᵇ qð formas alternatim ac ſucceſſu re
ciperet: modo ſyluam: ideſt materiam: modo cõcępta
culum. i. ſedem ac locum vocabat: ceu vna re multis no
minib⁹ dicta ſignificataqꝫ. Verumtñ aliter in Timęo:
aliter in his quę Agrapha inſcribunť: ediſſerit de con
cęptaculo: illic materiaꝫ pręcipientem participantēqꝫ:
hic numeꝝ. i. magnum ꝛ paruum eſſe concęptaculum
rebus ꝛ formis oib⁹ ſtatuit. Per hęc vt dixi: videri põt
16 materia eſſe idem ꝛ locus. ¶ Ac cęteri quidem ferme
oēs locum eſſe aliqd putauerūt. Solus ᶜ Plato auſus
eſt non ſolum dicere locum eſſe: ſed ēt finire quid eſſet:
q̄q̄ id parum proſpere tranſlationibus agens nõ pro
prio ſermone nām eius indicās enclanſqꝫ. Liquido igi
tur ɔſtare arbitror locum: ſiue quis materiam eum pu
tet eſſe: ſiue formam: tractatu vtcūqꝫ per difficilez vide
ri: vtpote in quo noſcēdo ad pricipia recurramus: quo
rum ſpeculatio ꝑ ſe altiſſimus eſt: ꝛ haud facile cuimā
adeūdumqꝫ conamur ſeparatim cognoſcere ea: quę ſe
17 orſuꝫ cognoſci non poſſunt. ¶ Porro fieri nõ poſſe: vt
forma aut materia locus ſit non eſt impendio laborio
ſum oſtēdere. Forma ꝛ materia ab ipſa re ſeparari nõ
pñt: locus põt vbi enim aer fuerat: per viciſſitudines
nunc aqua: nunc terra: nunc denuo aer inuehitur. Non
enim locus aliquid corporis eſt: non pars: non affectio:
non habitus: non poteſtas. Nam huiuſcemodi q̄litates
a corpe non exoluunť locus exoluiť Hercules vi vaſi
eſſe ſimillimus. Eſt. n. vas locus tranſlatilis ꝛ ipm quo
qꝫ nihil eſt rei. ¶ Igiť dixerit quiſpiā locū nõ eē ɔten
ti locatiqꝫ corporis accñs: Iccirco q2 ſeparať a corpe.
¶ An ita ſoluiť: vt eſſe in loco: accidens ſit īſeparabile
corporis: locus non ſit locati corporis accidens: ſed pla
18 ne illius cuius ſuperficies: atqꝫ extimus eſt. ¶ Mā aūt
eſſe negt locus alia etiam num rõne. Quod quum ma
teria contineať: continere cernitur locus. Iam de foris
externuſqꝫ locus eſt: materia ꝛ forma īterna. Plato vero
qui contendit oſtendere locum eſſe mām non videt ſe
(ſi ita ſentiat) ſuas illas ideas nūeroſqꝫ ſpecificos in lo
co eſſe conſtituturꝫ: q2 vt dixi mām ſubiectam numeris
facit: quā ille interim magnum ꝛ paruum: interim par
19 ticipationē ꝛ ꝑcęptionē appellitet. ¶ Pręterea ſi res
quę mouenť in locos proprios feranť: in materiam ꝛ
formam nulla res ferť: q2 ſecum ꝛ intra ſe ɔtinet vtrāqꝫ
nām: certe neutra locus erit. Equidē libenter pol diſce
rem: q fieri poteſt: vt corpora: ſi locum ideſt materiā ꝛ
formam intra ſe ɔtinent: moueanť: vt locus ſupernus ī
fernus diſtent: vt ad ea loca differantur: At in materia
ꝛ forma quidnā eſt ſupra: Quid infra: Quęrenda eniꝫ
ꝛ aſſignanda ſunt loca: ad quę corpa nāliter deferunť.
20 ¶ Or ſi materia formaue locus ſit: quū materia ꝛ for
ma motu corpoꝝ moueantur: ibiqꝫ adſint: vbi ipſę res
adſunt ꝛ corpora. Primum ſequitur illud abſurdū mo
ueri locos poſſe: deinde quo elabenť ne locum eſſe in lo
co concludant: Si enim nunc in loco corpus eſt: quum
hinc illuc aut contra deferetur: profecto ꝛ locus corporis
eſſe in loco videbitur: ſi ipſeqꝫ ſimul cum corpore defe
21 ratur. ¶ Pręterea cum vicibus corpora permutetur:
aer in aquā: aqua in aerem abeat: ſi formaꝫ eſſe putaue
ris locum continuo locū fateberis poſſe corrūpi: quia ꝛ
formę in tranſmutationibus ꝛ conuerſionibus corrum
puntur. At quęnā ſit loci corruptio: difficile eſt afferre
vel fingendo. Aut ſi mām eſſe locum dicas: cur aqua re
cens ꝓgenita nõ in aeris loco maneat: quippe q iā va
nuerit: in aeris mā maneatqꝫ ꝓpe q̄ incorrupta ſit ſemꝑ
atqꝫ vt ingt Plato: vna atqꝫ eadem manēs differentiū
formaꝝ ſignaculis ꝛ impręſſionibus exculpatur.

22 Hactenus ambigendi rationes at
tulim⁹. Ab his quot mo
23 dis res dicať in altero eſſe exponēdaꝫ vi
deť. Id. n. ꝑtinere maxime ad demonſtra
tionem pñtem putamus. Ac primū qdeꝫ
vnus ſignificatus is eſt: quo digitus dī in manu eē ꝛ ꝑs
oīa in toto. Alter inuerſa vice: quo totū in partib⁹ vt os
in oculis fronte naribus bucca. Tertius: quo ſpecies in
genere: vt hõ in aīali. Quartus: quo genus in ſpecie vt ī
homine animal. Neqꝫ mirum videať: ſi in homine eſſe
animal dī: quaſi id qð plus eſt in eo qð minus eſſe non
debeat. Nā ſi acriter inſpexeris inuenies animal tanq̄
partē in homine. Proindeqꝫ in hominis deſinitione in
cludi comprehendiqꝫ animal. Quintus: quo forma eſt
in materia: vt lectus in ligno: ꝛ ſanitas in temperatura
calidoꝝ ꝛ frigidorūqꝫ. Sextus: quo in rege intelligitur
poſitus reꝝ gręcaꝝ ſtatus: ꝛ quo demū in ꝓ aliquo mo
uente gubernanteqꝫ dicunť aliqua eſſe collocata. Qua
le eſt illud Homericū. Hęc Iouis in genib⁹. Septim⁹ꝫ
qui ad bonū ꝛ finē ꝑtinet: vt quū dicimus oīa in felicita
te ꝛ beatitudine poſita. Sunt ꝛ alij modi: quib⁹ res eſſe
dicunť

a Sim. ſpicē locū pñteꝫ in hūc ferme modū ſcripſiſſe reliqt. Aſt eqdē loc⁹ eē ſpatiū illud/ qð magnitudinē ſuſcipit. ea eniꝫ magnitudo ī loco ē: q eſt ſpēs ſua termi nata: ī q duo pñt ɔſpici ꝛ ɔſiderari. ꝓm ē ſpatiū īterminatū qð intelligeť poſſumus vt remotū ꝛ abſolutū eſt q̄cūqꝫ termino cęteriſqꝫ accntibus q̄rū ſuſceptiuū ē: alteruꝫ vero ē finis terminuſue illi⁹ ſpatij īterminati q qdē ipm ɔtinet terminatqꝫ. Is autē forma eſt. at id qð ab h ſeqſtratū intelligitur aliud nihil ē q̄ mām vł qð idē eſt dicere ſpatium. hoꝝ deinde occaſione mouet idē Simp. dub. magnitudis n. ſpatiū q̄tū qddā ē ſꝫ q̄tū forma ē. cur ergo ipſꝫ māꝫ appellat Ari. In q qdē re ɔtrouerſia ē inter Alexā. ꝛ Sim. Alex. n. ſpatium oē qð magnitudini ꝛ q̄titati attinet forę attribueť vl. nā ꝛ aliqd h ī loco d mā dr̄ nõ eē accipiēda ſicuti ea q ab exacto examine auctoꝝ ꝓdeūt: ſꝫ tm̄ mõ eiꝰ q̄ oportuit ad oñdēduꝫ ꝓpoſitū. Simp. vo oī no ɔtēdit mā le illō ſpatiū: neqꝫ ꝓpe q̄m eē: neqꝫ formꝫ niſi ca⁹ formę: q magnitudini ꝛ q̄titati attinet/ ſīt ꝑcepta. ſed tm̄ mō eē ſuſcōnē q̄ndā īterminatā idētitatiſqꝫ ꝛ conatur oñdere ī hac eadē ſuia

Ari. eē q eē ē de id ipſꝫ mā ꝛ illuiū ſꝫ iꝑterminatū antiqtē ē idez Simp. tm̄ q̄ corollarium. qðdā nõ eſſe credēdū ſpatiū id corpeū qð vt magnitudo aliq ꝛ q̄tū h̄t: ſed ſi magnitudis ſecretionē q ſideris repiť: ab ipſa mā in corpib⁹ h̄ri. ſꝫ eē ſolūmō diſtractiones diffuſionēqꝫ ꝛ interminationē q̄ mālia ab immālib⁹ differunt.
b Hęc ſunt Themi. vba in hoc loco. τὸ γὰρ μεταλαμβάνον τῶν εἰδῶν ὥσπερ ὕλην, καὶ τὴν χώραν ὥσπερ ἐστὶν ὁ τόπος ταὐτά λέγω καὶ τὰ τὴν ὕλην, ἄλλως μὲν ἐν τιμαίῳ φησὶν ἐνχεῖσθαι τὰ εἴδη, ἄλλως δὲ ἐν τοῖς ἀγράφοις δόγμασιν· ἐκεῖ μὲν γὰρ κατὰ μέθεξιν ἐν τοῖς ἀγράφοις δὲ, καθ' ὁμοίωσιν, δꝫ h vł fidē interpñ nā id qð alternatī formas recipit qð qdē mā ē: ꝛ ſedeꝫ qð ē loc⁹ ipſe eadē eſſe aſſeuerat. verbū aliter qdē mām ait in Timęo recipe formas aliter in ſcriptis agraphis. nā ibi pticipatione: ī agraphis vero ſimilitudie.
c The. ꝛ Alexan. Platonē accuſāt/ q trāſlatiōibus ſit

dicũtur in altero.[a] Sȝ oĩa quos enumerauimus: ꝗs
prętermiſimus: ille eſt maxime ꝓprius atqȝ ꝑcipuus: ꝗ
res in aliquo tãq̃ in vaſe ⁊ loco deſita conſtitutaqȝ dĩ.
24 ℭ His ita explicatis id qđ eſt ꝯſis inueſtigemus. Sit
ne ꝗppiã in nulla re ita vt in ſeipſo. Et vtrũ modus hic
ſub aliquez eoꝝ cadat: quos ꝑmiſimus. An h̃ oĩno eſſe
nõ poſſit. Porro veriſſimũ eſt: oĩa aut nullibi eē: aut in
altero: ſed quonaȝ mõ inquies: vſualis illa locutio reci-
piẽ: qua ſolemus plerũqȝ in ſeipſo eē quem dicere. Sȝ
ſcire licȝ hoĩem nõ ꝑmo: ſed ꝑ aliđ in ſeipſo eſſe poſſe.
Ex eo eniȝ ꝙ hoĩs aĩa in corpore hoĩs collocata eſt: to-
tiuſqȝ hoĩs pars in alterã partẽ recepta: fieri põt h̃ ar-
gumẽto: vt eē aliqđ in ſeipſo dicaẽ: iccirco ꝗa ps in par-
te ſit ꝯdita. Naȝ ⁊ aĩal ꝓpterea ſeipſum mouẽs hẽ: quia
ps illius altera moueat altera moueatur. Alio mõ arbi-
trari totũ in toto eē prorſus eſt diſſonũ: ꝙ ſi ꝗs ruſtice
vrgeat nõ dicere ſe aĩam eē in corpore collocatã: ſȝ ipȝ
prorſus aĩal in ſeipſo prorſus: de vi ꝯſuetudis licẽtiam
ignorare: ꝗ efficit: vt pleraqȝ a ꝑtib' cõmode: ⁊ appoſi-
te denoĩentẽ. Quẽadmodũ itaqȝ petaſatũ calceatũue dĩ
cimus Socratẽ: nõ ꝙ totũ corpus calceo petaſoue idu-
tatum ſit: ſȝ ꝙ tm̃ pedes inieccti manitiqȝ habeantẽ: ita
⁊ aĩal in ſeipſo eē ꝯſueuimus dicere: ꝗ ps altera intra
ꝑtẽ alterã aĩalis cõdita ꝯceptaqȝ eſt. Eodẽ exẽplo poſ
ſumus amphorã: h̃ eſt vas illđ fictile: qđ cuȝ ipſo vino
ſit: dicere in ſeipſo eē: eo ꝙ in vaſe vinũ includiẽ: non ꝙ
25 ſeorſuȝ: aut vas in vaſe ſit: aut vinũ in vino. ℭ Proinde
nõ ſimplr abſoluteqȝ: ſed ꝑ aliud ⁊ ſm ꝑtẽ in ſeipſa res
fuerit. Pleraqȝ aũt per aliđ eē dicuntẽ in aliquo. Eſt. n.
in hoĩe albedo. ideo ꝗa in corꝑe eſt: ⁊ in corꝑe ꝓpea ꝗa
in ſuperficie eſt.[b] At in ſuꝑficie nõ ꝑ aliud amplĩ': ſed
per ſe imediateqȝ fuerit. Veꝝ tñ in ſuꝑficie ſit pri-
muȝ albedo: nõ eo tñ iudicãda eſt: eadẽ res albedo ⁊ ſu-
perficies: ita vt ſeq poſſit in ſeipſa rẽ eſſe. Alia ſiqdẽ de-
finitio ſuꝑficiei: alia albedis ⁊ coloris eſt. Jteȝ definitio
ſcię diuerſa eſt a definitiõe ſcięntis: atqui ſcia ꝑmũ in aĩa ha
beri dĩ. Eſt eñi in hoĩe ſcia iccirco: ꝗa ꝑmum in anima.
26 ℭ Demũ ſi ſinglã ꝑcurrere: ⁊ eſtimare velis: reꝑies h̃-
finitionẽ recipiẽtis rei alienam eē a definitiõe receptę.
Qđ quũ ita ſit: quo pacto eſſe in ſeiꝑo qđpiã põt: Alio-
quin a ſeipſa rẽ eē diuerſaȝ ⁊ alienã oporteat. Eſt ne in
ſeiꝑa res aliq̃ eoꝝ modoꝝ quos retulim'. Et hercules
ꝗcũqȝ recipiũẽ in re diuerſa recipiuntẽ. Nã totũ qđ vĩ
eē in ꝑtib' nõ dicim' eē in ſeipſo. Aliđ. n. eſt totũ: aliud
ꝑtes ipſę. Totũ eſt vnũ ⁊ ſibiipſi idẽ. Partes ⁊ plures
ſũt: ⁊ differẽtes. Sȝ neqȝ rõ ipſa quã diximͥ: ſinit rẽ eē
in ſeipſa vllã: ꝗa definitiões: ⁊ naturę ei' qđ eſt primuȝ
in aliquo: ⁊ ei' in quo ꝑmũ eſt aliqđ: ꝓculdubio differẽ-
tes ⁊ diſcrepãtes habentẽ. Quare ſi qđ in ſeipſo eẽt na-
turas ⁊ dĩfinitiões pugnãtiſſimas ſubiret: imo eſſet illa
ipſa ꝗ pugnant. Sȝ quẽadmodũ nequit eſſe: vt vinum
ſit amphora ſictilis ſit atqȝ vinũ: aut e diuerſo: vt am-
phora fictilis ſit vinũ ſimul ⁊ amphora: ita negt eē: vt
in ſeipſo ſit qđpiã. Veꝝ (vt añ dcm̃ ẽ) eē in ſeiꝑo aliqđ
penes ſmqȝ partẽ põt: ita vt tot' amphorę ps. i. ipſum
vas fictile vinũ excipiat: nõ ꝙ ſit ipm̃ vinũ: ſȝ res a vi-
no diuerſa: ps o. i. vinũ in vaſe ipo excipiatẽ: nõ ꝙ ipſum-
met ſit vas in quo ſitũ ſȝ qđ in re altera: ⁊ a ſe oĩno diuer
ſa: tãq̃ in vaſe collocetẽ. Semꝑ. n. definitio ei' qđ in alte
ro eſt: diſtat ab ea ꝗ eſt eius in quo eſt alteꝝ. Quemad-
modũ in ſeipſo ipſe nihil ꝑ ſe poſſit: cõſtare de ſupradi
27 cti rõnib' puto. ℭ Cũ ṽo neqȝ per accñs eē i ſeiꝑa res
poſſit ꝑuincemus h̃ mõ. Jllud ꝑus notauerim nõ ideȝ
intelligi cũ ꝑ ꝑteȝ ⁊ cũ ꝑ accñs dĩ. Quãuiſqȝ vtrũqȝ per
aliđ ſit[c] per plurimũ tñ vtrũ afferas intereſt: aĩal per

partẽ obtutẽ: ꝗa oculi qb' officiũ obtutus abſoluitẽ: ps
ſunt aĩalis. Per accñs fluctuat malus in naui. ꝗa in na-
ui ꝗ fluctib' iactatẽ accidit malus: albedo quoqȝ qꝛ mo
ta hoĩs in quo eſt mouetẽ penes accñs dĩ moueri. Atqȝ
hi duo modi habentẽ qb' res ꝑ accidẽs dici exiſtiman-
tur. Primus quum pars afficiẽ affectione totius: alter
quum accidẽs afficiaẽ affectione ſubiecti. Vtrũ gen' ac-
cidentis afferimus quo quid in ſeipſo eſſe per accidens
poſſit: Quod eqdem ſciam: plane video neutruȝ: alio-
quin ſit neceſſe alteꝝ aut ſeimet vt pars aut vt accñs
ſiat: qđ qdem ſupra captũ cogitationis eſt. Atqȝ ita qui-
dẽ ſi aliqđ eſſe accñs in ſeipſo poſſet: nulla ratione alia
poſſet: niſi ꝗa vel ps eẽ vel affectio ſeimet poſſet. Eodẽ
mõ amphora in ſeipſa per accñs eſſe non põt: niſi aut
pars aquę ſit: aut accidẽs amphora. Naȝ ſimulatqȝ aq̃
collocata eſſet in vaſe: ipm̃ quoqȝ vas qđ aut pars aut
accidẽs fuiſſet aquę: in ſeipſo vtiqȝ collocaretẽ: hoc ṽo
perridiculũ eſt: ꝑterqȝ ſequiẽ: duo corpora eſſe eodẽ in
loco futura: tuȝ vas qđ in ſeipſo eſſet: tuȝ aqua ꝗ conti-
28 neretẽ in vaſe. Veꝝ de his ſatis. ℭ Ex hoꝝ modorum
explanatiõe Zenonis cauill' facile diſſuiẽ: quo ille vte-
baẽ ad demonſtrandũ ſi locus aliqđ fuiſſet: in alio lo-
co ſubinde locũ eſſe oportuiſſet. Prorſus vt dixi res in
aliquo eē[o] multifariã põt intelligi: eritqȝ locus nimiꝝ
ipſe in aliquo vtiqȝ nõ in loco. Ja eñi ꝗ ꝓprie locus eſt
corporis nobis obducti ⁊ circũdati ⁊ ambiẽtis eſt vlti-
mum. Eſſe ṽo in aliquo dĩ locus. i. in corpore eo: cuius
ipſe pars atqȝ extimus fuerit: nõ tãq̃ in loco: ſed tãq̃ in
toto. Nã ⁊ ſanitas in aliquo eſt in tẽperamẽto. ſ. calido-
rũ frigidorũqȝ nõ tãq̃ in loco: ſed tãq̃ in corpore: cui'
eſt habitus. Caliditas itẽ atqȝ frigiditas in corpore nõ
vt in loco: ſed vt q̃litates eius ⁊ affectiones hñtur: ita ⁊
locus in aliquo ſit dũ nõ ita vt in loco. Alioquin diſſen
29 taneum fuerit eam rem in infinitum extrahere. ℭ Sȝ
ſatis hactenus indubitatum diſputauimqȝ in contraria
eſt. Nunc decernendi ſentẽtia ⁊ fiducia iſumẽda.

30 QVoniam ṽo locinã cõperuu ex-
plorauimqȝ ardua ẽ. Pri-
muȝ ꝯſiderabimus: ⁊ q̃ſi reponemus: ea
ꝗ in eſſe loco cõi hoĩum intelligẽtia opio-
neqȝ iudicantẽ: deinde ſenſim irrepem' ad
cõmunitionem abſolutionẽqȝ reliquoꝝ. Ac primuȝ q-
dem cõfeſſum eſt oĩbus locum complecti cõtinereqȝ
eas res quaꝝ eſt locus. Deinde locũ rei illius quã con
tinet: nihil eē qđ nos ſupra neceſſarijs rõnibus addixi-
mus. Tertiũ eſt locũ primũ citimum: ⁊ ꝓpriũ maioreȝ
minorẽue corpore: eo qđ cõtinetẽ eſſe non poſſe: nõ mi-
norẽ: qui eñi ambiret amplecteretur qȝ: nec maioreȝ ꝗa
in partẽ illam ſubſiduaȝ corporis: alteꝝ poſſet iferri ſuf-
farcinariqȝ: ita cõfieri: vt iſ neqȝ proprius: neqȝ ꝑmus:
neqȝ citimus ſit futurus. Quartũ eſt: vt locũ a corpore
collocato ſeparabilẽ eē dicamus. Atqȝ hęc nos ex ſuc-
ceſſu ſubeũtiũ corpoꝝ: ⁊ viciſſitudinario rerũ igreſſu
egreſſuqȝ veꝝ eſſe ſupra docuimus. Poſtremũ qđ af-
firmauerim eſt: vt ꝗcũqȝ in loco ſunt: aut ſuꝑiorẽ aut in
31 inferiori loco eē neceſſe. ℭ Subiectis his hũc ad mo-
dũ ꝑſpiciẽda ⁊ reducẽda ſunt reliq̃. Prorſus neceſſe ẽ
talẽ definitionẽ afferre: qua tuȝ argumenta ꝯtra diſſol-
uantẽ: tuȝ ea ꝗ ineſſe videntẽ loco aſſerere ac tueri poſſi-
mus. Jnter hęc illđ quoqȝ manifeſtũ obiter fiet: qđnaȝ
cauſę fuerit: qđ in ea re explicãda enodãdaqȝ difficulta
32 tẽ ⁊ ſcrupulũ pareat. ℭ Primũ ſcire opȝ nullã haberi
poſſe de loco mẽtioneȝ: niſi mot' localis aliqa habere-
tur: ꝓpterqȝ id potiſſimũ cęlũ eſſe arbitramur in loco:
ꝗa in motu ſit ⁊ excita matio. Tria aũt gña localis mo

Left margin notes:

...e cũ mũȝ ſedẽ vĩ locuȝ appellat. o-... Ale. me... ab Ariſ. ...pi in hac re. nẽ ꝯtentio... erat vt ... expiret, qđ eē ꝓpriũȝ loci ſigũȝ vt ... doctrina ... ſi eius ... trãſlatio ... erat vſurę qđ in nuſq̃ ... cõpit. ... Sim. Platonẽ dĩẽ dẽo eĩ ſi trãſ ... vſuȝ eē ... inoie lo- ... nõnẽ lo- ... ſub cõlori ... ſigũ ... ſe: ꝗ ... rõne id ſigũ qđ ẽ aliquãdo ... quẽadmodũ ⁊ Ariſ. aiam loci ſpẽȝ appellauit.

[a] Vndecim ... ſũt modi qb' res in altero dĩ. h̃ ṽo ... octo. qđ ... id eſt qꝛ ꝗ ... ibidẽ i duo ... diuidunẽ. ... Sim. ꝗ i vnũ h̃ co- gitur: ſicuti modus dic ꝗ ſ... in mã: ⁊ accñs i ſubie ... dĩ. niſi ꝗ aliqđ in vaſe vĩ i loco omi ... ꝑ ... mo' ꝗ aliqđ eē in ... dicim': ꝗ ... forſã qꝛ ... nõdũ eẽ ... inter hos ... modos ... ꝯ eſt ... ad locũ re- ... eſſe in aliq̃ ꝑpe ... eē ali... qđ maxi me ſigũ vĩ eē in locos vt ... Alexan.

[b] Ex his for ... ꝗ õ ſuꝑſi- ... ab Ar. h̃ l loco dicitẽ oc caſionẽ acci- ... Them. vt ... crede- ... eē modos ... aliqđ ꝑ ... eē ... ce- ... duos ...

Right margin notes:

enumerãtur mã gneri eſſe cre ditur: ꝗ oĩẽ ex relatiõe acci- dit ad ſubiectũ: h' ñ ꝑ aliđ i ſunt: vt color ſe hȝ ad ſuꝑ- ficiẽ cõpar' õ ꝗ re logẽ ipſe h' poſte. ana lyti. lib' cap. 10. ⁊ 1' õ aia cap. 22.

[c] Per aliud cõe qđ ẽ: qđ diuiditẽ in id: qđ ꝑ accñs dĩ eſt ⁊ id: qđ ꝑ ꝑtẽ vt ẽ Sim pli. h̃ expõit.

[d] Querit h̃ Alex. q̃nã ex his modis: ꝗ ſuꝑi' ſũt enu- merati: loc' i aliq̃ dicaẽ: ⁊ ſoluit dicens nõ qđ vt affe ctio vel hñ'ȝ aut oĩno vt i ſito: an potiꝰ vt ps i to- to: ꝗdẽ. n. ps eo ſuꝑficies ps ẽ ꝗ qdeȝ rõne vt termi nus ſimilẽ ter minati corpo ris: ꝗ ṽo lon gitudie ⁊ lati tudie ẽ dĩfini- ta: ps ẽ corpo ris cui' ſuba tribus cõſtat dimẽſiõibus. vñ ſuꝑi' ꝗ lo co Ariſt. do- cuit multa in aliq̃ eē ñ h' ſȝ ſm partes: vſuſq̃ ẽ ex' alibi qđ i cor- pore eē dici- mus nõ qꝛ ei h' ſit ſȝ ꝑ ſu perficiẽ. hac eadẽ rõne ex poſuit ſuꝑfi- ciẽ corpis eē partem.

tus ſunt:delatio auctio minutio. Nã ⁊ in auctiõe rerum loc⁹ ex loco mutat:⁊ qd̃ ꝑus fuerat hic q̃z dodrantem. do.ĝ. occupauerat loci:maiorẽ deīceps minorẽue ſibi locũ adoleſcẽdo minuẽdoue cõparauit. ¶ Mox ⁊ illud quoqz notatu dignũ nõ ex oib⁹:q̃ mouebantur veniſſe nos in cognitionẽ loci:ſz ex his mõ q̃ p ſe ac ꝓpe mouebant. Nã q̃ p accñs mouent:quẽadmodũ ꝓpe nõ mouent:ita neqz loco egent:neqz loci in notitiam ꝑducere poterãt. Sz ⁊ diſcrimẽ quoqz nõ admodũ tenue viſit inter illa ipſamet:q̃ p accñs mouent:q̃dã ſimul a toto ſubiectone ſepaueris:p ſe moueri differriqz pñt:vt corporis mẽbra:vt nauiũ claui. Quędã nõ pñt:vt albedo: vt ſcia. Neutrũ gen⁹ nos in ꝑmã loci cognitionẽ ꝑrexit. Sz ea dũtaxat occaſione momẽtũqz ꝑſtitere:q̃ per ſe ac ꝓprie mouebant. Per ſe autẽ mouent:ea q̃ diſſeparata diſſũctaqz ſũt ab eo:quo ↄtinent:eiqz qd̃ nihilo minus tãgũt minime ↄtinuant. At man⁹ iple ꝗ volumini ſcribẽdo ſeorſum eſt a reliq̃ corpore:nõ tñ eſt a reliq̃ corpore ſepata:neqz antigua brachio:ſz ↄtinua eſt:pin de nemo ſm̃ illã ꝑtẽ:neqz per ſe mouet:neqz in loco p ſe eſt. ¶ Uex quẽadmodũ ex his:q̃ per ſe mouent ꝓcul dubio nã loci petẽda ꝑmẽdaqz eſt. Mouent autez per ſe in mũdo aialia. Nũz igit mũdũ eẽ alalis locum cẽſueris:minime:nũz igit aerẽ:nequaq̃. Quobrẽ:qꝛ ꝓbatũ ſupra eſt locũ:neqz anguſtiorẽ:neqz ampliorez eẽ poſſe:q̃ corpus locatũ. Quiſnã igit erit loc⁹ Callię peculiaris ⁊ ꝓprius: ꝑfecto nullus ali⁹ niſi ei⁹ aeris extrema ⁊ vltima ꝑ quã ſolus Callias ambit:atqz circũdatur. Per id eẽ in aere:Calliã vex eſt:p aerẽ in mundo.

34 Quo fit vt hic ꝑm⁹ ſit Callię loc⁹. ¶ Quũ ĝ id qd̃ ↄtinet nõ eſt a re ↄtẽta ſeiũctũ aut ſumue:ſz iũctũ plane ↄtinuatũqz:ea res nõ in loco eẽ:ſz in ſuo toto putanda ps eſt:vt man⁹:vt crus:vt thorax in corpe. Quũ do ꝑcidit diſſeparaturue:ita tñ vt tãgat:tũc in eo loco ẽ:vbi ↄtinẽtis eſt finis. Hic iã neqz ps eſt corporis contentis quũ ſit extrari⁹:neqz arctior itẽ aut capacior. Sz quod ẽſus ęqualis ⁊ quadrãs ⁊ ↄſentiẽs finib⁹ marginibuſqz ambiẽtis corporis vltimis:qꝛ [a] ↄtiguox extrema ſunt ſil. Plane pteẽq̃ in toto ſũt:nõ in toto:ſz cum toto mouent:ea do q̃ ſepata ſunt in loco nõ cũ loco moueri intelligunt. Sz occurrat aliq̃s:nõne res q̃ in vaſis locãt: vna cũ loco ipſo moueri viſunt:quoties vaſa ipa:vtcũqz mouent: Uex vaſa nõ ſũt loci quos q̃rimus ꝓpter: ꝗppe incluſis corporib⁹ ampliora capacioraqz:ſz extrema:hoc eſt concaua illa fictilium interuaqz facies:id maxime ac proprie locus eſt:vtpote quę habeat receptis rebus amplitudinem parem.

35 **SI itaqz** vera ſunt hactenus eſt locum eẽ terminũ rei ↄtinẽtis extremũ q̃ id qd̃ ipſa ↄtinet tãgit. Atqz h etiã alia rõne mõſtramus. [b] Nã quaz q̃tuor habeant:quox aliqd̃ neceſſe ſit locũ eſſe. Forma / mã / ſpatium iter rei ↄtinẽtis extremas margines cõprehẽſuz:ipſi termini vltimi corporis ↄtinentis. Si de trib⁹ nullũ eẽ locum ꝓbat:id qd̃ reliquum ſubſidet:locũ videri neceſſe eſt. Sz.n. mãm locũ eẽ nõ poſſe declarauimus ſupra euidẽtiſſime:errorẽ quoqz illorũ coerguimus:q ⁊ locus ⁊ forma cõplecti ↄtinerigz videbant inſcitia diſputãdi rõcinãdiqz locũ eſſe ſuſpicati ſunt formã. Sane tãetſi vtrũqz ſit termin⁹:non tñ vtrũqz rei eiuſdem eſt terminus:forma rei cõtentę terminus eſt:locus vtiqz cõtinẽtis. Egdẽ ſiquis de me id quęrat preſſius:neqz terminũ gdem nũcupauerim formã:vtpote quę nõ ſit ſuperficies:ſed rõ ⁊ id qd̃ ſub h verbo:quid ſit rem eſſe percipit:niſi quis dignatiõi ei⁹ hoc tribuat quatenus mãm ſuſaz diffluẽtẽqz quaſi coerceat finibus ⁊ intra certos limites reuocat:veluti norma q̃dam mẽſuraqz rex ac numerus.

36 ¶ Reliquũ eſt vt doceamus ſpatiũ illud:qd̃ iter cauũ vaſis interiacet locuz eẽ nõ poſſe. Sane puetus hęc opio eſt:⁊ eox maxime affinis ↄſentaneaqz ſententię:q vacuũ in reb⁹ affingunt:polluit viguitqz ea ꝑmũ ętate Chryſippi: mox ſb Epicuro emerſit atqz floruit. Aſſerunt ipendio nõnulli idẽ quoqz Platonẽ exiſtimaſſe. Cętex oẽs hi qui de loco id ſedulo ſentiũt:vt veriſimili argumento nitant lubrico tñ planeqz vicioſo atqz falſo mouent. Quũ enim in cogitationẽ loci veniſſent ⁊ adhibito ſenſu clariſſime deꝑhẽdiſſent:corpora ↄtinue alia atqz alia eodẽ in loco per alternationẽ ⁊ ſucceſſiuz haberi ac recipi:ãtere curſu vt locũ eẽ ſpatiuz illud interceptũ marginib⁹ dicerẽt:q vnũ idemqz manẽs exciperet cõcedẽtia ac ſubeũtia vicib⁹ corpora q̃ſi ſeiũctũ ⁊ diuulſuz a ſingulis q̃ igrederent. Ut do ita cõniice opinarent vaſa potiſſimũ in cã facere. Quũ eni itra eãdem ſupficiẽ fictilis:q̃ certis finibus circũſcribebat:interim aquã interim aerez includi contineriqz intuerentur:arbitrabantur illud ęquox:qd̃ intra illos fines coercituſqz iacebat:quodqz idem permanere ſemp ⁊ abiunctum ⁊ ſolitariũ videbat:tuz ad modũ:quo ⁊ ſupficies ipſa ſuccedẽtibus corporib⁹ locũ eſſe ⁊ cõceptaculum oportere. Eſt aũt indiciũ:quo mouent fallicioſum ac tenue:naz ſi vas eẽ locus poſſz vacuus corpore:fortaſſe ſpatiũ illud:qd̃ cõminiſcunt pꝛindere:ac ſerere potuiſſent:non dant autẽ id genus loca. Simulatqz enĩz egreſſus dilapſuſqz humor eſt:obiter ſeſe aer inſinuat:atqz inde deriuatus eſt error:q dimenſum illũ ac ſpatiũ:qd̃ corporibus ſuum gtuſqz adiungit inectiturqz corporib⁹:detrahũt ⁊ vendicãt loco:meqz ꝑſpiciũt oẽm dimẽſum in loco eſſe aliquo oportere: iccirco qꝛ corpus quoqz:cui ſoli debet dimẽſus:⁊ ſpatiũ ſemp in loco eſt. Declarãt id vaſa ęnea ⁊ quoq̃ verſus obſępta:qualia ſunt Clepſydrę:ex his ne ſtillicidia quidem eliquant:niſi orificio altrinſecus aliquo adaperto:vnde ſit aditus aeri ad eum locũ ſubinde implẽdũ: quem aqua diffluẽdo vacue feciſſent. Sz eo quoqz fallant maxime:q vaſox ſuperficies cana nũq̃ adducit. Nam ſi vt veſicę ⁊ vtriculi ſolẽt vento: aut aqua dilapſa concideret ſolidareturqz:non taz facile opinor decepti ⁊ ſeducti fuiſſent:ergo igit de ſpatio corporis mei atqz aere illo quo ambior ſiccine imaginator. Quũ primum me mouero ſuperficies:quę me operit ⁊ cõtinet coaleſcit atqz diffundit:⁊ ſe in ſeipaz (vt ita loquar) inſinuat:eã do ſupficiẽ:q̃ qꝛ ſolidox corpox ſit:coire ⁊ cõfundi nõ põt:corp⁹ ↄtinue aliqd̃ tãgit. Illi igit corp⁹ i eo ſpatio recipi autumãt:ꝑindeqz itra ſupficiẽ ſpatiũ illud ſeorſum haberi ſemp ceu patorẽ:⁊ amplitudinẽ quandam cõdẽdis ⁊ hoſpitãdis corporib⁹ delegatam.

SEd ſtatuamus inges aq̃ dilapſa nullũ corpus igrediẽ:nõne iacebit itra ſupficiez ſpatiũ ſeparatũ: At Galene vir.ſ. ſapiẽtiſſime acutiſſimeqz:nonne abſurda ⁊ futilis eox diſputatio ẽ:q ſumũt id qd̃ in qõne diſcutiõeqz ponit. Quũ eni q̃remus hoc ipm eẽ ne poſſit ſpatiũ tale:exẽplo illud tute tibi cõſtituis ⁊ q̃le volebas appigis:nulla id prorſus ratione cõmuniens. ¶ Pręterea. Rẽ impoſſibilem poſtulas. Nihil enim aliud eſt ingredientiũ ⁊ receſſentium corporum tollere ſucceſſionem: q̃ ipſa corpora tollere:neqz aliud facis:q̃ ponis nec cęlum eẽ nec terram neqz aliquod poſtremo eorum corporum quę nunc hñt:neqz gigni ſubinde poſſe aliaue effi

[a] Cõtiguox extrema i codẽ ſt ait Ar. Vbi illũ i codez expoſuit The. imitat⁹ Alex. h ẽ ſit q ſi hmõ expoſuerim⁹ ſaltem oportet no tat Sim. hic aliũ eẽ mo⁹ a ꝑcedẽti:q̃ aliqd i altero vl cũ alio ſit ſil. ⁊ h ꝑcedit Alex. attamẽ Aſpaſi⁹ i codẽ exponit vt i loco eo mõ quo ſuperius ꝑceſſim⁹ vini amphoraz eẽ i ſeipa ob id qꝛ põ i pte ẽ: ⁊ ſuperficies (ait ipe) eius qꝫ i loco ẽ:i ipſo loco eẽ cũ vna ſiet ſuꝑficies: ob ipenibilitatẽ. Queriẽ tamẽ Sim. ſi vna efficit qõ ſit i aliquo. ⁊ ait naliqd in cõtinẽte corpe.

[b] R õ hęc ex diuiſiõe ꝓcedit: vt Sim. ait. q̃ qdẽ ſuſ erit inefficax niſi oñſuz fuerit q ea diuiſio neceſſaria manca ſit:qd̃ tñ ipe oñdẽ i hac mõ dus. ſi id qd̃ ſm̃ locũ mouet: ſm̃ locũ trãſmutat neceſſe id eẽ locũ:ſz qd̃ illud trãſmutat qd̃ ſm̃ locũ mouet. tranſmutat aũt qd̃ loco mouetur: aut ſm̃ aliqd eox q̃ in ipſo ſũt:in ipſo do nihil eſt ꝑter mãz ⁊ formã. aut ſm̃ aliqd qd̃ ipſi heret:⁊ ipſi aũt heret aut finis rei ipſ ↄtinẽtis aut ſpatiũ illi⁹ finis mediũ ſi qd alid qd eiuſmodi ẽ.

3 Galenus

cis vt illud ſpatiū: in quo nūc ſunt corpora: ꝛ in quo nō amplꝰ ſūt futura: relinquat̄ ſolū in rebꝰ: ꝟ autē eē non pōt. Neq3 igit̄ qḋ Galenus putat. Nā ſpatiū ſine corpe negt ſubſiſtere: gn frāgerent potius diſſilirētq3 ꝗ̄ cū corpore vacarent. Eteni vacuū inaneue nihil eē: ꝛ vere vacuū eē mox ꝓbabimus. ℂ Cur ꝟo parietē putas vn diq3 ꝟſus ab aliquo corpore nō poſſe nō tāgi. Sigdez in ꝟ neceſſe nō eſt vacuū admoliri. Doliuz ꝛ craterem poſſe. Eteni ſilr hunc ſemꝑ aliqḋ corpus quaqua ꝟſus obit ꝛ tangit: oīa dūtaxat in figura eſt. ℂ Sz dices vñ nam ſpatiū illud ſi nō eſt ſeꝑatū a corpore: intelligit̄ tñ quo quo mō ſeorſuz a corpore. Tu ꝟo inꝗ̄: vñ albedinez: vñ nigritiaz: Ea tāetſi in ꝯtēplationē veniant ſine corpore: nec tñ ꝑ ſe ſunt: nec a corporibꝰ redēpta abſoluta ꝓciſa: ſed ſola eſt cogitatio: ꝗ̄ id cōminiſcit̄. Nō .n. vidē eſt in hac aqua ipſa aquę eſſentia ꝛ ipſę dimēſiōes aq. Pariter in ꝟ vino neq3 in ꝟ aere. Sz ꝛ ꝗ̄litates ꝗ̄z animo tñ ſeq̄ſtratę atq3 adeo abiūctę corporibꝰ: nō ꝗ̄dem ſeorſuz hñtur: ſz ſeorſuz intelligunt̄ a nobis: ꝗ̄litates inꝗ̄ illę ſm̄ quas eſt ꝟ aqua illud aer illud vinum adęque ꝛ ſpatiuz id ꝗ̄ſi per ſe ſolitariūq3 concipimus. ℂ Quū itaq3 tria illa corpora in eodē ſpatio ſz vicibꝰ ꝯſiderez ꝛ velut caſtra metari viderēt: ꝗ̄uiſq3 qualitatibꝰ ꝛ nā differentiā: ſꝗ̄ ꝛ ſ̄tūdē tñ ęquoꝛis incubare obtinereq3 viderent̄. Cōtingebat illos credere id qḋ vt aſſeuerantiſſime poſtea tuebant̄ ſpatiuz illud a receptis corporibꝰ eē diuerſuz. Nā ꝛ ſenſu id ꝓbari poſſe: quo .ſ. nullū eſt iudiciū acrius obtutuq3 iſto gemino ſi itenderimus agnituros aerē ꝗ poſt vinū ingrederet̄: nō qualitates vini: ſz ſpatiū idē occupatuꝝ. Ita cuz corpora ꝑ ꝗ̄litates ſuas caliditatē frigiditatē candorē nigroreꝫ in loco nō ſint: ſz a ſpatio id .ſ. habeāt: nec tō ſpatiū illḋ veteres ꝑ loco corporꝝ habuere. ℂ Cęterum nō acute ꝟ: nec eni ſequit̄ ex ſpatio hñt res vt in loco ſint: eſt igitur ſpatiū locus. Queādmodū nō ſequit̄: ex impetū habēt res vt moueant̄: eſt igit̄ ipetus motꝰ. Hę ſūt ferme cauſę: ꝗ̄ illius ſectę hoīes in errorē ꝓcipites egerunt. ℂ At locū ꝗdem nō eē ſpatiū illud: qḋ iter rei ꝯtinētis termīnos iacet manifeſtarie palā fiet: ſi meminerimus earuz ꝓprietatū ꝗ̄ nobis ſupra formula ꝗ̄daz agēdibꝰ ceu cōmunes deſcriptiūculę indicatę atq3 adiūctę ſunt loco. At ꝓmū ꝗdez locus ꝯtinet: ꝯtinet̄ ſpatiū. Locus a corporibꝰ ſeꝑabilis diuiduuſq3 eſt: ſpatiū cū corporibꝰ adeſt abeſtq3. Diximꝰ .n. eum ꝗ ſine corpore ſpatiū poſtulat velit nolit vacuū poſtulare. Diximꝰ etiā eādē ne tō permanere amplitudinē ſpatij. Spatiū diuerſorꝝ ideꝫ eē nō pōt. Itē locus nihil eſt corporis. Spatium minimo minꝰ ipſ3 corpus eſt. Pręterea ꝗ locū eē ſpatiū aſſeritnon ſolū corpus in loco eē aſſerit: ſed ꝗ̄ locū in corpore: quū aliquāto rectiꝰ dicat̄ ſpatiū in corpe eē ꝗ̄ corpus in ſpatio: ꝗa ᵃ alterꝝ accñs ē: ꝗ̄litas/ſubā alterꝝ corpus. ℂ Egḋē perlubenter illḋ didicerim: quū corpꝰ in loco recipit̄ ſeruet retineatq3 ſuā dimenſionē: eſt enim ſuus cuiq3 mēſus ꝓmū: vel de ita in loco recipit̄: an abijciat ſuā: atq3 ita in eū mō quę loci eſt recipiat̄. Si reiiderint: ſuā abijcere: doceāt: ꝗ fieri poſſit vt incolumi corpore dimēſiōes corporis corrūpant̄. Et hercules: cur ꝓprias exuat vt alienas induat: ꝙ ſi vtrāq3 ſeruatā ꝛ retētā velint: qua rōne: quo digeſtu duas ſil̄ cōmiſerint: vtrā eſſe in altera dixerint: vtrā cōtinere: vtraz cōtineri cenſuerint. Iam illḋ diſcrimē rōnis afferet: ſi eē ſil̄ duo corpora nequeūt: ꝗ̄obrē opinemini duo ſpatia duas dimēſiones poſſe. Nā cętera accñtiū caliditas/frigiditas/ albedo/nigritia/ipedimēto nō ſunt: nec ſtat per ea: quo minus eodē in loco plura ſint corpora. Nec eni moleꝫ aut amplitudinē qualitates: id genꝰ hñt: ſed ſolę dimēſiones ꝛ ſpatia: ꝗ̄ ꝟo illi hoc fortaſſe: tāꝗ̄ ſequens adiminteret. Noſtrę ꝑtes ſunt: ꝗ̄ refellere illos occępimus hoc ipm qḋ ſequēs eſt coarguere. ℂ Sciſcitādū eſt igit̄ ꝛ ꝗ̄rendaꝫ de illis: nuz aucto ampliatoq3 corpore augeant̄ ꝛ dimēſus loci: necne. Si primū: poſſet eni ꝗs facile credere magnitudinē augeri: ꝗ̄ cōtinet ex alterꝰ magnitudinis icremēto: nō ſecus tñ id fueri: atq3 ſi pullaz augeri de alimonia catuli crederet. Si 2ᵐ dam id nemo facile crediderit: qui eniꝫ fieri pōt vt locus ille ꝗ auctis rebꝰ ipſe non eſt auctus: ſit amplius capax rei maioris loco. ℂ Hęc aūt rō in nos recurrere: aut retorqueri nō pōt: qui vltimā corporis ambiētis marginē locū eē ſtatuimus. Nō eni pōt ꝑ ſe ſuperficies augeri. Hęc ferme ſūt ꝗ̄ nos ſeorſuz ꝯ eā ſentētiam excogitauimus.

37 Rationes ꝟo ꝗbꝰ vtit̄ Ariſtoteles: ꝗ̄ꝗ̄ ſubobſcuriores vident̄ eē: conabimur tñ ꝓ fide ſaltez inſtituę nobis cōmētatiōis mediocrē illis lucem iferre. Si ingt ſpatiū vllū ꝑ ſe eē naliter poſſet: ꝛ in ſeipſo manere: īfinitos hr̄i locos oporteret. Quobrem: Qm̄ ſi vas aquę aut aeris plenū aliquo traducat̄: ꝗcꝗd in eo reſpectu de tota aq̄ ſtatuit̄: ideꝫ in partibꝰ aquę ſpectabit̄. Quuꝫ itaq3 tota aq̄ in eo motu obtineat dimēſionē ſuā ꝛ gerat ꝑtes quoq3 in eodē motu ſuas quęq3 dimēſiōes obtinebūt ꝛ gerent. Porro ꝗ̄cūq3 delata fuerit amphora palā eſt habiturā ſpatiuz: aliqḋ eē iter ꝯtinētis aeris terminos. Eius autē ſpatij ſuas ſibi portiōes cū aqua: tuz aq̄ ꝑtes habebūt. Sz collige obſecro vno in loco: quot dimēſiones ꝛ ſpatia habebant̄. Primū id qḋ vniuerſa geret amphora: tuz id qḋ tenebit aq̄: ꝗ̄ ꝑs eſt amphorę: deide qḋ ꝑtes aq̄ ſingulę nāciſcent̄: pter hęc qḋ tota aq̄ habebit in amphora: vt pote ꝗ̄ in loco .ſ. in amphora ꝛ in vltimis cauę ſupficiei terminis ſit. Accedūt ꝛ ea: ꝗ̄ ad ſingulas ꝑtis ſortito accōmodant̄ his: ſi adieceris id qḋ eſt amphorę totꝰ: in eo qḋ corpꝰ eſt: queādmodū ꝛ aq̄ꝛtē id qḋ ꝑtis eſt: i eo qḋ corpꝰ eſt ꝑs: cō ꝑeries plurimas: atq3 adeo infinitas eodē in loco dimēſiones ꝛ ſpatia. ℂ Ego ᵇ abſurdius ꝗddā in ꝑtibꝰ video: nā ſingulę ꝛ in ꝓprio aderūt loco: ꝛ in loco maioris ꝑtis cohabitūt. Quūq3 abeat ſectio oīs in infinitū: abibit in infinitū ꝛ iſta locorꝝ aggeſtio: enimero ſi ſpatiū locus eſſet: nō ſit diſſentaneū putare ſingulas ꝑtes in loco eē ꝑ ſe: ꝗa in ſuo quęq3 ſpatio ſita ꝑ ſe collocata videret̄: qḋ ꝗdē ſpatiū totꝰ loci ꝑs eēt. Hi ꝟo qui vltimū ꝯtinētis eē locū volūt: vt nos ꝑ accñs ꝑtem eē in loco cōſtituunt: ꝗa totū in loco ꝑ ſe eſt. At hi ꝗ ſpatiuz vniuerſuz illud interiacēs faciūt locū: qua rōne defenderint: ne ꝑtes ꝑ ſe in loco eē videant̄. Ita confit vt neceſſe ſit locos ſingulis rebꝰ infinitos adiūgi. ℂ Euenit ꝗ̄ vt locus in loco ſit: nā ſpatium id: qḋ extremo illo ambitu cauoq3 includitur: ſi trāſlata alio amphora ſit: erit in alio quoq3 ſpatio: atq3 ita in alio loco ſubide collocatū. ℂ Num hęc incōmoda ſequunt̄ eos: ꝗ vltimā continentis faciem locuz putant: Minime: ſed quā ob cām: Quia ſi trāſferatur moueaturq3 amphora haud ꝯceſſerim .ſ. aquā ꝛ aquę partes aliū locum eſſe occupaturas: quū eadem ſuperficies in cauea maneat: ꝗ̄ aquaz amplectit̄: nec diuariet̄: vt ſpatia. ℂ Sz ꝗ̄res ſi vinum ꝛ partes in dolio trāſlato eūdem locū occupant quem antea occupabāt: quo pacto verꝝ ſit id qḋ ꝛ dī frequenter vinū de atrio in penū fuiſſe trāſlatū: Sane quū ita trāſfert̄ doliū: ꝑ ſe nō mouet̄ vinū: ꝗppe qḋ acquieſcat in dolio: ſed doliū ipm in quo vinū eſt mouet̄ ꝑ ſe atq3 transfertur: id eni in quo aer aqua vinū aut aliud quid

Simp. ꝗ̄ ait ea Gal. ꝑ ꝗ̄re ꝗ̄ ſibi ipſe pugnātꝰ ſunt ꝗ̄ ꝗ poſtulat in vaſe nullū eē corpꝰ: eſſe tñ ſpatiuz dimēſionēue: poſtulat i ipſo vaſe ꝛ eē ꝛ nō eē corpꝰ: naz ſcīni corpus necnō ꝗ̄ eſſe ꝗ̄ ſine dimē ſiōe: pari rōne dimenſio ſine corpore ſubſiſtere nequit.

ᵃ Vbēdū eē [illegible] in latino codice nā ipſe ἔργετό μὲν συμβεβηκός ποσόν γάρ, τὸ δὲ οὐσία, σῶμα γὰρ ἀσώματον. grece ait. ꝟ ē ꝗa alterius accñs ē: ꝗ̄ꝗl .n. alterū ꝟo ſuba: corpꝰ autē ſenſile.

ᵇ Sim. aſſeris. hac rōne voluiſſe Ar. oñdē ſeꝗ iſinitū i actu ex ea pōne. nam ſeꝗt ꝗ̄z ꝑtē ꝛ i loco eē ꝛ moueri ꝑ ſe: qḋ aūt i loco ꝑ ſe ē ꝛ per ſe mouet: determinatū eſt ꝛ actu ſbſiſtēs vt ē ſupꝰ declaratū. ꝑtes ergo corporis qḋ in loco ē ꝑ ſe erūt ꝛ actu determinatæ: at iſinitæ ſūt ꝑtes i cōtinuo: erit igit̄ iſiᵐ actu. ꝑterea loci erūt iſiniti: vnicuiq3 .n. ꝑti: ſi in loco ſit ꝑ ſe ꝑpriꝰ debet̄ locus. Ar. aūt ꝟ taliter nō ſeꝗ .ſ. iſinitos eē locos: ꝛ ſi iſinitas eē ꝑtes: ob id ꝗ̄ꝛ ꝟ loco nūc ſermonē hab3. Conat̄ ꝑterea idē Sim. has rōnes diſſolue. ait .n. illḋ icōmodū: ſcz iſinitas eē ꝑtes actu ſeꝑatas: iſinitaq3 loca: q3 credimꝰ eas partes: ꝗ̄ i loco ꝑ ſe ſūt: oporꝫ vt actu ſint ſeꝑatę: ꝟ āt neceſſe ꝗdē eſt ꝯſiderati: ſi vellimꝰ oſtendē locū eē ſupficiem vltimā rei ꝯtinētis: qḋ .n. ꝑ ſe ē i loco: cū circūſcribant̄ externa ꝗ̄dā ſupfi: neꝯ opꝰ ē vt actu ſeꝑatū ſit. ꝙ ſi vellimꝰ oſtēdet locū eē ſpatiū illḋ: [illegible] ē necē fateri: ꝗ̄ cū ſpatiuz illḋ ꝑuniuſcuiuſq3 ꝑtis differat nihil vetat ꝑtes ꝑ ſe i loco eē: nec eas tñ eē diuiſas eo .n. mō partes ſūt i loco ꝗ̄ hñt eē: vñ cū locꝰ cōtinui quid ſit hēatq3 ꝑtes: ꝯtinuū ꝗ̄ erit cōpꝰ qḋ i ipſo eſt ꝛ rationē [illegible]

totū ⁊ rūiōe
ē̄ priuȝ. ego
ut Simp. l. b
mō occurre
rē. ſi po in lo
co ē p ſe p ſe
ē mouerī po
terit ſȝ locū:
qō vo per ſe
mouet actu ē
vt ſferi⁹ oñdi
tur: at po vt i
toto ē: nō eſt
actu ſȝ po⁹.

piam eſt locatū: defert mouetur q̄: nō vtiq̄ʒ aer non aq̄
nō ptes. Hęc aūt tūc moueri videnf quū viciſſim ſub
eunt ac ſuccedunt in dolīū. Or ſi ſpatiū locus foret vna
cū vaſis: ipſa quoq̄ʒ corpora p ſe ⁊ ptes corpoꝝ moue
renf: ⁊ ad exēplū vaſoꝝ dimēſiōes varias ⁊ ſpatia ob
ſiderent: ⁊ loca diuerſa mutarēt: ⁊ ſinguię ſingulis locis
diſtribuerenf: nō qdem p accñs: ſed ita vt q̄ſq̄ʒ loc⁹ po
ſit loci maioris: atq̄ʒ ille alius exinde maioris: caten⁹ dū
ad ampliſſimū locū ⁊ ad capaciſſimū ſpatiū veniatur:
in quo cęlū ꝯtinerętur. ❡ Ita hercules h̄ de opiōne il
la mirabile ceu corollariū ferimus: locū eē partem loci
oportere: quēadmodū dimēſionis ⁊ ſpatij ptē ſpatium
eē ⁊ dimēſionē opȝ. Atq̄ʒ h̄ nō illi q̄dē dicunt ſed tāq̄
extrinſecus ſequif. Illuc nūc recurrimus: vinū aūt con
tēdūt per ſe moueri quū aſportaf: ⁊ dudū oſtendim⁹ q̄t
anguſtias adituri ſint ſi id cōceſſerint: aut fatebunf ge
ſcere. Sed o rem ridiculā. Thaſiū vinuȝ Athenas ſine
vllo motu perferri. Non eni reddere cām diſcriminis
poſſunt: quibus videf locus eſſe dimēſio: cur vinū mo
tis vegetibus per ſe moueri nō poſſit: p accñs poſſit.

38 Atis hactenus dictū atq̄ʒ adeo cōfe
cū ⁊ cōprobatū videf: locuȝ di
mēſionē aut ſpatiū nō poſſe. Demonſtra
tū eſt etiaȝ nec māꝫ eē nec formā. Nam
extra ea q̄ abūde a nobis ſuperius in eam
rē adducta meditataq̄ʒ ſunt: pterq̄ʒ id qō tā ⁊ ſi in ma
teria geſcere corpora videanf: quēadmodū ⁊ videntur
in loco: nō tñ a materia abiūganf: quēadmoduȝ abiun
ganf a loco: certe neq̄ʒ ſimitudo ipſa reſponderit q̄dra
uerit ve. Quuȝ eni de mā loquimur: id qō prius fuerat aq̄
nūc aereȝ vocamus. Quū vo de loco habet mētio: vbi
39 prius aq̄ fuerat: ibi nūc eē aerē dicimus. ❡ In plenuȝ
ſi locus neq̄ʒ mā / neq̄ʒ forma / neq̄ʒ ſpatiuȝ eſt: ne ſcio q̄r
ta res fuerit: ꝯtinentis. ſ. corporis terminus ac limes ex
tremus: ſm qō ꝯtento corpori circūſecus adiūgif atq̄ʒ
cōmittif. Porro * in loco corpus omne eſt qō pōt mo
ueri delatiōe ⁊ geſcere. Dixi delatiōe vt cęleſte corpus
40 exciperem. Nec eniȝ idē delatio ⁊ circūlatio eſt. ❡ In
totum videf locus cognitu ⁊ cōpertu difficilis: ⁊ pror
ſus magna q̄daȝ res eē. Quuȝ eni multa ſint: q̄ ad eā na
turā pxime videanf accedere: ⁊ quaſi calcē vrgere fa
cile nimirū in re tam varia quaſi fuligine ob oculos ia
cto: caligat ⁊ ꝯfundif aīus. Pręcipue vo dimēſiones et
ſpatia metā pmunt: atq̄ʒ collimāt: q̄ pculdubio ſimili
tudine ambigūt cū loco affinitateq̄ʒ maxīa. Nā ⁊ imo
bilia ſunt: quēadmoduȝ locus pmus: ⁊ diuerſa corpora
ſucceſſim excipiūt cōdūtq̄ʒ: ita plane vt locus ſolet: ſed
aperuimus iā rōnē captionis illi⁹. Quū enim exeūtia ⁊
ſubeūtia corpora: ꝙuis diuerſas affectiōes: ſpatiū tñ ⁊
dimēſiuȝ ęqualē in quē recipenf hēnt: arbitrabanf non
ęq̄lē mō illū: ſed vnū atq̄ʒ eūdē hīi ſeorſum corporib⁹
recipiēdis dicatū. Aliogn ⁊ ipſa ſucceſſio corpoꝝ pp ce
leritatē oculos holuȝ ꝑſtringebat. Aer quoq̄ʒ adiuuabat
⁊ ꝑuehebat errorē: tāq̄ʒ inuiſus incorporeuſq̄ʒ. Ita illis
nō ſolū termini ⁊ extrema vaſoꝝ ſed ⁊ ſpatiū iteriacēs
locus eē neceſſario videbaf. Nā iteruallū illō: qō in ca
uea eſt ſine corpore eē ⁊ plane vacuū putabāt: qō vt di
xi tenuitas aeris ⁊ gracilitas facit: pp quā elūtuȝ illō mi
norem ſenſuȝ q̄ cętera incbit: q̄ pp inſignē euidētiaȝ ſui
41 facile dignoſcunf nec viſuȝ effugiūt. ❡ Eſt aūt nō vas
vniuerſuȝ locus: ſȝ itrorſus extimū cauę. Hō locus nō
ſimplr: ſȝ p accñs delatilis eſt. Nā corp⁹ ipm cui⁹ vlti
mū loc⁹ eſt: p ſe defert: ⁊ quēadmodū vas loc⁹ eſt dela
tilis: ita loc⁹ vas eſt imobile. Quū enim in re mota mo
uef q̄dpiā: vt nauis in fluuio: id qō ꝯtinet nauim ſimi

* Hęc vba
interpoſuit
Them. vt ou
biōi occurre
ret: q̄ ex vbis
Ariſto. oriri
poſſit. aīt. n.
ſpe: dico aūt
ꝯtētū corpus
qō delatione
mo^r: q̄ verba
vīr pſeferre
oē corp⁹ qō
locali motu
mo^r: in loco
eē: h̄ aūt falſū
ē. ſi cęlū ſpe
ctimus: qō
motu locali
mo^r: tñ per
ſe i loco n̄ ē.
The. Alex. i
ſequūt⁹ eſt p
ōlatiōeȝ mo
tu rectū vola
ſſe. ⁊ illō qō
ō loco oino i
loci mo^r. Al
paſtus vo di
xit nō ꝯtētū
eni ſeqt ſi oē
qō i loco ē lo
cali motu mo
uet vt qō i lo
co mo^r: i lo
co ē ſit. At
Sim. ꝯtrā af
firmat: ita eñ
vt eodē mō i
loco eē dicaf
q̄ ē mo^r: ce
luȝ. n. p ptes
mo^r: ⁊ p ptes
i loco ē: i cir
culo enim ait
Ar. alia aliā
ꝯtinet: ⁊ ſō tñ
nimō circulo
moueatur.

lius eſt delato vaſi q̄ loco. Naȝ locus ſuapte amat ten
ditq̄ʒ eē imobilis: ⁊ hercules merito quū terminus ſit:
⁊ vna cū re ad ſit: cui⁹ eſt termin⁹. Sunt eni extrema ſp
cū ea re cui⁹ extrema ſūt. Quare ex his oīb⁹ cōſtituitur
definitio cōpletiſſima abſolutiſſimaq̄ʒ: vt loc⁹ ſit rei cō
42 tinētis extremū: imobile pmū ac citimuȝ. ❡ Proinde
terra mediū cōplexa mūdi iſimus loc⁹ eē vulgo exiſti
maf: extima vo atq̄ʒ vltima cęli facies ſupręmus ac ſū
mus: atq̄ʒ id pptea q̄ vterq̄ʒ videf imobilis. Sane vn⁹
reuera imobilis eſt: alteꝝ ſenſus indicat. In h̄ loca mo
uētur ferunf nutu ſuo grauia ⁊ leuia corpora. Leue eſt
qō ſurſuȝ verſus ſublime corripif. Graue qō deorſuȝ ter
rę caducū illidif. Infernū locuȝ facit ipm plane medi
tulliū cardoq̄ʒ mūdi pterq̄ʒ terra: mox aer ⁊ aq̄. Nā oē
corpus graue: ab his tribus elemētis circūdatur: aut oī
bus: vt extantes in fluminib⁹ lapides: aut duob⁹ vt gra
dientia ⁊ nantia. Supernum facit vltimus cęli tergus:
⁊ ſiquid deinceps eſt cęlo attiguum.

43 Llud itaq̄ʒ corp⁹ eſt qō alteruȝ cor
pus eſt ambiēs: in loco ē. Il
lud vo eſt qō nihil eſt: in loco nō ē. Qua
pp terra q̄ꝙ̄ imota atq̄ʒ vna ſede ſemp
hęrēs: tñ in loco eſt: hȝ cui extrinſec⁹ alteꝝ
corpus qō ſe cōplectif. Corp⁹ cęleſte non eſt in loco: q̄
eſt cęlū nihil eſt ampli⁹. Nā ſi aerē aquāue ad exēpluȝ
cęli cōſtituas: eſt q̄ nihil ſit: neq̄ʒ ipa q̄ʒ in loco viderēf
eē. ❡ Dices qui pōt cęlū localē motuȝ mouere ſi caret
loco: An aliquo mō mouef aliquo nō mouef: Nō mo
uef ſm totū: q̄ a toto quoq̄ʒ nō egredif loco. Nā ea toto
egrediunf loco: q̄ directo motu mouenf. At cęlū circu
lari mouef. Atq̄ʒ his mot⁹ dūtaxat ptiuȝ eſt: ⁊ ptib⁹ ſui
quibuſq̄ʒ ſunt loci. Naȝ globi ſphęręq̄ʒ oēs illę in cęlo:
q̄ in ſe orbe toto recurrūt atq̄ʒ voluunf: gradatim ſibi
met ſupplatę ac viciſſim mutuis adhęſionib⁹ nexę: vici
ſim q̄ pximi quęq̄ʒ circuli ſupficie cōtinenf. Ita locos
alterę alteris cōplexu illo cōprehēſuq̄ʒ mutuo pariūt.
Neq̄ʒ totū igif neq̄ʒ vniuerſuȝ in loco eſt: ſȝ ptes. Haꝝ
q̄dā in girū circuluq̄ʒ torquenf: nōnullę ſurſuȝ ferunf:
alię deorſuȝ currūt. Surſuȝ ⁊ deorſuȝ aguntf: q̄ aut rari
tudinē: aut denſitudinē agnoſcunt. ❡ Cęteꝝ huic loco
Eudemus in tertio reꝝ nāliuȝ volumine ad hūc ferme
modū occurrit. Ipm (inqt) vniuerſuȝ erit ne in loco: an
nō erit: an vtrūq̄ʒ dōm. Certe in loco nō erit: quūȝ nihil
ſit extra qō ambiat: an ſi ſit de illo idētidē q̄ram⁹. Nec
nō erit. Naȝ aſtra ⁊ reliq̄ quę itra extimū cęlū habenf:
locabunf pculdubio in illi⁹ extremis ea pte qua conti
net. Sȝ q̄ ita in aliq̄ ſūt: in loco eē dicunf. In quo auteȝ
partes ſūt: in eo totū quoq̄ʒ eē hūiq̄ʒ oportebit. Atq̄ʒ ita
totū erit in loco. Sȝ ⁊ alio quoq̄ʒ mō vī eſſe alicubi to
tum: quia ſcilicet omne totum in partibus eſt. Uerum
eſſe alicubi multiplices habet ſignificatus.

44 T vo cōperti⁹ ⁊ latius pateat: quē
admodū eē in loco aut nō eē
cęlū oporteat: q̄dā paulo alti⁹ repetem⁹.
Diximus retro aliq̄ eē in loco po⁹: in ꝯtiuȝ
eē actu nōnulla. Po⁹ in loco ſūt ptes ꝯti
nuī: q̄ ⁊ ſepari pñt a toto. Sūt. n. ea in loco po⁹: q̄ ſi ſepa
rarenf pcidāturq̄ʒ actu eē pñt in loco. Ita q̄ aū ſeparatio
nē ꝯtinuę ſūt: ſeparatiōe facta ꝯtiguę in aceruī modū hñ
tur. Actu in loco ſūt ⁊ ipſa cōtinua quū ab aliquo corpe
ꝯtinenf: ⁊ ptes ꝯtinuoꝝ quū a toto diſſepanf. ❡ Item
q̄daȝ hñtur in loco p ſe: vt corpa q̄ delatu q̄ auctu q̄ di
45 minutu mouenf. Quędā p accñs vt colores: vt anima.
Hęc in loco p ſe eē nō pñt: q̄ nequeūt a ſubto diffūgi:
quēadmodū ptes ꝯtinuoꝝ: q̄ ſola poteſtate in loco ſūt.

Quoniā

Quonā igiť mō erit cęlū in loco? Nuȝ actu? At nullo fo-
rinsecus corpore ɔtineť. Num potestate? At neqȝ nūq̄
ɔtinebiť. Nū p se? At delatu moueri nō pōt. Nō enim
deferri ꝛ circūferri idē sunt: ſȝ deferri est vniuersum lo-
cū deserere: circūferri est in se eodē situ p eādē ambitu-
dinē recurrere. Num p accñs? Certe h Aristoteles vo-
luit: idēqȝ sequunť expositores. Ait eni p accñs moueri-
tur vt aia atqȝ cęlū. ℂ Ego v̄o admodū vereor ne tue-
ri Aristotelē h loco possimus: quominꝰ sibiipsi pugna-
re variareqȝ videať. Dic idē eē per accñs ꝛ p ptem fa-
cit [a] supra: quū ostēderet nihil eē in seipso vt in loco p
se: ɔcessit p partē nō per accñs rem esse in seipsa posse.
ℂ Cęteꝝ fortasse hic fusius ꝛ gnālius capit v̄bū p ac-
cidēs pro v̄bo p aliud. Alioqn mos quoqȝ Aristotelicꝰ
est generꝫ loco vti vocabulis spēꝛuȝ. Ac supra qdē alio
significatu p partē accępit: alio hic. Illic [b] per ptē dicit
eē quū pars in pte recipiť. Hic ȝ quū totū in partibus.
ℂ Qūo igiť in loco per accñs cęlū mūdusue erit? Nē-
pe qa mūdus non cōtinuatiōe vna tāq̄ mēbroꝝ coali-
tu inexuqȝ coꝫt: ſȝ ptes hȝ abiūctas q̄ inicem mutuo se
attingūt: ꝛ mutuo cōplectunť: vt globi quoꝝ singuli sin-
gulos motꝰ exercent: ppterea qȝ in loco sunt ptes. To-
tuȝ itidē in loco est sed p accñs. Est eni totū in ptibꝰ: ꝛ a
partibꝰ separi nō pōt: non tñ ptes oēs in loco sunt: quia
nō ambiunť oēs. Nā circulus vltimus q inerrabilis di-
ciť: vtpote arcēs ꝛ ɔtinēs cęteros: simpliciter i loco nō
est: sed penes interna q̄ ambit. Tāgit eniȝ orbē Satur-
ni: ꝛ qōdam mō cōtineť penes externa oīno expers est
loci. Sȝ ꝛ ptes quoqȝ extremi globi eūdē sequunť mo-
duȝ qui vniuerso debeť. Neqȝ eni illic in loco sunt actu
neqȝ poᵃ: quuȝ subiecto auelli nō possint. Sȝ neqȝ p se
in loco sunt. Solū ergo si qua possunt: p accñs possunt.
Atqȝ h neqȝ adhuc qdē absolute. Non eni absolute in
loco p accñs extremus est orbis. Proīde quēadmodū
ille est in loco p accñs totꝰ: ita ꝛ ptes ɔstituendę in loco
p accñs sūt. Quūqȝ is penes iterna tñ in loco sit: ptes
quoqȝ eādē rōnē habebūt. Jā q pōt eē: vt vniuersum
in loco sit ppe ꝛ absolute? quū id qō ita est in loco sem-
per aliqd exteriꝰ habeat: eꝫ vniuersum nihil eē possit.
Alioqn de suo noīe ceciderit: nec vniuersuȝ amplīꝰ fue-
46 rit: si addereť exteriꝰ aliqd: in quo cōpręhēdereť. ℂ At
hercules qdnā eē eꝫ vniuersuȝ pōt? nō inane: non cor-
pus. Nā corpꝰ aut finitū fuerit aut īfinitū: ſȝ finitū erit ꝛ
illud in loco: atqȝ ita in īfinitū abibiť. Si īfinitū: pmā-
tur rōne: qbꝰ id supra ipulimꝰ. ℂ Cꝫ si nō de nihilo ē
vetus opio obire oīaqȝ cęlū oīa: ꝛ eē oīa itra cęluȝ: et
cęlū eē id qō vniuersuȝ vocamꝰ: forte neqȝ licuerit qui-
dē: aliqd extra cęlū saltē fingere: qppe qō loci nō egeat:
sed in quo reliq̄ tāq̄ in loco coercita cōphēsaqȝ sint.
Locꝰ v̄o nō est oē cęlū: ſȝ dorsuȝ iterius: atqȝ ea ps tñ
quę vltima a cęlo citima terris pxime despicit mūduȝ:
e mortale corpus h tangit. Eo mō terra est in aq̄: aq̄ in
aere: aer in ęthere: ęther in cęlo: cęlum in nullo.

47 **N**unc qō sumus polliciti pstādū est: vt
eas ratiōes dilui posse monstre-
mus: qbus merito addubitatū veteribꝰ ē:
qdnā de loco statui oporteret: non est igiť
necesse auctis corporibꝰ augeri locuȝ ꝛ in-
dolescere. Nullus eni terminꝰ rei p se diminui augeri-
ue pōt: ſȝ corpore ambiēte p reciprocationē compssiō vl
densando p ɔculcationē adducto: atqȝ coercito: margi-
nes quoqȝ ipse qbꝰ icludiť terminaturqȝ p accñs coer-
centꝰ: ꝛ cōprimunť. Ita fit vt ea q̄ augenť maioreȝ ꝛ ca-
paciorē locū idipiscanť: q si locꝰ spatiuȝ ꝛ iteruallū fo-
ret: augeri ampliariqȝ p se vtiqȝ posset: vt̄ eueniebat:

vt diximꝰ: locū in loco eē oportere. ℂ Pūcti q̄ȝ nullus
est locus: quū neqȝ a subto sepabilis sit: neqȝ ab vllo cō-
tineať. ℂ Sȝ neqȝ duo corpora eodē in loco erūt: quū
nō sit corporeū spatiū locus: imo neqȝ spatiū qdem: ſȝ
terminꝰ intra quē spatiū est: nō seorsuȝ abiūctumqȝ: sed
semp iplexū inexūqȝ corpori. ℂ Quare locꝰ erit alicu-
bi nō vt in loco: ſȝ vt terminꝰ in ea re: cuiꝰ est terminus.
Nō .n. oīa sunt in loco: sed corpora: atqȝ ea q̄ȝ nō oīa: ſȝ
48 ea solum q̄ delata mouēťur. ℂ Feruntť quoqȝ in suos
quęqȝ locos optima rōne. Nā q̄ se mutuo q̄si nexu: nec
violēter tāgūt: quęqȝ alteꝝ icludūt ꝛ iplicāt: vicissiȝ co-
gnata ꝛ cōgenera quodāmō sūt: ignis aeri affinitate cō-
iungiť: aer humori: humor cognatiōi terrenę consentit.
Quū .n. in qōdā cōe ɔueniāt qō itra se gerunt: facillime
in pxima ꝛ finitima vicibꝰ ɔmutanť. Ergo q̄ ad cogna-
ta ꝛ ɔgenera deferunť: in pprios deferri locos videnť:
vtpote a qbꝰ cōtineanť ꝛ ambianť. Quę porro se tāgūt
mutuo: ꝛ in loco sunt ꝛ agūt patiūturqȝ mutuo. Partes
v̄o q̄ a toto nō sunt delectę abiūctęue: neqȝ in loco per
se hñtur: neqȝ mutuo agere patiue pñt: adęque in suis
quęqȝ locis morant: ꝛ quiescūt rōnalr. Nā si rō est vt ad
cognata sibi quęqȝ ꝛ finitima deferanť: rō ēt fuerit vti
in cognatis cltīis moreuť: atqȝ cōsideāt: habeanturqȝ
q̄si ptes corporis cltīiqȝ ɔtinētis. Nō qdē eo mō ipli-
citę atqȝ cōmissę: quo ptes in ɔtinuis cernunť. i. quo aq̄
aq̄ pars est: ſȝ eo mō quo tangētia: ſȝ disiūta dissepataqȝ
49 solēt. ℂ Mutuo aūt sibi illa materię vicē pbēt ꝛ mu-
tuo cōicant cōmutātqȝ: q̄uis h nō eadē oībꝰ formu-
la cōtingat. Veꝝ de h pītius disq̄ritiuȝ in loco. Nūc
descripte liqdo explicari nō pōt: illō p tpe satis est di-
xisse. Si māam sibi mutuo exhibēt pministrātqȝ: quē-
admodū [c] in toto ptes ɔtinuoꝝ manēt: ita ea q̄ mō tā-
gunt: si coaluerint ɔuersiōe facta in cltīis: ad q̄ mouē-
tur eē mansura. Quot si spatiū locꝰ fuerat: quonā pacto
corpora in pprios acta locos fuissent: qñ corporibꝰ non
cuiuslis corporis vltimū nālis est locus: ſȝ vltimuȝ co-
gnati ꝛ finitimi cltīi: quo nutu suo ꝛ motu spōtali feruū-
tur. Spatium v̄o quum sit translatitiū idiscriminatuȝ
indifferensqȝ nullū pōt esse nālius ꝛ cognatius altero.
Docentur: vt sit ꝛ qd sit locus abūdanter dictum.

50 **C**onsequens ab his ē: vt de ina-
ni siue de vacuo
agať a physico. Qui .n. locū eē dimēsuȝ: ꝛ
spatiū putāt: diffiniūt idē subto eē locū ꝛ
vacuū rōne ꝛ cogitatiōe distare. Nā idē
spatiū quū est obsessuȝ impletumqȝ corpore locū existi-
māt vacuū ꝛ inane quū vacatiu vacuūȝ nihil aliō esse
definiūt: q̄ spatiū absolutū carēsqȝ corpore. Quobrem
vt dixi ad seriē doctrinę interptatio h quoqȝ de vacuo
pertinet. Plane [d] nobis igrediendū est via ꝛ rōne qua
cępimus: scrutādūqȝ sit ne vacuū: an secus: ꝛ vt sit: quē-
51 admodū sit: ꝛ qdnā rerū sit. ℂ Primum afferēda sunt
ea: quoꝝ alia efficiūt vt vacuū non sit: alia vt eē videať
in rebꝰ. Sȝ ꝛ cōes in eā rem snię iuestigādę sunt nobis:
atqȝ ita deiceps in reliq̄ pcedēduȝ. Sane hi q vacuuȝ
nihil eē conanť ośdere: bona illi qdē mēte vidētur eēi
cęteꝝ alia via q̄ p ianuam nitunť. Nō .n. ȝ ipsaȝ inanis
nām: quā veteres tātis alioqn opibꝰ cōmunierāt: dire-
cto ɔgrediūtur pedētentim ferūt: ſȝ si qō illi errore aliq̄ va-
cuū eē arbitrabanť: in eo laborāt: vt id vacuū nō eē de-

[a] Hic eādē locū Simp. ɔtractis: h in mediū affert. Probe i loco p accñs eē nō pōt nȝ iſȝ vniūsuȝ neqȝ vltimꝰ orbis. nā si id in loco ē p accñs/ qō vł eiꝰ ē pe vel ei accidit qō p se ē i loco. vniūsum qdē nullꝰ ē vł pe vł acci dēs. orbis v̄o extremꝰ ē qe dē pe vniūsi: non tñ eiꝰ qō loco sit p se. nō igť i loco p accñs fuerit. per accñs igť accepisse vł p eo qō est p aliō. nā qō est p aliō cōe est ei qō p accidēs ꝛ qō p pte est.

[b] Ex q̄ accipe sniā Thē. opionē celuȝ in loco eē nō p pte qdem cōtinuae. qa vt Sim. h in loco sit. neqȝ circuli vltimi neqȝ circuli aliculꝰ alteriꝰ ptes p se sūt in loco. nā eū i inicem ɔtineāť si sūt eū sepatę. q̄t si ptes nō sūt p se in loco: totū ēt per ptes neqȝ eē i loco: celū igť appellat vniūsū celeste corpꝰ qō ex ptibꝰ orbibus velut ɔpatis ptibꝰ cōstat: qȝ vnusqsqȝ p se i loco ē: ꝛ hac rōne totuȝ p ptes i loco dř: verꝫ orbis vltimꝰ/ q neq̄ q̄ ɔtineť ab aliis i loco p ptes n̄ ē: neqȝ p se pbe ſȝ p accñs ea rōne q̄ sua intima superficie attigit orbem ɔcēū ꝛ ad eū finitur ea pte ɔ q̄ superficiē illꝰ locari ꝛ ab eo quodā mō ɔtineri: ꝛ [illegible] Sim. ȝ The. i hac pte hec

mō: si vltimꝰ orbis in loco ē/ qa eiꝰ interne ꝛ caua superficie pxime saturni orbeꝫ ɔtigit: nece ē fateri locū in loco eē: qō vt e loci absurdū habitū ē superiꝰ. h v̄o ondiť. n. ē p superficiē internā. tāgēs saturni orbē ē ei locꝰ ꝛ vicecersa p eandē locaꝫ: pōt autē facile diliu Sim. rō q: interna vltimi orbis superficies/ si respiciat saturni orbē eꝫ quęꝫ est eiꝰ ē locꝰ: ꝛ vt v̄o respicit saturni orbeꝫ nō hȝ rōnē loci ſȝ finis vel termini. eodē mō ō superficie supremi orbis dōȝ ē: q̄re non seqť loci locū eē: q: alia rōne locꝰ ē: et alia rōne in loco: nec h solū in hac re opȝ asfirmare sed multis in aliis: aq̄. n. sumis eadē superficie locꝰ ē ꝛ in loco: nā fluctus aliei ē i loco per se: nec in alio v̄o q̄ in superficie fluctꝰ aq̄ e q̄ tāgit: fluctꝰ ēt aq̄ in loco ē i alueo e q̄ ɔtineť: eadē ergo superficies ꝛ locꝰ ē ꝛ nō locꝰ: ſȝ nō est eadem rō: absurduȝ v̄o eēt si ea ratiōe q̄ eēt locus in loco ēt esset.

[c] Grecꝫ Themisti v̄ba in hūc se habēt modū: ὥσπερ τοίνυν τὰ σωματώδη φυσικὰ τὰ μόρια μένει ἐν τοῖς ὅλοις, ὄντων καὶ τὰ ἁπτόμενα. hoc est quemadmodum ergo continue partes in totis manēt eodem etiam modo que tangunt.

[d] Duo h animaduūtit Simpli. pᵐ qō ex Aispāso excerpsit: idē figurare quēadmodū sit ꝛ qdnā sit. nāȝ sepiꝰ dū ō loco smonē haberet eodē pacto locutus ē Ar. cum tamen iacit igare icēderet: an locus sit ꝛ qdnam sit, 2ᵐ qō scrutandum est quem-

admodū q̄d-
ue ſit vacuū:
cū oſtēſurus
ſit vacuū nul
lo pacto eſſe:
ait igr̄ Gom.
hec q̄dē ppo
ſuiſſe nō quia
vacuū eēntia;
reſpiceret: ſʒ
vl̄ habita rō-
ne coꝝ q va-
cuū eē crede-
bāt q̄ ſcʒ mō
ꝛ q̄d ipm po
ſuerūt: vl̄ ob
id q: gvacuū
aſſerebant: id
cauſaʒ mot⁹
eſſe credebāt.
Ar. ēt ei⁹ cāʒ
mām eē opi-
naꝭ quā q̄dā
mō vacuū eē
ꝯcedit: iō ipſe
hac ēt rōne q̄
q̄dē pacto va-
cuū ꝯcedit q̄
ſit vt ille eē q̄
ſtoneo circa
vacuū hēant
locum.

monſtrēt. ⸿ Nā quū intellectus ꝛ ꝯceptio vacui in eo
habeaꝭ: vt ſit ſpatiū vacās ſenſili corpore: ēt ſi aliqui
aerē non eē corpus ſenſile iudicabāt: pindeqʒ qd̄ aeris
plenū eēt: vacuū eē credebant. Neceſſe eſt eū qui con
tra illam ſniam ordine diſputaturus ſit: non ſpeciatim
coarguere: aut inceſſere ſigs ſeorſuʒ aerē aut aliq̄d aliō
eē vacuum dixerit: ſʒ recta ipm cardinē petere: cōmon
ſtrareqʒ gňatim vacuū in rebus eē nō poſſe. Supfluo
igiꝭ Anaxagoras ꝯſtrictos inflatoſqʒ proferebat vtres:
quibus inſiliēs aerē eē reſiſtēteʒ oſtēderet: argumento
quoqʒ ad eandē rē de Clepſydris capto: q̄ nō ante iſſil
latum humorē admittunt: q̄ aer incluſus vtcūqʒ diſſle
tur faceſſatqʒ. Itaqʒ initarus cū ſecutorib⁹ vacui ꝓliuʒ:
non ad id: qd̄ quiſqʒ ſeparatim de re aliqua ꝯſtituit ſle
ctēda torquēdaue acies eſt: ſʒ tenēda ꝛ dirigēda in vni
uerſum ad id: qd̄ ipſo nomine pꝛęferri ꝛ ſignificari vr̄.
Demōſtrandū eſt igiꝭ nobis: nullū eē ſpatium poſſe
actu a corporib⁹ ſeparatum. Illud aūt ſi ſit: aut ſiertum
corporibus eſt: ita vt nullū ſinat eē ꝯtinuū: aut extra cę
lum habeꝭ imēſum qddaʒ ꝛ infinitū inane: qd̄ mundū
ꝛ interna mūdi cōplectiꝭ. Sane hi modi duo coꝝ ſunt
qui vacuū itroducūt. Alij iſtitium reb⁹ implexūqʒ ꝛ i
terſperſum p oēs nōs volūt: vt Democritus ꝛ Leucip
pus ꝛ pleriqʒ alij: cui ſnię mox ꝛ Epicurus acceſſit. Vi
cū id qd̄ vere ꝛ quaqua v̄ſus ꝯtinuū eēt diuidi nō poſ
ſe arbitrarētur: illaʒ cām diuiſionis corpoꝝ afferebāt:
q in rebus eēt inane qddam admixtū. Alij (vt veteres
nōnulli) paratū ꝛ coactū extriſecus putāt cęlū terrāqʒ
ambiēs: cui ſectę ſe poſtea Zeno Citieſis addixit.

53 Eſtimande autē excutiēdęqʒ ꝓ-
mum ſunt rōnes eo
rum: q vacuū intro ferūt. Mot⁹ inquunt
cui loco ſit opus: hēi nullus pōt: niſi va
cuū admittaꝭ. Loco autē opus eſt dela
tioni ꝛ auctioni. Tolliꝭ delatio ꝓmuʒ: q ſi res mota p
vacuū nō moueꝭ: nec iō p cōfertum: ꝛ plenū mouebiꝭ.
Corpus ḡ p corpus mouebiꝭ: ꝛ totuʒ corpus erit in to
to corpore collocādū: ꝛ duo corpora eodem loco ſede
būt. Qd̄ ſi duo: cur ꝛ nō plura ꝯcedimus? Non.n.modo
eſt oppletius: q duplicatū ſit q̄ prius: quū vnū corp⁹
implebat. Naʒ tūc ꝛ ęque cōtinuū erat ꝛ ęque farctū: ꝛ
tamē adhuc vī alteꝝ potuiſſe recipe. Cur ergo non ite
rato rurſus alteꝝ: ꝛ frequētato ſępius: alterū poſſit reci
pere: atqʒ ita cōtinue indētib⁹ ſuffarcinātibuſqʒ cōſite
ri: vt paruo in corpore recipiaꝭ: collocetur qʒ maximū.
54 Nā paruitates multę magnū q̄ddaʒ itegrant atqʒ con
ſlant. Nō ſolūʒ igiꝭ ęqualia ſibi corpora: ſʒ ēt inęqualia
ꝛ ampliora recęperit. Plura enī ęq̄lia recępta quoddā
inęquale cōſtituūt: qd̄ ſubinde ꝛ in plura ęq̄lia: ꝛ plura
inęq̄lia diſtrahi pōt ac diuidi. Quare vacuū ſit opʒ in
reb⁹ ſi motū eē volumus. ⸿ Victus hac rōne Melliſ
55 ſus qui vacuū eē non putabat: nihil moueri poſſe opi
nabaꝭ. ⸿ Auctionē quoqʒ nō cōſtare inani ſublato vl̄
patere lmitā. Naʒ auctio cōficiꝭ alimēto in corpus v
quequaqʒ diſtributo atqʒ diſperſo. Hoc autē fieri non
poſſe: niſi penetratū cibi coaleſcētis: ꝛ quoquo v̄ſus ac
cedētis atqʒ eūtis in corpus. Quū v̄o alimētū omne ſit
corpus nō poſſet corpus alteꝝ pmeare: niſi vacuū qd̄
dam corporib⁹ eēt ineptū. Ita illi de motu ꝓmā rōneʒ
inducūt. ⸿ Sʒ ꝛ alia quoqʒ via occurrūt: videri aiunt
nōnulla ita in ſe cōprimi ꝛ tāq̄ ſubire: vt q̄q̄ in mino
rem ſeſe molē recipiunt: de ſuba tn̄ coꝝ nihil abeat pe
reatue. Iā dolia quoqʒ tātūdeʒ vini capere ēt ſi cōiecti
īmiſſiqʒ ſint vtres: q̄ſi vacuę q̄dā habeanꭍ ſedes in vi
no: in quas ſeſe res ipulſę apploſęqʒ cōferāt: teſtimonio

eſſe cinerē: q tātūdē aquę excipit: quātū vas ipʒ vacuū
56 excępiſſet. ⸿ Demū corpora a corporib⁹ diuiſa eē nō
poſſe: niſi ſeſe inane iſinuaſſet: obſtitiſſetqʒ: ne in vnam
oīa cōgeriem ꝛ maſſaʒ naturę coirēt: cōfunderenturqʒ.
Atqʒ huius potiſſimū diſſeparatiōis diſcretiōiſqʒ Py
thagorici cauſę faciūt vacuū: cuius. ſ. interuētu dirēptuqʒ
fiat: ne corpora corporib⁹ coaleſcāt cōgermaneſcantue.
Quāq̄ hercules nō ſatis id q ꝯſtare poſſit intelligo: vt
cūqʒ tn̄ affirmāt iſluere ꝛ iſpirari mundo: inflariqʒ va
cuū de illo halitu extero: q circūfuſus eſt cęlo. ⸿ Hinc
ipſaʒ numeroꝝ nāᷓm retineri cōſtareue potuiſſe: immo
neqʒ futuros q̄deʒ numeros vnq̄ fuiſſe: niſi q̄ inanitas
interpollis vnitates diſcriminaſſet. Atqʒ h̄ afferri ſolēt
ab his q vacuū aſtruūt. Cōtra q̄s aliq quēadmodū ꝓpe
reʒ diſputēt: ꝛ q̄b⁹ rōnib⁹ veliceꝭ initio diximus.

57 Nos iam qui veꝝ ſenſerint arbitra
bimur. Initiū autē q̄ōnis
aptiſſimū iudico ineſtigaꝭ q̄d res: q̄ de re
agiꝭ noīe ipſo ſignificet. Itē vnus ſignifi
catus: an plures ei⁹ nominis habeantur.
Si vnus: vt illō ipm videaꝭ poſſit eē necne. Si plures
q̄s illoꝝ ſit: q̄s nō ſit ad id qd̄ q̄rimus accōmodatus et
verus. Quot ſi nullus demōſtrabiꝭ verus: ꝯcludēdum
erit vocē cōmētitiā ꝛ vero inanē eē: q̄ ita feraꭍ: vt cui ſi
ſita nulla res ſit. Si itaqʒ ſciſcitauero: q̄dnā in appella
tione vacui ſignificari putēt aliud reſpōdebūt: quā lo
cū ſignificari in quo nullū eſt corp⁹. Atqʒ h̄ aliud nō ē
q̄ dicere locū in quo ſit nihil. Nā idē qd̄ corpus eē cō
ſtituūt. Ergo ſi vacuū eē definiūt id in quo nullū ſit cor
pus: corpus autē oē eē tactile arbitrantur: oē v̄o tactile
qd̄ eſt: grauitatē ꝛ leuitatē h̄: ſyllo eliciꭍ vacuū eē id: in
58 quo neqʒ graue: neqʒ leue ſit q̄cq̄. Ex his ſequiꭍ pūctū
eē vacuum oportere: quū in puncto nihil ſit, nec graue,
nec leue: q̄uiſqʒ locū in definitiōe adiūgāt: nihil tamē
aū ꝓſtabūt q̄ ſtatuant vtrū locū eē velint eū: in q̄ ſpa
tiū ſit ꝯceptaculū tactilis corporis. ⸿ Ea pp aliq defi
niendo eo ſpatiū addiderūt vt vacuū eēt ſpatiū: nō ple
nū corpore tactili. Hūc in modū ſcopulū ꝛ laqueū illuʒ
euitāt q̄dē: ſed alteꝝ inhęrēt: ꝛ icidūt lōge icōmodioreʒ
extricabilioreqʒ. Si.n. ſpatiū h̄ aut colorē: aut ſonum:
aut q̄litatē aliquā ſine grauitate ꝛ leuitate ſuſciperet: vtꝝ
defendēt vacuū illud ēt tūʒ eē atqʒ ita vacuū: q̄ ē ſub
viſuʒ auditūqʒ venerit: eoqʒ fuerit ſenſile: an negabūt.
At q̄uo: Erit enī aliq̄d nō vacuū: qd̄ alioqn nō erit ple
nū corpore tactili. Nō eſt aūt ipoſſis fictio: eē aliq̄d cor
pus: qd̄ neqʒ graue: neqʒ leue: neqʒ tactile ſit: cuiuſmodi
cęleſte mōſtrabim⁹. Si qd̄ itaqʒ tale corp⁹ vt dixi eſſet
in locū: inanis tn̄ locus foret: q̄uis corp⁹ viſile recępiſ
59 ſet. ⸿ Quo circa nōnulli ne id fateri cogerenꭍ: diuerti
culū inuenerūt: excogitata rōne quēadmodū illis angu
ſtijs elaberenꭍ. Itaqʒ vacuū eē ſpatium inquiūt: in quo
nō ſit actu q̄cq̄.i. in quo nullū oīno ſit corp⁹: neqʒ natu
ra corporea: neqʒ tactilis: neqʒ aliō genus ſenſilis. Ccte
rūqʒ ſequiꭍ ex ea deſcriptiōe ꝛ q̄dē ipſis cōfitētib⁹ va
cuū eē māᷓm: q ppe q̄ nullū actu ſit corpus. Iidē ꝛ locuʒ
eē māᷓm putant. Certe recti⁹ illi q̄ pleriqʒ alij nāʒ cor
poris coalluere: accuſandi tn̄ in eo ſunt q vacuū eē ma
teriā crediderūt. Nam mā a reb⁹ ſepari nō pōt niſi de
finitione. At vacuū ſi ſit: ſeparatū eē actu ꝛ abiūctū opʒ.
60 Illi v̄o q̄rant id q̄dē: ſed interq̄rēdū deſerūt. ⸿ Illud
aūt prius eſt vt ſciamus: h̄ ipſo qd̄ ſeparatū dr̄ nō poſ
ſe cōſtitui vacuum. Supra expoſit⁹ eſt nobis hic locus.
Quū enī demōſtraremus ſpatiū a corporib⁹ ſeiunctū
nō poſſe locū eē: obiter quoqʒ ratiōe atqʒ viā cōi neqʒ
vacuū eē poſſe oſtēdimus. Si enī eē negē ſpatiū vllum

ſine

ſine corpore:neqꝫ loc⁹ vtiqꝫ erit ſpatiū qđ poſſit a corporibus ſeparari:neqꝫ erit ſpatiū qđ iaꝫ ſit actu a corpib⁹ ſeparatū. Uacuū ṽo atqꝫ locus apud eos q ita ſenſerūt ſola cogitatiōe definitioneqꝫ differūt. Nam vt dictū eſt locū tūc intelligimus:quū receptū eſt corpus:q̄a neceſſe eſt locuꝫ eē alicuius corporis locū. Uacuū tunc accipimus quū nōdū receptū eſt corpus:ita illi quū vtrūqꝫ rē ſpatij abiunctione ⁊ ſeparatione deſcriberent:rōnea q̄ id vni eripiunt:eę dē extorquebant ab altero. Cuius igr̄ fortaſſe illa ſufficiāt:eſt tamē ſeorſuꝫ id nobis hoc loco fuſius ⁊ exactius explicādū demōſtrādūqꝫ rōnibus plu⁹ numeroſiuſqꝫ ꝯciſſo nullū eē vacuū poſſe:neqꝫ per ſe: neqꝫ ita admiſtū in reb⁹:vt tenuiora in craſſioribus ſolent:qđ genus aerē ꝑleriqꝫ quē quū vacuum eē ꝯtēdāt: ignorare videnť vacuum nō corpus:ſed ſpatiuꝫ corpo-

61 ris eē debere. ¶ Propterqꝫ h̄ viſuꝫ illis eſt vacuū eē oportere:eodē argumēto quo viſum eſt his:q locū eſſe ſpatiū ideo poſuere:q̄a neceſſe videbať aliquā regionē haberi in quā reciperentur ꝯderēturqꝫ corpora. Sane vtriqꝫ rōnes ducūt ex eiſdē locis:vtriqꝫ.n. de motu ag greſſiōes ⁊ cōmētatiōes ſuas eliciūt. Nā vacuū eē aſſerūt cām mot⁹ nō ſimplr̄ cām:ſꝫ vt ſubiectā quādaꝫ regionē:in qua corpora mouenť:atqꝫ h̄ nihil aliđ eſt q̄ dicere vacuū eē idē ⁊ locū. Si eniꝫ inquiūt nō ſit ita penetrari corpora oportere ⁊ reliq̄ q̄ ſupra attulimus.

62 Quoniam itaqꝫ ex motu potiſſimū colligūt eē vacuū: in rebus ᵃ ꝑmū h̄ ſi placet adeam⁹ diſcutiamuſqꝫ. Prorſus cuiuſqꝫ mot⁹ cāꝫ arbitrari eē vacuū:neqꝫ veriſile eſt:neqꝫ ipſi volunt. Nō.n. alterationi opus eſt loco:in quo Meliſſuꝫ nos ſupra obiurgatiōe iuſta lacessiuimus:ſed neqꝫ ad motū localē reqriť locus:ꝑt eni ſuccedere ſibi mutuo corpora:ita vt locos quęqꝫ ſuos viciſſim deſerant:⁊ in alienos idētidē migrent atqꝫ igrediant. Cui rei obeundę nihil hercules opus vacuo eſt aut ſpatio aliq̄ ſeparato. Nā ᵇ aqua tāctū neqꝫ ſpatium:neqꝫ locū nouuꝫ requirit:partib⁹ tm̄ diſfluctuātib⁹ viciſſimqꝫ ſubeūtibus cōcedentibuſqꝫ:qđ in reciprocationibus eſtuqꝫ ſtereqꝫ ⁊ in vorticibus cernit:moueri agitariqꝫ cōſtat. Quīnā igiť viſus eſt vacui:ne corpus recipiať in corp⁹. Si quē locum mō hęc pars inſedit eundē pars altera obtinuit.

63 ¶ Scđm quod afferunt hoc eſt. Si denſenť cōprimātur qꝫ corpora ſubeſſe vacuum oportere:in qđ ſeſe illa quaſi receſſus ad hūc vſum parato recipiāt. Hoc autē falſum eſt. Nā ᶜ corpora ex amplo tumore in exiguuꝫ reſidēt tenuiorib⁹ corpuſculis tāq̄ euaneſcētibus atqꝫ diſflatis:aqua aere ꝓfligato:aer igni depulſo:terra expreſſis humorib⁹. Eſt.n. ſemꝑ ſubtile aliqđ corpus admiſtū ⁊ iſtiꝯ craſſiorib⁹:cui⁹ compſſu obtuſuꝫ excludiť: hinc eſt vt ignis nō poſſit cōprimi:quū ſit tenuiſſimo corpore.

¶ Tertiū qđ aiunt eſt h̄. Si qđ augeſcit:aut corp⁹ corpore penetrať:aut efficiť inanitas. Sane ſi auctionem capiāt ꝑ q̄libet magnitudis īcremēto ꝑſpicue mētiunť. Nā pleraqꝫ intumeſcunt ⁊ amplianť:qb⁹ nihil accedit accreſcitue. Aq̄ eni quum in aerē trāſit:q̄uiſqꝫ nihil ei adiiciť:tm̄ moles ipſa dilatať:⁊ tumor attēdit. Si autē de ea auctiōe loquunť:q̄ ad aiantē nāꝫ ꝑtinet:⁊ quę de alimēto ꝑuenit:ſua ſibi voce:ipſi ſeſe reuincūt:atqꝫ arma ſua icurrūt:nec alienis īa:ſed plane ſuis opib⁹ tenēť. Eſt eni rō ea q̄ de auctiōe ſit vtrūqꝫ anceps ⁊ lubrica. Conari aūt introducere vacuū vt cōem difficultatē ſoluāt:quo introducto nihiloſeci⁹ hereāt:eſt ludibrio habere nō aſſerere vacuū. Uolebāt ſeruare auctionē cuitatis in cōmodis:quę ꝯſeꝗ videbanť. Cęteꝝ offendunt ad illa potius q̄ caueāt. Nā ſi alimētū per inane corporis demeat:ſimul adiectio aliq̄ reliquo corpori ſit:videq̄ pericliteť rō:aut nō vndiqꝫ ṽſus augebiť corp⁹:ſed eatenus ſoluꝫ vbi vacuę illę ꝑtes cōparuerint:atqꝫ ita nō erit ꝓprie auctio:aut ſi vndiqꝫ duoꝝ alterum dederint:aut vbiqꝫ vacuū eē corpus:aut corpus meare per corpus. Qꝫ ſi vtrūqꝫ abſurdum eſt:rurſum ex duobus vtrūlibet optāto:aut alimētū eſſe vacuū:aut partē nullam corporis augeri. Cedo nunc quale nā operęꝑcium feciſſe ſe putent:qui vacuū intulerunt:q̄a quēadmoduꝫ aliqđ accideret reperire nō poterant:alioquin nōne ſe ipſos quoqꝫ accuſant vecordię:ꝙ quū ad functionem augmēti vacuū eē neceſſariū ꝑdicarent:vacuo tn̄ admiſſo auctionē tueri nō poſſunt. ¶ Rō etiam cinerum cōtra eos facit ⁊ cōmeat qui illa vtunť. ᵇ Aut eniꝫ minus aquę poſt cineres ꝯtineri oportebit in vaſe:naꝫ vacuitates minores cū cineribus q̄ ante cineres habebūtur:aut ſi tā tūdē:qđ tn̄ ſtatim q̄ ſit abſurdūꝫ apparet: neceſſariuꝫ erit:vt aqua per plenos cineres meet ac penetret. Qđ etiā illi recte autumāt eē falſiſſimū. Jam ad id qđ volunt nullā rōcinationē adiungūt. Nō.n. quēadmodum eē vacuū poſſit oſtēdūt:ſed rep̄hēdūt in qbus addubitant ⁊ argumentis inſtant:quę neqꝫ ipſi quidem recte diſſoluunt. Nos citra pręſidium vacui difficultatibus omnibus abunde ſatiſſaciemus.

64 Nunc q̄ā motus cauſaꝫ eē vacuuꝫ arbitranť:id potiſſimum in pñtia perpendiculabimus. Et q̄a vt dictū eſt nōnulli vacuū inſerunť atqꝫ interſemināt reb⁹: nōnulli ſeparatiꝫ ⁊ adaggeratuꝫ extrīſec⁹ cōſtituunt:ęſtimemus ꝑmū:vtrum genus h̄ poſterius cām motus hēre poſſit. Plane abſurdūꝫ eſt motus cām vacuū putare:quū ipſę ſimplicius corpoꝝ naturę motuū ſuoꝝ cauſę apertiſſimę videanť. Omnibuſqꝫ.n. ſuis naturaliſqꝫ nixus eſt:igni act⁹ ad ſumma terrę ad ima impetus. At vacuū quū ſit indifferens vndiqꝫ:quo pacto pōt cauſa eē:vt res ſurſuꝫ aut deorſum feranť: q̄re ſi eēt corpus vllū in vacuo:aut in oēs ꝑtes diriperet diſtraheretur:qꝫ aut vbiqꝫ acqeſceret. Eādē getis cauſaꝫ aliquāto rectius vtriuſqꝫ q̄ motus vacuo attribueris. ¶ Eadē rō cōtra eos quoqꝫ valet:q locuꝫ eē ſpatiū ſeparatū volūt. Nā quēadmodum nālia corpora in ſuos locos aut feranť aut q̄eſcāt demonſtrare non poſſunt. Nos ṽo qui locū eē vltimū ꝯtinentis corporis opinamur ferri ⁊ q̄eſcere in illa iſinitimo atqꝫ cōgenera ⁊ q̄eſcere in eiſdē nullo labore ꝓbauimus:ſed ſpatiū circūſectus idifferēs eſt:⁊ caret omni diſcrimie. Qui.n. diſtabit ab iſimo ſupmū in ſpatio: Porro nunc q̄a corpora quę ſurſuꝫ ſunt differūt ab his q̄ deorſum moranť:termini quoqꝫ illoꝝ:qb⁹ cognata corpora ꝯtinenť neceſſario:differūt. Nō.n. vt mathematici ſuperficies ſuas:ita nos noſtras:ſeꝑatos eē dicimus locos:vtpote q̄s naturalib⁹ ineſſe corporib⁹ ⁊ nūq̄ abſolui ab his cōmeare ꝯtēdamus. Hi ṽo qui ſpatiū dicūt locū eē:cōfeſtim

65 illū a nālib⁹ ⁊ ſimplicibus corporib⁹ reuocāt. ¶ Nihil itaqꝫ differat ſpatiū qđ ſit in igni:ab eo qđ ſit in aq̄:quū ſpatiū illud nihil corporis ſit:ſed ꝑ ſe ac ſeorſuꝫ intelligatur eo mō quo cū vacat. Dictū eſt enim vacuū nihil aliud q̄ locū ſed priuatū corpore exiſtimari ab his qui ſpatio locū definiūt. Si igiť ſua cuiuſqꝫ nā ēt motus eſt cauſa:ſpatiū ṽo illud qđ afferunt motū oēm tollit:ſi li quoqꝫ tollet ⁊ vacuū. Nō eſt aūt ſpatiū illđ:nō erit igiť ⁊ vacuū. Quēadmodū.n. ſimul atqꝫ vnū iſeriť:alterum quoqꝫ neceſſe eſt ſit illatū:ita ſimulatqꝫ de reb⁹ vnum adimiť:alteꝝ quoqꝫ neceſſe ē ſit ademptū. Addit Ari-

ᵃ Primo rōnes ex motu accepat ē aggreſſus: q̄ ea efficacior videbatur, ait Simpli.

ᵇ At dicat fortaſſis:ſi q vacuuꝫ eē volueriť:non ea moueri ſꝫ locū dicim⁹:ſ q̄ locū nō diſſeriť vniuſſe: ſi qđ ē ⁊ eclā multi aſſeriť ſꝫ locū neq̄ q̄ moueriſqꝫ vniſuꝫ nđ q̄ e ꝓpo loco migrat: neqꝫ hoꝝ rōne vacuū iſroferim⁹:ſꝫ coꝝ q̄ dum mouenť locum cōmutant. Ideoqꝫ Simp. refert ſtrationeꝫ accōmodatioꝝ viſuꝫ eē exemplo hac i re. ſi q̄ lapillū i vas aq̄ plenū iniiciat ⁊ eo ogto ꝯcurrat vas:mouebiť lapillus: nec vacuo erit opus: nā aq̄ ei ſuccedet: idē in nantib⁹ intueri poſſumus maxie i piſcibus.

ᶜ Dubiū h̄ i loco Simp. quonā pacto hāc rōnē diſſuere Ariſto. duo ꝯtrāria vi diſtinguēdo oppoſita:q̄ ꝓbauit i libro de aia. ꝓ⁹ ea augeri q̄ ſiť inanima. deinde auctionē eā fieri abſqꝫ ingreſſu alimēti. Et refert ꝓ⁹ expoſitionē Alexandri qui ut ob id Ar. de his h̄.

pacto ſmoueť hēc:q: nōdū noui ē qđ ſit vł quo mō auctio fiať: h̄.n. particulare i libr⁰ de generatiōne ſiet māifeſta. Ipſe ḃo reiecta hac rn̄. ob id q: illis occurrit Ar. ex rationē & vere auctiōis:q̄ ex alimēti igreſſu efficit. Aitqꝫ quēadmodū reiecit rōnē ꝓ⁹ ex motu acceptā: ſi motū idetermināte intellexerunt: dūi ſi motū tm̄mō localē:eodē ēt mō i pñtia rñ eos redarguit ꝓ⁹ ex rōne auctionis quōcūqꝫ acceptę: poſtea ex vera auctionis rōne:⁊ h̄ voluit etiam Them.

ᵈ Eudemus dubōne de cineribus ſoluit dicēs: i cinere velut & i calce nō nihil calidi ſeruari:⁊ hinc ē q̄ ſi ſuꝑ ea ſuꝑ infundatur aq̄ calet q̄ ē ipſe ſꝫ i cinere aq̄ ꝑ ipſꝫ trāſiēs corpa cōbiberunt: q̄ ſit vt ex aq̄ aſpſiōe multi exſudāt attollantur qꝫ vapores: ⁊ ea ō ei corporis moles imminuitur: nō ei tota ꝯſumit cineris ſiba: vt tantumdem poſſit aq̄ ſuſcipe. Credit igr̄ ipſe h̄ qđ ō cinere addāt eū ⁊ aquę illi fluere q vacui ponunť ac illis q den ſantē: dicēdo nō mō ex vacuitatib⁹ cineris qōnem ſolui poſſe:ſꝫ ⁊ ex aq̄ ē remanēt:q̄ cineris ꝯpulſione deūtat: ita vt nō ei moleꝫ ampli⁹ hēat quā ait cineris iſuſionē.

centū pedū hora vna p vacuum: p aerem duab⁹ trādē: q̄ p aerem pculdubio plus tp̄is ſumpitaꝝ: quero: ho/ ra vna parꝫ aeris aliq̄s ꝯfecerit: Et negari nō pōt: ſit ea pars quātalubet: ſit dimidium: mouebit ḡ equali tpe p plenū ⁊ vacuum: qđ ſtatim abſurdū eſt: Quobrē ſequit: ⁊ qđem abſurdius aliō: plenū ad plenū eandē habitu ꝓ ꝓportionē tēpoꝝ. Exēpli cā. Semiſtadiū aeris ad ſta/ diū aeris: q̄s plenū ad vacuū. i. ſtadiū aeris ad ſtadium vacui. Nā quēadmodū hora vna ſtadiū vacui: duab⁹ ſtadiū aeris pcurrit: ita ad candē ꝓportōeꝫ ſemiſtadiū aeris: aut q̄uis aliud modus ⁊ ſtadiū aeris pcurretur.

73 ¶ Dacternus Ariſto. cogētiſſimis ⁊ neceſſarijs rōnib⁹ ꝯ aſſertores vacui diſputat: pter hec q̄ ille aducit: nec ꝯfeſſa nec priorīs vera ſūt: ſupq̄s obſcura ⁊ ſalebroſa ⁊ q̄ tū audiēti, tū legēti ꝯſtituerint ſupflaam morā īferre. Qđ gen⁹ neq̄ ad hoc noſtꝝ inſtitutū magnope ptinet: ⁊ ab hac breuitate īterptandi remotū eſt: aliogn hūc lo cū: ſicut noſcēdi hec quoq̄ ſtudiū ⁊ ociū ſuppetit expo ſitorib⁹ aditis diligētiſſime tractatū ⁊ explanatū inue/ niet. Quū igit hec diſſentanea: ⁊ nō q̄ pugnātia videant: tollēda ea ſnia eſt: vñ illa ſeq ⁊ ꝓficiſci noſcunt. Porro argumēta q̄ in h̄ ſupra adhibuim⁹ certis ꝯnib⁹ ad ꝯfeſ ſum liquidūq̄ pducūt. Eoꝝ ſūma in eo atq̄ cardo eſt: q̄ quū cuilibet motui opus tpe ſit: eū quoq̄ motū: q in vacuo ꝯſtituit ſuū hēe tp̄s oportet. Tp̄is aūt ois ad tē pus vtq̄: ſi vtrunq̄ ſit finitū habet ꝓportio aliq̄. Ta lis igit ſit neceſſe eſt vacui ad plenum ꝓportio: qualis eius eſt tp̄is: in quo per vacuū magnitudo aliq̄ decurri/ rit ad tempus: in quo per plenum id fit.

74 HAnc itaq̄ motus īeq̄bilis cām ō vna/ b⁹ alterā tollūt hi q vacuū imani tur aſſerere: b ſꝫ neq̄ illā tuent: q̄ de pōde rū diſcrimine ⁊ momētis corpoꝝ naſcit. Nec. n. dici pōt in vacuo hīi aliqd: qđ aut ꝯtendēdo: aut ceſſando ſedēdoq̄ ineq̄litatē motuū fa/ ciat. Quid. n. ſit ſedentariū qd irrequietū in vacuo: aut q̄nā mot⁹ fruſtello ⁊ ſegmēto vacui accidat. Pterea nōne cerdōes ſaltē h̄ ſciūt. qđ illi tueri nō pñt: excuſſo/ res ſcilꝫ ferrarij, aurifices, lixe, naute, piſcatores, oēs poſtremo q vtcūq̄ ſedē vl officiū tenēt i mari aut victū īdidē capiūt: quoties aut ꝓpēdiculū ꝯſuluūt: aut trutinā librantaut auerriculū ⁊ galapā īmergūt: aut ăchoras in ciūt: ſi. v. ḡ. interrogent: cur p idē mare anchora decē pō do ⁊ anchora triū pōdo in eādē altitudinē miſſe: in ean dē effigiē deformate: tpe tñ ineq̄li deſcendāt: hec celeri/ us illa tardi⁹ hereat fundo. Rñdebūt opīor Hercules nō ſine riſu dignā. Lgbuē de q̄ ad Apollinē referat: cur decē pondo ſint grauiora q̄ tria. Cęteꝝ hāc cām redde re illi nō poterūt eruditi aliogn ⁊ ſapiētes viri. Et ſi in vacuo plūbi maſſe ⁊ pumicis moueant aut eq̄liter mo ueri ꝯcedētur: nullā rōnē hēbūt: cur plūbea velocius moueat. In pleno aūt neč eſt moueri veloci⁹ q̄cqd eſt grani⁹: q: ſcindit vi ⁊ niſu maiore ſubiectū: ſiue aquā id ſiue aerē ſtatuaris. At in vacuo nō ocyus ferꝫ q̄ ſuber ſortuit: Quū vacuū vtriq̄ cedet eq̄lr: ſꝫ neq̄ cedat q/ dēquū. n. id nihil ſit: fabulis hois ē putare vacuū cede/ re. Iſta ſit vt diia grauiū ⁊ leuiū. i. rerū momēta tollant: ⁊ qđ ſequēs eſt oīb⁹ q̄ moueant eq̄lis ⁊ idiſcriminata vo/ lucritas accidat. Qz ſi hec ꝓridicula ſūt ⁊ ꝯſtare nō pñt, declinādā tibi eam ſniam cēſeo: de q̄ creant. ¶ Sꝫ di/ xerit aliq̄s diiaꝫ q̄ poſſet ex figura ꝯſtitui ſupſtitē illis adhuc videri. Nā queri ſolet. Quobrē plūbū in latitudi nē deiectū ⁊ deminutū in laminas fluitet: coactū i maſ ſam aut i lōgitudinē tereti ambitu diffuſuꝫ ē pondere ſuigore mergat: Ac nos q̄dem facile poſſum⁹ illā rōnē afferre: q laminę ſuectū aquę vl aeris multū: quē ampli tudine oraꝝ ſub ſe colligūt facile iſidēt in ſumoq̄ reſiſ tant: ⁊ defendunt a merſu ꝓſidio figurę ieſſicacis ſcidē do ⁊ piſſuendo ſubiecto. Alię vo formę q̄bus ille obtu ſus ⁊ hebetat⁹ nō obſtat: q: p anguſtias coeuntiū mar/ ginū minus iſtrati moliminis amplectant ꝓpellantue: ad inſtar mucronis facile adaperiūt ⁊ diſſecant pte qua ingruunt: pcipue vo aer id ſentit: vtpote iter cūcta fluxiſſimū atq̄ molliſſimū. Utrū vo illi quoq̄ hanc cām reddere poſſint ipſi viderint ego nō pſpicio. Hoc ꝗ idē in atomis q̄ri de Epicuro pōt: velit in eq̄li velocitate moueri illas an eq̄li. Si ineq̄li rōnē deſidero. Si eq̄li regro ꝯſtātiā: oſtdat quonā pacto ꝯtinuabūt ⁊ aſſequēt ſeſe illę viciſſim atq̄ ꝯprehendēt: aut quō ad inſertum cōplexūq̄ mutuū veniēt: vt ſubide res alias quēadmo dū ipſe ꝓdicat ꝯcurſu illo ꝓgenerent. Doceat q poſſit h̄ fieri: eq̄li motu ꝓmiſcue oib⁹ dato. Patet igit vacuum argumēto motus nō aſciſci: ſed tolli.

75 76 SEd eti citra reſpectū motus ipaꝫ p ſe nām vacui eſtimans: vere vacuū eſſe cōperimus. Quū igr corp⁹ ſubire per corp⁹ nequeat: ſi corp⁹ addat in corp⁹ neceſ eſt ptem aliq̄ eius qđ addit cedere ingre dienti: ⁊ tñ indidē abire q̄tū acceſſit: atq̄ hoc in nōnul lis aptiſſime cernit. Nam ſi lapidē in aquā miſeris: tñ aq̄ recedet: quāta eſt lapidis moles: in alijs quoq̄ q̄s q̄s minus id ſenſu ꝑcipit: pōt tñ q̄buſdā argumētis facile piectatio elici. In hydraulis hoc eſt in his inſtrumētis quę ad aquā mouent: quoties aqua his aere ac ſpiritu oppletis iſundit: lingulę tibiaꝝ: iuiſecto foraminib⁹ ad ditę meantis aeris trāſitū idicant ſonitu. Is ad exitū ꝓ/ perans feſtinanſq̄ ad ora inſtrumēti ſtrepitum ciet. Qz ſi nullā dederis regionē: in quā ꝯiecto alio corpe pulſi aeris ptes euadāt: aut cōpreſſum reſidebit in ſeſe: tumo remq̄ priſtinū coeūdo ⁊ denſendo q̄ſi ꝑcinget: q̄tenus vas tñ inditi corpis capiat: q̄tum aeri abijt moliētur: frangit ⁊ diſſiliet potiuſq̄ alteꝝ corpus excipiat. Hec adeo māifeſta oīb⁹ adeo ſingulis hoīs ⁊ vulgo ꝯperta: aut nō vidēt illi aut videre diſſimulāt. Sꝫ ad ꝓpoſitū: ſtatuat corp⁹ i vacuo: abibit ne recedetq̄ de vacuo tñ: quāta eſt igreſſi corpis modus: qđ eſt ridiculū: an ma/ nebit ē pars illa vacui: poſtq̄ recępta eſt corpus: At quō: Nōne hoc admirabile: niſi forte magis īpoſſibile: p corpus illud recęptū equale vacui ſpatiū penetrare: Qz ſi dixeris poſſe penetrare vacuum: q: nihil eſt vacu/ um: hoc ipm eſt: qđ volebam tenere. Si vo nām in eo quandā haberi ꝯtendunt: qua ſpatium quoddam ſit in tris dimēſiones porrectum ac fuſū: nullo modo effice re aut ꝯſequi poterūt: vt res per ſpatiū illud deferant. Sit. n. hoc modo inconueniēs par: vacuum dicere mea re p corpus: ⁊ aquā aut aerem dicere. Nā q̄s q̄s calida h̄ aut frigida ſint: grauia: leuia: aut aliter id genus affecta: vacuum nō ſit: nō tñ ideo valet: vt illa ſe mutuo pene/ trare nō poſſint vacuū poſſit: ſꝫ (vt dictū eſt ſupra) hīt a ſpatijs ⁊ dimenſionibus corpa: vt ſint in locoq̄uiſq̄ ab alijs accidentibus ſpatia non videantur abiuncta: definitione tñ cogitationeq̄ diſſident. Non. n. ꝓpterea lapis tñ loci obſidet: q: candidus nigerue ſit: calidus: frigidus: grauis: leuis: ſed q: eius dimenſus ſit tantus: q̄s q̄s vo corpora per grauitatē in locos ſuos ferant: ſit tamen tenuerunt illos: per amplitudines ſuas ⁊ ſpatia eſſe dicantur in loco. Tumor enim ſolus ex his q̄ cor pori inſunt ad rationem hāc pertinet: non grauitas: non leuitas poſtremo affectio illa vel qualitas. Nam ſi la pis exēpli gratia cub⁹ i. figura teſſeraꝫ a cęteris accī

Simpli. hāc rōnem expo/ nēs: in eī⁹ fa/ uorē hec ait, ſi q̄s credide rit nihil ab/ ſurdi ꝯcludi ob id q: ⁊ ſi eq̄li tpe ma neat ē ſpati/ um qđ pcurr/ rit cū i vacuo q̄s cū i pleno mo⁹ ſo aladſ/ uertat: q: nec ipſe ē Ariſt. ꝯcludere vo/ luit coꝫ eq̄lit/ atē. ſꝫ rōnuꝫ ſoliumō ſilitu dinē. nā cum ſit per⁹ mon/ ſtrauit vacuū ad plenū nul lam hēe rōnē ſicuti nihil ē ad nūerū. me rito nūc vclu ē abſurdū cō cludit eq̄li in tpe permeari plenū aliqđ ⁊ vacuum.

a Si qui aūt ē vacuū ꝯce/ dūt: id tñ va/ cuū qđ ſm ſe ſpatū q̄dem ē: ⁊ p id fieri motum: q: p ꝯiectū neq̄ q̄ fieri valeat cō/ tinere ai hoc vacui ſp cor/ pus aliqđ qđ ſit: necē expel li ab eo quod mouet: ſi pro cui mſireuo ſuerit: nō illic alſedet icōmo dis: ait Sim, q̄ fuerit idu/ cta: vel q̄s po terit iducere: nō cui ꝫ tpore velocitaſ ſer/ uabit i motu: nō q̄dē ex p̄/ te vacui: ſꝫ ex pte corpis in vacuo reptā: qđ diuidi vel expelli opor/ tet.

b Series hu/ ius loci i lati no codice ꝑ/ poſtera ē vt facile poterit vn⁹ q̄ſq̄ aiad uertere. ſi q̄s eo ordine latina digerere vo/ luerit in eū ordinem q in grecis ꝯſpici tur: h̄ pacto ops legere ⁊

emēdare. hāc itaq̄ ⁊c. q va cuū inuit aſſe rere: ⁊ alterā ē q̄ ſit ex eo rū diia naſcit p q̄ ſit motus nec. n. dici pōt in vacuo hēri ⁊c. q̄ ſeqtū ad eū vſq̄ lo cum vbi ait ⁊ ſegmento va cui accidat nā ſtati ſeqt ſed neq̄ illā tuēt q̄ de pōderuꝫ diſcrimine ⁊ momētis cor poꝝ naſcitur. nōne cerdo/ nes ſaltē hoc ⁊c.

c Alexand. The. imuit⁹ q ꝯ Epicurū ꝯtorquet h̄ā rōnē. Simp. autē ait: q ſi q̄s poſuerit atomos eq̄li velocitate ⁊ ſp moueri. nō ꝑt incōmodū illud aufuge/ re q ſi aſſerat eas q̄ñq̄ etiā q̄eſcere nihil āmpli⁹ incō/ modi ꝯſeque tur. nā pote/ runt viciſſim ſeſe aſſequi.

ſibus abſolui poſſet: ſola amplitudine atq; menſu reten-
to: tādem regionis occuparet: q̄tū cū oībꝰ accidēntibꝰ oc-
cupat: q̄re ſi in vacuo quoq; ſingat̄ eſſe: tātidem loci ob
tinebit: ſiue cū q̄litatibus ſiue abſq; q̄litatibꝰ intelligat̄.
Atq; tūc q̄ro ab illis q̄dnā differret corpꝰ hoc cubitū ab
eq̄li vacuo atq; loco? Et Hercules ſi duo hec in eodē
77 ſūt: cur nō tria ⁊ q̄tuor demūq; infinita. ¶ Erit reperi-
do demōſtrationis huiꝰ vim colligere planiꝰ poſſis: q̄ cor-
pus in vacuo eſſe ptendūt ſpatiū in ſpatio collocatū eē
ptendūt. Nam neq; vacuum cedere pōt: quū nihil ſit: ⁊
corpꝰ ex ſolo hꝫ ſpatio vt in loco ſit: ſꝫ ⁊ corpꝰ fatebunt̄
in corpe. Quum .n. nō ex accidētibꝰ reliq̄s: ſꝫ ex tumore ⁊
amplitudie corpa nanciſcant̄ vt ſint in loco: ſi tumor eſ
ſe poterit in tumore: reliq̄ accidētia nō vetabūt ne ſit cor
pus i corpe. Quare ſi abſurdū eſt hēi corpꝰ in corpe: ab
ſurdū erit hēi corpꝰ in vacuo. Nā corpꝰ i vacuo facit: vt
in tumore ſit tumor. Tumor i tumore cauſe ē: vt ſit cor
pus in corpe: hūc in modū elicit̄ ſupfluo ac temere va-
cuum pp̄ illaꝫ rōnem adhibitū fuiſſe: vt corpe q̄ ſeipſa
pdere ⁊ recipe nō poſſent in ſe: hērent vacuū in q̄d reci-
78 perent̄. ¶ Sꝫ ⁊ hic vel clarius pſtabit vacuū ſupflue
re. Nā ſi cuiuſq; rei dimēſus q̄ a q̄litatibꝰ ſaltē rōne d
ſtrahit̄: nihil differt a vacuo: corpa aūt quū mouēt̄ vna
cū ſuis queq; dimēſionibꝰ mouent̄: q̄dnā corpibꝰ opus
eſt: ſpatijs dimēſionibuſq; nō ſuis? Si .n. vt q̄cq; dimē
ſionē hꝫ ⁊ ſpatiū ita idiget alteriꝰ dimēſiōis ⁊ ſpatij: ip
ſum quoq; vacuū: q̄d ſm illos dimēſionē hꝫ ⁊ ſpatiū: al
teram ſubinde ſibi dimenſionē ⁊ ſpatiū coaptabit: atq;
hec deinceps aliā ad vſq; infinitū. Hactenus illō egimꝰ: ꝫ
vt pbaremus vacuū ſeparatū non poſſe conſtitui.

79 Nunc ne illō quoq; poſſe pſtare: q̄d re-
bus inſertū diſtributūq; dr̄. Sūt
n. q̄ id ex cōpreſſiōe ampliatiōeq; corpo-
rū colligūt. Nā ſi ppreſſio inquiūt ē quoti
es corpꝰ ex amplo tumore in exiguū reſi-
det: ampliatio quoties de exiguo i amplū attollit̄: neceſ-
ſariū videri vacuū eē rebꝰ imiſtū: q̄d ⁊ dēſentia abeat
⁊ rareſcētia diffundant̄. Neq; cōpreſſionē mō amplia
tionēq; adimi ſublato inani: ſꝫ ceteros itidē motꝰ. Quū
n. q̄ppiā mouet̄ in loco: corpa circūſtātia p̄ que trāſitū
facit cogunt̄ in anguſtū: ⁊ q̄ſi coercent ſe vt aduēti nouo
tāq̄ hoſpiti faciāt: atq; ita vacuā regionē relinquūt: q̄le
ſepe aiaduertimus fieri: quū q̄s p̄ pfertiſſimā multitu-
dinē iturus hic atq; illinc populo decedēte trāſmittit̄:
q̄ ſi corpibꝰ inane nō eēt ibi: ibi: ſequeret̄ vna re loco
mota nutare orbē fluctuareq; vniuerſum. Et quū p̄xi-
a p̄ximis queq; corpibꝰ pellerent̄: celū quoq; ip̄ꝫ elidi
pindeq; mūdo egredi ⁊ q̄ſi circūfluere oporteret: q̄d i
natabulis ⁊ vrinalibꝰ vaſis cernit̄: cū in his aliq̄d corpꝰ
mouet̄. Atq; huic ſnie aderat Xuthus ignorās recipro-
cationē ſucceſſionēq; corpoꝝ in eodē loco nō ſolū fieri
motu circulari ſolere: q̄d ille quoq; videbat: erat .n. illu-
ſtrius q̄ꝫ vt cōniueri poſſet: ſꝫ ⁊ motu q̄ꝫ directo. Tātū
paulo obſcurius: dicebat ⁊ illud Xuthus. Niſi vacuū *
aſciſceret̄: corpa in pūerſiōibꝰ eq̄lē eē amplitudinē retē-
tura: ita ex aque ſextario ſextariū aeris extitura. Nā qui
ampliari poterit: ſi regiōe ⁊ loco caruerit: in quē dilatet̄
atq; fundat̄: niſi q̄s orbē vniuerſum vt dixi defluctuare
⁊ exagitari pceſſerit. Et dū vacuū minꝰ cupit vitare inci-
dere velit in maiꝰ. Nā q̄ deciderit aut obſecro fluctua-
uerit mūdus? In corpe certe nō poterit: i vacuo igr̄ q̄d
circūfundat̄ mūdo. Plane rareſcendo corpa ampliari
pſtat argꝰ vaſoꝝ: q̄ aere aut liquore: plꝰ nimio rareſcēte
diſſiliūt. Nā multi q̄ꝫ dolia hūore largiꝰ diſſlato euapo
ratoq; iteri dirūpūt̄. Vbi nā igr̄ āpliſicāte res recipien
tur niſi ptinēs q̄ſi decedēt: ⁊ i vacuas ſedes ſeſe pferret.

80 Verum ſi vacuū corpibꝰ ita iſtitū pu
tāt: vt i raro corpe ſpatia q̄-
dā inania ſeparati hēant̄ q̄ poſſint corpꝰ
excipe: eaſdē excitabimꝰ rōnes: q̄bꝰ ſupra
loci: ⁊ vacui ſepatiꝫ auctores coarguimꝰ.
Nec releuabit illas remediū q̄ diſtractū ⁊ q̄ exiſtim de-
minutū dicat̄: q̄ correctiōe illi p̄ difficultates eas ſe cōi-
ant: q̄bꝰ occurſuꝫ eſt hisq; coactū illō ⁊ ſolidū abſūpere
corpibus. Vtriq; .n. vident̄ ſpatiū ſeparatum admittere.
81 ¶ Qz ſi nō ſepatū: ſꝫ iſertū: ⁊ vt ita dicaꝫ diluitū infuꝫ
iſpſumq; raris corpibꝰ volūt: q̄ꝫ diſſimus aliquāto nō
tū vere loquūt̄: pꝰ ex ea ſnia euēit vt vacuū nō cuiuſq;
delatiōis cā ſit: ſꝫ eiꝰ dūtaxat que ſupna ſpectat. Nā ſi
id in quo vacui plus ineſt: rariꝰ leuiuſq; eē neceē eſt: q̄ aūt
rariora leuioraq; ſūt: ſurſuꝫ ēt faciliꝰ migrāt: eiꝰ delatio
nis tn̄ q̄ in ſublime niſus ē cā relinquit̄ vacuo. Ea pp̄ ⁊
ignē eē rariſſimū putant: q̄ ſurſum celerrime deuolat.
Propterea nō quēadmodū locꝰ cā motꝰ ēiā vacuum
cām eē faciūt motꝰ: ſꝫ quēadmodū vtres retibꝰ innexi
eo q̄ ipſi fluitāt: retia quoq; in ſūmo pſtituūt: ita ⁊ va-
cuum eo q̄ ipm ſurſuꝫ fert̄: ſubſtētat ⁊ leuat ēt rara cor
pora. At q̄o ferri vacuū: quē eē locū vacuo arbitrant̄?
Certe dari alteꝝ vacuū eſt neceē: in quo vacuū q̄d fert̄ i
82 motuq; eſt: recipiat̄. ¶ Sꝫ ſatiſfaciat vacuū motui le
uiū: grauibꝰ q̄o ſatiſfaciet: quā afferūt cāꝫ: cur illa deor
ſum pcipitent̄ ⁊ ruant? Nō .n. pſequio trahunt̄ a vacuo
quēadmodū leuia. Quā igr̄ cāꝫ afferūt? Nū nāq;? At po
terāt h̄ idē de leuibꝰ dicere: deq; his q̄ ſurſuꝫ icedūt. De
inde ſi quo q̄cq; rarius ⁊ inanius ē: eo ocyus euolat: manī
feſtū eſt ipm iane eē ocyſſime euolaturū. At i vacuo mo
tū ocyſſimū aſſignare non licet: neq; tp̄s oīno vllū: in q̄
motꝰ ille exerceat̄. Nā ſi tp̄s dederit: vacuū pportionē
hēbit ad plenū. Qz ſi dixerit vacuū p̄ ſe moueri aut euo
lare nō poſſe: quū ea lege corpibꝰ additū inſertūq; ſit: vt
nūq̄ ab illis ſeparet̄: doceāt nos: quū dēſentia corpe p-
bunt̄: verū excludāt ⁊ expzimāt vacuū an retineant. Si
excludūt: palā eſt vacuū p̄ ſe moueri poſſe: ſi retinēt: q̄d
q̄ pferret ad cōpreſſionē: ſi ēt pdenſatio corpibꝰ vacuū
ſubeſt adeq; vt prius. Cū .n. vacuū illi ad cōdenſationē
maxie neceſſ opinētur: vt in illud coacta pſtrictaq; cor
pora ſeſe recipiāt: q̄ fieri pōt: vt tam ante tū poſt denſa
tionē tn̄dē inſit corpibꝰ vacui? Et ſi fieri illud pōt: q̄o
tuebunt̄ ne tn̄dē molis ⁊ amplitudinis hēant: quātam
anteq̄ꝫ cōdenſaiſſent: ſi neq; corpis q̄cq̄: neq; vacui vlla
ps abeſt? Ité q̄o vetabūt ne denſari corpa in infinitum
poſſint: ſi ip̄ tn̄dē vacui ſubſiſtū eſt. Qz ſi abire aut dece
dere vacuū cōpreſſione facta pceſſerint: quonā abibit:
quo pacto mouebit̄? q̄lis nā motꝰ erit vacuo nāllis. Ni-
mirꝫ dicant illud oportet: q̄ leuibꝰ debet̄. At q̄o fiet in
tēpore: velocitates certe comparari nō poſſunt.

83 Sed q̄ꝫ diſſimile eſt q̄d putant: vacuūꝫ
eſſe pſtituēdū in rebꝰ vt dēſentia ⁊
compreſſio fieri poſſit: vt in pſentia idi-
candū: quēadmodū nobis ſine ope vacui
84 condenſatio ſit ſuperſtes. ¶ Equidem pri
mū id faciliime ac breuiſſime poſſem refellere: vacuūꝫ
nō eſſe neceſſariū argumento illo quod afferunt: q̄ cuꝫ
aqua mutat̄ in aerē: maior viſit̄ aeris amplitudo: quia
q̄d ⁊ notari velim: nihil videt̄ obſtare quin econtrario
alius aer alio loco eadem menſura pūerti poſſit in aquā
atq; ita p̄ hec conſarcinato quod laceſſitum fuiſſet: per
vtrinq; rō ſiet: q̄ſi repēhenſione quadā ⁊ cōpenſatio-
ne nature: que iſtituit vt vtriuſq; elemēti modus eq̄ua
m ento amplitudinis vtrinq; facto: naturali hac viciſ-

* Verba Alex. q̄ his videntur ſunt h̄ꝫ eq̄-
le ſp̄ ē mutat̄ aerē ⁊ aquā q̄ Simp. expo-
nēs ait h̄ nō. eſt ⁊ alia q̄dā ſcriptura pō in
quibuſdā: nā ⁊ q̄s dicere poſ ſet: ⁊ q̄ q̄ aq̄
ſextariū i aerē verſū amplitudine maiorē aer alius

ex q̄pluꝫ alie rec illi eq̄lis i aq̄ ſextarium cōmiſcerꝰ eq̄-
liaeē ſeruaret ignis ēt q̄ciq; in aerē pūerſ ſuappoſitiōes.
ſeruat. ſic .n. recoꝝ mulꝰ audiri ṽba Alex. q̄ vel Th.e. ⁊
codeꝫ modo Alex. ſenaſſe expoſuit: cū ait eq̄liū ē eq̄alis
fieri trāſmutatiōnē. niſi eq̄dē ambo eē amb-
bobus eq̄lia voluerit. non aūt aerem aq̄
vt dixi Th.e.

ſitudine ſolideť.℄ Sʒ cōmodius ⁊ dignius tāta re pu
to recēſere id altiuſcule ⁊ rōnibus addicere neceſſariis
⁊ ſumptis ex his quę ↄfeſſa olim ⁊ ↄprobata ſūt nobis:
itentio eſt corpa poſſe abſqꝫ inani denſere atqꝫ rareſce
re oīſqꝫ eſt calidi:frigidi:duri:mollis:dulcis:amari:hu
midi:ficci. Poſtremo ↄrietatis cuiuſqꝫ nālis vnā eē ſub
iectā māā ꝑ ſe impꝯcabilē imortalēqꝫ ſeculis oīb⁹:eāqꝫ
in actū de poteſtate ↄferri atqꝫ ↄſtitui:q̄uiſqꝫ a reb⁹ ab
iuncta nō ſit:obtinet tñ definitionē atqꝫ nāā diuerſam
a reb⁹. Ea ſubę alteri quę reꝝ eēntię vis atqꝫ rō ē: dico
ſoię iugata ⁊ copulata ↄſtituit res quę ↄcreta ⁊ ↄpoſita
appellanť:q̄ꝙ ꝟbo nūero vna ē:vicib⁹ tñ ifinitas ſoias
alternat ſundiť pręmiť:mille modis putat iſculpiť fin
giť effigiať afficiť:pręſſa calcataqꝫ denſitudinē ⁊ ſpiſſi
tudinē facit:attēſa ⁊ fuſa raritudinē leuitatē. Queadmo
dū ꝟbo quoties calet ⁊ friget nō diuerſaꝝ nāꝝ ↄfuſione
miſtioneue calet ⁊ friget. Nā q̄ꝙ calor ⁊ frigus diuerſę
res ſunt:eadē tñ mā eſt: quę viciſſim his tametſi ↄrijs
ſterniť:queqꝫ ad ea de poteſtate ad actū refert. Queād
modū inquā tametſi ↄriaꝝ q̄litatū oēꝫ affectionē colo
res ſapores ⁊ id gen⁹ cęteras ↄcipit:nō tñ alia eſt q̄ mō
calida:mō frigida:mō ſiti ſaporis:mō fatui: mō nigra:
mō cādida cerniť. Et queadmodū nūero vna eſt:q̄ cali
da:⁊ frigida reddiť:ita vna ⁊ eadē eſt:q̄ magna ſit atqꝫ
parua:cū.n.eadē māę portio q̄nqꝫ aq̄:q̄nqꝫ aer fiat iter
dū amplaiterdū anguſta:nec ſit aliud:qđ aqua factū ē:
aliud qđ factū eſt aer:ſed eadē plane nā vtrūqꝫ facta ē.
Igiť ⁊ quū mā ipſa de aqua ſit aer:nullo addito extrin
ſecus corpe:aut vacuo irrito maior ⁊ āplior reddiť. Cō
tra quum de aere aq̄ ſit:nullo derāſo adēptoue minor
⁊ arctior ↄuenit. Atqꝫ in hoc maxie diſſidem⁹ ab his:q
ꝑ ↄcretionē excretionēqꝫ ortus reꝝ abſoluunt. Illi ꝑ ap
poſitionē ⁊ defectionē gnōnes ⁊ corruptiōes ↄſtituunt:
neqꝫ ſubiectū vnū oīb⁹ elemētis inſternūt. Nos vnam
māā reb⁹ ſubſtam hēri ꝓbauim⁹:quę in totū mutaret
atqꝫ in varios modos ⁊ formas ↄuerteret. Queadmo
dū itaqꝫ vna q̄ꝙ ſit caleſcit eadē ⁊ frigeſcit nō alterius
rei miſtura appoſitioneue:ſʒ ſuapte potētia:ꝑ quam illa
ipſa eſt in q̄ vertiť:ita ⁊ magna:⁊ parua euadit nō acceſ
ſione magnitudinis detractioneue:ſed illa ipſa vi ſua:q̄
vtrāqꝫ amplitudinē potentia ↄtinet. Eodē igiť modo ſi
aer debiſcēdo rareſcēdoqꝫ pandiť:aut craſſeſcēdo ⁊ co
eundo cōpelliť in anguſtum atqꝫ ↄbiť:tota ea rō tribu
enda māę ē:q̄ cum poteſtate,tum magna,tū parua ſit:i
terim actu iterim poteſtate ſub vtroqꝫ exitu viſitatur.
Ut eni cū qđ de calido calentius ſit:non ita vꝫ mutari
q̄ſi prius aliq̄ pars nō fuerit calida. Nam ⁊ calida erat
vniuerſa mā anteq̄ calidior fieret:⁊ nulla pars erat nō
calida:ſed nūc cū cremētum ⁊ tēſio caloris ſit:vniuerſa
atqꝫ oēs ꝑtes icremētū ſiť accipiūt. Nā ſi ꝑtes alię cali
dę haberenť:alię calidiores:quū mā facta calidior eſt:
vtiqꝫ nō eſſet nūero vna mā:q̄ pluris minoriſqꝫ differē
tias ⁊ momēta reciperet:aut quę ꝺ calida calidior fieri vi
dereť:ſʒ ꝑſenti ac ꝑcedēti calori nouus calor adiectus ⁊
admiſtus acceſſiſſe itelligereť. Queadmodū itaqꝫ hoc
recte in affectiōib⁹ dꝫ:ita in denſentib⁹ ⁊ rareſcētib⁹ cor
porib⁹ recte diceť vnā ⁊ eandē hēri māā:q̄ vtrūqꝫ re
cipiat nō foriſecus q̄cq̄ modo igredi mō egredi: vt di
cunt hi q vacuū reb⁹ iſitū volūt. Ignorāt plane illi nāꝫ
māę:nō ſequi⁹ atqꝫ hi q in ferro: qđ canduiſſet igni nō
in mā ↄceptū ignē putabāt:⁊ ferrū in ignē eſſe ↄuerſuꝫ.
85 ℄ Poſſum⁹ ⁊ aliud exēplū afferre. Partes circuli de
uexę ⁊ curuę oēs hñtur. Si igiť in iteriora nitanť ⁊ ver
gant ad centꝝ:atqꝫ ita in minorē orbiculū ſe ↄbat ⁊ cor
rigat circulus ſubeūte vndiqꝫ curuamine ⁊ decedēte ꝑ

aliter deuexiores ꝓculdubio incuruioreſqꝫ fient:nō ꝙ
ꝑtes aliquę q̄ in circulo fuerint maiore de rectis cernuę
⁊ icuruę ſint futurę:ſʒ ꝙ quę curuę fuiſſent prius:mō ꝓ
niores curuioreſqꝫ habebunť. In totū plus ⁊ min⁹ na
cię res dicunť:nō ꝓpterea ꝙ q̄cq̄ adſit abſitue:ſʒ ꝙ ea
q̄ adſunt tentionē tota aut remiſſionē accipiūt:vt quū
aliquę res calidiores dulciores cādidiores efficiūť. Ita
quū mā aut extendiť aut ↄbitur:neqꝫ veterē amplitudi
nē perdit:neqꝫ nouam acqrit:vt ſentiūt hi q vacuū eius
rei cām ↄſtituūt. Sed idē ſubiectū:eadeꝫ nā de amplo
tumore in exiguū coerceť:⁊ de exiguo in amplū expan
diť id:qđ de circūferentia circuli pauloante monſtraui
mus. Idem igiť erit ⁊ qđ denſum ſit:⁊ qđ ſit raꝝ:⁊ vna
erit vtriqꝫ mā. Neqꝫ rara exiſtimāda: quę imbiberint
vacuum:denſa quę excuſſerint. Sanc denſa ſūt grauia.
Rara ſunt leuia. Itē denſa viam moliunť deorſuꝫ. Ra
ra ſurſum cōmigrant. Quobꝛ ſi vacuuꝫ nihil ↄducit vt
rara ſint:neqꝫ ↄducet vt ſurſum ferant. Itē ſi nihil con
ducit vt denſa ſint:neqꝫ ↄducit vt deorſum ruant. Pla
ne denſum ſpectat vt graue ⁊ durū ſit raꝝ:vt leue atqꝫ
mobile:nō tñ hoc ꝑpetuum eſt:nec vt q̄cq̄ durius eſt:
ita ē grauius fuerit. Nā in ferro ⁊ plumbo diſſonat rō.
86 ℄ Ex his quę dicta ſūt late pꝫ:vacuum neqꝫ ſeparatū
neqꝫ aggregatū:neqꝫ in raris corꝑib⁹ eſſe ꝑmiſtum:ſed
ne potētia q̄dē. Qꝫ ſi cui libuerit vacuum dicere id qđ
cā motus ſit:qđqꝫ efficiat vt graue ſit q̄cq̄ aut leue:ꝑfe
cto is videbiť ↄtendere vacuum eſſe māā. Ea eſt q̄ ra
ritatē ⁊ denſitatē recipit. Raritudinē ⁊ denſitudinē cō
ſequunť grauitas leuitas durities mollities. Daꝝ alte
rę delationis cauſę ſunt grauitas leuitas. Alterę patibi
litatis ipatibilitatiſue ⁊ oīno alteratiōis durities molli
ties. In hūc modū hactenus de vacuo egiſſe ſit ſatis.

87 SEquitur vt de tpe agamus:ſʒ pri⁹
eſt:vt rōnes cōes q̄dē illę
atqꝫ extrarię:ſed accōmodatę ⁊ necię affe
ranť:q̄b⁹ ſit ne tps reuocari ſolet in dubiū:
q̄b⁹ ꝓſolutis tum deīde q̄d ſit:ipſi pede co
88 minus collato docebim⁹. ℄ Nihil eſſe tps aut ęgre eē
⁊ prorſus obſcure de ſequētib⁹ ſtatim ſuſpicari q̄s poſ
ſet. Primū ↄſtat ex nō entib⁹:nā ꝑteritū fuit nō eſt:futu
rū erit nōdū eſt:ex his dies ⁊ mēſis ⁊ annus ⁊ ifinita ad
hoc qui lapſa nataqꝫ ſecula texunť. Qđ ex nō entibus
ↄſtat:neceſſario nihil eſt. Momentū ꝟo:⁊ id qđ ſub B
ꝟbo nūc ſignificať nō pars tpis eſt:ſʒ exitus terminus
89 ⁊ ↄfinium tpis. ℄ Pręterea ꝑtes rei q̄ ↄſtet ex ꝑtibus:
aut oēs extant aut aliquę:oēs vt in linea bipedali: aliq̄
vt i ludis in pompa in bello:tpis qđ ⁊ ↄtinuum eſt ⁊ cō
ſtat ex ꝑtib⁹:nulla pars extat:ſʒ tranſabiere exoluereqꝫ
alię:alię ſūt futurę. Nam momēta diximus ſupra non
eſſe tpis ꝑtes:alioqn ſecari poſſent in ꝑtes:⁊ metiri totū
⁊ oīno dimēſum aliquē ⁊ amplitudinē obtinerēt. Ea.n.
nā ꝑtiū eſt:ex q̄b⁹ aliqđ totū itegrať:qđ diſtrahi ⁊ diri
mi poſſit in ꝑtes. Sed neqꝫ ex momētis cōponiť tps:ſʒ
ex pręterito:⁊ futuro tñ. Non erit ergo tpis ꝑs momē
90 tū. ℄ De ipſo quoqꝫ momēto:qđ ꝑteritum ⁊ futuꝝ de
finit:ſeorſum vꝫ in q̄ōnem vocari queadmodū ſit:vtrū
vnum habeatur idemqꝫ ſemper:an aliud ſemper atqꝫ
aliud obiter prodeat:ita vt ipulſo ⁊ corrupto priore:po
ſterius ſubinde aliud continue ingenereť. Nā plura eē
ſimul momēta nō poſſunt. Qñ neqꝫ ꝑtes temporis plu
res ſimul poſſunt exiſtere:niſi altera ↄtinere:altera cō
tineri intelligant:vt quū dicimus adeſſe mēſem ⁊ calen
das:in eo ꝟbo quod proprie adeſt ⁊ inſtans iunctiue eſt
ſiue momentum non poteſt intelligi continere: vnum:
alterum contineri: vnuꝫ amplius alteꝝ minus. Quare

Nō ab re (ait Sim.) plūbi ⁊ ferri hi i loco meminit ⁊ ſʒ vt oſtēderet raꝝ ſoiuā ꝑ ſe eē:neqꝫ ex vacui commiſtione ↄſtare: nā ſi ex vacuo hēt res ꝙ rara ſit q̄ eēt rarior: eo ē leuior:qđ tñ in plūbo nō cōſpiciť. nā rarior eſt ⁊ mollior ferro:grauior tamen.

Hec 2ª rō a priori differt, ait Simp. qꝛ pᵃ q̄dē tps ↄſiderat rōne q̄ ex ꝑtib⁹ cōponiť ac 2ª q̄ i ꝑtes diuidiť vñ in pᵃ q̄ ē cōpoſitū q̄d accipiť:in 2ª q̄ partiri pōt.

necẽ ẽ corrũpant̃ ꝛ obruant̃ priꝰ vt poſteriora ꝛ ſequẽ
tia generent̃. Quũ ꝟo corruptũ oẽ corrũpat̃ in tpe: mo
mentũ ſi corrupit̃: aut in ſeipſo aut in tpe corrũpet̃: ſed
enĩ non in ſeipſo: idẽ.n. eẽ ꝛ non eẽ ſil̃ eueniet: qꝛ eo
dem pũcto corrũpi gn̄ariqꝫ oportebit: nec ſequius fue
rit ac ſi hoc lignum in ſeipſo corrũpi ꝛ in ſeipſum muta
ri cõuertiqꝫ dicerẽ. Si in alio tpe: quęro vtrũ tps illõ
breuiſſimũ ſit: vt momẽtũ: an dimẽſu aliquo ſit. Si vt
momẽtum: duo momẽta habebunt̃: ſil̃ ꝛ id qđ corrum
pendũ eſt: ꝛ id in quo abſoluẽda corruptio eſt: ſi dimẽ
ſu aliquo: nec momẽtũ ſinaut pteritum igit̃: aut futurũ
erit. In neutro deſinere aut corrũpi momẽtũ põt: nõ in
pterito: qꝛ quum ortũ illiꝰ momẽti pręceſſerit: ſequeret̃
momẽtũ fuiſſe corruptũ anteꝗ̃ ortũ. Nec in futuro: qꝛ
quũ futuꝝ nõdum ſit: momentũ illud nunꝗ̃ corrumpi
poſſet: ſꝫ ſp corrũpendũ: ꝛ ſemp corruptum iri videret̃.
Nam ꝛ id quoqꝫ futurũ ſemp eſt in quo corrumpi dꝫ.
Sed ꝛ faciliꝰ hoc idem explorabimus alia via ſic pote.
Tps oẽ pterito ꝛ futuro deſcribit̃: ſi in tpe momẽta de
ſinerẽt: id qđ expers imperſqꝫ eſt: ꝛ oĩno minimũ atqꝫ
breuiſſimũ: attẽderet̃ diffunderetur qꝫ cũ eo qđ ptes ꝛ
amplitudinẽ ꝛ dimẽſionẽ hẽret. Iaꝫ ſi momẽta mutuo
ſeſe non tangũt: qꝛ tps nõ ꝯſtat ex momẽtis: quẽadmo
dum linea non ꝯſtat ex pũctis: atqꝫ hoc nobis hoc loci
ſimplicius: ꝛ rudius dr̃: poſt ẽt cõprobabit̃: ſi momẽta
igr̃ attigua nõ habent̃: occurrit: gdã abſurditas ꝛ maius
incõmodũ. Nã ſi momẽtũ in alio momẽto corrũpit̃ i
ter momẽtũ qđ corrũpit̃: ꝛ momẽtũ in quo corrũpit̃: ꝑ
culdubio iaceat aliqđ tps neceſſe eſt: quẽadmodũ inter
quęqꝫ puncta capit̃ linea: totum igit̃ hoc qđ itercipitur
tps momentũ illud durabit. At in medio tpe iſinita ſũt
momẽta: qꝛ diuiſibile in iſinitũ eſt tps eo ꝙ ꝯtinuũ. Erũt
igr̃ plura ꝛ iſinita momẽta. Hęc ꝯſequũt̃: ſi ꝯtinue aliđ
91 atqꝫ aliđ momẽtũ gignat̃ ꝛ fluat. ¶ Si ꝟo vnũ idẽqꝫ
in toto tpe ſtatuat̃. Primũ quęro ꝗ poſſit tps hoc totũ
qđ oĩno ꝯtinuum eſt: aut finita aliq̃ eiꝰ pars: dies mẽſis
annus vno tñ non duobꝰ extremis: ꝛ terminis claudi.
Quo inꝗ̃ vnũ idemqꝫ momẽtũ ſit: vñ mẽſes auſpican
tur ꝛ ordiunt̃ itrantes ꝛ quo deponũt ꝛ finiũt exeũtes:
qꝛ nulliꝰ rei diuiſibilis ꝛ finitę vnus tñ terminus: aut ex
92 tremũ hr̃: nõ lineę nõ ſupficiei nõ corporis. ¶ Scđm
quęro: ſi vnũ idemqꝫ momẽtũ ſemp manet: quo ꝯtrum
iuuebit̃: quũ ꝛ eẽ ſil̃ ꝛ fieri ſil̃ ea dicant̃ q̃ eodẽ tpe ꝛ ſũt
ꝛ fiũt: nõne vetera cũ nouis ꝛ noua cũ veteribꝰ ꝯfũden
tur. Nec regnũ Nelei ab iperio Cęſaris tpibꝰ diſcrepat.
Nihil.n. pteritũ eẽ poſſet: ſi momẽtũ vnũ idemqꝫ oibꝰ
ętatibus oibus ſęculis pmanſiſſet. Hactenus expoſitũ
nobis eſt ad ex: quibus tempus tolli videtur.

93 Ceterum ea q̃ de tpe tradita a ma
iorĩbꝰ ſunt tñ ab ſũt vt i
de aliqđ adiumenti cape poſteris liceat:
vt [a] hi ꝗ modo cõmẽtationẽ illã iẽũt nõ
nõ nõ ꝑſoluãt: ſed rẽ ſuapte nã lubricã
ꝛ ancipitẽ maiore ꝑiculo ꝯſtituant. Id qđ nos paulo an
te cõmiſimus. Quãtũ.n. obſecro ꝛ obſcura ꝛ aliena ſũt
illa: quę a nõnullis iactata ꝛ tractata reperio dicẽtibus
ſphęrã ꝛ globũ vniuerſi orbis ipm eẽ tps: argumento:
ꝙ quẽadmodũ in cęlo ſũt oĩa: ita in tpe eẽ oĩa videant̃.
Atqꝫ hoc illoꝝ ego pꝰ accuſo: ꝙ rem multitugo ſignifi
catã fuſam ꝛ variã ꝑ vnius rei ſigno accipere ꝛ abuti
vident̃. Nã quũ eẽ in aliquo rẽ multifariã dicat̃: id qđ
nos hoc libro diſtinximꝰ ipſi ad vnã mõ ſignificationẽ
accõmodãt. Nã impitia diſputãdi ꝛ reſoluẽdi tãta fue
rũt: vt rõnis falliciosiſſimę ſꝫ ꝑſpicuę aliogn decipulũ
ꝓuidere nequierint. Atqꝫ ita illi facile irretiti atqꝫ ſuffo
ſi videre vident̃: idẽ eẽ cęlũ ꝛ tps. Iã gđ erat faciliꝰ: ꝙ
huiꝰ videre Zelum. Tpis ptes pteritũ ꝛ futuꝝ ſunt: cęli
nõ ſunt: tps ſine cęlũ iã eſt: cęlũ ſubã eſt: tps ſubſtãtia eẽ
non põt. Sed qđ ego hic ſupfluo imoror? Stultũ me
diuſſidius eſt: opinionẽ tã leuẽtã ſupinę ſimplicitatis i
celſere pterqꝫ exoletã ꝛ rudis cuiuſdã olentiſſimã vetu
94 ſtatis. ¶ Proĩde [b] alij nõ ipm cęlũ: ſed ipſam totiꝰ con
uerſionẽ cęli tps faciũt. Ex ea ſnia pꝰ id ſequit̃: diẽ ꝛ no
ctem nõ eẽ tps: quũ neqꝫ nox ſeorſũ neqꝫ dies ꝯuerſio
ſit cęli totiꝰ: ſꝫ hemiſpherioꝝ. Semirotũdorũqꝫ ſpatiũ
cęli circuitꝰ. Pręterea rotatio vniuerſa cęli nõ vna nec
ſimplex eſt: ſꝫ ex pluribꝰ motibꝰ ꝯſtat ꝛ gdẽ aduerſis ꝛ
obnitẽtibꝰ: mũdo. Tps ꝟo ꝛ vnũ ꝛ ſimplex eſt. Itẽ mo
tus cęli totiꝰ nõ eſt ęq̃lis: ſꝫ ꝗ ſub ęgnoctiũ ociſſimꝰ eſt:
ſub polos repigrat̃ ꝛ q̃ſi retundit̃: tps rebꝰ oibꝰ idẽ ęq̃
leqꝫ hr̃. Iã ꝗ fieri poſſet: vt tps eẽt in terra: ẽẽt i mari:
ſi ꝟtigo ꝛ volubilitas cęli ipſa tps fuiſſet: niſi gs ne hoc
quoqꝫ reuerit: ꝯ ſit dicere terrã ꝛ mare cũ cęlo cõuerti.
Deinde ſi ꝛ quẽadmodũ Plato fingit: captiui a pueris
holes in arctiſſimas tenebras ſubterrenis atqꝫ illumi
nis carceribꝰ icludant̃: itellectũ tpis atqꝫ ſenſũ hẽbũt
ꝯuerſionis hĩe nõ poterunt. Pręterea ſi plures mundi
forent: gđ gdem iam vĩ Democrito: plura quoqꝫ ſil̃ tẽ
pora ꝯſtitui oporteret. At h diſſentaneũ eſt: ꝗuis.n. mo
tus plures eodẽ tpe habeant̃: plura tñ tpa ſil̃ hẽri non
pñt. Sup [c] hęc ſi veꝝ eſt ante ꝯditũ cęlũ motũ aliquẽ
exordinatũ ꝛ icõditũ fuiſſe: cui ſnię cõſtat graues alio
quin auctores adeſſe: nõne tps ante ꝯuerſionem cęli fu
iſſet. Naꝫ motus oĩs ſiue ordiatus ſiue exordinatus ſit:
ſpatiũ tpis exigit quo decurrat. Atqꝫ hęc lõga diſcepta
95 tione nõ egent. ¶ Illud potius ppẽdendũ qđ ꝛ latius
pꝫ: ꝛ gñalius eſt: vtrum motus aut mutatio vlla ſit tps.
Quilibet motus in re mota tñ hẽtur: atqꝫ eodẽ in loco
vbi res mota eſt vtpote ad definitionẽ rei motę ꝛ rõnẽ
eſſentię ptinẽs. At tps vbiqꝫ ꝛ rebꝰ oibus idem adiun
git̃. Motus item alius ocior ꝑnixiorqꝫ ſegnior ꝛ retar
dior alius. Eq̃le ſemp eſt tps: atqꝫ hoc neqꝫ ꝓlixũ neqꝫ
96 difficile fuerit idicare. Tarditas ꝛ velocitas tpe deſcri
bunt̃: finit̃ id.n. eẽ velocius qđ breuiore minoriue tpe
plus ſpatij peragit: tardius quod pluri minus. Tempꝰ
ꝟo non deſcribitur tempore: nec enim fieri põt paruo
vt tpe multum tẽporis labatur: neqꝫ contra multo vt
parũ. Non ſolum aũt rõne hac velocitatis ꝛ tarditatis
differũt motꝰ ꝛ tps: ꝙ illę ꝑtinere ad motũ vident̃: ad
tẽpus nõ vident̃: ſed ẽt illa ꝙ q̃titas motus tpe definit̃
tur: vt longus is multuſqꝫ habeat̃ ꝗ multo tẽpore agit̃:
breuis ꝯ ꝗ paruo. At temporis q̃titas non definit̃ tpe.
Quãuis enĩ multum ꝛ paruũ tps dicatur: nõ tñ dr̃ mul
tum ꝛ paruũ ꝑ collationem ad tempus quo illa motui
tribuunt̃: ſed alia rõne quã iſra reddemus. Iam patet
tempus neqꝫ motũ: neqꝫ mutationem eſſe.

97 Nunc quęramus vtꝝ ſit aliqua ſaltẽ aſ
finitas inter motũ ꝛ tps: an gen
potius ceſſationiſqꝫ finitimũ videat̃. Sed
quanq̃ id exploraturo inge: facillime qui
dem opinor: ſi ꝯſideraueris habitũ in quo
vtqꝫ icorpus ꝯſtitui ſolemus pſentiſcere ꝛ depꝛhendere
tẽporis fluxũ. Ac recordare quidẽ primũ ſi qñ de lõga
in ſomnis atqꝫ excubiis feſſus aut ex laſſitudine aliqua
obdormiuiſti arctius: ꝛ qđ de Ulyxe Homerus ſcribit:
ſi quãdo quietẽ placidiſſimã illam ꝛ morti ſimillimaꝫ
carpſiſti: tũc Hercules ẽt ſi te ſomnus in alterũ diẽ atti
nuerit: ſimul expgitus es: nihil interim tẽporis fluxiſſe
aduertiſti. Quod Heroibus illis qui in Sardo dormie
runt accidiſſe fabulę narrãt. Non.n. ſenſum vllũ habe

a Nequaq̃ vetus interpres expreſſiſſe penitꝰ vim grecoꝝ vboꝝ. eorũ n. fidelis interꝑtatio hec eſt. vt ipſo cõn tũ docere aggreſſi: ipſaꝫ cõtentam eiꝰ cert tiam lubricã ꝛ ancipitẽ cõſtituant ac ſi certe hę. rões q̃ paulo ſupi ꝰ nos addũximus.

b Ponẽ hic Theophra. Eud. ꝛ Alex. Platoni attribuũt. ſꝫ Simplicium nitit̃ oſtẽdere. porrẽ to gdam pꝑ theoreis impõnit nõnulli ẽt ſtoicis.

c In h ẽt Platoni alludit imo h argumẽto ꝯnatur Alex. Platonem redarguere ꝙ ſi tẽpus nõ aliud ſit ꝙ̃ cęli motus necẽ ſit fateri tps fuiſſe anteꝗ̃ eẽt.

mus eius tpis:qđ dormiētib⁹ nobis abſumiť:ſʒ pᵐ mo
mētū extremo iungim⁹:⁊ mediū tps vt nō ſentim⁹:ita
de medio tollim⁹. Quēadmodū itaqꝫ quū mex ⁊ ſolita
riū momētū ē:tūc nō eſt tps. ita quū vnū momētū vi:
qđ vnū nō ē tūc tps qđ pterijt pteriſſe nō vi. In totūqꝫ
ipſi quū aut nō mutamur mouemurue:aut cū mutatio
motuſue lateť:tps ſentire nō poſſum⁹:hic ſit plerūqꝫ vt
nos ⁊ qdē incenatos in pranſoſqꝫ iprouiſa ⁊ ſubita nox
adoriať ſupueniatqꝫ quoties voluptate ſtudij alicuius
cui icubuim⁹ captiuant in opus nobis plauſibile ipēſi⁹
itenti labore nō frangimur:vn̄ oriť illico vt motus ille
neqꝫ afficiat corp⁹ neqꝫ aio pſentiať. E ꝯtrario quoties la
borioſe:aut faſtidiēter qcqꝫ agim⁹ gerimuſue qꝛ motū
hꝯ vehemēter ſolemus aduertere necē ē vt ipm quoqꝫ
tps mirifice pcenſeamus. Ea de cā egroti plixos dies q̄
runť:⁊ tedia horaꝝ icēſſant:ſepe illud occurrit Ariſto
phanis in ore:in aio eſt. O Iuppiter ⁊ q̄ longū no
ctis hui⁹ demēſculū. Ex his pꝫ tpis ſenſuꝫ cū ſenſu mo
tus eē ꝯiunctū:⁊ ab eo potiſſimū excitari atqꝫ pēdere.
¶ Verꝝ eſt igř tps ſine motu nō eſſe. Nō ꝙ ipſi motū
demū itelligam⁹ ⁊ tps:vt Galen⁹ iterptať:ſʒ ꝙ de cogi
tatiōe ⁊ itellectu motus in cogitationē:⁊ intellectū tpis
veniamus. Cur igř ille tam temere iſthoc deſcēdit obre
pſitqꝫ vellicādi ꝯdicēdiqꝫ ſtudio: Immobilia multa cō
cipimus itelligim⁹ cogitamus:quꝫ mouentur:vt polos
mūdi ⁊ centrū terre:nihilominus illa cū motu non ſunt.
Porro debuit audire Ariſtotelē vtiqꝫ aptiſſime ⁊ cla
riſſima voce teſtantē dictitantēqꝫ. Nos ſimul ⁊ motuꝫ
ſentim⁹ ⁊ tps. Sʒ ⁊ n.p plurimū refert:vtrū iccirco tps
eē aliqđ motus dicam:qꝛ ex notiōe motus pendet notio
⁊ cōmonitio tpis:an iccirco qꝛ ipſi motū demū itelligi
mus ⁊ ꝯcipimus tēpus. Verꝝ Galen⁹ in plerisqꝫ oibus
98 fere ad hūc modū moleſtus ipotunuſqꝫ ē. ¶ Nos igř
ſupiora nectamus:ſi tūc tps nō pcipim⁹:quū nullā mu
tationē pcipimus:illud aūt ſit quoties tpe p momēto ⁊
idiuiſibili vtimur. Cōtra ſi tūc tps pcipim⁹:quū ⁊ motuꝫ
eē:⁊ q̄ longū ſit pcipim⁹:palā eſt tps citra motū muta
tionēue nō itelligi adeoꝗ ne eſſe qdem ꝯſtareqꝫ poſſe.
Sane ēt ſi qeſcēdo ⁊ nihil agēdo motū alic⁹ corpis te
cū aio ꝯtēpleris ſtatiꝫ ꝯcepis ⁊ itellexeris tps. Si.n.ob
ortis tenebris nullo corpis ſenſu adagitato: nulla vba
de foris auocante:ſʒ ocio plane ſūmo de nauigatiōe:de
ambulatiōe:de lucta:de bello:de pace ſoli ꝯſiliū aliqđ
ineamus:ꝯtinuo videbiť ſeſe nobis tps offerre. Ceterū
nō ſolū tps motū aſſeqť adduciturqꝫ cū eoꝝ:ex aduer
ſum quoqꝫ motus ipſe comitať ⁊ rñdet ad tps. Naꝫ ſiť
lapſuꝫ ⁊ ꝯfectū aliqđ tps aiaduertimus:ita atqꝫ ſtatim
admonemur ⁊ motus:itelligimuſqꝫ initā ⁊ pſolutā ite
rea motionē:mutationēue aliq̄: vt ſi duas horas abiſſe
nobis cognoſcim⁹:nō aliunde id colligim⁹:niſi de acti
bus:qꝛ.ſ.aut deambulauim⁹:aut ſcripſim⁹ aut declama
uimus tm̄. Quāobrē neutrū pōt ab altero ſeiungari. Sa
ne priores rōnes aſciſcunt nō eſſe idē motus ⁊ tps. Se
quētes oſtēdunt tps ſine motu haberi poſſe.
99 Quapropter tēp⁹ aut acciñs aut
affectio aut hęrēs ⁊
additū:vtcūqꝫ annexūqꝫ motu nō ipe mo
tus exiſtimandū. Nā accñtia ⁊ affectiōes
q̄uis nō ſint a ſubiectis abiuncta:tn̄ eadē
ſubiectis nō ſūt. Altius itaqꝫ ordiēdū eſt:vt ea res q̄ la
tiſſime pateat. Quicqđ p locū mouet ⁊ quēadmodū ex
aliquo mouet in aliqđ:ita in aliq̄ ſpacio ⁊ iteruallo mo
uet. Atqꝫ hoc ego cauſe facio cur motus quoqꝫ ipſe cō
tinuus habeať:qꝛ videlꝫ cū magnitudine q̄ ꝯtinua ē at
tendiť:⁊ ſpacio q̄ſi alliniť applicaturqꝫ:q̄qꝫ ſtabili ⁊ ſe
dentarie rei fluxa ⁊ ſubitaria. Quēadmodū itaqꝫ mot⁹
ex magnitudine vt ſit ꝯtinuus obtinet:ita tps ex motu.
Quare ⁊ ad motū ⁊ ad tps ꝯtinuitas ptinet: merito ei⁹
magnitudinis:in quā recepimus eſt motus. ¶ Diciť vero
in magnitudie aliqđ prius aliqđ eē poſteri⁹ ſitu. Prius
enī hoc punctū:poſterius illud in ſtadio ēqa h ad car
ceres:illud iacet ad calcem. Quū itaqꝫ magnitudie pri⁹
⁊ poſterius aliqđ ſit:idē eſſe in motu cōpertū eſt. Pri⁹
in motu ē:qđ ad prius in magnitudie ſuo motu rñdet.
Poſteri⁹:qđ ad poſteri⁹. Verꝝ itereſt ꝙ in magnitudie
prius ⁊ poſteri⁹ pmanēt:in motu ſp aboleť ⁊ corrūpiť
prius. Quāuiſqꝫ nō ſit in motu qcq̄ prius: niſi ſit itidē
in magnitudie. Nec tn̄ ppetuo in totū rō vtriuſqꝫ ē. Nō
enī ꝯſeruať prius in motu quēadmodū in magnitudie
ꝯſeruať. Eodē mō q̄uis motus ſit eo ꝯtinuus:qꝛ ſpatiū
ꝯtinuū eſt:nō tn̄ eodē iure ꝯtinuus ⁊ ſpatiū hr̄. Nā ſpa
tium ita ꝯtinuū eſt vt cōpareat ⁊ pmaneat vniuerſuꝫ:
motus vt iugiter fluat ⁊ identidē pcat. Ex his pꝫ i mo
tu eſſe prius atqꝫ poſteri⁹. Sʒ ⁊ rō quoqꝫ pariter expli
cata eſt. ¶ Nūc ad examinandū vēniam: prius ⁊ poſte
rius q̄ in motu ſūt:motus ipe ſint:an aliq̄ res a motu di
uerſe:⁊ vtrū ſubiecto idē ſit motus ⁊ prius ⁊ poſterius
q̄ in motu ſūt:definitiōe ⁊ rōne nō idē. Profecto vī diſ
ſidere motus a definitiōe prioris ⁊ poſterioris in motu.
Nā ⁊ prius ⁊ poſteri⁹ magnitudinis q̄q̄ ſubiecto ma
gnitudines ſūt:definitio tn̄ magnitudinis a nā ⁊ defini
tiōe illoꝝ abiungiť. Ia.n.q prius ⁊ poſteri⁹ definit:ſituū
⁊ locū in definitiōe ꝯſtituit. In definitionē magnitudis
neqꝫ locus/neqꝫ ſitus igrediť. Eundē in modū difinitio
motus a definitiōe prioris ⁊ poſterioris in motu diſſen
tit. Nā finituꝝ motū:dicet mobilis rei actū eē:prioris ⁊
poſterioris redditur⁹ rōnē:altera via conabiť. Quēad
modū itaqꝫ tn̄ ⁊ ſi pater ex ſubiecto ſit Socrates: patris
tn̄ ⁊ Socratis rōnes euariāt. Itē gnarius tāetſi ex ſub
iecto ſit lignū:diuerſa tn̄ ⁊ citra ſubſtātiā ligni definitio
aſſignāda gnario eſt:qa gnarius in eo ꝙ gnarius nūcu⁹
eſt nō lignū. Ita prius poſteriuſqꝫ in motu: q̄q̄ ex ſub
iecto hn̄t vt ſint motus:diuerſam tn̄ ⁊ demutātē a mo
tu eſſentiā obtinēt. Ea nūc qn̄ a motu differre mōſtrata
eſt:capeſcēda nobis h loco diſgrendaqꝫ eſt. Itaqꝫ aiad
uertendū diligēter eſt:quēadmodū tū prius/tū poſteri⁹
100 itelligam⁹ in motu. ¶ Ergo quēadmodū q̄diu lineā
ꝯcipim⁹: vnā ꝯtinuā itegrā ppetē:nihil neqꝫ prius neqꝫ
poſterius notať in linea. Sʒ ſiť diſſecta i ptes eſt:aut i
terpūcta definitaqꝫ notulis:ſtatī prius hoc:poſteri⁹ illō
in linea facim⁹:ita in motu prius ⁊ poſteri⁹ nō ante ꝯci
pim⁹ q̄ definiať ⁊ q̄ſi dehiſcat aut diducať i ptes:atqꝫ
ita vn⁹ ille tanq̄ alius atqꝫ alius poſſit afferri. At quo
diuidi pōt motus: Naꝫ punctis: At motus caret ſitu ⁊
poſitu. Sʒ dicēdū puto motū:ſi nō eū q ꝓprie eſt:ſaltē
ſal q̄ſis aliquē q̄ſi ſitū hēre: vt puta:ſcribit nūc manus
ꝯtinuata ſerie nec iterpollat ſtilū:dico illū motū quem
abſoluit priorē eē eo quē initura abſoluturaqꝫ ē. Quā
obrē: nēpe qꝛ illū iā ꝯfecit:hūc icipit. Stat itaqꝫ ſecari
motū hūc poſſe:⁊ aſſignari aliqđ hꝯ diſcrimen i eo:q̄le
eſt pūctus in linea:qđ ptis prioris depoſitio finiſqꝫ ſit:
ſequētis ortus initiūqꝫ:ſignū id vbi gr̄a:ſit hoc qđ di
co. Nūc ſi igř diuidere denuo motū illū currētis manu⁹
⁊ volumini iplexe voluero:vtar ne eodē ſigno momē
toqꝫ quo ſum in priori diuiſiōe vſus:an pūte qđ mō eſ
ferocimo qđ nemo iā poſſit efferre: Pateqꝫ me nō illo
priore qđ abijt:ſʒ alio ⁊ inſtante h atqꝫ iācto viuꝫ. Ex
his duob⁹ ſignis vtꝝ dixeris prius:vtrū poſteri⁹:an an
teq̄ rñdeas teſtatū ſcriptura eſt:illud eē prius:cui⁹ opa
iteruentuqꝫ priorē diuiſionē cōmiſimus:illō poſteri⁹:

Gal. in his q̄ de demōne ſcripſit li⁹.8. vt ſſert Sim. h ſcripſit reliqu.q qdeꝫ liber nūc oñderať. referens ꝯ Sim. aio ſit inter⁹ Gal. ꝯ Ariſ. ſic in tor occaſiōe: q̄ h i loco dicta ſūt:ſuſpicať admirabilis Gal. Ariſ. dixiſſe ob id tps abſqꝫ motu nō eē:qꝛ nos motū tpꝫ itelligam⁹. et huic deide rōni qđdā annectit abſurditā nā ⁊ ea q̄ penit⁹ ſūt imobilia necio erūt cū motu. ſi qdē ⁊ eoꝝ itellect⁹ vna cuꝫ motu eſt. cuꝫ nihil nos immobili intellectiōe itelligam⁹. dixeris ipſe itaqꝫ ñ ſine dimēſu ea eē q̄ dimēſu carent:ſi nos ea cogitauerim⁹ cū dimenſu: quēadmodū plurima nos imaginatiōe efficim⁹. Sʒ h p⁹ ꝯſiderať oportebat Sim. ꝙ Ar. nō ei⁹ eſt opionis: vt velit aiaꝫ moueri: ſʒ tm̄ mō operari. nāꝫ ſolum phyſicas mutatiōes mot⁹ appellandas cēſet. q̄re nō ꝙ ipi motū eē

p⁹ itelligam⁹ aſſerit nō ſine motu ipm ꝯſtare:ſʒ ꝙ motus itellectu in tpis cognitionem nos perducit ⁊c.

tui⁹ poſterior ē. Sȝ qđ obrē prius eſt h altero. Nū ſcire eo q2 hoc in tabula ſcriptū eſt dicillō illic: nequaꝗ: alioqn ſi ſcriptū nō fuiſſet: neqȝ hoc prius: neqȝ illō poſterius haberet: qđ ridiculū eſt. Nam cur ita. Cōſtat igiť prius h vtiqȝ prēq̄ iſte poſteri⁹ alteꝝ ſubſequutū.

102 ¶ Quū ergo diuidimus motū ꝛ in plura momēta ſecam⁹: qđ aliud ꝙ tps ꝛ tpis ptes afferimus. Preteritū.n.ꝛ futurū ex qbus ꝯſtat tps: nihil aliud ſunt ꝙ ſeries prioris ꝛ poſterioris in motu: q̄ momentis diffiniunť: ꝛ tanꝙ aliud atqȝ aliō numeranť. Quare idē erit tps ꝛ prius ꝛ poſterius in motu nō ſimplr: ſed quoties diffiniunť ꝛ numeranť. Diffiniunť ꝟo nō alio mō ꝙ quū duo momenta afferunť ꝛ accidūt: alo vnū vt prius ꝛ prioris motus extremū: alteꝝ vt poſteri⁹ ꝛ poſterioris motus extremū. Itē nō aliter diffiniunť ꝙ extrema a medijs diuerſa eē pcipimus. Quū.n. animus ei⁹ momēti memor: de quo pridiē cogitauerit: poſtridie de altero cogitat: ꝯtinuo itelligit id eſſe tps: qđ duob⁹ momētis: pinde ac duab⁹ marginib⁹ icludiť: atqȝ ita demū vniuerſitatē illā pōt diſtribuere in ptes ꝛ horas qndecim aut ſexdecim dicē: tanꝙ ſi de linea finita pedē qs recidat: duob⁹ modis indiť pūctis. Sed ꝛ vnū quoqȝ momentū ſępe facit vt itelligať tps. Uerū hoc nō abſolute aut ppetuo: ſed quoties momentū illō p initio ꝛ p exitu ſumiť. Nam ex h quoqȝ prioris ꝛ poſterioris ſenſus qdaȝ eliciť. Id.n. prius eſt: cui⁹ momētū eſt exitus: illō poſterius cui⁹ initiū. Ita oīno ꝯſit: vt nō oīs ꝛ eſſentia tpis a priore ꝛ poſteriore in motu ducať. Erit igr̄ hęc definitio tpis: diſcrimen prioris ꝛ poſterioris in motu: quoties diſtinguunť diſcriminanturqȝ: hoc eſt quoties in numeꝝ veniunt ꝛ pcenſenť ab aio. Numerus.n. nō vni⁹ eſt neqȝ eius rei q̄ ipromiſcua penitus idiſcretaqȝ ſit: ſȝ ei⁹ quę ptes diuerſas ſuiqȝ generis hēat. Non ḡ motus ipſe ſȝ ptes⁹ in motu penes prius ꝛ poſteri⁹ nūeratę ſūt tps. Quare vt q̄ dicta ſūt oino breui ꝯne teneamus: cōmodiſſime definiem⁹ h modo. Tps eſt nūer⁹ de priore ꝛ poſteriore motu collectus.

103 Illud aūt argumēto eſt: tps eē nūerū oportere: q2 ᵇ qcqđ rōnem pluris ꝛ minoris capitnūō idicať ęſtimaturqȝ. Numerus ergo qddaȝ eſt tps. Sȝ ꝛ prius atqȝ poſterius recte adiectū ē: qđ hinc liquet. Numeranť motus ꝛ qdem plures ſit. Naȝ ꝛ augeſcē ꝛ caleſcere ꝛ ōferri qs eodē puncto pōt: atqȝ ita trib⁹ ſit agi moueriqȝ motib⁹ hꝫ motū. Ternariuȝ numeꝝ nō dicimus eſſe tps: ſed eum nūeꝝ quē ſeorſuȝ in ſingulis motib⁹ prius ꝛ poſteri⁹ faciunt. Neqȝ ꝑturbari quē velim: q2 quū numeratas ptes in motu tps eē dicamus: nō tn̄ numeratas res mō: ſed numeꝝ in ōfinitione locauimus. Nā res numeratę ſolent iterim nūer⁹ dici. Quēadmodū.n. duplex ſignificātia mēſurę ē. Nā ꝛ qđ mēſurat: vt olla: vt cadus: vt modius: ꝛ qđ mēſuratur: vt triticū in modio: vt vinū in cado: vtrūqȝ nomini mēſurę cōicat. Dicimur.n. deſtraſſe modiū: nō ligneū: ꝛ bibiſſe cadum nō ipſam vegetem ęneam: ita ꝛ nūerus nō ſolū eſt is q ex vnitatib⁹ ꝯſtat: ſed ꝛ res ipſę q̄ numeranť. Ille diſcretus eſt nō ꝯtinuus: ꝛ ad nām tpis explorandā ſignificandāqȝ ptinere nō pōt imo ipedimento eſt potius: hic ꝯtinuus eſt: eo mō quo tripedaneū tęlaȝ.

¶ Neqȝ accedēdū Galeno eſt q tps cauillať definiuȝ eē per tps. Is quū pleraqȝ ſignificata prioris poſteriorisqȝ dinumeraſſet: dixit cętera nō ꝯgruere definitiōi: prius ꝛ poſteri⁹ tpis ſolū videri ꝯgruere. Ita efficiebať vt tps nūerus motus eſſet ſm prius ꝛ poſterius tpis.

¶ Sed ᶜ ſciēdum eſt prius ꝛ poſterius q̄ in motu ſunt nō hēre a tpe: vt prius ꝛ poſterius ſint: ſed ꝯtrario pot⁹ efficere: vt prius ꝛ poſteri⁹ adſint in tpe. Qđ aūt prius ꝛ poſterius in motu eſt: dictū eſt a priori ꝛ poſteriori in magnitudine pficiſci: vñ ꝛ cōtinuitas naſcereť. Atqȝ h euidēter Ariſtoteles idicat. Prius inqt ꝛ poſterius i loco p⁹ᵐ habenť: inibiqȝ poſitu ꝯſtant ꝛ ſitu. Sed cū ea in magnitudine afferanť: neceſſe eſt in motu quoqȝ eaſdē rōnes afferri. ¶ Sed ꝯcedať Galeno prius ꝛ poſteri⁹ in motu nihil aliō ſignificare: ꝙ prius ꝛ poſterius tpis: qđ tum poſtea. Neqȝ.n. nos fere aliud dicim⁹. Nā quū tps eſſe prius ꝛ poſteri⁹ in motu dicamus: neceſſariūqȝ ſit: vt idē afferant ōfinitiōes ꝛ noīa quę definiunť: nihil certe aliud fuerit prius in motu: atqȝ poſterius ꝙ prius ꝛ poſteri⁹ tpis. Quobrem hoc illum latuit q definitionē oppugnat: ꝛ mehercle tutius fuerat illam admittere.

103 ¶ Sed ꝛ vt aliud atqȝ aliud tps ſit: hoc facit motus: q alius ſemꝑ atqȝ alius cerniť. Cęteꝝ quęri ſolet: quūȝ plures motus ſit ac plurib⁹ locis exerceanť exercetur Athenis: exerceť Lacedęmone: exerceť Corynthi: qđ nā cauſę eſt: cur non ꝛ plura ſint tpa? Quia inquā idem momētū idemqȝ vbiqȝ nūc eſt: ab ipſo aūt nūc hꝫ tps vt idē ꝛ diuerſum itelligať: atqȝ vnū tps eſt nūc: quum vnū eſt nūc: plura quū plura dūtaqȝ. Plura ꝛ dīa ſunt: quoties vnū vt prius: alteꝝ vt poſterius deſignať. Sȝ adhuc ſubijt qđ ambigas: q fieri poſſit: vt ipſa nūc momētaqȝ differāt: quū rō ꝛ nā vna ſit oībus: ꝙuis prius hoc poſterius illō itelligať. Aut Socratē aliū putem⁹ fuiſſe: quum in Lycio ſederet: aliū quūȝ in foro ageret: qđ ſophiſtę pollicenť oſtēdere. Sed ſoluiť: quēadmodū ſocrates ꝙuis ſeſe huc illuc ꝯferret: tn̄ ſubiecto vn⁹ erat rōne diuerſus: q2 nō idē ſit in Lycio ꝛ in foro eſſe: ita ꝛ in ipſi⁹ momēti: ꝙuis ſubiecto nā vna: atqȝ ſība habeať: rōne tn̄ definitioneqȝ differret. Eſt.n. alia rō eius nūc qđ apud Homeꝝ Hector dicit: quū equos alloquitur ihortaturqȝ. Nūc agite alipedes generoſuȝ attollite pectus. Promite pſentes aīos diſcrimine belli. Cōſtet veſtra manus. Alia hui⁹ qđ hoc albo nūc ſcribiť.

104 Et vt planius cōdiſcanť hęc paulo ſunt altius petēda. Magnitudinē comitať motus. Motū comitatur tps: vt dixim⁹. Quapp ęquū eſt: vt harū quoqȝ reꝝ cauſę efficiētes igenerātesqȝ eadē iter ſe pportiōe rñdeant. Magnitudinis efficiens cā punct⁹ eſt. Motus ea res q̄ moueť in motuqȝ ē. Temporis ipm nūc ſiue momētū: erit igiť momentū vnuȝ.ᵇ Quēadmodū vnū eſt punct⁹: vn⁹ eſt lapis: ſiue huc ſiue illuc ferať. Sed rōne definitiōeqȝ diſcrepat. Naȝ rē q̄ moueť deferturqȝ ita ꝯſequiť momētū: vt ipſam delationē tps. Sed ꝛ cognoſciť quoqȝ ipm momētū nō alia re ꝙ ea q̄ moueť ꝛ ferť. Nā prius ꝛ poſteri⁹ q̄ repiunť in motu: ſec⁹ rē delatā ꝛ eius trāſitū nūeranť. Alioqn illa qeſcēte nullū diſcerniculū prioris ꝛ poſterioꝝ extaret. Sed qm mobile iterim locū priorē obtinet: iterim poſteriorē: ſit ita vt in motu tū prius, tum poſterius inceranť. Porro hoc tū prius tum poſteri⁹ qđ nūerari dicimus: ipm oīno nūc eſt: vñ ſit vt ſubiecto idē ſit prius ꝛ poſteri⁹ nūc. Rōne vtiqȝ ꝛ definitiōe diſſentiat. In eo enī qđ numeꝝ pbet quodqȝ pōt tanꝙ aliud atqȝ aliud accipi: efficiť rōne ꝛ definitiōe diuerſum. Pro eo ꝟo q2 res q̄ deferť notior eſt delatiōe ſua: quūȝ oē qđ moueť monſtratū aliqđ ſit ꝛ ſubaꝝ: ipm quoqȝ momētū notius erit ꝛ māifeſtius tpe. Nā de tota imenſitate tpis ſolum

105 momētū attingiť. ¶ Claꝝ eſt āt ſemet comitari ꝛ appellare viciſſim momētū ꝛ tps: ita vt ſine altero neutꝝ poſſit ꝯſiſtere. Eſt enī tempus fere de momentis cōſtitutus ꝯflatuſqȝ numerus. Nam momētū quodāmodo

vnitas tpi eſt. Et ſic vnitas repetitiōe alternatiōeq₃ nu‑
meꝝ facit: ita momētū reciprocatiōe ⁊ iteratione tpꝰ: ⁊
queadmodū vnitas q̄ ꝙ̄ iſecabilis ↄſtituit tn̄ numeꝝ ſe‑
ctilem: ita momentū qḋ īdiuiſibile eſt inuehit tp̄s qḋ diui
ſibile eſt. Cæteꝝ diſa in eo noſcit̄: ꝙ momēta vnā ↄtinen
tiā pariūt: vnitas diſcretionē molit̄. Plane ↄtinuat mo
mēta tp̄s vt dixi: ſ₃ ⁊ diuidūt quoq₃ eo mō: quo motuꝫ
ſuū mobile: ⁊ delatile delationē. Eſt .n. ideo iugis ⁊ vna
delatio: qꝛ vnū eſt qḋ defert̄: vnū inq̄ꝫ nō ſimplr̄. Naꝫ
hoc qdē modo vna res fuerit q̄ monſtrat̄: corpuſq₃ eſt:
q̄ lignū / qua ferrū / qua lapis: ſ₃ qua defert̄. i. in eo ꝙ in
motu delatiōeq₃ eſt: quo reſpectu vnū eē nō pōt ſi mo‑
tum diſtrahat interrūpatue. Tunc .n. neq₃ ↄtinuus neq₃
vnus fuerit motus: q̄uis ſit id: qḋ moueret̄ vnū: ſ₃ tūc
⁊ vnꝰ ↄtinuus eſt: quū qḋ defert̄ in eoq₃ defert̄ eſt vnū:
hoc eſt quū nō interloꝗt nec intergeſcit: alioqn̄ iterpollā‑
do prior motus definit̄ ⁊ poſteriori abſcindit̄ atq₃ diri‑
106 mitur. Deīde repetit̄ ſeries ↄtinuaturq₃ vicibꝰ. ¶ At
q₃ ad hęc oīs res quę defert̄: ita ſe h₃: vt pūctus ad line‑
am. Quāq̄ꝫ nōnihil intereſt: qꝛ punctus aſſignari bis tuꝫ
ꝑ initio tum ꝑ extmo pōt. Eſt .n. ꝑmanens qdā pūctus:
⁊ ſitū fere ſtabilē h₃. At qḋ defert̄ in eo qḋ defert̄ bis aſ
ferri nō pōt: qꝛ ↄtinue a ſtatu ſuo demutat: nō ꝙ demu‑
tet a ſe: ſ₃ ꝙ aliū ſubide ſemꝑ atq₃ aliū locū demu‑
tat ⁊ vertit. Nā ſi bis eodē in loco hēri poſſet: iam inibi
iſſiſteret: atq₃ ita nō ↄtinue moueret̄ vt ſubiacebat. Eo‑
dem modo neq₃ momentū aſſignari bis pōt. Dicat ali‑
ꝗs ſi momētū bis aſſignari nō pōt: quō ꝑtinebit ad nu‑
meꝝ? Certe vt punctꝰ: nō ea q̄ ꝑn͞ᵐ finiſq₃ ſunt: ſed quę
vtrinq₃ extremas linęę clauſulas īſident diuerſa iter ſe
diſtinctaq₃ ſunt: ita vt tū hoc tū illud ſeorſuꝫ monſtrari
⁊ accipi poſſit. Ad eūdē modū ⁊ momēta qbꝰ icludit̄
tp̄s accipiant̄ vti diuerſa: hoc vt prius: illud vt poſteriꝰ
offerat̄. Idē₃ ꝟo bis accipi nullo mō pōt: qꝛ nullo mō
107 ēt pōt tp̄s ſiſti. ¶ Paiā quoq₃ ē tp̄is ꝑtem nō eē mo‑
mentū: ſic neq₃ res quę defert̄: pars eſt delationis: neq₃
linęę punctus. Nam lineā partiri eſt in lineas: ⁊ motuꝫ
in motus ⁊ tp̄s in tp̄a. Sed quęrit̄ vtrius extremuꝫ ſit
ip̄m momētū: vtrū motus an tp̄is. Dictū ē .n. aliqn̄ mo‑
tū momētis ⁊ iſtantibus diuidi. Soluit̄: ꝑ ſe extremū ē
tp̄is: ſed qꝛ tp̄s nihil aliud eſt q̄ꝫ ꝑtes motus ſm̄ prius ⁊
poſterius numeratę. Quoties momentū ⁊ nūeratū ac‑
cipit̄: tūc motus quoq₃ ipſiꝰ extremū ⁊ terminꝰ fuerit
ita ꝑ accñs erit terminus motui: ⁊ vbiq₃ ſit motibꝰ oībꝰ
aſſidebit. Cū ea quā dixi: qꝛ videl₃ nō eſt ꝑ ſe terminus
motui: alioqn̄ ei tm̄ motui ꝑſeruiret addictūq₃ eēt: cuiꝰ
eſſe terminꝰ diceret̄. ſed ꝑ ſe terminus tp̄i eſt: qḋ nūero
motus deſcribit̄. Numerus ꝟo pluriū reꝝ ſit eē idem
pōt. Exēpli gr̄a. Denariꝰ veterinoꝝ ⁊ hoīum. Quāuiſq₃
tp̄s nō ſit nūerus. Is quo nūeramꝰ: q ob id nūerus nūe‑
rans recte appellabit̄. S₃ is quē nūeramus: q ⁊ nume‑
ratus nūerus dr̄: h₃ tn̄ ꝓprietates ⁊ veſtigia nūeri nūe‑
rantis. Ubiq₃ .n. tp̄s vnū idemq₃ habet̄ numerat̄ ꝑcen‑
ſet̄ pluribꝰ ſimul motibꝰ cōrogat̄ auctioni delationi al‑
terationi. Iam ſatis oſtēſum vt tp̄s eſſet tū numeꝝ: tū nu‑
meꝝ motus ſecūs prioris poſteriori ſq₃ ratione.

108 SEd ⁊ ↄtinuū q̄ꝫ ſit tp̄s opꝫ. Motꝰ
enī vniuerſus ⁊ ipſe ↄtinuus
eſt. S₃ ambigas cū numeri ſectio exhi‑
nō poſſit in īfinitū: ſed finē offendat ⁊ q‑
dē minimus habeat̄ vt dualē: q̄ꝫ obrem
nō poſſit ⁊ tp̄s aliqḋ oſtēdi minimū: An duplex eſt nūe‑
rus: alter q ex vnitatibꝰ ↄſtat: atq₃ hic eē minimꝰ pōt: al‑
ter q nō ex vnitatibꝰ abſolute: ſ₃ ex rebꝰ ↄſtituit̄: vt eqs
canibꝰ lineis. Nā ⁊ qnq₃ lineas ⁊ qnq₃ triangula dicere

numeros ſolemus. Tales nūeri ſi de multitudīe quęris
minimū hñt. Nam duę linęę ⁊ duo equi minimū ſunt:
ſi magnitudinē ſpectas nō hñt. Naꝫ quęq₃ res talis in
īfinitū ſecabilis eſt. Eodē mō ꝑſiniti alicuiꝰ certiq₃ tp̄is.
Uerbi gr̄a. Duoꝝ horaꝝ: in eo qḋ ↄtinuū eſt afferri bre‑
uiſſimū aut minimū aliqḋ nequeat: qꝛ ī eo reſpectu nō
eſt numerabile. In eo ꝟo qḋ definit̄: ⁊ quodāmodo diſ‑
ſerat̄ momētis priore poſterioreq₃ hactenus ⁊ nūerari
pōt: ⁊ minimū indipiſci. Duę horę quo ad numeꝝ ꝑti‑
net minimę ſunt: quo ad magnitudinē ⁊ ↄtinuationē nō
109 ſunt. ¶ Nec caret rōne ⁊ tp̄s multū ⁊ paucū longū ⁊
breue dicat̄. Habet .n. ↄditionē vtriuſq₃ q̄ntitatis: tū ↄti‑
nuatę: tū diſcretę. Nā q̄ iuge ⁊ ↄtinuū eſt dr̄ lōgū ⁊ breue:
qua diſtinguit̄ nūeraturq₃: in hoc nūerus dr̄ multus ⁊
paucus. Nō tn̄ volucre aut tardū ꝓprie dixeris tp̄s: q̄ſi
neq₃ vllus quoq₃ nūerus aut tardus aut velox hētur.

110 PAr eſt aūt vt ſit vbiq₃ ideꝫ tp̄s ſit:
q̄uis qḋ prius ⁊ poſteriꝰ eſt
diuerſa iter ſe ſint tp̄a. Nam ⁊ motus ꝑ‑
ſens vnꝰ eſt: tametſi ꝑteritꝰ ⁊ futurus di‑
uerſi. Pręterea tp̄s ⁊ nūerus nō is: quo
numeramꝰ: ſed is q numerat̄: hic āt idē eſt oluꝫ. Ut de‑
nariꝰ: ſiue is equoꝝ ſiue hoīum fuerit. Nūeratę ꝟo res
i. hoīes decē ⁊ eq decē nō ſūt amplius eędē. Ergo ſi tp̄s
ſm̄ prius ⁊ poſterius nūerat̄: neceſſe eſt: vt prius ⁊ po‑
111 ſterius diuerſa ſint tp̄a. ¶ Iteꝫ ꝰ queadmodū motus
vnus ⁊ idē ſel' digeſtus pōt iteꝝ atq₃ iteꝝ inſtitui: ita ⁊
tempus pōt vnū ⁊ idē iteꝝ atq₃ iteꝝ reuerti: ver / ęſtas /
autūnus / hyems. Subſtantia itaq₃ tp̄is hęc eſt. Nam
in motu prius ⁊ poſterius nūerata ſunt tēpus.

112 POrro tp̄s quū ita definiat̄ ꝑncipalr̄
motū mēſurat. Per accñs ꝫ
mēſurat̄ a motu: nō ſolū .n. dicimꝰ motū
multū eē q multo tp̄e agit̄ exerceturq₃:
ſed tp̄s e diuerſo multū in quo multꝰ con‑
ficit̄ motus. Alioqn̄ hoc ⁊ in cęteris mēſuris quoq₃ viſi‑
tur. Oēs .n. a mēſuratis viciſſim ꝫq₃ menſurant̄. Nā ⁊
modius tritici modiū ligneū: ⁊ cadus vini cadū ęneū re‑
metit̄: ſi quadrent. i. ſi neq₃ exuberēt neq₃ ſubſidant.
113 ¶ Atq₃ hoc in mēſuris ↄtinuis nō admodū mirꝫ eſt:
qn̄ ⁊ ipſe ille nūerus q ex vnitatibꝰ ↄſtat quodāmodo a
nūeratis rebꝰ vice inuerſa recurrit̄ renūeraturq₃. Queād‑
modū .n. ex denario decē equos intelligo: ita ex eqs decē
denariū nūeꝝ apꝑhēdo: qꝛ vnitates decē video equis
decē riſidere ⁊ accōmodari nec poſſet denariꝰ vnq̄ꝫ itel‑
ligi: niſi aut ſingulis eqs ſingulę vnitates ſortito tribue‑
rent̄: aut equus vnꝰ decies ꝑmeret̄. ¶ Sane debita rō‑
ne vtrūq₃ ↄtingit vt ⁊ mēſuret ⁊ mēſuret̄ tp̄s. Nā ſi vt
dictū eſt magnitudīs motꝰ: ⁊ motꝰ tp̄s aſſecla comeſq₃
eſt: quē famulatū h₃ ad magnitudinē motus: eūꝫ hēbit
tp̄s ad motū: ⁊ queadmodū motus magnitudinē mēſu‑
rat: ↄtraq₃ a magnitudine mēſuratur. Nā ⁊ viā dicimꝰ
multā: qꝛ ꝓfectio multa ſit: ⁊ ꝓfectiōeꝫ ecōuerſo multā:
qꝛ multa ſit viacita ⁊ tp̄s motū metit̄: ⁊ motus remetit̄
tp̄s. Proīde motū multum dicimꝰ: qꝛ ⁊ tp̄s multū ſit: ⁊
114 tp̄s multū: qꝛ ſit multꝰ ⁊ motus. S₃ quonā pacto motū
mēſurat tp̄s: An qꝛ ꝑtē aliq̄ꝫ definitaꝗ vniuerſuꝫ motū
mēſurat: vt paſſibꝰ q replicatus totam ſtadij longitudi‑
nem conficit. Nam hora mēſis annus eſſe aliud poſſūt
q̄ꝫ tantus: aut tantus curſus motuſq₃ ſolis.

115 QUoniam ᵇ ꝟo ꝓpterea ī tp̄e mo‑
tus eſt: qꝛ mēſuratur a
tp̄e. (Nihil .n. aliḋ ē motū eē q̄ꝫ oriri ⁊ ſic
riſcui iā aſſundit̄ ⁊ attendit̄ tp̄s: atq₃ id
qḋ hūc fluxū mēſuret) palā ē ⁊ cęteras

motꝰ terminꝰ ē momentū. ſ₃ qꝛ nō ē mo tus cā vt ꝑnᵐ ſit ⁊ punctuꝫ tp̄is magis momē tū tanq̄ꝫ ꝑnᵒ ⁊ eiꝰ ꝗdeꝫ linęę illo ꝟo tp̄is hic eſſe ſupponit: me rito tanq̄ꝫ his ꝓpoſitiōe cū‑ dens qḋ ſcit̄ decepit. a Simp. ꝑ ea q̄ hic ſcribuit voluit magis declarare: exponi id qḋ ſupius dc̄m ē ſ. momētum ſeu prius ⁊ po ſteriꝰ eē ſubo eadem .eo. ſ. mō momēta ſūt eadē q̄ ea q̄ iteꝝ atq₃ iteꝝ rū ſuīt vtrūq₃ motꝰ q ab eo dē in idē ſepi us repetit: ve luti ſol q ſuo motu q̄ diuis ab eodem ſi‑ gno ad idē re uertit. at hoc nihil aliud ē q̄ꝫ idē ſp̄e re‑ gſtari. ut vide de Sim. Ar. loco ſupꝰ ha bito ob id po tius dixiſſe eē idē ſubeo q̄ꝫ ſp̄e: qꝛ ē eadē ſūt vl' ꝗſ vl' ſp̄e plimi ēt inter ꝑ̄ne diſ‑ ferre. nā quę q̄ſi ſūt eadeꝫ ſp̄e differūt a q̄ ſp̄e nuō dī‑ ſtāt. q. d. ſunt nuō diuerſa accñtibꝰ qbꝰ dā dīnt vt a Platone So crates. motus ꝟo momenta et tp̄a quę iteꝝ atq₃ iteꝝ dē ſūt partiꝫ adeo diuerſa ſūt q̄ꝫ nuō eadē videātr. viñ pythago rei ħ nuō ea‑ dē ēt nuō iteꝝ atq₃ iteꝝ ſi eri aſſerebāt. ↄfirmat hēc Simp. ħ idē Eudemi au‑ ctoritate cuiꝰ ꝟba longum eſſet referre. b Nō erit abs re q̄d refert ex Sim. acce pta: q̄ nō pau lucis afferēt

quoqȝ res futuras in tpe rōne illa ꝙ menſurant̃ a tpe.
¶ Nā eſſe in tpe aliqd bifariā dr̄: vno modo ꝙ ſit tū cū tps eſt: altero vt ſunt ea q̄ in nūero eſſe dicūtur: atqȝ hic poſterior modus rurſum diducit̃. Nam aut res in nūero ſunt tanq̄ ptes affectioneſqȝ nūeri: vt duo par ꝛ ipar: aut ita vt eaꝝ reꝝ habeat̃ aliqs numer⁹: quo gñe decē equi ꝛ decē boues eſſe in nūero vident̃. Si igr̄ tps eſt nūerus: pꝫ ea que in tpe ſūt in nūero quoqȝ eē oportere. Ac momētū qdē ꝛ prius ꝛ poſteri⁹: ita ſunt in tpe vt ipar ꝛ vnitas in eo nūero q ex vnitatib⁹ conſtat̃. Nā queadmodū illa ſūt accñtia numeri: ita hec ſunt accñtia tpis: at res ita ſunt in tpe: nō vt ipar ꝛ vnitas: ſꝫ vt equi decē in nūero. Queadmodū itaqȝ ſemꝑ eſt aliqs numerus: q excedit ea que in hūc modū in numero eē dicūt̃: qr oī nūero determinato pōt ſemꝑ maior aliqs aſſignari: ita ꝛ tps ſemꝑ amplius ē: exceditqȝ ea que tpe ɔtinētur. Tēpus.n. nūerus qdam eſt. Et ſi ita hꝫ: ea que ſunt in tpe: neceſſe eſt: vt ɔtineant̃ a tpe: queadmodū ea que ſunt in nūero ɔtinent̃ a numero: ꝛ ea que in loco ſūt cōtinent̃ a loco. Atqȝ hic ſignificatus maxie ꝓprius ꝛ pri
116 marius ē: quo res eſſe in tpe dr̄. ¶ Nā putare eē qcq̄ in tpe: iccirco qr tunc ſit quum tps eſt: aut eſſe in motu qr tūc ſit quū motus eſt: nihil eſt aliud q̄ putare celum eſſe in milio: qr tunc celū eſt quum ꝛ miliū. Ueꝝ vt eē ſimul multa poſſint: ꝛ eē in altero quidpiam nihil ē aliō q̄ vnū ab altero ɔtineri. Uñ ɔſequens eſt: vt vtrūqȝ ſit ſil: nō tñ ſimul atqȝ res alique ſimul ſunt: ɔtinuo altera in altera ɔtinebit̃. Atqȝ hoc pᵐ accidit his q̄ eē dicant̃ i
117 tpe. ¶ Accidit ēt vt pati res obiectaqȝ a tpe videant̃. Nā ꝛ putreſcere ꝛ exedi res tpe ꝛ macereſcere cō ſeneſcere ꝛ obliuione deleri dicunt̃. Non.n. eadē rō tēporis eſt: quum domū hāc exedificatam in tpe dicimus: illaꝫ tpe ꝛ vetuſtate collapſam. Sed hinc ab opifice exedificat̃ in tpe: hinc vtrūqȝ: ꝛ a tpe collapſam: ꝛ collapſam in tpe dicimus. Itē docemur in tpe: ſed a magiſtro dediſcimus in tpe: ſed ſola iniuria tpis. Demū etiam cum q̄ tps obliuionis: ꝛ ſpontaliū obiectionum afferre non poſſumus. Proinde nō male vident̃ videre: q tps auctorem interitus ꝛ corruptionis appellant: quū numer⁹ motus ſit. Motus aūt diſcutiat ꝛ deturbet id qd̄ prius extabat. Et ſi vera ſunt hec: ɔſtat imortalia ꝛ ꝑpetua: quen⁹ talia ſūt: in tpe eſſe non poſſe: nam neqȝ icluſi ſunt tpe: neqȝ ad capiēdā ꝛ ferēdā iniuriam tpis parata: neqȝ cū tpe cōmutant̃: neqȝ tpi prorſus aſſiſtunt. Igit̃ neqȝ mēſurant̃ neqȝ circūſiſtunt a tpe: qr nullū tps ſubſtantiaꝫ eoꝝ pōt excedere. Sed ɔ potius ipſa oē tps allatū trāſcendūt ꝛ ſuperant. ¶ Sed occurrit̃. Nā ſi motus ꝑpetuus eſt que iſra ꝓbabit̃: ꝑpetua aūt in tpe eſſe nō pñt: vi efficiāne ſit motus in tpe: an qr diuerſus aſſidue motus ē neqȝ nūero vnq̄ idem hꝫ: ſꝫ ꝛ eſt ꝛ orit̃ cum tpe. Imo ṽo cum motu ipſum tps efficit̃: vt alteꝝ alterius ope initi idigereqȝ videat̃. Quapꝓ̄ tametſi tps motū: neqȝ excedat: neqȝ ɔtineat: qr tñ viciſſim addita cōnexaqȝ ſūt: vtiqȝ hoc noie motus eſſe in tpe dicitur.

118 ET qr tps mēſura motus eſt: erit ēt quietis menſura. Et.n. qes priuatio motus eſt: habitū ṽo ꝛ priuationem eodē inſtrumēto cognoſcim⁹: oculis lucē ꝛ tenebras: auditu vocē ꝛ taciturnitatem. Quare erit ꝛ quies in tpe: non tñ: qr in tpe: ɔtinuo erit ēt in motu. Non.n. tps eſt motus: ſed nūerus ꝛ accidēs motus. Neqȝ ſi qcq̄ eſt in accidēte: erit idē in eo cuius eſt accidēs. Nam neqȝ ſiqd in die fuerit: erit ēt i curſu ſolis. Igit̃ quies nō erit in motu ipſo: ſed in numero ꝛ accidente motus. Proinde ſolemus dicere egrotantē tanto tpe quieuiſſe: non tñ eodem modo qetem menſurat tps: quo menſurat motum: ſꝫ motum ꝑ ſe: qetē per accñs: ex ᵇ eo videlꝫ: ꝙ tunc quum aliq̄ res qeſcit: alibi agit̃ motus quē tps ꝑ ſe menſurat. Noꝫ.n. ꝑ ſe mēſura eſt ei⁹ curſus quo ſol ſub terrenas orbis plagas illuminat: ꝑ accñs dormitionū: ꝛ qetis: ꝛ ſomni: quo tūc alalia ꝑfruunt̃. Quieſcere ṽo nō dicant̃ ea q̄ penitus imobilia ſunt: ſꝫ ea q̄ q̄q̄ moueri pñt nō ſūt tñ in motu. Hec igit̃: q̄ ita imota ſūt vt qeſcāt.i. que ad accipiendū ꝛ ferēduꝫ motū apta parataqȝ ſūt: excedunt̃ a tpe: ꝛ ꝓpterea que ita qeſcūt merito dicunt̃ qeſcere in tpe: qr ſue quietis adeſt ꝛ ſupereſt tps. Mēſurat ṽo tps res q̄ mouentur in eo ꝙ mouent̃: ꝛ res que qeſcunt in eo ꝙ qeſcunt. Nam motum eaꝝ reꝝ ꝛ qetem quātum vtrūqȝ ſit me
119 titur. ¶ Non ergo ſimplr̄ res que mouent̃ mēſurant̃ a tpe: ſed reꝝ quanti ſunt motus. Nam ſolem menſurare ſimplr̄ tps non pōt: qr eius eſſentiam nō mēſurat ſꝫ motum: neqȝ nos id fugiat motus qetiſqȝ menſurā dici tps poſſe: numeꝝ nō poſſe niſi motus dici. Prius enim ꝛ poſterius quoꝝ numerus tēpus eſt in motu habent̃: non in quiete: vtpote cuius eſſentia non cōſiſtat in prioris alicuius ad aliquod poſterius tranſitu.

120 MAnifeſtum eſt ex his q̄ diximꝰ ea que neqȝ mouentur neqȝ qeſcūt: nō poſſe a tpe mēſurari. Tps.n. tñ motus qetiſqȝ menſura ē. Sꝫ ꝛ ea que nō ſunt: in tpe eſſe non pñt: q̄lia ea q̄ conſtare nullo modo queūt: Uerbi grā: vt diameter cū hōis q̄drati ɔueniat: vel vt cōmenſurabilis lateri ſit. Hec.n. neqȝ mouent̃ neqȝ qeſcunt. At tps mēſura eſt motus ꝛ qetis. Motus ꝑ ſe: ꝑ accñs quietis. Quecūqȝ itaqȝ ortū ꝛ interitū agnoſcūt: dēmū oia que interi ſunt interim nō ſunt: neceſſe eſt in tpe habeant̃. Afferri.n. tps aliqd̄ pōt qd̄ eoꝝ excedat eſſentiā: quodqȝ amplius ſit quo illo: quo ſue cuiuſqȝ eoꝝ ſubſtātie mēſurant̃. Ea q̄ꝫ que nō ſunt: vtcūqȝ a tpe ɔtinent̃: eē vident̃ in tpe: qm̄ aut a pterito aut a futuro aut ab vtroqȝ oia ɔtineat̃. A pterito Homer⁹: a futuro: deliquiū ſolis ꝛ lune. Ab vtroqȝ ea que ꝑtim fuerūt: ꝑtim futura ſunt: vt bellū ꝑſicuꝫ. Sed q̄ nulla rōne icludant̃ in tpe: ea neqȝ fuiſſe vnq̄ ꝛ neqȝ nūc eſſe: neqȝ futura ſequētibus ſeculis videntur. Eoꝝ ṽo que nō ſunt: ſi ɔria ꝛ oppoſita ſemꝑ ſūt vt diametrū incōmēſurabilē eſſe cū coſta: in tpe eſſe nō pñt: qr ꝑpetua ſempiternaqȝ ſūt: ꝙ ſi hoc in tpe nō ſit: neqȝ illud quoqȝ fuerit diametrū cōmenſurabilē eſſe cū coſta: qr opponit̃ ꝑpetue ſempiterneqȝ veritati. At q̄ꝝ oppoſita non ſunt ſemper: ea poſſunt eſſe ꝛ non eſſe: ꝛ generationi ꝛ corruptioni debentur.

121 IPſo nunc bifariā vtimur ꝓprie ꝛ latine. De ꝓprio agendū eſt prius. Sane illud tale eſt: q̄le definiuimus ſupra: quo videlꝫ ꝛ ɔtinuat̃ ꝛ diuidit̃ tps. Nā pteritū futuro cōmittit atqȝ ɔtinuat. Utrūqȝ.n. termino cōi tanq̄ copula inectit̃ iungitqȝ. Sed ꝛ diuidit quoqȝ atqȝ diſcriminat queadmodū lineā punctus. Ceteꝝ differt a puncto in eo ꝙ pūct⁹ manet ꝛ reſiſtit: at hoc nō manet: ſꝫ aliud ſemꝑ atqȝ aliō orit̃. Preterea pūctus actu ſecat lineā: hoc poteſtate diuidit tps: quippe qd̄ actu aſſignari accipiqȝ nō poſſit. Nā aſſignare volentē pueniit ſemꝑ atqȝ prelabitur. Quo fit vt ſola rōne cogitatiōeqȝ aſſignet̃. Ac i eo qdē qd̄ momētū diuidēs eſt ꝛ finis pteriti ꝛ initiū futuri: cōmis vnū ſubiecto ſit: rōne tñ in duo momēta diſtrahit̃. Nā rō finis a rōne pncipii diuerſa alienaqȝ eſt. Cōtra ſi ſpectet̃ in eo qd̄ ɔtinuat: tūc ꝛ ſubto vno ꝛ rōne vna cenſebit̃:

his q̄ ſubdin ceſ ſcribunt a The. hꝰ ṗgit animaduertēs Simp. ad id qd̄ ſꝫ in loco ait Ariſt. tpe motū menſurari ꝛ eē motus. n. nō eo mō accipit eē mot⁹ q̄ a piparēticis accipi ſcpt⁹ ſolet ꝓ ſpē. ſ. atqȝ forā ipſi⁹ rei: ſꝫ ꝓ extēſione ꝛ ſpatio exiſtie rei. vñ cū motus ſic extēſiōē duꝫ ſit: ꝛ nō ſit aliō eē motū q̄ ipm ſcrire vt eius. Alex. aūt auctor ē tñ mot⁹ q̄ eē ei⁹ tpe mēſurant̃ atqȝ ſꝫ nō mō i motu verꝫ ē: ſꝫ in oi b⁹ q̄ nō ꝑmanēt ſꝫ fluunt: qr ipſa ꝛ eoꝝ eē idē ſit. motus .n. ſubs ꝛ actus qdā ꝑactiuus ē ꝛ fluxu ɔſtat. ſꝫ ea q̄ nō mō duꝫ ſide ſūt: ſꝫ vniuerſa ēt ꝑmanēt ꝛ ſbſiſtūt vtpote hōēs qdē ipoꝝ tps meūt ſꝫ ē ſpatiū exiſtētie ipſoꝝ. ipſa ṽo minime. neqȝ .n. tps hoīem ipm metit̃ neqȝ ei⁹ dimēſiā ſꝫ vitā vl̃ ſiſte qd. ſint⁹ vel de interuallo q̄daꝫ ſoluere volēs Sim. quo nō pacto aliaꝫ reꝝ eē i tpe ſit cū tps ſit dñ ſit: alia ṽo ꝑmanētia ſint. rō.n. cōſentaneū vi: ꝛ vt qd̄ in tpe ē vna cū tpe extendat̃. i hāc ſere ſniāꝫ ſcripſit. alia ṽo a motu: q̄ i tpe eē dicit vtputa hō equ⁹: ipſa ēt rōne mot⁹ ſubē ipſoꝝ q ſignificat̃ ſꝫ ṽbo qd̄ dico/ eē/ qd̄ actus ē ſubē ꝛ eēntie ꝛ act⁹ qdē ipſect⁹ ipſiꝰ eſſe ꝛ tñmō eē his ſit atqȝ ſic. hec igr̄ rō

ſic in tpe ſunt eū ex gnōnes corrupti: ſic ſic primus. q̄ ſit vt ſi alia ēt ꝑter motū accepim⁹. tps.n.ſ. ſubs q̄ i tpe ſūt eas ēt rōe pp: ſꝫ cōſiderā ipſaꝫ mot⁹: q qd̄ē aliud nō eſt q̄ eſſe eaꝝ extēſio ꝛ ſtatus in tpe eē ait Ar.ſ. Sunt pp q̄ vere ēt ſi vtpote eternaꝫ: quoꝝ eē ſi eri nō ɔſtat ꝛ ſempiterna ab Ariſ. ꝛ Platone appellāt hec nō in tpe ſed in euo ꝛ i vno manent ſemper.

a Sim. ſi approbat The. rū.ea.n. rōne (ait ipſe) non erit magis in tpe motus q̄ i motu tps. ipſe vo rū. ꝙ ꝛ ſi mot⁹ eternus ſit nō tñ idē ſp nūo ꝑmanet: ſꝫ aſſidue aliꝰ ē ꝛ ali⁹ ꝛ hac rōne a tpe ꝛ ɔtineri ꝛ menſurari poteſt.

b Alex. aūt tps eſſe qetis mēſuram ait ꝓpea qr qes motui accidēs cui⁹ ꝑ ſe tps mēſura ē. At Sim. alio mō exponit qr. ſꝑ qes media eſt inter duos mot⁹: quos ꝑ ſe tps menſurat. ꝛ pᵐ qdē momētū termin⁹ ē mot⁹ hōis q ſcridit qetē: poſtremum ṽo. mot⁹ poſterioris ſpatium qd̄ mediū relinqt̃ inter ea momēta tps erit quo qes mēſurabit̃ ſꝫ ꝑ accñs qr ſic accidit vt qes inter tēpus ſic media.

cenſebit̃:quemadmodū ⁊ in lineis mathematicis pun‐ctus. Nā ſi pūctum vt diuidētem acceperis: quaſi debi‐ſcet in duo callisq̧ atq̧ alius definitiōe mōſtrabit̃. Si vt ꝯtinuantē: vnitas in eo ⁊ coalitus apparebit. Ita ⁊ h̄ qđ nunc vocamus: vt ſemꝑ ſubiecto vnū eſt: ita defini‐tione nō ſemꝑ eſt vnū. Naz ſi mōſtret̃ vt dirimēs alte‐ro tn̄ genere vnū.i.ſubiecto videbit̃. Sin vt cōtinuās: vtroq̧.i.ſubiecto ⁊ rōne. Alioqn momētū ſemꝑ poten‐tia eſt: ſiue vt ſecās: ſiue vt copulans afferat̃. Nā ⁊ diſ‐fert hoc iā a pūcto: ꝙ punctus ꝗꝗ ipſeq̧ ſecat ⁊ copu‐lat: nō tn̄ potētia ſemꝑ eſt. Sz ambigit modo vt actu: mō vt potētia cōſtet. Dacten⁹ de eo qđ ꝓprie exacte‐

122 q̧ appellat̃ nūc. ¶ Eſt ⁊ latior ali⁹ fuſiorq̧ ſignifica‐tus. Nā tp̄s id qđ iunctū vtrinq̧ eſt ⁊ ꝓxime adiacet: tū ꝑteritum tū futurū rōne viciniç ſolet hoc aduerbio de‐mōſtrari. Nā ⁊ ventatū quē nunc dicimus: ꝙ perēdie ſit vēturus: ⁊ veniſſe nūc: ꝙ pridie venerit. At diluuium ⁊ bellū troianum nō dicim⁹ nūc fuiſſe: ꝗuiſq̧ abinde tp̄s ſinceȓ ac ſeriē ſuā adusq̧ hodiernū attinuerit: ꝗa tn̄ ab h̄ qui remotiſſima illa ſūt: h̄ noīe cēſeri nō poſſunt.

123 Tam oliz aliquādoue dicim⁹: dimō‐ſtrationem ꝑoris aut poſterio‐ris alicui⁹ momēti ad pn̄s ſignū referi‐mus: vt ſi olim captū Iliū dicim⁹: aut oliz diluuiū futuꝝ: neçe eſt tū ꝑteritum momētū quo captū eſt Iliū: tū futuꝝ qđ ad diluuiū ꝑ‐tinet: vtrūq̧ ad notā pn̄tē reuocare atq̧ cōferre: argu‐mēto eſt: qđ quā alicui⁹ rei geſtę regēdęue certū tēpus ſupputare aut afferre nō poſſum⁹: nec ſcire vtq̧ ꝓfite‐

124 mur qn̄ fuerit futuraue ſit. ¶ Dicat aliqs ſi ad q̄dq̧ tp̄s accōmodari h̄ aduerbiū aliqn̄ pōt: ꝗa nullū eſt tē‐pus: qđ aut nō habuerit aliqn̄ aut habituꝝ nō ſit certū initiū: hoc aūt aduerbiū ꝑfinitū ſemꝑ ⁊ terminatū tēpus oſtēdit: abſq̧ dubio maxime vi futuꝝ: vt oē tp̄s ꝑfinitū deter‐minatūq̧ ſit. Nūqd ergo deficiet intercadetue aliqn̄ tē‐pus: qđ eē nō pōt: ꝗa neq̧ motus quoq̧ vnꝗ ceſſaue‐rit. Aut igit̃ aliud ꝯtinue tp̄s exorit̃: aut idem iteꝝ atq̧ iteꝝ alternat ⁊ cōmeat. ¶ An idē eſt de tp̄e ſentiendū qđ de ipſo motu ſtatuit̃. Nā ſi idez ⁊ vnus aliqn̄ exer‐cet̃ motus: erit itidē vnū idēq̧ tp̄s. Sin in illo ſequi⁹

125 in h̄ quoq̧ ſeqꝛ. ¶ Et hercules manifeſtū eſt ſemꝑ aliud atq̧ aliō tp̄s oꝛiri: idq̧ de momento ipſo cognoſcit̃: quū eni ſimul id ⁊ initiū ⁊ exitus ſit: liqdo ꝑz alte‐rius tp̄is exitū alterius eē initiū oportere. Nā idez mo‐mētū ꝓ exitu ⁊ initio eiuſdē tēporis eē nemo niſi aut i‐periti ſſimus aut obſtupidus dixerit. Alioqn circa idez duo maxime pugnantia atq̧ oppoſita verſarent̃. Sed neq̧ deficiet vnꝗ cadetue tēpus: ꝗa ſemꝑ in initio eſt. In initio porro eſt: ꝗa ſemꝑ in momento eſt.

126 Iam ꝓximū adiūctūq̧ eſt ⁊ q̄ſi im‐minet pn̄ti momēto: ita vt i fu‐tuꝝ ꝓpēdat eiuſq̧ ps ſit. Quādo nā pꝛ̄i diſceris: iā qn̄ ꝓpe eſt ꝓficiſcēdi tp̄s. Sz ad ꝑteritū q̧ interim reſpicit eiuſq̧ ps efficit: mō ne a pn̄ti ſit lōginquū. Quā oliz ꝓfectus es. Iā qn̄ ꝑdit. Nā Iliū captū iā eē nō dicim⁹: iccirco q̧ id a noſtra ętate quemadmodū longe ſit poſitum.

127 Modo ⁊ nuꝑ ꝑteriti ps eſt: ⁊ ꝓpinquū pn̄ti. Qn̄ veniſti mō nuꝑue: qn̄.vz.tp̄s id ꝓximū iūcto inſtātiq̧ hī. Pridē qđ lōginquū eſt: ⁊ a nr̄a ętate me‐moriaq̧ remotū. De repente ea dicūtur facta: quę inopinantibus nobis iprouiſa ⁊ ſubitaria ac‐cidūt. Sz ⁊ illis potiſſimū debet̃ h̄ voꝶ: q̄ pūcto breuiſ‐ſimo tenuiter atq̧ iſēſilr ab oculis vaneſcūt ⁊ diffluūt.

128 Quoniaz vo oīa ⁊ oꝛiri ⁊ occidere videbant̃ in tp̄e: iccirco ſapiētiſſimū alq̧: ſtultiſſimū alq̧ appella uere tp̄s. Simonides ſapiētiſſimū: quia beneficio etatis multaꝝ reꝶ notitiā idi‐piſcimur. Paro idocile ⁊ ſtultiſſimū: ꝗa iniuria tp̄is tuꝫ obliuio tū deliria hoīb⁹ inuehunt̃. Atq̧ hic recti⁹ meo qdē aio ꝙ Simonides. Oīs.n.mutatio nālīs deturbat ⁊ diſſipat. Quare tp̄s corruptiōis potius ꝙ gn̄atiōis ꝑ ſe cā fuerit: ꝗa vt ſupra dictū eſt: motus ſuapte nā ipelli‐ſit ⁊ diſijcit quę prius habebant̃. Qn̄ aūt priore nā ꝑ⁹ ſligata impulſaq̧ euenit: vt res ſe in aliā nām ꝯuertat: huius ortus cā ꝑ accidēs videt̃ motus ⁊ eius numerus fuiſſe. Illud eqdē cōſtat tp̄s nō ſatis eē gignēdis rebus futuꝝ: niſi actus adſitq̧ auctore ⁊ ꝑncipe gn̄ent̃: vt ars vt nā vt doctrina: poſtremo vt actio aliqua: corrū‐pendis ⁊ obliterādis ſutuꝝ: ēt ſi nulla cā extrinſec⁹ ad‐iuuet: vt cernit̃ in his quę ſola vetuſtate aut ſitū ducūt: aut collabunt̃ aut fatiſcūt. Quobꝛē recte ꝯſueuimus di‐cere labē atq̧ interitū de tēpore potiſſimū accidere. Ue‐rūtamē nec interitū ꝑ ſe tp̄s creat: ſed creari accidit illū in tēpore. Nā ⁿ aūt ⁊ labis eiuſq̧ vnā corruptionis ē cauſa. Nā quęq̧ res orta mō creſcit ⁊ viret: mō adulta eſt: mō ſtatu ꝑcipiti cernit̃: habetq̧ procul dubio limites atq̧ ambitus vitę cōſtitutos ⁊ certos. Ac de tp̄e qdem abūde tum vt ſit tuꝫ qd ſit explicatum nobis ſcio. Nec omiſſum eſt quot modis illa vba. Nūc/oliz/aliqn̄/iam/ nuper/modo/pridē/⁊ repente: dicantur.

129 His ita diffinitis: aptū eſt oēm mu‐tationē ⁊ oē qđ mouet̃ fieri moueriq̧ in tp̄e oportere. Uelocius.n. ⁊ tardius in oī mutatiōe cernunt̃. Uelo‐cius vo nihil eſt aliō: ꝙ id qđ ꝑus tran‐ſit in ſubiectū ac ꝑuenit. Uoco ſubiectum id quo tēdit motꝰ locū formā ⁊ q̄litatē: ⁊ vt clari⁹ id ſit: exēplum in delatiōe ſumatur. Quū ꝑ ęq̄le ſpatiū: duę res agunt̃ ea moueri veloci⁹ di: quę prior ſpatium cōficit. Utiq̧ ſi ⁊ eiuſdē gn̄is ſpatiū ambab⁹ ſit ſubſtitū.vz.vtriq̧ rectū aut vtriq̧ orbiculare: ⁊ motu ꝑterea uniformi ferant̃. Ita duabus his rōnibus obſeruatis ea res velocior in‐telligetur: quę prior calcem tenebit: ꝙ ſi conditionum il‐larum defuerit altera fieri poſſet: vt res tardior ꝑus fi‐nem attingeret ꝙ velocior. Uerū hęc alibi diligentius ⁊ perquiſitius tractāda ⁊ digerēda ſunt nobis. Quoniā itaq̧ motus omnis ⁊ ocior eē ⁊ tardior pōt: hoc vo ni‐hil aliud eſt ꝙ habere prius ⁊ poſterius: neceſſe eſt eſſe motū oēm in tēpore. Prius eni ⁊ poſteri⁹ dī facta colla‐tione ad diſtātiā ⁊ abſentiā a ꝑſenti momēto. Nam mo‐mentuꝫ futuri ⁊ ꝑteriti terminus cōfiniūq̧ eſt: q̄re quū momentū in tēpore ſit. In eodē eni eſt momentū ⁊ mo‐menti diſtantia: manifeſtū eſt veriſſimū eē qđ dicim⁹: ſi prius ⁊ poſterius omnis habet motus. Ea autez ſunt in tēpore oēm motum eſſe in tēpore oportere.

130 Et quobꝛē eē vbiq̧ volum⁹ tē‐pus in terra mari ce‐lo: nempe tp̄s eſt affectio q̄dez ⁊ habit⁹ mot⁹. Portiōes.n.nūeratę in motu ſunt tp̄s. Terra vo mare cęlū ⁊ id gen⁹ reliq̄ ideo mobilia ſūt: ꝗa aut in totuꝫ: aut in pte in loco ſunt. Et hercule motus ⁊ tp̄s vincta ⁊ religata mutuo ſunt. Quare in quibus perſpicitur motus: in his quoq̧ ſpe‐ctabitur ⁊ tēpus: ⁊ vt quęq̧ ſe habent ad motum: ita ſe habebant ad tēpus: proinde res potentia mobiles: po‐tētia quoq̧ itelligent̃ in tp̄e: ꝗ̄ ea ſūt q̄ ᵇ geſcūt. Quę vo iā mouent̃ i actuq̧ ſūt/actu q̧z hēbunt̃ i tp̄e.

a Noluit ſim pli. ecco pe‐de perire ce‐ꝗ ꝗ cauſio ire rit⁹ a The. ⁊ ceteris expo‐ſito eſt h̄ illo eo aſſerāl: ſi

enī nāꝫ ꝓpie audiam⁹ (ait ille) ipſa eſſe cāix eſt atq̧ motrix cor‐poꝝ. ⁊ hoc rō‐ne magis ē cā gnōnis ⁊ ꝗ ea ſunt: ꝙ cor‐rū ſierit⁹: naꝫ nō ad interiū ſꝫ ad gnōnē ⁊ eē ſpectat: ſꝫ ꝗa cā h̄ hē lex gnōnis in: rebꝰ hꝰ ceda‐cie: vt ſi vnuꝫ gn̄et aliō ob‐no intercat: i‐de euenit vt ſi gnōnē cor‐ruptio ſbſeq̄‐tur. at ꝙ ſi ali‐qđ q̄ ſuerit q̄ ſūt corruptio‐nis cāe dice‐m⁹: eas eē ob‐hꝰ nūc h̄ ſi lunaris nāꝫ vtpote q̄ ſēp neqꝫ reꝶ for‐mas ꝯtinēt: ut ꝯtrarioꝝ diſſo‐lutio q̄ ſit ſeu‐uicē eē n pn̄e. ꝙ ſi hec vera ſint: neçe eēt fuerit vt tp̄s ꝑncipalr q‐dē ſit gnōnis auctor. ⁊ ᵃ vo ſeriꝫ⁹. verū Ar. reſpicit‐ens cāe q̄ ma‐gis apparent h̄ i loco pn̄‐tit tp̄s eē ma‐gis corruptio‐nis cām.

b Per ea q̄ mouēt po⁹ ⁊ po⁹ i tp̄e ſunt audit The. ſi‐ſcit⁹ Alex. ea q̄ quieſcunt ai. at Sim. q̄ nō pacto que quieſcunt i po⁹ ſāt i tp̄e: cū ſit per⁹ dixerit tp̄s ſi mō mē‐ſurare motū ſꝫ ipaꝫ ēt q̄e‐tē. ꝑ ea ſit q̄ ⁊ po⁹ mouēt ⁊ po⁹ in tp̄e ſunt: exponit Sim. q̄ non‐dū ſūt genita pn̄s aūt gn̄a‐ri. vez facile The. ⁊ Alc. ab eo effuge‐rēt icōmodo vidē ēt tra‐ditū ē q̄ ꝑ actōe tēpus meuit: hec vo in ꝑte ſi hīe ē ꝑmo ꝗ actu ⁊ ꝑ ſe ſūt in tē‐pore.

131 ETERGO enũeratę ptes in motu ſũt tẽ pus: ſi nõ ſint, vſq; res q̃ numeret pſtat: neq; numeratũ q̃z eẽ vſpiã ſu rũt. Quot ſi nihil aliud numerare põt q̃ aĩa: aut aĩę ea portio: q̃ dr̃ intellect⁹ r̃ ħ: niſi extauerit aĩa vtiq; neq; ipm tps extauerit. Si igit̃ duplex eſt nũerans: nũcrabilis dicitur: ille nũerat⁹: h̃ eſt po tẽtia hic: actu ille: quũ neuter poſſit ꝯſiſtere: ſi nec pote. ſt. ſtemec actu habeat aliqd numerãs: pſpicuo liquet r̃ ex iſtis: tps nisi extiterit aĩa. ¶ Oẽq̃ Boethus putat nihil vetare numeꝝ eẽ ſine eo qd numeret: queadmo. ſenſile ſine eo qd ſentiat. Sꝫ fallit. Ea. n. q̃ referũt̃ ad aliqd ſil h̃ñtur: r̃ q̃ poteſtate ſi ad res eiuſdẽ habit⁹ re ferunt̃. Quobrẽ ſi nõ ſuper id qd poſſit nũerare: h̃ ẽ (vt ita loquamur) ſi nõ ſuper numeratiuũ: neq; nũerabile ſu perabit. Quęuiſq; illd: cui accidit eſſe nũerabilem poſſit ẽẽ ſine eo qd nũerat: nõ tñ ipm nũerabile h̃ põt: neq; qua nũerabile eſt. Igit̃ mot⁹ põt eſſe ẽt ſi nulla res nu meret: prius ꝯ̃ poſteri⁹ eẽ nõ poſſunt niſi numerentur atq; mõſtrent̃. Si ḡ tps mõſtratio aſſignatioq; prioris r̃ poſterioris ꝯſtitui ḡ effeceris: vt ſine actione animę tps ꝯſtet. ¶ Immo h̃ neq; mot⁹ quoq; ipſe conſtabit aĩo dẽpto: cũ circularis mot⁹ fons r̃ origo ſit oĩum mo tuũ. Hinc. n. corpa tũ alterant̃: tum minuunt̃ r̃ creſcũt. Illũ vo itelligẽtia certo deſiderio ſtẽdoq; cieat. Sed r̃ aĩaliũ quoq; mot⁹ ſunt opa aĩę. Motuũ aũt oĩuꝫ tps eſt numerus: quocũq; enim prius r̃ p̄rius r̃ cõtinuus fue rit: habebit prioris r̃ poſterioris diſcrimina: non ſolum delatio ſed auctio ſed generatio ſed alteratio.

132 QUERITUR aũt cur ſi r̃ ſit plura ſint tẽpora: ſi plures ſit ſpe ciãtur r̃ exerceãt̃ mot⁹: cuiuſq; aũt mo tus numeꝝ dicim⁹ eẽ tps: An ga momẽ tũ idẽ r̃ nũero vnũ h̃: qd oĩb⁹ illis p̃ſtet ut delationi auctioni alterationi: ipſumq; eſt qd nume rat: qd mõ vt prius mõ vt poſterius ſolet afferri. Quod ſi illud eſt vnum oĩbus: tẽpus quoq; eẽ vnũ oĩb⁹ opor tebit. Si enĩ tẽpus aliter atq; eſt in oĩb⁹ inhęſiſſet: ſeca ri vtiq; cũ illis poſſit ac diuidi: queadmodum poſſunt cũ corporibus calor, frigus, albedo, nigrities. Sꝫ ga du ratio r̃ cõmoratio ea: quę numerat̃ in motib⁹ tps eſt: ni hil prohibꝫ vnũ idẽq; tps p̄ſto eſſe p̄miniſtrareq; plu ribus motib⁹. Atq; h̃ quoq; in eo numero cernit: q ex vnitatibus oriſ: in eo ſũma eadẽ eſt: etiã ſi ex differẽti bus r̃ diſſidentibus reb⁹ ducat̃: canũ hic cętus illic eq̃ ruꝫ habeat̃: ſeptẽ tñ r̃ hi r̃ illi dicunt̃. Quare queadmo duꝫ idẽ numerus diuerſis reb⁹ adiũgitur: ita in plures mot⁹ ſimul vnũ tpis opa ſufficit. Non tñ pp̃ea velocit̃as eadẽ: neq; idẽ locus oĩum motuũ eſt: ga tps earuꝫ rerũ numeratu nõ cõſtat: velocitatis dico tarditatiſue: aut differẽtię oĩno alterius: vt ꝙ corruptio hęc illa ſit auctio: hęc alteratio: illa delatio: ſed prioris r̃ poſterio ris tñ vt dixi. Prius aũt atq; poſterius idẽ adeſt oĩb⁹ motibus: qui ſimul cient̃. Hęc ſunt q̃ Ariſtoteles h̃ lo co dicit. Ea vo q̃ ſup h̃ parere difficultates cupiã poſ ſent in mediũ cõſiderandũ hominum afferemus.

¶ DIGRESSIO.

SI PRIUS poſteriuſq; in magnitudi ne r̃ ſpatio p̄m h̃ñtur: monoꝝ in motu q inibi exercet̃: tũ deide in tpe: q̃ pacto in auctione: minutione: alteratiõe prius r̃ poſterius notauero: qñ nullę il larum magnitudinẽ vllã: aut ſpatiuꝫ permeãt: neq; lo cũ ex loco mutent: ſed in corpore ita ſpectantur: vt vni uerſum id ſenſim alteraſcat r̃ vniuerſum paulatim in creſcat. Unde inq̃ tẽpus in h̃ motibus ſuũ prius r̃ po ſterius reponat: quemadmodũ reponit in motu locali. Na ſi in illis motibus: neq; prius neq; poſterius inue nitur: quo eoꝝ motuũ numerus poterit eẽ tps. Sꝫ ſor te in auctiõe ſuſpicari ꝙ poſſet dari aliquẽ locũ: vnde res diuertit̃ locũ idẽ aliquẽ in quẽ itendit: ga mutatio ea de minore ſit in ampliorẽ locũ. At in alteratiõe gña tione r̃ corruptione: qd ſuffugiuꝫ habeat: in his neceſſe eſt tẽpus ſibi ipſi prius r̃ poſterius p̄beat. Quo ſit vt tẽ pus aut ſolũ motũ localẽ principaliter menſuret: aut ſi cęteros quoq; menſurat principaliter: certe ep̄ p̄ore et poſteriore: non egeat: qd ſpatio ſimq; oritur.

PRETEREA ſi cõis oĩum motuum nu merus tps: ẽ ſit ꝙ fieri põt: vt a motu p̃dcat ẽntia tpis. Nã ſi neq; ab hoc neq; ab illo motu tps pendet: ſane neq; a motu ſimplr̃ pẽdet: ſi ſui abſurdiũ idem eẽ prius r̃ poſterius in oĩb⁹ motib⁹ dicere. Naꝫ r̃ hoc ipm in qõne eſt: qui poſſit fieri vt oĩs mot⁹ inchoat̃ momentũ vnũ. Enĩuero illud vnũ aut gñe, aut ſpẽ, aut nũero vnũ habebit: ſi gñe aut ſpecie: ſaltẽ nũero plura eẽ momẽta vtiq; oportebit: ſi nũero: ſcire velim ꝙ con ſtet vt reꝝ numero diſſidẽtiũ vnũ numero acceſſus r̃ af fectio ſit. Dixi affectionẽ: ga Ariſtoteles quoq; tps vo cat affectionẽ r̃ accñs mot⁹: oĩno impoſſibile eſt: vt res vna atq; eadẽ nũero inſit in plurib⁹. Alioqn vnũ qd eẽt: debiſceret in plura: deniq; vnũ eſſe deſineret. Ita vẽ motib⁹ plurib⁹ plura momẽta defendire ſingilis qui ſimul agant̃: deberi ſingulaq; ſil oriant̃ r̃ fluant. Res mehercle quę captũ q̃z hoĩs refugit. Cõtra ſi nõ ſit idẽ momẽtũ procul dubio tps nihil fuerit in motu.

NEQZ illd q̃z ſatiſfacit qd ingerũt. Quẽ admodũ ſũma r̃ ſupputatio ipſa quę nũero aliquo cõprehẽſa eſt: eadẽ ad decẽ equos r̃ ad decẽ pecudes ptinet: ita oẽs mot⁹ vnius tpis decurſu ſufficiantur atq; impleant̃: id aũt eſt idẽ prius r̃ poſteri⁹ numerari ſpectariq; in oĩb⁹ motib⁹: qd ſtatiꝫ falſuꝫ eſt. Nõ. n. idẽ prius r̃ poſterius ex oĩ. motu colligit̃: niſi id ratiõe tñ fictioneq; nr̃a: vt p̄ore qb⁹ collibeat res diuerſas eodẽ nũero dicere. Facit h̃ cogitatio r̃ inſtitutio nr̃a vt diſſiq̃ res diſcrimie maxio diſcrepãtes cõi vſu: q̃ſi ſiles ꝯtem plant̃: r̃ tñ ſi nulla euidẽtia aut veritas ſubſit. Iã illud q̃ mõ recte: Tps ad cogitationẽ nr̃a valere nullã ſolidita tem habere aut ſubam: Atq; huic ſentẽtię liqdo adeſſe videt̃ Ariſtoteles: qñ is aĩo adẽpto tps quoq; adẽptũ iri ꝯcedit. Nã vocare mẽſurã tps aut numeꝝ putare: h̃ ipſi cõminiſcimur: r̃ nr̃a illa iterptatio eſt: vt enĩ Boe thus ait: nulla mẽſura ꝯſtituit̃ a nã: ſed mẽſurare r̃ nu merare nr̃a eſt functio noſtrum eſt opus. Hęc arbitror non ſtrictim curſimq;: ſed penſiculate r̃ diligenter eſſe tractanda p̄mendaq; r̃ vt non temere deſciſcenduꝫ: ita non facile ac leuiter accedendum.

133 SED qm̃ mẽſurabilia oĩa cognato r̃ eõ genere aliquo mẽſurant̃: lineę li neis: vnitatib⁹ vnitates: quã tps mẽſura bile ſit: poterit ẽt tpe menſurari. Illud q̃ lẽnã ſit in p̄ſentia veſtigãdũ a nobis. Cę terũ palam eſt qdcũq; tps ẽ mẽſura tpis ꝯſtituit: idẽ

...ri r̃ poſteriori i motu: q̃ ſi Ariſt. eiq̃ cõe ſit vſus motus a magnitudie mẽſura ri: rõnabiliter effecit ob id q̃ euidens erat: vnde plurima explicauit ac ſi de motu locali verba faceret.

c Aliter etiam dub. h̃ modo ſoluit: h̃ nõ h̃ in p̄ñtiarũ eſt inquirendũ: q̃ñã pacto Ar. atq; tpe p̄dicat q̃ inter pugnat dicẽdũ r̃ affectionẽ motuũ habitũ q̃ eẽ ut ac ſi ſepa rã nõ ſit: r̃ ꝙ idem p̄terea ſi ſit i ſtatib⁹ nũo motib⁹ ac ſi ſeparet ẽẽ. nunqd ergo

ἀ τὸ δὲ πρότερον αὐτῆς καὶ τὸ ὕστερον διαλαμβάνεσθαι τέχνα δ’ ἄρα κρίνεσθαι, ὧν διάλαβον καὶ διάκρισις καὶ ἀριθμὸν πάντα χρόνον ...

p̄terea p̄oris r̃ poſterioris ſignũ i actiõib⁹ r̃ motibus reperit: qd diui ditur vel in nũo terminoꝝ ꝯſpicit q mo tũ finiũt eo⁹ q̃ pĩcta lineã r̃ motus tps appellantur q̃ motũ initia: aut i ipſis prĩb⁹ mot⁹ q ſu per nã ꝯtinua eſt. verum motus q dem q l loco cieñ eẽ põne i loco p⁹ r̃ poſteri⁹ tranſſumẽte: id p̄o ſuo ac cõmodat: ſiue vt termin⁹ ſiue vt p̄s ac cipiat: vt qñ motũ p̄orẽ di cim⁹ i curſu q̃ ſuſta carce res ẽ: poſte riores ꝙ q p̄ pe metã. ſed peculiare ẽ lo cali motui h̃ gñs p⁹ r̃ po ſteri⁹. Alijs ẽ motib⁹ cõ dẽ ex tps ex ſeipſo p⁹ r̃ po ſteri⁹ ipartit: id eſt p̄oris r̃ poſterioris mo t̃ adaptãdo: motus nãq; q̃ tps ẽterni nãt cõmuni: cũ termis mo r⁹ tpe motũ ſ finidẽ. ẽ itaq; tps menſura mot⁹ q p ſua r̃ p̃ſa p̄ora r̃ poſteriora: et p̄ori r̃ poſte riori mot⁹ ac cõmodãtem q̃ mẽſurat: r̃ ita ẽt vice vſa mot⁹ meſurat tps: p̄ſa p̄o ra atq; poſte riora ea ac cõmodans q̃ ſũt i tpe: r̃ ita tps motui ẽ ſi mile: eodẽ ẽt mõ locali ma gnitudo mo tũ mẽſurat: ut ocꝫ tñ: ſꝫ lo caleꝫ menſiõ: ea p⁹ r̃ poſte rius loci: qd põne ꝯſtat: q̃ dixerit hoc

motus quoqz alicuius mẽſurã futurã. Nã tps oẽ menſura motus eſt. Si igit̃ motũ aliquez ꝑncipẽ dederis q menſura ſit motuũ alioꝝ: pfecto tps q motui illi ꝑſeruiet: mẽſura tpis eius habebit̃: in quo mot⁹ alij exercebunt̃. Sʒ qñã ꝑnceps ille mot⁹ eſt: Alteratio ſane auctio gñatio eẽ nõ poſſunt: q̃a nec plane vniformes ſũt: erit q delatio nõ ois vtiqz: ſed ea q̃ orbicularis eſt: ⁊ q̃ celo vniuerſo debet̃: cuius rõ ⁊ nũerus nũq̃ȝ in incerto eſt: adeo vt nihil pinde cõſtet. Quapp in ceteros mot⁹ regere ⁊ metiri dicet̃: ⁊ eoꝝ mẽſura iure vocabit̃. Mẽſura porro fit ſi ſub aliquã tpis rõnẽ ſuppurationemqz veniat: ex q̃ motus fuiſſe tãtus aut tãtus poſſit itelligi. Annus.n. mẽſis ⁊ dies ⁊ noia tpis ſunt: ⁊ mot⁹ certos ꝑfiniunt. Nã hora ⁊ tps eſt: ⁊ ꝑfinitã ſibi mũdanę cõuerſionis portiũculã vendicat: ita fit vt illa motuũ oium rõ mẽſuraqz ſit. Tps ꝟo qd motũ illũ primariũ demetit̃: ceteros quoqz mot⁹ ſubinde menſurat: neqz ad motus adeo: ſʒ ẽt ad tẽpora eãdẽ rõnẽ hẽbit: nã tps lõgi⁹ a breui mẽſurabit̃. Proinde menſura diei hora eſt: menſura mẽſis dies: mẽſura anni mẽſis. E diuerſo quoqz tẽpus mẽſurat̃ a motu: nã tãtus aut tãtus celi mot⁹: tãtuʒ ſibi aut tãtũ tps determinat. Atqz h̃ apertiſſime liquet. Temporis mẽſurę ſunt anni/mẽſes/dies/horę: hę aũt nihil aliud ſunt q̃ȝ ſolis cõmeat⁹ ⁊ curſus. Nõ q̃ caret rõne penitus eoꝝ ſnĩa: q motũ orbicularẽ celi tps eẽ dixerunt: quippe cũ ab eo: ⁊ ab eius tpe motus alij mẽſurentur. Quãto tpe captũ eſt Iliũ: annis decẽ: h̃ eſt decẽ recurſibus ⁊ reciprocatiõib⁹ ſolis ſignifero circulo. Propterea qd dici ſolet: nõ eſt peſſime vſurpatũ: nexa eẽ in orbeʒ oia: atqz humanas res quẽdã eẽ veluti circuluʒ: ei⁹ rei cã ea eſt: q̃a tpe oia mẽſurant̃: indidẽqz ꝑn[m] ⁊ fineʒ accipiũt: pinde q̃ſi circuitu quodã obambulatiõeqz tẽporis. Tps aũt eẽ vĩ circulus ea rõne q ⁊ mẽſuret cir-
134 cularẽ motũ: ⁊ ab eodẽ retroqz menſurat̃. ¶ Ceteꝝ[b] nihil aliud mẽſurata res eſt/q̃ȝ menſurę plures: quẽadmodũ nihil aliũ ſtadiũ eſt/q̃ȝ cubiti multi atqz vlnę.

¶ Themiſtij Phyſices liber Quintus/interprete Hermolao Barbaro.

1 QUoniam ꝟo alia ꝑ ſe: ex accidẽti alia: alia ꝑ partẽ mutant̃: neceſſe eſt ꝑus q̃ȝ ad ea q̃ per ſe mouent̃ nr̃a ꝯſideratio itẽdat̃: attingamus leuiter ea ⁊ tñ q̃ȝ expediamus: q̃ per accidẽs ⁊ ꝑ ptẽ moueri dicũtur. Per accidẽs igit̃ mutatio eſt: qñ muſicus ambulat. Sʒ q̃obrẽ ꝑ accñs: q̃a non ambulat in eo q muſicus: ſed tñ q̃ȝ is: cui muſico eẽ q̃dã ſorte accideritrurſum vt q locũ ex loco mutet. Sʒ ⁊ id quoqz ꝑ accidẽs habet̃: ea.n. q̃s ꝑ ſe locũ de loco mutat: q̃ in loco aliquo eſt. Per ptẽ mutant̃: h̃ more quotiens ſimplr̃ recuratuʒ quẽ dicimus: q̃a in eo oculus ꝯualuit aut pectus. Per ſe ea mouent̃ q̃ neqz ex accñti neqz ꝑ ptẽ mouent̃: vt qñ equus currit: qñ deurit̃ veſtis: qñ lignuʒ vniuerſuʒ flãmat̃: quuʒ oculus ſaneſcit. Nõ.n. oĩb⁹ oia motibus moueri pñt: ſed q̃dã ſolũ motu locali: vt celeſtia: nõnulla alteratiõe tñ: vt pectus vt oculus. ¶ Cõ-
2 tra itẽ alia ꝑ accidẽs mouẽt: vt quum ędificat muſicus. Alia ptib⁹: vt cũ is qui meſſeʒ exercet: machinarias molas abegitat manu. Alia ꝑ ſe: vt ea q̃ neqz ꝑ accñs neqz
3 partib⁹ mouẽt. ¶ Quuʒ ꝟo q̃nque res ad functionem ois motus neceſſarię habeant̃: mouẽs: qd mouet̃: tempus in quo fit motus: diuerticulũ vñ motus accępit: intentio quo ꝓcedit: q̃ri ſolet in quonã ex his ꝯſtituẽ motuʒ oporteat. Plane ſupra demõſtratũ eſt: motum in re mouẽte eẽ nõ poſſe: neqz itẽ vt cõſtat in tpe: neqz autẽ in eo vñ ſolui: collocari põt: h̃ eſt in albedine: quuʒ q̃s de albedie in nigritiã mutat̃. Nõ eni a carcerib⁹ nomẽ accipit motus: ſed a calce quo ꝓgit: ⁊ in qd res ꝯuerti ſeſtinat. Nã qd de albedie ad nigritiã mouet̃: nigreſcere nõ albeſcere dĩ: pari pacto interitus ⁊ corruptio nuncupat̃: nõ ab ente vñ mouit: ſed a non ente quo properat.
4 ¶ Reliquũ igit̃ eſt vt mot⁹: aut in ipſa re ſit: q̃ ꝑ ſe mouet̃: aut in formis ⁊ accñtib⁹ in q̃ abitio eſt. Quãuis aũt ſupra ſatis docuerimus: motũ in re tñ illa: q̃ moueatur eẽ cõſtitutũ ⁊ poſitũ: ſuperqz: ad diluendã q̃õnẽ admonere ⁊ meminiſſe ſufficeret deſinitionẽ mot⁹: in qua dictũ eſt: motũ eẽ rei: q̃ moueret̃ actũ: non tñ ab re fuerit: h̃ quoqz loco in ea paulũ diuertiſſe hactenus: vtrum in formis accidẽtibuſqz atqz locis: in q̃ motę res tendũt: poſſit ineẽ mot⁹ intelligi. Ac primũ q̃dẽ mot⁹ ineſſe loco nõ põt: qñ nã loci ea ſit dictã: q̃ ſit imobilis. Debe-
5 mus eni differẽtiã illã tenere memoria: q̃ iter vas ⁊ locũ retro nobis ꝯſtituta ⁊ expoſita eſt. Dicea/accidentis ⁊ affectiões cãdorẽ/fuſcedinẽ/frigus/calorẽ/eẽ mot⁹ videri. Ac hercule ſi ita eẽt: motus q ad q̃litates illas iſtitutus dñ: inſtitutus videret̃ ad motũ: ex quo accipi alterũ põtaut vt res moueri adhuc ꝓgant: qñ iã ſunt mutatę: aut ſi moueri deſinãt: in motu tamẽ eẽ dicant̃. Liquet igit̃ ipſas qualitates ⁊ affectiões nõ eẽ motus: ſed ipm qd cũ ꝑfatione venię dixerim: affici atqz ipm trãſmutari: ita vt nõ albedo ſit motus: ſed ipſa inalbeſcentia. Iã ꝯſtat nullã formã poſſe motũ eſſe: aut motuʒ habere. Mouere aũt nõnullę formę dicunt̃: vt alal aia: et lapidẽ grauitas: nõ tñ ab his mouent̃: illa q̃tenus pereant. Iq̃tenus ad ea genialis tranſmutatio inita eſt: nec eni grauitas lapideſcentẽ ⁊ ꝯcreſcentẽ vaporẽ ꝓgignit ipſa: alioqn mot⁹ in his neceſſario hẽt̃: qd ſtatiʒ reuincit̃ falſuʒ: q̃ñ in rebus motis nõ in mouẽtib⁹ motum eẽ perſuaſiʒ: atqz adeo cõprobatuʒ rõne eſt. Atqz h̃ a nobis hactenus hũc in modũ diſcuſſuʒ ⁊ diffinitũ ſit. Adiiciendũ ⁊ illõ ſtudioſis mẽtib⁹ eſt: quot aduerbia h̃ per ſe: ꝑ accidẽs ꝑtatim: pñt ẽt in eas res in q̃s mot⁹ ſuſcepus eſt cadere. Ita inalbeſcẽs mutari ꝑ accñs dĩ in id qd itelligit aius: accidit ſiq̃dẽ colori vt itelligatur. Partiatim dĩ in colorẽ: q̃a coloris ps ſit albedo. Eodeʒ mõ qui Athenas ꝓficiſcit̃: partiatiʒ in Europã ꝓficiſcit̃: q̃a ea vrbs ps ſit Europę. In albedinẽ ꝟo ꝯuerti ⁊ mutari dicimur: ⁊ Athenas ꝓficiſci ꝑ ſe. Quẽadmodũ igit̃ ꝑ ſe: ꝑ accñs: ꝑtib⁹ moueri res dicant̃ q̃ȝ q mot⁹ nõ in ipſis formis ⁊ accñtib⁹: ſed in re mota icluſus ꝯſtitutuſqz ſit: ab his q̃ dicta ſunt nimis q̃ȝ dilucide cõmõſtratum vĩ.
6 ¶ Ceteꝝ de mutatiõib⁹ q̃ ꝑ accidẽs ꝯſtãt: relinquẽda oia ſuꝑſedẽdaqz rõ eſt: vtpote q̃ a nullo ꝑcepto directo aut ꝓpetuo poſſis icludere. Id adeo euenit: q̃a infinibiles ſunt. Nã ꝓmiſcue qõlibet in qõqz ⁊ vt cũqz mutari ꝑ accidẽs põt: in magnitudinẽ color: in nigritiã muſica: in amaritieʒ gelu: poſtremo in qualitates oia oẽs ac ſpẽs: q̃a vt dixi h̃ genus vagum pluriforme interminatũqz eſt. Illo modo dicere poſſumus demutare albedinem: cum demutat corpus: cum moleſcit: cum igneſcit: cum gelaſcit: cum mille modis afficitur. Quãobrẽ tranſiliendã ⁊ prętermittenda ſunt iſta.

POrro agendũ de mutatiõe ⁊ cõuerſione per ſeqz ⁊ diffinita eſt: ⁊ ſemꝑ aut circa ꝯtria: aut diſꝑata ꝟſat̃. Albũ eni aut ex nigro fuſcoue: aut ex non albo ꝓducit̃: atqz h̃ leuiter re ab ſe itelligetur: ſi ad mutatiões ſingulas vel reſpexeris. Neqz nos ꝯturbet: q quã ſuꝑioribus libris dixerimus: ex oppoſi-

Ar. tps q̃dẽ eẽ nũm oĩno ſupponens: qd nũs ꝓprie ẽ ĩ tpe ẽt cõſiderauit ⁊ iaſio q̃uis nũo ꝑticipato: q̃ nis enĩ ẽ ĩa ſint ſiue nũo nĩ ĩ oĩb⁹ eq̃l eſt: vt eq vnitas ⁊ hois. natura: ſi a ſiccia cogitatiõe abſtrahãtur: hę penitus erũt idẽ.

b Vnũ ꝓpter ẽ aiaduertẽdũ Thē. vltimã ꝑticulaʒ hui⁹ q̃rti lib. ꝑtermiſiſſe: eo q̃ eadeʒ illa vĩ Ar. repetere q̃ ſup⁹ ſunt expoſita.

tis cõſtare mutatiõ[ne]s: B loco intermedia quoqꝫ in nu‑merũ aſciſcamus. Naꝫ res q̄ trãſmutaꝭ intermedys vti‑tur tãq̃ oppoſitis. Quũ eni intermedia ꝑticipatiõe ⁊ cõ‑fuſione vtriuſq̃ ꝯtrꝫ coalita tẽperataq̃ videanꝭ: ſit res aliqua ex intermedio in ꝯtrium cõmeat: nõ in eo cõmeat qᵭ medietas eſt: ⁊ vtriuſq̃ nãq̃ ꝯſoꝛs ⁊ ꝓxima: ſic neq̃ cũ huc ſe vertit: ſꝫ in eo qᵭ ꝯtrꝫ ꝑticeps: exẽpli grã. Te‑pẽs refrigeraꝭ: nõ in eo qᵭ frigoꝛi: ſꝫ in eo qᵭ caloꝛe ꝑti‑cipat. Idẽ cõtra recaleſcit. nõ in eo quod caloꝛi: ſꝫ in eo qᵭ frigoꝛi affinitate ꝯiũgiꝭ. Quapp ⁊ mediaꝫ extremis opponi ⁊ extrema medio indicanꝭ. Queadmodũ me‑diȩ in fidiculis choꝛdȩ imis ⁊ ciuimis cõparatȩ graues ⁊ lõge ſũmis ⁊ ꝑncipalibꝰ acutȩ videntur ⁊ tinulȩ: pari pacto ꝯquilũ nigro collatum candicat cãdido nigricat.

7 ℭ Diffinitis ĥ[is]: q[uonia]m trãſmutatio oĩs ex aliquo tendit ad aliqd: queadmodũ vel clariſſime nomẽ ipm oſten‑dit. Quadrifariã B reſpectu diuidiꝭ: aut. n. de euidẽti in euidẽs: id aũt eſt de ſubiecto in ſubtũꝫ: aut de nõ ſubie‑cto in nõ ſubtũ: aut de ſubto in nõ ſubtũ: aut de nõ ſub‑iecto in ſubtũ fit. Uoco [a] ſubiectũꝫ id qᵭ affirmatione oſtẽdiꝭ: affirmationẽ appello: vt albũꝫ: vt nigrũ: vt fer‑uidũ: vt glaciale: poſtremo qcq̃ d euidẽs eſt: atq̃ ipa re ꝯſtat. Quot ſi ſubiectũ nobis affirmationeꝫ ſignat: non ſubtũ ſignabit negationẽ. Q̃obꝛeꝫ neceſſe eſt ex q̃tuoꝛ illis generibꝰ tris dũtaxat trãſmutatiões hĩ. Primam eã quȩ icipit ab affirmatiõe ⁊ deſinit in negationẽ: alte‑rã quȩ ꝯtrouerſim huic rñdet. i. quȩ a negatiõe vias ca‑peſcit ⁊ in affirmationẽ deponit. Tertiaꝫ q̄ ab affirma‑tiõe auſpicaꝭ ⁊ ſilr in affirmationẽ finit. Quartũ genus trãſmutationis cõſtare nõ põtes rõne ꝙ nõ circũſiſtiꝭ oppoſitis: nõ. n. oppoſita ſunt nõ ſubiectũ: ⁊ nõ ſubtum: q[uonia] vterq̃ terminus negatio eſt: neq̃ aũt ꝯtria: q[uonia] cõtra‑ris ſibi affirmationẽ cõſciſcũt. Diciꝭ igiꝭ de nõ albo fie‑ri albũ: ⁊ de nõ aqua oꝛiri aq̃. Hoꝝ vtrũqꝫ de nõ ſubto in ſubiectũ venit: ⁊ de negatiõe in affirmationẽ: cȩterũꝫ differũt. Nã albũ ⁊ muſicũ nõ fit ſimplr: ſed hõ aliquis fieri dĩ albus ⁊ muſicus: aq̃ ſimplr fit: nõ eni aſſignari aliqd põt qᵭ quũ iaꝫ ſit actu demũ aquã fiat: queadmo‑dũ in pꝛioꝛe cõuerſiõe põt: cum albũ qd aut muſicũ fit: hõ Callias luſcinia. Dixerit aliqs: nõne mãm coꝛpoꝛi‑bus oĩbꝰ ſubiectã aſſerimus: q̄ ſit id qᵭ fiat aqua: verũ nõ ita ſubyci põt mã aut aſſignari in ſimplici ꝯuerſio‑ne vt Callias ⁊ hõ in accñtali. Et hercules qs ẽ tã igna‑rus rex: cui duo illi genitus differre non videanꝭ: q̄ q[ui]ſ‑piã efficiꝭ muſicus: ⁊ is quo aq̃ ꝓducīꝭ? An ſi paulo ac‑curatius exploraris: iuenies alteꝝ eẽ nõ ſimplicẽ geni‑tũ: ſed tenuẽ quaſi genitũ: vtpote quo ꝑs rei aliq̃ nõ vni‑uerſa ſubã ꝓgignaꝭ: alteꝝ eẽ ꝓpꝛiũ abſolutũ ⁊ ſimpli‑cem: q[ui]ppe q vniuerſaꝫ aq̃ ſubam in oꝛtũ ꝓducat nõ ac‑cidẽs: aut qualitatẽ mõ: vt quũ qd aridũ ligdũ: cãdidũ fit. Quãuiſq̃ tñ aq̃ q̃ muſicũ de non ente oꝛienꝭ: q[uonia] vt retro ꝓbatũ eſt: oẽ qᵭ fit: de non ente fieri ſit neceſſe: tñ B diſcrimine ſepanꝭ: ꝙ ſi muſicũ nõ oꝛitur ex oĩno nõ ente: q[uonia]m ex Callia oꝛiꝭ q nõdũ eſt muſicus: aq̃ oꝛiꝭ de oĩno nõ ente. ℭ Sꝫ occurret q[ui]ſpiã videri aquã queadmodũ ⁊ muſicũꝫ ex aliquo. i. ex aere fieri: ꝓindeq̃ non de nõ ente oĩno: ſꝫ de nõ ente hactenus: q[uonia] de aere q nõ ſit aq̃. Sꝫ facile ſolutꝭ ſi eius dñȩ meminerimus: q̄ ſupˢ nobis ꝓ libꝛo ꝯſtituta eſt. Aer nõ obmanet: quũ de aere aq̃ ꝓducīꝭ. Callias obmanet: quũ de nigro fit albꝰ. Et vt planius diſtõnẽ illaꝫ teneas: reponanꝭ duo B: q̄ ex oꝛõ‑ne nr̃a ſequunꝭ: ſit Callias de non albo albꝰ. Quũ dicis de nõ albo: de ruffo: de rauo: de nigro: de aqlo: de flauo põt itelligi. Hȩc oĩa q̃q̃ opponunꝭ albo: tñ opponunꝭ vt affirmatio affirmatiõi: ⁊ vt euidẽs euidẽti. Eodẽ mõ quũ aq̃ oꝛiꝭ de nõ aqua: queadmodũ in trãſuerſiõe nõ ſimplici: q non albũ dicit: dicit rubꝛũ: aut nigrũ: aut fla‑uum: ita in illa ſimplici ⁊ abſoluta q nõ aquã dicit: dicit aut aerẽ: aut terrã. Ergo dixeris queadmodũ albũ oſtẽ‑diꝭ nigro aut fuſco ꝯtriũ: cur ⁊ non aerẽ demõſtraueris aq̃ ꝯtriaꝫ? Id eni re ab ſe itelligiꝭ: q̄obꝛẽ? q[uonia] ſubȩ ſubſtan‑tijs nõ aduerſanꝭ. Quũ itaq̃ declaratũ ſupꝰ ſit quũ di‑cimus de ſubto in ſubtũ mutationẽ inſriꝫ: id aut de affir‑matiõe ⁊ ꝯtrio: aut de negatiõe itelligi opoꝛtere: ſeqꝭ vt ſi B qᵭ dico nõ aquã: neq̃ affirmationem: neqꝫ ꝯtriũ ſi‑gnificat: neceſſario qᵭ reliquũ eſt negationem ſimplr ⁊ abſolute ſignificet. Erit igiꝭ B genꝰ ꝯuerſio oꝛtꝰ ⁊ gñatio de nõ ente ſimplr. Uoco aũt nõ ens ſimplr: non id qᵭ oĩno ⁊ vſquequaqꝫ ſit nihil: ſed id qᵭ nuda ⁊ mera poꝰ: cuiuſmodi oꝛiginalis ⁊ pꝰ mã eſt. Idẽ ſꝫ obuerſe de inte‑ritu ⁊ coꝛruptione dõm: vt ea. vꝫ. in non ens ſimpliciter deſinere ⁊ procumbere intelligatur.

8 HEc ſi ita ſe hñt: pluriſicariã vĩ ſignifi‑care nõ ens: nã ⁊ nõ albũ dĩ eẽ nõ ens: ⁊ nõ hõ dĩ eẽ nõ ens. Sꝫ ⁊ mẽda‑ciũ q̄ꝫ dĩ eẽ non ens. Omittaꝭ aũt nobis B genꝰ: q[uonia] id in complexiõe trñ ⁊ diſtra‑ctione oꝛõnis ſeu diuiſiõe ꝯſpiciꝭ. In reliqs duobꝰ ſiğ‑tis: q̄riꝭ vtrũ nõ ens moueri dicaꝭ. Ego xo aio moueri ſolũ tale nõ ens: q̄le nõ albũ eſt: nõ bonũ: nõ turpe: non calidũ: nõ ꝙ ipm: nõ albũ: aut ipꝫ: non bonũ: vtiq̃ mo‑ueanꝭ. Nã q fieri põt pꝛoꝛſus vt moueaꝭ qᵭ nõ ẽ? Sꝫ Callias q ſit nõ albꝰ: ſit nõ bonꝰ ipſe moueaꝭ. Ut hȩ ne‑gatiões nõ ꝑ ſe: ſꝫ ꝑ accñs moueri ꝯceſſerim: ea rõne ꝙ accidiſſe aliq̃ videanꝭ his rebꝰ: q̄ ꝑ ſe mouenꝭ. Cȩterũꝫ nõ ignẽ: nõ aquã: ⁊ reliq̃ ſi[mi]lia quo pacto moueri intelli‑guntꝭ? Nũ ꝑ ſe: nõ ꝑtcq̃ nuſq̃ ſint? Nũ ꝑ accñs? At q̄bus nã rebꝰ accidiſſe: nõ ignẽ: nõ aquã: non aerẽ dixe‑ris? Fieri igiꝭ neq̃: vt ea q̄ ita ſũt nõ entia vllo gñe mo‑ueanꝭ. Ut ſi ita eſt: gñatio q̄ꝫ motꝰ eẽ nõ poteſt. Quare neqꝫ moueꝭ, neqꝫ q̄eſcit qᵭ eſt nõ ens: q[ui]ppe qᵭ neqꝫ i loco qdẽ ſit vllo: neqꝫ gñatio mõ non eſt motꝰ: ſꝫ neqꝫ coꝛruptio. Nã quũ motꝰ oĩs: aut motꝰ ſit: aut geri con‑trarius: ſi coꝛruptio motꝰ eẽt: gñatio q̄ꝫ q̄ coꝛruptiõi ꝯ‑tria eſt: aut ge[neratio]: aut motꝰ foꝛet. Poſſumꝰ igiꝭ oĩa hȩc vel ſyllo cõplecti B quo dicturus ſuꝫ gñe: oĩs motꝰ trãſmu‑tatio eſt: oĩs trãſmutatio aut ꝯtrys: aut diſperatis obiꝭ: motus igiꝭ oĩs: aut cõtrarys: aut diſperatis obibiꝭ: nul‑lus autẽ motus diſperatis icluditꝭ. q̄ motus oĩs in ꝯtrys collocabitur. Uoco contraria quȩ affirmatione ſignan‑tur. Eodem [b] ⁊ pꝛiuantia referuntur in motibus: vt cȩ‑cum: nudum: illiteratum: infelix.

9 SPectandum eſt igiꝭ in q̄bꝰ ge‑neribꝰ ꝯtria habe‑anꝭ: vtpote ad q̄ ſola ꝑtinere verus motꝰ poſſit. Ac pꝰ qdeꝫ in ſuba nullus erit mo‑tus: quũ nihil ſit ſubſtãtiȩ vlli ꝯtriũ. Nam pꝛiuatio foꝛmȩ nõ eſt ꝯtria. Quãuiſq̃ ſuperioꝛibꝰ libꝛis aliqñ vſurpatũ B ſit vt foꝛmã ⁊ ꝑuationẽ dicerem ꝰ eſſe ꝯtria: nõ tñ id pꝛeſſe: aut ꝓpꝛie itelligi: ſed data q̄dã ⁊ ru‑diuſcula rõne voluimꝰ. Nã ſi exacte loquendũ ſit. Pꝛi‑uatio abſentia q̄dã eſt foꝛmȩ: atq̃ adeo nõ ens: nõ aũt entitas: aut foꝛmȩ ꝯtria. Ut ſi de eo ꝙ fieri aĩal ex genitura ⁊ ſemine dĩ: demõſtrari poſſe aliqs putet ꝯuerſionem ſubalē de ſubto in ſubtum ꝓcedere: ꝓindeqꝫ motũ vi‑deri: eodẽ in luto reuolutꝭ: demũqꝫ in nomẽ gñatiõis ⁊ oꝛtus icurrit: quẽ ꝯſtat motũ eẽ nõ poſſe. Quid enĩꝫ eſt cedo ꝑ deũ quod in ea mutatiõe ꝯuerſiõe ue moueaꝭ? Nũ aĩal? At cũ oꝛiꝭ nõdũ eſt aĩal. Nũ ſemen genitale? At nõ remanet ſemẽ ſꝫ diſſoluiꝭ: atq̃ coꝛrũpiꝭ. Deide vt ꝓcedaꝭ

a Eudemus ſbd noĩe q̄‑dã mõ ꝯuerſiones ꝯſꝑhẽdi ceſuit: q[uonia] ipſe ſit ſiſtens pꝛimũ. n. iter eſt: q[uonia] cecĩ dĩ‑cere ⁊ id viſũ nõ hẽ: eſt ꝙ 4ᵐ B genꝰ in‑determinatũ. i. aũt dĩim. ⁊ ea ꝓp relinquen‑dũ: q. n. ex nõ albo in nõ al‑bũ trãſmuta‑tur terminaꝫ trãſmutatiõeꝫ nõ habet.

b Si paulo in mõdꝰ eo‑deꝫ nõ ſe hꝫ ſic ꝯtria: ꝯ ſt (vt eſt Ariſt.) affir‑matiõe mon‑ſtraꝭ: q̄ igitur ratio eſt. q̄rit Sim. cur ge‑neratio: q̄ a ꝑuatiõe i foꝛ‑maꝫ mutatio ẽ: ⁊ motum: nĩſi ſit abla‑tare nõ dicaꝭ ex ſubto eẽ i ſubꝫ. Cui B a‑inde B rñdet mõ: ſic qᵭ po‑tẽtia ẽ ꝯ eẽ: qᵭdaꝫ. n. qᵭ ſubeꝫ reſpicꝭ. qᵭdã qᵭ accĩ‑dẽs. pari paſ‑ſu ⁊ ꝑuatio ꝯ: q̄dã entiũ: ſube: q̄dã ac‑cidẽtiũ ẽ ꝑua‑tio: q̄ accñti ẽ ea rõne q̄ in ſuba ẽ nõ nĩ‑hil cuiꝰ partĩ‑cepe eẽ: vt: ⁊ ea rõne affir‑matiõe mon‑ſtrari ꝑt: B ſtẽt noĩe ꝯꝑ‑hẽdit: ⁊ id i q̄ ipa ẽ moueri ꝑt. at ſic ꝑua‑tio q[uonia] oĩno a ſuba accidẽs decidit: ꝙ ab entis rõne: ⁊ ea ꝙ cã negatiõe tñmõ mon‑ſtraꝭ. naꝫ eam in B loco ap‑pellamꝰ ſub‑ſtantiãq̃ tñ qᵭ eſt actu.

vt ꝓcedat hoc illi: quo pacto reuiceret ſemē eſſe ꝯtriū animali: certe mot⁹ oīs ꝯtrios terminos reqrit. ℂ Sed dicet qſpiā: quū aqua in ignē ṽtit: tuꝫ videri motū in ſubſtātijs fieri: vtpote q̄ de ꝯtrio in ꝯtrium ꝯuerſio illa pcedat. Huic occurrit Alexāder: ꝯceditqꝫ nonnullas ignis qlitates eē qlitatib⁹ aq̄ ꝯtrias: frigiditatē caliditati: ꝛ humiditatē ſiccitati. Nec tñ ex eo accipi vult vniuerſum ignē eē aq̄ ꝯtriū: qppe quę nō ex qlitatib⁹ tm̄: ſꝫ ex alijs quoqꝫ cōpluſculis cōſtent. ℂ Ego ᵃ ṽo falſuꝫ eē arbitror id qđ ꝓponit. Nā igneꝫ in aquā nego ꝯuerti poſſe: niſi ſe prius in aereꝫ ṽterit: aer ṽo atqꝫ ignis aptiſſime iā nō aduerſant. Quid igit̄ obſecro in ea mutatiōe mouebitur: quādo neqꝫ aqua pōt: qppe q̄ corrūpat̄: neqꝫ ignis quippe qui nōdū ſit ortus. Quod aūt poſt motuꝫ oēm fuit motū: hoc erit id qđ antea mouebat̄. Ex his dilucet in ſubſtantia motum haberi non poſſe.

ᵃ Mō ꝯ Themi. aſſerit ꝯtrium eē vt ei qđ Alx. 2° de gn̄ō. ꝛ corru. lib. de elemētoꝫ trāſmutatiōe docet.

10 Sed neqꝫ in relatione ꝯſtitui mot⁹ pōt. Ea eni q̄ in illo gn̄e ponunt̄ de ſuo ſtatu atqꝫ habitu decidūt: vel ſi nullā mutationē acceſpiant: vbi cauſa. Nāqꝫ q̄ mihi nūc ſinſtra ẽt ſi ipſa nō differat̄: ſimul priorē locū egreſſus alio me ꝯuolero reſpōdebit a dextera. Itē denari⁹ nūerus fieri duplus pōt: nulla adiectiōe q̄ntitatis facta: ſꝫ ſi dūtaxat qnarius cōtrouerſim atqꝫ altriſecus opponat̄. Nam ꝛ oīo ipſa qñqꝫ de vera in falſaꝫ ꝛ cōtra ꝯuertit̄: nō ſi res q̄ in ea ſignificant̄: cōmutauerint cōuariatęue fuerint. Una enī hęc eadēqꝫ oīo dies eſt: vera erit die exorto: ignitibus tenebris falſa. Si igit̄ mot⁹ oīs abſoluit̄ p mutationem ꝯuerſionēqꝫ rei q̄ mouet̄: relōnes aūteꝫ ſine vlla mutatiōe ꝛ ꝯuerſiōe creant̄ ꝛ pereūt: clariſſime ꝯ illa efficit̄ qđ volebam⁹: motū in relōnib⁹ nō poſſe cōſtitui.

11 Sed neqꝫ in gn̄e actiōis paſſiōiſqꝫ motū vllū inuenias: quūꝫ agere ſub eo qđ eſt mouere: pati ſub eo qđ eſt moueri: ꝯtineant̄ ac recidāt. Mot⁹ aūt nullus eē poſſit in eo qđ eſt mouere: ꝛ longe magis nullus is eo quod eſt moueri: vt. n. deridiculus ſit q ita dicat ita: ſꝫ tāto ridiculoſior q ſentiat. Cęte-

12 rū Ariſtoteles ex eo plurima ꝯducit icōmoda. ℂ Primū q̄ mutatiōis mot⁹ futura ſit mutatio alia ꝛ mot⁹ alius. Res hercle captu difficilis: ſed nec opinabilis: q̄ cogitatiōe in īfinitū ibit̄: occurſura ſemp in termio mutatiōe aliq̄ priorēq̄ quā mutatio poſterior atqꝫ recens

13 emerſerit. ℂ Tum deinde motuꝫ ꝛ moueri ꝛ quieſce-

14 re oportebit. ℂ Mox quēadmodū id qđ mouet̄ corpus ꝛ aīa: vt ſubiectū: ꝛ ꝯ aliqd mōſtrat̄: ita ꝛ mot⁹ ipſe

15 mōſtrabit̄. ℂ Poſtremo qm̄ alia res eſt mot⁹: alia res q̄ mouet̄: aliud eni hō eſt aliđ ambulatio: aliud equus: aliđ curſus: pari ratione mot⁹ ille q ponit̄ moueri: alia vtiqꝫ res erit a motu. Quo eueniet vt mot⁹ ſit ꝛ mot⁹ ſit

16 ꝛ nō mot⁹. Illđ iā dementię ꝓximū alteraſcere motū localē putare: aut alterationē auctionēue deferri motu locali. Sane oīa ꝯ ſubiectis hęrēt ꝛ corporib⁹ accidūt: nō

17 ſeorſus ipſa ꝯſiſtūt. ℂ Plane mutari p accn̄s mutationē: ꝛ moueri p accn̄s motū recte dici fere poteſt. V. g. ſi currēti acciderit vt ſaneſceret: bono periculo dixeris curſuꝫ illū q̄dā mō factū icolumē. Non q̄ curſui reſtituta ſit ſalus: ſꝫ q̄ is cui accidit curſus conualuerit currēdo. Uerꝫ acceſſarios mot⁹ dudū a nr̄a cōmēta^{re} repulim⁹.

18 Manifeſtum igit̄ arbitror motuꝫ eē in tribus dūtaxat gn̄ibus collocatū, qlitate, q̄ntitate, vbi. Inſūt. n. ſingulis his ſua ꝯtria q̄ reqrāt̄ i motu: motū in qlitate alterationē vocam⁹: q̄-litateꝫ ꝯ loco accipimus: nō ita vt ſubarū dīas q̄ iterū appellari ſolēt ꝯ noie rōnale, volatile, aq̄tile, greſſile: ſꝫ ita vt itelligam⁹ affectiōes ꝛ qlitates id genus: q̄ patibiles ꝛ alterabiles nūcupant̄: nigritiā, frigiditatē, caliditatē, albedinē. Motū in q̄ntitate: q̄ voces nō hꝫ gn̄ale nomē: pinde diducim⁹ ita vt cū q ad ampliorēꝫ magnitudinē tēdit: augmētū: cū ṽo q ab hac recedit ꝯcrementū dicam⁹. At localis mot⁹ niſi ꝯfingas nō illa gn̄ali modo: ſꝫ ꝓpa q̄ꝫ nomēclatura caruerit. Quobreꝫ nos ei nomē cōmēti ſum⁹ cōe, delationē: q̄ꝫ q̄ꝫ iꝓpriū illđ qdeꝫ. Ea eni ꝓpe ferri ꝛ deferri vident̄: q̄ vi correpta ſiſtere ſe ac ſuſtinere nō pn̄t: demū oīa ea q̄ ipſa ſe nō mouent:

19 vt inaīa. ℂ Sꝫ de alteratiōe illđ eſt diſqſiti⁹ explorandū. Quū. n. qcq̄ꝫ ex albo fit albi⁹: aut ꝯ ꝯ tento remiſſi⁹: difficile eſt ꝑſpicere q̄ pacto iter ꝯtria mot⁹ ille ṽſetur. Sꝫ ſoluit̄. Tertius ꝛ remiſſi⁹ candidū tēperatiōe ꝯtrioꝝ ꝑmiſtio neqꝫ coaleſcit. In quo. n. plus eſt cādoris: in eo nigritię min⁹ hꝫ: ꝛ qđ ꝓcius candidū eſt: amplius nigroris eſt pticeps. Quū igit̄ de nigro ſimplr̄ ad albuꝫ ſimpliciter demutatio eſt: tum de ꝯtrio ſimplr̄ in ꝯtriū: ſimpliciter mot⁹ ꝓcedit. Quū ṽo de albo fit albi⁹ qdpiam ꝛ tuꝫ nō de ꝯtrio ſimpliciter: ſꝫ de ꝯtrio tñ vtcūqꝫ fit mot⁹: q̄ in albo remiſſo ꝑs qdē ipſi⁹ nigritię ꝯfuſa eſt. His eniꝫ diffinitis ꝯſtat qđ intēdimus tris mot⁹ trib⁹ deberi gn̄i-

20 bus. ℂ Immobile porro multis capit̄ modis. Pmū id dr̄ imobile qđ nullo mō moueri pōt aucrſante ꝛ repugnāte nā: vt ſon⁹ iuiſibilis: q̄ nā ineptus ꝛ inhabilis ſit vt viſitari poſſit. Alio mō dr̄ imobile qđ ipulſuꝫ fatigatūqꝫ perdiu vix egreqꝫ dimouet̄: hoc eſt qđ difficile ſeſeqꝫ moueat̄: quēadmodū icōmobiles eos vocamus q ſero obiraſcunt̄. Tertio ꝛ illđ ſolet imobile nuncupari: qđ q̄uis apta ꝛ ꝯſentanea ſit nā ad motū ferēduꝫ accipiēdūqꝫ: nō tñ quoties pōt mouet̄: aut eo mō quo pōt. Qđ gen⁹ imobilitatis getē voco: q̄ eſt enī ꝑuatio mot⁹ ē: priuatio ṽo ad eas res pertinet: quę paratam habēt naturam: vt poſſint id capere qđ nondum ceperunt: atqꝫ id agere eoqꝫ modo quod ꝛ quo non agunt.

Them. Ale. eſt imitat⁹ q magi ml'nimi q̄ in ſola q̄litate accipi ab Ariſ. reſultit ob id ſortiri: vt Sim. ait: q̄ hęc q̄litati ſit ꝓpa. ſed Porphy. ꝛ ſi ꝯ Alx. ſibi i alteratiōe tm̄ exponat: decreti ea ꝑg iugimiſſe ait. ſub q̄ gn̄e ſit reponendus mot⁹ q ē iter magi ꝛ min⁹ q̄ magis minuſqꝫ i omni motu: ꝛ repit̄ tā i icremēto ꝛ decremēto et delatiōe: q̄ i alteratione.

22 Porro inter oppoſita vt oſtēdim⁹ mutatio oīs intercidit. Oppoſita aut ꝯtria ſunt aut diſpata. Diſpatoꝝ nihil eſt mediuꝫ. Cōtrarioꝝ eſt aliqd. medium eſt: q̄ res mobilis ꝑus nālr̄ applicat: q̄ꝫ ad poſtremum: vtiqꝫ: ſi ꝯtinue ꝛ ſm̄ nāꝫ moueat̄. Mediū porro momētis tribus minimuꝫ conſtat: quippe quod duabus extremitatibus quibus tāq̄ꝫ clauſulis cohibet̄ huic inde reſpondeat.

23 Continue dicitur tunc res moueri: quum neqꝫ pars tēporis in quo agit̄ motus: neqꝫ rei p quā tranſitus eſt ſaltatiꝫ aliqua ꝑtermittit̄. Cūis eniꝫ is qui a ſūma chorda vellicatim deſcēdit ad imam interhabitis medijs: nullo tēpore pulſum interpolleꝫ habuerit: q̄ tamē rei per quam motus is habebat̄ partem aliquā ꝑtergreſſus eſt ſaltu: videri pōt interruptum motū mouiſſe. Sed latius planiuſqꝫ exēpluꝫ in motu locali eſt. In qnquertio qui ſaltant cōtinue moueri iccirco nō vident̄: q̄ ſpacij illi⁹ in quo operant̄ ꝑtes medias intactas relinquūt: q̄s ſublimati victib⁹ ꝛ deducti trāſiliūt. Cęterū cōtinuitas mot⁹ nō oīs hinc ꝑuenit. Nā illo quidē mō decurſus equoꝝ in ſtadio laceſſitus erit ꝛ diſſitus. Nuꝫ igit̄ rectius fuerit cōtinuationē motus ex ſerie tp̄is accipi: ita vt is habeat̄ cōtinuus qui nihil tēporis intercęperit. Nā rei q̄dem per quā fit motus hiare aliqd atqꝫ itermitti poſſe pars vl: ꝛ tñ nihilominus iugis ꝛ ꝯtinuus mot⁹ intelli-

gñr.Sȝ de ſpo ꝯtinuo accuratius nobis agẽdũ eſt poſt.
Nunc qm̄ id qḋ adbibitũ:ſiue ꝓximũ:ſiue attiguũ di
citur cõmunius ⁊ ſuſius eẽ ꝙ̃ ꝯtinuũ vĩ:⁊ qḋ deinceps
⁊ ꝯñs eſt cõius etiã ꝙ̃ adbibitum:de hoc primum:qḋ
latius pa⁊:aggrediendum eſt nobis.

25 **D**Einceps ⁊ ꝯñta ſunt:iter q̃ nihil
eiuſdẽ gñis habet inter
ſitũ. Nã ſi alterius gñis aliqd intercedat
nihil officit. Aedes meę ſũt deiceps ⁊ cõ
ſequẽtes tuis:ſi nullę vtriqȝ ſint ędes iter
meas ⁊ tuas. Jtẽ lineę deicipes ſunt iter q̃s nullę hñtur
collocatę ꝯſtituteqȝ lineę. Et deicipites hoies:iter quos
nemo ſit medi⁹. Jd aũt qḋ deiceps eſt:ſꝑ z^m eſt ⁊ ab eo
qḋ eſt pmũ. Primum vo aut põne ſituqȝ vt in lineis ⁊
domib⁹ cernit:aut nã vt in vnitate ⁊ duitate ꝑſpicitur.
Eſt.n.vnitati deiceps duitas ⁊ duitati ternio:qa ali⁹ nu
merus nõ itercedit. Dicit ⁊ p^m ab ordie vt exordiũ añ
narrationẽ. Et.n.exordiũ ꝯſequit narratio:qa deiceps
eſt exordio:⁊ qa nihil eiuſdẽ ſpẽi mediũ hĩ. Atqȝ h̃ eſt
qḋ ꝓprie exacteqȝ deiceps ⁊ ꝯñs dĩ. Sȝ ⁊ ea quoqȝ in
terim cẽſent hoc noie:quę vnius ſunt gñis etiã ſi diſcri
mine ſpẽi diſſideãt. Nã ⁊ certamẽ dĩ eſſe deiceps ⁊ cõ
ſequens pompę:⁊ nymphęum Gymnaſio.

22 **A**Dbibitum ꝓximũ ſiue attiguũ
eſt qḋ rẽ aliq̃ ã cõ
ſequit mõ eoꝝ quos p̃tereximus aliquo:
qḋqȝ p̃ter h̃ hȝ ẽt terminũ cũ termino il
lius atqȝ extremitate ꝯiũctum. Hoꝝ alia
ſolo noie adbibita ꝓxima ⁊ attigua nũcupant:vt p̃teri
tuȝ dĩ ꝓximũ ⁊ attiguũ futuro:alia ipa re tãgũt vt cor
pora. Tãgũt aũt ea quoꝝ ſũt ſil extrema:extrema ter
minos ⁊ limites voco. Quũ itaqȝ duoꝝ corpoꝝ extre
ma ſic cõmiſcuant:tũc hĩc ſe illa mutuo atqȝ attingere ⁊
ꝯſeq dicimus. Nec tamẽ ꝓpea cõtinuant. Sȝ quũ duo
illi corporum exitus coaleſcunt:⁊ vniuntur:tunc moles
vna ⁊ continua redditur.

27 **N**Ec fieri tñ cõtinua de attiguis pñt:
niſi ea q̃ nã coibili ſũt. Tã
git vtiqȝ lapidẽ lignũ:ſed fieri ligno conti
nuatus quãtauis ferruminatione nõ põt.
Adeo ignorãdũ nõ eſt:ea fieri poſſe conti
nua quoꝝ contactu coagmẽtatuqȝ nã vna exit atqȝ
ꝯfundit:h̃ ⁊ in tpe ⁊ in lineis viſit:ꝑſertiȝ vo in iſitiõi
bus ⁊ in occulationib⁹ arboꝝ. Fiũt arte nõnulla conti
gua vt lignũ clauis ⁊ glutino:veꝝ h̃ ꝓprie ꝯtinua exiſti
28 mari non pñt. ¶ Manifeſtũ eſt itaqȝ qḋ iamus p̃ſeti
ꝯñs eẽ prius ⁊ cõius ꝙ̃ adbibitũ ꝓximũ ſiue attiguũ.
Quicqd eni eſt attiguũ:neceſſe eſt vt ſit ẽt ꝯñs. Qḋ vo
ꝯſequẽs eſt nõ cõtinuo cõmeat vt ſit itẽ attiguũ. Qua
re prius hoc ⁊ maiore ambitu fuerit ꝙ̃ illud:vtpote qḋ
tãꝙ̃ genus magis hĩet:atqȝ iplura ſe fundat. Nã etiã
in numeris cernit ꝯñs:attiguũ nõ cernit. Rurſus atti
guũ gñalius ꝙ̃ cõtinuũ eſt:qa ſeſe res prius tãgãt neceẽ
eſt ꝙ̃ coaleſcãt vt vniant. Patet igit in his eẽ nõ poſ
ſe coalitũ in quibus nõ poſſit attactus. Non tñ retroſſe
citur in qbus ſit cõtactus vt poſſit itẽ haberi coalitus:
nã vt poeta ingt Epeus:ꝙ̃ꝙ̃ veterinũ illud tãgebat:nõ
tamẽ coaleſcere illi:aut cõgerminaſcere poterat hõ qͥ
29 erat. ¶ Atqȝ hęc ſi vera ſunt:⁊ ſi qḋ cõſequẽs eſt:a cõ
tiguis diſtat:⁊ pũctus quoqȝ ab vnitate diſtabit:nã pun
cto attigi res pñt vnitate nõ pñt. Quia cõſequunt non
attingunt ſe vnitates. Jnter pũcta quoqȝ ſemꝑ aliq̃ li
nea capitur. Jnter vnitatẽ nihil interuenit:qa neqȝ iter
duitatẽ quidẽ ⁊ vnitatem itercedere:aut hiare aliquid
poteſt. Manifeſtum eſt igitur ea tñ poſſe contingere:
quę poſitionem ⁊ ſitum habeant. Conſequi ea quę etiã
poſitione ſituqȝ careant vt adbibita ⁊ proxima.

30 **M**Otus vnus multiplr ꝯſuetus intelli
31 gi:qa ⁊ nomen ipm vul⁹ pluri
formẽ ſignificatũ hȝ. Primũ gñe vnus di
cunt motus:q in eodẽ p̃dicamẽto vſant:
vt delatiões:qa in gñe qḋ vocat vbi:con
ſtituunt ⁊ reponunt oẽs:vna gñe delatio eſt. Jtem oẽs
alteratiões gñe vnus eſt mot⁹:qa in q̃litate comp̃hen
dunt ⁊ collocant oẽs. Dicit ⁊ vnus ſpe q ad vnã ſpẽm
indiuiduã ꝑtinẽt.i.ad ſpẽm citimã ⁊ ſenſilib⁹ ꝓximã.
Jta oẽs in albeſcẽtia motus vnus eſt ſpe. Eſt eni albe
do ſpẽs q̃dã vltima ⁊ idiuidua qualitatis. Qȝ ſi qua ſũt
ambigua.i.q̃ ſil:⁊ gñaliter ⁊ ſpẽs videant:motus q̃ȝ
qui de his effluxerint eãdẽ rõneȝ ancipitis naturę ſe
32 quentur. ¶ Sȝ quęri poſſet:ſi vn⁹ ſpecie mot⁹ eẽ dĩ la
quẽ idẽ mobile ex eodẽ termio ad eũdẽ terminũ ꝓfi
ciſcẽdo ꝯſtituit:id adeo eſt quoties idẽ eſt mobile:ideȝ
eſt termin⁹ vñ diuertit:idẽ eſt termin⁹ quo ꝓceditnõne
orbicularis mot⁹ erit eadẽ ſpecie cũ directo:qa põt ea
dẽ res ex eodẽ termio ad eũdẽ terminũ ꝓcedere:iteriȝ
33 recta:iterim giro. ¶ Soluit. Scite dcm̃ eſt motũ eſſe
vnũ ſpecie:quoties id in quo ꝯſtituitur ſpecie idiuidua
vnũ eſt. Sȝ linea ⁊ orbis in qb⁹ illi duo mot⁹ geruntur
differũt ſpecie. Nõ eſt igit mot⁹ rectus eadẽ ſpecie cuȝ
circulari cẽſendus. Hactenus dcm̃ qa ſit motus genere
⁊ ſpecie vnus:diſtinctione ſumpta de rebus citra quas
agit. Nunc quiſnã ꝓprie ac vnus ſit prodẽdum.

34 **Q**Uoniam igit tria eẽ vident i mo
tu mobile vt hõ:vt ſy
dus:⁊ res circa quã verſat mot⁹:ea duplex
eſt locus ⁊ affectio. Tertiũ id in quo mo
tus fit:atqȝ h̃ ipm tps eſt. Neceſſe eũ mo
tum q vnus ſit futurus hĩe:ſingula hęc nũo vnũ:vt for
mã vnã circa quã obeat mot⁹:colorẽ vnũ:lineã vnaȝ:
tũ ipſaȝ rẽ mobilẽ Coriſcũ/Calliã/⁊ Socratẽ. Poſtre
mo tps.plane vnũ nũero tps accipit qḋ ꝯtinuũ ingeqȝ
ſit nec iterlaxet. Quot ſi ex trib⁹ his aliqḋ nũero vnum
eẽ deſierit:neqȝ mot⁹ quoqȝ vnitatẽ ſuã retinuerit. Si
eni Plato ⁊ ambulet ſil ⁊ albeſiat:q̃uis tũ ſubȝ qḋ mo
uet vnũ ſit:tũ tps idẽ oino atqȝ ꝯtinuũ:qa tñ duę res
ſunt q̃s Plato mouet locus ⁊ color:huiuſcemodi mot⁹
nũero vnus eẽ nõ põt. Jtẽ Callias ⁊ Socrates ſi ab ea
dẽ ęgritudie:puta/lippitudie ꝯualeſcãt:nõ erit ſanatio
36 ea motus vnus qa ſubea ꝯſtituunt duo. ¶ Sȝ ⁊ ſi ideȝ
Callias ambulet nonis atqȝ iteꝝ idib⁹:motũ hũc veta
bit vnũ eẽ diuerſitas tpis:vtpote qḋ neqȝ vnũ neqȝ cõ
tinuũ fuerit:alioqn abſurdi⁹ qddã euenerit. Nam ſi de
ambulatio heſterna nũero vna cũ hodierna dicat con
cẽdit id qḋ iã obſoleuit corruptũqȝ eſt vnũ idẽqȝ eẽ cũ
euidẽti extãte atqȝ ſupſtite. ¶ Ceteꝝ q̃rit videri nullũ
motũ eẽ poſſe vnũ:etiã eũ in quo tps vnũ atqȝ ꝯtinuũ
ſit:cũ ſemꝑ mot⁹ prior corrũpat obiter atqȝ vaneſcat.
Quo igit pacto defendet vnus. ¶ Sȝ [a] ſoluit. Certe
motus talis vnus eſt:qa iugis ⁊ ꝯtinuus hĩ:nõ iterpol
lis/neqȝ diſtract⁹/neqȝ ſeiunctus ab eo motu ſeu parte
mot⁹ q̃ aſſidue diſperit. Hoc aũt nõ hñt mot⁹ illi inter
37 quos vicib⁹ iterquieſcit aut tps itercidit. ¶ Veꝝ am
bigat q̃ſpiã:motus is q vn⁹ eſt futurus:vnũ nũero ſubȝ
regriſ:cũ fluxa ⁊ labẽtia ſint nãlia corpora:nullus mo
tus idẽ numero ſubtũ hebebit. Eadem addubitatio de
habitudie corpoꝝ fuerit. Qui.n.vna eẽ ſanitas videat:
38 quũ id qḋ ſaneſcit vnũ eẽ nõ po ſſit. ¶ Sȝ ꝙ̃ꝙ̃ diſcuſ
ſio iſta ad nos h̃ loco nõ ꝑtinet. [b] Naȝ quẽadmodũ cõ
ſtent ſil duo illa:eãdẽ eẽ ſubaȝ corpoꝝ:⁊ nihilominus

ꝯtinue

[a] Eo modo. ait Euden⁹ ⁊ vt Sim.reue lit.alteratio ⁊ eᷓlatio vt vna ſit hȝ:q̃ tpe ẽt.nã neqȝ al teratio neqȝ delatio pma net ſȝ fluit:ſꝑ alia ẽ ſicut ⁊ tpe:et:ĩcirco ꝓ prie vna ea dẽqȝ potius ſpe ꝙ̃ nũero dicẽda eẽt.

[b] Ea qḋ lib⁹ ỏ gnõne ꝓpa eſt. ait Sim. ſecũ.n.trabit dubiũ ꝑdiffi cile ſolutu q̃ nã pacto quę augẽt:vnum pmaneant.

ꝯtinue occidanť eē ⁊ ꝑfugā mutatiōib⁹ ⁊ cōuerſionib⁹ ꝑpetuo addictā: q̄ſtio nr̄a nō eſt ꝗ motū ⁊ nālia cōmētamur. Nō tñ cōnitendū ideſt qꝺ de habitudīe corporū ſubdiť: ſ; cōmonēdi ſunt nobis ꝗ h̄ noſcūt: nō eē diſſentaneū vt vnus idēq; habit⁹ ꝑdie ⁊ poſtridie fuerit valitudo/ſcia/ꝓbitas: ſeries.n. ⁊ ꝯtinuatio tpis ꝯtinuas q̄; poſſeſſiōes habituū facit. Actum ꝟo ipm atq; adminiſtrationē vnā eē nō ꝯceſſerit: niſi quę iūcta ſit ⁊ ꝯtinue defluat. Adeo conſequens eſt vt q̄uis vnius geſtionis ⁊ actus tñ vnus ſit habitus: tamen vnius habitus plures eſſe actus ⁊ geſtiones poſſint.

39 Q Uia ꝟo mot⁹ oīs ꝯtinuus ē: vtpote ꝗ ſecabilis ⁊ diuiſibilis ſit neceſſe eſt ꝗ ſit vn⁹ eūdē hīi ꝯtinuū: ꝫq; ꝗ ſit ꝯtinu⁹ eūdē ⁊ vnū itelligi. Non.n. pōt q̄; mot⁹ cuiſ; motui eē ꝯtinu⁹: queadmodū neq; corpus cū q̄i; corpe: neq; oīb⁹ cū; oīa attinerit: vt voci linea: ſed q̄rū extrema coire ita vt facta vnitas ſit coꝝ mot⁹ pōt eē ꝯtinu⁹. Uerꝝ q̄dā res carent extremo. Nā vnitatis cū ſit iſectilis nullū; ē extremū. Ex h̄ gnē nihil pōt fieri ꝯtinuū. Sūt ⁊ alię res qb⁹ nō ōſūt q̄dē extrema: ſ; q̄ diuortio nāç ⁊ ſpēi diſſideant. Ea q̄ꝗ ſūt gnē abiūcta: cōe tñ nomē h̄ ferūt extrema. Proinde ꝗ extrema lineę: ⁊ extrema deambulatiōis appellat: vo
40 cē; eādē reb⁹ lōgo iterſtitio ōſitis tribuit. ⁋ Quapp nihil e duob⁹ illis ꝯtinuū: aut vnū ꝯſtaueris: ſ; q̄: neq; ſpecie neq; gnē ꝯueniūt ꝯſtitia tñ atq; adhibita inicē fecerīs. Pōt.n. q̄ſpiā iter currēdū febrē incidere: atq; ita cōtinget mot⁹ diuerſos deīceps: ⁊ ꝯſites hīi. Quapp cum thecę cādētes in cerealib⁹ accipiētū: ⁊ tradētū vicibus curſu ꝯtinuo differunť: q̄ꝗ mot⁹ illi ſpē ꝯueniūt: nō tñ ꝑpē ꝯtinui: ſ; ꝯſites ſucceſſiuiq; ſūt: ꝓpea ꝙ extremitates ſuę ſingulis diſcrepātes diuerſęq; habētur. Sz ⁊ ſi mot⁹ iter ſe plurimū diſtēt: ꝯſites tñ atq; adhibiti pñt itelligi: mō tps in q̄ gerunť exercēturq;. ſit vnū atq; cōtinuū. Cōtinui ꝟo eē nō pñt niſi ēt extrema cōſentiāt q̄
41 in vnā nām coaleſcere poſſint: atq; confundi. ⁋ Quāobrē neceſſariū eſt motū eū ꝗ ſit vnus: ⁊ cōtinuus futurus: non ſolum vno ſubiecto eſſe: ſed ēt ſpecie vna: ⁊ tēpore vno: quemadmodum ⁊ initio diximus.

42 S Uper hęc motū ꝗ ꝯſumat⁹ ꝑfectuſq; ſit veri⁹ vnū; appellaueris q̄ eū ꝗ cęteris parib⁹ ichoat⁹ imperfectuſq; habeať. Perfect⁹ mot⁹ ē ꝗ ad finē ⁊ abſolutionē ſuā ꝑuenit: iperfectus ꝗ nō ꝑuenit.
43 Unitas.n. de ꝑfecto iuſti⁹ q̄ ō iperfecto affert. ⁋ Eodē argumēto recti⁹ vnū vocaueris ꝗ ſit ęquabilis ⁊ vniformis q̄ inęq̄bil ⁊ pluriformis: vtpote que; illa ipſa difformitas diuidē q̄dā mō atq; iterrūpere ⁊ diſtrahē videať. Porro in q̄i; motu alteratiōe/augmētatione/di
44 minutiōe/ęgtatē/⁊ inęgtatē inenies. ⁋ Naſciť [a] aūt inęgtas h̄ iterdū culpa ei⁹ rei in q̄ ꝯſtitut⁹ ē mot⁹. Ut cū; ꝗd ſuꝑ arcuatā: aut obtortā lineā mouetur: fieri.n. neq̄t vt in magnitudine inęq̄li ac difformi ſit ęq̄lis ⁊ vniformis mot⁹. Ea ꝟo vniformis ⁊ ęq̄bil magnitudo hī: cuius q̄i; ps cuiſ; diſſariā ꝯplanata coęq̄teq; ēita vt poſſint coaptari viciſſi; atq; cōmitti. Interdū nō ipſa rei nā: ſ; modus ⁊ rō inęq̄litatē facit: vt ſiqd mō ſe velocius mō pigri⁹ moueat: q̄uiſq; adeo cętera habeanť parilitas magnitudis: ꝯtinuatio tpis: ꝯueniētia ⁊ ꝯſenſio ſpeciei: ſit citatio ⁊ feſtinātia claudicat: mot⁹ is icq̄bil ⁊ difformis efficiť. Hinc dať itelligi tarditatē ⁊ velocitatē; ſpēs mot⁹ eē nō poſſe: ga iſint oīb⁹ motib⁹. Nā ⁊ altereſcere ⁊ creſcere ⁊ in loco moueri: q̄dā veloci⁹: q̄daz tardi⁹ dicunť. Nā ex his q̄ dotſuꝫ pōdere natiuo ꝺuergūt

[a] Querit h̄ loco Sim. q̄nā mō inegtas inalteratio culpe ei⁹ rei naſci poſſit in q̄ mot⁹ eſt ꝯſtitut⁹. ſi qdē q̄litas in alteratione ſe hz ſicuti loc⁹ in ſlatiōe l q̄ deferť id qꝺ moueť: partes ꝟo albefactionis alteri pꝫ coaptari ⁊ cōmitti q fīt: nō ob id dico qꝫ

grauiora queq; celeri⁹: ⁊ ꝯcitati⁹ corruūt: leuiora ſegni⁹ ⁊ cūctāti⁹ deuoluuntur. Quapp neq; grauitas ⁊ leuitas reꝝ: q̄ in eūdē ſitū ꝑcūbūt feruntur q; diſſidio ſpēi diſtauerint: ga neq; mot⁹ ipſi ꝗ ide ꝑueniūt diſcrimie il
45 lo differre noſcunť. ⁋ Plane mot⁹ is ꝑpē vn⁹ eſt ꝗ pariter ęq̄lis vniuſmodus: q̄uis is q̄; ſ; depriuus dignatiōe hui⁹ nois cēſeať ꝗ icquus/ſentus/eminulus/ſubſultāſq; ſiueq̄lis ꝗ ſuꝑ ſinuoſa; ⁊ iflexā lineā exerceť. Porro qꝺ min⁹ qꝺq; departi⁹ eſt: cōſtituiť ⁊ tēperať ꝑmiſtiōe ꝫrꝫ. Ex his ſillō q̄; obiter apertus ⁊ dilucidi⁹ factū eſt: qꝺ ſuꝑi⁹ dicebať: mot⁹ diuerſos ⁊ ꝯſites ſint: ꝯtinuos tñ eē nō poſſe. Nā ſi ꝯtinuus motus ęq̄bilis eē ⁊ vniformis pōt: mot⁹ aūt diuerſi vniformes ⁊ ęq̄biles eē non pñt. Relinqtur mot⁹ diuerſos nō poſſe hīi ꝯtinuos. Acq̄bile.n. ⁊ vniforme definiuimus: cuius queq; ps cuiq; coaptari cōmittiq; poteſt. Partes albefactionis ⁊ curſus coaptari ⁊ committi qui poſſunt:

46 N Unc aggrediēdū ad ea eſt: q̄ ō oppōne mot⁹ q̄runť. Opponiť motui mot⁹: opponiť ⁊ ges. Sz mot⁹ vt ꝫriū: ges vt ꝑuatio. Primū de ꝫrijs motibus eſt
49 agēdū. ⁋ Qz igiť mot⁹ oīs ex aliq̄ termino in aliquē ꝓcedit: ⁊ ex ꝫrio in ꝫriū abit. Nimiꝝ mot⁹ illi aduerſi ⁊ ꝫrij ſtatuenť ꝗ de ꝫrio in ꝫriū viſe ꝟſa ꝑ
50 ficiſcunť ęgrotatio ſanatio. Nā altera de ſanitate l ęgritudinē vadit: altera de ęgritudīe in ſanitatē; obuertit: h̄ adeo iductiōe clareſcet. Uidenť ꝫria eē ęgreſcere/ſaneſcere/aſcēdere/deſcēdere. Progredi/regredi/leuorſum flectere/dextrorſu; icedere. Atq; h̄ ſec⁹ locos ꝫria colli
51 gunť. ⁋ Qz ſi trāſmutatio vlla ē: q̄ ꝫrijs careat: tū ea q̄ ex vno termino abierit: ꝫria illi: q̄ ſe ad eūdē terminū; ꝯferet. Uñ.n. corruptio ⁊ obit⁹ moui: eo ſe ortus ⁊ gnatio iſinuat: corruptio ab ente diuertit. Gñatio ad ens cōtēdit. Pariter vñ ſoluit ort⁹: eo ꝑgit iteritus. Gñatio de nō ente recedit ad ens. Corruptio ab ente ad nō ens ꝑcedit: itaq; motus hoc gnē motibus aduerſantur.

53 Q Uies ꝟo opponiť motui q̄ſi ꝑuatio: dico q̄ſi ꝑuatio: ga nō ē ꝓprius [b] ꝑuatio. Sed q̄lis nā ges motui opponiť:
54 diſtōne vtriq; opus eſt aliq̄. Nō.n. ꝓmiſcua rōne oēs oīb⁹ opponuntur. ⁋ Qm̄ igiť oīs mot⁹ duos hz in qb⁹ ꝯſtituiť limites. Patet cū; quietē ſiue morā: q̄. ꝟ. g. in imo loco trahiť: eē oppoſitā motui: ꝗ de imo ſurſu; ꝟſus agať. Et eꝫrio eā quietem q̄ ducit in ſublimi eē oppoſitā motui ꝗ ide cōcedat. Nec eni getē illā opponi dicēdū eſt: q̄ hī in eo loco: q̄ res deferť. Nā locus eſt finis: nullus finis opponiť motui ſe petēti: ſ; cognat⁹ potius eſt ⁊ q̄ſi cōſpirat cū eo. Jam q̄ nālitus moueť finem mot⁹ ſui eo loco idipiſcunť quo mouebanť. Finis porro ꝗ pōt illius rei ꝑuatio eē cui⁹ eſt finis: Ita relinquitur quietem illam eſſe oppoſitā; motui: quę in eo ſit loco: vnde cōmeat motus.

56 P Oſſunt etiā diſtōne alia: ⁊ mot⁹ motui: ⁊ ges getiq̄ ꝫria atq; oppoſita capi. Si. v;. ges motuſue nālis aliuſue alı⁹ ꝫ nām poſſit afferri. Ac in motu qdē locali facile id reperias. Nā terrę naturale eſt ꝓcumbere ⁊ ruere: ꝫ nām ſubire ⁊ ſublimari. Itē ⁊ quies in imo naturalis eſt terrę: contra naturam in ſūmo. In auctione ⁊ alteratione diſtributio iſta non ęque conſtat: neq; enim inalbatio naturalis eſt: nigricatio contra naturam: neq; vtriuſuis plus habet vna q̄ altera. Sz neq; ſanatio pluſq̄ ęgrotatio: eo ꝙ omne animal ad capiendam vtriuſq; ferendamq; natura paratū optumuq; eſt. Sed neq; illud dici poteſt auctiones eſſe

nō ꝑmanētem ꝑtes: nā neq; cogitatiōe id fieri poſſe ē: ſ; ga ps vna neq̄q̄ ē alteri ſilis: creſcētia; aūt ꝫ decreſcētiā ſcd̄m magnitudinē fiunt de mutatiōes i recta fieri ⁊ ęq̄les ēt videri pñt. An aliā quidā reperiās inęq̄litatē in eo qꝺ creſcitur: vt ipſa ſi nūc qdem dēſecta alimēti augmētatio iſtatur. nunc ꝟo ad interim ēt ꝟgat: vt i motib⁹ euenit ſola. nā inęq̄bilis augmētatio nūc redditur velut cū ſi aliqn̄ plus ⁊ aliqn̄ nun⁹ diminuat. in alteratiōe ēt ee ordiūta q̄litas iēhōe ęq̄litas noſcit. nā qn̄ nūc qdē; vehemēti⁹ icaleſcat: deinde remiſſi⁹ et iter; poſtea vehemēti⁹ inęq̄litas orit culpa q̄litatis in q̄ motus conſtituitur.

[b] Nō eſt (aīt Simplicius) quies ꝓpriū modi ꝑuatio q̄lem docuit in ꝑuatio Ariſt. q̄. ſ. nō ē amplius reditus in formā. ſ; medio q̄da; mō iter ꝫrarie; ⁊ ꝑuatiōe; opponi inicē videnť mot⁹ ⁊ quies.

naturalem diminutionem contra naturam aut e diuer-
ſo. Item neq; illud: auctionem eſſe aliquã auctioni cõ-
trariam. ideſt naturalem ei quę fit contra naturam. De
generatione quoq; ⁊ corruptione idem dicendum non
videri eſſe naturalem hanc: illam contra naturã. Alio-
quin ⁊ ſeneſcere proculdubio naturale eſt. Sꝫ neq; ge-
nerationẽ vllam videmus generationi hac fortione cõ-
trariam. Atq; ita ſuper his poſſet quiſq; merito addu-
57 bitare. ℂ Sed ſi omne violẽtũ cõtra nãm eſt: corru-
ptio violenta nãli erit cõtraria. Nõne igiẽ ⁊ generatio-
nes quoq; nõnullę violentę pręterq; fatũ habenẽ. Nam
fato euenire dicitur quod naturale eſt: ⁊ naturę inſtitu-
tionem atq; ordinẽ ſequitur. Nõne ⁊ auctiões quoq;
aliquę violentę ⁊ minutiones item aliquę imodicę ali-
quando cernuntur: quę iam liquido inuicem opponan-
tur. Proinde auctio illa pręcox intemperataq; dicitur:
quoties frumenta ſeminibus nõdum lerando opertis
58 depſſi ſqꝫ celeriter indoleſcant ℂ In alteratiõe quoq;
eandem rationẽ inuenies: ſi in cognoſcere ⁊ intendere
cura volueris. Nõne ſanari diebus non decretorijs: q̃s
medici indices ⁊ creticos vocant: contra naturã eſt: de-
cretorijs naturale: Erunt igitur ⁊ corruptiones aliq̃ ſi-
bi contrarię ⁊ generationi corruptio. Neq; hoc rõ ali-
qua prohibet: quia non eodẽ reſpectu contraria corru-
ptio corruptioni ſtatuitur ⁊ generationi corruptio. Naꝫ
in eo qđ corruptio eſt: generationi cõtraria ponitur. In
eo ꝟo quod talis ⁊ pręter nãm corruptioni vtiq; nãli.
Etenim ſi hęc fuerit voluptificailla ſuberiſtis: vel hoc
59 diſſidio poſſunt exiſtimari ⁊ appellari cõtrarię. ℂ Nõ
eſt autem aliud omnino genus contrarietatis putãdũ
hoc: quod modo explicauimus: ⁊ quo motum ⁊ quietẽ
innaturalem ⁊ contra naturã diuiſimus: ſed in priores
modos recidit. Motus eniꝫ ⁊ quietes vt ſunt eo modo
contraria quo nobis expoſitum eſt: totũ ſibi hoc gen⁹
naturalis ⁊ contra naturam abunde diſtribuunt. verbi
gr̃a. Motum de iferiore loco ad ſuperiorem dixim⁹ eẽ
contrarium motui: qui de ſuperiore ad inferiorẽ ſit: ho-
rum alter naturalis habetur igni: alter contra naturã.
60 Econuerſo eſt ſi de terra loquaris. ℂ Idem exemplũ
in quiete congruit. Quum eni quies in ſublimi (vt oſtẽ-
ſum eſt) cõtraria motui ſit: qui inde ſit profect⁹: vtrũq;
colligitur: ⁊ quietem illam eſſe natura terrę contrariã:
61 ⁊ motum huiuſcemodi naturalem. Quobrem ⁊ mot⁹ cõ-
trarius motui eſt. ideſt naturalis motus motui ꝯ natu-
ram: ⁊ quies motui qui ſit eiuſdem rei. i. quies cõtra na-
turam rei: contraria eſt motui eiuſdem nãli. Dixi eiuſ-
dem rei: quia quod contra naturã eſt terrę: poteſt eẽ al-
teri elemento naturale. exẽpli cã. Contrarij motus ſunt
qui a ſublimi deorſum verſus: ⁊ qui ab imo ſurſum ni-
tuntur: nihilominus vtrũq; dicimus naturalem: alterũ
62 igni: alterum terrę. ℂ Ceterum quęritur ſi res: quę ali-
cunde quopiam mouetur: partem habet eius rei: vnde
moueri cępit partem illius quo vadit: quum quies in
termino a quo venit contraria ſit motui inde ſoluenti:
qui poteſt vitari: ne circa idem duo contraria habean-
63 tur. ℂ Sed nullus labor eſt ſoluere: quin contra id ge-
mina defenſio eſt. Nam aut illa omnino contraria eſſe
negabimus: quum alio genere quieſcat res in termino
cum nondum mouetur: alio cum inde iam mouetẽ. Nõ
enim inſectile aut indiuiduum eſt quod mouetur: quẽ-
admodum aliquando monſtrabitur: aut reſpondebi-
mus motum ⁊ quietem non eſſe contraria ꝓprie: quũ
motus motui potius q̃ quieti videatur eſſe contrarius.
De contrarietatibus ⁊ oppoſitionib⁹ quietis ⁊ motus
hac fini egiſſe ſit ſatis.

Annotãt hęc expoſitores greci: ſicuti refert Sim. ꝑipateticos ſenſiſſe ea: q̃ ſm nãm ſũt fato diſponi.

ℂ Themiſtij Phyſices Liber Sextus / interprete Hermolao Barbaro.

1 SI continua ſũt quorũ extrema ſũt vnũ: conti-
gua quorũ extrema tangunẽ ⁊ ſil' hñtur:
ipoſſe eſt ex idiuiduis neq; iſecabilib⁹
ꝯſtare ꝯtinuũ. Nã ſi cõtinua linea eſt:
pũcta ꝟo ex qb⁹ illa ꝯſtitueretẽ idiui-
dua: neceẽ eſt: vt ea pũcta mutuo ſe pꝛi-
mũ attingãt: ſi coire debẽt ⁊ coaleſcere. Aliogn ꝯtinua
alio gñe rõne nõ ꝯſtanẽ. At quoniã nõ extrema coi-
bũt eaꝝ reꝝ q̃ extremis carẽt. Qđ.n. extremum idiui-
duo vel finges: quũ oẽ extremũ ab eo ſit diuerſũ: cui⁹
eſt extremũ. Quoꝝ aũt coire ⁊ ſil' eẽ extrema nõ pñt:
quo pacto ex illis vnũ aliqd aut ꝯtinuũ effici poterit.
2 ℂ Et hercule qs modus põt afferri: quo idiuiduũ ſu-
os fines atq; oras excedat: aliogn neceſſe eſt id qđ fini-
bus claudiẽ: fines ſuos amplitudie, ⁊ magnitudie ſupe-
ret. At in pũcto qđ diſcrimẽ in menſu repies: nõne ipſe
ꝯtactus vniuerſã eius molẽ exhauriat: Nõ.n. ꝑtib⁹ vl-
lis aut extremis pñt ſe mutuo tãgere: qb⁹ extrema dĩũt
⁊ partes: ſꝫ in ipſo applicatu ꝯfundũtur: ⁊ q̃ſi ſumpũtu-
tur ⁊ exoleſcunt vniuerſa: atq; tota in totis viciſſim re-
cipiunẽ ⁊ ſubeũt: ſi mõ pñt tota appellari q̃ nullas hñt
partes. Nihil igiẽ ex plurib⁹ idiuiduis ꝯſtituiẽ maius:
ita vt in ꝑticulas ſecari vllas poſſit. Nã neq; is loc⁹ am-
plior fuerit: in quo iſinita idiuiſilia ꝯiungantẽ: q̃ is in q̃
ſit vnũ quo indiuiduũ qđ idiuiduo poſt ſuꝑueniẽ ſpacio
⁊ capacitate maiori nõ idiget: in magnitudie aũt conti-
nua ſemꝑ loc⁹ totus amplior q̃ ꝑtiũ habeẽ. Itẽ ſi ꝑtes
magnitudis ſeiungatę locis diſcluſęq; ſunt: ita vt vna ꝟ
ſitu vna illo ſit poſita: qđ in linea cerniẽ. Cõgeſtus autẽ
idiuiſiliũ nullã magnitudinem attollit: quo igiẽ ꝑtes in
his loco ſeꝑabunẽ. ℂ Si dicet qſpiam vt falluꝫ ſit ex
mutuo ꝯtactu idiuiſiliũ magnitudinẽ ꝯtinuã poſſe con-
ſtitui: qđ ⁊ rõnes q̃ paulo ante nobis allatę ſunt reuin-
cũt: fortaſſe illud recte dicaẽ: indiuiſilia ſeſe mutuo con-
ſeq vt pũcta pũctum: ⁊ momenta momentũ. Quo fieri
vt magnitudinẽ atq; tp̃s ex indiuiduis ꝯſtare poſſim⁹
ꝑcedere: non qdẽ ꝯtingentibus aut ꝯtinuatis: ne in eas
anguſtias recidamus: quas ſuperius de rõne extremi-
tatum iduximus: ſed deincipib⁹ ⁊ ꝯſitibus. Uex is qui
hoc ſentiat: ꝑmuꝫ ſe in eo falſum hꝫ: q alterã ſpẽꝫ quan-
titatis tollit: illo eniꝫ mõ oẽm quantitatẽ diſcretas ꝑin-
de vti numeꝝ facit: ꝯtinuã nõ reliquit. Deide in eo deci-
piẽ: qđ rẽ impoſſẽꝫ ſumit: id adeo hũc in modum colli-
ges: inter ea pũcta quę ꝯſitia defendũtur: aut aliqd: aut
nihil intercedit: ſi nihil: certe ſe tãgunt: nedũ ꝯſitia ſunt:
q ſi nihil interiacet: nihil põt ꝓhibere quin tãgãt. Si
aliqd: quęramus illud qd ſit: atq; inane qdẽ eſſe nõ po-
teſt: q id de rerum nãtura prioribus libris exegimus. Aut
igiẽ corpus / aut lineã / aut ſuꝑficies fuerit. Et dudum li-
quet: lineã eſſe oportere: q inter quęuis duo pũcta ne-
ceſſariũ eſt hiare ⁊ itercipi lineã. Quũ autẽ in qualibꝫ
linea poſſint capi ⁊ deſignari pũcta: ſtatim in ea quã eẽ
intermediã opꝫ ꝯcedere: pũctuꝫ vtiq; aliqd notaueris:
qđ adęque in meditullio illo haberi videbiẽ. Quoniam
igiẽ inter ꝯſitia dicebanẽ: inter quę pũctũ erat aliud iter-
ſitũ: Quãobrẽ ex duob⁹ alteꝝ: aut cõſtituant attingere
ſe viciſſim impertia: aut ſi id dicere nõ audent fateanẽ
ꝯſequentia eſſe nõ poſſe. Si eni impoſſibile eſt vt ſe cõ-
tingant: neceſſariũ eſt vt nõ ſint ꝯſequentia. Cõſtat igiẽ
neq; hoc mõ magnitudinẽ vllam ex inſectilibus poſſe
3 cõcreſcere. ℂ Eſt ⁊ illud ex his quę diximus ꝓpalam

factum

factū magnitudinē continuam ſecari ⁊ diuidi ſp poſſe i magnitudines alias:q̄ ⁊ ipſe ſint idētidem ſectiles atq̧ diuiſiles:atq̧ hoc poterimus vel ſyllogiſmi nexu ꝯple cti.Oīs magnitudo ꝯtinua:aut ſectilis ē:aut iſectilis:nō iſectilis:q2 ꝯtinua eſſe nō poſſet:ſectilis igiṫ:oē porro ſe ctile:aut in ꝑtes obiter ſectiles:et diuiduas ſecari poteſt: aut in iſectiles:nō in iſectiles:q2 tūc illud qꝺ ſecaṫ ex in diuiduis iſecabilibuſq̧ ꝯſtaret:qꝺ nos modo īpoſſibile ꝓbauimus:in ꝑtes igiṫ ſectiles. ¶ Preterea ſi ex īdiui duis aliq̄ magnitudo exiſteret:linea lineā pūcto poſſet excedere. At quū linea oīs:tū maior:tū minor diuidia ri poſſit:quoties linea maior q̄ȩ lineā minorē in pun cto vincit:pariliter diſſecabiṫ media:pūctus quoq̧ diui diari diſſecariq̧ poterit. Proinde quēadmodū linea ex īparibus punctis pōt ꝯſtitui:poterit ēt circulus aliquis reperiri:q ex punctis numero impari ſit ꝯflatus. Illūz quoq̧ qūo dimidiaueris: Itaq̧ ꝑ hoc tolliṫ facultas ⁊ rō di midiandi dimetiendiq̧ circuli. Deīde ⁊ ipſe quoq̧ dia meter tolliṫ. Nā cardo ꝗ expers ⁊ īdiuiduꝰ medio glo bi ſubycitur:lineā directo a marginibꝰ ꝑfectā ꝑ medium nō īcurrit:ſed extrinſecus pręuectā interius q̄ſi cauet ⁊ vitat:ita vt duas q̄dē in partes:ſed nō ęquales tota ro tunditas diducaṫ. Ita neq̧ ſemicirculus quoq̧ ſuꝑſtes erit. Nā quū neceſſe ſit:vt alterutri parti totū centrū ac cedat:maior ſemꝑ illa portio fuerit:cui centrū acceſſe rit. Pleraq̧ ⁊ alia poſſent afferri:ſi ꝗs ỽba Ariſtotelis

4 hoc loco diligēti diſcuſſiōe ꝑpenderet. ¶ Ad hęc ſi ex īdiuiduis:atq̧ īꝑtibus magnitudo ꝯſtaret:neceſſarium eēt motus eos ꝗ ſuꝑ magnitudinē agerenṫ:ex imꝑtibꝰ quoq̧ motibꝰ eſſe coalitos. Nā (vt priorbꝰ libris oſten dimus) motꝰ magnitudinis comes aſſeclaq̧ eſt. Et quē admodū ſi eſt ꝯtinua magnitudo:motus quoq̧ ꝯtinuꝰ efficiṫ:ita ſi ex diſcretis ⁊ īꝑtibus illa cōponiṫ:motus quoq̧ ex diſcretis ⁊ imꝑtibꝰ videbiṫ eſſe cōpoſitꝰ. Sz

5 vt ſequelę huiꝰ neceſſitas latius pateat:ſubyciaṫ magni tudo aliq̄:quę ſit ex tribꝰ indiuiduis conflata:qbꝰ aſcri pta ſint.a.b.c. Res ſuꝑ eam magnitudinē mota eſto.g.

6 Quę moueaṫ motu cuiꝰ notę ſint.d.e.f. Conſtabit igiṫ motus ille ex tribꝰ indiuiduis motibꝰ:q2 ſinguli quiq̧ tres motus eo modo īdiuidui habebanṫ:quo tres ma gnitudinis ꝑtes in qbus gerenṫ. Nam ſi motū ꝗ ſuꝑ.a. ꝑtem magnitudinis exerceṫ:ꝯtenderis eſſe diuiſilē:cō tinuo ⁊ ipm.a.cogeris fateri diuiſile:q2 diuiſioni motꝰ ſemꝑ diuiſio ſpatij rńdet ⁊ ſiľ habeṫ. Quare ⁊ dimidiū motus ſuper dimidiū.a.obibitur. At nos ſumpſimus.a.quod indiuiduū atq̧ imꝑtens eſſet.

7 Demonſtratū eſt ſi magnitudo indiuiduis ꝯſta ret:ipm quoq̧ motū ex indiuiduis ⁊ īꝑti bus motibus ꝯſtitui. Nūc hoc q̄ ſit īpoſ ſibile oſtendemꝰ. Perſpicuū eſt moueri nō poſſe rem:niſi pręſto ſit:ꝑſenſq̧ motus. Itē eo mō rez moueri quo motus adeſt. Si itaq̧ motus ſuꝑ.a.magni tudinē indiuiduā indiuiduus ⁊ iſectilis fuerit:erit ⁊ ſuꝑ a.ipm moueri vt ita loquar iſectile. Hoc aūt īpoſſe eſt: nō eſt igiṫ motus vllus iſectilis. Quęres cur id ꝓ īpoſſi bili habeaṫ:q2 hercules neceſſe eſt rē q̄ aliquando quo piā moueṫ:nō ſimul ⁊ moueri:⁊ motā eſſe eo quo mo uebaṫ:id eſt ꝓficiſci Thebas:⁊ iam ꝓfectū eſſe. Neq̧ ſi mul in forū deſcēdere:⁊ iam deſcendiſſe:ſed prius ꝓfi ciſceris Thebas q̄ ſis ꝓfectus:⁊ in forū deſcendiṫ anteq̄ deſcenſum ſit. Proinde quo pacto effeceris:vt res agita bilis ſuꝑ.a.magnitudinē ꝑſente motu.d.qui ſit iſectilis moueaṫ:cū ſit īpoſſe:vt in magnitudine īꝑti res eā mo ueatur q̄ ſit mota:ante ꝓficiſcaṫ q̄ ſit profecta. Aliog̃n diuiduus fieret motus:q̄ ſubiectus eēt īdiuiduus. Quo dāmodo aūt huic qꝺ dico moueri appoſitū erit qeſcere: q̄ nullus motus pōt oſtēdi fuiſſe:neq̧ in eo vn̄ mouit res:neq̧ aūt in eo quo ꝑmota iam eſt. Nā ſiue in hoc:ſi ue in illo qeſcat iaz nō moueṫ. In itermedijs ergo mo uebiṫ. Erunt igiṫ:tum magnitudo:tū motus diuidua. Q̄obrē ex duobꝰ alterū da:aut eaq̄ erāt iſectilia ſecari: ⁊ diuidi vlteriꝰ poſſe:aut ſi id fieri poſſe negas:ꝯſtitue nobis ridiculū ſaltē illud:eū ꝗ ꝓcedit in forū iter ꝓce dendū illico ꝓceſſiſſe:⁊ eum ꝗ in Pyręū viā capeſcit in

8 ter ꝓficiſcendū:in Pyręum illico deceſſiſſe. ¶ Neq̧ h loco ſapientiſſimū.ſ. Epicurū depudet ꝯire ſalebrā ſale bra:⁊ grauiorē plagā recipere vt leuiorē repellat:⁊ qui dem qꝺ minus ſit:diuinante quodāmodo pręſagiēteq̧ Ariſtotele futurū aliq̄ hoiem:qui ad eum modū īpeti turus ꝯtrauiturusq̧ eſſet q̄obrē vt calumniā illam de cogitatiōe legentis excluderet:ſubiunxit quę hic ſequū tur:qbus ỽbis nihil eſſe pōt expreſſius. At ille alter fa cie ꝑfricta vaget atq̧ oblogtuṫ ruſtice:vt res (īgt) mo bilis ſuꝑ vniuerſam magnitudinē.a.b.c.moueaṫ in nul lo tñ ſigno moueṫ pūctorū imꝑtiū:ex qbꝰ illa magnitu do componiṫ:ſed in ſingulis iaz eſt ꝑmota. Ne tu vſq̧ eo allucinator Epicure ⁊ ſupinus fuiſti:vt laqueos iſtin ſos nō ꝓuideris quos ihęrere te atq̧ incurrere oporte bat.ſi ita ſentires: Primū illud qs vno te excepto cōni ueat:motū eū ꝗ ſuꝑ magnitudinē illā ex indiuiduis tri bus.a.b.c.cōpoſitā exerceret:nō ex tribꝰ motibꝰ ꝯſtitu rū:ſz ex tribꝰ terminis motus:⁊ qꝺ cū venia dixerim ex tribꝰ motū mutatūq̧ eē: Totꝰ.n.motus.d.e.f. Partes d.⁊.e.⁊.f.nō poterūt cēſeri motus quū dicas nō moueri rē penes eas ꝑtes:ſz iā eſſe ꝑmotā. ¶ Age ⁊ illō ꝗ effu gias:rē eſſe motā verū futurū:quā tñ nūq̄ fuerit verum moueri:⁊ cucurriſſe aliqd:qꝺ nūq̄ fuerit verū currere ⁊ ambulauiſſe aliquē quē nūq̄ fuerit verū ambulaṙ. Et poſtremo vera eē ꝑterita:quorū nūq̄ ſuperiore tpe vera

9 fuerit īſtātia. ¶ Iā ſi qcq̄d moueri nāľr ꝑōt:quoties nō īpediṫ:aut moueṫ:aut qeſcit. Nimirū res q̄ moueri ſuꝑ a.nō ꝯceditur:neceē eſt vt in.a.qeſcere ꝯcedat. Siľr in.b.⁊ ſiľr.in.c.ita fit vt res:q̄ i ſingulis ꝑtibꝰ ꝓideq̧ in vniuer ſa magnitudie dī qeſcere:defendaṫ nihilominꝰ vniuer ſam illā vtriq̧ ꝑegiſſe. Preterea aut i q̄libet illiꝰ magni tudinis ꝑte motus hēbiṫ:aut in nulla. Si in q̄libet q̄ūa res in motu poſita nō mouebiṫ: Si in nulla: Sz quies in q̄libet:qūo meberis ne ſit motus ex quiete cōpoſitꝰ.

10 Deinde ſi magnitudo ex īꝑtibꝰ ꝯſtet tpˢ q̧z ex iſectilibꝰ īꝑtibuſq̧ ꝯſtabit. Siq̄s.n.īꝑti ſubiecta magnitudie tpˢ dicat impˢ eē ſz ſectile:ſtati magnitu dinē īꝑtē ex ꝑtibꝰ ꝯſtare fateri ꝯpellitur. Cōfeſſū ē qcq̄d eſt vniformiter ⁊ ęq̄biľr velox mino ri tpe minꝰ itineris ſpatijq̧ ꝯficere. Si igiṫ tpˢ illud ſit diuiſile:in q̄ ſuꝑ magnitudinē īdiuiſilē res moueṫ:palā ē in ꝑte tpis ꝑtē magnitudinis aliq̄ iri ꝑcurſaz. Neceē ē itaq̧:vt is ꝗ magnitudinē ex īꝑtibꝰ cōpoſitā putat:tpˢ q̧z ex īꝑtibꝰ ꝯpoſitū eē ꝯcedat. Hic ỽo ꝗ tpˢ īpˢ atq̧ ī diuiduū arbitrabanṫ ꝯtigit:velociorē ⁊ tardiorē motū adimere. Res mehercle in oculis oium poſitas:⁊ q̄ pe nes cūctos certam fidē:⁊ ꝑmiſcuam notitiā poſſident. Quis.n.nō viderit aſellū ire ſegnius equo:⁊ velocem ve locius corbita: Et hercules ſi de plebe vulgaris aliquē interrogeris:cur bigę plauſtro ociores dicanṫ: Reſpōde bit opinor:⁊ q̄dē nihil ab Epicuro de placitis ꝯſultiſq̧ ſapiētię mutuatus:q2 hora vna bigę ſtadia triginta per currūt. Plauſtꝝ tribꝰ aut q̄tuor horis idē ſpatiū ꝯficit. Quanto.n.tpe equi triginta ſtadia peragunt:boues ęgre

ſeptẽ ꝯſiciũt. Quięniam iſt hęc ſapiẽtia eſt ſcire: qđ velo-
cius ſit breuiori tꝑe magnitudinẽ ęqualẽ ꝑcurrere: qđ
ꝟo ſit tardius ęquali tꝑe breuiorẽ. Ego ⁊ Atrienſes mei
idẽ iter eandẽ viã ingreſſi ipſe publico curru: illi onera-
rio carpẽto nõ ęquali tꝑe in patriam ex vrbe Nicęa ꝑue-
nimus: ego dieb⁹ noctibuſqꝫ duab⁹/famulitium q̃tuor.
Hęc vſqꝫ adeo viſitata exploratacꝫ oib⁹ tollũt hĩ ꝗ tꝑs
11 eſſe ſine ꝑtib⁹ arbitrant̃. ¶ Sꝫ quęſo adhibe aĩam. Si
tꝑs vllũ impꝯ ⁊ breuiſſimũ haberet̃: q̃ro moueri ꝗcꝗ̃
in eo poſſet: an nõ poſſet: Si nõ poſſe dixeris: neqꝫ i eo
ſane toto poterit: qđ ex illis ꝑtibus ꝯſtaret̃. Nã q̃uo
in toto eo moueri res poterit quę in nulla toti⁹ ꝑte mo-
ueri põt: Si poſſe riſeris: neceſſariũ ẽ fatearis ſpatio
idiuiſibili: tũ qđ velocius: tũ qđ tardius ſit poſſe moueri.
Neqꝫ in vna re q̃ modo tardius: mõ velocius mouet̃ i-
telligo: ſed in diuerſis. Et vt noſtra parumꝑ diluget̃ ⁊
ludat oratio. Ponam⁹ in cęlo moueri teſtudinẽ: ſeu ma-
lis aĩal aliud teſtudini de ꝓximo tardiũca ſi tꝑe impti
⁊ minimo moueat̃: ꝑfecto ſpatiũ aliqđ ſumptitabit. At
hoc tã modicũ tã breuiculũ ſpatiũ celerrimus ipſe ſol:
ille inq̃ alato inuectus curru tꝑe impti ꝯficiet ne an bre-
uiore q̃ ſit impꝰ: ſi impti efficies ſolẽ teſtudini ęque ꝑ-
gnẽ ⁊ tardũ. Sũt.n.ea ęq̃ tarda ⁊ ęque velocia: q̃ ęq̃li
tꝑe ęqualẽ ſpatiũ ⁊ magnitudinẽ ꝑagũt. Si breuiore q̃
ſit impꝰ vtiqꝫ illud tꝑs qđ breuiſſimũ ſpatiũ ẽ nõ erat
12 breuiſſimuꝫ. ¶ Ac ꝯ illos qdẽ quę dicta ſunt hactenus
ſufficere poterãt: ſed q̃ ocium eſt: ne ſit nobis fraudi in
eo verſar paulo diuti⁹. Aliogn ꝯſequemur hac modula
vt id exploratiꝰ atqꝫ aptius diluceat: neqꝫ tꝑs: neqꝫ ma-
gnitudinẽ commiſtiõe indiuiduoꝝ atqꝫ impꝛtiuꝫ cõponi.
Quum ĝ neceſſe ſit equũ breuiore tꝑe q̃ ſcorpionẽ tan-
tũdeꝫ ſpatiũ tranſabire: deſignet̃ id qđ velocius eſt lr̃a.
a. ⁊ ei qđ eſt tardius aſcripta ſit lr̃a.b. ꝑagat.b. rectam li-
neam quę ſit.c.d. tꝑe qđ ſit.e.f. palam eſt ipm.a. qđ ſta-
tuitur velocius breuiori tꝑe q̃ ſit.e.f. tꝑs: eandẽ magni-
tudinem eſſe decurſuꝝ. Sit hoc tꝑs breuius: vbi gr̃a.e.
g. Si igit̃.a. vniuerſam lineam tꝑe.e.g. ꝑegit ipſuꝫ.b. qđ
eſt tardius ęquali tꝑe maiorẽ lineam ꝯfecerit. Sit aũt
minor hęc linea.c.b. Quũ itaqꝫ.b. qđ eſt tardius.e.g. tꝑe
c.b. magnitudinẽ ꝑficit: ꝑfecto.a. qđ eſt velocius eãdẽ.
c.b. magnitudinẽ breuiori tꝑe ſceſſerit. Atqꝫ ita.e.g. tꝑs
13 diducendũ iteꝝ diuidendũqꝫ erit. Sit illud.e.l. Ergo ſi
a. lineã.c.b. tꝑe.e.l. tranſit: neceſſe eſt vt.b. qꝛ tardius eſt
ęquali tꝑe illam nõdum tranſierit: ſed minorẽ. Sit ea
14 ſi lubet.c. ¶ His exemplis datur itelligi eam eẽ diffe-
rentiã iter velocius ⁊ tardius mobile: ꝙ alteꝝ.i. veloci-
us ſecat tꝑs: alteꝝ idẽ tardi⁹ magnitudinẽ diuidit: qꝛ
id qđ velocius eſt tñdeꝫ ſpatij breuiori tꝑe ꝑficit: e cõ-
trario qđ eſt tardius ęq̃li tꝑe min⁹ ſpatij ꝯficit. Porro
quam ea acceptio poſſit eſſe ꝑpetua. Semꝑ.n. veloci⁹
⁊ tardius ꝑit itelligi: ſemꝑ quoqꝫ ⁊ tꝑs diuidere ⁊ cum
15 tꝑe magnitudinem poſſumus. Comitant̃.n. ſemel illa: ⁊
quaſi obuerſe rĩdent: diuiſio magnitudinis ⁊ diuiſio tẽ-
poris. Nam ſi diuiduum tꝑs eſt: diuiduus quoqꝫ magni-
tudo habet̃. Et quot modis diuiduum tempus vĩtorũ-
16 dem ⁊ magnitudo conſpicit̃. Atqꝫ hoc maxīe patere ſo-
let in his: quę ęquali velocitate mouẽt̃. Semper.n. ſex-
q̃ui temporis ſexq̃ui magnitudinis obit: ⁊ ſexquitertiõ
illius ſexq̃ui tertiam modi reſpondet: demũ q̃tũ cũqꝫ
libuerit temporis ꝓcedere: tantũdem ęquabiliter conce-
17 det ⁊ ſpatij. Quot ſi tempus in iſinitum attenderis: ma-
18 gnitudo quoqꝫ ꝓcedet conereſcetqꝫ in infinitum. E di-
uerſo: ſi magnitudinẽ ſupra q̃ res cõtinue mouet̃: q̃la-
bet auxeris: tꝑs quoqꝫ tantũdẽ adauxeris: ita ſit vt eo
plane mõ quo iſinitas cõpetit tꝑi: & magnitudini cõpe-
tat. Quare ſi ꝑcurſile ⁊ ſine fine fuerit tꝑs: ꝑcurſi-
bilis erit ⁊ iſinſibil̃ magnitudo. Et ſi tꝑs iſinitã diſſectio-
nẽ capit: iſinitã capiet ⁊ magnitudo. Cu ſi ad tꝑs vtraqꝫ
iſinitas ꝑtinet: vtraqꝫ ꝑiter ad magnitudinẽ ꝑtinebit.
19 At qꝫ hoc Zeno aut ignorat: aut certe diſſimulat: q̃ ſuſtuliſſe de me-
dio motũ credit ea rõne: ꝙ ſi is ꝯcedat̃:
fatuꝝ putat: vt finito tꝑe iſinita ꝑagi trã-
ſiriqꝫ videant̃. Jd.n. qđ moueret̃ tãgere
iſinita: eaqꝫ ſeorſuꝫ ẽt ſingula oporteret: cũ magnitudo
ois in iſinitũ infinitics ſectilis ſit: tꝑs ꝟo ei⁹ motus q ſu-
per magnitudinẽ gereret̃: finitũ eſſe ab oib⁹ ſit ꝯceſſuꝫ.
Nã ſi rotę ingt curruuꝫ: q̃ cõuoluant̃ in ſtadio: nihil re-
linquunt ſtadij: qđ nõ dimetiant̃ ⁊ diuidãt: quũ diuiſio
illa ſit iſinita: ⁊ ꝑtes diuiſę ſint ẽt iſinitę: q fieri põt: vt
finito tꝑe ꝑcurrant̃: Unum hoc ille ipoſe indicabat: ꝓ-
pterea quot aut ꝯtinebat: aut certe nõ poterat aſſequi.
Duplr̃ itelligi ſolere: cũ magnitudinẽ iſinitã cũ tꝑe: cuꝫ
oẽ ꝯtinuum diceremus: aut qꝛ in iſinitũ ꝯciderent̃: aut
qꝛ nullũ finẽ ⁊ extremũ agnoſceret. Eam magnitudinẽ
q̃ q̃titatis ſuę nullũ finẽ haberet: ẽt nos accedim⁹ finito
tꝑe vniuerſam tangi ⁊ ꝑcurri nõ poſſe. Aſt eam q̃ q̃cq̃
diuiſionẽ iſinitã acciperet: finẽ tñ aliquẽ modi ſui ⁊ q̃ti-
tatis nanciſceret̃: qꝛ ꝑtãte nõ actu infinita eſſet affirma-
re: atqꝫ adeo ꝓdicare licet ⁊ tãgi vniuerſam poſſe ⁊ tꝑe
finito ꝑcurri. Nam ⁊ tꝑs quoqꝫ ipſum penes q̃titatem
finitũ habet̃: penes diuiſionẽ ſectionẽqꝫ iſinitũ: deniqꝫ
oibus modis ac generib⁹ iſinitũ qb⁹ ⁊ magnitudo cenſe-
tur. Utrũqꝫ.n. infinitũ ꝑtãte eſt: eo ſit tum vt tꝑe: qđ ſit
po⁹ iſinitũ: iſinita quoqꝫ magnitudo non ſimplr̃: ſed cũ
eadem adiunctiõe potentię decurratur: tum vt ꝑtes itẽ
magnitudinis: quę ſola rõne cogitationeqꝫ iſinitę ſunt:
tangant̃ cõficianturqꝫ ꝑtibus tꝑis ſola rõne cogitatio-
neqꝫ iſinitisqꝫ ꝑfertim ⁊ nos quoqꝫ ꝯcedim⁹: imo etiã
certe id demonſtratione concluſioneqꝫ comprobamus
vtrolibet ſignificatu: neqꝫ magnitudinẽ tempore iſini-
to finitam: neqꝫ finito infinitam poſſe tranſiri. Sed ſi
tempus infinitũ fuerit: magnitudinem quoqꝫ infinitaꝫ
fore. Contra ſi magnitudo fuerit infinita: tꝑs quoqꝫ fu-
20 turum eſſe infinitũ. ¶ Eſto itaqꝫ magnitudo finita cui
aſcriptũ ſit.a.b. tempus infinitũ cui.c. Secet̃ a tempo-
re pars finita.c.d. in quo magnitudo.b.e. ꝑficiat̃: hęc
pars.i. magnitudo.b.e. replicata aut vniuerſam.a.b. ma-
gnitudinẽ pariliter ſolidabit cõmenſurabitqꝫ: aut cer-
te vltimo inductu ꝑtem poſtremam excedit: nihil enim
itereſt vtrũ quadret an ſuperet: dũmodo tanta quanta
21 eſt.b.e. pars: ea ꝯo ⁊ ęquali tꝑe ꝑcurrat̃: hęc ergo.b.e. ꝑs
vniuerſam.a.b. magnitudinẽ menſurabit: ⁊ partem ex-
tremam excedet. Erat igit̃ finitũ tꝑs omne in quo vni-
uerſa ꝯficimꝰ. Jn tot.n. partes conſectuꝫ tꝑs eſt: in quot
ipſa magnitudo. Cu ſi quempiã obturbat id qđ.b.e. ma-
gnitudo non ſumptitat nec menſurat adęquate magni-
tudinẽ vniuerſaꝫ: ſed excedit: põt ſibi defingere magni-
tudinẽ alterã: quę totam expugnat adęquateqꝫ cõmen-
ſuret. Etſi eni vniuerſam tꝑe iſinito ꝑcurrit: ipſam tñ.b.
e. finito conficiet. Quare ſi.b.e. magnitudo magnitudi-
nẽ.a.b. adęquate menſurat: ⁊ tꝑs quoqꝫ in quo.b.e. ma-
gnitudo ꝑcurrit̃ adęquate mẽſurabit tꝑs in quo magni-
tudo.a.b. vniuerſa abſoluit̃. Alioquin diceret quiſquaꝫ
etiã.b.e. ꝑtem magnitudinis vniuerſę tꝑe iſinito oporte-
re tranſiri. Quod eſt iꝑoſſibile. Nã ſi alteꝝ extremum
ipſo.i. punctum: vnde res auſpicata motũ eſt: puta ipm
b. ꝓfinitum determinatumqꝫ eſt: totã quoqꝫ.b.e. deter-
minato ⁊ finito tꝑe eſſe decurſam opꝫ. Quum eni bre-
uiori tẽpore pars q̃ totum ꝑagat̃: neceſſariũ eſt breui⁹

a Sim. dubi-
tat/q̃nã pacto
ſi vez ſit. tꝑs
n. in ꝑcurſile
eſt/cũ ſine ca-
reat atqꝫ ꝑn⁹
ſicuti l.8. ha-
tuo mõſtrabit
⁊ cũ ſit ẽt cõtĩ
nuũ ad ipſuꝫ
vtraqꝫ iſinitas
ꝑtinet: ad ma-
gnitudinẽ ꝟo
vtraqꝫ infini-
tas ꝑtinere ꝗ
ꝑt: cuꝫ in.3°
hui⁹ ſit mon-
ſtratũ: nullaꝫ
magnitudinẽ
eẽ iꝑcurſilẽ ⁊
infinitã. Rñ.
ipſe ꝙ ſicuti
tꝑs duplex ẽ:
ſ. qdẽ iſinitũ
q̃tũ ad extre-
ma attinet vt
pote qđ ⁊ ꝑn-
cipio careat ⁊
fine circularẽ
ſ. motũ metie-
ns. aliud ꝟo
vtrinqꝫ finitũ
rõne extremo-
rũ: ad quẽ ea
ꝑtinent ꝑtinet
infinitas q̃ ex
diuiſione eua-
ſcit: qđ moc⁹
reru ẽ menſu-
ra. pari ẽt paſ
ſu duplex eſt
magnitudo.
altera q̃ extre-
mis vtrĩqꝫ ca-
reat: nõ ea q̃-
dẽ rõe qꝛ iter-
minata ſit: nã
in.3° hoc eſt
reprobatũ. ſꝫ
qꝛ veluti i cir-
culo videm⁹.
ꝑn⁹ nõ hꝫ ne
qꝫ terminũ. al-
tera ꝟo quę
vtrĩqꝫ extre-
mũ hẽat ꝑn-
cipiũ. vꝫ. ⁊ fi-
nẽ vt ea ſũt q̃
gnõni ⁊ cor-
ruptioni ſunt
obnoxia.

illud tp̄s eſſe ambifariã finitũ id eſt exordiũ ⁊ finẽ habere. Exordiũ ppterea: qꝛ idẽ ſit principiũ magnitudinis totius ⁊ partis. Finem ideo: quia breuitas ſit.

22 FAndem demonſtrationẽ ꝯ eos ad iungere poſſumus: ꝗ iuerſa vice magnitudinẽ īfinitã ⁊ tp̄s finitum putãt: adeo quã illi īfinitã pdicant: finitã eſſe rõ eadẽ pnus extorquebit. Idẽ poteſt oñdi ẽt ſi ſit difformis ⁊ ĩęquabilis motus. i. inęq̃bili excitus velocitateq; actus. Quãq̃ n. poſita ꝯſtitutaq; inęq̃litate motus ęq̃li tpe: ęq̃lis magnitudo nõ pſoluit̃ ſed aut longiore ęq̃li: aut breuiore: ſi tñ finitã magnitudinẽ ſecueris in ptes ęq̃les: in totidẽ quoq; non tñ ęq̃les tp̄s ipſuz cedi ſecariq; poterit. Quãuiſq; vt dixi hę tp̄is ptes inęq̃les ſint: tñ ad demonſtrandã finitudinez tp̄is ſatis hẽtur: ſi ptes illas nũero finitas eſſe vincam᷒. E diuerſo quoq; ſi tp̄s finitũ fuerit: magnitudo aũt exiſtimet̃ īfinita: ad functionẽ pbationis ſufficit: ſi magnitudinis illi᷒ īfinitę finitas nũero ptes eẽ teneam᷒. Un᷒ igr̃ modus habet̃ dũtaxat quo tpe īfinito finita magnitudo põt ipelli: ſi. vz. eadẽ moles repetitis iteratiſq; motibus recurrat̃: quẽadmodũ cęleſtia corpa: qd ſi finituz corp᷒ tpe finito īfinitã magnitudinẽ nõ pcurrit: manifeſtũ ẽ ſi corp᷒ īfinitũ moueri potuerit: tpe finito magnitudinẽ finitã non poſſe pcurrere. Quum. n. corpus īfinitum finitã lineã pcurrit: tũc ⁊ ipſa quoq; linea corp᷒ illud īfinitũ remetit̃ atq; ptranſit. At hoc eſſe ipoſſibile idicatũ eſtſaz quã paulo ante pbarem᷒: finito tpe īfinitam magnitudinẽ nõ poſſe pſolui: qñ pſertim ẽt ſi īfinita ſit magnitudo: ⁊ corp᷒ indẽ qd mouet̃ infinitũ ſimulatq; tp̄s finitũ ꝯſtituit̃: reliqua ẽt finita conſtituant̃.

23 HActenus Zenonis cauillus fecit vt in hęc pter rẽ fortaſſe longiuſcula orõne diuerterim. Nũc regrediendũ ẽ vñ d. ſceſſimus. Neq; igr̃ lineã neq; ſupficies: neq; vllũ oino ꝯtinuũ põt īdiuiduũ ſtatuẽ: aut ex īdiuiduis: atq; ipartibus coaliũ videri. Neq; ſolũ priores rõnes h̄ cogũt: ſz ⁊ illa ꝙ aliquã ſecari poſſz īſectile. Quũ. n. quolibz tpe ⁊ velocius ⁊ tardius moueri res poſſit: ⁊ quũ id qd veloci᷒ mouet̃: ęq̃li tpe plus ꝯficiat ſpatij: q̃ro: hoc pluſ erit ne dupliũ triplũ dimidio: triũ: aut q̃uis alia pportiõe ſignatũ. Sz pferat̃ exẽpli grã: dimidio triũ: id aũt eſt ſexquialterũ ſpatiuz qd res velocior decurrit ęq̃li tpe: ad id qd res tardior ꝯficit: ꝯcidat̃ hęc magnitudo in tres ptes: igitur pnici᷒ mobile vniuerſa pfungit̃: tardius nõ vniuerſam: ſz duas tñ ptes abſoluit. Ita. n. ſexquialtera ratione magnitudo magnitudini rñdebit. Si igr̃ ex trib᷒ ipartibus īdiuiſibiliſq; magnitudo ea cõponit̃: ſupra quã veloci᷒ mobile agitat̃: tp̄s quoq; in quo agitat̃: ex trib᷒ impartib᷒ cõpoſitũ cõſtitutũq; erit: qꝛ vt demõſtratũ ẽ tp̄s magnitudinẽ pone ſequit̃. Sz qm̄ tardius mobile duo ipartia ꝯficit: eo tpe: quo veloci᷒ mobile tria: ꝯñs eſt: vt quũ 2ᵐ ipers obibat: dimidiũ tp̄is ſũptũ eẽ dicatur. Tempus ꝟo cõpoſitũ erat ex trib᷒ impartibus: igr̃ vnũ īſectile temporis dimidiari ſecariq; oportebit.

24 QUãquã ãt ſatis eſt libris ſupiorib᷒
25 cõprobatũ: id qd vere ⁊ pprie nũc momẽtumq; appellat̃: oportere īdiuiduuz atq; impers eẽ: ⁊ in quouis tpe vnũ: atq; idẽ haberi: qd ſit pterito extimus ⁊ ꝯſequenti pn᷑: tñ hoc quoq; loco cõmodiſſimũ arbitror ęſtimare denuo īdatq; pſpicere: vtꝝ eiuſmodi eẽt: quale nũc oñdimus videat̃. Nemo hercules (vt ego quidem ſentio) fuerit ꝗ negare audeat pteriti tp̄is finẽ eſſe id: ante qd nihil futuri habet̃. Nã quo haberi futuꝝ aliquod põt: anteq̃ pteritũ ſit finitũ. Si. n. tum eẽt futuꝝ: nõ poſſet vtiq; ampli᷒ futuꝝ dici: ſz plane pteritũ: vtpote qd īra fines pteriti ꝯtentũ eẽ ⁊ coercitũ videret̃. Eſt ⁊ illud (vt arbitror) ꝯfeſſum ꝯceſſumq; oib᷒: momẽtuz eſſe futuri exordiũ tp̄is. Porro exordiũ eſſe nõ põt: niſi tale ſit: quo nihil pteriti relinquat̃. Nam ꝗ poſt initiuz
26 futuri pteritum ampli᷒ maneat. ¶ Proinde quęrit̃ ſinis pteriti tp̄is ⁊ initiũ futuri: vtꝝ duo ſint momẽta ſeorſum abiũcta: an vnũ idẽq; habeat̃: qd vt pteritũ definit: ita futuro pbeat auſpiciũ. Sed putandũ eſt vnũ ⁊ idẽ haberi. Nã ſi abiũcta ⁊ diuerſa dicant̃: p᷑ ſe nõ pñt attingere: qꝛ īſectilia ſũt: ⁊ nulla pars eoꝝ vltia eſt: ſz ipſamet ſibi vltia extremaq; ſũt. Atq; hoc abunde ſupi᷒ eſt nobis pbatũ: quũ doceremus nõ poſſe tp̄s ex conſequentib᷒: aut ꝯtiguis momẽtis ꝯſtare. Nullũ. n. ꝯtinuũ ꝯſtituere aut attollere pñt impartia. Si ꝗ ſe nõ pñt attingere: neceſſe eſt aliqd itercedat. Id nõ põt aliud eſſe q̃ tp̄s. Nam quũ ẽ pn᷑ futuri ⁊ finis pteriti extrema ſint tp̄is: quemadmodũ iter lineę extrema nihil aliud q̃ linea itercipit̃: quemadmodũ iter vltia corpis nihil niſi corp᷒ interiacet. Nam vacuũ ſupra in exiliuz nõe mundiq; egimus: ita iter extrema tp̄is nihil niſi tp̄s intercidit. Si ꝗ iter pteriti tp̄is finẽ ⁊ pn᷑ ꝯñtis interſtituz tp̄s eſſet: pz illud neq; rõnem futuri neq; pteriti habiturũ. Quobrẽ: qꝛ puncto ⁊ momẽto ꝯtineret̃. Poſt ſanctum aũt ⁊ pſens momentũ nihil pteriti viſit̃: ante ꝟo nihil futuri cõparet. Sed ſi neq; pręteritũz eſt: neq; futuꝝ: nihil aliud eſſe totũ põt: q̃ momentũ meꝝ ac ſimplex: ⁊ quũ omne tp̄s ſit ſectile: poterit tp̄s illũ qd eſt: momẽtũ ſecari. Ois porro temporis ſectio ptem pteritã mon
27 ſtrat: partẽ futurã oñdit. ¶ Quobrẽ collige quot incõmoda ꝯſequant̃. Nam tp̄s: hoc itermediũ / hoc inquam tam pliꝫum ⁊ lentũ momẽtũ: qd in futuꝝ pteritũq; diuidit̃: in eo quod poſt finẽ pteriti remanet: vniuerſaz eẽ futuꝝ opz quo eueniet vt pars futuri ſit pterita. In eo qd pn᷑ futuri pueniet: vniuerſaz vĩ eſſe pteritũ: erit itaq; pteriti ps futura. Omitto ꝙ illius momẽti ps vĩ pterita: ps futura cognoſcit̃: quaq; ſi ſectuz ꝯciſumq; multoties fuerit: in vno momẽto plurima ſpectabunt̃: eaq; nõ ſit.
28 ¶ Quare ſi hęc eſſe nõ pñt pculdubio affirmãdũ eſt vnũ ⁊ idem momentuz haberi: qd ſit pro clauſula ⁊ calce pręterito: pro initio ⁊ miſſu futuro.

29 AT nõne ſeqt̃ ex his quę dicta modo ſunt: res mehercule ⁊ tameſi veriſſima: pręter tamen fortaſſe opinionem multoꝝ: nihil videlz momento poſſe moueri. Si enim poſſet res momento moueri: poſſit etiaz tardius ⁊ velocius moueri. Conſtituamus igr̃ tardius mobile pedalẽ lineã exegiſſe momẽto: ex hiſq̃ ſupius dmonſtrata ſunt: oportebit veloci᷒ mobile nõ momẽto vt tardius ſed breuiore ſpatio q̃ ſit momentũ eandẽ magnitudinẽ trãſmiſiſſe. Se
30 cabit̃ itaq; qd nos eſſe īſectile oſtẽdimus. Quare nihil moueri poterit in momento: ſed neq; quieſcere. Nam illud queſcere arbitramur: qd tunc quũ queſcit: moueri nihilominus poteſt: idoneo ad id atq; habili natura eius ingenio: ſi ergo nihil poteſt momẽto nãliter moueri: pfecto neq; queſcere. Quũ itaq; vtriq; tempori: vt docuimus idem momentũ pſtruat: huic vt depoſitio ⁊ abſolutio: illi vt pmptio ⁊ inchoatio: ſiqd pterito tpe moueri intelligeret̃: ꝯſequẽti queſceret: manifeſtiſſime illud eo
31 dem momento moueret̃ atq; queſceret. Nam pte q̃ pteriti finis caluſq; eẽt neceſſario moueret̃. Qua ꝟo principiũ ⁊ ortus futuri: queſcet̃ vtiq; oporteret. Atq; hęc diſ

a Diceret fortaſſe videbitur (ait h̄ Sim.) rõnẽ hanc: q̃ Ariſ. The. q̃ nũc ꝑbaret

nũc eẽ indiuiduũ atq; impers: pter qd in pn᷑ exaꝑbandũ. ob id n. pbere conant̃ nũc idẽ eẽ qd pterito finis ſit futuroq; initiũ: vt ex h̄ ꝯnectit deinde illũ eſſe ẽt indiuiduuz. id ꝟo ea rõne cõprobant: qꝛ ſi diuerſa ſint ſe attigere nõ pñt: cũ ſit oñſuz in ſupiorib᷒ ea q̃ ſint ipartia attingere ſe nõ poſſe cõtinuaq; ꝯficere. videt̃ igr̃ ꝑ cõpertũ accipe nũc momẽtuq; eẽ ipartia atq; īdiuidua. Qui vũ dubitationẽ hãc diluere volẽs aut dici poſſe id qd nũc dicimus ẽ nũqd terminũ ambo vnũ ⁊ idẽ nuõ ſint: ⁊ h̄ ẽ qd nũc appellat̃. ad qd pbãdũ veluti ꝯfeſſum accipit non poſſe duos terminos ſe imediate tangere: ita vt ꝯtinuũ qd ꝯſtituãt: ea de cã qꝛ op᷒ ſit ea q̃ ſe tãgunt ptib᷒ qbuſdã ſe tãgere: termin᷒ ꝟo vnuſquiſq; ꝙ ſe qdẽ ipers ẽ indiuiduuſq;. nã nihil ẽ qd vetet ꝙ inuicẽ ſint ſepati atq; abiuncti: qd tñ ẽ pn᷑ atq; fine mõſtrabit eẽ ipoſſ. vt̃ nõ oñſuz ſupra ẽ nõ poſſe ex ipartib᷒: q̃ ſe tãgãt ꝯtinuũ cõponi: ⁊ ex h̄ deinde mõſtrat̃ nõ eẽ duos terminos q ſe mutuo tangant: ſequẽti deinde rõne / ꝙ ẽt ita duo nõ ſint: vt ſint inuicẽ ſepati ⁊ diſiũcti: ex qb᷒ colligit̃ ꝙ vnũ atq; idez ſint qd ẽt ꝯſequit̃ vt ſit indiuiduum.

ficultatē icidūt hi:q momēto moueri res poſſe deſēderētnos nō icidimusq id nō poſſe ꝯtēdimus. Si qō.n. momēto poſſet moueri:illud tum pterito tpe vniuerſotum in fine pteriti tpis moueret. Eodē mō:qō poſſet in momēto geſcere:ꝛ futuro tpe vniuerſo:ꝛ in pri⁹ atq; exordio futuri geſceret. Ita eueniret:vt i eodē illo momēto:qō vtriuſq; tpis collimitiū ponit̄ i geſcere moueriq; oporteret. Utrūq; igit̄ caueat ſentire phs:q̄q̄ alteruꝫ ipenſius. Uī.n. illud q̄ſi exploratius nō moueri momēto:q̄ nihil momēto geſcere. Ceteꝝ ꝛ hoc quoq; recipiēdū cōprobandūq; eſt. Nā ſi corp⁹ geſcere nūc putam⁹: quū ita ſe nūc hꝫ vt prius:in momēto aūt nihil ſit prius: nimiꝝ res momēto nō geſcet. Neceſſe eſt igit̄ gcquid mouet̄ quieſcitue moueat̄ ꝛ quieſcat in tempore.

32 Nunc ꝛ illud quoq; arbitrandū inueſtigandūq; eſt:vtꝝ qōlibet mobile ſit diuiſibile:an ꝫ idiuiſibile atq; ipertico mō quo apud mathematicos pūctumqui q̄q̄ ſtatuit̄ idiuiduus idimenſuſq;:tn̄ ſuo motu lineā dī parere:que diuidua eſt:ꝛ menſu:attēſioneq; fundit̄. Et hercules diuiſibile eſt. Nam ſi id qō mutat̄ ꝛ vertit̄:neq; in eo eſſe:in qō vertit̄ neceſſe ē. Alioqn nō verteret̄:ſed iā eſſet mutatū atq; verſuꝫ:neq; in eo vn̄ receſſit:q2 nondū in ꝯuerſiōe motuq; eēt. Reliquū eſt: vt ptim in vno:ptim in altero termino hēat̄:quū neq; i vtroq; totū:neq; vtiq; in neutro eſſe poſſit. Quare neceſſariū ē oē qō de loco ad locū mouet̄ eē diuiſibile:atq; hoc vel iductione ꝯſtabit. Quāq̄ in alteratiōe ꝛ auctione illud ēt aliquāto ſit notius. ¶ At in his quoꝝ ſubitaria ꝛ cūctim cōcreta mutatio eſt:quonā pacto fieri pōt: vt pars in diuerticulo ſit:ps in exitu habeat̄:anceps locus. Et g Alexādrū in p̄ eius libro de motu varie anxerit:deīde expoſitorib⁹ quoq; religs iniecerit difficilem ſcrupulū. Nā defendere nullam fieri momētariam cōuerſionē. ſed in his in gbus fieri videat̄:vtꝫ in lactis coagulatu:tū in corpib⁹ vſtulatis ꝛ nigricantib⁹ ſolet:tū in colluſtrationib⁹:q̄ inuectu illatuq; luminis repētine tenebris accidūt:ſemp aliq̄ ptes prius ꝯuerti:q̄ totū. vꝫ. eā que maxie corripi patiq; idonea fuerit:aut que prima reliq̄ iſluit cietq; motū. Hoc tueri ꝛ dicere eſt hois carentis ſenſu. Senſus.n. palā nobis oſ̄dit: nonnulloꝝ corpoꝝ coactas ꝛ adunatas eſſe ꝯuerſiones. Atq; h̄ q̄ꝫ in pte taxationis eius:q̄ nobis ꝫ Meliſſum iſtitut9 ē initio opis ſumpſimus. Sed neq; illi quoq; veri ſūt:q Ariſtotelem putant de eo ſolū mobili locutū:qō in loco verſat̄:cum clara voce teſtet̄:ſe de toto agitabili intelligere atq; ſentire. ¶ Proinde tps eſt:vt ea nos que ad huius loci enodationē ptinent:in mediū afferamus. Interpretamur itaq; Ariſtotelem de cōpoſito pretermiſſe genus illud momētariaꝝ abitionū:vtpote vt gbus ea que ita conuerterent̄ ꝛ ſectilia eſſe ꝛ magnitudine atq; omni menſu diffundi nulla ꝯtrouerſia eſſet:ideoq; nulla rōne ad eam rem aſciſcendam opus eē cognoſceret. Nam ſi ea ſubito ꝛ concretim conuerti exiſtimantur: quoꝝ omnes ſimul partes toto corpore alterari:aut augeri contingit:manifeſtum eſt huiuſmodi perfunctionē non poſſe:niſi in ea re obiri geriq; que conſtet ex partibus. quibus eni nulle ſunt partes:qui poſſunt cunctie: atq; omnibus ptibus affici. Aut ergo ſubitaria mutatio conſtituenda non eſt:que vno impetu omnes partes afficiat:aut ſi id negari nō pōt:ridiculū eſt querere: an diuiſibilia ea ſint: que hoc genere commutant̄. Quapropter merito Ariſtoteles nullam de ea mutatione mentionem habuerit:ſed ad ea tn̄ indaginem ſuam adiunxerit:que motibus alijs agitarent̄.

33 Porro motus bifariā diuidi ſolet:nā tum penes tps:tum penes pticulares motus ſingulaꝝ mobilis ptiū:ſciſſilis ꝛ ſectilis eſſe cognoſcitur. Penes tps īō:q2 longior motus longiore tranſmittit̄ tpe:breuior breuiore pſoluit̄. Penes pticulares ptium motus ea rōne q cū in tota re mobili motus totus miniſtret̄ agaturq;:neceſſe eſt:vt ptes in ptib⁹ geri exerceriq; videant̄. Sꝫ ꝛ illa q̄ꝫ ſectilia ſūt: circa q̄ mot⁹ verſant̄:locus:modus:affectio:nō eadē tn̄ in oib⁹ formula: ſꝫ mod⁹.i. magnitudo:ꝛ q̄titas ſuapte diuidit̄. Affectiones ꝛ q̄litates ex accn̄ti:q2.ſ. accidunt corpi:qō diſtrahi poſſit:ꝛ dirimi:id aūt eſt:qō diuiſiōis capax ſit. Eo ꝯſit vt tam motus:q̄ ea circa q̄ mot⁹ adminiſtrāt̄:diuidua ſint:ppterea q2 diuiduū quoq; p̄m eſt id:qō mouet̄.

40 Quum aūt oē qō ꝯuertit̄ ex aliq̄ pcedat in aliqd:neceſſariū eſt: vt cōuerſa res:ſimulatq; ꝯuerſa eſt:p̄m in eo ſit in qō ꝯuertebat̄. Uerbi cā:vtꝫ g Athenas puenit ſimulatq; puenit applicuitq;: p̄m eē Athenis opꝫ:ꝛ eū g augeſcēdo icreſcēdoq; fact⁹ eſt tricubitus:ſimulatq; ita inoleuit:tum p̄mū eē tricubitum:ꝛ eū g recurat̄:recuratus eſt ſimulatq; recuratus eſt:tum p̄m ſanū atq; valentē eſſe. Dico ſimulatq; curatus eſt p̄m:ꝛ ſimulatq; p̄mū applicuit:q2 poſſet eſſe: vt is g āno ſupiore fuiſſet Athenas pfectus:nō tn̄ eēt nūc Athenis:ſꝫ quū p̄mū applicuit:nūc ne:tio erat Athenis. Patet ꝛ hoc ēt rōne:id.n. qō mutat̄ ab eo recedit: atq; id deſerit vn̄ mutat̄. Neq; aliō ē ab aliquo mutare:q̄

41 illud deſerere vn̄ mutauit. ¶ Quā ꝟo hoc ita ſe hēat plane vt dicim⁹:ꝯſtimem⁹ ꝯuerſionē eam:q̄ diſperatis terminis ꝯtinet̄:ꝛ vt dixi duas ſpēs mittit ortum ꝛ obitum. Quū igit̄ aliqd ſe de nō ente ad ens ꝯuerti ſtatim vī deſeruiſſe:ꝛ reliquiſſe nō ens:ſtatim ġ ſe in ente ꝯſtituit:quum nihil in interlinirio mediū hēat̄:qō neq; ſit neq; nō ſit. Idē videre i religs mutatiōib⁹ licet. Et hercles vbi nā ſit res ea q̄ mutata eſt:niſi in eo in qō mutata eſt:nā id vn̄ abijt diuertitq; exiuiſſe:iam deſeruiſſeq;

42 ꝯſeſſuꝫ eſt. ¶ Sꝫ ambigat aliqs nōne ſi in intermedio interualloue fuerit res ea q̄ mutat̄: in alio eē videbit̄ q̄ quo eſt mutata:q2 non ois mutatio circa diſperata verſat̄:ſed aliq̄ eſt:q̄ circa ꝫria: ꝑindeq; latinſculos ſinus hēat mediulliumq; ꝛ interſticium capiat. Uerū h̄ nihil officit:ad ea q̄ diximus. Nam ſi in intermedijs illa res fuerit:vtiq; nōdum ſit pfecte ꝯuerſa:ſed adhuc mutat̄ atq; ꝯuertit̄. Noſtra aūt rō ſumebat rē:que eēt tota cōuerſiōe pfecte ꝛ abſolute pfuncta. Qualis in intermedijs

43 reſidere nō pōt. ¶ Alioqn videbit̄:id qō eſt mutatū: quuꝫ iā eſt mutatū:adhuc mutari:ad id in qō iā ē mutatū:q̄obrē ꝯſtat:id qō eſt genitū:ſimulatq; genitū ē:tūc p̄m eē cōparereq; oportere. Illud ꝫ: tū p̄m obſoleſcere: atq; nō eē qō ē corruptū:ſimulatq; corruptum eſt.

44 At q̄ꝫ hoc:in quo res p̄mūꝫ dī ꝯuerſa: opꝫ idiuiduū eē:carereq; ptib⁹ idq; vnū tn̄ hēri. Primū.n. id dī:q̄ nihil eſt primo q̄q; id a ſe nō aliunde obtinet. Q̄obrē tametſi recepte ſūt rōnes:ille hō audit:homo guſtat:olfacit: obtuet̄:non tn̄ p̄marie ſunt: nec primū competunt functiones ille homini: ſed ſenſoꝝ:ꝛ itemantq; ſuis:hoc eſt auribus lingue naribus oculis. Dicit̄ ꝛ triangulus equilaterus duos rectos habere:vtiq; non primum:q2 ea affectio primum debet̄ triangulo. Quicquid enim in partibus:aut in genere primum ineſt:non pōt de integritate:aut de ſpecie primū afferri. Ergo ſi quicquā aliquo primū eſſet conuerſum

Simp. h̄ loco ait:nō eſſe vſq; q̄q; tantā planā fidē ſēſus indicio adhibere his in reb⁹:facile .n. ſēſus latet vtiq; poſſent ptes q̄dā remotas ad modum q̄ nō ſit oēs i lacte coagulata ꝯuti. alia igit̄ via conatꝯ ē Alexan. Ariſto. refellere. aitq; vel in his cōuerſiōibus: q̄ momentarie videnṫ: aliq̄ eſt pticula q̄ ptalibꝫ exiſtat q̄ vniuſa ſtati ꝯuerti:qō vī ē affeuerare Alex. vī nulla:ſi aliq̄ hēatur eū ea diuiſibis ſit: ſi ſiq; vniuerſa con

uerti: falſuꝫ erit vtiq; qō Ariſto. affirmat ſ.ſ. qō mutatur pteꝫ hēt in eo eſſe ex q̄ mutatur ptē ꝟo aliā ēē in eo ad qō. At ſi nulla habeat pō q̄ vniuerſa ſit verat ruit quod in libro p⁹ aduerſus Meliſſum adductū ē ab Ariſ.

mutatūq; in tpe:quum oē tps diuiſibile ſit:nō p̄ᵐ in tpe:ſ3
p̄ᵐ in qbus ɔuerſum mutatūq; videreť:q̄re aut pri⁹ p
ɔceſſeris:aut p̄ᵐ eē indiuiſibile:iſectile : impetile dederis.
45 ℂ Quobrē manifeſtū eſt:id qđ p̄ᵐ eſt ortū ⁊ obitū:idi-
uiduo eē ortū ⁊ obitū. Proinde nō deerit nobis rō ad il-
lam argutiolā ridendā:qua ſophiſtę iterrogant:qn non
moriēs moreretur:quū iam in morte eēt:an tum ēt quū i
vita foret:vtr̄ hor̄ dicas:abſurde ridiculoſeq; dixeris:
ſi quū in vita foret:eodē igr̄ tpe ⁊ vixerit ⁊ mortu⁹ fue-
rit:ſi quū iā erat in morte:morieť igr̄ q iam ſit mortu⁹:ſi
neutro tpe nō eſt igr̄ mortu⁹. Cęter̄ ɔplexio nō efficiť:
nā poſtremū hoc qđ ɔcludūt nō ſeqť:idcirco nō eē mor
tuū quēpiā:q2 neutro tpe ſit mortu⁹:vt.n.oſtēſū3 mō:de
monſtratūq; eſt:nō in tempore moriť quicq̄:ſed in ter
mino ⁊ confinio temporis.

46 SEd ſi finis mutatiōis ⁊ extat ⁊ ſenſu
47 pcipiť. Nā motus ois pcumbe
re finiriq; apiſſime cerniť : ⁊ finis hꝰ hi:
vt q2 finis ē:iſectilē ⁊ indiuiſibilē eē neceſſe
ſit. Nōne ⁊ pn̄ᵐ aliqđ:tpis in motu poſſit
afferri:in quo p̄ᵐ moueri ⁊ cōuerti res : ceperit:qđ ē.n.
cui cū extremū aliqđ ſit:nihil ſit pn̄ᵐ:Age ꝫ:ſi pn̄ᵐ vllū
poſſit afferri:vtr̄ tps id:an momētū ⁊ pn̄ᵐ tpis fuerit:
Si tps:quū diuiſibile tps oē ſit : nūq̄ ita diuiſio tpis illa
defecerit:vt ſubiri ad initiū poſſit. Atq; ita nullū penit⁹
p̄ᵐ tenebiť inexhauſta mā:vn̄ futur̄ ſit ſp:qđ deminui
ſecariq; tenuius ⁊ pciſius poſſit:qđq; prius iile videať
fuiſſe q̄ſtulam cūq; ptē attuleris. Si momentū:quū oē
qđ mutari cōuertiq; icipit:ſtatim q̄dātenus mutet:mi-
nir̄ videbiť aliqd poſſe momēto ɔuerti qđ ipoſſe eſt.
ℂ Itē quū de gete gcq̄ pcedit ad motū:manifeſtū eſt
extremū illius getis momēto ɔcludi. Quęro igr̄:vtrum
extremū h:qđ momētū eſt:idē cū pn̄ᵒ mutatiōis ſit:an
diuerſum:ſi diuerſum:duo momēta erūt attigua. Nam
⁊ getis extremitas ⁊ initiū mutatiōis momēta eē ſque
idiuidua videbunť:neq; tps aliqđ dari itermediū pote
rit:vtpote i quo neq; moueret corp⁹:neq; geſceret. Qđ
ſi idē eſſe pn̄ᵐ ⁊ finis dicať:quēadmodū neceſſariū eſt:
euenit getis finē pn̄ᵐ eē mutatiōis:ita rē ⁊ moueri ſil:⁊
nō moueri ɔtinget. Na3 in eo:qđ in fine ſit getis:nōdū
moueť:in eo ꝯo:qđ in pn̄ᵒ mutatiōis ſit:iam mouetur.
48 ℂ Nō ſolū ꝯo p̄ᵐ tpis aſſignari atq; afferri nō pōt:i
quo res moueri cōuertiq; ceperit : ſ3 neq; ipſi⁹ rei quę
moueť ⁊ ɔuertiť:aſſignari p̄ᵒ ps pōt:quę ſit mota p̄mū
atq; ɔuerſa. Pōt.n.ſp corpus oē ad exēplū tpis diuidi.
ℂ Mir̄ hercules mir̄:⁊ pter cōem hoium ſenſu3 (vt
Theophraſtus inqt)quū finis ſit aliqs motus:initium
tn̄ eē nō poſſe. Atq; ita rem aliq̄ eē:quę nō vtrinq;:ſ3
altero tn̄ extremo ſit clauſa:ambulatiōis ⁊ nauigatio-
nis finē extare:non extare pn̄ᵐ:poſſe reddi qn̄ deſierit
equus currere:qn̄ calcē attigerit:non poſſe:qn̄ ceperit:
qn̄ ſit miſſus. ℂ An forte nō id vult Ariſtoteles:pn̄ᵐ oī-
no nō eē motus:ſ3 pn̄ᵐ afferri ⁊ deſignari nō poſſe. Sz
q̄obrē:q2 quū finē motus idiuiſibilē eſſe mōſtrauerit:eo
pōt finis aliqs motui afferri:pn̄ᵐ cū idiuiſibile eē nō poſ
ſit:neq; igr̄ pōt afferri. Atq ęquū fuerit dixerit aliquis
initiū eādem rōnē ſeq quā finis:vt ſi pūctus lineę finis
ſit:initiū q̄3 ſit pūctus. Sed ⁊ ploquiū quoq; ⁊ enūcia-
tio q̄dā cōis eē ⁊ maxia vř eſſe idē originē ⁊ pgreſſio-
nē nō poſſe. Nihil p pn̄ᵒ ⁊ p eo cui⁹ ſit pn̄ᵐ eē:neq; igr̄
mot⁹ poterit pn̄ᵐ mot⁹ eē. Qđ ſi motus nō pōt eſſe pn̄ᵐ
motus:certe diuiduū nō erit id qđ pn̄ᵐ mot⁹ ɔſtituitur:
neq; latitudie tpis:ſ3 momēto ɔſtabit eo mō q̄ finis:ſ3
certe quēadmodū finis mot⁹ pōt afferri:pōt ēt afferri
pn̄ᵐ:ita tn̄: vt ſi elligam⁹ pn̄ᵐ mot⁹ afferri poſſe:p̄ᵐ mo-
49 tus afferri nō poſſe. Atq; h me hercle veriſſimū eſt. Sit
eni mot⁹ in tpe:⁊ tps ifinitū eſt ſectile. Idē ⁊ Ariſt. pceſ
ſu declarat:ſi diligēter aduerteris:pari iure vltimū mo
50 tū afferri nō poſſe:finē tn̄:q2 ſit iſectilis poſſe. ℂ Pro-
inde neq; tpis:neq; magnitudinis:neq; loci:neq; adeo
mobilis vlli⁹:circa q̄ mot⁹ obit aſſignari:p̄ᵐ afferri ne po-
terit. Sunt.n.oia ea ɔtinua:⁊ in ifinitū ſecare volētibus
pmpta:niſi qs ābigat in alteratiōe:q̄ſi coloris frigidita
tis caliditatis:in q̄ res mutať:aſſignare p̄ᵐ poſſis:cū af-
fectiōes ⁊ q̄litates prorſus iſectiles:atq; idiuiduę ſint.
Sz p acceſſo ex ſubiector̄ diuiſiōe ſectiōeq; diuidanť.

HIs ita demonſtratis:oſtēſoq; tps ⁊
magnitudinē eē diuiduā:clař
dilucet:oē qđ moueť:fuiſſe dudū i motu:
nō q deſierit moueri:ſ3 q ptē motus iā
cōfecerit. Quū.n.res mobilis q̄addū mo
ueť ſit res actu mobilis:neceē eſt rē actu mobilē prius i
motu fuiſſe. Nā quū q̄libet magnitudis portio:quā de-
curſa3 afferas ceſim diminui ſecariq; in ifinitū poſſit:⁊
ſeqnēs eſt:vt res:q̄ moueť ifinitū p eūdē locū ſit mota.
52 ℂ Sz ⁊ illō quoq; neceſſe eſt:id qđ eſt motū:Infinitū
ante ſit motū:eadē rōne:q2 ptes magnitudinis decurſę
53 q̄ ifinitū ſecanť:ifinito illo motu trāſierint. ℂ Iā ſi tūc
dicim⁹ rē mutatā quū accipit vltimū motus ſui : qđ eſt
momētū:momentū ꝯo in q̄libet totoq; tpe eſt:poterit
igiť in toto tpe afferri:mutatā eſſe rē mobilē:q2 momē
54 tū quoq; in toto tpe pōt afferri. ℂ Pręterea id qđ cō
uertiť:nec dum eſt vniuerſum:nec dum a ɔuerſiōe atq;
motu ceſſauit:neceē eſt momētis ſingulis:aut ɔuerti:aut
ɔuerſum videri. Cōuerti certe nō pōt:nihil.n. pōt mo-
mēto ɔuerti:neceſſariū ḡ eſt in quolibet fuiſſe ɔuerſu3.
Quare ſi momēta ſūt ifinita:id qđ mutať neceē ē dudū
ante fuiſſe mutatū. Uer̄ ꝫ quoq; id qđ mutatū ē neceſſeio
ante quoq; mutabiť : q2 motū mutatūq; eſſe quoddā
55 mō pauſa finiſq; eſt mutatiōis ⁊ motus. Quicqd.n. de
aliquo mutatu3 in aliqd eſt:in tpe eſſe mutatū opz:tps
aūt oē diuiſibile ē. Nā aut in eodē momēto eſt:in q̄ quū
cepit mutari.i. vn̄ diſceſſit:aut i alio. Nō in eodē q2 nō
inita eſſet mutatio:in alio igr̄. Ergo tps iteriacet:q2 neq;
puncta neq; momēta pñt eſſe ɔtigua. Et quum temp⁹
oē diuiſibile ſit:dimidio tpis aliquatenus mutata res erit
dimidio dimidiq partim:ſed tn̄ ad quendā modū oīno
atq; tn̄ſum:ſubindeq; in infinitū put ceſum diuiſumq;
tēpus fuerit. Ita ⁊ mutatio aliqua prior ſemp habebiť:
quę ad proportionē abſoluta iam ⁊ pfecta dicať. Nam
mutatū eſſe finis atq; exitus eſt eius:quod eſt mutari.
57 ℂ Atq; hoc in locali motu latius pꝫ:ea rōne:q ſpatiū
58 continuum eſt:⁊ diuidiť eo modo quo tempus. ℂ Idē
quoq; in cęteris motib⁹ ſtatuēdum eſt:qppe quū muta
tio omnis exigat tempus:⁊ id quod mutatum eſt:neceſ
ſe ſit vt p mutationes priores ad hoc peruenerit:vt mu
tatum eſſe dicatur. ℂ Qđ ſi nōnullę mutationes haben
tur:quę concretim fieri videanť:vtiq; non conuenit in
illas:quod in cęteras conuenit. Illas ꝯo fieri cōcretim
intelligo:in quibus nō ſolum partes ſimul oēs mutanť:
ſed etiā ad quarum perfunctionem neq; opus quidem
vllo ſit tempore:in quo ipſo mutari prius ſit:q̄ eē mu-
tatum. ℂ Porſus Alexander arbitrať oia in tempore
cōmutari. ℂ Theophraſtus ꝯo addubitanti ſimilis
caute id ⁊ ſollicite ſine vlla affirmatione aut decernēdi
fiducia diſſerit. Aliogn difficile erat nō agnoſceť quod
vel ſenſui accidebat:conuerſionē eam q̄ de tenebris ad
lucem fieret:momentariam eſſe:ſimul lumen inferreť
59 in domum. Sed de hoc alio loco quęrendum. ℂ Per
uicit itaq; Ariſtoteles:res mutata neceſſario mutabať:

τ res quę mutaẽ:ante quoq; mutata eſt. Jtẽ mutatã eẽ
rẽ prius ↄtingit: q̃ mutari. Retro ẽt cõmea vt mutari
ↄtingat:anteq̃ ſit mutata. Atq; hęc rõ facit:vt pᵐ nũq̃
poſſit afferri hui⁹ ĩfinitatis cãm. ℭ Ariſtoteles aſſerit
eẽ magnitudinẽ atq; tp̃s:q̃ in iſiᵐ dirimi ſecariq; pñt:p
terq; τ illud:q nullũ i pers põt eẽ iperti attiguũ. Quoď
qð in linea cernit:in q̃ ſi id qð a pte vna recidit: ꝑpor-
tione adiũgaẽ adyciaturq; alteri:nũq̃ defecerit ſectio.
Jdem in ↄtinuis oib⁹ eadẽ rõne ſpectabiẽ. Certũ ẽ igr̃
id qð factũ ẽ:fieri prius oportuiſſe:τ qð fieret aliquate-
nus factũ. Neq; de oib⁹ loquor:ſ; de his ſolũ:quę tũ di-
uidua ſũt:tũ mẽſum τ magnitudinẽ obtinẽt. Nam atta
ctus dici vtiq; factus põt:nõ tñ fieri (vt ita loquar) ꝓ-
ceſſit:qꝛ nõ ſigillatiꝫ ſenſimue:ſ; ↄcretim τ cũctum mo
mẽtoq; extitit. Sed vel gradatim diſcurrẽdo rem facili⁹
aſſequemur. Aq̃ hęc facta eſt:ĝ τ q̃nq; fiebat. Equata ẽ
ſolo domus:ĝ τ q̃nq; ęquabaẽ:ędificata domus eſt:ĝ τ
aliq̃ñ ędificabaẽ:tũ. vꝫ. cũ fundamenta iaciebanẽ. Or ſi
q ꝓuerſe diligẽtia ↄtendãt:nõ domũ ipſam videri: ſed
fundamẽta tũc ↄſtitui:illõ ſaltẽ ↄcedant:opꝫ fundamẽ
ta eſſe domus illi⁹ aliqd:atq; hoc ſatis eſt nobis:ꝓinde
futuri ſimus veri:ſi affirmabimus an̄q̃ facta eẽt dom⁹
fieri prius domũ:aut aliqd domus oportuiſſe. Jdẽ mo
dus τ in corruptiõe ꝓſpiciẽ. Semp̃.n.eẽ corruptũ pri⁹
eſt q̃ corrumpi:τ corrumpi prius q̃ eſſe corruptũ. Ex
his bono iam ꝑiculo aſſeuerandũ liberius eſt: nullius
mutationis primum poſſe conſtitui.

67 CEterum ꝑ plurimuꝫ refert:ſiſti ne ac ↄſiſteẽ rẽ dicemus:nã
ↄſiſtere eſt a motu ceſſare:ſiſti ẽ ad ceſſa-
tionẽ tendere:demũ ſiſti eſt:qetari trãql
lariq;:ↄſiſtere ꝟo iam qeſcere. Jd igr̃ qð
ſiſtiẽ τ quietaẽ:neceſſario moueẽ. Naꝫ quũ oĩa aut mo
ueanẽ:aut q̃eſcant:ſi id qð ſiſtiẽ nõ quieſcit:certũ ẽ mo-
68 ueri oportere. ℭ Palã eſt ẽt in tp̃e ſiſti rem:qꝛ ocius τ
69 tardius ſiſti res dicũẽ:qð nõ eẽ põt:niſi in tp̃e. ℭ Qua
re quicqd de re:quę moueẽ dictũ eſt:idem de re quę ſiſtiẽ
dicendũ ſentiẽdumq; eſt. Nam τ in quo toto primũ ſi-
ſtitur tp̃e:in qualibet eius tẽporis parte ſiſteẽ:nec aſſi-
ĝnare licet:in quo primũ ſiſtaẽ:atq; hoc merito quãdo
ſiſti τ moueri idem eſſe monſtratum eſt.

72 SEd neq; poſſumus reddere:qñ primũ qeſcere aliqd ceperit. Naꝫ momẽ-
to qeſcere nihil põt. Tunc.n. quieſcit res
quũ ex nã põt ẽt moueri:ſed ex nã hꝫ:vt
73 moueaẽ in tp̃e:ergo τ qeſcit in tp̃e. ℭ Jtẽ
qeſcere dr̃:qð ita ſe nũc hꝫ vt pri⁹:ita vt quies:nõ vno.
ſed minimũ duab⁹ notis ↄſtet. Nõ erit igr̃ iſcertile id:in
quo qeſcit res:ſed tp̃s. Tp̃s ꝟo nullũ eſt pᵐ:queãdmo-
dũ:neq; magnitudo vlla pᵐa:neq; ↄtinuum primum.
Quo ſit vt neq; ipſius quietis aſſignare liceat primũ.

74 QUoniam quicqd moueẽ: moueẽ in tp̃e:fieri neqt: vt in quo
p̃ moueẽ tp̃e in eo ſit penes aliqd ſpatiũ.
Capio penes aliqd ſpatiũ eſſe:p eo qð eſt
ipſam rẽ motã:τ oẽs ptes in eodẽ eẽ:τ çq̃
li ſpatio:alioqn eueniret:vt res τ qeſceret τ moueret ſi
mul. Nã qd aliũ eſt qeſcere:q̃ in eodẽ loco eẽe rem q̃
moueẽ τ ptes:ſ; q̃rit ſi res nullo tp̃e ſũt penes aliquid
ſpatiũ:ſup qð moueñẽ:neq; çq̃lẽ ſibi locũ obſidẽt: quo
pacto videẽ vniuerſuꝫ illð ſpatiũ poſſe ↄficere: ℭ Sol
uiẽ. Penes aliqd ſpatiũ non tp̃e:ſ; momẽto res adſunt:
momẽtũ porro extremũ τ finis eſt tp̃is. Jtẽ momento
tñ çq̃lẽ ſibi locũ in ſpatio obſident:momẽto aũt neq;
moueri pñt:neq; qeſcere:iã çq̃lẽ ſibi occupãt locum in

ſpatio pꝛẽte τ fictiõe nr̃a ſi actu:alioqn ↄſiſterẽt:τ tp̃s i
75 momẽta iſinita dirimeẽ actu. ℭ Eodẽ ſermõe ĝñe fal-
ſus eſt Zeno. Si qeſcũt inqt oĩa:q̃ çq̃lẽ ſibi dimẽſionẽ
τ ſpatiũ obtinẽt:id aũt qð moueri vr̃ atq; ferri çq̃lẽ ſp
ſibi dimẽſionẽ τ ſpatiũ incubat. Neceſſariũ eſt tęlũ in-
76 tortũ dũ ferẽ qeſcere. Jn quo iã mẽtita rõ eſt. ℭ Non
enĩ id qð moueẽ ac ferẽ ↄtinuo çq̃lẽ ſibi dimenſionẽ τ
ſpatiũ iſidet:imo nullo tp̃e in aliq̃ hꝫ ſpatio ẽ:ſ; momẽ
to dũtaxat:queãdmodum paulo ſuperius indicatũ eſt.
Non conſtat aũt de momentis tẽpus:neq; actu momẽ
ta ſunt:neq; vt temporis ptes habentur.

77 SEd q̃tuoꝛ Zenonis rõnes ferũẽ:q̃s nõ temere q̃uis aut facile diluat. Pꝛĩa
ſi motus inqt fuerit:neceſſe ẽ id qð moue-
tur dimidiũ magnitudinis prius ↄficere.
Sed dimidia ſũt iſinita:quũ oẽ dimidiuꝫ
q̃libet modicũ dimidiari rurſus poſſit ac dirimi. Non
eſt aũt poſſibile finito tp̃e iſinita decurrere:neq; eſt poſ-
ſibile igr̃ quicq̃ moueri. ℭ Sed ſoluimus. Sectio con
tinuoꝝ nũ eſt actu:ſed potẽtia in iſinitũ exhibeẽ:τ res quę
moueẽ ſpatiuꝫ id in quo digeriẽ motus non ſecat actu.
Alioqn neq; ↄtinue:neq; ſupra vnã magnitudinẽ mo-
ueret:neq; motus is poſſet eẽ ↄtinuus:τ quũ eodẽ iure
iſinitudo inſit in magnitudie τ tp̃e:infinita magnitudo
nõ poſſet tp̃e finito ꝑcurri:ſ; iſinito atq; eo ĝñe iſinito:
quo magnitudo eẽt. Eſſet aũt magnitudo iſinita ſi actu
77 diuidereẽ in iſinitũ. ℭ Scða rõ eſt quã ille Achillem
vocabat:iſlato nimiꝝ iactabũdoq;:τ plane tragico no-
mine. Nedũ inqt hectoꝛa:ſ; ne tardiſſimã qdẽ limaceꝫ
acu pedi⁹ τ nauus Achilles ꝓno curſu ↄtinuauerit. Nã
ſi is q pone ſequiẽ neće eſt prius ad eã metã notãq; ve
niat:vñ is q p̃cedebat receſſit:nũq̃ hercule ſi curſu velo-
ciſſimo fuerit ꝑuenire antecedẽtẽ:aut ꝑuortere poterit.
Nã illo iterim tp̃e in quo is q ſequiẽ iniectũ ſpaciolum
ↄficit:raptũ eſt eũ q ꝑcedit addidiſſe idẽtidem aliquid.
Quiſq; minus ſemꝑ adyciat:qppe quẽ expeditioꝛ τ ve
locioꝛ vigeat aducit tñ oĩno ↄtinue ſubideq; aliqd. Sit
itaq; decuplo celerioꝛ Achilles limace. Stadiũ ſit ma-
gnitudo q̃ decurriẽ. Limax dimidiũ ſtadiy obierit:do-
leat.n.h anctariũ Achilles:cũ tã pigro aĩale cõpoſitus.
Quãto igr̃ tp̃e dimidio ſtadiy Achilles ꝑfũctur⁹ ẽ:tãto
limax decimã reliq dimiꝫ portioneꝫ abſoluerit:rurſus
quãto decimã hãc trãſmiſſur⁹ Achilles ẽ:tãto limax al-
teri⁹ decię decimã ptẽ adiecerit. Quare quũ decimę ſp
ptis acceſſio fieri dẽat:atq; ita ſp aliqd ꝑori opę adiun-
gaẽ:vtrũq; malũ ſeqẽ:neq; volucer pigꝝ ↄp̃ehẽdere
aut aſſeq poterit:neq; ſtadiũ ſumptiũ:ari vnq̃ aut ꝑſol-
78 ui ↄtiget. ℭ Soluiẽ. Dui⁹ icõmodi:qð ſeq vr̃:cã eſt ſe-
ctio in iſinitũ nõ ptãte ab illo itellecta:ſ; actu. Atq; hęc
rõ a ꝑore in eo tñ euariat:q illa ſectiõe i dimidia iſini-
ta vtiẽ:hęc nõ vtiẽ:ſ; alia.i.q̃ in ꝑportiõe hꝫ poſita eſt:
q̃ iter ſe mot⁹ rei velocis τ tardę nidẽt. Or ſi finitã ma-
gnitudinẽ poſſe ꝑcurri vex ẽ:queãdmodũ τ demõſtraui-
mus:ſp qð volucre ꝑniꝝq; ẽ:nãciſceẽ τ reliquet ea q̃ ſe-
gni⁹ mouebũẽ. Si.n. duodecuplo veloci⁹ ꝓpiũ altero
fuerit:q̃tũ die tota id qð ẽ tardi⁹ ꝑficit:tñ id qð eſt ve
loci⁹ vltia hora diei ↄficiet:ita in fine horę tardiorẽ reꝫ
velocioꝛ ap̃phẽdet. Zeno ꝟo ↄtẽdit:deſinitã aliquã ptẽ
prius:deide totũ abſolui τ ꝑagi oportere. Atq; hinc ca-
ptio.ſ. ꝓuenit vt dixi:q ſegmẽta in iſinitũ educit ac ꝓ-
uehit:q̃uis eni ptem potius ꝑmã decurri dicamus:non
tñ definiri vllam in motu iugi poſſe ↄcedim⁹:alioquin
tũ magnitudo:tũ motus dirimereñẽ diſtraherenturq;:
neq; cõtinuus aut vnus eſſe amplius poſſet. Zeno aũt
perquã pueriliter τ ludicre ratiocinatur:cum ita ſumit

Siſti τ moue
ri:ait Simp.
differũt h mõ
diuiſo.n.diſta
tiaꝫ motu:qð
reſpicit id ex
quo mouetur
res q̃ moueẽ
moueri appel
lat Ariſt. qð
ꝟo id reſpicit
ad qð moueẽ
ſiſti aut qeta-
ri. Sꝫ cui⁹ nã
rei gratia hec
eadẽ de ipſo
ſiſti ſũt repeti
ta.ſi.n. nihil
eſt aliud ſu-
ꝑfluo factum
vt vt eadẽ de
ſiſti q̃ de mo-
tu fuerint re-
plicata. Ad h
videt Simp.
ea de cã ꝓbaſ
ſe Ari. ea oĩa
cõuenire vni
qð alteri ↄue
nit:vt h vnuꝫ
τ idẽ eẽ oſtẽ-
deret.nã vide
bat hoc eẽ ꝑ-
ter cõeꝫ extiſti
mationẽ. Uel
ẽt dicere poſ-
ſum⁹:aut ideꝫ
metoꝛ:q τ ſi
ſiſti ſit moue

ri nõ tñ idẽ
penitus eſt ſi-
ſti:qð moueri
Siſti.n.nõ ẽ
ſimplr moue
ri:ſꝫ ad ceſſa
tionẽ moueri
itaq; vt ea q̃
de motu ſunt
demonſtrata/
dũ eẽ in q̃bꝫ
motu endẽt
τ vt reſpicit
id ex quo: τ
vt reſpicit id
in qð:ea pp h
idẽ mõſtrare
voluit in ipſo
ſiſti.

tū q̄ digito ꝓcedat:nemo vnq̄ ꝯtinuerit. Nā ⁊ nos
quoq̄ ideꝫ ꝓbamus qḋ ꝓcedit:aliquā ꝓcederet ⁊ nō
ꝓcederet:ſed ſemꝑ illū ꝓcedere oporteret:iam nō ꝓba-
mus. Proinde neq̄ aliq̄ determinatā definitamq̄ ꝑtē
in ſpatio reddas:q̄ꝫ q̄s in motu ꝯficiat:ſed ſatis aſſe-
ro:ſi illum ad metā aliq̄ atq̄ calcem ocius tardi⁹ vē-
turꝫ ꝓnūtie:eoq̄ magis hoc de volucri ⁊ ꝓcincto dicē-
dum. Quū itaq̄ velocioris motus tale tp̄s ſit:vt res tar-
dior non plus retro diſtet relinquaturue q̄ quāto res ē
tardior:neceſſe ē rem tardiorē velocior vtiq̄ ꝯſequat̄.
79 ¶ Tertia rō eſt de ſpiculo iacto quā nos ſupra:q̄ſi ꝓ
ſumēdo ⁊ occupādo diſſoluimus. Semꝑ.n. vnaqueq̄
res que mouet̄ ſpatiū eq̄le ſibi occupat obtinetq̄ mo-
mēto. Sed ex momētis vt dixi igenium tp̄s coalitum
nō eſt:neq̄ in momēta diuidit̄. Hoc non ꝯceſſo nec in
80 fine recepto iacet ⁊ fatiſcit tota ꝯplexio. ¶ Quarta rō
de his ſumpta ē que agitent̄ in ſtadio. Tris vbi q̄ſ ca
bos.i.teſſellar̄ figura q̄drato ꝑ longitudinem equaleq̄
mole ⁊ velocitate ꝯſtituit:hoꝝ vnū moueri:alteꝝ quie-
ſcere:tertiū aduerſo ire motu:velut occurſabundū. Qui
itaq̄ is q̄ mouet̄ ꝯ nitentē ⁊ obuium celerius ꝓterit q̄
iacentē torpentēq̄ alteꝝ:ꝑſuadet ſibi hō acutus ſmu-
tiliſſimū ſe atq̄ adeo ieffugibilē plicē cōmentum vt ſit
neceſſe fateri:eq̄le ſpatiū ab eo q̄ ꝯtrio motu nitit̄:⁊ ab
eo q̄ ꝯſiſtit geſcitq̄:quoꝝ vterq̄ eq̄lis ꝓlicitatis ⁊ pon
deris eſt. tp̄e nihilomin⁹ ineq̄li eſſe ꝑcurſum. Quid ſi:
81 Uir calidiſſime quū hic geſcat:ille ꝯtrium curſum agat.
Ex ſi vterq̄ quieſceret:diſſentaneum id prorſus atq̄
abſonum plane fuiſſet.

82 **SEd** & ꝑter has rōnes ſolet de trāſmu-
tatiōe ea queri:q̄ iter diſperata
verſat̄:⁊ ea q̄ ꝯtria alentib⁹ appellat̄. Quū
res q̄ mouet̄ ois de quopiā in qḋpiā mo-
ueat̄:in ea ꝯuerſione q̄ diſperatis ꝯtinet̄:
res in neutro cernit̄:neq̄ in eo vn̄ diſceſſit ꝓfectaq̄ eſt:
neq̄ in eo in qḋ abit atq̄ ꝯuertit̄. Quoties.n.ex albo in
nō albū imit:aut ex ente in nō ens:manifeſtū eſt illō qḋ
eo tēdit neq̄ albū neq̄ nō albū videri:neq̄ ens itē ne-
q̄ nō ens. At hoc ipoſſibile eſt q̄ri hoꝝ pugnātiū nihil ē
mediū. ¶ Sꝫ ſoluimus. Res q̄ ꝯuertit̄ vterq̄ quodā-
mō termin⁹ eſt nō neuter:ita vt alba ⁊ nō alba:muſica
⁊ nō muſica ſit nō q̄dē in totū:ſed ꝑtim alba ⁊ muſica:
ꝑtim nō alba nō muſica. Eūdē in modū ⁊ res q̄ corrū-
pit̄ ꝑte erit:ꝑte nō erit. In neutro tn̄ abſolute niſi abſo
lute ac penit⁹ ſit corrupta. Atq̄ hec nō aduerſant̄:q̄r re
ſpectu rōneq̄ alia eē:alia nō eē res di. Qḋ q̄dē reme-
diū atq̄ exceptio pugnātiū lōgiſſime deſēdit a dicto.

84 **DE** ſphera q̄ꝫ ea que nobis axe imobili
eterna ipſa vertigie ſupfert̄:de globis
q̄ꝫ alijs q̄ circa cardinē imobilē torquēt̄
in giꝝ:ſcio addubitaſſe nōnullos q̄ſi q̄e-
ſcere oporteret illoꝝq̄ ſꝑ eodē in loco eē
85 hēriq̄ videret̄. Uerꝫ facile ſoluim⁹. Primūq̄ id occur
rit ꝑtes orbiū nō eē ſꝑ eodē i loco prorſus:ſꝫ ꝯtinue in
alio atq̄ alio loco ꝯſtitui. Sꝫ neq̄ tot⁹ eodē in loco pōt
eē. Nō.n.circuli ſꝑ iidē curuaturęue fuerint:ſi inita nota
rū diſcrimie diſtiguant̄:niſi ꝑ accñs forte rōne ea:quot
idē ſtm circulis oib⁹ hēat̄. Ꝋbrē cui⁹ circuli ꝑn⁹ mō-
ſtratū ē. A. diſſ ſus erit ab eo cui⁹ ꝑn⁹ mōſtratū ē. B. Ita
nūq̄ tot⁹ orbis i eodē curuamie aut circūfe^a collocat̄.

POſt hec illō ſubiciēdū puto nullū
idiuiduū moueri eē q̄ per
86 accñs poſſe. Quo gñe tū pūctū q̄ in corpe
ꝯtinet̄:tum Socrates q̄ in naui vehit̄:ad
motū illoꝝ moueri agitariq̄ dicim⁹. Par

tes q̄ꝫ cū iſint in toto ꝑ accñs mouent̄ vt puncta. Sꝫ in
tereſt tm̄ q̄ ꝑtes ſi a toto ꝑcideris moueri ꝑ ſe ꝓſūt:ꝗ
q̄ mot⁹ ꝑtiū a motu tot⁹ apprime eſt diuerſus. Qḋ vel
in celo poſſum⁹ apertiſſime intueri. Cū.n. totius vnimodā
vniformisq̄ volucritas ſit:ꝑtium varia ⁊ difformis hī.
Nā diuerſa eſt ꝯcitatio ꝑtiū:q̄ ſub polos ſūt:⁊ ꝑtium q̄
ſub maximū illū equnoctij diuiſorē diſcriminatorēmq̄
circulū agitant̄. At pūcta nūq̄ rōne vlla niſi ꝑ accidēs
mouent̄:eo q̄ ꝯtineant̄ in reb⁹ q̄bus ꝑ ſe accidit mot⁹.
87 ¶ Ex ſi nihilomin⁹ putas poſſe punctū moueri:cōſti-
tuamus h̄ ita eſſe:videamusq̄ qḋ ex illo ſūpto ſequat̄.
Ac ꝑn⁹ q̄dē ſi mouet̄ aliqḋ qḋ careat ꝑtib⁹:certe id aut
de magnitudie in magnitudinē moueri:aut de q̄litate i
q̄litatē:aut de eētia in negationē:aut ꝯ de negatiōe in
eſſentiā oporꝫbit. Erit igitur pūctus aut in eo vn̄ cepit
moueri:h̄ nō q̄r geſceret:aut in eo quo trāſit:hoc nō q̄
iā eſſet ꝑfunctus motu:aut qḋ reliquū eſt:in vtroq̄ ꝑtē
hēbit:hoc q̄ꝫ abtineri nō pōt:q̄r id qḋ imꝑers eēt cōſti
88 tueret̄ ex ꝑtibus. ¶ Atq̄ vna tn̄ rō eſt:q̄ ꝑ ſe moueri
poſſent imꝑtia:ſi. vꝫ. ꝯſtaret ex momētis tp̄s. Quū enī
neq̄ momēto q̄libet moueret̄:qḋ nece vtiq̄ eſt:ſi ō mo-
mētis tp̄s exiſteret:ꝯſtitui poſſet pūctū ⁊ idiuiduū mo-
mētis ſingulis motū fuiſſe atq̄ mutatū:⁊ qḋ ſequēs eſt
toto tp̄e in motu ⁊ agitatū fuiſſe. Ita eueniret vt motus
q̄ꝫ ex hiis q̄ mutatū eē appellauerim .i. ex terminis mo-
tus cōponeret̄:ex momētis tp̄s coaleſceret:ex iſectib⁹
atq̄ pūctis magnitudo ꝯſurgeret:ꝓterea mutatū eē nō
89 ſꝑ paulaſ̄ mutari:aut moueri ꝯtingeret. ¶ Itē q̄cq̄d ꝑ
locū mouet̄:ſi ſpatiū vllū maius ſe decurrit prius neceſ
ſario ꝑagit aliqḋ min⁹ ſe q̄ eq̄le. Nā ſi agitabile peda-
neū fuerit:nūq̄ paſſus duos obierit:niſi ſemipedē ꝑri⁹
q̄ pedē abſoluat. Semipes plane minor eſt q̄ pes:q̄
magnitudie ꝯſtituim⁹ eē id qḋ moueret̄. Qualiſq̄ res in
loco ipſa minori eē neq̄ q̄ poſſit agit ſe tn̄ atq̄ icedit
ſꝑ ꝑ ſpatia ſe minora. Hec quū ita ſint:ſi ꝑ ſe mouerent-
tur imꝑtia:oporteret aliqḋ ſpatiū fingere minus illis:ꝑ
qḋ ea agitarent̄. Hoc fieri negꝫ:niſi ex ꝑtib⁹ ꝯſtare di-
cant̄ imꝑtiā. Dices hec nō vt cetera ꝑ min⁹ ⁊ anguſtius
ſpatiū:ſꝫ ꝑ eq̄le ſibi ſꝑ moueri ſolere. Sꝫ tuꝫ quū lineā
vbi.q̄. ꝯſiceret:nōne lineā quoq̄ metiri videret̄. Plane
neq̄ id poſſit negari ſi video. Hoc āt ſit ꝯceſſerit:nōne
icelligis te lineā ex pūctis ⁊ idiuiduis fateri eē ꝯpoſitā.
90 ¶ Itē ſi in tp̄e res mouet̄:pūct⁹ q̄ꝫ quū ⁊ ipſe ꝑ eq̄le
ſibi ſpatiū moueat̄ moueri in tp̄e poterit. Sꝫ quū quā-
tulocūq̄ tp̄e aſſignari aliqḋ breui⁹ poſſit:ipſo illo tp̄e
aſſignabit̄ aliqḋ min⁹ ⁊ breui⁹ in quo pūctus eq̄le ſibi
ſpatiū ꝑtrāſiuit. At hoc ipoſſibile eſt:q̄r in minori min⁹
ꝯficit̄ ſpatiū:atq̄ ita aliqḋ eēt minus:q̄ illud indiuiſibile
qḋ moueret̄:ita fit vt idiuiſibile diuiſibile efficiat̄. Nā vno
genere dūtaxat imꝑtia ⁊ idiuiſilia mouerent̄:ſi momē-
to videlicet exerceri motus abſoluiq̄ contingeret.

POſtremo dōm ē nullā eē ifinitā
mutationē:q̄r ſingulaꝝ
91 certi ⁊ ꝑſcripti ſūt exit⁹. Sane i religs mo
tib⁹ ortu obitu auctiōe minutiōe alteratio
ne:h̄ ē vel clariſſimū ortu⁹ ⁊ obit⁹ termini
ꝑtes ipſe diſꝑatiōis ſūt:alterationis ꝯtie q̄litates ⁊ ſua
cuiuſq̄ mutatiōis extrēa:⁊ auctiōis amplitudo cuiuſq̄
92 ſua ⁊ nāe ꝯueniēs. Minutiōis ꝯtia huic rō. ¶ At i mo-
tu locali nō pōt eadē ꝓcepto cadere:q̄ri non omnis mo
tus localis inter contraria aut diſperata verſat̄. Nam
nec animalium motus oīno terminatus definitusq̄ eſt
neq̄ de contrario in cōtrarium ꝓcedit:nec cōuerſio cir
culoꝝ:q̄r recurrentibus in ſe illis ꝑ eandem ambitudi-
nē ſꝑ rediens ſuapte eterna ſit. Uerūtamen neq̄ mot⁹

Nolo magni-
tudinis h̄ i lo
co/nō mō q̄n
titatem q̄ au
ctionis inꝑt⁹
eſt:ſꝫ loc⁹ ē
cōprehendit̄:
ait Simpli.

illi vt idefiniti ſintiſiniti oīno pñt itelligi:qđ gdē pba-
bit̄ hoc qđ dicturus ſum gñe. Qđ ſectū ēē ipoſſibile ē:
ſecari nō pōt. Uoco ipoſſibile id qđ eſſe pōt nullo mō:
ꝛ qđ eſſe factū ipoſſibile eſt:fieri nō pōt. Quā.n.ipoſſi-
bile ſit diametrū cōmēſurabilē eſſe cum coſta:ēt nūq̄
93 poterit cōmēſurari cū coſta. ❡ Hec ſi vera ſunt:quaſ
motū localē īfinitū fuiſſe ſit ipoſſibile:neq̄ infinitū quo-
q̄ pōt ꝙ ſit īfinitus futurus:ſed ꝙtū ferri ꝛ moueri res
ꝯtīnū quoq̄ delatā ꝛ motā fuiſſe poſſibile eſt. Finiti
itaq̄ motus erūt:tū hi qb⁹ aīalia:tum hi qbus cęleſtia
corpa mouebunt̄. Ac finiti gdē nō ſimplr abſoluteq̄
ſꝫ ſi ad magnitudinē in qua cient̄ agūtur:q̄ ſpecte. Nā
ſi ad tp̄s reſpicias poterit vn⁹ idēq̄ ſpecie motus īfini-
tus atq̄ ęternus inſtitui:ꝙ ſup finitā nihilomin⁹ magni-
tudinē alternādo cōmeādoq̄ digerat̄ ꝛ rurſus icipiat.
94 ❡ Porro ſi motus vn⁹ alteri motui ſuccedat:vt ſi de-
lationē alteratio ſubeat:alterationē excipiat auctio:au-
ctionē ort⁹ atq̄ obitus ꝯſequant̄. Atq̄ hoc ppetuo atq̄
idētidem fiat:hoc vtiq̄ noīe īfinitus motus poſſit itelli-
gi:nō tñ vt ſit vn⁹:qꝛ ex tam diuerſis atq̄ adeo pugnā-
tib⁹ motib⁹ nō pōt vn⁹ coaleſcere atq̄ ꝯflari. Sane nul-
lus motus īfinitū ſibi tp̄s pterq̄ circularis coopťat.

❡ Themiſtij Phyſices Liber ſeptim⁹. Interprete Hermolao Barbaro.

1 QUia Dē qđ mouet̄ ꝛ fert̄:aut a ſe aut ab alio moueat̄ neċe eſt. Quęcūq̄ a ſe mouent̄ manifeſtū ē ha-
bere illa itra ſe aliqđ:qđ motum illū miniſtret ac pſter:vtpote i qb⁹ vis mo-
uēdi ptineat̄ atq̄ iteri⁹ lateat. Quęcū-
q̄ ꝟo alicūde mouent̄ extriſec⁹ motu
localī:in his ſuccedit illa diuiſio:vt alia mediū habeant
10 quo mouent̄:alia careant. ❡ Porro ꝗdrifariā res ab
alio mouēt̄/trahunt̄/pellunt̄/vehunt̄/ꝛ giꝝ torquent̄.
Atq̄ oēs locales motus in hęc ꝗtuor gña digerūt̄. Nā
iaculatio vehemētior pulſio eſt:ꝙ nālis ſit rei iactę mo-
tus:cū de iaculātis manu receſſit. Si ergo ꝗtuor modis
ab alio moueri res pūcipoſſibile eſt pellēdo/trahēdo/
vehēdo/torquēdo/nō tāgere ea rōne:ꝙ iter id qđ pxīe
11 mouet:atq̄ id qđ mouet̄ oīno nihil interuenit. ❡ Sed
neq̄ iter id qđ alterat ꝛ id qđ alteraſcit:qꝛ ſil ēē debent
illoꝝ extrema:quoꝝ alteꝝ afficit:alteꝝ patit̄. Alterant̄
aūt ſenſilia a ſenſilib⁹. Senſilia ꝟo ſūt ea:qb⁹ corpus
differt a corpe:grauitas leuitas:frigus:calor:ꝛ ſilia. Tā-
git ꝛ id qđ calefacit ꝛ qđ frigefacit. Poſtremo id oē qđ
patit̄ circaq̄ ſenſum. Nā ſenſus ad actum ꝓmoti affici
quodāmō atq̄ alterari cenſent̄. Proinde igni aer conti-
guus dicit̄:aeri corp⁹:dolor lumini:lumen aſpectui:eodeꝫ
pacto de auditu ꝛ ceteris ſenſib⁹ pnūciandū. Sil' eſt cū
aure ſonus:cū guſtu ſapor:cū olfactu odor:cū tactu ca-
liditas:ita vt nihil iter mouentē ꝛ motū hiet ꝗcq̄:neq̄
iter id qđ augent:ꝛ id qđ augēt̄ gcq̄ iteriacet:qꝛ res augē-
tur alicuius acceſſu:minuunt̄ ꝺtractione.

12 QUot aūt modis alterant̄ inaīata:totidē quoq̄ pñt aīantia:non tñ retro agit. Nā ſenſus quoties operant̄ ꝓprię q̄-
dam ꝛ peculiares aīalib⁹ alterationes ha-
14 bent̄. ❡ Oē ꝟo qđ alterat̄ oportere ſen-
ſilibus q̄litatib⁹ alterari. In reliqs nullā poſſe alteratio-
nē oñdit:de his q̄ ſtati ſequunt̄ aptiſſime indicabitur.
15 ❡ Nā ſi in alia q̄litate ꝙ ſenſili poſſet alteratio ꝯſpi-
cicerte in formis figuris ꝛ habitib⁹ eoꝝ:atq̄ mutatio-
nib⁹ maxie caderet. Non cadit aūt nō pōt igit̄ alteratio
pterq̄ in ſenſili q̄litate ꝯſiſtere. Primū nō cadere i figu-
ras ꝛ formas alterationē hic vel clariſſime demōſtrat̄.
Id qđ n. eſt figuratū effigiatūq̄ nō venit amplius appel-
latiōe mātę. Simulacrū.n.ꝯflatū ē:ſtatua nō vocat̄ am-
pli⁹ ęs aut argētū:ꝛ lectica ſilit̄q̄ fabricata ē ſi lignū am-
pli⁹ eburue dr:ſꝫ p denoīatiōnē illa ęnea aut argētea:hęc
lignea aut eburnea dr. Non ſic ea q̄ alterant̄:ſed ſp ap-
pellationē ſubiectę mātę retinēt. Mōꝫ ꝛ calidū ꝛ frigi-
dū dr:ꝛ lignū ſiccū ꝛ humidū:qꝛ. v... res q̄ p alteratio-
nē eſt affecta q̄litatib⁹ nouis poſt affectionē penitus re-
manet viſitatur:q̄ eadē q̄ antea ēēt affecta. Ea ꝟo q̄ p
ꝯfigurationē nouā ſibi formā coopťat nec remanet nec
16 ſpectat̄:oīno eadē q̄ ante diſtingeret̄ fuiſſet. ❡ Et her-
cules hę ꝯuerſiōes ortui ꝛ gnōni ꝓſilēs ſunt:qꝛ vtrēq̄
ſubiectā mām quodā pacto demutāt. Queādmodū ab
ſurdūq̄ eſt genitū hoīem q̄ gignit̄ alterari:aut domū
aut nauī putare:qꝛ qđ alteraſcit ſp idē oñdit̄:ita ſit diſſo-
nū:qđ effigiat̄ deformat̄:q̄ alterari aut affici dicet̄.
Certis āt l oīum ꝓcedere alterationē oportet:quippe
ꝙ mām prius refrigerari aut cōprimi ſit neceſſe:nō tñ
ex eo accipi pōt quę gignant̄ dū gignunt̄ alteraſcere:
aut gnōnes poſſe alteratiōes vocari. Et gdē de genitu-
reꝝ tōis illa ꝛ olim fere cōpꝛobata auctoritate ſnia ex-
tecꝫ in lucē ꝗdant̄ prius certā alterari atq̄ affici mām
oportere. Nec tñ ꝓpterea qđ ita afficit̄ qq̄ ita ꝓcedit
ſupeſſe idē:aut mācre eadē nā poſteaq̄ prius ꝯtinebat̄.
Nā lutū ꝛ creta neq̄ hūor eſt neq̄ terra:ſꝫ vtrūq̄ ſpe-
cie ſua ꝛ diuerſa coaluit. Non igr̄ qđ factū eſt puta intri-
tum aut amphora dixeris alterari:qꝛ anteq̄ fieret neq̄
intritum hoc:aut amphora illud fuit.

17 SEd neq̄ corpis gdē atq̄ animi hītus:ꝛ q̄les ſt ſanitas/morbi/virtutes/vitia/
pñt ēē alteratiōes:neq̄ circa illos alteratio
vlla verſari in aīa aut in aīaliū corpe. Uir-
tutes ſigdē pfectiōes q̄dā ſūt. Quapp qđ-
q̄ tūc maxie ſm nām eſt:qñ ꝓpriā virtutē obtinuit.
Uitia ꝫ corruptelę q̄dā ꝛ labes. Queādmodū itaq̄ id
qđ pficit̄ nō alterat̄. Abſurdū ꝯ eſt.n. domū q̄ integit̄ di-
cere alterari poti⁹ ꝙ itegi ꝛ culmen accipe:eodē pacto
de virtutib⁹ animi ꝛ corpis ſentiendū. ❡ Pręterea vir-
tus ois ꝛ vitiū i mediocritate ꝛ exceſſu ꝯſiſtūt. Medio-
critas ꝛ exceſſus in gñe relatiōis habent̄. In gñe rela-
tionis pbatū ē gnto libro nō poſſe cadere alteratiōeꝫ.

20 SEd ꝛ ptis itellectualis habit⁹ ꝛ adē-
ptiōes habitū nō ſolū nō ſūt
alteratiōes:veꝝ neq̄ oīno gdē ceteri gnō-
nes pñt. Nam ſcię de vniuerſalib⁹ ꝯſtāt.
Uniuerſalia ex pticularib⁹ colligunt̄. Itē
neq̄ in actu:g ad itellectū ptinet:gnōne vlla alteratio
neue ꝓuēit:ꝙppe q̄ ois tpali ꝓfunctiōe nō parant̄:neq̄
pficit̄ eoꝝ eſſentia tpe:q̄uiſq̄ extante fluenteq̄ tpe ꝛ
itelligamus ꝛ ꝯtēplemur:nō tñ ꝓpterea itelligim⁹ aut
ꝯtēplamur i tpe:exēpli gratia. Quāuis tpe exiſtēte tan-
gamus:nō tñ ideo valet:vt tāgere ēt videamur in tpe.
Hoc aūt idē liquet:qꝛ quum ſingulis ptib⁹ momētiſq̄
tpis tangāt ea quę tangūt:vt ad ꝓcreandū tactū nō ēē
neceſſariū tps. Idē in alterationibus dixeris. Ea ꝟo ad
quoꝝ ꝓcreationē nō exigit̄ tps:q̄ quo de potētia ꝯferan-
tur ad actū:neceſſe eſt ſubito momētoq̄ procreari.

21 NEc motus aūt ois omni ꝓportiōe reſi-
det:neq̄ cōis oibus omnis mēſura
eſt:quę eni pōt inter alterationem ꝛ dela-
tionem haberi cognatio?qñ inter rectum
quoq̄ atq̄ orbicularem motum ſilitudo
nō cadit:qꝛ loca ꝯferri nō pñt orbis ꝛ linea rōne ea:ꝙ
neutrū maius minuſue altero eſt:ſꝫ neq̄ velocitas mo-
tuum

plius pōt p⸗prie appellaritnin ſgno ex qō eo pōt colligi argumētoꝝ non pōt eos actus edere q ſpeciei ꝯueniūt: recte igr̄ pte⸗cionē q̄ ha⸗biti ꝯ frutex ꝯſeqr̄ pabro ꝯ ſperante vpore q̄ po⸗tiſſima ſit pot neq̄ actio p⸗prie poſſit di⸗cto appellari roſe abſente ſubeat inter⸗eat.

tatum aut tarditas:in collationē mutuā veniūt:ſic neq; ſtilus vino acutior pōt intelligi:neq; enſis chorda po⸗ſtrema. ¶ Uer; dicet q̄ſpiā cōem oīuz motuū menſurā ſine dubio videri tps eē:mouendi/nandi/volādi/repēdi/gradiēdi/increſcēdi/decreſcēdi:ꝛ cęterorū corporis functionū. Nā eodē tpe hic loco ōmigrat:ille febricitat:hic ĩdoleſcit:ille minuit. ¶ Sz nō ppes q̄ſlelem ꝯſtitui aliquē motū opz:in quo tāq; in gnē cęteros contineri ꝛ cohiberi dicamus. Sola porro eaq̄ gnē ꝛ natura ꝯueniūt cōmitti viciſſim ꝛ in comparationē vocari ſolēt:in quo illud plane reſcitu dignū eſt:q̄dā eē omonyma.i.eiuſdem nominis diſſentientia genere:quibus cōmune aliquid habeat:q̄dam quibus nihil ſit cōmune. Item alia eſſe remota:alia proxima.

35 Quoniam vero mouens oē aliq̄ tum ſpatiū:aliq̄to tēpore:aliquātu vī:mouet:q̄ritur vtruz quemadmoduz maior ꝛ multiplicata vis multiplicatū pōdus mouet:ita ꝛ pars potentię partē pōderis moueat. Uelut vtruz ſi colūnam quinquagita boues mouerint:quinquageſimaz colūnaris pōderis ptē per ſe vnus de qnquaginta moue poſſit. Et vtrū:ſi vnius diei ſpatio ſtadiū vnū claſſem qnquaginta boues p mulco traxerint:dimidiaz claſſis eodē tpe duo ſtadia trahere ꝛ mouere totidem boues poſſint:ſz vigintiq̄nq; ſtadiū dūtaxat vnū. Et vtrū quēadmodū ſtadiū totū qnquaginta valētia vnus de qnq̄ginta qnquageſimā ptē ſtadij eodez tēpore mouere colūnā poſſit.

36 ¶ Certe hoꝝ q̄daz ſequunt:pportionēq; ꝛ reſpōſum ſine vlla dubitatiōe agnoſcūt:q̄dā cōmuniter ꝛ incoibiliter diſſonāt:nec rōne vlla ꝯueniūt:cuiꝰ poſtremę q̄ſtio eſt. Nam ſi rō illa ꝯgrueret:eueniret debiliſſimū ꝛ imbecilliſſimū idē pōdus ĩpellere:qō robuſtiſſimus ꝛ valētiſſimus pōt:tn̄ nō tādiu neq; tā cito:ħ aūt ſupra captū eſt hoīs. Ut eni ea dīa ſit:q alter facile:alter ęgerrime:moueat:dio poſtrema demētia eſt putare imbecilliſſimū ꝛ gracillimū hoiez mouere pōdus:qōcūq; fortiſſimus ꝛ lacertoſiſſimus agitet ꝛ nauigium ꝛ cētenariā molē. ¶ Ac ops q̄dē oē qō pōt mouere per certū aliquē exceſſuz potētię moueat. Eſt vero q̄dam in aliq̄bus mouētibꝰ potētia viq; adeo exilis ꝛ tenuis:vt nedū rei mobilis potētiam ſuperet:ſz ĩ quoq; lōgiſſime ſuperet:ita vt nō poſſit vlla cōparatio cadere. Habet ꝛ potētia alia:q̄ vix vincit:ſz tn̄ vincit ĩparq; eſt:alia q̄ par:alia q̄ iam ſupior ſit:ppterea vnꝰ hoīs poꝰ pcul eſt:vt poſſit.v.g̃.lapidē mouere. Decē adhuc ĩpotens numerus. Trigita neq; vincūt:neq; vicunt:ſz vnius acceſſu dat manus qō reſiſtebat ꝛ ſequit. Atq; ħ nō vnꝰ facit:ſed illa ĩtegritas atq; vniuerſitas oīuz. Nā ꝛ ad ęquilibriū vnus calculus ſup pōdio additꝰ deſcēdere alteram lancē cogit atq; pcūbere. Semp vero id ppius ē vt moueat qō plus eſt:q̄ id qō eſt minꝰ:quēadmoduz in magnitudibꝰ ea ppior tripedali eſt:q̄ pede tn̄ deficiunt:q̄ ea q̄ ſexquipede aut cubito. Propior ē nam illa:q̄ tn̄ duobꝰ digitis vnoue vincit:nōdū tn̄ ſarcias tripedē niſi digitus alter acceſſerit:cū vero eſt nō vltimus q ſupuenit digitꝰ:ſz q̄cq̄d an̄ ꝯgeſtū collectūq; ex adiectiunculis oībꝰ eſt.

37 ¶ Cęteꝝ in his:quoꝝ certa determinataq; quātitas eſt:facile tu; ꝯtēplari ſenſu:tu; rōne ꝯſeq poſſis:q̄dnā illis ſit:qō poſtremo appoſitū tripedē ſolidet. In naui vero q̄ trahatur remulco ꝛ in ſtatera difficile eſt reddere:qn̄ tāta vis:aut poꝰ coaluerit:vt primū agitari ꝑmoueriq; poſſint. Iā ħ loco ſe oggerit caputq; exerit aceruali illa ꝑſtigia:quam ſoritē appellitāt:q̄lis ex acceſſu tertij in cumulo diuitiaꝝ:ꝛ in aſſignatiōe calui tꝫ ſolet afferri. Non eſt igit mirū:ſi vnus mouere nihil pōt ſolus:comitatu alioꝝ pōtenā ſi vnus in theatro:q̄uis experta ꝛ ꝯtētis voce ĩclamitet:ſolus opinor:exaudiri nō poſſet:vtiq; cū multis rauī ꝯiūcta poſſet. Id enī qō cūctim ex oībꝰ reponit pluſculū diuerſumq; ab eo eſt:qō diſcretiz a ſingulis pueniit. Cuiuſq; vnū ſit qō ex oībus ꝛ qō ex ſingulis ꝯſtat:ſemp tn̄ vis in vnū collata aſtrictaq; aioſior ꝛ firmior eſt:q̄ diffluēs diſſociataq; ꝑtibꝰ. Quādez aliquātū cibi vicibꝰ ĩgeſti ad valitudinē facit. Multa tātūdē ſil̄ deuorata lǣ ꝛ nocent:ꝛ ęgritudinē pariūt. ¶ Proinde ad arguꝰ Zenonis de occaſione hac calūniā ſarciēs:facilis ꝛ abſoluta diſſo eſt. Nec enī ſequit:ſi modiꝰ milij totus refuſus murmur ꝛ ſtrepitū ciet:ſingula quoq; ſemina poſſe granatim ſuā murmuris pticulā ciere. Neq; ſi lapidez multa ſtillicidia incauāt:neceſſe eſt ſingulis ſtillicidijs ſeparatim ſua ramenta rīdere. Nec enī ſemp ad diſcretionē potētiaꝝ ſubiectę magnitudies diſſecant:ſz nōnullę quoq; poꝰ ſunt:q̄ illas q̄ſi trāſcurſu ꝑtercātnō diuidendo ſecendoue:ſz ita aſſiciendo ꝛ ꝑparando:vt ſecari ꝛ diuidi aliq̄n poſſint.

38 ¶ Sz de his ſatis ħ loco:nā ſeorſuz illō exploratu digniſſimū eſt:vtrū vniuerſi iūctiz poſſint in eūdē nūerū pōderis:q rōne de ſingulis expūcta ꝛ ſubducta colligitur:hoc eſt:vtrū ſi ſinguli in pōdus librale ſufficiūt:cētū vtiq; boues cētū librale:an ħ ēt amplius moueant. Nā minꝰ hercules nō eſt putādū:ſz vt dixi:ēt ampliꝰ et grauius:q̄ cōicatus ille laboris vnꝰ ꝛ opę alacriores ꝛ vegetiores in q̄dq; munus reddit. Qō vel in equeſtribꝰ curribꝰ apertiſſime cernit:in his ſil̄ paulo incaluit ęmulatio flagrātia q̄dā maioꝝ ꝛ ſtudiū fere ĩpēſius certādi ꝛ vincēdi cognoſcit. E cōtrario nō ſine rōne eſt:vt diſtributaz in ſingulos pōdus:a ſingulis ſortito moueri nō poſſit. Atq; ħ forte nec ĩuz fuerit vtiq;:ſi idē veꝝ ē in ſparſis ꝛ diſſitis ptē illā viriū deperire ꝛ obſoleſcere:quam coalitus ꝛ ꝯtētio faceret. Atq; ħ ex pte magna videri ſimile pōt ei:qō his accidit:q in geometria nūeris ludūt:vt enī ibi:qō dūtaxat duplū eſt:iteriz quadruplū valz:ita hic rerū vires ſocietate multiplicant ꝛ cęta.

Refert etiā ꝑplurimū in motu qualiſcūq; ſit formę qō mouet. Habet enī pleriq; etiā hāc figura:vt res mō ęgre:mō facile moueant:Nā ſphęricum corpꝰ:ēt ſi id a quo pellit vim debilez afferat:tn̄ ſuapte ſpōte defert opportunitate ꝛ p curuatiōe figurę:eiꝰ ꝑclinitas quaſi via pgredit:ꝛ regit ad motum. Ita id quidez faciliꝰ contingit moueri q̄ cętera. Hęc omnia ſeorſum peculiares quoſdam atq; adeo indifficiles tractatus habent.

a Similiter vita ſit rebꝰ omnibus ꝛc. ob id dictum ē.aut Them.qa ea ꝑte vnuē dicimus q̄ ſentire ꝛ ſapiēre mouēt.vn̄ etiā ea oīa q̄ nā ſunt ꝯſtituta ĩ ſapiēre nāz habeant:q̄ motus ꝑrimū ē:ea eiū viuēt merito potuit q̄ſpiā dicē ea rōne:q̄ ĩternā pōdērātiōne ad motū hn̄t:vel vita ē:ppē ſz motus ē pōtētiā ꝑrimēdo ipſa ad motū:vt ĩ.b.8.notatū ſit ea. Alex.autē ꝯtrā putat hec vt idē oīdat ĩmmortalē eē motū atq; increatū.nā ſi eo pacto rerū nālium ꝯpōne motꝰ ſe hz:q̄ vita alioꝝ:ſi cū ſine vita nā neq̄ q̄ ꝑrīc eē ita neq̄ potuerit abſq; motu eē nālia:ſi atq; eterna ſint nālia:q̄ceꝰ nālia ſint vt pore q̄ nā q̄ incęperint.nō q̄ ē ita nō ea ſint abaternā:ſic vniꝰ rei nālis ſemꝑ ea ſit in aliud mutatio:corrupta nāq; aer ſit.ꝯ ignis ꝛ motus eternꝰ q̄ nālia ſit.ut Aug.ꝛ idē Them.nō ex rez nālium eternitate motꝰ eternitatē mōſtrat neq; enī huiuſq; ꝯprobatū ē nālia ꝑpetua eē.neq; ex ipſa nālium motꝰ diffinitione motū nālē eē eternū mōſtrat.ꝛ ex ħ deīde corpa nālia.

¶ Themiſtij Phyſices Liber Octauus: interprete Hermolao Barbaro.

1 Ab his cōſequēs ea qō eſt:factꝰ ne ſit aliq̄n motꝰ ita vt cęperit eē:quum ante nō fuiſſet:ꝑindeq; ꝛ cōſumari ac deſinere debeat:ita vt nihil moueat vltra:an neq; factꝰ ſit vnq̄:neq; conſumari vnq̄ poſſit:ſz ꝛ fuerit ſemꝑ:ꝛ ſemꝑ ſit futurus nullo neq; fine obſtrictꝰ neq; addictꝰ exordio:ſz ambifariā ante retroq; ęternus/immortalis/imēſus/ a q p vita ſit rebus oībꝰ nā ꝯſtitutis ꝛ factis. Eq̄dē motū eē fatent oēs:qui de nā agūt:quiq; de ortu reꝝ ꝛ iteritu cōmētant:perpetuū vero ac ſempiternū eē aliq diffitent. Atq; hi q̄dez:q innumerabiles mūdos hūi ꝯſtituunt:quoꝝ alij aſſidue orient:alij occidant:ea videbāt genituras illas ꝛ obitꝰ

ſempiternos ſine motu eſſe nō poſſe: motū quoqʒ arbitrabant̄ eſſe ꝑpetuū. Idē ſentiūt ⁊ ij: q̄ vnū ęternūqʒ poſuere mundū. Qui vero vnū qdē eſſe: ſed nō ęternū cōcedūt: motū quoqʒ genitū aliqñ vel fateri cogunt̄.
2 ¶ Duo aūt gn̄a eoꝝ ſerunt̄: qui negāt mundū eē perpetuū: neqʒ p̄ter hos eſt alius modus. Porro qdā fuerūt qui (vt Anaxagoras) dicerēt: cū oīa aliqñ ſiſ eſſent miſta confuſaqʒ: tp̄e infinito admoliri manus cepiſſe mentē: adornaſſeqʒ mundū ⁊ motum. Quidā qui (vt Empedocles) longis īteruallis moueri p̄ vices ⁊ quieſcere oīa crederent: moueri tunc quū cōcordia aut diſcordia hęc cogeret: illa diſtraheret: quieſceret tp̄ibus medijs. Quāobrez ex Anaxagorę ſnīa mot⁹ ſemel initus: quēadmodum ⁊ mundus ſemp̄ duraturus videt̄. At ſm Empedoclem alternat vicibus interpoſitaqʒ aliquando vt ſit aliquādo vti non ſit.

3 Vtrius veritas arbitrāda nobis cōquirēdaqʒ ē: vtpote q̄ nō vtilis mō ad explorationē ⁊ cognī naç ſit futura: ſʒ ad eā quoqʒ partē p̄hię q̄ de p̄ exordio ⁊ cā reꝝ ſuprema ac p̄ncipe ſatagit.
4 ¶ Ceterū cōmodiſſime initiuʒ ab iſs cepero: q̄ nobis ſuperius edocta demſtrataqʒ ſunt. Mot⁹ ē rei mobilis in eo quod mobilis ceſſans ⁊ inchoata ꝑfectio.
a Neceſſe eſt ergo ſi qñqʒ aliqs incept⁹ eſt motus: quū ante nō eſſet: p̄ceſſiſſe res aliquas: quę motū illuz poſſent accipe. Naʒ hoc vel ſine definitōe mot⁹ nec̄cium comprobat̄ hoc mō. Si futura ſit alteratio: nōne opʒ antegreſſiuʒ id eē: qđ poſſit ꝟ pati: ſi delatio id qđ poſſit agitatū huc ferre: ſi deuſtio id qđ corripi poſſit incēdio: ꝑterqʒ ⁊ id qđ hāc viʒ poſſit afferre.
5 ¶ Quę quum ita ſint. i. quū neceſſariū videat̄ eſſe: vt res quę debent moueri: habeant̄ anteq̄ motū accipiant: interrogādi ſunt mihi de reb⁹ ij: qui natiuū eē motū ⁊ exordiuʒ habuiſſe tp̄is opinant̄. Quū. n. per ſe non ſubſiſtat mot⁹: ſʒ p̄ineat̄ atqʒ inſit in reb⁹. ſtatiʒ ſe illuc cogitatio refert vt querat: vtrū res illę infinitiʒ tp̄s anteceſſerunt motum ſempiterneqʒ fuerint: an ipſę quoqʒ aliqñ ſint genitę.
6 ¶ Quot ſi aliqñ ſunt genitę: quū anteq̄ gignerent̄ nō eſſent: nec̄io aliqs motus p̄ceſſit: cuius ꝑcuratiōe ꝑdirent ac ꝑuenerent̄ in lucē. Neqʒ nūc id cōtendo: vt ortus iſte ſit mot⁹: ſed vt res illas p̄ motū ortas ⁊ natas eſſe cōcedāt. Eo euenit vt motū: quē p̄mū ipſi cōſtituūt: aliū exhiberi priorē oporteat. Nec. n. iſtum mot⁹ pōt: niſi p̄ſto ſit res: quę motū capere ⁊ gerere debeat. Porro vt res: quę motū capiat procreet̄: necē eſt priorē aliuʒ motū cōſtituere: quia qdē rōne nulluʒ exordiuʒ motus tenebit̄: qʒ ſemp̄ eū quē p̄mū putaueris alius antecedet. ¶ Sed ꝯcedant hęc fortaſſe illi: tñ capere ſe mutationē illaʒ priorē atqʒ ortū dicant: q̄ res naſci ⁊ gigni videnť: anteq̄ motū accipiāt. Ceterū hęc ſolo nō tollit ſed differt incōmoduʒ. Nā ſi definitionis ei⁹ meminimus: q̄ cōcedit̄ eē mot⁹: cōfeſſiumqʒ illud iam eſt: oportere prius adſtiui res: q̄ debent moueri: q̄ mot⁹ agat̄: quū eaqʒ quę p̄ motū gn̄ari contingit: necē ſit motu in gn̄atiōe ꝑticipent: ſemp̄ licebit q̄cūqʒ motū priorē motū exhibere p̄ quē res illę ad gn̄ationeʒ veniſſe dicant̄. Quū. n. de nihilo nihil fiat: ſʒ de eo: qđ p̄te ſit: ꝑ te nō ſit: p̄rorſus nec̄iuʒ eſt an̄ fuiſſe aliqđ: qđ partū illuʒ cōuerſionēqʒ ſuſtineret. Ita rurſus eadem inq̄ſitio reuertet̄: ꝑcunctabimurqʒ id qđ p̄ceſſiſſe ſumit̄ ꝑpetuū ac ſempiternū: an natū aliqñ ⁊ pereatum intelligāt. Nā ſi ꝑcreatū: admoueri ſibi eoſdē aculeos ſentient: qb⁹ paulo ante purgebant̄. Alioqn iſ: q mūdus ꝯſtatui exędificariqʒ faciūt: p inde qʒ p̄imordius

1 ¶ Io. Grāmatic⁹: ſiciuti teſtis ē Sim. p⁹ᵐ hanc ſn̄iam: ſcōne: q̄ pl̄ paretici ꝓ pro 2 bāt motuʒ eē ſempiternuʒ: nixus ē īfringere duobus potiſſimū argumēt̄ inniť: qb⁹ conat diruere id fundamētū. ſ. q̄ necē eē vt moueāt res ipſa mobil̄ tp̄e ꝓcedat. p⁹ qdē qʒ id veniat ex mot⁹ diffinitiōe ſequens 3 ſʒ. accipit: q̄ ſi res ſe inſpectat: necē id eē veꝝ in q̄luʒ motu: eū deſiniō eius eqʒ ꝯueniat qđ diffinitur rei ſolū in ꝯīnct: ſʒ ſi 4 ſ ꝯſiderim⁹ necē ē fuerit ſiue eā celū tp̄e ꝓceſſiſſe celūnē motū quo cōcludet̄ deinde motū celi in a ꝯepiſſe qñqʒ. 5 2⁹ ē falſuʒ fundamētū id eē ꝓcēdit: ſi ſolū in motu celi ſʒ i hac ē inferiorib⁹. naʒ ignis ſit atqʒ genit⁹ ē: ſi eē ſua regioneʒ 6 ſtatim ſurſū fert̄: nō ergo tp̄e res q̄ moueri ꝓ motū ꝓcedit: q̄ ſi gn̄ ꝯuenerit oīno eū ꝓcedē ea rōne: q̄ tp̄e ligni ꝓcedit. qđ qdē ꝓ⁹ ignis eſt ꝓcedēs dico moui igni: reſē. ſʒ mīt orga mī. p⁹ qʒ igno nō requirit po⁹: eū⁹ ē act⁹ motus q̄ ſurſuʒ fertur ignis: qʒ ꝯīo q̄ ligni in ignē veniſ gn̄atio eſt nō mot⁹. ſiū res q̄ moueāt naqʒ ſpecie mot⁹ ꝑmanē tp̄e i ꝑhā caʒ ſiā. n. alt coꝛ ꝑ tp̄e mouen turligni ēē lig⁹ ꝑmanēs:

aliqđ mot⁹ inueniunt: vnū mō ſuffugiū tuendi ſe ab iſs anguſtijs relictū eſt: ſi de nihilo creata eē oīa: initio fateant̄.
7 ¶ Sed alterā ꝑteʒ diſiuncti defendas: duaſqʒ nō ꝓgenitas illas vnq̄: ſʒ ſempiternis ſęculoꝝ ętatibus p̄ceſſiſſe: motū vtiqʒ aliqñ ꝓgenitū ⁊ inchoatum fuiſſe. Sed ſtatiʒ ipſo in limine occurrēt temere: id a rōne dictū vr̄. Nā ab iſs: quoꝝ id placitū eſt: p̄imū id ſciſcitor: cur res moueri tā repente: cur nūc potiſſimū ceperint: innumerabilia ſęcula tāto ꝑſertiʒ torpore cōſederint: Sed ⁊ ſequētia quoqʒ ſi itraueris aut pedeʒ cōtuleris: abſurdiora obtuſioraqʒ videbunt̄. Nam ſi quū hęc mouere: illa moueri poſſent: vtraqʒ tñ hęc ab agēdo: illa a patiēdo geſcerēt. Nūc vero mutata rōne: ⁊ hęc mouere: ⁊ illa moueri ceperūt: nec̄iuʒ eſt eā aliqua mutationis extiterit: ꝓp̄ quā illi ędificatores atqʒ opifices mūdi mouere occeperint: quū an̄ nō mouerit: qđ tñ mouere potuerint. Neqʒ. n. fieri ſine cā pōt: vt ea q̄ ⁊ p̄us: ⁊ nūc eadē ſunt: nūc demū agant: an̄ nō egerint. Sed totū id tribuēduʒ rōni ē: aut qꝛ iter ſe longiorib⁹ īteruallis diſſeparata erāt: q̄ vt agitatrix vis ꝑtinere ad res tā remotas ac deſitas poſſet: nūc collecta adductaqʒ ꝓximāt: aut intermediū aliqđ habebat̄: qđ obuiaret ⁊ ꝓhiberet: quodqʒ mō impulſum ſublatūqʒ ſint.
9 Quocūqʒ hoꝝ attigeris vlcus ē: qʒ vtcūqʒ dixeris: motus ali⁹ ſemp̄ inuehet̄: q̄ p̄mo illo ſit p̄or. ¶ Naʒ ſi res ſemp̄ fuerūt: nec tñ mouētes ſemp̄: neqʒ ſemp̄ motę: ſʒ in p̄nti ⁊ mouere ⁊ moueri ceperūt: manifeſtū eſt: eas nō eodē habitu aut diſpōne fuiſſe: qua nūc ſunt: quuʒ nōnullę mouēt: nōnullę mouent̄: ſʒ aut mota ⁊ mouētia demutarūt: aut tantū hęc aut tantum illa. Si itaqʒ p̄ore aliquo motu ſemp̄ eſt op⁹ vt p̄mus incipiat: qui dixerit res nō natas. ſed ſempiternas fuiſſe: eaſdē plagas accipiet: quas qui natas aliqñ ⁊ progenitas ſentiunt. Siqs vero pergat contendatqʒ motū illum poſſe principeʒ ſtatui: per quē rebus mouentib⁹ ꝑparatio atqʒ habitus cōtingit: ſm quē mouere ceperunt: nihil tamen ſerio cōmuniet. Naʒ rurſus mutationis huius cauſaʒ requirimus: neqʒ poterit diſcere: niſi nobis motum alium priorem vel ingratis cōprobet.

10 Sed qd hęc perſequor: quū illi ſeipſos ita reuincāt atqʒ coarguāt: vt nō dū incōſtātia: ſʒ ēt pugnātiſſima dicē videant̄. Nā qui b dicūt aliqñ nō fuiſſe motū: dicūt fuiſſe tp̄s: quū mot⁹ an̄ nō eēt. Nihil. n. ſignificare aliud videnť vba illa aliqñ: ⁊ anteq̄ tp̄e: ſʒ tp̄s citra motū eē nō p̄t quēadmodū ſuperiorib⁹ libris ē mōſtratū. Qui itaqʒ aliqđ fuiſſe tp̄s dicūt quo nullus mot⁹ eſſet: nihil aliud p̄ſe ſerunt: q̄ tunc motū fuiſſe quū mot⁹ nō erat. Quot ſi qs etiā de genitura tp̄is nobiſcū diſſentiat: putetqʒ factū fuiſſe aliqñ tp̄s: quū ante nō eſſet: quēadmodū Plato in Thimęo vr̄ ſentire: qui vna cū cęlo genitū eſſe tp̄s affirmat. Ad hoc refellenduʒ ſatis eſt cōis p̄hoꝝ ꝯſenſio: q̄ ꝑ ꝑennitatē ęternitatēqʒ ꝯſone tribuūt temꝑori. Democritus adeo quū ꝓbaret nō eſſe orta oīa: q̄ hn̄t in mundo:

neq̄ ſaculenť hʒ vt ſurſuʒ ferat̄: niſi violēter: ſʒ opʒ vt corrūpat̄ ⁊ in ignē veniat. Das autē ſolutionē Sim. ꝟ mō. cōcedit. n. p⁹ mot⁹ diffinitiōe: nō ob⁹ ꝯuenire. verū ēt eē ſiderandū id: ſemp̄ mobile tp̄e motū ꝓcedere. veꝝ ꝟ i motib⁹ terminat: q p̄n⁹. ſ. ⁊ fine ꝯīnctē adeo ꝓcedit vt veꝝ ſit q̄ qʒ mobile ſb̄ iectuʒ fuiſſet: q̄ tñ nō mouebat̄. in hīs ꝟo q̄ ꝑpetuo motu agitāt̄ ſp̄ qdē eoꝛʒ mot⁹ ē: nō tñ ſp̄ idē ꝑtiu⁹ ſʒ ꝯtinue ali⁹ ⁊ ali⁹ ē mot⁹ q̄ mouent: ⁊ quēcūqʒ motuʒ ſp̄ ꝓcedit qđ po⁹ ē: vt ꝑ pura ſol cū in ariete mouet̄ po⁹ᵐ retinet vt poſt arietē tauꝛʒ pcurrat: vn̄ cū arieteʒ ꝑmeat potētiā hʒ vt ad tauꝛʒ trāſeat: niſi⁹ ē qʒ tp̄e ꝑus eſt q̄ ſit mot⁹ in q̄ tauꝛū adit. ſcōaʒ vo Io. gr. rōnē ſoluit hoc pacto: 3ᵃ ē. ait ipſe: id qđ dicimus poſſe moueri: nāq̄ ⁊ id poſſe moueri dicimus qđ ꝑfectū hʒ faculatē potētialē: q. ſ. vna cū ipſo actu ꝑmanere p̄t: ⁊ hac rōe ignem poſſe ſurſū ferri dicim⁹: nō p̄ vo deorſū: id ē ꝑfecta moueri poſſe dicim⁹ qđ po⁹

mobile ē: qđ ſcʒ nōdū eāʒ hēbʒ po⁹ᵐ q̄ actu ſit ſb̄ecta. eī⁹ vn̄ nāe ē vt eā poſſit adipiſci. Ar. itaqʒ cum ꝓbat oportet vt id qđ moueri p̄t motū p̄cedat intelligit ꝟ mō quo 2⁹ loco expoſuimus. ignis aūt eū ſurſuʒ moueri poſſe dicim⁹ intelligim⁹ p̄mo mō. vn̄ alio⁹ ignis moueri ſurſū p̄t alio lignuʒ: ignis nāqʒ rōne ei⁹ po⁹ q̄ vicia ē ⁊ actū ēt ſeruat: lignū potētia remota rōne q̄ in ignē v̄ſuʒ aſcēdet poteſt.
b ¶ Nihilo etiā minus Ioānes grāmaticus has duas rōnes infringere conat⁹ eſt ad ꝑimum nāqʒ que ex tp̄is ꝑpetuitate motus perpetuitatē ꝓbat: ait ipſe: q̄quot ⁊ ſi ea nōla videant̄ ex vi ꝯponi ſignificatiōe tp̄s ipo⁹tare: nō tñ qñ illis vtimur in explicāda eaꝛ reꝛū nā ⁊ cōditione q̄ extra tp̄s ſunt ⁊ atqʒ menſū ſeparata: ſignū ēt ea tēpori eē obnoxia cōcludendū: qʒ hoc nō ex eaꝛ reꝛū cōditionē cōloquit: ſʒ modū ſolū quo nos eas res cognoſcimus, nam quēadmodū deus ipſe ea ē q̄ que curriculo

ſubiacent

Oſtiacem abſ-
q tēpe cogno
ſcēt: ita noſtri
cenſeſ q̄ ce-
tera tpā ſūt nō
niſi tpalr co-
gnoſcim⁹ vnī
neq̄ itelligeſ
neq̄ inueſtiga a
re poſſumus
ea q̄ extra tē-
pus ſunt: niſi
nob⁹ veniunt
tpe ſignificā-
tib⁹: nō ob id
tñ tpe ea ter-
minari cēſen
dum. cū igit
dicim⁹ aliqñ
nō fuiſſe mo-
tū: aliqñ non
fuiſſe tpe: nō
eſt itelligēdū
q eo tpe mo-
tus vel tēpus
fuerit: ſ3 q tē
pus vel mo-
tus nō ſemp
fuerit.
a ℂ Alr fer-
rea Jod. grā.
rōnē3 cā: quę
ex momento
ducit: qō qd
dē mediū ſp
eſt pcriti fu-
turiq̄ tpis pe
tere id qō q̄ri
tur: nā q̄rit
nūqd tpe ſp
ſit: ad qō cō-
probādu3 cā
ſ3 pau⁹ aſſu
mit: nunc ſeu
momētū eſſe
ſemp mediu3
tpis. hoc aūt
ide3 eſt ac ſi
ſumeret tpus
eſſe ſempiter
num: veluti ſi
linea eē lon-
giſſime pra-
ctā vt eius
extrema non
poſſet cōſpi
ci: ac qōnē ve
niret: vnde
an finita eſſet
vel infinita: e
go in huiuſ rei
inueſtigatiōe
veluti p̄ncī-
piu3 ponerē
punctū a⁹ cē
vbi e vt mediū
ſit lineę ſemp
et hoc ēide
ēcluderē cā
eē infinitā ea
dem ratione
qua pparbe-
ret h̄ in loco.
Hec mi inſtā
tiae qbo reſci
let ſump. nō
aſcribem⁹: ut
longo nimis
vti ſmone.

pro argumēto ſumit: q vna illa res natę quę tpe vo
11 caī: exordio atq̄3 origine careat. Sed ne multitudine
ſola teſtiū certare ac fidere videamur: rōnib⁹ eſt agē-
du3 pſcrutādūq̄3: verū fieri potuerit aliqñ tpe: quū añ
nō eſſet. Et Hercules ſibi herere nō pnt: quib⁹ id vr.
Na3 q̄nq̄3: olim: aliqñ: antea: nūc: appellatiōes ꝛ nōia
tpis ſunt. Et vt⁹ cętera pręterea: qs nō itelligit momē
tum ꝛ tpe ita eē viciſſim ꝯſentanea atq̄3 cōnexa: vt al-
terū eē ſine vtroq̄3 nō poſſit. Momētū. n. iterlimitiū
ꝛ cōfiniū tpis eſt: q ppe qō extr⁹ pteriti ſit: ꝛ initiū ꝯſe-
quētis. Neq̄3 tpis vlla ps accipi pōt alia: q̄ momētū.
Si itaq̄3 in ol gitatiōe viſus momēti eſt: ad mentionē
illi⁹ admonitio veriuſq̄3 tpis corrogabitur. Quapp ſi
nūc cępit eē tpe: etiā pus fuit tpe: q3 hoc momentū: qō
hui⁹ pn⁹ eſt: finis erat alterius. Qō ſi hęc eſſe nō pnt:
ęternū tpe ſit oportet: etſi ęternū eſt tpe: ęternus erit ꝛ
motus: quē oſtenſum eſt ſine motu temporis intellm
haberi: aut conſtare non poſſe.

12 HIſdem tantū in ȝtrū rōnibus de-
mōſtrandū eſt: icorruptū
imortalemq̄3 motū eē nunq̄ interiturū:
nunq̄ caſurū. Na3 quēadmodū ij q mo
tu3 gñari ꝛ aliqñ cępiſſe arbitrant: fate
ri cogunt: aliquē eſſe motū pmo motu poꝛe3: ita ij qui
motū aliqñ ꝯſumari ꝛ deſinere oportere putāt: fateri
cogent: aliquē eſſe motū citeriorē citimo: ꝛ poſteriorē
13 poſtremo. Na3 corrupto motu: quęrit aut res ſil cor-
rumpent: aut manebūt. Si corrūpent: nimiru3: q3 ni-
hil in nihilu3 reuertit: in aliqd ſe cōuertēt: ſ3 oēm con
uerſionē mutationēq̄3 comitat mot⁹: igit poſt motu3
abolitū alius mot⁹ infert. Si manebūt: adhibebim⁹
ea tormēta q̄ ſupra cū de ortu ꝛ pain⁹ loquerenur: cur
quū hęc moueri poſſint: illa vi3 mouēdi obtineāt: infi
nitu3 tpus ſtatura ſeſſuraq̄3 ſint: ꝛ cur quū pus moue-
rēt hęc: illa mouerent: nūc neq̄3 moueāt hęc: neq̄3 illa
14 moueant. ℂ Illud ſane in explicatiōe nāę maxie ob-
ſeruandu3 cauendūq̄3 eſt: ne qd ſine certa rōne pbet:
neue id pro cā ſumat: qō cā eſſe nō poſſit. Atq̄3 h̄ qdē
pceptū oēs ad vnū veteres ꝯtēpſerūt. Nā quū Empe-
docles vices illas mouēdi quieſcēdiq̄3 ſtatuiſſet: mo-
tūq̄3 ab amicitia ꝛ odio pficiſci dixiſſet: quietē iterme
dijs agi tpib⁹ nullā cām: cur tā inſignis alternatio fie-
15 ret: attulit. ℂ Sed neq̄3 Anaxagoras rōnē adhibuit:
q̄obre3 veternoſa ꝛ ſedentaria illa mens: q̄ innumera-
bilib⁹ ſęculis obtorpuerat: atq̄3 inſimulatis manib⁹ ceſ-
ſauerat: nūc demū de repēte diſcuſſis ferijs: miſcellam
mouere agitareq̄3 cęperit. Cur ad id tam ſero: cur non
tēporius: cur nō longe antea aggredi admoliriq̄3 ma-
nus placuit. Atqui nihil ē in vniuerſa nā: qō aut rōne
aut ordie careat: alioqn nā cā eſt ꝛ ordis ꝛ rerū ipſa3:
quę rōne ꝯſtāt ꝛ ordine. Qui vo ta3 imēſo ſpatio dicit
quieuiſſe oia: q̄ mō moueri cępiſſent: ſiue īfinitū exer-
ceri tpe debēt: ſiue rurſus ad ferias reuocari: qui tueri
ordinē aut rōnē poſſint: ignoro: qñ pſertī3 diīa ꝯſtitui
aut fingi nō pōt: cur mot⁹ nūc potiſſimū nō antea cę-
perit. Si. n. vniformē ꝛ ꝯſentaneū eē nāę tenorē atq̄3
habitū eſt neceē: neu ſit nunc h̄ mō: alś alr: ſed quēad-
modū ſemp igni ad ſupiora ꝯſcēſus ꝯſtat: terrę ad in-
feriora deſcēſus: ita ꝛ toti nāę ſua cōcinnitas cōſtans
ppetuaq̄3 hr: aut accedendū eſt: aut ſi deſciſcēdu3 eſt:
cōmiſcēda afferendaq̄3 rō: cur ſequitꝰ ſtatuas. Qñ
qdem vel ea3 rerū: q̄ ſemp ſui pares ac ſiles ęternęq̄3
ſint: nō oē3 cā ꝛ pn⁹ caret. Quāuis. n. triāgulu3 duob⁹
rectis ęquales angulos ſemp obtineat: nihilomin⁹ hr
rō qdā ꝛ cā: pp quā illud in triāgulo ſit ſempiternum

atq̄3 ppetuū. Cāę vo ppetuis ſunt nō oēs: ſed pmarię
q̄dam ac pncipes: quarūq̄3 nō ſit amplius aliq̄ cā. Jis
igit: q ad hāc formula3 diſputauerint: cōtinuo diluce-
bit nō reliq tpe ſi oblitteret: aut nō cōpareat mot⁹.
16 NUnc ſoluēda ꝛ ꝯfutāda ſunt ea quę
huic aſſertiōi vident aduerſa.
Na3 dicat aliqs. ſi verū ē nullū perēna-
re motū: ſimplr quoq̄3 enūtiatū ve3 ſit:
motū ſempiternū nō eſſe. Ois aūt muta-
tio terminata finitaq̄3 ē: q3 ois de certo exordio in cer-
tu3 exitū pcedit: extrema quoq̄3 illa3 ȝria habentur:
ſempq̄3 diuerticulū ab interitiōe diſcordat. Oino nihil
17 moueri poſſe in īfinitū ſcimus. ℂ Ja3 ſi ꝯſtat intuitū
id: qō pus nunq̄ agitatū eſt: agitari tñ poſſe ꝛ motū ici
pere: quē neq̄3 pteo vnq̄ neq̄3 itegritas puliſſet: cur ta3
aliena: tā de nihilo ſit opio: quę motū mūdi ad aliquā
originē reuocat: quū poſſit idē in h̄ vno itelligi: qō in
cęteris ſenſus agnoſcit. Mouent in aia ignis: aer: aq̄:
terra: ꝛ quę ex iſs mixta cōcretaq̄3 ſunt: ꝛ aliqñ icboāt
motū: q nunq̄ añ illis acciderit: aliqñ repetunt cū: a q̄
ſecuta ſit qes. ℂ Mouent ꝛ animātes de qete ꝛ qdē
altiſſima: alioqn ad eaſq̄ de inanimis dcā ſunt: facili⁹
aliqs abſolutiuſq̄3 videat: q agitatū illu3 accipe de fo
ris videant ab alio: qō ꝛ ipm agitabat: pindeq̄3 non
ſerio admodū inducat id: qō rō laborabat. Ad ea vo:
q̄ de aialib⁹ afferunt: haud facile inuētu eſt: qua via ſit
occurrēdu3. Mouent. n. ea pleruq̄3 ſuapte de oimoda
ꝛ maxia getudine: auctore ꝛ ipulſore nullo: q ſi motū
aialia: quē nulla res pus: neq̄3 itrinſec⁹: neq̄3 extriſec⁹
attulit: auſpicari tñ exordiriq̄3 pnt: qd phibet: ne ide3
quoq̄3 nā vniuerſa poſſe dicat. Si. n. id contemplari
in puo mūdo licet: cur non intelligere licet in magno.
18 ℂ Sunt igit obiecta hęc a nobis eodē ordie: quo ex-
poſuim⁹ purgāda: ſi ois mot⁹ de ȝrio ſoluit ꝛ in ȝrium
deſinit: neceē eſt oē3 motū cōcludi ꝛ terminari ȝrijs: ita
vt nullus iugis cōtinu⁹ aut perpes eē poſſit: etiā ſi re-
plicatiōe regreſſioneq̄3 in īfinitū regat: qō geminꝰ ide3
ꝛ vnus mot⁹ ceſeri nō pōt. Sicuti neq̄3 chordę vnius
idēq̄3 ſon⁹ ē: q p⁹ ictu: ꝛ q 2⁹ reddit: de q̄ lati⁹ ꝛ accura
ti⁹ pceſſu docebim⁹. S3 quēadmodū aliqñ dixi: ſi mo
tus ois cohiberet ȝrijs: verū eēt: nullū neq̄3 ſēpiternū
poſſe: neq̄3 ꝯtinuū motū hri. Si vo ē mot⁹ aliqs ppes
ꝛ ꝯtinēs: q ȝrietate nō arceat: nec ſe de ȝrio in ȝriū di
gerat: nōne clariſſime calūnia illi⁹ argumēti patuerit.
19 ℂ Ac rō qdē illa de inaialiu3 motu: qui quū prius nō
eēt: fact⁹ tñ recēs dicat: facillime reprehēdit: nihil. n.
in eo eſt: qō magnope admirari debuerim: eqñ res illę
q̄ agitatorē extrariu3 hñt: pñte illo moueri neceē ē: ab-
ſente qeſcere. Neq̄3 ſeqt ſi hęc moueri incipiūt: ꝛ rur-
ſu3 qeſcūt: nullū adeo motū eſſe ppetuū. Quid. n. phi-
bet moueri aliq̄ ꝯtinēter ꝛ ſemp: atq̄3 etia3 pticulariū
motuū eſſe cās. i. vñ mot⁹ inanimis extrinſecus mini-
ſtrent. Porro quęrere: cur non ſemp moueant aia-
q̄uis mouētia in ꝯtinuo exercitu agitatuq̄3 ſint: ad prę-
ſentē locū nō ptinet: in q̄ id mō agit: ſit mot⁹ vllus ſem
pitern⁹: an ſec⁹. Illa vo qō cōmodius tractari cū alia
pōt: quę ſciſcitat: cur compluſcula hō ſint habeāntq̄3
in nā: q̄ interi3 ſtent: interi3 moueant: ceu inde totius
20 hui⁹ diſputationis cardo ꝛ deciſio pēdeat. ℂ Na3 de
aialib⁹ itide3: q̄ prius vident tu3 moueri: tu3 qeſcere:
ꝛ quū mouent itra ſe mot⁹ illius cā3 deliteſcentē hēe:
b eadē qō ſolet ꝯſtitui. Cęterū⁹ neq̄3 h̄ difficile ſoluitur:
q̄uis ea rō: ſiqua pſuadere maxie videat poſſe motu3
oēm incipe: q añ nō fuerit: nunq̄ oino qeſcūt aialia: ſ3
ſemp inſitis qbuſdā: atq̄3 īgenitis motib⁹ agitantur.

b ℂ Grece
Ariſ. e Thę.
συμφύ
του aūt
id qō inſitus
atq̄ ingenitus
latine expſſit
interpres. ſim-
pli. aūt dup⁹
expoſuit: vel
eni3 p iſtos
mot⁹ eos itel
lexit ipſe:
qui nālr aiali
inſunt: vel for
taſſe inſitos:
eos mot⁹ ap-
pellauit: q ab
his virtutib⁹
emanant: quę
a poſterio-
bus vocitur
miniſtrantes
quales ſunt q̄
attrahit: q̄ de
tinet: quę alte
rat: ꝛ quę ex-
cernit. hę eni
ſemp operāt
in corporib⁹
rerū aiatu3 ꝛ
potiſſimū aīal
molem.

Neqꝫ tñ illa eſt: quã itra ſe gerit oẽs agitat᷒ pſtat ſed vnũ: qui ꝑ locũ obit᷒. Extrinſec᷒ pleriqꝫ mot᷒ aſſerunt᷒ ab aere circũciſo ꝙ ambeſt. Nã ⁊ calefiunt ⁊ frigeſcũt ⁊ inalbeſcũt ⁊ fuſcant᷒: ⁊ cernẽt ⁊ audiũt: cõcepto atqꝫ hauſto extrinſec᷒ motu. Nihil igit᷒ obſtat: niſi fortaſſe neceſſe eſt corporib᷒ ab opericẽte nos aere multos mo a tus accidere. Quoꝝ a alij mentẽ exercẽt: alij appetitũ cient: alij vniuerſuꝫ alal agitant: recalefactio bibendi deſideriũ cõmouet: deſideriũ alal ꝑducit ad fontem. Jaꝫ ſomnus rõnẽ hãc aptiſſime ꝯdocet. Jn eo tametſi nulla pars corpis moueri vr᷒: multę tñ mutatiões īte riꝰ miniſtrant᷒: fit cibi cõcoctio: fit ſucci eius iter venas ⁊ viſcera diſpẽſatio: fit fluentoꝝ ad excrementa ⁊ ſedimẽta collectio: ſpirant: ſomniant: varijs viſis animus mõ in gaudia mittit᷒: mõ terriculamentis horreſcit. Partes quoqꝫ ipſę atqꝫ extimę corpis marginee mõ rigent ⁊ cõglaciant frigorib᷒: modo calore diffundunt᷒ atqꝫ tabeſcũt: q̃ꝝ vtrũqꝫ aer is facit᷒: ꝙ circũſec᷒ nobis obducit᷒. Tandẽ emicãt expgita: ⁊ aliq̃ huiuſce gñis cã. q̃ aialia velicari ⁊ excitare de qete ſoleat. Sꝫ de aialiuꝫ ⁊ iaialiuꝫ motu: ⁊ de tota q̃õne hac: facile qd ſit ſequẽdũ videbimus: ſi queadmodũ paulo añ dixi: gñalẽꝫ cãm illam didicerimus: cur nõnullę res ea nã ſint: vt aliquãdo quieſcant: aliq̃ñ moueant᷒.

21 REpetendum eſt itaqꝫ altius: atqꝫ hunc in modũ diuidenda eſt rerũ nã. Neceẽ eſt aut oia quę ſunt imobilia eẽ: aut oia moueri: aut aliq̃ ex ijs moueri: aliq̃ nõ moueri. Qđ ſi damus motũ ⁊ quietẽ: rurſus h̃ in tria mẽbra diſtinguimus: neceſſe eſt. n. aut alia ſemꝑ moueri: ⁊ alia nunq̃ moueri: aut oia ſimul nũc qeſcere: nũc moueri: aut qđ eſt reliquũ: aliq̃ ſemꝑ moueri: aliq̃ ſemꝑ qeſcẽ: aliq̃ nũc qeſcere: nũc moueri. Dein ex ijs quid magis verũ ſit requiram᷒. Erit h̃ ⁊ finis ⁊ diſſolõ oiuꝫ difficul 22 tatũ: q̃ ꝑtingere motũ poſſint. ❡ Nõ eẽ oia imobilia aſpect᷒ ipſe teſtimonio eſt: cui qđ accidit nõ agnoſcẽ: iniquũ eſt: ꝓterqꝫ deridiculuꝫ: vbi ſenſus fidem facit: rõneꝫ quęrere: quędaꝫ adeo imbecillitas animi atqꝫ remiſſio eſt: nõ ſtatiꝫ ꝓſpicere: qd deſideret: qd nõ deſideret rõnẽ. Habent. n. nõnulla: quę certiora illuſtrioraqꝫ ſunt: q̃ vt rõnẽ vllaꝫ expoſtulent. Et ꝓterea non reuocãt in dubiũ: ꝙ nãlia cõmentant᷒: vtrũ imota ſint 23 oia: queadmodũ initio opis dixim᷒. ❡ Alterũ b caput b erat: vtrũ oia moueant᷒ ſemꝑ: q̃ꝙ̃ aũt non moueri oia vſqꝫ adeo manifeſtũ eſt: vt nullius ꝓbationis idigeat: q̃ tñ nrę diſciplinę minus infeſta aſſertio eſt: q̃ tollit quietẽ: q̃ ea quę motũ: nõ fuerit diſſentaneũ ad id aliquã rõneꝫ adiungere. Plane fuerũt nõnulli: ꝙ moueri ſemꝑ oia affirmarẽt: ſꝫ latere id ſenſum magna ex pte nec cerni. Cõtra hos q̃uis nõ diffiniãt: vtrũ motu oia vno ⁊ ꝯtinuo moueant᷒: ⁊ ſi vno: qualis nam ſit ille: an oib᷒ ſimul motib᷒: nõ eſt tñ ipendio difficile diſputare. Nihil augeri ⁊ minui põt cõtinue: ita vt auctio cohęreſcat minutioni: ſed ſemꝑ inter auctionẽ ⁊ diminutionẽ interſtitiũ mot᷒ ſit: ⁊ media qes interiacet. Nam ſi mot᷒ auctionis ⁊ minutionis vnus cõtinenter eſſet: res quę augeſcerẽt in decrementũ ⁊ minutionẽ tẽdere ac pergere dicerent᷒. Sed neqꝫ motus ipſe auctionis ꝑpetu᷒ eſt: adeo vt ſiqs cubitis duob᷒ vigeſimo anno auct᷒ ſit: nõ eſt neceſſe pte illi᷒ icremẽta aliquã ſingulę horę attulerint. Aliogn verũ ſit: qđ ⁊ dr̃ a nõnullis. Si quinque millia guttę lapideꝫ infodiant: ſuã cõſtare ſingulis ſtillicidijs ſcobem in lapide. Et ſi capriſicus parietẽ hęrẽdo inaſcẽdo dehiſcere faciat ſiſſura ⁊ diſcuſſura palmipede: ſuis ſingulis ptib᷒ tpis diſcuneatur: ę illi᷒ rimulas: iam inde ab initio ort᷒ cõgruere ſortito. Quoꝝ vtrũqꝫ falſiſſimũ eſt. Naꝫ queadmodũ centeni nauim trahũt ſinguli: ſi ſeorſuꝫ incubuerit: neqꝫ mouere qdẽ loco pñt: ita tot aut tot guttę lapidẽ cauãt: ſingule nihil cõminuũt. Nõ. n. ſi magnitudo diuidua eſt: quã multa ſtillicidia fodiũt: ex eo accipi põt: ſingula ptẽ magnitudis illi᷒ abſumere: ſed quo inde perijt: cõi opa oiuꝫ perijſſe dr̃. Jtẽ queadmodũ nauis: quę a quinquaginta moueri non poterat: vnius adiecta corrogataqꝫ manu ⁊ mouet᷒ ⁊ trahit᷒: ⁊ queadmodũ bilanx libra: cui᷒ examen decẽ hinc ⁊ hinc talenta ęquauerãt: addito denarij vnius põduſculo ſtatiꝫ laborat ac deuergit altrinſec᷒: ita tot guttę: q̃ nõdũ ꝯficere aut exterere lapidẽ poterãt: acceſſione vni᷒ iaꝫ terebrãt excauantqꝫ. Eo argu᷒ manifeſtũ ẽ: eaꝝ rerũ q̃ ſe minuunt: nõ ꝑticulaꝫ aliquã idẽtideꝫ adimi: etiã ſi diuiſibile ſit in infinitũ: qđ diminuit᷒: ſꝫ aliq̃ñ exoleſcẽ eas atqꝫ abire in totũ. Jdẽ in alteratiõe ꝓbãdũ. Non. n. ideo diuidi alteratio ois in ifinitũ põt: q̃ res q̃ alterat᷒ diuidua in ifinitũ ſit: ſꝫ interim ẽ cũ momẽto tota exigit᷒: vt cũ qd cõcreſcitant cõglaciat. Prorſus nulla põt ꝯtinua infinitaqꝫ eẽ: q̃ ois alteratio ꝯ̃rijs ceu clauſulis qbuſdã ⁊ curipis arcet᷒. Ceterũ ęger: ꝙ in ſanitatẽ it: dõec ita mutat: vr᷒ qdẽ alteraſcẽ: ſꝫ poſteaq̃ cõualuit: aptiſſime ab eo motu qeſcit. Jaꝫ lapides qs edepol videt tãto ꝓſertim tpe molliores durioreſue factos: aut alio motu ex 24 ercitos. ❡ Mirũ hercules ẽẽt montes in cęlũ ſubrectos: ſaxa imẽſę vaſtęqꝫ magnitudinis: ignorãtib᷒ nec aduertentib᷒ nobis moueri. Pręterea ipſa tellus medietatẽ mũdi obtinẽs qeſcere in imo clariſſime itelligit᷒ ſic ⁊ reliq̃ in ſuis locis nãlia corpa. Aliogn ſi mouent᷒: q̃lis obſecro mot᷒ is ẽ: num nãlis: Jaꝫ regio illis ꝯuenięs ⁊ ſalutaris tenet᷒: num pter nãꝫ: At ſũt in ꝓprijs ſuiſqꝫ ſedibus. Hactenus cõfectuꝫ: neqꝫ moueri poſſe ſemper: neqꝫ quieſcere omnia.

NEqꝫ illud quoqꝫ dicẽ poſſum᷒: hęc q̃ mouent᷒ ſꝑ motum pati. Jlla q̃ qeſcũt: ſꝑ ſine motu eẽ: cũ viſus doceat violentos q̃ſdã ⁊ ꝯ̃ nãꝫ mot᷒ hẽri. Hẽri iteꝫ auctionẽ minutionẽqꝫ: quaꝝ cert᷒ ꝯſtitut᷒ eſt ambit᷒. Simul. n. ad quedã modũ icremẽta mẽbroꝝ ſunt fcã: ꝓcũbit mot᷒ q̃ſi iam creſcẽdi ętas ad tps excelſerit. Jtẽ neqꝫ ſꝑ qeſcũt oia: q̃ qeſcũt. Quicqd. n. pter ordinẽ nãę ex ꝓprijs obturbat᷒ exagitaturqꝫ locis: ſtatiꝫ deſinit qeſcẽ: indeqꝫ vbi añ qeſcebat: demigrat: ſꝫ neqꝫ qđ perit᷒: ſꝑ parit᷒: q̃ ſimulatqꝫ paritũ eſt: deſinit pari. Neqꝫ qđ occidit ſemꝑ occidit: q̃ finis aliq̃ñ ortus: tuꝫ interit᷒ eſt.

25 REliquum eſt nobis inqrere duo illa q̃ reſtãt: pmũ: vtꝝ oẽs res hẽant᷒ hęc: vt iteriꝫ agitẽt᷒: interim qeſcãt: alteꝝ an neceẽ ſit: tria eẽ reꝝ gñia: vnũ eaꝝ: q̃ pñt qeſcẽ ⁊ moueri: alteꝝ eaꝝ: q̃ ſꝑ qeſcũt: imo ꝯ̃o ſꝑ pigra imotaqꝫ ſunt: 3ᵐ eaꝝ q̃ ſꝑ mouent᷒. Utrũ ſit hoꝝ veri᷒: vt aliũde ordiẽtib᷒ cõmonſtrãdũ. Jta. n. facili᷒ fiet: itelligaqꝫ capiet᷒ motũ eẽ 27 aliquẽ ſempiternũ. ❡ Ex ijs oib᷒ q̃ mouent᷒ ⁊ mouẽt: alia ex accñti: alia ꝑtib᷒: alia ꝑ ſe moueri ⁊ mouere dicunt᷒. Qđ ſi memores ſum᷒ eoꝝ: q̃ nobis ꝓmiſſa ſunt libro ab hic 4ᵒ: ſcim᷒ qd ſit moueri ꝑ ſe: qd ex accidẽti: qd ꝑtib᷒: ac ea qdẽ: q̃ ex accñti mouent᷒: ꝓtermittenda ſunt nobis: vtpote q̃ ifinibilia iterminataqꝫ ſint: neqꝫ in ꝓcepta poſſint icludi: aut diſtõnem artificẽ capere. Quę ꝯ̃o ꝑ ſe mouent᷒: q̃dã vi ⁊ pter nãm: q̃dã nã mouentur.

a ❡ Grece ſic. ita legit τούτων δ᾽ ἔνια τὴν διάνοιαν, ἢ τὴν ὄρεξιν κινεῖ, ἐκεῖνη δ᾽ ἤδη τὸ ὅλον. hoc ẽ quoꝝ alij mẽtem vel appetitũ cient: qui deĩde vniuerſum animal agitat.

b ❡ Ob id aũt Simpli. ꝙ aſſerit oia ſꝑ moueri mĩn᷒ eſt huic diſciplinę infeſtus q̃: ⁊ ſi nõ eẽ motꝰ q̃ quieſcit cauſa ⁊ prin^m: auferat utraqꝫ natura ex gene᷒ eaꝫ ablatiõe: aũt motꝰ eſt nãę ꝓprior magis ⁊ peculiarior q̃ qes. ꝓterea ẽ ꝙ motũ tollit: quietem ẽ tollit. ea. n. qeſcant q̃ moueri ẽ pñt. qui aũteꝫ quietẽ tollit: ſe non motũ aufert. in reꝫ ẽ nã quędaꝫ reperiunt᷒ que mouẽt ſemꝑ: nihil ẽ ẽ qđ ponę᷒ ſit imobile: ⁊ ea ꝙ eẽ minus eſt nãli moleſta eꝫ aſſertio q̃ motũ tollit: q̃ꝝ ea q̃ qetẽ.

uent̃. Nã mouent̃ ea:q̃ cãz ⁊ pn̄ᵐ mot⁹ itra ſe poſſidēt:
vt aialia: vt arbores: ⁊ vt ex inanimis pluria:que mo-
uent̃: ita vt ſunt nãlr iſtituta: deorſuz grauia ⁊ terracea:
ſurſuz leuia ⁊ ignea. Preter nãz mouent̃ ea:q̃ tñ vt: tñ
nõ ita vt ſūt nãlr iſtituta mouet̃. Lapis ſurſuz ꝯiect⁹:
ignis deorſū depulſus. Mouent̃ ẽt aialiū corpa aliqñ
ꝯ nãz vt ſaltãdo. Jis.n.quū grauia glebulẽtaqz ſint: ſalt⁹
nõ pt eẽ nãlis mot⁹: tameſi ꝟo aialiū corpa ſaltãdo ꝯ
nãz mouent̃: ipſa tñ aialia nõ dicunt̃ moueri ꝯ nãz: qr
ei⁹ q̃z mot⁹ pn̄ᵐ itra ſe obtinēt. Corpa ꝟo: qr talis mot⁹
ſibi: neqz in eo ꝙ corpa: neqz in eo ꝙ grauia conuenit: ꝯ
28 nãz moueri ꝓbant̃. ¶ Queciiqz itaqz ꝯ nãz mouēt̃:
nulla dubitatio ẽ q̃n ab aliq̃ extriſec⁹ moueãt̃: vtpote
a q̃ de nãe ſue iſtituto cogant̃ decedere. Nihil.n. ſe ꝯ
nãz moueret: niſi externa vis cogeret ⁊ alien⁹ ipulſus.
De iis ꝟo:q̃ nãlr mouent̃: ſolet q̃ri: moueãt̃ hec q̃z ab
aliq̃. Plane q̃ nãlr mouēt̃: ꝓpterea ita moueri videt̃:
qr nõ ab alio: ſz a ſe mouent̃. Ac aialia qdē ſine dubio
ab aliq̃ moueri necẽ ẽ. Oĩa.n. neqz ab alio: neqz ex-
triſec⁹ moueãt̃: diſcretio tñ q̃dã mouētis ⁊ moti: rõne
deꝓhēdit̃: neqz in h̄ vis fuerit: moueãt̃ ab aliq̃ aialia
necẽ e: q̃ppe ꝙ ꝯſtet illa moueri ab aia. Sz de eo iã no
ſtra q̃ ẽ q̃nam pacto afferri ſeorſum poſſit in aialib⁹
id qõ mouet: ⁊ id qõ mouet̃. Atqz h̄ q̃z facile ſoluit̃.
Queadmodū in naui: ⁊ iis q̃ igenij nõ nãe ſūt opa: ita
in aialib⁹ preter q̃ mouēt ab iis q̃ mouent̃ diuiſe abiũ
ctaqz ſunt. Jn hũc modū dici totū aial ipm ſe mouere:
tãetſi hēat itra ſe id qõ mouet diductū ab eo: cui mot⁹
29 afferet̃. ¶ Erat altera q̃onis ꝑs a quonã iaia moueãt̃:
quū nãlr mouent̃: qõ qdē ꝑdifficiles explicatus hz: qr
neqz ab alio moueri vident̃: neqz externū agitatorem
hñt: queadmodū ea:q̃ pter nãz ⁊ vi mouent̃. Neqz ab
aliq̃ qõ itern⁹: vt eã ⁊ pn̄ᵐ hēat̃: queadm̄ aialia: qd.n.
afferri poſſit i illis: qõ mouet diſtictū ab eo: qõ mouet̃
30 aut qõ agit diuerſū ab eo qõ patit̃. Nã h̄ diſcrimē in
aialib⁹ repit̃: q̃ppe q̃ ex aia formenẽ ⁊ corpe: q̃ duo ea
priũ exiſtima⁹ mouēti ⁊ moti: qñ pſertiz nullo gñe di
uidunt̃ inaia: ſz vno q̃ſi glutino ꝯtinent̃ atqz ꝯcorpo-
rant. Si.n. itra ſe auctorẽ mot⁹ ſui aliquē gererēt: q̃lis
in aialib⁹ aia ẽ: ſi ſpõte mouerēt̃: ſpõte ẽt ſtarēt vt aia-
lia: ſz nec vnã viaz ſp agerẽt: imo diuerſas ſi ſpõtaneo
agitatu ferrent̃: vt aialia ambulãt: illa ſaltãt: currũt: tri
pudiãt: ſurſuz: deorſuz: ꝓgreſſi ꝯ: ceſſi ꝯ in lat⁹ incedūt.
Jnanimis vnus tñ motus ⁊ ſimplex deputat⁹ ẽ: eoqz
vſ is ad certã ⁊ cõſtitutã necẽitatẽ nãe referri. Quobrē
⁊ hec quoqz ab aliquo qdē moueri neceſſe eſt: ſz a quo
habeat̃ hoc eſt incertū. Sed tñ quemadmodum hoc
quoqz accipiendum ſit inſtruemus.

31 Horum que mouent: alia ſm ſuaz
nãz mouēt: alia ꝯ ſuã nãz:
vt cũ claua ferrea lapidem mouet. nam
neqz q̃ ferrea ẽ: neqz q̃ grauis lapidē le
uat: neqz mot⁹ hui⁹ cãz itra ſe poſſidet:
ſz extriſec⁹ accipit: atqz imbibit viz mouēdi. Jlla ſm
nãz mouēt: q̃ mot⁹ illi⁹: quē miniſtrãt pn̄ᵐ itra ſe obti-
nent. Quicqd ꝟo actu cã ẽ nãlez vim hz mouēdi ea: q̃
ptãte ſūt talia. q̃le id actu ẽ: qõ mouet. Qõ.n. actu calet
ius hz in id: qõ po^a cal'm ẽ. Nã calidū actu: quoties ca
lefacit id: motu ciet iteriorẽ: ⁊ ſuo. Et queadmoduz qõ
calet: cã mouēs ẽ ei⁹: qõ põt calorē accipe: ita qõ pt ca-
lorē accipe. nã obnoxiũ atqz audiēs ẽ ei: qõ iam calet.
Nã vt illud faciēdi pn̄ᵐ int⁹ agnoſcit. Ceterũ ignis ⁊
ſimplicia corpa: quū mouent̃: ab alio moueri manife-
ſtuz ẽ. Sz vi ⁊ ꝯ nãz mouent̃: quū in alienos locos tru
dunt̃ cogũturqz. Scdm nãz cũ in ꝓpos ⁊ ordinatos a
nã ferunt̃. Ea ꝟo delatio q̃ ſe res aliq̃ in ſedē ſuã con-
fert: nihil aliud ẽ niſi act⁹ ⁊ ꝯſumatio po^e ei⁹: quã añq̃
moueret̃ habuerat. Actū porro ab eo accipit: qõ cã ef-
ficiēs ẽ: vt ſit talis: q̃ vltra in eo loco manē non poſſit:
vñ exagitata ẽ. Jllõ itaqz qõ fac: vt ſe in ignē aer ꝯuer
tat: cãz q̃z hz: vt agat eo mõ q̃ ignis ⁊ q̃ leue: agere aūt
nõ pt vt ignis niſi ſurſuz ferat̃: qr act⁹ ignis eſt ſurſuz
ferri. Quicqd.n. ab aliq̃ parit̃ moueat̃ ve: ſil' tale actu
eſt: q̃le po^a erat: ſimulqz cū habitu recipit: quē recipe
poterat: ſi nihil obſtiterit ꝯtinuo aget prona ⁊ q̃litatē
habit⁹: quē recepit. Nã q ꝯdiſcit ſil' atqz ꝯdidicit ẽt cõ
tēplat̃: mõ nihil ipediat: nõ volũtas: nõ īſidia: nõ oc-
cupatio aliq̃. Queadmodū itaqz is q diſcipulū cõmē-
tationē aliquã iſtruxit: eã eſt: cur is q ita iſtruct⁹ erudi-
tuſqz ẽ ſpõte ſe ad illã ꝯſpectionē ꝯſiderationēqz cõ-
a uertat ⁊ ꝯferat: ita res ᵃ q̃ facit: vt qõ graue erat: mõ ſit
leue: cã eſt: vt nũc ſurſuz ꝯuolet: qõ deorſuz aliqñ ver-
32 gebat. ¶ Eſt aũt alr ignis: alr lignū leue po^a. Lignū po
tentia leue ẽ: nõ abſo^te ſz remota: q a.ſ. verti pt in ignē.
Jaz ignis abſo^te ⁊ ꝓpinq̃: q a.ſ. ſtatiz põt ſurſum aſcē-
dere. Sic alr muſic⁹ ptãte ẽ q diſciplinã illã nõdū tz:
ſz põt ſi velit: alr q iaz qdē tz: ſed ab vſu atqz opa ꝑcul
eſt: atqz hic medi⁹ q̃dã ẽ hĩt⁹ iter actū ⁊ po^a ſimplicez.
Sz ⁊ is q hitū illū ſciē poſſidet: medi⁹ ẽ iter eū: q nõdū
poſſidet: ⁊ eū q iaz in actu exercitioqz eſt. Quicqd igit̃
de p^a illa ⁊ longinq̃ po^a in actū transfert̃ agaſſume ab
alio ⁊ a cã extriſecus accitẽ mutat̃. Jgnis.n. nõ ipſe a
ſe: ſz ab alio parit̃: ſil'r nec aer: nec aq̃: nec terra. Quum
ꝟo iaz ꝑfecta ⁊ ꝯſumata ꝯuerſio ẽ: iã fact⁹ ignis: iaz re-
cept⁹ ⁊ hauſtus hit⁹: q recipi hauririqz poterat ab eo:
q oia hec pferebat ⁊ poſſidebat actu: q̃ꝗ̃ nũc q̃z po^a le
uis ẽ nihilomin⁹ po^a hec lõgē ꝑfectior itellīt eẽ q̃ꝓ p^a:
vtpote quã ſi nihil ipedierit extrariū: ſtatiz inſecutur⁹
ſit act⁹. Vbi grã. Aer q̃ ad dū po^a illa tã remota leuis ẽ:
⁊ quo ad dū pt in ignē ꝯuerti: nõ ꝯdit: ſil' ꝟo ptãte ꝓ-
xima fact⁹ ẽ leuis.i. ſil' ꝯuerſus in ignē eſt: ſi nulla vis
ferat̃ ꝯtinuo ſubuolat. Quecũqz igit̃ cã ẽ: vt prior ⁊ re
mota po^a in poſteriorē ſe ꝓximã ꝯferat: cã ẽt ẽ vt act⁹
⁊ exercitiū ꝯſequat̃. Quobrē q̃ties dicim⁹ ignē ſuſtuli:
aut terrã decidere alieno actore id ita accipi volum⁹:
vt qr ipſa ſe parere ⁊ procreare elemẽta non poſſint:
primū ab alio facta intelligant̃: deinde vt cõſequens
fuerit ea niſi naturę illius in quã cõmeauiſſent. ſtatiz
moueri: niſi quid exterius pręꝑpediſſet.

33 Qui vo id qõ reſiſtit ⁊ ipedit: amo-
uet: ꝑtiz agitat ipſe: ꝑtiz nõ
agitat. Nã q demolit̃ colũnã: ⁊ q in aq̃ la
pidē ab vrib⁹ ſeparat: p^a colũnã: aut la-
pidē agitat: tũ deide ex accitũ parietem.
atqz vires mouet. Si itaqz oia: aut vi: aut nã mouēt̃:
vtrũqz aũt: ⁊ id qõ vi: ⁊ id qõ nã mouet̃ aliũde moue
ri mõſtratū ẽ: nõne oia ab alio moueri ꝯficit̃? Sed q
hęrēt cũ his illa q̃ nobis oliz dcã ſūt nãlia corpa intra
b ſe hēe pn̄ᵐ gētis ⁊ mot⁹? Certe ᵇ hęrēt atqz ita itelligē-
da ſūt: vt rē hēe itra ſe pn̄ᵐ mot⁹ nihil aliud ſit: q̃ꝓ nãm
hic audient̃ idoneã habileſqz: vt in id ſe vertat: quo ex-
terna vis ipetrat: ⁊ in qõ poſtq̃ꝓ eſt verſa: tali ſe aut tali
motu: niſi qd obſtet exerceat. Quã itaqz q cqd mouet̃
ab aliq̃ moueat̃: ex iis q̃ dixim⁹ idubita^te luce colli't.

34 Mouentur ꝟo omia ab eo qõ mo
uet bifariaz. Nam aut
mouet tñ: ñ ẽt mouet̃: aut ipſz q̃z aliũde
mouet̃ ⁊ mouet. exẽpli grã. Lapis moue
ri põt ab hoie: moueri pt a claua: cũ mo-
uet hõ: nũc is originē toti⁹ mot⁹ itra ſe poſſidet: nec agi-

a ¶ Sed po
teſt q̃ſpiã ſic
ſitam dubita-
re. ait Simp.
q̃mo dicat̃ ſit
ea q̃ mouent̃
localr motu n
gñãtem mone
ri p ſe: qõ.n.
gñãt ſubaz ⁊
formas fac et
gñãtionis cã
eſt. aliud aũt
eſt trãſmuta-
no q̃ in gñã-
tõe fit: ⁊ alia
mot⁹ localis.
Preterea qõ
ignē gñãt ſil'
atqz ẽ genit⁹
ẽ ſiue ab ope
ſplluſqz non
ſigit q̃l q̃:q̃
pacto ſ fieri
põt vt ipm q
ſe moueat: nã
qr q̃ q formã
gñãt quodaz
mõ ẽt mouet
id qõ eo mo-
tu apti ẽ mo
ueri: efficit.n.
actū ⁊ motuz
illi⁹ forẽ vna
cũ ipſa: ſicuti
q amphoraz
facit cã ẽt eſt
vt ea vinũ cõ
tineat: nõ ni q
formã facit ⁊
ea mediante
motuz ꝓprie
mouet formã
eo motu velu
ti q lapidem
manu mouet.
naz mouet ea
quãqz abſente
eo qui genera-
uerit.

b ¶ Enerit
hic Alerã. ſi
id nãle eſt: vt
Ariſt. ait: qõ
pn̄ᵐ hz vt pa
tiat̃ ⁊ moueat
tur: q fieri pt
vt corpus qõ
circulari mo
tu agitat̃: ẽtiã
videlicz: nãle
ſit: ipm.n. eſt
n paſſione li
berū. Et mul
tiplr res pen
det. Ratio q
ea rõne: q̃ nõ
ẽ imobile coe
pus hoc: ſed
ab alio in aliõ
mouet nõ eſt
a pte liberu:
quatenus ꝟo
pte ẽ parti
repa: eatenus
ẽt paſſibile ẽ
quodãmodõ.
hac igit̃ rõne
mot⁹ pn̄ᵐ in
ipſo ẽt ẽ quo
moueri põt.
Vel rectu⁹ q-

dem: aut ipſe
dõm eſt non
eo nõ intelli-
gēdū diuino
huic corpori
motui ſm na
turam ineſſe
quo reb⁹ iaia
tis: ſz quo ea
q̃ ab aia mo-
uent: q̃ qdez
nõ ab externo
aliquo moto
re: ſz interne
cũm hñt mo
tricem princi
pium motus
actuũ: ſed ſi
hec vera ſunt
ait deide: cur
nõ ẽt pn̄ᵐ hz
quo poſſit ſta
re: poſſit i cõ
traria moue-
ri. reſp. p̃mo
in ꝯtraria mo
ueri nõ poſſe
qr circulari nõ
nihil ꝯtrariũ eſt.
nõ qeſcit aũt
tamen ob id q
nõ mouet̃ ad
id in quocuz
eo fuerit pue
niſſe neceſſe
ſtare: tum q a
gere nõ eget:
que eniqz mo-
uent̃ ⁊ n ſemp
ſic ſtãdi nãz
hñt: ea ẽt po
teſtatē hñt re
ex ſeipſis qe
ſcẽr. Simpli.
do hãc rñſio
nẽ poſtremã
ꝓpendẽs: ait
hec protuliſſe
Alex^m iuxta
eã opinionez
quã de aia ce
li habuit i cõ
mẽtariis libri
ſcdi de celo:
eandẽ. ſ. eẽ in
celo aiaz ⁊ na
turã. ibi.n. in
hũc modum
ſcriptum reli
quit. nos aũt
oſtēdere niti
mur nõ aliaz
qdē eẽ corpo
ris diuini na
turã. aliaz ꝟo
aiaz. ſz veluti
grauitas terr
⁊ leuitas ignis
⁊ nõ multo ẽt
poſt aıt. nã q̃
alia ab hac e
rit a⁹ nã. aia
enim pfectior
quedã nã eſt.
vñ rõni cõſo
naz ẽ corpus
ꝑfectioris pſe
ctiorẽ eẽ nãz.
Hec aũt oia
ꝯformia ſunt
opioni a⁹ de
anima. credi
dit enim aiaz

actu ēē a cor
po:e ſeparā
bilez veluti ē
natura eſt.

taľ extriſec⁹:cū mouet clauā:tūc ea ⁊ motū lapidi pꝛę
ſtat:⁊ ab alio accipit:pinde oꝛigo mot⁹ nō in claua bꝫ:
ſꝫ ad viꝫ referť. Nec abiť tñ in iſi^m:ſꝫ ſtať in aliq̄:qȯ
iaꝫ aliūde nō moueť:lapidē mouebit claua:clauam
man⁹:manū hō:hoieꝫ nihil niſi ipſe ſemet. Sane lapi
deꝫ mouet ⁊ hō:⁊ claua:ſꝫ hō potiſſimū mouet:tūꝫ qa
clauā hō mouet:hoieꝫ claua nō mouet:tū qꝛ ſine hoie
35 claua nō mouet:ſine claua hō moueret. ¶ Ergo ma
nifeſtū eſt id qȯ cęteris fons ⁊ pn^m oīs eſt mot⁹:etiaꝫ ſi
īterceſſu alteri⁹ interueniētiſqꝫ moueat:nihilominus cāꝫ
illaꝫ interi⁹ gerere:eo fieri:vt qcqd moueť:ab aliq̄ qȯ
ipm ſe moueat moueať:aut ſtatim ⁊ pxie:aut medijs
reb⁹ q̄ moueāť ⁊ moueāt:ita vt illud tā īē p^m ſūmūqꝫ
teneať:qȯ iaꝫ pmutatiōe nulli⁹:ſꝫ a ſe cęteris motū mi
niſtret ⁊ afferat. Nā ſi id moueri ab alio dicať:id q̄ꝫ a
quo moueť:moueri diceť ab alio:⁊ illȯ rurſus ab alio:
vt in infinitū inq̄ſitio iſta caſura ſit:qȯ fieri nullo mȯ
pȯt. Si.n.nullū caput cāꝝ mouētiū hīeť:qȯ mot⁹ to
tius exoꝛdia p^a reciperet nullū vtiqꝫ motū geri admini
ſtrariqꝫ videremꝰ. Pręterea ſeq̄reť in magni^te iſinita
tpe finito:iſinitū motū poſſe ꝯſtitui. Nā ſi iſinita ſunt
ea q̄ mouēt ⁊ mouenť:neċe ē ex ijs cōcreſcē magni^te
aliquā iſinitā:nō qdē q̄ ex oīb⁹:alioqn tā diuerſis ⁊ pu
gnātib⁹ coaleſcat:ſꝫ q̄ ſaltē vnitate attigua cocat:qcqd
eniꝫ mouet:qꝛ moueť neċe ē tangendo moueat ⁊ mo
ueat. Sꝫ colligam⁹ qd nobis hacten⁹ rōnes ſupioꝛes
attulerint. Si neċiuꝫ ē oīa quę mouēt:moueri itidem
aliūde:ex duob⁹ alterū relinqť:aut vt in pmā cāꝫ mo
uentē:ſꝫ imobileꝫ ſtandū ſit:aut ſi nō imobileꝫ:ſaltem
in cā q̄ ipſa ſe moueat. Quū.n.id qȯ mouet oē:aut mo
ueri:aut nō moueri neċe ſit:⁊ ſi nō moueať ēē imobi
le:ſi moueať:aut a ſe:aut ab alio moueri:quūqꝫ aſſer
tuꝫ ſit nō ſeq vt ab alio moueať oē qȯ mouet:reſtat vt
ſi id moueť:moueri a ſe nulla dubi^to ſit:pſertim quiꝫ
ſit fere ꝯſentaneū:vt id qȯ ſeipm mouet:potioꝛ cā mo
tus ēē itelligať q̄ȝ id qȯ ab alio moueť. Id.n.qȯ p ſe tū
pus ⁊ pſtāti⁹ pluriſqꝫ eſt:tū cā q̄ꝫ ei qȯ p alterū agit.

40 Nunc alio capite diuidēdib⁹ q̄renda rō eſt:q̄ id qȯ ſeipꝫ mouet mo
uere dicať. In pmis ſecādi videnť mo
di:qb⁹ ipm ſe aliqd moueē poſſit itelligi:
qm̄ itaqꝫ magni^te q̄ moueť ꝯtinuā eſſe
ꝯſeſſum ē:neċe ē ſiqd ſe moueri dicať:vt aut totū a to
to:aut totū ⁊ ptē a pte:aut totū a pte:aut ptē a toto:aut
partē a pte exiſtimem⁹ moueri. Hoc poſtremū in duo
mēbra diuidiť. Nā aut ita ps a pte mouebiť:vt ſinglę
ptes a ſingulis vice iuerſa ⁊ mutuo moueanť:aut ita:
vt vna ps moueat:altera ecōuerſo nō moueat. Atqꝫ h
ſiģnatū vltio accipi opoꝛtere id mōſtrabiť:qȯ autoci
netū.i.qȯ p ſe moueri:ſiue qȯ ſemet moueť dicať. Nā
reliq diuiſionis illꝰ modi in eo ꝯſentiunt:atqꝫ id pec
cant oēs:quot totū a toto moueri ſiģnant. Qȯ qdē ꝯtin
gere nō poſſe:clariſſima rōcinatione paulopoſt doce
41 bim⁹. ¶ Primū h mādandū memoꝛię ē:pter mēbrū
vlt^m cetera eādē plagā accipe. Nā ſi a pte totū moueť
ipſaꝫ ſe q̄ꝫ illa ps mouet.nā adempto ſubſiduo:qȯ ab
hac pte ď moueri:relinqueť ſola ps hęc:q̄ ipſa ſe totā
mouebit. Eadē iductio cōpetet:ſi a toto ptē moueri ꝺi
xeris. Idē eueniet:ſi moueē ſe ptes mutuo ſingulę ſin
gulas cēſeanť. Naꝫ ſi ſingulę mouēt eas a qb⁹ moueť:
ſingulę q̄ꝫ ſeipſas mouebūt:aut ſtatiꝫ:aut p medium.
Nō fuerit abre diuertiſſe huc tātiſper:vt modi illi in
42 idē recidere videreť. ¶ Quā ꝟo abſurduꝫ ſit totū a
toto ſe moueri:multis e locis fides aſtruť. Primū q̄ro
vtrū eodē motu:q̄ qd ſe mouet:moueať totū a toto:an

diuerſo. Si diuerſo:illȯ iā nō mouebit ſemet:ſꝫ qm̄ di
uerſi ſunt mot⁹:id qȯ moueť:intelliġť alterū ab eo qȯ
mouet. Si eodē nō video quēadmodum aliq̄ cogita
tiōe qs poſſit:eodē motu deferre ⁊ ferriqꝫ aliqd:afficē
affici. Nō abſiľe id futurū:atqꝫ ſi eādē rōnē ⁊ diſcē ſiľ
⁊ doceri dicamur:eandē valentiā ſanitatēqꝫ curare ⁊
recurari. Et q̄ȝ āt ſūt hec obſcuriſſima:foꝛtaſſe tñ ſeptio
ra incōmodioraqꝫ videbunť:ſi recolere ⁊ meminiſſe
ſupioꝝ placuerit. Quicqd aliq̄ moueť:id po^a ēē:ad qȯ
moueť. Qȯ n. caleſcit. erat po^a calidū:⁊ qȯ frigeſcit po
tētia frigidū. Itē qcqd mouet:actu ēē id ad qȯ mouet.
Exēpli grā. Id qȯ calefacit actu ēē feruidū. Id qȯ fri
geſcit actu ēē gelidū. Hęc ſi ita ſunt:ſi id qȯ ſemet mo
uet:a ſeipſo.i.totū a toto moueť:eodē reſpectū ⁊ actuꝫ ⁊
po^a pſeret:po^a q̄ten⁹ moueť:actū q̄ten⁹ mouet. Iā p
fectū ſiľ ⁊ ipfectū diceť:ipfectū qꝛ po^a obtinet:pfectū
qa in actu ꝯſiſtit. Quare ⁊ calꝫ ſiľ ⁊ fridū videbiť:imo
calīn ⁊ nondū calꝫ:fridū ⁊ nō fridū fuerit. Relinqť q̄
ei⁹ qȯ ipm ſe mouet:ptē ēē q̄ moueat:ptē q̄ moueatur.
43 Ea q̄ mouet prius ipſa imobilis ē:ea q̄ moueť iterum
aliud q̄ꝫ extriſec⁹ mouet:interiꝫ tñ moueť. ¶ Atqꝫ h
in aīalib⁹ vť facillimū. Nā aīalia ei⁹ ġnis ſūt:quę p ſe
moueri dicāť:moueť illa eo:q̄ declarū ē mȯ. Seoꝛſū
eni hť id qȯ mouet ⁊ imo^le ē:vt aīa:ſeoꝛſū id qȯ ab aīa
moueť:vt coꝛp⁹. Coꝛp⁹ ꝟo nō ē neċio aliud mouet:ſꝫ
aliqñ mouet:aliqñ nō mouet:quū lapis trahiť:tūc mo
ueť ⁊ mouet:at quū doꝛmiť:nō mouet:ſꝫ moueť. Naꝫ
⁊ nutriť ⁊ creſcit ⁊ ſpirat. Hacten⁹ liqdo appet in re:q̄
ipſa ſe moueat:diſcretionē hēri mouētis ⁊ moti:ac ptē
qdē illā:q̄ moueť neċio coꝛp⁹ ēē:qꝛ qcqd moueť neċe
ſit eſſe cōtinuū. An ꝟo altera quoqꝫ pars:quę mouet:
coꝛpus ſit:nondum ſed in loco docebimus.

44 Et ſit aūt al.qd mouens imobile ē:alia via pbauim⁹. Nā ſi aliqd
eſt:qȯ moueť ⁊ mouet:aliqȯ:qȯ tātum
moueť:merito ne dicaꝫ neċio ^a aliqd oꝫ
ēē:qȯ mouet ⁊ nō moueť. Hāc collatio
nem exēpla ſingillatiꝫ de reb⁹ ſumpta ſeriā faciūt. In
oīb⁹ q̄ de duob⁹ ꝯſtāt ſi alterū pt ēē p ſe:pȯt ⁊ alterū.
ꝟ.ģ. Ex vino ⁊ melle melites ꝯſtat:ſi pȯt mel ſine vi
no ſeoꝛſum ꝯſiſtere:poterit ⁊ vinū ſine melle ſeoꝛſum
hēri:ita cū aliq̄ ſint q̄ moueātur ⁊ moueāt:ſi iueniunť:
q̄ moueāť tñ.iuenieťur ēt q̄ tantū mouēāt. Ex iſs oīb⁹
rōcinatio tota colliġť h mȯ. Oē qȯ moueť ab alio mo
ueť:id qȯ ſupra aſſeruim⁹. Quia ꝟo exiſti^to iſta in iſi
nitū exire nō pȯt:id qȯ p^m mouet:aut ſtabit:aut ſemet
mouebit:ſi ſtabit:erit imo^le:ſi ſemet mouebit:regro il
lud p^m qȯ motū miniſtrat:qm̄ nihil a ſe:totū a toto moue
ri pbatū ē:ita ſp defendiť imo^le:qȯ cęteris fons:atqꝫ
pn^m mot⁹ ſit. Igiť Anaxagoras recte:q mentē imobilē
ſtatuit:quā mot⁹ pn^m ſtatuiſſet:q̄ auctorē mot⁹ pmū ēē
imobileꝫ opoꝛtere:ſatis effectum explicatūqꝫ eſt.

45 Eternum quoqꝫ eſſe p^m motorē hinc licꝫ cognoſcē:qꝛ
ſi motū ēē ęternū neċe eſt:id q̄ꝫ qȯ ſit hꝫ
mot⁹ cā:ęternū eſſe ⁊ ppetuū cōuenit:ab
oī mutatiōe cōuerſioneqꝫ liberū:interi
tus:atqꝫ oꝛtus imunē. Poꝛro:q̄rere:vtrū qcqd eſt ęter
nuꝫ moueat tñ:non moueať aūt:nihil ad rem ptinet.
¶ Concedamus aūt:ſi cui id placeat:plura ēē mouē
tia:⁊ qdeꝫ imobilia:q̄ interim ſunt:interim non ſunt:
q̄les foꝛtaſſe aīaliū:tametſi nō oiuꝫ aię videanť. Quā
obreꝫ ꝟo aīaliuꝫ genus indefecta ſerie attineať:⁊ quē
admodū aię eoꝝ qūqꝫ ſint:qūqꝫ nō ſint:⁊ qua ratione
munđ iſtic ſucceſſus pcurrit:hac certā eſſe cām:⁊ neceſ

ſariam

a ¶ Non eo
oꝛdine The.
proceſſit quo
Ari. in hos cō
probādos ſi
cuti pꝫ ſi in
cem ꝯferātur
ambo. Ariſt.
eniꝫ longe ſu
perius rōnes
hāc adducit.
hic āt ē aind
uertēdum q
ꝟba ea latia:
merito ne di
cā neċio grę
ce ita ſe hīt:
ἐύλογον
ἵνα μὴ ἄλ
λω μὲν
ἀναγκαῖ
ον quę ex
Ariſto. ſunt
excerpta quę
qdē perpen
dens Simp.
ait:ob id ita
locutū:quia
q̄ſi ex quodā
cōſectariolo
mō ⁊ non de
monſtratiōis
neceſſitate vť
collecta ratio
hec:ne ſi ſicla
mēs neceſſa
rio innuit vi
deat. Licet foꝛ
ſitan ēt id nō
eſt in oībus
ꝯſqꝫquaꝫ ve
ruꝫ:qꝛ ſi duo
ſint:q̄ inuiceꝫ
iuncta ⁊ com
poſita inueniā
tur:ſi alterius
eoꝝ pȯt eſſe p
ſe:poſſit ēt p
ſe alterū eſſe.
Syllaba.n. q̄
ex vocali con
ſtat ⁊ ꝯſonan
te reperit:⁊ vo
calis qdeꝫ p
ſe ꝓpriuꝫ hꝫ
ſonuꝫ ſolaqꝫ
pȯt pferri:cō
ſonās ꝟo nō
niſi cū voca
li:qꝛ ergo in
qbuſdā illꝫ ad
modū pauci
fallit ea regu
la:iō nō pba
bilis hec ē ⁊
recte āt Ari.
tiqꝫ tutat⁹
The. merito
ne dicam ne
ceſſario.

fariã ꝛ imortalez opꝫ:qꝛ imutationis ꝛ ſubrogationis
ꝯtei nꝗ nõ põt eã eſſe al.q̃ nõ ęterna. Nã illud edocen
ter ac ſcite dici nõ põt:corrumpi ſp cũ rebus:q̃ occide
rẽt ſua pn̄°:ſubinde qꝫ oriri cũ rebus ſubcẽturiari anti
cipareqꝫ alia:atqꝫ ita manus ſucceſſionis obiter iple
ri ꝛ ꝑpetuo ꝯtineri. Nos ſũmã illã ꝛ ꝑncipẽ cãm ꝛ ve
rũ pn̄m q̃rimus. Nã alię cãę:quę viciſſim fiunt vt aia
liũ alę:innumerabiles infinitęqꝫ ſunt:neqꝫ vllo pacto ſiſ
48 habent. Cur.n.hoc potius q̃ illud pn̄m fecerís. Pror
ſus ꝑpetuę huius ꝯmutationis rex ꝛ nũq̃ caſurę cõ
ſtituẽdus eſt auctor ſempiternus ꝛ ſtabilis:nullo fine
defectionem qui facturus. At pn̄° corruptula:ſiqua hõ
ſunt aialibus:cõi caſu cũ aialib⁹ corrũpunt cõ motu
turqꝫ. Erit igit̃ ꝑter hęc cã vtiqꝫ altera:quę efficiat vt
48 pn̄° illa vim hẽant gñandi pereãdiqꝫ reliqua. ¶ Cę
a terũ ᵃ ſi ſatis eſt ex antelatis oſtẽſum motũ eẽ aliquez
ꝯtinuũ ꝛ ſempiternũ:qd.n.deinceps ꝛ ꝯñs eſt:neqꝫ cõ
tinuũ eſſe:neqꝫ ſempiternũ põt:nec̃io ea res quę ſem
piternũ illũ motũ icẽperat:vna ſempiternaqꝫ eſt. Nã
ſi alia atqꝫ alia diuerſis tp̄ibus ꝑbaret:ꝑfecto motus
ab ea ꝯtinuus ꝑfici nõ poſſet:ſed alius atqꝫ alius:ꝛ
49 ꝑinde vt ſectus ꝛ ꝯñs ꝑueniret. ¶ Ex his affirmare
atqꝫ adeo ſine dubõne decernẽ poſſum⁹ pm̄ hri qddã
50 atqꝫ imobile pn̄m rez. Reliquas ꝑtẽtes vñ animãtes
51 mouent:nec ſcienter nec ꝑprie appellari pn̄°. ¶ Pri
mũ qꝛ neqꝫ motuũ quoqꝫ:qbus aialia moueant̃:cãs
oium hñt:ſed vnius mõ qui ad locũ ꝑtineat. Js eni ſo
lus interiore vi nã cieẽ ꝛ editur:reliq extrinſecus affe
runt:neqꝫ aiales ſꝫ nãles cenſent auctio/minutio ſpi
ratio. Qd genus non ab aliquo nobis inſito principio
miniſtrat̃: ſed a circũdante nos aere:aut a cibo qui ꝑ
alimẽto nobis additus ingeſtuſqꝫ ſit. Deinde vel eius
quoqꝫ motus qui verſat̃ in loco:quẽ ſolũ diximus ſpõ
te ab aialibus gigni:nõ tota ratio intus eſt:ſed occaſio
atqꝫ inuitamentũ hr̃ extrinſecus. Fere enim ad cupe
dias cibi mouent̃:aut qd alio genere deforis oculos te
neat. Unde fieri neqt:vt vllo motu ꝯtinue moueant̃.
Nã ſi nõ aliud neceſſario ſomnus coquẽdo cibo req
rit:at quiꝫ dormiunt aialia certe ſtant:nec mouent̃ a
ſe. Sed altera cauſa eſt:cur ea interim quieſcant:inte
rim moueant̃:atqꝫ ea cã tametſi ſemꝑ moueat:non tñ
ſemꝑ eodeꝫ modo ſe hꝫ:neqꝫ ſemꝑ ęqualr̃ afficit aia
52 lia. ¶ Manifeſtũ eſt itaqꝫ ex his quę diximus:opor
tere vnũ primuꝫ eſſe qd moueat:nec moueat̃ vtiqꝫ:ſi
queadmodũ ꝑbabimus imortalis ꝛ ęternus eẽ mot⁹
dꝫ. Si itẽ nec̃ium eſt vt mũdus qꝛ circũactu cõtinuo
voluit̃:ꝛ moueat̃ in ſe:ꝛ nihilominus ſtare itelligat̃.
Sicut eni ea nã pmi pncipij eſt:vt ꝛ moueat ꝛ ſit im
mobile:ita id qd mouet̃ ide:vtraqꝫ rõe ꝑticipat. Nã
ſi ad ꝑtes reſpicias mouet̃:ſi ad totũ ꝑſtat imobilis.

53 Quod ſi pm̄ mouẽs ſempiternũ imor
taleqꝫ eſt:illud q̃qꝫ qd inde ꝑ
mũ mouet̃ ſempiternũ imortaleqꝫ fue
rit. Si.n.aliud atqꝫ aliud hret̃ cui ꝑ re
ctor ille pmus motũ afferret:ꝯtinu⁹ aut
vnus motus eẽ nõ poſſet. Sꝫ quorſuꝫ dixi cui ꝑ motũ
afferret: Quĩ illa q̃qꝫ q̃ oriunt̃ ꝛ occidũt a pn̄° mouet̃
imobili nõ tñ ſtari ꝛ ꝑxime:ſꝫ medijs in iterſtitio plu
rimis:alioq terrena hęc neqꝫ mutatiões ꝯuerſiõeſqꝫ:
poſtremo neqꝫ iteritus aut ortus hñent:ſi nullũ corp⁹
incideret:qd a cã illa imobili ꝛ pncipe moueret̃:qdqꝫ
ſubinde reliq̃ moueret:ita vt mortalitati vicaria ꝛ ſem
piterna ſubiectione ſuccurreret. Nã quũ pm̄ illud ac ſũ
mũ ſp ſui par ſuiqꝫ ſiſe ſit:nõ põt eodẽ mõ ſp atqꝫ vni
formiter nos mouere:neqꝫ aliq̃ rõ eſt:q̃ ad mutua rei

mobilis obſtringat̃:aut ad mutationẽ alterius variet.
At cęlũ ꝛ q cũ cęlo circũagit̃. Sol iccirco nõ eoſdẽ ſp
effectus pariũt:qꝛ rebus:qs mouet varie ꝛ diſformiter
accidũt. Alius motus appulſu:alius abſceſſu cõtingit.
Atqꝫ ita diſcrimen illud hinc orit̃:vt res mõ exerceri
agitariqꝫ:mõ q̃eſcẽ iedereqꝫ videant̃. Ex his olb⁹ arbi
tror ꝑpalã factũ qdnã cãę ſit:cur nõ oia moueant̃ aut
q̃eſcãt:ꝛ cur moueant̃ hęc ſp:illa tñ q̃eſcant imotaqꝫ
ſint. Sed ꝛ nõnnulla q̃qꝫ hiĩ viſitariqꝫ diximus:q̃ mõ
ſtãt:mõ in motu atqꝫ exercitu ſunt. Quũ.n.aliq̃ ſint ꝑ fi
nitima:aliq̃ ab his ſcõa:q̃ quãq̃ a ꝑpetuo tñ a mobili
ꝛ conuariabili pn̄° mouent̃:nec̃e eſt aliqb⁹ cã eẽ nãm:
vt iugẽ ꝛ vniformẽ motũ exerceãt:aliqbus vt laceſſi
tum atqꝫ diſformẽ. Nã ꝛ pncipia vñ mouent̃ hoc diſ
ferũtqꝫ alterũ vniforme:alterũ diſforme cognoſcit̃.

54 Satis erat hac indagine demſaſſe il
lud eẽ ꝑpetuũ:qd pm̄ a pꝛio mo
ueret̃. Sed ꝛ hoc aliũde vel apt.us ꝛ cõ
munit.us dilucebit. Si eni nec̃iuꝫ eſt in
defectũ ꝛ ꝑenne eſſe aliquẽ motũ:q̃lis ẽt
eſt q ꝑ orbẽ in cęlo agit̃:ꝛ quẽ agitator ille pmus q̃ſqs
eſt affert:ꝑfecto ꝛ corpus quoqꝫ:cui nãle ſit circũagi
torqueriqꝫ ꝑpetuũ eſſe ꝛ ſempiternũ opꝫ. Nunc illud
obiter explicãdũ atqꝫ alio initio aggrediendũ vr̃: cur
motus nullus ꝑter orbicularẽ ꝑpetuo attineri ꝯtinua
55 riqꝫ poſſit. ¶ Tria ſunt motuũ gñã q̃litatis magnitu
dinis loci. Js q eſt loci:pm̄° eſt oiuꝫ motuũ:tpe nã ꝑ
ſtantia:qꝛ ineſt in rebus ꝛ corpꝛibus eadeꝫ dignatione
auctẽqꝫ ꝑditis. Nã primus eſt localis motus:qꝛ ꝯſtet
cęteros motus iſtitui ſine motu locali nõ poſſe. motuꝫ
localẽ ſine cęteris poſſe ꝑſpicuũ eſt. Primuꝫ auctio ſi
ne delatione nõ fit. Nunq̃ eni crementa mẽbris acce
dũt:niſi qd qs eſitauerit biberit ſumpſerit ꝯfecto:cõ
fici eſculẽta ꝛ poculenta nõ pñt:niſi proximent acce
dãtqꝫ corpi aialiũ ſtirpiũ bolum: atqꝫ ita ſuccus is in
oẽs ꝑtes diſtribuat̃ atqꝫ ꝑmanet. Jta videri nec̃iuꝫ:
vt aut nos q creſcimus:aut cibus ipſe quo alimur:aut
vtriqꝫ locũ ex loco vertamus. Auctio igit̃ ꝛ minutio ſi
ne loci mutatione miniſtrari nõ pñt. Sed neqꝫ altera
tio:cũ eni qualitatuꝫ q̃ ad motũ hũc ꝑtinent oium pn̄°
denſitas ꝛ raritas ſunt. Nã grauitas leuitas mollitudo
aſperitia calor ꝛ frigus:quãq̃ neqꝫ raritates dici: neqꝫ
denſitates pñt:ab his tñ ꝑducũt pariunturqꝫ ſine du
bio. Denſitas porro ꝛ raritas ex cõcretione ꝑueniunt:
cõcretio ꝛ ſeceſſius non fit: niſi ꝑtes loco demigrent.
Gñatio q̃qꝫ ꝛ corruptio poſteriores nã hoc motu ſũt.
Siue eni nihil ſunt aliud q̃ cõcretio ꝛ ſecretio:vt De
mocrito placꝫ:ſiue (vt nobis vr̃) ex alteratiõe ꝑueniũt:
q̃n q̃dẽ ortũ atqꝫ obitũ rez ꝯcretio ꝛ ſecretio vident̃ ꝑ
cedere:vez dixeris pꝛor aliqs mot⁹ ob locũ iuenient̃:ita
p° ꝑs ꝑpõnis nr̃ę aſſerta ẽ:ſine motu locali nullã mo
56 tũ poſſe ꝯſiſt̃. ¶ Nũc paucis altera q̃qꝫ veriſſima eẽ
mõſtrabit̃:ſine cęteris motib⁹ motũ localẽ poſſe inſti
tui. Sꝫ qd h̃ facili⁹:q̃nã obſecro nec̃itas:vt id qd i lo
co fert̃:augeſcat ꝛ alteraſcat:naſcat̃ aut intereat: Docte
mus ꝑbatũ eſt motum localẽ iter oẽs motus pm̄ eẽ nã.
57 ¶ Nũc dicemus queadmodũ pmus q̃qꝫ ſit tpe. Dũc
motũ ęterna ſolũ agnoſcũt:ꝑinde q ſolus igenio ſit ad
ꝯtinuãdũ ꝛ ꝑennãdũ app⁹:qd iſra mox ęſtimabim⁹.
Aeterna caducis ꝛ genitis pꝛora ſunt tpe. Jgit̃ motus il
loꝝ pꝛor tpe q̃ cęteroꝝ hẽbit̃. ¶ Diximꝰ motũ localẽ
eẽ pm̄ tpe ꝛ nã:nũc reliquũ eſt vt eũ ꝑſtãtia q̃qꝫ ꝛ digni
tate ꝛ ꝑfectiõe mõſtremus. Qd q̃dẽ cognitu ꝛ ꝑſpectu
facillimũ eſt:tñ ea rõne qꝫ abſolutiſſimis ꝛ pulcherri
mis corpꝛibus deputatus delegatuſqꝫ eſt:atꝫ qꝫ nobis

a ¶ Ex his au Simp. in ſurgere põt dubõ. ꝛ non admoduꝫ le uis. in antecha tinis.n.hoc ẽ in pn̄° octaui oñſuꝫ eſt mo tũ eẽ ęternuꝫ: nõ qdeꝫ q cõ tinuus ſit:ſꝫ ob id qꝛ ſem per neceſſe ſit quibuſdaꝫ muta tione aliã ꝑce dere:ꝛ qualiꝫ cũq̃:ꝯtinuo po ſtremã aliam ſubſeq. Sed hoc q̃dẽ rõne ꝑbat qꝫ mo tus ſit ętern⁹ nõ q cõtinu⁹ ſit: ſed q de inceps ꝛ ꝯñs. Rñdet Sim pli. verum eẽ qꝛ in pn̄° pro batũ eſt/ſemꝑ motũ eẽ ꝑtũ. hoc.n.cuidẽs erat i his ma xime rebus q̃ hic nobis ꝑ xima regionẽ occupant ſub lune globo:i his.n.cuiuſ cũqꝫ mutatio nẽ alia ꝑcedit ſemꝑ: ꝛ poſt quãcũq̃ eã alia ſuccedit. Sꝫ deinde ac cipit tanq̃ ex ſuppõne q̃dã qd neceſſe ſit qꝫ mutatõib⁹ his ſe inuiceꝫ viciſſim ꝯtinu bus ſit pꝛior mutatio q̃dã ꝯtinua:q̃ cau ſa ſit ꝛ auctor ſucceſſiõis i u tius indeficere ꝛ ſempiterne. demõſtrauimus eſt ergo ſent̃ motuũ q̃riciſ ſiꝫ ſe cõſequãt̃ ꝑpetuã eẽ in his q̃ hanc ſub luna regio

non incolit. verũ hec con ſtare non põt niſi ab vno ꝯti nuo motu cu ſtodiatur.

nō iā inde ab ortu aut crepūdijs: ſʒ poſt aliquātū tpis
iā adultis pfectiſqʒ accidit: quū f.rma inceſſui mēbra
habent. Aliog aīalia in pmordio inchoata ⁊ rudia ſu-
mus. ¶ Dicet qſpiā pugnāt hec ſuperioribus. Dictū eſt
motū localē priorē eē cęteris motib⁹. Nūc poſterior cō-
probat exēplis: qñ prius gigni nutricariqʒ aīalia qȝ in-
gredi poſſe ⁊ mutare locū vident. ¶ Sʒ ad h facilis
defenſio eſt. Singulatim ortus ⁊ gñatio prior eſt motu
locali: in vniuerſuʒ motus localis prior eſt ortu. Neceʒ
eſt eni vt eius rei q̄ parit: pceſſerit aliqd pariēs: qd an
teq̄ǯ pareret motū localē vtiqʒ exercuerit. Nā ttʒ quū
gignit gigni qd gignit dici aut exiſtimari non pōt. Ita
ſit vt ſit neceē anteq̄ǯ gcq̄ǯ oriat añ extitiſſe aliqd qd locū
ex loco mutauerit. Preterea ſi gñatio p⁹ ſtatueret oia:
q̄ aliquē motū ppeſſa eēnt prius q̄ǯ mouerent genita atqʒ
orta fuiſſent. Nō eſt g̃ gñatio prior motu locali. Qd ſi ge
neratio poſterior vincit: ſupfluū eſt auctionē aut alte-
rationē priores defendere: qr auctio ⁊ alteratio ɔſequunt
58 ortū ab eoqʒ ſūt ſcdę. ¶ Illud quoqʒ huc ptinet q imp
perfectiſſime animātes localis motus expertes vident
vt arbores cęterarūqʒ frugū gña. Et q̄ q ancipiti ſunt
59 nā Zoophyta noiant. ¶ Iā ea q̄ motu locali mouent
minimū de ſua ſubā nāqʒ ɔcidunt: vtpote cū hoc gñe
nihil itegritati deperēat. Nō ſic ea q̄ alterant: non ſic
ea q̄ creſcūt: quoꝝ alia q̄litatē demutāt: alia in q̄ntitate
60 mōqʒ variant. ¶ Preterea id qd ſemet mouet pm̄ e-
tum eoꝝ q̄ mouent: tum eoꝝ q̄ mouēt. Hoc aūt vlluʒ
ſibi motū niſi localē vēdicat. Quare vel hac rōne pm⁹
motuū localis aſſerit. In plenū res proprie ac ſimplr
mouet quę locū mutat. Quę vo non mutat: ſed aut au
get aut minuit aut afficit non ſimplr abſoluteqʒ: ſed
quodā genere moueri dr. Quā itaqʒ ſit pmus motuʒ
localis puto ex his quę ſunt dicta conſtare.

61 Nunc qñā inter locales ſit pmus ex-
a plicandū vr. Sane⁹ rōnibus il
lis qb⁹ hoc pbauimus: illud quoqʒ
obiter cōi viſu mōſtrabit: eūdē motū ɔti
nuuʒ ⁊ ſempiternū eē. Nā ex reliqs nul-
lus ſtatu ſempiternus pōt: vtpote q teris extremiſqʒ
arceant: oēſqʒ ſe ab opp¹⁰ i opp^m ɔferāt. Gñatio i ens:
corruptio in nō ens pcūbit. Alteratio affectionū ɔrie-
tate cōpeſcit. Auctio ⁊ diminutio itra certos ſe magni
tudis ⁊ paruitatis limites ɔtinēt. Quū itaqʒ ɔrios ad-
uerſoſqʒ motus vniri ⁊ coaleſcere ipoſſe ſit. Quę vo cō
tinuant vnita ⁊ coalita eē oporteat: nimiꝝ cęteri mo-
tus iūgi ⁊ attineri non poterūt. Quā vo fieri nequeat
vt ex ɔrijs motib⁹ vnitas ⁊ coalitus fiat: ita vt res q̄ il
lis motibus mouet tanq̄ǯ vno duob⁹ vrat in apto eſt:
aliog re ab ſe itelligit: ſi ita dicat futuꝝ vt res ſil ⁊ al-
beſcere ⁊ nigreſcere ſaneſcere morbeſcere creſcere de
creſcere oriri occidē videant. Si igit qd albeſit nō ſil
nigrē ſit: aliog finis ⁊ exitus albeſcēdi eēt nigreſcē: ma
nifeſtiſſimū puto: quū nigreſcit res altero motu agita-
ri: q̄ǯ eo quo prius quū inalbebat. Qd ſi nūc ſeqns atqʒ
antea mouebat: res aūt ⁊ tūc ⁊ nūc extabat: clariſſimū
eſt: eā rē de vno motu in alteꝝ pceſſiſſe itergeuiſſeqʒ.
Nā ſi in tpe nullū interſtitiū motus fuiſſet: fateri neceē
eſt: idē ɔrios motus: tanq̄ǯ vnū ⁊ ɔtiū egiſſe. Eadeʒ rō
in gñatione corruptioneqʒ congruit: ne attineri iuicē
poſſint: q̄ñis eni ɔrie oio nō ſint: opponunt tñ ⁊ quo-
dāmō aduerſant. Sed dīa eaꝝ iʒ in vtroqʒ gñe ma
nū. i. tū in pprijs veriſqʒ motibus: tuʒ in iproprijs ſi
aliqd inter mediū hēat: tñ in veris ac pprijs qcs me-
dia eſt: in iproprijs nō qcs: ſed tps itercidit. Quū eniʒ
occidit aliqd. quoties ad non ens ɔuerſum mutatiqʒ

eſt: dici nō pōt quēadmodum in nō ente qeſcat. Inter
corruptionē igit: q̄ in nō ens pcūbit: ⁊ gñationē q̄ ini-
63 tiū a nō ente capit: tps erit iterpoſſe nō qcs. ¶ Aliog
ſit abſurdū: ſi id qd ortū tāiſper eſt ɔtinuo interire di
cat: neqʒ tpe vllo obmanere in ea ſoliditate eadem-
tiaqʒ: quā ſibi genitura ortuſqʒ attulit. Hactenus ſatis
pbatū eſt nullū motū ex reliqs poſſe hūi cōtinuum.

64 Quam vo ſolus motus localis ɔtine
ri ſerie ſempiterna poſſit: tñ
nō oīs: ſed q p orbē fiat: mō indicauimus ſu
mus. Quicqd mouet aut p orbē: aut p li-
neā directā: aut p genus aliud q̄ǯ p orbeʒ
q p directā mouet: vt ſi p aliqd qd ſit ex vtroqʒ pmi-
ſtū. Quāobrē ſi illi ſimplices motus q p orbē aut p di-
rectā ſiunt ɔtinuari nō pñt: neqʒ is quoqʒ videbit qui
ex ſimplicib⁹ cōponit. Nā ſi ppetuitas eripit ſimpli-
ci: cui dignius tribuat: ɔcreto q vēdicet. Primū igit
id mōſtrandū eſt: motū eoꝝ q̄ recta atqʒ e regione mo
ueant ɔtinuari nō poſſe: cū nulla aūt itinita ſit linea i
quā aliqd moueat: neceʒ eſt reciprocare ad initia: ⁊
regredi ſi ɔtinuari pennareqʒ debeat. Sed ea q̄ ita re-
ſiliūt retroqʒ cōmeāt motib⁹ ɔrijs agitant. Nā ⁊ aſcē
ſus deſcēſui: ⁊ pgreſſus regreſſui: ⁊ dexter ſiniſtro ɔri⁹
eſt. Sunt. n. hęc ſitus ⁊ loci diſcrimina. Cū itaqʒ id qd
ſurſum verſus fert añq̄ǯ reflectat ſtat: ſi ɔtinuus aſcē-
ſus cū deſcēſu dicat: nimiꝝ qd ſurſū fert ſil q̄qʒ deor-
ſum ferri videbit. Eadē plaga recipit: ſi rō ad reliq̄s
quoqʒ dīias applicet: prius vo q fieri pōt: vt duo mo
tus pugnātiſſimi coaleſcāt ⁊ efficiant vnus. Certe ne-
gari nō pōt pugnātiſſimos eē motus: eū q ad ſupna in
ſtituit: ⁊ eū q ad iferna ſuſcipit: qppe q lōgiſſimo iter-
uallo nāq; ſpēqʒ differāt. Idē diſſidiū iuenit in cęteris
motib⁹: ſi ad ſuos qqʒ ɔrios collati cōparatiqʒ fuerit:
nā vt ſit vnus ⁊ ɔtinuus mot⁹ opʒ eo mō quo vnū eſt
mobile ⁊ vnū eſt tps: ita vnā q̄qʒ ſpēʒ motus nō pleſ
hūi. ¶ Quā vo mot⁹ q hic illuc pcedit: motui q illinc
huc obuerſe reuerſit: maxime videat eē ɔriuꝝ: ex eo ſu
mit indiciū: q ſi res q̄ motibus illis mouent occurre
b rint mutuo ſibi obſtrepūt ᵇ ⁊ obuariāt: tātiſperqʒ ob-
liſę ſuſtinēt: quoad altera alterā ſecū attollat rapiatqʒ:
aut i pnicię agat: q̄ res ɔrioꝝ dignotatio notaqʒ e. Nā
65 mot⁹ q altrorſus i latuſqʒ ſit ñ pugnat aſcēſui. ¶ Quā
vo qcqd retroflectat ſiue in orbē ſiue in lineā moueat
neceium ſit itergeſcat añq̄ǯ remeet: nō ſolū cōprobari
ſenſu pōt: ſʒ ēt doctrinę idaginibus pſuaderi. Quicqd
mouet ferturqʒ in q̄ loco neceio adeſt abeſtqʒ: ⁊ quem
neceio eʒ ⁊ deſerit: ibidē q̄qʒ neceio qeſcit ⁊ ſtat. Atqʒ is
locus vtrūqʒ viſum ⁊ pncipiū ⁊ exitus pbet: neceio igit
qeſcit: qr eodē momēto adeſſe ⁊ recedere eodē in loco
nō pōt. Aliog fatare neceē eſt i eodē loco aliqd: tū eē:
tuʒ nō eē. Igit momētū aliud fuerit in q̄ res adeſt ali
cubi: aliud in q̄ deſerit ſeparatqʒ. Inter momenta vo
q̄libet ppe aſcita hiat ⁊ iteriacet tps: in medio igit tpe
pculdubio res eo loci qeſcet: in quo adeſſe ⁊ a quo re-
cedere dicebat. Plane in medijs punctis ſpatij illius
directi finitiqʒ: ſup qd res defertur: nō eſt neceſſe res
quę moueat vt adſit abſitue: vtpote quoꝝ nullū conſi
ſtat actu. Neceſſe eſt. n. vt qui actu punctus ⁊ actu me
dius ſit: vicē quoqʒ finis ⁊ initij prębeat. Etiam vo ſi
ſitu vnus eſt: duo tñ definitione mirant. Porro in ɔti-
nua magnitu^ne: quoad motus nō dirimit nullus pun-
ctus eſt actu: ſʒ tum demū actu punctus fit: quū res qe
ſcit a motu p^m: deinde vt ɔſtitit retro indidē rurſus fle
ctit. Ita locus ille atqʒ pūctus in q̄ motus icidit actu
medius eſt: ⁊ finis ⁊ exordiū mot⁹. Finis pcricit excor-

a ¶ Eſt ani-
maduerſione
dignū: ait hic
Simpli. q in
hūiceſqʒ loci
eſt vetuſ ſup
pō quedā ac-
ceptū: qd nūc
mōſtrabit ſcʒ
aliquē eē mo
tuʒ ɔtinuum
quod Thē-
ſtius grece ex
preſſit: qui ait
ἅμα γὰρ
καὶ τὸ πρό
τερον ὑπο-
θέσιν ὅτι
ἐντέχεται
τινὰ κίνη-
σιν εἶναι
συνεχῆ ἀΐ-
διον δη-
λονὅτι τῇ
αὐτῇ μεθό-
δῳ. hoc eſt:
vna. n. ⁊ id qd
ſupius ſuppo
ſitū ē: q. ſ. ali
qs motus eē
poſſit ⁊ conti
nuus ⁊ ſempi
ternus eiſdeʒ
rōnibus pba-
tum euadet.
Addit prete-

ret Sim. ea-
dē ſcʒ eſt vt
vna ⁊ eadem
methodo plu
ra reperiant ⁊
ea qdeʒ viqʒ
adeo ⁊ vtilia ⁊
vtilia theore-
mata.

b ¶ Nō hec
a ſigno ducit-
tur: ⁊ ſignum
ab Ariſt. pro
prie appellat
ur Simp. q
ex poſteriori-
bus ⁊ ɔſeque
tib⁹ pbatio p
bat. nā q ſibi
mutuo obſtre
pāt nō eſt in
cā cur aliqua
ſint cōtraria
ſed potius cō
traria conſe-
quitur.

lectiqꝫ. Exordiū ꝑn̄tis ꝛ reciproci. Simulatqꝫ igit̄ ste-
tit res ꝯtinuo mediū actu efficit̄: qḋ sil' p̄n͠ extremūqꝫ
fit: simulatqꝫ ꝯo h fit: ꝯtinuo res deponit itergescitqꝫ.
Qui n. actu p̄n͠ ꝛ finis pūctus eēt: nisi res q̄ mouebat̄
cōsisteret. Cet'ꝫ quū res ꝯtinue moueat adesse ac sepa
ri sil' eodē in pūcto nō pōt: aut si pōt: pōt momēto: nō
pōt tp̄e: nisi qs ē in tp̄e defendat: qꝛ momētū aliquid
66 tp̄is sit: qppe qḋ secet ꝛ diuidat tp̄s. ❡ Nuꝫ igit̄ de pū
ctis q extremas margines obtinēt idē dī qḋ d medys
demōstratū est. i. nūn quēadmodū neēe non est: rē q̄ cōti
nue moueat̄ p̄n͠ adesse in medys pūctis: mox separari
ac recedere: ita non sit in extremis necesse p̄n͠ appelle-
re: tuꝫ deīde regredi resultareqꝫ: Et certe si iccirco res
mouet̄ cōtinue: qꝛ pūcta lineę quā pcurrit po° nō actu
habent̄: pfecto quū extrema sint actu: q̄ ꝑ p̄n° ꝛ ꝑ exi
tu eē possint: neēūm est in his rē q̄ cōtinue mouebat
fateri gescere. Si. n. motus direct° cū retrogrado ꝛ re-
flexo attineret̄: punctus ille: vn̄ reciprocatio initia cēt:
neqꝫ actu pūctus neqꝫ finis neqꝫ p̄n͠ foret: sꝫ tm̄ po°
quēadmodū q hient̄ in medio. Preterea si pūctus q i
medio est sil' sit actu extremū motus ꝯtinuo inuicē ge-
tis ꝯstituit̄: manifestū est rē in eo pūcto potissimū sta-
turā ꝛ gēturā eē: q iā sit actu extremū ꝛ suapte nā p̄n͠.
Sed astringamus tādē ea q̄ diximus: nec vagari am-
pli° aut diffluere patiamur. Si res quę ꝯtinue mouet̄
nullo vtit̄ actu pūcto, imo in eo quo sic vtit̄: nō pōt cō
tinue moueri. neēe est id qḋ in linea reflexū est anq̄ re
67 ciprocaret stetisse. ❡ Ac dicere qdē puncta itermedia
sine euidēti eē: sed ꝑtāte tm̄ hīt: vel ad defendēdā Ze-
nonis difficultatē valde oportunūqꝫ est. Is magnitu͠
finitā trāsiri nō posse dicebat: vtpote in q̄ dimidia eē
innumerabilia infinitaqꝫ viderent̄. Uer̄ nos rn̄dim°
supra: nedū infinita: sꝫ neqꝫ duo qdem dimidia actu
eē: nā simulatqꝫ diuellit̄ definit eē magnit° ꝯtinua: ve
a rū eē dimidia ifinita° nō actu: sꝫ po° nihil est absurdū
ꝯcedere. Neqꝫ impoſſe est q̄ ifinita sint po° pagi. Qua
ꝑꝑ is q dissecat ꝛ mūerat dimidia tollit: id qḋ ꝑ certo
in q̄ōne discussioneqꝫ sumit̄. Qḋ his verbis cōcipit̄:
vtrū ꝯtinua q̄ntitas dimidiationē in ifinitū recipiet. At
ꝯo ille cū ita ꝑscindit oēm ꝯtinuationē a q̄ntitate ꝑin
deqꝫ ꝛ a motu tollit: nā ex diuisiōe q̄ntitatis ꝛ lineę mo
tus quoqꝫ diuidit̄. Est ꝛ in tp̄e momētū vt pūctus in li
nea: idēqꝫ ꝛ p̄teriti finis est: ꝛ ꝑn̄tis exordiū: quēadmo
dūqꝫ pūcta itermedia ꝑtāte eē: ita ꝛ momēta expedit.
69 ❡ Cet'ꝫ q̄uis idē momētū futuro p̄n͠ sit: ꝛ finis p̄-
terito tp̄i: si tn̄ id spectes ad qḋ mutatio ꝑtinet. rectius
loq̄re: si futuro: id q̄ p̄terito vendices. Uerbi gr̄a: qm̄
eius tp̄is in q̄ Socrates occidit momētū est aliqḋ in q̄
p̄n͠ occiderit: si tp̄s respicias: pōt hoc extremū p̄terito
cōpetere ꝛ tribui: vtpote cuius sit finis. i. dici pōt So-
cratē in fine p̄teriti tp̄is occidisse. Si ꝯo rē q̄ secuta ē
id est ip̄m occasuꝫ attēdas: cōmodius feceris: si in p̄n°
ꝑn̄tis q̄ si in fine p̄teriti mortuū dixeris. Dicet q̄spiaꝫ
in fine p̄teriti tp̄is Socra. morit̄: qꝛ in toto p̄terito mo
riebat̄: in p̄n° ꝑn̄tis nō morit̄: sꝫ mortuus est: qꝛ verissi
mū est in toto ꝑn̄ti ac futuro eē mortuū Soc. Si igit̄
momētū vt est ita sumptū sit sil' ꝑ fine: ꝛ ꝑ initio tp̄is
nimir̄ in eodē momēto Soc. ꝛ moreret̄ ꝛ mortu° fuis
set: qḋ nihil aliud est: q̄ q sit mortu° viuere Soc. naꝫ q
morit̄ nōdū est mortuus. Quod si duo momenta fece
ris: fateri opꝫ ꝯtia eē momēta: qḋ ꝑtin° falsuꝫ est: quū
tp̄s ex idiuiduis ꝯstare ñ possit. Uer̄ hęc qḋ ꝯiūctior
70 est loco: in q̄ de motu in vniuersuꝫ egim°. ❡ Nūc pla
cet quā istituerames seriē ꝑseq. De qḋ recta fert̄: anq̄
resiliat: neēio gescē dicebam°. Atqꝫ h distīctius ꝛ exq-

b sitius ᵇ hic ꝑbabim°. Quicqd in ꝯtinuo motu est: nisi
alicūde obturbet̄ ad locū istitutū condictūqꝫ ꝑuenit.
Porro ad eū locū q̄ ꝑuēit motu locali ꝑus ē ferebat̄.
Ut si ad. N. ꝑuenit eodē q̄qꝫ anq̄ appelleret ferebat̄:
neqꝫ tūc mō quū ꝑpinq̄bat calci: sꝫ stati ab initio mo
tus ferebat̄ ad. N. si ad id nō ꝑ diuerticula: sꝫ directo
ꝛ ꝯtinuo itinere cōmigrabat. Hęc quū ita se hēant: si
id qḋ de iferiore loco ad supiorē niti: sil' conuenit sꝫ nō
staret: sꝫ eodē ꝯtinuatoqꝫ ipetu referret̄: neēūꝫ eēt vt
quū ab hinc illuc subire occepit: huc q̄qꝫ stati moueri
cepisset. Qḋ tāetsi ꝑ se ridiculosius est q̄ vt iprobādu
sit: latius tn̄ q̄ sit absurduꝫ patebit h gn̄e. Si. n. id oē:
qḋ descēdit ex supiore loco ad iferiorē descēdit: mani-
festū est: si id qḋ ab iferiore fert̄: ꝯtinue ferri deorsuꝫ ꝛ
descēdere ꝯcedat̄ ꝑuanꝫ i loco supiore: vtpote in q̄ nū
q̄ videat̄ futur̄: qḋ ꝑrsus impoſſe est: ita efficit̄ vt res
ꝑus q̄ reditū capescat in supiore loco q̄euerit. Quare
motus p̄mus cū 2° ꝯtineri nō pōt. qꝛ q̄es iterfita seriē
72 diuellit ꝛ dirimit. ❡ Est alia rō accōmodatior. Quic
qd se in albū ex nigro aut ex nō albo ꝯuertit: oēs colo-
res q albi. n̄ sint fuscū flauū purpureū abycit: illū vnū
q sit alb° acq̄rit: nā i fine mutatiōis sil' ꝛ pōr color albo
litus est ꝛ albedo ꝯcepta. Si igit̄ in eodē extremo. i. eo
dē momēto ex albedie i nigritiā reciprocaret: tres fun
ctiōes eodē pūcto obiret: albesceret denigresceret re-
nigresceret. Quāobrē is q de nigro i albū ē mot°: nul-
la rōne ꝯiūgi pōt cū eo q ꝯtrā viā de albo in nigr̄ isti-
tuit: aut si q̄ pōt ꝯiūgi id bn̄ficio tp̄is accidit: cui° ꝑen-
nis ꝯtinuatiuisqꝫ fluor: mot° q̄qꝫ q sil' agant̄ videri ꝯti-
nuatos facit. Nō tn̄ ita est: sꝫ vniuersum tp̄s sēpiterna
serie ꝯtinet̄: motus deīcipes ꝛ ꝯtites habent̄: nā q̄lis
nā obsecro albefactiōis nigrefactiōis ne exitus fuerit:
qñ illud nisi q demētet: tueri nō ausit: albefactiōis ex-
tremū eē nigrescere: nigrefactiōis albescē. Atqꝫ h icō
moda eos sequit̄: q mot° oēs posse ꝯtinuari ꝯcēderēt.
73 Solus itaqꝫ mot° ꝑ orbē nullas an
gustias plagasqꝫ accipit: si
ꝯtinu° dicat̄. Nā id qḋ ꝯbi gr̄a ex. A. pū
cto mouit: vnomet ipetu freq̄ntatiōeqꝫ:
atqꝫ (vt ita loq̄r) ꝑposito ad eidē pūctū
in linea circulari fert̄: nō. n. ad aliō pūctū an̄ ꝑuenerit
quū nullū sit actu pūctū i circulo: sꝫ neqꝫ ab alio pun-
cto resiliet aut regredieṫ ad. A. qꝛ sil' ad. A. ꝛ ad. B. mo
uet̄. Nec tn̄ ꝯtrys motib° agit̄: nā neqꝫ mot° ois ex. A.
ꝯtius motu ē: q ad. A. ꝑcedit: sꝫ h tm̄ i spatio directo
cōpias: vbi ꝛ finis ꝛ initiuꝫ actu spectat̄: ꝛ res q̄ ita al-
ternat eodē puncto bis mō vt fine: mō vt p̄n° vtitur.
Proīde neēūꝫ est cū reflectit̄: vt eodē i pūcto adsit: ꝛ
ab eodē recedēdo mox absit: vn̄ fit vt mot° hꝫ ꝯtinua
tus eē ñ possit: sꝫ mediū aliqḋ tp̄s ad pausā q̄etēqꝫ cor
roget̄. At i spatio sphęrico qd vetat̄ motū geri ꝯtinuū
nullo fine nullo initio vēdicari. Nā dicat aliqs velim
qḋ initiū quē finē i circulo statuat. postremo qḋ pūctū
afferri possit: q̄ neēe sit: id qḋ inibi mouet̄: ꝑus q̄ mo
ueat̄ gescē: Ita sphęricus mot° alternādo reciprocā-
doqꝫ solus ñ distrahit̄: ceteris iterstitiū ꝛ diuulsio mo
tus in ip̄a ꝑmutatiōe redeūdi repedandiqꝫ accidit: qꝛ
pōt ille sp̄ ab eodē i idē reuerti: alteri nūq̄ i illud vn̄
ꝑfecti sūt: sꝫ i aliō dirigūt̄. Accedit qḋ circularis mot°
nūq̄ i eodē spatio ē: qꝛ nihil actu definitū i circulo ha
beat̄: sꝫ icerta iterminataqꝫ vtriqꝫ sec° extrema ois cir
cūferētię sunt: adeoqꝫ sp̄ alia atqꝫ alia circūferētia cir
culo orit̄. In recta linea idē spatiuꝫ pōt sępe decurri:
vt quū qs hic illuc: ꝛ illinc huc denuo cōmeet: qꝛ ꝑferi
pta ꝛ signata sunt extrema: quapꝑ neēe est: vt iterque-

a ❡ Sꝫ q fie
ri posset: ait
Simp. vt sint
po° ifinita di-
midia i linea.
qḋ. n. po° est:
id oē eē actu
pōt: ꝛ q actu
eē suppositu-
m: ꝛ si falsuꝫ
qdem fortasse
dicat nō tn̄
supponit im-
poſſe qd: erit
itaqꝫ infinita.
ut in tertio hu
ius opis libro
mōstratū est:
neq̄q̄ q̄ fieri
posse vt sit vl
magnitudo vl
multitudo in
finita. Maire
spicit id. s. di-
midia infinita
po° eē: audiē
dū esse ꝑ eo:
qḋ est in infi-
nitū posse di-
uidi: h. n. fieri
in linea pōt.
nō q sint po°
infinita dimi-
dia: nisi qs ea
ꝑꝑ infinita ap
pellare volue
rit id qḋ in i-
finitū diuidit:
qꝛ nūq̄ ea di
uisio sic fines
sortitura.

b ❡ Qḋ lati
n° iter pbabili
ꝯtius ꝛ exq̄si-
tius est inter-
pretat°: grece
λογικώτερον
ait Thē-
ſtius ꝛ Arist.
vr̄ hoc in lo
co rectius for
tasse interpre
tari posset lo-
gice magis vl
dialectice. ait
eni Simp. lo
cū hūc expo-
nens logicas
rōnes eas ap-
pellatasque nō
ex his ꝯficiū-
tur q̄ ꝑpria
peculiariaque
sūt rei q̄ ꝑba-
tur: sed ex ge
neralioribus q
busdā q̄ aliys
ēt rebus ꝑōt
accōmodari.
has ēt rōnes
dialecticas so
lit° est appel-
lare: ac h. ex ꝑ
babilib° ꝯfici.
in his igit̄ rō-
nibus ea assū
munt̄ que nō
his modo cō
gruunt q̄ sūt
loci mouēt:
verū oībus q̄
de opposito i
oppositū mu
tant: verū rō-
nes porro: q̄
vel ex ꝯsio
motu q fit ꝑ
lineā rectam:
vl ex subiecta
magnitudine
accipiunt̄ per
quā fit: vtpo-
te que ex his
constant que
peculiaria sūt
ꝛ ꝑ se ꝯpria
ꝯpie appel
lat Arist. eas
dēqꝫ demon-
strataus.

a ¶ Hoc vt ſpediant quo plus ab initio ſeparant̄ tardi⁹ mouent̄ euaneſcēte vi ei⁹ q̄ ipulit: que de nāle nō vēt: aut ſump. velocius ī h ió q̄ magis hīs eſt ꝓpinquū: que ſibi cognata ſunt: vel q̄ ſp minus fit id qḋ ſpedit diuidi q̄ oportz: qḋ ſe minus eſt faciliꝰ pōt diuidi. vel etiaz q̄ id: qḋ loco ꝓpo ac peculiari magis ē vicinuz min⁹ eſt cōtrariuz magiſq; ſibi. vel ob id q̄ cū motuz auſpicat a ꝯtrario eſt nūc ꝑ mixtū: neq; adhuc penit⁹ eſt qualitatuz illius expers a q̄bus in hac eſt tranſmutatione: q̄nto magis ꝓcedit ſincerius euadit. nā ſi hoc motu mouet̄ ob eā trāſmutationē qua ī hoc ipſuz qḋ factū eſt ꝯuerſum eſt: q̄ ꝑfecte ſincere q̄ ſuerit verſum: velociꝰ mouebit̄. nā virtutē q̄ mouet perfectiorē tunc erit adeptum.

b ¶ Hic eſt dē ꝯtraria oꝑinionē Ariſto. ꝓbat cor⁹ nulli finitā vim hēre infinitaz: credidit Jo. Gra. nō parū momēti hēre ad cōprobandū celū mundiq; eternū ē: ſ; corruptibile. qḋ.n. ſinite ēnatū ē: tpe ſinito: aut tpe: ꝑdurare nequaq̄ pōt. Simp. aūt ipſum oī conatu iprobat. in quē.n. in hūc errorē incidiſ ſe q̄ eū latuit quenā īterſit differentia pene Ariſt. in

fecat añq̄ retro ſe in viā det. Propterea.n. ſpatiū idem pleruq; alternari reduriq; pōt: q̄ res in extremis q̄lē cūq; motuſ trabitꝑedē añq̄ referat. Nā ſi nō iterge ſcet ꝯtinuato vtiq; motu acta retro fuiſſet: vt ī circulo ꝯtingit. Neq; rect⁹ aūt ſolus nō eſt ꝯtinu⁹: ſ; neq; circularis q̄q; ſi reflecti poſſit: nec in orbē ferri torq̄riq; videat̄: q̄ finis cū pn⁹ iā nō ꝯfunderet: neq; pūcto aliquo tāq̄ vno: ſ; tanq̄ duobus vti ꝯtingeret. Quāobrē tūc eadē linea tamētſi ſpherica ꝑagrari ſepiꝰ ī replicari videbit̄: vtpote quā nō vt ꝯtinuā vndiq; ampliꝰ: ſ; vt deincipē ī ꝯtiguā repetere ac recurrere liceret. Cū vo nō reflectat̄: qḋ in circulo mouet̄: ſed in orbē circūagit̄: tūc ſpatio illo vt vno ī cōtinuo vtit̄. filq; ſe vno cōniſu ī frequentatione circūfert. Alioq̄ q̄ digno rōne vices illas mutauerit: quaz neq; ꝯſtituuiz pn⁹: neq; certus exitus hēt. Simulatq;.n. aut pn⁹ aut extremum aſſignās in circulo qetē irregeto tribuis. Quot ſi aliq̄s ſibi quaſdā vices itelligit: id eo euenit: q̄ ſecū ipſe pūctū aliquē in circulo tanq̄ pn⁹ ſtatuit: aliū tanq̄ finē

74 affingit. ¶ Ex his late pꝫ: nōnullos phyſiologos veteres ꝑperā ſenſiſſe: q̄ dicerēt oīa in ꝯtinuo motu ēē. Cū eni moueri oīa circulari motu neq; poſſint: neq; ipſi putarēt: ſed ī corrūpi gn̄ariq; aliq̄: augeri alia ī diminui: nōnulla ēt alterari atq; affici faterent̄: pſertim q̄ ortuz ī interitū rez alterationes eſſe defenderēt. Quū igit̄ circulari motu moueri oīa non poſſint: ceteri vo motus: qui in cōtrarijs formis ī q̄litatibus cōtinent̄: neq; pſeuerantes neq; perpetui ſint: conficitur: ne oīa in continuo eſſe motu agitatiq; videantur.

75 Quam vo ꝑma delationū ſit eē: que exercet̄ ī globo: nūc vo apiemus. Queq; delatio vt ſupra eſt memoratū aut orbicularis eſt: aut directa: aut ex vtroq; motu ꝑmiſta. Simplices vident̄ ꝑores eē ꝑmiſtis: q̄ ꝑora ſūt initia q̄ q̄ de initijs ꝓdeūt. Jta reſtat vt oſtendam⁹ ſphericā eē ꝑorē directa. Nā qḋ recta fert̄: aut finitā aut īfinitā lineā ꝑagrat. Jnfinita linea eē nō pōt: ī ſi eēt vlla: nihil poſſet ī ea moueri. Nō.n. fit qḋ ipoſe eſt factū eē: īfinitū vo ipoſe eſt vt ſit ꝑtranſitū. Nō igit̄ ꝑtranſit. Si aūt finita ſit linea aut reciprocat ī motus dirimit̄: aut nō reciprocat ī iā geſcit cōſumpto ī interſtincto motu. Solus itaq; orbicularis ſimplex ſempiternuſq; eſt: ſed ī nā prius ac tpe. Nā ēt ſi nō eſſet ſpeciatiz ꝓbatū circularē eē ꝑpetuū: ſed ſolū illud oſtēſum: aliquē motum poſſe imortalē ī ſempiternū iſtituicū pmū tn̄ ꝯſtat aliquem de ceteris motibus ꝓrogatiuā illā ferre nō poſſe: tenet̄ id genus motui ſpherico aſcribēdū. ¶ Extra h rōne quoq; idē aſſerit̄: ſolū orbicularē motū eſſe ꝯtinuū ī perpetuū. Jn motu directo definitū pn⁹ eſt definitū mediū definituz extremū ita vt aſſignari poſſit tum locus vn̄ moueri res cepit: tū locus q̄ pfecta res eſt. Jn orbē neq; pn⁹ neq; extremū aſcribit̄. Nō.n. pūctus hic potius q̄ ille pn⁹ extremūue fuerit: ſ; ſinguli vicē pncipij medij extremiq; poſſidēt. Semꝑ igit̄ qḋ in orbe rotat̄ ī exordio eſt: ſp in medio: alio: ſp in exitu. Dī tn̄ quadātenus celū geſcere: ꝓpterea q̄ nūq̄ toto orbe locū egredit̄. Cur aūt ſil̄ moueri celū ī ſtare dicat̄ ea cā ē q̄ pn⁹ finiſq; rotūdoz ꝓprie cētruz eſt. Prin⁹ ea rōne: q̄ definitio globi ī rōnis ei⁹ cētria de cētro ī cardine naſcit̄. Nihil.n. aliud eſt globus circuluſue q̄ eq̄lis vndiq; ſect⁹ a cētro diſtātia. Finis ꝑpterea q̄ lineę a ſūmo curuamine in directū extractę recipiunt̄: ī ꝓcubūt oēs in centrū: inibiq; cōuenę ſūt. Quia igit̄ nō ad finē: ſ; circa finē talē corp⁹ mouet̄: ſinis vo ſp eūdē locū obſidet: idcirco

qḋ in rota mouet̄ ſp mouet̄: q̄ nunq̄ pōt finē attingere: eūdē aūt locū ſp obtinet finis. q̄ eſt cētrū. q̄ ſp quie

76 ſcit ī imobile eſt. ¶ Merito igit̄ orbicularis mot⁹ reliquos mēſurat ī regit. Dies/nox/hora/ſine dubio motus ſunt: hos ꝯuerſio celi mūdana metit̄. Cetez humanas res in orbē necti ī ad iſtar ſpherę circūagi: verbū vez: ī ab hoc motu ſumptū vr̄. Sz ī eq̄bilē ī pariſez eē agitatū illū neceē eſt. Nā ex directis q̄ ipulſu ī vi ꝯ nāam cient̄ ineq̄biles eē nulla dubiō eſt: ſ; ī nāles q̄q; ī ſpōtanei q̄to plus ab initio ſeparant̄: eo citatiores ꝑni

a tioreſq; ſūt. Proīde ᵃ ſibi celeritatē obiter corrogant que nāa mouent̄: q̄ quo proprius accedunt ad calcem: eo iunctiora ſunt cognatis ī ſibi ſalutaribus locis.

79 Probatum eſt ſupra p⁹ᵐ motorē oportere imobilē et ſempiternū eē: nūc pte opis ſūma īdiuiduū ī icorpeū eē docebimus. Ac p⁹ᵐ q̄dē ꝯſtituamus: oē qḋ mouet̄ a corpe nō nāa nutuue ſuo: ſ; aliena vi atq; extrinſecus moueri: cernimus vo coz q̄ hoc gn̄e mouent̄ ī mouēt: vim maiorē diutius mouere idē pōderis: q̄ minorē. ſ; ī velociꝰ idē ſpatij ꝯficit: q̄ valētius ſit q̄ q̄ infirmius. Eadē mola aſinus aut mulus die integro tn̄ tritici expertē cōmunitq;: q̄ntū biduo ſit optabile hoī molere. Jtē mulus momēto ꝑpemodū verſat: quāq̄ hō vix hora torq̄at. Hęc ſi lariſſime nota ꝑſpectaq; ſunt: ipoſe eſt vt id qḋ ꝑpetuo mouet̄: moueat̄ a corpe. Nā aut finitū dixerīs corpus mouēs eē aut īfinitū. Certe īfinitū eē nō pōt: finitū q̄. Si finitū deinceps: q̄ro finita ſit vi: an īfinita: ſi finita: afferri igit̄ poterit vis alia maior hac: aut diuti⁹ eādē molē ac magnitu⁹ᵉʒ ꝑmouebit. Aut q̄to vis minor. Nō diuti⁹ q̄ tpe īfinito nihil eſt diuti⁹. Nec q̄to

80 vis minor: q̄ q̄ maior eſt eq̄lis miori eē nō pōt. ¶ Di

b ces ᵇ īfinitā eē vim corpis celū mouētis. Quicq̄d igit̄ tpe finita vis mouet: mouebit īfinita nō tpe: q̄ vires illę nulla ꝓportiōis ꝯſenſiōe iūgunt̄. Probinc queadmodū aſſignari nō pōt: q̄to īfinita vis finitā excedat: ita nō pōt q̄to minus illud ſit tpe: in q̄ īfinita vis mouet: q̄ id in q̄ mouet finita. Aut q̄ īfinita vis nō mouebit id qḋ finita ī mior pōt: aut mouebit momēto non tpe. Quoz vtrūq; abſurdiſſimū eſt. Quā vo īopinabile ſit īfinitā vi; itra magnitu⁹ᵉʒ finitā ꝯdi: vl̄ hic ꝓbat̄: q̄ vbi magnitu⁹ᵉʒ afferre maiorē licz: ibi ī maiorē afferre vim licz. Pōt ēt ex his q̄ ſupius demſtrata nobis ſūt idē breuiſſime hūc ī mo⁹ oſdi. Jmmobilis eſt motor ꝑmus: nō igit̄ corp⁹: q̄ corp⁹ oē qḋ mouet mouēdo ēt mouet̄. Quicq̄d.n. mouet ſi ſit corp⁹: aut pellēdo aut trahēdo aut vehēdo: aut torquēdo mouet: niſi fortaſſe ī iactu alia rō ſit atq; aliud gen⁹ mouēdi. ¶ Nā iaculū quū de manu iaculātis receſſit: ſuo motu ferri vr̄ ꝑditu abiūcto ceſſāteq; auctore. Quare orit̄ qḋ miſſa vi res: q̄ poſſit nutu ſuo moueri: ſeparo atq; ēt extincto q̄ mi

c ſerit. Nec.n. pōt a ſe q̄ppe q̄ nō ei⁹ gn̄is ſit: ᶜ q̄ is a miſ

83 ſu ſtatiz geuit. ¶ Ad hęc aliq̄ rñdēt: nō ſolū eē iaculatorē q̄ moueri: ſ; aerē q̄q; ꝓximū: q̄ ſimulatq; illata vis iaculo eſt: ipſe ēt ꝑmot⁹ adagitatuſq; ſubīde q̄q; iaculū moueat. ¶ Vez h defēſio ī diſſoluit: ſ; trāſferre difficul⁹ᵉʒ. Rurſus.n. q̄ōi loc⁹ ē q̄ hoc aer ille ꝑ ſe ꝑim⁹

c moueat̄ nullo tāgēte: ꝗ ſi neq; moueri ꝓbādū ē: ſi q̄cq̄d

tur breuiz motricē infinitā: ī poſſe in īfinito tpe ꝑdurare ī moueri. Ariſto. n. aliud oportet ſibi velle q̄ ali q̄d īfinitā vīz hēat eāq; vniuerſaz ſil̄ motricē ſempiternē: ī aliud q̄ aliq̄d permaneat motum ſēpiterno tpe nā īfinitā vim actu vniuerſā ſil̄ ei q̄dē ineſſe eſt opus: qḋ eterno motu tpe: īfinitā dōq; qḋ iō īfinituz dr̄: q̄ pōt in īfinitū mouerī: nō tn̄ ſ; actuā ī motricē vim: que vniuerſa ſimul̄ ſit. Sed ſm paſſiuā ī po⁹ ei ineſt qḋ ꝑpetue mouet̄. Quapp ipoſſibile q̄dē eſt q̄ vis infinita motrix: q̄ ſil̄ vniuſa ſit corpori finito inſit. nihil eni venit corpus finitū ī īfinitū moueri. ob id q̄ virtus que cūq; accepta in re q̄ in īfinituz eſt ſp ſinita eſt: nō idcirco aūt ei neceſſe eſt deſinere: ſ; alia ī alia ſp ſuccedat. ni ob id qḋ ꝑpetuo mouet. ni ob id qḋ po⁹ rei mote ſp ſeſt. huius igit̄ rei ignorātia deceptus credidit: qḋ ſi mōſtratuz fuerit nullā eē īfinitā vim corpis finiti: motricē dico q̄ vniuerſa ſil̄ ſit: hac ēt rōne cōficitur nō poſſe ſimul corp⁹ ī īfinitū moueri.

c ¶ Locus hic defectiuus eſt grece. n. ita loquitur Themiſtius.

ὅτε γὰρ ὑφ' αὐτῶν οὐ γὰρ τῶν ἀυτοκινήτων ἐστιν οὔτε ὑπὸ τοῦ βάλλοντος ἀπέστη γὰρ ἐκεῖνος ἀφ' οὗ hoc eſt: nec.n. pōt a ſe q̄ppe q̄ nō eius gn̄is ſit qḋ poſſit ſeipm mouere. nec ab eo q̄ miſit: q̄ is a miſſu ſtatim q̄euit.

d ¶ Hic enī deſunt quedā que poſſunt hoc mō interpretari. nec.n. a ſe ipſo cū ei⁹ nō ſit. nec ab eo q̄ miſit: repoſ q̄ geuerit iā.a quo igit̄. niſi neq; moueri.

mouetur ab aliquo moueri neceſſe eſt. Naȝ magnes lapis qui ⁊ herculeus dicitur tametſi ferrum trahit non proximum modo ⁊ iunctum: ſed etiam remotum ⁊ longule deſitum: ſi tamen amoueatur aut condatur: neqȝ ꝓximũ neqȝ remotũ trahet. ⸿ Unius rei illa cã eſt: qȝ ferrũ aut acus que ad lapidẽ currunt: nullã vim habẽt in ſe: ſȝ a lapide mutuantẽ. Simul is de medio tollitur aut occulit: vis illa in acu vaneſcit. Hoc idẽ in aere vſu ſitur: alioqui abiuncto qui miſit quieſceret ⁊ iaculũ deſcẽderet: ſi eandẽ rõnem cum actore ſuo ſeruaret: quaȝ cũ magnete ferrũ. ⸿ Quãobrẽ fortaſſe illa ſit vera ⁊ recta ſolutio: ſi nõ modo agitari ꝓximus aer dicatur: ſed vim quoqȝ mouendi cõcipere: nõ qualem ferrũ a magnete precariã: ſed ſui generis aliã: quã ſibi vt ꝓpriaȝ vendicet: ⁊ quã ꝓ ſua poſſideat ⁊ vtatur. Nã ⁊ ferrum cãdens feruẽſqȝ nõ modo igni cõcaluit: ſed ⁊ ꝓpriam quoqȝ calefaciẽdi viȝ cepit: quã deinceps in alias ꝗqȝ res parturi atqȝ imprimere poſſit. Ita calor tanqȝ ꝑ manus tradiẽ durateqȝ in aliquã multas vices: vſqȝ eo quũ prima illa vis que ab igni profecta inſitaqȝ ferro eſt: diſpenſatione iſta ⁊ ſucceſſu digeſta ſenſim imoriatur ⁊ quaſi ſenio deficiat.[a] Ita de aere ⁊ aqua dicendũ. Illa cum multiplici potẽtia ſint grauitate ⁊ leuitate participientes vi ſua ferri videntur: quantũ: vt ferrent prĩcipiũ: ⁊ cauſaȝ extrinſecus ab actore impulſoreqȝ habeferunt. Inde euenire: vt ſemet mouentia ſufficient: ⁊ ꝑterea moueri ſimul ⁊ mouere aliquãdiu poſſint: ac moueri qdem non ab eo amplius qui vim primariã attulit: ſed plane nutu ⁊ poteſtate ſua: quã tamen ab ipſa illa vi principe receperunt. Nam ⁊ aque que ferueſcunt ſubditis ignibus etiã: interſtinctis illis ſunt calide: nec ſolum hoc: ſed etiam calefaciendi ſubinde aliã poteſtatẽ habent. Atqȝ hãc cauſaȝ rectius eſt: qȝ reciprocationem afferre. Ea quippe fortaſſe in iactu accidat: non tamen accipi pro cauſa motus poteſt. Nam ⁊ ambulantibus nobis concurſus ille ⁊ ſucceſſio aeris fit: non tamen propterea dicimur ambulare. Verum cõmeatio illa ⁊ reciprocatio nullius motus cauſaȝ habet: ſed ſimplex ceſſio ⁊ cõmigratio aeris eſt: neqȝ .n. aer ille circũfluens ita ſe contrahit aut diffundit: vt vim vllam poſſit aut opem aut impulſum afferre: ſed ſimulatqȝ elapſum eſt iaculuȝ continuo aer vt eſt a tergo ſe oggerit circumaſſiſtitqȝ. Quid tu igitẽ huic ſed cauſam tribuis eius motus: quo telũ ſeparato ⁊ quieſcẽte auctore per
84 labitur. ⸿ Illud autẽ arbitror ignorare non poſſe huiuſmodi motum neqȝ vnum neqȝ cõtinuum eſſe: cum multa ſint ea que mouent: eaqȝ attactu ſolo coniuncta: ſed neqȝ equabilẽ cenſeri poſſe conſtat cum difformis ⁊ laceſſita velocitas eius ſit. Hoc enĩ naturales motus a ceteris diuariant: eqȝ naturales initys repigrantur: ſȝ frequentantur in fine: alteri his obuerſe ab inceptu ꝑcipites ſunt: in exitu retunduntur. Quãobrẽ ſiue de motu rei proiecte loquaris: ſiue de pulſu tractioneqȝ: neqȝ continuatio his: neqȝ equabilitas competet. Primum iactus non poteſt vnus aut continuus motus intelligi: qȝ diuerſa ſunt: que motum illum quaſi farciunt ſubcẽturiantqȝ. Deinde nec pulſio aut tractio. Nam tam ⁊ ſi vnum eſt: quod ⁊ origo ⁊ perſeuerantia illorum motuũ ſit: ⁊ qȝ tñ ſingulis pulſionibus ⁊ tractionibus obeundis ſuo initio molitioneqȝ opus eſt: interquieſcant auctores oportet tantiſper: dum ſe ad vices identidem nixuſqȝ muniunt. Porro que ſic mouent laceſcunt ⁊ obnoxii generis ſunt. ⸿ Ex his omnibus ratio inoffenſiſſima nectitur: primum mouens indiuiduum eſſe ⁊ carere partibus: quum neqȝ eo moueat quod mouetur neqȝ hauſtam alicunde vim conferat: neqȝ opes ſuas contra rerum naturã exerceat: ſed ſuopte ingenio ſempiternum motuȝ intemperet atqȝ influat mundo. Quod autem ita mouet ſemper vegetum ⁊ infatigabile eſt: ſoluſqȝ motus is equabilis leuis ⁊ vniformis cognoſcitẽ: qȝ mouens nullam mutationem in eius perfunctione patitur. Plane vt equabilis motus ſit: neceſſe eſt id quoqȝ qđ mouet ab oĩ eẽ varietate mutatiõeqȝ liberũ.

b
65 Caeterum neceſſe eſt primum motorẽ[b] aut in centro aut in circulo ſedem habere: ſunt enim ea principia: ſed ociſſime mouentur eaque finitima ⁊ ꝓxima ſunt mouenti. Perniciſſimus autẽ motus eſt is: quo mundus cõuertitur. Illic ergo eſt id qđ mouet.

⸿ Explicit liber phyſicorum.

a ⸿ Hec oĩa ſunt ex Alex. excerpta (ſi Simp. credimus) nã ⁊ ipſe ait aerẽ vim recipere ab eo q miſit traditã: qua nõ modo moueri ſȝ mouere põt: atqȝ talẽ effici: vt ex ſe ipſo deĩde motus mouere poſſit. cuius hec rõne quodã modo redit velim qđ deȝ ſe ipm mouẽs: dicit in ſpẽ. inge preterea qȝ aer ꝗuis ⁊ ab eo q miſit: ⁊ a ſe moueatr ... recedẽte iuuamẽ: deſit ab eo moueri is non deſinit eo motu mouerique a ſe mouetur. Verũ vt Simpli. ſi ea voluerimus rememorari q ſunt ſcripta ab Ari. ſcripta de his q mouẽt ſemet nõ leuis inſurgit dubiũ circa ea que ſiue nũ per explicata: nã ſi aerẽ cõceſſerimus eo motu ſemet mouere: neceſſe erit affirmare aerẽ mouere ſe: qȝ i eo alia ſit pars q mouet: ⁊ alia que mouet: ſicut i aiab⁹: aĩa mouet: corp⁹ mouet. verũ hoc in ĩamor eſſe eĩatis reperiri nõ poſſe ꝓbauit Ariſto. vt a pote que ſimilanimõ hñt quo moueantur ⁊ patiant non aũt quo moueãt: q rõne poſſint ſe mouere. Diſſoluit attamẽ Simpl. hanc dubitatõẽ ⁊ ſig reote Alexã. nõ qdẽ abſolute ⁊ ſimplr affirmaſſe aerẽ eẽ motũ ex ſe: ſed qđ quodammodo eſſet veluti ex ſe motũ a motore prĩo. cuȝ motor⁹ q ei eſt a motore impreſſus ꝑduret ⁊ adiuuet. neqȝ in eo aliud eſt qđ ꝓprie moueat: ⁊ aliud qđ moueat: quẽadmodũ ea ſe hñt q ꝓprie ex ſe moueri dñr. aer .n. q ꝓximus eſt ei q ipulit: tot⁹ mouet: ⁊ eo motu ipſe ẽt ſubſequẽtẽ mouet quadã vtẽs ꝓpulſiõe qua ẽt viue eſt ipetus primi: cũ ipm mouet: neqȝ mouet quodã immobili: vt aĩa mouẽtis corp⁹ mouet: ſȝ eo pacto: quo corp⁹ ipellẽs ſuo ipſi⁹ motu aerẽ mouet q deĩde imanẽte ipſi motu ſubſequẽtẽ mouet.

b ⸿ Pythagorici viſi ſunt affirmare vt tradit Simp. primũ motorẽ eſſe in medio. vnde ⁊ ſoliti ſunt appellare centrũ locũ veſte ⁊ iouis turrim. ſed Ariſt. opinat eũ in circulo. ⁊ Eudemus addidit in circulo max⁹ q eſt ꝑ polos: ꝗppe qȝ velociſſime moueat. Them. vſ ꝑ circulũ exponere id qđ motu diurno circũuoluit. ſ. celũ vltimũ vel vniuerſum. Simp. celũ vniuerſum. Alex. vo extremam circũferẽtie partem: ꝗppe que ociſſime moueat. Verũ dubitat Alex. quonam pacto hec vera poſſint eſſe. nã ſi in parte aliqua circuli primũ motorẽ ſtatuerimus: qȝ fieri põt vt ipſum quoqȝ nõ moueat: ſaltem per accñs. niſi fortaſſis quis voluerit iuxta polos ipſum ſedem hñe. ſed hoc ab Eudemi Ariſto. qȝ ſinis aliud eſt qȝ aiunt partẽ que maxima eſt iuxta ſeu vicina motori ociſſime moueri. poli vo non mouẽt. Hec queſti. aſſerit Alexã. hoc pacto. ſi motor in aliqua particula extreme circũferentie ſedẽ hñet: cũ illius motus per ſeſe ſit: ꝑ accñs vtiqȝ ipſe quoqȝ moueretur. Sȝ qȝ in tota eſt circũferẽtia illa vltima: que tota nõ mouet: nec locũ mutat: ſed in eodẽ manet ſemper: ⁊ in eo eſt qđ celerime mouet: ⁊ ꝑ accñs neqꝗqȝ mouet. hoc igit nõ ſolum Alex. vſqȝ affirmat motorẽ eẽ i tota ea circũferẽtia: que extra orbẽ eſt. at q recte ẽt prius ꝓdiciauerat hec q de motore dicta ſunt nõ ſũt ita audienda vt credamus qȝ locuȝ aliquẽ motor is occupet: vt pote quẽ imꝑtibilẽ eẽ ſit mõſtratũ: neqȝ qȝ forma⁹ ei⁹ ſit i quo ſedẽ hȝ: ſȝ qȝ ſubſt ſit incorporea q ipſa ꝑ ſe ipſaȝ ſubſiſit. nam ⁊ ſi orbiculare corp⁹ illũ ab aĩa moueatur q in ipſo reſidet: ꝗppe qđ aĩati ſit eget aĩa quodã alio qđ ei principiũ motus cõferat. ⁊ hoc in oĩbus aĩatis eſt videre: qȝ aliqd extra ipſa eſt: qȝ ei eſt ipſe prĩcipiũqȝ mot⁹ aĩalis: ꝗdẽ motus aĩaȝ rerũ: q in loco ſit: nõ niſi ex alicui⁹ rei deſiderio ꝓuenit. quo loco vt Alex. ſenſiſſe Ariſto. velle motorẽ primũ eẽ tm̃ mõ finalẽ cauſam. attamen ſi opinat quẽadmoduȝ rõnes multe oſdũt cum eſſe eĩcẽ ẽt cãm eſſe. ipſe etiaȝ vna cũ Platone exiſtimat aiam eius quidẽ motus eſſe cãm qui eſt de loco in locũ. Sȝ mentẽ immotã cãm eſſe cur circa eadẽ: ⁊ ſine eadẽ: ⁊ in eodẽ ſemꝑ res moueat: vna ſemꝑ rõne ⁊ eodẽ ordine. ſi igit impartibilis eſt motor primus ⁊ ſeorſum a corpe penitus ipſe. ſe ipſo perfectus: vſqȝquaqȝ a mũdo corporeo exemptus. recte vtiqȝ fecerimus ſi eũ ⁊ nuſqȝ ⁊ vbiqȝ eſſe cõceſſerimus. Pythagorici vo ſi in centro ſedem hñe dixerunt: ob id id affirmabãt: qȝ ꝑtẽ illã ꝓ ceteris mũdi ꝑtib⁹ idoneã magis crediderũt ⁊ habilẽ vt fiat particeps bonitatis opificis. Ariſt. vo ipſum eẽ ait in primo mobili: qȝ id primo recipit motũ a ſũmo rerũ opifice. qȝ ſi hec vera ſint non amplius vereri o pȝ ne cogamur cõcedere. primum motorẽ moueri per accñs: quẽ ſedem habere dicimus in ſupremo celo ait Simp. nam magis in ipſo celũ eſt qȝ ipſe in celo: qȝ ppe qui mundũ vniuerſum ſua cõtinet virtute infinita. Naȝ neqȝ ea vſqȝquaqȝ vera eſt ratio quã Alex. excogitauit. qȝ ſi ea propter non mouet per accidens qȝ in tota eſt circũferentia: que tota non mouetur. qua igitur rõne in ea eſt parte: que celerime mouetur deinde ſi ita in ea ſit vt in totam ſit digeſtus: ⁊ tota per partes moueatur: ⁊ ipſe per accidens motu partium non mouetur.

¶ Hermolaus Barbarus Georgio Merulę Alexandrino S.

PLato in diuina illa ſua inſtitutione de legibus inter prima cōmemorat: in omni repu. preſcribi caueriqz oportere: ne cui liceat: quę cōpoſuerit: aut priuatim oſtendere: aut in vſum publicum ędere: antequam ea conſtituti ſuper id iudices viderint nec dānarint. Utinam hodie quoqz haberetur hęc lex Merula vir doctiſſime: neqz enim tam multi ſcriberent: neqz tam pauci bonas literas diſcerent. Nunc et copia maloꝝ librorū offundimur: et omiſſis eminentiſſimis auctoribus plebeios et minutulos cōſectamur. Et qḋ calamitoſiſſimū eſt: periti iuxta imperitiqz de ſtudijs impune ac promiſcue iudicant. Ex hoc fonte perſuaſio illa exitialis et monſtroſa manauit: philoſophos iure conſultoſqz non poſſe eoſdem eſſe et eloquentes. Quā ſententiam quia multis locis tum fando in corā: tum ſcribendo taxauimus: non dubito quin odia et offenſionem multoꝝ incurrerim: aut qḋ ibi frequens prouerbiū eſt: irritauerim crabrones. Sed quando militię huius ſacramentum adijmus: capitale eſt decedere preſidio. Equidem ſtatui modo in me aliquid facultatis ſit: non rixando iurgandoue: ſed ſcribendo interpretandoqz pbare cauſam meā viris doctis: vt ipſa mihi res teſtimonium afferat: nullā eſſe omnino māteriā: quę genus illud dicendi preſtiz ac floridū ęque recipiat atqz hiſtoriā naturę. Non eam modo: quę rationes eius particulares et ſenſiles continet (nā hoc Plinius ſcōs extra omnem cōtrouerſiam conſtituit): ſed eā quoqz in qua vniuerſales et ſpectatiuę quęruntur. Qḋ genus in Themiſtio primus ego attigiſſe (qḋ ſciam) credo. Hoc meum ꝓpoſitum (rogo te) Merula quibuſcūqz potes rōnibus prouehe. Eſto mihi non defenſor adeo: ſed adiutor et cēſor. Quoniam vero negari non pōt: incidere in philoſophia locos: quibus explicandis fingere ac nouare quędam neceſſe ſit: idqz et M. Tullius et oēs veteres concedunt: modo id nobis cum prefatione quadā ceu preſtito honore agatur: aut (vt ille ait) modo: quę ita nouis nominibus notamus: latina moneta videant percuſſa: in hoc te ęquiſſimum habere velim eſtimatorem et iudicem: vt ſiqua in libris his inueneris: aut omnino facticia: aut licenter: ne dicam imodice ac duriter trāſlata: aut per abuſionem audacule trāſpoſita: aut imitatione aliqua fortiter afformatā: culpam tu nobis hāc totā preſtes atqz condones. Nec tamen multa te (vt arbitror) offendent: decē ad ſummū aut circiter verba opere toto cōperies: quę arrepta de foro dici non poſſint: atqz horum etiā num aliqua iam latinis auribus trita deſumpſimus: aliqua ipſi peperimus. Cętera non abhorrent ab vſu vel doctoꝝ. Sed explicare nō poſſum quam mihi hęc quę ſcripſi nō ſatiſfaciant. Non quod melius potuerim tum cum illa ſcribebā: ſed qḋ nunc: ſi mihi eadem exigenda ſtilo eſſent: infinitū quam videantur mihi poſſe et cōmodius et locupletius dici. Nec mihi aliquis illud obijciat: cum te excuſaris barbare quid loqueris? Non. n. ad id valere hoc: qḋ modo dixi: volo: quo qui perſcripſiſſe ſe quęruntur: ſed vt declarem me in illa hereſi conſtantius perſtare: vt putem fere facillimum eſſe philoſophiam latinis literis mandari: quādoquidem illa ipſa minus latina: quę aut quod in ratione ſunt viſitata: aut quod priuata et ſua philoſophis ſunt quęſita: venia dicere: neceſſe habuimus: nihilominus arbitramur poſſe illuſtrius et elegantius nominari. Alioqui ego ea non proinde ſignanda eſſe recipiendaqz cenſeo: ſed tantiſper dum aptiora: aut inuenio: aut ab alijs doceor: tanquam precario his vtimur. Dicauimus porro tibi libros Themiſtij de ingenio animę vtrāqz ob cauſam: et vt argumento hoc vtcūqz ſcires: te a nobis amari colique: et vt agnoſcens in nobis impetus aliquos bonę frugis indices: pro tua bonitate humanitateqz quibuſcunqz rebus poſſes faueres. Uale. Uenetijs. M. cccc. lxxx.

¶ Themiſtij paraphraſeos de Anima Liber primus: Interprete Hermolao Barbaro.

Uũ Enarrãdis interpretãdiſqz ijs: que de anime natura tradunt: q̃fieri proxime poteſt ſequi Ariſtotelez velim⁹: conari nos opꝫ inuoluta ⁊ obſcura eius inſtitutionis: que de h ab illo edita ẽ aperire ⁊ illuſtrare dicendo: illuſtria ſimplr̃ ad verbuz tranſcribere: ambigua ⁊ cõtrouerſa diſſoluere. Poſtremo id: quod aliquãto operoſius eſt: breuiter ⁊ conciſim aſtricta planius fuſiuſqz explicare. Nã q̃uo pleraqz oia Ariſtotelis ſcripta eiuſmodi habeant: vt demirari preſtantiaz hois eius facile ſuppetat: nulla profecto cõmentatio eſt: in qua ille perinde ingenij ſui vim atqz ſublimitatem oſtenderit: atqz in ea que rõnem anime continet. Siue enim multitudinez q̃onum queras ſiue copiam reruz pulcherrimarũ: ſiue doctrine ſubtilitatẽ ⁊ vbertatem: eiuſmodi ſunt eius libri de Anima: vt vni illi homini: omnia que ad hoc genus pertinẽt: innumerato fuiſſe conſtitiſſeqz videant. Adeo intelligit: ne numerando q̃dez percenſendoue attingi illa a veterib⁹ potuiſſe. Atqz hec oia liquido mox intrãtib⁹ patebũt.

¶ De vtilitate ⁊ preſtantia ſcie de aia. Cap. I.

1 Tatim itaqz hunc in modum ordit. Omnem notitiã
a omnẽqz ſciaz tũ bonaz ᵃ pulchrãqz: tum nobilem atqz eximiam videri. Accidere ꝟo vt altera ſit nobilior ⁊
b pulchrior altera: aut pp euidẽtiam ᵇ demõſtrandi: aut pꝑter ſubiecte materie preſtantiaz. Id licz i Geometria ⁊ Aſtronomia aiaduertere. Geometrie certitudo demõſtrandis rebus ⁊ indicãdis maior. Aſtronomie nobilitas amplior merito ei⁹ nature: circa quã verſat. Demrãtiones ꝟo pbationeſqz eius imbecilliores aliquãto q̃ geometrie ſunt: pꝑter qd̃ de rebus agit ferentib⁹ ⁊ agnoſcentib⁹ motuz. At in ea ſcia que ad animã ptinet bonũ vtrũqz reperias: ⁊ ꝯſtãtiaz demrãndi ⁊ nature nobilitatẽ. Conſtantiã ea rõne: q2 alie ſcie ab hac ſcia ſuam cõſtantiã ⁊ certitudinẽ reponunt. Nobilitatẽ iccirco: q2 ceteris rebus: qb⁹ formaẽ mundus ingenitꝫ aie fere antiſtat. Atqz hoc verũ ſiue infimam ⁊ deſpicatiſſimã ſpectes: que tributa arboribus eſt: ſiue ſummã illaz: ⁊ nobilem intellectũ ac mentem: que ſeu ps aie ſit: ſeu potẽtia: ſeu deforis immigret: atqz inſinuet ſe naſcẽtib⁹: ſeu natiua ſitatqz intus cõſortu pueniat: q̃dnaz illa admirabilius cẽ põt atqz diuinius.
2 ¶ Tertium id nos ad pñtem curam maxime inhortari atqz incẽdere debet. Qd̃ quũ reliquę ſciẽtię nullaz fere nobis oportunitatẽ occaſionẽqz ad cetera afferant cõdiſcenda: que extra ſe ſint: vna cognitio aie ad notitiam ptinet oiuz rerũ: ad eãqz magnũ atqz incredibile hꝫ momentũ. Nulla.n. pars phie eſt: cui hec nõ pſeruiat: cui nõ ſit q̃ cõmodiſſima. Ac virtutes q̃dẽ negocioſas actuoſaſqz facilius conſequemur: ſi ſubam atqz vim aie cuius ille ceu decora q̃daz honeſtamẽta: que ſunt habuerimus pſpectaz ⁊ cognitã. Nature ꝟo atqz mũdi cõtemplatores exploratoreſqz qui eſſe poterim⁹: ſi nobis ignorabit ea nã: que fons atqz initiũ ſit oiuz motuũ: Fortaſſe ⁊ corpoꝝ oiuz pfectum aialiũ atqz plantarũ. Quobrem aia ſi ſe prius ipſam bene ac plane cognouerit vtiqz erit digniſſima: cui de alijs rebus diſputãti diffinientiqz fides hẽat. Si ꝟo ſibiipſi ignobilis fuerit: aut ſi ſe falſaz habuerit: qui ſit equũ vti de rebus alijs recte ſentire aut decidere videatur.
3 Atqz hec fere eſt huius ſcientie vtilitas.

¶ De difficultate ſcie de aia ⁊ definitionis. Cap. II.

4 Non eſt autez pꝑterea molitio hec impendio facilis: niſi forte magis ⁊ difficillima: nam neqz que res aia ſit in promptu ẽ cognoſcere: neqz leuiſſimũ definitionẽ eius afferre. Primũ rõ finiendi que ſit optima: ⁊ quo gñe cõtineat: adhuc longe dubia eſt apud phõs qd̃: neqz apud phõs mõ: ſꝫ etiã apud oẽs: qui ſcias vtraſqz ſermocinales attingũt. Oẽs enĩ rebus: quas tractant: adhibere definitionez conant. Ac alijs q̃dez vna rõ atqz via vr̃ eſſe finiendi
c oia: que ᶜ per ſe ſunt. ¶ Alij ꝫ putant nõ eſſe vnam rationẽ definitionũ oiuz: ſꝫ pꝛ diuerſa negocia ſunt: ita
5 diuerſas eſſe deſiniendi rões ⁊ vias. ¶ Qd̃ ſi ita eſt difficilior nobis ꝯſideratio preſert: q2 neceſſe ſit pmũ id querere q̃naz in quas res modus definiẽdi conueniat. Sed idẽ ſcrupus eueniet ẽt ſi vnã eſſe definiendi formã ꝯceſſeris: ſiue.n. finire opꝫ ſecãdo diuidẽdoqꝫ: vt Platoni placebat: ſiue cõponẽdo colligendoqꝫ: vt Ariſtoteli: ſiue alio gñe demõſtrãdo: neceſſe erit ſemp cuiuſqꝫ rei pꝛpria tenere ⁊ veſtigare principia: ſi nãm illius explorare ⁊ cõprehendere debeas. Ita in candẽ difficultatẽ incideris: qd̃ enim in rebus diſcrimen eſt: idez eſſe in pncipijs rerũ opꝫ. Proinde alijs negocijs alia pncipia tribuuntur: alia ſupficieb⁹: alia numeris: etiã ſi in illis pꝛpinqua ⁊ cõfinia videant: vtpote q̃ cõueniant genere q̃ñ in principio quãtitatis ⁊ numeri ⁊ ſuperficies reponunt. Ex ijs vtrũqz liquet vt neciũ ita laborioſum eſſe de anima ſcribere.

¶ De q̃onib⁹ ptinentib⁹ ad ſubaz aie cognoſcẽdã: ⁊ q̃ ſunt in definitione aie adhibenda. Cap. III.

6 Diſſeramus ab ijs pꝛime q̃ ⁊ quãta a nobis ordinẽ pſequẽtib⁹ querẽda ⁊ determinãda aia ſint. Primũ nã ipſius ⁊ ſubſtãtia accipienda eſt: deide accidẽtia: que illi iuncta ſint: noſcẽda. Hoꝝ alia aie pꝛpria ſunt intelligere cõtemplari. Alia nõ q̃dez pꝛpria: ſed que per aiam: tñ aialibus tribuant: delectari dolere ſentire viſiones cõcipere. i. imaginari. Cum igit due res potiſſimũ habeant: in quas ois de aia inquiſitio digerit. i. qb⁹ tota hec cõmentatio ꝯſumit atqz conſtat: ipſa videlꝫ ſuba aie ⁊ eius accñtia. Primũ videnẽ ea querẽda: que ad indicationẽ ſube ptinent. Id cõmodiſſime fiet ſi gen⁹ ſummũ: in quo illã cõtineri neceſſe eſt: pmo loco adhibuerimus q̃one pmiſſa: vtrũ id eſſe ſubam: an quãtitatẽ: an q̃litatẽ oporteat. Preterea non mõ longinquũ illud ſupremũqz genus inueniẽduꝫ eſt: ſed ẽt pꝛimuꝫ ⁊ iunctuꝫ. Non.n. ſuos numeros definitio hois hẽat ſi ſubam dicas: ſed ſi aial afferas cõperto aſſertoqz gñe:
d ſequẽs ᵈ eſt de quonã gñe loquare teſtari. Nã cuiuſqz gñis biceps rõ eſt: q2 opꝫ aut actu eſſe id: aut potẽtia. Ouum ⁊ ſemen potentia non actu aial ſunt: auis actu nõ potẽtia animans dicit: cum actũ vſurpo pfectionẽ intelligo. Quorſum hoc dicamus ſequentib⁹ pꝛpalam

Lemo libri de anima.

a ¶ Verbuz Grecum. τιμία ν pulchram interpretat: ceteri ꝟo honorabilez. vnde Simpli. hec in loco ait: bonum ⁊ honorabile eadem ſubiecto eẽ: ⁊ rõne tantum differre. bo⁹ enĩ ẽ qd̃: q2 diligit ⁊ pp ſe eligit: honorabile ꝟo qd̃: q̃ excellat et ob id venerãtur illud: ⁊ qui id in honore hñt. b ¶ ἀκρίβεια ν ꝟbũ qd̃ euidentiã vel certitudinem conſtantiãqz interpretant latini: varie expoſuerũt auctores. latini n. a̅ıqz ⁊ Alex. refert ad illud in demõſtrationes huius doctrine ſicuti etiã vr̃ Them. h loco Simp. ait Philopo. qd̃ nõ in demrãtionẽ: ſed in eius ſubiectũ. ea.n. de cõ nobilez maxime certitudiqz hebendaz hanc ſciaz aiunt: q2 ſubiectum id ꝯtemplet qd̃ ⁊ nobile ſit ⁊ q̃maxime cer. tuꝫ. ſꝫ vñ hec naſcat cõſtantia demrãtio de oſtẽdunt. Z ait.n. Philo. quo⁹ modis accidere: vt vna ſcia alte ra ſit certior. aut.n. q2 alteriꝰ pñ⁹ demonſtrat: qz ſactari qd̃ magis ſit un

mãle ꝯtẽplatur. hac rõne poſtrẽa ſcia de aia ἀκρίβεια ν hꝫ, ⁊ ait: hunc ẽt expõni aſſeruiſſe Alex. verũ Simpl. ob id certaz q2 aia ſit maxime euidens et manifeſta. ait.n. q2 ſi ſcia que d celo h̃t ſcie d aialib⁹ ſubiecti nobilitate pſtet et tamen cedit τῇ ἀκριβείᾳ, q2 aialiũ nobis ſunt pꝛoxima neqz nos fallere pñt. c ¶ Loc⁹ is nõ vr̃ integer qui põt hõc ſr interpretari h pacto. ac alijs q̃dem vna rõ atqz via videt definitio/ca cognoſcẽdi que volum⁹: quẽadmodũ vna eſt via eoꝝ q̃ per ſe ſunt. i. demrãtio, d ¶ Ari. hic ait vtrũ eoꝝ ſꝫ que in potentia ſũt: aut magis act⁹ q̃dã: quem locum aiaduertens Simpl. ait re cte dixiſſe aut actus nõ autẽ actu: quia aia forma eſt: forma ꝟo actus ẽ nõ in actu diſpoſitus nẽ qꝫ pꝛopter qd̃ ẽẽ in actu. ait tamẽ idem Simp. nõ abſoluere pꝛuſus ſe an act⁹ ſit: ſꝫ an ſit actus q̃dã ⁊ quia nõ ſincere ⁊ oio act⁹ ẽ. ſig. 3 ⁊ ipſa rõnalis aia ⁊ intellectiuus eſt par ticeps potẽtiã materialiſqꝫ appellat: vere enim aia media quodam mõ ẽ inter formas puras et formatas: vtpote que tota per ſeipſam totã cõtionẽ oſtendat eiuſdẽqꝫ ꝯtuas magis Ari. ad id qd̃ determiat q̃ ad id qd̃

fiet. Erit ergo ꝑnceps qȯ vtrū ala ꝑſte ſit: an actu po
tētiꝰ ⁊ ꝑfectione ſuba: ꝑfectio itenꝫ biuio diſtrahiť in
primā qualis eſt habitus ⁊ poſſeſſio: in ſcd̄am qualis
7 eſt vſus, geſtio, adminiſtratio, functio. ℭ Scrutādum
⁊ illud diuidua ſit an īdiuidua. Et ſi diuidua videatur
ſit vt corpus ⁊ moles: an vt ars ⁊ diſciplina potius: quā
⁊ medicinalē ⁊ pħiā in membra diuidi cōplura ſci
mus. Si īdiuidua defendanť: ſit oīno ac penitus ſim
plex nullius ꝑmiſtionis aut coaluꝰ aut multitudinis
particeps. An in ꝑtibus qdē nulla euariatio habeať:
ſed in potētijs ⁊ viribus tm̄ ꝑmiſtio: tum diſcrimen
poſſit intelligi. Et herculeſ ꝓbare alterū neceſſariū ē.
Nā pars a pte diſpeſcať. Potētia v̄o a potētia officio
ſoluꝫ ⁊ actione diſtinguiť. Hinc alij multaꝝ eſſe potē
tiarū alaꝝ tenent: ſub vna tn̄ vniuerſitate ſubiectoq̄ꝫ
collocant. Alij ꝑtibꝰ ⁊ mēbris multiplicibꝰ dirimunt:
quas ⁊ loco diſcludūt ⁊ diſparāt: queādmodū Stoici
fortaſſe ⁊ Plato. Quartū ordinē ea qȯ obtinet eadem
ſpecie ois aia cenſeať nec ne: aut ſi nō cenſeať: vtrum
oēs ſub vno ſalť gn̄e cōtineanť: vt hois ⁊ equi aiē. An
ēt in gn̄ibꝰ quoq̄ꝫ diuortiū ſit: vt q̄uis hō ⁊ equus ſub
aiali collocenť: aiē tn̄ ipſoꝝ nō videanť ſub vno aliq̄
gn̄e aiē comprehēdi. Hos ſcrupos diluere nō eſt: niſi
vniuerſa totiꝰ aiē ꝯtēplatio adcať: quā diligētiā a prio
ribꝰ ſupbabitā video: q cū de aia tātū humana tracta
rēt ꝯſectā obiter de oibꝰ putauerūt. Nos plenā cōmē
tationē aiē fuſo ⁊ numeroſo examine moliemur.

ℭ Utrū vna definitio vlis ſit oibꝰ animis quęrenda:
an ſingulę ſingulis gn̄ibꝰ accōmodādę. Cap. IIII.

8 PRimum illud pede eundum eſt vtrū vna definitio oibꝰ animis habeať ⁊ vna eſſentię rō: an alia equo: alia hoi adiūgať. Dico aūt ſic pote. Eſt definitio aialis in vniuerſū hęc: ſuba animās ſentiens. Eſt ⁊ ſeorſum definitio hois hęc: aial rōnale mortale. Is igiť q definitionē aiē veſtigat: dꝫ ne taleꝫ q̄rere q̄lis ad aial: an q̄lis ad hoieꝫ ptinet. Atq̄ꝫ h̄ nō abſimile eſt ac ſi id dubites in eo: vtrū aiē finitio vt ſpēi cet: ę ꝑ collationē ad ſingularia redde da ſit queādmodū ſi hoieꝫ ꝑ Dionē ⁊ Theętetū ⁊ So cratē definires: an tanq̄ gn̄is in ſpēs ac mēbra diuiſi: neq̄ꝫ paꝝ refert hoc: an illo mō definias. Genus. n. aut mera notio eſt ſine euidēti ſoliditateq̄ꝫ aliq̄: ſed ex te nui ſuboſcuraq̄ꝫ ſilitudine ſingulariū collecta: aut pe nitiſſime nihil: aut q̄ ſinglaria multo poſteriꝰ. At ſpēs nā q̄daꝫ eſſe amat ⁊ forma. Naꝫ rō hois ſimul atq̄ꝫ in gata nāę eſt hō ſit. Certe ⁊ ſeorſum illa pulcherrima cōſideratio eſt: vtrū noīa generū ſpecierūq̄ꝫ notiones fabraq̄ꝫ animi ſint: an nāę potiꝰ aliquę in ſingularibꝰ cōtentę. Sane videnť illa nudis notionibꝰ ꝓxime: q̄ tn̄ cū ex ſingulariū collatione ac ſilitudine reponanť: in ſingularia ⁊ nās euidētes: ac ſolidas recidant. Naꝫ neq̄ꝫ aialis notio ſba ē aiata ſenſibilis: multoq̄ꝫ minꝰ notio hois ē: aial eē rōnale mortˡᵉ: ſꝫ ſingulares hoies ꝓpē aialia rōnalia ⁊ dicanť ⁊ ſūt. Atq̄ꝫ h̄ dilucebit vl̄ hinc ſiqs vnū diſtaxat hoieꝫ toto orbe ꝯſtituat: queād modū fabulę diluuij tpe Deucalionē fuiſſe teſtanť: ni mirū tūc hois definitio in vnius hois rōnē īcluſa cō prehēſaq̄ꝫ fuerit. Uerū hęc ꝯiunctiora accōmodatio raq̄ꝫ ſunt tractatui: q peculiariť gn̄ibꝰ ⁊ ſpēbꝰ dicať.

ℭ Utrū in aiali vno multę aiē ꝯtineāť: an vna tn̄: quę tn̄ diuerſis partibus ac viribus conſtet. Cap. V.

9 NUnc de numero aiaꝝ agamꝰ: qȯ plane diligentē inq̄ſitio nem expoſtulat. Primum id ſubit quęrere: an multas ineſſe aiali aias ſit putādū: vegetaleꝫ altricē appetibi leꝫ īteilectualeꝫ: queādmodū ⁊ pticulę in qbꝰ illę ſunt poſitę: an multas qdē in vno aiali nō eē. Sit. n. deridi culū: vt diuinꝰ inq̄t Plato: tanq̄ troianū equū īſidētē plures aias in quolibet hoie ꝯtineri: ſꝫ ſingulas in ſin gulis: quę ꝑtibꝰ tn̄ differētibꝰ ꝑſtent. Alioqn vl̄ ſi vnā ſꝫ interſtinctā diſcrēptāq̄ꝫ ꝑtibꝰ ſtatuerimꝰ difficile de terminatu erit: q̄leſnaꝫ ſint: ⁊ quo gn̄e differant. h̄ eſt vtrū alia nutrix altrixq̄ꝫ ps ab auctrice: ⁊ vtraq̄ꝫ ab illa cui ꝑcreādi vis data eſt: an rōne ſola diſtēt: ſubiecto nō diſtēt. Utcūq̄ꝫ tn̄ tres illę ſe hñt inter ſe videnť ab imaginaria ⁊ appetibili diſcedere: nec ſolū ſpēi: ſed ēt regionis ⁊ ſubiecti diſcriminibꝰ ſepari. Pleraq̄ꝫ nutriūť augenť ⁊ ꝓcreant: qbꝰ nec ſentiēdi: nec viſiones conci piēdi: nec appetēdi facultas habeť. Queādmodū ſen tiunt aliqua: quę tn̄ intelligentia careant.

ℭ Utrū de membris prius q̄ de integritate agēdum ſit: ⁊ de actibus q̄ de membris ⁊ partibus ⁊ de ſubie ctis q̄ de actibus. Cap. VI.

10 SEd ſi quędaꝫ ꝑtes diuerſę: quędam cędē cognoſcunť: q̄ri ſolet: vtrū de aia vniuerſa prius: an de ꝑtibus ceu notioribꝰ diſſerēduꝫ ſit. Poſſet ſane cuiq̄ ipm totuꝫ notius ⁊ manifeſtius vi deri q̄ mēbra: q: in magnitudine quoq̄ꝫ prius ipſam integritatē q̄ ꝑtes ſenſu ꝑcipimus. In docēdo quoq̄ꝫ ab vlibꝰ ſemꝑ ꝑinde ac euidentioribꝰ ⁊ clarioribꝰ au ſpicamur. E cōtrario neſcio quonā mō ꝑtes videnť no tiores eſſe q̄ totū. Naꝫ priora ſemꝑ initia iis ſunt quę de initijs ꝓdeūt: totū porro ex ꝑtibꝰ ꝓdeat neceſſe eſt. Quot ſi prius de ꝑtibꝰ eſt agēduꝫ ſuccedit illa inq̄ſitio de eaꝝ ſubſtantijs prius: an de actibꝰ ⁊ functionibꝰ ſit tractādūꝫ: ac maiori qdē ex pte momēta ipſa ⁊ opera aiē cognobiliora q̄ ipſa aīa ſunt. Nam ſentire ſe atq̄ꝫ imaginari nemo eſt q nō ītelligat: fide ad id vel expe rimēti ducta: quoꝝ iudicio nullū exq̄ſitꝰ eſt. Quid ſit ipſe ſenſus ſit nō oēs ꝑcipe idonei. Deīde ſi de actibꝰ ꝑus eſt dr̄m: iuncta qȯ eſt: vtrū actꝰ ipſi ꝑus: an incidē tia: qbꝰ in actum cienť: ſenſus: tractari explicariq̄ꝫ de beāt. Fere. n. notiora ſunt ea quę ꝑcutiūt ſenſuꝫ q̄ ipſa
a ꝑcuſſio: vt viſilia q̄ viſio: audibilia q̄ auditio: fortaſſeᵃ etiā intelligibilia q̄ intellus. Opponunť porro hęc ꝑ relationē: ſenſile ridet ad ſenſum: ītelligibile ad ītelle ctū. Atq̄ꝫ hęc ⁊ tot capita q̄ōnuꝫ habenť: quę ad aiam ptinēt: quęq̄ꝫ ſimul explicatę diſſoluteq̄ꝫ fuerint: ad definitioneꝫ eius ornādam ſarciendamq̄ꝫ neceſſarię ⁊ cōmodiſſimę videbuntur.

ℭ Accidentia cognita conferre ad cognoſcendam na turam ſubſtantię. Cap. VII.

11 VErum ſi cuiuſq̄ꝫ rei definitioneꝫ rectā acceperis: nō ſolum vſui tibi erit ad ea quoq̄ꝫ accītia perno ſcēda: quę ꝑ ſe cōtineanť in re. Quod qdeꝫ videre in mathematicis licet: vbi ex lineę directę ⁊ arcuatę: Itē ex triāguli ⁊ plani defi nitionibꝰ: facilia ꝑſpectu ⁊ cōperta ſunt ea: quę per ſe figuris illis dicunť accidere. Nō ſolū in quā iſtō hūc ꝓderit: ſꝫ ēt vice inuerſa: ſi accītia ꝑfecte cōplexꝰ fue
a ris: magno id tibi adiumēto: tuꝫ ad notitiā ſubę: tū ad
b molitionē definitionis erit. Dixi ſi ꝑfecte complexus fueris: nō vt ad id minꝰ demōſtrationē adiūgeresᵇ: ſꝫ ſat eſt ea ꝑſequi: q̄ aut incurrāt in ſenſuꝫ: aut q̄ poſſint co gitatiōe imaginatiōeq̄ꝫ cōprehēdi. Nā remota admo dum accītia ⁊ trāſlatitia quęq̄ꝫ nāꝫ rei de longinquo

cōueniant

ᵃ ℭ Res quę potentias aiē mouent: aiť. Simp. notio res ſunt ipſius opinionibus: q̄ magis ſunt ſenſilia: ſicut ſenſile ipm ⁊ qȯ appetibile in ſenſili reperiť atq̄ꝫ q̄cūq̄ fuerit intelligibile in ſenſibilibus. qȯ h̄o ex ꝑteꝫ eſt ⁊ ſupra noſtrū intellm id potius ab intellectu nro ꝓſectū cognoſcimus. Uñ ait Philo. q in eandē ordinē illaꝫ ſeruant vt de rebus prius: deinde de actibꝰ ⁊ potentijs tractauerit. cuꝫ aiť de ītella ogit: ab intellectu exordio acce pto ad intellectua ꝓceſſit: ⁊ hęc eadem fortaſſe intelligere voluit. Thē. vbi aiť: fortaſſe etiam intelligibilia q̄ intellus.

ᵇ ℭ Deſunt hic v̄ba q̄daꝫ in latino codi ce: q in greco legūť: quę ſic latine p̄nt in terpretari: vt ga ſiat non poť: vt ſine definitionis cognitiōe veniat aliqd eoꝝ: q̄ rei inſunt per demōſtrationem.

Marginal gloss beside the first column: determinatur declarauerit: ob id: q: ꝑ ſe vitalis ⁊ excitatur ſiue vela ⁊ pariaᵐ mo uendi corpa. Philo. ēt aiť. Ari. voluiſſe per potentias ⁊ actū intelligere qōnē an aīa corpus ſit vel īcorporea ꝑ ea q̄ in potentia ſūt cor porea oſtēdēs. nullāꝫ. n. corpus eſt qȯ ſit oīno a potentia liberū: vn̄ et recte dixit quę in potentia ſunt. potē tia. n. eſt ipſa mā: in potentia v̄o cōpoſita q̄ eius ꝑteꝫ hñt. per actū aūt incorpea. vn̄ nō dixit q̄ ī actu ſꝫ actꝰ: q: ea tm̄mō q̄ mā carēt in corporeaq̄ꝫ ſūt ꝓpē abſolute dici actus. n̄d q̄ ſunt māliaᵃ potiꝰ in actu ſunt q̄ actꝰ: q: nunq̄ ſūt a potentia li bera tc̄.

a ℭ Nemo tñ at Phil. credat ob id: q: ex accidẽti bus in definitionis inuentionẽ pgrediamur: ẽ vice ẽt verſa ex definitione in accidẽtiũ cognitionez iuimus eſſe inter hec oſtiſionẽ alia. n. ſũt accidẽtia p que definitióes cognoſcim⁹: ea ſcilz q̃ ſenſu cognoſcim⁹ ſ. ⁊ alia que ex definitionib⁹ mõſtrãt: ea. ſ. q̃ ſenſui ſunt inmanifeſta: vñ ẽt dicere poſſumus: qḋ ẽt magis approbat Alex. pit idẽ Phil. q nó eſt vnitia oſtẽſio: q: ea obambulatio nó eadem ſit róne: cũ. n. ex accidentibus definitióes in quirimus ea ſẽſu nobis cognita ſunt q ſunt: ꝺeide definitióe inuenta quid ſint ⁊ q̃lia ⁊ pp qd ſint per eã cõprobamus.

b ℭ Definitio notior eſt in mathematicis q̃ ſunt accidentia: ut ſunt q: deſi mentia quedaz ſunt: ut q̃lia que ſenſu aut phãtaſia apprehendunt. que vo ſube ſunt: nó ſunt nota ex ſe ab intellectu cor q ſenſib⁹ vtuñt: ſed ex accidẽtibus.

c ℭ Attici autẽ expoſitores quos in ſequit Phil. ⁊ Simp. cũ in idẽ vẽ tam deſcriptionẽ Ar. nó vti ratione aliq̃ ex aĩns deſtructione: ſed accepto duob⁹: q̃ vniuntem vncta et equalia ſunt: duas ex his reglas ⁊ illas qdez oppoſite accẽſa tradi

cõnixe ẽt nec attingãt ad rónez definiẽdi nó pſerunt. Qḋ genus peccat Chryſippus: qui quũ deũ finiturus aſſerturuſq; eẽt: id ex tẽplis altarib⁹ ſacrificijs ſtatuis cõprobat: natus argumẽta id genus magnam vim ad monſtrãdũz illud hic: verũ aliena illa ſunt ⁊ a natura deoꝝ abiũcta. At moueri ſempiterno agitatu: ⁊ Apollinẽ ſortib⁹ futura pcinere: Aeſculapiuz deplorata cõclamataq; hoium corpora vitę reddere: momẽta ſunt ad definitionẽ dei efficacia ⁊ ppria vt ita dicaẽ. Deus eſt aial ſempiternũ pudẽs ⁊ beneficũ hoi. ℭ Plane a ois demõſtatiõis pn⁹ definitio obtinet. Tantiſper ª obambulatio quędaz ⁊ circulus eſt. Ut eniz ex accñtib⁹ definitio ſtatim elucet: ſi ſciẽter ⁊ recte de iſ: q̃ extrinſecus apparẽt ſumanẽ: ita ex definitióe accñtia addi- b cantẽ. Sane ᵇ in qbuſdã faciẽ a definitióe in notitiaz accidẽtiũ pcedit: vt in mathematicis: in qbuſdaz ecõuerſo pcliuius ex accñtib⁹ in definitionem ſubiẽ. Qḋ fere in nãlib⁹ viſitaẽ. Eſt aũt vitiũ in accñtiũ enumeratióe vel maximũ afferre: q̃ nibil ad definitionẽ facẽ videaẽ. Cõtra q̃z in aſſignãda definitióe grauiter decerrauerit: ſi ex cõceptu ꝟboꝝ nullũ accidẽs ei⁹ rei cõparcat: q̃ defiñiẽ. Quobrez oẽs eius gñis definitióes. i. ex qb⁹ nulla põt coniectatio accidentiũ elici: nimiruz dialecticę atq; adeo inanes habenẽ.

ℭ Perquirendum eſſe: vtruz omnes affectiones ſint cõmunes animę ⁊ corpori: an alterę alterius proprię peculiareſq; habeãtur. Cap. VIII.

12 Nec eſt minus iis quę dicta ſunt vtile: ad ſubaz aię explicãdam: opa eius oia ⁊ affectióes diuidere in cognoſcereq;. Sint oia ea corpori ⁊ aię cõmunia: h eſt pmiſtioni: quę ex aia ⁊ corpore pcreantur: an ex iis alia aię habeanẽ: alia corpori ppria. Atq; hoc q̃q̃ prius eſt vt ſciamus: per q̃ difficile tñ atq; ipendio arduũ vr̃ multis adeo futuris qui tuz audere: cõcupiſcere: obiraſci: tum ſentire ⁊ intelligere peculiares eſſe aię affectióes affirment. Ac mihi qdez videnẽ plurimę aialis pfunctióes ais hñi corporibuſq; cões. Aię tñ ſi qd aliud intelligere ppriũ eſt. Ceterum ſiue itelligere imaginari eſt: ſiue nó põt ſine imaginatione cõtingere: fieri nequit: vt h quoq; offm̃ ſine miniſterio ⁊ vſu corpis obeaẽ: cũz niſi via pcurationeq;

13 ſenſuũ viſa ⁊ imagines ais inſculpanẽ. ℭ Quãobrez ſtatim qḋ hęc decidi ⁊ definiri põt hoc gñe. Si qḋ eſt aię opus: aut affectio ppria: põt ꝯtigere vt aia ſeorſuz a corpore ſit: ſz ſi nibil eſt: ſoli aię ppriũ: imo corp⁹ ad oia munia in ſocietatẽ pticipatũq; recipiẽ. Siue illud hoc eſt qḋ oculis cernitur: quodq; forma iſta: quę ſub obtutũ venit ⁊ figura mõſtraẽ: ſiue interius ⁊ latẽtius aliud: quale cõminiſcebaẽ Plato: non põt cõtingere: vt ſeorſum a corpore habeaẽ obmaneatq;. Alioquin ocioſum aliqd nã creauerit: qḋ defendi nó pẽ. Eſt eniz cõpertũ h nibil in nã torpere nibil feriari: ſua in ſingulis reb⁹ ingenia contineri: officia queq; ⁊ geſtiones ſuas agnoſcere agitareq;: ⁊ q̃ſi penſa pſoluere. ℭ Erit forſitaſſe aliqs qui rónis huius inductionez ceu minus ſanaz: aut ſeriam reprehẽdat: ſed qui hoc cauillaẽ viz argumẽti nó peruidet. Calumnia aũt talis ẽ. Oportebat inquit accepto ꝯñtis oppoſito: ita tollere demoliriq; añs: at in noſtra róne cõtrarius ordo ſeruaẽ. nam ſumpta eius qḋ primũ in cõnexo erat priuatióe: infirmatio poſtremu ſubiungiẽ. ℭ Uerũ qui taz male animat⁹ eſt: vt hęc quę in dialecticis: atq; in exercitio argutiaꝝ iactata ⁊ prompta oibus ſunt ignoraſſe Ariſtotelez putatis plane ignorãtiſſimus vr̃. nam ꝟbũ illud

c poſſe: cõtingere: quo Ariſtoteles in róne ſua vtiẽ: nó hz neceſſariã cõnexionẽ: tunc eniz verũ ſit: perempto qḋ ſequiẽ: interimi qḋ pcedebat: ſed poſſibilem ⁊ contingentẽ tñ: in quo gñe obſeruatio in ꝯũi ẽ: vt abolitio añtis: aboleat ꝯñs. Ea res hoc exẽplo patuerit. Si nauigauerit Dion põt cõtingere vt bñ ⁊ pſpere nauigauerit: q̃ ſi nó nauigauerit nó pẽ ꝯtingẽ vt bñ ⁊ pſpe nauigaſſe dicaẽ: nó aũt ſeqẽ q̃ ſi nó pẽ ꝯtingere vt bñ ⁊ pſpere nauiget: ne nauigare quoq; ſimpl'r poterit. Idem de eo qui aliqd agat: pficiſcaẽ: ambulet: currat. Demũ eadem in oibus ró erit: in qbus cõiunctio incidens cõtingenſq; habebiẽ nó neceſſaria. Eodẽ mõ ſi aial erit qḋ pcul eſt ⁊ ad nos accedit: põt cõtingere: vt ſit equus: igiẽ ſi aial nó eſt: neq; equus vtiq; vt ſit: põt cõtingere: non aũt ſequiẽ: ſi non eſt equus: neq; igitur aia: ſemp. n. id qḋ ſequiẽ cõtingenter: tanq̃ pars añtis ſit: ppterea q quãq; accidit: q̃ñq; non accidit. Ita qui añs interimit: totũ interimit: toto aũt ſublato ſequens d eſt parti quoq; abolitionẽ afferri. ℭ Sed ᵈ ⁊ ſeorſum quoq; ipz añs lingioſuz cõtrouerſiumq; eſt: in quo dr̃ ſi qḋ eſt aię opus ppriũ: põt cõtingere vt ſeparetẽ: aũt id nó eſſe neceſſariũ: quo poſſit accidere vt ppriũ op⁹ hẽat aia: non ſit tñ ſeparabilis: quẽadmodum ne oculus aut man⁹ a corpe ſeparari pñt: etiã ſi ppriũ aliqḋ opus oculoꝝ: aliqḋ manuũ ſit. ℭ Porro illa ppoſitio: quę per negationez añtis elidit ⁊ perimit ꝯñs: ſi nibil eſt aię ppriũ: ſeparari igiẽ non põt: neceſſaria eſt nec oblocutorẽ inuenit. Quippe quoq; pręclarum illud ⁊ indubitabile ploquium pſaniq; vendicet: in quo dr̃: nibil a nã ſine vſu aliquo fieri. ℭ Quobrem igiẽ affirmant aliqui amare odiſſe iraſciq; aiam. Certe quẽadmoduz dr̃: q̃ta vis pila planitie puncto tãgit: nó q pla nities aut linea poſſit ipſa ſeorſuz cõſiſtere: ſed q rẽa: in qua ſit illa planities directa: neq; q pila poſſit contingi. i. ipſa figura: ſed q ẽ: in quo illa ſit forma. Naz neq; rectitudo a regla: neq; figura ab ęnea pila: neq; tactus puncti: imo nullus oino tact⁹ a corpe: aut a toto abiuncta ſunt: ita ⁊ aię affectiones cões videnẽ eẽ cuz corpe: lętari: dolere: timere: audire: amaẽ: odiſſe: iraſci: miſceſcere. Hoꝝ nibil põt aia ppeti ſine vi opeq; corporis: vtpote per qḋ plerũq; ſecretę etiã animi cogitationes: ⁊ affectus pdanẽ. Nã ⁊ in ruborẽ effundimur cũ verecũdia cutez accipit: refugit metu ſanguis: ⁊ pallore frigeſcim⁹. Atq; hęc qdez neq; ipſis poetis ignota ſunt: vt in illo. Oculis micat acrib⁹ ignis. Et in illo. Palluit ⁊ gelidus coit in pręcordia ſanguis. Dentib⁹ ora ſtrepunt. Eſt aũt argumento vel maximo hę affectiones haberi aię corporiq; cõcꝰ: q quo cauſę aliogn magnę plerũq; incidãt aialib⁹ ⁊ iraſcẽdi ⁊ metuẽdi: neq; metu tñ tentanẽ: neq; iracũdia cõmouenẽ: interim ex diuerſo leui ſępe irritamẽto grauiter excandeſcunt: proinde ad iracũdiaz proniora ſunt in fame aut ſiti: aut ſi qbus humorib⁹ infeſtenẽ: qḋ maxime melancholici ſuſtinẽt. Hi valitudinis vitio ⁊ naturę ſuę temperamẽto minimis qbuſq; periculis cõſternanẽ. Ita oia hęc videnẽ ex varia corpoꝝ miſtióe atq; habitudine pficiſci: ⁊ pro temperaturę mõ remiſſius vel intenſius fieri. Neq; ꝟo corp⁹ tanq̃ inſtrũm ⁊ machinamentũ affectionũ eſt: qualia ſenſibiliũ viriũ ſua ſunt organa ⁊ internuntia ſentiendi: ſed maior quędaz affinitas eſt corpori cum perturbationibus animi: q̃ ſenſibus cum inſtrumentis. Hęc ſi paulo affecta laceſſitaq; fuerint: munus ſentiendi legitimuz abrumpunt ⁊ impediunt. Corporis mala permiſtio non impedit affectiones: ſz ꝯmouet poti⁹ atq; excitat: vt poſſit leẽ

d ᵃ Paſſio eſt que ꝯ opónes a corpe poſſunt eſſe ſeparate: ⁊ hoc ẽ a corpore ſeorſum eſſe pñt. Secũda quoꝝ opónes ſeorſuz a corpore nó pñt eſſe ea ẽt a corpe ſeorſum eẽ nó pñt. Si. n. eẽt opatio a corpore ſeparata ſubſtantia ſe neq̃ q̃: cuz opónes a potentijs: ⁊ potentię ex ſube effluant h ſeq̃reẽ incõmodum opónes aliq̃s ſine potentia vel ſũa eſſe.

d ℭ Huic dubiũ reſpódit Phil. duob⁹ modis aliqd dici põt ppriũ: altero qdẽ modo vt pertotius eſt: cõparióe. ſ. ceteraꝝ partiũ: quo mõ oculo ppriũ eſt videre: qa in toto illi tantũ nó parti hoc cõuenit: non tñ q ẽt toto nó egeat. Altero ꝟo: quia alio ñ egeat vt perſiſtat: quẽadmodũ l ydromele dulcedo meli eſt ppria: nó ẽ aque cõis: qa ſeorſũ ab aq ẽt mel dulce pmanet: hoc ſignificat poſtremo intelligẽdũ peripatheticꝰ opatióe aię ppriaz.

ligi corporis nāz ꝓprie cū affectionibus cōuenire.

Animę definitionem eſſe cū materia coniungēdā: ⁊ quid ſit definitio phyſica ⁊ dialectica: ⁊ quę ſciētię: quibus modis definiant. Cap. IX.

15 Hec ſi ita habent: neceſſe eſt in definitionē aię adhiberi māž: quobrem oēs materiā affectib⁹ definiēdis adiungunt: quēadmodum is qui irā dixit feruorē ſanguinis circa cor cū punicēdi doloris. Igit̃ ad phyſicum ꝑtinet de ea aia noſcere quę ad ſuas affectiōes actioneſqz materiā reqrit. Quꝯ diuerſa rō eſt: quia finire phyſicus ſolet ab ea: q̃ dialecticus.

16 Huic ſolius formę negociuz: ideo irāz finit: vt ſit doloris vlciſcēdi cupiditas. Phyſicus materiaz corrogat: coqz tam terminat: vt efferueſcentiā ſanguis circa cor dicat. Rō.n. iracūdię libido ⁊ ſtudium illud eſt reponēdę vindictę. Sed rōnez hanc atqz formā.i. deſideriū tale in tali mā eſſe collocatū opz. Quēadmodum definituꝛus domū alius forma ⁊ rōne ꝯtent⁹ eſt. Hoc mō. Domus eſt cuſtodia ⁊ defenſio a ventis imbribus calorib⁹ frigore. Alius ſola mā. Domus eſt ligna lateres intrita. Erit ⁊ cui vtrūqz cōplecti ſtudium ſit. Domus eſt munitio ab iſs quę de foris ingruant ex tali aut tali mā. De trib⁹ his: qđ genus phyſico conuenit: Utrū id: in quo ſolius formę fit mētio ꝑtermiſſa ⁊ neglecta materia: an id in quo ſolius materię admonitio habet̃ forma ſuppoſita: an id potius in quo iunctim forma ⁊ mā declarat̃. Quod ſi poſtremuz hoc genus ꝑho nāli cōgruit: cui ſectę reliqua duo vēdicari aut tribui debent: Certe definitio: in qua ſola vis formę affert̃: quę ſeorſum cōſiſtere: cōfirmationēqz ⁊ ſoliditatez hic nō pōt: ſola dialecticis aſciſcit̃: vnde illa

17 plerūqz futilis inaniſqz habet̃. Ea vo quę māž tm ⁊ affectiones eius quę abiungi nō pñt ſectat̃: nullius qdez fuerit niſi eius qui nām exploret: quippe q circa oia verſet̃: quę materiā ⁊ eius opa atqz affectiōes appellent: ſꝫ ceſſans ⁊ manca niſi formę meminerit. Ac formā qdem ſemꝑ in definitione collocare debemus: quę locū principem teneat: ita tñ vt a mā non recedamus: etiā ſi forma rōne poſſit abiungi. Etenim formę nāli mā ſemꝑ opus viſitqz eſt. At mathematicis lineā directam citra māž definire cōcedit̃: qꝛ res quę apud illos tractant̃ a nexib⁹ materię liberiora exultioraqz ſunt q̃ȝ forma nālis. Atqz hoc vt diſtinctius capiatur paulo altius ordo petēdus ē. Nālis corporis opa: alia nālia ſunt: alia extriſecus veniunt. Nālia ſunt calor, frigus, ſiccitas, hūor, nutritio, auctio, minutio. Extrinſecus veniūt quę artificio aliquo cōparant̃. Artificiū aliud māž exornat: aliud defectū ⁊ inualentiam corrigit. Materiā exornāt excuſſores: ſignifici: poſtremoqz ſellularij. Inualentiā corrigit medicia: agricultura. Eſt ⁊ genus tertiuz ſiue id affectionē vocare: ſiue accidens malis: qđ q̃q̃ non pōt a corpore nāli euidēter ſeiungi: ineſt tñ in corpore vt nāle non eſt: quo numero ſunt illa rectū, inflexum, triangulus, cōcauū, deuexum. Demū in oibus: quę ſibi mathematici cōtemplant̃ nāles affectiones a cōſpectione ſua reijciunt: ſolas meraſqz magnitudines: ⁊ nuda: atqz inania ſpatia eſtimant: finiēdis his neqz māž: neqz nālez qualitatez adiungunt. Iterū quoqz alio initio ordiendum eſt. Circa formā plurimę habent̃ ſpeculandi rōnes ⁊ vię. Forma enīz aut nālis eſt: aut mathe͞ca aut artificiaria. Nālez ⁊ phyſici ⁊ dialectici occupant: ſꝫ dialectici materiā negligūt: phyſici ſemꝑ accurant: ceteras formas artifices ⁊ mathe͞ci ſortiunt̃. Hoꝝ alij ſolitarias ⁊ abſolutas ꝯſiderāt: alijs in mā negociuz eſt. Quobrem vt illis ſemꝑ ſine mā: ita his nunq̃ ſua cōmētatio ē. Ille ſummus ſupremuſqz oium artifex vꝫ: qui circa veras formas.i. quę ab oi nexu ⁊ mācipatu materię aſſerunt̃ ſtudiū ſuū exercet. Cūz dico ab oi nexu: intelligo eas: quę mz rerū cogitatiōe a mā ſequeſtrant̃: q̃les ꝑmus vltramūdanuſqz pħs ſpectat. Atqz hęc q̃ſi extrinſec⁹ diſtincta digeſtaqz volumus: vtpote quę nō admodū aliena ab h̃ inſtituto ac ꝓpoſito viderent̃. Sed referēda eſt vnde decrrauit oro. Dicebam⁹ aię affectiones a mā nāli aialiuz ſepatas nō eē: neqz hīc ſufficiens ꝑ ꝓadi rōne: ita poſſe irā: timorē: ⁊ reliq: ſꝫ hoꝝ oiuz definitiōes cōione corꝑis: qđ in iſs apertiſſime cōmonet̃ exagitaturqz conflari ⁊ cōſtitui oportere.

De iniſs veteꝝ de ala ⁊ d opione Democriti. C. X.

19 His ita pregūſtatis ⁊ deīceps pcedē
a cōferre par eſt: ſꝫ prius eſt vt ſnīas veterū diſgramus. Et hercules equū ſit eos ad ꝯſortium diſputationis huī⁹ corrogari: qui in pte hac pħię: aut aliqd inueniēdo: aut ſcribēdo: ⁊ cōmētando nos iuuerint: vt ⁊ bñ ab iſs dicta recipiant̃ in fidez: ⁊ ꝯria repudient̃.
b Quo ᵇ duę res ſint qb⁹ inala ab aiantibus differunt. Altera q aialia vident̃ ꝑ ſe moueri: nō videntur inala. Altera q ſentiūt hęc: illa nō ſentiūt. In duo hęc diductio ſectaꝝ: ſcā veterib⁹ ē: alij de motu: alij de ſenſu finitionē aię colligūt. De motu Democrit⁹ Anaxagoras: fortaſſe ēt Plato: iſ q arbitrabāt̃ id qđ nō mouet̃ mouer̃ alia nō poſſe: alaz l numero habuerūt corꝑerūqz quę mouerent. Uñ illā Democrit⁹ ignē ⁊ calorē quēdaz eē credidit: qui.n. innumerabiles figuras oriri moueriqz diceret: quas atomis ſuis referret acceptas: earūqz panſpmiā.i. vniuerſitatē ſemiariū: elemētūqz tota⁹ nāę ꝯſtitueret. Putauit alaz ex iſs quę rotūdę orbiculateqz hīent̃: cōſtare: argumēto: tum q figura illa maxie penetrare videat̃ in corpora: tuz q ſimul agitat̃ ipſa aut pellit̃ ſecū alias quoqz res ſubinde rapit

20 ⁊ cōmouet. Nihil aūt mirū eſſe: ſi oculi aſpectū ei⁹ nō capiunt: q̃uis corp⁹ eē dicat̃: naz ⁊ illa quę ꝑ aerez volitāt ramentā vt ipſe appellat ⁊ papuli: quoꝝ ingēs vis micat in feneſtris in ſole adaptis inſerta longos ꝑ totos radios tractu reciprocat: niſi ſudo cęlo ⁊ ſolo aſſerto oculis vſurpari nō pñt. Cuiuſqz aer ſpēz ꝑbeat inanis cuiuſdā equoris: ſunt tñ in eo ſolida corꝑa: ſed indiuidua pauxillaqz ac minutiſſima: qb⁹ opplet̃ profnde atomos alias maiores: tardioreſqz: alias miores celerioreſqz eſſe: ſed celerrimas ⁊ minimas olim globulentas ⁊ ſphericas: quaꝝ cōciliatu ⁊ cōcurſu extite

21 rit ala. Quapp ⁊ vitaz reſpiratiōe definiri dicebat. Nā quū aer is qui nos ambeſt: cōpreſſis corrogatiſqz alijs corpuſculis ſphenulas itenores: q̃ꝝ agitata aial agitat̃ elidat: periculumqz ſit ne deſtituat eo preſidio alias exiguat̃: ſuppetiatū accurrūt alię atomi: quę ſe inuicē ſucceſcētiū inſinuent. Qđ qdē per hauſtū ⁊ reciprocationē ſpūs fit. Ita incurſatione confluctuatione: quę mutua ſubeuntiū ⁊ euolantiū atomoꝝ: qđ ſpirādo reſpirandoqz accidit animā adhiberi ne deſluat: pindeqz eatenus viuere aialia quoadduz atomos ſphericas accipere poſſint ⁊ reddere.

De opione quorūdaz Pythagoreoꝝ de ala. C. XI.

22 Uere ⁊ Pythagorici aliq ait Ariſtoteles: qui idē de ala ſenſerint: quos ego tñ q fuerit nōdū cōperi. Ex iſs alij corꝑa indiuidua: quę in aere mouerent̃: alij eāz agitatricē illoꝝ eſſe

animam

a Nō pter nobis ꝯferre poterit: ait h̃ Simpli. enarratio opionū antiquoꝝ: tuz ad dubitationem: tum ad inuētiones: q̃ ad ea aiaduertentes: quę reſpicientes ⁊ hi qdē hocꝯ illi vo aliter de aia ſenſere ⁊ hęc qdez recte ſentientes illa vo approbauerimus.

b Omnia ea q̃ reb⁹ inſunt acceſſa: ꝓpa precipue: ait Simpli. cōferunt plurimū ad inueſtigādaz eaꝝ eſſentiā: vt ſupra dictū: ideo ex his q̃ aiē inſunt ab eaꝝ definiunt: h̃ ē que aiat̃ reb⁹ ꝓpria ſūt qua talia ſunt aię ſbaz colliget̃ vulgo: eo q ſt oiaz opionū cōſenſu: ab inanima eē mouere. hoc.n. ſolis ē aiatis ꝓpriū ⁊ ſentire: hoc tñ nō ita ꝓpriez eſt intelligētium vt oib⁹. Sed q: ſolis aiatis competit. mouere autez ab intrinſeco pri⁹ eſt oib⁹ aiat.o ꝓpriū: nam ⁊ plante augēt ⁊ imminuūt.

aiaȝ arbitrati ſūt. Eoqȝ id accideret: ꝙ illa nunq̄ q̄ſceꝛ
quālubet ſereno trāquilloqȝ aere videant̄. Sane ij ꝓ
pꝛiū eē aīe putāt mouere: ꝑicrꝛq ꝗ illā deſcripſere viꝫ
ſemꝑ agitantē mouentēqȝ. Fere.n. diſceſſum eſt in id
oībus: vt motū eē peculiariſſimū aīe crederēt: ac cęte
23 ra q̄dēꝫ moueri ab aīa: ſȝ aiaȝ a ſeipſa. ℂ Eodeꝫ mō ꝛ
Anaxagoras aiaȝ eē fontē ꝛ initiū motus ꝑdicat: idem
q̄cūqȝ oīa moueri a mēte intellāqȝ autumāt. Nō tñ
vt id Democritus: q̄ppe q̄ iter mētē ꝛ aiaȝ nihil itereſſe
affirmet: ꝓhinc ſenſus veri nuntios eē dicebat: ꝛ oīa q̄
ſenſib⁹ viderent̄ vera eē defendebat q̄ſi ſenſus ꝛ aīus
cōfunderent̄. Vñ ꝛ ſentire ꝛ ſapere pro eodē habebat
magno aliognī teſte Homero nixus: q̄ quodā verſu de
Hectore. Jacet ingt aliud ſapiēs: q̄obreꝫ nō ita de in
tellectu locut⁹ eſt tanq̄ȝ de vi ea q̄ veritas .i. q̄ reꝝ cāe
atqȝ exit⁹ cognoſcant̄: neqȝ vt ea q̄ a ſenſu ſit diuerſa:
ſȝ idē oīno eē vtrāqȝ viꝫ .i. aiaȝ ꝛ aīam teſtat⁹ dilucidū
24 eſt. ℂ Anaxagoras min⁹ id clare idicat. Plerūqȝ cāꝫ
boni pulchriqȝ itellūt tribuit: eūqȝ q̄ cęteris aīe virib⁹
dignitate antiſtet ꝛ diuinioꝛ hēat. Plerūqȝ ꝯfundit vt
aiaȝ cū aīo ꝯiungere videat̄. Cuȝ.n. oībus aīalib⁹ ma
gnis paruiſqȝ ꝑfectis ꝛ ipfectis: intellm aſciſcat: ſine
dubio ſignificat nō diſtare intellectū a ſenſu. Naȝ ſen
ſus in oībus viſit̄: intellꝰ nō in oībus. Sed ne in ho
mine quoqȝ omni cōparet: ita oēs phi: qui animantia
ex eo ſpectabāt quot ipſa ſe mouerent: cōuenire id in
aiaȝ potiori modo ꝛ meliore nota dixerunt.

ℂ De opione Empedoclis ꝛ opre. Thimei ſiue Pla
tonis in Thimeo. Cap. XII.

25 Et qui ex eo ꝙ aīalia cognoſcunt ꝛ
ſentiunt deſinitionē aīe affe
runt. Di aiaȝ ex ꝑncipijs ꝛ elemētis reꝝ
cōſtitutā intelligūt: adeo quot cuiqȝ ini
tia videbant̄ ex totideꝫ ꝯſtare aiaȝ ꝓba
bant. Quot ſi q̄s vnū dixiſſet: ex vno ſilo aiaȝ exiſtere:
fatebat̄ ita cōtingere: vt aīa que ex principijs eſſet cō
poſita: tum ipſa principia: tuȝ ea quę de principijs na
ſcerent̄: poſſit cognoſcere. Naȝ Empedocles qui qua
tuoꝛ naturis cōſtare vult oīa: quibus concordiaȝ ꝛ di
ſcordiam initia capitalia pꝛeficat: ex totidem conſtari
animam ſenſumqȝ teſtatur hoc carmine.

Terrea pars terras: pars vndea conſpicit vndas:
Aethera diuū ęther: vis ignea percipit ignēs:
Pax pacem monſtrat: litem lis aſpera ſentit.

Statuit aūt ex oīb⁹ ijs aiaȝ ꝯfici: q̄ȝ putabat aliās nās
ſentiri ꝛ appꝛehēdi nō poſſe: niſi ꝑ hāc ſilitudinē: quę
cū reb⁹ eſſet aīa inſita. Atqȝ h̄ illi cuȝ cęteris erat cōe.
26 fere.n. ꝯſenſus veterū ē ſilib⁹ cognoſci ſilia. ℂ Eadē
eā mot⁹ eſt opinari Timęus aiaȝ ex elementis cōpo
ni: quoꝝ alterū indiuiduū: inmāle: incorporeuȝ hēret̄:
alterū diuiduū: ꝛ q̄d ad nāȝ corpoꝝ ꝑtineret .i. nā: quę
inſeparabilis corpoꝝ cōis eſſet. Ex ijs mediā exiſtere
aiaȝ duaꝝ nāꝝ ꝑmiſtione coaliā: ac indiuiduā q̄dē ꝛ
īmālēꝫ nām fortaſſe mētē putabat. Diuiduū ṽo ꝛ me
diū q̄d intelligat eſtimem⁹. Qualitates ſane ꝑmę: hu
moꝛ ꝛ ſiccitas: cęterǽqȝ ijs cōiuges: circa corpora q̄dē
a diuiduę nō vident̄: ſȝ circa māȝ. Sed ꝛ po⁹ nālis a di
uidua eſt ꝛ q̄dē circa corpa: hęc.n. mā vult nō informi
nudaqȝ penit⁹: ſȝ elemētis ꝛ corpe. Nam ꝛ cogit ꝛ dif
fundit: pindeqȝ circa hęc ꝑte diuidua ꝛ ſectilis videri.
Idem de ꝑte ſenſuali: ꝛ de ea q̄ ad libidinē ꝛ iraſcēriā
ꝑtinet. Dicat̄ illas circa corpa diuiduas hēri: quum in
corporib⁹ ꝛ circa corpora verſari ꝯtinerīqȝ videant̄.
Atqȝ h̄ tam in illis verū ſit q̄ irrōnales oīno hnteqȝ
ſuncꝙ in ijs q̄ rōni parēt atqȝ ꝯſentiūt. Quobrē ſi oēs
circa corpora diuiſiles eſſe neċe eſt: relinquit̄ nullam
aliā vim niſi rōnalēꝫ mediā ab illo cenſeri: q̄ȝ iter in
diuidnā nāȝ .i. quę careat ꝑtibus: ꝛ hanc ꝯuā ambigat:
atqȝ ab duab⁹ his facultatib⁹ cōdita ꝛ tēperata dicat̄.
ℂ Plane ꝯditā eſſe aiaȝ ipꝛopꝛie dī. Nō.n. ita pōt cō
ſtitutā itelligi: vt corruptis atqȝ in vnū ꝯfuſis naturis
duab⁹: ſpēs ab his tertia diſſuleat: q̄d q̄ȝ fieri in cęte
ris miſtionib⁹ cernit̄: ꝛ coalita diſcrepantiū reꝝ: q̄ ſine
illoꝝ interitu nō pōt accidere: ingeniuȝ aīe ꝑueniet.
Sed cū aiaȝ dī ex duplici nā ꝯſtare: id ita accipiēduȝ
eſt: vt rōnabilis aīe nā minoris eſſe q̄ȝ intellꝰ: ꝛ plu
ris q̄ȝ irrōnabiles potētię iudicet̄: cū vtroqȝ tñ cogna
tionē quādaȝ hēt: qualēꝫ fere miſta ꝛ cōcreta: cum ijs
ex q̄b⁹ formant̄. Quapp duab⁹ illam opib⁹ ad res no
ſcēdas cōpꝛehēdendaſqȝ vti eiuſdē ꝛ diuerſi: quotiēs
gña ꝛ generū formas colligimus: ideꝫ ꝛ ſilia quęrim⁹:
quoties ṽo dīias ꝑſequimur diuerſitatem incidimus:
atqȝ has vires potētiaſqȝ ab elementis illis accipit: q̄
bus cōſtat. Potentiā eiuſdē ab idiuiduo ꝛ incorporeo
initio. Potentiaȝ aduerſitatis a diuidua ꝛ corpali nā.
Ita Timęus aiaȝ ex elemētis ꝯfectā vult: nō tñ oēs vt
dixi: ſed rōnalēꝫ: qualem ꝛ mundi aiam exiſtimare q̄s
poſſet. Naȝ potētias patibiles iniuſtas inteſtaſqȝ poſt
a ſecūdanis dicit: qui ab eo mortaliū aīaliū opifices ꝛ
creatores vocant̄. Ut igit̄ Timęus aiam ex elemētis
effecerit: quo ſilibus ſilia cognoſceret: ſatis arbitroꝛ
b demonſtratū. ℂ Ideꝫ ꝓbat in ijs quę de phia b diſſe
ruit .i. cū aīal inquit ꝑncipio ex idea vnius: ꝛ ꝑma lon
gitudine: latitudine: altitudine cōſiſtit. Alia quoqȝ ad
idem exēpli. Cum.n. incorporeā nām a quātitate con
tinua remotiſſimā putarent: vtpote quę nullā mollem
aut diffuſionē hēt: ſed ſub diſcretā cōmode poſſe ca
dere viderent: numerū illi ꝛ multitudinē aſciſcebant:
nō oēm: ſed quā verę ꝛ ſimplices vnitates attollerēt.
Dixi veras vnitates ac ſimplices: q̄ȝ numerus: qui ad
incorporea ꝑtinet: nō cōſtat ex ijs vnitatibus: quę cor
porali nāę mortaliqȝ tribuūtur. Nullum.n. corp⁹ ꝑfe
cte vnū eſt: q̄ȝ diſtrahi pōt ſubinde in plura: imo infi
nite ſecari: q̄obreꝫ numerū illuȝ tanq̄ȝ ex ſpēb⁹ ꝛ for
mis collectū formalēꝫ ſeu ſpecificū appellabant. Con
traqȝ eius gñis numeros vt rerū formas ꝛ ſpēs ꝑdica
bant. Atqȝ huic ſnię verſus ille de ꝓprio ꝯgruit. Quęqȝ
ſuos retinent numeros: numero oīa cōſtant. Elemēta
igit̄ mūdi intelligibilis: quē per ſe aīal vocant prima
ꝛ ſumma ex ſpecificis numeris ꝓdidere: ideas vnitat
ideā primi binarij: ideā primi ternarij: ideā ꝑmi qua
ternarij. ℂ Quō.n. neceſſe eſſet vt in mundo intelligi
bili ideę ꝛ ꝑn⁹ mūdi ſenſilis ſpectarent̄: ſenſilis auteꝫ
mūdus ex longitudine: latitudine: ꝓfunditate conſta
ret: ideā longitudis ꝑmū binariū ſtatuerūt: q̄ȝ vni⁹ ad
vnū directio .i. a pūcto ad punctū extractio longitudo
eſt: longitudinis ꝛ latitudinis iunctim ideaȝ ꝑmū ter
nioꝛē: q̄ȝ planarū ꝑma trianguli figura eſt: moꝝ longi
tudinis latitudinis ſimul ideā ꝑmū quaternariū: cuius
ꝑma ſolidaꝝ eſt Pyramis cōmiſqȝ. Atqȝ oīa hęc Xe
nocrates: in ijs quę de nā cōmētat⁹ eſt explicat. Indi
dem ſiquiꝫ iſta delectant: haurias licebit. Illud igitur
per ſe aīal hoc eſt intelligibilēꝫ mundū ex ꝑmis ijs ꝑn
cipijs cōciliatū ꝛ conditū arbitrant̄. Particularia ṽo
ex ijs: quę hoc ordine ſequūtur ſuccedūtqȝ: quēadmo
dum eniꝫ iter ſe cōparant̄ ſenſibilia: eadē quoqȝ colla
27 tione ſibi rńdent ideę ſenſilium. ℂ Eſt ꝛ aliud genus
quo illi h̄ de aīa ſolent exponere. Quō.n. plib⁹ vtatur
ptātib⁹ aīa ad capiēdas cognitiones reꝝ: intellꝰ: ſciā:
ſenſu: opione. Intellꝫ ab vnius idea ꝓberi miſtrariqȝ

a ℂ poꝛl· a ... eſt vegetalis.

b ℂ Libꝛuȝ ꝺ phia appel lat Ariſt. qui nulli peculia riter eſt inſcri pt⁹ at Pol lo. ꝛ ē Pla. legitimus: cu ius eſt: vt at Simpl. de bono ex ꝯſue tudine Pla tonis: in quo quidem libro opionē Pyr tha. ꝛ Plat. enarrat ꝺ en tibus.

affirmabāt. Scīaz a pma dualitate: qꝛ scīa ad vnū ab
vno pcederet: h est a sumptionib⁹ ad cōplōnē cōclu-
sionēqz. Opionē a pma trinitate: g numer⁹ ad planas
figurā referebaẜ. Naz opionis est ex ppōnib⁹ veriūqz
verū falsum cōcludere. Sensuz a pmo q̄ternario ordi-
bita quo prima idea solidi corpis emanabat: circa qd
sensus nr̄i v̄sanẜ. Ac rerū q̄dē oiuz initia forma ⁊ spēs
⁊ specificus numer⁹ credebaẜ. Ipsius vo numeri ele-
menta ⁊ seges aūt vnitas: aut dualitas indefinita erat:
quā vnitati materiā subdebāt: vñ infinita vis ⁊ ꝓuēt⁹
numerorum exiret. Naz ex eo qꝫ vere vnū sit: ⁊ qd soli-
tariū habeaẜ nihil ꝯstitui: aut deriuari pōtita crean-
dis generādisqz numeris necē erat corrogare nām al-
terā: ⁊ vnitati ꝯiungere: quā vt dixi interminatā ⁊ in-
definitā dualitatē appellant. Dualitatē iccirco: qꝛ seqz
⁊ diuisibilis ⁊ multitudis opifex videaẜ. Indefinitā ꝓ-
pterea qꝫ ꝓprio fine extremoqz careat. Sit.n. vnitas
que finē suū oīb⁹ spēb⁹ ideisqz pbeat. Dualitate enim
vnitas ꝯtinenter adiecta numeros specificos q̄slibet
multiplicari cōtingit. Porro dualitas hec imaginē re-
fert mātē subditẜ obsternituqz corporibus. Unitas
adeo silitudinē forme mālis prestat. Quapp si aīa ex
eisdē pncipijs cōditẜ: ex qb⁹ numer⁹ specificus ꝯficiẜ:
nō mistiōe aut ꝯfusione duarum nāz vt dixi: sz qꝛ colli-
gitū vtriusqz ordis teneat: tum indiuidui incorpeiqz.
vnde ⁊ pendet ⁊ regiẜ: tuz diuidi ⁊ corpalis cui preest
⁊ impat: si inqz ex eisdez initijs concreta aīa est: ex qb⁹
numerus specificus cōponiẜ: rō est vt illa rerū oium
capescere notitiaz possit. Hoc modo apud Platonem
Timeus ⁊ adeo ipse Plato ex silitudine ⁊ affinitate
principiū pbat: ingenium aīe ad rerū cōprehensionē
⁊ sciam idoneam pollensqz esse.

a ¶ Xenocrates Platōis successor: vt Philo. ait: h pacto animaz dfiniebat: hac rōne adduct⁹ qa aiaduertit Platonē de aīa loquentē: nūc qdem ex motu eā defi-nire: vt i phedro: nunc hō ex vi cogno-scendi ex nu-meris. s. velut i in Timeo: ib ipse vtrūqz cōplexus est: vt pforte eius ostēderet na-turaz. Simp. eo ait h mō aiaz definisse Xeno. vt pro-priā eius nāz ostēderet: que media ē inter formas ⁊ for-mata. nā est enim formis mobilior ab for-mano materie conuenit: vt h idicaret qꝫ nō simp^r forma eēt: neqz simp^r quid for-mati/non ait esse simp^r nu-merū. eo. n. ē inferior q̄tuz ab imparabi-li cadit: nec simpl^r mobi-lem affirma-uit. est. n. tan-tuz eo prestā-tior/q̄tū illaz pabulez excel-lit: vtrisqz ai quodāmō est ea rōne: q̄ cū vtrisqz com-munionē hz, hac igit de cā aiz eē numerū sei-psz mouen-tem.

¶ De opionib⁹ mltorum: q de aīa male sensert. C. XIII.

28 FUere ex⁹ posteriorib⁹: q duas illas
rōnes cōplexi cognitionez ⁊
motū dfinitionē aīe de vtroqz ꝯfarciūt:
quēadmodū q numerū ipm se agitātez
mouentēqz aiam descripsit. Is ex eo qꝫ
numerū appellabat itelligi volebat cognoscēdi vīz: q̄
hiẜ in aīa: ex eo vo qꝫ ipm se mouētez dicebat: facul-
tatē ei⁹ mouēdi ⁊ agitādi mōstrabat. ¶ Porro oēs q
ꝓpriū aīe ꝯstituūt cognoscere ⁊ ꝯtēplari: qꝛ id non pu-
tant alr posse ꝯtingere: nisi ex initijs rerū cōstet: prout
qsqz diuersa de initijs sentiūt: ita inter se de aīa discre-
pant. De initijs aūt euariasse snias veterū cōstat: non
mō vtī de nā ⁊ q̄litate corum: sz ēt de nūo maxie dissde-
rent: q̄dā in vtroqz alij plus: alij minus discordant. Ji
q corpea pn^a posuerūt longissime disparant ab ijs qui
incorpea. Propiores sunt hijs: q pmiscēt. i. partim qbus
corpea: ptim incorporea viderenẜ. In numero quoqz
amplissime distāt q vnū pn^m afferūt: ⁊ ij qui infinita.
Partius ab vtrisqz disiungiẜ: q plura vno constituūt.
29 ¶ Atqz ita ꝯtīter q̄tū ⁊ q̄le discrimē inter illos de pri-
mordijs hr: tantū ⁊ tale de aīa opinionū diuortiuz est.
Sane h de illorum snia seqẜ: q cognē rex ad aiaz ptinē
tanq̄ ꝓpriū ei⁹ munus ⁊ pēsuz existimāt: qppe q non
viderēt id quēadmodū tuerenẜ: nisi illam ex pncipijs
cōstitutā ⁊ cōflatā dicerēt. Uerūtñ ⁊ illi: qui mouendi
viz ceu indictā: atqz ingenitā aīe suspicati sunt: nō sine
rōne videnẜ nām aīe de pncipijs explorasse. Quid. n.
aut munia⁹: aut vero illius est: q̄ cūm vehementissime
agitantē mouentēqz cetera in nūm aliquē principiorum
redigere. Quobrez nōnullis aīa ignis vr: cum qꝛ ignis
gracilento ⁊ tenuissimo corpe sit: vñ se quodāmō icor-
poreū asserat: tū qꝛ ⁊ mouet se: ⁊ ceteris motuz ꝓstat: q
30 bus approximat. ¶ Democrit⁹ aūt vtrūqz elegātius
⁊ lautius exprimit: naz mouere ignē cetera pre sui exi-
guitate ⁊ ptiuz ꝓbat: moueri bñficio figure efficacis ⁊
b ꝓcliuis in motū. Quorum^b vtrūqz globosas illas ⁊ rotū-
das athomos ꝯsecutas volebat: ex quarum turba ⁊ con-
cursione fortuita nō solū aiaz: sz ignē quoqz formar ⁊
31 effici. ¶ Anaxagoras vo: quēadmodū retro mox di-
ximus: nihil cōstanter decernit: idē aiaz putet eē cum
aīo atqz mente: an diuersuz. nam mō ꝯfundit: mō men-
tez pncipē facit: cuiusqz vi ⁊ rōne oiuz rerū descriptio-
nez ⁊ modū designari ⁊ ꝯfici pdicat: pindeqz ⁊ simpli-
cem esse ⁊ absolutā ab oī mistura. Homiomeriā vo. i.
oiuz mēbrorum silitudinē vt reb⁹ māz subijci: quā mēs
digereret: ⁊ in q̄ tāq̄ opareẜ. Sz ⁊ duo hec motū ⁊ co-
gnitionē necēio tribuebat aīo. Motū his vbis. Cum sil
inqt oia massali cōgestu coissent: tūc mens secerne-
re ⁊ disponere occepit. Cognitionē inibi sane h inqt. i.
cognoscere maxime debitum aīo est.

b ¶ Reddit Phil. rōnes cur Democri-t⁹ atomos ro-tūdas tenuis-simas maxi-meqz mobi-les affirmaue-rit: atqz te-nues qdē: qa in geometria monstraẜ cir-culaz oīb⁹ fi-guris q eiuf-dez sunt ambi-tus maī⁹ spa-tiuz arcamve cōtinere: siqui-dem ⁊ recali-nee figuẜ quo plurium sunt angulorum ca-paciores sūt: qꝛ magis ac-cedūt ad nāz circuli quo fit vt figura cir-cularis q̄ tan-tidem spacij arcetve capite quāti queuis alia ex angla rib⁹ minorie erit ambitus: vnde iter ato-mos q̄ cunio-ris eq̄lis sunt rotūdas merito graciliores ⁊ tenuiores supponat. ma-xime aūt mo-biles: qꝛ circu-lus planū pū-cto tāgit ⁊ ob id cōtinue ꝓ-clinus ad mo-tum videẜ.

¶ De opione Thaletis Alcmeonis ⁊ aliorum. C. XIIII.

32 VIdetur ⁊ Thales Milesius mo-
uēdi viz aīe accōmodatā
putasse: argumēto qꝫ herculeū lapidē. i.
magnetē aīatā rez dicebat: qꝛ ferruz tra-
here ⁊ cogere videreẜ. Idez Anaximenti
⁊ Diogeni visuz: demū oīb⁹ q aiaz aereā ⁊ flabilez cre
dunt. Utrūqz. n. defendunt h sētentiā qꝫ moueat exili-
tatē tenuitatēqz ptiū cāe faciūt: qꝫ moueaẜ: id eē inge-
nitū aeris ꝯtēdūt. Heraclit⁹ quoqz id qd reb⁹ pn^m de-
dit: aīe tribuit: qppe quā calorē esse spirabilez diceret:
halitus. n. vaporqz is vnde omnia ꝯfici putabat: nihil
aliud eē q̄ ignis poterat: ignē porro ⁊ minimo minus
incorporeū: ⁊ semp fluidū videri. In motu aūt esse oīa
vt pleriqz alij Heraclitus volebat. Hunc snie aderat
Alcmeon Crotoniata: q cognomēto Physic⁹ dicebaẜ.
Aiam inqt ille imortalez eē opz: rōne ea qa semp agi-
teẜ: eoqz simillima reb⁹ imortalib⁹ videaẜ. Mouerẜ
enīz ⁊ reliq̄ imortalia incessabili agitatu: solez: lunam ⁊
errones: vniuersuz celum. ¶ Jam grauis⁹ illa: atqz im
portuna opio est: q̄ ad auctorez Hipponē refert: aiam
existimari aquā. Is eo idicio mot⁹ est: qꝫ rerū oiuz ge-
nitale semen humiduz hiẜ. Importuna ⁊ illa Critie
qui sanguinē esse aiaz dicebat: ppterea qꝫ sensuz: cui⁹
vim ꝓpriā esse aīe iudicabat: peruratiōe ⁊ merito san-
guinis aialib⁹ accidere arbitrabaẜ: qꝛ ptes que essent
exangues: vt ossa: vt vngues: vt dētes: sensu quoqz va-
cue hērenẜ. Quāq̄ huic dicto videnẜ nerui resistere:
qui tametsi carent sanguie: nihilomin⁹ tñ cāz sentiēdi
pcipuā obtinēt. Ac cetera q̄dē elemēta suos assertores
⁊ hauraríos habuerūt. Sola terra sectorē non inuenit.
Terrā nemo seorsuz vel nolauit: nisi qs dixit aiam ex
oibus elemētis cōstare: aut oia elemētū esse.

¶ Epilogus generis: qꝫ omnes vno ex tribus animā : definierunt: aut motu: aut cognitione: aut tenuitate: idest incorporeo. Cap. XV.

33 EX hac igiẜ pcensione recitatōeqz
liquet duas res propositas
veterib⁹ fuisse: in quas definitionē aīe
referrēt cognitionē ⁊ motū. Sed ⁊ ter-
tiā opinor vel ignatis incurriit ⁊ cōpro-
bant: vt incorporeā ⁊ subtilissimā eē aiaz putēt: ita tri-
bus momētis nāz notionēqz aīe cōplectunẜ: motu co-
gnitiōe: icorporeo. Naz q tenuissimis eē: atqz adeo fu-
gientib⁹ aciem ptib⁹ aiaz volunt: eoqz agitabilez atqz
pmobilem videre videnẜ: tanq̄ in somnio aiaz eē in-
corporeā oportere. Illud iam notissimū: aiam ab oīb⁹

in pn^a

in pn° relatā fuiſſe. Ab iis qꜯ cognoſceret: ab illis ꝟo
ga mouere oia agitareqꜯ videret. Idqꜯ vt dixi ꝓpter
ſilitudinē illā ⁊ cognationē accidere. Ceteꝝ Anaxago-
ras: ſꝫ ſolus cognationē ⁊ affinitatē hāc ſuſtulit. Is .n.
tametſi oia cognoſci ab aia ꝯcederet: qꜯ tn̄ ſincerū illū
⁊ mixtionis ex parte putabat: nullā ei cū reb° quas co
gnoſceret ſilitudinē relinquebat: quēadmodū aūt intel-
ligere poſſet res: qb° cum nullā collationē hēret: neqꜯ
vlla pte ſcriptoꝝ ſuoꝝ expreſſit: neqꜯ ꝯiectura: aut in-
diciū vllū reliqt: id vnde ſcrutari liceret hoc: excepto
vno: cęteri in id populariter cōfluūt: vt ex iis faculta-
35 tib° quas cognoſcunt cōditā aiam velint. ❡ Iam ii q
ꝯria inter ſe pncipia faciebant: aiā quoqꜯ ex ꝯtrariis
cōpoſitā rebant̄. nā Empedocles cū quattuor naturas
ex qbus conſtare oia vult: ſiccitatē: frigiditatē: caliditatem:
humorē initia poſuiſſet: ſine dubio voluit eaſdem
cōtrarietates in anima contineri cū dixit.
Terrea vis terras: vis humida percipit vndas.
Aether ab etherea ſentitur: ab ignibus ignis.
Sed ⁊ ii qui ex vno dūtaxat elemēto aiam fabricant̄:
eius quoqꜯ q̄litatē ſolā tribuūt aię. Heraclitus calidi-
tatē quę igni cōuenit. Hippon humiditatē: quę aquę
ſit ꝓpria: ideoqꜯ ⁊ denotatiōe ⁊ veriloquio nois alter-
cant̄: explicationēqꜯ ꝟboꝝ ad ſuā quiſqꜯ ſniā ꝯferūt.
Alii Zeon .i. vitā appellatā dicunt: qḋ nomē id bulli-
tionē ſignaret: ceu feruor eēt atqꜯ ignis aia: q̄ viuiſce-
rem° Alii aiā pſychen vocatā affirmāt: q̄ frig° notat̄:
qa ad vitā aialiū medā euētatiōe ⁊ refrigeratione ſit
opus: idqꜯ cōmodi per reſpirationē accidere.

❡ Generaliter contra oēs: qui putant aiā eſſe corpus
mouens ⁊ motum. Cap. XVI.

36 Hactenus ſola decurſa nobis hi-
ſtoria eſt: q̄ a maiorib°
de aię nā lr̄is tradita ⁊ monumētis hī:
ex iis aliq̄ expſſiꝫ ab iis dicunt̄: aliqua
nos ab iis intellecta ſcrutanio coniecta-
mur. Primū ꝟo coꝝ ſniā eſtimem°: q motū aię velu-
ti rē illi maxie ꝓpriā gēuināqꜯ aſcripſerūt: quiqꜯ q
credebāt moueri illā qa mouent: talē definitionē
ei° prompſerūt. Aia eſt ſui met mouēs: aut potēs ipſā
ſe mouere. Hoc a mō Plato in libro de legib° decimo
finit. Ceterū fortaſſe nō: illud mō falſū eſt: aiā moue
neqꜯ moueat cętera: ſꝫ ēt ſeorſū id defendi nō pt aiā
a ſe aut ab alio moueri. ❡ Ceteꝝ ꝟo plurias rōnes cō-
mentatio nr̄a de nāli auſcultatiōe ꝯtinet: qb° oſtēdit̄
nećium nō eſſe moueri oē qḋ mouet. Nunc tn̄ vel grā
claritatis: vl' q in loco id cadit nōnullas illaꝝ: hac q̄z
pte repetiſſe cōueniet. Si oē qḋ mouet moueri opor-
tere: ergo aut a ſe dices: aut ab alio moueri qḋ mouet.
Profecto ab alio nō eſt neć: alioq̄n inq̄ſitio in ifinitū
caſura ſit. Sꝫ ne a ſeipſo quoqꜯ pp eas ruinas in quas
incidere dicētes id oportere: quaſqꜯ ꝗmox demōſtra
bimus: ſꝫ ipm ſe aliqd mouet .i. ſi ſui met mouēs ē: aut
pte alia mouet alia mouet̄: aut eadē mouet̄ ⁊ mouet.
Si alia mouet: alia mouet̄: dubitatio nullā eſt qn con
cedere oporteat: aliqd eſſe qḋ moueat nec moueat̄: qḋ
illi pro ipoſſibili deteſtant̄: qꜯ idem deſereret̄ a ſe: nec
ſuimet mouēs amplı° ꝓpie diceret̄: ſꝫ ps illi° altera
motū afferret: altera motū acciperet. Atqꜯ h̄ gńe nullū
incōmodū ſuſcipit̄: ſi aialia ⁊ frutices ipſa ſe mouere
dicant̄: nā ſtirpes ⁊ frutices ab aia vegetali: cuius vi
alunt̄ augent̄urqꜯ: etiā moueri atqꜯ agitari videntur.
Quot ſi totū toto ſe mouere ⁊ moueri defenderis: pmū
illud vlaseſtqꜯ rē indictā ⁊ icogitabilē cōprobas:
eiuſdē rei aliqd ſibi cām eſſe: cui° eſt alii fieri poſſe: vt

ſimul deferat ⁊ deferat̄: alteret ⁊ alteret̄: adeoqꜯ ſimul
⁊ doceat ⁊ doceat̄ idē ſpeculamē: curet ⁊ curet̄: candē
inualentiā quo nihil dici pōt obtuſius: il ud huic non
ſuppar: qḋ inducemus h̄ mō. Omne qḋ mouet̄: q̄ mo-
uet̄ potentia eſt. Oē qḋ mouet: quā mouet actu eſt: ſi q̄
ſtiumet mouēs a toto ſe mouet̄: erit ſimul a toto: hoc re
ſpectu: tū actu: tū po°: ſimul ꝑfectū ipꝑfectūqꜯ: ſimul ca-
lidū nec dū calidū: ſimul ſciēs ⁊ inſciēs. Hęc quę nūc
libamus in libris: quos dixi nālibus fuſius explicata:
exornataqꜯ vberius ſunt: ide reliq̄ petat licebit: ſi cui
37 hęc pcıſius poſita videbunt̄. ❡ Nos ꝟo q̄ nr̄i inſtituto
eſt ꝑgemus oſtēdere aiam moueri nō poſſe: qm̄ oē qḋ
mouet̄: duoꝝ generū altero moueat̄: aut ꝑ ſe: aut per
aliud. Per aliud mouent̄: quę cū ipſa nō moueant̄: in
eo tn̄ ſūt qḋ mouet̄: vt in naui vector ⁊ ſarcina. Nauis
ꝑ ſe: vector ⁊ ſarcina ꝑ aliō moueri dicūt̄ motu nauis.
Dixi motu nauis: qꜯ alio motu moueri per ſe poſſent:
poſſēt nutriri: augeri: alterari: ⁊ locali ēt aliq̄ motu mo
ueri pter motū nauis. Sed ponim° vectores ſedere ⁊
geſcere: nūc nauis (vt dixi) per ſe: vectores ꝑ aliud mo-
uebunt̄: eodē mō de accidēntib° corpis ſentiēdum eſt:
albedine: nigredine: pede: bipede: tripede: quę ꝑ aliud
ideo mouent̄: qꜯ ꝯtinent̄ in reb°: quę ꝑ ſe mouea̅t̄. Ea
igit̄ q̄ hac ſoīa .i. ꝑ aliud mouent̄: pńt eē nec corpa: nec
38 egētia loci ꝑ ſe. ❡ Qm̄ igit̄ bifariā res moueri dicit̄
aut ꝑ ſe aut ꝑ aliud. Videamus nūc vtrū aia ꝑ ſe mo-
ueri poſſit .i. motū ꝑ ſe accipe: nam aut ex accn̄a: aut ꝑ
aliud poſſe aiā moueri: neqꜯ ipſi diffitemur: quū illa
in corpe hēat̄: qḋ ꝑ ſe mouet̄. Igit̄ de q̄ttuor motibus:
delatiōe: alteratiōe: auctiōe: minutione: ſciſcitor. Vno
ſe aia an pluribꝰ gńib° moueat: tōtem an oīb°. Sed de-
monſtratū eſt qcqd aliq̄ ex quattuor illis motu nō per
accidens moueret̄: prorſus in loco eſſe ⁊ cingi corpore
39 oportere. ❡ Nec .n. credēdū eſt veteres illos: q ſubaꝫ
aię de motu ſnīaꝫ: exiſtimaſſe aiā ꝑ accn̄s moueri: q
ſi corpus eſt aia ꝑfecto ꝓpriū etiā locū ſibi deſiderat.
40 ❡ At q̄lis nam hiccine dabit̄: certe qcūqꜯ amuleris:
illuc ſe aia ꝑ nāꝫ ꝯferret: quò applicita appulſaqꜯ: co-
b deſ quoqꜯ loco ꝑ nāꝫ qeſceret. Quod h̄ q cōceſſerit: fa-
teat̄ neće ē poſſe violētos q̄ſdā mot° ⁊ qetes hēri: qb°
aia vi moueat̄ ⁊ ſtet: nā ſi aliq̄ nālr pergit: ide auulſa
ꝑturbataqꜯ mouebit̄ vi ⁊ ꝯ nām. Sed qualeſnā obſe
cro violētos aię mot°: aut qetes fingas: haud facile cō-
miniſci eſt: etiā demētiri volentib°. Manū corpus ſępe
vi ⁊ ꝯ nāꝫ moueri cernimus: qn̄ alieno ipulſu aut col-
lidit̄: aut iacit̄. Aię hō aliquos mot°: aut quietes nullo
vnq̄ tpe vidimus: aliōq̄n per nām ꝯtrii ⁊ aduerſantes
mot° ad aiā ꝑtinerent. Dicat aliqs aiā ꝯ nām nō mo
ueri: ſꝫ motib° oībus q̄cqꜯ aduerſis ⁊ ꝯtrariis tn̄ nālibus
41 moueri. At nullū elementū ꝯrios mot° agere nāliter
videmus: et elemētis porro aiam ꝯſtitutā eſſe volūt:
alii vno: alii plurib°: ignis ſuopte nutu ſemp in cęlum
viā molit̄: terra ſemꝑ in mediū mundi grauitate ſua
fert̄ ⁊ pondere: elemēta reliqua ſuas ſter hęc regiones
pręmunt. Iam ſi neceſſariū putant moueri aiam: quia
moueat ipſa corp°: quaſi reciprocet rō nec fieri poſſit
vt aliqd moueat ipſum niſi prius moueat̄: ſequens eſt
⁊ probabile eodē motu moueri corpus ab anima: quo
ipſa mouet. Quod ſi hoc ſequit̄ cōtra quoqꜯ cōmeat:
veruqꜯ eſt motu quo mouet̄ corpus eodē mouere ſe
animā. At corpus locali mouet̄ motu: quare etiam aia
ſeu tota: ſeu pars eius motu locali mouebit̄. Quod ſi
eſt: modo corpus ingreditur: modo rurſus egreditur:
qua cōmigratiōe ⁊ mortua quoqꜯ animalia reuiuiſce-
re ⁊ exuſcitari contingit.

a ❡ Philo. a
ertū Them. q
eunt Ariſt. a
Platone ver
bis tm̄modo
diſſentit̄. Ari
ſto .n. motio-
nis noie cor-
porea tn̄ tranſ
mutationē au
dit: q̄ motio-
nis appella-
tio vulgaris ē
⁊ populo cō-
ſueta. Hō nōi
ꝟo motionē
aię nequaq̄
cōuenire nou
mō Ari. verꝫ
ēt Plato cō-
tendit: ipſam
tamē moueri
affirmat aiali
bus intellualı-
buſqꜯ motio-
nib°: quę oia
mot° noie cō
pꝛehendit.

b ❡ Funda-
mentum quo
innit̄ hęc rō
vt anguſtius
pat. nā non
vt verū vſq̄
quaqꜯ qḋ nā-
liter mouetur
poſſe eiā vi
moueri. celū
eni nālr mo
uet: vt ait ne-
quaq̄ pt mo-
ueri. Sunt q̄
parente pꝛeci-
pue eilex. nō
moueri a nā
ſed a quadā
vi pręſtantioꝛ
q̄ nā ſit vel
aia que in hīs
inferioꝛib° ē.
Siqdē celū
vt ait ēt Ari.
eo motu mo-
uet: qꜯ appe-
tit primo aſſi-
milari: qḋ q-
dē pemi diui
numqꜯ vbiqꜯ
cū ſit: celum
ꝟo vbiqꜯ eſſe
nō pt ē vbiqꜯ
per pte: aialia
ēt que trāſuer
ſio motibus
mouet̄ nō nā
mouent̄ ſꝫ ab
aia. Philop-
ꝟo fundamē
tū id verū eē
in hīs q̄ recto
motu mouet̄
qui qdē con-
trarietate non
caret ſimpl.
ēt in ceteris ſere
tendit. in hīs
eniꝫ verꝫ eius
aſſero q̄ q̄ſqꜯ
mouent.

¶ Contra Theophraſtum: qui rationes Ariſtotelis reprehenderat. Cap. XVII.

SEd reſiſtit huic loco Theophraſt⁹ in ijs libris: in qb⁹ tractat locos ab Ariſtotele ante tractatos. Nõ codẽ; inquit mouetᷣ aīa motu: quo mouet ipa corp⁹. Judicia: cõprehẽſiones: aſſenſiones ſunt aīe mot⁹: locales ꝟo ſunt corporis. Preterea neqꝫ retorſionẽ illaꝫ videri ſeruã neceſſariãqꝫ: vt. ſ. eo motu: quo corp⁹ mouetᷣ: eodẽ moueri aīam ſit neceſſe: nam trahitᷣ lignũ ab hoĩe: non tñ ꝫ hõ vᷣ trahi ligno. Jteꝫ vapores vi ſolis in ſublime rapti rectis angulis ſubuolant: ſol ipſe verſa vice nõ rapitᷣ nec in lineã mouetᷣ: ſed in orbẽ ꝛ circulũ. ¶ Solo eſt. Primũ demõſtret ille iudicia ꝛ aſſenſiones eẽ mot⁹. Hoc nunq̃ preſtabit vnqꝫ: ſi definitionẽ mot⁹ recipit: quã ſupra nos attulimus. Motũ eẽ ꝯtinuũ ꝛ attẽdi cũ tpe: ex indiuiduis motionib⁹ nõ cõponi: de po ad actũ ꝯferri: ꝛ dũ cõferᷣ obiter retineri potentiã. Quoꝝ ille oĩum tanq̃ vᷣ oblitus: qđ eo magis mirari ſubit: ꝙ ille edito commẽtario amplexus eſt oia que de motu ab Ariſtotele inuẽta oſtẽſaqꝫ ſunt. Ceterũ hoĩes qui lignũ trahunt: ꝛ ſol qui in girũ torquetᷣ: quo motu mouent: eodem eťã motu mouentᷣ. Mouent adeo ꝛ mouentᷣ motu locali. Quot ſi alio motu nũo aut ſpẽ mouentᷣ: nihil ad rem: nec. n. tenere aliud Ariſtoteles voluit: q̃ vt id qđ localia motu⁹ mouet: ſi ꝓpterea ꝙ mouet ẽ mouetᷣ: neceſſe ſit etiã ipm quoqꝫ motu locali moueri. ¶ Sed neqꝫ hoc neceſſariũ Theophraſtus putabat ſi motu locali aia moueretᷣ cõmigrare illam poſſe ꝛ moꝝ remigrare in corp⁹ vnde ſemel exiſſet: nam ij qui aiaꝫ ſpũm eẽ ꝛ aurã quãdaꝫ rebantᷣ: vt motũ inqt loci cõcederẽt aie: tñ opinor id negaſſent remeare: aut regredi poſſe: que ſemel eſſet egreſſa. ¶ Sed optime vir pace dixerim tua: neqꝫ ħ recte: neqꝫ ijs cõſentanee: que illi met opinantᷣ: nã ſi põt exire corp⁹ e corpe: cur nõ ꝛ denuo poterit ingredi. Quũ hoc in ceteris oĩb⁹ locis: vaſiſqꝫ fieri viſitetᷣ. ¶ Sed adhuc Zenoni relicta ẽ anſa dicturo ꝓpterea igredi aiam non poſſe rurſum in corp⁹: qa tota eſſet toto corpori inexta ꝯmiſtaqꝫ: eo ꝯfieri: vt ſine diſſolõne miſtionis eius: cuius vinculis cõtinetᷣ exire nõ queat: diſſoluta miſtione itrare nõ poſſit. ¶ Uerũ eos q aiaꝫ in corpe tanq̃ in vaſe q̃dã ꝛ loco ꝯſtituunt: nullum ꝑfugiũ ſubleuat qn cogantᷣ fateri: aialia ſemel obita extinctaqꝫ aiari denuo poſſe ꝛ ad vitam redire: qđ gen⁹ magie periclitantᷣ Democritici ꝛ omnes qui aquam aut ignem animã effecere.

a ¶ Jmmo a in ſolo locali motu ait phi. verũ eſt; quot ſi aliqd propterea mouet qa mouetur: op⁹ ſit eo motu moueri q̃ mouet.

¶ Sentire ꝛ intelligere nec motus eſſe: nec anime motus. Cap. XVIII.

42 ITaqꝫ illi tot ꝛ tantis rõnib⁹ reuicti tandẽ cõcedant nullo motu corporali aiam moueri niſi ex accidẽti: hoc eſt: qꝛ id in quo ẽ moueat: atqꝫ hos mot⁹ nihil vetare qn aliunde afferri miniſtrariqꝫ videantᷣ. Quũ. n. aial vi aliq̃ agitᷣ neceſſe eſt aiam quoqꝫ ipulſus illius ꝑticipem fieri ꝯcedãt. Hoc inq̃ opꝫ inuitiqꝫ cõprobẽt. Jllud ſi volũt tãt: ſperdũꝫ viderimus tueantur: motib⁹ aie: qua aia eſt: ipſam a ſe moueri: eoſqꝫ mot⁹ inſitos eſſe aie per nãm: cieriqꝫ ab ea tanq̃ interiores ac ſuos: ita fieri vt hoc genus motus aie ab alio ꝑſtari nõ poſſint extra: q̃ ſibi a ſe. Sed amabo doceãt qui naꝫ iſti motus ſint ſui peculiareſqꝫ aie: nuꝫ ſenſus? at ſenſus ſine ijs que habentᷣ extra: qa tanq̃ fores ꝛ feneſtre ſunt ai: viꝫ ſuã exercere nõ ꝑnt: nunq̃ apperit⁹? at hic rapitᷣ trahiturqꝫ ab ijs reb⁹: que appetuntᷣ: num intellectio: at intellectio pẽdet tota ex ſenſib⁹: qꝛ ſine viſis imaginibuſqꝫ nõ ꝑficitᷣ: ſꝫ cõceſſo qđ volũt hec ab aia ꝓficiſci ſola: ꝯrĩs iccirco nõ dant. Quero. n. de illis cõtinuos eẽ eos: ꝛ an exerceri deſendant in tpe. Et hercules nõ ꝑnt: nec ergo ſunt motus: q̃obreꝫ ſi iſti neqꝫ motus ſunt: neqꝫ ab aia ſola prouenium: cõminiſci aliud genus opꝫ: qbus aia moueri: ꝛ qui ꝓdire de ea ꝛ peculiares eius eẽ dicantur. Plane ijſdem motib⁹ ipſa a ſe ꝛ ab alio moueri nõ põt: nihil enim eſt qđ per ſe ꝛ extrinſec⁹ ſimul hẽri poſſit: aut ꝙ ſimul ꝛ ꝑ ſe ꝛ per accñs alicui cõpetat: nã neqꝫ fluuijs ſui mot⁹: neqꝫ flãmis ſui vtroqꝫ reſpectu ſimul cõueniunt: que. n. per ſe inſunt in aliq̃ ſeparari nõ ꝑnt: nec cũm extrinſecus accidentẽ requirũt. ¶ Sed occurritᷣ nõ videri ſenſum a ſenſilib⁹ moueri: ſꝫ ſenſilia id agere ꝛ huic rõnem talẽ — ꝛ ſine ijs ſentiri nõ poſſit. Senſug⁹

b aranceis eſſe perſilẽm: q̃ muſcas culices ꝛ aſilos in pedicas telaꝝ incidẽtes irretitaſqꝫ aggrediantᷣ. Jd non beſtiolarũ facit infelix acceſſus: q̃q̃ ſine acceſſu illo non craſſantᷣ aranei: ſed vis eius ꝑñis inſita ꝛ cibi cupedia. Eodem mõ ſenſilia quũ in machinamenta ſentiendi. i. ſenſorias ꝑtes incurrerint: ad cõprehenſioneꝫ ſui ꝓuocare admonereqꝫ animũ. ¶ Sed ſiquem iſta exemploꝝ ſubornatio moueat me illud ſtat: ꝙ quẽadmodũ culex phalangiũ excitat ꝛ venatorẽ captura: poſtremo oẽ ꝯcupiſcẽdum id a quo cõcupiſcitᷣ: ita ꝛ aiaꝫ moueri ab illis: dõm: que extrinſec⁹ accidunt ſenſib⁹. Ceterũ ille ipſe qui ſibi hoc exẽplo tã placet cõfeſtim lauat: eeu ꝑnitẽdum qđ dixerit ꝛ ab aranceis patimẽto applodit: eandẽ inquit rõnẽ hꝫ res viſilis ad aſpectum quã pauimẽtum ꝛ ſolum ad inambulantes. Qđ q̃ridiculum ſit ſtatim agnoſcitᷣ: qui enim fieri põt vt ſenſilia ſint loci: aut cõceptacula functionum ſenſus: nõne irritamẽta potius incitamẽtaqꝫ ſenſuũ videntᷣ? qđ qdem latius patet in cõcupitis appetitiſqꝫ. Oẽ. n. appetibile ꝓpe eſt vt appetentẽ vi ducat ꝛ trahat: nõ vt fundus ſit ꝛ capacitas aliqua: in qua permaneſſe ſit. deſideria ꝛ appetitiones aie cõtineri.

b ¶ Rõnes Ari. at Phĩlop. efficaces ſunt ꝯtra eos tñmõ q oẽm aiaꝫ ꝛ rõnalẽ ẽt ſeipſaꝫ mouere ꝑ ſe ꝯtẽderint: ſed cõtra Platonẽ q hoc tñ de rõnali aia aſſeuerabat: nullã penit⁹ viꝫ habẽt. eũ. n. a ſẽſibus moueri negabat: ſꝫ velut experge fieri: velum ſi geometra perit⁹ a ſomno excitetᷣ: ſtatim ſpeculat theoremata: nõ q̃ fuerint ab eo q excitauit ei impreſſa: ſed quaꝫ ideas in aia ſeruabat. aut ẽt hos motus aialis eẽ. aiaꝫ ꝟo cum ſm ſeipſam agit: intelligẽ agit: nec ſenſibus eget.

¶ Si motus ſit eſſentia anime: futurũ vt aia mouendo ſe pereat. Cap. XIX.

43 PReterea quero motib⁹ iſtis moueri aiaꝫ tanq̃ aiam: an tanq̃ aliud putẽt. Si tanq̃ aiaꝫ: qđ iam ꝛ fatentᷣ: quẽadmodũ id qđ a calore mutatᷣ recedit a calore: ꝛ id qđ ꝑ locuꝫ mouetᷣ recedit a loco: ita ꝛ aiaꝫ q̃ mouetᷣ l eo ꝙ aia: cõtingat ab eſſentia ſua recedere: nã nos q aiam moueri ex accidẽti volumus: ſiue is mot⁹ in loco: ſiue in q̃litate: ſiue in magnitudie hahearillas anguſtias nõ ſubim⁹: nec cõcedere cogimur motũ aie extrũ ꝛ receſſum eſſe ab eius eſſentia: ſed ab vno accidẽte: per qđ mutatur. At ij qui moueri aiam tanq̃ aiam putant: quũ motum aie quaſi ſubſtantiã eius eſſe definiant: neceſſe eſt plagam illam accipiant: quã nos aliogn facile repellim⁹. Si. n. mouetᷣ tanq̃ aia: ꝛ in eo ꝙ anima: atqꝫ hic mot⁹ ſubſtãtia eius cõceditᷣ: quo mouetᷣ in eo ꝙ aia: nullum effugium eſt: quin aia dum mouetᷣ ſuã ſubam deſerat. Ut enim flãme flabra flumina: quoꝝ in eſſentia mot⁹ eſt: neqꝫ puncto qdem tpis: in eadem ſoliditate confirmationeqꝫ permanent. Flumen niſi fluat nõ erit amplius flumen ſed aqua aut colluuies: flabra niſi flentᷣ non erunt flabra: ſed aer aut vapor. Nihil enim aliud ventus eſt q̃ fluctus aeris: ita neceſſe eſt vt anime motus qui eſſentia eius eſt: in cõtinuo lapſu fluxuqꝫ habeatur: vnde igitᷣ plurimarũ rerũ illa memoria: vnde cõſtantia:

cõſtantia: ac tenacitas diſciplinę. ¶ Hoc cõcedit ille
quidẽ ⁊ fatetur motũ eſſe ingenitũ ⁊ eſſentiã aię: ſed quãto
inquit illa plus mouetur ⁊ agitatur: tanto id largius efficit:
ne deſeratur a ſeneute a nã ſua ⁊ ſubã concidat. Uita. n.
ait ille motus eſt: ⁊ viuere idẽ in aia eſt qḋ moueri: ſed
qui hęc dicit, diſcrimẽ qḋ inter motũ ⁊ actionẽ habetur:
ignorat. ¶ Sed ne illud quoq; intelligere vr̃ agere ⁊
gerere id: cuiq; qḋ datũ ⁊ iunctũ nãe eſt cõſeruare nãm
agentis: ⁊ actionẽ illã pſeuerantiã eſſe eius a quo pro-
deat: ad quẽ modũ viſio ad viſum: auditio ad auditũ
refertur. Cõtra moueri ſm id qḋ nãe tributũ ſit: id eſſe di
ſtrahi ⁊ remoueri ab ea ſubã: ex qua mouetur: ex quo et
pnicies ⁊ exitium ſequatur. Itẽ actiones momẽto ꝯduntur
ꝯficiunturq; viſio, auditio, intellectio. Motus autem exten-
ſionẽ porrectionẽq; tp̃is exigit. Eſt. n. motus ichoatio
⁊ rudimentũ actus: ꝗppe qui abſolutione careat atq;
inſtabilis ſit: nec vnq̃ in vno ſitu: nõ in loco ſi p lo-
cũ agatur: nõ in magnitudine: ſi ſup quãtitatẽ ſit: non in
ſubã ſi ſm ſubam ſiat: qualis fluminibus ⁊ vẽto. Nã
cęleſtia corpa ꝓpea incorrupta ſunt: q: p locũ nõ ſm
ſubam mouentur: ita cor nã ſemp eadẽ eſt: i alio tñ atq;
in alio ſitu ſemp videntur. ¶ Quod ſi id qḋ nos actionẽ
ſenſuũ appellamus: motũ tu vocari cõcẽderis: de noie
nihil cõtendo: lz. n. oĩbus vocabula arbitratu ſuo inter-
pretari ⁊ fingere: ⁊ generibus abuti ſpecierũ loco ſpẽs
porro actionis eſt motus: nam ſi motus eſt actio eſt: ſi
actio eſt: nõ itẽ ſequitur vt motus ſit: atq; hoc ſepiſſime
vſurpatũ a Platone[a] cõperio. Quãobrẽ de voce nul-
lũ nobis certamẽ eſt: de rebus ſũma diſſenſio: nihil. n.
tam diſtat ab aliquo q̃ iter ſe actus pfectus ⁊ imper-
44 fectus. ¶ Uerũ hi q moueri aiam ſuſpicati ſunt: ipaz
quidem aiam p ſe moueri nunq̃ opinor cõſpexerunt: ſz
quia aial moueri viderent: dixerunt aiam eſſe p̃mã q̃
moueretur. Cõtingebat aũt hoc illos credere argumẽto
plurimarũ rerũ: qḋ ſub cõſpectũ cadebat: fere. n. nihil
mouet: qḋ non cõtraq; moueri cernatur. Porro ſi iccir-
co mouetur aia: q: cũ motus eſt corpi: ſeqtur etiã vt quie
ſcere debeat: q: cũ ſtatus ⁊ quies eſt corpori. Nõ ergo
plus põt ad aiam motus ptinere q̃ qes. Ex qbus ꝯclu
ditur vim aię ⁊ rõnẽ eius eſſentię in motu cõtineri non
poſſe: nullũ quoq; ſempiternũ ⁊ inceſſabilẽ agitatum
eſſe: quo ſe aia moueat: nã ſi id eſſet: ratio cur aialia in-
terim queſcerẽt: afferri nõ poſſet. Atq; hęc q̃q̃ ꝯtra eo
rũ opinionẽ dixi: qui motus quoſdam incorporeos aię
ſomniabãt: in Democritũ tñ cõuenire etiã videntur: qui
hãc ꝑtẽ apertius peccat: nam atomi illę: ex qbus aiam
cõficit ſemp agitantur: nec vnq̃ cõmittũt qn alias mo-
ueãt. Plane hi q moueri p locũ aiam: ⁊ mouere ſubin
de corpus affirmãt: pſimile ⁊ ꝓximũ quiddã cõmento
illi videntur afferre: cuius Philippus: q mimos ſcripti-
tauit: meminit: apud quẽ legitur machinatorem fabricę
Dedalũ ligneolã Uenerẽ feciſſe: quę fuſili argẽto inſu-
ſo agitaret ſe ⁊ geſtus moueret. Inuenit huic cõpẽdio
fabrũ cõſine Democritus: q̃q̃ meo quidẽ aio luce ipſa
clarius erat videre: moto aiali: aiam q̃ intus eẽt p locũ
moueri nõ poſſe: ſz ſil deliberauiſſet ꝯſtituiſſetq; aia:
ad numẽ ei⁹ tãq̃ nectios motus aĩs ⁊ ipatos capeſcere.

¶ Specialr̃ cõtra Timęum: ſiue Platonẽ. Cap. XX.

45 Videri põt etiã Timęus de aia lo-
cutus vt Democrit⁹: nã Ti
męus ⁊ moueri aiam dicit ⁊ moueri iti-
dẽ corpus: cũ. n. aia ferruminata ⁊ addi
cta ſit corpi cõſtitutaq; interius ex ele-
mentis: dein diuiſa p armonicos numeros ſuo motu
rapere corpus dẽ: ipſa vno motu qui ſit in orbẽ moue-
ri. Sane dubitari non põt Platonem ex his dialogis:
quos ſcriptos reliquit: aiam nõ eſſe corp⁹ putaſſe: alio
qui nec Ariſtoteles ꝯtra Platonẽ inueheretur: ſz ꝯtra Ti-
męũ: q ſiue corpus eẽ circulũ crediderit: ſiue quũ cor-
pus eſſe nõ crederet: ita tamen ei appellare collibue-
rit: certe reddere rõnem debuit: aut cur ita ſentiret: aut
cur noie abuteretur: pſertim quũ non ſit ęquũ in altiſſi-
mis pħię q̃ſtionibus aliud ſentire: aliud dicere. Cum. n.
b ſemp[b] digna res hoie eſt: ne a mẽte verba diſſentiãt:
tum id maxime in rebus obſcuris ⁊ creperis obſeruã-
dũ: quo ea quę ſuopte ingenio remota ⁊ cõdita videã-
tur: verbis illuſtribus ⁊ q̃ maxime põt declarãtibus
vendicentur a tenebris. Pręcipue vero id a nobis exigẽ-
dũ exquiſitius eſt: q neq; aiam: neq; multomagis mẽtẽ
eſſe corpus ꝯcedimus. Tractãda vero nobis eorũ opio
accuratiſſime ⁊ religioſe ẽt videbatur: q oia hęc: quę ſub
aſpectũ ⁊ oculos recidũt ⁊ ſubiecta ſunt nobis ab aia
reſpuũt diuinã quãdã ⁊ cęleſtẽ nãm adhibẽt: q que ani
mus atq; mẽs ſit. Probabilis me hercle ⁊ rõne iuxta
ſniã. Nã apud Platonẽ vehiculũ illud clarũ ac ſplẽdi-
dũ: nihil aliud q̃ ingeniũ eẽ aius cõſtet: oſtẽdit. Apud
Ariſtotelẽ quoq; nãm quandã aię tributã inueniaſq̃
quãto corpi ꝓportione rńdeat: quã ⁊ ad oẽs aialiũ aias
ptinere cẽſuit. certe ſupinas illas opiones: q̃ aiam aut
ignẽ: aut aquã faciũt: aut ſanguinẽ: aut atomos rotun-
das ⁊ leues inceſſere aut ipellere nulla laus eſt: q: i id
quis igenio vtcũq; pingui atq; tardo: nedũ Ariſt. vir
tãtus diligẽtia ⁊ doctrina ſuffeciſſet. Proinde ſi Ariſt.
q ſniam vetuſtiſſimã ⁊ grauiſſimã ⁊ ꝓxime accedẽtẽ
ad verũ reprehẽſurus expugnaturuſq; erat: illuſtrẽ in phia
pſonã citauit: cui ⁊ Plato dialogos ſuos aſcripſerit: ne
mo ei tãq̃ male aiato in Timęũ aut in Platonẽ iure
ſuccẽſeat. Fere. n. tota eius oõ nõ in hoĩem: ſz in ꝯfuta
tione opionũ verſatur: ⁊ ſi ex his q̃ ſcripſerint ſuſpicari
licebat: id ſe qḋ ſcriberẽt ⁊ ſentire: vt cũ meminit ⁊ re-
petit Plato ex: quorũ auctor Timęus ferebatur. Opifex
inquit aię deus: quõ illã creauiſſet rectã. Poſtea ꝯuertit
⁊ deflexit in circulũ: morũ q: directio por in latitudinẽ
diffundebatur: medio dorſo circulũ diſſecuit: q in duos
duplici nexu ſerieq; dehiſceret: vnus q ambiret exte-
rius: alter q interius hieret. Cũ q ius eẽt rurſus cõminuit
⁊ circulauit in ſeptẽ: ꝓpterq; hoc torq̃ri cęlũ inquit: atq;
in orbẽ moueri oportuit: q: circulus oẽ aia ꝓbaret. Iã
ꝯſonãtes q̃q; ⁊ varios cantus cieri motu: q: ipa ⁊ aia
q̃ cęlũ moueret intẽtione quadã ꝯſonãtiũ numerorũ: ve-
lut in fidibus q̃ harmonia dicitur diſtingui ꝯſtareq; crede
rẽt. Duas. n. rõnes hũi qbus aia in collationes ⁊ ꝓpor-
tiones muſicas diuidi oporteret. Primã vt ipſa cõcen-
tus illius ſenſum ſibi hieret: ſibiq; poſſidẽt. Alterã vt p
46 hoc cęlo emodulatos ⁊ ꝯſonãtes mot⁹ afferret. ¶ Sa-
ne p̃mo loco id reprehẽdimus: q aiam magnitudinẽ
faciũt: tãto grauius q de rõnali loquuntur. Nã aiaz mũ-
di talẽ eſſe Timęus vult: q̃lis eſt ſola nudaq; mẽs: nul
lis vt viribus alijs: ſenſu appetitione iraſcentia ei ſit
opus: q̃s cęterę aialiũ aię ad vſus ſcẽdarijs poſt ineptias
accumulataſq; obtinẽt. Eo fit vt poteſtates hoc genus
in orbẽ moueri non dicantur. Nã ſenſus per directũ fo-
ras pferuntur: ſilr ⁊ appetitus. Horũ igitur rõnem qui aiaz
aut mentẽ eẽ magnitudinẽ voluit: ſiue circulũ: ſiue glo
47 bũ intelligãt: aliquot de cauſis iprobamus. ¶ Primus
q magnitudo oĩs ꝯtinua eſt: ⁊ q: continua ẽt vna: ⁊ q
eius pticulę in cõem terminũ finiũt in eoq; copulantur.
Intellect⁹ alio gñe vnus: alio ꝯtinuus eſt: ſi mõ ꝯtinu⁹
dici aliq̃ rõne põt: nã de ſequẽtibus libris ꝓbabitur
q̃uo idẽ ſit intellectus ⁊ intelligẽtia. De itellectu agẽs

a ¶ Plato. a pud Simp. trã ſitio eius qui p actionẽ aię ſit motum ap pellat: quẽad modũ eſt cõ ſiderare ⁊ cõ ſulere imo ip ſaz ẽt receſſũ ab intellectu ali ⁊ indiuiſſi ſubſtãtia mo tũ appellat. Ariſt. aũt ſo lũ trãſitũ qui ſucceſſione ſi at ꝯtinuus ſit motũ appel lat.

b ¶ Semper digna res ho mine eſt ne a mente verba diſſentiant.

nunc loquor:ᵃ eo modo quo ꝯtinua eſt intelligẽtia:eodẽ cõtinuũ eſſe intellectũ opꝫ. Sed intelligẽtia idẽ eſt ꝙ intelligibile. Intelligibilia porro vna ſunt: ꝓpterea ꝙ cõſequunt̃ ſc: vt numeri:nõ vt magnitudo. Quũ.n. hec poſt illud intelligo:tuꝫ diſtincti ⁊ diſcreti ſunt actꝰ: nec attinentur: ſed deinceps ⁊ ꝑtes ſunt vt numeri. Aliqñ ⁊ plures actus in vnũ aliquẽ deſinũt. vt in ꝯcłone ꝓpõnes ⁊ ſumpta. Nõ ergo vni ſunt actuqꝫ aut cõtinui ſintam ad vnũ terminũ copulent̃:ſꝫ eo mõ quo dixi. Si itaqꝫ intelligibilia ⁊ actus intelligendi hac iñ forma vnitatẽ hñt ſequẽs eſt: vt intellectus quoqꝫ hac tñ forma ſit vnus:ſiue ita vt oĩno careat ꝑtibus: q̃lis definitio primoꝝ ꝑncipioꝝ habet̃:ſiue ita vt nõ quẽadmodũ magnitudo cõtinuus ſit:ſed queadmodũ numeri qui ꝑ ordinẽ quẽdam ac ſeriẽ digerant̃: vt ſi vnitatẽ ꝑmo loco cõſtituas:deinceps binariũ: tum deinde ternarium. ❡ Preterea ſiue ille Timeus:ſiue Pythagoras fuerit indigna plane auctore ſuo ſnia eſt:intellectũ ⁊ mentẽ dimẽſum ⁊ magnitudinẽ dicere:nam quo pacto intelligat intellectus ſi magnitudo eſt: ꝑſertim quũ ei vt putat Timeus opus ſit cõtactu ꝑterqꝫ acceſſu ⁊ ꝓpinquatione quadã ad res quas apprehẽſura ꝑceptura qꝫ ſit. Aut.n. ſingulis ꝑtibus cõtingit:qbus reꝫ totã intelligit:aut nõ ſingulis ꝑtibus:ſed toto curuamine circuli:aut ſingule ꝑtes intellectus ſingulas ꝑtes rei: ⁊ totus totã tangit ⁊ tãgẽdo intelligit. Si primũ.i. ſi ſingulis ꝑtibus tãgẽdo rem totã intelligit:quum ꝑtes hꝫ neceſſe ſit:aut pũcta:aut magnitudines ſtatui:ſi modo ꝑtes rei appellãde ſunt puncta. Si puncta cũ hec innumerabilia in quaqꝫ re infinitaqꝫ habeant̃:cũqꝫ oẽ infinitũ impertranſibile ſit:nihil vnq̃ intelliget:ſi magnitudinẽ.i. ſi ꝑtes ille que tangunt rẽ dimẽſu aliquo ⁊ magnitudine diffundunt̃ fiet vt ſepeius vt infinities rẽ vnã intelligat:qd tñ ſatis ſit ſemel intelligi. Nec.n. bñ ſit ſemꝑ:qd ſepe ſit:nec idem eſt bñ qd ſepe. Nã verũ hñ inueniriqꝫ põt ẽt ſi ſemel intẽderis. Si ergo ſufficit qualibet ex ꝑticulis tangere:qd eſt opus motu: aut amplitudine aliqua. Id enĩ ad cuius ꝯſtitutionẽ abſolutionẽqꝫ nullus eſt vſus magnitudinis:ſuapte nã expers magnitudinis eẽ dꝫ:etiã ſi diuidi aut diſtrahi ex accidenti poſſit.nec.n. plus hꝫ albedinis qd bipedale album eſt:q̃ꝫ qd pedale: neqꝫ tripedale q̃ꝫ bipedale: qꝛ amplitudo ⁊ mẽſus ad eſſentiã ⁊ ſubam qualitatiꝫ nihil ꝑtinet:ſed albedo q̃tenus albedo eſt indiuidua eſt: ⁊ in re diuidua.i. in magnitudine continet̃. Ita de intellectu eiuſqꝫ vi ⁊ ꝑtãte ſentiẽdum eſt:in quo ſi circuli illius ⁊ magnitudinis maior minorqꝫ portio eodẽ mõ intelligũt nimiꝝ magnitudo ſuꝑfluit:nec qcq̃ ad nãm intellectus ꝯfert:eſt.n. natura eius ⁊ ſuba ipſe actus. Sic quaſdã res momento exiſtere:at fieri dicimus:qñ ad ꝑfectionẽ illarũ nulla ꝑfunctio tꝑalis exi-

48 git̃. ❡ Si ſm dixerint.i. nõ ſingulis ꝑtibus tãgere: ſꝫ toto curuamine:atqꝫ ita intelligere intellectũ: ſciſcitor que ratio illos tñ vrgebat:vt illũ attactũ ad rerũ cognitionẽ neceſſariũ dicerent:aut queadmodũ accidat: vt ex ꝑticulis que ipſe nihil intelligãt cõſtet: intelligere tñ poſſe videat̃. At qꝛ ſi ꝓp hãc vnam cãm tangit: vt intellectus intelligat:tãgit aũt ꝑtibus:nõ ne opꝫ: vt ꝑmũ ꝑtibus illis intelligat. Qd ſi neutrũ hoꝝ placet:pedẽ referant ⁊ tertiũ teneant:hoc eſt ſingulas ꝑtes rei a ſingulis ꝑtibus intellectus ⁊ totã a toto cõtingi. Sed ⁊ hoc quoqꝫ illa ratio reprehẽdit:ꝙ ſi ita dicat̃:nõ relinquit̃ facultas:qua res indiuidue poſſint intelligi. Sũt aũt plurima ex his:que intelligimus indiuidua. Sed qd hec tam diſquiſitiꝫ atqꝫ ſcrupuloſa oꝛone perſequimur. Quis nõ videt:ſi magnitudo intellectus ſit:intelligentia ꝯo tangendo ꝓueniat/fore/vt neqꝫ per pun-

b ctos:neqꝫ per magnitudinẽ oĩa poſſint intelligi.ᵇ Nõ ꝑ punctũ:qꝛ diuiſilia pũcto cogno ci nõ poterũt qñ impoſſibile eſt vt indiuiſilia diuiſilibus aliq̃ ꝓportionis iunctione collationeue cõgruant. Nõ ꝑ magnitudinẽ: qꝛ ꝙ diuiſile eſt: vt indiuiſibilia cognoſcant̃ cãm hic non põt. Aliog apertiſſimũ eſt: vtrũqꝫ genus ab intellectu cognoſci. Quare ſit vt neqꝫ magnitudo eſſe poſſit:neqꝫ opus ei ſit ad res intelligendas tactu: ſed alia ꝓculdubio nã eſt eius ꝑſtãtior aliquãto atqꝫ diuinior ab oĩ amplitudine ⁊ menſu corporeo libera:atqꝫ indiuidua qdem cõprehẽdit:qꝛ ⁊ ipſe indiuiduus eſt ⁊ expers magnitudinis. Diuidua ꝯo:qꝛ vi ſua ꝯtrahit ⁊ ſequeſtrat:ita vt tanq̃ indiuidua poſſint intelligi. Nam qd hoc verbo qd ſit rẽ eſſe ſignifico.i. rõnẽ ⁊ formam ipſe cõmunit:ipſe indiuiduã ⁊ ſimplicẽ facit:⁊ ꝑme ſinitiones ipſe ſunt forme:quas ille in mã poſitas a mã primũ exoluit:deinũ intelligit. ❡ Sed nequis angulus relinquat̃:in quẽ illi ſe condant:dicat.n. aliqs non agnoſcũt hoc platonici nec intellectũ eẽ circulũ: ⁊ magnitudinẽ putãt:ſed diſſimulare non ꝑnt. Qui.n. intellectũ intelligere circũactu fatent̃:ſtatim ꝯcedãt intellectũ eſſe circulum ⁊ magnitudinẽ oportere. Si.n. aliter intelligãt q̃ꝫ circũactu:cur tam temere orbicularẽ motũ intellectui aſciſcunt. Si ꝯo circũactu qd ⁊ ꝑdicãt:nõ põt videri nõ circulus: ⁊ magnitudo:que ita ſerat:qꝛ ꝑſertim hoc ꝯſiliũ deo fuiſſe teſtant̃ cũ circinaret.i. cũ de recto in circulũ rẽ formaret:qd nõ aliter ei accidere intelligẽtia poterat. Itaqꝫ necꝫ eſt hoc que attulimus incõmoda ſuſcipi ab his:qbus id de intellectu vꝫ:aut.n. pũcto intelligere illũ oportere:aut ꝑ magnitudinẽ. Si pũcto:diuidua ⁊ ſectilia nõ cognoſcet:ſi ꝑ magnitudinẽ:diuidua non attinget. ❡ Sed ⁊ circũactus ille quũ ſit ꝑpetuus intelligẽtia q̃qꝫ ꝑpetua ſempiternaqꝫ erit. Aut igit̃ ſemꝑ intelligit eandẽ rẽ: aut cõuariat. Si eandẽ:maior ei cũ geꝛe q̃ꝫ cum motu cognatio eſt. Si cõuariat:quo id tueberis ſi circũactus ⁊ conuerſio ſemꝑ eſt vna. Preterea intelligentia:aut nunq̃ aut aliqñ ꝑficiet. Si ꝑficiet:ceſſabit motus:ſi nunq̃ ꝑficiet:nunq̃ ẽt intellexiſſe videbit̃. At nõne oẽs intelligẽtie certi ſunt fines: ſiue illa in actione ⁊ vſu verſet̃ ſiue in cogitatione ⁊ cõſpectione ſola conſiſtat. Actiua oĩs ad aliud ꝑtinet ⁊ alterius grã eſt:eoqꝫ hꝫ extremũ. Spectatiua q̃qꝫ vltimũ inuenit: qñ eiſdẽ illis rõnibꝰ ſe terminauit:qbꝰ in ꝯtẽplãdo ſpeculãdoqꝫ vtit̃. Rõ oĩs aut definitio aut demõſtratio eſt. Oĩs definitio cõcluſa finitaqꝫ eſt:nulla demõſtratio põt infinitam ꝓgreſſionem hic:qꝛ neqꝫ reflectit̃:neqꝫ ꝓpoſitiones ſemel aſſumptas retractat:oĩs ſcia ſiꝫ is directo inceſſui eſt.

a ❡ Rectius a fortaſſe interpretari poterimus: ſi loco eius qd dixit de intellectu agẽte nũc loquor:de intellectu actu dixerimus. ait.n. ipſe. λέγω δ' ἐκ τὸν νοῦν τὸν ἐνεργείᾳ.

b ❡ Que h in loco demõſtrata ſunt de intellectu non mõ eũ incorporeũ eẽ oſtẽdũt: ait Simpli. verum ꝙ corpe ẽt tãq̃ inſtro in ſui a intellectiõibꝰ nõ vtat̃ qd.n. iꝑtibile eſt: vel qd per terminos ꝑcedit qua rõnẽ eo vti poterit: eo qd ꝑ cõtinuitatẽ ꝑtibilẽ procedit. niſi ſpẽs q̃ cognoſcit:an aliquo ꝑtibili eſſet. nã nũc cooperat̃ iſtĩs ob apprehenſionem rei ꝑtibilis.

❡ Item contra eundem. Cap. XXI.

49 Prorſus videt̃ motus ſi habet̃ in animo potius hĩi contra nãm:qppe q actionibus eius obſtrepat impedimẽtũqꝫ ⁊ remorã afferat. Eſt.n. opus mẽtis qeti: q̃ꝫ agitationi ſimilius: neqꝫ intelligẽtia modo ſimpliciũ terminoꝝ:ſed ẽt ea: que ad rõnem ſyllogiſmi ꝑtinet:ſtatim potius quẽdã ꝑe ſe fert ⁊ cõſiſtentiã in cõcluſione:q̃ꝫ trãſitũ aut receſſum illius qd demonſtrat̃. Hac de cã abſtemi purgatius ⁊ vibratius:q̃ꝫ temulẽti cognoſcũt. Item ſilentio noctis q̃ꝫ interdiu:corpore inoffenſo q̃ꝫ cõturbato: ſenecta etate q̃ꝫ iuuenta:quia iuuenum corpora pluri-

c fario motu intereſtuãt. ❡ Motus igitur abiunctiorᶜ alieniorqꝫ eſt ab anime nã:q̃ꝫ ſtatus:q̃re neqꝫ beatiꝫ

c ❡ Ariſto. ꝯo hoc in loco vt hac vtĩ rõne:ſi motꝰ eſt ſuba neq̃ q̃ꝫ fuerit:ſꝑer nãꝫ eia moue bit. vbi Simpli. q̃ones mouet/quo nam pacto hoc ſe quat̃. nãꝫ motus nõ eſt ſub ſtãtia celi: ẽt tñ celũ nõ mouet ꝑter nãꝫ. Ait aũt ꝙ ſicuti i tertio li bro dicet / intellectꝰ ſuba ipſa eſt actio/nõ tamẽ q aiabus eſt ꝑſtãtiorẽ rũ ⁊ oĩa vſq̃ eũꝫ oẽm que exterius hꝫ vl vagationẽ cõtraxerit ſeparatꝫ ⁊ iꝑartibiliter quoad fieri poterit vixerit. ob idqꝫ actionẽꝫ ẽt in ſubãꝫ colligit verũ lõge magis in diuina vniuerſi aĩa: nõ q̃ꝫ ſꝫ ſp ſuba eius actio ⁊ ſi motꝰ eẽt actio ipſius: ſuba eius eẽt motus. q̃ ſi h neq̃ ꝙ ſit: vel ergo non mouebit:vel mouebit ꝑter naturam.

pōt neqȝ ꝑpetuū dici: qđ ęgre ⁊ cū labore fit. Violen-
tum ⁊ coactū intelligere: quicqđ cōtra nām alicui eſt.
Qui motū eē ſubaȝ aię putāt: neceſſe eſt fateant̄ ſubaȝ
aię officere ⁊ fraudi eē actionibus ⁊ functionib⁹ aię.
Pręterea: ſi motus ꝑ eſſentia intellectui eſt: quō mō in
telliget res: quę motu ⁊ mā vacent. Hęc aūt rō contra
nos recurrere nō pōt: q̄uis enī imobilē eē intellectū
dicamus: afferre tñ poſſumus quēadmoduȝ ea quoqȝ
quę in motu hēant̄ intelligat. Nec enī intelligit q̄tenus
mouent̄: ſed quatenus eandē formā ⁊ ſpēm obtinent:
nec ſm nām: ſed ſm formā itelligit: etiā ſi res itnecp̄ā
mām habeāt. Sȝ quęras ecquid ipm motū intelligat:
intelligit Hercules: ſed eodē modo quo cętera: q.ſ. for
mā ipſam ⁊ rōnem motus intelligit: vt cū motū talem
aut talē actū eē declarat. At hi qui motuȝ eē ſubam
animi arbitrant̄: difficile pħt monſtrare rōnē qua im
mobilia ſub ꝑceptionē animi veniāt. ℭ Deinde [a] nō
ne laborioſiſſima res eē vt aiaȝ detineri arceriqȝ cor
pore: tanq̄ nervis ⁊ vinculis cū ſoluta corpe ⁊ beatior
ſit futura ⁊ ſuis opibus vti liberius ⁊ vegetius poſſit.
Iā hęc noxia fugiendaqȝ aię cōiunctio videat̄: ſi locu
pletius ei ſit expediri ⁊ migrare de vita. Ita ꝑclare agi
ac decidi cū aia: ſi ei q̄ ociſſime miſſio contingat ⁊ cō
meatus a corpe. Quę ſnīa pleriſqȝ cum veteribus pla
cuit: tum etiā hoc cui ꝓbat̄. Porro in plenuȝ: qui hoc
dicāt: nō vidēt ſe aīas aialiū q̄ hoīuȝ ꝑſtantiores eē fa
cturos: ſi illę pħt a corpe ablegari exoluiqȝ: humana
b nō pōt. ℭ Sed ⁊ eā ea pp quā ſtatuunt aiam in circu
lū moueri quātū cōiectare licȝ de his: quę diſſerūt: de
liteſcit adhuc in obſcurioqȝ eſt. Nā ſi verba ⁊ ſcripta
54 coꝝ attendas originalis aię ſuba nō eſt orbis: ſed quę
prius in rectā lineā formata erat reuocata ad incudeȝ
eſt ⁊ in circulū cōtorta. Ita prior ac potior aię nā dire
c ctio q̄ circulus fuerit: quaſi enī ex accidēti atqȝ extrinſe
cus circulata eſt: nō vt eē inciperet aia: qppe quę iaȝ
extabat ⁊ ꝯfirmatione hēbat: ſed vt agere cōſonantes
motus poſſet. Aliog ⁊ illud peccāt ꝑpoſterū: quęt cor
pori tribuunt cām motuū aię: nō aię motuum corpis.
Sed ne in eo quoqȝ laudandus Timęus vr̄ q̄ facile
paſſus eſt deſiderari a nobis rōnē: cur aię vberius ⁊ ꝑ
clarius eēt moueri q̄ geſcere: aut moueri hoc gñe: q̄ il
lo. Atq hoc maxime i opib⁹ adeo q̄rēdū ꝑdēdūqȝ eſt.

ℭ Animā non imigrare cuilibet corpori contra anti-
quos: q nihil de corpore dixerunt. Cap. XXII.

51 In eo quoqȝ ⁊ Timęū ⁊ plurimos: q de aia ſcripſerūt coarguen-
dos puto: q̄ qui annecterēt aiam corpi:
in eoqȝ collocarent: nihil vltra ꝓgreſſi
ſunt miro in reliq̄ ſilentio quę ad cōme
tationē iſtā maxime ꝑtinerent. Nā nec quēadmoduȝ
affectū diſpoſitūqȝ eē corpus aliquādū debeat: nec quę
cognatio inter corpus ⁊ aiam habeat̄: vnq̄ dixerunt.
52 ℭ Nō enim oībus oia pari ſtilo cōueniunt: neqȝ co-
aptari ſociarive ſingula ſingulis pñt: neqȝ quodqȝ ev
cūqȝ fore tulit: in qđqȝ agit ⁊ vtcūqȝ fors tulit: neqȝ itē
temere accipit aut patit̄ a quolȝ qđlibet: demū nunq̄
agit hoc: illud patit̄: ſi nulla cōio: aut cōgruentia natu
rę ſit eius: quę agat cū ea q̄ patit̄: ex qbus viciſſim ad-
motis iunctiſqȝ: vnū opus opa cōi pueniat. Ex his ſo
quę caſu interueniūt. i. q̄ aliter cadūt atqȝ caſura ſunt
per nām: nulluȝ munus idem duobus efficitur: verbi
53 gña: ex lapide ⁊ arbore: aut ex arbore ⁊ hoīe. ℭ Quā-
obrē fere veteres cōperias in demōſtranda qualis ſit
aię vis naturaqȝ laboraſſe. De rōne corporis: ne iram
qdem vllā in coꝝ ſcriptis inuenias: ſeu indifferēs ac

trāſlatitia cuicūqȝ corpi imigraret: id qđ ridendę illę
a Pythagora fabulę ꝯtinent: quas cū auctor ille ad ci-
uilē aliquē vſum cōfinxiſſet: qdā phyſice interpretari
videnť rati occurrentē incidentēqȝ aiam in incidēs ⁊
occurrēs corpus intrare. Sed q iſtud potentiā aſſere-
re poterāt: viderēt ſingulis aialib⁹: imo ⁊ ſingulis cor
poribus aialium ꝓpriā formā ⁊ peculiarē adiunctaȝ:
intelligerēt quātū diſcrimē inter corpus eq vermiſqȝ
eēt: haberet quātū inter pulicis ⁊ hoīs intereſſet: ſci-
rēt ſe q putarent in q̄ cūqȝ vti accidiſſet incurſuſſetqȝ
corpus poſſe q̄libet aiam cōdi: velut ſi ita contingat
elephantis aiam in culicis corpus: ꝑinde dicere ac ſi
in fiſtulis textoriā recipi dicerēt: aut fabricā in pecte
⁊ radiū: iā ſi artiū ea eēt nā: aut in ſuis inſtrīs habita-
re: atqȝ in ea ingredi ſua ſpōte poſſent: vtiqȝ tibicinuȝ
in tibias nō in lyrā intraret: lyrciniū in lyras nō in ti-
bias trāſiret. Igit̄ ⁊ aias in ſuū aliqđ ac ꝓpriū corpus
(ſi ſuū aię inſtrm eſt corpus) diuertere oportebit. Di-
xi diuertere imo non diuertit ſed fabricat̄ architecta-
turqȝ cōueniēs ſibi accōmodatūqȝ inſtrm: deformat
ipſa ſibi ⁊ ꝑparat domiciliū: nō deformatū ante ⁊ pręp-
paratū demū ſubit. Nō n. quēadmodū cythara dedo-
lat̄ prius ⁊ condit̄: tum demū adhibet̄ ad muſicaȝ: ita
⁊ corpus ornat̄ ante inſtruiturqȝ: mox aię ſumendum
offert̄. Quale igitur ſingulis animis corpus inſtrmqȝ
cōueniret. Item qua rōne aia illud ſibi cōfingeret: ne
b glectum a Timęo [b] penitus ⁊ retro habitū videtur.

ℭ Animā non eē harmoniam: ⁊ de anima mundi: ⁊
vtrū anima noſtra ſit vita potius q̄ anima appel-
litanda. Cap. XXIII.

54 Sed ⁊ alia opinio de aia fert̄: quę ni-
hilominus q̄ ſupiores collimet
ad verū ſuperqȝ [c] copioſum atqȝ vberē
c tractatū hȝ: quę nō ſolum in cōi examie
venire vſu ſoleat: ſed ⁊ ſeorſuȝ quoqȝ ve
teribus frequentata iactataqȝ ſit. Ea huiuſmodi eſt.
Aiunt aliqui aiam eē ipſius corporis intentionē quā
dam: quę harmonia dicat̄. Harmoniā eē concordiā
quę diſſimiliū ſonoruȝ ꝯmiſſione cōmixtioneqȝ naſce-
ret̄. Corpus quoqȝ ex cōtrarijs ⁊ diſſimilibus videri
cōpoſitum. Illud ergo qđ tam cōtrarias qualitates ca
lorē frigus humorē ſiccitatē mollitudinem duritiam:
qđqȝ tā pugnantia elementa ad coalitū ⁊ cōſortiuȝ re
uocat: ⁊ in conſonantiā quādā modificat̄ ⁊ temperat:
nihil aliud eē poſſe q̄ aiaȝ: quēadmodū in muſicis id
qđ grauitatē ⁊ acumen vocū reducit ad cōſpirantem
ſonū: nihil aliud eſt q̄ harmonia. Probabilis quideȝ
d oratio: ſed ab [d] Ariſtotele ⁊ Platone multis argumen
e tis ꝑſciſſa. ℭ Ac primū [e] qdē prior eſt aia corpe. Har
monia eſt ſuo inſtrō poſterior. ℭ Aia imperiū hȝ in cor
pus: pręeſt ⁊ dominat̄ in corpe: pugnat etiaȝ aduerſa-
turqȝ aliquādo corpi. Harmonia nō pugnat cū inſtru-
mēto. ℭ Itē harmonia mō intēdit̄: mō remittit̄. Aia
neqȝ intendit̄ neqȝ remittitur. ℭ Pręterea cōſtante
harmonia offenſio cōſonantię non pōt accidere. Aia
f ꝯſtāte: accidit obleſio ⁊ vitiū corpi. ℭ Poſtremo [f] cor
poris harmonia nihil aliud eſt q̄ firmitas/valentia/
pulchritudo: q̄ diſſolutio ⁊ intēperātia corpis: nihil ē
aliud q̄ ifirmitas: atqȝ morb⁹/turpitudo/deformitas.
Aia neqȝ firmitas: neqȝ valētia: neqȝ pulchritudo pōt
eē. Nō igit̄ harmonia eſt: hęc oia ſed alio loco a phi
loſophis afferunt̄. Illa ꝓpria huius partis: qbus hic
55 Ariſtoteles auctores illos inceſſiuit. ℭ Harmonia eſt
cōſentientiū ⁊ ꝯſonantiū vocū ꝓportio: eaꝛūqȝ ex cō-
fuſione ⁊ collatiōe ꝑfecta cōpoſitio. Aia neqȝ cōpoſi-

a ℭ Hoc equi dem id expri mere videt la tinus iterpres qđ grece vo luit Theo. cui⁹ verba hec in loco hec ſunt. ἐπίπονόν δὲ καὶ τὸ μεμίχθαι μὴ δυνάμενον ἀπολυθῆναι, καὶ προσέτι φευκτὸν εἴπερ βέλτιον τῷ νῷ τὸ μὴ μετὰ σώματος εἶναι, καθάπερ εἴωθέ τε λέγεσθαι, καὶ πολλοῖς συνδοκεῖ, καὶ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς οὐκ ἀσυγχωροῦνται, τὰς τῶν ζώων ψυχὰς βελτίους ὁμολογεῖν τῆς τῶν ἀνθρώπων. quorū hec eſt fidelis interpretatio. Pręterea nō mō laborioſa res hec eſt eē corpe. ſ. cōmiſceri ⁊ ab eo non poſſe ab ſolui: verū ēt fugiēda ſi lo cupleti⁹ ei me lius ſit q̄ ſi ne corpe ſit: quemadmo dū dici cōſue tuȝ eſt: hocqȝ ēt multis vt/ tum antiquiorum ēt his q hoc cui ꝓban tur: quos nō pudet fateri animalium aias eē ea ꝑſtāti9

res que eēt ē aiaset he quī deȝ a corpe li berari poſſint illa do negat.
b ℭ Ait au tē hoc i loco Phil. Pla. tū in Timeo/ ut etiā in phe dro non mō de aia vez de corpe etiā qđ ipſam ſuſcipit ſermoneȝ ha buiſſe/ ⁊ qdeȝ plurimū: idqȝ recte Ariſto. dixiſſe abſur dum hoc plu res incidiſſe/ nō autem om nes vt Plat. exiſtimaret.
c ℭ Grece Them. ſic ait δὲ δυνάμεις δὲ εὐθύνας καὶ ἐξητασμένας ἐν τοῖς ἰδίοις hoc eſt repꝛoba ta uel ⁊ exami nata uel cōib⁹ uel ꝓprijs rōni bus eſt: quem loci ꝑtractās Phil. ait rō nes aīe que i cōmuni habi te Ariſto. ap pellat nō ſcri ptos ſermōes quos eū anti cus habuit: vt commentaria exoterica hoc eſt exteriora/ in quoꝝ ordi ne collocant̄ dialogi eū alijs tum qui eude mus inſcribit. que ob id ex terna nūcupa uit: q: ea nō le gentis audi toribus ꝯſcri pſerit: ſȝ in cōeȝ multoꝝ vtili tatē edidit.
d ℭ Ab Ari ſto. aūȝ hic eſt i Eudemo. a Platone vo in phędone.
e ℭ Rōnes hę ſūt ex pla tonis phędone excerptę.
f ℭ Hęc vo ex Ariſt. Eu demo.

tio eſt neqꝫ ꝓportio. Jtē aīa ſubā eſt. Harmonia non
eſt ſubā. Jtē aīa corpus mouet. Harmonia non mouet
muſica: ſed his pſens pſtoqꝫ eſt. Muſicus ipſe eſt ꝗ mo
uet ad cōcordiā ⁊ cōſonantiā cordas: ꝗobrē aliā dari
aīam oportebit: quę concordiā illam harmoniāqꝫ fa-
56 ciat. ¶ Sed purgebimus hinc leſtuus ſi q̄remus quē
admodū accōmodari poſſit harmonia vlla ad opera
functioneſqꝫ aīe: aut ad affectiones: qualiſnā harmo-
nię ſit ſentire audire videre: qlis amare/qlis odiſſe/
57 qlis letari/qlis egreſcere. ¶ Ac harmonię qdē verbū
nō ſimplici rōne dictū vr: nā primus eius ſignatus ab
organicis ⁊ coaptatione magnitudinū eſt ꝓfectus: quę
ſitū ⁊ motū hēnt. Cū. n. ita inuicē duę amplitudines
collocant vt nihil eiuſdē gñis interibi habeat: tūc opti
me coaptatę ⁊ cōnexę dnr. Connexio aūt ⁊ coaptatio
hęc harmonia vocat: vt ligna lapides ⁊ q̄cūqꝫ e nāli-
bus iter ſe artificioſo applicitu cōmittunt: atqꝫ iūgun
tur. Ex hoc initio nomē illud in alias res ꝑ ſilitudinē
flexū deriuatūqꝫ eſt vt ea quoqꝫ harmonice coaptata
dicamus: quę rōne aliqua inuicē ſociata ⁊ coita videā
tur: ita vt cōcorditer in vnū cōſentiāt: atqꝫ cōſpirent:
nihilqꝫ intercapedinis ſuſpēſiue pateat hiet ve: nihil
ꝓmineat: nihil i receſſu vmbraqꝫ obſoleſcat: nihil ſub
ſuleet: nulla ſit ſine vſu ſuo ⁊ optia rōne ꝓportio. Hęc
cū fuerint vt dixi connexa ⁊ aptata cuicūqꝫ mātę acci-
derint: dicent: quēadmodū muſicus ſubcētus tūc opti
me cōcordare ⁊ cōgruere dicimus: qū nulla interme
dia rō eſt: quę modulatiōē facere ꝯſonantiam poſſit.
Ex his duabꝰ harmonię formis verā facimus aīam:
Primā nō poſſumus: qū illa appoſitionē ⁊ cōpōnē
regrat: qualis eſt oſſis ad os: aut oſſis ad neruū. Ridi-
culū eſt hō harmoniā ꝑtinere ad animū aut ſenſuꝫ pu
58 tare. Scdā ēt forma defendi non pōt. vꝫ. talē harmo-
niā eſſe aīam: qualis naſcit ex collatione ⁊ ꝓportione
miſtoꝝ. Alioq ſi ita ſit ex alia atqꝫ alia partiū miſtio-
ne: alia vtiqꝫ aīa diſſulearet: ita fieret vt ſinguli multas
59 aīas mutare poſſe viderent. ¶ Atqꝫ hoc idē regrere
de Empedocle ſolemus: ꝗ ſingulas corpis ptes cenſet
ꝓpriam miſtionē ⁊ ꝓportionē ſuā hēre: aliā carni: aliaꝫ
viſceri: aliā neruo: aliā oſſi adiunctā: q̄ro igit hō ꝓpor
tionē aīam putet eſſe nec ne. Si putat: qūo multę ſint
ꝓportiones: ſeqtur multas quoqꝫ aīas in eodē corpo-
re futuras: ſi nō putat: quęramus: an aliud eſſe aīaꝫ pręter ꝓportionē velit: quę demū mēbris ꝓportione ſua aſtrictis totoqꝫ corpi accidat. Jtē an amicitia illa cui primatū detulit cā ſit fortuitę ⁊ temerarię miſtionis: an alicuius certa ꝓportione quę conſtet. Jllud quoqꝫ doceri velimus: verum illic idem amor proportio ipſe ſit: an extra proportionem aliud.

¶ Animam non moueri: ſed corpus per animam: ⁊ ꝙ corpus mouetur per animam dupliciter: ideſt ꝑ animam a qua ⁊ ad quam. Cap. XXIIII.

60 Ex his igit quę dicta hic ſūt: ⁊ quę alio loco ab aliꝫ afferuntur intelligi dat eos ꝗ aīam eſſe intentionē quādā ⁊ harmoniaꝫ in corpe arbitrant: vt nō ꝓxime ad veritatē accedāt: ita nō temere admodū deerrare. Nā quēadmodū initio q̄qꝫ ꝓfati ſumus opio hęc ipēdio ꝓbabilis ⁊ veriſilis vr. Primū qꝛ ſi aīa ſit alia q̄dā res: q̄ ipſa cōpago tēperaturaqꝫ corpis: qūo ſoluta cōpagine exoluitur ⁊ interit aīa. Jdē ꝯrio ordine ſi agas ꝓbari vr: ſi aīa nō ſit illa ꝓportio cur aīa abeūte ſtatiꝫ cōpago ⁊ miſtio ſoluit: quā corpis harmoniā vocāt. Si ergo miſtione corrupta occidit aīa: aut cō migrāte aīa diſſipatio miſtionis ⁊ exitiū ſeqtur: ꝑfecto duę illę res nō vident lōge diſtare. ¶ Dices aīam nō corrūpi miſtione corrupta: ſꝫ vitā illā: quā dedit aīa corpi: nā aīam eē abiūctā a corpore vitāqꝫ animātibus iſpirare atqꝫ iſfluere de foris eo mō: quo ſol q̄q̄ remotus ab aere: tñ aeri lumē pręſtat.

Digreſſio vtrū aīa vna ſit vel plures ⁊ an ſeparat.

¶ Ego vero pmū illud demiror eoꝝ ꝗ hoc audent dicere: ꝙ arbitrant exēpla vim ꝓbationū hēre: quū tñ exēplū ad faciēdā fidē īfirmiſſimū argꝰ ſit. ¶ Deīde illud reprehēdo ꝙ ne efficiūt qdem qd volūt. Sol. n. vnus quū ſit corporibus oībus ſplendorē ſuūꝫ impartit: aīam vero vnā eē quę aīalibꝰ oībus vitā tribuat: nemo auſit dicere. Alioq ⁊ ſol ipſe q̄q̄ eſt vnus nō tñ lumē ſuū ęqualr oībꝰ exhibet: aliter aerē: aliter aquā: aliter lapidē: aliter lignū: aliter argentū colluſtrat. Jtē aliter color purpureus: aliter viridis ꝑcipit lumine. Aīam quoqꝫ ſi qs vnā ꝯtendat eē: opꝫ eodēꝫ mō aliter atqꝫ aliter ab aīalibus carpi: neqꝫ ꝑ aīas diſcrimē: ſed ꝑ vitas hēbit: atqꝫ (vt ita loquar) ꝑ animationes. ¶ Deīn de illa vnica aīa q̄lis nā erit: certe qualiſcūqꝫ ſit ad ſe Ariſto. hoc loco ꝑtinere nō putat. Ait. n. ſe aīaꝫ illā vnicaꝫ neqꝫ q̄rere neqꝫ finire: ſed aīas hoīs: aīam eq aīaꝫ bouis: quas ſiue qs vitas aīationeſqꝫ: ſiue aīas appellet: nihil pugnauerit Ariſt. ſed quēadmodū quū lumē definiret ita. Lumē eſt ꝑfectio ꝑſpicui corpis: nō ipm ſolē finiebat: ſed rē quę a ſole ꝓdiret: ēt ſi eadē finitio ipſi ſoli poſſit cōpetere: ita hoc loco aīaꝫ finiuimus: nō ad ſingularē illā: quę tam lōge abſit a corpe cōſideratione intēdit: ſed ad ꝑfectionē iunctā: q̄ organicis corporibus ſua ſingulis ab illa ſingulari tribuunt: q̄uis forte vtriqꝫ definitio vna ꝯueniat. Ut. n. nihil vetat duas hēri ꝑfectiones ꝑſpicui corpis: quarū ꝑfectior vna ſit ſol: altera imꝑfectior lumē: ita dici de aīa pōt: nihil obſtare duas eē aīalium formas: quaꝝ vna ꝑfectior ſit: vt aīa ea quę foris eſt: altera imꝑfectior: vt ea quę intus ad ſingulas ꝑtinet. Hāc igit aīam: quā tu vitā vocas: animā ego nuncupo inſeꝑabilem ⁊ indiuiduam corpori: eoqꝫ diſſipabilē atqꝫ mortalē. nō qdem abſolute ſimpliciterqꝫ: ſed eo modo quo lumen in aqua. Atqꝫ hoc inter vtrūqꝫ cōſtat: ſolum de noīe controuerſia eſt: de re enim qd ſentias: ꝓbe ac dilucide indicas.

Anima mundi vnica eſt atqꝫ vniuerſalis quę corporibus vel pręhet.

¶ Aīam itaqꝫ illā mundi vnicā atqꝫ vniuerſalē: quę corporibꝰ ꝓbet: ſiue aīam dicere: ſiue vitā malis: quę nihil aliud eſt q̄ vis quędā vitalis generabiliſqꝫ ꝑ oēm nām innectit: clariſſime aſſerunt ea aīalia: q̄ oriū ſpontali de mā putri ꝓcreant: ea ex tali excrementoꝝ ⁊ ſordium miſtione: aut tali orta ſpirāt/viuiſcunt/mouent/vt in Aegypto mures ⁊ in nrō cęlo vermes ⁊ locuſtę ⁊ quę huius generis plurima. ¶ Sed qd hoc ad illos: ꝗ ſingulas aīas haberi a ſingulis: eaſqꝫ ſeꝑatas intelligunt vñ vita ſingulis aīalibus cōtingat: forſaſſe exēplo nō mouent: qui ſuā cuiqꝫ corpi aīaꝫ de foris cōminiſcuntur: q̄ vitā in quolꝫ faciat. ¶ Sꝫ ꝗ hoc volūt: primū illud mihi rideant: ſtatuūt in oībus aīalibus: an in ſolo hoīe ſingulas accōmodari ſingulis aīas: quę ſeꝑatę tñ abiunctęqꝫ habeant. Et hercules id in oībus aīalibus defendere fabulę ⁊ nugę merę: qd. n. deridiculoſius dici excogitari ue pōt q̄ ſeꝑatas eſſe aīas pulicū: quę vitā pulicibus afferāt. Dices in vno hoīe ſingulas ſingulis diſtributas: eaſqꝫ ꝓcul a ſingulis eē. Sed q̄lis abſcreto aīaꝝ illaꝝ formatio fuerit: quę diſia: quę ſecretio: ſi oīa quę eadē ſpecie ſunt ꝑticipatione materię diſtinguūt: ex mā diſcrimē ⁊ differentiā obtinēt. Prorſus aīa quę vitā vegetalē ꝓſtat: ⁊ q̄ iracundiā ⁊ cupidines cōtinet: nō pōt itelligi: q̄ rōne ſeorſuꝫ a corpe maneat: nā ea quę princeps eſt ⁊ quę intellectus vocat forte pōt

adiuncta defendāt:quę vim intelligēdi aię imitātur ⁊ in fluat. At reliquas nāis inhererent ⁊ quodā mō intepi cor poribus neceſſe eſt:ſi pſtare vires ⁊ actiones ſuas de bēt. Uerū elegās hęc ⁊ nobiliſſima qō vberius ſuo lo
Libro tertio. 61 co ⁊ diligētius penſiculabit̄. ℂ Ex his ergo quę dicta hactenus ſunt planum eſt:animam neqꝫ harmoniam eſſe:neqꝫ tamen ſine harmonia conſiſtere.

ℂ Utrū aīa intelligēdo cōtemplādoqꝫ moueat̄:⁊ du bitatiōes ſup verbis illis Ariſtotelis vbi dicit ſiet lectus nobis vt ſubaꝫ quādā accidere. Cap. XXV.

62 Nunc illuc conferēdus eſt ſermo: vt videamus an moueri aīam vi deat̄ rōne ꝙ aīaꝫ timere/audere/iraſci/ egreſcere/letari/ſentire/intelligere dici mus:quō.n.res illas oēs videant̄ motus eliciere dicere aliqs poſſet ſaltē talibus motibus aīam
63 inſterni ac ſubijci. ℂ Hoc aūt neceſſe nō eſt. Atqꝫ hęc nō ſiqs ea vtat̄ dupl'r repzehendi pōt. Primū ꝙ affe ctiones illę nō ſunt motus:deinde ēt ſi motus eē cōceſ ſero:tñ aię motus eē,non pñt:ſed pmiſtiōis ⁊ ſūmę.ſ. totius aīalis:ita tñ vt pficiſci ab aīa videantur. In ira iudicat animus dignā eē rē ſuccēſione vindicatiōeqꝫ: ſed aīalis coꝛ agitat̄ ⁊ ſanguis g cordi diffuſus eſt ſuc cēdit̄ iſlāmaturqꝫ. Si igit̄ feruoꝛ ille ⁊ iſlāmatio ſan guinis ad aīam ptineret ſola eēt aīa quę cōmoueri ſub iraſciqꝫ diceret̄. Quū aūt aīa ipſa iſlāmari aut feruere nō poſſit:incoꝛpea ꝙ eſt dōm ⁊ cō ſuēdū vī:non aīaꝫ: ſed aīalia eſſe:ꝙ obiraſci ⁊ excādeſcere videant̄. Aīaꝫ Ꝟo:quę de iniuria iudicet iudiciū aūt nō eſt motus: ſꝫ ges trāqllitas potius. Qō de ira dictū eſt idē de metu pbādū. Iudicat aīa rē dignā formidine:pars deinde quędā ɔbit̄ coꝛpis:mox frigeſcit conſternaturqꝫ: ⁊ vt poeta ingt. Palloꝛ ſit̄ occupat oꝛa. Atqꝫ hęc plane coꝛ poꝛis aīati:hoc eſt ipſius aīalis affectiones ⁊ motus eē noſcunt̄. Impaleſcere aīam aut erubeſcere qs niſi pu tidus aut fatuus dixerit: Eodē mō ſi cognoſcere mot⁹ eſt:ad vniuerſum hoīem ptinet:nō ad ſolā hoīs aīam: vt̄ hęc quoqꝫ ꝑticula ꝙdā intus affecta ɔtingere: ꝙ vi caria ſanguini aut ſpūi ſit. In ꝑturbationibus aūt diſſa tiā coꝛpus mouet̄ ab aīa:aut.n.ptes coꝛpis motū loci mouent̄: vt quū iraſcimur ſanguis g ꝗſi loco excit⁹ pſi lit emicatqꝫ ⁊ ꝗ̄ reliꝗ̄ coꝛpis ptes vehemētius exarde ſcit:aut partes coꝛpis nō demigrāt loco: ſꝫ alteraſcit: vt quū metuimus extrema coꝛpis palloꝛ frigusqꝫ ob ſidet. Quę aūt qbus in affectib⁹ ptes coꝛpis cōmoueā
64 tur alia inſtōne nobis agēdū eſt. ℂ Plane hi q mot⁹: quoꝝ cā eſt aīa:ſoli aię tribuūt:pinde ſentiunt: ac ſiqs aīaꝫ texere ędificareue diceret:nā ⁊ hoꝝ motuū cā eſt aīa:hic⁹ ⁊ rō ędificādi i aīa ē:ſꝫ queādmodū opifex ⁊ ſtructoꝛ ędificat ñ ars ipa ędificādi:⁊ Cytharędus pul ſat ñ muſica:ꝗuis opifex ędificet ex arte:⁊ cytharęd⁹ pulſet ex muſica:ita aīs nec miſericordia flectit̄:nec ira cūdia cōmouet̄:ſed hō p aīam. Quare hō ⁊ nat ⁊ laua tur ⁊ veſcit̄ nō voluntas aut ꝓpoſitū:quo gerunt̄ hęc oīa. Quō aūt dico iſthęc per aīam fieri: nō ita dico vt in aīa ipſa ſit motus:nā manus ⁊ mēbꝛa ſunt quę acci piūt ⁊ ſubſtinēt motū:ſed quū dico hoīem moueri:per aīam:id velim intelligi:motus illos quos aīa coꝛpori cōicat:aut pdire ab aīa:aut ad aīam referri. Nā quum ea quę extra ſūt ſenſibus accidūt:ita mouet coꝛpus vt reꝝ quę ita ſentiant̄ imagines:adusqꝫ receſſum aię pe netrēt. Quū.n.a coꝛpe ad aīam vię quędaꝫ ⁊ foramina pateāt:p quę ſenſus ad illū tanꝗ̄ ad arcē ictus ⁊ ꝑcuſ ſiones ſuas trāſmittūt:quas ab icidētibus hauſerunt: ita maxime ſit:vt is ꝗ̄ꝗ̄ imobilis incōtingibilis:ſui mirabiliſqꝫ eſt:tñ olim plagaꝝ quas qnqꝫ nunqꝫ ac ceperūt ęſtimatoꝛ ⁊ arbiter ſit. Dicimus itaqꝫ p aīam fieri tales motus:qꝛ in nobis cā eſt aīa:qua ſenſus pa tiant̄ ⁊ feriant̄ a rebus:⁊ qua deinde hōꝝ vulnera ad ſe tanꝗ̄ ad iudicē pferant̄. Nā ſimul imoꝛtua inſtra ſūt pelli non pñt. Cōtra recoꝛdatio reminiſcētiaue nō ad aīaꝫ ſꝫ ab aīa pficiſcit̄:quo.n.ſenſus finit depoſitqꝫ: inde initiū accipit:memoꝛia. Pꝛoinde illa pmptis de theſauro ſuo reꝝ ꝗ̄ſi ſimulachꝛis pꝛimū:deīde reperi tis atqꝫ retractatis ita reminiſcit̄. Hac igit̄ rōne ꝙ ani mus quū reminiſci vult pducit ⁊ pmit res: quaꝝ ve ſtigia ⁊ notas in ſe tanꝗ̄ in theſauros cōdiderat:ab eo pdire ⁊ oꝛiri memoꝛia di. ℂ Quod ſi qs dicat imagi nes ⁊ ſpēs illitas impꝛeſſaſqꝫ aīo geri ꝓpioꝛes eſſe ꝗ̄ motui:nihil ītereſt vtriqꝫ quantū ad locū hunc attinet: qꝛ interim citra:citius memoꝛiā cōſequimur:ſine aliq̄ ꝑturbatione meminimus. Interim eſt quū nos recoꝛ datio ipſa cōmoueat vt ſępe quū admiſſuꝫ a nobis ali quid fęde aut dictum ſupbe recolimus:memoꝛiā ru boꝛ ſequitur quō formidoloſum ⁊ terrificū hoꝛroꝛ ac tre moꝛ. Sed ⁊ ambulādo quoqꝫ ⁊ diſputādo ſępenume ro nobis alicuius rei venit in mentē. Uerū ambulare diſputare pꝛhoꝛreſcere erubeſcere aptiſſime mot⁹ ſūt: at iudicare ſentire cōpꝛehēdere cōtemplari nullo pa cto ſunt motus:aut ſi ſunt nō ſunt eodē iure cū ceteris: ſꝫ functiones ⁊ actus aię appellantur. ℂ Quod ſi hęc quoqꝫ noīare motus placeat:de vocabulo vt pdixi nec pugnandū:nec magnope accurādū eſt. Illud ſtatuen dū vt ſi actiones illę nuncupandę ſint motus:diuerſo vtriqꝫ a reliqs motibus gñe cenſeant̄ : qō ⁊ ipſe nobis Ariſtoteles ꝑcipit. Hoc ingt pati aut alterari nō eſt cō ſiderare ſpeculari cōdiſcere:qꝛ in ſpeculādo ⁊ cōdiſcē do pficimur. Aut ſi eſt opꝫ aliud genus plagę ⁊ altera tionis intelligi. Et iterū is ingt qui de po⁹ in actū ſcien tię cōfertur:ab eo qui actu ſit ſciens:aut nihil patitur: aut duas eſſe alterādi rōnes putandū eſt. Rurſus in li bꝛo tertio. Uidet̄ ingt ſenſile ipm de ptāte ſenſum in actū pducere trāſferreqꝫ. Nec.n.patit̄ qcꝗ̄:aut altera tur ſenſus cū ita trāſfert̄:quo ſit vt hęc alia motus ſpē cōtineri dicant̄. Nā motus impfectę rei actus eſt:hic aūt ⁊ ſimpl'r actus videt̄:⁊ actus rei pfectę : diuerſum igit̄ credi:atqꝫ alienuꝫ ab illo hñ eſt. Ex his verbis li quet clariſſime:eū qui ꝓpꝛie appellet̄ motus : nō eſſe actu ſimpl'r : atqꝫ ita aliud genus haberi quo patiant̄ ⁊ moueant̄ ſenſus. Ita illud appet iā nō in eo pugnan dum vt aīa oīno nō moueat̄:ſed in eo vt coꝛpoꝛeis mo tibus moueri nō poſſit. ℂ Atqꝫ hęc ad hūc modū ex poſita nō eſt impēdio arduū noſſe:ꝗ̄ꝗ̄ neqꝫ admodū facile. Si.n.putādū eſt:vt queādmodū gladius incidit per aciē:⁊ ſphęra voluit̄ p figurā:nec tñ incidit acies: nec figura voluit̄:ita ⁊ hō ꝗ̄ꝗ̄ p aīam iraſcat̄:non tñ aīa hoīs iraſcat̄:certe tam pclarā ⁊ nobilē nāīm vide mur plus ęquo deijcere:quaqꝫ cū taꝫ humili gñe acci dētiū ɔferamus. Ceteꝝ tametſi aīa in vno eo pſimilis accītib⁹ videat̄:tñ magna ex pte reperit̄ abſimilis. Globus neqꝫ ipm ſe ɔuertit:neqꝫ ſit̄ diuerſis cōuerſio nibus agi pōt. Gladius quoqꝫ neqꝫ p ſe accidit : neqꝫ multas ſit̄ aut varias ceſuras exercet. At aīa ipſa fons eſt motus:ipſa pbet initiū:ipſa pcurat:ipſa ſe de motu vno ad aliū refert:ipa p ſe trāſitionē hāc facit. Dī aūt trāſitiones facere mutareqꝫ aīa:non illo quo coꝛpa ge nere in quibus noīa illa motū coꝛpalem deſignāt:quē non niſi tpe poſſit abſolui ⁊ cōtinuus habeat̄: ⁊ qui de aliquo impfecto ad pfectū inſtitutus ſit. In aīa Ꝟo oēs mutationes momētarię diſiūctęqꝫ ſūt:nec pedetētim

ℂ Sꝫ ꝗre re aliqs h po terit:aut Phi lo. quo nam pacto cogno ſcere ſeu ītel liget vtriuſqꝫ ſit:nā aliā qui deꝫ vꝑote ꝙ ſine partīs aīe irrōnalis:quę a coꝛpe ſepa ri nequit : cuꝫ forma ſit aīati coꝛpis: atqꝫ i coꝛpe ſit eiꝗ̄ in mā forma iſepabilis:me rito igit̄ eā p ſe eē nequaꝗ̄ poſſe actiōes ēt nō ciuerſꝫ virtuſqꝫ dicē tur: intelligere ꝟo:qō ad rō nalē aię ptan genticꝫ:que q̄ deꝫ ſepabilis eſt quā n ā rō meveritaſqꝫ eē dixit. Ad hoc itaqꝫ dicim⁹: aut ipſe/ꝙ dū rōnalis aīa ex tra coꝛp⁹ eſt. ⁊ ab eius ue ꝛa coꝛꝫ reſpe

cuiuſqꝫ ē ergo ipſi gerit eſt libera ratione nō vtitur nāꝫ neqꝫ ꝗre : ne qꝫ inuenit : ne qꝫ p ꝓpōnēs ad ɔcluſionē di ſcurrit:ſed eā mēs pura ſit: abſqꝫ vlla inq̄ ſitione res in tuet̄:vꝑote/ꝗ̄ reꝝ oīum rō nes in ſe ipſa hēat nec a coꝛ poꝛe turbat̄: ipſa eīt libue rit cōtemplat̄ ſine tpe. nam coꝛpus ei eſt ignorantie cā ⁊ ob id ēt in quiſitionis et inuētionum eī ea de cā intel ligentiam ⁊ ra rōne:ꝗ̄ mēs eſt ipſorum eē veritaſqꝫ non ipſius aię per ſe dixit Ariſ.

ac tractim: ſed ſtatim ⁊ vniuerſim de potentia in actū ꝓmotę vt viſio: quę a cādidis ad nigra: ab his ad rubi da: a qb⁹ ad viridia ↄferat̃. Sȝ vtcūqȝ iſta ſe hñt: quē admodū dixi: haud multū difficilia exploratu vident̃.

¶ Cōtra Xenocratem dicentem animam eſſe numerum ſe ipſum mouentem. Cap. XXVI.

65 Uerū vo quę de intelligētia afferunt̃: impēſam ⁊ diligentiā ⁊ attent.onē requirunt. Neceſſe eſt aūt vt verba ipſa phi proponamus vt ſunt: plane nihil vt additū imminutū inuerſumue ſit claritatis explanatiōiſqȝ grā. Nec.n. obſcura vſqȝ eo ſunt vt intelligi: atqȝ cōprehēdi nō poſſint. Videt̃ inqt intellectus intus accidere vt ſubā quędam nec aboleri aut corrūpi: aliog maxime aboleret̃ ab ea inualētia: quę ſenectuti ↄtingit. Nūc vo accidit ↄ id qđ in ſenſorijs eſt videre. Si.n. accipere poſſet ſenex oculū iuuenis: cōtueret̃ vt iuuenis. Quare ſenectus non eo venit: ꝙ aliqd aīa ipſa ꝑpeſſa ſit: ſed eo ꝙ illud: in quo aīa cōtinet̃ oblęſum eſt: queadmodū ebrietas atqȝ morbus.

66 ¶ Intelligētia quoqȝ ⁊ cōtemplatio veneſcit obſoleſcitqȝ interiore quadā ꝑte laceſſita ⁊ corrupta: ipm ꝑ ſe īpaſſibile eſt: cognoſcere vo, amare, odiſſe nō illi⁹ affectiones ſunt: ſed cōtinētis. Quapꝑ cōtinēte corrupto: neqȝ meminit: neqȝ amat: qȝ nō erāt illi⁹ hęc: ſȝ cōis.i. ꝑmiſſionis ⁊ ſumę: qđ iā eſt corruptū. Intellect⁹ porro qddā fortaſſe diuinius eſt ⁊ īpaſſibile. ¶ In his vbis primū [a] ↄtinuatio ⁊ ſeries ipſa ſermonis dubōneȝ hȝ: quū.n. id ageret: atqȝ id vellet addiſcere: ne moueri animus videret̃: nihil attinebat hac intētione: intellectū dicere ſubam eē quādā: quę intus accideret: nec aboleret̃. Nec erat rō q̃obrē hoc loco de imortalitate aī diſputaret: qȝ neqȝ de reliq̃ aīa vtrū mortalis eēt hac ꝑte agitabat̃: ſȝ ſolū illud in qōne erat: moueri ne an non moueri intellectus poſſet. ¶ Deinde in eo quoqȝ verba illa calūniā ſubſtinēt: ꝙ rō q̃ intellect⁹ icorruptus ⁊ imortalis aſſerit̃: vt idē in ſenſu pollere: atqȝ ita illū quoqȝ ab interitu vēdicare: imo vo ſi diligēter aduertas fere hoc egiſſe Ariſto. cōpiet: vt ſenſuȝ quoqȝ eē imortalē oſtēderet. Si aboleri inqt intellect⁹ poſſet: maxime id ab inualētia futuꝝ: q̃ in ſenectute ↄtingeret. Nunc vo accidit ↄtra id: qđ in ſenſorijs cernit̃: nā ſi vti poſſet ſenex oculo iuuenis. videret vt iuuenis: ex qbus verbis talis rō nectĩ queadmodū ſenſus nō patĩ laborantibus ſenio ⁊ fatiſcētibus inſtrīs: ita neqȝ itellectū pati interiore illo affecto collabefactoqȝ. Neqȝ in ſenſu ſolo ↄſtat: ſed ꝓgredit̃ vltra. Quare inqt ſenectus nō eo ſit: ꝙ aīa qcqȝ ſit paſſa: ſȝ eo ꝙ illud in quo aīa cōtinet̃ laceſſitū oblęſūqȝ eſt: queadmodū temulētia ⁊ ęgrotatio. Hoc ſi eſt ita vegetatrix aīa eodē mō quo mens īpaſſibilis efficit̃: ꝓindeqȝ imortalis. ¶ Tertio ſubit q̃rere: q̃le nā iſtrm illud ſit: qđ tametſi interius corrūpat̃: intellectū tñ impaſſibilē ꝑmāſurū dicat. Itē q poſſit ſimilitudinē aut ꝓportionē hęc cū corꝑalibus inſtrīs: iā veruȝ illud hoī tm: an alijs quoqȝ aīalibus habeat̃. Age vo ſi latentiore aliq̃ interioreqȝ inſtrō itellectus vtat̃: quęrēda rō eſt: cur nō ↄueniat aīam ſenſualeȝ ſeparatā ab inſtrīs putare: nō.n. ad ↄſtituendā diuaȝ ſufficit dicere intellectū inſtrō iteriore vti: ⁊ ↄditō ſenſuȝ exteriore ⁊ ꝓmpto. ¶ Quia vo Ariſt. mō verbū hoc itelligere: mō illud cognoſcere vſurpat: ſit noſcēti hęc ſtudiū ſcire: qd interſit: an intelligere: eſt ſimplices terminos cōprehēdere: cognoſcere: terios cōplexos iungere aut diuidere. Tum quoqȝ ſuccedit qđ vera pſtātior virtus: ea ne q̃ appellationes ſimplices ꝑcipit: an ea quę ꝑceptas ad cōplexū ↄiunctionēqȝ reuocat. Videri poſſet alicui poſterior hęc maiore vi eē arg⁹ de artib⁹ capto: nā ſimplicia cognoſcere ligna ⁊ lapides nullius eſt artis: ſed cōnectere ⁊ cōponere: tū cōtrariū eſt qđ neqȝ difficile demonſtrat̃. Nā quū in cōplexu mō veritas: mō falſitas verſet̃: intelligere nō niſi vere poſſimus: cognoſcere etiā falſe. Pręterea itelligere eſt tanq̃ amplecti ⁊ attingere rē: quā itelligas. Cognoſcere eſt tāq̃ circuire luſtrareqȝ rē ⁊ circūſpicere: nec accedere. Eoqȝ imbecillitas q̃daȝ intētionis mōſtrat̃: qualis diu iter clariores oculos hebetioreſqȝ habet̃.

¶ Hęc ſunt q de verbis illis vocari pñt in dubiū. De b ſenſiōes [b] ſolutioneſqȝ in aliud tps differre cōmodius eſt: quo ſe quoqȝ nobiliſſimus phs ad pleniorē diſcuſſionē ſubſtinet: ac reſeruat. Nā hoc loco ꝗ̄ diſcernēdi magis diſputandiqȝ diligentia: ꝙ cum ſententia aut fiducia decernendi diſſeruit.

¶ Contra Andronicum dicentem Ariſtotelis verba contra Xenocratem non intelligi. Cap. XXVII.

67 Poſthec Ariſtoteles definitionem Xenocratis damnat: neqȝ de verbo calūniā ſarcit: vt Andronicus ⁊ Porphyrius taxant: ſed plane ſe cōtra mentē ⁊ ſenſum Xenocratis: quem ex libris his colligas: quos ille de rex natura ꝑſcripſit. In his ſe Xenocrates ꝓdit aīam ſe numerū credere: q ex vnitatibus cōſtet. Hanc igit̃ illius ſniam Ariſto. inter oēs quę de aīa ferant̃ maxime irrōnabileȝ dicit: de q̃ plurima flagitia conſequent̃. Prima ſunt ea quę oriūtur eo ꝙ moueri vnitatē putat: mox ea ꝗ̄ ꝑcipua: q̃ ꝓficiſcant̃ eo ꝙ aīam numerū facit: nā quo pacto pñt intelligi vnitates moueri: vtrū ex illis aliquę moueant aliq̃ moueant̃: an oēs ⁊ moueāt ſimul ⁊ moueant̃: ſi ſimul oēs q̃uo cū indiuiduę ſint ⁊ ꝑtibus careāt: mouendi ⁊ motū accipiēdi vim hñt: quę.n. ſimul mouent̃ et mouēt ſectilia ⁊ diuidua eē neceſſe eſt. Quot ſi dixeris aīs moueri: aīs mouere: non igit̃ aīa ex oībus cōſtitu68ta ↄciliataqȝ erit: ſed tm̃ ex illis quę mouēt. ¶ Demū ſi vnitas mouet̃: neceſſe eſt alicubi ſitū ꝓpoſitionēqȝ habeat. At ſi acceſſerit vnitati: ſitus ⁊ poſitio punctus fiet. Motus pūcti nō aīal ſed lineā facit: neceſſarius vo eſt: vnitas quę in aīa ſit: ſitū ⁊ poſituȝ habeat: ⁊ alicubi ſit. nā ⁊ aīa alicubi eſt. ¶ Itē ſi a numero numex aut vnitatē demas exiſtit alia ſpē numerus. At plātis ⁊ aīalibus qbuſdā: vt ſunt inſecta: et diuulſis ineſt vi69uacitas ꝑmanet: ⁊ aīam eadē ſpē retinēt. ¶ Pręterea ſi vnitates aīę ſitū ↄfirmationēqȝ obtinēt: nihil intereſt aīam vnitates dicas: an minima illa corpuſcula q̃ Democri. credidit glebulēta ⁊ leuia. Enīuero ſiqs ↄſtitueret atomos illas nō ſphęras eē: ſȝ pūcta: quātitate retēta ſola: nihil ꝓhiberet itelligi: in illis aliud eē qđ mouere: c aliud qđ moueretur: ſicut in corꝑibus. Hęc.n. [c] ex magnitudine aut paruitate diuaoit: hoc eſt vt in magnis diſcretio hīi poſſit mouētis ⁊ motī: in paruis non poſſit. Sed ſi hęc quāta ſint: illa nō ſint: ad hęc id. pōt ꝑtinere: ad illa nō pōt: cōceſſio dimēſu paruitas nihil 70 obuariat. ¶ Iā q fieri pōt vt aīa vnitas ſit: in quo.n. vnitates illę ab vnitatibus alijs differrent: Si.n. ſolo poſitu atqȝ motu: iā nō vnitas. ſȝ pūcta ↄuenit vocari. Igit̃ cū oē corpus hēat pūcta: vel añq̃ aīa: manifeſtū eſt pūcta aīę eodē in loco futura: vbi pūcta ſūt corꝑis: ⁊ quā regionē ſingula corꝑis occupāt: in eādē ſingula aīę imigrabūt: atqȝ ita nihil vetauerit: qn eodē in loco duo ſint pūcta: ſi duo: cur nō ⁊ plura: eadēqȝ infinita: Nā ea quoꝝ locus indiuiſibilis eſt: etiā in vnū cōgeſtā

[a] ¶ Prima q[uestio] hȝ: dubōneȝ ſmo ſit; Alex. ſi Philo. credimus. q enī eaȝ conamus ē ſoluere: hoc mō: ait.n. q' po' in ꝑcedēntibus oſtēdit ceteras aīe vires eſſe incorruptibles ſunt necne hic oſtēdit qȝ actiōes q̃ ipſarū eſſe videntur ſūe ꝓpriē veriuſqȝ po' ergo oſidit ꝙ corruptibiles ſūt abnoxie. naȝ hoc ſuperius aſſumptū eſt ꝙ ſi affectionū vel operationuȝ aīe ſit aliqua: quę ē corꝑe poſſit eſſe abſoluta: ipſam et aīaȝ ↄtingit abſolui: quot ſi nō neq̃ ꝙ ꝑfi igitur nullas he po' operationes hīit q̃ ſit a corꝑe abſoluta: nō igit̃ a corꝑe ſeparari poterit: cum hoc igit̃ iā ſit monſtratū iure merito quę rit quo nā pacto mēs ſe habeat.

[b] ¶ Tertio libro.

[c] ¶ Verba greca hoc in loco ſunt hec οὐ γὰρ δὴ τῷ μεγέθει ἢ σμικρότητι, εἰ μὲν ἔσονται στιγμαὶ δ' οὐ ἀλλ' εἰ τὸν ἀριθμὸν φυλάττοιεν, ἡ σμικρότης γε αὐτὰς οὐδὲν κωλύει. que ſi fideliter interpretentur habent ſe ſic: nō enim neqȝ ex magnitudine vel paruitate hīis vt hec qdē aīe ſimul lecto minime. Sed ſi numerū ſeruauerit paruitas qdē nihil illis obſtabit.

molem nõ attollunt:neqȝ locū capacioꝛē regrunt iun/
71 cta:ꝙ ſingula. Dein ſi numerus punctoꝛū que vtcūqȝ
babenť in corpe põt eſſe aía:cur nõ bñt aíam oía coꝛ
poꝛa. Itē quo pacto a corpibus ſepabunť diſcedentue
aíe:ſi neqȝ lineę a ſupficiebus:neqȝ a lineis pūcta poſ
72 ſunt abiungi. ❡ Atqȝ hi qui ita de aía ſentiūt:pmū vi
denť:incidere cõez errorē coꝝ:q aíam eē corpus pene
tralū ꝛ tenuiſſimaꝝ partiū arbitranť:deinde in aliū:
quē incurrit Democritus:q aíam ex paruis ꝛ rotūdis
corpuſculis ɔfecit. Ac cõe qdē illud vitiū non põt effu
gere:qð ꝛ multi foꝛtiter cõceſſerunt:quos nec veritus
eſt aíaȝ ɔfiteri corpeā. Atqȝ vt illi duo corpa eodē i lo
co ɔſtituūt:ita hi vno pūcto coguntť infinita ɔcedere.
73 ❡ Ille ppriē cū Democrito nunc Xenocrati:q putat
aíal a numero vnitatum moueri:vt ille a multitudine
ſphęrulaꝝ putabat:nā qd intereſt minutas ſphęrulas
eſſe cāſi motus:an vnitates dicas:ſeu magnę illę ſeu
74 exiguę ſtatuanť:mõ quę moueant ꝛ moueāt. ❡ Igiť
q motū ꝛ numerū in definitionē aię conferūt:in hos la
queos atqȝ alios ēt cõpluſculos inhęrēt:nā neqȝ ipſaȝ
eſſentiā aię ex ea definitione vniuerſam colligimus:
qð tñ oís definitio abſoluta dȝ pſtare:neqȝ in acciden
tiū notitiā venimus. Atqȝ hoc ꝙ veꝝ ſit facile aíaduer
tes:ſi verba illa pēſaueris. Fac periculū nuſquā aliqd
de affectionibus:aut de functiõibus eius expliceris:nõ
quēadmodū cogitet:nõ qua rõne itelligat:nõ qua ſen/
tiat:nõ ꝗ letet aut dolcat:non qua iraſcať/timeat/ſpe/
ret. Plane eſt vt aliqñ diximus adeo non elicere qcꝙ̃
hoꝝ poſſimus:vt ne conijcere qdē aut diuinare facile
ſuppetat:quę tñ oía ſcire ꝛ docere illum opoꝛtuit.

❡ Contra eos qui dicunt animam ex elementis eſſe
coalitam. Cap. XXVIII.

Hactenus attulimus ea qbus Ari
ſtoteles Xenocratis[a]
ſntaȝ ĩpugnat. Nūc ꝙcꝙ alio loco atqȝ
ocio ęſtimanda nobis eſſent:q̃ delateat
Andronicus:q Ariſtotelē putat ea ſcri/
pſiſſe:quę nõ poſſint itelligi:q quę ca:ꝗ alij recte atqȝ
in qpe dicta iudicant:ipſe aliter neqȝ recte neqȝ in qpe
interpretať. Videť tñ mihi hoc loco ſaltē necīa ratio
eſſe illius verba cū verbis phi nři ɔferre:vt appareat
quāto clarioꝛa hęc ꝛ pbabilioꝛa ꝙ illa ſint ad ſenſum
Xenocratis ꝑcenſendū. ❡ Numerū ingt vocabāt ani
mā ea rõne:ꝙ nullū aíal eſſet ex ſingulari ꝛ ſimplici
corpe:ſed oía ſm aliquas ꝑpoꝛtiones ꝛ numeros con
fuſis ꝛ cõmiſtis quatuoꝛ elñtis cõſtarēt. Foꝛtaſſe igiť
ſentiebant eadē hi:q aíam harmoniā definiunt:pter
ꝙ ꝙ Xenocraticoꝝ ſermo aptioꝛ aliquāto ꝛ illuſtrioꝛ
videbať:ꝙ vnius verbi acceſſione factū eſt:nā quū illi
numerū aíam dicerēt:hic non ſimplr numeꝝ:ſed euꝫ
q ſe moueret aíam eſſe monſtrabat:quēadmodū ſi illi
quoqȝ aíam non ſimplr harmoniā feciſſent:ſȝ eā quę
ſe ipſam crearet cõſtitueretqȝ. Ipſa.n.aía eſt:quę com
paginē nectitq̃ coaleſcentiā cõtinet:quę ꝑpoꝛtionē ꝛ
cõcilitū quatuoꝛ elñtoꝝ intēperat. Sed qð dixi Xeno
cratē putarē aíam eſſe numerū ipſum ſe mouentē ex li
bris eius maxime in qnto volumine de nā ſumitur.

❡ Cõtra Empedoclē dicētē:ſimilia cognoſci ſilibus:
ꝛ tñ ſilia a ſimilibus pati non poſſe. Cap. XXIX.

75 Deinceps Ariſtoteles hęc ingt.
Sūt incõmoda eos ſe
quētia:q tum aíam moueri volūt:ū coꝛ
pus eſſe ſtatuūt:ſiue id tenuiſſimū oluꝫ
ſiue maxime incoꝛpeū appellent. Reli
q uū ingt eſt ꝑpendere ꝙ rõne a nõnullis dicať: aíam
ex elñtis cõſtare. Ac illi qdē ſtatim ridēt:vt in reꝝ no
titiā atqȝ ſenſum ꝑueniat:atqȝ ita ꝑueniat:vt rē vti eſt
76 ita cognoſcat. ❡ Sed hercules ne ſic quoqȝ aſſecuti
ſunt id:cuius gřa hoc finxerūt:icirco volunt aíam ex
elñtis exiſtere:qꝛ rentť ſimilia nõ niſi ſilibus poſſe co
gnoſci. Certe ſi ſola elñta eſſent foꝛtaſſe aliqd dicere vi
derenť:ſed plura longe habenť: imo iſinita quę elñta
77 nõ ſint:ſed quę de elñtis cõcreta. ❡ Eſto terraȝ terra:
aquā aqua cognoſcā:quo Deū:quo hoiem:quo cõcre
toꝝ inumerabiles foꝛmas: Sanguinē: Carnem: Ner
uos: Oſſa: Viſcus: Equūȝ uo ecquid equo vllo intra
nos collocato dignoſcimus. Non.n.res cõcretas teme
re quocūqȝ mõ inciderint elñta conſtituunt:ſed rõne
quadā:atqȝ ꝑpoꝛtiõe ſeruata:vt de oſſe Empedocles
cecinit. Terra tulit:fines apte compacta per amplos.
Quadrantē crepere lucis de ꝑtibus octo. Semis mu/
licebero datus:oſſa hinc candida facta. Nulla igiť vti
litas aíam facere ex elñtis:niſi rõnes quoqȝ ſingulaꝝ
reꝝ ꝛ cõpoſituras ineſſe in aía dixeris. Ad hūc modū
poſſent oía cognoſci ſilibus:nā ꝛ elñta elñtis ex qbus
ipſa cõſtaret:ꝛ cõcreta ɔcretis dignoſcarenť:atqȝ hoc
ꝙ impoſe ſit non eſt neceſſe admodūȝ pbari. Quis.n.
dubitauit vnꝗ eſſe in aía lapidem: hoiem: platanūȝ:
itē bonū ꝛ non bonū:poſtremo ita oía vt non rõnes re
78 rū:ſed ipſe res in aíam recipi dicerēťur. ❡ Iā uo gňa
ꝛ vľia:quę in decē principijs cõtinenť:qui poterūt ab
aía cognoſci ſuba/ꝗtitas/ꝗlitas:ꝛ reliꝗ gňa. Neqȝ.n.
elñta ſunt genera:neqȝ ea quę ex elñtis cõſtanť:ſȝ ma
ioꝛ pars coꝝ longiſſime ab elñtis diſtat:nec elñta re/
bus exiſtimari põt:qualia ſūt ad aliqd facere/pati/mo
ueri/hic. Nam ꝛ quantitas quoqȝ ipſa ꝛ qualitas ꝙꝗ
põt aliqs dubitare de his:non tñ elñta ſunt. Hña poꝛ/
ro notiones ſunt animi nři non elñta reꝝ. Sed libera
les ſimus ɔcedamus genera eſſe elñta:illud rñdeant:
nunqd ex oíbus generibus ɔſtare aíam ꝓbent. At nõ
videnť cõía oíbus generibus elñta eē:vt hoi ꝛ factio/
ni ꝛ paſſioni:deinde ſequētibus dicere:ergo ɔſtare aní
mā ex ſola ſuba:aut quo quātitatē ꝑceperit. Dices ſin/
guloꝝ generū elñta quędā eſſe ꝛ ꝑncipia ꝑpꝛia e qb[9]
aía conſtituať. At aía ſuba eſt ex principijs quātitatis:
quātitas non ſuba:naſciť:ꝛ ex ꝑncipijs coꝝ quę ad ali
quid referunť:relatio oriť non ſuba:ipſius aūt facere/
pati/moueri/habere:nõne ridiculū ſit principia in aío
quęrere:ſi qð impoſe eſt põt ridiculū dici. Alia igiť rõ
inueſtigāda eſt:tum qua res ab aía cognoſcanť:tum ꝗ
inanima recipi ꝛ cõtineri dicanť:nā hi qui aíam ex oí
bus rebus farctā ꝛ cõditā volūt vt ſciat ꝛ itelligat oía:
in hos tibicines atqȝ in alios vel grauioꝛes offendūt.

❡ Veteres neqȝ de vniuerſa anima: neqȝ de huma
na perfecte locutos. Cap. XXX.

79 Veterum nõnulli abſurdū[9] ar
bitranť:qui quū con
ſtituāt ſimilia a ſilibus pati non poſſe:
cõcedūt tñ ſimilia ſilibus opoꝛtere co/
gnoſci:ꝛ deinceps fatenť ipſum cogno/
ſcere/intelligere/ſentire/nihil aliud eſſe ꝙ pati. Demi
rari quoqȝ Empedoclis licꝫ:qui terras terra cognoſci
putauit:neqȝ aíaduertit eas maxime aíaliū partes va/
cuas eſſe cognitionis ꝛ ſenſus:quę maxime terroſę gle
b buléçqȝ ſint:neruu:[b] vngues capilli/oſſa/quę tñ ſi ra/
tio Empedoclis vera eſſet ſimiliū ſui noticiam perce/
ptionēqȝ habuiſſent. ❡ Itē ex ſingulis elñtis anima
plus ignoꝛationis:temeritatiſqȝ ꝙ cognitiõis accipet.
Nā vt illud vnū cogſcat vři ɔſtaret:cęcutiret ꝛ caliga
c ret i cetera. Preterea vť Empedocles[c] deū ignoraſſi

a ❡ Magna grecoꝝ expoſitoꝝ pars nititur pſuadere Ariſto. rõnes vim hře tm̃mõ ɔtra id qð verba Xeno. ſuphciare nus ſonare videnť nõ autē contra ſenſum medullā ꝛ intellectuꝫ/ quo pulit ea Xeno. autē nõ eodē mõ oēs eorū ſenſuꝫ ſūt interpretati. Philo.n.ob id aíam eē numerum aut dixiſſe:q plení ordo foꝛmaꝝ eſt ꝛ rõ ꝗdaꝫ ex rõnibus cõſtans.in ſe ipſa.n.oium rerū rõnes hꝫ: foꝛmas & numeros ſolit[9] eſt appellare. q̃ ꝛ Ariſ. in ſubſequētib[9] eos laudat q aíam eē dixerūt locuꝫ foꝛmaꝝ.eaꝺ de eā ſe ipſaȝ mouētē appellaſſe qꝛ ſe ipſam viuēs ē: ipſa

te quę ab alio nõ hꝫ vt viuat ſȝ ipſa ſe ipſa viuens eſt. Simplic. ꝺo nũa rõne Xeno. defēdit vt ſupius annotauimus ꝗ ibi legatur.

b ❡ Hoc in loco neruos Ariſ. ꝛ Theo. inter ea membra cõmemorat que nõ ſentiāt/qð multis dubiõnem afferet:expoſitore ꝺm ſicco pede pertranſeūt:vno excepto Simp. q ait:id ea rõne dixiſſe Ariſt. qꝛ tactus ſenſoriū ſpũs ē. ubi ꝺo dicit ꝑ neruos voluiſſe ligamēta/ꝗ ex oſſib[9] ꝑdeūt ꝛ ſenſu carent.

c ❡ Hoc i loco appet Hermo. recte iterpretaſſe in libro p[9] auſcultatõis phyſice ſpherā.i. deū ſȝ ibi ꝗſi oppoſitum annotauerim[9] noe. ꝛ hiderꝫ affirmāt ceteri grecꝫ:annotat ꝑēt hic Phil. et ſnia Alex. argumenti hoc eē pbabile nõ neceſſarium. nõ.n. ea rõne ignoꝛaſſim[9] deus vel ipſis dẽmqꝫ lite nõ cognoſcat/ qꝛ ea cognoſceť que preſtātioꝛa ſunt meli[9] eſt: ꝛ ea ꝗ deterioꝛa ſūt/ſn tuus eſt nõ cognouiſſe.

mű facere:quű enim vt ille inquit deus:quē ſphęrum
vocat ⁊ cõcretione comiſtioneq̃ʒ quatuoꝛ naturaꝝ ex-
titerit:ſolo interuentu ⁊ ꝓcuratione concoꝛdię in vna
hac molitiõe diſcoꝛdia nullas ꝑtes habuerit:euenit vt
ſoli deo ignoꝛabilis diſcoꝛdia ſit:quę ab oĩbus aĩalibꝰ
⁊ q̄dem moꝛtalibus caducisq̃ʒ cognoſcat̄:qn̄ cū ex oĩ-
81 bus cõſtet in oĩa quoq̃ʒ hoc iuris hʒ. ℂ Demū quãob
rē non ſunt animata oĩa ſi oĩa aut elr̄ta:aut ex elemen
tis ſunt. ℂ Jtē cur vna res ſit aĩa ſi elr̄ta ſunt multa:
Quo fit vt hoꝝ elementa ſimilioꝛa materię videantur
82 eſſe:q̄ꝫ foꝛmę. ℂ Et pręterea eſſe debeat alia quędã prę-
ſtantioꝛ excellentioꝛq̃ʒ nã:quę defoꝛmet:q̄ tēperet: q̄
cogat:quę certa rõne ⁊ cõpagine elr̄ta cohibeat. Hāc
cõuenit aīaʒ credi non elr̄ta aut aliq̄d qđ ſit ex elr̄tis
cõcretū. Eſt.n.aĩa pręclarius q̄ddã ⁊ melius. Pręcla-
rius aūt eſt illud qđ continet:q̄ꝫ qđ ſpergitur: diſſipa-
turq̃ʒ. At illi nõ erubeſcunt ſtructuraꝫ mentis referre
ad elr̄ta. Sane id qđ locupletiſſimū atq̃ʒ optimū eſt:
nãm ſemꝑ ⁊ facere ⁊ deſcribere dr̄:quēadmodū ars.
alioq̄ rõ maxima videbatur:vt qđ pulchꝛitudine ⁊ di-
gnitate pollebat:ip̄m ⁊ antiq̄ſſimū ⁊ ꝑncipaliſſimum
⁊ oꝛigo aliꝭ crederetur non huic elementa.

ℂ Superfluo videri aliquibus aĩam ex vtroq̃ʒ con-
trario cõcretam eſſe:ſufficiat enim alterum q2 eadeʒ
ratio pollet in contraria. Cap̄.XXXI.

83 IN vniuerſuʒ veteres ph̄i iu-
ſta obiurgatiõe
i eo pulſant̄: q̄ nemo de tota aĩa adhuc
cõmentatus videt̄:alij vim eius mouē-
di tm̄ attigerūt:alij de rõne ꝑcipiēdi ſola
cognoſcendiq̃ʒ diſputãt. Cęteras aĩę facultates:aut de
ſpicatas:aut incognitas habuerūt. Atq̄ multa erãt aĩa-
lia:quę tametſi viuere exploꝛatiſſimuʒ eſſet:quieſcere
tm̄ ſede ſtabili affixa ſemꝑ ⁊ adhęrentia viderent̄. Jn
his aĩa pꝛoculdubio vim mouendi hic non põt:cuius
non cõparet viſus. E duobus igit̄ alteruʒ erat neceſſe:
aut vt carere aĩa dicerent̄:aut ſi hoc ſubſtinere nõ po-
terãt:vt cãm aliquã ⁊ rõnē afferrent:cur animata quū
eſſent tm̄ vagari ⁊ ſedes mutare nõ poſſent. Uigent il
la ſentiunt nutricant̄ increſcunt:abſolui ⁊ a loco demi
grare non pñt. Atq̃ʒ illis ipſis motibus auctionē dico
atq̃ʒ ſenſum:quib̄ꝫ mouent̄ vt cęterę animantes:non
tm̄ vis omnis ad aĩam refert̄:ſed exterioꝛa quoq̃ʒ ſuū
in iđ momentū hñt ad ſenſum:ſenſilia ad nutricatio-
nem auctionẽq̃ʒ alimēta. Atq̃ʒ eius motus qui in loco
agit̄:dux ſola ⁊ princeps eſt aĩa. Eodē modo vegetabi
lē aĩam vident̄ negligere:q̄ ex elr̄tis intellectū ⁊ ſen-
ſuʒ moliunt̄:quaſi duas vires ꝑcipuas animę:ſolaſq̃ʒ
nouerint: qualis igit̄ ea aĩa eſt qua viuiſcere dr̄:quę
gignant̄ e terra:nã neq̃ʒ ſenſualē neq̃ʒ intellectualem
pñt hic:neq̃ʒ eã quę mouēdi vim obtinet. Uerū q̄bus
idē eſſe intellectus ⁊ ſenſus placet:vt Democrito:non
ne in re apertiſſima ⁊ cõpertiſſima vident̄ errare: Cõ
ſtat ⁊ luce clarius eſt:plurima eſſe aĩalium genera:quę
84 ſentiendi vim ꝯtinent:intelligēdi nõ ꝯtinēt. ℂ Quot
ſiqs hoc quoq̃ʒ gratificet̄ Anaxagorę fateaturq̃ʒ intel
lectū inesē in tota animante nã:euiq̃ʒ certā eſſe aĩę par
tē:vniuerſaʒ ꝟo eſſe aĩam:quę ex oĩbus viribus ⁊ par
tibus conflaret̄. Jta.n.videt̄ ſentire q̄ cecinit. Planta
olim voluceręq̃ʒ fui popilla puerq̃ʒ:nõdum tñ vniuer
ſam aĩam cõplectet̄:neq̃ʒ de viribꝫ oĩbus diſputabit:
neq̃ʒ de aliqua vna ꝑfecte:eodē recidit:q̄ꝺ in his car-
minibus legit̄:quę ad auctoꝛē Oꝛpheum referunt̄: in
gredi ſpirabilē aĩam:quę anhelitu traheretur:vñ igit̄
viuunt ea quę non reſpirãt:vt plantę:vt inſecta:vt cę-
tera id genus animalia imperfecta.

ℂ Animam non eſſe per omnia coꝛpoꝛa iniectam ⁊
fuſam. Cap̄.XXXII.

85 ILlud quoq̃ʒ fugit eos:q̄ aĩam icõſ̄
co ex elr̄tis faciūt vt res co
gnoſcat:q̄ neceſſariū non erat ex oĩbus
conditam putare:quū alterū cõtrarium
abunde ſufficere potuiſſet:tum ad ſe no
ſcendū tum ad oppoſitū:nam de recto eſtimamus:qđ
oblimet. Regula eni in vtrūq̃ʒ iudicio pollet. At obli-
quum quod eſt obſtipumq̃ʒ: neq̃ʒ ſiumet neq̃ʒ recti
poteſt iudex ſtatui.

ℂ Ueteres de anima nihil bñ dixiſſe. Cap̄.XXXIII.

86 HAbetur ⁊ alia pręter has quo-
dã opinio:qui aĩaʒ dicūt
per quatuoꝛ elr̄ta ⁊ per nãm rerū oĩum
iniectam fuſamq̃ʒ ęquabilr̄ oēs mundi
partes vegetare animareq̃ʒ. Hãc ſniam
ſecutus Thales dicebat deoꝝ plena eē oĩa:ali ⁊ illud
de pꝛimo cõgruebat. Jouis oĩa plena cõpita ⁊ omne
foꝝ. Foꝛtaſſe ꝟo hoc ſit:qđ ⁊ Zenoni videt̄ qui deum
meare ac ꝑtinere ꝑ oēm ſubām cenſuit. Atq̃ʒ ita in in-
tellectuali:deū eſſe intellectū:in animali aĩam:in nãli
nãm:in affecta affectionē ⁊ habitū. Foꝛteq̃ʒ hoc neq̃ʒ
a Platonis dogmate multaꝫ abhoꝛrent:cuius illa ſunt
verba. Quū deus ingt aĩam in medio collocaſſet per
vniuerſum infudit:⁊ ꝑ oēm globū poꝛrigi iuſſit:⁊ coꝛ-
pus ei externus induit. Habet hęc opinio plurimas et
varias q̄ōnes. Cur.n.ſi aĩa per ignē:ſi ꝑ aereʒ cõmeat:
ſi per cętera elr̄ta:non cõſtituit aĩal: ꝑmiſta ⁊ confuſa
cõſtituit:pręſertiʒ quū ꝑſtantioꝛes eſſe aĩas ſimpliciū
coꝛpoꝝ putent:quã̄ꝫ ne hoc quoq̃ʒ rõne vlla cõpꝛo-
87 bãt. ℂ Cęterū vtrinq̃ʒ vrgent̄ ſiue aĩal fateant̄ ignē:
ſiue non fateant̄:nam ſi fatentur ſine rõne loquunt̄: ſi
non fatent̄:ſeqt̄ur in aliq̄bus coꝛpoꝛibus aĩam cõtine
88 ri:quę tm̄ animata nõ ſit. ℂ Ac vident̄ q̄deʒ exiſtima
re per tota elr̄ta aĩam eſſe diſtributā ⁊ ſparſam: verbi
grã:per aerē totū:⁊ per aquã totã ea rõne:q̄ partes ele
mentoꝝ oēs eadē natura ⁊ ſpecie viſebant̄. Ergo quū
illã aquę poꝛtiunculã quę in miſtionē aĩalium decer-
pit̄ animatã eſſe intuerent̄ : cõtingebat illos credere:
in vniuerſo elr̄to hãi cõtinerīq̃ʒ aĩam:quēadmodū.n.
partes ſimpliciū coꝛpoꝝ:quę ad tēperaturam ſtructu
rãq̃ʒ aĩalium coꝛrogant̄ efficiunt vt illa ex oĩbus ele-
mentis cõpoſita ⁊ coalita ſint. Jta videre ſe credunt:
ꝑtes aĩaꝝ:quę ex ſingulis elr̄tis carpunt̄:facere vt ani
mata eſſe aĩalia videant̄. ℂ Hęc ita ſi ſunt:quēadmo
dū aeris poꝛtio in nobis eiuſdē foꝛmę ac naturę cum
elr̄to vniuerſo eſt:ita ⁊ ea pars aĩę:quę in nobis inde
tanq̄ꝫ bꝛactea deſecta eſt:eadē ſpecie ꝓbabit̄ cum aĩa
vniuerſa ſimpliciū coꝛpoꝝ. Jã illi hoc loco laborãt ⁊
pertinaciter defendunt:nullum eſſe cõſoꝛtium ſpeciei
inter animã elementarem ⁊ noſtram:ſed illaꝫ longe ⁊
perfectioꝛē ⁊ imoꝛtalioꝛē haberi. Quod quum dicant
ſe ipſos coarguunt:amittit.n.vim ratio eoꝝ: qua vte-
bantur: ꝓpterea videlicet vniuerſum aerē eſſe aĩatum
⁊ ſpirabilem:q̄ aeris poꝛtio:quę in nobis eſſet ſpira-
bilis animataq̃ʒ videret̄. Uana ⁊ caſſa ratio ſi alia ſit
animę noſtrę natura:alia elementaris:⁊ alia item ani
mę confirmatio in aeris noſtri poꝛtione:alia in aere
vniuerſo. Aut igitur non eſt dicendum animas elemē
toꝛum immoꝛtales ⁊ pluris eſſe q̄ꝫ noſtras: aut nihil
efficiunt quū nitantur oſtendere per totam naturã cõ
meare pertinereq̃ʒ aĩam:eo q̄ particulę elementoꝛū:
quę in nobis eſſent:animatę viderentur eſſe.

ℂ Contra

¶ Contra Platonem qui partes animę diſcludebat locis. Cap. XXXIIII.

98 FUale igit̄ ǫquis animis appēbit nō claruiſſe hac parte ꝓBię veteres: nec tā difficilem locuꝫ pulcherrime: aut accuratiſſime ptractaſſe: Ꝗobrē alia rō ineunda eſt quare ab aia res cognoſci dicant̄: quom id clīntoꝝ ꝯcretus pſtare nō poſſit. Afferēdus eſt ēt alius modus vndenā moueatur aia: ſi oino neceſſariū ſit moueri: ſed nec eo motu quo corpora mouentur ab aia: neqꝫ demū eo ꝗ ſit rei īabſolutę act⁹: ſꝫ eo ſortaſſe qui abſolutę atqꝫ perfectę.

¶ Plātas ⁊ ſtirpes ſine dubio aīatas eē. Cap. XXXV.

90 DEinde cū hō per aīam ſciat ⁊ ſentiat: opinet̄: deliberet: iraſcat̄: ꝯcupiſcat: demū vtrūqꝫ vim appetentē exerceat: itē quō motu locali aīalia ꝑ aīmā moueant̄: augeant̄: ꝯſiſtēt: iminuant̄: ita tñ vt ꝓpoſitū illud ſit augere ꝯſtareqꝫ ſequēs. ⁊ accidēs collabiſceſcere ⁊ minui. Qō ꝗdeꝫ ꝯtingit: quō plus diſpēdij ſit: atqꝫ amplius perit: defluit ꝙ accedat: atqꝫ eat in corpus. Quō itaqꝫ omnia hęc animę opa videantur eſſe, merito dubitari pōtꝗ̄nam actionū illaꝝ diſcretio ſit: vtrū tota anima ad functionē oīum adhibeatur: ⁊ an vniuerſa ea ſentiamus: intelligamus: ſciamus: decernamus: obiraſcamur: ꝯcupiſcamus: ⁊ reliqua quę nobis enumerata ſupius ſunt: ⁊ an ex tota anima emanēt iſta, ꝑficiſcanturqꝫ. Itē an vitam actus ex his vnus pluresue faciāt: aut oēs: aut nullus: ſed alia cauſa conſtituenda hīdaqꝫ ſit. Demuꝫ id qō ꝗ̄ritur tale eſt: vtrum oēs actiones: munera: opa: momētaqꝫ animī ab vniuerſo eo fluant: an potius alia ps ſit qua ſentiam⁹: alia qua
91 ſapiamus: alia qua appetamus. ¶ Qō ꝗdē iā Timę⁹ videt̄ cēſuiſſe: quō diceret: alio nos itelligere: alio appetere: alio iraſci: proindeqꝫ actiones illas ita diſpeſcit: vt primā cerebrum. i. capitis arcem dicat tenere: ſecūdam in domiciliū cordis deducat: in iecur tertiā ac ſedes ab oīīs releget. Sed ſi hęc vera ſunt: qua rōne aīa continebitur ne defluat: quę illi vnitas ꝗs coalitus fuerit: ꝓſertiꝫ ſi partes tāta intercapedine diſcludant̄ ꝙ actiones: quaruꝫ ad ſe multę nō pertinent: Quę res igit̄ cohibebit potētias a deo ſepatas: Certe dici non pōt corpus eſſe: qō aīam cogat aut contineat: quō potius econtrario corpus ꝯtineri ab aia ęquum ſit: vtpote cui⁹ abſceſſu corpus ſtatim vaneſcat labaſcat diſſipetur ⁊ corruat. Ꝗobrē ſi qua res ꝯtinendi vim hꝫ: profecto illam
92 eē aīam par eſt. ¶ Eodem mō ꝗ̄rere iterū oportebit: vtrū vna ſit hęc quoqꝫ quę ꝯtinet: an ꝑtibus cōſtet. Si vna: cur nō vna iā vnde ab initio aia cōcedebatur: reddenda eni afferendaqꝫ rō eſt: quare vnū ſit illud a quo potētias aię locis diſiūctas vniri ꝯtinerīqꝫ velis: anima vna nō ſit: quę tñ corporis partes lōgius diſiunctas diuiſaſqꝫ cogat: atqꝫ ꝯtineat. Dices illud qō ꝯtinet aīam ꝯſtare partib⁹. At quō oē qō ꝯtinet rem ꝑtibus ꝯſtātē: ſi ⁊ ipm ꝑtibus ꝯſtet: rurſum ab alio ꝯtineri ſubinde neceſſe ſit. Manifeſtū eſt ꝗcqͥd aīam ꝯtinere dicatur: ab alio iterū: atqꝫ ab alio ꝯtētū iri: ita vt res in infinitū caſura ſit: neqꝫ ī ꝗſitio exitū: neqꝫ aia id a quo cōtineat̄ ⁊ cohibeat̄ iueniat. ¶ Naꝫ ⁊ apō nos quoqꝫ ꝗuis aīam ſubto vnā dicamus: ꝗ ſe tñ multis virib⁹ ſpargat: vt pomū: qō ſubto vnū eſt: varias tñ ⁊ diuerſas ꝗlitates obtinet: formam: halitum: coloreꝫ. Non tamen ſermo adhuc periculo caret: tanto magis anceps ⁊ lubricus hic: qui vim quandam eius ſempiternam ⁊ imortalem: caducas mortaleſqꝫ cęteras faciunt. Quod quo modo ⁊ Plato ⁊ Ariſtoteles acriter ac perſpicienter vidiſſent: alter in ipſa ſtatiꝫ ꝯſtōne molitiōeqꝫ hominis: rōnabileꝫ. i. mētis optimā portionē in habitaculū ꝓpriū cōdidit: alteri extrinſecus accedere viſa eſt. Utrīqꝫ porro id ꝯſilij fuit: ne quā offenſionē turbāue imortalitas ei⁹: aut ꝯtagio mortaliū ꝑtiuꝫ: aut vicinitate ꝯtraheret. Itaqꝫ vtrīqꝫ opioni ipedimētū hͦ accidit: ꝙ nō ſimpliceꝫ ſed ꝯcretū ex ꝑtib⁹ ⁊ virib⁹ aīum dicūt. E ꝗb⁹ aliqua ēt tāto inter ſe tractu faſtigij ſepant̄: ꝙto a caducis ſubciſiuiſqꝫ ęterna ⁊ imortalia diſpeſcūtur. Difficilis ſcrupulus: ⁊ ꝗ vtrāqꝫ familiā anxerit: ꝙuiſqꝫ ſeu viriuꝫ ſeu ꝑtiū dirēptus in aia ſit: grauis vtcūqꝫ rō videat̄: ⁊ ꝗ leuiter exitu iuenire nō poſſit: difficilior tñ eſt his ꝗb⁹ multaꝝ ꝑtiū dicat̄. Si eni aia vniuerſa vniuerſuꝫ corp⁹ cōtinet: eoqꝫ ꝯuenit ſingulas aię ꝑtes ꝯtinere aliqd corporis: cuiuſ obſecro ꝑiculę corporis mens ⁊ rō ꝑerit: Ni-
93 miꝝ id: vel quēadmoduꝫ fingas ꝑdifficile eſt. ¶ Mo ꝑime aūt ſtirpes oſtēdūt ꝑtes aię nō eādem rōnē inire quō ꝑtib⁹ corporis: aut vt ſi diſperatę regiōib⁹ ſint hę: habeant̄ ⁊ illę ſuis locis diſcluſę. Nō enim aię altricis: quā arbores poſſidēt: pars radicib⁹ exhibita: ps trunco adiūcta: pars ramis ⁊ frōdib⁹ data: ſed vniuerſa in vniuerſis eſt. Nā ⁊ auulſę ꝑciſęqꝫ viuunt: ⁊ tranſlatę de ſeminarijs ſpēm eādē ferūt. Uidemus itē ex aīalib⁹ ꝗſ: quę ꝙ mēbra ꝑcinctu inciſurave ſepata hñt. Appellamus iſecta ēt diuulſa diutius viuere: parteqꝫ vtrāqꝫ ſeorſuꝫ moueri: ꝗa. ſ. ineſt illis adhuc rō vitalis: nō ꝗdem eadē numero: ꝗa ſeparatio facta eſt: ſed eadē ſpecie: naꝫ vtrūqꝫ fruſtellū aliquādiu obit vitę munera ſentit aptiſſime: ac ſe loco mouet aut ipingit ꝑreptatqꝫ. Ipſe in piſcib⁹ vidi: ꝑtes abſciſſas cōpꝛęhēdi aut teneri non ꝑtuliſſe: quorūdā caudas ꝑſectas: iſinuaſſe ꝑdiu ſpiras: ⁊ iplicuiſſe nepas: nōnulla ēt trūcata capite palpitaſſe: vt
94 Strutio quę ſolaria dr̄. ¶ E ꝗb⁹ oib⁹ cōſtat ꝑtes illas aię ſeiugatas eadē eē ſpecie: tuꝫ iter ſe: tuꝫ cum aia vniuerſa. Inter ſe: vt ꝙ iā ſunt diſcretę: ⁊ ſepatis ac diſſectis trūcis adiūctę. Cū vniuerſa: vt quō añ ꝑciſioneꝫ diuulſioneqꝫ itegris ⁊ īdiuiduis habebat̄. Nā aneqꝙ diſcerperet̄ non certis in mēbris: ſed in tota ea fuiſſe ꝑtes illę vident̄. Aiam hoc neqꝫ ipſam a ſe ꝯſtat: neqꝫ ſuis poteſtatib⁹ diſtrahi: ſed a corpore culpā hñte in quo ſita eſt. Quot ſi ſegmenta illa piſciū iſectoꝝue neqꝫ pertinaciter ſuꝑuiuūt: neqꝫ admoduꝫ diu mouent̄: nihil mirum quō partibus officialibus careant: ꝗbus vitam nāmqꝫ tueātur. Nec tñ minus tota viuacitas aię illis in ꝑtib⁹ contineat̄: quę mox ſolido in corpore ſpectabatur.

¶ Plātas ⁊ ſtirpes ſine dubio aīatas eē. Cap. XXXVI.

95 SAne dubitandum nō eſt: an ꝙ nutriantur ⁊ augeantur fructiceſq; id ab anima vegetali alūnaqꝫ habeant. Una. n. hęc animalibus ⁊ ſtirpibus ineſt cōmunis: qui igitur fieri poteſt: vt ea vis in animali anima ſit: in planta non ſit: Deinde vnde viuerēt vigerentqꝫ plantę: niſi vitam acciperent ⁊ nanciſcerentur ab anima: In hoc quoqꝫ differunt a non viuentib⁹ vita: ꝙ aliqͥ: ꝙ creſcere: ꝙ ꝓleꝫ de ſe dare poſſunt. Neqꝫ illud moueat: ꝙ hanc a cęteris ſeparari contingat: cęterę ab hac ſeparari non poſſint: quom eadem ratio ineatur ſenſuali: cum ea quę inceſſui ⁊ progreſſui ꝑꝛęficiatur tñ non omnibus animalibus. Tametſi igitur ſenſus ſine illa vi motrice in aliquibus habeat̄: tamen anima eſt ⁊ appellat̄: ꝙꝙ vis ea: qua viuimus ipſa primo nō eſt: qō ſequentium diligens lectio cōmōſtrabit.

¶ Explicit Liber Primus de anima.

Tbeni.

⸿Themiſtij de anima/Liber Secũdus/interprete Hermolao Barbaro.

1 ⸿Diuiſio entiũ: ꝗ ſit pfectihabia ⁊ quotuplex. Cap I.

EA que veteres de aĩa tradiderũt abũdanter arbitror libro [a] ſuperiore expoſita: nũc ordĩe aliũde petito cõmuniemus ipſi definitionem [a] aĩe: eã q̃ maxĩe fuſa ꝑindeq; cõiſſima videat: quęq; oẽs aĩas ambitu ſuo ꝯtineat: nec ſolũ humanã: de qua tñ priores: ptiz ꝙ ita collabitũ erat: ptiz ꝙ luiti fallebant egerunt.
2 ⸿Rerũ itaq; ſũmuz ⁊ ꝓncipaliſſimũ gen⁹ ſubaz facimus: ſuba vo aut mã aut forma eſt: aut aliquid ex vtroq; ꝑmiſtio. De qua rõne vberrime dcm̃ eſt in his libris: quos de iſtitutione ⁊ primordijs naturę ꝑſcripſimus: aliogn h quoq; loco nõ abre fuerit: ex his q̃dã repetere. Mãm [b] potẽtia eẽ ſubaz ꝯſtat ſine confirmatiõe aliq̃. Nõ enĩ eſt qd ſub verbo hoc hoc [c] qcq; mõſtramus: ſed tãq; habilitatẽ q̃ddã: ſeu ꝑparationez: q̃ ꝓ creãdis reb⁹ opportuna idonea aptaq; ſit. Formaz vo perfectionẽ eẽ ⁊ ceu expletionez abſolonẽq; ꝑparationis illius. i. quę q̃ſi aſſerat: ⁊ manũ extremam iponat ei rei: q̃ potẽtia ſola ꝯſtaret. Poſtremo formã id eẽ: cuius merito res ꝑrogatiuã illã ferũt: vt noĩe hoc qcq;: ſiue h aliqd cenſeant. Tertiũ ſũma eſt: quę ex ambab⁹ coeuntib⁹ ꝯciliat ⁊ naſcitur: in quo iaz mã ſimul ⁊ forma ſpectatur: quę duę res vna q̃dam exit integritas: neq; rõne cogitationeue amplius: ſed ſenſu. Ac reuera h aliquid eſt: mõ illud diſcrimen intelligat res a mã vt fierent: a forma vt eſſent: hẽe. Quę quom ita ſint: tũc opulenter ⁊ nauiter habere ſe rẽ ⁊ perfectã eẽ dicimus: quõ ꝓpriaz formã adepta eſt: ad quã feſtinauerat. Hanc igitur formaz ⁊ ſpẽz ſiqs entelechiã [d] i. verbũ ex vbo perfectihabiam appellet: haud iure rep̄hendet: ceu nouo vſus ⁊ horrenti vocabulo. Nã ſi ſupradicta nobis vera ſũt: ⁊ perfectio rei e ſua cuiq; forma ducitur: ⁊ a forma res hz: diuiter ⁊ bñ hẽe ⁊ pfecte poſſit. Nihil vtiq; aliõ id nominis ſignificauerit q̃ eũ quem exprimere volum⁹ habitum perfectionis. Uerum perfectihabia bifariaz in rebus eſt: vno modo vt ſcientia: altero vt ꝯtẽplatio ⁊ cõſideratio: quę actu inita ſit haz: altera vt habit⁹: altera vt miniſtratio ⁊ deſunctio habitus intelligit.

⸿Animam eſſe formam ⁊ perfectionem corporis naturalis vitam habentis. Cap. II.

3 HIs ita retractis: atq; in memoriam ſubiectis ducamus noſcẽtes hęc in reliqua. Nomẽ ſubſtantię potiſſimũ vẽdicãt corpora: ⁊ e corꝑib⁹ maxĩe q̃ nãlia ſint/ignis/aer/aqua/terra: ⁊ ꝑterea quęcũq; de his a nã ſũme ꝓueniũt. Sũt enĩ corꝑa naturalia alioꝝ corporum principia: nã lectica: aſſeres: peſſuli: ſerra: calcei: tunica: demum oĩa: quę artificio aliquo comparantur: cõparatione naturaliũ vicem accidentium obtinẽt. Accidit ligno: vt lectica eſſet. Accidit ferro vt ſerra. Accidit pãno vt veſtis. Omne itez artificiale corpus in ſtrato naturali cõſpicitur: valeant ergo artificialia: manus ad nãlia admoliamur. Ex naturalib⁹. nõnulla poſſident vitam: nõnulla vacant. Uitã appello: quę [e] animal vt per ſe nutriatur augeaturq; efficit. Omne igitur corpus naturale. ⁊ particeps vitę neceſſe eſt ſubſtãtia ſit: nec ſubſtãtia modo: ſed cõdita ⁊ cõcreta ſubſtãtia. i. q̃ ex materia atq; forma ſit. Quom itaq; in qd habet vitã nõ ſit ſimpliciter corpus: ſed tale corpus: cuiq; in viuo corp⁹ ꝓ materia ſubiectoq; habeat: vt vo tale corpus ſit a ſpecie reponat ⁊ forma. Quis. n. dicere auſit: corpus eſſe viuo formã: ſed vt dixi corpus materię ⁊ ſubiecti locũ tenet. Quom inquã id qd habz vitã: non ſit ſimplr corpus: ſed tale corpus: ⁊ quom differant ab his: quę nõ viuant: non in eo ꝙ corpus: ſed in eo qd tale corpus: hoc eſt in eo qd viuit ⁊ animam continet: concluditur animam eſſe ſpeciem perfectionẽq; ⁊ ſubſtantiam: ita vt ſit forma.

⸿Animam non eſſe corporis: ſed formam corporis perfectionemq;. Cap. III.

4 CUm vo [f] aĩa nõ ſit corpus: neq; ſubiectũ: q̃q; eſt aliqñ demõſtratũ: non tamen moleſtũ erit hoc quoq; loco recenſere. Aiata ab inanimis in eo diſtant: ꝙ viuũt hęc: illa nõ viuũt: nõ in eo ꝙ corꝑa hęc ſint: illa nõ ſint: ſeqtur igit aĩam non eẽ corpus ſed vitę aiantiuz cã. ⸿Itẽ hoc rõne alia clareſcet: quom in re concreta: neq; vtrũq; poſſit eẽ ſubiectum: neq; vtrũq; forma: ſed aptiſſimũ ſit corpus eſſe qd ſubijcitur. Eſt enĩ corpus qd deſcribit: ducit: fingit: ⁊ niſi aſtrigeret ⁊ cohiberet ab anima diſſipari ⁊ fatiſcere idoneũ: relinqtur neceſſario aĩam eẽ perfectionez ⁊ formã. ⸿Pręterea dici recte nõ poſſet: aĩal ex aĩa ⁊ corpore exiſtere: niſi hęc vt forma: illud vt mã caperetur. Tripliciter enĩ cõponi res dicũtur ex his: quę inſint. Primũ illõ genus latiſſimũ in ꝓ̃ptuq; eſt: quõ qd ex reb⁹ tãq; ex ꝑtib⁹ corꝑalib⁹ ꝯponit. v. g. quom ex lapidib⁹ atq; lignis exędificat domus: ex carne ⁊ oſſib⁹ cõſtituit aĩal. Aliud genus cõpoſiturę eſt: vt quom ex aq̃ ⁊ melle mulſum ꝯficit: demũ qcqd ex pluriũ rerũ ꝯfuſione ⁊ miſtione ꝯflat. Atq; hoc genus a priore diſcrepat: ꝙ in illo ꝑtes ⁊ totũ diſiũcta ⁊ diſcluſa ſunt locis: in hoc qcqd loco ſecernit nõ venit in miſtionẽ: qa totuz ⁊ ꝑtes eodẽ in loco vident eẽ. Reuera aũt abolitę ⁊ corruptę ſunt ꝑtes: tenet integritas. Tertius modus ẽ: quo ex ęre ⁊ figura cõſtare ſtatuã dicimus: ⁊ quo ex lapidibus ⁊ ſtructura ędes. Quobrẽ quom aĩal ꝑmiſtionez ex anima ⁊ corpore dicimus: ſi ꝑmo genere ſtatuam⁹: non eſſet totum corpus toto ſe aiatum: nec ali poſſet nec creſcere circũundiq;: ſed aĩa aut vniuerſa corpori vniuerſo: aut ꝑtibus partes acciderẽt. Qd ne in captũ quidem mẽtis cadit. Age vo ad quãtitatez aĩali anima: non ad qualitatẽ conferret: qa partes id genus coitę non aliter ꝯferre toti ſuo ſolẽt. Neq; ſecũda itẽ forma cõpõnis dici põt cõſtare ex aĩa ⁊ corpore animal: qa non coaleſcit animal: corruptis demũz anima ⁊ corpore. Queadmodũ miſcellę: quę de elemẽtis ita corruptis fiũt: imo animal cõſtitui nõ poſſet: niſi ſalua ⁊ ſuperſtite: vtraq; natura. Reliquus ergo tertius modus eſt: quo aĩal ex anima effici ⁊ corpore dicat. Quare quom in ea iunctione ſemꝑ hoc formę: illud materię vim ꝑferat: corpus autẽ forma eẽ animę nõ poſſit: ſeqtur aĩam eẽ formam corporis oportere. Nẽpe vt ſtatuę denoiant a forma ſua: ita ꝙ aĩalia ſua neceſſe eſt. Per aĩam porro vtrũq; cognoſcit ⁊ aĩal ⁊ cadauer: vtpote per quaz ⁊ adſit ⁊ abſit aiantib⁹ vita. Spẽs ergo ⁊ forma aiantis eſt aĩa.

⸿Animam eſſe actum primum ⁊ ſcdm: ſed primum magis. Cap. IIII.

5 FOrma vo dupliciter ſolet intelligi: [g] nã aut ita vt ſcientia: aut ita vt ſcientię agitatio cõmentatioq;: ſciẽtia habitus eſt. Agitatio ⁊ conſideratio actus. Eadez diſtributio inueniri põt in aĩa. Somn⁹ ceu habitus aĩę eſt: vigilia vũ act⁹. Neq; hoc dico: vt ex eo accipi velim vniuerſaz animę vim

a Ait enĩ h Phi. nõ eẽ ꝑ ꝑ̃te hãc quã Ar. iquirit h diffinitionẽ: qa aĩa ex rõne q̃ i aĩa ẽ rõl gñe caret: q̃ tamẽ ſba ẽ gen⁹ hz cõe: ſbaz. ſ. vt definitio oĩs ex gñe cõſtat: ſimp'r igr fieri ñ pt vt diffinitio reddat q̃ oẽs animas ſuo contineat ambitu: poſſum⁹ tñ diſcriptionẽ cõmunire: quapp h ſcriptio erit ratio hec cõis aie: q̃ eqdem neq; ꝓpe vna eẽ põt: qa aĩa equoca ẽ: ⁊ equocis vocib⁹ aut diſcriptio ꝯſtat. equoca vo ⁊ ſi voce vnũ eſſe videant: attñ ſignatam plura ſunt.

b Nõ eſt ait Sim. eqdem po⁹ mã: ſed po⁹ ſba: ñ tñ q̃ ſit vnq̃ ſutura hz actũ: qa ſẽp manet id qd ẽ: ſz ꝑ h ſubſtãtificat qd ẽ eẽ ſuſceptiuum: ⁊ obſcurã ⁊ ipſectam ſubeni.

c Hoc aliqd ait Sim. diffinitũ terminatũe extitã ſiſtere: nã h i circũſcriptiõe ⁊ termino ac veluti ſb ſẽſũ ⁊ mõſtratiões cadens: ſi apponat ea particula aliqd ꝑticularitatẽ ſignificat.

d Entelechia dr ait Phil. ab eo qd eſt ἐν καὶ τὸν τελείον καὶ τὸ ὖν ἔχειν hoc eſt vnuq; ⁊ perfectũ: ⁊ ſic hẽe: nã for⁹ cũ eſt mãe ⁊ vniõis ⁊ pfectionis. Simp. dr ait forma entelechia eſt vti ꝑfectio ⁊ ἐν τέλει ὄντι hoc ẽ in perfectiõe habens eẽ: ⁊ vt lucip ſe enter ⁊ i pfectiõe cõpoſitum continens.

e Nõ ex ꝑꝑ ait Sim. h dr cũ ẽ qa i hẽo ſolis viuẽ ſitz nã ⁊ appetit⁹ ⁊ ſenſus nec ꝑ nõ ⁊ icelle vite ſunt: nec ẽ qa qõlz viuẽs ſit hoz particeps: ſed ſola mortalia: cęleſtia. n. nõ nutriũt: nõ creſcũt neq; decreſcũt. Seq qa Ari. vult: queadmodũ ⁊ Plato: ꝑprũ eẽ rerũ aiatarũ: vt ab iterno hn⁹ mouẽdi: ſiuẽ in his viuẽ aſſidptiõe: vt hãc ẽ oñderet alicui⁹ mot⁹ eſſe eiſz nutriri. n. augeri ac minui mutatio q̃dã ẽ in q̃litate ⁊ q̃ntitate.

f Quidã crediderant. ait Phi. ꝙ Ar. in eo loco: q hunc rñdẽrit: ꝓbat vclit: ꝙ aĩa nõ ſit corp⁹: nã ex hoc vna ſeqt eũz ñ eẽ ſbz in q̃ ſnĩa fuit Ale. cui vl Thc. ẽ h aſſẽtcrez ver ait Phi. reo h ñ ſic ſe hz. nã ꝙ a eẽ ñ ſit corp⁹. ſz qd icorporeũ deinde monſtrabĩt: ⁊ iã ẽ mõſtratũ ẽ eo loco q̃ ꝓbauit aiaz ñ eẽ magnitudinẽ: nã ñ magnitudo nõ ẽ: corp⁹ ẽ eẽ ñ poterit: qd it. p'h ẽ ꝙ aĩa for⁹ ſit ⁊ ñ mã vl ſbz: accipit dr corp⁹ loco ſubiecti ⁊ materie.

g Ari. dr ait neceſſe eſt ergo aiaz ſbam eẽ ſicut for⁹ corꝑis ⁊c. Deinde ſbdit. ſbſtãs dr entelechia ⁊c. De

inde ſo. Hic
ã cũ inſcripſe
runt cẽ. quo
in loco re re
fert Philo.
Alex. cuiz red
dit: cur pmo
viſus eſt noie
ſole: deinde in
entelechiã trã
ſtulit: z ait q
opus erat de
terminare an
aial ſit dõm
cẽ aiatum pp
operatiões que
ab aia pcedũt
vl potius ob
id: q poſſit
opari: q ſe ha
bent h pacto
q poſſe prius
eſt: opari ſo
poſteri⁹: q ſi
ergo priori z
poſteriori ad
hãc rẽ euodã
daz erat vſur
pauit h aũt
dicit forme ẽ
abſurdũ: prius
ſcz vel poſte
ri⁹: q vna eſt
vniuſcuiuſqz
for⁹. ea igr h
cũ formã i en
telechiã pmu
tauit: ea aũt i
terceſſit dicta i
ter entelechiã
z formã: q oĩs
for⁹ ẽ entele
chia: nõ aũt z
ẽtelechia oĩs
for⁹ eſt opa
tio nãqz q ab
habitu puenit
entelechia ẽ:
z for⁹ nõ eſt:
formã aũt ait
Phi. ſubalẽ
dicens q ac
cidẽs non eſt
ſuba pfectio.

vim functiõeſqz eius oẽs in ſomno feriari aut ceſſare:
atqz ita ſolũ habitũ relinq quõ ſaltem aptũ ſit: q̃ uõ q ſ
dormit vim illã altricem nõ eſſe ꝯſopitã. Illud dico vt
intelligamus multas eẽ aie vires: que dormiẽtibus no
bis tãq̃ oſcitẽt ocienturqz: nihil agãt: aut exerceãt: qua
lis eſt ſenſibilis: z ea q̃ delegata iceſſiui eſt. Erit igit ani
ma corporis viui: prĩz pma: prĩz 2ᵃ pfectio. Sane in ho
mine prior ſcia eſt q̃ cõſideratio meditatioqz: q reci
pit ſciaz Socrates anq̃ meditet: aut ꝯſideret. Quobrẽ
mirari nõ ſatis poſſum eoꝝ prudẽtiã: q dicũt piculum
eẽ aiantibus ne dormiãt ſi aia actus ſit: q̃ſi hallucinent
nec itelligãt: que ab Ariſtotele hoc loco pſpicue z dilu
cide dicant. Ex eo ingt q aia ineſt in nobis vigilia ſo
mnuſqz accidit. ¶ Illud qõne dign⁹ eſt: q definitio h
vim nutricẽ nõ vĩ agnoſcere: ſi pmũ actũ pfectionẽqz
aiam dicas. Sed ſoluit. Habit⁹ ab actu z miniſterio in
nutriẽte vi nõ abſoluit: nã ibi habitũ eẽ neceſſe eſt: vbi
ſit actus: idqz in phyſicis: que nã duce nulla rõne extri
ſecus adhibita: nulla doctrina pueniunt. Non ſic econ
trario: vbi habitus ibi quoqz vt ſit act⁹. Quo fit vt qui
animam pma perfectione deſcribit: oẽs anime poteſta
tes videantur eſſe cõplexus. Ita in ſomno ceteris virib⁹
ſolus permanet z relinquit habit⁹. At eius qua alimur
cum habitu agitatio quoqz z exercitiũ iungitur.

¶ Aiam eẽ perfectionẽ organici corporis. Cap. V.

6 IN quod igit genus aia referat de
claratũ iã eſt: vt ſubſtan
tia. ſ. z pma pfectio ſit: reliquũ eſt: vt cui⁹
ſit ſubſtantia doceamus. Et hercules res
ꝯſultatione nõ indiget. Protinus decerni
põt aiam eſſe ſubam corporis: ſed qualiſnã corporis: h
exquiſitius z maturius videdũ. Cõſtat corpora aut na
turalia eẽ: aut nõ nãlia. Naturalia voco: que itra ſe prin
cipiũ illud tenẽt: quo nãles motus cieri vident: vt ter
ra: aqua: plante: animalia. Non nãlia ſunt: que hoc prin
cipio carent: lectus nauis: palliũ. Atqz hec nobis fuſi⁹
z prius Ariſtoteli diffinita ſũt his libris: qui nature pri
cipia ꝯtinent. Iterũ naturalia corpora ſecamus in duo
genera: q̃dam viuunt: q̃dam non viuũt. Uiuere q̃ dicat
tur ſupra quaſi occupatus oſtendi: quõ dixi ea que p ſe
alerent z creſcerent: qõ genus aialia z frutices ſũt. Naz
elementa q initium motus intra ſe poſſident: nãlia q
dem ſunt: ſed in his vite vacuitas eſt: q per ſe: nec alũ
tur: neqz autem augent. Lapides quoqz q̃uis grande
ſcere videant: non tamẽ viuunt: q incrementum illõ nõ
ex alimento intus molito diſpenſatoqz in penitas par
tes attollit: ſed acceſſione tñ z appoſitiõe materie: aut
ſi per omnes partes attollitur: erit in his vtiqz ratio ali
qua vitalis exiſtimãda: ſed admodũ tenuis ſubobſcu
raqz: neqz mirum eſt lapides adoleſcere: qñ̃do z pare
re qñdã putantur: vt Clearchus affirmat. Sed certe il
li: aut ꝯſortio tñ nois gignunt parturiũtqz: aut alia for
ma eſt gignẽdi: q̃ que aialibus addita eſt: videt eni ſe
picule natura ſuos fines tãq̃ tranſgredi. Proindeqz in
aliqbus dubiũ ſit: aialia ſint an radices. Radices an la
pides. Poſtq̃ igit corpoꝝ q̃dam hñtur naturalia: q̃dã
non nãlia. Item alia que vita participẽt: alia quib⁹ ne
gata ea ratio ſit. Non poteſt anime perfectio cuiuſlibz
corporis dici: ſed naturalis: neqz naturalis item oĩs: ſed
viui. Uiuum autem omne organicũ inſtructumqz eſt.
De mortalibus z genitis loquor: quibus ad vitam pſi
dio cibi ſit opus. Nihil eni eſt quod ſimpliciter conſi
ſtat expletumqz ſit: ſed omne animal cõtinenter labit
z ſubinde ſarcitur: anima nũq̃ quieſcit a munere: h eſt
nutricatione. Ita q̃q̃ ptes ſubduci ſemp ac perire ne
ceſſe eſt: tamẽ ſũma ſuppletur idẽtidez: eo quia incolu
mis exigit. Quare fit vt quedã ceu organa z machina
menta vis hec deſideret: quibus tãq̃ famulitio ad hãc
functionem pſtandam. i. ad nutritionez vtat. Atqz hec
inſtrumẽta in aialibus perſpicua manifeſtaqz ſunt: os:
gula: ventriculus: aluus: vene z reliqua: que ad vſuz ali
monie cõparata his ſunt. In fruticibus autẽ: atqz plã
tis: q̃q̃ ea minus expoſita ſunt: ex momentis tñ ab his
geſtoꝝ ſimilia q̃dam his opificia z organa incognoſci
poſſunt. Primũ radices ori emule z vicarie habent: nã
vt aial per os: ita frutex per radicẽ ſuccũ trahit. Dein
de meatus qdaz ſtaminaqz z fibre venarũ vice fungũ
tur. Iã inteſtina z que viſcus aialium referãt: habent z
adipes ſuos. Alburnũ liber z lignum cuti carni z oſſi p
portione cõſentiunt. Folia vt operimentũ z munimen
tuz pulpis adiuncta. Pulpe fructibus pſidij gratia ob
ducte: naz pulpas appello: intra quas a nã ſemẽ eſt cõ
ditũ: ſiue eſui ſint atqz admittant in cibos: ſiue nõ mã
dant. Fructũ geniturã ipſaz ac ſemẽ intelligo. Siq̃ igit
cõis deſcriptio anime reddi põt: videt aptiſſima h eẽ.
Anima perfectio eſt corporis nãlis organici.

¶ Declaratio p exẽpla definitiõis allate de aia: z q orga
nicũ idẽ eſt q vitã hñs potẽtia. Cap. VI.

7 QUãobrem vt non eſt q̃rendũ: q̃
ratione vnum ſit cera
z ſigillum: aut impſſio: ita nec illud quẽad
modum mã cum ſua forma ſit vnũ: ſicut
enim res vt ſit habet a forma: ita hz a for
ma vt ſit vnũ. Quot modis autẽ eſſe qd dicit: totidem
vnũquodqz dicit. Decẽ aũt ſunt reꝝ initia: decez erunt
z appellatiões vnius. Atqz vtrũqz pſtat forma ea: quã
8 nos cũ pfatione pfectihabiã appellauimus. ¶ Uerbi
grã. ſi bipẽnis eſſet nãle ens: z hanc formã q̃ poteſt ſyl
uam cedere: non ab arte: ſed a natura introductã habe
ret: bipẽnez qui diceret animal diceret: qõ ex ferro tãq̃
ex corpore: z ex acie mucroneqz tãq̃ ex anima ꝯſtaret.
Nam bipẽnis beneficio forme in mucronem emiſſe bi
pẽnis eſt: hebetata porro retuſaqz acie forma conuari
at: z nec bipẽnis amplius dici poſſet niſi appellatione
cognomini. At quom non habeat a natura formaz ſuã
bipẽnis: vt non niſi ſalua z preſente forma bipẽnis ſit:
non tamen eſſe animal poteſt. Non eniz anima eſt rõ z
forma artificialis inſtrumẽti: ſed corporis naturalis vi
taqz prediti. Atqz hoc iam illud eſt: qõ organicũ ᵃ voca
bamus. ¶ Et ſi loco organici poſueris vitam potentia
habentis: de ea potentia intelligendũ id erit: que iũcta
ſit actui: quemadmodum ſi ita loq̃reris: poteſt Socra
tes inambulare: quia iam inambulet. Demum ſi poſſi
bile eſſe aliquid diceres: quia iã adſit habeaturqz actu:
non ſi non excidit in libro: quem de propoſitionum ra
tione edidimus: qui z interpretationis inſcribit: vnus hic
modus inter ceteros receptus eſt: quo quid eſſe poſſibi
le diceres. Anima igitur prima pfectio eſt corporis po
teſtate q habeat vitam: ita vt poteſtas illa deſcriben
da ſit actu. Atqz hoc eſt concretum illud z integrum ex
ambobuſqz conſtitutum: qõ nihil aliud q̃ animal eſt.
Nempe forma tãetſi in materia producitur: non tamẽ
ipſi materie forma eſt: ſed eius qõ ex duabus facultati
bus conditum eſt. Omne eniz tale ſimulatqz formatũ
eſt: hoc aliquid ſit. Erit igitur nomen hoc organicũ ex
poſitio atqz interpretatio eius: qõ eſt poteſtate vitam ha
bere: atqz eadem vtriuſqz vis z ſignificatio habenda.
9 ¶ Ceterum ea que diximus poſſunt exemplo partiuz
clariora ſpectatioraqz fieri: ſi oculus eẽt animal: formã
eius eſſe aſpectum viſumqz oporteret. Eſt enim viſus

ᵃ Simp. au
tẽ ſi nihil ait
hec inuicẽ diſ
ferre: q̃ñ diſ
ferẽtiam his
ibus ipſe ex
plicat: z ſi di
xerim⁹ dupli
cẽ eẽ aialẽ vi
tã mortaliũ
aialiũ: alterã
qua organũ
vt organũ eſt
ſoleat vt z or
ganum ſit aie
efficit: alterã
q̃ organo iaz
viuẽte vtat: ſi
tñ altera ẽ ol
no vita: q ſi
viueret moue
retur ſua
pte nã id: qõ
deinde viue
ret: ſz vna eſt
q̃ tñ duarum
ſpẽm hic vi
dentur: altera q̃
ruz veluti or
gani formati
uã: nõ qdẽ tñ
q̃ moueãt: ſz
tãq̃ nuoc vi
uifice forma
tiua: altera tñ
q̃ mouens z
viuẽs: nã oĩs
aia mortaliũ
iuxta hec am
bo eſt entele
chia. hancqz
duplicẽ eẽ ⁹rõ
nem reddidit
Ar. i vbo en
telechia cũ il
lã eadẽ z po
tẽtia vitã hñs
dixit: z orga
nice corpis: q̃
z ſi ambo pe
nes iuicẽ con
currũt: ita vt
qõ vitaz po⁹
hz ſit organi
cũ: z vice ẽt
inuerſa ſic or
ganũ vitã ha
beat po⁹: nõ
tñ vtriqz idẽ
ſignificãt enĩz
poſtremũ vi
taz indicat q̃
tãq̃ moti vi
uifice forma
tiuã: ĩo q̃
eo vtat z mo
ueat: quapp
vtrũqz nectã
ſũt vt dĩnitio
perfecta red
datur.

ſua oculis perfectio forma ſubſtantia:oculus totum et integritas ipſa eſt.Corpus oculi pro materia viſui ſeruitur:viſu ablato amiſſoue nõ eſt amplius oculus:niſi mero nomine nihilo uerius ꝗ aut ſculptus:aut pictus. Qđ ergo de parte diximus idem conuenire in totũ animal putãdũ:qualis enĩ partis ad ptẽ collatio eſt:hẽ eſt obtutus ad oculũ:talis ſit totius ſenſus ad totũ aial ſentiens:ſubindeꝫ totius aię ad totũ aians corpus neceſſe
10 eſt.¶ Plane ex his q̃ dicta ſunt liquere arbitror:aiam neꝫ cadaueris neꝫ ſeminis pfectionẽ eẽ.Alteꝝ qa deſijt viuere.Alterũ qa nõdũ in vitã pmotũ eſt.Itẽ alterũ non põt amplius vitã habere:alterũ põt qdẽ:ſꝫ nõdum habet.Põt ꝟo:qa fieri organicũ põt ⁊ vitã accipere.Quẽadmodũ enĩ ferrũ informe rudeꝫ poteſtate ſerra eſt:icirco qa põt in forma id genus excudi:nõdũ tamẽ eſt ſerra:ſed tũc erit:quo mõ aciem ⁊ figurã habilem ad ſeccãdũ acceperit:ita ⁊ genitura ſeminalis potentia animal eſt:qa poteſt in organicum corpus exculpi:nõdum tamen eſt animal:ſed tũc erit quo modo per ſe ali ⁊ indoleſcere poterit:ergo vigilia actus eſt eo modo quo ſectio:⁊ eo modo quo cõſpectus ⁊ oculoꝝ intẽtio. Somnus quaſi rudimentum pręparatio ⁊ habitus:ex qua vtrũꝫ ſequi idoneum eſt.Horum alterum prima perfectio di:alterũ ſcđa:animus vtraꝫ pfectiõe deſcribiť:ſed pma diffuſius:corpus ꝟo pro ſubiecto habetur: impletumꝫ quẽadmodũ ſerra eſt ⁊ ferrũ ⁊ forma:itẽ oculus pupilla ⁊ viſus:ita aial ⁊ corpus ⁊ aia eſt.

¶ Animę partes alias abiunctas eſſe a corpore:alias non abiunctas. Cap. VII.

a ¶ Tribus modis:ait Philop. aliqd eẽ manifeſtiꝰ dicimus:primo mõ qꝛ res ſit nobis notius eſt ꝗ pp qd res eſt.2ᵒ ſicut in phyſicis ẽt dciũ ẽ:qđ vilius ꝯfuſiuſ ue ẽ notius ẽ ꝑticulari ⁊ diſtincto.3ᵒ đo qđ prius nob qdeꝫ ẽ:nã ẽt poſteriꝰ:quẽadmoᵐ q̃ magꝭ ꝯpoſita ſũt nob ſũt magꝭ perſpecta ꝗ ſimpliciora: q̃ tñ nã priora ſũt:qđ ſi recte velimꝰ animaduertere facile conſpiciemus Ari.oĩbꝰ his modis eẽ vſuꝫ:nam priꝰ đc ſit docuit:deide đo ꝙobrẽ ſit.primo.n.qꝛ entelechia ſit expoſuit:deide đo q̃naꝫ parte ſit entelechia:qđ ſacit eneq̃ et mõ pfectionẽ corpori afferat:ex ꝯfuſis q̃ꝫ cõiorib9 ad ea q̃ magꝭ diſticta ⁊ pticularia trãſit.3ᵒ etiã a poſtremis q̃ tñ.ſũt nob magꝭ cõperta ad ea q̃ nã ſũt ⁊ priora ⁊ honoratiora progreditur.

11 Quidem ex his non eſt obſcurũ videre animam a corpore non eſſe abiunctam:nec vniuerſã: ſi vniuerſa ita eſt ſua corpori forma:vt figura ferro:nec partes ſaltẽ aliquas ſi diuidua aia eſt.Sũt enĩ ptes corporis aliquę:quarũ formas pfectioneſꝫ ſine dubio partibus aię ſciſcimus:vt oculoꝝ viſus:nec tñ ratio vlla ꝓhibet haberi aliquam aię partem:quę a corpore abſoluta diſparataꝫ ſit:q̃lis ea:quę neꝫ corporis totius:neꝫ ptis alicuius:ita actus aut pfectio eſt vt forma ⁊ figura ferri.Qualis vĩ mens intellectuſꝫ eẽ:nõdum enĩ oſtẽſum eſt:an eius vis ita ſit corpis humani pfectio vt poſſit tamẽ eſſe abiũctus ⁊ ſeparatus a corpore:ſicut vector ⁊ gubernator a naui: qui ꝗꝗ̃ eſt actus ⁊ perfectio naui:tamẽ iũctus aut adhęrens naui nõ dicitur.Quo fit vt tãetſi a nobis aię natura cõprehenſa ſit formula gñali:nondũ tñ exquiſite accurateue cognita diſcuſſa videať:alioqn finitio illa quã attulimus ſimilior deſcriptioni ꝗ̃ definitio fuerit.

¶ A notioribus eſſe incipiendum:⁊ definitionem afferendam:quę cauſam ꝙobrem contineat:⁊ omnia per animam viuere. Cap.VIII.

12 Ed conferamus pedem (vt aiunt) acceſſdamuſꝫ ꝓpius:⁊ tũ de aia vniuerſa:tũ de facultatibus eius ſingulis diſputemus: ita fiet manifeſtũ ſit nõ ſit aia tota preſue eius aliquę a corpore auocarę.Dicamus igitur qđ ⁊ frequẽter hoc ope adeo ⁊ alijs vſurpauimꝰ:ea quę manifeſta ſunt nobis cõtrario reſpõſu:⁊ vice inuerſa eẽ manifeſta naturę.Concreta * ⁊ cõpoſita maxime manifeſta ſunt nobis.Simplicia naturę rõniꝫ.Primo igitur in oĩbꝰ initiũ capeſcere par eſt ab his:quę pſpecta ⁊ nota ſint nobis:vt inde ad ea pgamus:quę ſunt explorata naturę.Quare eadem ratio atꝫ regula tractantibꝰ animaꝫ obſeruanda eſt.Quo mõ ergo anima ſimplex ſit:

corpus concretum ⁊ conditum a corpore nobis auſpicium ſumendum eſt:vnde ad faſtigiũ animę niti ac ſubire poſſimus:nec eam modo finitionem eius attingere:quę rem declarat vt ſit:qua tamẽ plurimi ſunt cõtẽti:ſed eam quoꝫ quę cãm ⁊ rationem oſtẽdit. Naꝫ cęterę definitiones in demonſtrationem pro concluſionibus cõferri habiliores ſunt:ꝗ̃ definitiones haberi. Veluti ſi quęſieris quid ſit exquadratio:⁊ reſpondeatur: figura quadrangula ęqualis parte altera oblongę:probationis concluſio eſt.Siquis ꝟo dicat quadratum eẽ cõpertam habere lineam mediã.i.quę duabus lineis media parili vtrũꝫ proportione reſpondeat:tum eius rei
13 cauſa reddita ⁊ adiuncta videbitur.¶ Igitur a cognitis exordium petemus:qđ ad ignota incertaꝫ accõmodatũ ſit:⁊ q̃ſi manu nos ducat:aiatũ ab inaiato vita diſtinguit.Et ꝗuis multis aia viribus ⁊ facultatibꝰ polleat:quas ſępe enumerauimus:vna tamẽ eſt:quę ad vitã animãtibus miniſtrãdam ſola ſufficiat:eaꝫ vegetalis
14 vocatur.¶ Huius virtutis opera deſcribuntur tria:nutrire qđ ⁊ primuꝫ eſt:augere:qđ 2ᵐ:⁊ gignere qđ tertiũ. Quare omnia quę fructificant/germinãt/pullulant/videntur intra ſe poteſtatem illã ⁊ principiuꝫ gerere:quo ſe in cõtrarios locos ſimul poſſint mouere.Quis enim ignorat arbores ſtirpeſꝫ qũo augentur ſimul ⁊ ſurſum ramis efferri ⁊ deorſum radicibꝰ mergi:quod in nullo corpore naturali:nec viuente conſpicitur.Nam oẽ corpus naturale:qua naturale eſt:vnum duntaxat ſibi locuꝫ ſcripſit:quo verſus ſeſe agat ⁊ referat.Plantę ꝟo ⁊ frutices ſimul in contrarias regiones nituntur:non modo quom augentur:ſed etiã cũ decreſcũt minuũturꝫ: verum vt dixi vna vi:quã vegetatricẽ appellamus rõ vitalis abſoluitur:huiuſꝫ potiſſimum parte ea:q̃ nutriũt: pleraꝫ enĩ ⁊ aialia ⁊ plantę viuunt:quę tamen neꝫ au
15 gentur amplius:neꝫ ſoboleꝫ vltra pariũt.¶ Seorſuꝫ igitur a cęteris haberi ea pars põt:cęterę ab hac ſecerni:aut abſolui nõ poſſunt.De mortalibꝰ ſemper ſmonem diuinę naturę conuenit non ſolum vel citra oẽꝫ nutritionẽꝫ:munus ſuũ intelligendi:cognoſcendiꝫ obeat: ſed etiã ſine reliquis virtutibus animę vel ꝓſtantioribus.Ita patet manifeſtarie vegetalẽ in his:quę gignũtur e terra a reliquis animę poteſtatibus ſeiugari:vt pote quę oculis quoꝫ cernatur:in plantis ſola ex omnibꝰ
16 facultatibus aię.¶ Viuit ergo per hãc id omne qđ viuit.Aial ꝟo pmum per animã ſentiẽtem cõſtituiť aial. Atꝫ hoc adeo oĩbus ineſt cõmune:vt ẽt aialia illa:quę ſede ſtabili degunt:nec loco mouenť:habeãt tñ ꝗdam agnitionẽ ⁊ ſenſum:vt conchę:ſiue ea mediaꝫ iter frutices ⁊ aialia naturam obtinere dicãtur:ſiue aialia nũcu
17 pentur.¶ Senſuꝫ primus ineſt aialibus tactꝰ:⁊ quẽadmodum nutriens vis poteſt a ſentiente abſolui:ita ⁊ tactus poteſt a reliquis ſenſibꝰ.Ineſt is oĩbus aialibꝰ: etiã his quę ambigũt:ideſt quę mediam naturam iter
18 animalia ⁊ frutices habeant.¶ Quę ſit autẽ ratio atꝫ cã:ꝙobrem vegetalis a ſenſuali ⁊ tactus a cęteris ſenſibus ſeparari queãt:indicabitur poſt.Plane vis ipa nominũ qbus vtimur edocet:adiũcto ⁊ adhibito ſenſu nõ eſſe amplius id fruticeꝫ:ſed animal oportere.Ac viuere quidem vtrũꝫ dicitur:tum frutex:tum aial:qa ſe nutriant:animal eẽ vtrũꝫ non diciť:qa nec vtrũꝫ ſentit: quo ſit:vt hoc qđ habet ſenſum aial:illud qđ non habꝫ fruticem appellemus.Viuit aũt vtrũꝫ per aiam:non vt quidã arbitrantur:qui ſolũ nomẽ vitę cõmune duobus illis credũt:quaſi frutices natura viuãt:aialia aia. Nam ſi nutriri ⁊ augeri ad naturã non ad animam ptinet alteꝝ duoꝝ eſt cõcedẽdũ:aut nos non viuere quo

ties non ſentimus:aut duas nobis vitas ineſſe. Quorū vtrūq; abſurdū ⁊ obtuſū dictu eſt. Itē complura ſunt ex:q̄ cū q̄ viuāt natura ꝗa mouent:qualia ſunt elemēta: non tamē viuere vlla rōne defendi poſſunt. Quare non eo viuunt aīantes:ꝙ natura viuāt:ſed ꝙ aīa ⁊ p̄te animē obuia primaq;.i.vegetabili ⁊ nutrice. Agedū q̄ñ ꝯgruit:gignendi vim eſſe aīe partem ꝯcedere:potētiā: cuius finis ⁊ opus genitura ſit:in plātis nō ꝯcedere animā eſſe:ſed nām:Quare oportet plātas ⁊ fructices:q̄ partem aīe poſſident viuentes ⁊ animantes fateri:animalia eē non fateri. Neq; huius tamen diſcriminis ratio aliqua querenda eſt:cur aīalia non dicantur ſed animata. Conſuetudinem loquendi cōem probare op;:cui pro rōne viſus eſt collibitū ita viuere fructices aīatoſq; eſſe nō animalia dicere. Alioquin neq; qui currit oīs cōtinuo curſor vocat:neq; qui periclitatus ſemel lucta ē: dicit pugil. Sed hac noīum forma cenſent hi:q artiū aliquarum apicem tenēt:longa ⁊ diligenti exercitatiōe perfectum. Quapp̄ ⁊ Ariſtoteles mediam rōnem q̄dā ſecutus animata fructices non aīalia nuncupauit. Que Plato confunderet:ſtoici neq; animata:neq; aīalia fatebantur. Nec videtur opus longiore aſtructū addiſcendo primas poteſtates: vegetabilem.ſ.⁊ ſenſibilem:per quas animata hec:animalia hec:probentur:actus eſſe corporis organici naturalis.

℃ An definitio animē cōmunis ad intellectū:⁊ vim motricem pertineat. Cap. IX.

VEruēnīuero poſtꝗ̄ aliē quoq; vires ⁊ opera habentur:quoꝝ animam eſſe originē eſt neceſſe appetendi:intelligēdi:ingrediēdi:inueſtigandū id puto an ⁊ poteſtates hē ſimili rōne omnes:an non omnes:ſ; aliquē actus corporis ſint. Atq; hoc cōmodiſſime explicabitur:ſi declarata prius ea q̄ſtio fuerit:vtrū facultates illē ſeorſum animē ſint:an partes aīe potius:⁊ ſi partes animē:vtrū ita p̄tes vt ratione ſola:an etiā vt locis diſcluſē abiūctēq; habeantur. Sūt eni ex his aliquē:quas non ſit difficile ꝯtueri ratione cogitationeq;:nō locis habitaculiſq; ſecerni. Primuꝝ vix altrix:auctrix:genitrix:neq; in aīalibus neq; multo minus in plātis abſolutē aut diſtictē certis mēbris videntur:ſed ſimul toto in corpore animantiū equabiliter fuſe inexq; operantur. Atq; hoc negari nō poteſt:quom auulſas viuere nōnullas earuꝫ conſtet:q̄ q̄uis animē in ſingulis ſingulē actu contineantur: plures tamē potentia eſſe noſcantur. Deinde ſenſualē difficile eſt loco diſpeſcere a motrice:ſimul enim veſtigiū vllū eſt ſenſus:ratio motus ſtatim emergit id:qd̄ quom de inſectis loq̄remur p̄ore libro meminimus: nā vtrūq; fruſtellum ⁊ ſenſum retentat:⁊ motum exercet. Quod ſi ſenſum ⁊ motum in illis cōcedimus: profecto viſiones dabimus:⁊ per hec dolorem ⁊ voluptatem: proindeq; ⁊ deſideria:quo fit vt qd̄ diximus facile in his ſit videre:quēadmodum poteſtates illē non locis:ſed rōne cogitationeq; inuicem abſoluantur. Quorum enim euenta exitusq; diuerſos eſſe conſpicimus:ipſa quoq; inter ſe diuerſa eſſe neceſſe eſt. At per intercapedines regionū diuellere illas:aut dirimere penitus īpoſſibile eſt.

21 ℃ De ᵃ intellectu ꝟo ⁊ vi ea:quē cōmentatur ⁊ cogitat:nōdum liquet quid probandum aut ſentiendū ſit.

22 Ceterū videtur aliud quoddam animē genus eſſe:ſolumq; hoc abſtrahi ⁊ ſeparari cōtingere tāq̄; ſempiternum a caduco.

23 ℃ Prima igitur differentia hec poteſt animaliū colligi:alijs vt omnes ineſſe animē poteſtates probemus:alijs vt plures:quibuſdā pauciores:nōnullis vnam dūtaxat. Atq; hec poſtrema non animalia proprie:ſed animata viuaq; nūcupātur. Altera differētia eſt:vt virium illarū:alias magis fixas eſſe:alias minus herere dicamus. Verū de hoc poſterius.

a ℃ Dixit Ar.quoniam mō plereq; vires aie ſe habeāt facile eſt p̄uerti:q̄dam tū nō ſine dubitatiōe ſunt: hanc poſtre

℃ Per animam ⁊ corpus viuere aīalia:ſed per animam primum:nec per quidlibet corpus:ſed per certū ⁊ diſpoſitum. Cap. X.

24 NVnc ex his q̄ dicta ſunt illō tractemus. Dem eſt aīatuꝫ ab inaīato vita ſecerni:aīal a nō animali:ſenſu igit id quo viuimus ⁊ quo ſentimus bifidū eſt:eodē mō quo bifidum eſt id;quo ſcīmus ac ſciētes ſumus: ſcia.vꝫ.atq; aīa. Duo ſunt ēt per q̄ valētes ſumus ſanitas atq; corpus:quoꝝ alterū eſt id in qd̄ recipit.alterū id qd̄ recipit. Itē; alteꝝ eſt mā:alterū forma. Primo igit per ſciaꝫ ſciētes ſumus:ꝗa per hāc ſcire aīo dicimur:⁊ valentes p̄mo per ſanitatē ſumus:ꝗa per illā corpore incolumes ⁊ valentes ſumus. Quō ergo ⁊ per aīam p̄mo viuamus:⁊ per aīam p̄mo ſentiamus:neceſſe eſt aīam p̄mam eē viuenti cām:non vt ſubiectū aut mām:ſed vt actū quendā atq; pfectionē. Quēadmodū eni in his q̄ ſupra attulimus exēplis: ſcia ⁊ valitudo forma q̄dam ⁊ rō ⁊ ſpecies ⁊ actus ſunt vtriuſq; ſubti:⁊ eius qd̄ ſcire pōt:⁊ eiꝰ qd̄ valere:ita in aīantibus de aīa p̄nūtiandū eſt. Cuius ſcia ⁊ valētia ⁊ cetera id genus de foris ⁊ aliūde q̄rantur:hoc eſt p doctorē aut exercitatorē:tū nihil agitur:niſi ea res q̄ aliqd agit patiatq; idonea ad id parataq; fuerit.i.niſi obnoxiā ⁊ morigerā vim p nām ad ferendū illud ⁊ q̄ſi patiendū habuerit:qd̄ in libris de nā monſtrauimus. Quo fit vt aīam in corpore:vt formam in mā eſſe neceſſe ſit.

25 ℃ Nā quom tria ſint ſubſtātie genera:ſepius eniꝫ de cōpoſito idē exaloero:veritus:ne quid mētē:aut auribꝰ elabat:mā:forme:ꝯcretū:mā potētia eſt:forma actꝰ: qd̄ ex vtroq; cōſtat:id hoc aliqd ⁊ ſumma ⁊ vniuerſū totūq; appellatur. Quō aūt aīatum ex vtroq; conſlet: nequaꝗ̄ fieri poteſt:vt anima ſubiectū ſit corporis:ſed aīe ſubiectū eē corpus neceſſe eſt.

26 ℃ Quobrē recte his dicitur:q̄bus anima neq; corpus eē:neq; citra corpꝰ videt. Tāet ſi eni aīa non eſt corpus:tamē aliquid corporis eſt:ꝗa in corpore naturali atq; organico ſedet:nō vt veteres quidam putabant temerario ⁊ fortuito:aut quocūq; viu rationeue cōparatoue:ſiq̄; eni recipi q̄cq; in quicq̄;:vt ſors tulit viſum eſt:quādo neq; lapides ingeniū vocalis:neq; fructices diſciplinē ſunt capaces:ſed ſua cuiq; ratio ⁊ temperamentū conſtat:vnī q̄libet anima cuilibet corpori cōſentanea eē non poſſit:ſed inſtructo atq; ita diſpoſito:vt poteſtates animē in illud recepte vſus ſuos q̄; cōmodiſſime poſſint p̄ſtare. Apparere enim tum ad ſuū cuiuſq; ambitū etatis viteq; accōmodata ⁊ formata eſſe animalium corpora faberrimo artificio:tum ad p̄bendas animē functiones aptiſſime ⁊ lautiſſime cōſtituta. In his ⁊ materiaꝫ cōmunem ⁊ pximam pro mō formarū natura ſingulis datam adiūctamq; viſitari. Proinde aīali naturale corpus ⁊ organicum in cōmune attributum eſt:ſingulariꝫ talibꝰ talia. Iam perſpicuum eſſe arbitror animam actum ⁊ rōnē eſſe corporis potentia obtinentis vitam.

℃ Omnibus animalibus tactū ineſſe ⁊ appetitionē aliquā. Itē ex q̄bus rebus omnia nutriantur. Cap. XI.

27 POteſtates animē in quibuſdā habentur omnes vt diximus:in alijs plures:in alijs vna. Atq; ita rurſus ab initio repetēdū puto. Potētias hactenus quinque attigimus:altricē;ſen

mā p̄tē l intellectū referebat Alex.Thē.⁊ Phi.aūtē Simp.nō ob intellectū aſſeuerat dixiſſe: vepote q pali penderat pꝰ nulli eē corpi herere:⁊ inferiꝰ ꝯfugit nā dū eē manifeſtū q̄ ſpeculatiuā virtutem ſpectāt: ea de cā: ꝗa nōdū ad pfectā ſpeculationē eiꝰ nō euenerat eē tū aut genꝰ aie alteruꝫ qd̄ ſeparari ab alijs pōt: velut ſempiternū a caduco: ea ſic q̄ dubitatione nō carēt ſunt ſenſus q̄tuor viſus.ſ.auditus ⁊ guſtus ob id ꝗa certū eſt organa eorū eē vir ſtatem cū.pariſque vbiq; reperiant dubitationē nullā hēt q ſubſtāe nō ſeparant.

ſibilem: appetitus pmotricem: rationalez. Sructicibus
ineſt altex: animalibus ſenſibilis quã neceſſario appe-
titus ⁊ deſideria comitant. Eſt autẽ appetitio multi-
plex: iracũdia: cupiditas: ⁊ volũtas. Neqʒ hoc dico vni-
uerſa hec ineſſe oĩ ſentiẽti: qa ſentiunt plurima: qbus ⁊
iracũdia ⁊ volũtas deficit: ita vt his ſolius cupiditatis te-
nue veſtigiũ relinquat. Cęterũ aĩalia: quę ſenſu aliquo
vacant: neceſſe eſt parte quoqʒ aliq̃ appetitus vacent.
Plane queadmodũ imꝑfectis aĩalibus ſola tãgẽdi vis
data eſt: q ſenſus abiectiſſimus atqʒ īfimus oĩum itelli-
gitur: ita ex toto illo appetẽdi ambitu ſola cupedia ⁊ ti-
tillatio adiũcta eſt: tãq̃ ignobiliſſimus ⁊ cõmuniſſim⁹
affectus. Nam quom de oĩbus rebus ſub ſe cadẽtibus
iudiciũ ſenſus ferant: ſi ſalutares ⁊ conuenientes occur-
runt: ſequitur allubentia. Sin cõtrarię ⁊ alienę faſtidiũ
ęgritudoqʒ. allubẽtiã ſequitur illectatio: faſtidiũ auer-
28 ſio fugaqʒ. ¶ Imperfecta autem animalia ſenſum ha-
bent cibi: in qȯ loco guſtus vtũtur tactu: nam ſiccis: ca-
lidis: hũidis: frigidis: oĩa viua ſine dubio veſcimur ale-
ſcimuſqʒ: atqʒ ſenſus quo hęc noſcũtur eſt tactus. Has
qualitates quom tãgũt aĩalia imperfecta: ſentiunt non
in eo mȯ ꝙ cõtingibiles: ſed in eo quoqʒ ꝙ guſtabiles
ſunt: ita fit vt cõuenientes ſibi conciliẽt appetãtqʒ: alie-
na reiiceent ac fugiant: harũ deſiderio teneant: has ſci-
ſcant: illas quantum poſſunt repellant: illas abominen-
tur ⁊ vitent. Atqʒ hoc in oſtreis liquido cernere eſt. Il-
ludqʒ qȯ diximus non eſt admodum obſcurũ videre:
queadmodum ex calore humoreqʒ hiſqʒ aduerſis dua-
bus qualitatibus ꝓcipuum alimentum conſtet. Hoc. n.
fines ipſi famis ⁊ ſitis latiſſime apertiſſimeqʒ demon-
ſtrant: nam fames ſicci ⁊ calidi appetitio eſt: ſitis frigi-
di: ⁊ humidi. Si qua x̄o alia ſint quę in cibo appetat i-
potens gula: ex accidenti ⁊ ſuperfluo appetuntur: quid
eñ ad alimentũ vocalitas: quid picturę: qd ſcitamenta:
quid olacitas cõferet: niſi ꝙ ad cõmendationem cõdi-
29 mentũqʒ adhibẽtur: q̃q̃ de his ꝑceſſit clari⁹. ¶ Nũc
illud ꝺfiniſſe ⁊ admonuiſſe ſit ſatis: animalia quę tactũ
habent: ſuũ quoqʒ appetitum habere. An autẽ ⁊ viſa cõ-
cipiant .i. imaginentur: diſſerendum olim eſt: ac ꝑfectio-
ra quidem pręter hęc progrediendi quoqʒ ſeu ingredi-
endi vim obtinent. E qbus aliqua intelligentia quoqʒ ⁊
ratione ſunt pręidita vt homo: ⁊ ſi qȯ animal hoĩe pręſ-
ſtantius eſſe poteſt: nõdum enim ad eum locum cõmẽ-
tatione noſtra peruenimus: vt id quęri poſſet: vtrũ alię
quoqʒ naturę aĩaliũ habeant: in qb⁹ vna cum intelligẽ-
tia vires quoqʒ ⁊ poteſtates alię ſint coniunctę.

¶ Ordo potentiarum aĩę ⁊ differentia definitionum: quę
per notiones cognominis: ⁊ quę per eſſentiam conſtitu-
untur. Item ſingulas definitiones accõmodandas eſſe
ad ſingulas animę ſpecies. Cap. XII.

30 Sane videri poteſt queadmodũ ſeries
quędam ⁊ textura in figuris geo-
metricis cernitur: ita cerni gradus quoſdã ⁊
ordines in facultatibus ⁊ virib⁹ aĩę. Ut. n.
figurarum illarum cõmune genus afferri non pȯt: neqʒ
natura vna q̃ in oĩbus ęquabiliter ſit fuſa: ita nec pote-
ſtatũ aĩę pȯt. Ea nãqʒ quę ita inter ſe hñt vt ꝓora hęc:
poſteriora ſint illa: q̃q̃ cõem aliquã notionẽ hñt q̃ de
his dicat: fieri tñ nequit vt illa aut genus ſit: aut natura
vna: ita vt ſine his itelligi ſeorſum poſſit: de qbus idicat
dicitur ue. Quobrẽ hȯ definitiones admonitionẽ potius
quãdã ⁊ enumerationẽ cõtinent: q̃ ſimplicẽ ⁊ genera-
lem aliquã rõnem oſtendãt: qualis eſt figurę definitio:
qualis eſt ꝓpoſitionis. Atqʒ h̄ inde manifeſte liquet:
ꝙ nulla hȯ definitio ſpeciebus aut membris penit⁹ cõ-

gruere aut accõmodari videt. Uerũtamẽ q̃q̃ fere plu-
rima hoc genere finiantur: nõ tamẽ deterrere id quẽq̃
debet: ſed qualeſcũqʒ ſint: qa rerum naturam ſequunt
probandę recipiendęqʒ ſunt. Quemadmodũ igitur de-
finitio figurę: tã etſi omnes figuras cõplectatur: nulli tñ
propria eſſe poteſt: ita ⁊ definitio animę: quã mȯ reddi-
dimus: q̃uis omnes aĩę potentias ambiat: nulli tamen
priuatim aut proprie competit. Alioquin repudiata de-
finitione hac: difficilis inuentu erit altera: quę ad iſtam
rationem idonea: ſiue eñ ex motu agitatuqʒ definitio-
nem animę munias: ſiue ex ſenſu cognitioneqʒ: truncam
illam ⁊ defectam afferre videberis. Quod altera ſolam
vim mouentem amplectitur: altera ſolã ſentientẽ agno-
ſcit. Porro non eo inficias rem perridiculam videri: ita
in ꝑhia x̄ſari vt ex his quę ſimiliora homonymis .i. co-
gnominibus q̃ generibus ſint: cõmunem aliquam defi-
nitionem farcias: quę nulli rei ſit propria: de qua vox il-
la cõmunis dicatur: quęqʒ indiuiduis ſpẽbus adiuncta
naturam earũ docere: aut explicare non poſſit: ſʒ quę
in omnes de lõginquo conueniat: ſi modo ſpẽs appella-
re fas eſt: quarum nulla natura perſpicitur cõis. Uerum
q̃q̃ hoc non debemus eſſe contenti: vtcũqʒ tamẽ abre
non fuerit: cõmunem illam definitionem prȯpſiſſe. Ut
eñ numeros omnes non habeat: nec vniuerſam animę
vim perfecte cõtineat: nulla tamen aut cõmunior hac
31 aut accõmodatior poteſt afferri. ¶ Quobrem illo gene-
re: quo figurę antecedentes in conſequentibus claudũ-
tur: ⁊ quo in numeris maioribus minores: exempli cã:
quadrangulę in triangulis: ⁊ in binario vnitas: eodẽ vi-
detur in ſenſu ꝯtineri qȯ nutrit in appetitu qȯ ſentit. Et
de anima qdem hactenus pingui Minerua. Quot ſi ac-
curatius ⁊ ſubtilius rõnem exegeris: ſingularis peculia-
riſqʒ in quãqʒ aĩam finitio flectẽda de cõmuni illa eſt:
hũc in modũ. Quid eſt vegetalis. Reſpondendũ. Act⁹
32 corporis ad cibariam functionem organici. ¶ Ab hac
ad alias ſubeundum eſt ordine: ita vt finiendis ꝑſtãtio-
ribus imperfectiores inferioreſqʒ aſciſcant: vſqʒ dum
ad poſtremã ⁊ nobiliſſimam aſcẽdamus. Ea eſt ratio-
nalis: quę q̃q̃ vltima ortu eſt: tamen poteſtate ⁊ digni-
tate cognoſcitur princeps. Illuc progreſſa natura mor-
talis receptui canit: nec procedit vltra. Quibus aũt vis
hęc rationalis conceſſa eſt (de mortalibus ſemper lo-
quor) iidem cęterę quoqʒ animę facultates: tãq̃ ſatelli-
tes ⁊ miniſtrę rationis conceſſę. Non ſic e diuerſo imo
ſunt animantes: quibus etiam nam vis ipſa imaginan-
di negata eſt: quędã ſola hac viuunt vt bruta: quę ſint e
perfectioribus. At mens qua cogitamus ⁊ ſapimus nõ
videtur cum aliis viribus cõmunem rõnem inire: neqʒ
enim potẽtia: aut pars animę eſſe poteſt vt cęterę: ſʒ ſub-
ſtantia q̃dam intelligitur longe pręclarior melior pul-
chrior: quę tamẽ in naturam īferiorem ignobilioremqʒ ſe
inſerta receptaqʒ ſit. Prorſus ex his quę cõmemorata
ſunt apertũ eſt definitionẽ: quę ſeorſum ad ſingulas aĩę
poteſtates refert: accõmodatiorẽ eẽ: q̃ eam quę de no-
tione aliqua cõmuni ⁊ promiſcua ſumitur.

¶ In definitionibus particularibus a rebus ſubiectis in-
cipiendum. Cap. XIII.

33 Verũ vt omnis hęc pręceptio diligen-
tiſſime abſoluatur: neceſſe ẽ
primum ſuam cuiuſqʒ potentię eſſentiam
⁊ definitionem excipere: dein ita de pro-
ximis ſiue attinentibus quęrere. Proxi-
ma ⁊ attinentia vocamus ea: quę ſua cuiqʒ poteſtati ꝑ
ſe inſunt. Cęterum ſi definitiones huiuſmodi reddẽdę
ſunt: vt quid ſit intellectus: quid ſenſus: quid vis nutrix:

¶ Appetit⁹ ⁊ cupiditas apud Phi. hõnonima: h̄ ẽ ęquoca ſunt: appetit⁹ enim quãqʒ cõiori q̃dã acceptiõe pro illa ꝯphẽdit: quãqʒ ꝑſſe magis accipit vt animo ñã-les motus ſi-gnat ⁊ ꝯ rõ-nẽ diſtinguit: eodem ẽt pa-cto cupiditas quãqʒ rõne q̃-dã cõi ea via ſignat quãqʒ puidit ꝯ intẽ rõnem.

hęc. At ꝺ o ſi aĩa quę rei vi uẽtis ꝑfectio ⁊ for⁹ ẽ cõis ⁊ vniuoca ñ eſt his ꝺ qb⁹ ꝑdicat: for⁹ ꝺo rei eſt q̃-dem ẽẽ: q̃ ꝺfinitio declat q fieri pȯt vt vnũ aĩal rei aĩ eorum ꝺfini-tio ꝑdicetur vniuoce. ¶ Definitio ergo ꝓpõnis vniuoca non ẽ contra The. qm h̄ vt iſeq Alexãdri.

℃ Ea q̃ p ſe ſūt: h' ē nacu-
ra per ſe: que
poſt exceptio
nē definitiōe
z cēnitē ſūt: q̃
rēda ñ ea ſūt
q̃ cōperta ſūt
z māifeſta. nā
hec valla ſūt
ad dēmutiōēq
inueniēdā: ſʒ
ea q̃ obſcura
ſūt z occulta: z
hec. n. ab iuē-
tiōe ſube eſſe
ūt ut Phi.

priore loco declarandum videtur: quid ſit itelligere: q̃d
ſentire: quia priores euidentioreſq; nobis actus z exi'
poteſtatum ſunt q̃ poteſtates ipſe. Primum enim ge-
rimus aliquid deinde ex momentis geſtorum intelligi-
mus quales z quantę ſint vires in nobis: quarum ope-
ra geſtiones illę prouenerint. Quobrem naturam potē-
tiarum neceſſe eſt ex operibus digeri atq; conſtitui: q̃a
extremum z finis potentiarum eſt opus. Neq; moueri
debemus: q̃ naturę quidem exiſtimatione actus poſte
riores eſſe potētijs videantur: quom via z ratio cogno
ſcendi alia nobis: alia naturę conueniat. Sed quoniam
ita compertum natura eſt: vt ſuę ſingulis partib' ſubie-
ctę res ſint: quę ſub potentias cadant: nec oēs oib' con-
gruant: ſed viſus circa materiā viſilem verſet: auditus
circa vocalē: quę z reſponſum habent inter ſe: maxime
neceſſariū erit prius vt de illis ipſis incidentibus reb':
q̃ vt de operibus z potentijs diſſeramus: q̃a videlicet
hec quoq; notiora nobis: q̃ opera ſunt. Igit' anteq̃ do-
ceamus quid ſit intelligere: q̃d ſit ſentire: q̃d ali: ſcrutā-
dū eſt: quę res intellectū exſtimulent: quę res ſenſuʒ in-
currant: q̃bus rebus alamur: ac ſenſilia q̃dem z alimē-
ta: non mō poteſtatibus ipſis ſentiendi nutriendiq;: ſed
etiam operibus earū atq; actibus magis perſpicua no
bis ſunt: vtpote quas in ꝓpatulo habeant: z quaſi expo
ſita ſenſibus ſint: opera vo multoq; his magis faculta-
tes ipſas ratio z cogitatio deꝓhendat. Quiq; illud q̃dem
facile demōſtratu non eſt: vtrum res quę ſubiectę ſunt
menti: eoq; itelligibiles appellantur: priores ſunt q̃ in-
telligere. Uerum hoc quoq; explicabit' in loco. Nunc
placet Ariſtotelis ordinē ac ſeriem prēmere.

℃ Initium preceptionis declarationiſq; partiuʒ aię. Itē
omnia deſiderio imortalitatis teneri. Item duplicē ha
beri finem. Cap. XIIII.

34 Egrediamur itaq; ad primā z cōmuniſſimā
animę viʒ. Itē ad munera eius: circa quā
verſat'. Ab hac initium ſumendum cōſſi-
ma eſt: quaʒ tota animans natura partici-
pat. Altrix aīa de qua primū naſcitur z proficiſcitur vi-
ta. Hui' tria ſunt opera: alere: augere: ſimile ſibi gigne-
re. Poſtremum hoc finis duoꝝ eſt: quod z viuis oib'
ſi defecta aut deprauata non ſint. Itē ſi non ſpōtino or-
tu: aut opificio aliquo genita: maxime cōueniens natu-
raleq; eſt. Nihil eni ęque natura inſituʒ habet: q̃ aliud
quale ipſum eſt parere: aut animās animātem: fructex
fructicem pereet: procreando perēnet: perēnando diui-
nę naturę particeps fiat: cui' deſiderio tenētur oīa: q̃tū
cuiq; eſt ſatis: eiuſq; gratia quę natura ſint: agunt q̃cq̃d
35 agunt: ita volēte z poſtulante natura. ℃ Duplex autē
eſt id: qđ ſub nomine hoc: cuius gratia notari volum':
tum id quo itur: tam id cui itur. Ut enim in moralibus
bifariaʒ finis diuidit': vt primus felicitas habeat': quo
omnes laboramus z tēdim'. Alter vt noſipſi z ſibi q̃l-
q; cui felicitas optat' z q̃ritur. Idem biniuʒ finis in me
dicina conſpicitur. Eſt ibi ſanitas tāq̃ id quo pergit': z
cuius cā adhibit' z accerſitus medicus eſt. Eſt z ęgro-
tus: vt is cui parāda eſt reſtituēdaq; ſanitas. Ita in re-
rum natura duplicem eſſe finem fateri oportet: vt diui-
na illa ſempiternaq; ratio: quā appeti ab omni re dixi-
mus: ſit ſummum id quo res collimant omnes: z cuius
cauſa inſtituunt omnia. Animās vo id quod generaſcit
z gignitur ſit id: cui z ad cuius vſum iſthec ęternitas cō
parari pertinereq; videatur. Nititur enim ex ſummis
viribus natura: vt ſe ad effigiem quādam z imaginem
imortalitatis z diuinitatis componat. Atq; in hāc curaʒ
z quantum poteſt z qua ratione poteſt: ſemper incūbit.
Poteſt aūt vno tm̄ genere: quod in propagatione ſub-
rogationeq; ſobolis continetur: vt quando nullū cadu-
cum atq; diſſipabile idem numero ſubſiſtere z obma-
nere ſemper poteſt: ortu vicario mortalitati ſuccurrat.
Qua igitur poteſt: ea pro ſe quicq; id agit: vt particulaʒ
ſibi diuinitatis carpat: cęterum quędam amplius: q̃dā
parcius videntur attingere. Magis ᵃ attingunt: quorū
perpes accenſus nulla diuulſione aut interiectione con
funditur. Minus attingunt certa animalium genera: q̃
ſtatis z deſcriptis temporibus modo compareāt: modo
penitus abolentur. Rurſus quę renaſcuntur z ꝑdeunt.
Non ergo quicq̃ ipſum perpetuo ſtat: ſed viuit ac ꝓ-
longat ęuum in ſimili. Nec idem numero cernitur: ſed
ſpecie tāq̃ ſubcenturiāte reficiēteq; aliud ex alio: ſemꝑ
nā z naſcentiū ſorte obitorum ſedes explente.

ᵃ ℃ Uel magis z mīn' dixit Ariſto. ac Phil. reſpi-
ciēs nō q̃deʒ ipis ꝑtractionē nā cō mō
omnia aīalia ītrōnalia ma-
gis ꝑticiparēt q̃ hō. ſʒ q̃ hoc
ē pticipatio-
nis: quemad-
modū nō eo-
deʒ modo ſo-
lis ſplēdoreʒ
aīal q̃ōlʒ pōt
ſuſcipe: aliter
enī aqlaalſ-
ter hō: z ali-
ter veſpalio.

℃ Animam eſſe animanti cauſam triplici genere. Itē cō-
tra Empedoclem z alios qui cauſaʒ augumenti: aut ele
mēta: aut ex elemētis ignē ꝯſtituebāt. Cap. XV.

36 Est autem anima viuentis corpo
ris origo: cauſa: princi-
pium. Et quom multis modis principiū
ſiue cauſa accipiātur: vt in inſtitutiōe no-
ſtra de ꝑincipijs naturę docuimus: certuʒ
eſt animam triplici genere cauſam eſſe corporis opor-
tere. Primum vt id a quo motus efficitur. Deide vt id
cuius gratia effectuʒ eſt aīal. Poſtremo vt id quod for
37 mam z ſpēm animali exhibet. ℃ Ac cauſam quidē vn̄
motus veniat aīam eſſe in promptu fuerit diſcere. Si
eni genera motuuʒ ſingilatim percenſueris: reperies ea
referri ad aīam poſſe. Primuʒ localē q̃q̃ hic non oib'
eſſe cōmunis. Deinde alterationē quę ſentiendo ſit. Fit
eni proculdubio q̃dam quaſi alteratio: quom ſentim'.
Nulla autē res ſenſu viget: quę careat anima. Preterea
auctionem: q̃a nihil per naturam augetur: qđ non alat':
38 nihil alitur: qđ conſors vitę non ſit. ℃ Nam Empedo
cles: qui cām augumēti non animę tribuit: ſed elemen-
tis facile conuictus eſt. Fructices inq̃t ille deorſuʒ radi-
ces agūt: iccirco q̄ terra deorſuʒ ſuopte nutu fertur ac
pondere: eodēq; quicquid maxime eſt terroſum. E di-
uerſo rami ſupra capeſcūt: q̃a ignis in cęleſtem locuʒ ꝑ
naturā effertur. Pari rōne ea quę igni eēnt affinia. Ue-
rum ille de ſuperno infernoq; ſitu minus recte conſti-
tuit: q̃a regiones illę non omnibus eędem ꝓbantur: no-
bis q̃dem tāetſi eędem reſpondent: quę z mūdo: plan-
ctis tamē ſatis contraria z aduerſa ratione hētur: q̄ eni
locus mundo īfimus eſt: ſūmus efficitur plantę: nā qđ
aīali caput eſt: hoc radix eſt plantę. Si eniʒ ex officijs
cognoſcitur diuerſa: an eadeʒ inſtrumenta aliqua ſint:
quēadmodum aīalibus caput ſublimē ſituʒ obtinet: in
quo z os z reliquę machinę ad deuorādū z recipiendū
cibum viſuntur: ita plantis ſtirpes directę in ſuꝑiorem
locum dicant': vtpote per quas exuggant z ſuccum tra-
39 hant e terra. ℃ Illud quoq; de Empedocle eſt q̃rēdū:
quęnam ſit apud eum ratio: qua terra z ignis tā cōtra-
ria elemēta z contrarios niſus habēria contineri neceſ-
ſe ſit. Niſi eniʒ fortius z valentius aliquid adſtituatur:
quo illa cohiberi coerceriq; poſſint: quis non intelligit
futurum: vt diſſipata diuulſaq; cōtrarijs motibus na-
turales locos peteſſent: z ad ſui ſimilia penetrent: profe
cto nihil aliud fuerit quod hoc poſſit ꝓſtare q̃ anima:
qđ ſi conceſſerit neceſſe eſt augumēti quoq; z nutritio-
nis cauſam fateatur animam eſſe: nō elementa. Plane
Empedocles vt dixi hoc munus elementis concredit.
40 ℃ Alij terram vnam de numero adimunt: ſed natu-

ram [a] ignis efficacem eſſe ſolam ad omne cremētuʒ ⁊
indolētiam arbitrātur: argumēto ꝙ ignis elementoruʒ
vnus ⁊ augeri ⁊ nutriri maxime videat̄: qua occaſione
augumenti cauſam ad vim caloris qui in animātib⁹ cō
41 tineatur: referunt. ℂ Uerum nō eſt ita: ſed igneʒ īſtru-
mentum potius: q̄ cām augumenti dicendū. Cauſa ꝟo
⁊ princeps eſt anima: que opportunitate ignis cōmodi-
tateq̄ʒ vtitur: ac ignis quidem ſuopte ingenio amplitu-
dine īfinita grādeſcat: ⁊ vſq̄ʒ eo excreſcat dū mā corri-
pi apta ſubſit. Contra in his que per naturam conſtant
modus quidam ⁊ exitus magnitudinis cernit̄: habetq̄ʒ
cretio oīs rōnem quādam ⁊ ambituʒ ꝯſtitutū ac certū.
Cōſtituere porro ⁊ rōnem adiūgere non ad ignem: ſed
ad aīaʒ pertinet: ⁊ forme poti⁹ q̄ʒ materie munus. i. eoq̄ʒ
acceptum id referre ei debemus.

ℂ De vi aie altricie: ⁊ de natura alimēti. Cap. XVI.

42 VErum quoniā anime eius: que ve-
getandi viʒ habet: rudimē-
tum primū nutricatio eſt: abſolutio par-
tus ⁊ procreatio: videt̄ primū de eo qd̄ pri-
mū. i. de nutrimento dicēdū. Uidet̄ eniʒ
43 opus id per qd̄ primum vis ea a reliq̄s differat. ℂ Ita
placuit quibuſdā contraria contrarijs pro alimento eē:
non tamē oībus omnia: ſed ea tm̄ cōtraria: que cōmea-
rent. i. que in ſe viciſſim cōuerterentur: nec modo hoc:
ſed que ſe mutuo augerent ⁊ alerent: ſunt eni quedā res
que viciſſim verti videntur: que tamē non alantur. Ex
bona valitudine morbus creat̄ retroq̄ʒ ex hoc illa reci-
procat: ex cādido quis pulleſcit ⁊ ex pullo candeſcit: nō
tamē morbus valitudine: nec color colore veſcit̄. Sūt
autē q̄dam res: que nō ſoluʒ in ſe vicibus trāſeūt: ſed et
alunt̄ in his q̄ tranſeūt: ignis eni humido ⁊ liquido pa-
ſcitur: nā oleuʒ ex aere ⁊ aqua conſtat: quoꝝ vtrūq̄ʒ hu-
mectū eſt: preterea omnibus pinguib⁹ ⁊ liquabilib⁹ ali-
tur: nō econuerſo illa alūtur igni. Eius rei rō eſt: qa quō
ignis polleat forma: in aq̄ vis materie ſit: iuſta cauſa ē
q̄obrem forme alimēto eē mām: non materie formaʒ
dicam⁹: in qs ergo que hoc mō aduerſa ſunt: quo ignis
⁊ aqua dicūt apparere cōtraria ꝯtrijs cibo eſſe. Atq̄ʒ his
44 quidē hoc placet. ℂ Sūt alij qui in ꝯtriuʒ diſceſſerint:
aīī ſimile ſili ⁊ augeri eodē mō vtriq̄ʒ ſuas ratiōes affe-
runt: qbus ea: que pbant: tueri ⁊ cōfirmare conent̄. Sʒ
illos prius obiecto audiamus q putāt cōtrarijs ali con-
traria. Nihil inquiunt pati ſilia ſilibus poſſunt: alimen-
tū pati ⁊ ꝯuerti oportet: cōcoctio enim cōuerſio eſt: oēʒ
autē ꝯuerſionem in ꝯtrariam: ſiue intermediā qualita-
tem abire cōſtat. igitur neceſſe eſt vt alimonia ſe ex ꝯtra-
ria natura ad ſimileʒ ꝯferat: muteturq̄ʒ ita vt rei: que alitur
ſit accedat q̄ſi inexa cōnataq̄ʒ videat̄. Hoc autem fieri
nequaq̄ʒ poſſe incorrupto atq̄ʒ integro alimēto: ſʒ ⁊ agi-
tari ⁊ affici prius oportuit: demum id qd̄ erat pendere.
45 ℂ Immutat̄ itaq̄ʒ ⁊ alimētuʒ ab alito nō alitū ab ali-
mento: trahit enim ſuccum ad ſe vis in animato inſita:
deide conficit. Sane quēadmodum faber cedit nō ce-
ditur a ſylua quā cedit: ita animans cibū cōminuit ⁊ cō-
uertit: nec idem retro ꝑpetit̄. Quod ſi quis ꝯtendat cor-
pus quoq̄ʒ eiuʒ alit̄ īmutatū ⁊ affectū videri viceritcoū
fateatur aliud genus hoc ab illo īmutationis eſſe: nam
quom animans alimētum molit aut coquit: quēadmo-
dum ⁊ faber quom materiā cedit aut expolit quaſi de
ocio in negocium ſe dant: atq̄ʒ ita īmutari vident̄. His
ſe rationibus muniunt: qui contraria veſci ⁊ nutriri cō-
trarijs volunt. Qui ꝟo ſimilia ſimilibus putant: breui-
ter ſic: non alit inquiunt cibus niſi vertatur: atq̄ʒ eat in
corpus: cui ⁊ coaleſcat: contraria contrarijs coaleſcere

non poſſunt: ſed ſimilia ſimilib⁹. Hec vtriq̄ʒ ꝓ ſe quiq̄ʒ
adducunt. At nos ſi illi vt arbitros cognitoreſq̄ʒ adeāt:
primum illud ſciſcitabimur: vtrum credant alimentuʒ
dici id: qd̄ ad finem accedit ⁊ coit cū corpore: an qd̄ ini-
tio admouetur ad os vt mox edatur: aut condat̄ in cor-
pus: hoc eſt vtrum panē an ſanguinem: in quē ſe panis
abliguritus vertit. Ac panis qdeʒ primū incoctūq̄ʒ ali-
mētum eſt: ſanguis ſummum ⁊ nouiſſimū. Sed video
quid reſponſuri ſint nobis. Dicent hi ſe paneʒ. Illi ſan-
guinem credere. Sue vtriq̄ʒ ſentēte conſentienter no-
bis ratio media placet: vtrūq̄ʒ dici alimentū poſſe cen-
ſemus: ita tamen vt hoc crudum incōfectūq̄ʒ: hoc cōco-
ctū ⁊ digeſtuʒ dicatur: ita eueniet vt parte aliq̄ vtriq̄ʒ re-
cte viderint: quatenus eniʒ rude crudūq̄ʒ eſt: veriſſime
dici [b] poteſt contrarijs ali cōtraria. Contra quatenus
ꝓ confecto ⁊ verſo accipit̄: fateri [c] neceſſe eſt ſilia eſſe
eſui ⁊ cibo ſimilibus: ex quo facile itelligitur qui alterū
tm̄ defendāt parte veros: parte falſos futuros: eos qui
46 vtrūq̄ʒ ſequantur veriſſimos fore. ℂ Ceterum ſi nihil
alitur: qd̄ non ſit particeps vite: ꝯcedendum eſt ſolum
id qd̄ animatum: qua aiatuʒ eſt: nutriri aliq̄ʒ oportere.
Dixi qua animatum eſt: qa nihil iccirco nutritur: qa al-
bum nigrūue ſit: ſed quia poſſidet animaʒ: eoq̄ʒ alimē-
tum ad alantē nām nō ad aliqd̄ eius accidēs ptinet.

ℂ Que differentia ſit inter altricem auctricem ⁊ procrea-
tricem virtutem. Cap. XVII.

47 ESt autem id quo nutrimur ab eo
quo creſcimus: nō ſub-
iecto ſed ſola ratione ⁊ cogitatione diſtin-
ctum: vtrūq̄ʒ enim opera cibi ⁊ alimenti
cōſequimur: ſed diſcrimen in eo: qd̄ qua
ſubſtātiam ipſaʒ farciendo conſeruat alibile dicit̄: qua
ꝟo acceſſionem amplitudinis facit auctificuʒ vocatur.
Neq̄ʒ ſemper tamē vtrūq̄ʒ munus obit: ſed q̄q̄ʒ nullo
tēpore cōmittitur q̄diu vita ſeruatur vt non alat: inte-
rim tamen augere deſinit: nam alimento opus eſt quo-
ad ꝓlongat ⁊ pertinet vita: augumentū temporariū eſt
eiq̄ʒ exitus in etate certus: ergo aiatuʒ quatenus h qcq̄ʒ
eſt homo vel equus neceſſario alitur: quatenus ꝟo vi-
ridi quo eſt: aut pullaſter hactenus adoleſcere augeriq̄ʒ
oportet: ſimul igitur confirmatus ⁊ corroboratus ānis
vigor eſt: quod adultis fit: procumbit cretio: nec cibi ꝑ-
terea auctant: ſed nutrire per totam vitam non ceſſant:
adeo vt ad ꝓcreationem quoq̄ʒ ſobolis fertilico letore:
ideſt genitali excremento ſufficiant: nihil eniʒ aliud vi-
rus illud ſeminariū eſt: q̄ʒ ſedimentū qd̄ ex vltimo ali-
mento ſuperfluit: quo fit vt corollarium hoc ⁊ tāq̄ʒ au-
ctariū cibi quo alimur gignendis poſteris fomes ⁊ ma-
teria ſit. Ac cibus quidem tum ad generationem tuʒ ad
alitionem ſufficit: ſed intereſt: qd̄ alterum in alito eſt: al-
terum in eo qd̄ de alito naſcitur: qui eniʒ poſſit gigni qd̄
alitur ſi tum quom alitur iam eſt: quod iam eſt genera-
48 ri nō poteſt. ℂ Quom igitur tria ſint vegetalis aie of-
ficia: alere: augere: gignere. Primū viuētibus maxime
neceſſarium eſt: vtpote quod attingat eſſentiam: que ſi-
ne hac ope teneri ⁊ conſeruari non poſſit: e duobus re-
liquis: alterum ad magnitudinem inſtitutum: alterū ad
prolem edendam adiunctuʒ: ergo vis hec anime imor-
talitatis ⁊ diuinitatis ſtudio maxime tangitur: ⁊ quoad
poteſt duobus generibus ad id ſe accingit ⁊ comparat:
vno ꝙ alendo ſaluum aial vult: vno ꝙ gignēdo poſte-
ritatis curā habet. Porro nō poſſit aial conſiſtere ſi rō
victualis deſit: quia potentie eius: que ſubſtantiaʒ tuet̄:
49 vſus eſſe ſine materia ⁊ fomento non poteſt. ℂ Plane
quēadmodum tria ſunt munia poteſtatis huius: vt dixi:

ſic tria

a ℂ Nō ignē ultrat Simp. ſʒ ignis nāʒ: h ē formaʒ q̄ ignē dīnt: ſi velut ꝯcāuſ: ſʒ ſimplr ⁊ ꝓprie cāʒ nutritiōis reddidere ea vñ ēdu-ctura qꝰ ſo-lus e nūo eīn toni nutriat: quēadmodū eni mo⁹ ſur-ſuʒ dīus cām eē dicunt⁹ for-mā ignis pa-ri ēt paſſu ei-dē eē cāʒ nu-tritiōis dice-bāt. Docet āt Phi. cur ſo-lus ignis hēr eīnta credat nutriri: atq̄ʒ i ceteri eundē eē ꝙ non niſi adiectiōe cre-ſcit eorū ma-gnitudo: aq̄ eni aq̄ ⁊ terra terre adiecta fit corpus vnū-qdq̄ʒ maius: ꝯperui āt oi-b⁹ē nō eo mō fieri nutritio-nē vl̄ auctio-neʒ: ignis ꝟo excreſcit non ignis adiecti-one: ſed māe diſſilis: quā ꝓ pria po⁹ī ſuā ꝯuertit ſibaʒ: quo mō ꝓpe vī fieri auctio in aiāt reb⁹.

b ℂ Expōit Simp. quam pacto ſit audiendū alimen-tū eē ei qd̄ alit ꝯtrū: ñ. n. rā for⁹ ē for-me ꝯtra. nā ⁊ alimētū ⁊ id qd̄ nutrit̄ ſub ſtāne ſūt. ſed quia alimēto annexa ē ꝯ⁹ qd̄ alitur ꝯua tio: po⁹. n. eſt ipm aleū ſūt igt̄ ꝯtrarit for-ma ⁊ ꝑuatio.

c ℂ Phi. du bitatione mo uet qui fieri poſſit: vt vltimū alimētuʒ ſit ſile aliō: ⁊ ārie qd̄ ſit id qd̄ vltimū alimentū ap-pellam⁹: ⁊ ni ſi h affirmat̄ volueri mo carnē ꝓua ſie ri: deide acce dere ⁊ cū cor pore coit: qd̄ ñ eſt abſur-dū: cēt. n. h ſi auctio ſʒ adie ctio: nā h in ꝙ diceretur⁹: nēcē ē fateri quicqd fuerit id qd̄ vltimū appellam⁹ nu trimētū: eē ꝯ rīū ei qd̄ nu-trit̄: vtpote qd̄ ſit opus trāſ-mutari: ꝙ ſi id dixerit vl-timū nutrimē tū qd̄ ſit iā ſa cū ſile: videri id nō am-pli⁹ eē nutri-mentū ſʒ pe. Hāc dubitatoē ſoluit Phi. ait ipſe: ⁊ ait ꝙ caro: q̄ dū nutrit̄ aial ſit: duplr ſpectari pōt vl̄ ſm ſe aūq̄ cū cor pore coierit: ⁊ nutrimentum ſic appellari pōt: cū aūt ꝑ ſecte coierit vnaq̄ʒ cū toto ꝯſiderabit̄: ſi ampli⁹ nutri-mētū ē: ſʒ pe eſt: de his ta-mē pfectu⁹ ha bitus eſt ſmo in libro de ge neratiōe ⁊ cor ruptione.

ſic tria quoqȝ:in qbus vſet̃ tota:ſpectant̃. Primum id qđ alimr:deinde id quo alimur:poſtremo vis ea q̃ alit.

49 Alit aīa ipſa nutrix altrixqȝ:alitur qđ altricē aīam obtinet:alimur cibo. Atqȝ tria hęc haberi quoqȝ opȝ:vt cōſtet ꝑcreatio. Ceterum perparū refert aīam hanc nutricem an parentē appelles:niſi forte honeſtius ⁊ dignius ſit cognomētū a fine ſumi. Certe finis is oī videt̃ eſſe: vt ſimile ſibi alterū dedat:q̄re fuerit nomēclatura probior ab rōne:hoc ꝙ pariat ſimile:q̄ȝ ab ea ꝙ tueatur iā partum:nam ad finē hūc ſe aīal tueatur vt pariat.

¶ De inſtrumentis conquoquendi cibi. Cap. XVIII.

50 Sunt aūt duo qbus in nutricatione vtitur anima. Primum[a] vis animę ipſa quę nutrit:deinde calor inſitꝰ inexpulſiqȝ corpori. Hęc aūt illo differunt:ꝙ anima vim ſuam ipſa ex ſe ꝓfert: ⁊ tanq̄ȝ de ſinu ſuo ꝓmittat calorē tanq̄ȝ machinamentum quoddā extrinſecus adhibet:eūqȝ incidens inſtar gubernatorio imꝑerat: nā ⁊ ille q̄ȝq̄ȝ manu ⁊ clauo nauim regit:diſſimilis tñ ratio claui ⁊ manus in naui regēda eſt:nā manu vt coherēte ⁊ coalita:clauo vt extrinſecus adiūcto atqȝ applicito vtit̃:ergo vis animę mouet: ſed imota eſt. Calor ab anima accipit motum:eoqȝ alimentū conſumat ⁊ vertit. Alimentum quēadmodum ⁊ nauis nihil mouet: ſed mouetur tñ ⁊ coquitur etenim neceſſe eſt vt alimentum confici ⁊ peragi habile ſit: nā cibus qui hoc pati non poteſt ineptumqȝ eſt:non eſt alimentum vocandum. Concoctionem hanc natiuus ⁊ intimus nobis ⁊ vernaculus calor facit: quem neceſſario omnes animantes habent. Satis pro loco dictum arbitror de alimento: nam latius ⁊ diſquiſitius dicato ſeorſum opere cōmentandum eſt. Nunc illud ſufficiat ſciſſe vim animęqȝ alunt:tueri ⁊ ſaluum facere actione ſua id cui inſit:ſi pręſto ſit quo alat:ſed nobiliſſimaȝ ⁊ principem duarum intelligi:qua animantes ſimile ſibi procreant.

¶ De vi ſentiendi generatim: ⁊ ſenſum eſſe paſſionem quandam. Item ſimile pati tum a ſimili:tum a diſſimili. Item actionem ⁊ paſſioneȝ genera eſſe comparatione motus. Cap. XIX.

51 His expoſitis primū eſt vt ſummatim de oī ſenſu deīde mēbratim de vnoquoqȝ dicamꝰ. Videt̃ ſenſus oīs mouendo ⁊ q̄ſi patiendo aliqd fieri. Liceat.n. hoc loco non exacta ad lineam rōne moueri ſenſum patiqȝ dicere:poſt docebimus quēadmodum accipiendum id ſit:nā quō oīa quę alteraſcūt motum quēdam ⁊ paſſionem accipiant:ſenſus aūt extimulatus incidentium rerum formis neceſſario alteraſcat:conſit vt moueri quoqȝ ⁊ vtcunqȝ pati dicatur. Demonſtrabitur autem proceſſu quomō alteratio iſta atqȝ paſſio tribuendę ſint ſenſibus:nec.n. per ſe ⁊ proprie tribuunt̃. Nunc ꝟo latius ſcilꝫ ⁊ craſſius nomina hęc vſurpare nō ſit nobis fraudi: quoniam ſenſum alij a ſimilibus:alij a diſſimilibus pati ſentireqȝ arbitrantur:q̄ȝq̄ȝ in libris de generatione[b] ⁊ corruptiōe oſtenſū eſt. Vtrūqȝ vere aliquatenus dici poſſe:nec in ſenſibꝰ modo:ſed in reliquis quoqȝ oībus:quę pati aut plagam accipere videant̃:non tamen alienū eſſe a ſtudio pręſenti vr̃ de eadem re hac quoqȝ parte cōmentari. Ergo quō id quod patit̃ potentia ſit tale quale id qđ facit actu:neceſſe eſt:vt ſimulac ꝑfecte ac probe paſſum eſt:iam euadat actu ſimile auctori:at tū quō patit̃:diſſimile ab eo diuerſumqȝ ſit. Verū ſuſtineri tātiſper id velim dum ſuo loco diligentiſſime diſſeratur quemadmodum recte perpeti ſenſus dicant̃. Prius.n. eſt vt aliqua in medium afferamus:quę totam rationem ſenſus i diſcrimen adducūt:atqȝ in dubiū reuocant:eaqȝ purgari

52 ⁊ dilui neceſſe ſit anteq̄ȝ in alia diuertamus. ¶ Quęrit[c] igit̃ inſuetus id primū: cur ſenſus ſenſoria ſua.i. organa ⁊ inſtrumenta non ſentiant:quom tamen illa ⁊ ſint corpora conſtantia ex elementis:⁊ qđ conſequens eſt ſubiecta ſenſibus videantur:cur inquā oculos ipſos cur colores oculorum non contuimur:quom per oculos cętera videamus? Cur item nec carnem noſtram tangimꝰ: nec carnis noſtrę calorem:per carneȝ ꝟo cętera quom tangamus? Sed ſoluit̃:clarum eſt ſenſum ⁊ ſenſilia in vnum conduci coniungiqȝ in parte ſenſoria. Senſoria porro eſt res ſenſiles imo ⁊ ſenſus ipſos non actu:ſȝ potētia. Quemadmodūqȝ id qđ deuſtile ⁊ cremabile eſt: ipſum a ſe conflagrare non poteſt:ſed corripitur incendio extrinſecus accidente. Alioqn admouere ignes ad materiem non oporteret:ſi ipſa ſibi ad flāmandū ſponte ſufficeret. Ita ea quę ſenſibilia ſunt ſentiēdi vim obtinent:ipſa ſe nō cient:ſed a ſenſilibus impellant̃. Senſilia ꝟo nec ipellant:nec mouent:niſi remotiuſcula ſint proindeqȝ extrinſecus habeant̃. Adiunctis innexiſqȝ nulli ictus eueniunt:q2 iam ipſi ſe ferirent ſenſus:quod fieri poſſe ratio reclamat:⁊ enim neqȝ marculus per ſe excudendo eſt:neqȝ ſerra ſecando:neqȝ terebra inforando: ſed ⁊ excuſor ⁊ faber adhibendi extrinſecus ſunt:quorū opera atqȝ vi:euenta illa conſiſtant:excuſſio:inforatio: ſectio. Ceterum difficultas hęc:non tam Ariſtotelē: q̄ȝ illos perurget:qui animam ſenſualem procul a corpore ſeparant. Si enim longe ab inſtrumētis ſuis poſita res ceteras ſenſiles percipit:cur non ipſa quoqȝ inſtrumenta

53 percipiat? ¶ Sed ad rem:ſentire bifariā dicimur. Dicimur videre:audire: cum dormimus: quia vtrūqȝ potentia facimus:dicimur ⁊ vigilantes:quia id actu pręſtamus. Quobrem diſtinctio hęc probanda eſt: vt tum ſenſus:tum ipſa ſenſio modo actu: modo potentia ſit. ¶ Plane intereſt vtrum agere an moueri ſenſum dicas. Item vtrum agere an pati: q̄ȝuis enim ſi mouetur res etiam neceſſario agat.i.in actu:atqȝ opera ſit non tamen cōmeat ſi ſit in actu vt itidem moueatur: q2 plus hoc q̄ȝ illud hiet:tanto enim fuſius actio ⁊ paſſio q̄ȝ motus eſt:q̄ȝto genus diſtat a ſpecie. Quare quom duplex habeatur actus:quorum vnus perfectus: idemqȝ ſemper eſt vtcunqȝ promatur:alter inchoatus ⁊ inabſolutus:conſtat non ad genus prius: ſed ad poſterius referendum motum eſſe:quippe quem alio opere actum ⁊ geſtionem imperfectam eſſe probauimus. Ac ea qdeȝ quę poteſtate talia ſunt:qualia quędam actu habentur: neceſſe eſt paſſionem ab his ferant:ad eaqȝ ſe addictę ⁊ obnoxię habeant: quo fit vt tum a ſimilibus: tum a diſſimilibus paſſio hęc videri poſſit procedere. Diſſimilia ſunt quom inter initia motus eſt:ſimilia quom finis attingitur:ita illę maximę nobis conſtituendę:recipiendęqȝ differentię ſunt:vt aliud eſſe agere:aliud moueri:item aliud agere:aliud pati ſciamus.

¶ Adhuc gn̄alia q̄dam in ſenſu. Itē de ſenſu actu ⁊ potētia. Item dr̄ia inter ſciam atqȝ ſenſuȝ. Cap. XX.

55 Adhibenda etiā diſtributio illa gn̄alis de actu ⁊ potētia eſt. Neqȝ enī mō vno cōpetit:qbꝰ cōpetit poꝰ. Scium dicimꝰ hominē interim ꝙ per nām ſcientię capax ſit:interim non ꝙ ſit capax:ſed ꝙ iam cępit habere:quo pacto geometram ſcium vocamus:q diſciplinam illam edidicit tenetqȝ iam. Vterqȝ igitur potentia ſcius eſt:ſed nō ea-

a ¶ The. inſecutus eſt h loco expōnem Alex. Sim. ꝟo nō eſſe hic audiēdū ait p id q alimur ipſam aīaȝ:exempla huic expōni repugnāt. clauꝰ.n. externo media ſūt ⁊ iſtrumēta inter aīaȝ vt mouētē ⁊ nauim vt motā: ſȝ duo hęc ait Simp. ſūt calor ⁊ alimētū. Philo. aūt reſellit expōnē hāc q2 alimentū dū nutrit nō mouet vt eſt ſupius ab Ariſto. ꝓbatum.

b ¶ Eo Ar. ait dictū eē in vlibꝰ rōnibꝰ de agere ⁊ pati expōit the. libr̄ ð gn̄one ⁊ corruptiōe quē locū exponēs Simi. ita pullit non appellauit ariſto. libr̄ ð generatiōe ⁊ corrupti. ſimplr vlēs:ſȝ ea q i eo libro ꝯſcripta ſūt ð agere ⁊ pati. quę n. ibi ſūt expoſita nō ꝟe naturalē vel ſenſualē virtutes reſpiciēt:ſȝ abſolute ⁊ vlr ð agē ⁊ pati ſūt determinata.

c ¶ The. alexan. inſequit q qōnē hāc i ipſa ſenſoria refert: ⁊ expōit qđ ait Ariſt. cur ſenſuū nō ē ſenſus h eſt ſēſoriorū. Alerū dn̄at ſimpli. hāc expōnē:atqȝ necē ē eſſe ꝯſcies nali rōne:vt p organo id potuerit qđ eo vtitur:dū aūt ait ipſe ſūt q̄ dicit Ar. pꝰ cur ſenſus ſe ipſos nō ꝓhēdāt cognoſcēſqȝ. 2m cur abſqȝ his quę ſūt extrinſeca ſenſum nō faciūt h eſt cur nō operant ſenſitiuū ſit cū ſenſat hec dub. exponit idem Simp. virtus enī vitalis ea vt eē q ab interno ⁊ a ſemetipſa agat ⁊ quę ſecreta mouent corpa nō ſīt ipſis velut mouentibꝰ egent ad ꝓpriā operatiōeȝ ꝙ ſi res hec ita ſe hȝ: cur ē ſenſuū nō ē ſenſus. Duas ergo ambas qōnes Ariſ. ſoluiſſe ait Simpli. pꝰm cū ait ſenſitiuū nō ē actu ſȝ poꝰ ē enī actꝰ ꝑfecti poſſe in ſeipȝ ꝯuerti at ſenſus tñ nō potentia eſt. 2m ꝟo ſoluit exēplo cōbuſtibilis nā opꝰ eſt pati ſenſoriū a re ſenſibili vt ſenſus in actū moueat:ſȝ nihil eſt qđ a ſe ipſo poſſit pati:quo igit̃ pacto deuſtile abſqȝ igne cremari a ſeipſo nō pōt:ita ſenſoriū nō pōt a ſeipſo pati. qđ ſi aliqs dixerit nōne ignis actu ieſt ſēſorio cur ē ſēſū nō mouet:ſoluitur ꝙ neqȝ ignis q extra eſt in ſenſum agit ſȝ in ſenſoriū ⁊ nihil i ſemet agere poteſt.

d ¶ Priꝰ qdē modꝰ eiꝰ q poꝰ ē: ait Simp. mā hīs ē ⁊ gn̄ationē reſpicit. ſcdꝰ ꝟo nō gn̄ationē reſpicit ſȝ contemplationem cuiuſque

porcīa nō eſt mālis: ſʒ ſoſa lis qdē: verū eaʒ reʒ ē rīſ/ mō q̄ pabiles ſūt: pabiles dē nō ea ſolū rō ne q̄ diuiſam oparionē hñt a ſēba: ſʒ ˀ ma gis qꝛ pabilē actionē hñt: vepote qꝛ nō ſp agunt: qñ vel noluīt: vel ſi velint aliqd adſit quod ve tet.

dem formulā: naʒ prior obſcuriuſcule pretenuiterq̄ rō ne vna q̄ homo: qui genus docilis ꝛ eruditionis capax eſt: alter hoc amplius q̄ ſimul collibitum eſt ꝯtempla/ ri actu ꝛ cōmentari poteſt: ſi cauſa extrinſecus nō mo/
56 retur. ¶ Ab his tertius eſt: q iam non ſcit actu ſolum: ſʒ etiam in actu: atq̄ opera cōſiderandi contemplandiq̄ eſt: atq̄ hic perfecte: ac nauiter ſcire intelligiť. Priores potentia ſcʒ: gnariq̄ appellantur: ita tamen vt illud di/ uortium ſit: q̄ alter nondum condidicit coq̄ caret ſciē/ tia: quā ſi aſſeqꝛ vult neceſſe eſt: vt ſe de contrario ha/ bitu hoc eſt de ignorantia ꝛ inſcitia ad notitiaʒ ꝛ ſcien/ tiam conferat: alter ꝟo iam quidem ſcientiam obtinet: vt Arithmeticam: aut geometriā: ſed ab vſu ꝛ exercitio abſtinet. Eo datur itelligi non eundem eſſe modum de/ fectus in his: hic non hʒ quidem: ſed poteſt: ille hʒ iam:
57 ſed nondum vtitur habito. ¶ Neq̄ item idem genus paſſionis eſt huic diſcēdo ꝛ hauriendo quod neſcit: illi mouendo ꝛ excitando quod iacet. Veruʒ vnus affecti/ unculam preſentem amittit: aboletur enim atq̄ impel/ litur ignoratio ſuccedente doctrina. Alter quoꝫ ſe ad operam reuocat ꝛ conſiderationem intendit nihil amit/ tit: ſed ſcientiam quam intus poſſidet: foras ad vſum ꝓ mit. Quo ſit vt in illo prioris qualitatis abitio ꝛ corru/ ptio ſit: in hoc perfectio potius quedam atq̄ exornatio intelligať: ſeruat enī quod ſcit: quoꝫ ſpeculať actu: nec ꝑdit ſpeculando ſciam: ſed colit ꝛ ꝑficit. Quobrē imuta/ tio hec alteratio exiſtimāda nō eſt: cū oīs alteratio prio/ rem q̄litatem excutiat: at hic nihil preter ocium merū excutitur: imo crementum potius priori q̄litati ꝛ bone ſtamentū adiungiť. Quod ſiqs vocabulo vehementer afficiť: q̄ꝫ aegre id impetrat: modo tñ res nobis inco/ lumis ſit ſibi ferat: alterationeʒ hoc genus vocet: ſit no/
58 men vnū certe negocia diſſident. ¶ Aliogn ridendus vř qui hoiem ſapientia: aut prudētia preditum: quō gd aut cogitat: aut cōminiſcitur altera ſcere affirmauerit. Nec ille nō taxabitur q fabrum exculſorem ſtructorē ꝛ ceteros opifices: quoꝫ artium ſui generis aliquid mo/ liuntur affici alterariq̄ dixerit: qñ vel eum quoq̄ mīn/ proprie pati ꝛ alterari conceſſeris: qui quoꝫ rudis eſt recens adiſcit: ꝛ ſciam a ſciente precipienteq̄ ſuſcipit: niſi due ſint forme: qbus alterari ꝛ pati res dicanť: vna
59 qua proprie: altera qua prorſus improprie. ¶ Quare quemadmodum q nunc primum ediſcit: nunc primuʒ mutať: q ꝟo dudum edidicit habitum intra ſe poſſidet: ſed ab vſu ꝛ miniſterio vacat. Ita ſtatuendum in ſenſu eſt ſemen genitale: ꝛ ouum i mutatione prima vim ſen/ tiendi potentia ſortitur: ſimulatq̄ ꝟo factuʒ ꝛ conſtitu/ tum animal eſt: iam compos eſt ſenſus: ſed deſideratur actus ꝛ functio. Quāq̄ inter ſenſum ꝛ ſcientiam itereſt. Quod ſenſui ᵃ ad ſentiendū opus eſt extraneis rebus ꝛ copiis quarum perculſu excitus reuocetur in opera: vi/ ſili: auditili: olfactili: guſtabili: tactili. At ſciēs theſauros intus habet: quos quoꝫ cōmentari collibeat promat.
60 ¶ Scita. n. notiones generales ſunt: quas ᵇ animus do/ ctrinis inſtructus varia ꝛ diligenti notatione collegit: mox ꝛ in repoſitorium condidit: vnde que velit pro ar/ bitrio tanq̄ e ſinu ſuo facile proferat. At ſenſilia tam ea que per ſe habentur: q̄ꝫ ea que partis ꝛ ſpecies generuʒ ſunt: q̄ꝙ ita ſubyciūtur ſenſibus vt notiones ille gene/ rales ſcientiis ꝛ intellectui: de foris tamen hec incidunt: ille domi ſeruanť: iam illa nature ſunt effecta euentaq̄ has ſibi cōciliat afformatq̄ animus. Ita ſit vt intellige/ re qdem poſſimꝰ ꝛ cogitare quō volumꝰ: ſentire quoꝫ volumus in noſtra manu non ſit. Eadeʒ ratio eſt cur in his artibus que operoſiores videntur: qꝛ exteriorē ma/

ᵃ ¶ Ea ꝑp ait Simp. ſenſui opꝰ ē externo ſenſili: qꝛ opꝰ eſt ſenſoriuum aliquid ab eo pati ſenſibili: qō in ſciētie nō eſt: qō enī ꝑ i eē effectu/ ná actꝰ ſciué di: nō q̄ iudi/ ciū ſenſus effi ciat: ſʒ qꝛ paſ ſionē q̄ndaʒ ſenſorio īfert q̄ excitať iudi candi actus.

ᵇ ¶ Notiōes gñales quas

teriam requirunt: excuſſoria e: fabrica macerieʒ: ſtructo/ ria intritaʒ ꝛ lapides: non ſimul cuiq̄ collibitum ē: ita continuo artem ſuam exerceat. Proinde Ariſto. magi/ ſtros illarum ſcios ꝛ opifices ſenſilium generʒ appella/ uit: qꝛ circa particularia potius q̄ꝫ vniuerſalia verſaren/
61 tur. Sed de his poſt. ¶ Nunc illud dicimus tales eſſe potētia ſenſus: q̄lia ſunt actu ſenſilia. Potentia ꝟo quē/ admodū hoc loco accipienda ſit: ſupra docuimus. Nec enī eo modo accipi dʒ: quo cum pueꝝ dicimus ꝑtorem aut imperatorem eſſe: ſed eo modo quo cum eū: qui eta/ teʒ ip̄leuerit legitimā adeundi rempublicā ꝛ magiſtra/ tus gerendi. Ergo quoꝫ patiť ſenſus nō eſt ſimilis ſen/ ſili: quō ꝟo iam eſt paſſus tūc ꝑtinus ſimilis factus eſt
62 ſenſili: ꝛ talis fere q̄le ſenſile eſt. ¶ Et hercule paſſio/ nis noie abutimur quō ad ſenſum referimus: qō ꝛ ante/ hac prefati ſumus. Nā queadmodū res proprie pati ꝛ alterari dicanť abundāter in cōmentariis de nā mon/ ſtrauimus: veꝝ q̄ appoſitū vocabulū non habemꝰ: nec ad ſignificandā potentiā: qua ſunt q habitū tenent: nec ad imutationē eam: q̄ de habitu ad actū ꝛ exercitiū trā/ ſeunt: neceſſario vtimur appellatione ꝓmiſcua tū potē/ tie: tum ēt paſſionis: ceteꝝ res ꝛ ſignificātias diſcrepāt. Nam ſenſus a ſenſibus ꝓprie pati nō poſſe: nec altera/ ri ab imaginibꝰ: que de rebꝰ miſſe iſinuent ſeſe his: ide fieri clariſſimū pōt q̄ ſi viſus exalbuit alba nō ꝑcipit: ſi manus recaluit: calida nō ſentiſcit: ſi palatū idulcuit: dulcia nō dignoſcat: aures ſtrepitum familiarē obaudi/ unt: naribꝰ ſequuntur ceta: qbus inſueuere non obolent: ac ſimulachra qdem reꝝ ꝛ ſpecies ſine mā recipiuntur in ſenſum: id qō in cera quoq̄ cum anulo ſigillario cerni/ tur. Nec. n. anulus auꝝ: ſʒ imaginē imprimit: q̄ꝫ dīa ea: q̄ ſenſus quō recipit ſpēs eaꝝ materia non ſit: neq̄ corporea adactione ſignatur: vt cera: neq̄ ſuperficie te/ nus ſculpiť: ſed effigies illas foris illapſas intra ſe totū admittit penitus condendas: idq̄ quō facit: non prioreʒ habitum mutat: ſed contrario potius habitu: quem hʒ agendo gerendoq̄ perficit: extolit: confirmat. Atq̄ in hunc modū generaliter de ſenſu dixiſſe ſit ſatis.

¶ Aliqua eſſe ſenſilia cōmunia: aliqua propria: aliqua ꝑ ſe: aliqua ex accidenti. Cap. XXI.

63 Nunc de ſingulis ſenſibꝰ ſeorſum agē/ dum: nā cōis de ſenſu tractatus ꝓprie cōis aut gñalis appellari non pōt: quoꝫ in ſenſu aliqd vt prius: aliqd vt po ſterius ꝯſpici ꝛ notari ꝯtingat. Anteq̄ ꝟo de ſenſibꝰ ſigillati aggredior: ꝑmū de ſenſilibꝰ ꝯſtituen dum eſt. Sūt ğ ſenſiliū alia ꝑ ſe: alia ex accidēti: rurſus coꝝ q̄ ꝑ ſe ſunt: quedā dicūtur cōia oībus ſenſibus: q̄daʒ ſingulis ꝓpria. Propria ſūt ea que a ceteris ſenſibꝰ di/ gnoſci nō pñt: ꝛ circa q̄ nec temeritas ᶜ nec allucinatio ſenſuū cadit: ſi nā itegre incorrupteq̄ iudicet: nec eā ſit q̄ extriſecus obſtrepat: nec poſitura obſiſtat: nec iterca/ pedo: aut receſſus officiat. Falli enī aſpectus nequit cir/ ca rem viſilem: ſi mundus ꝛ ꝓbus oculus habeať: ſi ſe/ renū ſit: ſi iterſtitio iuſto colores abſceſſerint. Pari mo/ do auditus ſe hʒ ad ſtrepitū: ꝑmū neceſſe eſt nec leſuꝫ: neq̄ offectū ſenſuʒ eſſe: ſʒ incolumē ꝛ valentē: deīde qō iniectum eſt ſpatium cum turba ꝛ tumultu vacare: tum mediocre: temperatūq̄ eſſe: ratio equa in guſtu ad ſuc/ cos. Tactus in plures differētias plicaſq̄ fundiť: neq̄ vno aliquo noie cōprehēdi pñt: que ad ſenſum hunc ꝑtinent: queadmodum que ad viſum auditumq̄: q̄ ad hunc colores ad illum ſoni vocanť. Tangimus glabra: aſpera, mollia, dura, grauia, leuia. Tangimus calida, fri/ gida, humida, ſicca. Omnia hec vno ſenſu cognoſcimꝰ:

alius doctrinis īſtructꝰ varia ꝛ diligēti no/ tatiōe collegit mox in repo/ ſitoriū condi/ dit. q̄ ꝟba re/ cte ꝑcedē: vt enī The. i pre/ ēt intellectus memoriā re/ ponere.

ᶜ ¶ Cām ex/ plicat Simp. ob quā circa ꝓpriū ſenſile: ſenſus nō er/ rat: ſed circa cōe: atq̄ ſen/ ſile ꝓpria q̄ ſi corpea ma/ gis ꝛ paſſibi/ lioꝛa magiſ cō menſurate ꝛ ꝓ portionata ſē ſui occurrunt q̄ corpea ēt ē cognitio: vna luce excepta: q̄ ob plurimā eiꝰ actionem manifeſte ani/ ſu cognoſcit: ſʒ cōia ſēſilia ſoſalioꝛa ſūt ideoq̄ magis ſūt ſēſus ꝓpo/ portiōata: nō eqdē ita vt ea q̄ nullo pacto ſenſu: ſʒ ſola rōne cogno/ ſcanť vt ſe hʒ ſuba: ſʒ q̄ ſen/ ſu qdē capiū/ tur non tū eq̄ exacte ſicuti q̄ ꝓpria dicāť.

ſta l3 gn̄q; contĩgẽs copulę ſint: vnus tñ eſt tactus: illę ṽo vno vt dixi nomine ſignificari ⁊ contineri non pn̄t: q̄q̄ ṽo plura genera tactu videnť mandata: nõ tamē alia ratione ſe h3 ad omnia q̄ cęteri ſenſus ad ſua. Primum non fallitur: ſed quēadmodum nec viſus decipiť aut dubitat: qualiſnam color ſit q̄ incidit ob oculos: ēt ſi decipiatur aut dubitat: qualenam id ſit cui color ineſt: nec auditus: quiſnam ſit ſonus: q̄q̄ ignorat quid ſit qđ pſonat: aut vnde a dextra a leua: ante: poſticeue perſonet: ita ⁊ tactus leuorē ⁊ ſcabriciam per ſe ſentit: tametſi id p ſe nõ pcipit qđ eſt leue qđ ſcabrum. Atq; hęc puatim ſingulis ſenſibus ſenſilia ſũt: eoq; ppria ⁊ peculia-

64 ria nũcupanť. ¶ Quę ṽo cõia a pluribꝰ ſenſibꝰ dicuntur hęc ſũt: motus: ſtatꝰ: figura: nũerus: magnitudo. Sane motus cõis oĩbus eſt. Primũ viſui ⁊ auditui: q̄le illđ poetę eſt. Aures cripedũ pulſu tentanť equoꝝ. Deinde olfactui q ⁊ acceſſum ⁊ receſſum odoris vĩ agnoſcere. Itē guſtui ⁊ planius ēt tactui. Neq; ſolũ videť motus: ſed ſorte ⁊ ſtatus ⁊ numerus pmiſcue a ſenſibus oĩbus pcipi: q: ſinguli ſenſus ſaltē ſenſilium ſuoꝝ nouiſſē numerum pnt. At magnitudo ⁊ figura viſui ⁊ tactui preci-

65 pua ſũt. Hactenus de ſenſilibus p ſe. ¶ Illa ex accidēti dicunť: quę quom p ſe ſentiri nõ poſſint: tamē dignoſcunť a ſenſibꝰ: q: accidunt ⁊ ptinenť in is quę p ſe ſub ſenſum cadũt. Senſilis eſt Diaris filius ⁊ Diares: non tanq̄ Diares ſed tanq̄ is cui albedo accidens ſit. Ariſ. ſane ꝫ iterpretatur. Per accidens inquit ſentimus illũ: q: albo acciderit qđ ſentimus: quaſi dicat per accidens Diarem ſentimus: q: albedinis accidēs eſt Diares. Eſt eñi in more Ariſtoteli ēt ſubſtantię ⁊ ſubiecto accidētis appellationē aſciſcere: id qđ in libro decē generũ vſurpauit. Circũſcriptis inquit ſemotiſq; reliquis rebꝰ quę accidũt dño: ideſt circũſcripto ſemotoq; hoie ⁊ cęteris de genere hoc. Nihil ergo patiť ſenſus ab his q̄ ex accidenti ſentimus qua hęc ſunt: ideſt nihil viſus a Diare: q̄ Diares eſt. Non. n. viſilis eſt Diares: ſed Diaris color. Ea ṽo: quę p ſe cõmouent: ac pciunt ſenſus: eſt ſunt propria proprie ſentiuntur: ad eaq; ſenſuum ingenia actioneſq; naturę inſtituteq: comparateq; ſunt.

¶ De viſu: ⁊ de incidentibus ſubiectiſq; viſui: ⁊ de perſpicuitate. Cap. XXII.

66 ATq3 de his iam agamus mēbratī a viſu primũ orſi. Aſpectui ppriũ ſenſile ſubiectęq; res viſiles ſunt. Eſt eñi aſpectus viſus: ⁊ viſus videt ac referť ad viſile. Viſile aũt dixerim pmo ipſum colorē. An ṽo alia quoq; res a colore dici viſilis poſſit ſequētibus docebo. Sunt. n. q̄dam lucibilia q̄ cu3 in luce videri nõ poſſint: cuius ꝫtium in coloribus eſt: tñ ſplendent ⁊ refulgent in tenebris. Atq; hęc vno noie indicare non eſt. Sed vt ſumus polliciti huic quoq; loco pgreſſu ſatiſfaciemus. Nũc illud conſtitutum ſit viſile colorē eſſe: color aũt per nãm ſuperficiem corporum inſidet. Superficies igitur ipſa per ſe viſilis eſt: non q in definitione eius contineatur viſile: aut vice obuerſa in definitionem viſilis ſuperficies recidat. Quoꝝ modorũ alterum intelligi neceſſe eſt in his: quę ineſſe p ſe dicunť. Sed per ſe viſilis ſupficies eo dĩ q colores corporum oĩum recipit: hiſq; tanq̄ ſtragulũ ſubycit: neq; vlla ſupficies ſine colore aut reperiri: aut intelligi [b] pōt in corpore. Ergo q: cauſa [c] quare ſuperficies videť ⁊ cernitur in ipſa ſuperficie eſt: hic oritur vt ſuperficies per ſe viſilis eſſe dicatur. Plane q̄q̄ ſubiecto idē eſt ⁊ color ⁊ viſile: tamen conſiderationis ⁊ rationis diſcriminibus differunt: nã viſile obnoxium viſui eſt: ad quem referť: color impromiſcua ⁊ abſoluta res eſt. Item viſile viſu abiuncto non cõſiſtet niſi potentia. At color etiã

67 nunq̄ ꝫſpectus ſemp eſt color. ¶ Color porro diffiniť vt ſit motus actu perſpicui: quod Diaphanes vocant. Atq; hęc natura coloris eſt: vtpote qui ſine inuectu luminis videri non poſſit: qui quę ſemp in lumine videatur. Quobrem neceſſarium videtur: vti prius de lumine diſſeramus. Si enim ita comptum eſt: vt color ſine lumine viſilis eſſe non poſſit: nihil agitur: niſi prius de nã luminis cõmentemur. Sed q: prius eſt perſpicuum q̄ actu perluceat: quippe cum actus ⁊ perfectio eius ipſu3 lumen ſit: de rõne perſpicui loco principe eſt agendu3.

68 ¶ Illud igitur pſpicuum [d] dicimus: qđ q̄q̄ viſile eſt: non tñ a ſe vt ita dicam eſt viſile: ſed opera coloris externi. Perſpicua ſunt aer ⁊ aqua ⁊ lapides nõnulli: q argumento hoc plucidi appellantur. Item vitrum ⁊ cornua: ⁊ pręter hęc quędam quoq; alia corpora: ſed pręcipue cęlum. Atq; hoc inter omnia perſpicua primatum obtinet. ab eo aera quo elementum aquę: deinceps ordine ſuo reliqua: quę dinumerauimus ſupra. Nullũ horum per eſſentiam ſuam perſpicuum eſt: verbi gratia: aqua non eſt perſpicua: in eo quod aqua: neq; aer in eo q aer: ſed in eo q natura quadam cõmuni participãt: quę in illis corporibꝰ inſita cauſam h3: cur ſint: ⁊ cur dicantur eſſe perlucida. Hęc omnia efficiuntur viſilia nõ de ſuo colore: ſed de alieno quē imbibunt: alioquin ſi eſſe colorata poſſent: tranſpici pterea aut perlucere non poſſent: quando illa tunc maxime perſpicua ſunt: quõ nullo colore ſunt offecta. videnť ergo cernunturq; ſi modo ⁊ videri ⁊ cerni poſſunt per alienos colores vt dixi: quoꝝ acceſſu immutantur: mouenturq;: non q̄dem ita vt alterari aut tranſire in illos cõuertiq; videantur: ſ3 alio genere. Nec veros colores recipiunť in aerem quēadmodũ cęlatura anuli ⁊ ſigillu3 in ceram. Nam cera nõ in pfundo ſed in ſupficie fingitur: aer ṽo colores intra ſe totum initus ebibit: eoſq; trãſmittit ad oculũ: adeo interim ⁊ ꝫtrarios ſimul defert. Quod fieri nequaq̄ poſſet ſi cõuerti aut alterari coloribꝰ diceretur. Non tñ ſemp colores ad oculũ trãſmeant: ſed tunc quom illa p q̄ iter coloribꝰ eſt: actu pſpicua ſunt: qđ q̄dem pñtia luminis ꝫtingit: corpꝰ aũt cęleſte ſemper actu perlucet. Vbi ṽo potētia lumen eſt ibi quoq; hēri tenebrę pñt: nihil eni3 aliud tenebroſum eſt: q̄ quod potentia perſpicuum ſit.

¶ De lumine ⁊ natura luminis. Item lumen eſſe ad quēdam modum viſile. Cap. XXIII.

69 AT lumen pfectio ⁊ actꝰ perſpicui eſt: qua perſpicuum eſt. Dixi: qua perſpicuum ceu nõ in eo q aq̄: neq; in eo q aer: eſt eñi perfectio alia aeris ⁊ aquę pręſtantior: ſed quatenus pſpicua ſunt aer ⁊ aqua: hactenus lumen eſt aeris ⁊ aquę pfectio. Ac lumen q̄dem quaſi color perſpicuo eſt: quaſi color inquã: q lumen [e] non proprie aerem colorat: vt candor niuem: ſed q aerem viſilem facit: quemadmodum ſua colores corpora. Item q ea quę poteſtate perlucida ſunt pręſtat vt actu perluceant. Lumen ṽo ipſum nec ignis eſt: nec ſol: nec aſtrum vllum: ſed illorum ſola pręſentia in his corporibus: quorum communis ea vis eſt: qua perluceant: ⁊ a qua potentia hęc referri ad actum poſſit. Sane hoc ſoli maxime tribuitur ⁊ ſyderibus cęteris: deinceps ⁊ igni: ⁊ quę de igni plus referant. Videtur ṽo ignis illuminandi vim ſortitus: non in eo q ignis: ſed in eo q rationem quandam ⁊ naturam communem cum reliquis colluſtrantibus: ⁊ ſplendidis corporibus obtinet. Probant hoc beſtio-

a ¶ Ariſt. de cõis oĩbꝰ aũt ſic ēt Thę. a pnꝰ cap. dixit quę loca ſimpli. examinãda ſit. Qui fieri põt vt cõis oĩbꝰ dicanť: ſiq̄dē magnitudo ⁊ figura ſolo viſu ⁊ tactu apphēdũtur fortaſſis igiť oĩbꝰ dixit pro pluribꝰ. Sed nã: an ⁊ magnitudinē q̄dē ⁊ late auditus cognoſcit vtpote q magnũ ⁊ paruũ qđ eñ ſonum ōfert iudicat: olfactꝰ pterea guſtuſq; per plures vł minores magnitudinē hęc q̄dē odicē ſi ṽo ret dicapu: ſed eq̄dē ⁊ figuř forſitan q̄uis nõ admodu3 exquire trãſla nõe vł ſenſus vł rei ſenſilis ēē pnt ⁊ hi ſē ſua capacę.

b ¶ Nõ põt aũt Thę. vlla ſupficies abſq; colore intelligi: qđ aiad uertere: q: vł iõ nē geometrie auferre.

c ¶ Ariſt. ſan

ut ſen ſe aďe nõ rõe: ſ3 q̄ſi i ſaňo h3 cãs ēdiuiſibile. vbi Simpl. ſi nt dixiſſe ad diũ diaphanũ qđ non ob aliqđ ē infinit vł: ſed ob aduētũ lumē.

d ¶ Perſpicuum ait hic Simp. lumie vł vero nõ ipſo mõ pſpicui: ſ3 coloratũ ēt vł lumie q̄uis nõnulla inter hec diu interceda pſpicui. n. q̄ pſpicuũ ē: tñmõ q: illuminatũ eſt vł: ſ3 coloratũ ēt vt coloratũ ē: ⁊ ea ēt ō cũ p ſe viſile eſt: vtpote qđ i pprũ nã colorē hēat: qđ in lumine vł pſpicuum ṽo p ſe viſile nõ ē: q: lumē aduētũ h3: quo tñmõ vł ea rõne q̄ perſpicuũ eſt.

e ¶ Et ſi lumē ait Sim. q̄ſi color ſit pſpicuo: nõ ē aũt color: q nõ eq̄ue eſt inſitũ lumē pſpicuo: ac color rebꝰ coloratis.

lę infectorꝫ:quę nitedulę ſiue cicidelę vocatur. Ec ꝗꝗ nec ſunt ignis:nec igne ferũt tñ pro modo corporis circunſecus illuminant aerem. Dictum eſt quid eſſet perſpicuum:⁊ quid lumen. Id neqꝫ igne [a] eſſe neqꝫ corpus omnino:ſed neqꝫ defluuium a corpore intelligimus:ſtatim enim ſi defluuium ſit:corpus ſit opꝫ: ſed aut ignis: aut alterius ſplendidi pręſentiaꝫ in perſpicuo corpore. Non qdem talem pręſentiaꝫ qualis ſolet eſſe corꝫ quę inuicẽ miſcenť: aut corꝫ quę cõmittunť copulanturqꝫ: corporis ſũt omnia hęc:ſed talẽ pręſentiã quali ea quę agunt patientibus rebus ⁊ motũ accipientibus: pręſto ſunt:imo verius quali ea quę perficiunt exornantqꝫ adſunt his rebus:qbus perfectionẽ ⁊ exornationẽ hanc afferunt. ℂ Illud primũ:qui lumen corpus faciunt:cõcedant neceſſe eſt corpus penetrare: ac meare per corpꝰ: ⁊ eundem locũ a duobus corporibus ęquabiliter obſideri:quod multis rationibus aliqñ a nobis improbatũ eſt. Deinde non vident ſi id referant:futurꝫ vt aer acceſſione luminis corpulẽtior ⁊ plenior euadat:ꝗ quom in

70 tenebris eſt:cuius contrariũ cernitur. ℂ Huc accedit vt quom tenebrę nihil aliud ſint ꝗ abſentia ſyderuꝫ in perſpicuo corpore:lumen nihil eſſe aliõ poſſit:ꝗ illorꝫ pręſentia:omnis ꝟo pręſentia eſt eius rei quã pſens ſit ad id:cui pręſens eſt quidam habitus reſponſuſqꝫ:non igitur corpus. Age ſi corpus eſt lumen:cũ nulla ventorꝫ vi cohiberi poſſit ne decumbat in terraꝫ:deſcenſus hic atqꝫ motus quo infera peteſſit:naturalis eſſe nõ poſſet: qꝛ tenuius ⁊ leuius igni oporteret intelligi. Poſtremo ſi lumen corpus eſſet:cunctatiõe aliqua neceſſario moueretur. At videmus contra ſimul.n.illatus eſt ignis vniuerſuꝫ conclaue agminatim puncto tempore colluſtratur:⁊ ſimul ortiuus ſol matutino emerſu reuiſit orbẽ:in omnes terras lux momento diffunditur. Nam qõ inqt Empedocles:ſeu qui vis alius id credidit:moueri quidem lumen ita vt partes terrę ortui propiores:⁊ q̃ deinceps inſectę ſunt illuminentur anteqꝫ eſtimę: morꝫ ſe ſplendor per vniuerſuꝫ profundat ⁊ ſpargat:ſed pernicitate motus ſumma cõtingere:ne id perſpici animaduertiqꝫ poſſit:quaſi ſenſum ⁊ intentionẽ effugiat. Res tota ficticia eſt:⁊ cui tum ratio:tum experimenta reclament. Si enim aut itercapedo modica: aut lumen exiguum eſſet:latere id oculos:ac ſenſum pręuertere ratio fortaſſẽ probabilis videretur. Nunc ab oriente in occidens:tam imenſo itinere tam vaſti corporis motuꝫ deprehendi nõ poſſe:haud ſcio:an vlla res eſſe queat diſ-

71 ficilior creditu. ℂ Cęterum quom coloris capax ſit qõ expers eſt coloris:ſicut ſoni quod expers eſt ſoni:⁊ figurę qõ expers eſt figurę:⁊ ſaporis qõ expers eſt ſaporis: coloris autem qui proprius habeatur expers ſit perſpicuum corpus:ratio eſt vt ab alienis coloribꝰ moueri:⁊ imutari dicatur. Quare ſi proprium aliquem colorem haberet eueniret ecõtrario:ꝗ euenit:vt colores ad oculum perferri non poſſent. Quom autem aeri lumen ingruit:eoqꝫ actu pſpicuus fit:tunc lumen pro colore aeri eſt:⁊ quodãmodo viſile ⁊ cauſa ꝗobrẽ cętera videantur. At quom aer potentia perſpicuus eſt: tunc tenebrę in eo vicem coloris pręhent:⁊ inuiſiles nobis ſũt:⁊ culpam habent pariter ne alia contueri poſſimus. Inuiſiles [b] ꝟo tenebras diximus: non ꝙ nullum omnino ſit his cum viſu cõmercium:ſed ꝙ ęgre ⁊ pretenuiter videanť:cognoſcit enim vtcũqꝫ oculus tenebras:ſicut reliqui ſenſus ſuorꝫ ſenſiliũ priuantias. Plane ſiue luminoſa:ſiue illumina perſpicuitas ſit: eadem ſemp ſubiecta natura eſt. Quẽadmodum idem eſt ſubiectum cuꝫ gs videt ⁊ poſtea captus oculis cęcutit.

a ℂ Hec videnť a⁊ idem Simp. ꝫ Timei dicta i q̃ dixit Pla. lumen eẽ ignis ſpẽꝫ ꝗdã. dixit preterea diurnum lumẽ idqꝫ quod ex oculis defluit inuicem iũcta vnũ corpꝰ cõſtituẽ:qõ licꝫ ex ꝯmẽtariis Iamblici in Timeũ excerpere.

b ℂ Iudicem viſu tenebras dixit Simpl. ſi ꝙ aliqd cernat ſꝫ potius eo ꝙ nihil cernat:ut cernere concl.

ℂ Quot modis accipiať viſile:⁊ quẽadmodũ aſtra ⁊ reliq̃ de gñe hoc tũ noctu tũ iterdiu videanť. Ca. XXIIII.

72 Certe non oĩa viſilia ſpectantur in lumine:ſed quom in cęteris ſuus cuiuſqꝫ color in lumine videať: nõnulla ſunt q̃ non videnť ad lucẽ:ſed e tenebris feriunt ſenſum ⁊ cient. Atqꝫ hęc aut colores habendi non ſunt qñ coloris proprium eſt mouere actu perſpicuum:aut alio genere colores exiſtimãdi ꝗ cęteri. Huius forma ignita omnia ⁊ noctu fulgentia ſũt: quę quom nullum genus cõe contineat:nullo queqꝫ cõmuni noĩe appellanť. Nimirũ quõ multa hõ habeantur:quę ſpecie ⁊ natura longiſſime diſcrepent:in vno tamen eo cõi conueniunt:ꝙ ignium modo collucẽt noctibus ⁊ refulgent e tenebris:vt fungi ⁊ quorũdam aialiuꝫ cornua: ⁊ piſcium capita ⁊ ſquamę: ⁊ oculi ⁊ putres ac pęcaridi caudices.i.carientes ſitu:qꝫ marcidi. Horꝫ proprius color iterdiu viſitur:noctu ſplendor ſolus ⁊ radiatio ſacitur ꝗꝗ fortaſſe neqꝫ color ille eſt: ſed repercuſſus qdam ob oculos. Verꝫ hęc q̃ rõne in conſpectuꝫ cadant alio inquit loco tractabiť:cui queſtio hęc ſit cognatior.i.i libro de ſenſu ⁊ ſenſili. ℂ Cęterꝫ Soſigenes Alexandri pceptor tertio volumine de viſu rationem afferre conatus eſt:ꝗobrem aliqua collucere in tenebris videantur:quę mihi probat. Flammulenta inquit hęc q̃damtenus naturam [c] ętheris ⁊ quinti elementi participãt:ea cognatione fieri vt admotũ ſibi aerem aut perſpicuum aliud corpus illuminent. Quod autẽ id maxime noctibus faciant rõnem eſſe:quia tum maius lumẽ abſit:alioqn euenire interdiu:vt exiguum corum lumẽ quaſi exoleſcat ⁊ offundatur in magno. Noctu ergo cũ refulgent aerem proximum ⁊ circumfuſuꝫ leuiter ſubluſtrant:nõ ita vt alia item poſſint videri:ſed vt ſola ſe vendicent tenebris. Atqꝫ hoc facit exilitas portionis eius:e qua proficiſciť manatqꝫ lumen:naꝫ ⁊ ipſe quoqꝫ ignis:ꝗuis ſplendorem ſuum latius ⁊ diffuſius mittat: adeo vt afferat etiaꝫ alia:tamen ſi remotior ſit iam caligant oculi in cętera: ipſe ad conſpectum ſui vix ſufficit. Hac ſini declaraſſe ſit ſatis id quod in lumine cernitur:colorẽ eſſe oportere:ꝙ [d] ea natura coloris ſit vt moueat actu perſpicuum. Quom ꝟo quę videntur in tenebris aut colores eſſe non poſſint: aut alia rõne intelligi colores oporteat:efficitur vt duas eſſe differentias viſiliũ ⁊ colorum neceſſe ſit. Quorꝫ alteri in lumine nõ in tenebris videantur:alteri contra conſpici poſſint in tenebris:nõ poſſint in lumine. Ignis quidem cũ vtroqꝫ genere ambigit:nec imerito:quando ⁊ in illo quoqꝫ natura ancipiti eſt:ꝙ ⁊ mouet actu perſpicuum tanꝗ color:⁊ pręterea perficit tanꝗ lumen. Eoqꝫ neceſſarium eſt: vt ⁊ iterdiu ⁊ noctibus videatur. Fundit enim ſeſe in eo lumen vndiqꝫ [e] ⁊ de colore lux exit. Atqꝫ hoc habet pręcipuum color is qui ineſt in flãmis: vt propinquum aerem illuſtrare poſſit luminis modo:quę facultas extra hũc nullis coloribus data eſt. Quinimo color ignis pęrogatiuam hanc tulit:non qua color:neqꝫ qua ignis:ſed qua cõmunis illius naturę quã diximus particeps eſt. Quare non eſt mirum ſi vnus is ꝗꝗ color tamen viſitetur in tenebris.

ℂ Ut viſus conſtet opus eſſe intermedio perſpicuo corpore. Cap. XXV.

73 Plane colorẽ eẽ [e] a natura vt actu pſpicuũ moueat illud indicio eẽ vel firmiſſimo põt:ꝙ colores vehemẽter prope admoti:neqꝫ videri:neqꝫ iterno ſci queũt:mouet ergo color perſpicuum

c ℂ Tale q̃dãmꝰ nãs particip. ait ꝙ ſe grece:q̃les gnã elemẽti ⁊ ignis dꝫ.ea dõ ẽ vt facultatẽ hẽant aerẽ circã ambientẽ vel pſpicuũ aliꝫ illuminandi.

d ℂ Verba h Ari. ſũt grece.n.ait τὸ γὰρ ἐν αὐτῷ χρώματι εἶναι τὸ κινητικῷ εἶναι.h. eſt:h.n.eſt ipſi colori eſſe:vt moueat actu ⁊č. quo loco Simp. annotauit hoc eẽ ſi color q̃ viſile ẽ ꝯſideretur nõ qua color.

e ℂ Querit h Sim. q̃ nam cũ fiat cur colores ſi prope ſint admoti ſenſũ ciere nequnt.⁊ rñdet in eis ꝑtꝫ lumine opꝰ ẽ ⁊ aſpectũ vt colores ap pbendat:⁊ coloribꝰ ẽ vt viſum moueť poſſint neč ẽ igiť ẽ vt ambo lumine circũfũdant:⁊ ⁊ ea de cã oꝫ vt mediũ intercedat:qõ actu ſit pſpicuũ vt ab eo verũ pficiať queqꝫ e. Alr. nõ negat abſolute qdcũqꝫ qõ ꝯmanur ſuppe admoueať ꝙ videri nõ poſſe ſed animũ qõ colore ẽ affectũ:a qõ fulgit videretur ꝙ poſſet.nã fore ſenſum ipſiuꝫ fulgore imoderato excecari.

a ℂ Dogma
ē hic inter gre/
cos auctores
diſcordia. nā
Pbilo. hic
quez ſecutus
ē Alex. ait in
aq̄ audiri q/
dē ſoni: neq̄
ꝙ̄ autē poſſe
edi. ꝛ rōnē aſ
fert iſte: in cō
eni eſt ait aq̄
craſſitudo q̄
par⁹ dehilr ꝙ̄
cōcurſus fiat
corpoꝝ colli/
ſoꝝ:ob ei⁹ nā
q̄ craſſitē nō
ſm eā velor
motus fieri i
ea ꝑcue pauci
tas rupturam
anteuortat.
The.aūt op/
poſitū ſentit
cū q̄ ēt ꝯueni
re vꝫ Simpl.

b ℂ Recte h̄
in loco notat
Alex. vt ait
Simp. neq̄ ꝙ̄
eē arbitrādū/
cū echo red/
dit q̄ aer:qui
p⁹ ꝑcuſſit:ille
idez ſerat ad
corp⁹ vſq̄ qḋ
trāſitū ꝓhibet
idēq̄ redeat
reuerberatus
ad id qḋ p̄ p/
cuſſit neq̄.n.
rōni ſatis ꝯſo
nū ē: vt ab
hmōi plaga:
ad celeris ſūt
aeris lato. ꝛ
ꝑterea opꝫ vt
ſicuti in his q̄
proijciunt:ad
ſit ſēp motor
rē mouē. Ue/
rū qḋ deinde
adnectit alex.
ait idē Sim/
pl. ꝯſiderāto
ne egēt: recte
dicaſ necne.
Sꝫ pmu⁹ di/
xit Alex. aer
ictus:ob cele/
ritatem plage
ꝯtinuus ꝑma
nēs ac indiui
ſus eā q ſeqt
ſit plaga ir/
gerat q̄ ꝛ iſte
fuerit iſozma
tus:ꝛ hic dei/
de ſubſequen
tem:ꝛ h̄ ſerie
ꝑmanēs eſſi/
cit:donec de/
nēti fuerit ad
vnū ſeu corp⁹
ꝯanēs:vū tū
plaga q̄ hac
ſucceſſiōe tra
ducit validioz

aerem:aer adusq̄ oculum continenter pertenſus aſpe/
ctum mouet ꝛ vulnerat. Quod ſi nullus eſſet viſus iterſi/
ci aeris:per quē color veheretur ad ſenſum: ſumma ra/
tio eſſet:q̄obrem colores quanto propius accidērent i/
minerentq̄ oculis:eo clarius ꝛ exquiſitius cernerentur.
74 ℂ Proinde perperā Democritus cenſuit:q̄ diceret
ſi inane eſſet hoc omne ꝑ quod cernimus ſpatium: fore
vt acrius ꝛ probius omnia viderentur:quod prorſus i/
poſſibile eſt. Nam obtutus paſſio quadamtenus ꝛ affe/
cto ſenſu contingit:non q̄dem a colore qui cernitur:alio/
quin impoſitus ꝛ adiunctus pupille p̄ſentiretur: ſed
quod reliquum eſt ab aere illo ꝛ perſpicuo:quod inter/
patet. Q̄obrē nedum acutius ſed nihil omnino videri
poſſet in vacuo:q̄ nihil in eo intermedium haberetur:
quod primo ipſum affectum: tum deinde ſenſum ocu/
75 lorum afficeret. ℂ Idem in ſono idem in odore contin
git:neutter attactu ſenſum exercet:ſed per medium aerē
a quo ſubinde ſenſus impellunt. Sane ſiquis ſibi ad ma
chinamenta odorem aut ſtrepitum ita proxime adigat
indatq̄ vt perinſimos aurium: aut narium meatus:
quum poſſunt attingant:nimirū:aut nihil omnino:aut
egerrime ſentiet. Q̄uis autem eadem in tactu guſtuq̄
ratio ſit: non tamen eque in illis apparet: qḋ q̄obrem
76 fiat conſtabit poſt. ℂ Ea autem que inter ſonum aut
odorem media ſunt aer ꝛ aqua:non quatenus aer ꝛ aq̄
ſunt:media ſunt:ſed queadmodum in his perſpicuitas
cōmunis vtriq̄ natura eſt:quā colores perferuntur ad
viſum. Ita probandum eſt duas in his qualitates com
munes haberi:vnam qua ſtrepitus ad auditum:alterā
qua odores ad olfactum apportant. Atq̄ harum prio/
rem:que pertineret ad ſtrepitum:interpretes aliqui nō
Ariſtote. Diecheh appellant quaſi perſoniam dixeris.
Poſteriorem que odorum eſſet Dioſmon ac ſi perola
tiā vocaris: ideſt veterinas ſeu vehicularias odoris ꝛ
ſoni. Ac videntur quidem natalia aquatiliaq̄ odoris vl
in aqua ſenſum habere:q̄ nidorum lentorum ſuffitus
explorat. Homo vero ꝛ animalia omnia que reſpirant
odorari non poſſunt: niſi aīa vicibus ꝛ reddita ꝛ acce/
pta. At que in humore degunt:etiā ſine anhelitu ꝛ reci/
procatione ſpiritus videnť olfacere:quoꝝ omniū cau/
ſe reſeruande locis ſuis ſunt. Ex his manifeſtum eſt vi
ſuz finiri ita poſſe:vt ſit facultas coloris recipiēdi citra
materiam per medium actu perſpicuum.

ℂ De auditu ꝛ ſubiecto ꝛ ſono ꝛ de ſonātib⁹. Cap. XXVI.

77 Poſtq̄ de viſu diximus:ſeries eſt vt
de auditu dicamus: qḋ vt q̄
cōmodiſſime poſſit: exigi prius eſt vt de
ſono agať. Duplex vero ſonus eſt:vn⁹ actu:
vnus potentia:nā ſunt que neq̄ actu neq̄
potentia ſonū obtineāt:vt ſpongie ꝛ oē lanitium. Sunt
alia que q̄q̄ ſonū habent:tū aliq̄ñ actu habent: aliq̄ñ
potentia:vt es ꝛ lapides ꝛ oia plana glutta leuigataq̄.
Hec quom quieſcunt ſonum potentia continent:cū vero
inuicem colliduntť:edunt actu ſonum ac ſtrepitū. Tūc
aūt ſonus editus dī:quom de re que ſonat ad aurez p/
78 fectus mediū ſpatiuz cōplet. ℂ Neceſſe aūt eſt quom
actu ſonus fit:haberi minimū tria:duo:que cōcurrant:
ꝛ tertiū id in quo hic cōcurſus fiat:verbi gratia: q̄ con/
currūt:corpora ꝛ dura ꝛ ſolida eſſe neceſſe eſt:in quo id
gerať:aerem. Neq̄.n.fieri pōt ictus:aut ꝑcuſſio ſine de
latione: neq̄ delatio item ſine aere medio. Percuſſio
vero non quevis ſonitum ciet:neq̄ oīa corpora ſtrepitū
elidunt:ſed cōplanata ꝛ leuia:ꝛ q̄ aut caua ſint:aut in la
titudine diffuſa. Leuor defendit aeris fracturam:quez
opꝫ incolumem ꝛ indiuiſum ꝓferri ad auditū. At q̄ lata
ſunt q̄ multū aeris amplitudine oraꝝ ꝛ marginū pro/
pellunt:egregie ꝓſonant. Caua item idonea in hoc ſunt:
ꝓpterea q̄ a p̄mo ictu per diſſultationē congeminanť
plage. Quom.n.aer is q intus eſt exagitatus exitū q̄rat
quē obiectu lateꝝ:ob que dum ꝑcipitat offendit:inueni
re non pōt:ſit vt diu ꝑ hec luctatus ꝛ tortus valide per/
ſtrepat. Qḋ q̄dem precipue in auxiliis eneis accidit ꝑ/
ſertim ſi leuigata expolitaq̄ ſunt. At ſi ſubula ſubulam
cedas inſecti ſurdi ictus reddenť. Nam plumaꝝ leui/
tas:q̄lubet vehemens plaga veniat:crepitum nō emit
79 tit. ℂ Porro⁹ ſonus ꝛ in aere ꝛ in aqua editur:q̄q̄ ob
ſcuriuſculus in aqua eſt:vtpote hebeteſcēs in ea obrau
ceſcēſq̄. Uerū tametſi ad ſonū plus aer ꝯferre:q̄ aqua
videať:non tū ſufficit ad ſonū ſolus: neq̄ ſolus auctor
eſt vocis eliſe:ſed ꝛ certis corpib⁹ opus eſt ꝛ certis icti/
bus. Corporib⁹ que plana lata leuia ſūt vt dictū ē. Icti/
bus q vehemēter ꝛ celeriter infliganť:ne aer diffluꝰ di/
ſciſuſq̄ conatū inefficacem atq̄ irritum faciat ꝛ libraꝫ
eludat. Quom.n.ſuopte ingenio maxime diſſipabilis ꝛ
fluxiſſimus ſit facile fruſtrať ictus:niſi rupturam ꝑnici
tas anteuortat. Q̄obrem ſi tympanū tympano cunctan
ter ꝛ ſenſim admoueris:nullū ſtrepitū attolles: ſed ſi
pulſaueris:ſtridet aer rōne hac cum tela vibrantur:aut
cū virgula ēt num aut ſcuticola corrigia cediť. Sitq̄ h̄
quoties ictus ꝑceleri velocitate diſſolutionem eius anti
cipat:perinde ac ſiquis cumulum arene delatum celeri
ter diuerberet:ita vt plaga p̄ueniat. Quom āt hoc ſit
tunc aer vice duorum fungiť:ꝛ corporis:quod percuti/
tur:ꝛ medij in quo percuſſio agitur.

ℂ De Echo. Cap. XXVII.

80 Redditur aūt Echo ratione hac q̄
aer ſonore aut voce ictus
quoties⁹ planū leuigatū ꝛ ſimplex corp⁹
incurrit:nec preterea ꝓgredi poteſt offen
ſaculo tranſitum ꝛ ſciſſurā vetāte retro
diſpellitur ꝛ diſſultat vt pila. Fieri q̄dem emulas ꝛ reci
procas ſemꝑ voces neceſſe eſt:ſed pre ſua exilitate ſen/
ſum effugere. Semꝑ.n.aer ꝑcuſſus occurſaculū inuenit:
vnde reciprocet:alioqn ſi directū ſemꝑ iter voces tene
rent:nemo ipſum ſe audire poſſet loquentē. Uerū vt di
xi latet pleriūq̄ reflexio:quod ꝛ in lumine accidit. Naꝫ
ꝛ lumen ſemꝑ redux eſt infractumq̄ reſilit:q̄ ſi nō ſit:
in vmbra lumen eſſe non poſſet:ſed exceptis locis:qui/
bus ſplendor ſolis ꝛ radius incubaret ſūmas ꝑterea ꝛ
arctiſſimas eſſe tenebras oporteret:nec tamē ab omni
bus equaliter reflectitur ſed a leuigatis impenſius:qua
lia ſunt aqua aurum:argentū. Eo euenit vt a ceteris q̄/
dem nulla:a nitidis vero ac ſplendidis euidentiſſima re/
fractio ꝛ alternatio luminis fieri videať. Quom eni ra/
dius vbi gratia ſolis leui ꝛ terſo corpori immiſſus:indeq̄
acie repulſa in ſolem refractus iacere vmbras poſſit:ce
teri qui aliis corporib⁹ immittuntur non ꝯſtat an poſſint.
Contingit credere non omne lumen alternum aut reci/
procum fieri. Eodē modo ex omni ſtrepitu ſemꝑ echo
ſua reſpondet:etiam ſi non ſemper obloquitur:nec ſemꝑ
exauditur:ſed tunc demum quom corpus ſinuoſa ꝛ le/
uigata ſoliditate ictum aeris excipit. Si eniꝫ equabilis
ꝛ vna planities offenſa corporis ſit:aer quoq̄ equabili
ter ꝛ continenter vnus efficitur: retroq̄ eadem vnitate
ſeruata incolumis ꝛ integer cōmeat ꝛ redituꝫ capeſſit.
Si vero corpus id ꝓminulum aſperum inequaleq̄ fue/
rit:eum debiſcere ꝛ diuelli aerem neceſſe erit:quaſi nō
in vnam planitiem:ſed in plures offenderit:quando ꝑ/
ſertim vt conſtentur ac ſuppetant omnia:tamen natura
diſſutuli ꝛ facillime fiſſili eſt.

fuerit aeris cō
cuſſiōe: quod
oſtēſaꝫ eſt ēt
in his fieri q̄
ꝑcipiť ac vlti
us⁹ ille ethere
grauſ.pxim⁹ ē
ictus ꝛ iſoia/
tus:q̄ a vaſe
ꝓhibeť ne vl/
teri⁹ plagā di
ſtribuat eo a
reſiſtentia rei
duř reijcit:ve
lut repellitur
pila a re dura
ac deīde iteꝝ
eū aereꝫ ꝑcu/
tit ꝛ iſormat q̄
ſubſeqt: eoq̄
mō ſoni diſtri
butio ꝛ plage
vľ eadē redit.
Quibus verbis
vľ alex. ſonū
ponere i figu
ra neq̄ recte
ꝛ dearticulate
exꝓmere q̄nā
pacto fiat pla
ge diſtributio
nāq̄ḋ prim⁹
aer ictus 2ᵐ
ꝑcutiat ſicuti
informare aīt
māifeſte.at q̄
nā pōt inferri
plaga aeri ab
aere q ꝯtinu⁹
ſit ꝛ vn⁹ ꝑma
neat:q̄ ſi diui
ſionem oīno
imaginentur
non remaneť
ampli⁹ vn⁹ ꝛ
iſract⁹ aer re/
ſonās An po
ti⁹ duꝝ corp⁹
qḋ aerē ꝑᵐ ꝑ
cuſſit: ſubſe/
quenteꝫ ēt ac
tertiū deīde ꝑ
cutit.ego igiť
ait Simp.ar/
bitror:q̄ non
ſicuti prius lu
cidi i ꝑſpicuo
coloriſq̄ in ꝑ
ſpicuo i actu
ſtatū reponit
futurū viſile:
ita ēt ſola du/
ri corpis p̄ſē/
tia i medio ſo
nū efficit:ſed
ꝑcutiēdo agit
h̄ eſt paſſionē
iprimēs. pla
ga.n.paſſio ē
ſonus tū paſ/
ſio nō eſt ſed
actus rei: q̄ ꝑ
cuſſerit q in
paſſiōe adeſt.
ꝛ ob id paſſio
ꝓcedit: ꝛ tot⁹
aer paſſus eſt
quouſq̄ act⁹
ꝑtendiť q̄n⁹
maneť ꝛ ꝯti/
nu⁹ ꝛ iſract⁹.
nō autē ſi ītſe

¶ De intermedio in auditu. Cap. XXVIII.

81 Quãuis aũt non vnus aer ſit vt dixi q ſtrepitum faciat: iter omnia tñ elemẽta pñcipatũ tenet. Quobrem hi q ꝓpriam ⁊ peculiarẽ rõnem audiendi vacuo tribuunt nõ longiſſime abſũt a vero: ꝓ

82 pterea ꝙ nihil aliud eẽ vacuũ q̃ aerẽ arbitrant̃. ¶ Sonoꝝ igr̃ ⁊ obſtrepoꝝ eſt: id qd̃ mouere aerẽ põt vniter ⁊ ꝯtinenter aduſq; aurẽ. Plane audit⁹ nã ꝯfini ⁊ cognata aeri eſt: hẽtur n. in aurib⁹ qdam congenitus ꝯflatus q quaſi intextus pãniculę eſt: ⁊ cum ſpiritu illo implicitus: atq; ſedificatus: vbi fomes ſenſificus eſt: ⁊ vbi pma ſentiendi vis ſedet. Proinde aer externus quoties cõmotus eſt ⁊ interiorem illum ſucceſſit ꝯtinuatur cuꝫ eo ⁊ coaleſcit: ita vt vterq; ſit vnus: quẽadmodũ n. aqua aquę: ita aer aeri ꝯtinuus ſit nõ ambiguus: trãſmittit q ſtrepitũ aer exterior ꝑ interiorem ad ſenſuꝫ. Atq; hec cauſa eſt q̃re animal non audiat omnibus membris ſed eo dũta

83 xat: in quo natura portionem aeris interpoſuit. ¶ Ac aer qdem ipſe inſonus eſt: q: caret pñcipio vnde ſonus ꝓficiſcatur: ſed facile tñ diſſipatur diſſiciturq; : atq; omni corpori vltro cedit: vt q natura deſultoria fluibundaq; ſit. Qz ſi quõ moueat̃ coertio aliqua ſit: quę illum diffundi diſſilire: aut diſcindi prohibeat: vtiq; motus hic ſonitum elidit: aer aũt ille eliſus in aurib⁹: q̃q̃ vt dixi cum exteriori ſe ꝯtineat: tñ magis ẽt num inſonus eſt: q̃ nã reliqui aeris exigat. Atq; hoc rõne inſtitutum nã videt̃: vt turba omni interna liber totum ſe ad externa cõuertat: ⁊ differentias oĩum vocum accipiat: nam aer congenitus in confinio eſt: ⁊ tanq̃ interliminium obtinet inter ſpiritum ⁊ aerem vitalem: ⁊ aerem extrinſecus accidentẽ: eoq; pro vallo ⁊ munimẽto pãniculę videt̃ additus: ne illa tentari aut oblędi poſſet aeris exterioris appulſu. Ipſam aũt ſpẽs ſonorũ ideo recipit q̃ faciliime: ꝙ ſimplex/ ſincerus/ trãquilluſq; eſt: ⁊ ad oẽm impreſſionẽ tener patiẽſq;. Nec mora interuenit: ſed receptas imagines principiũ ſentiẽdi obiter trãſmittit. ¶ Quaꝫ vero neceſſe ſit auditioni gigni nõ pãnicula: ſed aere interiore icta ꝑ igreſſum aeris alieni: argumẽto vrinantiuꝫ ꝓbat̃: q tametſi in demerſu ꝑalto exaudiũt: non tñ humor aduſq; pãniculam penetrat: ſed ſolũ ad aerem interiorem: quẽ ꝯtingit: nec attinet̃. Ex quo facile diſcrimen intelligit̃ illud: quo aer ⁊ aq̃ ad aerẽ interiorẽ accedũt: nam aer ſimul acceſſu ꝯtinuat ſe ei: nec tangit: q: nãm ſui ſimilez cõperit: e diuerſo aqua tangit: nec ꝯtinuat ſe. Uex quẽadmodum ſi aqua intro irrupetit: audire nõ poſſumus: ita ſi aer exterior ſupra modũ ipendio agitatus impulſuſq; aduſq; pãniculam ꝑuaſerit: vis audiendi neceſſario lędit̃. Huic ꝑiculo obuiam iit nã: quę auriculas alaſbus vertiginoſas ⁊ q̃ſi clauiſculis ⁊ grundis qbuſdã itortas fabricata eſt: vt nõ ſimplex directũq; : ſed anfractuoſum ⁊ flexuoſum iter haberẽt: ne humor aut flatus in penitas ꝑtes facile poſſet illabi. ¶ Sane ſicut humor in pupilla ꝑſpicuus a ꝑſpicuo externo colores inuectos excipiẽs ad ſenſoriũ reddit: ita aer ſeſtiuus ab externo ſtrepitũ q̃ſi breui manu tollẽs ſubienſq; ad auditũ refert. Atq; illũ qdem humorẽ obductis cuticulis ⁊ mẽbra nullis additis: tanq̃ ꝯpreſſo munito ꝑ q̃ expeat: a fluore ⁊ dilapſu coercuit: nec. n. ꝯtineri aliter potuiſſet: niſi tanq̃ in vaſe aliquo ꝯſignatus ⁊ obſeruatus fuiſſet. At pãnicula cui mãdatus interior ſpirit⁹ eſt: q̃q̃ illũ quoq; ſic cõpeſcit amplexu ne diffundat̃: non tñ includit: q: ſi icluderet cũ aere extraneo ꝯtineri non poſſet. Sed inuolucra illa ⁊ giros in aurib⁹: q per cuniculos ſinuſq; ſbricatim vadant̃: ꝑ opimento aeri ſunt: ne diſſilire: aut digredi poſſit. Quom vero pãnicula tentat̃ laboratq; detrimẽtũ in auditũ decũbit: quẽadmodũ quom cuticula lędit̃ pupillę: viſus ꝯſequio noxam contrahit.

84 ¶ Quãq̃ vero internus aer imobilis dicat̃: non tñ oĩno imobilis eſt: ſed imobilis vocat̃: eo ꝙ neq; ipſe diffundit̃: neq; alius ſubĩde atq; alius ad eius vicẽ corrogat̃. Idẽ ꝑtinaciter pãniculę aſſidet: ⁊ auditui ꝯgenitus inſitusq; eſt. Per ſe vero motu quodã ꝑplacido ⁊ ifrequẽti citra turbã ⁊ ſolicitudinẽ agit̃: vt auris de hac agitatiuncula ꝑſtrepat. Ac ſonus qdam q ad aures accedit exauditurq;: nõ eſt internus aeris motus: ſꝫ extern⁹ alienuſq;. Nãle porro aeri eſt cõmoueri ſemꝑ: ẽt ſi diſcerneret: ⁊ tranquilliſſima tẽperies ſit. Atq; hoc veꝝ eſſe ꝓbant ſcobes illę ⁊ ramẽta in ſole: q̃ huc illuc irrequieto ęſtu reciprocant. Hac rõne: ſi aurib⁹ manum admoueris: ꝑcipies ſtrepitũ q propius ⁊ intimus agat̃ in auribus ſicut in cornu. Incolumis quoq; auditus: argumentũ eſt quom aures inſonãt tinniuntq;: vtpote vnde ꝯſtet aeri ꝯgenito: nãlem vigorem ⁊ vtilitatem ineſſe.

¶ Uñ oriat̃ ſonus ⁊ quẽadmodũ exaudiat̃. Ca. XXIX.

85 Illud plane dubitari ſolet ꝑcuſſum corp⁹: an ꝑcutiens ſonitũ reddat: an in apto eſt ex vtroq; reddi: ita tñ vt alteꝝ agere: alteꝝ ꝑpeti intelligat̃: naꝫ paſſio a fact: õe: q̃uis ſbiecto nõ differat: rõne ⁊ cogitatione tñ euariat. Eſt aũt ſonus breuiſſime dixerim aer eliſus paſſuſq;. Aer aũt duplex eſt: vnus is q iter corpora ꝯflatim incuſſa diſpellit̃: alter is qui ab hoc pmuꝫ profectus: mox ſucceſſu motus ꝯtinenter ad auditũ perfert̃. Atq; hoc eſt iam illud qd̃ auditur. Nã exemplũ quo Ariſt. vtitur nõ conuenit examuſſim. Ait eni ſonũ eſſe motum eius aeris: quẽ moueri cõtingat: eo modo quo mouent̃ ea: quę impetu aliquo ipulſa: ⁊ leuigatis ac ſolidis corporibus alliſa reſiliunt. Quę enim ita reciprocant ab his vnde reijciunt̃: abiungi neceſſe eſt. At aer qui primo inſonat nõ abiungit̃ ita vt ad auditum ipſe accedat: ſed proximum ſibi ⁊ continuuꝫ aerem cõmouet. Atq; hic ſubinde aliuꝫ excitat more quo in fluctibus cernitur: in quibus alter alterum trudit: ⁊ pulſus obiter ſequentem impellit.

¶ De differentijs ⁊ diſcriminibus ſoni. Item exanguia ⁊ piſces vocem non mittere. Cap. XXX.

86 Sonorum diſcrimẽ quom miuit̃ acu: non quom potentia ſubſidũt ⁊ intus premunt̃ internoſci poteſt: quẽadmoduꝫ ⁊ ceteroꝝ ſenſiliũ. Sonoꝝ igit̃ principes notę acumen ⁊ grauitas. Atq; hęc noĩa a tactilib⁹ flexa per tranſlationẽ ſonis adiunximus. Ut. n. qd̃ forma in mucronẽ exacutaꝫ obtinet pauxillo tꝑe vehemẽter tentat: qd̃ vero retuſum hꝫ ſero ⁊ ſegniter: ita ⁊ auditũ exacubriſſans ⁊ acuta vox ſcit: ⁊ ꝓpe modũ vulnerat: q̃ſi pungens grauis obtũdit offunditq; tanq̃ trudens. Atq; hoc rõne illa ꝯtingit: ꝙ altera multũ celeriter mouet: altera parum ꝑętarde. Ergo nõ idẽ ſũt celeritas ⁊ acumen: neq; retuſio ⁊ grauitas: vt qbuſdam videt̃: ſed ita euenit: vt motus faſtigiati turbinatiq; corporis: frequens ⁊ ꝑęceler ſit: retuſi vero atq; hebetis cunctabundus ⁊ tardius. Hinc etiaꝫ ſit: vt a corporibus politioribus latioribuſq; acutior ſonus ędatur: ꝙ aer ab his velocius mouetur ⁊ celerius diſſilit: vnde ⁊ auditus valide ⁊ cito laceſſitur. ¶ Ceterum ꝓpria animantis eſt vox: inanima vocalia eſſe nõ poſſunt. Qz ſi fidiculas aliquando: aut fiſtulas dicimus vocales tranſlatitiũ eſt: ⁊ abutimur nomine: quod ſępe ſit: vt inſtrumẽtis his quaſi verba formari: atq; alloqu

¶ Quorũ principatu ſꝫ ſm eã ꝑtes q̃ duro corpi ꝓxima eſt religato q̃ſi cõpant̃ magis q dẽ ⁊ pri⁹ hic q̃ ꝓ pariẽ ſit ꝯtinue: min⁹ vero ⁊ tardius remotioꝛib⁹: ⁊ ea de cã qꝑ piores ſũt citius ⁊ magi auditũ q̃ remotiores: nõ igit̃ ꝯterant̃ ꝑtes ſcdz a primis vel figurat̃: ſꝫ cõpatiunt̃ ⁊ informant̃ ſil' a ꝑ q ꝑcuſſit ⁊ agit: ⁊ q: diuiſibilia ſũt corpora q̃ paciũtur: diuiſibiliſ paſſio diffundit̃ vniuſoq; aeri q paſſus eſt adeſt magis act⁹ ſonorus. alio. n. mõ ſieri nõ poſſet: vt totus adeſſet vbicũq; ſon⁹ diffuſus ẽ. cũ igit̃ echo reddit: nõ reddit ob id: q: vas verberet: ⁊ ſonũ faciat. Sꝫ qd̃ prio inſonuit vtitur eo duro loci ꝑ cauo veluti coadiutori ad reflexionem.

¶ Aer q auditui ꝯgenit⁹ eſt: ait Simp. nõ eſt is q exterior eſt: ſꝫ q illi a nã ẽ annexus tiq̃ organi. Hic ẽ vnus eſt ⁊ vita auditiuę informat⁹: quẽadmodũ humor q in oculis ꝯtinet̃ vitã ꝑſpectiuę.

Ariſt. ho ait, αἱ δ' ἐν δὲ ἀκοαί φοραὶ τῶν ψοφούντων. Beſt: oſſ ferẽde ſonantiuꝫ. The. ho quẽ ꝑoſſo. inſequit̃ expõẽ ſonãtiuꝫ h eſt ſonoꝝ ſꝫ ſimplic. alio mõ vtẽs illa expoſuit. nã ait exactiõe. n. vt eſt illo ẽ Polaro ⁊ potẽtias ipſas ⁊ res ederias cognoſcim⁹ ꝯquẽadmodũ igit̃ ꝙ ſonantiuꝫ ſit aliqd ex ſono cognoſcim⁹: pari ẽt paſſu qꝛale ſit ex tali ſono ꝯphẽdimus. vñ cũ paulopoſt. inqt Ari. ſic neq; ſine ſono acutũ ⁊ graue exponẽs ſimpli. ait nõ intelligit ꝑ acutũ ⁊ graue ſonos ipſos ſꝫ ſonãtia acuta: vel grauia ⁊ vt cõueniat cũ precedentibus.

videanť. Ex aĩalib⁹ quoqȝ plura nõ habẽt vocem: ſȝ q̃
ſunt exanguia his nulla vocis emittẽdę facultas eſt: vt
īſectis ⁊ his q̃ īteguntˀ cruſta. Nam ea q̃ videntˀ canere
vt cicadę mẽbrana ſepto trãſuerſo ſubdita: ad quã ſpi
ritus in eo īcluſus atterit: obſtrepunt. Sed neqȝ piſces
vocẽ emittũt: atqȝ hoc merito: q͛ vox aeris motus ẽ: pi
ſces aerẽ nõ recipiũt: vt q̄ in humore exigant: nã piſces
quos amnis Achelous gignit capri dicti: crudiũt illã
vocẽ gruniũtqȝ attritu branchiarȝ ciẽt.

De voce. Cap. XXXI.

88 Animal q̃ vocẽ mittit tñ non oẽ vt
dixi: neqȝ ab ol corpis pte:
nam ⁊ manus colliſę ſtrepitũ attollũt: ita
ſubit quęrere: quanã pte: aut queadmodũ
vox reddatˀ. Tria ſũt: p quę nõ ois modo
ſonus: ſed vox ẽt gignitˀ. Primũ eſt id qd plagam īfert:
deīde id cui īfertur: tertiũ id in quo hęc aguntˀ. Aerẽ ſa
ne in vtroqȝ haberi neceſſe eſt: q̃q̃ non eodẽ modo in
vtroqȝ: nã ad vocem elidendã non ois aer requiritˀ: ſed
ſolũ ſpũs is: quẽ alterno modo in anhelitu reddimus ⁊
ducimus. Huiˀ igitˀ duplex officium eſt: queadmodũ ⁊
linguę: quã nã ad explendã victus neceſſitatẽ ac pcipiẽ
dos ſapores adhibuit: q̃ actio fere oibus aĩantib⁹ data
eſt: ⁊ ad ꝯficiendã locutionẽ qd genus nõ ad pſeuerã
tiã vitę: ſed ad cultũ ⁊ lauticiem inſtitutũ videtˀ: ⁊ vni
hoi ꝯceſſũ: q͛. ſ. nõ niſi abſolutiſſimis aĩantib⁹ tribuen
dum fuerit: ꝯceptus animi ſermonis ⁊ verbo͛ ſignifica
tiõe cõplecti. Eodẽ modo vt ad ſe oõ redeat: gemin⁹ in
reſpirãdo vſus eſt neceſſarius: hic ad colorẽ q̄ intus ſit
refrigerandũ: alter nõ qdem neceſſarius: ſed ad vocem
89 formandã inuẽtus: gratia melioris notę. Inſtrumẽ
tum anhelitus guttur eſt: reſpiramus attrahẽdo reddẽ
doqȝ aiam p vices: guttur pulmonũ gratia vr̃ adiũctum:
q hęc ptem aĩalia inceſſilia ⁊ ſanguinea feruidiuſculaȝ
obtinẽt: q͛ cordi maxĩe ſit ꝓpiqua: vbi fons eſt caloris.
Euẽtatione igitˀ opus eſt pulmonib⁹ ⁊ cordi ẽt ampli⁹.
Proide reſpiratio ad vitã ꝯtinendã neceſſaria ẽ. Itaqȝ
aer p gurgulionẽ illatus adductuſqȝ feruorẽ illũ recen
90 tat refrigerataqȝ. Huiˀ ergo aeris: quẽ ſpirãdo reddi
91 mus pcuſſio ⁊ offenſio ad arteriã: ſi ꝯſulto ⁊ dcõpoſito
fiat illac: qua cõmeat ſpũs: vox eſt. Loca porro ⁊ opifi
cia q̃ reſpirationi adminiſtrant/ſũt: lingula ea: q̃ ſupne
duob⁹ foramẽtis ⁊ fiſtulis īterpoſita eſt: tũ arteria: quę
ad pulmones pertinet. Tuſſis vero nõ eſt vox: q̃uis ab
hiſdẽ locis: ⁊ p eadẽ machinamẽta ꝓueniat: q͛. ſ. nõ ex
ꝓpoſito accidit. Sed neqȝ excreatio neqȝ ꝯcauę man⁹:
q̃ illiſa ſit crepit⁹: nec plauſtratio: nec q̃ alia vox temẽvi
ceqȝ fortuita gutturis aut labio͛ eliſu ex prõpta: ꝓprię
voces ſũt: q͛ ſine cogitatiõe aut ꝯſilio vox miſſa: nõ eſt
vox: nã h̄ ī defmitiõe vocis oino collocãdũ ẽ: q̄ſi vox ẽ
ſonus q̄ cũ ſignificatiõe aliq̃ emittitˀ. Significat at̃ vox
oi: aut nãlis affectus ęgritudinem voluptatẽ: cuiuſmo
di eſt vox bruto͛: aut ea quę hoies ꝯſtituũs re͛ nob⁹
⁊ receptis in ꝯſuetudinẽ indicant. Item alia rõne tuſſẽ
do nõ eſt vox: nã tuſſis eſt ictus tñ aeris ⁊ ſpũs reddi
ti. Vox pter hoc illud hȝ amplius: q eſt ictus aeris ad
arteriam eliſi: qd qdẽ hunc in modũ opȝ itelligi: aer in
voce reddit⁹ ⁊ p ſpiram⁹ foras aerẽ in arteria cõper
tuȝ ferit: ictus ille vulnerat arteriã ſili ordie: quo ſupra
in auditu monſtrauimus: aerẽ aurib⁹ īcluſum aer exte
rior pcutit: īterior ictus percutit pãniculam. Quam aũt
aer iſte q̄ reſpirãdo emittitˀ neceſſarius ſit ad voceȝ pę
bendam: illud clariſſimo argumento eſt: q ſi ſpũm ſub
ſtineas includaſqȝ: vocem dedere efferre non poſſis.
Quare cum vox mittenda eſt adductum aerẽ contine
re opȝ: atqȝ ita internum pcutere. Et hercules q̄ hoc po
teſt diu pręſtare pſeuerantiſſima ⁊ longiſſima voce eſt.
Nemo aũt diutiſſime id põt rõne ea: q feruor ille: quẽ
diximus vernaculus īſituſqȝ: refrigerationẽ obiter mul
tam ⁊ iugem expoſtulat. Vt igitˀ multa in pauca referã
mus. Vox eſt animantis ſonus: q̄ de inſtrumẽtis ⁊ mea
tibus ⁊ officina ſpirãdi attollitˀ: ortũ hñs hinc: q ſpirit⁹
redditus pcutit aerẽ in arteria ꝯtentũ: aut ipſam arteri
am: idqȝ ex propoſito ideſt cum imaginatione aliq̃ aut
conſilio ſignificandi indicandiqȝ aliquid.

Sonus ⁊ i aere ⁊ i aqua edi põt: vt ſu pra ẽ dictũ: cũ ĩ vox ſon⁹ ſit: cur nõ in aere edidi põt q̃rit Simpli. atqȝ qñ vox ſignificatiua qdẽ eſt ⁊ fm phantaſiã: qd man⁹ eſt vite cuiuſdã pfec tioris ⁊ pbãta ſic diſtincte: q̃ ſitvt op⁹ ẽt ſic calidiorib⁹ ele mẽtis purio ribuſqȝ i qb⁹ degatˀ: q̃re ⁊ cor hñt aĩa lia quę voces edunt ⁊ i aere degũt. Pore terea ẽt vox q̃ hec ſonos pci pua ẽ: vt pote q̃ ẽt vita ẽt pfe ctiore pdeat: ꝯſonuȝ eſt vt ẽt in aere ſiat q̄ maxie diſ cretus eſt.

De olfactu: quem homo hebetiſſimum habeat: eoqȝ
odorum nomina propria non haberi: ſed a ſaporibus
transferri. Cap. XXXII.

92 Olfactus ⁊ odor quid ſit nõ eſt eq̃
facile dmonſtrare: vt qd
color: quid perſpicuum: quid vox: quid ſo
nus. Ob hoc neque nomen vllum odora
tus prodituȝ eſt: ſicut audibilibus nomẽ
hoc ſonus: viſilibus color ⁊ lumen. Atqȝ hoc inde acci
dit: q ſenſum hunc tardũ ⁊ laceſſitum habemus. Pro
inde animalia [a] plurima exquiſitius q̃ nos ⁊ ſagacius
olfaciunt: vt ex terreſtribus canes: ⁊ ex auitio vulturȝ.
Ac odorum [b] quidem varietates: aut cum oblectatio
ne: aut cum ęgritudine ⁊ faſtidio pſentimus: quod neqȝ
in viſu: neqȝ in auditu contingit. Quorum vterqȝ ſenſus
in nobis multos hic colores: ille ſtrepitus accipit: citra
omnem cõmotionem voluptatis aut doloris. Ex hoc
aliqui argumentum ſumunt vnum ſenſum olfactus ad
menſuram hominibus datum: qualis ſcilicet ſufficere
poſſet habentibus. Acrimoniam illam vtpote quę ad
vitam conſeruandam non admodum pertineret: tanq̃
ſuperfluam deſiderari collibitum: hinc fieri vt odores
cognoſcerentur non quales eſſent in ſe: ſed quales per
93 uenirent ad nos. Huic ſimile ⁊ conſentaneum illud
eſt: q animalia quo͛ pęduri oculi ſunt: colores qui
dem ſentiũt vtiqȝ non omnes: ſed impendio terrificos
dũtaxat ⁊ voluptificos: idqȝ propter obeſitatem ⁊ rigi
ditatem inſtrumenti: tametſi vero neqȝ nomina odoruȝ
neqȝ diſcrimina: neqȝ ingenia teneamus: ex ſimilitudi
ne tamen ſaporum vocabula his nomenclatura ſgne
ratiua ducimus. Nallę in ſapore differentię ſunt: q̃ gu
94 ſtum hominis lateant. Senſum hunc homines ⁊
certum ⁊ exquiſitum habemus: nam guſtus tanquam
tactus quidam eſt: tactu porro cętera animantia ſupe
ramus: quo ſit vt ſapientiſſimum animalium dicatur
homo: depręhenſa animi vi ex mollitudine carnis ⁊ te
nuitate cutis: quę in nobis pręcipua ſit. Atqȝ hęc tẽpe
ratura videatur maxime ad prudentiam apta ⁊ ad ſa
pientiam ⁊ ad ſubtilitatem ingenij: quando etiaȝ in ho
mine: ſi craſſior calloſiorue ſit cutis: hebetudineȝ ⁊ tar
ditatem oſtẽdi: ſi tenuis luculentaqȝ acumen ⁊ acrimo
niã pmitti. Vtriqȝ ſi naturalis ſit mollities: ideſt quã tri
buerit icorrupta natura: nõ quę artificio: aut genere ali
quo exercitamẽti quęſita: eã forte illa q in molli corpo
re primus innatuſqȝ ſpiritus animę facilius funditur:
⁊ libentius expeditiuſqȝ diſcurrit. Contra durities ⁊
craſſitudo meatus obturant oppillantqȝ: ⁊ quaſi repa
gulo ſunt: ne purus ⁊ liquidus tranſmittatur. Etenim
omnibus ſenſibus ſua cuiqȝ portio ſpiritus ad functio
nem ⁊ miniſterium tributa eſt: quo circa fieri: vt a pri
ma aia quaſi pciſi abiunctiqȝ videantur. At caro non
portioni ſpiritus: ſed ſpiritui vniuerſo preſeruit: qui ſe
95 per omnia membra diffundit ac permeat. Cęterum
vt dixi cum odoratus proprijs nominibus careat mu
tuarijs alieniſqȝ vtitur: ita queadmodum ſapores: aly

[a] Non ob id ſagaci⁹ cete ra aĩalia: ait Simp. olface re dicuntˀ q̄ſi exacti⁹ olfaci lũt ſpẽs diu dicãt: nam id nõ mõ in hoc vez in oi ſen ſu ipoſſe ẽ: ſȝ nos ſuperant q̄ remoti⁹ ol faciũt ⁊ h̄ idẽ Auer. hic.

[b] Nõ ẽ hic īteligẽdũ: ait Simp. q ſua ue tñmõ vel moleſtũ ſint olfabilia. alia enĩ hec ſp ꝯſe quuntˀ: nec ẽt gyma cũ alijs olfabilĩ diffe rentijs moleſtiaȝ vel ſuaue diſcernat: nõ n. ea de cã ſen ſorũ dſpectũ ſit tanq̃ non admodũ ex actuȝ: nã ꝯ id pot⁹ certitu dinis cẽt indi ciũ: ſȝ id dixit Ariſt. q͛ for tiora ea ſunt: nã cũ olfactus organũ in no bis non ſit ad modũ ſagax ad iudicãdũ paſſiõe ega ⁊ ea qdẽ vehe mẽti vt ad co gnitionẽ exci tet: q̃ qdẽ ob vehemẽtiã vl̃ ſuauis ſit vel moleſta: ⁊ h̄ eſt i cã cur ſi ne ſuaui vel moleſto: ſẽſo riũ. n. vtpote qd tardũ ſit ⁊ vehemẽti eget paſſiõe: q̃ ſie ri nequit abſqȝ h̄ qd vel dele ctet vl̃ egre fe rat: ⁊ inde ẽt naſcitˀ q indi ciũ ſincere af ferre ñ põt q͛ ab ipa paſſiõe īpeditˀ. nã ẽt ſi ſẽſus vt pa tiatˀ aliqd ſen ſoriũ a re ſen ſili eget: oio: vehemẽtior autẽ paſſio i pedit actum iudicandi.

dulceſ:alij amari habentur:ita ⁊ odores alios dicimus
dulceſ:alios amaros vocamus. Plerũq; autẽ tñ voca
bula:tum res in odoratu ⁊ guſtu conſentiunt:vt ſint pa
riter odor ⁊ ſapor:hoc ẽ:vt q guſtu dulcis eſt ſapor:dul
cis etiam ſit odor olfactu:qd in melle cernit̃. Plerũq;
etiam contra:que odorata:non eadẽ guſtu tenera:vt vn
guẽta. Pariter ⁊ auſterus odor ⁊ pinguis ⁊ acer dici ſo
let:atq; oia hęc a guſtu ſumuntur. Cur vero deguſtatis re
bus:ſtatim voluptas ęgritudoue conſequatur:quum tñ
guſtus hoi ſit abſolutior ⁊ certior odoratu:neq; Ariſto
teles docuit:neq; expoſitores attingunt.

Carpit The. a Simp. hoc in loco:q an qdam ex deguſtari abſq; vllapriſus volu ptate vel ęgri tudine.

Cognitionem ſubiecti ⁊ ſubiecto oppoſiti pertinere ad
eundem ſenſum. Item quot ſignificatus ſint inodori ⁊
inuiſilis ⁊ talium. Cap. XXXIII.

96 ERgo quẽadmodum ad auditũ exau
dibile ⁊ iexaudibile pertinet:⁊
ad viſum viſile ⁊ inuiſile:ita ad odoratũ
odoꝝ ⁊ inodoꝝ:q: eiuſdem ſenſus ſit co
gnoſcere quõ adeſt:⁊ quõ abeſt ꝓprium
ſenſile:ita tamẽ vt preſentiam per ſe abſentiam ⁊ priua
tionem ex accidenti ꝑcipiat. Qd vero inodoꝝ eſt multi
farie accipit̃:quẽadmodum ⁊ inuiſile di id quod natu
ra ibabili eſt:vt videri ⁊ vſurpari oculis poſſit:vt vox
⁊ ſonus:ſecundo id cuius aſpectum ęgre capimus vt te
nebrę:tertio id qd oculos noſtros confutat ⁊ quo pp ni
mietatez lucis repercuſſumq; dirigere aciem aut ꝯ ten
dere difficile. Totidem ſignificatus inodori habentur:
nam ⁊ illud inodoꝝ eſt:quod nã ineptiore eſt:q̃ vt ole
re poſſit:⁊ id qd ꝑtenuiter ⁊ exiliter halat:⁊ id qd adeo
te:trum violentiq; obolet:vt tollerari non poſſit. Eadẽ
in guſtu ⁊ guſtabili diſtinctio recipiẽda eſt.

De intermedio ſenſus olfactus:⁊ quẽadmoduz anima
lia odorentur pręſertim inſecta. Cap. XXXIIII.

97 SAne ad odoratum:quẽadmodum ad
auditum ⁊ guſtũ corpore aliquo
itermedio opus eſt:per qd ad ſenſuz odo
ruz differẽtię coueh ant̃. Vident̃ quoq;
eadem elementa odoratui pręſeruire:quę
viſui ⁊ auditui aer ⁊ aqua:naz aquatilia quoq; odorari
certum eſt. Et quẽadmodum in viſu pſpicuitas cõmu
nis quędã q̃litas in aere ⁊ in aqua cognoſcit̃:ita in odo
ratu alia qualitas in eiſdem elemẽtis pmiſcua cõtinet̃:
quã diximus dioſmon.i.polatiam ſiue podoriaz appel
lari. Vez hoc nõ admodũ mirabile eſt : ſimiles ſi hac
98 pte ſenſus eſſe. Illud ęſtimatione ⁊ qõne dignius vi
det̃:quõ inſecta odorari cõſtet:vt apes quę ad quoſdã
odores longinquo conueniũt aduolãtq;:⁊ fumo ẽt abi
gunt̃:indubitari ſolet q id poſſint. Quõ enim hõ ⁊ aia
lia habentia ſanguinẽ oia odorent̃ recipiendo adducẽ
doq; ſpũm:qd hinc ꝓbatur:q: ſi anhelitum contineãt:
nunq̃ neq; longius deſita:neq; ꝓpe aſcita:neq; ipoſita
etiã naribus ſentient. Qd quidem poſtremuz cõmune
oibus eſt:vt ſi in ptes ſenſorias adigant̃ ſenſilia perſen
tiſcere nullus ſenſus poſſit. Cum inquã odorari aialia:q̃
pręditã ſanguine ſint niſi attrahendo ſpũm nequeant:
controuerſiam hz:quẽadmodum fieri poſſit:vt inſecta
que non reſpirant nec ſpũm ducunt:odorari tñ manife
ſtiſſime videant̃. Unum.n.modum ſentiendi ⁊ rõnem
haberi quocũq; ſenſu in oibus aialibus probabile eſt:
aut igit̃ alium ſenſum ab odoratu habebũt:aut redden
99 da rõ ⁊ cauſa diſcriminis eſt. Certe alium ſenſuz ha
bere non poſſunt:quo odorent̃:q̃ odoratum. Qd.n.in
tellectus ⁊ ꝑceptus odoramentoꝝ odoratus ſit ſicut vi
ſiliuz viſus ⁊ exaudibilium auditus:ipoſſibile eſt odo
res ſentire inſecta:⁊ tum bonos:tum malos itemoſcere:
tñ alio vel in hoc ſenſu q̃ odoratu. Jam quõ perimi vi
deant̃ inſecta quarũdaz reꝝ odore:ſi vehementior vio
lentiorue:aut ſi putridę fuerint:qbus vel reſpirantia ſę
penumero itereunt:vt ſulfure:vt calce:vt origani pulu
ſculo inſpſo:vt multoꝝ eius generis ſuffitu incẽſuq; ne
gari qdem non põt:vt ineſſe ſenſuz olfactus. Sed aſſe
100 rendũ eſt:quẽadmodũ olfaciũt ſi non reſpirãt. Vi
detur itaq; in ſanguineis ſenſoriũ odorandi diuerſuz eẽ
ab eo qd in inſectis ſit. Et hercules vt aialiuz quorũdaz
oculi genis ⁊ palpebris vtunt̃ ceu vallo quodam viſus
munimẽtoq; ꝓminẽte:eoq; niſi nictent̃ aut cõniueant:
cernere nõ poſſint. Quorũdaz ſunt oculi ꝑduri ⁊ q hoc
genere operculi ⁊ ſoliculi careant:ꝓindeq; exerti incõ
niuiq; ſint:ſed ſtatim ſine diductu aliquo icidentia ⁊ oc
curſantia cõuenuntur:ita odoratus iſectis promptus atq;
expoſitus eſt:vt viſus duros oculos habentibus:vnde
munere eo ſine naribus ⁊ olfactione fungunt̃:reſpiran
tibus adopertus ⁊ conditus qui quõ halamus adaperi
tur panditurq; ampliatis venaꝝ meatuũq; itineribus.
Hinc euenit:vt que reſpirãt odorem in aqua nõ ſentiãt :
qm̃ reſpirare non pñt. Obhrem quõ meatus illi in hu
more pateſieri nequeant:ſũma rõ eſt:vt vrinantes in eo
odorari nõ poſſint:ergo ſi qs diligenti ſubtilitate id expi
gat:reſpiratio non eſt cauſa odorandi:neq; dehiſcentia
palpebraꝝ videndi:ſed adapiendi meatus:q odoratui
obſeruit. Cõſiſtitutus aũt odor in arido eſt:quẽadmodũ
ſapor in humido. Quo circa odoramenta incenſa reca
leſactaq; fragratiora odoratioraq; ſunt. De his aũt in
cõmentarijs de ſenſib⁹ Ariſt. vberi⁹ diſſerit. Illuc q̃ re
legandi noſcẽtes hęc ſũt. Plane ꝯſtat inſtrumẽtũ olfa
ctus tale potẽtia eẽ:q̃lis eſt actu res odorata. Quũ vero
iã odorat̃ nõ potẽtia amplius:ſed actu ipſo eẽ.

De guſtu qui exteriore intermedio careat. Item ſapo
rem in humido haberi. Item quot modis ingiſtabile
dicatur. Cap. XXXV.

101 GUſtabile vero quidam tactile eſt:
quare ⁊ guſtus perinde
habetur:ac tactus quidam. Demonſtrari
etiam põt ratione q guſtabile eſt ſub ta
ctile videri cadere hũc in modum. Guſta
bile nihil aliud eſt q̃ ſapor. Sapor ois in humido eſt:
humidum exploratur ⁊ depręhẽditur tactu:ergo qd gu
ſtabile eſt pertinere ad tactũ videt̃. Quapp quõ guſtus
ſit tactus qdam nõ eſt alieno corpore opus pro iterme
dio ad guſtandum.i.per quod ſapoꝝ differẽtię pferan
tur ad guſtum:quẽadmoduz ad videndũ perſpicuo:ad
audienduz olfaciendũq; aere aut aqua:p quę ſoni odo
reſq; exportent̃. Singuli.n.itermedio corpore ⁊ exter
no vtunt̃:p quod ad ſe oia ſenſilia referant̃ : neq; pars
aliq̃ ſenſuum vicem itermedij põt implere:ſed neceſſe
eſt haberi aliud:qd ſit abiunctũ ⁊ ſepatũ a ſenſu. Non
ſic in guſtu:q: neq; ſic etiã in tactu:ſed ſi qd itermediũ
in his quoq; ſenſibus ꝯſtituendũ eſt:qd certe conſtituẽ
dum eſt:vt paulo iferius indicabit̃:illd a ſenſu diuiſuz
aut ſecretũ eſſe non põt:ſed annexũ eſſe ⁊ partem eius
opz:atq; hoc eſſe carnẽ:aut aliqd vice carnis. Propte
rea ſi in aqua fueris ſentire ſaporem poteris eũ qui cõ
tineat̃ in aqua:vt vrinãtes aſſolẽt q ſalſuginẽ maris ꝑ
cipiũt nõ tactu:ſed guſtu:neq; tñ aquã vt itermediã ſen
tiunt:ſed vt id cui ſapor ille imiſtus eſt. Et.n.quum bi
bimus:q̃q̃ humor eſt ille quẽ bibimus:non tñ humo
rem vt intermediũ guſtamus:ſed vt id qd aliquẽ ſapo
rem recipiat:nõ qdem eodẽ modo:quo colores perſpi
cuum recipit:quippe q q̃q̃ per id vident̃:in eo tñ mi
ſceri ⁊ ꝯfundi non pñt. Neq; ab his defluuiũ aliqd de

cidit

cidit:quo perſpicuũ colorari dicatur:ſed ita vt ſapores
tẽperari miſceriqꝫ cum humore oporteat:e quo ſapor
tãq̃ humori forma euadat. Qualitas eni ⁊ affectio quedã
humoris ſapor eſt:nõ tamẽ in eo ꝙ humor ineſt:in illo
ſapor. Sũt eni aliç qualitates ⁊ affectiões humoris in
eo ꝙ humor eſt:vt eſſe ceſſilẽ labilẽ fluibundũ ⁊ ſciſſi-
lez:at qualitas ſapor eſt humoris nõ alia re q̃ ꝙ in hu
more poſitus cõſtitutuſqꝫ eſt:atqꝫ illo tñmodo in eſſe
dicit̃ per ſe in humore ſapor:ꝙ vt ſapor cõſiſtat neceſ-
102 ſe ſit humorẽ accedere. ❡ Accedit autẽ ⁊ cõtinet̃ hu-
mor:vbi ſapor eſt:aut actu:aut potentia. Sal quom po
tentia humidũ ſit:ſimul admouetur ⁊ approximat lin-
guç tabeſcit liqueſcitqꝫ quo ⁊ linguam humectat: ergo
intermediũ corpus:qđ externum alienũqꝫ ſit:in h ſen-
103 ſu deſideratur. ❡ Cetera hꝫ cõia cuꝫ reliqs ſenſilib⁹:
vt eni color viſile eſt:ita ſapor guſtabile. Item quẽad-
modum viſus ꝑceptionez viſilis ⁊ inuiſilis habet:nam
tenebras oculus inuiſiles iudicat:ita ⁊ guſtus ſenſuz gu-
ſtabilis ⁊ inguſtabilis obtinet. Nouit eni omnis ſenſus
priuationẽ ſenſilis ſui:nec priuatio[illegible]do:ſed etiam
exuperantiã ⁊ exceſſum:q̃q̃ hoc po[illegible]nõ ſine of-
fenſione obleſioneqꝫ accidit:neqꝫ eniꝫ affectio eſt par:
quom ſilentiũ obnoxium:⁊ cuꝫ violẽti ac demẽtes ſtre
pitus afferuntur. Silentium quom percipitur nihil la-
ceſſit:graues ⁊ exuperantes ſoni officiunt ſenſui:⁊ ple-
riqꝫ exitium ⁊ abolitionem important. Nam exceſſus
ſenſilium imodici:quaſi non ſenſiles euadunt:qa impa
tibiles ſunt:nec eorum ſuſtineri vis poteſt:eo ſit vt non
modo exilis ⁊ perexiguus ſtrepitus exaudiri non poſ-
ſit:ſed nec ꝑmagnus ⁊ inſolens. Preterea triplex ingu-
ſtabile eſt:primum id qđ fatuum inſipidũqꝫ eſt:vt la-
pis:alterũ id cui permultus ſapor ineſt ⁊ guſtum offen
dens:vt ea quç impẽdio acida acria auſteraqꝫ ſunt:ter-
tium genus eſt eoꝝ quç natura idonea ad ſaporem nõ
ſunt:vt vox ⁊ aer. Ad hoc exẽpli ⁊ inuiſile ⁊ inexaudibi
le trifariam dicitur. Guſtabilium itaqꝫ initiũ humor ẽ:
vtpote qui pro materia ſit ſapori:materia porro initiũ
ſui generis ⁊ ipſa eſt:guſtabile ỽo alterum poculentuꝫ
id videlicet quid quom humectũ ſit:ſaporem plus mi-
nus naturalem ſalutaremqꝫ animantibus ꝓfert:alte-
rum impoculẽtum id ſcꝫ qđ oblędit ⁊ perniciem guſtui
adducit. Primum igitur opꝫ rem haberi ſuculẽtam ⁊
guſtabilem:idẽ quç ſuccum ⁊ ſaporem ſortita ſit:tũ de-
inde poculẽtam ⁊ teneram ſorbitu. Sane poculẽtũ cõ-
mune tactui ⁊ guſtui eſt:nã omne poculẽtum humorez
saporemqꝫ hꝫ:qua humidum eſt:ad tactũ pertinet:qua
ſaporẽ habet:ad guſtũ. Si igitur mediocritatẽ:aut tẽ-
peramẽtũ excedit:quatenus guſtabile eſt:diſſoluit col-
labefactat guſtũ:ſi quatenus tactile aial vniuerſum.

❡ Quot ſint guſtabilia:⁊ quod inſtrũm guſtus:⁊ quale itẽ
differẽtiç ſapoꝝ ⁊ genera. Cap. XXXVI.

104 Quom igitur ꝙ guſtabile ẽ ſe-
dem in humore
poſſideat:neceſſe eſt machinamẽtũ ⁊ in-
ſtrumẽtũ quo vtit̃ aĩa ad guſtãdũ: neqꝫ
humidũ actu eẽ:neqꝫ tale vt humeſcere
⁊ diffundi poſſit. Nã guſtus a guſtabili patitur:qua gu
ſtabile eſt:oportet igitur ſenſorium hoc ꝙ humiduꝫ ſit
potentia:mox humefieri ⁊ moleſcere actu modo ſerue-
tur:atqꝫ incolume habeatur. Atqꝫ hoc argumẽto illo pa-
tuerit:ꝙ quom aridiuſcula nobis ⁊ ſiticuloſior ligua ẽ
guſtare nõ poſſumus:ſicut neqꝫ quom ꝑmadidam ⁊
admoduꝫ dilutã habemus. Quod genus facile in ęgro-
tantibus cernitur. Illi ꝙ offuſum linguç humorem ha-
bent:tãq̃ ſolum eum ⁊ primum agnoſcunt:reliquos ſa-
pores admotos ęgre diiudicant:eo ſit ſępenumero: vt
ſubamara oĩa febrientibus videant̃ quođ linguç ſapor
is a bile felleue hęſerit. Nã ⁊ ſi ferruꝫ:aut vehementez
ſaporẽ ori primũ admoueris:mox ſubinde aliũ addide-
ris:differẽtiã non adęque percipies: ga. ſ. affectio ꝓoris
105 intellectũ poſteriori nõ ꝑſtat. ❡ Sapoꝝ aũt gña fere
vt in coloribus notant̃ deſcribũturqꝫ ſimplices aliq:vt
dulcis amaruſqꝫ:atqꝫ hi iter ſe ꝯtrarij ſunt. Cõſequitur
dulcẽ pinguis:amarũ ſalſus. In medit̃ullio hñtur:acer
auſterus/ſuauis/acutus/acerb⁹/acidus. Atqꝫ hę differẽ-
tię ſapoꝝ videnẽ. Sꝫ teſtemur breui cõplexione q̃ ha-
ctenus nobis effecta ſunt:id qđ in ſenſibus:itẽ reliqs fe-
cimus. Senſorium guſtandi tale potentia eſt:quale gu-
ſtabile. Guſtabile eſt id quod tale reddit actu ſenſoriũ:
quale ipſum eſt ſenſile.

❡ De tactu quęſtio an ſit vnus:ſolutio non eſſe vnũ. Iteꝫ
carnem non eſſe ſenſorium tactus:ſed intermedium ⁊
operimentum ſenſorij. Cap. XXXVII.

106 De tactu duo ſunt q̃renda: primũ
vnus ſit an plures:alteꝝ
quodnam ſenſus huius ſenſorium con-
ſtituenduꝫ ſit:vtrũ caro:aut ſimile ali-
quid atqꝫ ęmulum carni in his quç ca-
rent carne:an caro non ſit ipſa ſenſorium:ſed potius in-
termedium qđdam. Aliud ỽo interius ſecretarium ha
beatur:qđ pro inſtrumento ⁊ machinamento ſit tactui.
107 ❡ Plane tactum non poſſe vnũ ſenſum intelligi vẽ
illud oſtẽdere:ꝙ ſenſus hic vna ꝯrietate nõ eſt ꝯtẽtus:
vt ſenſus reliq viſus candoris ⁊ nigritię ⁊ medioꝝ:gu-
ſtus dulcoris ⁊ amaritię. In tactu multę ꝯrioꝝ cõiuges
copulę ſunt:atqꝫ oẽs extremę ⁊ citra mediũ:qm̃ in ſin-
gulis eaꝝ medię q̃litates alię collocant̃. Extremę ſunt
caliditas/frigiditas/hũiditas/ſiccitas/grauitas/leuitas/
mollities/duritics/aſperitas/leuor/medię iter has plu-
108 rimę. ❡ Veꝝ q̃onis huius q̃q̃ non ꝓba nec ſeria:tñ
phalerata ⁊ veriſilis videri ſolo poſſit:ſi dicam⁹:in re-
liquis etiã ſenſib⁹ plures ꝯrietates cerni:vt in voce non
mõ acutũ graue:ſed exile ⁊ magnuꝫ:ſꝫ aſpeꝝ ⁊ leue:ſed
duꝝ ⁊ flexibile:ſed fuſcũ ⁊ candidũ reperiri:totidẽ eſſe ⁊
coloꝝ diſcrimina. Sꝫ vt ſum ꝑfatus defenſio hęc nõ ſa
tiſfacit. Primũ magnitudo atqꝫ exilitas cõia ſunt ſenſi-
bus oĩb⁹:⁊ ꝑ ſe ẽt a ſingulis cognoſcunt̃. Leuitas itez ⁊
aſperitas:aut trãſlatę de tactilib⁹ ſunt:aut ad figurã re-
ferunt̃:ſi mõ figurã vllã voci eẽ putãduꝫ eſt. Qđ certe
putari põt ꝑp aerẽq in voce elidẽda ꝑcutit̃: figura ỽo
inter ſenſilia cõia numerat̃. Nõ idẽ põt dici de calore:
de frigore:de leuore:aſperitate:lenitate:grauitate:ꝗppe
q̃ oia priuatiꝫ ſubiecta ſunt tactui:nec ſic vllũ ex his:qđ ꝑ-
tinere ad reliquos ſenſus poſſit:q̃ ſtat ſcrupulus:q̃onaꝫ
genus:aut q̃ nã ſub ſenſuꝫ hũc cadat:ẽt vtrũ nã vna:an
plures:neqꝫ eni ꝓꝓriũ eſt aliqđ nomẽ:q̃le in auditu ſo
nus:in viſu color:in guſtu ſapor:hoc igit̃ nobis q̃rẽduꝫ
109 addubitãdũqꝫ eſt. ❡ Vtrum ỽo ſenſoriũ tact⁹ ſubt⁹
carnem cutẽqꝫ ſit:an ipſa potius caro. Certe expimẽtuꝫ
illud:qđ afferri ſolet nihil huc facit:ꝙ ſtatim atqꝫ cõta
cta caro eſt ꝑſentiſcere videamur:qm̃ ẽt ſi mẽbrana na
ue:aut linteolo tenuiſſimo carnẽ inuoluas nihiloſegus
idẽ ſeqtur:vt ſimulatqꝫ attigerit aliqs ſentias calorez ⁊
frigus:⁊ cęteras eius generis qualitates:⁊ tamẽ dubita-
ri nõ põt mẽbranã eẽ cẽſoriũ tactus:etiã ſi cũ corpore
coaleſcat. Quod de Hercule fabulis ꝓditur in tunica:
quã Deianira ei ſanguine Centauri tinctam induerit:⁊
quç inhęſerit viſceribus. Nimirũ nihil hoc magis ſen-
ſus viguerit:imo ipedimẽtuꝫ potius mẽbranula obdu-
110 cta attulerit. ❡ Quobrẽ caro nõ ſenſoriũ: ſed ꝓpęgmẽ

❡ Has ꝯ-
rietates nõ co
mõ intelligit
Simp. Phi
larchum ſeſe
quẽs q̃ The.
⁊ Alexan. vt
ſint ſenſilia
cõia ſi velut
q̃dda ꝓprieta
tes peculiari-
ter ſonũ con-
comitantes:⁊
alia ẽt ſenſi-
lia ſill ꝓpo-
tione.

ſiue operimentum videt iniectum ⁊ circundatum interioribus ſenſorijs tactus: que plura ſint ⁊ ſingulis paribus contrariorum ſua reſpondeant. Nam quemadmodum ſi aer ita nos ambiret: vt congenitus iunctus atqȝ applicitus vndiqȝ haberetur: videri poſſemus vno eodemqȝ inſtrumento ſentire ſonos/colores/odores/eoqȝ vno ſenſu videre/audire/olfacere: propterea ꝙ ſenſoria interſtingui ⁊ diſcerni non poſſent: ſed eodem corpore inſtrumentoqȝ ſimul ⁊ colores cerni ⁊ ſtrepitus exaudiri ⁊ odores olfieri oporteret. Nunc ꝙ inſtrumenta extrinſecus habentur: ⁊ apertiſſimis diſcriminibus euariant ea per que videntur ſenſus impelli: manifeſtius eſt ꝙ vt cadere controuerſia poſſit plura ⁊ vniuerſa eſſe machinamenta: que illis ſenſibus delegata mādataqȝ ſint. Ita in tactu qa obſcurum eſt vnum caro an plura ſint inſtrumenta eius: dubitare quidem cōtingit vt dixi: ſed tamē
111 nihil prohibet plura ſenſoria eius intelligi. ❡ Carnem vero tum vniuerſam: que in viſceribus continentur: tum ea que extrinſecus viſitur operculi ⁊ velaminis loco ſenſorijs illis obductam haberi. Nec enim aerem id eē: aut aquam oportuit: quia corpus animatum qđ firmum eſſe ⁊ ſolidum neceſſe eſt: quodqȝ ortus ⁊ occaſus particeps eſt ex illis elementis ſeorſum conciliari non poteſt. Itaqȝ relinquitur vt miſtum eſſe e terra ⁊ reliquis elementis oporteat: quale caro eſſe debet: aut aliqd qđ vice carnis ad ꝓportionē hĩi natura ſtatuerit. Quot ſi quis animalia eſſe aerea vel ignea crederet: vtrqȝ in his difficile fuerit: tum quinque ſenſus: tum inſtrumenta: quibus ſinguli vterentur agnoſcere. ❡ Sed rationem hāc quemadmodum ducatur attende. Si ſenſus omnis per medium aliquod in actum prodidit: prodibit ⁊ tactus. Inter tactile vero ⁊ tactum nihil eſſe medium preter corpus poteſt: corpus igitur hoc: quo medio tactilia percipiuntur a tactu: videtur ab aqua ⁊ aere differre: que ceteris ſenſibus media ſunt: ꝙ aer ⁊ aqua a tribus ſenſib9 ſunt abiuncta direptaqȝ: corpus id quod ꝑſeruit tactui: ab eo ſeparatum eſſe non poteſt: ſed cohererere: ⁊ cōgeni
112 tum eſſe ⁊ inexum oportet. ❡ At vero ratio ea qua ꝓbare quiſpiam conaretur vno ſenſu tactum includi: ꝓpterea ꝙ caro vna ſit: per quā tactilia omnia cōꝑhēdantur a tactu: euertitur argumēto lingue: que certa ſui parte ⁊ tactilium ⁊ ſaporum perceptionem habet. Nā ſi animal cetera quoqȝ carne paſſim ⁊ guſtaret ⁊ tangeret: neceſſe eēt vnū ſenſus putare guſtū ⁊ tactum. Nunc duo ſunt: qa inſtrumentorum vſus non reciprocāt. Cū vis enim ſenſoriū guſtus intellectū tactiliū habeat: non tamē cōmeat: vt tactus quoqȝ ius habeat in ſapores.

❡ Utrum duo corpora ſolida de concurſo ſeinuicem tangant: ⁊ in quo differat aut non differat guſtus ⁊ tactus a reliquis ſenſibus. Cap. XXXVIII.

113 IN eo quoqȝ ſi fuerit ambigi: ꝙ quō omne corpus altitudinem habeat: atqȝ hec e tribus vna dimēſio ſit: quomodo ea corpora: inter que corp9 alterum iniacet: mutuo tangere ſe nō poſſint: ꝙ ea ſolum ſeinuicem tangunt: quorum extrema ⁊ ora ſunt ſimul. Superqȝ manifeſtū ſit vdis corporib9 ſemper humorem aliquē circūfundi ⁊ adhereſcere. Nō videtur fieri poſſe vt duo ſolida corpora de concurſo in aqua ſe tāgant: alioquin aut reſiccata erūt extrema: qđ quidem in humore non poteſt contingere: aut ſi aquam intercedere fatearis: hiare aliqd inter margines oportebit: nec cōſtabit attactus. Quare neqȝ hamus: cui heſerit piſcis: neqȝ piſcis piſcem tāgere poterit: neqȝ intereſt ꝙ exiguum pauxillumqȝ ſitquod interponitur. Eadem queſtio in his corporibus eſt: que ſe extra aquam tāgere inuicem creduntur: quom omnia ea interſitus aer diuellat. Sed hoc nobis obſcurius in aere eſt: propterea ꝙ aer minorem ſenſum inuehit ꝙ aqua. Ceterum[a] ꝙꝙ vera hec videntur: tamen preteriatur aliquid: quod minime cōniuendum: aut diſſimulandum Ariſtoteli fuit. Quom enim aquam aut aerem tangant: que in aqua: aut in aere ſunt: profecto hec nō alio medio preterea aquā: aut aerem tangent: ſed cum his protinus concurrent: nihil vt poſſit magnum paruumue intercidere. Uerum[b]
114 hoc non id erat: quod initio volebamus. ❡ Illō ergo agitabatur: eſſet ne caro tactilium rerum pars ſenſaria: quemadmodum viſilium pupilla: an vero inſtrumentū haberetur interius. Caro autem inter inſtrumentum ⁊ tactilia interiaceret vt media. Uidetur enim maxie poſtulare ratio vt ſimile in tactu: atqȝ in reliquis ſenſibus ſtatuatur. Proinde abſurda res ſit: tactum aut guſtum ſenſilia non per medium: ſed ipſo ſe tangere. Differre porro a ceteris ſenſibus tactum ⁊ guſtum ſi modo differunt: ꝙ intermedia remotiora alijs: iunctiora his duobus propioraqȝ ſint. Alios per amplius ſpatium: hos ꝑ breuius allici agitariqȝ: eo fit: vt intermedium in his latentius videatur: non modo quia paruum breueqȝ eſt: ſed etiam quia congenitum atqȝ coalitum. Neqȝ mirū ſit: ꝙ animal ipſum tangere dicitur: quom ipſum tamen non tangat res nec tactus eius: ſed medium illud: ꝑ qđ tactus impellitur lacitur qȝ. Certe plurib9 modis tactus accipitur: primum ad omnes magnitudines ſiue corporee ſiue incorporee ſint cōiter pertinet: quando ⁊ linee circulos tangere ⁊ circuli circulos dicuntur. Dicūtur ⁊ ſenſilia ſenſum tangere: quoties ita iminēt ſenſui: vt extrema ſint ſimul. In ipſo autē ſenſu tactus: tunc demum dicuntur ſenſilia ſenſum attingere: quom percipiūtur a tactu. Quo fit vt in ceteris ſenſibus nihil intermedium poſſit eſſe quom tangunt. In tactu vero quia tangere vt dixi in eo non eſt coniungi: ſed percipere ⁊ ſentire: nihil prohibeat quin aliquid intermedium ſit. Sane intermedium hoc incognobile imperſpectumqȝ nobis eſt: perinde ac ſi in aqua tactus exiſteret: in qua tāctis madeſcentib9 nobis humor quoquo verſus heſiſſet iſqȝ in omni contrectatione medius haberetur: haud facile tñ animaduerti nobis id poſſet: qđ ⁊ nunc contingit: quom in aere ambiēte nos tangimus: ꝙꝙ id pre tenuitate aeris perparum euidens eſt: idem ſit ſi per linteū aut carbaſinam que nos lateret: tactilia ſentiremus. Quobrē quēadmodum videmur in aqua tāgere: ⁊ tñ qđ interpollat: aut ignoramus: aut non aduertimus: ita forte in primo tactu dicendum. Primū tactū appello ſenſoriū: qđ interius occulit: quodqȝ per medium illud tangit: qđ nobis īcognitū inexploratumqȝ eſt: vel eo magis quo ꝓpinquius
115 ⁊ confinius ſenſorio continet. ❡ Ergo etiā mediū aliqđ ꝓbandū ⁊ aſſerēdum in tactu eſt: neqȝ hoc guſtus ⁊ tactus a reliqs ſenſib9 diſcrepat: ſed eo potius: ꝙ quō in viſu/auditu/olfactu/non id qđ mediū eſt alteret: ſed ꝑ id qđ mediū eſt organa ſentiēdi ſenſuſqȝ alteret. Nā alterari hoc loco quemadmodum accipiamus de ſuperioribus patet. In tactu ⁊ medium ⁊ ſenſus ſimul alterantur: patiunturqȝ: frigeſcit eni ⁊ caleſcit caro. Quēadmodum clypeū q percutit ſimul ⁊ clypeū ⁊ gerulū ꝑcutit: ita idē tactile carnē ⁊ tactum ſimul laceſſit. At ꝑſpicuū non alterat: neqȝ eni albeſcit aut nigreſcit: aer quoqȝ īcluſus ⁊ intextus in auribus: neqȝ acutus: neqȝ grauis a
116 ſtrepitu reddit. ❡ Ergo īter ſe ſenſus iſti non diſtant ea re ꝙ medio alteri vtantur: alteri nō vtant: ſꝫ ꝙ medium alio genere viſui/auditui/olfactui adminiſtret: alio

[a] ❡ Ut The. Ar. carpe hic ⁊ ipſe ab Aū. carpitur: one riſqȝ.

[b] ❡ Ut The. intelligere dubitationē hāc ꝙ ab Ar. ꝗ ex incidēti ⁊ extra ꝓpoſitū fit ſducta. verū ꝓbiſ. at ob id Ari. eā adduxiſſet: 3° ꝗ ex ipſa oñderet carnem pot9 rationem mediū ꝙ ſenſorij obtinēre ſꝫ Simpl. eo fine vt declararet: ꝗnā eēt diſtia īter tactū ⁊ ceteros tres ſenſus ꝗcūqȝ etiā ſupponeret īter tāgens ⁊ tactile intercedere corpus exterius medium: vt qñ corpa ſolida in aqua ſe tāgunt.

¶ Alõ om̃ credẽdũ ẽ. aut Simp. carnẽ ea gp oino ſẽ ſu carere ſicu ſi carere aq̃ m3 eni hec rãdẽ ſit ſilla : ſ3 q̃ rõne ⁊ ipſa ẽ id p q̃d ad o/ mã ſenſeriũ ducerint ſpe/ cies rez tacti/ lium.

alio guſtui ⁊ tactui obſeruiat. Uidet̃ gdez caro eo mõ
ad tactũ ⁊ guſtũ ſe h̃re:ᵘ quo aq̃ ⁊ aer ad viſum ⁊ audi/
tum. Atq3 hoc in hũc modũ ꝯtemplare. Si rẽ candidã
ſuperpoſueris pupillę: aut ſi aeri cõnexo ⁊ ꝯgenito au/
ribus admoueris ſtrepitum: aut ſi meatibus nariũ odo
ramentũ indideris: nulla pceptio ꝯſequetur. At ſi tacti/
lia carni adiũxeris: ꝯſequet̃. Ergo clarum eſt ꝑmũ ſen/
ſoriũ ꝯtingibiliũ carnẽ eẽ nõ poſſe: q̃a ſi eſſet: idem ſta/
tuere quod in cęteris ſenſibus oporteret. Cęterũ inſtru/
mẽtum intus abditur: caro pro intermedio eſt.

¶ Epilogus eoꝝ quę de tactu dicta ſunt: ꝙ eſt tactũ iter/
medio vti. Itẽ tactũ multos ſenſus eẽ. Cap. XXXIX.

Sed vti Ariſtotelẽ hac quoq3 pte ſe/
quamur imitemurq3: q̃ locũ
hũc fere ambitioſiuſcule exequutus ⁊ cõ/
plexus videtur: recenſebimus breui ſũma
quaſi decurſu per capita quę hactenus de
vno hoc ſenſu ꝯſecimus. Senſus omnes aliquo inter/
medio ad functionem ſuam vtuntur: ergo ⁊ tactus vte/
tur. Nihil inter tactum ⁊ tactilia medium viſitur pię/
ter carnem. Hęc igitur vicem medij exhibet. ¶ Si p
aquam: ſi per linteum: ſi per ſnam: ſi per membranu/
lam tangeremus media nos laterent: nihil igitur miꝝ:
ſi caro quoq3: quę media eſt videtur latere: pręſertim
tanto coniunctior reliquis ſenſibᵘ. ¶ Si res ſenſilis in/
ſtrumento impoſita fuerit nihil ſentimus tactu: ſi carni
impoſueris tactile protinus ſenties: non eſt igit̃ inſtru/
mentum tactus caro grauitatem ⁊ leuitatem non tãgẽ/
do: ſed quadã interiore vi ſentimus: ergo ⁊ cęteras cõ/
trarietates interioribus viribus ſingulę ſingulis ſentiũ/
tur: etiam ſi per carnem intellectum illorum aſſeq̃mur.
Atq3 hoc ab Ariſtotele dictum non eſt. Hactenus ra/
tiones illas ⁊ cõſectaria repetiuimus: quibus probatur
tactum intermedio vti. ¶ Quemadmoduz ꝯo tactus
plures ſenſus ſit ſequentes oſtendunt. Sẽſus vnus cir/
ca vnum par contrarioꝝ obit: tactus circa plura ver/
ſatur: ergo tactus nõ poteſt ſenſus vnus itelligi. Ut enĩ
viſus auditusq3 tametſi duo ſenſus ſunt per vnũ: tamẽ
⁊ idem medium mouentur: ita nihil obſtat quin tactus
poſſit in tot ſenſus fundi: quot contrarietates habent̃:
⁊ tamẽ plures illi ſenſus medio vno: ideſt carne ad ſen/
tiendum vtantur. ¶ Pręterea in eadem parte linguę
ineſt guſtus ⁊ tactus: atq3 ita vno loculamento plures
vno continentur ſenſus: nihil igitur vetat quin idez poſ/
ſit vniuerſa in carne cõtingere: vt q̃ꝗ̃ ſingulis eiᵘ par/
ticulis omnia tactilia ſentiuntur: tamen ſenſus percipi/
endi his multiplices habeãtur. Si quod igitur animal
ex aere formaretur: q̃uis in eo viſus ab auditu non di/
ſtaret: propterea ꝙ toto ſe ⁊ videret ⁊ audiret: tamẽ ex
argumento ſenſilium quę apertiſſime diſſiderẽt nega/
ri non poſſet: duos in eo ſenſus eſſe: quorum alter diffe
rentias colorum: alter ſonorum ⁊ vocuz varietates ex/
ciperet. Pari pacto cum animal corpulentum ſit: q̃uis
vnus eſſe tactus ſimplexq3 videatur: propterea ꝙ car/
ne tota res contingibiles ſentiuntur: non tamen re vera
vnus eſt: ſed quot paria contrariorum ⁊ copulę.

¶ Contra Alexandrum qui putauerit carnem eſſe ſenſo/
rium tactus. Cap. XL.

Iam ſoluere ꝙ Alexander in
carne ſolus vidit
non impendio arduum eſt. Si caro ingt
non ſit ſenſorium tactus: quidnaz afferri
aliud poterit: quando neceſſe oino eſt ſe/
dem ſenſariam tactui deſcriptam ⁊ certaz haberi: quẽ/
admoduz orbes ſinuſq3 viſui adiungũtur: auriculę au/
ditui promĩnẽt: lingua guſtui delegatur: nares olfactui
ſeruiũt. Sed meminerit Ariſtoteles ſenſoriuz tactᵘ cor/
di mandaſſe. ¶ Deinde alia via occurrit: ſi cõem ingt
rationem viciſſim ſenſus ineunt: quemadmoduz q̃ me/
dia ⁊ internuntia reliq̃s ſenſibus ſunt: ipſa nõ ſentiũt: ita
par ſit vt caro non ſentiat: quę tactui pro medio eẽ ſta/
tuit̃. Sed ad hoc audiat Ariſtotelẽ dicẽtem: aial nõ car
ne: ſed ſimul cũ carne ſentire. Pręterea nec ſimilitudo
inter carnem ⁊ cęteroꝝ ſenſuuz media: qua ille nos vr/
get: in fidem recipi põt: ꝙ hęc inata coniunctaq3 habe/
antur: illa prorſus externa ſepataq3 ſint. Eſt ⁊ in eo nõ/
nulla diuerſitas ꝙ eadem corporis pars a pluribus ſi/
mul poteſt attingi: eũdem colorem tueri: eũdẽ ſtrepitũ
audire: decem ſimul: atq3 adeo innumerabiles poſſunt:
vt in cuneis theatriſq3. Atq3 hęc i dubiũ reuocaſſe ha/
ctenus: atq3 obiter diluiſſe non fuerit inutile.

¶ Senſum tactus maxime corpulentum videri. Itez ta/
ctum mediocritatem eſſe ⁊ quoddaz alio modo q̃z ſen/
ſus ceteri. Cap. XLI.

117 Plane tactus ſenſuũ oium maxime
corpulentus eſt: nã ⁊ ſubiectę
huic ſenſui res nãm corporis maxĩe reſe
runt ⁊ differentię corporis ſunt: qua cor/
pus eſt: nõ qua animatum viuũq3. Calor
enim ⁊ frigus. Itez humor ⁊ ſiccitas elemẽtis ꝑmis pe/
culiares ⁊ ꝓprię qualitates ſunt: de quibus accurate in
libris de generatione ⁊ corruptiõe perſcripſimus. Sen
ſorium porro tactiliũ: ⁊ in quo ꝑmo tactus ineſt hono/
re ꝓſtito vocare tactorium poſſumus: vt auditoriũ/ vi/
ſorium/ olfactorium. Scire etiã illud debemus partez
eam in qua prima tãgendi cõſtituta vis eſt: talẽ eẽ po/
tentia oportere: qualia ſunt: quę tangũtur. Erit igitur ta
ctus potẽtia calidus: potẽtia frigidus ⁊ cętera ſimili ra/
tione. Quapp iure dictũ eſt ſenſorium hoc valide craſ/
118 ſum ⁊ corpulentum eſſe. ¶ Cęteruz ſuperius declara
tum in cõmune eſt aialia quodam modo ⁊ genere pati
dum ſentiunt: dcm̃ eſt etiã id qđ patit̃: partiz ſile agen/
ti eẽ: partiz abſimile: ꝙ neceſſe eſt quom cępit pati ab/
ſimile ſit: quom deſierit ſimile euadat. Ex hoc ſequitur
ſenſoriuz tactus non ſentire quę ęque calida: ęque algi/
da: ęque leuia: ęque aſpera incidant. Nec illud interius
modo ſed ne medium quoq3 ipſum: qđ eſſe dixim⁹ car
nem: ſed ſolas redũdantias ⁊ defectus eſſe quę ſentiã/
tur: quaſi ſenſus is mediocritas extremoꝝ ſit. Medio/
critatẽ ꝯo non eo modo acceperim: quo virtutes ſolem⁹
mediocritates vitioꝝ vocare: naz virtutes ꝙ in medi/
tullio vitioꝝ ſũt ſitę: q̃q3 ab his pari vtrinq3 itercape
dine circũſiſtunt̃. mediocritates appellant̃: ⁊ ſunt. Nõ
hoc in tactu mediocritas eſt: ſ3 eo ꝙ id qđ in medio ẽ:
119 ſeu qđ mediũ ẽ vtrũq3 extremũ potẽtia ꝯtinet. ¶ Iã
in ꝙ quoq3 tactᵘ a cęteris ſenſibᵘ diſſidet: ꝙ nõ eodem
iure medietas eſt: quo illi cẽſent̃. Nã ⁊ id: in quo ꝑmuz
facultas viſibilis ꝯtinent̃ expꝰ eẽ ois coloris dz: ⁊ id in
quo vis audiẽdi primũ ineſt vacare oi ſtrepitu opz. At
tactus ab oi qualitate abſolutᵘ nũq̃ eſt: nã ſenſoriuz: in
quo ius tãgẽdi habet̃: eſt corpus: nullũ corpus eſt: cui
aliqua eſt tactilibus qualitas annexa ⁊ adiuncta nõ ſit.
Ita cõſtat alio modo tactũ/ alio cęteros ſenſus medio/
critates eẽ: ac illos gdem iccirco: ꝙ nihil oino eaꝝ rez
q̃s recepturi ſint ꝯtinent: tactũ iõ ꝙ remiſſas ⁊ medias
q̃litates ſumit nõ calorẽ aut frigus ſ3 teporẽ: nec molli/
tiem aut duritiẽ. S3 qđ iter has ambigit: porro medię
q̃litates tãq̃ iudices extremaꝝ hñtur. Proinde vtram
extremaꝝ tactus accipiat neceſſe eſt ad eam ex medio/
critate ſe referat: ab vtraq3 aũt patit̃: nõ q̃ten⁹ ſilis eſt:

120 ſed quatenus diſſilis. ¶ Preterea quemadmoduz ad vi-
ſum viſilia: et inuiſilia et vniuerſum priuatiões ad ſenſus:
ita ad actum contingibilia et incontingibilia pertinent.
Plane incontingibile dici poteſt: non ſoluz id quod te-
nuem et imbecillem vim obtinet ad ciẽdum et laceſſen
dum tactum: ſed etiam id qđ exceſſu infeſtius eſt et cor-
rumpit: vt que vehementer calent aut algent.

¶ Cõia ſenſuũ hoc eſt ſenſuz recipe res ſenſiles citra ma
teriã. Itẽ ſenſuz nõ ꝓprie pati. Item exuperãtias ſenſi-
lium oĩbus officere ſenſibus. Cap. XLII.

¶ In libello de ſenſu et ſenſili.

121 POſtꝗ̃ de ſingulis ſenſib⁹ ꝗ̃tenus et breuiter executi ſum⁹. Eſt
enĩ locus ali⁹ ad explicationẽ ſenſuum
vberiorẽ et exquiſitiorẽ nobis ſeruat⁹: reli
quũ vt ẽ in cõe de oĩb⁹ diſſeraẽ. Sẽſus
oĩs formas et ſpẽs haurit citra mãz: ſicẽ eni cera ſine au-
ro aut ere ſymbolũ excipit. Excipit aũt ſigillũ et imagi-
nẽ aureã: nõ tñ ꝗ̃ten⁹ aurea ẽ: ita oculus colorẽ: et aures
ſonũ: ſilr guſt⁹ et olfactus ſua ſenſilia: ꝗ̃uis h in guſtu et
122 odoratu icerti⁹ eẽ et icõſpectu⁹ videat. ¶ Quom ꝗ̃ ad
ſenſus ꝗ̃litates abiũcte mã et ſubito ꝑueniãt: neceſſe eſt
ſenſus a ſenſilib⁹ pati dicanẽ: atqꝫ h paſſio longe abeſt
ab ea ꝗ̃ in aĩs et carentib⁹ ſenſu corꝑib⁹ ꝓpa ẽ. Patiunẽ
ꝗdẽ ſenſus vt dixi: ſꝫ ita vt forma rei ꝑcipiat ipellatqꝫ i-
ſtrumẽtũ: mã forinſec⁹ ſedeat: at corpa quõ frãgunẽ ce-
dunẽ: cremanẽ nõ niſi igreſſu et acceſſu mãe patiũẽ: ce-
dit.n.nõ acies ſola aut mucro: ſꝫ gladi⁹.i. acies ipſa cuz
ferro: itẽ deurit ignis nõ for⁹ ignis ſpẽue. Q̃obrẽ iſthec
ꝓpria preſſaqꝫ paſſio eſt: q̃a in mutationẽ et ꝯuerſionez
aliquaz decũbit: imo ꝯo qđ ſic patiẽ ſimulac paſſio fi-
nẽ accipit in mãz agẽtis trãſit. V.g. qđ icẽdiẽ icẽdẽtis:
qđ frãgiẽ ꝯfrigẽtis: qđ cediẽ icidẽtis. Sẽſus nõ põt ma
terie ſenſiliũ effici: nõ eni albet aut nigrat: aut opacatur
viſus: neqꝫ exacuiẽ: aut graueſcit audit⁹: ſꝫ qđ dixim⁹ ſe-
pe et ſepe dicemus ſpẽs rez et rõ ꝯcipiẽ. Quo fit vt paſ-
ſio hec nõ in ꝯuerſionẽ mutationẽue: ſꝫ in cognitionẽ et
iudiciũ deſinat. Nulla.n. mã de for⁹ ſibi accidẽte hẽrẽ-
teqꝫ iudiciũ ferre põt: q̃a mã ſuopte igenio iſipiẽs bru-
ta irrõnabiliſqꝫ eſt: rõ ꝯo tñ de alijs iudicat: tñ ratiõe et
for⁹ rõnẽ et formã appñẽdit. Sẽſus aũt ſpẽs et rõ ea ẽ ꝗ̃
ſedẽ in ꝑ ſentiẽdi inſtr̃o hꝫ: nã ſenſus nihil aliđ eſt ꝗ̃ fa
cultas et forma ꝑmi ſenſoꝝ ꝗ̃uiſqꝫ ſenſus et ꝑmũ ſenſo-
riũ ſubito nõ diſtãt: quẽadmodũ nulla for⁹ ſubito diſtat
ab eo i qđ ipſa recipiẽ: tñ diuerſa ſenſorio et ſenſui eẽn-
tia eſt: nã ſenſoriuz magnitudo eſt atqꝫ corp⁹: ſenſus ꝯo
123 for⁹ et rõ corpis. ¶ Cõſtat aũt ex his ꝗ̃ hacten⁹ cõme-
morata nobis ſũt exuperãtiã ſenſilis officere: atqꝫ adeo
ꝑnitiẽ afferre ſenſorio: nã ſi vis maior ignuat ꝗ̃ vt ſuſti
neri a ſenſu poſſit: neceẽ inz eſt ei⁹ ꝑtis iteritũ ſeq: q̃a tẽpe-
ramẽtũ et rõ ſoluiẽ diſſuiturqꝫ. Nihil.n. aliđ tẽperamẽ-
tũ et rõ ẽ: ꝗ̃ menſurata ꝗ̃dã et modificata medietas. Q̃ñ
ꝯo moderatũ ab imoderato diſſoluiẽ: vt modulatio in
fidib⁹ atqꝫ cantu: ſi corde voceſqꝫ aut validi⁹ obgraue-
ſcãt: aut ipẽſi⁹ exuibriſſent ꝗ̃ itẽtiõis et ꝯcẽtus rõ poſtu
lat: ꝑrimus diſſidere incipit: mox et conſpiratio tota con
funditur. Atqꝫ hec quemadmodum eueniat: ex his que
diximus probe arbitror liquere.

¶ Plantas expertes ſenſus eſſe: et ratio ꝗ̃obrez ſint expertes
lꝫ ſint compotes anime. Cap. XLIII.

124 SEd ne illud quoqꝫ ignorari exiſti-
mo: cur nõ ſentiãt plãte: tã-
etſi ꝑtẽ aĩe ſortianẽ: et momẽta tactiliũ
ꝗ̃litatũ agnoſcãt/caleſcũt/frigeſcunt/ hu-
meſcũt/ ſicceſcũt. Plane nõ video ꝗ du-
bitari in vno eo poſſit: an videãt/ audiant/ odorenẽ/ an
ꝯo tãgendo ſentiãt ea ꝗ̃ tãgũt. Fortaſſe h ꝯtrouerſiaz
nõnullã habuerit: eoqꝫ aptiſſime ab his que tãgũt imu-
tari videnẽ et ꝑpeti: an patiunẽ ꝗdẽ ille: ſꝫ nõ ita vt for-
mã et rõnẽ ſolã accipiãt. Nec eniz ea nã fructices ſũt: vt
ſpẽs ꝗ̃litatũ mã abiũctas .i. nuda et mera ſimulachra ea
rũ ꝯcipe poſſint: q̃ſiquidẽ nulla ꝑs plante: nedum tota
plãta nãm obtinet ꝗ̃litatib⁹ tẽperatã: vt aĩaliũ carnes:
et qđ in aliꝗb⁹ ad ꝓportionẽ carnis eſt: ſꝫ ſemꝑ inequabi-
lẽ ſubſultãteqꝫ .i. in alterꝫ extremũ ꝓpẽſaz. Nã et aĩaliũ
ꝗ̃ ab hac mediocritate plus recidũt deteri⁹ et exili⁹ ſen-
tiũt. Patiunẽ ꝗ plãte mã agẽtiũ ſubeũte: humeſcũt enĩ
humore ſuccedẽte: frigeſcũt iſinuãte ſe frigore. Mãm
igiẽ opꝫ itra ea ꝗ̃ nutriunẽ iſerri nõ itra ea ꝗ̃ ſentiũt ꝗ̃-
tenus ſentiũt. Sꝫ mã foris relinquitur. For⁹ itro admitti-
tur. Iã ſi ſenſuz hẽent ſata: temere eũ fruſtraqꝫ habuiſ-
ſent: quõ nec ſalutaria et vtilia ꝑſeq poſſint: nec vitare
ꝯtraria: qđ tñ aĩalib⁹ tributũ eſt. At plãtis negatũ: q̃a imo-
te loco et affixe radicib⁹ ſũt: nã porro nihil icaſſum: aut
temere vicequ fortuita ſuſcipit. Quot ſi eni plãte cõue-
niẽtẽ ſuccum hauriũt e terra: id nõ agnitiõe: aut iudicio
aliquo faciũt: ſꝫ nã id qđ vel in nutritiõe aĩaliuz cerniẽ.
In his.n. nã ipſa eſt ꝗ̃ alimẽtũ bonũ ſciſcit et malum re-
pellit: idqꝫ nec vigilãtib⁹: nec ſentientib⁹ his ꝗ̃ aleſcunt.
Igiẽ neqꝫ inſtr̃m ſentiẽdi vllũ plãtis datũ eſt: neqꝫ cõ-
munis ille ſenſib⁹ oĩb⁹ vitalis et penetrabilis ſpũs.

¶ Non ſentire oĩa: que recipiant ſenſile. Itez repetiẽ car-
nem non eſſe ſuum ſenſoriũ tactu. Cap. XLIIII.

125 ILlud etiã ꝗ̃ſolẽr aliquis ꝗ̃rat fieri
poſſit: vt qđ nã nõ videt: nõ
audit: nõ olfacit: tñ a colore: ab odore: a
126 ſono: aliꝗd patianẽ. An h ita ſoluiẽ. Ab
exaudibili: q̃a exaudibile eſt pati non
põt: q vim exaudiendi nõ hꝫ. Nam lapides ꝗ ſtrepitu
maiore diſſiliunt: et fructices ꝗ tonitribus euelluntẽ: nõ
videntur hoc pati a ſono qua exaudibilis eſt: ſed eo ꝙ
in aere editur. Qui vehemẽtius percuſſus ictuſqꝫ quo-
cũqꝫ illo ipetu ignuit: cladẽ importat ſternit et quatiẽnã
veſtes quotiẽs ſalſugine: aut aſpergine aiſa ſiti aut aliđ
vitiũ ꝯtrahũt: nõ ſapor id tãꝗ̃ guſtabilis facit: ſed tãꝗ̃
ea qualitas: que naturã corrũpendi putrefaciẽdiqꝫ ha-
beat. Q̃uis ꝯo afficiatur aer a ſtrepitu: afficiatur odori-
bus: nõ tamẽ audit ſed conſtrepit: nec odoraẽ: ſed oco-
127 let. Eodẽ modo aque ſaporib⁹ et alijs ſenſilib⁹ cõfun-
dunẽ: nec tamẽ ꝓpterea ſentiunt. Q̃uis autem corpora
fluxa iterminataqꝫ maxime opportuna iniurie paſſio-
niqꝫ ſint: nõ tamẽ plagas quas concipiunt etiã poſſunt
ſentire: q̃a ſenſus paſſione hac non cõſiſtit: ſed forma ſo
la vt dixi ſine materia percutit: eaqꝫ aliquãdiu ẽt poſt
impꝛeſſionem et abiũcto ſenſili retinetur. Semꝑ eniz id
qđ proprie patitur vt ſepe cõmonuimus: materia agen
tis euadit: ideſt in materiã agentis cõmigrat: q̃a quom
caleſit/frigeſit/ſicceſit/humeſit/motus et paſſio hec non
in cognitionem ſed in cõuerſionem et i mutationẽ finit.
Atqꝫ hec quoqꝫ rõ reuincit: carnez inſtrumentũ tactus
eſſe non poſſe: quoniã qualitates cũ materia recipit mo
re quo ſolẽt in anima. Nemo eni eſt: cui hec ſepe nõ in-
caluerit/humuerit/frixerit: itaqꝫ et hec materia qualita-
tũ efficiẽ: qđ in ceteris inſtr̃is nõ cõtigit. Pupilla nõ al-
beſcit: aer ꝗ in auditorio eſt: nec acut⁹ nec grauis reddi-
tur: ita caro ſenſoriũ eẽ tact⁹ nõ põt: quom nec formaz
nec rõnẽ nudã excipiat: ſed mãm quoqꝫ iduat agentis.
Eniuero id qđ iudicio cognitioneqꝫ preditũ eſt: ab ea
re: de qua iudicat: hoc genus pati non poteſt.

¶ Finis Libri Secundi de anima.

¶ Themiſtij

℄Themiſtij de anima/Liber Tertius/inter/pꝛete Hermolao Barbaro.

℄Omnes quinque ſenſus animalibus pfectis tribui nec plures haberi. Cap.I.

128 Unt ſane ſenſus q^oplurimí
habeanť ⁊ ſupꝛa
quos nullū adeſſe aliū ſui gñis noue
rimus numero quinque/viſus/audit^9/
olfactus/guſtus/tactus/ qđ ex his q̄
ſequunť facile demóſtratur. Tāetſi
eni ſupꝛa q̄ſiuimus eēnt ne ples po/
teſtates ⁊ vires in tactu:ppea φ plura eſſe ſubiecta vni
ci ſenſui videbātur:nō tamē id eo valet vt ſenſus aliqs
pꝛętermiſſus a nobis credatur. Nam q̄q̄ plura ſunt q̄
tangantur ⁊ contrarietates itidem plures:nulla tamen
illarum eſt:quę ambitum ſenſus huius effugiat. Nēpe
grauia ⁊ leuia q̄uis non pꝛimus:nec occurſu pꝛimo:nec
eo modo tangantur:quo calida/frigida/humida/nō tñ
ſe ſubducunt:nec euadūt:quin percipianť a tactu:ineſt
enim q̄dam vis ⁊ facultas in nobis diſcernendi librā/
diqz ponderis:eo nunc q̄rimus:non vtrum poteſtas ea
inter tactorias collocanda habēdaqz ſit:ſed vtrū quali/
tas aliqua corpoꝛum habeatur:quę a nobis compꝛhēdi
non poſſit.Et hercules videtur nulla.Oium earum iu/
diciuz habemus ⁊ ſenſum. Pꝛoinde ſi ſenſu aliquo de/
129 ficeremur:neceſſario nobis ⁊ inſtrm deeſſet.℄Ac oē
qdē inſtrm ſentiēdi corpus eſt.Corp^9oē vno aut pluri/
130 bus elm̄tis ꝯſtat ex inſtrm̄is.℄Itē alia in nobis ſimpli
cia ⁊ ſui gñis ſunt:alia ambigūt. Pupilla ex humoꝛe:au
ditus ex aere:olfactus in ancipiti ex alterutro:nā aq̄ti/
liū odoꝛatus ex aq̄:cęteroꝛ ex aere:nullum qđ ex igne
aut terra cōditū ſit.Ex igne ppea:φ oib^9 inſtrm̄is eſt addi/
tus:q2 ſingulis ſenſibus poꝛtio ſua caloꝛis obtigit. Nec
pōt aial parte vlla ſine caloꝛe nāli ſentire.Ex terra^b iō:
φ elm̄tū id craſſiſſimū ⁊ ad cognitionē ineptiſſimuz vi/
debať:quā ob cām mēbꝛa ea:q̄ terratioꝛa ſunt:vt oſſa:
vt vngues:vt pili:bruta quoqz ⁊ pꝛiuata ſenſu hn̄tur.Sz
tñ terra copioſioꝛ ⁊ redūdantioꝛ in tactu:q̄ vt cęteris ſen/
ſib^9 eſt:q̄ vt dixi nullū nobis ſenſoꝛiū deficit:ex his quę
ſimplicib^9 ꝯſtāt.Sz ne id qđ ex pluribus ꝯſtat deſidera/
mus:q̄le caro eſt:aut qđ p carne aliqbus ex pꝓpoꝛtione
ineſt:ſi mō carnē ſenſoꝛium appellare fas eſt. Quare ſi
nullū machinamētū inſtrmq2 abeſt:nulla quoqz ſenti/
endi vis abeſt:q̄ iſtrō vtať. Pꝛęterea quom ſenſus a nā
ita inſtituti cōparatiqz ſint:vt interuētu medij coꝛpis effi/
gies rerū ⁊ mot^9 accipiāt:neceſſe eſt mediū illđ aut ex/
traneū aut ꝯiūctum itelligi. Pꝛimū habemus ꝯiūctuz:
quo vtunť guſtus ⁊ tact^9.Deide ⁊ extraneū:atqz ea ſūt
aer ⁊ aqua:q̄ cęteris ſenſibus ad inuectū ſenſiliū famu/
lanť ancillanturqz.Ac greſſilib^9 qdē ad pcipiēdos co/
loꝛes ⁊ ſonos aer ſatis eſt:aq̄tilis aqua:ſed vtrūqz ele/
mētū ⁊ p coloꝛibus ⁊ p ſonis ſimul idoneum eſt.Item
vtrūqz ſeoꝛſum pro ſingulis:hoc eſt aer ⁊ aqua pro co/
loꝛibus:⁊ aer ⁊ aqua pro ſonis:nullū igitur intermediū
131 eſt:quo carere aialia videantur.℄Qz ſi pꝛęſto nobis
omnia ſunt:⁊ ea per quę ſimulachꝛa reruz vehunť:⁊ ea
in qbus recipiunť:nullus ſenſus pōt vel fingi:q deeſſe
aialibus videatur:non qdem omnibus:ſed perfectis:⁊
quę nec lęſa laceſſitaue habeantur:nec trūca. Nam ea
quę zoophyta appellantur.i.inter animalia ⁊ plātas am
bigui ⁊ ancipitis generis:alia ex omnibus ſenſibus ſo/
lo tactu vigent:nōnulla adhibent guſtuz: quędam etiā
odoꝛantur: quęcunqz vero ingredi poſſunt abſolutaqz
ſunt quinque ſenſibus pollent. Nam talpę q̄q̄ viſus^c
deeſt:oculoꝛum effigies ineſt:ſiquis membꝛanam ſedi
luminum pꝛętentam detrahat.Ac videtur quidem na/
tura in eo quoqz animali numerum ſenſuum explere:
oꝛnareqz voluiſſe:etiam ſi cute obducta oculos condi/
dit opacauitqz:φ viſus videndi neceſſarius illi eſſe nō
132 poſſet.℄Quobꝛem ſi nihil eſt pꝛęter quatuoꝛ natu/
ras:⁊ quę de his concreta ſunt:vt coꝛpoꝛa ea quę ani/
mam poſſident.Si itez non eſt affectio:nec q̄litas coꝛ/
poꝛum extra eas quę in conſpectum noſtrum cadunt:⁊
quę ſentiuntur a nobis:nullus pꝛoculdubio ſenſus eſt:
qui deeſſe animalibus poſſit.Cęterum videtur natura
compertum:vt facultates animę imperfectioꝛes igno/
bilioꝛeſqz perfectioꝛibus ⁊ nobilioꝛibus ſemper acce/
derent:quo ſit vt homini: quia in eo ratio ⁊ intelligen/
tia eſt:omnes ſenſus adeſſe neceſſe ſit.

℄Nullum ſenſum pꝛopꝛium eſſe:quo ſenſilia cōmunia cognoſcantur. Item illa per ſe ⁊ non per accidēs ſentiri. Item quemadmodum ſenſus circa pꝛopꝛia ſenſilia ⁊ cōmunia:⁊ quę per accidens ſunt fallať. Cap.II.

133 T vero neqz illđ dici poteſt aliquē
ſui generis ſenſuz ad ea ſen
ſibilia debuiſſe inſtitui: quę cōmuniter
ſentiri omnibus ſenſibus videanť:eoqz
euenire:vt quom nullus hꝰ cōpareat:
neceſſe ſit videri aliquem ſenſum animali deeſſe. Pꝛo/
hinc fieri:vt illa nunc quaſi per accidens ſentiantur:q2
nullum peculiarem ſenſuz natura ſtatuerit:quo motū:
quietem/figuram/magnitudinem/numerū ſentiremus:
in plenum opoꝛtuiſſe facultatē aliquaz comparari: cui
ſenſilia hęc nō vt cōmunia:ſed vt pꝛopꝛia ⁊ particula/
ria ſubijcerenť. Uiſu hęc per ſe ſentiri nō poſſe:ſz tāq̄
appendices coloꝛis magnitudinem/figuram/motū/qe/
tem/numerum ſentiri.Omnis eniz ſenſus vnū ⁊ multa
cognoſcit:ergo ſi per accidens ſentiuntur ęquiſſimū fu
iſſe adhiberi aliquem ſenſuz:quo pꝛincipaliter ſentirē/
134 tur.℄Ueruz ſoluitur:fieri non poteſt:vt ſenſilia cō/
munia per accidens ſentiantur:nam quę per accidens
ſentiunť mouere non poſſunt:neqz ſenſuz afficere:neqz
foꝛmam ſuam impꝛimere. Uiſus vero q̄q̄ nō ppꝛie af/
ficitur:tamen quadātenus afficitur a coloꝛe: ⁊ auditus
a ſtrepitu:idqz potiſſimum tūc:quom ſenſoꝛiū in actio/
ne atqz opera eſt. Non ſic ea:quę per accidens ſentiun/
tur:nā duplex^d foꝛma eſt:quo quid per accidens ſenti/
tur. Pꝛima ea:vt quom iudicam^9 aſpectu dulce id eē:
quod cernimus:nam ſępe accidit vt liquoꝛem queꝫ fla/
uo coloꝛe conſpicati ſumus:illico enuntiemus mel eē:
non expectato de guſtu iudicio. Hoc autem efficitur ra
tione hac:quom aliquando flauitiem ⁊ dulcedinem p/
cępiſſemus ſeoꝛſum:hanc viſu:illam guſtu:atqz ita no/
tiones illę ad cōmunem ſenſuz perlatę fuiſſent. In quo
q̄q̄ vnus eſt:omnes tamen notitię ſenſuum reponunť
alliniunturqz:ſolet contingere:atqz adeo interim erroꝛ in/
tercidit: vt ſenſus is paſſim idem eſſe in omnibus iudi
cet:quod in vno compeiſſet.i.vt ſemper quę flaua cō/
ſpexerit:continue dulcia eē pꝛonunciet:in quo iam tāta
fiducia decernēdi:ac temeritas eſt:q̄ ſi vtriuſqz ſenſus
fide ac periculo niteretur. Altera foꝛma:qua res p acci
dens ſentiuntur:hęc eſt:ſi Cleonis filium accedentē in/
tuear:nec ſolū hoc affirmem candidum eē hominem q
accedat:ſed etiam filium Cleonis:ſane Cleonis filius:
nō tāq̄ Cleonis filius ſentietur a me:ſed tāq̄ cādiduz:
cui filiū eē Cleonis cōtingerit. Quo fit vt viſus iudiciū
ſuum in coloꝛe non ſiſtat:qui tamē ſolus ad ſenſuz illuz
pertinet:ſed fines ſuos tranſgrediť ⁊ pcedit vltra:inua/
dēs in quę ius non hꝫ:⁊ occupās quę notioni ſuę ſubie/

a℄Pꝛima qdē Arx.iterū.ait Simp.iꝫ^9ii^9 eſt agere ō rō nabilis intellectiuis aia: q̄.ſ.i mo2talib^9re/ perif. nā ⁊ in ħ ope vniuer ſo eā aiaz cō templať: q̄ in mo2talib^9eſt: ea ſo2tiť de eiſ:vt hinc ad pfectioꝛem p q̄dā ꝯpatio/ nē tranſmine/ rema ſēſib̄ in aiai ħ ꝫ^9eroꝛ diū accipit:qz in ꝫ^9 magna ex parte ō ea aia explicā aia lib^9rōne ēē ea rēib^9 eē ē vt ſ tūc ea^9 de certis ꝯonu cēnū ē vt ex eaꝫ ſimul col latione facili^9 eaꝫ diuerſitas/ tē intueamur: vt ꝯſiderem^9 inſup q̄nā pa cto ad ſenſuꝫ vſqz deuene/ rit q̄dā2 rōn/ nis veſtigiuꝫ: veluti ē i par/ ticulares ⁊ ſe/ parabiles que dā: necnō ſui met ꝯpꝛhēſio. Pꝛeterea ē q2 i tellect^9 pracl cus ſenſib^9 ē vtitur.

b℄Et ſi ait Simp.terra i nobis ꝯuiſta vnifica vim ei eā q̄ in nobis viuificať ⁊ le/ uatur vt ſtanꝫ ſenſilē capiat actionem.

c℄Nō vidēre diderunt ait Simp.talpaꝫ

penit^9 carere vi ipſa viſiua ac ei^9 actu: ſꝫ ea q̄ cōſpicua ſit ⁊ eludens: viſus ergo pci ceps ē: ſꝫ ve/ luti p pelles q̄ſdaꝫ: ſic q̄ñ nos p clauſio ē palpebꝛis nō nihil lucis pcipim^9:neqz eni fieri pt vt fruſtra ſit ea te nā oculos ſit ſubiecta: ſꝫ p eā cutem opanť qdē ve rū obſcuř ad modū pp ea/ rū imbecillitatē veluti ea ē q̄ noctu ꝯpaſcū tur.

d℄Duplx ē fo2^a eoꝝ q p accidens ſen/ tiuntur.

cta non ſint:imo quę neq̄z alterius ſenſus. Cũq̄ hoc nõ
tam cõmittit viſus:q̄ illa interior vis: quę vna cõmu-
niſq̄z eſt:ad quam ſe omnes referũt ſenſus. Atq̄z hi duo
modi ſunt:quibus res per accidens cadunt in ſenſuz:q-
bus tamen filius Cleonis ⁊ dulcedo: quom ſentiuntur:
neq̄z mouere:neq̄z afficere viſum dicuntur:tãtũ viſus
⁊ Cleonis filium iudicet argumento candoris:⁊ dulce-
dinez conijectet explorata flauitie:non ſic cõmunia ſen-
tiuntur.[a] Quom eniz magnitudinẽ oculus ſentit:ſtatiz
ſimilitudo magnitudinis in oculo ſculpitur. Eodez mõ
⁊ mot⁹ ⁊ figurę ⁊ vnitatis. Qui ergo fieri poteſt:vt quę
hõ ſunt:vt ſimulachrum ſuum exprimant ⁊ relinquãt
in ſenſu:non aliter q̄ colores q̄ ſoni aſſolent:ſentiri ta-
mẽ p accidẽs videãtur. Reſtat igit̃ vt ſermo concluda-
mus naturaz egregie ⁊ pſpicaciter vidiſſe:nec coargui
poſſe:q̄ nulli ſenſui priuatã actionẽ cõium ſenſibilium
mãdarit. Quõ vero de alienis ſenſib⁹ mutuo iudiciũ ſen
ſus ferũt:p accidẽs iudicare dicunt̃:idq̄z ↄtingit:q̄ oẽs
ad vnũ deſinũt:terminãturq̄z ſenſuz cõez. Ergo quom
eũdẽ ſuccũ oculus flauũ:guſtus amarũ enũtiet ⁊ vterq̄z
iudiciũ ſuũ ad cõem ſenſum referat:ſi alio tpe viſus ad
eũdem ſenſum notionẽ flaui coloris attulerit:ptinus co
lori amaritudo ſciſcet̃:nec argumentũ guſtus corroga-
bit̃. Tũc vero ⁊ falli ſępenumero viſu venit:non qdẽ vi-
ſum:ſed cõem ſenſuz:quo guſtus ⁊ viſus iudicia confe-
runt̃. Eſt eni ſenſus cõis qui cõmittit:vt duoꝝ ſenſuuz
officia ↄfundant̃:ipſe culpã hz temeritatis huius:vt q
dicere ſolus poſſit in felle amaritudinẽ ⁊ flauitiẽ ineſſe:
duoq̄z ea vno in corpore ↄtineri credere:atq̄z hęc cauſa
vna q̄obrẽ fallat̃. Decipit ⁊ alio tenore:quom de colo-
re ſolo temere aſſeuerat Cleonis filiũ eẽ:q e longinquo
accedere videat̃. Nec eni ex vna coloris nota dignora-
ri Cleonis fili⁹ põt:ſz plurib⁹ aliqs indicijs veſtigijſq̄z:
quibus pcipiẽdis vnus ſenſus ſupeſſe nõ põt. Fortę q̄z
vis aliq̄ pſtantior adhibẽda intẽdẽdaq̄z eſt:q̄ aialibus
huiſ adiũcta nõ ſit:hallucinabit̃ ⁊ circa cõia ſi vni ſen-
ſui tñ inſtiterit innixuſq̄z fuerit:vt ſi vni viſui ſe de figu
ra concredat:quõ figura viſui ⁊ tactui ſit cõmunis.

Nõ poſſe vnũ tñ ſenſuz eẽ ſenſiliũ oium. Cap. III.

135 Ex his clare dilucet plures q̄ qn-
que ſenſus eẽ nõ poſſe. Sz
q̄ret quiſpiã cõtra. Cur[b] nõ vnus mo-
do ſenſus eẽ poſſit:quo ⁊ colores ⁊ ſtre-
pitus ⁊ ſapores ⁊ cętera quoq̄z ſenſilia
cõprębẽdant̃: An ſi vno ſenſu cõia oia cõprębẽderen-
tur:internoſci nõ poſſent. Nũc vero quom illa pluribus
ſenſib⁹ capiant̃:manifeſte ſcit̃ vni ea ſenſui conuenire
nõ poſſe. Atq̄z hęc cauſa vel ſola põt ſufficere:q̄ quom
cõium difficile ſit iudiciũ:multa iudicia ↄſpirent ⁊ con
ſentiãt neceſſe eſt. Sed ⁊ ↄfeſſum id pbatuq̄z ex antela
tis vz. Si.n.ſenſus vnus eẽt:vnũ eẽ inſtrumẽtũ ⁊ ſenſo-
riũ oporteret. Hoc fieri prorſus nullo pacto põt. Nam
inſtrũm tale potẽtia eſt:quale qõ allicit ſenſuz. Hoc autẽ
nõ pmiſcuũ aut indiſcriminatũ habet̃:ſed ↄſtitutũ ac
certum. Verbi gr̃a. decolor potẽtia color eſt:⁊ iſonum
potẽtia ſonit⁹. Neq̄z eniz q̄dq̄z ⁊ vtcũq̄z temeritas tulit:
agere in qcq̄z põt:neq̄z exaduerſuz qcq̄z a quoq̄z ppeti-
tur:quę oia nobis alio loco expoſita:ↄprobataq̄z ſũt.

Quęſtio an eodem ſenſu:quo ſentimus percipiamus
nos ſentire. Cap. IIII.

136 Quom vero ſentiamus nos ſenti-
re. Vbi gr̃a. ſentimus
nos videre. Solet quęſtio eſſe:vtruz vi-
ſu:an alio ſenſu potius iudicemus hoc:
ideſt vtrũ viſus functionem ſuã:an ali⁹
ſenſus intelligat:nam ſi alius ⁊ non viſus dicatur duos
haberi ſenſus oportebit eiuſdẽ ſubiecti.vz.coloris:tum
viſum:quo principaliter colorem tuemur:tuz illũ aliũ:
quo nos tueri:⁊ videre perpendimus:neq̄z eni iudiciũ
ferre de viſu ſenſus vllus põt:niſi qui cognoſcat id qõ vi
detur ⁊ cernitur. Item ſi pręter viſuz opus eſt alio ſen-
ſu qui de actione viſus enuntiet:cur non ſit opus iteruz
alio:qui de ſecũda actione enuntiationeq̄z iudicet:atq̄z
ita deinceps alio:quoaddũ inquiſitio in infinitũ extra-
cta cogat quieſcere. Qõ ſiquis ratione noſtra cuictus fa
teatur:ſm ſenſum de actione viſus ⁊ de ſua probe iudi
caturum:cur non iam inde ab initio hoc idẽ dici de vi-
ſu poſſit:pręſertiz tanto faciliore:ac breuiore circuitu:
137 iudicabitur igitur viſus de actione ſua. Sed illud
videtur hoc loco dubiũ facere. Si viſus functionẽ ſuã
percipit:nihil autez percipit viſus niſi colorẽ:qa ppriũ
ſenſile viſus eſt color:neceſſe ẽ vt functio viſus ⁊ actio
138 colorata eẽ dicat̃. An ſolnit̃ ſicpote. Liqdo[c] ↄſtat
ſenſuz nec vno mõ:neq̄z ſimplr ſentire:nã tũ quoq̄z cuz
nihil cernimus iudicamus aliqd viſu:neq̄z eniz lucem
ſemp:ſz ẽt tenebras aſpectu pcipim⁹:nõ tñ ſili ratione.
Quo igit̃ ſenſu ſentimus nos nihil videre:eodẽ quoq̄z
ſentimus nos videre. Atq̄z ille iã viſus eſt. Cęteꝝ id qõ
paulo antea iducebat̃:haud temere dictũ videt̃:viſum
ſcz qõdaz mõ coloratũ eẽ:quõ inſtrumẽtũ recipiat co-
lorem:q̄q̄ citra materiam:qua rõne illud itidem eue-
nit:vt q̄q̄ abeunte:aut abiũcta re ſenſili:ſentire tñ aia-
lia ſubortis ſenſibus ac ſuccedẽtib⁹ viſis neceſſe ſit. Ra
tiões eni ⁊ formę ſenſiliũ:q̄s ſibi ſenſus tãq̄ copias ali-
quas cõparauit:obretinent̃ aliq̄diu in nobis: ⁊ digre-
diẽtibus quoq̄z reb⁹ externis morã in ſenſib⁹ trahunt.
Illud vero nulla rõne probari cõuenit:quõ cõſtet flauũ
nos colorem obtutu cognoſcere:tamen hoc ipſuz q̄ vi-
deamus alio poſſe:q̄ hoc obtutu cognoſci. Q̄obrẽ aſ-
ſerendum eſt vtrũq̄z eodem viſu ppẽdi:ſed diſpari ge-
nere. Nam flauitiem ſentire dicimur:eo q̄ a flauitie fe
rimur patimurq̄z. Sentire nos ſentimus:eo q̄ ictuz il-
lum ⁊ paſſionem percipimus.

Idem eẽ ſubiecto ſenſum in actu ⁊ genus ſenſile. Itez
vtriuſq̄z actum in ſenſu haberi. Item ſenſilia eſſe etiaz
cum non ſentiuntur actu. Cap. V.

Actus ſenſilis rei ⁊ ſenſus ipſi⁹
q̄q̄ idẽ vnuſq̄-
q̄z eſt:diuerſa tñ in vtroq̄z rõ eẽntię ha-
bet̃. Exẽpli gr̃a. idẽ eſt actu ſenſile ⁊ au-
ditus:⁊ actu viſile ⁊ viſus:qa fieri nõ po
teſt:vt ſit aliqd exaudibile actu:aut viſile: ſine auditu
atq̄z viſu:ſed qõ ſenſile potẽtia eſt:h abiũgi ẽt ſubiecto
põt a ſenſu:quõ fieri ſępiſſime videamus:vt auditũ q
hz:nõ tñ exaudiat:⁊ qõ exaudiri põt:nõ tñ exaudiatur.
At quom is qui põt audire iã audit:⁊ id quod poteſt au
diri:iam auditur:tunc ſimul ⁊ ſenſus ⁊ ſenſile actu ſunt.
139 Vtrũq̄z vero in ſenſu poſitum eẽ debet:ppterea q̄
ſemper facientis mouentiſq̄z actus in patiente recipit̃:
quod nos in libris naturalis auſcultationis planiſſimo
⁊ vberrimo aſtructu docuimus. Quare ⁊ actus rei ſen-
ſilis in ſentiente ſit oportet. Hinc quoq̄z illud ſumi po-
teſt:non omne quod mouet moueri ſubinde oportere:
q̄ quom ſenſum mouere ſenſilia videantur:ipſa tamẽ
quieta ⁊ immota ſpectentur:quod maxime in viſu de-
pręhendere eſt:mouet oculum color imotus ipſe atq̄z
hęrens. Sed ⁊ tactum afficit frigus alterata carne:vel
inſtrumento eo:quod interius ⁊ occultius q̄ caro eſt:
frigus ipſum non afficitur contra neq̄z alteratur: tunc
140 quõ alterat ſenſuz. Sane eſt vbi vtriuſq̄z actiões.i.
ſenſus

[a] Senſile cõmune p ppriã ſpẽm cognoſcat:⁊ h idem ait Simpli.

[b] Simp. l[i]ſequẽs Pluṫar. ait Ar. ñ ſimplr h i lo co q̄rere/ cur nõ vnũ tñ ſẽſuz hẽam⁹ q̄ oia ſenſibilia ↄpręhẽdim⁹/ ſz plures:hu ius.n.rei alie ſũt cãe.ſ.diſ-ferẽs gen⁹ re-rũ ſenſiliũ:atq̄z pabil' apti tudo q̃rabil' corpis ad diſ-ferẽtes ſẽſus. ſz aũt q̄rere h̃z de cõibus tñ ſenſilib⁹ cur nõ vnico tñ: ſz plib⁹ ſenſi-b⁹ poſſint ↄp hẽdi.quos ẽt Ar.inuat.

[c] Ex his li qdo pz vt ſm Thẽ. q̄ grę-cos alios an-tiqores ñ mõ cões ſenſũ co gnoſcẽ q̄ ſen ſus quoq̄z exte riores ſẽnãt:& eoꝝq̄z operati onẽ: veruñtñ ipſam ſẽſus exteriores: h q̄ ait Simp. ppriũ eẽ huius ſenſus: ſen tire.ſ. q̄ ſenti ant: eſt.n.rõ-nis op⁹ in ſe ipſ reflecti:⁊ ide oſtẽdit in ſenſus vſq̄ ñ nihil rõnis de ſcendiſſe. ait pręterea idez Simpli. virtutis vſq̄ virtut' eẽ cognoſcẽ ſe ipſam cõis.ſ. ſenſus ⁊ pro pri[j]:tñ cui dẽt⁹ in cõi re periri: vepote ẽ purior ma giſq̄ ſeparata videatur.

ſenſus ⁊ ſenſilis rei diuerſis noībus appellent᷑. Nā cor/
poꝛis ſonantis actuꝫ dicere ſonitum poſſumus: auditus
recipiētis auditionē. Eſt etiā vbi alterius actio inoīata
ſit. Actio viſus contuitio dicit᷑. Actio coloꝛis vacat quo
dicat᷑. Itē actio guſtus pōt vocari guſtatio. Actio ſapo/
142 ris quō vocet᷑ nō habet᷑. ¶ Nō recte igit᷑ creditū ve
teribus eſt: ꝗ de natura ſunt locuti: coloꝛē ſine viſu: ⁊ ſa/
poꝛē ſine guſtu haberi nō poſſe. Omis eniꝫ actu viſilia
a ꝯuitione ſeparare nō ſit: tamē ea quę ſola potētia cō/
tinent᷑: etiā ſi nō actu cernant᷑ poſſunt in rerum natura
cōſiſtere. Quom ergo bifariam dicatur viſile: iuſta ob/
iurgatione inceſſendi ſunt illi: qui ſignatum eius vnuꝫ ⁊
ſimplicem eſſe arbitrabantur.

¶ Senſus oēs eſſe rōnes ꝗſdā ꝓpoꝛtiōeſqꝫ. Cap. VI.

142 QUod ſi audibile actu: ⁊ audit᷒ actu
idē ſunt: haud peſſime di/
cunt: ꝗ ſenſu rōnes eē quaſdaꝫ: atqꝫ pro/
poꝛtiones affirmāt. Qđ ꝗdē ⁊ ꝓbari in
hunc modū pōt. Plura ſunt ex ſenſilib᷒
cōcreta ⁊ miſta ꝙ̄ pura ⁊ ſimplicia: vt in ſonis ꝯſonan/
tię: in ſapoꝛib᷒ ꝯdimēta ſcitamētaqꝫ: in coloꝛib᷒ cōmiſ/
ſurę coꝝ ⁊ trāſit᷒. Quare ⁊ muſica ⁊ pictoꝛia ⁊ pigmen/
taria ⁊ pulmētaria ſiue ſtructoꝛia: oēs opa ſua ꝑmiſtio/
ne ⁊ ꝯfuſiōe extremoꝝ abſoluunt: ꝑmiſtio aūt ⁊ ꝯfuſio
collatiōe ꝓpoꝛtiōeqꝫ retinent᷑. Si igit᷑ ꝓpoꝛtiones hę
actu ſenſiles ſiūt: atqꝫ ita eędē ſenſib᷒ a ꝗb᷒ ſentiuntur:
euadūt: neceſſario ſequit᷑ ſenſus ꝓpoꝛtiones eē: ꝓpea ꝙ
cū ꝓpoꝛtionib᷒ ꝗdē reddunt᷑ iā extremi ſoni ⁊ ſapoꝛes
incōpoſiti meriqꝫ: ſiue exceſſu: ſiue defectu dānentur:
aut ſenſum oīno non laceſſunt: aut obleſionem ⁊ perni/
ciem afferunt: quia neqꝫ proportione: neqꝫ tēperamen/
to: neqꝫ concoꝛdia continentur.

¶ De ſenſu cōi qnēadmodū vnus ſit: tū in ſe: tuꝫ ꝑ reſpe/
ctū ad ꝗꝫ: in ꝗ̄ multa cogꝰcit atqꝫ diſcrimiat. Ca. VII.

143 QUom autē ſępe dixerim ſenſuꝫ
in ſuo quēqꝫ ſenſo/
rio collocatum eſſe: ⁊ ita demū de iciden
tib᷒ ⁊ icidētiū differentijs iudicare. Hoc
ego ⁊ alti᷒ petēdū ⁊ ſubtili᷒ exgrēdū pu/
144 to. ¶ Sētim᷒ ħ nō mō albū a nigro: luteuꝫ ab aglo:
ſed ēt albū a dulci diſtare. Quęro diſcerniculū ⁊ dīiam
hāc: qua diſtat albū a dulci: ꝗ̄ facultas aīal ꝑcipiat non
viſus: ꝗa viſus dulce nō ſentit: nō guſtus: ꝗa guſtus al/
bū nō cognoſcit. Plane ꝟo neceſſe eſt ſenſuꝫ eē aliquē:
qui ħ diiudicet: ꝓpterea ꝙ ſenſiliū dīīas ſentiri perpē/
145 diqꝫ nō alia vi ꝙ̄ ſenſibili ꝯuenit. ¶ Nō eſt igit᷑ miꝝ
ſi viſuꝫ nobis eſt: ſedē tact᷒ in carne ꝯtineri nō poſſe: ſꝫ
carneꝫ ᵃ ꝓ medio potius: ꝙ̄ pro iſtrumēto aīalib᷒ datā.
Aut ſi cui inſtrumētum eſſe id placet: nō tamē primuꝫ
ſummūqꝫ: in quo tactoꝛia vis cōſiſtat. Nec ſolū de car/
ne hoc verum: ſed de pupilla quoqꝫ ⁊ de meatibus au/
rium ⁊ nariuꝫ cauernis ſtatuendū proceſſu docebim᷒.
Ad qđ quideꝫ monſtrandum pauca ex ſuperioꝛib᷒ re/
petamus. Quēadmodum vna poteſtas eſt: quę iudicat
album a nigro differre: ita ⁊ vnam eſſe neceſſe eſt: quę
dulce ab albo diſtinguat: nam ſi diuerſę vires ſunt: q̄ru
altera hoc: altera illud poſſit: vtiqꝫ nulluꝫ diſcrimē in/
ter ſenſilia ea cōſtituere poterunt. Alioquin ſi ego hoc:
tu illud clam me ⁊ ſeoꝛſum perceperis: poſſet cōtinge/
re: vt ab vtroqꝫ noſtrum diuerſa eſſe inter ſe atqꝫ eua/
riantia noſcerentur. Qđ oīno impoſſibile eſt: ſed vnam
vim: aut vnum hominem eſſe neceſſe eſt: qui vtrūqꝫ co
gnoſcat: ſi de vtroqꝫ decernere debeat: ⁊ differentiā in/
ter album ⁊ dulce complecti. Ergo quemadmoduꝫ ꝗs
de duabus rebus enūtiat: ita ⁊ duas illas res neceſſe eſt
ſentiat ⁊ cognoſcat. Poꝛro vis ea: quę de rebus diſcre/
pantibus arbitratur: nō ſolum in ſe vna ſimplexqꝫ eſt:
ſed etiam per comparationem ⁊ collationeꝫ ad tēpus.
Nam quō quis mel flauum ⁊ dulce: niuem candidaꝫ ⁊
algioſam ſentit: eodem tempoꝛe vtrūqꝫ ſentit: ⁊ quādo
alterum diſſidere ⁊ diuerſuꝫ eſſe decernit: ſimul quoqꝫ
idem in altero ſtatuit. Dixi quando decernit: ꝙ ꝗdem
verbum per accidens accipi poteſt: quia poſſuꝫ dicere
Platonem pħm ad Dionyſium tyrānum in Siciliaꝫ
traieciſſe adnauigaſſeqꝫ. Sed ꝙ̄ꝙ̄ nunc dico illum ad
nauigaſſe: non tamen dico illum adnauigaſſe nunc. Fa/
cultas ꝟo ⁊ poteſtas illa: quę de albi ⁊ frigidi differen/
tia iudicat: non modo nunc iudicat: ſed etiam inter nūc
eſſe: ⁊ nunc differre illa diſtareqꝫ iudicat. Simul ergo
de vtroqꝫ conſtituit ita efficitur: vt non ſolū vna ſit vir/
tus: eo ꝙ de ambobus iudicium ferat: ſed etiam ſit vna
ꝙ de ambobus eodem momento pronunciet. Eſt igit᷑
ſenſualis aliqua vis: in quaꝫ functiōes diuerſiſſimę om/
nium ſenſuum terminantur.

¶ Quemadmoduꝫ ſenſus cōmunis contraria cognoſcat:
⁊ quemadmodum ſit ſimilis centro. Item ſenſum cō/
munem merito principem ſenſuum vocari: vt cui ſen/
ſus cęteri ancillentur. Cap. VIII.

146 VErum dubitauerit aliꝗs: ſi ſtatu/
endum ita eſt vt dixim᷒ cō
ſequens videri: vt illud quoqꝫ ſtatuatur
vnam eandēqꝫ indiuiſam ⁊ ſimplicē fa
cultatem pluribus motibus: ⁊ quidē eo
dem puncto: ⁊ qđ grauius eſt etiam contrarijs ⁊ aduer
ſantibus moueri. Non modo eniꝫ pupilla ⁊ lingua fla/
uitiem ſeoꝛſum hęc illa dulcedinem ad ſenſuꝫ cōmunē
adducunt: ſed etiam ſola pupilla candoꝛem ſimul ⁊ ni/
gritiaꝫ eodem appoꝛtat. Qđ genus accidit quoties ocu
los in paginas ſcriptas conijcimus: in quibus ſimul al/
bum ⁊ nigrum contueri eſt. Hęc ꝟo non ſolum diuer/
ſa ſunt: ſed pręter hoc etiam pugnant ⁊ diſſident: ꝗ ſiet
itaqꝫ: vt contrarijs motib᷒ exerceri vna vis poſſit: Sa
ne in ſenſibus ⁊ ſenſilibus: quę tū diuerſa eſſent non ēt
cōtraria: quia nec actus ab his profecti contrarij habe/
rentur: vt dulcedo ⁊ flauities: cōniuere id facilius poſſe
mus. In vno autem ſenſu ⁊ inſtrumento id defendere
abſurdius videtur: ꝙ̄ vt prętereunduꝫ ſilentio ſit: quā/
doquideꝫ contraria percipere ⁊ ſentire ſimul opoꝛteat.
¶ Sed ecquid idoneum nobis ſuffugiū illud eſt: quo
multas in phīa difficultates ⁊ nodos exoluimus: pote/
ſtatem videlicet eam: quę cōmunis ſenſus appellitet᷑:
⁊ quo actiones particularium ſenſuum referantur: vnā
quideꝫ numero dicere: ſed quę ratione ⁊ conſideratio/
ne in plura ſe fundat: partim igitur diuiſa eſt: quoniam
eſſentia ⁊ ratione diſtrahitur: partim indiuiſa: quoniam
loco ⁊ numero vna eſt. Qua diſtinctione recepta proti/
nus appareat: quemadmodum vna quō ſit: tamen plu
ra ⁊ contraria ſentiat. ¶ Sed nōne flagitioſa ſolo eſt.
Nam ſiquis eandem rem potentia diuiſilem ⁊ indiui/
ſilem diceret: nihil ipendio admirabile diceret: quō ne
gari nō poſſit idem ſimul eſſe potētia feruidū/gelidū/
148 candidū/nigrū. ¶ At ꝓbare ꝗcꝙ̄ ſimul eē actu ꝯtra/
ria hoc ego nō ſolum admirabile: ſed etiam īpoſſibile
dixerim. Prohinc neceſſe eſt differentes actus: aut tē/
poꝛe diuerſo: aut a diuerſis agētibus concipi. Quapꝑ ſi
ſenſus intellectuſqꝫ ſenſibiliū ⁊ intelligibilium foꝛmas
recipiūt: fieri nullo modo pōt: vt repugnātes ⁊ contra/
149 rias ſimul recipiant. ¶ Quobrē rectius illud ac veri᷒
fuerit ſenſibilem vim notę: ac puncto perſimilem dice/
re: imo ꝟo circuli centro: quo linęę oēs a curuamine ꝑ/

ᵃ ¶ De car/
ne. aut Simp.
ſmonē h₃ ħ
Ar. non tāꝗ̄
ō iſto tact᷒:
ſꝫ carnem di/
xiſſe v₃ ꝑ quo
cunqꝫ coꝛpe:
coꝛp᷒. ii. nec ꝗ̄
ꝙ pōt eadem
ſui pōt dīīa ꝯ
riaqꝫ ſenſilia
ſuſcipe: vir/
mū aūt ſenſi/
teriū nō iſtꝫ
appellat: ſed
aiaꝫ ipſaꝫ ſen
ſituā in quaꝫ
tādē ſenſibile
terminat᷑: que
ca ſ iudex eſt.

a ℂ Pūcto qdē.ait Sim pli. aſſimilat aīa ſenſi. vt/ pote q̄ cuz ſit icorpea ſuba ꝛ ipartibilis: vtat attā ſen/ ſuterio qd pa/ bile eſt:ꝛ vna cū eo opatur qd ꝛ patiᷓ ꝛ mouetᷓ ab ip/ ſis ſenſilib⁹: dum diuerſis ſubiī corpis pab⁹ diuerſe occurrit affe ctiōes. ꝛ ipſa ēt p ſe i actio/ ne iudicandi nō eſt penit⁹ a corporib⁹ ſe/ parata.

fecte directeq̧ꝫ terminanᷓ procumbūtqꝫ. Pūctus ͣ ille
ſimul eſt vnus ꝛ plures: vnus: qꝛ circuli cardo vnus eſt.
plures: qa pluriū ꝛ differētiū linearū ꝑ termino ꝛ colli
nitio capiᷓ. Ex hac cā ſimul ꝛ ſecabilis ꝛ inſecabilis di
ciᷓ. Eādem nāꝫ obtinet facultas hęc quā ꝛ primā ſen
ſualē ꝛ principē ſenſuꝫ vocare opꝫ: ꝓpterea ꝙ q̄ꝗ̄ vna
multis tñ ſenſoꝝꝫ ꝯſiniū eſt. Quatenus itaqꝫ vna indi
uiſibiliſqꝫ eſt: de diuerſis ſimul ꝛ vno iudicio iudicat.
Quaten⁹ ꝟo pluriū ꝛ ſeparatarū rerū termini ꝛ fungi/
tur fit: vt vna ſcindaᷓ ꝛ dehiſcat i plures: ꝛ de diuerſis
negocijs diuerſa iudicia ꝓferat. Ita nihil obſtet mlta ꝛ
abiūcta eē: quę ſentiātur: ꝛ tamē vnā vim haberi q̄ ſen/
tiat: qppe q̄ ſimul vna ſit ꝛ multę. Pręterea id qd ſępe
cōmonuimus: ipſa non albet ſimul ꝛ nigrat: neqꝫ friget
ſimul ꝛ calet: nā hoc ꝗ abſurduꝫ eēt: ſed quō ſenſus ſuis
quiſqꝫ officijs ꝑfuncti: ea quę cognouerūt iuis annūtiāt
ipſa expꝰs corporis ꝛ tāq̄ ꝓ tribunali ſedens ꝛ ſpū illo
curruli inuecta: vñ oīa inſtrumēta portionē ſuā carpūt
hauriūtqꝫ q̄ꝫ ad explēdum vires ſuas ꝛ obeunduꝫ
munus ſit ſatis. Et quo vt dixi qnque interpꝛtes ſiue ex/
ploratores ꝛ nūtij ſenſus tāq̄ apparitores ꝛ miniſtri ꝓ/
cedūt: illa inq̄ virtus eo ſuggeſtu poſita nō patiᷓ ipſas
cōtrarias qualitates: ſed ante ſe poſitas ꝛ ad pedes ge/
nuaqꝫ aduolutas iacēteſqꝫ ꝯtemplatur: ita demū iudi
ciū ſuū promit ꝛ dulce ab amaro icernit: ꝛ albū a dul/
ci diſcriminat. Et quēadmodū vnus pluribus velicāti/
bus litigantibuſqꝫ pōt ſimul ius dicere: ita nō ſit a nul/
la rōne inuētum: ſenſum aliquē in nobis ꝓmiſcuū con/
tineri: q ꝯrijs ſenſibus ſimul operā det. Illud eēt abſur
dum putare ſenſuꝫ eū ſimul pati contraria. Ex his q̄ di
cta iā ſunt ꝯſtare arbitror: neqꝫ viſum in pupilla ꝓmū
eſſe: neqꝫ auditū in aurib⁹: neqꝫ guſtū in lingua: ſed ſen
ſus oīs in prima illa ſentiēdi vi ſedeꝫ hēt. Qꝫ ſi qn̄qꝫ di
ximus qnque nobis eē ſenſus oēs: ex eo accipi volum⁹
qnque inſtrumēta haberi: ꝛ qnque canaliculos ſenſilib⁹
ſpiritus: quos tāq̄ a fonte vno per inſtrumēta illa riua/
tos quinque ſenſib⁹ natura diſtribuūt. Sēſum ꝟo pro/
prie illum ꝓmuꝫ itelligimus: q inſtrumentis his ceu fa/
mulitio vtitur. Iaꝫ ea quę extrinſecus deferūᷓ qnque
ſenſibus: tāq̄ diuerſoꝝꝫ ꝛ domicilijs recipi ęquū fuit.
At regis ac pncipis ſedem vnā ꝯſtitui opꝫ. Quēadmo/
dum eni q̄ꝗuis multi magiſtratib⁹ libelliones pracma/
tici exceptores aſſideāt: vnus tamē eſt q ius habeat ſen
tētię ferēdę: ita ꝛ hic tāetſi multa inſtrumēta machina/
mētaq̧ ſint: in quę rex̄ ſimulachra recępteutur: vna tñ
vis arbitra eſt: q̄ de oībus ſciſcat: pnunciet: iudicet. Hęc
illa vis eſt q̄ nos viſu videre ꝛ auditu audire ſentim⁹.
Eadē eni potentia ꝑcipi actiones ſenſuuꝫ neceſſe eſt: q̄
diias actionū percipimus: nō ergo vex eſt: ꝙ paulo añ
viſi ſumus ꝓbare quom diximus: viſu nos ſentire ꝫ ꝙ
cernamus: ꝛ auditu ꝙ audiamus: ꝫ ſuuꝫ eſt ſenſus cōis
ingeniū: munuſq̧ cui notitiā oīum ſenſiliū nā mādauit.
Hactenus de ſenſibus dixiſſe ſit ſatis.

ℂ De mente intellectuq̧ꝫ qnez veteres exiſtimauerūt idē
eē cū ſenſu. Itē in quo differat itell'ꝰ a ſenſu. Cap. IX.

150 PRoximum ab his eſt: qm̄ nō ſo
lum ſentiēdo: ſed ēt
intelligēdo cognoſcimus: q̄rere: ꝙ diſcri/
mē iter ſenſuꝫ ꝛ itellectū ᵇꝯſtituere opoꝛ
teat. Quo ꝟo nobis q̄ūo hęc ſciētius ꝛ i/
ſtructius pcedat afferenda de hoc ſunt veterū ꝯſulta: q
de natura ſcripſere. Atq̧ illi qdeꝫ ferme oēs ſenſuꝫ idē
eſſe cum aīo ꝛ intellectu dixerūt. Quō eniꝫ verſu qōdā
cecinerit Empedocles ꝯſiluim ad ꝓſens hoī ꝛ ſapiētia
conſtat: nihil videᷓ tribuiſſe ſupra vim ſenſus aīo: quē

b ℂ Sub itel lectu phanta/ ſiā ēt ꝯphen/ dit: ait Sim. ea rōne ꝙ eā itell'ꝰ hac q/ dem pte ꝯue/ nit: qa ñ egēt ſenſilui pn̄ia a qb⁹ moued/ tur ſenſitiua ipſa: velut ſē ſuū ni ꝓbātia ſia ex ſeipſa q̄doq̧ exer/ gens ea q̄ co/ gnoſcēda ſibi proponit.

prout quęq̧ res ſenſib⁹ accidiſſet varie ꝛ iconſtāter im
pelleret. Homerus quoq̧ quō dicat mētem oīb⁹ muta
tiones varietateſq̧ ambientis nos corporis: ſeq vī na/
turā animi habuiſſe corporeā: cūq̧ quaſi idē eē cū ſen/
ſu putaſſe. Taleꝫ aium plane mortalibus eē neceſſe eſt
151 in lucē primo q̄lem deus extulit ortu. ℂ Iā hi qui ani
mā ex primordijs ꝛ elītis rerū ꝯcretam ꝛ ꝯditā volūt:
quo res per ſilitudines earuꝫ iſitas cognoſcat: videntur
aiam nihil aliud q̄ corpus credere: qppe q̄ ex corpꝫib⁹
conſtare dicaᷓ: q̄ ipſaꝫ cognoſcit. Cęterꝫ oportuit nō id
tm̄ mōſtraſſe queadmodū anima cognoſceret: ſed etiā
quemadmodū falleretᷓ fruſtrareturq̧: tāto ꝓſertim fre/
quētiore ꝓpenſioreq̧ ad labendū ꝛ oberrandum vita:
tuꝫ ꝙ temeritas ꝛ ignoratio maiorem ęui partem no/
biſcū exigunt: q̄ experientia ꝛ notitia: tūꝫ vel maxime:
ꝙ ea quę nouimus portione minima cōtinenᷓ: ſi colla/
ta cōparataq̧ his ſunt: quę ignoramus. Pręterea quō
ſciētia ꝛ ignorātia contrarioꝝꝫ vna eſſet: qui eniꝫ ſciat
bonuꝫ cōducere ſimul ſcierit malum fraudi eē: ꝛ qui in
illo fallaᷓ: falſuꝫ ſe quoq̧ in altero habuerit: neceſſariū
erat: vt aut ſimilitudines cōtrarioꝝꝫ generū ſimul in
eſſe anima dicerēt: quādoquidem cōtraria noſcerētur:
aut diſſimilitudines: qa deciperemur: quox neutrū eē
rōne vlla poteſt. Atq̧ hęc fere extra ꝓpoſitum hacte/
nus. ℂ Verū q̄ non ideꝫ ſit itellectus ꝛ ſenſus prom/
ptiſſimuꝫ illud atq̧ efficaciſſimuꝫ argumentū videtur:
ꝙ quō animalia oīa ſint ſenſibus ꝓdita: ſolus homo ꝓ/
ter hos ꝛ menteꝫ ꝛ intelligentiam obtinet. Pręterea q's
non videt alias eē differētias rōnalis potētię: alias ſen/
ſuuꝫ. i. quinque: Iteꝫ affectus ꝛ opera quis poſſit nega/
re: alia ſenſibus iūcta: alia intellectui ꝛ rationi tributa:
Neq̧ intereſt intelligētiam illaꝫ: an rōnalem virtutē:
an intellectum ꝛ mētem appelles. Nam poſterius di/
ligēter preſſeq̧ digerimus: quid qbuſq̧ nominibus in/
dicetur. Nunc obſecro voces illas promiſcue pro vna
re adeuntes hęc audiant: tantiſper dum de differentijs
ſenſus ꝛ animi agitamus.

ℂ Intellectū nō eē ſenſuꝫ: neq̧ itē imaginationē. Ca. X.

152 AC primum quidē virtutes ani
mi videntur hę: re/
cta opinio ſciētia prudentia quę ad ſen/
ſum ptinere non poſſunt. Iteꝫ vitia ani/
mi ſunt: falſa opinio inſciētia imprudē/
tia: quę nemo ſenſibus tribuere poſſit. Pręterea ſenſus
cum aut ꝓprijs: aut cōmunibus ſenſiliū generibus ab/
ſoluatur: circa ꝓpria qd parte plurima dixerim icorru/
ptus veruſq̧ eſt. Contra intellectus q̄ꝗ̄ in eo ꝓpria ꝛ
cōmunia alio more ſpectātur: tamē frequēti⁹ a ꝓprijs
q̄ a cōmunib⁹ falliᷓ: ꝓpterea ꝙ res quanto cōmunio/
res habētur: tāto cōſpectiores prioreſq̧ intellect⁹ ſunt.
Qꝫ ſi viſq̄ dictuꝫ reperias aīalia quędam rōne quę ca/
reāt: aium tamē ꝛ intellectuꝫ habere ſcito abuſionē in
eo noīe factam. Nullū enim ꝓter hoīem animal cōpos
ꝛ particeps animi eſt: ſed nōnulla ſpectris ꝛ viſionib⁹
valent: qd genus phātaſiaꝫ ꝛ imaginationem appellāt.
Imaginatio antē q̄ꝗuis ſit ꝓſtantior ꝛ nobilior ſenſu: lō
ge tamē inferior aīo intellectuq̧ eſt: vtpote quę tāq̄ in
cōfinio vtriuſq̧ ſit poſita: ita ſit: vt ea vis ſenſum qdeꝫ
ſequatur: ſed actioneꝫ animi antecedat: ꝓinde viſa ſen/
ſaq̧ ſimul illita animo ſunt excitāt adiūguntq̧ ſibi cō/
motionem illam: quā hypolepſim dicūt. Ac ſi ſuſpitio/
nem: appēſionem: ſuſceptioneꝫ: aut exiſtimationeꝫ vo/
caris quo noīe omne iudiciuꝫ intellectus ꝛ rōnis atꝫ ha
bitum oēm ꝛ formaꝫ intelligendi cōplectimur: cuiq̧ il/
lud tāq̄ genus accipitur: cui⁹ ſpēs ſint opinio ſcīa pru/
dentia.

dentia. Atq̄ hę virtutes q̄uis oriant̄ a ſenſibus: ⁊ pręcedentē imaginationē regrant: non tñ cum illis eędē ſũt. Prorſus ſuſcipere aliqd in opinionē ſciam aut prudentiam alterius facultatis eſt q̄ imaginationis: nam imaginaria [a] ⁊ viſa ꝯcipere ſimul ac collibitũ eſt poſſumus. Tanteq̄ in eo cuiq̄ copię ſuppetunt vt nihil ſubſitq̄ð non poſſit ſibi affingere ⁊ ſubijcere oculis: adeoq̄ facile oia q̄ velimus ad condictũ accurrunt: vt tūc quaſi geri agiq̄ videant̄. At credere aliqd aut exiſtimare aut iudicare de rebus quoties inceſſit voluntas: in noſtra manu nō eſt: ſed quoties ipſa rei veritas quę videbat̄ aptiſſima aſſentiri nos cogit. Neq̄ .n. fieri pōt vt q̄s rei quā nihil dubitat falſaȝ eſſe: aſſenſus ſuos accōmodetat. Ꝺo bis duo quatuor eſſe neceſſariuȝ eſt velis nolis accedere. Contra vt bis duo ſint q̄nq̄: aut bis deceȝ viginti nō ſint: nemo vnq̄ acceſſerit qui rōnem numeri teneat: ſicut neq̄ vt homo non ſit bipes: aut vt ignis nō perurat. Quis enim ⁊ flāmas gelare ⁊ hoīem eſſe quadrupedē dicas non tamen id quod dicis etiam ſentis: poſſumus quidem ore dũtaxat ⁊ lingua tum vez dicere: tum etiā dementiri: at opinari ex animo intus ⁊ corde. Item aſſentiri ⁊ diſſentiri nō poſſumus: niſi quę vel inuitiſſimi credere: aut aſpernari compellimur. Nam quę euidentiſſima ſunt: ⁊ quę ita eſſe vti ſunt videntur: attollunt rapiuntq̄ etiam repugnantem animum ad acceſſionem: ſiue aſſenſionem. E diuerſo quę nullo modo videntur eſſe auertunt ⁊ reuocant etiam volentem accedere: quorum Ꝺo incerta ⁊ ambigua ratio eſt ⁊ perinde iudiciuȝ
153 anceps q̄ſi ſuſpendunt aſſenſus ⁊ ſubſtinent. ¶ Imaginari quidem in noſtra poteſtate eſt nō modo quę poſſunt eſſe: ſed etiam: quę non poſſunt: vt tricipites ⁊ tergeminos homines qualem fuiſſe Herionem confictum fabulis eſt: vt alatos: qualeȝ Zetum ⁊ Calain filios Boreę: vt Hypocentauros: vt Carybdim ⁊ Scyllaȝ. Quēadmodum enĩ pictoribus licet quacũq̄ forma animal in tabula ponere: ita ⁊ animę comminiſci formareq̄.
154 ¶ Adhęc cum formidabilem ⁊ atrocem aliquā cladem impendere nobis opinamur: ſtatim contrahimus ⁊ demittimus animum: toto corpore perhorreſcimus: contremiſcimus: impaleſcimus. Contra quō voluntatē aliquam inſignem aut compendium magnum ad nos ſpectare inſtareq̄ credimus: fidentes: hilares: geſtibundiq̄ reddimur. At affingimus cum imaginatione ſola hęc: vt quō proponimus terremotus horrēdos: truces ferarum imitium aſpectus: nulla nec affectio: nec conſternatio ſequitur: ⁊ quemadmodum picturę non deterrent: ita nec viſa: nec figmenta illa: quę ipſi arbitratu noſtro confundimus ⁊ miſcemus. Ex his liquet imaginationem ab exiſtimatione ⁊ apprehenſione diſtingui.

¶ Imaginationē eſſe virtutē diuerſaȝ a ſenſu. Cap. XI.

155 QUom Ꝺo multa intelligantur a nobis: de quib⁹ nihil opinamur: ⁊ quibus aſſiſtimus neq̄ obſiſtimus: conſequens eſſe arbitror docere quidnam intellectio ab imaginatione viſioneq̄ differat. Non enim propterea q ſine viſis ⁊ imaginibus intelligi nihil poteſt: putandum eſt eandem vim eſſe: quę intelligat ⁊ viſa concipiat. Ut Ꝺo locus hic tractatus cē accuratiſſime videatur initio pauloaltius petito ꝓ more noſtro de imaginatione diſſeremus. Relinquātur ſignificatus illi imaginationis: qui per tranſlationeȝ modo de ſenſibus: modo etiam de mente ⁊ intellectu afferri ſolent: de ſola ea imaginatione loquamur: cuius in ſimulachrum ſpectrũq̄: tanq̄ rei ſenſę figura quędam ⁊ effigies formatur ⁊ creatur in anima. Q̄ ſi ita eſt imaginandi vis facultas vnacum habitus ex illis vnus videtur: quo veri ſumus aut falſi: naȝ quatuor ſunt habitus: quibus veri eſſe falſiue poſſumus: ſenſus/ opinio/ ſcientia: intellectus. Intellectum hoc loco accipimus ſtrictiſ-
156 ſime ⁊ proprie pro eo qui nunq̄ falſa reperit. ¶ Primum igitur oſtendo ſenſum non eſſe imaginationem. In ſomnis imaginamur: in ſomnis non ſentimus: neq̄ actu: neq̄ potentia. Non potentia: quia inſomnium eſt cōmotio ſenſorum: quę impręſſa ⁊ derelicta intus ſunt. Nec actu multo magis: q fieri non poſſit vt ſopiat̄ animal vigilante ⁊ lucubrante ſenſu. Pręterea cęci imaginantur ⁊ confingunt colores: quos tamē neq̄ actu: neq̄ potentia ſentiunt. Deinde ſenſum omnibus animalib⁹ nam vulgo conceſſit: vim imaginandi non conceſſit: ſȝ dedit fortaſſe formicis ⁊ apibus: coq̄ amplius equis ⁊ canibus: negauit vermibus. Item ſenſus propriorum generuȝ verus magna ex parte eſt: imaginatio fere omnis mendax ⁊ falſa: eaq̄ tunc potiſſimum frequēs multaq̄ accidit: quom quieſcunt ⁊ feriantur ſenſus: quod quidem apertiſſimum eſt. Quoties enim ſenſus circa res ſubiectas actu verſant̄ imaginari non dicimur: ſed quoties ad opera receſſerunt: nemo tam ſtupidus ſit qui ō Socrate quem cominus videat: cogitet: ſed de eo queȝ eminus proſpectet obtutu dubio caligāteq̄. Pręterea nemo poteſt clauſis ⁊ compręſſis oculis cernere: cogitatio imaginatioq̄ tunc vel efficaciſſima eſt. Poſſunt ⁊ alia ſuper hęc complura adduci: quibus luce ipſa clari⁹ comprobetur imaginationem a ſenſu differre.

¶ Imaginationem a ſcientia: intellectu: opinione differre. Cap. XII.

157 SEd ab intellectu quoq̄ ⁊ ſciētia imaginationem diſtare ad hunc moduȝ breuiter ⁊ faciliime demonſtrat̄. Intellectus ⁊ ſcientia ſemꝑ veri habitus ſunt. Imaginatio ꝑraro eſt vti fallax ⁊ vana non ſit. Reliquum quęrit̄: an idem habenda opinio ⁊ imaginatio ſint. Sed hoc abunde ſuperius indicatuȝ eſt. Quom enim imaginationem ab exiſtimatione ⁊ apprehenſione doceremus ſeiunctam eſſe: tunc quoq̄ vna cōmuni ab opinione ſecreuimus: q2 ſub exiſtimatione opinio vt ſpēs continet̄. Hanc opinio ⁊ imaginatio illō habent cōe: vt vera ⁊ falſa eſſe poſſint: quę ſub vtranq̄ vim cadunt. Uerum diſſentit in eo ab imaginatiōe opinio: q hanc conſequit̄ aſſenſus ⁊ fides: neq̄ vllo pacto poteſt: vt qui opinat̄ non credat ita plane eſſe vt opinatur. Rurſus fidei annectit̄ perſuaſio: ꝑſuaſioni rō. Eſt enim opinio quędam cum rōne aſſenſio. Animalibus nōnullis [b] q̄q̄ adeſt imaginatio: rōnis tamen vſus nullo modo pōt adeſſe. Item opinari factu īpoſſibilia in noſtra poteſtate nō eſt: qō etiam retro diximus: vt alatos homines: aut tergeminos: imaginari certe ꝓ̄ptiſſimum cuiq̄ ⁊ faciliimum videtur.

¶ Contra Platonem q imaginationeȝ dixit eſſe complexionem opinionis ⁊ ſenſus. Cap. XIII.

158 EX his obiter ⁊ illud conſtat imaginationem nō eſſe opinioneȝ cum ſenſu: neq̄ ꝑ ſenſum: neq̄ cōplexionem: itē opinionis ⁊ ſenſus: qō dico propter Platonem: q putat imaginationeȝ nihil aliud eſſe q̄ ſentire aliqd: ⁊ illud ita opinari eē vt ſentiret̄. At dictum eſt: atq̄ adeo demonſtratum imaginationem cum opinione non ſemꝑ coniungi. Qō facile deprehendas ſi picturam q̄ꝓiam contēpleris: in q̄ miranda extremaq̄ ⁊ monſtroſa ſint depicta: nam cogitare qdem de illis ipſis q̄ ſpectaueris ⁊ imaginari tantiſꝑ

neceſſe eſt: opinari certe ita eſſe vt ſunt dſcripta nō poſ
ſis. Sed ꝛ inde ꝓbaueris imaginationē non eſſe cōne-
xionem opinionis ꝛ ſenſus: qꝛ ſi illud detur: quom. fieri
nequeat vt talis complexio intelligatur diuerſis ſubie-
ctis abſolui: hoc eſt vt opinio circa bonitatē: ſenſus cir
ca nigritudinem verſetur: etiam ſi eadem res ſit in qua
ꝛ bonitas ꝛ nigritudo contineatur: quo genere cōplexio
opinionis ꝛ ſenſus accidentaria eſſet. Reliquum eſt: vt
opinio atqꝫ ſenſus: quoꝝ complexione definienda ima-
ginatio ſit: tum vno genere ꝛ qualitate ſubiecta vti: tuꝫ
parē vtrūqꝫ rationē inire: nec viciſſim pugnare dican-
159 tur. ¶ Sed cum plerūqꝫ accidat: vt tametſi de eadeꝫ
re ꝛ ſenſus ꝛ opinio habeantur: tamen opinio recta ſit
atqꝫ vera: ſenſus mendax ꝛ falſus. Non video qui poſ-
ſit defendi conſortium illud imaginationem eſſe. Nam
quom ſenſus iudicet ſolem pedalem: opinio maiorē ēē
terra: qđ fędus: quę ſocietas inter iudicia tam contraria
fuerit: aut qua rōne conciliabitur aut conflabit̄ iudiciū
vnum ex vtroqꝫ falſo hocillo vero: cū neceſſe ſit: aut
repudiata opinione: quę vera eſt: falſum iudicium ſen-
ſus aſciſcere aut ſimul cum opinione retinere etiam iu-
dicium ſenſus: vtpote a quo potiſſimū imaginatio oria
tur ꝛ pēdeat. Certe hoꝝ vtrūqꝫ impoſſibile eſt: qꝛ neqꝫ
veram opinionem reſpuere aliqs pōt re pręſertim non
cōmutata: ſed incolumi ꝛ ipſa ꝛ eo q opinat̄: neqꝫ item
fieri pōt: vt is qui recte opinat̄ ſolem eſſe maiorem ter
ra: credat aſpectui facienti pedaleꝫ. Jam hoc loco tene-
tur Plato apertiſſime: quō inficiari nequeat talem ſen-
ſum q ab opinione diſſentiat miſceri cum ea ꝛ copulari
non poſſe: imo ꝟo hic nedū coaleſcit opinio cum ſenſu:
ſed excludit ꝛ reijcit ſenſum: ꝛ vna cum ſenſu imagina-
tio quoqꝫ damnat̄. Eſt n. imaginatio qſi quędam ipreſ-
ſio ꝛ veſtigium ſenſus: non ꝯplexio opinionis ꝛ ſenſus:
nam remos ſi mergas vident̄ infracti. Primūqꝫ id ſen
ſus iudicat: deīn ꝛ imaginatio ſequit̄: ſed opinio quę vi
ſis obſiſtit vtrumqꝫ coarguit.

¶ Hoc Plato in ſophiſta ſcripſit: aut autē Simp. nō eo modo itellexiſſe miſtionē: vt ex ſēſu ꝛ opinioē iux ēē cōmiſtio inſurgat imaginatio: ſed eo mō: q media q daꝫ naſcendū ex extremis: q ēī ſimplicia: ꝑa ſine cōmiſtiōe ni dicit rōne pueniētia: quā ad vtraqꝫ extrema rā. Timeo dē ēt pacto in timeo aut aiam ex ipartibili ꝛ ea ēt q circa corpa diuidit ſuba ꝯſtare dixiſſe ea rōe q media: manēte ēt rei ſimpli. itaꝫ ꝛ cuꝫ extremis aliquo pacto cōionem quadam hūit.

¶ Imaginationem habere ſimilitudinem cum itellectu. Item quę ſit definitio eius ꝛ quot modis diſtinguatur a ſenſu. Cap. XIIII.

160 SI igitur imagiatio neqꝫ ſenſus: ne
qꝫ exiſtimatio: neqꝫ opi-
nio: neqꝫ prudētia: neqꝫ ſcientia: neqꝫ itel
lectus ꝓprie eſt: nulla facultas animę re-
linquitur: ō qua poſſit ambigi: an ſit ima
ginatio: niſi quę forte de itellectu controuerſia eſt. Naꝫ
ſi intellectus omnis ſemꝑ verus eſſet: dubitari non poſ
ſet: an imaginatio intellectus foret. Sed ſiquis etiaꝫ in-
tellectus ſit qui fallatur: vtiqꝫ non ſit facillimum imagi
nationem ab itellectu diſtinguere: quō fere plurima ſi-
militudine inter ſe iungant̄. Primum quod ꝛ dixi: ima
ginatio falli poteſt ꝛ intellectus: deinde quemadmo-
dum in nobis ſitum eſt de quaqꝫ re imaginari ꝛ cogita-
re quō volumus: ita omnia intellectu affingere ꝛ com-
ponere poſſumus: verumtñ nihilo minus differūt: ſed
quibus diſcriminibus iam quęrendum eſt. Primū vtri
uſqꝫ natura definienda ſeorſuꝫ videtur: ita apertiſſime
diluceſcet: quęnam inter vtrāqꝫ diſtantia ſit. Prius ta-
men qđ ſit imaginatio demonſtrandum eſt. Hactenus
enim non quid ſit: ſed quid non ſit executi ſumus. Quō
igitur pleraqꝫ ita moueant̄: vt ipſa etiam moueāt vt la
pis: qui mouet̄ a baculo: quē manꝰ mouet: ꝛ nauis quę
mouetur a fluctibus: quos excitant venti: nihil miruꝫ ſi
hoc ideꝫ in ſenſu quoqꝫ noſcat̄. Senſus a ſenſilibus ex-
terioribus cōmoti laceſſitiqꝫ primū ſimulachra ab his
immiſſa recipiunt: deinde illam aię vim: quā imaginatio-
nem ꝛ phantaſiam vocamus: ipellūt: cuius ea eſt nā: vt
formas atqꝫ imagines rerum: quas pręhent ꝛ renūtiant
ſenſus retineat ꝛ conſignet in ſe: ita vt vel digreſſis his:
quę ſenſus ciebant: tamen veſtigia illorū ꝛ effigies diu-
tius hęreant: ꝛ cunctent̄ in nobis. Sane nihil eſt taꝫ fa-
cile qꝫ quō remota ſenſibilia ſunt: imaginationeꝫ a ſen-
ſu decernere: quippe q tunc ab ope ſenſus ceſſet: imagi
natio non ceſſet. At quō ſenſilia ita aſſiſtunt: vt ſenſum
ꝛ imaginationem ſimul pellant prouocentqꝫ: tunc diffi-
cile eſt facultates illas iternoſcere: qſi vtraqꝫ circa idē
genꝰ ꝛ eodem tēpore abſolui ꝛ verſari vident̄. An neqꝫ
tum quoqꝫ idem genus: neqꝫ idem tpˢ: neqꝫ eadem rō
eſt: qbus ſenſus ꝛ qbus imaginatio vtat̄: pmum quali-
tas: quę ſenſuꝫ extimulat exteriꝰ hītat quę imaginatio-
nem interius. Quę. n. accepta ꝛ compręhenſa ſenſibus
ſunt: eorum ſpectris ꝛ ſimulachris imaginatio excitat̄:
ita fit: vt quemadmodum ſenſile ꝯſpectat ad ſenſuꝫ: ita
actio ſenſus imaginationi reſpondeat. Quia ꝟo pluri-
mum fit vt ſenſu ꝛ imaginatione ſimul vtamur: tūc dif
ferentia vtriuſqꝫ potentię non admodum conſpicua ēē
poteſt. Uerum vt dixi iter ſenſum ꝛ imaginationē cla-
riſſimum iterſtitium eſt: quō ſenſus officio ſuo functus
prior deponit: qđ ex more plurimo agit̄: imaginatione
adhuc vigente perſeuerāteqꝫ: quo qdem tpe veſtigiuꝫ
rei ſenſilis conceptum foris ꝛ hauſtum a ſenſu: ſuū ima
ginationi ſubiectum efficit̄: qđ quemadmodum fiat de
imagine hac capiamus. Lꝫ exemplū fingamus anuluꝫ
eſſe: q effigiem ſuam in cera penitiſſime. i. intimius adi-
gat ꝛ adusqꝫ fundum expangat: deīde a cera ita prorſus
intime effigiata obſignari ambientē obductūqꝫ aereꝫ:
mox remota cera ꝛ anulo: impręſſionē ꝛ ſugillationem
in aere ſolam relinq. Referamus hoc in ſenſum ꝛ ima-
ginationem. Senſile ꝑ anulo ſit: vicem cerę ſenſus ob
tineat: imaginatio aeri ſuccedat. Ceterū ſimilitudo hę
paſſiones in aiantium continet: aiantibꝰ alio genere pa
ti ꝯtingit: nam hoꝝ paſſio: non tam paſſio qꝫ actus ꝛ ab
ſolutio eſt: ꝛ quemadmoduꝫ ſenſus a ſenſilibus rebus:
ita imaginatio q in actu fit a ſenſu ꝑficit̄. Differentiam
porro vtriuſqꝫ potētię potiſſimū docent ea aialia: quę
quom inſtructa ſenſibus ſint: tamen imaginādi ꝛ affor-
mandi viſa ingenio carent: vt vermes ꝛ muſcę ꝛ cōplu-
ra generis eiuſdem: quę qꝫqꝫ a ſenſilibus mouent̄: non
tñ retinent notiones aut ſpēs eas: quas ſentiendo conci
piunt: ſed qcqd agunt: temere agūt: ꝛ caſu ferunt̄ nullis
regentibus viſis: quippe quę in his manſitare: aut ſcru-
tari non poſſit. Proinde ſenſus illoꝝ perqꝫ ſimilis icui
ꝑceleri eſt: quē quis ſūmo tenus ꝛ intrāſcurſu impegit:
vnde nec cutis adliueſcat: nec vibices attollant̄. In q-
bus aūt exēplaria: ꝛ imagines reꝝ ſenſicularuꝝ firmiꝰ
ꝛ ſtabilius hęſitant: his altera quędā facultas ſupra ſen
ſuꝫ data eſt: in q tanqꝫ in ęrario atqꝫ penu ad vſuꝫ prō-
ptuarium for: nę oīum reꝝ locant̄: qobrē imaginatio:
neqꝫ ſine ſenſu adeſſe pōt: neqꝫ verſare agitareqꝫ alias
res: qꝫ quę ꝑtinere videant̄ ad ſenſum. Qꝫ ſi iterim ad
itelligibilia quoqꝫ vſum ſiui accōmodat: hoc ei ſllateꝛꝰ
contingit: qtenus ꝛ ſenſui: a quo itellectualia ortuꝫ pro-
greſſionemqꝫ habent. Itaqꝫ vt cera ipręſſionem ſimul
recipit ꝛ retentat: nō diuerſis cauſis: recipit: qꝛ nō rigēs
pugnāſue eſt: ſed cedens lentaqꝫ ꝛ in oēm effigieꝫ tene-
ra retentat: qꝛ ꝑter hoc ēt firmam ꝛ ſtabilem hꝫ compa
ctioneꝫ: ita ꝛ aīa ſenſibiles formas a qbus mouet̄ ꝛ qſi
exculpitur recipit ꝛ cōſeruat: ſed recipit: qꝛ compos eſt
ſentiendi ea a qbus mouetur: ꝯſeruat: qꝛ vim hꝫ imagi-
nandi ea: quę ſenſit. Certuꝫ aūt illud eſt: quoties ſenſus
in ſenſile agit. i. quoties ſenſus in actu eſt ꝛ incūbit i ſen

ſilem:toties quoq3 in idem ſenſile imaginationẽ moue-
ri:neq3.n.digreſſis rebus aut ſublatis imaginatio tueri
⁊ cuſtodire veſtigia eaꝝ poſſet:niſi cognoſceret ⁊ perci-
peret ea:quoꝝ ſibi cuſtodia eſſet concredita.

¶ Imaginationes quot modis ⁊ cur ſint falſę. Item cur
dicatur phantaſia. Item abſolutio definitionis eius.
Item cur animalia maiore ex parte viſis ⁊ imaginatio-
ne ducantur. Cap.XV.

161 **S**Ane quęcũq3 animantia imaginatio-
nem ⁊ viſa participant:quibus in-
terdum integris ⁊ incorruptis:interdu3 di-
ſtortis ⁊ deprauatis vtuntur:neceſſe eſt vt
ab his fere actiones ſuas[a] ⁊ mores guber-
nent. Plane omnis imaginatio ſiue recta ſiue contraria
ſit tota pendet a ſenſu:cum quo ſemp̱ incedit:ac pedez
pariter ponit:vt ſeu verus rectuſq3 ſit:ſeu contra men-
dax ⁊ falſus continuo ſe eidẽ ſectę imaginatio addicat.
Ergo quẽadmodum ſenſus propriorũ ſenſiliũ:aut ſem-
per verus eſt:aut raro ter falſus. Contra in his quę ſub-
iecta ſenſilibus propriis exiſtunt:hoc eſt quoꝝ accidẽ-
tia illa ſunt facile decipi ſolet:nam candidum atrũne eſ-
ſe hominem ꝗ accedit integre p̱beq3 iudicamus:ſed ſi
audiamus etiam Socratem dicere. facile eſt:vt deci-
pi ⁊ errare poſſimus. In cõmunibus item ſenſilibus ꝙ
appenſa ⁊ ãnexa ſunt propriis:motu:magnitudine:figu-
ra:numero falli ſolemus:quom de eo qđ ad plures ſen-
ſus pertinet vno ſenſu iudicium pręcipites ferimus. Eo-
dem modo imaginatio ſenſilium propriorum pręſente
⁊ agente ſenſu vera incorruptaq3 eſt. De ſubiectis ⁊ cõ-
munibus adiuncto pariter ⁊ abiuncto ſenſu decipitur:
nam ſi ſenſus adiunctus deerat: neceſſario ⁊ imagines
vacillant. At quom abiunctus ſenſus eſt:tũc quoq3:ſed
impenſe:ac facillime imaginatio labitur:q2 reruz veſti-
gia non conſeruat:perinde qualia excipit. Quod quidẽ
tũc maxime accidere moris eſt:quom e longinquo ſen-
ſilium generum imagines ad oculuz ęgerrime deferun-
tur:ab hiſq3 ceu confucatur ⁊ nubicu latur aſpectus. Si
igitur iam conſtat imaginationem eſſe quãdam poten-
tiam animę:ſi item rõne demonſtratum eſt:nullaz eſſe
de his viribus quas ſupra recurrimus:reſtat definitio-
nem eius talem afferre poſſimus. Imaginatio eſt mo-
162 tus animę:quem ſenſus in actu poſitus creat. ¶ Cęte-
rum quoniam viſus ſenſuum omnium acerrimus pręſ-
tantiſſimuſq3 eſt:inde imaginatio viſi ⁊ viſionis nomẽ
accepit:⁊ phantaſia dicta ex argumento lucis:ſine qua
cerni ⁊ videri non põt. Illud ꝟo qđ pauloante hac di-
xi:iterum dicam:animalium vitam actioneſq3 magna
ex parte viſis regi:propterea ꝙ in his imagines diu hę-
ſitant:⁊ ſimillimę perpetuis ſenſibus ſunt. In hoc tamẽ
diſtinctio illa ſuccedit:ꝙ alia viſis ducuntur : q2 nullaz
vim ſuperiorem hac habeant:vt bruta : alia ꝙ plerũq3
accidit:vt nobiliorem potentiam:aut morbus intercipi-
at:aut ſomnus impediat:neceſſe eſt imaginationez ſequã-
tur:vt homines. Sed qđ ſit imaginatio:⁊ ꝗobrem anima-
libus data:affatim expoſitum cenſeo.

¶ De intellectu potentię qui vt ſenſus a ſenſilib[us]:ita ipſe ab
intelligibilibus patitur : nec vllam propriam formam
obtinet. Cap.XVI.

1 **D**E parte ꝟo animę qua vtimur tũc
quom aliquid contempla-
mur:cõſultamus:decernimus:ſiue[b] loco
diſcluſa eſt:vt Plato putabat:q rõnez in
capite:iram in pectore:cupiditatem ſub-
ter p̱cordia in epate collocauit:ſiue loco qdem a cęteris
viribus aię ſeparata non eſt:ſed rõne duntaxat:neceſſariũ
videt̃:vt hac parte de natura eius tota diligenter:diſq-
ſiteq3 exequamur:tum quęnam differẽtia inter hanc ⁊
reliquas facultates p̱ſertim imaginationem probanda
conſtituendaq3 ſit:tu3 illud per ſe accuratiſſime quẽad-
2 modum intellectio conſtet ⁊ abſoluatur. ¶ Si igitur[c]
ſentire ⁊ intelligere in eo affinia ſunt : vt vtroq3 genere
aĩa cognoſcere ⁊ iudicare dicat̃:qđ ⁊ retro explicauim[us]
maxime neceſſarium eſt:quẽadmodũ a ſenſilibus gene-
ribus ſenſum:ita ⁊ itellectum ab intelligibilibus pelli pa-
tiq3 dicere. Paſſionem[d] ꝟo intellectu accipere oportet
vti in ſenſu accepimus:nã verius dixeris itellectum p̱-
fici ⁊ abſolui ꝙ pati:quoties de potẽtia in actuz effert̃.
Porro intellectũ de potentia ad actum cõmeare nihil
apertius:quõ neq3 ſemper neq3 idem intelligere videa-
mur:ſed aliud alias. Atq3 hoc iam argumento eſt intel-
lectum talem iure intellectu3 poteſtatis vocari:neq3 enĩ
fieri poſſet : vt de actu in actum quaſi migrationem ⁊
tranſitum feceri:niſi ſubeſſet potentia:qua tam differẽ-
3 tes actus crearentur conciperenturq3. ¶ Primũ itaq3
op3 impatibilem intellectum eſſe:quod propria paſſio-
ne deſcribimus:deinde neceſſe eſt : vt peculiarem qui-
dem nullam formam obtineat:ſed vt omnium forma-
rum compos capaxq3 ſit:ita vt ꝗuis poteſtate omnia
referat:nõ tamẽ ſimpliciter abſoluteq3 omnia ſit. Ter-
tium adijcimus:vt ſenſus ſe ad ſenſilia h2ita ſe ad itel-
ligibilia intellectum habere:⁊ quemadmodum ſenſus
nihil eſt actu eorum quę ſentiantur:ita intellectuz nihil
4 eſſe actu eoꝝ quę intelligantur. ¶ Neceſſarium itaq3
eſt:quõ omnia intelligat itellectus:vt omnia quoq3 po-
tentia ſit:hoc eſt vt nullam ſpeciẽ certam aut pręcipuã
habeat. Recte igitur Anaxagoras quaſi ſomniabũdus
de intellectu videt̃ ſenſiſſe:quõ illum ſimplicem ſince-
rum intemperatumq3 diceret ⁊ ad olum reruz quas co-
gnoſceret natura cõmunicatuq3 alienum:ita eniz[e] fieri
vt ꝗ facillime oĩa intellectu compręhẽdant̃ ſi nulla fa-
miliaris forma genuinaq3 habeatur:quę aditu3 cęteris
5 formis tanq3 p̱egrinis ⁊ aduẽtitijs p̱cludat. ¶ Quobrẽ
quõ intellectus nullam formam vt dixi pręſcriptam ⁊
conſignatam priuatim poſſideat:neceſſarium[f] eſt eius
natura hoc ſolo deſcribatur:ꝙ idone[us]: compos:tenerq3
ſit recipiendis iuxta oĩbus formis. Ita intellect[us] is quo
ſapit ⁊ intelligit animus:non is quo aliquando pro ima-
ginatione per tranſlationem abutimur eoꝝ generuz ꝙ
cognoſcit nihil actu continet anteq3 cognoſcat.

¶ Intellectum neq3 corpus eſſe:neq3 corpore pro inſtru-
mento vti. Item intellectum eſſe locum ⁊ conceptacu-
lum formarum. Cap.XVII.

6 **Q**Vo euenit vt diſſentaneu3 ſit pu-
tare intellectũ confun-
di:aut admiſceri cum corpore:q2 corpus
ſit oportet qđ cum corpe admiſcet̃. Item
ſi intellectus corpus eſſet neceſſario aliqs
7 actus foret ⁊ formam ſui generis aliquã p̱ſerret. ¶ Cę-
terum neq3 vtitur corpore vt inſtrumẽto:quẽadmodũ
ſenſus vtuntur:alioqn afficeret̃ qualitatibus ⁊ affectio-
nibus inſtrumenti:quę ꝙ ſemp̱ hęrerent : coniunctęq3
cũ actionibus eius omnib[us] haberent̃:ipedimento eẽnt
ne reliqua genera conciperet. Cuius quidem rei exem-
plum in ſenſu perſpicuum eſt:ꝗuis enim ſenſus non ſit
corpus:q2 tamen ſedibus ⁊ inſtrumentis corporis vtit̃:
eiſdem qualitatibus qbus inſtrumenta afficiunt̃:affici-
tur. Atq3 hoc quoq3 in ſenſorijs oĩbus argumento vno
probat̃:ꝙ cum vehemẽs ſenſile:verbi grã:demens ali-
quis ſtrepitus auditu3 icit:aut nimius ſplendor oculos
acceſſit:aut quid graue olẽs accidit narib[us]:remiſſi pęr-

a ¶ Qđ interpres latine dixit actiões ſuas ⁊ mores gubernãt: grece The. ⁊ Ariſ. agit ⁊ pati dixerũt:vbi ſim-pli. exponens ait pati qdem tũc di cũ imaginatio a ſenſib[us] mouet̃ agere ꝟo cũ ipſa p̱ motũ ſponte deinde aſſurgit ⁊ mẽbra mouet aialis.
b ¶ Siue ſeparata ſit ſiue inſeparabilis ſit ſ3 magnitudinẽ:ait Ariſt. quę loca exponẽs ſimpl. dicit nõ h̃ eſſe audiẽdũ p̱ rõnẽ:ſ3 ad corp[us].nã ſupius ꝑmiſit difficile eẽ ĩ ſinget ſ3qdez corp[us] aĩ detineat:ſ3 itelligẽdũ eſt reſpectu paſſionũ aĩ:q ſupius ſic explicat : aliter.ẽ.ſ.⁊ imaginari.ſ:⁊ hãc expõnem The. iſequit̃ vel poti[us] dõ3: ait idẽ Simp. qm triplr eẽ cũ rõe cognoſcere docebit: ꝓponit ip3 ſapere p̱ ſe cõſiderandũ ſiue ſit ſm magnitudinẽ ſeparabile a ſeipſo ſiue nõ : ſ3 tm̃ rõe vt ea qđ ſi treq3 ſint in nobis tres itell[ect]o q̃ ſi tres ſube abiicẽ ſepat:vel vn[us] poti[us] ſit itellect[us] ⁊ vna ſuba:rõe aũt differẽs:q̃ to ta intrdũ in ſe ipſaz ꝯuertat: aliqn aũt ad exteriora declinet : ⁊ eadem aut p̱fecta:aut ĩpfecta:veluti ⁊ ſi differẽtes ſbe ſint nõ aũt ĩ ſt ſubiecto deſcluſe:cũ.n. ſubdit Ar.cõſiderãdũ quã hẽat diaſtema: manifeſte nõ ad ꝑnarratas vitas retulit.nã idẽ aptũ eſt ꝙ hypoleph[m]odiſferat ab illis

f.poti[us] ad diſſerẽtias quę i ipſo ſape ſũt reuocat.
c ¶ Vbi de ꝗ eũq3 itelliget h̃ audiẽdũ ẽ ait Simp. ꝙ ſ.ſic hẽat vt ſentire:nõ.n.õeo qđ ſm hiũm p̱fectũ eſt qm p̱ ſe itell[ect]o põt operari:põtq3 p̱terea tũ ſeipſ3 itelligere:qm nuq̃ ꝑ ſe ſẽſus ſeipſ3 cogſcẽt: nec ẽt ꝑ ſe vnq̃ p̱ ſe abſq3 ſenſilis p̱ntia excitari: vñ cũ3 triplr itelligẽ dicat̃ rõnalis aĩa:ab infimo exordit̃: vt põt qđ facilius poſſit ab audietorib[us] itelligi. Illim[us].n.ẽ nuq̃ lus itell[ect]o:⁊ q ab eo ꝙ oĩa patiat̃ nomẽ ſortit[us] ẽ q itel lectilis nõ eſt: ſed cũ ea recipit p̱ficit velu ti ẽt ſenſus cũ ſenſilia:⁊ hac rõne aſſimilatur ſenſui.
d ¶ Impꝓprie ẽt in itell[ect]u ꝙ in ſenſu audiẽdũ ẽ paſſionis nomen: ait Simp. paſſio.n. vt mo tũ ĩportare ꝙ magis vt ſenſui accõmodari poſſet:rõne ſ.corpei ĩſtrumẽti q̃ eget: ꝙ itell[ect]ui q expers ẽ hui[us] rei.
e ¶ Intell[ect]o n.iocat ſimp. veluti mẽ ſbſternit hic re b[us]:ꝗ itelligit pur ẽt m̃ale oĩ penit[us] forma caret ⁊ hac ẽt ẽ cũ i corpib[us] ẽt ꝑ miam negam[us] eẽ vl ex eiſq̃ aliqd vl aliõ qđ qſ ſoraz hẽat.nã ſiuẽ ẽ fore quã dã hñt oppõnez ob quã ii qđ ſit qđ a q̃ uis ea3 eſſentiã hẽat:ꝑpaã ſpedit̃ q̃nun[us] alias poſſit recipere.
f ¶ Intell[ect]m aliã nãm mul

terea ⁊ modici ſoni:colores:odores pſentiri nõ poſſunt
qꝫ obſeſſus obtentuſqꝫ maiore vi ſenſus:proindeqꝫ oc-
cupatus totus nouum hoſpitem non poteſt admittere
ſed excludit.Contra intellectus ſi qd excellentius cõmē
tatus contemplatuſqꝫ eſt:non ideo minus: aut deterius
humiliora ⁊ inferiora cognoſcit:ſed probius ⁊ meli⁹:ita
fit vt ſenſus ſine corpore abſolui ⁊ exerceri non poſſit:
itellectus ab omni corpore abſtractus adiunctuſqꝫ ha-
beatur.¶Recte igitur autumant qui dicunt animam
eſſe locum ⁊ cõceptaculum ſpecierꝫ etiam ſi minus p-
prie loqui de conceptaculo ⁊ loco videnť:nec tamen id
de anima vniuerſa accipi poteſt:ſed de duabus tantū
poteſtatibus eius ⁊ partibus itellectuali videlicet ⁊ ſen
ſuali.Quõ vero anima locus dĩ:non is locus ſignificatur
qui nos ambiat complectaturqꝫ:ſed ex ea tranſlatione
indicari volumus animam quodã pacto euadere ⁊ fie-
ri illa ipſa quę intelligit ⁊ quę ſentit.

¶Quemadmodum intellectus poſſit:⁊ quando incipiat
perfici:⁊ ſeipſum agnoſcere. Cap.XVIII.

8 AT q3 hic qdem intellectus qui po
tentia definitur ⁊ primo
ortu paruulis contingit.Quõ autem pro
gredientibus ętatibus paulū his firmi-
tatis acceſſerit:tum via ſenſuum ⁊ viſio-
num ope:multaqꝫ adeo huius generis exercitatiõe vni
uerſales notiones agnoſcunt:⁊ ſimilitudinē in diſſimi
libus colligunt:⁊ idem in differentibus diſcretiſqꝫ con-
templantur:quo tēpore animus itellectuſqꝫ abſolutior
⁊ perfectior redditur. Nec abſimilis hoī gnaro ⁊ ſcienti
efficiť:q ea quę a mathematicis theoremata.i. ſpecula-
mina appellanť ſimulatqꝫ perdidicit:de cętero ipſe ſua
ſponte ⁊ citra docētem quęcunqꝫ ei collibitū fuerit cõ
mentatur.Cuius aũt intellectus hoc genere confirmat⁹
adhuc quoqꝫ poteſtatem annexam gerat:non tamen eo
dē modo:quo anteq̃ʒ aut inueniret a ſe:aut aliunde cõ-
diſceret:ſed quom proceſſit vt dixi habitus ei qdaʒ q̃-
ſi allinitur q ante non aderat:qualis eſt viſus: quo ido-
neus promptuſqꝫ fit ſimilia ⁊ diſſimilia puidere : eadē
⁊ diuerſa percipere:conſentanea ⁊ diſſentanea ſpecula-
ri:atqꝫ tunc demum ſeſe agnoſcere ⁊ intelligere incipit.
Quom.n.ᵃ nihil aliud intellectus ſit q̃ʒ ipſa plane intel-
ligibilia ⁊ ipſę notiones:neceſſe eſt ſimul idem cū his
factus eſt: quę intelligit: vt tunc ⁊ ſeipſum intelligat.
Quom igiť habitum ſolum tenet tunc ipſa itelligibilia
eſt:ſed iacentia ⁊ depoſita.Quõ vero in actum extrahiť:
tunc perinde iure ęquo cum ipſa re itellecta icedit coqꝫ
⁊ ipm ſe merito agnoſcit:etenī ipſe illa eſt quę itelligun
tur a ſe:quēadmodumqꝫ Geometria nihil aliud eſt : q̃ʒ
ipſa illa theoremata:quę in geometria tractanť ita in-
tellectus nihil aliud eſt:q̃ʒ ipſę res quę ab intellectu no
ſcunť. Pręterea vſqꝫ eodem geſcit:ac reſidet habitus :
quieſcũt ⁊ theoremata:ſimul vero excitať : expergiturqꝫ
⁊ ad actum pcedit: tunc Geometria circa vnum aliqd
theorema verſať:⁊ efficiť idem illi qd agitat:naʒ ſcien-
tia huius qd eſt duobus rectis triangulū paris habere
⁊ theorema eſt:⁊ ratio p quã paris habere triangulum
demonſtratur. Ita intellectus quom ocioſus eſt:habitũ
diciť pmere notionū ⁊ intelligibilium generꝫ. Quom
vero notionem aliquã verſat actu:tunc idem cum notio-
ne illa euadere diciť:ideoqꝫ quoties hanc itelligit ipm
ſe quoqꝫ intelligat eſt neceſſe.

¶In rebus materialibus aliud eſſe res ipſas : aliud re-
rum eſſentiam : ⁊ quemadmodum intellectus vtrũqꝫ
intelligat per ſimilitudinem ad lineam rectam ⁊ fle-
xam. Cap.XIX.

9 POſtq̃ʒ ᵇ ⁊ imaginationis ⁊ itellectus
naturę a nobis expoſitę ſunt :
reliquū videť vt videamus:quęnam dif
ferentia inter vtranqꝫ virtutem ſciſcenda
conſtituendaqꝫ ſit. Primum illud ſciendũ
aliud eſſe aquã ipſam:aliud eſſentiã aquę. Hoc eſt ver-
bum ex verbo qd ſuum ſit aquę eſſe. Aqua enĩ eſt id qd
vſurpatur ſenſu ex materia ⁊ forma concretum eſſe:aq̃
forma ipſa aquę ⁊ rõ eſt per quã eſt aqua . Unaquęqꝫ
enĩ res deſcriptionem ſuam non de materia:ſed de for-
ma nãciſciť. Pari pacto ſentiendum de artificioſis eſt:
vt aliud ſint ędes ipſę aliud eſſe ędibus ſuum:aliud ſta
tua:aliũ eſſe ſuũ.i.eſſentia ſtatuę. Aedes ſunt figura ipſa
cum lateribus lignis:tegulis:ſcandulis. Eſſentia ędium
forma ipſa ⁊ ſtructura talis eſt . Item ſtatua eſt figura
cum ebore:aut ligno:aut ęre. Eſſentia ſtatuę eſt forma
⁊ ſpecies ſtatuę:non tamen hoc perpetuum. Sunt enĩ
res quarꝫ eſſentię idem qd ipſę res ſunt:idem enĩ ⁊ pun
ctus eſt ⁊ puncto eſſe:qd quidem omnibus in ſimplici-
bus ⁊ materia carentibus ſtatuendum eſt. Quod horū
ratio propter quã ſunt ⁊ forma p quã ſunt a natura cor
10 vniuerſa non diſcrepat.¶Hęc ita quom ſint ſi formã
materię annexam ⁊ coniunctam ſcrutaris hoc eſt frigi-
dum humidum cum ipſa materia vt aquã totam:cuius
ratio ⁊ conſtitutio materię iugata aqua ipſa eſt:ſi aerē:
ſi terram:ſi carnem vniuerſam.i.conſortium materię ⁊
formę veſtigas:ſufficit ſola vis ſenſus. Et multo magis
eius comes aſſeclaqꝫ imaginatio. Si vero eſſentiaʒ ipſaʒ
aut aquę:aut carnis exploras:alia facultas animę adhi
benda intendendaqꝫ eſt:aut quę alio ſe genere formaqꝫ
habeat:nam illud magis putandum eſt quemadmodũ
cauſę ſunt cur vna potentia ſit quę dulce a ruffo ⁊ flauo
diſpeſcat:ita neceſſario vnam eſſe vim animi:quę iudi-
cet aliud eſſe ipſas res:aliud rerum eſſentiam : atqꝫ ita
vtrũqꝫ vna cognoſcat:ſed quę tamē aliter:atqꝫ aliter ſe
habeat:verbi grã ad aquã vniuerſam quę itellectui no
ſcenda ſit:viſa ⁊ imaginationem opꝫ adiũgere:ad eſſen
tiam vero ſolam eius conſpectandam nullas ſuppetias
requirit:ſed ipſe ſibi intellectus ſupereſſe poteſt:quem
admodum igiť lineam attenſam ⁊ flexam dicere eadē
poſſis:q̃q̃ʒ aliter hoc q̃ʒ illo modo ſe habet:ita ⁊ intelle
ctus poteſt vnus ⁊ idem ſtatui:qui concreta ⁊ compoſi-
ta:item qui formas ⁊ ſpecies meras percipiat : q̃obrē
⁊ aſſimilis rebus fit quas cognoſcit compoſitas:ſi com-
poſitas:ſimplex : ſi ſimplices formas.i.a materia ſeor-
ſum intelligit:ita interdum linę directę iterdum arcua
tę confertur. Sane Plato actiones intellectus circulis
primum recto:mox circinato recurrētiqꝫ interitus com-
parat:Ariſtoteles linę explicatę:⁊ replicatę : ſine por-
rectę ⁊ curuatę:ac curuatę quidem iccirco:qꝫ quõ intel
lectus materiam ⁊ formam iunctim.i. qd concretum ⁊
cõditum eſt compręhendit:tum quaſi geminari ⁊ dupli
ficari videť acceſſu phantaſmatum ⁊ viſorꝫ:quorꝫ ope
ram vſumqꝫ in vna ea functione deſiderat.

¶In mathematicis aliud eſſe rem:aliud eſſentiam rei ⁊
quēadmodũ ab intellectu noſcanť. Cap.XX.

11 SEd ⁊ in his quę per ſequeſtrationē
⁊ pręciſionē a materia deſcri-
buntur:qualia ſunt mathematica. ᶜ Idē
diſcrimē qd in naturalibus quoqꝫ perſpi-
citur. Eſt.n. aliud rectum : aliud ſua recto
eſſentia:nam rectum ſine continuo eſſe non poteſt:quē-
admodum neqꝫ ſimus ſine naſo neqꝫ valgus ſine ſuris:
propterea qꝫ cõtinuitas rectitudini ceu ſtragula ⁊ lecti-
ſternium ſubijcitur. At eſſe recto eſt ratio ipſa recti:⁊ p

ſi h[illegible]c:ait ſim
pli. vel qdē
eſt:ſi ei nūm
audiam⁹:q itel-
lectiua ſit
vl intelligibilis
neqꝫ intelligit
neqꝫ itelligiť:
ſʒ nūmõ poteſt
ea hʒ aduertẽ-
dū antea q̃ʒ in
telligat donec
ſ. pfect⁹ fue-
rit.dic.n. nec
ipſa intelligibi
lia eſt neqꝫ in
tellect⁹:qꝫ in-
tellect⁹ eſt itel
lectuũ cogni
tio.

vt vel ipſe alc
xan. vel nonē
ut Simp. ali
quid ſcribere
maneſt ipſe ſe
ipm ſuſqꝫ [illegible]
itellectionē ⁊
vid ei ſuſ[illegible]
nõ itelligeret:
aliogn.n. itel
lectio nõ ēēt:
vñ aut qꝫ cum
itellˀo ſit pfe-
ct⁹ fuerit:ipſe
ſeipʒ ⁊ ſolum
ē q in ipſo ſit
intelliget ſine
paſſiõe aliq ⁊
ſʒ actione pfe
cta.

b¶Simp.dic
ꝫ in loco ppo
ſitũ Ariſ.eſſe
ait: differētiā
exponē itellˀe
ctiui itellectio-
nem:q̃ʒ altera
ē circa ꝯpoſi
ta ⁊ pꝛobilea
ſubſtā : altera
vero circa ſim-
plices ⁊ ipar-
tibiles:vt hac
eius diſcernat
ēēntialem aic.
ſpeculationeʒ
pmanētē q̃ʒ
ipſi poſſibile
ē i ſimplicib⁹
⁊ ipartib⁹ ⁊
ſic itellˀo ille q
eſt aia pſtan-
tior q qdē nõ
a ſoꝛ[illegible] in-
formam pgre
ditur vt ea co
gnoſcat:ſʒ in
ipſa forarꝫ itel
lectiõe: velut
ex cauſis : ⁊
forata ⁊ q il-
lis accidunt :
necnõ vt ſim-
pliciter dicaʒ
cauſata oia:⁊
mãm ē eoꝝ
ſuſceptricē p
cilē intellectio
nē cognoſcat.

a¶Viſus eſt
Alex. locum
hūc peractū:
vel Simp.te-
ſtať velle itel-
lectũ ſeipm p
actio intellige
re:nã pncipa
liter ſeipʒ itel
ligere nõ pōt:
qꝫ itelligeť in
pati q d d mõ
ꝯſiſtit nihil ē
a ſeipſo pt pa
ti:ſʒ ſeipʒ itel
ligit ea rõe q̃
intelligibilia ſʒ
⁊ idē q d ãmõ
euadit ipſis⁹
ſpēb⁹ itellect
vñ pncipaliť
qdē ſpēs illas
ſeu formas in-
q̃ q̃ʒ aũt ſeipʒ
itelligit. Sim
pli.aũt ei ad-
uerſať : aitqꝫ
nõ mõ aliarū re
rũ ſeipm ẽid
poſſe itelligē
pncipaliť:naʒ
q fieri poſſet

c¶Quia for
mia mathe-
maticaꝝ rerꝫ
ait ꝫ Simpl.
in imaginatiõe
ē nõ hʒ rõnē
forē:ſʒ forma
pot⁹:fora.n.
q̃libꝫ impartibi
lis atqꝫ idiui-
ſibilis eſt:ſed
magnitudo i
dimēſiõe:mũe
ri in diuiſiõe
cõſiſtit iõ in
mathematicꝫ
ē aliũ eſt res
⁊ aliud qd eſt
ipſi rei eſſe.

quã illud eſt rectum: de vtroq; intellectus enuntiatur
vtrũq; cognoſcit. Quom dico vtrunq; intelligo tum id
totũ qđ ex ſubiecto.i.ex ↄtinuo ꝛ ex forma componit:
tum formã ipſam ſeperatam: nec tñ vtrũq; ꝑcipit vno
reſpectu habituue: ſꝫ alteꝝ tanq̃ſ ſimplex: alteꝝ tanq̃ſ
compoſitus. Quobrem etiam ſi materiam quę ſenſilib⁹
corporib⁹ ſubycitur diuerſam putes ab ea quę mathe-
maticis ſubſita eſt: nihilominus vña ea tenebitur vt in
his quoq; actiones intellectus alias ſimplices: alias cõ
poſitiuſculas ꝛ concretiuſculas haberi neceſſe ſit. Ac cor-
poribus quidem noſcitandis ſine dubio opus ei eſt ꝓ-
curatione atq; auxilio ſenſus: non enim iudicare ſolus
poteſt quid aqua: quid caro ſit niſi ope atq; opera ſen-
ſuum adiuuetur. Triangulum ꝟo ꝛ rectam ꝛ curuam aliq̃
quãto facilius percipit: ſibiq; in id munus fere ſufficit:
q̃ꝛ eodem genere mãm a contemplatione ſua reycit:
quo ipſę res abiunctę materia ſũt. Quõ ergo mathema-
tica nõ re ab ſe: ſed ſola ratiõe a materia abiungantur:
neceſſe eſt intellectus quoq; cõtemplandis his mãm nõ
reuera ſed ſola ratione ꝛ cogitatione pręcidat.

¶ Anaxagoram imperfecte de intellectu dixiſſe. Item
pariter patiatur. Item intellectum ceu nudã tabulam
eſſe. Cap. XXI.

12 Ceterum Anaxagoras ꝑrim recte de animo ꝑrim nõ recte
diſſeruit. Illud recte ꝙ intellectum ſim-
plicem eſſe ꝛ expertem materię arbitra-
tus eſt. Illud non recte ꝙ nuſq̃ſ demon-
ſtrauit quẽadmodum animus: qui tali natura pręditus
13 ferebatur intelligeret ꝛ cognoſceret omnia: quandoquĩ
dem id erat neceſſe oſtendere: quoniaꝫ ſi intelligeret ꝓ-
culdubio illatenus pati ꝛ affici videbatur: nihil ꝟo pa-
titur quod non materiam cõmunem cum agente parti
cipet: vnde ſit vt quodq; a quoq; paſſim idiſcreteq; pa
ti non poſſit: vt ſonor a linea: ſed illa tantũmodo: quo-
14 rum cõmunis ſubiecta materia eſt. Atq; hęc Anaxago
ras nulla ſuarum ſcriptionuꝫ parte digeſſit. A nobis au
tem iterum ſuggerenda ſunt ea: quę ſępe monſtrauim⁹:
ſi pati ſenſus proprie non dicuntur: quãto impenſius h̃
ab intellectu remouendum: reyciendumq; eſt: cꝫ quideꝫ
ſenſus v ſu inſtrumentorum corporeorum abſoluitur: in
quo iam neſcio quid cõmune habet cum agente.i.cũ ge
nere ſenſili: nam quõ vteretur opera corporis: ęquiſſi-
mum etiã fuit vt moueretur a corpore. Intellectus con
tra ꝙ poteſtate omnia intellecta eſt: actu nulluꝫ anteq̃ſ
intellectum id ſit: longiſſime videt̃ abeſſe a paſſione: ꝑ-
ſertim quõ nullam formam priuatim ſit adeptus. Ue-
rum quẽadmoduꝫ in literatoria tabula: in qua nihil eſt
aſcriptum: ſimul literas ꝛ elementa polueris: iuſtius ſit
perfectionem q̃ſ paſſionem hoc dicere: propterea ꝙ cũ
ad hunc vſum comparata inſtitutaq; ſit: non hercules
paſſa: ſed conſecuta finem ſuam ꝛ exornationem vide-
tur: ita intellectus non patitur: quom actu intelligat: ſed
conſumatur ꝛ excolitur potius q̃ſ ob cauſam ꝛ minim⁹
materię aſſeritur ꝛ ſimpliciſſimus eſſe comprobatur.
Nam ꝛ Ariſtoteles inquit intellectus potentię prorſus
nihil actu eſt: ſi aũt nihil actu eſt pati aut miſceri nullo
modo poteſt: nam ad ſola ea quę actu ſunt paſſio ꝛ mi-
ſtio pertinet. Fit ꝟo intellectus de intellectu potentię i-
tellectus actu: quo res ipſas intelligit: atq; tunc ſimul ꝛ
intellectus ꝛ intelligibilis eſt. Non ergo ab intelligibili-
bus patitur: ſed in ipſa intelligibilia quaſi tranſit. Sane
intellectus potentię videt̃ ſolum ad animam hoĩs ꝑti-
nere: vtpote q vnus affectiones ſuas habeat: ꝛ rõni ſub-
iectas: ad rationem cui conſentiant ordinatas qđ non

in reliquis animalibus cernitur.

¶ Cur idem intellectus ꝛ itelligibilis ſit: ꝛ cur aſſiduitas
ↄtẽplandi laborẽ ꝛ ęgritudinem afferat. Cap. XXII.

15 Uerum illud nunc aueo ſcire quo pa
cto alius ſimul ꝛ intellectus ꝛ
intelligibilis ſit: vtꝝ id rõne eadem: an di
uerſa cõtingat.i. vt intellectus ꝛ itelligibi-
lis habeat̃. Sed ſoluit̃ in his q̃ carẽt ma-
teria: idẽ eſt itelligẽs ꝛ itellectũ: qꝛ idẽ eſt ſcia ſpectãtis
ꝛ id qđ in ea ſpectat̃ ꝛ ſcit̃: in his ꝟo formis: ad q̃s ma-
teria ꝑtinet: aliud itelligibile eſt: aliud id qđ itelligit: ꝓ-
pterea ꝙ ſpẽs ꝛ formę materiales ex ſua nã intellectę
nõ ſunt: ſed intellectus quaſi detracta ꝛ exuta materia, in-
telligibiles facit: quõ ante non actu ſed potentia itelligi
biles haberent̃: nam q̃uiſ ineptę nõ ſint vt poſſint itelli
gi: non tñ natura ipſa illaꝝ intelligibilis ꝑ ſe eſt. Pro-
hinc merito euenit vt illa nõ itelligant: ſed itelligantur
tantũ: at itellectus potentię quẽadmodũ eſt potẽtia in-
16 tellectus: ita ꝛ itelligibilis potentia eſt. ¶ Quobreꝫ [a] nõ
ſemꝑ itelligit: imo ꝟo aſſiduitate nimia videt̃ ęgreſce
re laceſſereq;: cui⁹ culpam habet potentia illa q̃ ſubeſt:
inhęretq; intellectui. Quapꝑ nec ſemꝑ itelligibilis eſt:
ſed tunc ſolum quõ ſibi notiones multas quaſi copias
ꝛ ſuppetias ad cõmentandum ſpeculandũq; compara-
uit. Et ſi alius intellectus habetur: cui nulla potentia in-
nexa ſit: vtiq; illum ſemper ꝛ intellectum ꝛ intelligibi-
lem eſſe neceſſe eſt: de quo iam tempus videtur vt di-
ſputandum ſit alio orſu.

¶ De intellectu agente qui neceſſarius ſit ad perficiendũ
intellectum potentię. Cap. XXIII.

17 Uecũq; natura [b] gignunt̃ potẽtiã
initijs obtinẽt: ꝑfectionẽ
poſterius ferunt: neq; enim contenta ha-
bilitate ſola ꝛ potentia ſunt. Alioquin na-
tura potentiaꝫ illã rebus temere ꝛ fortui-
to addidiſſet niſi aliq̃s actus ex ea ↄſecuturus eſſet. Ea-
dem rõne humana aĩa non ſolum eo dignitatis ꝛ nobi-
litatis proceſſit: vt intellectum potentię ſortiret̃: q ad fe
rendam intelligentiam aptus accõmodatuſq; eſſet: ſed
etiam vſq; eo vt accõmodationis huius finem ꝛ abſo-
lutionem indipiſceret̃: cuius gratia ita accõmodata in-
ſtituta ꝑparataq; videbat̃. Neceſſarium itaq; eſt intel-
lectum potentię ꝑfici ꝛ abſolui: nihil a ſeipſo abſoluit̃:
ab alio igit̃: duas ergo differentias eſſe humani animi
neceſſe eſt intellectum potentię ꝛ intellectum agentem:
hic priorem illũ q̃ſi adortus amplexuſq;: primũ quaſi
educit in lucem e tenebris ꝛ in actu conſtituit: deide ha
bitum in eo quendã afformat: in quo vñes rerum notio
nes ꝛ ſcientię collocant̃: nam quẽadmodum neq; rude
ſaxum: neq; impolitum ęs: quoꝝ alteꝝ domus potẽtia
eſt: alterum ſtatua: aut hoc accipere formã domus põt:
aut illud ſtatuę: niſi ars materias illas: quę ad domuꝫ ꝛ
ſtatuam comparatę ſunt fingat ꝛ formã artificioſam i-
ponat: atq; ita demum conſiſtat domus ꝛ ſtatua: ita in-
tellectum potentię ab altero intellectu perfici opꝫ: q ꝙ
ipſe perfectus eſt ꝛ in actu ſemper: nulli potẽtię affinis
conſorſue: pręparationem illam intellectui ad intelli-
genduꝫ adiunctam ad inſtar artis excitet excolatq; ha-
bitum ꝛ ſcientiam rerum abſoluat. Atq; hic intellectus
ſeparatus ꝛ impatibilis impermiſtuſq; eſſet. Intelle-
ctus autem poteſtatis: quãuis eadem fere: qua intelle-
ctus agens: dignitate auctoritateq; polleat: quia tamen
aliquanto coniunctior addictiorq; humanę animę eſt:
videtur ſocietate hac nobilitatis ſuę non nihil diſpen-
dij: detrimentiq; facere.

a ¶ Nõ ſemꝑ itelligit itelle-
ct⁹ ait Simp. qꝛ pl̃imo ſiu-
xu ꝛ ſuba ꝑfe
ctrice ſecedit
vtpote q ſiat
terminus ſen
ſuũ ꝛ imagia
tiõis atq; ſim
pl̃r vite corpa
lis ꝛ ob h̃ ip-
ſectus ꝑmãet.
vl̃ ea de cã qꝛ
ꝛ ſi ꝑfect⁹ iaꝫ
ſit intell̃s ꝑce
dẽs ad exter-
na: ipedit̃ amĩ
in cõtẽplãdoꝛ
tum qꝛ actiue
opat̃ pticula-
tim ob ꝓbabili
tatẽ plurimã:
q̃ i ea⁹ ꝓceſſu
appetꝫ uꝫ vel
ẽt ob ipſ cor-
pus ꝛ caſus q
extrinſec⁹ oc-
currentes vñ
plurima emer
git negocia:
ac ẽt pp ima-
ginatiões q̃ i-
determinate
excitant̃.

b ¶ Nãc no-
mẽ: ait Them.
hic nõ cõcoꝛ
q̃dã rõe ꝓ q̃-
cũq; ſuba eſt
accipiẽdũ: nõ
eni in q̃lꝫ ſba
agere ꝛ pati i
uenit̃ ſꝫ ꝓprie
vt.ſ. eſſe hn̄
motus diffinit̃.
in his.n. reb⁹
q̃ nã ſbſiſtũt
ꝛ in illis ẽt q̃
has ipſas res
reſpiciunt eſt
agere vl̃ pati:
mã ꝛ efficiẽs
ꝓprie qdẽ in
his q̃ in gñla-
tiõe ſunt: ſm
quãdã ꝫ ana
logiã i celeſti
b⁹ ꝛ i infra aia
cũ ipſa i nãm
ꝓgredit̃ de q̃
ſ. ſermo ẽ nã
li pho. ſicuti
cũ in ſeipſa pa
re ꝑmanet: ꝛ
ipſa ſupra nãꝫ
eſt: neq; ẽt vl̃
agit vel patit̃
nec aliqđ ha-
bet ꝙ nũc rõ
nẽ hẽat: neq;
amplius nãli
ↄtẽplatiõi ſub
ẽcit̃ ſed meta
phyſice.

¶ Intellectum agentē facere vt res materiales itelligibiles intelligantur actu. Item quo modo ⁊ quādo intellectus poteſtatis agat ope itellectꝰ agētis. Cap. XXIIII.

18 Quemadmodū itaqꝫ lumen quō oculos ⁊ colores acceditnon modo viſui ſed coloribus etiaʒ actum prębet:ita intellectus agens:quō itellectū poꝰ agitat:non ſolū intellectui actū miniſtrat:ſʒ ⁊ res q̄ poꝰ itellectę ſūt facit: vt i eo itellectę ſint actu:atqꝫ hę ſūt formę materiales ⁊ notiones cōmunes de ſingularibus ſenſibus collectę. Has intellectus potētię neqꝫ poteſt per ſe diſtinguere: neqꝫ ex vna earum tranſitionem incogitationem alterius facere:neqꝫ componere: ſed illas a ſenſibus ⁊ imaginatione acceptas ⁊ materia exutas in memoria tanq̄ in prōptuario theſauros ſuos cuſtodit:deinde ingruente itellectus agentis luce ⁊ maſſam illam notionum atqꝫ ſyluaʒ intrante verſanteqꝫ efficitur:vt vnus cuʒ illo euadat:atqꝫ ita libero diſcurſu poſſit componere diuidere circūſpicere:cōſiderare:incognoſcere ſingula:ergo qualis eſt artis ad ſuam materiam comparatio:talis eſt intellectus agentis ad intellectuʒ potentię probanda.

¶ Intellectum agentem haberi coniunctum cum intellectu potentię:⁊ quare ⁊ quoties collibitum eſt ſpeculari poſſimus. Item intellectum agenteʒ eſſe adſimilē deo ⁊ nobiliorem intellectu potentię. Cap. XXV.

19 Item hic omnia facit: ille fit oia: ex quo ſequitur vt in noſtra poteſtate ſit itelligere ⁊ ſpeculari quō volumus:qꝛ intellectus agens non queadmodum ars ſeorſum a ſua materia eſt:ſed totus intellectui potentię intextus imerſuſqꝫ habet̄:ſinge excuſſorem in ęre:aut in ferro eſſe:non extrinſecus: nōne peruadet penetrabitqꝫ in materiam vniuerſam: eodem modo itellectus agens intellectui poteſtatis aſſiſtens vnus cum illo traditur:propterea qꝛ vna res eſt: quę ex materia ⁊ forma cōſiſtit:⁊ tamen permiſtio hęc rationes duas habet. Nam ⁊ materię ratio eſt per quā anima fit omnia ⁊ ratio abſolutionis ⁊ formę per quaʒ facit omnia. Plane intellectus intelligendo quaſi vertit ſe in ea quę intelligit: in quo iam ⁊ materiam videmus.i.multitudinem notionum:⁊ artificem qui notiones illas arbitratu ſuo diſponat ⁊ tractet. Eſt.n. intellectus agens ceu architectus quidam:fabricatorqꝫ notionum. Quapropter fere videt̄ primus imitatione deo: nam ⁊ deus quodā modo ipſe res eſt ⁊ ad quēdam modum creator ⁊ opifex reruʒ. Pręſtantior ꝟo cognoſcit̄ itellectus pte qua facit q̄ pte qua patit̄:nā oē qō agit pręſtantiꝰ ⁊ ptioſius ſua materia eſt. Porro qō ⁊ ſuperius dixi idē eſt itellectus ⁊ itelligibilis:quēadmodū idē eſt ſcia ipſa actu cum eo qō ſcit̄:nō tamen eadē ratiōe: ſed quatenus intellectū ptātis amplectat̄ itelligibilis ē: quatenus ꝟo ipſemet agēs eſt dicit̄ itellectus eſſe.

¶ Nomine priorem eſſe intellectum poteſtatis q̄ agētē. Item agentem ſemper intelligere ⁊ ſine diſcurſu. Iteʒ ęternum ⁊ imortalem eſſe. Item eius ſubſtantiam merum actum intelligendi eſſe. Cap. XXVI.

20 In hoīe ꝰ ergo prior q̄ agens itellectus potentię habet̄:nā ois habilitas pręparatioqꝫ prior tpe q̄ actus contingit:nec tn̄ ſimplr prior quō neqꝫ pfecto imperfectum neqꝫ actu potētia prior eſſe vnq̄ poſſit. Subſtantia aūt intellectus agentis eſt actus:non de potētia aliq̄ pfectus eruttuſue: ſed ſuapte nā. Atqꝫ hic intellectus vt ſupius dixi adiunctus ipſi habilis ipermiſtuſqꝫ eſt:proinde eius ingeniū tale nō eſt: vt interim intelligat:interim ceſſet:nam hoc accidit intellectui agenti qua intellectui potentię iungitur. Quō ꝟo ſecum ipſe eſt:quō natura eius ſola ſpectat̄:q̄ nihil aliud eſt q̄ actus merus:tum iſatigabilis: immortalis: ęternus:ſemper intelligens:⁊ ſemper intellectus a ſe ē: non alia re:aut per aliam:quēadmodū cętera quę intelligant̄:⁊ quę intellectus habitu conſtituto a materia diuellit:⁊ intelligibiles facit:ſed per ſe intelligibilis eſt: ⁊ per ſuam naturā habet:vt ⁊ intelligere ⁊ intelligi poſſit a ſeſe. In intellectu gdem poteſtatis diuiſę ⁊ ſectę notiones ſunt:in eoqꝫ varię tum artes: tum notitię ⁊ ſcientię collocant̄. Contra in itellectu agente:⁊ vt expreſſius ac verius loquamur in intellectu q̄ ſimplex actus eſt:quādo ſubſtantia eius actu deſcribit̄:videtur alia ratio ſtatuenda longe difficilior dictu ⁊ longe etiam diuinior. Nec.n.is ex vno genere in aliud tranſit:neqꝫ componit qcq̄ aut diuidit:neqꝫ diſcurſu vtitur ad res noſcendas: ſed compręhēſione quadā:cū.n.formas oium reruʒ ſimul ptineat:ſimul quoqꝫ aggredit̄:complectit̄ ⁊ intelligit oīa. Alioquin ſubſtantia eius definiri actu ſolo non poſſit:qō tamen Ariſto. maxime affirmare ⁊ pſuadere contendit: nam ſi alternare aut mutare cogitationes ⁊ actus intelligendi poſſet:ita vt poſſunt:⁊ vt ſolent ſcientes:neceſſariū eſſet eadē ſubſtantia intellectus agentis manēte nihilominus abire actus variariqꝫ. Ergo fateri oporteret ſubſtantiam eius ab actu differre:cui aperiſſime Ariſto. reclamat:atqꝫ hoc etiaʒ inter initia operis dixit:vbi verba illa leguntur conſiderare:amare:odiſſe intellectus illius affectiones non ſunt.

¶ Nominis eſſentiam eſſe intellectum agentem. Item agentem indiuiſibiliter intelligere: intellectum potentię diuiſibiliter. Cap. XXVII.

Nos igit̄ variuſqꝫ intellectus copulatio ſumꝰ. Si ergo ita habent oīa quę ex actu ⁊ potentia cōciliant̄: vt in his aliud ſit ipſa res: aliud eſſentia: ſequit̄ vt aliud ego ſum:aliō eſſentia mea: ita vt ego ſim is:q ex actu ⁊ poteſtate conſtituor:eēntia mea ſit ſolus actus tn̄:q̄obrem eadem quę conſidero: hęc etiam ſcribo ⁊ literis mando. Scribit ꝟo intellectꝰ q ex poteſtate componit̄: ſcribit inq̄ non tamen quatenus ex poteſtate conſtat:ſed quatenus intellectus agēs eſt:qꝛ illinc quaſi ois actio ritatur ⁊ ducit̄. Quot ſi itellectus potentię non accipit indiuiſibiliter eaq̄ intellectus agens indiuiſibiliter tradit:nihil eſt qō miremur quando huius rei exemplū illud exploratum eſt:qꝛ affectiones corpoꝝ candor nigror ⁊ eiꝰ generis cęterę:q̄ q̄ ppria rōne ⁊ ſuapte natura indiuiſibiles atqꝫ iſecabiles ſunt i ſūmām tamen diuiſibiliter ⁊ ſecabiliter recipiunt̄: vt ergo redeamus vnde diſceſſimus:quemadmoduʒ aliud eſt aial:aliud ſuum aiali eſſe:⁊ quēadmoduʒ ſuum animali eſſe ab ipſa dependet animalis anima: ita aliud ego ſum:aliud mihi eſſe:⁊ mea eſſentia. Hęc aūt ab anima pueniūt non gdem ſenſuali:quippe quę tanq̄ materia intellectus potentię habeat̄. Neqꝫ item ab ipſo intellectu potentię: vt qui p mā itellectus agentis ſit. Reſtat igit̄ vt ab intellectu agente tn̄ eſſentia mea pficiſci:ac pendere dicatur: ſolus.n. intellectus agens pſcie ⁊ maxime cenſendus eſt forma:imo ꝟo forma formaꝝ. Inferiora aūt cetera modo ſubiectoꝝ loco:modo formaꝝ habentur. Sane ordo naturę ⁊ proceſſu hic eſt: vt reſpectu inferioꝝ ſuperiorib' vice formaꝝ vtant̄:reſpectu ſupiorum inferioribus loco materię. Sūmaʒ ꝟo ⁊ ſupręmā formaꝝ intellectum agentem conſtituit:quo ſimulatqꝫ

¶ No. The. in hoīe dixit Ar. ſimo ut quē locū ſimplici. aiaduertens ut hoc i bis q̄ gſiabilia ſūt diuiſibilia eſſe prius qꝛ

ois gn̄atio ex ipfecto in pfectū tēdit ⁊ vn̄ ipfectū tpe q̄dē prius ē qō qdē ipfectuʒ poꝰ eſt in eo ipſo qō ſit qn̄ ſi cām eiꝰ pximaʒ reſpiciamꝰ ꝫ ſit necē vt actꝰ poꝰ eiꝰ rei pcedat ā ab ipſa ſit. vn̄ recte i vno ab Ar. appoſitum ē:vt in his q̄ ſempiterna qdē ſūt ſʒ aliqn̄ intelligūt:⁊ nōn aliq̄ ē:nō intelligūt nequaq̄ vēr eſt qꝛ i vno ē ⁊ eodē id qō poꝰ eſt tpe prius ſit. nil.n. rō eſt cur id prius ſit quaʒ id qō actu eſt cū illa mutuo ſibi iuicē cōtinue per vices ſuccedant: ⁊ hac de cā ubi ē Ariſto. ad aiaʒ reſpiciēs nō dixit tpe i ipſa pcedere qō poꝰ eſt:ſʒ tn̄ mō qꝛ aliqn̄ itelligit ⁊ aliqn̄ nō:cū ⁊ ſi in hoīe qui cōpoſitꝰ ē tpe poꝰ pcedat i tellectus aīe ⁊ nō ſ'a noq̄ q̄ cum ſeparabilis ſit.

progreſſa eſt receptui canis in eo〈q〉ʒ finem: quaſi extremam manum imponit: vtpote que nullam formam ſuperiorē aut nobiliorem haberet: cui loco materie ſubijceret intellectum agentem. Quobrem nos proprie animus ⁊ intellectus ſumus.

¶ Ariſtotelē ſenſiſſe hoiem eſſe itellectū agentē. Itē q̄d ſit itellectus patibilis: ⁊ corrūpit̄ ⁊ abolet̄ in nobis: ⁊ cur p̄ morteʒ recordemur. Cap. XXVIII.

¶ Sim. loci hunc pertractans hoc modo de itellectu patibili dubitat. Si ⁊ ipſe itellect⁹ eſt: cum immālis ſit q̄ nā pacto abolet̄: nam ſine mā eſt ois itellect⁹ cui dubitatiōi rñdet ⁊ ait ꝙ patibilis itell'ᵘ mālis ē ⁊ po⁹: ⁊ totū hoc ipm patibile ⁊ ipſe ct⁹ totū ē donec patibil' fuerit: ⁊ ꝑ hoc etiā corruptibilis: ꝗtenus .ſ. patibilis eſt. im ālis aūt ⁊ actu itellect⁹ ⁊ itelligibilis ē: ꝗte nus agētē cōtīgit ꝑfecte demālizā ⁊ itellect⁹ ꝑfectus: cū in agētē recurrit ſeu reſpicit: ita vt iſteri⁹ patibilis itell'ᵘ nō ſit rec̄dat⁹ in nō ens ſʒ ei⁹ reductio in eē ꝑfecti⁹. dubiō aūt quā attingit Ariſ. cū dicit nō recordamur q̄ ꝗnōnē ꝑceſſerunt ſoluit: ⁊ ei⁹ ſolo ait peculiare eſt nō itellectui ꝑſtā tiori: q̄ in huc modū ſe hʒ: q: itell'ᵘ q̄dē agēs ipatibil' eſt: ⁊ ob id īmortalis. patibilis vo abolet̄: q̄ patibil' eſt: vt dcm̄ ē: ⁊ inq̄ⁿ in eē permanēs retrahit̄ ſʒ abſꝗ patibili vt patibile ē. abſꝗ h̄ .ſ. q: pcedat ad corpe⁹ vitas: nihil itelligit itell'ᵘ q̄ ipatibilis ē. nihil dico ex his q̄ ſūt memorabilia: de qb⁹ nūc ſmo eſt: vtpote q̄:

Ab hec Ariſtoteles nō ∂ nihilo addubitat quobreʒ accidat: vt quō imortalis anim⁹ hois ſit: q̄ nihil aliō eſt: q̄ eſſe hoi: tñ nemo recordari eaꝝ rerum que cū q̄s in vita didicerit: tractauerit: chariſſimas habuerit: effl ictiʒ amauerit. Dui⁹ q̄ōnis diſſolutio ꝯſentanea erit ⁊ his que pauloante: ⁊ his q̄ pridē inter initia diximus. Nemo igit̄ cōmeminit poſt mortem: q: tameſi itellectus agens impatibilis ſit: nec ipſe occidat: tamen intellectus alius in nobis continet̄: qui ⁊ patibilis ⁊ particeps obitus eſt. Nam hic quali natura ſit: ⁊ q̄ ab intellectu potentie differat: poſt docebimus. Porro intellectum patibilem eſt vbi Ariſtoteles ꝑmiſtionē ⁊ cōmune appellauerit: quo ea que hic ſunt intelligimus: ⁊ cuʒ quo illa ipſa intelligunt̄ a nobis: ad quē ois ea pertinēt: amare, odiſſe, meminiſſe. Nūc illud cōſtare poteſt Ariſtotelem nos intellectū agentem putaſſe: q̄d .n. aliud innuit quom ita querit ⁊ ſoluit: Ideo inq̄t non recordamur: q: intellectus agens impatibilis eſt: itellectus vo qui patibilis dicitur abolet̄. Alioq̄n obuia ⁊ vulgata oibus q̄ð eſt: preſertim vo haud diſſimulanter adeunda noſcitandaꝗ his: q̄bus imortalis animus ſtatuitur. Quobrem .ſ. reꝝ: quas in vita cognouim⁹: mortuis nobis ſtatim ois memoria delet̄: cur nemo inimicitias: nemo amicitias a morte meminerit: iam cur nemo innumerabilibus ſeculis ex his: quos deſiderauim⁹ neceſſarijs ſuis ⁊ iucūdiſſimis comparuerit viſitauiſꝗ ſit. Quo circa locum hunc Ariſto. ⁊ parte hac ⁊ ꝑmo vo lumine digniſſimum explicatione diſcuſſioneꝗ cēſuit. Plane tum hic: tum ibi rōnes fere eaſdeʒ cōmunit: q̄ð vt q̄ conſpectiſſimum ſit: q̄ q̄ modo aptius loquit̄ verba illa in ꝑmo libro poſita ſubijciemus nunc. Intellige re autē: amare, odiſſe, affectiones continentis non illi⁹ ſunt: quatenus ipſe eſt. Quapropter cōtinente corrupto neꝗ meminit: neꝗ amat: quia non erant illius hec: ſed cōmunis .ſ. ꝑmiſtionis q̄ð iam perijt. Intellectus autē forte diuinius quiddam eſt ⁊ impatibile. Dactenus ſūt que in primo opis huius libro Ariſtoteles dicit: hic vo habent verba hec. In plenum non intelligit tempore: neꝗ modo intelligit: modo ceſſat: ſeparatum vtiꝗ eſt quicq̄d hoc eſt: ⁊ ſolum hoc imortale ⁊ ſempiternū habent. Non recordamur autem iccirco ab occaſu: q: hic impatibilis eſt. Intellectus vo: qui patibilis dicit̄ aboletur: ⁊ ſine hoc nihil intelligit. Conferamus ergo verba hec cum ſuperioribus. Dicit hic non intelligit tempore: hoc refertur ad illud intelligere ⁊ cognoſcere affectiones illius non ſunt. Eſt enim aliud quod intelligit ⁊ ad quod pertinet non ſemper intelligere: ſed tempore ⁊ aliquando. Item quod hic dicit ſeparatum vo eſt: quicquid hoc eſt: ⁊ ſolum hoc immortale ⁊ ſempiternum habetur reſpicit verba illa. Intellectus autem forte diuinius quiddam eſt ⁊ impatibile. Item illud non recordamur iccirco: quia hic impatibilis eſt: intellectus vo patibilis aboletur: ⁊ ſine hoc nihil intelligit reſpondet ad illud. Quapropter continente corrupto: neque meminit: neꝗ amat: quia non erant illius hec: ſed communis quod perierit.

¶ De eodem ex q̄bus verbis aiaduerti poſſit q̄d Ariſto. de intellectu agente ſenſerit. Cap. XXIX.

¶ veluti oſtēſuʒ ē. omnia ſunt imaginaria: ⁊ ea rōne i itellectōe reꝝ memorabiliū eiuſmō egem⁹ rōne cedente ad imaginationē vſꝗ. abſꝗ h̄ enī quō impatibilis itell'ᵘ poterit memorabiliū aliq̄d itelligere: vñ nō ē audiēdū ꝙ nihil ſimpl'r ſine patibili ipatibilis itell'ᵘ poſſit itelligere: nam q̄do ſeparabilis erit vel immiſtus ⁊ quō ſb̄ ſtātia erit actus.

Clare ſatis per ſe reuicti ⁊ confutati vident̄ hi: q̄ Ariſto. quaſi accuſare audent: ceu hoc loco dubitauerit: non hoc q̄ð modo nos dixim⁹: expoſuimuſꝗ: ſed illud: quobrem nō recordamur earuʒ reꝝ quas itellectus agēs ſecū verſauit itellexitꝗ anteꝗ ꝯſtitutionē hois accedat. Nōne audiūt Ariſt. clara atꝗ adeo experta voce clamantē: extincto cōi intellectū agētem nec itelligere poſſe: nec meminiſſe: q: hec affectiones illius nō erant: ſed eius cōis quod interijt. Quappe ⁊ cum denuo hic dicat: nō recordamur iccirco: q: hic impatibilis eſt: at patibilis abolitioni obnoxius eſt: innuere vi̅ hoiem eſſe itellectum illum agentē ⁊ ipatibilem. Corrumpit̄ inq̄t: ⁊ intercidit cōmunio: vnde q̄q̄ imortales ſumus: tñ meminiſſe nō poſſumus eoꝝ: que ſil' cū itellectu mortali didicimus. Comparanda itaꝗ ſunt ea que tum hic: tum ibi dicunt̄: ⁊ nedum ꝯſinia ſed conſentientiſſima quoꝗ ſibi reperient̄. Alioq̄n ſi diligēter excuſſeris: ꝑſpicuo docebunt: q̄nam ſuꝑ ea re opinio Ariſtotelis fuerit adiungēda his. Uerba illa ſunt: que altero ab hoc libro legunt̄: vt que huic interꝑtationi nr̄e de ꝑximo aſtipulent̄. De itellectu inq̄t ⁊ vi ea: que ꝯtēplatur ⁊ cogitat nondū liquet: ſed vi̅ diuerſum id aie gen⁹ eſſe: ſoluꝗ hoc abſtrahi ⁊ ſeparari ꝯtigere tanq̄ .ſ. ſempiternū a caduco. Erat vo equiſſimū: vt ea que in ꝑmo libro leuiter ⁊ dubitāter attigerat: accuratius hoc loco ſūma opis ꝑte diſcuteret. Ac ibi q̄dem q̄ſitum non hoc quobrē patibilis ⁊ corruptibilis itellectus nō recordet̄ actionū: q̄ ad imortalē ⁊ ipatibileʒ ꝑtinent: erat .n. id cōſpectius q̄ vt in eo dubitare aliq̄s poſſet: quō nihil ſtultius ſit: q̄ rōneʒ q̄rere: cur id q̄ð occidere pōt nō recordetur actiōes eius q̄ð nūq̄ occidit: Sed ꝯ rōnabiliter in dubiū vocat̄: cur is itellectus q̄ neꝗ pati: neꝗ cōmori pōt nō recordet̄: actionū eaꝝ quas cū itellectu abolito cōi opa exercuit: Soluit hoc ibi Ariſto. ad hunc modū vt ēt ſupra dixi. Quo circa inq̄t ꝯtinente corrupto: neꝗ meminiſſe neꝗ amare pōt: ꝓpterea ꝙ affectiones illius non erāt: ſed eius cōis q̄ð interijt obſoleuitꝗ. Dic quoꝗ ad eandē q̄ōnem ſic reſpondet. Nō recordamur inq̄t: q: hic impatibilis eſt: ac patibilis internitioni addictus obſtrictuſꝗ eſt: ⁊ ſine hoc nihil intelligit.

¶ De eodem verba Theophraſti de coniunctione vtriuſꝗ intellectus: ⁊ cur non ſemꝑ intelligit: cur obliuiſcitur: cur fallitur. Cap. XXX.

Eodem modo ⁊ Theophraſtus vi̅ ∂ itellectu agēte idubitaſſe in his libris: q̄b⁹ locos tractat ab Ariſto. ante tractatos. Si inq̄t illi potētia vt habitus eſt: aut cōgenitus ſit op₃: aut poſterius acceſſit. Si cōgenitus ſemꝑ: ergo ⁊ iam ide ab initio ꝑtinus moueret. Si poſteri⁹ acceſſit quo iſtrumēto aut quo genere abſolutio hec facta eſſe dicet̄: Uidetur ergo tanq̄ ingenitus: ſi icorruptus. Inherens vo aut aſſiſtens quom ſit: cur nō ſemꝑ mouet: aut vnde obliuio ⁊ deceptio naſcitur: num de permiſtione.

¶ Cōtra eos qui dicunt intellectum agentē eſſe deuʒ: aut ꝓpoſitiones primas. Item itellectum agentem eſſe ſpeciem anime ceu partem. Cap. XXXI.

¶ Nō modo Alex. vez ⁊ Philo. h̄ attribuit Alex. ꝙ itell'ᵘ agēs ſʒ Ariſt. in h̄ loco dc⁹ ē rōe

At vo illos hoc loco potiſſimū taxemus: reꝑhendamuſꝗ: q̄ ſm Ariſtotelē putāt intellectū agentem: aut deū eſſe: aut ꝓpoſitiones: ⁊ que de ꝓpoſitiōibus oriunt̄. Sane hi q̄ ꝓpoſitio-

aeo & receus Philo. qb⁹ mor⁹ Alex. ẞ crediderit p⁹ q: ab Az. ap pellat oia ſa ciens. ſolus de deus oiuȝ effi ciens eſt. 2⁹ q: n⁹ actuo ⁊ ci⁹ ſuba in idem ↄuenit. 3⁹ q: ſemp ē actu.

nes credūt ſurdiſſimis eſſe auribus videnł: quō voces Ariſtotelis tam ↄtentaȝ illuſtrēq; exaudire nō poſſint. Intellectus inqt hoīs diuinus ⁊ ipatibilis eſt: cuius ſubſtantia idem prorſus eſt qō actus: iſq; imortalis ⁊ ſempiternus ⁊ ſeparatus eſt ſolus. Qui vo hęc de deo ſuſpicanł dicta: nōne ipſi quoq; inceſſendi coarguendiq; tarditatis ſunt: q verba philoſophi: aut non itelligere: aut certe negligere videanł. Quom .n. ſtatuiſſet Ariſtoteles in omni nā alterum pro materia haberi: alterum ꝑ forma mouente pficienteq;. Neceſſe inqt eſt eaſdem differentias in oia reperiri ⁊ taleȝ aliquē intellectū adeſſe: q pars aīę rōnalis pſtātiſſima ſit. Atq; hoc quoq; ex illis verbis clariſſime innoteſcit: quoꝝ paulotenus ante mētioneȝ fecimus. De intellectu inqt ⁊ vi ea que cōmentatur ↄtemplaturq;: nihil adhuc liquet: ſȝ videł diuerſum aīę genus eſſe: ſolūq; id abiungi ⁊ ſepari ↄtingere tanq̄ ppetuū a morticinio caducoq;. Nam ⁊ id: qō Philoſophus hic dicit: ſolū hoc ⁊ imortale ⁊ ſempiternuȝ hēri non eſt hꝫ vt referri poſſit ad deū: quō is non mō deuȝ imortalē ſtatuerit: ſed ⁊ poteſtates eas: quę motuȝ māę cęleſtis intēperant: q̄s in Metaphyſicis ꝓdidit vel numero. Q̄obrem cū ex oibus viribus aīę imortalitatem huic vni tribuerit toto ope: recte hoc loco dictuȝ exiſtimo ſolū hoc imortale ⁊ ſempiternū hēri. Ex eiſdē verbis illud ſubinde colligi ↄfirmariq; cupio: Ariſtotelem opinatū fuiſſe itellectū agentē: aut aliqd noſtri eſſe: aut plane nos ipſos. In totū ſi dicat ſoluȝ hoc nr̄i ſempiternum ⁊ imortalē eſſe ſibi ↄſentit. Si vo ſimplr̄ hoc affirmet diſſentit: quom ipſe multis locis concedat complura eſſe alia: quę natura imortali ſint pędita.

Quęſtio an intellectus agens vnus in omnibus hominibus ſit: ⁊ cur ſolus homo: ⁊ intelligat ⁊ intelligatur ab alijs. Cap. XXXII.

HActenus fuit hęc ſoluere non ipēdio arduum. Illud vo longe ſpiſſius ⁊ ſcrutinio etiam dignius: vtrum vnus itellectus agens ſit: an multi. Ac primum qdem: ſi lucem: cui collatus comparatuſq; eſt: reſpicias: obtinebit: vnum eſſe: qm̄ ⁊ ſol vniuerſis vn⁹ idē lucis ſplēdoriſq; largiał: ꝓindeq; vnus auctor ⁊ principiū luminis ſit: vnde oīum animaliuȝ oculi colluſtrantur. Quēadmodum autē luminis huius mundo publici icorruptio imortalitaſq; aſpect⁹ ſinguloꝝ animalium non ptingit: ita itellectus agentis ęternitas nihil pertinere ad ſingulos homines vr̄. Iam vo ſi multi itellectus agētes inuehendi eſſent: ⁊ ad ſingulos itellectus potentię ſinguli agentes accōmodandi aſſociandiq; viderenł: quonāmodo viciſſim differrēt: Nam ſingularia quę eadem ſpecie habentur: interſtinctione materię diſcernunł. Intellect⁹ aūt agētes ſȝ plures forent eadem ſpecie continerentur: tum q: omniuȝ eorum ſubſtantia definireł actu: tum q: eadem genera conſtitui oporteret: quę promiſcue ab oibus vſurparentur cognoſcerētur q;. Sin .n. non eadem omnibus ſint futura: ſed diuerſa: qualiſnā obſecro iſthęc ſortitio ⁊ diſtributio fuerit: quo itē pacto itellectus potentię oia intelliget: niſi itellectus agens: q illum ad actum ꝑducit etiā intelligat omnia. An primum qdeȝ intellectum illuminantem credi vnum opꝫ: Illuminatos vo ⁊ ſubinde illuminātes multos. Quemadmodū q̄q; ſol eſt vnus: tn̄ lux quę de ſole prodit ⁊ mittił: q̄ſi abiungił ab eo ⁊ diuellił: atq; ita in multos obtutus diſtrahitur diſtribuiturq;. Q̄obrem Ariſtoteles intellectum non ſoli: ſed lumini cōparauit. Plato aūt ſoli: q: intellectum ⁊ animū hoīs deo eſſe q̄ſimillimū volebat. Quot ſi cui extremę opinio icredenda videał: omnes hoīes: q ex actu ⁊ potentia conditi dicimur: ad vnicū intellectum agenteȝ referri: vnde cōſiſtimus ſumuſq; hoīes. Nihil eſt q̄obrē auerſari abſterreriue debeat. Unde .n. cōmunes illę animi pręnotiones conceptioneſq; omnibus haberentur: Unde ingenita illa impręſſaq; oīum mentib⁹ p̄moꝝ notitia cōſtitiſſet nā ducem: nulla ratiōe: nulla doctrina: Unde poſtremo intelligere mutuo ⁊ intelligi viciſſim poſſemus: niſi vnus ſingulariſq; intellectus fuiſſet: quē cōem omnes hoīes haberemus: Quo circa veriſſime illud apud Platonē legił. Niſi inquit hoībus cōmunia eſſent multa: ſed proprium qd: aut pręcipuum ⁊ impromiſcuū contineręł in ſingulis: non eſſet admodū facile oſtendere ⁊ ſignificare alteri voluntatem ſuam. Huic ſnię argumento ⁊ illud eſt: q niſi ita dicatur: diſciplinę trāſfundi in diſcipulum non poſſent. Quom .n. eadem ſint: quę tradendis his ⁊ qui docet ⁊ qui addiſcit ↄſideratq;: neq; hic docere: neq; ille addiſcere vnq̄ poſſent: niſi ab vtroq; eadeȝ cōmentatio tractaretur: perſpicuū eſt: eundē eſſe intellectum p̄cęptoris ⁊ diſcipuli oportere: quandoqdem eſſentia itellectus idem eſſe qō actus ipſe deſcribił. Atq; hęc fortaſſe cauſa eſt q̄obreȝ ad ſolos homines pertineat docere ⁊ diſcere viciſſim allogorum ⁊ ſermonum intellectum habere. Hoc genus animalibus non poteſt contingere: quia in his conſtitutio aīarum ⁊ ꝑparatio ↄtumax ineptaq; eſt: vt itellectū potentię poſſint recipe qui ab intellectu agēte pficiatur.

Melius quęri vtrum oēs homines ⁊ oēs itellect⁹ ſint vnus: q̄ vtrum oēs animę ſint vna: ⁊ q intellectus docentis ⁊ addiſcentis eſt vnus. Cap. XXXIII.

AT vo: qō ⁊ veteribus ⁊ recentioribus quęſitum ſcio: vtruȝ aīę oēs vna tn̄ aīa ſit: bono periculo pręteriri hac parte pōt. Illud magis ad rem videł: vtrū oēs hoīes vnus ſit homo: vt enī vna ſit anima omniū quę abiuncta ſeparataq; habeał: poteſtates certe ac vires eius multas ꝓbari neceſſe eēt: atq; adeo iter ſe clariſſimo diſcrimine diſcrepātes. Nā ⁊ nutricē a ſenſuali: ⁊ ſenſualeȝ ab appetitu differre qs negauerit: De hoīe aūt ⁊ itellectu ↄtēplatiuo ↄſequens ⁊ neceſſaria quęſtio eſt: pręſertim his q ſubſtantiā eius nihil aliud eſſe: q̄ actum affirmant. Aut enim eandem rem non itelligunt pręceptor quom docet: ⁊ diſcipulus quom docetur: quod falſum eſſe nemo eſt qui neſciat: aut ſi eandem itelligunt: idem ambobus actus eſt: eoq; ſubſtantia eadem.

Utrum intellectus potentię immortalis ⁊ impatibilis ſit. Cap. XXXIIII.

SEd illud quęrił: vtrū quēadmodū incorruptionem luminis: quo oculi colluſtranł: non participat virt⁹ viſibilis: ita imortalitatē itellectus agentis non participet intellectus potentię: qui ab itellectu agente ita illuminał vt aſpectus a luce. An ſenſus q̄uis longe ſit impatibilior q̄ ſenſorium: q̄taliſq; patiente ſenſorio ipſe non patiatur. Si eniȝ ſenex oculo ꝓbo valenteq; vteretur: videret ęque ac iuuenis: non tamen prorſus impatibilis eſt: ſed paſſionem ſenſoꝝ ob lęſionemq; ad quendam modum agnoſcit. Intellectus vo ſepatus ⁊ expers omnino diſpendij huius eſt. Atq; hoc de retro dictis poteſt oſtendi: vbi Ariſtoteles nondum de intellectu agente: ſed ſolum de intellectu potentię loquebatur. Non eſſe inquit ſimilem impatibilitatē intellectus ⁊ ſenſus interminia ⁊ ſenſoria ſenſuū demonſtrant. Senſus eniȝ poſt validum ſenſile vt poſt demē

Singlaria in eadē ſpē iterſtinctione materię diſcernuntur.

tem

tem ſtrepitū:poſt immodicum ſplēdorē:poſt ſerū odorē ſentire admota incidētiaqꝫ non pōt:ſi debiliora ⁊ ciciriora prioribus fuerint. Intellectū contra:ſi ab excellente aliquo intelligibili trāſtuleris:nihilominus inferiora ⁊ humiliora cognoſcet:niſi forte magis exiſtit:nā ſenſus ſine corpore haberi nō pōt:intellectus ꝯo abiunctus ſeparatuſqꝫ eſt. Hęc verba priuatiꝫ de intellectu potētię intelligēda ſunt:qꝛ migratio hęc ⁊ trāſitio de genere in genus ad intellectū potētię pertinet tantū. Itē paulo ſupra. Quapropter inqt neqꝫ permiſtuꝫ eſſe corpi rō eſt: neqꝫ iſtrumēto aliquo vti quēadmodū ſenſus videnꝫ. Paulo quoqꝫ ſupra. Impatibilē inqt dici itellectū opꝫ: ita tamē vt formas rerū ac ſpecies poſſit recipere. Ex quibus oībus aperte daꝫ intelligi. Ariſtotelē tam de ſenſu ⁊ ſenſorꝫ:tuꝫ de intellectu ita exiſtimaſſe:vt ſenſus minus quidem obnoxius paſſioni eſſet: ꝙ inſtrumētū:nō tamē in totū immunis ſeparatuſqꝫ. Intellectus dē:vt qui citra corporeū iſtrumentū functiones ſuas abſolueret: omnino impatibilis abiunctuſqꝫ diceretꝫ.

¶ Intellm patibilē differre ab itellu poᵉ. Ca. XXXV.

VErum ſcire illud quoqꝫ auebūt legentes hęc:ſi intellectus potētię initio ſineqꝫ vendicatꝫ imortaliſqꝫ eſt:quidnā: aut quale ſit id:qꝺ ab Ariſtotele intellectus patibilis ⁊ occiduus vocaꝫ. Hoc nos polliciti olim ſumus oſtēdere: qꝺ qdē facillime cōſeqꝫmur: ſi Ariſtotelē ipſum in cōmunionem ſciuerimus. Age ſis videamus nūc eſtimemuſqꝫ iterum ea verba:quę primo volumine nō ꝓcul ab initio ſpectanꝫ. Forſitan vt ignis attritu ſilicis crebro:ita frequēti tractatu verboꝝ philoſophi eliciet aliquādo elideturqꝫ veritas. Intelligere inquit:amare:odiſſe:affectiones nō ſūt illius quatenus ipſe eſt:ſed huius qꝺ illum cōtinet. Quapropter ꝯtinente corrupto:neqꝫ meminiſſe poteſt:neqꝫ amare: ꝓpterea ꝙ affectiones illius nō erant:ſed cōmunis:qꝺ abolitū eſt. Videꝫ hoc loco Ariſtoteles quē dicit cōmune patibilē ⁊ corruptibilē intellectum accipere. Nā intellectum potētię nulla dubitatio eſt quin impatibilem ⁊ ſeparatum putauerit: ⁊ qui formas rerum poſſet cōciperet qui nihil eſſet actu:ſed potētia. Itē qui cum corpore miſceri nō poſſet ⁊ cui nullus vſus corporei iſtrumenti eſſet. Pręterea cuius impatibilitas diſtaret ab ea: quę pertineret ad ſenſuꝫ. Quare ſi pugnātia dicere Ariſtotelē nefas eſt credere:neceſſe eſt intellectū cōmuneꝫ aliuꝫ eſſe ab intellectu potētię. Hic igiꝫ caducus/patibilis/diuiduus/⁊ inſeparabilis/permiſtuſqꝫ corpori eſt. Ille contra ęternus/impatibilis/ſeparatus/⁊ ab oī corporis miſtione ꝯfuſioneqꝫ alienus. Hęc hęc Ariſtoteles diluciditiſſime hoc opere videtur exequutus.

¶ Quid differat intellectus agens ab intellectu potētię: vter prior vter pręſtantior. Cap. XXXVI.

PRecurrit ꝯo ac procedit intellectus potētię intellectum agentem eo modo:quo ſplēdor lucē:aut quo flores fructum. Nec enim quicꝙ omnium eſt: qꝺ poſſit in primordio ſui perfici:ſed ſuper inchoatio quędam:⁊ rudimētuꝫ pręmittiꝫ anteꝙ finis ⁊ abſolutio ceu faſtigiū rebus accedat. Quapropter oīa quę ſunt:quęqꝫ aguntꝫ acerrime:leuioribus principijs natura pręteꝫuit:ſemperqꝫ qꝺ minoris eſt eodem in genere priorem ortum habet:ꝙ qꝺ pluris. Separatus ergo impermiſtus ⁊ impatibilis eſt intellectus potētię:qꝺ nos ſuperius Ariſtotelē dixiſſe cōprobaſſeqꝫ demōſtrauimus. Nō tū eodē mō ſeparatus:quo intellectus agēs. Sed attende obſecro:quę de intellectu agente ⁊ intellectu poteſtatis per cōparationē is dixit. Et eſt inquit intellectus alter:qui omnia poſſit fieri: alter qui oīa facere tanꝙ habitus quidam perinde atqꝫ lux. Nam ⁊ lux quodā pacto facit:vt colores potētia conſiſtant actu colores. Atqꝫ hic intellectus ſeparatus impatibilis impermiſtuſqꝫ habeꝫ:cuius ſubſtātia eſt actus. Semper eniꝫ pręſtātius eſt id quod facit:ꝙ id qꝺ patitur:⁊ principiū ꝙ materia. Atqꝫ hęc ita accipiēda arbitror:ac ſiquis ſolem diceret magis ſeparatū eſſe ꝙ luceꝫ. Ex quo perſpicuum videꝫ Ariſtotelē vtrūqꝫ intellectū ſeparatum putaſſe:ſed agentē magis ⁊ ſeparatum ⁊ impatibilē ⁊ impermiſtū. Eſt ⁊ in eo diſcrimē:ꝙ intellectū potētię prioreꝫ in nobis tempore cōmōſtrauit:natura perfectione ⁊ dignitate intellectū agentem:Imo ꝯo neqꝫ illud ſimpliciter verū eſt:intellectum potētię priorem tempore haberi agente: etiā ſi in hoc vel illo prius tēpore adſit ꝙ intellectus agens. Quod quidem exemplo illo indicatur: ꝙ neqꝫ ſatellites qui regem pręeunt:neqꝫ ſplendor:qui pręuenit ſolem:neqꝫ flores:qui antecedunt fructus:ſimpliciter priores dicuntur his.

¶ Separatus quidē hic itellus ē. ait Simp. nō mō reſpectu corpis vl corporeę vitę veꝫ ⁊ reſpectū rōnalis vitę: actiuę.ſ. ⁊ cōtēplatiuę:quę diſcurſu conſtat in abſceſſu ab ipſis.

¶ Platonē quoqꝫ poſuiſſe in hoīe intellectū aliuꝫ mortalem alium imortalem. Cap. XXXVII.

PMoro intellectum cōmunem mortalem dicit: per quem homo eſt: qui ex anima ⁊ corpore cōſiſtit:in quo iracundię ⁊ libidines ſedent:quas etiam Plato mortales facit. Quod ex verbis illis conſtat:quę in Timęo leguntur. Hi inquit quom animam imortali initio pręditam accępiſſent circunligauere obduxereqꝫ ei corpus fluidum ⁊ mortale adiecto genere quodam mortalis animę: in qua perturbationes affectuſqꝫ animi vehementes ⁊ neceſſarios cōdiderūt:primum voluptatem quę maxima eſſet malorum eſca ⁊ illectum dolorem: cuius vi ęſtuqꝫ homines ab officio reuocantur:mox audaciam atqꝫ metum:duos conſiliarios imprudentes ac temerarios:poſtremo iracundiaꝫ infrenem:⁊ ſpem inanem:quarum altera iudicium animi tolleret in conſideratione libidineqꝫ furendi:altera conſtantiam frangeret procliuitate ⁊ facilitate credendi:ita ſenſu irrationali:⁊ qui omnia perrumpit ⁊ vincit amori confundentes miſcenteſqꝫ genus animę occiduū conflauerunt. Cęterum veriti ne diuinę animę imortalitas coinquinaretur vicina mortalitate:quanta licuit intercapedine optimatem animaꝫ ab ea quę ſequioris cōditionis erat diſpeſcuerunt diſcluſerūtqꝫ:caput a pectore diſterminantes diſiungenteſqꝫ collo. Quobrem vt ſedes puritatis diuinitatiſqꝫ a regione impuritatis diſperata eſſet:in pręcordijs atqꝫ ea parte quę pectus dicitur morticinium animę genus conſtituerunt. In calce quoqꝫ operis repetendo ea:quę de anima ſcripſerat. Hęc ſunt inquit quę de anima dici potuerunt:⁊ quantū in ea eſſet:tum mortalitatis:tuꝫ imortalitatis. Pręterea rationes fere exquiſitiores omnes:⁊ validiora argumēta quę a Platone in Dialogo de imortalitate animę ſūt perſcripta videnꝫ ſe ad intellectum primum:nō ad cōmunem referre. Primum illa ratio huc tendebat: quę de animę motu indigete ducebatur:ideſt ex eo quot ipſum ſe animus moueret. Nam ⁊ nos fere idem videbimur dicere quod Plato: qui intellectum definit ipſum ſe mouentem:ſi loco actus: quo nos ſolo deſcribimus: accipere motum velimus. eodeꝫ vergebat ratio ea quę diſciplinas ⁊ notitias:verum nihil aliud eſſe:ꝙ memorias ⁊ reminiſcētias oſtēdere conabatur. Similiter ⁊ illa hoc volebat:quę animam hominis cum deo quandā habere ſimilitudinem comprobabat. Demuꝫ ſi diligē

Amor oīa ꝑrumpit ⁊ vincit.

ter attenderis ceteras quoq; rationes que paulo firmio-
res grauioreſq; habeantur conuenire omnes & congrue-
re huic intellectui comperies:quemadmodum & ille:q̄s
ipſemet Ariſtoteles in Eudemo complexus eſt.Ex his
abunde arbitror manifeſtum factum Platonem ex his
partibus:que pertinerent ad animam ſolum intellectū
imortalem putaſſe.Contra/tum omnes affectus:tum ra-
tionem in affectibus conſtitutam mortalem:quā Ariſto-
teles paſſibilem intellectum appellat.Qualiter autē h̄
intelligi velum proxime declarabo.

Ariſto. in Eudemo.

ℂ De eodem intellectu mortali.Item quo modo affect⁹
humani cum ratione iungantur. Cap.XXXVIII.

HUmani affectus omnino expertes ra-
tionis non ſunt: cum & pare-
re interim rationi & duci monitis conſenti-
req; videantur.Affectus v̄o reliquoꝝ ani-
mantiū:aut penitus vacui rationis ſunt:aut
ſi qd̄ veſtigium rōnis p̄ferunt:perobſcurum id & tenuiſſi-
mum p̄ferunt.At humanis affectibus iuncta inexaq; ,ra-
tio eſt.Nam audacia metus & ſpes ſtatim oſtēdunt ſe ra-
tionalis anime dictioni ſubeſſe:qa futurum & conſequēs
tēpus videntur reſpicere:qd̄ bruta nō poſſunt. Quobrē
quum nullū animal p̄ter hoiem confidat/metuat/ſperet:
ſed delectetur tm̄:aut doleat:qd̄ genus non niſi p̄ſentib⁹
& inſtantibus rebus contingit:q̄ voluptatis:& q̄ doloris ſ-
tiebunt ſenſum:qui motus nullum conſortium:aut ſedus
cum ratione intellectuq; obtinēt.In homine vno oēs af-
fectus vſq; adeo participes rationis poſſunt effici:vt ſi-
mul mediocritatē:ſeu modū accipiunt habeantur & euā-
dant virtutes.Que res indicio eſt non naturam affectuū:
ſed ſuperantiā & exceſſum:& qd̄ lōgius diſceſſerit a natu-
re conſtantia alienā eſſe a ratione.Quocirca recte finiūt
ſtoici qui affectus dicūt cōmotiōes animi eē a p̄ſcriptio-
ne iudicij & rationis auerſas.ℂ Ita fit vt idē ſit intelle-
ctus paſſibilis & affectus rōnalis:hoc eſt affectus & pertur-
batio aie humane:q̄ ꝓpter habitationē animi & intellect⁹
in corpore particeps rōnis efficitur & rōni ſubiecta:neq;
eni collocari aliter & habitare in corpore intellectus poſ-
ſet:niſi affectibus medijs necteretur obligareturq;: alio-
quin vt diuinus Plato inqt impurū cum puro ſociari &
cōciliari non poſſet.Hi inquit quō animaſ imortali ori-
gine p̄ditaſ accepiſſent:obduxere ei corpus mortale:qd̄
vti fieri poſſet vtiq; imortalis forma in corpore morta-
li clauderetur:texuerant genus anime alterū fragile ac
mortale.Nam vinculū id quo imortalis natura conglu-
tinebat̄ mortali:ipm quoq; hūi mortale oportuit:pinde
corrupta mortali nā ſit quoq; vinculū eius intercidit.

ℂ Quid Theophraſtus de tribus intellectibus ſen-
ſerit. Cap.XXXIX.

PLane facturum hoc loco me operēpciū
arbitror ſi v̄ba Theophraſti de
intellectu poteſtatis & agente p̄texuero.De i-
tellectu itaq; poteſtatis hec dicit.Quō itelle-
ctus inqt homini extrinſecus accedat:quōq;
tā q̄ appoſitus inueciuſq; ſit:q̄rimur queādmodum con
genitus nobis dicatur:denum q̄nam ꝯfirmatio natura-
ue eius ſit.Certe id ᵃ quod dicitur nihil actu eſſe intelle-
ctum ad poteſtatē omnia recte hactenus dicit:quatenus
& in ſenſu:non tamē vſq; eo ad viuum reſecanda res eſt:
neq; tam nihil actu ꝓbandus:vt neq; ipſe etiam ſit.Ca-
lūnia hec eēt & oratio cōtentioni cauilloq; ꝓxima:ſed ita
intelligendū:vt in animo talis q̄dam ſui generis potētia
ſit pro ſubiecto formarū ac gremio:qualis in ᵇ reb⁹ ma-
terialibus facultas illa eſt:q̄ conſtitutioni earum & ꝯcre-
tioni ſubſternit̄.ℂ Porro qd̄ dicitur mētē extrinſecus

a ℂ Quo mō itell's po⁹ nihil actu eſt.

b ℂ De hic lege librū p̄miū de auſcultatione nāli in digreſſione de mā p̄ma.

accedere:non ita ſtatuendum eſt:vt qui vere appoſit⁹ in-
uectuſq; habeatur:ſed vt qui ſtatim ab ortu quaſi comp̄-
hendere nos complectiq; ſoleat.Item quonā pacto res
efficiūtur intellecte:& qualiſnam videt̄ paſſio ea:neceſſe
eni eſt afficiatur animus & quaſi patiat̄:ſi ꝓdire ac ꝑue-
nire ad geſtionem debet eadē rōne qua ſenſus.ℂ Sed
quō ſit incorporeus qui fieri poteſt vt patiatur aut imu-
tetur a corpore.Utrū item ab illo:an ab ipſo principiū
eſſe putandū eſt:Plane ipſum pati videri poteſt ab illo
ortū habere:nihil eniꝫ ipm a ſe patit̄.At v̄o cū p̄ſtare
oium actionum:hoc eſt vt intelligat̄ vel non intelligantur
res:queādmodum & in ſenſu perſpicitur:vtiq; ab ipſo i-
tellectu ꝓficiſci videtur.Illud hercules perabſurdū for-
te ſit intellectum qui nām refert materie:nihil eſſe ipſuꝫ
exiſtere:ſed tm̄ omnia complecti & ꝯtinere potentia:& re-
liqua:q̄ longum eſſet perſequi.ℂ Quis aut Theophra-
ſtus q̄ſtiones has compendioſo ac feſtinanti ſermone q̄-
ſi deguſtet:verba quidē pauca:ſed ſēta tamē.rerū mul-
tarū & magnarum inculcat.Plena hec difficultatū ſunt:
plena ſolutionum:quas obiter quaſi aliud agens ſubiun-
git:plena poſtremo contentionis & diſceptationis oratio
eſt.Atq; hec ille in quinta parte nālium q̄ſtionum ſcri-
pſit:hoc eſt 2⁰ libro de anima.Ex quibus liquet Theo-
phraſtum de intellectu potētie eadem fere in dubitatio-
nem vocaſſe q̄ de intellectu quoq; agente q̄runt̄: vtrum
de foris accedat:vtrū congenitus habeatur.Diffinitū p̄-
terea eſt quemadmodū de foris accedere & queādmo-
dum congenitus haberi ꝓbet̄.Jam ſicut intellectū agē-
tem ita intellectū potentie impaſſibilē aſſerit & abiūctū
a corpore.Impaſſibilis inquit eſt itellectus:aut ſi paſſibi-
lis eſt alio more paſſibilis eſt q̄ cetera que pati dicūtur.
Nam ſi pati intellectus putandus eſt:non ita putandus
eſt vt patiendo ſe moueat:motus eni omnis inabſolutus
imperfectuſq; eſt.Sed ita putandus eſt pati:vt ad actū
& perfectionem paſſione illa perueniat.Ulterius etiā ꝓ-
greſſus inquit.Senſus nō eſt ſine corpore:intellectus ha-
betur abiūctus.ℂ Item eo loco quo retractat ea que de
intellectu agente definierat Ariſtoteles.Illud inqt conſi-
derandum:quod vel in omni natura inuenias:duob⁹ mo-
mentis ſingula contineri:quorum alterum pro materia &
potentia ſit:alterum v̄o pro cauſa & actore ſumat̄: ſemꝑ
v̄o p̄ſtantius eſſe:quod agit q̄ quod patitur:& principiū
nobilius eſſe q̄ materiā oportet.Atq; hec q̄dē ille:q̄ q̄
confirmat:tamen reuocat in controuerſiam : qualeſnam
due ille ſint nature:quibus ratio hominis atq; mens cō-
ſtat.Item priuatim qualenā id ſit quod intellectui agē-
ti ſubijcitur.Miſtum enim quodā modo & quaſi cōcre-
tum videri animum nobis ex intellectu agente & intelle-
ctu potentie.Si igitur ſociatus congenituſq; eſt qui mo-
net:ſtatim ergo & ſemper mouet.Si v̄o poſterius acce-
dit quonam inſtrumento:aut qua ratione abſolutio hec
& generatio facta eſſe defenditur.Ac videtur quidem ca-
rere genitū ſi incorruptus imortaliſq; eſt.Quō v̄o ſemꝑ
iuxtim aſſiſtens & proximus ſit:cur non ſemper mouet:
aut vnde nobis obliuio & hallucinatio accidit:An culpā
habet ꝑmiſtio:ℂ Ex his omnibus manifeſtū puto eſſe
non p̄ter rationem ſentire qui dicant Ariſtotelē & Theo-
phraſtum exiſtimaſſe:aliud eſſe intellectum paſſibilem &
corruptibilem:quem illi cōmunem vocant & corpore nō
abiunctum:aliud totum id:qd̄ ex intellectu agente:& itel-
lectu potentie componitur:quod & ſeparatum a corpore:
& incorruptibilem & ingenitum ſtatuunt.Atq; ita fieri vt
partim due nature ſint:partim vna:nam & id qd̄ ex dua-
bus facultatibus forma & materia conditur:vnum eē in-
telligamus.ℂ Ceterū q̄rere:quid quiſq; de anima ſen-
ſerit

ſerit ⁊ loci ⁊ curę alterius eſt. At quęnaꝫ fuerit opinio Ariſtotelis: quę Theophraſti: ⁊ quę etiaꝫ num Platonis facile arbitror colligi poſſe ex verbis his: q̄ ſupra de libris eorum prompſimus: pręteximuſq̄ꝫ.

℄ Primam actionem intellectus eſſe ſimplices terminos verſari: deinde circa compoſitioneꝫ in qua iam ſit veritas/falſitaſq̄ꝫ. Cap. XL.

21 ERgo intellectus potētię ſimul ac intellectuꝫ agentem ceu propriam ſibi formam pręhendit. Primum intelligit ſimplicia idiuiſſiliaq̄ꝫ: quę in deceꝫ generib⁹ ꝯtinent̄ in q̄b⁹ veritas aut falſitas nulla verſat̄: deide vltra ꝓgreſſus componit illa: ꝯnectitq̄ꝫ. Verbi gratia: Socrates inambulat: in quo iam veritas aut falſitas poteſt conſiſtere. Componit iquā hęc: non vt aceruuꝫ temerario cōgeſtu aut interiectu conſtituat: ſed vt quę multa ſperſaq̄ꝫ ſunt: ad vnitatem ⁊ coalitum reuocet. Atq̄ꝫ ita cętum ſimpliciuꝫ vocum compręhenſione ⁊ itellectione vna cohibeat: vt illud Xenocrates diſputat. Hic auteꝫ complexus ⁊ compoſitio notionum videtur ſimilis ei: quā Empedocles in ꝯſtitutione membrorum cecinit factam a concordia primum. Quemadmodum apud illum non omnis compoſitio membrorum conſtituit animal: ita apud nos nō oīs cōpoſitio notionuꝫ conſtituit veritatem: ſed aliqua etiaꝫ cōpoſitio eſt: de qua mendaciuꝫ exiſtit: vt ſi cōmenſuratio cōmittatur Diametro: erit mendaciuꝫ ⁊ falſitas: ſi incōmēſuratio veritas. Deinde quemadmodum illic ex ſimplicibus membris animal ſimplex cōficitur: ita hic ex ſimplicibus terminis ſimplex ꝯpoſitio naſcit̄.

℄ Nō modo in rebus: ſed in temporibus quoq̄ꝫ veritatem aut falſitatem adeſſe. Item tempus nō a ſenſu: ſed ab intellectu cognoſci. Cap. XLI.

22 IN his[b] quoq̄ꝫ ſimul intelligitur ratio tēporis: quō res vel tāq̄ꝫ pteritę genitęq̄ꝫ: vel tanq̄ꝫ futurę ⁊ gignendę noſcunt̄. Et hercules pręteriti ⁊ conſequentis temporis agnitio propria intellectus eſt ⁊ eius facultatis: quę ſuperior viſis ⁊ imaginatione habetur. Nā ſenſus ⁊ imaginatio expertes notitię temporuꝫ ſunt: pręſertim pręteriti ac futuri: nec enim creari poteſt in anima aut viſum aut ſenſum aliquod rei: quę aut iam interciderit obſolueritq̄ꝫ: aut nondum ſit orta: ſed quicq̄d icit imaginationem aut ſenſuꝫ tanq̄ꝫ inſtans pręſenſq̄ꝫ icit: ita temporis ſenſus dumtaxat ad animum menteq̄ꝫ pertinet. Circa tempus quoq̄ꝫ veritas ⁊ falſitas inoteſcit: nam hęc oratio Cręſus fuit: vera eſt: illa Cręſus eſt: falſa. Porro interim ita componimus: vt quod adeſt rei: adeſſe dicamus: nix excādida eſt. Interiꝫ ita: vt qō adeſt: negemus adeſſe. nix non eſt cādida. In quo quom talis compoſitio ſit: vt dicamus illud huic non adeſſe quod adeſt: iuſtius ſit non compoſitioneꝫ/complexionem: ſed diuiſionem ſectionemq̄ꝫ: ſiue etiam diſtractionem ⁊ pręciſionem vocare. Nam ⁊ negatio diuulſioni ⁊ diuiſioni ſimillima eſt: ⁊ dedicatio ſiue affirmatio connexioni compoſitioniq̄ꝫ. Niſi forte nomen diuiſionis vtriq̄ꝫ generi cōgruat: quot eas res: quas imaginatio a ſenſu confuſas inordinataſq̄ꝫ accipit: intellectus diſponit interſtinguit ⁊ diuidit: ſeorſuꝫ de Socrate enuntians: ſeorſuꝫ de inambulante conſiderans: demum ſeparatim efferrens: quę ſeparata non ſunt: q̄ꝫ q̄ꝫ retro quoq̄ꝫ ſimul ita diſcreuit: mox ad vnitatem ⁊ cōcilium reuocat. Nā vna oratio ſiue vna conceptio eſt: philoſophatur aut deambulat Socrates: ⁊ veritas itē ac falſitas in oōne quatenus vna eſt cōtinet̄. Vtrūq̄ꝫ igitur pontificium ſolus intellectus obtinet: ⁊ ꝙ multas notiones in vnum poteſt cōducere ⁊ cohibere nectere: ⁊ ꝙ notitiā temporis cū rex cognitione ꝯiungit: quox neutrum neq̄ꝫ imaginationi: neq̄ꝫ ſenſib⁹ datū.

℄ Quotuplex ſit indiuiſile. Item intellectionem ⁊ tempus pari iure indiuiſilia ⁊ diuiſilia eſſe. Item intellectum per ſe in nō tempore intelligere: ſed ex accidēti in tēpore: ⁊ q̄d ſit eſſe ex accidēti diuiſile. Cap. XLII.

23 SImplex duo ⁊ indiuiduuꝫ bipertito accipit̄: nam aut indiuiduuꝫ ita eſt: vt neq̄ꝫ potentiaꝫ neq̄ꝫ actum admittat: quo genere ſunt formę imateriales ⁊ punctus: aut ita vt potentiā tm̄ non etiam actum agnoſcant: qualis linea eſt: ⁊ pręterea omnis magnitudo. Ergo intellectus ⁊ tēpus id quod ad intellectionem rerum ſimul adiungit̄ pariliter diuidua ⁊ indiuidua ſunt. Quō formę imateriales compręhenduntur vtrūq̄ꝫ indiuiduum eſt ⁊ intellectus ⁊ tempus. Quō duo res potentia ſectiles ⁊ actu inſectiles noſcitantur: tunc intellectus inſecabilis actu eſt: ⁊ intelligit inſecabili tempore. Nam longitudineꝫ ceu genus vnum ſimul vniuerſam intelligit non partem vnam dimidio temporis: dimidio alteram: alioquin nō eſſet longitudo vna ſꝫ duę: ita intellectus nō longitudineꝫ ſed longitudines intelligeret. Qō ſi longitudinem vnam in longitudines duas diuelleret: di-

24 uelleret̄: ⁊ tēpus. ℄ Eſt ⁊ genus aliud indiuiſiliū nō q̄ntitate: ſed ſpē: qualis homo vel Socrates eſt: ambo enim indiuiſilia ſpē ac forma dicuntur. Nam neq̄ꝫ notio hominis diſtrahi aut ſecari ꝑterea in alias ſpecies poteſt: ſed ſiqua poteſt ſecari: fortaſſe tantuꝫ poteſt in ſingularia: nec multo minus Socratis notio. Hęc igit̄ quę indiuiſilia ſpē ſunt: intelligit indiuiduo tempore ⁊ indiuidua intellectione. Nō enim partem hanc Socratis dimidio tēporis: illam dimidio altero appręhēdimus. Neq̄ꝫ item more illo intelliguntur res: quo efferuntur a nobis verba. Nam hoc mirabile in intellectu eſt: audimus in tempore: intelligimus in non tempore: ſꝫ momēto: qō aut oīno tempus nō eſt: aut ſi eſt partibus caret: nō ſolū duo intelligit inſectili tēpore: ſꝫ etiā intellectione inſectili: non ita vt ſingulis ſyllabis hęreat: ⁊ partē vocabuli parte itellectionis abſoluat: ſed ita vt q̄ꝫq̄ꝫ diuiduū vocabuluꝫ eſt: indiuidua tamē compręhenſio ⁊ intellectio ſit. Qō ſi quis cōtendat intellectioneꝫ eſſe diuiduaꝫ: facile cōcedemus: modo intelligat diuiduā eſſe per accidens. Non eniꝫ ſuapte natura diuidua eſt: ſed culpa vocabuli: quod cum mora ⁊ ꝓductione vocis effert̄. Proinde quō vox oīs non ilico cunctimq̄ꝫ: ſed tractim ⁊ particulatim ꝗdat̄: contingit credere intelligentiaꝫ quoq̄ꝫ non momento vniuerſimq̄ꝫ: ſed cunctanter ⁊ membratiꝫ abſolui: quo fit vt ea res: quę per ſe inſecabilis eſt: q̄ꝫq̄ꝫ difficile dictu videt̄: q̄ſi deſcēdat in rem diuiſileꝫ: ad eāq̄ꝫ ſe ⁊ ingeniuꝫ ſuū accōmodet. Rurſum pleraq̄ꝫ per accidēs indiuiſilia ſunt: id eſt nō ſuopte nutu: ſed propter id: per qō intelligunt̄ hoc mō confinium ⁊ colliminium tēporis. In quo animus intelligit per accidens indiuiduum ⁊ inſectile eſt: quia accidit tēpori: cuius eſt extremuꝫ: ⁊ per qō ab intellectu cognoſcit̄. Niſi eni annus/ mēſis/dies: hora determinaret iunctū ꝑſenſq̄ꝫ tēpus: momentū hoc in diuiduū intelligi nullo modo poſſet. Huius rei rō illa eſt: ꝙ in oībus his quę ſecant̄ in partes: ineſt aliq̄d: qō minimū ⁊ inſecabile eſt: ⁊ in oībus

bis quę cōdita ꝯcretaqꝫ ſunt:habeť aliqđ ſimplex in/
cōpoſitūqꝫ.Qđ qdē qcqđ qualecūqꝫ eſt:neqꝫ ſeparari
poteſt a rebus:qbus ineſt:neqꝫ ſeorſum ſubſiſtere q̄/
tis iſit.Sed neqꝫ ſignificātia nōis poteſt abiūgi a no/
mine:neqꝫ ſine eo itē ꝓnunciari:forte vo neqꝫ intelli/
gi qdem a quoq̄ vlla res pōt:niſi ſecū ipſe vocabulū
intus affingat:ad qđ ſe idētidē referat:quoties cogita/
turus aliquid eſt.Etſi vo hęc ita ſe habēt:ea tamē in/
tellectus vis eſt:vt voces ⁊ dictiones:quę ſuopte inge/
nio ſecabiles ⁊ diuiduę ſunt:indiuiduas ⁊ inſecabiles
vtiqꝫ per accidens faciat.

¶ Omne continuum indiuiſibiliter intelligiť:ſed ⁊ quanti/
tatem diſcretam quadātenus. Cap.XLIII.

PLane indiuiſionē eādē hīt tp̄s lon/
gitudo ⁊ omne ꝯtinuū ⁊ id qđ
facere pōt vt lōgitudo ſit vna:idem pōt
facere vt vnū ſit ⁊ tp̄s ⁊ oē ꝯtinuum.Nā
vnitas:ſm quā dicimus ſtadiū eē vnū:⁊
diē vnū:⁊ mēſez vnū:eadē ineſſe ⁊ longitudini:⁊ tēpo/
ri videť.Ea vnitas īdiuidua eſt:⁊ tamē ineſt diuiduis
rebus.Eſt ſimplex ⁊ incōpoſita:⁊ in duplicib⁹ ⁊ cōpo/
ſitis ꝯtinetur:aliogn oīa q̄titas eēt diſcreta:ideoqꝫ ni/
hil aliud eē q̄ numerus multitudoqꝫ videreť.Nūc ⁊
illud fortiter affirmauerim multitudinē quoqꝫ ipſam
⁊ numerū vnitate aliqua cohiberi ⁊ compēdi cōtin/
gere:ita non modo continuę quātitati:ſed etiā diſcretę
vnitas competet:nam binarius ternio:denarius mul/
titudines ſunt vnitatis acceſſu coercitę.

¶ Quemadmodum intelligantur puncta ⁊ momenta ⁊
priuationes. Cap.XLIIII.

POrro pūctus ⁊ momentū quō ſim/
plicia ⁊ indiuidua vocanť:nō
eodē iure quo cętera appellationē illā ſe
rūt.Eſt eni aliqđ qđ per ſe:⁊ ſuapte natu/
ra īdiuiduū eſt ⁊ icōpoſitū.At punctus ⁊
momentū nō hoc mō indiuidua ſunt:ſed ex defectu ⁊
priuatione continui.Atqꝫ ita intellectus cognoſcit illa
definitqꝫ nō priuato adoitu:aut directo in ea icubitu:
qa nullā formā ad ſe obtinēt:cui poſſit incūbere:ſꝫ ſe/
queſtrādo ⁊ ꝑcipiēdo dimēſuꝫ ⁊ magnitudinē:atqꝫ il/
la ipſa quoꝫ limites extremi pūcta ⁊ momēta ſūt.Cer
te hoc genere ꝯueniūt itellectus ⁊ ſenſus:nā quēadmo
dū aliqua ꝑ ſe.i.q̄ facie ſua pellūt:aliqua negatiōe pri/
uationeqꝫ ſentiunť:per ſe:vt cādor/lumē/vox/ſon⁹/pri
uatione/vt nigror opacitas:ſilentiū:ita ſunt q̄dā:q̄ ſua
natura:q̄daꝫ q̄ aliena:qua carēt:ad intellectū ſui vtū/
tur:bonum a ſe intelligiť:malū nō a ſe:ſed ꝙ priuum
inopſqꝫ boni eſt.Huiuſmodi videť ſcitum illud apud
Platonē de materia.Cognitio inqt ⁊ viſio:quę de mā
habeť nota atqꝫ extranea eſt:actus aūt notus tā in itel
lectu:q̄ in ſenſu.Is ꝓpriē eſt:qui non de vultu ⁊ facie
aliqua eius rei:quā contemplamur elicitur:ſed de for/
ma illa qua priuatur.

¶ Potētiā ⁊ īperfectionē eē rōnē qua itelligunť ꝑuatio/
nes ⁊ malū.Itē neqꝫ deū:neqꝫ itellectū agētē itellige/
re ꝑuatiōes:ſꝫ ſeipſos:ideoqꝫ veritates eē. Ca.XLV.

25 ERgo quēadmoduꝫ ſi ſenſus nō eſſet
ea natura:vt poſſet mō agere:
mō nō agere:ſed ea vt ſemꝑ ageret:nūq̄
accideret:vt aut oculus tenebras:aut au/
res ſilētiū ſentirēt:ita ſi itellectus nō ita
inſtitutus eēt:vt aliquando ceſſare ab opa poſſet:neqꝫ
mala itelligeret:neqꝫ iformia:neqꝫ numero ſuo ⁊ ꝑfe/
ctione carētia.Talis igiť itellectus potētię eſt:vt con/
traria ꝯtrę quodā mō itelligat:agēdo eni itelliguntur
formę po⁹.i.nō agēdo nec itelligēdo formas:itelligun/
tur iformia:Iſta aūt ſūt po⁹ ⁊ actus.Porro hinc ſiqs itel/
lectus[a] eſt ab omni potētia exolut⁹ liberqꝫ:is neqꝫ ma
lū neqꝫ priuationē itelligit:q̄lis exterior intellect⁹ vł.i.
agens:⁊ eo amplius cā rerū princeps.i.deus.Eſt eniꝫ[b]
intellꝰ agēs a mā abiūctior:q̄ intellꝰ potētię:q̄obreꝫ
his ſemꝑ itelligit id qđ maxie eē:⁊ qđ maxie forma exi/
ſtit:⁊ qđ longiſſime ab omni priuatione informitateqꝫ
abeſt.Talis ipſemet eſt:ſeipm ergo intelligit:atqꝫ hic
eſt:cuius ſubſtātiam merito actū vocauimus:⁊ q̄ pro/
priē ſeparatus eſt:⁊ qui neqꝫ illū quidem inexum po/
tētię cōtinet:nec eo tamē imperfectior videri dꝫ:q̄ is
qui cōtraria ⁊ priuationes intelligit.Nō eni nūero re/
rum quę ſciūtur:perfectio:aut pręſtantia corrogať:ſed
pondere:nec qui plurima intelligit:idem etiam pluris
eſt:ſed qui meliora nobilioraqꝫ nouerit.At vo intelle/
ctus ⁊ intelligibile in eo diſtincta nō ſunt:quemadmo
dum in intellectu potentię:ſed intelligibilis eſt:qua in/
tellectus:⁊ retroqꝫ intellectus:qua intelligibilis.Itē ve/
ritas alio modo in intellectu hoc ſpectatur:alio in itel/
lectu potentię.Intellectus eniꝫ agens veritas ipſe eſt:
quia nō eo verus efficitur:qđ alia:ſed quod ſeipſuꝫ in/
telligit.Sed intellectus noſter:vt qui ſimilitudineꝫ il/
lius pręſentem referat:veritatē ſimplicem non attin/
git:ſed eā quę obuerſa ⁊ oppoſita falſitati:atqꝫ mēda/
cio ſit:qa neceſſe eſt:ſi in affirmatiōe veritas fuerit:in
negatione haberi ⁊ contineri mēdaciū.Quo fit vt ve/
ritati noſtrę mixtum ſemper mendaciuꝫ ſit:vt quoties
de veritate inſtituiť mentio:ſimul quoqꝫ de mēdacio
cogitemus ⁊ quaſi admoneamur.

a ¶ Intellꝰ ab omni po⁹ ē exolut⁹ neqꝫ malū neqꝫ priuationē intelligit.

b ¶ Intellꝰ agēs ſemꝑ itelligit id qđ maxime eſt:⁊ qđ maxie for ma exiſtit.

¶ Quando ⁊ quemadmodum intellectus intelligendo
fallatur. Cap.XLVI.

26 PLane itellectus quom qđ ſimpliciū
tractat:vt quom formaꝫ eius:
aut definitionem ⁊ rationeꝫ eſſentię ſpe/
culatur:nūq̄ mentitur:etiaꝫ ſi totam rem
non amplecť.Nam ⁊ oculus quoad de
albedine ſola iudicat falli nō poteſt.Qđ ſi aſpectus id
qđ album iudicat:auſit Cleonem quoqꝫ aut Platoneꝫ
dicere:iam ſuos limites trāſilit:⁊ vltra ꝑſcriptuꝫ quaſi
periclitatur:eoqꝫ ſenſus ſępenumero ⁊ facillime colla/
būtur.Eodeꝫ modo intellectus paucies ⁊ raro errabi/
lis aut nō ratus eſt:q̄diu in ipſa finitione ⁊ eſſentia re/
rum ſiſtit:vt boni pulchri honeſti.At quom ꝓcedit vl/
tra ⁊ cōditiones annectit:vt ſi nō modo bonū:ſed hoc
bonū enuntiet:tunc externia aliena tribuit ⁊ ꝯfundit.
Atqꝫ hinc mēdaciū frequens ⁊ plurimis error incidi/
tur:vt ergo caueri hoc poſſit:ſola eſſentia ⁊ forma ſpe/
ctanda eſt:⁊ qđ materia ⁊ eius appēdiculis vacet.Eſt
eniꝫ genus hoc rerum peculiare mentis:ac ſuū.

¶ Quod in ſenſu voluptas ⁊ dolor eſt hoc intellectu eſſe
bonū ⁊ malū.Itē quo mō ⁊ quādo tā ſenſus q̄ intelle/
ctus ꝑſequať aliqđ aut fugiat. Cap.XLVII.

27 QUāq̄ vo longe ſuperior ⁊ excellen/
tior itellectus eſt ſenſu:tamen
multa in vtroqꝫ paria ⁊ ſimilia viſunť.
Nam quēadmodum actio ſenſus:neqꝫ al
teratio:neqꝫ paſſio eſt:neqꝫ auteꝫ motus
oīno vllus quom motus oīs progreſſio rei ſit:quę ac/
ceſſionē ⁊ ꝯſūmationē deſideret:actio ſenſus abſoluta
28 ſemꝑ ꝑfectaqꝫ hēať.¶ Quāobrē aūt mot⁹ eē nō po/
teſt:aut ſi motus eſt:aliud genꝰ īuehiť motus:ita co/
gnitio animi habitū obtinētis:neqꝫ mot⁹:neqꝫ altera/
tio:neqꝫ paſſio dici dꝫ.Nā quēadmodū quom ſci⁹ ali/
gs ꝓunit eaq̄ ſcit:non ideo moueť:ſed agit:⁊ actus iſte
nō eſt

¶ Expediſ: et Sum. his oib⁹ q̃ de ſpeculatiuo intellectu erãt ptractanda: ſũpto exordio ab iperfecto intellectu: donec. ſ. po⁹ tĩnuó ẽ: deide ad eum pgreſſus ẽ q habitu pfect⁹ eſt: ⁊ tãdẽ ea docuit: q̃ de ſubali itellu: q ſuo ſba actus ẽ erãt iue ſtigãda: adeo vt nihil: vt ita dixeri3: itactũ ⁊ indetermiatũ ꝯeliquerit: nũc ad eũ intellectũ trãſit Ar. quẽ practicum appellat: q ⁊ imaginatione vtit ⁊ circa bonũ vł malũ v̇ſat i q̃ re: ſicuti i p̃ori intellectu rõne a ſenſib⁹ veluti a notiorib⁹ ad itelł3 trãſmiſit: eodẽ ſere pacto nũc ſenſu vtit veluti exẽplari: non qdem vt ſump⁹ cognoſcitiua virt⁹ ẽ: ſ3 vt appbẽſiua ẽ rei q̃ hic: cuit aut cõtrariat: hac.n. pte intellm practico aſſilat: q n̄ ſoli coſſcit: veꝝ ⁊ qõ bonũ maluve ẽ iue ſtigatur.

nõ eſt motu: q3 ⁊ pfectę rei eſt actus: ⁊ ipſe pfect⁹ eſt. Idẽ in itellectu pbandũ: actus.n. intellectus potentię generatio ⁊ pfectio q̃daz videt̃. Eſt igit̃ hoc vt dixi in ſenſu ⁊ intellectu aſſimile: ite illõ appetere ⁊ fugere: de quo ſed paulo altius ordiar. Sẽſus aliquãdo ſoluz h adnũtiat flauũ: aliqñ adijcit dulce id eẽ qõ ſit flauũ: q̃diu flauũ ſolũ annũtiat: neq3 fugit: neq3 pſequit̃: ſi vero adijcit dulce: quale mel eſt: aut amaꝝ: quale eſt fel: tũc aut perſequit̃ aut fugit. Idẽ in itellectu ꝯperias: q̃diu ſolã definitionẽ ⁊ eſſentiam ſanitatis intelligit: neq3 fugit: neq3 pſequit̃: ſimul vero nectit ſanitatẽ cũ bono: tũc perſequit̃. Quapp q̃tũ voluptas penſat in ſenſu: tãtũ bonitas in itellectu: ⁊ qõ valet in ſenſu dolor: h põt in itellectu malitia. Porro notitiã boni ⁊ mali ſenſus habere non põt: ſ3 dolorifici ⁊ voluptifici. Diſcretio aũt boni ⁊ mali itellectui adiũcta eſt: q vt ſupra dixi itelligendis rebus deſcriptionẽ tẽporis adhibet. Ac ſenſus quidẽ pro eodẽ habet voluptatẽ ⁊ bonũ dolorẽ: itez ⁊ malũ: trahit̃ ergo ſenſus ad voluptatẽ: ⁊ refugit a dolore: hanc ſcilicit appetitq3: illũ reprobat: ac repellit. Cõtra intellectus ſępe trãſcendit iudiciũ ſenſus: ⁊ appetitiones eius coherceti pindeq3 aliud iudicat bonũ eſſe: aliud voluptariũ: ⁊ qõ itellectẽ: aliud malũ aliud qõ dolorẽ inurat. Quõ igit̃ animę itellectuali allinant̃ q̃dam imagineſq̃ viſa ⁊ phantaſmata appellauimus: bonũ item ⁊ malũ hoc polleat in mẽte: qõ in ſenſu voluptas ⁊ dolor: quoties parte hac animi phãtaſma: aut viſuq cum bonitate: aut malitia nectimus: toties pſecutio aut fuga ſuccedit. perſecutio ſimillima affirmatiõi eſt: fuga negationi: ⁊ queadmodum nõ põt ſenſus ſine ſenſilib⁹ pelli: ita neq3 intellectus is q aię ꝯgenitus eſt ſine viſis ⁊ phãtaſmatib⁹ cieri. Nẽpe quõ aut petit aliqd animus aut aſpernat̃: pceſſiſſe imaginationẽ oportet: q ſigo eſt itellectus qui nihil indigus ſit ita vt neceſſe habeat appetere: neq3 inualidus imbecilliſq3: ita vt ei pręmetu fugiendum ſit: huic nullus vſus phantaſmatum imaginationiſq3 eſt.

¶ Quid differat ſenſus a ſecunda concupiſtentia ⁊ intellectus a volũtate. Item eãdem eſſe potẽtiam q̃ perſecutionem dictet ⁊ fugam. Cap. XLVIII.

29 Lane appetitio ſenſus ꝯcupiſcentia ⁊ deſideriũ dicit̃. Appetitio itellectus volũtas. Ad ꝯcupiſcentiã illecebra ⁊ voluptas. Ad volũtatem bonitas ptinet. Ac ſubiecto qdez idẽ eſt ſenſus ⁊ appetitio eius: ſed rõne cogitationeq3 diſcrepãt. Eodem mõ intellectus ⁊ volũtas ſubiecto idez ſunt: ſed diuortio eſſentię ⁊ definitionis euariãt. Sed nec diuerſa vis eſt: qua perſeqmur ab ea qua fugimus: ita neq3 viciſſim a ſe: neq3 ab intellectu ſenſuve diſcernunt̃: ſed vna potentia eſt: quę perſecutionẽ dictat ⁊ fugam: vna quę vult ⁊ nõ vult. Naz ⁊ hęc quę vident̃ auerſiones eſſe: atq3 fugę appetitiones q̃dam ſunt. Quõ eniz qs fugit: hoc ipſo deſiderat qõ appetit fugere: ⁊ quom non vult hoc ipſo vult: q cupit vitare quę reprobat.

¶ Intellectũ mouere: tã pſente q̃ abſente ſenſu. Itẽ itellectũ actiuũ non ſpeculatũ mouere. Cap. XLIX.

30 Vod autem ſępe cõmemoratũ nobis ẽ: denuo repetẽdum videtur: queadmodũ ſenſus formas reꝝ in ſimulachris ſenſilib⁹ ſeruat: ita ⁊ intellectus in phãtaſmatib⁹ ꝯtinet: ⁊ in phãtaſmatib⁹ itẽ itelligit: euenit aũt vt itellect⁹ ęq̃liter moueat ⁊ excitet appetitũ tã abiuncto ſenſuq̃ iu-

31 cto. Sola.n. opiatio ea: q̃ aliqd: de quo cogitam⁹ bonũ

¶ Nõe ẽ intelligẽdũ3 qõ ab Ar. dicit ẽ: itellm nõ ſine phãtaſmatib⁹ itelligẽ: ó itells ſpecta-

eẽ: aut malũ credim⁹: facit vt dignũ id pſecutione cautiõeve ſit. Quãobrẽ ſiue ſubiecta res oculis habeatur: quã nobis ĩfeſtã fugiẽdamq3 ſuſpicamur: ſiue nõ habeat̃: ſ3 ſola cogitatiõe opioneq3 noxia iudicet̃: continuo aius fugã arripit ⁊ tãq̃ deteſtabilẽ cauet. Atq3 h itellectus ei⁹ officiũ eſt quẽ practicũ. i. actiuũ ⁊ adminiſtratiuũ appellãt. Hic.n. appetitũ percit allicitq3: atq cõſpectiuus ꝯtẽplatiuuſq3 dĩ nihil mouet: ſed ipſo rei itellectu ⁊ ęſtimatiõe ꝯtẽtus eſt. Prorſus queadmodũ voluptas ⁊ dolor ſe hñt ad ſenſuz: ⁊ queadmodũ bonũ ⁊ malũ ad ipm itellectũ actiuũ: ita ſe h3 ad ſpectatiuuz veritas ⁊ mẽdaciuz. Veritas eſt vice boni: mẽdacium malo ad pportionẽ reſpondet. Intereſt quoi veritas ⁊ mendacium impromiſcuę ⁊ abſolutę res ſunt: bonum ⁊ voluptas ad aliquid referuntur: eſt enim bonuz alicui bonum: ⁊ voluptas alicui voluptas.

¶ Mathematica itelligi citra materiam abſq3 mendacio. Cap. L.

35 Oꝛro aliter itelligunt̃ ea q̃ p ſe itelligibilia ſũt: aliter ea q̃ de abiunctiõe materię nomẽ accipiũt: lineã dico ⁊ planitiẽ: ⁊ id gen⁹ cętera: q̃ in geometria tractant̃. Quãq̃.n. hęc p marginib⁹ ac terminis corpoꝝ nãlib⁹ ſũt: itelligunt̃ tñ a corporib⁹ nãlib⁹ ſepata. Exẽpli grã. ſi ſimitatẽ a naſo pcidere itellect⁹ poſſet: aut ab ea carne: in qua ſimitas ẽ: itelligeret ſeorſuz a naſo: qõ ꝯſiſtere ſine naſo nõ põt. Verũ hoc in ſimitate fieri nullo pacto quit: ppea q in dĩſnitiõe ſimitatis ꝯtinet̃ ⁊ cõpręhẽdit̃ naſus. Eſt eniz ſimitas naſi cauitas. At deuexũ ⁊ curuũ linea recta ⁊ flexa triãgulũ ⁊ q̃drãgulũ itelligi ſepatiz a corporib⁹ poſſunt: etſi ſepatim nõ ſubſiſtũt. Hui⁹ rei ea cã eſt: q mathematicę res q̃uis a corporib⁹ nãlib⁹ ſecretę nõ ſint: tñ in rõne ⁊ definitione ſua mãm non teſtant̃. Quare intellectus ea q̃ actu ſeparata nõ ſunt: apud ſe tãq̃ apõ ſeq̃ſtrem videt̃ deponere ad ſolam q̃titatẽ ſpectãdã: in quo ope neq3 vſus corporis nãlis eſt: neq3 affectionũ hęrentiũ corpori in eo qõ nãle eſt: quales ſunt caliditas, frigiditas, humiditas, ſiccitas: ſed in ꝯtẽplationẽ ſolũ ſpatia ipſa mera inaniaq3 ⁊ confinia corpoꝝ adhibent̃. Ex eo ꝯſit vt geometria ⁊ arithmetica ex oĩ cętu diſciplinaꝝ: quę ad matheſim ptinent: abeſſe a materia naturali lõgiſſime videant̃: vtpote in quibus demonſtrationes pbationeſq3 ſine aliq̃ materię mẽtione procedant: q̃obrem neq3 ſuppetias de ſenſu deſiderãt: q3 neq3 mãm vllam requirunt. At in cęteris aſtronomia, muſica, perſpectiua: q̃q̃ ⁊ hę conant̃ remouere materiaz atq3 ſenſum: non tamẽ ęque id poſſunt: ſed a ſenſu pficiſcunt̃: ⁊ in ſenſum etiam deſinunt. In hũc modũ abſtracta huius generis intelliguntur.

¶ Utrum ⁊ quemadmodũ ſubſtantię ſepatę intelligantur ab intellectu potentię. Cap. LI.

36 Unc illud q̃rendũ: vtruz res ſimplr ſepatas ⁊ prorſus materię ſordibus vacuas ⁊ abſolutas itelligere animus poſſit: q in corpore eſt ⁊ a magnitudine nõ abiunctus. Quãuiſq3 alius loc⁹ ſit ad hoc demõſtrandũ docẽdũq3 ſeruatus: tñ ⁊ nunc quoq3 attingẽdũ id puto. Videbat̃ ſane ꝯſentaneum: ſicut diuinus ille ſepatuſq3 animus q itellect⁹ agẽs vocatur nullã intelligit nãliuz formaꝝ: ppterea q potẽtia liber eſt: ⁊ iperfectione: qua ṗuatiões ſolent cognoſci: atq3 hoc nõ ignobilitatis: ſed nobilitatis potius ⁊ pſtãtię argumentũ eſt: nãq3 nec mori põt aut occidere: nec tñ eo vilior hic eſt q̃ poſſunt occidere: q̃ quę-

dnoſtq̃ ſi nun q poſſit ſine phãtaſmate itelligẽ: ſic viſ dent velle piparetici: tam ea q̃ ſupi⁹ ſũt expoſita oſtẽdũt: cũ docuit Ar. ſpeculatiuaz cognitiõnẽ ſupmaz ſeparati: ⁊ eẽ h ſoli qõ eſt: ⁊ eẽ idẽ ipſi rei ⁊ ſba eẽ actu ſpatibilez ⁊ iniuſtã: cũ vel ẽtra q̃ h i loco ab Ar. pferant̃: dũ nõ intellm ſ3 dianoiacẽ appellat: dũ ẽt eam v̇ſari circa verũ vł falſũ: ⁊ bonũ ⁊ malũ pdicat: nã ab itellu ꝯtẽplatiuo: non mõ eo q ſbalis itellect⁹ ẽ: falſũ excludit: ⁊ maluz ſi vez ab eo ẽt q ſm habitũ pfect⁹ ẽ: ſ3 itells practico ex neceſſitate ⁊ malũ qñq3: ⁊ ei opp⁹ bonũ qñq3 repe rit: pp ei⁹ ꝯuſionẽ ad ea q̃ q̃tiatiõi ſbſũt ⁊ particularia ſunt.

admodũ itellectus agẽs nihil itelligit mãle qđ ſit ve-
riſimile:ac fere ꝯſis videbaẽ:vt itellectus mãlis nihil
intelligeret earũ rerũ:q̃ prorſus a materia ſepatę eẽnt.
Tamen contra eſt:videtur enim intellectus materialis
etiam facultate hac prędituis procuidubio:vt res peni-
tus abiunctas materia poſſit comprehendere:nam qui
naturas materiales intelligit incernendo ⁊ amoliendo
materiam:longe facilius intelligat neceſſe eſt quę per
ſe abſtracta diſpendium huius operę nobis remittunt:
non enim eo inferior intellectus potentię eſt intellectu
agente:ꝙ genera imaterialia hic non attingat:ille attin
gat:ſed eo ꝙ hic non ſemper attingit nec ſemper intel-
ligit:ille ſemper attingit ⁊ ſemper intelligit.Et hęc oliꝫ
nobis ſępius ⁊ diligẽtius ſcrutãda recuperãdaqꝫ ſunt.

℄ Repetitio eorum quę hactenus dicta de animo ſunt:
quemadmodum ſit omnes res:⁊ quemadmodum aia
dicatur eſſe forma formarum. Cap.LII.

37 Nunc ea q̃ vſqꝫ huc de aia diximus capitulatiꝫ recẽſeri placet.
Aia quadãtenus oia eſt:oia porro aut ſen
ſilia:aut itelligibilia ſunt:ſciẽtia quę actu
ſit nihil eſt aliud q̃ꝫ ipſę res ſcitę:⁊ ſen-
ſus ſimiliter qui ſit in actu nihil eſt aliđ q̃ꝫ ipſa ſenſilia.
38 Quę ꝟo ſit huius rõ q̃ꝗ̃ꝫ ſuperius affatim docuimus:
tamen eſt:q̃obrem modo addi aliquid velimus. Res
quędam potentia ſunt:quędam actu habentur: anima
igitur illas res ⁊ formas quas accipit:partim actu:par-
tim potentia continet:quoties ſenſus aut intellectus in
habitu eſt:non item in opera:tum potentia euadit illa:
quę continet:quom ꝟo in operaꝫ procedit ⁊ cõmenta-
tur:tum refert actu illa quę cõmentatur.Etenĩ res quã-
ta eſt:forma ipſa eſt:materia ꝟo non eſſentiat:ſed gene
rationis potius ⁊ ipſius vt ita dixerim:fieri auctor ⁊ cã
eſt.Diffluunt obiter corpora ⁊ diſpendium aſſidue fa-
ciunt:qđ quidem opera ⁊ maleficio materię accidit:ſi
qua ſtant quieſcuntve:totum id debet formę acceptuꝫ
referri. Recte igitur dictum videtur:animam eſſe oia:
quando nulla res eſt:cuius formam aut ſenſu aut men-
te non vſurpet. Inde ſumitur vt anima cum omnibus
formis eadem fiat:non tamen cum materia earũ ⁊ mo
le:nec enim lapis in aia eſt:neqꝫ ignis:neqꝫ terra:ita re-
linquitur:vt animam effici formas reruꝫ dũtaxat dica-
mus. Neqꝫ ꝟo illđ obſtat ꝙ ſi ita ſit:ratio rationi:⁊ for-
ma formę miſceri cõnectiqꝫ videatur:quandoquidem
ad inſtar manus habetur:manus enim inſtrumentũ ſu-
per omnia inſtrumenta eſt:vti per quam inſtrumento-
rum oium vſus conſtet.Eodem modo animam dicere
formam formarum par eſt:quia reliquę formę per ani
mam cognoſcuntur:non ſolum ꝟo recte dicitur.animã
eſſe omnia:ꝓpterea ꝙ formas omnium cognitione cõ
plectitur:ſed etiam ꝓpterea ꝙ materię formas exhibet:
⁊ vultus imponit.Ipſa enim anima eſt:quę materiã ru
dem ſignificatione ⁊ impꝛſſione formarum inſignit:naꝫ
⁊ viuacitas omnis ⁊ vigor qui plurimus in materia cer
nitur:ab anima videtur ortum habere.Atqꝫ hoc in ani-
malibus quidem cõſpicuum incontrouerſumqꝫ eſt:ſed
in plantis ⁊ elementis obſcurius.

℄ Nihil ſciri aut intelligi poſſe niſi via ſenſuuꝫ. Itẽ quẽ-
admodum viſa ⁊ phantaſmata intelligendo fingantur
formenturqꝫ. Cap.LIII.

39 Porro his quibus videtur nulla res eſſe a magnitudie
⁊ a ſenſu remota:ꝯſequens eſt:vt formas
intelligibiles in ſenſibus eſſe contineriqꝫ
fateantur.Talia ſunt ea quę abſtractu cõ
ſtant:⁊ mathematica nuncupantur. Item ea quę ſenſi-
lium habitus:aut affectiones dicũtur:atqꝫ hęc poſterio-
ra penitiſſime idita imerſa ⁊ obligata materię ſunt:oia
igitur pendent a materia ſenſili.Cuius rei firmiſſimuꝫ
argumentũ eſt:ꝙ qui iam inde ab ortu cęcus ſurduſqꝫ
fuerit non poteſt geometriam condiſcere:quia circuluꝫ
triangulum:quadrantale animo concipere aut ꝑſentire
compos non eſt:ſed feruidum:algidum dulce/amarũ/
odoꝛ:alentum/obolidum:atqꝫ hęc quoqꝫ ideo:quia ſen-
tiuntur.Intellectus quoqꝫ vnitatis ⁊ binarij:poſtremo
numeri omnis de ſenſilibus venit.Q̃obrem quoties h
genus rerum ſpeculatur:meditaturqꝫ animus: neceſſa-
rio ſibi viſa quędam ⁊ ſimilitudines confingit:ad quę
dum cogitat ſubinde ſe conuertit:ſunt enĩ viſa ⁊ phan-
taſmata ſenſilibus rebus perſimilia:pręterq̃ꝫ ꝙ mate-
riam abdicant.

℄ Aliud eſſe ipſa viſa ſeu phãtaſmata ad ꝓpoſitiones:q̃
de phantaſmatibus componuntur. Cap.LIIII.

Sane ea quę in compoſitione ⁊ com-
plexu loquendi serieqꝫ no-
ſcuntur aptiſſime a ſpectris:⁊ phantaſma-
tibus differunt:nam diei ⁊ lucis phantaſ-
mata ſemper eadẽ in anima ſunt. Nexus
⁊ complexionis eorum multiplex ratio formaqꝫ eſt:vt
ſi dies eſt/lux eſt/vl' dies eſt/⁊ lux eſt:vl' dies eſt/lux nõ
eſt:vel eſto dies ⁊ eſto lux:quę quidem conſtructiones
coniunctioneſqꝫ cum inter ſe viciſſim euariãt:tum etiã
a phãtaſmatib⁹ diſcrepant.Iteꝫ icõpoſitione veritas
⁊ mẽdacium verſanẽ:in viſis ⁊ imaginib⁹ nõ ꝟſanẽ.

℄ Differentiam eſſe inter phantaſma rerum ⁊ notionem
ſiue conceptum. Cap.LV.

Sed quero primę ac ſimplices no
tiones q̃ a viſis ⁊ phan
taſmatibus diſtent:An notiones phãtaſ-
mata quidem non ſunt:ſed cõſiſtere tamẽ
ſine phantaſmatibus nequeunt:fieri etiaꝫ
certe non poteſt:vt idem ſi notio Socratis ⁊ ſpectrum
eius ſiue phantaſma:ſed phantaſma eſt impꝛſſio ⁊ veſti
giuꝫ ſenſus:⁊ quaſi vibex e verbere inuſtus. Imꝛſſiõeꝫ
⁊ paſſionem in ſenſu non propꝛie accipi volumus:ſꝫ eo
modo:quo ſupra expoſitum plurimis locis demõſtra-
tumqꝫ eſt.At notio eſt actus ⁊ operatio animi in ſubie-
cto phantaſmate. Hunc in modum intellectus multifa
riam phantaſmatibus vtitur:propoſitiones enim quas
de phantaſmatibus cõficit:per caſus articuloſqꝫ alter-
no implexu ⁊ ſerie ac diſpoſitione multiformi ꝯuariat.

℄ De anima motrice ſecus locum. Iteꝫ quęſtio vtrũ plu
res partes habeantur animę q̃ꝫ tres illę quas Plato
exiſtimauit. Cap.LVI.

40 Quoniam ꝟo animalium aia ſum
mas vires quib⁹ deſcri-
bitur:duas habet iudicandi vnaꝫ:hoc eſt
intelligendi diſſentiendiqꝫ:alteraꝫ moue-
di:hoc eſt locum e loco mutandi.Ad ea q̃
de intellectu ac ſenſu dicuntur abundanter expoſitum
eſt. Proximum videtur vt quidnam id ſit qđ aial mo-
uet:deinceps aggrediamur exquirere:vtruꝫ certa pars
animę:quę a cęteris partibus abiuncta magnitudine ⁊
ſubiecto.i.diſcluſa loco ⁊ diſtricta regionaliter habeaẽ:
41 aut quę ratione tñ cogitationeqꝫ ſeq̃ſtretur:an potius
anima vniuerſa:⁊ ſi certa ps mouet vtrũ alia ab his ſit
quę vulgatę iactatęqꝫ ſunt:rõnabilis/irritabilis concu-
piſcibilis:an ex his aliqua:nã vl' in hoc multa q̃ſtio eſt:
vtrum aia partibus conſtet:quę locis ⁊ intercapedini-
bus diſtent:an viribus ⁊ poteſtatib⁹:quę in eodẽ ſubto

¶ Jn eiſdẽ noie: aut hic Simp. cõpre hẽdit vniuerſa rõnalis vi/ta: vt ⁊ forſitan phanaſia: nõ qdem oĩs: ſ; tm̃ q̃ i hoĩb⁹ reꝑit: ſ; q̃ Theophr. ꝓp ſuo phyſicus q̃rat/ verũ ponẽdum ſit eã rõnalẽ eẽ vel irrõnalẽ.

rõne deffinitioneqȝ diſcernantur: quemadmodũ in po/
mo cãdoꝛ odoꝛ ⁊ dulcoꝛ. Qȝ ſi plures in anima partes
finxeris ſuccedit illa dubitatio: quinaȝ certuȝ numerus
ſit: ⁊ vtrum tres tm̃modo vt aliq arbitrãtur: an plures.
Et hercules ſi qs ad ea diſcrimina animaduertat qbus
rõ animoſitas ⁊ cupiditas mutuo differũt: in partes in/
numerabiles aiam cõſcindet. Uident enĩ aliq iteȝ par/
ticulę quę ꝓculdubio amplius q̃ȝ illę tres diſtent: nam
vis nutricula: quę ⁊ aialib⁹ ⁊ ſatis ac ſtirpibus ineſt cõ/
munis: aliquãto plus a tribus his differt: q̃ȝ ipſę iter ſe
tres. Eodẽ modo ⁊ pars ſenſaria: quippe quã neqȝ rõ/
nabilem: neqȝ penitus irrõnabilem poſſis putare: nam
quatenus ſenſiliũ generum differentias iudicat: ⁊ occa/
ſio qdam ⁊ tãq̃ȝ gradus efficitur ad aium rõneqȝ ꝑmo
uendã: videri poteſt illatenus rõnis ⁊ intelligentię ꝑti/
ceps: quatenus ꝟo adiũcta eſt aialibus brutis ⁊ ratiõe
vacantibus vtiqȝ noie hoc irrationabilis ⁊ bruta exiſti/
mari poteſt. Pręterea nõ ſenſus demuȝ: ſed etiã virtus
imaginaria videtur a partibus his diuerſa ⁊ differens
rõne. Qȝ ſi tres tm̃ partes animę haberent: neceſſe eẽt
imaginariam aut in rõnabilem: aut in cupiditateȝ: aut
42 in excandeſcẽtiam reducere. ¶ Ad hęc appetẽdi viȝ:
quę ratione/potentia/munere/interſtitio iſigni a reliqs
ſeiungant vnã e tribus partibus cẽſeri ꝯtingeret: alio/
quin ſubabſurda atqȝ obuſa res eſt ꝑcidere ac diuel/
lere appetitũ: qđ faciunt qui partitionẽ illaȝ Platonis
trimembrem ꝓbant: quãdoquidem nõ modo in parte
irrõnabili cupiditas ⁊ iracundia cõtinet: quoꝝ vtrũqȝ
appetitus eſt: ſed etiã in rõnabili voluntas: quę iteȝ ap/
petitus mentis iudicatur. Qobreȝ facultas hęc diſtra/
henda nõ erat: ſ; tãq̃ȝ ſui gn̄is potẽtia icolumis ſeruan
da ⁊ ſeorſuȝ cũ cęteris partibus in numeꝝ redigẽda.

¶ Uim altricẽ eẽ cãȝ aialib⁹ iceſſus ⁊ mot⁹. Ca. LVII.

43 Sed redeamus vñ abſceſſimus agite/
muſqȝ iam pede collato: quidnã illud ſit
qđ mouet aial per locuȝ: Nã auctio ⁊ mi
nutio vnde ſint cõſtat. Diximus enĩ ꝑue/
nire motus eos a ꝑcreabili ⁊ altrice potẽtia. Spiratio
ꝟo ⁊ reſpiratio: ſonus iteȝ ⁊ vigilia qbus cauſis oriant
alio loco mõſtrabit: ſunt eniȝ ⁊ hęc qbus aial alteraſcit
moueturqȝ. Nũc qđ ꝓpoſuimus tractanduȝ quidnã ſit
44 cauſę q̃obrem aialia moueant ingrediantur qȝ. Sane
vegetalis aia hoc non facit ipſa: nam motus localis in/
ceſſuſqȝ ad finem aliquẽ agitur: itẽ cum imaginatione:
perſecutione: vel fuga: vtiqȝ in his: quę vltro ſponteqȝ:
nõ vi coacta ſe mouent: at rõ nutriẽs prorſus imagina/
tione vacat ⁊ qđ ꝯſequens eſt appetitione. Oĩs eniȝ ap
petitio a ſenſu imaginationeqȝ naſcit: q̃uiſqȝ animalia
quoties cibũ ⁊ alimoniam appetũt localem motũ iſti/
tuant: vt ea quoꝝ indigent perſequãtur ⁊ capiant: nõ
tamẽ ex eo accipi debet: nutricem virtutẽ idem eſſe qđ
appetitum. Cuius rei ſigno .i. ⁊ quidem certiſſimo: ꝙ in
ſtirpibus alũna vis cernitur: appetitus nõ cernit: eoqȝ
fit: vt in his neqȝ ſenſus: neqȝ imagiatio poſſit exiſtere.
Qȝ ſi in anima vegetante vis eſſet: quę ſm̃ locum mo/
ueret: fuiſſet neceſſe vt natura plantis aliquid iſtrumẽ/
tum dediſſet: quo talem motũ exigerẽt. Nihil enĩ ope/
ribus naturę fruſtra viceqȝ fortuita iungitur.

¶ Uiȝ ſenſualẽ nõ eẽ cãȝ mot⁹ aialiũ local. Ca. LVIII.

45 Sed neqȝ vis ſenſualis ẽ: id quod ita
mouet: quõ pleraqȝ anima/
lia ſint: quę ſenſum obtinent: nec tamen mo
uentur ob locum: ꝓinde hęc ſi vim mouẽtẽ
habuiſſent: temere habuiſſent. Nã ꝟo vtrunqȝ adeqȝ
deteſtari ⁊ abominari videtur: neu quid ſuperfluo adij
ciat: ⁊ neu ex neceſſarijs aliquid reliquat. Lęſa: laceſſi/
ta: oꝛbata: ⁊ mutila ſemper excipio. Animalia auteȝ illa
quę vitam ſtabilem ⁊ ſellulariã exigunt: nec mouentur
loco: non ideo manca defecta ve ſunt. Quod quidem fa
cile ꝓbatur argumento: qa ꝓlętaria ſunt: ⁊ ſiľe ſibi ꝓ/
generant: pręterea ⁊ auctant: ⁊ minuuntur.

¶ Animam in qua iraſcentia: ⁊ cupiditas continetur: non
eſſe cauſam motus localis. Cap. LIX.

46 Ceterum neqȝ rationalis portio .i.
itellectus poteſt id eẽ: qđ
moueat: quõ enĩ duplex intellectus ſit cõ/
templatiuus hic: actiuus ille. Primũ con/
templatiuus non poteſt mouere: qa de re/
bus agendis gerendiſve nihil intelligit: quę fugiẽda: q̃
perſequenda ſint nõ cognoſcit: motus autẽ is: quo de q̃/
rimus: aut perſequẽdo: aut fugiendo abſoluitur. Deide
nec actiuus id poteſt: q̃uis eniȝ agendis rebus admini/
ſtrandiſqȝ pręſit: non tamen auctoꝛ: aut opifex eius mo
tus eſt: qa ſępe accidit: vt quid id qđ dignũ intelligit fu
ga non fugiat. ꝟ. grã. terręmotum aut trucem ⁊ mãmãl/
uem belluam. Ut enim contremiſcat coꝛ: ⁊ inhoꝛreſcãt
pili: vix hęreat faucibus: eſt tamen quãdo in timoꝛe ꝟ
non arripit fuga: ſed veſtigio imoto ⁊ habitu rigẽte cõ
ſiſtitur. Solet iteȝ ꝯtingere vt quõ aliquid illectat vo/
luptatqȝ aium etiaȝ ſi qua particula coꝛpoꝛis cõmoue/
ri ſuſcalpiqȝ videat: interim tamẽ quieſcas: ⁊ eodeȝ in
loco permaneas. Huius rei ratio illa eſt: ꝙ animus ter
rifica ⁊ mulcebꝛia nõ ſolaȝ ꝯſiderat: quõ inſtant futu/
ra ve ſunt: pręſertum humanus: ſed aliquãdo etiaȝ quo
ſunt ꝑterita. Moueri ꝟo ad ea: quę ſint ꝑterita ⁊ expo/
47 leta qui poſſumus: Jta ꝯcludit intelligentiã nõ eẽ cãȝ
aialium inceſſus: imo frequẽter viu venit: vt rõ qdem
fugã perſecutionẽ ve iperet: nec tamẽ conſilio rõnis ſte
mus: ſed ea ſubiugũ miſſa ꝯcupiſcentiã: ac libidineȝ ſe/
quamur: qđ incõtinentes faciunt. Ergo neqȝ itellectus
neqȝ ſcientia ingreſſum aialibus miniſtrat. Jdẽ fere in
alio genere videris: medicus aliquãdo nõ curat: eques
non ſemper equitat: ⁊ tamen vterqȝ artem ſuaȝ callet:
ille medicinalem: hic equeſtrem: quaſi motum geſtio/
nemqȝ: alia ratio non ars aut ſcientia faciat.

¶ Animam in qua iraſcentia: ⁊ cupiditas ꝯtinet: non eſſe
cauſam motus localis. Cap. LX.

48 Pręterea neqȝ cupiditas: neqȝ ira/
cũdia cauſaȝ habent mo
tus localis: nam continentes q̃uis ob ira/
ſcantur: aut concupiunt: tamen ratione ꝑ/
ſuaſi: confirmatiqȝ reuocantur ad frugeȝ:
⁊ vitio abſtinent.

¶ Jntellectum actiuũ ⁊ appetitũ iunctim cauſam eẽ ani/
malium motus. Jtẽ quę differentia ſit inter intellectuȝ
actiuum ⁊ ſpectatiuum. Cap. LXI.

Reliquum eſt duo hęc eſſe q̃ mo/
ueant intellectũ ⁊ appe
titum: hoc loco nomine intellectus imagi/
nationem quoqȝ compꝛehenſam veliȝ. Nã
homines parte plurima imaginatione po
tius q̃ȝ diſciplina: aut iudicio regunt: cętera ꝟo aiantia
imaginatione ſola exigũt: ꝙ bruta ſunt ⁊ carẽt ꝓuden/
tia: quare fit vt in his vicẽ intelligentię imaginatio pręꝫ
49 beat. Equidẽ quoties intellectuȝ dicemus cãm eſſe ꝓ/
greſſiõis ⁊ motus: de actuoſo illo ſiue actiuo ⁊ admini/
ſtratiuo accipiendũ ꝑſamur: q gratia alicuius finis ꝯſi/
derat ⁊ ꝯſultat. Diſtat hic a ſpeculatiuo diſcrimine ꝟ:
qđ ⁊ iactatũ vulgatũqȝ eſt: ꝙ ſi ſpeculatiuo finis eſt in/

ſpectio ſola: actiuo preter inſpectionem appetitio ꝛ pſecutio operis. Plane intētio ꝛ ꝓpoſitū: ita eñ appellauerim: qd̄ ſcopos dicit̄: id aūt eſt quo ſtudiū mentis tenet collimatq̄ꝫ: ꝛ cui ɔſpectio ꝛ appetitio q̄ſi inhiat: principiū actiui intellectus eſt: quō eñ de quocꝫ agēdo gerēdo ve cogitamus: oīa ad finē illuꝫ referimus: vltimūq̄ꝫ id in qd̄ nouiſſimo ꝑuenit̄ ɔſideratione: ꝛ in quo ſiſtūt: qui deliberāt: quemadmodū cōſequi intētionē ꝛ ꝓpoſitum queāt principiū actionis ꝛ opꝫ eſt. Itē ecōtrario finis ꝛ terminus actionis ꝑncipiū eſt inſectionis: ꝛ id vñ cepit diſceptatio. Sūma igit̄ rō eſt e duobus his appetitu ꝛ notitia actiua ɔciliari cām vnam ꝑgreſſiōis animaliū ꝛ inceſſus. Quaꝑꝑ vtrūq̄ꝫ appetitu finis grā eſt: nam ꝛ cognitio actiua quando mouet concupite rei gratia mouet: ideoq̄ꝫ ſine appetitu mouere nō poteſt: quādoquidem appetita res ꝛ appetitio inuicem referunt̄: atq̄ꝫ reſpondent.

¶ Unum ꝛ idem genus eſſe qd̄ intelligitur ꝛ appetit̄: de quo oritur localis motus. Cap. LXII.

50 ERgo vnum eſt id qd̄ appetit̄: ꝛ vnuꝫ qd̄ mouet ex appetitu: neq̄ꝫ eñ vt due cauſe intellectus ꝛ appetitus mouent: q̄a nulla ſpecies generi ſuo opponit̄ vt altera: in intellectu autem appetitus vt ſpēs cōtinetur: volūtas eñ appetitus intellectualis eſt. Quot ſi due res eēnt itellectus ꝛ appetitus: q̄rū vtraq̄ꝫ ſeorſum moueret: haberetur alia q̄dam vis cōis: cuius participatu intellectus ꝛ appetitus animal mouerēt ꝛ ingredi facerent. Ubi gratia, ut bipes q̄ꝫ quadrupes incedunt: nō qua bipes hoc: illud quadrupes eſt: ſed q̄ in cōmuni ɔueniunt: qd̄ eſt pedes habere. Nūc hoc neceſſarium nō eſt: q̄ꝫ intellectus ſine appetitu mouere non pōt: dictū eſt eñ volūtatem appetitū eſſe mētis. Cōtra appetitus pōt ſine intellectu: quom cōſtet iracūdiam ꝛ cupidinem appetitus eſſe: q̄bus plerūq̄ꝫ hoīes ducunt̄ ratione domita: aut retro poſita. Qd̄ vt dixi incontinētes euidenter oſtendunt: qui quom qd̄ ꝛ melius ſalutarius eſt videant ꝓbentq̄ꝫ: tamen in deterius: ac fedius vergūt. Rectus igitur intellectus omnis eſt: appetitus nō omnis rectus: neq̄ꝫ aūt omnis imaginatio: q̄ꝫ q̄ꝫ imaginationem in loco intellectum vocauimus.

¶ De appetibili. Item de quo appetibili intelligamus ꝛ de quo non. Cap. LXIII.

51 QUāobrem ſemper mouet appetibilis res: appetibilis res eſt: aut que re ab ſe bona ſit: aut q̄ bona videatur: intellectuꝫ mouet id quod vere bonum eſt: cupidinem ꝛ iracundiam id quod bonū videt̄: etenim voluptas tūc bonum videt̄: quom libido ad aliquid illecta inflāmataq̄ꝫ rapit̄. Ceterum nō eſt bonum ciet appetitum: nam ꝛ ſūmum bonum: aut ſi qd̄ ſimpliciter ꝛ perpetuo bonū eſt: q̄le fortaſſe id omnibus rebus cōiter capitum ꝛ deſideratum habet̄: nō mouet: aut pellit: niſi alia ratiōe: q̄ꝫ qua nunc agitur: de quo nobis alia inſtitutione dicet̄: nūc non id qd̄ in vniuerſum appetibile eſt q̄rimus: ſed id qd̄ cām ſingularem ac ꝑcipuam obtinet q̄obrem animal ꝑgrediatur: q̄le bonum particulare eſt: ꝛ quale naturaꝫ eaꝫ habet: vt modo ſit: modo non ſit non qd̄ ſemper abſolute q̄ꝫ ꝛ omnibus bonum: ſed quod ꝛ aliquando: ꝛ ad aliquid: ꝛ alicui bonum ſit.

¶ Appetitum inter potentias anime cōnumerandū eē. Item quemadmoduꝫ vnus appetitus ſit ꝛ actus tres. Iteꝫ contrarios appetitus in homine reperiri ꝛ cur reperiantur. Cap. LXIIII.

52 PLanum arbitror factū potētiā aīe quā appetitū ſiue petitionē vocamus cām eē igreſſionis ꝛ motus. Quare ꝛ hec poteſtas referēda in ordineꝫ eſt ceteraꝝ ꝑiuꝫ aīe ad exēpluꝫ altricule: ſenſorie: cōtēplatiue: deliberatiue. His vt dixi adiciēda vis appetētis eſt: de qua ſupra ſermoneꝫ habuim᷒. Plus eñ hec differūt inter ſe: q̄ꝫ ira ꝛ cōcupiſcētia: aut potentie a q̄bus affectiones he ꝓdeunt: quo fit vt non triplex animus ſit: vt q̄dā ſinxerūt: ſꝫ lōge numeroſior ſuſiorq̄ꝫ. Sꝫ reuertamur ad ꝓpoſitum. Una igit̄ poteſtas eſt q̄ aīal ob locū mouet: quā ſepenumero appetitionē appellitauimus: atq̄ꝫ hoc veꝝ ſiue rō ꝑſſit: ſiue libido aut iracūdia. Queadmodū eñ nihil obſtat: quo minus potētiā ſentiēdi vnā dicamus: q̄ꝫuis ſenſus q̄nque cōtineat: ita nihil vetat vnā viꝫ eē q̄ appetit: q̄ꝫuis ſe in tris

53 actus diffundat. ¶ Hinc euenit ꝑte plūma vt appetit᷒ in nobis pugnātes ꝛ ɔtrios ſentiamus: quoties rō cupiditatib᷒: aut iracūdie obuiaꝫ it. Atq̄ꝫ hoc in his tm̄ animalibus pōt ɔtingere q̄ itellectū ꝛ notitiā tꝑis hn̄t: potiſſimūq̄ꝫ in hoīe. Nā hō per ſe tꝑs ſentit: cetera ex accidēti. vtpote que nō ipſius tꝑis ſenſuꝫ ꝓprie habeāt: ſꝫ motiōis ꝛ paſſiōis eius: quā tꝑe aliquo acceperūt. Conſequentis porro tꝑis nullus his ſenſus ineſt: ꝓpterea q̄ nihil pati poſſunt ab his q̄ ſint futura: niſi forte formicas apeſq̄ꝫ ꝛ cetera id genus: q̄ alimēta in hyemē reponūt: ꝓſpicere in futurū putemus: ſꝫ vt dixi ſolus hō ꝓuidet de lōginquo ꝛ ſpectat retro: q̄a ſolus mēte itellectuq̄ꝫ ꝓditus eſt: quo ꝑus ꝛ poſteri᷒ numeret: nihil. n. aliud tꝑs eſt q̄ꝫ digeſtio ꝑoris ꝛ poſterioris in numeꝝ: vñ interpres Ariſtotelis Alexāder mot᷒ eſt credere: tꝑs ab homine creari: quaſi nihil aliud tꝑs eēt q̄ꝫ hoīs nuda cogitatio ꝛ mera expūctio ſupputatioq̄ꝫ: ꝛ cui nulla in re cōfirmatio ꝛ ſoliditas: aut euidētia rñderet: q̄ tñ neq̄ꝫ vera ſūt: neq̄ꝫ ɔſentanea his q̄ Ariſtoteles volumīe 4° auſcultatorie iſtitutiōis ꝓdidit: ſed vt dixi: quoties rō cupiditati aduerſa eſt: toties appetit᷒ ɔtrꝫ attollunt̄: quoꝝ alter q̄a reſpicit futuꝝ ꝛ ɔñs tꝑs obſiſtit ac renitit̄ vitio: alter q̄a ꝑſens letabile attēdit: nec ſpectat a tergo qd̄ iminet: dat ſceleri manus ꝛ ꝑceps agit̄. Eſt eñ h̄ ingeniuꝫ voluptatis eius q̄ ſenſus titillat: vt quom ꝑſens eſt ſi de futuro nō cogites ſūmū bonū abſolutūq̄ꝫ videatur.

¶ Plures numero appetitus haberi. Item plura appetibilia. Item ad motum animalium localē neceſſaria eē quattuor. Cap. LXV.

54 ESt igitur vna ea q̄ mouet h̄ eſt appetitus: eſt ēt vnū id qd̄ ꝑcedit laceſſitq̄ꝫ. i. appetibile: atq̄ꝫ h̄ a ſe mouet: nec mouet̄: q̄ꝫuis imaginatione ab aīalib᷒ itellectu ve capiat̄: ſꝫ ad numeꝝ. Plura ſūt ea q̄ mouent: h̄ eſt appetitus plures: ꝛ plura appetibilia numero ſūt. Itaq̄ꝫ tria ſine q̄bus moueri aīalia ſm̄ locū nō pñt: imo ꝟo q̄tuor: eſt id qd̄ mouet: eſt id quo mouet: eſt id qd̄ mouet̄. Dixi q̄tuor: quia id qd̄ mouet in duo genera ſcindit̄: alteꝝ eſt ita mouēs vt ſit tñ imobile vt bonū agēdū: alteꝝ eſt ita mouēs vt nihilominus obiter moueat̄: vt appetit᷒. Mouet enim aīalia hec vis: ſed ipſa idētidē mouet̄ a bono. Nā motus ſm̄ locuꝫ nihil aliud eſt q̄ꝫ appetit᷒ promptus eundēſq̄ꝫ: q̄m ꝟo motus huius primordiū ortuſq̄ꝫ non ad appetitū ſed ad bonū agēdū refert̄: euenit qd̄ dicimus: vt appetitū mouere ꝛ moueri neceſſe ſit. Sūt igit̄ duo hec vt dixi q̄ mouent: tertiū qd̄ tm̄ mouet̄ ipm̄ aīal eſt: qd̄ igredit̄ ꝛ vagat̄: q̄rtū id quo appetitus mouet: machinamētū iſtrumētūq̄ꝫ eſt: qd̄ ancillat̄ ꝑſeruitq̄ꝫ motui: atq̄ꝫ

tui:atqꝫ hoc corporeũ ſit opꝫ. De quo q̃uis in cõmentarijs:in qbus de opib⁹ aiç corpori cõibus agiẽ diligẽtiſſime diſputãdũ ſit:nõ tamẽ abre fuerit hoc quoqꝫ loco ſummatim:ac breuiter attigiſſe.

¶ De anima motrice ſecũs locum. Itẽ queſtio vtrũ plures partes habeãtur animç q̃ tres illç quas Plato exiſtimauit. Cap.LXVI.

55 ILlam ergo machinã:qua vtiẽ appetitus ad motũ in ea parte corpis ſtatui neceſſe eſt:in qua vſuꝫ principij atqꝫ exit⁹ pſtet eodẽ ſubto:ſꝫ rõne nõ eãdẽ. Talis eſt loc⁹ circiter cor:eſt.n. initiũ ſex differẽtiaꝝ ſm q̃s moueri aialia cernim⁹/vltro/citro/dextrorſuꝫ/ſeuorſuꝫ/ſurſuꝫ/deorſuꝫ. Plane ad greſſum duob⁹ imotis ꝛ ſtabilib⁹ pncipijs opus ẽ vno exteriore ꝛ ꝯſpicuo:cui aial innitẽs ꝛ q̃ſi icubãs moueatur:altero iterno ꝛ cõdito:circa qd tũ dextra:tum leua corpis vicib⁹ remiſſa ꝛ abducta reciprocẽt. Qd in turberculis vertebriſqꝫ ad cõmiſſuras ſuffragiuꝫ ꝛ trãſit⁹ oſſiũ in acetabulis cerniẽ:nã circa fibulã ſtantẽ ꝛ imobilẽ copulç ꝛ gibberi ceu copedices cõmeant alterno relatu:ois.n.aialiũ mot⁹ pulſu tractuqꝫ agiẽ:neqꝫ iceſſus coꝝ ſiniſtris dextriſqꝫ pꝺib⁹ mõ porrectis:mõ conductis abſolniẽ:hoc ꝟo nihil aliud eſt:q̃ pulſus ꝛ tract⁹. Queadmodũ igiẽ in ipſo meditullio globi cardinẽ collocamus:vñ curuatura volubilitatis ſuç initiuꝫ capiat: ita in aiali neceſſe eſt aliqd medio loco fixuꝫ:atqꝫ imobile ꝯtineri:ſec⁹ qd ꝛ a quo motus partiũ oriantur.

¶ Imaginationem eſſe vbi ſit appetitus. Item imaginationem rationalem ad ſolum hominẽ ꝑtinere. Itẽ aliquid eſſe ceu menſuram per quã intellectus iudicat ꝛ ſeligit melius qd eſt. Cap.LXVII.

56 PLane vt diximus animal qua appetens eſt ipſum ſe mouet. Appetens ꝟo eſſe non poteſt citra imaginationem:imaginatio omnis aut ad ſenſuꝫ pertinet:aut ad rationem. Ea quç ad ſenſum pertinet:cõmunis eſt animantibus omnibus. Ea quç ad rationem ſpectat ſolius hominis propria eſt:nã extimatio ꝛ collatio phantaſmatum in ſolo homine ꝑſpicitur:hoc eſt ſolus homo ſelectionem habet eoꝝ: quç cogitat:nec poteſt munus hoc alteri⁹ facultatis eẽ:
57 q̃ rationalis. ¶ Quom ꝟo duobus propoſitis vtrum ſeligendũ ſit quçrimus:neceſſe eſt:vt vna aliqua menſura vtrũqꝫ penſemus: propterea q id quod pçſtantius ſit volumus noſſẽ: quemadmodumqꝫ quom quis doceri vult e duabus quantitatibus vtra ſit maior:vtitur certa ꝛ conſtituta menſura:puta palmo vel cubito: ita in phantaſmatis adhibere pçſcriptum quid oportet. ꝟ.g̃. lçtabilç aut vtile loco mẽſurç:ad quam ſe referãt:ꝙ inuenire ꝛ capere qd ꝯducibilius e duobus ſit conãtur. Nõ enĩ ſimul occurrit atqꝫ incidit aliqd qd alliceſcat:ꝯtinuo vt pecudes trahimur:ſed nectimus ꝛ cõferimus inicẽ multa:ſi hoc ſi illõ. Rurſuꝫ ħ ꝛ ex pluribus ꝯcluſione iducta vnũ reponimus:q̃obreꝫ appetit⁹ mutoꝝ vt queꝫ imaginatio bruta ꝛ ſimplex extimulet: opione ꝛ iudicio deficiẽ:quia rõcinari ꝛ cõmẽtari non põt:hois ꝟo appetitus ambigitnã ꝛ cũ opiniõe ꝛ ſine opiniõe põt ꝯtingere. Quare in nobis nõ ois appetitus eſt volũtas:ſed ꝯtra:ois volũtas appetitus eſt:porro in hoie interim mouet appetitus irrõnalis rõnalẽ:iterim e diuerſo:mouet ꝟo ſemꝑ appetitus vehemẽtior ꝛ validior debiliorẽ lãguidioreqꝫ nõ ita vt debilior ſuũ motũ deſerat:ſed ita vt a validiore attollaẽ rapiaturqꝫ:id qd de[a] globis cçleſtib⁹ docẽt aſtronomi. Nã ſphçra q̃ ambitũ cçli vltimũ coercet:ꝛ quç aplanes.i.inerrabilis rataqꝫ appellaẽ q̃cq̃ orbes planetaꝝ pernicitate conuerſionis ꝛ velocitate ꝑcellat:non tamẽ ꝓprium coꝝ ꝛ naturalem curſum intercipit:quem leuũ ꝛ contrarium mundo agunt:ſꝫ ſeruato his motu indigena ſecũ auſert tranſuerſos in dextram. Sane in mũdo ſemper is motus vincit:qui natura eminẽtior ꝛ nobilior eſt:qualis q extimo cçlo debetur:in homine ꝟo accidit:quando id qd natura ſuperius ꝛ pſtantius eſt a ſuppari ꝛ inferiori vincatur:qd quidem vt ſçpe memoraui incontinẽtes[b] experiri videntur:atqꝫ tunc motus tres ſpectãtur in homine:duo quç ad duas appetitiones pertineãt: tertius quç ab vtraqꝫ appetitione raptu illo conficitur.

¶ Animalibus imperfectis imperfectam imaginationeꝫ ꝛ appetitionem adeſſe ꝑ quas mouenẽ. Ca.LXVIII.

SEd quom animalia etiam impfecta moueri ſm locũ contingat vt muſcas/vt vermes/ꝛ ſimilia his pluſcula:quç omnino carẽt appetitu: horum motus ad quam cãm referimus: Aut ſi ꝛ hçc appetunt:qui ſine imaginatione poſſunt ħ facere: Diximus enim ſupra huic generi animantium imaginandi vim tributam non fuiſſe. Q̃obreꝫ dubitari poteſt cum in his quoqꝫ ſigna quçdam voluptatis ꝛ doloris appareant:quõqꝫ vbi voluptas eſt/ibi ꝛ cupiditas ſit:vbi autem cupiditas/ibi ꝛ appetitum ꝛ imaginationem eſſe oporteat:cur nos retro negauerim⁹ imaginationeꝫ his adeſſe. ¶ An queadmodũ motus hoꝝ indiſtinctus interminatuſqꝫ eſt:ita ꝛ imaginationẽ idiſtinctaꝫ ꝛ interminatã dari his oportet:vt imaginationem quidem habere videantur:ſed inexplanatã ꝛ perinde confuſam:vt ſenſum quem inabſolutum imperfectum indefinitumqꝫ poſſident:ꝛ de hoc intantũ quçſiſſe ꝛ ſoluiſſe ſat ſit.

¶ Quemadmodum vniuerſalis ꝛ particularis propoſitio moueat. Cap.LXIX.

58 CEteruꝫ quõ duplex extiſtimatio ſiue appꝛçhẽſio habeaẽ vniuerſalium hçc:altera ſingulariũ:prior huiuſmodi eſt:omni philoſopho honeſte viuẽdũ:poſterior hçc. ¶ Philoſophus ſuꝫ: quçro vtra illarum imperet motum:particularis an generalis an vtraqꝫ. Dicendum vtrãqꝫ:ſed ita vt hçc geſcendo ſtãdoqꝫ moueat:illa iminendo iſtãdoqꝫ actioni:ratio eꝛgo concluſio ſm particularem nectitur hoc mõ:mihi igiẽ honeſte viuendũ:atqꝫ ita ſtatiꝫ ſequitur motus niſi quid obuiariet ſufflaminetve.

¶ Animam altricem ineſſe omnibus viris. Item tactum eſſe in aliquibus vbi reliqui ſenſus non ſint non econtrario. Item terroſa a cognitione ꝛ ſenſu altera eẽ. Iteꝫ quç ex vno elnto ꝯſtant vacua eẽ ſenſu. Cap.LXX.

59 ANimam nutrienteꝫ neceſſe eſt oẽ animal habeat quod geneраſcit ꝛ occidit:atqꝫ hçc potentia ſtatiꝫ ab ortu iũcta:q̃diu protrahitur vita:durat:ſeruaturqꝫ:omne enim quod gignitur ſimulac genitum eſt creationem minutionẽqꝫ patitur: hoc autem ſine nutricatione ꝛ altione haud ſit:itaqꝫ nutricem animam in omnibus quç augeantur ꝛ minuantur eſſe neceſſe eſt:ſenſualem non eſt neceſſe: quod nobis radices ꝛ plantç declarant:quibus quõ nullus ſenſus adſit:tamen nulli dubiuꝫ eſt aleſcere eas:augeri:diminui:ꝛ vt altiore ortu de hoc agatur ſenſus omnes neceſſario tactus anteit:naꝫ cçteri ſenſus opem tactus requirunt:tactus ſine cçteris ſenſibus ſibi ſufficit. Plane

[a] ¶ Quod de ſphera ait Ariſto. Theme Expoſito/

res cçteri õ cçleſtib⁹ orbib⁹ intelligit. Simpli. ro õ pilla q̃ duo ludũt ille enĩ vicit q fortius pillaꝫ pcuſſerit:ita ea ꝑo vicit cuius appetitus fuerit fortior.

[b] ¶ Incõtinẽ tiũ anĩ appellari. ait hic Simp. eã rõ ne oẽm in q̃ pugna eſt cõi vocabulo ab Ariſt. ſiue id qd pſtdu⁹ eſt vicat ſiue vincatur.

quod ex ſimplici corpore exiſtit:aut finitimo ꝛ ꝓpin-
quo ſimplicibus:ſenſum tactus habere non poteſt. Ta-
ctus eniȝ in mediocritate qualitatū tactiliuȝ ꝯſiſtit:que
vero carent tactu:reliquos itidem ſenſus deſiderāt:qua-
propter natura ſenſuȝ plantis negauit:q̄a corpora eaꝝ
q̄ ꝓxima ſimplicibus ſunt:craſſiora erāt:q̄ȝ vt poſſent
ſubtilitatē ſentiēdi admittere. Nec itē forme in his re-
cipi ſine materia poterāt:tuȝ ob tēperaturaȝ eaꝝ imo-
deratā:tuȝ ob plurimā portionē terrenā:qḋ elmtuȝ iter
oia inepiſſimū ꝛ alieniſſimuȝ a ſenſu ꝛ cognitione eſt:
cuius rei periculū itra nos gerimus vt ſepe dixi:naȝ in
nobis que partes terratiores ſunt:eaſdē iſenſibiles hau
taſq̄ȝ cōtinemus. Quot ſi aiatum ſit:qḋ ex ſimplici ele
mēto conſtet:eadē rōne ſenſu omni vacat.

Quobrem perfectis animalibus neceſſarij ſenſus ſint:
ꝛ q̄obrem celeſtibus animalibus non ſint neceſſarij:
neq̄ȝ plantis. Cap. LXXI.

AC ſenſus quideȝ neceſſarius non
tñ animatis:ſed aialib⁹
eſt:neq̄ȝ tamē cūctis:ſed animalibus que
gradiant̄ perfectaq̄ȝ ſint:neq̄ȝ hoc adhuc
ſatis:ſed addēdum eſt genitis ꝛ caducis.
Hec igit̄ que ſenſu participāt:q̄a nec victus his ex ob-
uio eſt:nec elemētis alunt̄:vt ſata ꝛ que gignunt̄:ac vi-
uiſcūt e terra:a longe petant cibos neceſſe eſt:q̄b⁹ vitaȝ
tueant̄. Hoc quo pacto ſine oculis ſine auditu ꝛ cetero
ſenſu ꝯtingeret. Niſi eminus ꝑſenſicularētur ꝓſequi ſa-
lutaria:vitare noxia qui poſſent profecto neq̄ȝ puncto
q̄dē tēporis ſupereſſet his vita:niſi ꝑminiſtrarent ſen-
ſus ꝛ tāq̄ȝ de ſpecula lōge ante renūtiarēt:ꝛ que appete
re atq̄ȝ adire:ꝛ que declinare cauereq̄ȝ oporteret. Quā-
obrem temere ac ludibrio nā tot ꝛ tātas aialiū formas
feciſſet:niſi ſuppetias ꝛ ꝑſidia cōparaſſet:q̄b⁹ qḋq̄ȝ ad
finem ſuū peruenire poſſet. Finis vero ſuus cuiq̄ȝ ꝛ ꝯue-
niens itelligit̄ ꝓcreare aial:q̄le ipm qḋ ꝓcreat ē. Plan
tis q̄dē ꝛ aiantibus:q̄ ſede vaga nō ſunt:ſuus finis fere
adiūctus innumeratoq̄ȝ eſt:nec lōge petit̄:ſȝ tāq̄ȝ e ſinu
promit̄:q̄ſi copias habeāt itorſum ad oē munus ꝛ fun
ctionē paratas:nā ꝛ nutriunt̄ ꝛ generāt ꝛ g̃nant̄:nullo
extriſecus q̄ſito:ſed plane ſeipſis ꝛ opibus ſuis vſa:nec
eni pabuli captādi gr̄a neceſſe hn̄t vagari:ſed annexuȝ
ꝛ ꝯiunctū ferētes citra oēm motū nature ſue neceſſita-
tē explent. At aialia q̄bus incedendi facultas adeſt:ꝛ q̄
alimoniā ꝓcul venant̄ ſenſu carere nō poterāt:q̄ prior
etiam q̄ȝ mens ac cetere animi potentie haberet̄:q̄uis
eni nulla ps animi ꝑſtātior mēte ſit:tñ ali ac viuere nō
61 eſt opus mentis ſed guſtus ꝛ tactus. Hec videt̄ rō q̄-
obrē natura aialibus his ſenſum ꝯceſſerit:naȝ aialib⁹ q̄-
buſdā que mouent̄ in loco:ꝛ que igenita ꝛ imortalia ſe-
culis oibus ſunt:ratio ſentiēdi neceſſaria eē non pōt:eā
eadem quā mō reddidimus. Quia videlȝ natura nihil
fortuito fruſtra ve ꝑſertim in tantis rebus cōmittit:ſed
oia aut gratia alicuius agit:aut vt ꝓgreſſiōes ꝛ appēdi-
culas eoꝝ:que gratia alicuius molitur:quales ſunt pili
ſubālares ꝛ in quibuſdaȝ corporis partibus ꝛ verruce.
Animalibus vero:q̄ neq̄ȝ orta neq̄ȝ interitura vnq̄ȝ ſunt:
nullus haberi ſenſuum poteſt:neq̄ȝ ꝑncipaliter neq̄ȝ vt
progreſſionū. Ac ꝑmū alimēto his nō eſt opus de quo
fere ne cōtrouerſia q̄deȝ eſt:deinde nec ſenſu:ſi eni ſen-
ſum haberēt ꝓꝑ alterū duoꝝ habere viderent̄:aut q̄a
vberius ꝛ cōmodius id aie eoꝝ cēderet aut q̄a meli⁹ ꝛ locu
pletius copi neutrū hoꝝ poſſumus tueri:nam neq̄ȝ aia
melius ꝯiūctiōe ſenſus intelligit:imo deterius quō his
impedimento potius atq̄ȝ oneri ſit futurus:neq̄ȝ poteſt
oſtēdi queādmodū corpus celeſte acceſſiōe ſenſuū or-
natius ꝛ opulentius redderet̄. Ex his conſtat animātē
naturā vtraq̄ȝ ſui parte extrema ſine ſenſu exigere:ex-
tremas partes naturā celi ꝛ plātas accipimus:q̄ȝq̄ȝ alia
ratiōe celo:alia plantis ſenſus negat̄. Plantis:quia pre
ignobilitate ꝛ craſſamento nature partem hanc nec ꝓ-
62 mereri:nec capere potuerūt. Celo:q̄a eminētiore ordīe
dignationeq̄ȝ habebat̄ q̄ȝ vt ad hunc vſum deſcēderet.
Jā in eo ſenſus vtriq̄ȝ generi ſuperuacaneus videbatur
q̄ neutrū paſſione foras accerſita ꝯquiſita ve idigebat.
Plante:q̄a ꝓxima vt dixi atq̄ȝ obuiā ſortirent̄. Celum
q̄a nullo modo paſci neceſſe haberet. Cetera animaliū
turba que intra hos limites continetur:ſiue perfectoꝝ:
ſiue imperfectoꝝ ſit:quia ortum ꝛ interituȝ agnoſcit:ꝑ-
terq̄ȝ loca ꝛ ſedes mutat:carere ſenſu non poteſt: cuius
procuratione copias ad victum ꝛ ad vitam ſibi ſuppe-
ditet. Horum vero corpora ex ſimplici elemento non cō
ſtant:ſed miſtione primorum contrarioꝝ equabili:ita
vt tēperamētū exeat ad ſenſuȝ tact⁹ idoneū atq̄ȝ molle.

Quobrem tactus animali neceſſarius ſit:ꝛ q̄a plāte nec
tactu vtātur nec guſtu:ꝛ quia ſenſus ceteri per externū
internuncium ſentiant. Cap. LXXII.

63 RUrſum alio capite tactus maxie
neceſſariū animali videt̄:
nam quō animal animatum ſit corpus ꝛ
neceſſe ei ſit proxima corpora cōtingere:
nimiruȝ oportuit muniri tactus ſolertia:
quo ſalubria ꝛ ꝯducibilia diſcernere ab his poſſet:que
aut perniciem:aut detrimentum afferent:alioquin ſer-
uare vitam non ſit:neq̄ȝ enim opinor ad ſalutem aian-
tiuȝ tuendam tactus is ſufficit quo ſe tangunt inanima:
ſed is qui iudicat ꝛ cognoſcit ea que tangit. Plane cer-
tum eſt reliquos ſenſus per quiddam extremum abſol
ui:tactum per carnem:aut per id quod ad carnem pro-
portione emula referatur:q̄obrem niſi dignoſceret ea
que prodeſſent ab his que officerēt,qui poſſet aut hec
adipiſci aut illa effugere:quod diſcerniculum ſimulac
animali eripitur ſaluari ꝛ conſeruari non poteſt. Tan-
gunt quoq̄ȝ alimentum ſuuȝ ſtirpes,ſed tactus is ſimil-
limus tactui inanimalium eſt. Adherent eniȝ plāte ſta-
tu imutabili:neq̄ȝ mouentur loco:proinde nec vtuntur
guſtu:nam nequicq̄ȝ incaſſumq̄ȝ vterentur:ſi nihilomi-
nus vitare infeſtos ſapores nō poſſent. Ea cauſa eſt q̄-
obrem facile cōmori atq̄ȝ occidere ſoleant:quia.ſ.iniu-
rias tactilium generum:quib⁹ ſemper expoſite oppor-
64 tuneq̄ȝ ſunt:repellere ac cauere non poſſunt. Animalia
vero priuſq̄ȝ cibuȝ deuorent periclitantur guſtu:ob id ta
ctus illis maxime neceſſarius fuit:eſt eni guſtus ceu q̄-
dam tactus:quia guſtus alimenti ſenſus eſt: omne ali-
mentum corpus contingibile eſt:naȝ corpus corpori ci
bo ꝛ paſtui eſt. Sonus autem color ꝛ odor neq̄ȝ alunt:
neq̄ȝ augent:neq̄ȝ diminuunt:ſunt enim animali tactus
ꝛ guſtus perneceſſarij. Clarum eſt etiam nullum eē ani
mal:cui deſit tactus/ſiue perfectum/ſiue imperfectum
id ſit. Nam ea que cum genere plantarum ꝛ animaliuȝ
ambigunt:hoc eſt que videntur inter animalia ꝛ plan-
tas mediam quandam ſui generis ſpecieȝ obtinere:ea-
tenus animalia habentur,quatenus tactu pollent: reli-
qui ſenſus nō propter eoruȝ vſum:ſed quaſi ad locuple
tiorem notam videntur perfectis animalibus donati:
naȝ vt tueri ſe queant ac munire cōtra mala que ignuāt
anteq̄ȝ accedant ꝛ aſſiſtant ad caput:neceſſe eſt de lon-
ginquo ꝑſentire poſſint atq̄ȝ ꝓſpicere. Itaq̄ȝ infenſa ꝑ-
nicioſaq̄ȝ videbunt̄:auxilio fuge amollient a ſe:q̄ vero ſa
lutaria ꝛ cōmoda cōparebūt ꝓſecutione ꝯtinuationeq̄ȝ
nāciſcent̄. Huic officio ꝛ ſpecule viſus audit⁹ ꝛ olfactus

pꝛefecti:nam ſenſus rerum per mediuꝫ aliq̃d inuebit:
a medio mouetur cicturq; animal. Hoc autem nõ mo
65 uet vltra. ❡ Sꝫ queadmodum in rebus inter quas di
ſtribuimus aliq̃s mot⁹ huiꝰ eſt: vt pellãtur ab alijs ⁊ ſub
inde alias pellãt:neceſſe eſt pˀma res pellat:nec pellat̃:
poſtrema ⁊ diuerſo pellat̃:nec pellat: intermediȩ quȩ
modo plures:modo pauciores ſunt ⁊ pellant̃ ⁊ pellãt.
Ita in ſenſu aialium fit ⁊ pinde in oĩ alteratiõe: ꝓterq̃
ꝙ alteratio immobili ⁊ quieſcente illo quod alterat lõ
ge penetrat in ſubiectũ morigerũ atq; molle: vt ſi anu
lũ in ceram alte miſeris vſq; illuc mouebitur ⁊ ſigilluꝫ
recipiet in profundum:at lapis ꝙ pꝛȩrigidus eſt:nullo
modo mouebitur:etiam ſi ex ſummis viribus incubue
ris:aqua aũo longe lateq; peruadet̃:ita vt cȩlatura im
pꝛeſſioq; per eam facile cõpareat. Aer quoq; plurimũ
ſolet moueri ⁊ quoſcũq; motes pati:modo ad numi p
maneat ⁊ integer:atq; incolumis ſit:q̃obꝛẽ rectius nos
de ratione aſpectus q̃ꝫ qui reflexionem cauſant̃. Sunt
enĩ qui radios ueris noſtri medijs oculi pfectos egreſ
ſoſq; ſpiſſitudine offenſa reſultare paribus angulis ad
facies ſuas reduces:atq; viſum contingere arbitrent̃ur.
Uero ſimilius enim eſt vt aer affici a figura ⁊ a colori
bus dicatur:quoad vnus infractuſq; maneat:qualis in
leui complanatoq; eſt:tũ deinde ita affectus offectuſq;
viſum imitus ferire:non aliter q̃ꝫ ſi ad finem cerȩ pꝛeſ
ſura ſuccederet.

❡ Nulluꝫ animal ortus occaſuſq; participes ex vno ele
mento conſtitui. Item quemadmodum cȩleſtia aialia
cognoſcant res ſenſiles ſine ſenſu. Cap. XXIII.

66 Sed^a redeamus ad id vnde hic nobis ſer
mo ortus eſt:animaliuꝫ quȩ gignunt̃ cor
pora non ſunt ſimplia/ſimplum voco: qd
ex aliquo trium horuꝫ conſtet/igni/aere/
aqua/nam diuina ⁊ cȩleſtia hoc loco pꝛȩfata laude mit
timus. Simplum igitur eſſe non poteſt animaliuꝫ cor
pus:quia ſenſus tactus ex vno elemento non cõſiſtit:ſꝫ
miſtione:confuſioneq; omnium:nam fundamenta cȩ
terorum ſenſuum:quȩ diximus ex ſimplicibus elemen
tis coalita/viſum/auditum/olfactũ ex aq̃ vel aere:q̃ꝫ q̃ꝫ
tangunt:non tamen ſentiunt tangendo: ſed intermediũ
quidem corpus tangunt:quod ad talem vſuꝫ miniſte
riumq; ſenſibus iungitur:nec id ſentiunt:quod tangunt
ſed ſenſilia:quȩ formas ⁊ imagines ſuas in mediuꝫ cõ
tulerunt. Non idem in ſenſu tactus:ſed is neceſſario tã
git tactilia:⁊ tangendo ſentit ea quȩ tangit: vnde id no
minis huic^b ſenſui impoſitum. Ex hoc ratione ſequitur
⁊ neceſſarium eſt fateri: vt ſi tactum eſſe omnib⁹ opor
tet:nec poteſt ex aliquo trium ſimplicium confici: nul
lum ſit animalis corpus quod ex vllo trium illoruꝫ exi
ſtat. Dices fortaſſe conſtabit e terra: At pꝛimum eadẽ
ratio in terra eſt:quȩ in cȩteris elemẽtis: deinde tactus
in mediocritate omnium contrarietatum contingibiliũ
poſitus eſt/frigiditatis/caliditatis/ſiccitatis/ humidita
tis:quȩ ſimplicibus pꝛincipijs continentur:ex enim oĩ
bus quaſi temperatus modificatuſq; eſt:quoruꝫ ſenſus
erat futurus:alioquin terra a ſe elementorum oĩuꝫ erat
brutiſſima ⁊ ingenio ſentiendi aduerſa: cuius rei indi
cium illud frequenter ſuggeſſimus:ꝙ partes illȩ in no
bis pꝛiuȩ ſenſu habentur quȩ ſortis glebulẽtioris ⁊ ter
roſioris ſint:quȩ ratio in plantis quoq; eſt. Nulluꝫ igit̃
animalis corpus ſimplum videtur:quod quidẽꝫ de ge
nito ⁊ mortali accipiendum eſt:cui ſenſuꝫ tactus neceſ
ſarium eſſe ad vitam oſtendimus:nam diuinis anima
libus in vanum additus fuiſſet:quia vindicata interitu

a ❡ Sed id cȩleſtia hoc loco mittenda: ait Simp. quia vel ſenſus nõ hñt:vel ſi habuerint:ꝺ his nõ eſt ſmo in pꝛeſenti opere: vbi de vita mortalis aialis agit.

b ❡ Pꝛopria ei⁹ nois impoſitio: ait Sim. fuit vt ea ſignificaret:quoꝝ extrema ſit vnũ: ⁊ inde ad ſenſuꝫ tact⁹ trãſlata:quia medio exteriori non eget.

ſunt ⁊ ſpatio vniformi feruntur inceſſabili ⁊ ſempiter
no meatu. Sed neq; guſtus his ineſt : neq; viſus: neq;
auditus:neq; odoratus:quia illic:neq; ſapor : neq; acr:
neq; color ſit:ſi enim colores:aut ſapores cognoſcerẽt:
certe alicuius gratia cognoſcere viderentur:at finis hic
nuſq; compareret. Cȩterum aliud genus animalis puta
re id opoꝛtet longe optimatius ⁊ exuperantius: ac for
te cognoſcens quidẽꝫ ſenſilia:ſed alia ratione:q̃ꝫ ſenſu:
ideſt illa:qua cauſȩ generantes effecta ⁊ euenta ſua co
gnoſcunt. Ac nos quidem haud diſſimulanter cȩleſtia^c
hȩc animalia eſſe dicimus:⁊ nobiliora:q̃ꝫ vt ſenſum re
quirãt. Sed ſua cuiq; exiſtimatio ſit:⁊ his quȩ ignea
eſſe:⁊ his qui paſci hȩc volunt:q̃ꝫ q̃ꝫ ſcire cupio: quem
admodum ali poſſint ſine guſtu:aut guſtare ſine tactu:
aut tangere ſi conſtant ſimplici elemento.

c ❡ Cȩleſtia corpora aialia ſunt nobiliora q̃ꝫ vt ſenſum regrãt.

❡ Tactum attingere animalis vitam eſſentiaq; cȩteros
ſenſus ad cultum ⁊ ornatum adiunctos. Item quȩ ta
ctum corrumpant vniuerſo animali abolitionem af
ferre. Cap. LXXIIII.

67 Eſt igitur tactus vnus neceſſario nobis tributus:quo fit
vt animalia ſimulatq; hoc ſenſu defici
untur vita deficiant:nam neq; animal cõ
ſiſtere poteſt ſine tactu:neq; tactus item
ſine animali eſſe:ſed ⁊ pꝛimus ſenſus eſt tactus ineſtq;
in animali:quia animal eſt. Pꝛoinde ſuperlationes re
liquorum ſenſilium non extinguunt animal totum: ſed
ſenſum tantũmodo: vt imodicus ſplendor aſpectũ: ve
hemens ſtrepitus auditum:grauis odor olfactuꝫ. Qð
ſi exanimatos quoſdam ſolo tonitrus fragore accepi
mus:id neq; fragori:neq; tonitruo aſcribendum eſt:ſꝫ
aeri qui concuſſus plaga ingenti quocũq; decubit vul
nerat atq; interficit. Nec color item animal cõſternat:
ſed metus quem color aliquis horrificus incuſſerit. Pa
ri modo nec odor corrumpit:ſꝫ quod mouetur ab odo
re. Nec ſapor itidem vt ſapor interimit:ſed eo ꝙ par
tes quaſdam capitales pꝛincipaleſq; tangit:⁊ tangẽdo
68 inficiendoq; vitalitati exitiũ parit. ❡ At ſuperãtiȩ ge
nerum contingibilium non ex accidenti:ſed a ſe aboli
tionem ⁊ pernitiem afferunt:nã ⁊ calor/algor/ duritiem/
⁊ ſimilia:his cȩtera ſi validiora incurrant:cõſentire co
gunt vniuerſum animal:⁊ ȩgritudini accũbere demũq;
intermori. Nec hercule imerito:quom enĩ in quoq; ſen
ſu demens ⁊ pꝛȩualidum ſenſile inſtrumentum ſenſus
ſui corrumpat:inſtrumentum autem tactus non certa
parte corporis ſedem habuerit:ſed per carnem vniuer
ſam ⁊ per totum animal fuſum ſparſumq; ſit:maxima
ratio eſt vt corpore corrupto vniuerſum animal corrũ
patur. Diximus autem ſupra ſolo tactu potuiſſe vitam
conſtare:cȩteros ſenſus non ad eſſentiam:ſed ad orna
tum fere ⁊ meliorem notam eſſentiȩ inditos. Quãobrẽ
ſublatis reliquis ſenſibus auferetur ornatus ⁊ opulen
tia:ſed ſtabit animal; ſublato tactu ipſam neceſſe eſt ani
malis conſtitutionem ⁊ eſſentiam tolli. Pꝛimum viſus
animali iunctus non vt ſit animal:ſed vt vitam in hu
more:aut in aere exigat:aut in perlucido aliquo corpo
re. Deinde additus guſtus vt iocundum alimentuꝫ ab
iniocũdo ſecernat:hoc vt fugiat:illud vt ſciſcat:nam vt
veſceretur animal ſola vis altrix quocũq; ſucco eſcu
lentoq; ſatiſfacere potuiſſet:quod in plantis iã cernit̃.
Tum auditus pꝛȩſtitus vt ipſi ab alio indicetur quid.
Poſtremo lingua adhibita ad gemina opera ⁊ ad per
ceptus ſaporum ⁊ ad vocis officium.

❡ Finis Tertij Libri de anima.

**Hermolai Barbari. Z. F. Patritij Veneti/paraphraſis Themiſtij/ De memoria ⁊ re/
miniſcentia Pręfatio. Ad. F. Thronum. L. F.**

AN tibi agere meminiſſe vt aliquas gratias debeā. F. ſuauiſſime:q me ad ęditionem impuleris
Themiſtij mei nō facile habeo dicere. Scio eni ꝙ ſit ardua rō: primuꝫ interp̄tari gręca:
Lucretius deinde phyſica: tuꝫ hoc qui: quo omnes ſcias inuaſit barbaries. Poſtremo vt facilia ſint cętera: ⁊ vt ſa/
tiſſaciam oibus: mihi nec ſatiſſacio nec parco. Nec eni accedendum Lucretio eſt poetę aliogn vt vi/
ſum eſt veteribus facūdiſſimo: qui vno eo ſe extra p̄iculuꝫ vitiligatoꝝ ⁊ ſubmuſſoꝝ cōſtituit: qḋ loca
pagraret nullius ante trita ſolo. Equidē oportuit illum ingenio eruditioneq; nō nouitate aut īfreq̄n/
tia fidere: quaſi neminē poſt ſe futurum putaret: q taxare aut increſcere poſſet: quę in illa ipſa tā rara
⁊ inſolenti latinis materia minus p̄be aut egregie concinuiſſet. Illos ergo ſcriptoꝝ nomine cēſendos exiſtimo: qui ita
ſcribunt: vt adiri a doctis ⁊ accurrate introrſumq; tuꝫ ſe tuꝫ labores ſuos explorari īcognoſciq; cupiāt. Qui vero ita vt
indiligentes ⁊ cōniuentes oculos deſiderent: hi videnť mihi inlectos ſe velle: q vulgo ⁊ circulatoribus cōmentātur.
Sunt hercules ſunt mi. F. quos vnus hic ambitus tota vita paſcat: ⁊ q̄bus ſatis ſit faſtus ille: q ſcribere ⁊ cōmentari
dicantur. Hos ego vt qui fuſca initiatos literis: ita malis ⁊ noxijs moribus crediderim. Quobrem quō tam male ani/
matus in hoc bonum genus ſim: quōq; ea quę emittanť quaſi pręſcribam dicanda nō p̄ſcenio ſed choro muſaruꝫ: fa/
cile potes intelligere ꝙ dubius ſentētię ſim: teſter tibi aliquas gratias: an contra: qui me in diſcrimē tam ꝯſpicuū ⁊ ma/
niſeſtum adduxeris. Quod eni erratū meum tā leue ignoſcendū vel me iudice ſit: qui mihi ad oēm veniam aditum
hoc ſtomacho: ⁊ hac p̄feſſione mea p̄cluſerim: proindeq; facilius ſit impetrare oēm culpam ab alijs ſaltem inīgſſu/
mis ꝙ a me mihi. Noui ꝙ magna res ſit non vertere ſed bene vertere. Vt enīꝫ puerile eſt vertere: ⁊ qḋ ne decurritāo
quidem aut manū vertens abſoluas/inambulās/dormiens/bibens/comedens: fungaris eo munere: ita bene vertere
non cuiuis promptum. Nam vt p̄termittam cętera: illud ſuperat oēm laborem: q qui hoc genus exquiſite ⁊ caſte vo/
lunt p̄ſtare: paratas habere debent copias oium rerum/verboꝝ/librorum/quocūq; genere: quacunq; materia. Excu/
dendę omnes ſcedę: habēda omnia p̄oculis: p̄manibus in numerato. Quis crederet: vt latine veritas inuiſenda ⁊ ad/
eunda barbaria eſt: tum illa ratione iactata: q nullus liber ab omni parte malus: tum illa vt ꝯſcientia hęc (q nihil p̄/
terieris) oēm remoram tibi adimat in cętera. Nam lincę quanta inſania ſit (ita enim appellare placet ſūmam illaꝫ ⁊
calūniatricem ſui diligentiam) nemo poteſt reſcire: qui periculum non fecerit. Vt eni de meo exemplo qui plurimis
vincor cura ⁊ ſtudio: id quātum ſit noſcatur: p̄clare mecum agi putarem: ſi qḋ hora transfero: non plus ꝙ matutinuꝫ
iuſtum in poliuraꝫ eius impēderem. Nūc ⁊ hoc tēpus primis ⁊ rudibus typis damus: ⁊ fere annis ſingulis a capite
retexuimus. Fuit enim apud me opus hoc annis amplius ſeptem p̄ſſum: quippe qḋ anno ętatis vno de viginti cępuꝫ
a me ſit: ne multum ab eſſe a pręſcripto noni videar. Nec tamen propterea magnum aliquid expectari de nobis ve/
lim. Nam tāetſi aliqua in ęditionibus noſtris ſint: in quibus ſi non frugem: ſaltē rudimentū ingenij ⁊ igniculos quoſ/
dam agnoſcas: nō tamen mihi id ſūmo aut arrogo: vt a doctis viris probatum iri hęc credam. Qui enīꝫ profiteri aut
pręſe ferre hoc debeat: niſi doctus. Porro nulla res tam multis munita bonis eſt: ꝙ nomen docti. Qui ſe doctum cre/
dit: non poteſt non indoctus eſſe: quia non videt quanta ⁊ ꝙ multa neſciat: quod qui ignorat nec illa ipſa ſcit quę ſcit.
Qui enim poteſt ſcire quātū ſciat: qui neſcit quātuꝫ a tergo ſcit: qḋ poſſit ſciri. An gubernator in naui poteſt medio
pelago ⁊ arctiſſimis tenebris intelligere quātum nauigauerit: ſi non conſtet quātū itineris ſuperſit. Dices bono ergo
periculo cōcredis tua manibus doctos non habiturus qui legant. Sed vt tibi cōcedam non eſſe doctos: non negabo
gradus quoſdam eſſe: quibus vt ego paucos: ita me plurimi ſuperent. Deinde nōdum certum habeo: grauius ſit do/
ctis ſcribere an indoctis. Nam vt de me loquar: non ibo inficias: inueniſſe me pluſcula: quę ſi īdoctos ⁊ imperitos in/
ciderint: non dubito futuros: qui aut repręhendant: aut vt ꝙ benigniſſime mecum decidatur: contēnant: aut non ani/
maduertant. Ita per illos operam perdiderim. At ſi docti legerint nullum dictum paulo acutius aut ſcitius ſine cō/
mendatione ⁊ quaſi mercede ſua abibit. Singulis verbis ſua merita ⁊ laudes conſtabunt. Nihil fruſtra, nihil ingratis
inuentum excultum trāſlatū ve erit. Et ſane merito: q̄ ne errores quoq; diſſimulantur abijciuntur impune ve habēt.
In plenum diſtricta cenſura eſt: nulla gratia fit. Omnia litu ⁊ obeliſcis ceu capitali calculo dānantur. Prorſus cōtro/
uerſa ⁊ anceps ratio eſt ſcribas non ſcribas: docti indocti ſint qui legāt. Alioquin (dixeris tu) vita ſemper in latebra
exigenda non eſt. Periclitari interim vel cuꝫ diſpendio famę oportet. Nec vero deterreri plus iuſto par eſt. Erit aliqḋ
verſari inter doctos etiam indoctum. Nam ⁊ inter cellas apum ſua fucis loculamenta ſunt: quorum etiaꝫ aliq̄s vſus
apiarijs conſtet. Et ne ab eodem exemplo recedatur: non ſemper a viola ad violam aduolandū. Eſt quando pes fir/
mandus ⁊ de te aliquid p̄mendum ingenium qḋ oleat. Nam vt peſſime cedat: recantandi dabitur locus: p̄ſertiꝫ quō
nemo tam auerſo ſydere moliatur aliquid: qui ſe non aliquibus ſectatoribus cōmēdet: a quis probetur. An mihi de/
futurus vnq̄ꝫ tu es: cuius vel vnius iudicio niti poſſim: aut ſi tu minus ęquum te pręhbueris: quę mea errata tā freq̄n/
Anto. Cla. tia aut inſignia eripient mihi Antonium Clarium meum: cui pręter id qḋ clarius vir ⁊ probus intelligitur: etiam le/
Hiero. doſ. ctione varia ⁊ multa exercito fides de me non haberi nō poterit. Nam de Hieronymo Donato meo dicam an no/
ſtro: quid mihi non reſpondeam: cuius eminentiſſimum ⁊ diuinum ingenium doctrina exq̄ſitiſſima ⁊ ſingularis hu/
manitas comitatur. Is mihi vel euidenter noxę comperto ⁊ aſſiſtere ⁊ ſubſignare ſe etiaꝫ quocūq; periculo nominis
paratus atq; adeo animatus eſt. Quāq; vero hęc ita ſunt, nōdum tamen liquet habere tibi gratias debeam: qui me in
locum tam lubricum conieceris. Sed ne cui ingratus vtrūq; poſſim videri: quoi conſtet quod mihi non conſtat: nun/
cupaui tibi librum de memoria ⁊ reminiſcentia .i. particulam conſilij tui: qḋ ſi improbabitur non tam mihi qui acce/
perim ꝙ tibi qui dederis pęnitendum depudendumq; ſit. Volo enim qui hęc dānarit autorē flagitij intelligat. Ita ſiet
vt ⁊ ſe mihi in tua culpa faciliores exhibeant ⁊ minus fraudis in me decumbat quę partiario allegata ſit.

Vale Venetijs. M.CCCCLXXX.

¶ Themiſtij paraphraſeos de memoria ꝛ reminiſcentia/ Liber Primus/ interpꝛete Hermolao Barbaro.

¶ Nõ eoſdẽ facile meminiſſe ꝗ facile reminiſcı̃. Ca. I.

NUnc de memoria ꝗd ſit meminiſſe ꝛ ꝗ̃s ob cãs habeaẗ: ꝛ ad quã ptẽ aiẽ pertinere poſſit accurate agẽdũ explicandũqꝫ eſt. Eadẽ fere de reminiſcentia q̃ri ꝛ diſcuti oportebit quippe quõ nõ ſit eadẽ res meminiſſe ꝛ reminiſci neqꝫ memoria. Item: quibus eſt pręcipua: yſdem ꝛ reminiſcẽtia eſt: ſed plurimũ accidere ſolet vt memoria pręcellant qui tardo ingenio ſint: reminiſcentia: qui vigore animi celeritate docilitateqꝫ polleant.

¶ Futura ꝛ pñtia ad memoriã nõ ꝑtinere. Cap. II.

QUom igiẗ notiora ſint actib⁹ ſubiecta quẽadmodũ in libris de ſenſu ꝛ ſenſili lib⁹ demõſtratũ eſt: vbi ex his q̃ iciderẽt ſenſib⁹ ꝛ q̃ ↄſpectiora euidẽtioraqꝫ cẽnt: oĩs nr̃a oĩo ꝛ cõmẽtatio ꝑduẍ: hoc quoqꝫ loco eũdẽ nobis ordinẽ ꝑſequẽdũ putamus: vt ꝑmũ idicem⁹ ea q̃ ſubiecta memorię ſunt: ſolet eni in h̃ error itercidere: ac ꝑmũ qdẽ meminiſſe futura nõ poſſumus: ſed vel opinari vel ſperare: quo in gñe ſcia q̃dã ſeu ꝑitia ꝑſagiãdi habeẗ: quã nõnulli ↄiectionẽ ſiue addiuinationẽ appellãt. Sꝫ neqꝫ inſtãtia meminit ꝗſq̃: q2 ſenſu hęc non memoria continentur. Nam ſenſus neqꝫ futura neqꝫ pręterita cognoſcit: ſed tm̃ iuncta ꝛ pręſentia.

¶ Sola ꝑterita eſſe ſubiecta memorię. Cap. III.

REliquum eſt: vt ſolum ꝑterita dicamus ſubyci ꝛ mãdari memorię. Id qḋ adeſt: qḋ teneẗ: quod vſurpaẗ ſenſu: qḋ cerniẗ oculis: nemo ſe recordari dixerit. Sed nec qḋ cogitatiõe animi mõ contẽplamur agitamuſqꝫ: ſed alteꝝ eſt ſentire. i. ſenſu cõplecti: alteꝝ diſcere ac meditari. Quot ſi ſenſus reꝝ ꝛ ſciẽtia teneatur ſine operib⁹: ſed extãte adhuc ſimulachro: opa: appello: vt hoc aĩal: hoc albũ: hanc triãgulã figuram pagella hac depicta: tunc vere ac ꝓꝑꝛie recordari ꝛ meminiſſe videbimur. Ita ꝛ Socratẽ albũ eſſe ꝛ trianguli angulos pares cẽ duob⁹ rectis meminero: hoc q2 aliqñ ſpeculatus ſum aut ↄdidici a docẽte h̃: vel illo: hic vł alubi: illõ q2 ita accęꝑi: aut viderĩ: aut aliq̃ ſenſu cog̃uerĩ.

¶ Quemadmoduꝫ in omni memoria adhibere tempus oporteat. Cap. IIII.

SEmper ẜo animus quoties meminiſſe vult: hoc autẽ eſt aſpicere ad imagines nõ aliaꝝ reꝝ ꝙ̃ earuꝫ quas oliꝫ accęꝑit: neceſſario adhibet ꝑteritũ tp̃s. Hinc fit vt quõ ꝗs aliqd meminit: dicat hatus ſe antehac aliquãdo aut ſenſum aut intellectuꝫ habuiſſe. Eſt igiẗ memoria nõ ſenſus/non imaginatio/non intelligẽtia: ſed aliquorũs hoꝝ habitus aut affectio: quõ tempus adiũgitur: quo facta imꝑſſio eſt: ꝛ derelictũ ſpectrum in anima. Recens porro motus quo quid animaꝫ pellit non poteſt memoria eſſe quemadmodũ dixímus: quia pñtiũ ſenſus eſt: ↄſequentiũ ſpes ꝑteritaꝝ memoria diſc igiẗ recordatio copulata ꝛ ↄiũcta cũ tp̃e eſt.

¶ Quę bruta habeãt memoriã ꝛ q̃ differẽtia iter memoriam brutorum ꝛ hominum ſit. Cap. V.

EX hoc ſeqtur his animalibus memoriam adeſſe: quę ſenſum ꝛ notitiaꝫ tẽporis habeant: nec meminiſſe ea: ꝑte animę alia ꝙ̃ ſenſuali. Nã aſinus qui ſuperiore anno in foueã occiderit ſi hodie locuꝫ videat recognoſcet ꝛ recordabiẗ ſe in ſcrobeꝫ collapſuꝫ. Sed differũt ab homine bruta in eo: ꝙ hõ non ſolũ meminit ſe vidiſſe aliquãdo audiuiſſeue: ſed etiã futurũ tẽpus a ꝑterito diſcriminat. Bruta hoc ſolum cognoſcunt ſe modo corruere aut olim corruiſſe. Item homo recordari ſe percipit: hoc mutis negatuꝫ. Sed aiantes alię memorioſiores cęteris: vt ꝗbus purgatioꝛ ꝛ abſolutioꝛ imaginatio ẽ: vt apes ꝛ colũbę. Alię ꝫ imemores atqꝫ obliuioſę: ꝗb⁹ offenſa turbulẽtaqꝫ obtineẗ: vt formicę ꝛ muſcę.

¶ Quẽadmodũ memoria intelligibiliũ reꝝ ſit: ꝛ in quo diſtet a memoria reꝝ ſenſibilium. Cap. VI.

CEterum ambigat quiſpiã aiaduertẽs ad id qḋ mox dixi: eadẽ nos animę particula recordari qua ſentimus. Si eni ita ſit videbiẗ memoria intelligibiliuꝫ generꝝ nulla eſſe. Quot ſi vſus memorię ad eas quoqꝫ res ꝑtinet q̃ itellectu mẽteqꝫ capiuntẽ: vt certe pãnetnã ꝛ ſpeculaminũ recordamur: atqꝫ in his potiſſimũ frequẽs noſtra memoria eſt: q̃ vniuerſalib⁹ notionib⁹ cõtinenẗ: relinquitur nõ ſoluꝫ in ꝑte animę ſenſibili: verũetiã in rõnali ꝛ itellectuali ↄſtitutã eẽ memoriã. Sꝫ ſoluiẗ: an quẽadmodũ imaginatio ſiue phãtaſia ꝛ viſio per ſe ſenſibiliũ generũ eſt: itelligibiliũ ꝛ ex accñti: ita ꝛ de memoria ſtatuẽdũ eſt: vt ad ſenſilia ꝑ ſe ꝑncipalr̃qꝫ: ad itelligibilia ẜo pertinere ꝑ accñs dicaẗ. Mens eni viſiõe ↄiuga vtens quoi q̃ſi inecaẗ implicatur: ex viſis ꝛ imaginibus: quas actione ſua ſenſus in ea imꝑſſit notaſꝫ ꝛ intellectus vniuerſales exꝑmit atqꝫ afformat. Proinde ſic ſine opera ſenſuũ non poteſt contingere imaginatio: ita ſine imaginatione non poteſt accipi aut reponi vniuerſale. Qḋ ſi veruꝫ eſt neceſſario conſequitur quemadmodũ oculus elephantum: qui Athenis viſitur pictus per ſe cõtemplatur: ſed per accidens qui educatus ꝛ natus in India ſit. Item quemadmodum qui Socratem videt hominem quoqꝫ in vniuerſum intelligit: ita ꝛ memoria per ſe quidem circa effigies in imaginatione depoſitas ꝛ cõſignatas verſatur: ſed per accidẽs notionibus mẽtis obſeruit. Quobrem memoria per ſe ad ſentientem animam pertinet ad quã imaginandi quoqꝫ vis pertinet. Per accidens ẜo ẽt functionibus animi ꝛ rõnis miniſtrat.

¶ Qui vſus quantitatis intelligentibus ſit: quõ res etiaꝫ non quantę intelliguntur. Cap. VII.

CErte patitur animus quõ quid itelligit quod geometra quõ triangulaꝫ figuram deliniat. Ille ꝗ̃uis nullus ei vſus ſit ad demonſtrationem conſtitutę magnitudinis: deſcribit tamen triangulum ꝑfinita certaqꝫ quantitate. Nam in eam propoſitioneꝫ: in qua tres anguli eſſe duobus rectis pares probãtur: nulla vtimur fixa ꝛ legitima amplitudie: quia ſiue latus pedale ſit: ſiue cubitale: ſiue dodrantale: ſiue palmare: ſiue quocunqꝫ menſu: eodem modo doceri poterimus duobus rectis equales eſſe tres angulos. Deſignatur tamen ꝛ ducitur in abaco triangulus determinata menſura ꝛ ſpecie: neceſſeqꝫ eſt ęquilaterum aut ęquipedum aut ſcalenum

poni: modo germ ⁊ quātaſcūq̄ʒ deſcribiſ: rectilineā figuram obtentet. Idem facit homo quō quid animo cōminiſcit. Cūis eni non de re quāta ⁊ diuidua ſʒ de re alterius generis cogitet: ſibi tamē certā q̄ntitatē p̄ſentat ad quā ſe dū cogitat refert. Si calidū ſi odoratū, ſi cādidū ſi qō vis aliud inſectile carēſq̄ʒ partib⁹ contēplemur: tñ, opinor, ſemp amplitudinē aliquā vt corpus aut planitiē proponimus nobis: ⁊ quaſi ſubycimus oculis p̄ gremio ⁊ lectiſternio rei quā mente agitamus. Sed ſi p̄mariā illam ⁊ optimatē naturā quę intellectualis dicitur: ſpectarē ⁊ viſere cupias: continuo molles q̄dam ⁊ dimenſio cōualeſcet ⁊ conſurget in animo: quā tota ſpeculatione ea idētidēʒ reſpicere ⁊ imagiari neceſſe habeas. Recte igiť Platoni viſum qui obtuſiorēʒ humanę mētis aciē huic cauſę tribuit. Imaginatio ingt ſociata implexaq̄ʒ animo actiones eius turbidat: nec puras ⁊ dilucidas reddi patitur. Quod v̄o dicimus cuʒ quātitate intelligi a nobis q̄ quantitate ⁊ corpore careant: non ita accipienduʒ eſt: vt neceſſe ſit ea eſſe quanta: ſed adhibetur quidem itelligēdis his quantitas ſed noſcitantur tñ vt ſunt: ⁊ candor vt diſſipans tumorem: nigrior vt contrahens.

Quo modo res quantę intelligantur: quę differētia inter id ſit quod ſibi intellectus fingit: ⁊ id quod imaginatio ſibi pręſentat. Cap. VIII.

QUāuis v̄o quod intellectu app̄hēdiť naturę ſuę ſorte q̄ntum ſit: vt triangularis ⁊ quadrātalis figura ⁊ cętera eius generis alūna geometrię corpora: tamē infinibile atq̄ʒ interminatū euadit: ſimulq̄ʒ p̄ceptuʒ animo eſt: neq̄ʒ magnitudo his tanta aut tanta. Verbi gr̄a: pedalis aut cubitalis afferri poteſt. Itē non intelligitur ita vt ęquilaterus aut ſcaſelius: ſed ita vt triangulus: hoc eſt genus ipſum citra oēm dimenſum magnitudinēq̄ʒ: ⁊ in cōmune rō ſola trianguli. In imaginatione v̄o omnia hęc certos dimēſionis ⁊ magnitudinis limites p̄ſentant. Et quanta extrinſecus ſunt: tanta quoq̄ʒ intus in loculamentis imaginarijs ſeruanť. Nihil igitur p̄ſpicere animo poſſumus ſine phātaſmate: ſed vt ſum p̄fatus imaginatio intelligentię ſemper cohęret vt comes aſſeclaq̄ʒ eius indiuidua.

Quas ad res intelligendas vtilis imaginatio ſit: ⁊ ad quas inutilis. Cap. IX.

CEterum modo cōmodat, mō icommodat imaginatio rōcināti. Commodat in mathematicis vbi geometria p̄ mēſula ⁊ abaco eſt. Incommodat viſenti ⁊ tractāti diuina: q̄bus vis hęc figuraʒ magnitudinem ⁊ colorem affingit: ita cōmittit: vt quę ſtatu ęterno ſunt ⁊ quorum ſubſtātia temporarias vices nō ſentit: ſine mole ⁊ tempore cogitari non poſſint.

Quot memoria non ſit vis ⁊ affectio intellectus ſed partis dūtaxat ſenſibilis. Cap. X.

SI igitur omnia e q̄bus mens vniuerſale ſuuʒ molitur: imagiatiōe contineri videntur. Imaginatio aūt ⁊ memoria ſubiecto eadeʒ ſunt: p̄pterea q̄ vtraq̄ʒ ratio affectus eſt: ſenſus cōis vtrūq̄ʒ conficiť: ⁊ vt tā memoria q̄ʒ imaginatio per accidēs itelligibilium generʒ ſit: ⁊ vt noticia motus ac tp̄is primū pertineat ad ſenſum: tuʒ deinde ad intellectū ⁊ mētem. Quo ſit vt nō modo hoībus ⁊ his aīalibus: quibus prouidētia ⁊ opinatio data eſt: ſed ⁊ irrōnalibus multis ineſſe memoria videatur. Quot ſi p̄te aliqua itellectus ſtatuenda eſſet memoria: non poſſet aīalibus mutis contingere cuʒ multa: iccirco memoria careant q̄a cognitiōe ⁊ ſenſu tp̄is vacāt.

Semper q̄dē vt ante retulimus quoties in mentē venit alicuius rei: quaſi p̄ſentiſcimus nouiſſe nos id prius: vel q̄ audierimus/viderimus/didicerimus: vel q̄ ſūe alio paſſi aut affecti fuerimus: at prius ⁊ poſterius notę temporis ſunt. Manifeſtum igitur eſt in ea parte animi ponēdā ⁊ collocādā eſſe memoriā: in qua conſtituta imaginatio ſit. Sʒ ⁊ illud cōſtat eas res per ſe tributas ⁊ mandatas eſſe memorię quę poſſent ſub imaginationē ⁊ ſenſum cadere: per accidens illas quę q̄ʒq̄ʒ e genere imaginario nō ſūt: tñ ſine imagiatiōe itelligi ⁊ ſpectari nō p̄nt.

Q̄obrem recordemur rerum abſentium. Item imaginationem proprie non eſſe ip̄m ſimulachrum: ſed actum virtutis imaginantis. Cap. XI.

SEd querat aliq̄s: qui poſſit fieri: vt impſſiōe ſola p̄ſente: q̄ ſimulachrū in imaginatiōe depoſitū eſt: meminerimus rerū abſentiū: ⁊ vtrū verū ſit id qō dī de ipſa re: non de ſimulachro ⁊ impſſione haberi memoriaʒ. Sʒ hoc vt facilius ⁊ cōmodius diſſoluere poſſimus: ⁊ lucē his q̄ dicta dicēdaq̄ʒ ſūt maiorē afferre: paulo penitus itrāda nobis hęc rō eſt. Cū uiſq̄ʒ in libris quos de aīa ſcripſim⁹ fere oīa p̄ſoluerim⁹ quę ad nām ⁊ potētiā imaginādi ſpectare poſſe viderētur: nō tñ inutile ſaltē fuerit: ſup eo aliq̄ tā opportuno loco repetere. Sciri igiť op3 ex actibus q̄s circa ſua quiq̄ʒ ḡnīe ſenſus abſoluunt: formari q̄dā ſimulachra: q̄ tāq̄ʒ ſigilla ⁊ picturę eoꝝ q̄ inciderint: inuri nobis atq̄ʒ in ſenſu p̄ncipe: h̄ eſt in corde ipſo ꝯſtitui/collocariq̄ʒ videantur. Hoc igiť veſtigiū qō deſiſtis ⁊ remanet: ēt abiūcta re ſenſili: imaginationē ſeu viſionēʒ appello: eaq̄ʒ finiť h̄ ḡnīe. Viſio eſt effigies in viſcere p̄mario .i. cordis impſſio. Cęterꝰ nō ipſa impſſio h̄ida viſio eſt: q̄ppe cū viſio actus ⁊ adminiſtratio ſit eius virtutis cui ip̄rimiť ⁊ q̄ ꝯcipiendi viſa potētiā obtinet: alioq̄n nihil viſentib⁹ ⁊ imaginātibus nobis imaginatio ⁊ viſio hēť: q̄a teneretur effigies: imo verę imagiatiōes plures ſiť adeſſent: q̄a plures effigies ⁊ plures impſſiōes ſiť reperirenť. Pręterea: aut cōſtitues viſionem eſſe quō ſimulachrū recens ip̄rimiť: at in hoc munus iuenti ſunt ſenſus: aut cum iā vtiq̄ʒ eſt impſſum: ſed aſſeruať ⁊ in theſauros cōdiť: at huic officio antiſtita eſt memoria. Ergo ſi imagiatio: neq̄ʒ ſenſus actio eſt: neq̄ʒ aūt memoria: relinq̄tur male ſentire q̄ ſegus ſtatuant. Proinde veriſſimū eſt quēadmodum in ſenſu tria ſunt: ſenſile: vis ſenſibilis: ⁊ actus: q̄ ex initu admiſſuraq̄ʒ illorum tāq̄ʒ fętus excluditur. Et quemadmodū in itellectu tria item ſpectanť: intelligibile: vis intelligendi: ⁊ act⁹ qui de ambobus paritur: ita ratio hęc contineri trib⁹ videtur: genere imaginoſo: vi imaginādi: ⁊ actu q̄ ex vtroq̄ʒ oritur. Atq̄ʒ hic p̄prie imaginatio dicitur: vt enim qui p̄ſente re ſenſili ab anima ſenſuali conficitur: poteſt ⁊ aſſolet ſenſus vocari: ita ⁊ actus qui abſente re ſenſili verſať ob ſimulachrum eius derelictum ⁊ alliſuʒ ſenſui cōmodiſſime imaginatio appelleť. Illud nemo ignorat: cū impręſſionē aut effigiē aut figuraʒ dicimus abuſionem eſſe nominum: nam p̄prie impſſio ⁊ ſigilluʒ receſſu ⁊ eminētia partiū conſtat: qualis forma ea eſt: quā quę ſignātur anulis pręteudūt. Hanc impſſionem non cōmittut ſenſilia: nec talem ſpēm deſigunt in ſenſum. Nec enim effigiantur aut cōſigurātur ſenſus app̄henſis ⁊ hauſtis ſenſilibus. Naʒ qualis obſecro figura omnino albedini aut colori eſt: qualis ſapori odoriq̄ʒ: ſed inopia vocabuli aptioris cogit nos hoc genus modo impſſionem: mō figuraʒ: modo veſtigiuʒ dicere. Quid ſit imaginatio iā expoſitū. Memoria v̄o imaginationis ſacrariuʒ ⁊ concęptaculū eſt: proindeq̄ʒ retentatio ⁊ conſeruatio.

350

¶ Quę temperaturę ingeniorum recordari idoneę ſint: ⁊ quę non idoneę. Cap. XII.

His ita conſtitutis: quoniã in ſenſu principe ſimulachra rerũ inſita ſunt vt diximus. Princeps autem ſenſus in quibuſdam mollior dilutiorꝗ habetur: in quibuſdã rigidior. Item alijs in motu eſt: alijs quieſcit: neceſſe eſt ſimulachra in eo condita eandem ſequi imitariꝗ rationem. Hinc illa numeroſo diſcrimine ingeniorum varietas. Alij hęc alte fixa cõtinent. Alijs in ſummo hęrent. Hi perdiu ſeruant. Illi breui labuntur. Hinc accidere vt alij magis: alij min⁹ memoria valeãt. Quidam ita dãnati vt nihil omnino meminerint. De ſultoria ⁊ fragilis in paruulo memoria eſt: ⁊ in ſene qui ętate pręcipiti ſit. In paruulo ꝙ in motu iugi a cremẽto eſt In ſene ꝙ natura in eo ad occaſum prona minuitur. Eſt memoria ⁊ morbis obnoxia: quorum ſępe iniuriam ſentiens: aut vniuerſa cõmoritur obliteraturꝗ: aut inſigniter laceſſitur. In his ꝟo qui ętate media ſunt quę cõſtãs adultaꝗ dicitur: quia ſtatu indeclini ⁊ tẽperato exiguntur firmiſſima ⁊ tenaciſſima eſt. Quemadmoduꝫ itaꝗ anulus in profugum torrentem deſ?pus: non ſigillat: ita memoria eorum retinere non poteſt: qui aut vi ęgritudinis: aut fluxu ętatis in motu ⁊ agitatu continuo ſunt. Iteꝫ qui duriuſculos ⁊ inflexibiles ſenſus ⁊ corneolos habẽt memorioſi eſſe non poſſunt. Nam qui in lapide ſignũ anuli exprimas. Proinde vt dixi tam eos qui maltum idolent ꝗ qui decliues ⁊ decrepiti quo ſunt obliuioſos eſſe neceſſe eſt: propterea ꝙ hi acceſſione virium cretioneꝗ ęſtuant: illi conſumptione diſcobinationeꝗ collabũtur. Eſt eniꝫ ſenibus cor: in quo ſummi ⁊ principis ſenſus regia eſt: ſimillimum ędificijs ⁊ parietinis veteribus: quibus tectoriuꝫ ⁊ picturę in eo exciderint pręſenio. Hebetur in his cor pręgelidum: eoꝗ laxatur ⁊ quaſi corruit algore: atꝗ ita ſimulachra rerum quę in eo aſſeruabantur: queꝗ tectoriꝫ operis modo illita inductaꝗ fuerãt: conſequẽo aboleantur ⁊ diffluunt. Laborant ꝟo memoria tum qui pręceleres ⁊ impendio volucres ſunt: tum qui admodum hebetes bleniꝗ. Alteri ꝙ ſunt humidiores ꝗ ſit neceſſe. Alteri ꝙ rigeant plus ęquo. Item alteri ꝙ liqdiores mobilioreſꝗ ꝗ vt ihęrere ac deſiſtere imagines poſſint. Alteri ꝙ contumaciores ac retorridiores: ꝗ vt plagis ⁊ vulnera conſentiant.

¶ Quęſtio quot quoties meminimus non eius potius ſimulachri meminimus quod habetur in nobis pſeno: ꝗ eius quod a ſimulachro refertur. Cap. XIII.

Hactenus extra ſeriem euagati ſum⁹: nunc tempus eſt ad quęſtionem illam: cuius gratia errauimus quaſi ad comperẽdinum ⁊ vadimonium reuerti. Ita munitiores paratioreſꝗ accedemus vt animis ⁊ conferemus pedeꝫ. Erat igitur controuerſia hęc nobis propoſita: ſi de memoria ſtatuendum ita ſit vt diximus: vtrum hoc ſimulachrum recordetur animus: an illõ vñ hoc profectum eſt. Si hoc, nihil igit͂ quod abſens ſit meminiſſe poſſumus. Si ꝟo illud, qui poteſt contingere: vt cum hoc aſpiciat non magis huius recordetur ꝗ ei⁹ qđ non aſpicit. Iam imago hęc quę ſentitur ſiue ſimilitudo alterius rei eſt: ſiue vt quid ſui generis: quod nam aliud meminerimus. Non hoc ipſum potius quod habet͂ teneturꝗ intus: ⁊ quod inuiſimus quoties recordatio mouetur. Nam qui meminit ſimulachrum ſpectat ſentitꝗ. Quonam igitur pacto meminiſſe poſſumus rei quę non ſit pręſens. Alioquin hoc modo cernere etiã ⁊ audire abſentia liceret. An recte ⁊ ſcite diximus: habetꝗ ſe res vt oportuit. Quemadmodum enim animal depictum in ſcheda: ⁊ animal eſt ⁊ imago: item ſubiecto vnum ſed conſideratione ⁊ ratione conuarians: quemadmodumꝗ ſi ga propoſitam in pergula tabulam contemplaretur: ſoluꝗ de picturę artificio cogitaret: nec id attenderet quod veri animalis imitatio eſſet: proculdubio ſimpliciter diceret ſe animal ſpectare: ſimul ꝟo animaduerteret ſe animalis veri exemplar videre: tunc imaginem eſſe in tabula non animal diceret. Ita de ſimulachris quę in nobis ſunt cenſeri oportet: quatenus ipſa ſeorſum ſpectant͂ poſſunt ſpectra ⁊ viſa appellari: quatenus ꝟo aliõ quid tãꝗ imagines picturęꝗ referunt tũ ſubiecta ⁊ alũna memorię nuncupantur. Nam quom ſenſus cõmunis ſimulachrum quod in corde eſt ita verſat tractatꝗ: vt nihil pręterea niſi ipſum illud in ſe imaginetur: tum vt dixi viſioni ⁊ imaginationi ſubijcitur. Quom ꝟo ita vt non ipſum in ſe conſideret: ſed vt ſimulachrum alterius eſt: tunc repręſentatio dicitur: ad memoriam pertinet ⁊ actus talis memoria nominatur.

¶ Unde eueniat: vt ea quę quis meminit: aliquando meminiſſe ſe neſciat. Cap. XIIII.

Hinc ſolet viſu venire: vt id quod memoria tenere: plerũꝗ neſciamus vnde acceſſerit: ſenſu ne an alia ratione. Nam ⁊ ſpeculantibus nobis occurrũt aliqua: ꝗ neꝗ quando neꝗ in quo loco neꝗ a quo didicerimus venire poteſt in mentem: ſępeꝗ dubię ſententię ſumus inuenerimus ipſi eam ⁊ cõmẽti fuerimus: an a docente aliquo accęperimus. Interim ita vt hęſitemus: imaginatio hęc ſit recẽs ſubitariaꝗ: an recordatio ⁊ ſuggeſtio. Uerbi gratia audiui olim a quodam ſermonẽ: deinde poſt tempore aliquãtũ multo: ſubit qđ audiuerim. Anceps igitur animi mecum dico auctor ne ſermonis huius: an aliũde perceperim: atqꝫ ita hoc ipſuꝫ veſtigo. Si igitur conſiderando ſcrutandoꝗ recoluero ſermonem illum aliunde perueniſſe ad me: tũc fuerit recordatio: alioquin meram conceptionem ⁊ cogitationem e re nata exortam dicere neceſſe eſt.

¶ Unde fit: vt ea quę quis imaginatur fingitꝗ aliquãdo meminiſſe ⁊ recordari ſe putet. Cap. XV.

Et quando contrarium accidat vt in Antipheronte orire: ac fere his qui exceſſu mentis tentantur. Nam ea quę ipſi ſecum imaginoſaꝗ extremaqꝫ continentur: tãꝗ facta ⁊ geſta adnarrant ita: vt qui meminerint. Quobreꝫ alij ea quę ſenſu nouerunt imaginatos ſe putant: alij ex aduerſo ea quę imaginati fuerint: ſenſu ꝯſecutos ſe credunt. Atqꝫ hoc ſit quoties id quod non eſt imago conſideramus vt imaginem: aut ecõtrario quoties id quod eſt imago non accipimus vt imaginem. Meditationes certe reminiſcẽdo memoriam confirmant ⁊ tuentur. Meditari nihil aliud eſt ꝗ crebro repetere imagines atqꝫ recurrere: nõ vt in ſe ſpectra ſunt: ſed vt imagines aliorũ. Hactenus quid ſit memoria: quid meminiſſe ſatis dictum: quod ſic coniectiõe breui teſtabimur. Memoria eſt habitus quo imagines rerum poſt impreſſionem cuſtodiuntur ⁊ retinẽtur: atqꝫ hoc: nõ in tota aĩa: ſed ſenſu pͥmario: ⁊ in ea vi quę prima notitiam tẽporis animantibus cõmonſtrat.

¶ Finis Libri Primi de memoria ⁊ reminiſcentia.

Themiſtij paraphraſeos de memoria ⁊ reminiſcētia Liber ſecūdus/Interprete Hermolao Barbaro.

Reminiſcentiam nō eſſe apprehenſionē diſciplinę neq; renouationem vniuerſę memorię:ſed partis eius cuius quis eſſet oblitus. Cap.I.

NUnc Quid ſit reminiſcentia tractemus. Primū ea quę in q̄ōnib⁹ populariter ſcriptis deciſa ſūt:vera eſſe ↄſtituamus. Ea ſūt hę:reminiſcētiaʒ nō eſſe reſumptionē memorię:neq; itē aſſumptionē apphēſionemue diſciplinę. Non.n.reminiſci aliq̄s dī cū p̄m⁹ imbuitur notitia rei quā ante neſcierit:ſed hoc diſcere eſt. Itē neq; illud reminiſci eſt:diſcere.ſ.⁊ retinere iugi memoria ſine vlla interuētione obliuionis:ſʒ reminiſci eſt ex aliq̊ veſtigio ↄſeruato ⁊ incolumi referre ſe in cognitionē ei⁹:qḋ memoria excidiſſet. Exēpli gr̄a in ſenſu p̄mate ſita eſt vniuerſa imago ⁊ ſimulachrū rei quā ſenſu p̄ceperis:hoc q̄diu ſolidū purū diluciduʒ inobſoletūq; retinet̄:ita vt ab oī pte ſui excitare mētē:⁊ ab ea ſi ſit colli buerit pſpici icognoſciq; poſſit:nō in eo q̄ ſimulachrū in ſe:ſed in eo q̄ aliud p̄ſentat:hoc memoria eſt:de qua diligēter executi ſum⁹ priore li⁰. Qḋ ſi nō vniuerſuʒ ſimulachrū retinet̄:ſʒ p̄s mā̄ſerat:ps īterlita ē:vl̄ diuturnitate:vel alio caſu aut iniuria:vt neq; animū ciere neq; cieri ab aīo poſſit:quoties ex portione ea q̄ ſubſidua eſt:⁊ quę īegra ⁊ limpida obmāſit exuſcitat̄ ⁊ q̄ſi poſtliminio reuertit̄ id:qḋ huic nexuʒ iniunctūq; olim īntermortuū interceptūq; videbat̄:tūc q̄d tā̄q̄ redux redēptūq; ac reſtitutū aīę haberi id vī:dicimur reminiſci. Atq; ita efficit̄ vt reminiſcētia ſit repatio p̄oris memorię reuocatioq;:nō q̄dē tot⁹:nā tota res elapſa aīo eſt:ſi denuo doceamur qḋ ſim⁹ obliti:hoc nō erit reminiſci ſʒ diſcere. Naʒ ⁊ vt iterū diſcat̄ ⁊ iterū inueniat̄ eadē cōmētatio vulgo ſolet ↄtigere. Verbi cā:ſi ex lectiōe vel auſcultatione verſuʒ illū q̄s teneat. Irā pāde mihi pellidę diua ſuperbi:eūq; vſq; adeo familiarē p̄mptūq; habeat: vt ſine vlla cunctatiōe q̄ties volet extēporali facilitate p̄nunciet:memoria hęc vocabit̄. Si v̄o initiū v̄ſus dūtaxat meminerit:cęterū aut obliuio deleuerit aut anni abſtulerit:deīde animus ex initio illo qḋ adhuc ſeruat̄ q̄ſi admonit⁹ appellatuſq; ⁊ reliq̄s ac veſtigia p̄ſecut⁹:tū ſimilitudinē ⁊ diſſilitudinē ſcrutat⁹:tādē ↄferēdo hęc īuicē recolēdoq; in memoriā reponat̄ ei⁹ qḋ vanuerat: reminiſcētia hęc dicetur.

Reminiſcētiā ſimpliciū nō eſſe niſi perraro. Cap.II.

EX his ↄſtare arbitror ſimpliciū nominū nō reminiſcentiā ſed memoriā ⁊ diſciplinā haberi:niſi rōne ea reminiſcētiā quoq; pertinere ad hęc dicam⁹:qḋ ſępe eueniat vt p̄ma ſyllaba vocabuli obſoletis cęteris teneat̄:⁊ qua deinceps in memoriā oblitarū ſcrutinio ⁊ cogitatione coorta referimur.

Reminiſcentiā induci p̄ multos motus qui ordinem ⁊ conſecutionem habeant. Cap.III.

AC reminiſcentiam quidem comitat̄ memoria neceſſario:nam qui reminiſcitur meminiſſe ad quēdā modū videt̄:q2 ptem ſaltʒ repetit prioris memorię. Inter reminiſcentiam v̄o ⁊ diſciplinam ⁊ inuentionem intereſt:q̄ qui reminiſcuntur maius p̄ncipium momentumq; intus poſſident:q̄ qui diſcunt aut inueniunt. Dixi maius:quia tā qui diſcunt q̄ qui inueniunt certum initiuʒ ac ſeminariū intra ſe gerunt:vnde ⁊ diſciplinam accipiant:illi ſcientiam pariant:quia doctrina omnis ⁊ peritia ex aliqua p̄notione anticipationeq; gignitur.

Quędam ſimulachra neceſſario ſequi:quędā ex aſſuefactione. Cap.IIII.

QUid ſit reminiſcentia indicatuʒ exemplis eſt:vt finiri poſſit:reminiſcentiam eſſe reducem ⁊ quaſi rediuiuā memoriam.ideſt renouationeʒ memorię colla pſę:atq; hoc quemadmodum conſequi leuiter poſſimus propriē intuitu patere arbitror. Nam quom motus animę ita ſe habeant: vt alter alterum conſequio trahat: ſicubi hoc neceſſarium eſt: facile conſtat:ſimulatq; origo ⁊ initiuʒ mouerit: ſucceſſioneʒ ab hoc ad ſcḋm:deinceps ad tertiū ⁊ vſq; ad ſupremū ituram: velut in cathena ⁊ giris:ſi anulus vnus tollatur neceſſario inſequitur p̄rimus:atq; ita alius alio cōmouet̄ ordine ⁊ attactu. Continuo idem contingit in ſimulachris ijs:quę imprimi tā̄q̄ veſtigia noſtro animo diximus. Cum primum enim ab vno aliquo coruʒ excitata mens eſt mouetur continenter a proximo:atq; illud alteri ſubinde originē mouendi eam pręſtat. Exēpli gratia:incidit mihi aliquando ob oculos Coriſcus cum lyra:ab eo tempore ſimulachruʒ Coriſci ⁊ ſimulachrum lyre impreſſum ⁊ conſignatū in animo meo eſt: bono poſt tempore video Socratem inſtitui lyra ⁊ fidibus canere:ita ſtatim fit:vt lyra Coriſci mihi veniat in mentem:deinde ſubeat ⁊ perſona quę cecinit. Hoc ⁊ alio exemplo docebimus. Audiſtin vn̄q̄ qui modulos eos concineret. Animulę duę vagulę migrabant cute poſita. Et hęc de illa quęſijt. Quę nunc abitur in loca. Mox ſi aliquot poſt diecul͠is alterum audias eiſdem quidem fere numeris ſed alijs verbis canentem:mens me prima ſubleuat:mox deuerſus reprimit exēplo ſerbit autem ſimilitudo cōcentus:atq; ita memineris cantilenam priorem animulę duę vagulę ⁊ etiaʒ cantoris.

Ex principio ſimili vel diſſimili aut proximo reminiſcentiam oriri. Cap.V.

HEc ita quom ſint neceſſe ē vt ea diſtinctio recipiat̄ imaginū alias natura ſua proximas ſequētesq; eſſe hoc mō: qui meminit ignis intelligat etiaʒ calorem oportet:⁊ is q̄ cęſus a Socrate eſt: quoties meminit ſe ex ſua Socrate q̄ſi nexio in memoriaʒ quo loci in quo plagas tulit:refert̄. Alias quę non nexio ſed ex cōſuetudine cōſequant̄: ⁊ quę nō ſemp̄ ex p̄oꝝ ⁊ antecedentiū memoria:ſed propenſius ⁊ maiori ex parte ſuccurrant. Verbi cauſa:accedit ſępenumero: vt enixe cupiēs efferre hoc verbū lupcalia:quaſi exciderit non poſſim. Igit̄ tenere id volens refero me frequenter ad lupū:q2 vtrāq; dictionē/lu/ſyllaba incipit:ita hoc componēdo efficit̄: vt accepto p̄nūciatoue lupi noīe:⁊ ex nota illa ſtatiʒ lupcaliū cōmonear. Alter ſolitus obliuiſci taurominiū aſſueuit in nomē tauri. Alter itē cui hoc nomen pleurites:qui laterū dolor dicit̄ cōtumax eē cępit retractare ſępius nomen pleurę:quę latus ſignificat:vt habito initio eo trāſferret̄ ad id qḋ cōtinenduʒ erat. In ijs igit̄ vt dixi nō ſemp̄ redeunt ſimulachra quę ſemel exoluerint:ſed aliquādo eſt:vt quāuis nomen lupi retineas:tamē recordari lupcaliū nō poſſis. Illud ſcio poſſe cōtingere:vt q̄dā ſemel appellati executiq; fidelius ⁊ firmius ſeruēt:q̄ alij ſępius:ex quo orit̄ vt nōnulli facilius recordent̄ quę vice ſimplici viderint q̄ q̄ cętera.

Reminiſcētiā

¶ Reminiſcentiā aliquādo ꝓdire ſine pn̄ᵒ: aliquādo ex pncipio nō poſſe erui. Cap. VI.

Quom ergo aliqs reminiſcit̄ nec̄e ē moueat̄ qbuſdā ꝑorib⁹ ātgreſſiſqꝫ motib⁹ q̄uſqꝫ ad eū motū ꝑueniat: poſt quē mot⁹ h̄.i. reminiſcētia ſeq ſolet ex aſſuetudie atqꝫ exercitatiōe. Quapꝑ ex h̄ nūc aut alio pn̄ᵒ venamur ꝯſīa ⁊ ꝓxima: ita vt reminiſcētia argu⁹ ſimiliū diſſimiliū ꝓpinquoꝝ ⁊ ꝯſimtū inducant̄. Mouēt porro q̄dā ex his pari mō: q̄dā ſil': q̄dā ꝑte. V.g. aſpicio lyrā depictā. Ab ea vt ꝑore ⁊ ꝑcurrente cōmoneoꝛ lyrę Coriſci: quā ſupiore ānο viderī: atqꝫ ex hoc rurſuꝫ reminiſcoꝛ cātionis ei⁹ quā Coriſcus cecinerit. Sane freq̄ns vt nō occaſione mō hac: ſꝫ ēt plurib⁹ aliȷs venire mihi poſſit i mētē ⁊ lyrę ⁊ carminis Coriſci. Si.n. ſimulachrū coiūnc iūctū fuerit ſimulachro cantilenę: recordatio coiūnc memoriā cantilenę ſuppeditat. Ex ſilib⁹ q̄ꝫ ⁊ diſſimilib⁹ vt dixi multa reuertunt̄ in mētē. Ex ſilib⁹ h̄ mō: vt ſi quō Socratis ſtatuā videro admonear Socratis. Ex diſſilib⁹: vt ſi cādorē itui⁹ recordatuſne nigritiā meminerī: aut ſi ęſtu tētat⁹ ſubeat algoris memoria. Ex ꝓpinqs q̄ꝫ ita [illegible] dicit̄ reminiſcētia: vt ſiqs ex eo initio. Multis copȷs v[illegible] athenieſes ꝓpterare vos puto: reminiſcat̄ verboꝝ q̄ [illegible] Si ꝯſtare poſſet qd potiſſimū hoc tpe ciuitati c[illegible]iorū itaqꝫ atqꝫ efficaciſſimū in q̄qꝫ re[illegible]to reliq̄ nullo labore ſuccurrūt. Prin⁹ [illegible]tera q̄ſi nexu quodā ⁊ vinculis inuicē aſt[illegible]ad ſeriem cōfluunt.

¶ Eandē rōneꝫ [illegible] reminiſcēdi vetera ⁊ recētia. itē ordinē reꝝ vſui eſſe reminiſci volentib⁹. Cap. VII.

Quod ſi aliqñ ꝯtingit: vt pn̄ᵒ rei cōperto ⁊ p⁹ ꝑte rōnis obtēta nihilomin⁹ cętera nō ſeq̄nt̄: nō eſt cur qſq̄ miret̄: qm̄ h̄ ſi penit⁹ dilapſa oblitterataqꝫ ſūt certe ſeq ēt reqſita nō pñt. Igit̄ īueſtigādo hic qb⁹qd excidit reminiſcunt̄ ex aliq̄ hoꝝ q̄ dixim⁹ ſup: ſili diſſili: finitimo ꝯiūcti. At ſi q̄ ſūt q̄ interī nō regrētib⁹ nobis ſed ſępe reddāt atqꝫ offerant ſeſe: fateri nec̄e eſt: ea nullo ex pn̄ᵒ aut ſuggeſtione ſiliuꝫ diſſimiliuꝫ: ꝯiūctiuꝫ finitimoꝝ agnoſci. Ut ſi recordat⁹ qſpiā numeri quē cecīniſſet Coriſcus reminiſcat̄ anterioris: certe is nullo huiꝰ ꝑſidio vſus vī in hoc: vt reminiſceret̄ anterioris. Cęteꝝ hoc iſolēs eſt nec temere paſſim fit. Fere enī āncedere qdaꝫ mot⁹ ſolent quos reminiſcētia conſequat̄.

¶ Aliud eſſe reminiſci: aliud iterū diſcere. Itē vltimum motū eſſe per quē reminiſcentia eliciat̄. Cap. VIII.

Plane quō de reminiſcētia agit̄ nō ꝑinde id ſpectādū eſt: quēadmodū remotas a nobis res ⁊ tāto ex interuallo repetitas: q̄ quō ꝓprias agnoſcam⁹: ⁊ q̄s ꝑualente ſenſu nouerim⁹ didicerimuſqꝫ: vtpote in q̄ maior ꝯtrouerſia ſit. Nā quot ꝓpinq̄ ⁊ recēs accęptę aio ſūt magis ꝑciditant̄: vt quō has meminim⁹ diſcere videamur: q̄ q̄ nobis pridē itellectę ⁊ cognitę fuerint. Sꝫ viuus tñ reminiſcēdi hęc mos ⁊ rō vtriuſqꝫ generis eadē vī. Nā quēadmodū ea q̄ nobis ꝓxia ſunt ex pn̄ᵒ aliq̄: cui ꝯnexa ⁊ ꝯſīa ſint reuocant̄ i mētē: ꝯſequnt̄ enī vt dcm̄ ē ſeſe ꝑꝑ ꝯſuetudinē motus: ita ⁊ ea q̄ a nr̄a memoria ꝓcul abſūt: ⁊ q̄ multo añ didicim⁹ initio quodā mot⁹ accępto ſolēt ſeſe reddere atqꝫ i memoriā reuerti. Quapꝑ ois reminiſcētia ex pn̄ᵒ potiſſimū pēdet atqꝫ īde ſūma celeritate abſoluit̄. Quāobrē eo cū q̄ res iter ſe collocatę ⁊ digeſtę ſūt: ordinē: mot⁹ eaꝝ in aio videant̄ tueri: ⁊ ea itē facile memoria ꝯtinent̄ q̄ notatione ⁊ diſpōne diligēti ſūt ꝯſcripta: vt ꝓpōnes mathematicę ꝑſeriſqꝫ geometricę: Iꝫ q̄ temē habent̄ ꝯgeſta ⁊ ꝯfuſanee: ac paſſiue diſpſa: ęgre cuſtodiunt̄. Nā quēadmodū ſenſilia q̄ coitu certo ⁊ diſtributiōe q̄dā iūcta illigataqꝫ ſūt ex q̄ſite illaborateqꝫ icernunt̄: ſecus ſi i cumuluꝫ ⁊ aceruū ꝯiecta ⁊ indiſtincta viſant̄: ita de ſimulachris animi ſtatuendū ac ſentiendū vī.

Est vo diia iter reminiſci ⁊ iteꝝ diſcere ⁊ oīno aliō diſciplina ē aliō reminiſcētia. Is q reminiſcit̄ ab ipſo ſe mouet̄: ⁊ ex pn̄ᵒ q̄dā icolumi ⁊ manēte int⁹ luſtrat ⁊ veſtigat inexa ⁊ iūcta pn̄ᵒ. At q addiſcit nō ex ſe ſꝫ a ꝑceptore docēteqꝫ mouet̄. Itē is q remiſci vult q̄tus ei ſit collibuit: aliqd reſcire nō ſp ad iuſſiꝫ occurrat: tñ verſando ⁊ ſatagēdo īuenire ac reponi i memoriā ei⁹ qō volebat: ſolet. Hoc aūt motu multo ⁊ diſcurſu multo ꝯtingit: q̄addū ꝑueniat̄ ad motionē eā poſt quā id ſeq̄t̄ qō reqrebat̄. Nā quēadmodū ſtillicidia multa q̄ ꝑceſſerint: lapidē nō ipſa cōminuūt icanātme: ſꝫ q̄ſi ſubigūt ⁊ molliūt. Poſtremū diſcobināt in ſoꝛdiqꝫ: ita iudicādū i corde ē: multos id patit̄ mot⁹ añ q̄ id qō q̄rim⁹ teneat̄: ſꝫ ſūmus ⁊ vltim⁹ mot⁹ ipſe ꝑſentat rē: quā ꝯſeq memoria volebam⁹. Eſt igit̄ reminiſci mouēdē q̄dā facultatē hīe iſtiā. Facultatē voco reliqas illas intrinſec⁹ ꝯtētas i aio: q̄ mētē appellāt ⁊ excitāt ad iſtaurādū ⁊ recuperādū id qō ꝑierit vanueritqꝫ. Hoc in ſe ipſo qſqꝫ ſępicule cōmittit expitaqꝫ ītimo vt dcm̄ ē ⁊ idigete motu.

¶ Ex qualibus locis ꝑncipȷſue memoria rerum amiſſa facile reuocet̄. Cap. IX.

Quāobrē tale pn̄ᵐ accipi dꝫ cui celerrime ad reminiſcētiaꝫ loci rñdeāt. Locos vo aut initia eē in aia oportere dicim⁹ q aut iugatis: ſilib⁹: Iꝫ ȷo ꝯſtētq̄les i dialecticis cōmētationib⁹ mōſtrant̄: aut q corꝑales ſūt ⁊ certa ſede diſpoſiti collocatiqꝫ iteruallis. Atqꝫ id cāę erit vt cito ex vna re in memoriā alteri⁹ veniat̄. V.g. ex lacte in cādorē: ex cādore in aerē: ex aere i hūorē: ex hūore in autūnū: ex autūno in brumā: q̄ id erat ſūmuꝫ: cui opaꝫ dabat̄ vt in memoriā rediret.

¶ In reminiſcendo id qō medium eſt maximū habere momentum. Cap. X.

Sane vī fere i oi gñe id qō i medio ē rōnē tenere ꝑncipȷ: q̄ īuēto facillime traditꝰ ⁊ cōptu ſūt reliq̄. V.g. aſcribant̄ lrę octo. a. b. c. d. e. f. g. h. qb⁹ indicent̄ ⁊ rñdeant octo notiones: ꝑ q̄s iture ſit mens: dū aliqd veſtigat: cui⁹ rei vſus ſit reminiſci. Lra. E. in meditullio eſt: ea obtēta ſi nō ꝯtinuo ſuccurrit qō veſtigat: ſaltē ſimulatqꝫ ad. D. ꝑuenerit: ſuccurrat id opꝫ: nā quō p⁹ occupata medietas ē: ⁊ ꝑora ⁊ poſterio. īuadere iuxta poſſum⁹: ſꝫ ⁊ nihil ꝓhibet qn ⁊ retro agere liceat ⁊ a media in vtrāqꝫ ꝑtē diſcurrere velicari ⁊ ꝓpoſtere. Naꝫ ⁊ poſt lrāꝫ. E. ſaluati itelligere lrām. D. ⁊ ab. D. ad. F. regredi trāſiliēdo iterpollādoqꝫ poſſum⁹ deīn referri ⁊ reciprocare ad. H. Si igit̄ ea res quā ſcrutamur i ꝑorib⁹ fuerit: occurret itinere eo qō regit ad. D. Si vo i poſticis: dubiꝰ obuis Iriā viā tenētiq̄ ducit ad. A. Notiones vo q̄rū h̄ ſūt ſymbola h̄ ſūt. Athenę. Liciū. Aedes Platonis Calēdę. ꝯuiuiū Socratis. vapulaſſe a Socrate fidiclā.

¶ Quot interdū reminiſcamur iterdū non. itē cur aliqñ plus mouēt veteres q̄ recētes imagines. Cap. XI.

Quod ſi accidit vt ex vno pn̄ᵒ iterim ſequātur hęc: iterim nō ſequent̄: ea cā eſt: q ex eodē pn̄ᵒ multi mot⁹ depēdent. Exēpli grā ex ili poſſum⁹ in notitiā morbi iliaci ⁊ ilei reuerti. Quot ſi frequentior tibi

viſus fuerit ſlet:q̄ illac ⁊ illuc potius ex eo p̄n⁹ rapierie attolleriſq̄ȝ. Nā ⁊ q̄ nitida ac ſplēdida ſūt amplius q̄ȝ q̄ ſquarroſa ⁊ obſcura oculos in ſe ꝯuertūt. Pōt ⁊ alia rō h eē q̄ ſimulachꝛū alteꝛ vet⁹ alteꝛ nouitiū habeat: qḋ nouitiū ē validi⁹ cōmouet ceteris p̄ib⁹: nā ſi id qḋ vet⁹ ſenectūq̄ȝ eſt: ita in aīo alte inhęreat vt in habitū ceſſerit eoq̄ȝ tritū ei perfamiliareq̄ȝ ſit. Huius meditatio vicē frequētis ⁊ recentis memorię obtinet.

℄ Quot erret interiꝫ reminiſcētia ⁊ quomodo faciat ſoloecismum. Cap. XII.

Quēadmodū ꝟo q̄dā ſimulachꝛa ita ſunt cōmiſſa cognataq̄ȝ: vt alteꝛ poſt alteꝛ nāl'r ⁊ nec̄io cō ſequat: poſt ignē feruoꝛ: p⁹ ſolē ſplēdor: ita q̄dā ſūt q̄ nō nā: ſȝ q̄dā ꝯſuetudine ꝯfluūt. Porro ī quo multi ⁊ frequētes ſum⁹: ⁊ in qḋ aſſueſcim⁹: hui⁹ nob minimo min⁹ nām facim⁹. Proīde ſicut ī nā nōnūq̄ȝ euētu ꝓueniūt q̄ſi ꝑgreſſiones q̄dā ⁊ errata nāę: ita in his q̄ ob vſu ⁊ ꝯſuetudīe ꝓdeūt nihil vetat ꝑtā q̄daȝ ſpectari vt cui in ꝑore antegreſſoq̄ȝ cedit: ꝓ ſpe ī poſteriore ⁊ ſequēte deui⁹ labat. Et loco iliaci in notitiā ilei deflectat: ꝓpea ſolet ꝯtingere vt quō alicui⁹ nōis meminiſſe volumus: ī alteꝛ qḋ q̄rim⁹ vicinū offēdam⁹: itaq̄ȝ oberrātes tūc q̄ſi ſoloeciſmū cōmittim⁹. V.g. volebā remiſci Leophanē ſupposit⁹ eſt ꝓ eo Leoſthenes ſoloeciſmus eſt. Hactenus de reminiſcētia priuatim dictum ſit.

℄ Cōia memorię ⁊ reminiſcētię: ī oī memoria ⁊ remiſcētia nec̄io adhiberi tp̄s aut certū aut īcertū. Cap. XIII.

Nunc vt gn̄atiꝫ atq̄ȝ in vniuerſuꝫ de memoria ⁊ reminiſcētia diſputemus: noſſe opꝫ: caput ⁊ cardinē in ambab⁹ eē notitiā tp̄is: ſiue illud certū ꝯſtitutūq̄ȝ habeat: vt ſi id qḋ mō memini reminiſcorue: aut heri aut ſupiore mēſe aſpexerim: ſiue īcertū īdefinitūq̄ȝ: vt ſi id qḋ memini q̄due reminiſcor: vtcūq̄ȝ ꝑus vidiceriꝫ: aut diu ſit qḋ audieriꝫ videriꝫ noueriꝫ. Alioqn niſi ꝯcedat ſciam tp̄is ad vtrāq̄ȝ motionē pertinere nec̄e eſt: vt hoc qḋ mō meminiſſe aut reminiſci dicimur: nec meminiſce nec reminiſci eē videat: ſed cognoſcere tanq̄ȝ e domo ⁊ ſacrario pectoris nunc primū promētes.

℄ Uim ſenſualem eſſe quę intus iudicet de pluri minoriq̄ȝ tēpore. Cap. XIIII.

Porro de pluri minoriq̄ȝ tēpore intus iudicat ea vis aīę ſenſibilis: quę ſedē habet in corde: quēadmodū eni quoties intelligētia magnitudines perſpicit: nō ꝓcedit foras: quēadmodū aliqui de viſu dixerunt: quē proliquatis egreſſiſq̄ȝ a ſede luminū radijs abſolui reddiq̄ȝ autumāt: ſȝ opat int⁹ ⁊ effigies magnitudinū in imaginatione depoſitas ⁊ iacētes excitat veli catq̄ȝ: qd ſi hoc nō ſit de magnitudīe abſente ꝓnūciare nō poſſet: nūc ꝓnūciat. Et ſane merito: nihil eni aliud ē intelligētia q̄ dianoea dī q̄ȝ cū imaginatione actio intellect⁹ ꝯiuncta. Eodeȝ modo de parte illa aīę ſenſualis dicendū eſt: vt de breuitate ⁊ lōgitudine tp̄is intrinſecus decidat: ⁊ ab imaginibus inteſtinis ad id pellat.

℄ Quę dr̄ia īter memoriā ⁊ reminiſcētiā totius ⁊ partiū ſit: itē vniuerſalis ⁊ ſingularis. Cap. XV.

Quom ꝟo in memoria vniuerſe alicuius oꝛōnis ꝑticulares oratiūculę ꝯſiſtant: neceſſeq̄ȝ ſit: vt quoties ambitū aut circūductū aliquē lōgiuſculū memoriter tenemus: ꝑtes q̄ȝ eius ⁊ clauſulas memoria ꝯtēplemur. Cōſtat eniꝫ integritas oīs ex partib⁹ ꝑtes h loco ſūt mēbꝛa ⁊ inciſa. Quęro remiſcētia vlis a ꝑticulari quo differat: An quom in memoria totius ꝯtineat ⁊ pars: ⁊ in memoria vniuerſalis cōprehēdat ſingulare neceſſe eſt vt partes prius q̄ȝ totū occurrant: ⁊ q̄ minora ſunt quęq̄ȝ ab vtroq̄ȝ margine intra vniuerſitatē habentur: q̄ȝ quę his ꝯtraria ſunt: quęcūq̄ȝ enim ita ambiunt intuſq̄ȝ ſunt ꝓportione quadam extremitatibus reſpōdent: quatenus mutuo proximant ⁊ ſequunt vt Platonis verba illa in thimeo. Dij deoꝝ quoꝝ opifex idem paterq̄ȝ ego: opera ſiquidē nos mea diſſolubiles nā: me tn̄ ita volente indiſſolubiles. Omne quideꝫ iunctū ⁊ concretū nā diſſolubile eſt. At ꝟo qḋ bona ratione iunctū atq̄ȝ modulatum eſt: diſſolui velle nō dei. Quapropter q2 facti generatiq̄ȝ eſtis imortales quideꝫ nequaq̄ȝ nec oīno indiſſolubiles: nec tn̄ vnq̄ȝ diſſoluemini: neq̄ȝ neceſſitatē fati ſubibitis: q2 volūtas mea maioꝛ eſt nexus ⁊ vegetatioꝛ ad ęternitatē cuſtodiendā: q̄ȝ illi vitales nexus: ex q̄b⁹ ęternitas veſtra coniugumētata atq̄ȝ cōpoſita eſt. Igit vna cum ipſo toto intelligunt partes: nam verba illa in fronte: Dij deorum exēplo ſe offerunt: quę intelligētia ſequētiū excipit. Et hęc rurſus intelligentia reliquoꝝ. Ita poſtremū qḋ intelligētia capit: ipſuꝫ totū eſt: nā ſingularia ſimul collata accęptaq̄ȝ ipſa integritas reddunt.

℄ Semꝑ reſpōdere conceptioni [illegible] ꝓportionē tēpoꝝ ſiue certū id ſit ſiue incertū. Cap. XVI.

Certe modus [illegible] ⁊ notionibus certiſq̄ȝ cōmodandus ⁊ querendus in tēpore eſt. [illegible] tēpus annectit ⁊ copulat cum rebus [illegible] ⁊ cognitio iungat neceſſe eſt. Proinde vt minor res ſe habet ad maiorē: ita ⁊ minus tēpus ad maius: ⁊ pectinatiꝫ: vt tota res ad tēpus totū: ita ⁊ partes ad partes. Atq̄ȝ hoc ex deſcriptione ſubiecta cōſtabit. Cōſtituant duo triangula in mucroneꝫ inferiore angulo turbinata: ſed ita vt alterum in altero contineat. Id qḋ continet: ſignet notis tribus. K.M.N. Id qḋ continet aliis tribus A.B.

E. Linea ꝟo. A.B. ſecet ad punctuꝫ C. ⁊ ad punctū. F. ⁊ a ſegmētis lineę perpetuę in alterū eiuſdē trianguli .i. minoris latus qḋ cōtrauerſiꝫ reſpōdet ad pares angulos ducant: vocenturq̄ȝ linea prior. C.D. poſterior. F. G. eodē modo ſecet linea. K.M. ad punctum. O. ⁊ ad punctum. L. ⁊ a locis ſectionū lineę perpetuę in alteruꝫ eiuſdem trianguli .i. maioris latus qḋ e regione reſpicit: dirigant nominenturq̄ȝ ſuperioꝛ linea. O.P. Inferioꝛ. L.K. atq̄ȝ hoc ita vt ſectiones vtriuſq̄ȝ triāguli in eaſdem deliniationes cō cidant. Ac hactenus quideꝫ ⁊ interius triangulū referat nobis res quas intelligimus. Extimū

timū ꝟo ⁊ amplius: vice eius tēpoꝛis ſic: qđ ſimul cum ipſis rebus ⁊ notionibus ſentiť. Queādmodū igitur qui lineas. AB. ⁊. BE. tranſijt: videtur ſimul lineas. AC. ⁊ CD. tranſiſſe: vtpote quę interioꝛes ſint ⁊ contineanť in AB. ⁊. BE. ita qui lineas. AC. ⁊. CD. peregit: videtur ſimul lineas. AE. ⁊. FG. peregiſſe. Quę enim collatio habetur lineę. AC. ad lineā. AB. eadē eſt lineę. CD. ad lineam. BE. nā ꝓpoꝛtione ⁊ parilitate cōſentiunt īter ſe. Unđ ĕt cācellati ⁊ vicibꝰ cōmutatis ſic referť linea. AF. ad lineā. AC. ita referť linea. FG. ad lineā. CD. retroqꝫ. Ita relinquiť: vt queādmodū is qui cognoſcit lineas totas. AB. ⁊. BE. ſimul cognoſcat lineas ꝑticulares. AC. ⁊. CD. Ita ⁊ ij qui lineas. AC. ⁊. CD. intelligit: ſimul ꝗqꝫ lineas. AF. ⁊. FG. intelligat neceſſe ſit. Eodē iure ſtatuendum de triangulo tēpoꝛis eſt. Nam qui lineas. KM. ⁊. MN. confecit: videť lineas quoqꝫ. LR. ⁊. DP. confeciſſe: ⁊ itē lineas. KL. ⁊. LR. Poꝛro linea. KM. ⁊ linea. MN. tēpus illud ꝓſentant: qđ reſpondet rebus: quę per lineas. AB. ⁊. BE. in minoꝛe triangulo indicātur: vt intellectu earū tēpus hoc annexum accipiamus. Rebus ꝟo quę per lineas. AC. ⁊. CD. notanť miniſtrat tēpus: qđ per lineas. KD. ⁊. DP. deſcribiť. At negotijs quę lineę. AF. ⁊. FG. ſignificant: apponiť tēpus: qđ per lineas. KL. ⁊. LR. ſignať. Ita fit vt ſimul ⁊ res ⁊ tempus ſocietate quadam ꝓpoꝛtionis noſcanť. Ex his latepꝫ eos qui recoꝛdanť aut reminiſcuntur: ad intelligentiam generum eoꝛūꝫ quę recoꝛdanť atqꝫ reminiſcanť adiungere tēpus ſuum ſolere.

Dupľr falli eos q meminerunt aut reminiſcanť. item tria adhiberi ad verā memoꝛiā ⁊ reminiſcētiaꝫ: rem: tēpus: animaduerſionē. Cap. XVII.

MEmoꝛia dupľr labiť. Primuꝫ ſi eoꝛuꝫ quę recolēda ſint imagines cōmutet: vt ſi contēplatus imagineꝫ Thecteti imaginem Socratis dicas tāctū tūc videberis meminiſſe Socratis: tamen Thecetetus eſt qđ vides. Nihil eni vetat qn errare hoc genus poſſis: ⁊ meminiſſe qđ non memineris credere. Altero mō falliť memoꝛia: cum ita accidit: vt cuius re vera meminimus: nō tamē meminiſſe nos aduertamus motione aut moꝛbo aliquo impediti. Qđ quidem ⁊ his vſu venit: qui in aliqđ impenſius intēti quaſi obcęcata cogitatione ⁊ obducto intus viſu: apertis atqꝫ integris oculis nō cernunt ea: quę ob os verſanť. Atqꝫ ij quideꝫ ſomniātibus ſimiles videnť: qui ſomniare ſe nō ſentiāt. Nō erit igiť recoꝛdatio aut reminiſcētia niſi tria hęc cōcurrant: negotiū qđ moueat: tēpus qđ negotio reſpōdeat: ⁊ animaduerſio. Sane tēpus modo finitum certūqꝫ vt dixi: mō īfinitū ⁊ īcertū adiūgit. Certū: vt quđ diſputaſſe me pridie memini. Incertū vt cū ſimpľr diſputaſſe me recoꝛdoꝛ: iudiciū vt ſit ita: eſt qđ conſueuit vulgo dici. Equideꝫ memini factū: ſed quādo non memini: ꝙ tum ſolent qui ſe cauſſo ſubſignant: cum his de tēpoꝛe facti non conſtat.

Hactenus cōis memoꝛię ⁊ reminiſcentię: nūc differētia ⁊ diſcrimē earum. itē quot ſolus homo reminiſcendi vim habet. Cap. XVIII.

PRimus ſupra nō eoſdem haberi q facile recoꝛdenť ⁊ qui facile ⁊ bene reminiſcanť. Diſtat ꝟo memoꝛia a reminiſcētia nō ſolum in eo: ꝙ pꝛioꝛ tēpoꝛe memoꝛia ꝗ̄ reminiſcētia eſt: ſed in eo quoqꝫ: ꝙ cōplures aīantes memoꝛię participes ſūt. Reminiſcētia ſoli homini conceſſa ex numero aīalium oium quę ab hoc qui cōperta nobis ſint: nam parte qua cogitamus rōcinamurqꝫ eadeꝫ ⁊ reminiſcimur. Et queādmodū ſyllogiſmus. i. rōcinatio pꝛopoſitionē pꝛopoſitioni. i. intētionem aſſumptioni cōnecticita ⁊ is q reminiſciť minoꝛa maioꝛibꝰ copulat. Qua vi aūt ſyllogiſmi ducunť ad eandē exquiſitio pertinet. Exquiſitio poꝛro his data animātibus ꝓpꝛia eſt: quibus cōſultandi deliberādiqꝫ rō. His ergo qbus reminiſcētia tribuiť tribuenda ĕt cogitatio ⁊ cōſultatio eſt. Solus hō cogitat ⁊ cōſultat. Solus igiť reminiſcēdi vim obtinet. Nā ⁊ inter initia hoc diximus: reminiſcentiaꝫ ad rationem ⁊ intelligentiā pertinere. Conſultare autem ⁊ cogitare virtus alia eſſe poſſit ꝗ̄ mens: animus: ratio: intellectus.

Memoꝛiā ⁊ reminiſcentiam eſſe coꝛpoꝛeas affectiones. item non eſſe illas in noſtra poteſtate. iteꝫ melicos potiſſimū hoc genere tentari. Cap. XIX.

CEterum qꝛ ſine imaginatione reminiſci nō poſſumus: ꝓpterea ⁊ ſimulachra ⁊ ſpiritus quę in coꝛde ſunt reminiſcētiā cōmouent: neceſſe eſt hęc coꝛpoꝛalis affectio ſit: ita reminiſcētia dicať motus intelligētię in tali viſo. Queādmoduꝫ eni qui librum vult ꝑlegere neceſſe eſt in ea ſe vertat ꝗ in libro ſint perſcripta: ita de reminiſcētia ⁊ intelligētia iudicādum eſt. Intelligētia cōparať legēti. Coꝛ. libꝛo. Uiſa ⁊ phātaſmata litteris diximus: ⁊ hoc olim memoꝛiā ⁊ reminiſcētiam coꝛpales motus eſſe: cuius rei ſigno eſt: ꝙ ſępe nobis quāuis aliud magis ſuſpicātibus cogitatio aliqua de repente obꝛepit: quā intercidere aut repꝛimere nullo conatu poſſumus: qn deſiſtat procedatqꝫ ꝑtinax: ⁊ inuitiſſimus nobis erupat: ꝓhinc ſimul humoꝛ in coꝛde adagitari cępit: qđ fit quoties reminiſci aliqđ conamur: euenit: vt facili ꝓterea ſiſti ⁊ ſufflamari non poſſit. Ergo ꝓinde efficimur ac ſiquis nos raperet trāſuerſos: ⁊ quālubet pugnātes in ſe cōuerteret. Tentanť validiſſime hoc moꝛbo melici bilioſiqꝫ. Sunt eni permobiles ꝓpterea: qꝛ ſpiritu multo ⁊ craſſo cōceptacula coꝛdis ſui habēt referta. Quđ pꝛimū igiť imago aliqua in his excita eſt: ſtatim exagitanť alię cōſequio ⁊ faſceatim ac turmatiꝫ ꝓſiliūt: ꝓpter mobilitatē humoꝛis qui ſitus in coꝛde eoꝝ eſt. Sed ⁊ illud ꝓbat memoꝛiaꝫ aut reminiſcentiā iuris noſtri nō eſſe: ꝙ nec quodcūqꝫ collibuerit: nec quoties collibitum eſt: reminiſci ſemꝑ poſſumus. Quāobrē vt miſſum telū ſiſtere aut reuocare non licet: ita quđ reminiſci ⁊ veſtigare aliquid volumus: neſcio qđ coꝛpoꝛeū cōmouemus: cui affectio hęc cōmiſſa mādataqꝫ eſt: nec vltra partes noſtrę vllę ſunt: nec eniꝫ per ſe moueri aliqđ pōt qđ incoꝛpoꝛeū ſic: ita ratione re ca factū eſt: vt motum eū rumperet: cū quis velit: in ſua manu nō habeat. Et queādmodū ꝗrenti locum in codice vt legat: nō ſatis eſt adire aperireqꝫ: aut ſcedas euoluere: niſi id quoqꝫ qđ ꝗrit inueniat: ita de intelligētia ⁊ ſimulachꝛis dicēdū ꝗ in coꝛde ſeruanť: vt tāctū ea quālubet tractes verſeſqꝫ: reminiſci tñ nequąs niſi in illa ipſa offendas quę reqris. Unđ vt dixi euenit: vt ij maxime imaginoſi cogitabūdiqꝫ ſint: in qbus redundatioꝛ vis humoꝛis ſtagnat ea ſede in qua imagines rerū locātur. Nō eni facile tranquillanť agitatione ſemel inita ⁊ quouſqꝫ aſſequātur ⁊ continuenť ea quę volunt: recto receſſu ſcaturiūt: identidē ⁊ ſuboꝛiunť imagines. Quāobrem irę in illis ⁊ metus ⁊ reliq̄ eius generis affectiones ſimul paulo cōmotę irritatęqꝫ ſunt: exacuūt accēdūtqꝫ ipſę ſe vltro: ⁊ vires obiter coꝛrogāt: conualeſcuntqꝫ: ita vt labore etiā ſūmo cōpꝛimi ſedari ⁊ extingui non poſſint. Exēpli gr̄a indicat ratio iniuriā acceptam eſſe: coꝛ ſtatim iracūdia ęſtuat: moꝛ accēſione ſanguinis feruet:

quo tandem auxiliaribꝰ copijs ↄfirmatū recaleſactūq; rectro ↄcaleſacit ⁊ exaſpat ſanguinē. Eodē mō metꝰ ↄtrarijs ex cauſis reſrictu ⁊ ↄtractu cordis pfectus nō facile deponit̄. Qđ ⁊ accidere ſolet his qui in cantibus paulo validius exultauiſſant: aut qui orationē pſam verſamue contētā ⁊ experta voce pnunciant. His ēm in fine ratio ſua ſit: coq; ⁊ quieſcēduz habeant: tamē vox impetu cō ceptō ⁊ quaſi ex procurſu longius procedit: ⁊ ceſſantibꝰ his aliquādiu poſt ſuperſtes eſt.

⸿ Quibꝰ ex cauſis pomiliones, pueri, ſenes, imemores ſint. Cap. XX.

Caeterum illi maxie imemores eſſe dephenſi ſunt: quibus ſuperiora pportione reliq corporis ſunt vaſta vt pomilionibus: rōne qđ vis ſenſus pmatis grauata in his oppreſſaq; pōdere eſt: qđq; in tā obeſa ⁊ craſſa materia deſignari aut exprimi formę rerū nō poſſunt: ſed quaſi fruſtrant̄ ⁊ diſſiliūt plagę: nec interim imaginibus pduri ⁊ ſpiſſi ſenſus reſiliunt: ſed ſi quas ob inſignē earū pulſum admiſerint hauſerintue: nō ita vident̄ admittere vt cū reminiſci volunt: facile ad imperiū ſubeant: aut recto itinere ad conditū ſequātur. Sane admodū pueri ⁊ admodū ſenes ideo impotentes memorię ſunt: qđ in motu cōtinuo verſant̄. Pueri ppter natiuū cremētum. Senes ꝙ aſſidue minuuntur. Nam in pueris ⁊ illa ratio eſt: ꝙ per aliquot annos ſimiles nanis exigunt.

⸿ Peroratio. Cap. XXI.

De memoria ⁊ qd ſit meminiſſe recordariq;: ⁊ de tota ea natura: ⁊ de parte aię cuius illud officium eſt. Itē de reminiſcētia: ⁊ quid ſit reminiſci: ⁊ memoria quēadmoduz redintegret̄ repareturq; amiſſa: ⁊ vnde pficiſcat̄ dictuz.

⸿ Hermolai Barbari. Z. F. Patritij Veneti in librum de ſomno ⁊ vigilia Themiſtij ad Hieronymum Donatum. A. F.

Optaui tecum eſſe mi Hieronyme his diebus: quibꝰ interpretationi noſtrę in paraphraſim Themiſtij ſūmam manum impoſui: vt coram cōmunicare tibi omnia ea poſſem: ⁊ qđ tuū in his iudicium eſſet pręſens intelligerem. Ac legiſti tu quidem olim hęc ⁊ qđ meminerim probaſti. Sed ſiue in peius effinxi: ⁊ vt ille inquit ab archetypo decidi: ſiue diſpēdiū limę nō nihil profecit: certe in totum alia ſunt ē quę vidiſti: ꝙ ſi affuiſſes tu: periculū nō erat: vt ab his quę cōmutaſſem detraxiſſemue laberer. Alioquin in hęc impēſius ſtudium cōtuli ē volebam. Proinde nō dubito futuros: qui noſtrā diligētiaz cauillent̄ quaſi tantū curę argumentum ambitus ſit: ⁊ magnę alicuius de ſe perſuaſionis q̄ profecto in me nō ſunt. Nam ſeu ꝙ ſcimus hęc anteludia q̄daz ⁊ quaſi crepundia eſſe ingenij noſtri: ſeu ꝙ maiora in hoc genere cogitamus: dici non poteſt: ē in his nec ſatiſfaciam mihi: nec placeam. Sed vtinam multoꝝ error aut ſtirpitus velli aut alleuari poſſet: quibus cuz ſe peripateticos bonos appellēt q; infantiſſimi ſint: nec latine loqui ſciant: nec gręce (vt ē leuiſſime dicam) tam conuenit cum ea familia: ē his qui multis ſęculis ante Ariſtotelē fuerunt. Certe partim fando aſſiſtēdoq;: partim ſcribendo ⁊ cōmentando daremus operam: vt quātum in nobis eſſet recognoſcerent ſe: ⁊ intelligerent eos qui a phyloſophia eloquētiaz ſeparāt minutos plębeioſq; ⁊ plane ligneos phyloſophos haberi. Nunc perſuaſio ea tam alte dedita in venas eſt: tam pertinaciter inhęſit in viſceribus: tam difficilē callum obduxit: vt ne diu nos qui nec auctoritate valemus: nec fere in doctrina quicquā promouimus: ſed quāuis ēt abſolutiſſimus: ⁊ qui oīa ad manum innumeratoq; habeat: tantas radices ſuccidere aut medicinā adhibere ęgritudini taz deſſletę nō poſſit. De quo quoniā plura paramus alia epiſtola: illud tantū dicturi ſumus: vt hortemur te: nō vt tu cum ſtudijs phię bonas litteras coniūgas: quippe in quo ne admonitore quidē eges: ſed vt alios iſtuc exēplo ⁊ ſapientia tua cōpellas. Nec enim ꝙ in quibuſdā deplorata res videt̄: ideo minus laborandū tibi eſt: tum ꝙ ſentētia Hippocratis qui conclamatis ⁊ deſperatis negat admouendas manus: ad morbos animi referenda non eſt: ꝙ ij nō ſemper incurabiles ſunt: tuz ꝙ vt ratio iſta cum his nihil proficiat: ab alijs certe peſtez illam defendet. Infinitū enim quātas iacturas facturę litterę ſint: ſi non habeant qui huic labi obſiſtat. Nos quidem tēpus omne qđ viximus ⁊ qđ deinceps deum voluntate victuri ſumus in illam curam deſtinauimus vt pro virili parte naturalis phia cum ſtudijs humanitatis in gratiam redeat. Vale. Libellū de ſomno ⁊ vigilia: quē ad te vertimus: ſcio tibi pro tua in me beniuolētia nō ingratiſſimū fore. Venetijs. M.CCCCLXXX.

¶ Themiſtij paraphraſeos liber de ſomno ⁊ vigilia: interprete Hermolao Barbaro patritio Veneto.

¶ Queſtiones ad ſomnū ⁊ vigiliā pertinētes. Cap. I.

De ſomno ⁊ vigilia cōſideranda hec arbitror. Primum quid ſint ⁊ cui parti ⁊ poteſtati aīe reddita. Et vtrum ſoli anime cōmiſſa vt ꝓpuate eius affectiones: an ⁊ corpori ꝙqꝫ promiſcua. Et quā ob rē tributa aīalibꝰ ſint. Et vtrū vtrūqꝫ oībꝰ: an alteris hoc: illud alteri ſeorſum. Deinde qd ſit inſomniū: ⁊ quot ꝙ g dormiūt mō ſomnient mō nō ſomniēt. Itez vtrū ſomnient quidē ſemꝑ ſed experrectos memoria nō cōmittāt: an ſecus. Et hoc ſi eſt: quā ob cām ſit. Preterea ſint ne ꝑſcita aliqua animi geſcētis: nec ne. Et ſi ſint: qua ratione ſiāt vtrū ex eo numero ſint que agunt ab hoīe: an quoꝝ cā ſit aliqs deus aut nā aut temeritas.

¶ In eadē particula ſomnū ⁊ vigiliā collocari. Cap. II.

PRimum illud haberi pro explorato debet ad eandez aīalis partem ſomnū ⁊ vigiliā pertinere: tū ꝙ oppoſita inuicē ſunt: tū ꝙ ꝑuatio eſſe intelligit vigilie. Appoſita porro ⁊ extrema tam ꝙ artis ſunt: ꝙ que in nā ſpectant: in eodē recipi ſolēt: ⁊ eiuſdem ſubiecto affectiones vident. Exēpli grā. Integritas ⁊ obleſio: tēperies ⁊ intēperies: morbꝰ ⁊ valentia in eodē corꝑe ſunt. Pulchritudo ⁊ feditas in eodē mēbro cōſiſtunt. Firmitas ⁊ debilitas in eodē neruo cernunt. Viſus ⁊ cecitas in eodē oculo habent. Similis ⁊ in ceteris ſenſibus ratio. Itē clarius ex his que ſequunt liqbit. Nam argumēto quo vigilare aliquē cognoſcimus eodē ⁊ dormire dephendimus. Vigilantez ſane cognoſcimus: aut qꝛ externo ſenſu aliquo: viſu: auditu: olfactu pellat: aut qꝛ inteſtina rōcinatione cogitatione imaginatione. Senſus ꝟo vice habitus eſt. Inſenſibilitas vice ꝑuationis. In eodē igit ſubiecto locanda hec ſūt. Ex quo illud qd volebamus conficit ſomnū ⁊ vigiliam eodem ſubiecto ſtratoqꝫ contineri.

¶ Somnū ⁊ vigiliam affectiones eſſe corpori ⁊ anime cōmunes. Cap. III.

QVom aūt ſentire ipſum neqꝫ aīe neqꝫ corporis ꝓpriū ſit. Nam ad idē genus tum actus tū potētia pertinet: ſenſus aūt qui in actu ſit: eſt quidā aīe motus interuentu ⁊ comitatu corꝑis cōualeſcens. Manifeſtū eſt: affectionē hanc: dico ipſum ſentire: nec ꝑ eculiarē aīe eſſe neqꝫ itez corporis ꝓpriā: quādoquidē corpus inanime nullā ſentiēdi vim obtinet: ſed ſūme ꝑmixtionisqꝫ. Porro quō vires aīe habeant diſtincte: ita vt alterius abiuncta a reliqs ſit: reliquē ſeorſum ab hac non poſſint ꝯſiſtere: certū eſt ea ꝙ augent mō ⁊ minuunt vt arbores: dormire ⁊ vigilare nō poſſe: qꝛ ſenſu deficiuntur: de cuiꝰ momētis nā ſomni ⁊ vigilie dependet. Naz ſenſus a rōne vitali: que ⁊ vegetalis dī eſſentia: ⁊ poteſtate interſtitio plurimo ⁊ manifeſto deſpeſcit: et ſi nō id ꝯſtaret: vtrū ſubiecto ⁊ magnitudine differēt.

¶ In animalibus omnibus ſomnuz ⁊ vigiliam vtribus contingere. Cap. IIII.

NAm mihi a lunari circulo caducuz ſubceliſiuūqꝫ ⁊quot ſi ſomni ⁊ vigilie capax ſit: aut ſemꝑ dormiat aut ſemꝑ vigilet: ſed vtrūqꝫ aīalibus ſingulis tributū a nā eſt: nulluz oīno animal pari eo caret: ſz tantū inanima. Quom de aīalibꝰ loqmur: ſemper excipiunt diuina. Nā eoꝝ actio iugis eternaqꝫ nec triſtis oneroſaue eſt: ⁊ vigilia in his oīs contrarij eſt expers. Nam ſomnus ⁊ vigilia vt ſepe alīs diximus affectiones ſūt circiter cor: vbi domiciliū optimatis ſenſus locat. Preterea quecūqꝫ nālez aliquā functionē habēt: ſimul paulo plus laborant ꝙ ſua cuiuſqꝫ nā patit egritudinē ſentiunt: cūqꝫ ꝑterea opari non poſſint dant manus ⁊ remiſſionē: quaſi laboris merent. Nam ⁊ veterina ſarcinis: ⁊ vie ſpatio defecta offendūt ſe terre: nec loris vllis aut fuſtibꝰ ad ingrediendū exurgunt. Legēdo: ſcribēdo: edificādo: demū agēdo qdlibet: aut ꝯdēdo: laſſitudo: ceſſimꝰ: ⁊ motū ſemꝑ ſubſequit ⁊ excipit reges. Poſtremo oculi: aures: manus: pedes: ⁊ reliq partes officiales aliquādo a muneribꝰ queqꝫ ſuis ceſſant. Cōtinenter gerere ⁊ adminiſtrare nō poſſunt: ſz ſpatio exacto in quātum vires coꝝ durare ⁊ ſufficere operi poterāt: vacationem quādam feriarū vice impetrāt. Ceterū quom ſomnus vigilie ꝯtrarius ſit. Contrarioꝝ ꝟo que interſtitio careant: ⁊ ꝙ ſibi per priuationē ⁊ habitū reſpōdent: ſi alterum abeſt: alterū adeſſe ſit: ſequit vt dormire animalia oporteat quoties nō vigilant. Quāobrez quēadmodum morbi aliqui peruigiliū ⁊ inſomniū afferunt: nam cōperti ſūt qui nouem dies expertis ⁊ incōniuis oculis egerint: ⁊ quēadmoduz hoc idem ſepe citra egritudinē accidit: vt gracilentis ⁊ ꝑaridis: qui nature ſue ratione longas vigilias patiunt: ita ſomni copia interi inualētibus: iteri valētibꝰ ꝯtingit. Naz ex his qui febre tentant inuēti aliqui ſunt: quos altus ſopor in iuſtū triduuz attinuerit. Paruuli ꝟo tū ꝓpter cibos iunctūqꝫ: tum ꝓpter humorem infantilis etatis longiſſimo ſomno vtuntur. Hec ſi ita ſunt: quicqd ſomni capax eſt idez vigilie particeps ⁊ retro. Nam ſi ſomnus ꝙdam affectio eſt: ⁊ quaſi nodus ⁊ vinculū ſenſus: ſenſus aūt omnis ſentire actu pōt. Omnis ꝟo potentia aliquādo in actum refertur. Neceſſarium eſt: vt id qd dormit: ⁊ qd potētiā habet vt vigilet excitet: oīno ⁊ actu euigilet. Ita nullus ſit ſōnus ꝙ nō poſſit rūpi ⁊ ꝙ vt ita loquar expgiſcibilis nō ſit.

¶ Quamobrem animalia omnia dormiant plante non dormiant. Cap. V.

ANimalia certe omnia Pedeſtria Volatilia Nantia ſomno participāt. Nam aquatiliū genera: ⁊ ea ꝙ molli cruſta integunt ſoporari cernunt: ⁊ ꝑterea quecūqꝫ oculos habent. Nam ⁊ qbus corneoli ꝑduriqꝫ ſunt ⁊ inſecta dormire indicio ſilentij ⁊ conticeſcentie credā apparet: quāquam exiguū quidā talia: ita vt nos lateant plerūqꝫ. Utrum ꝟo ea qbus ſcilicet teſta obducit: dormiant: nemo quidem adhuc ꝙ ſciam fuit: qui viderit aut argumēto aliquo notauerit: ſed ratione tamē perſuaderi id poteſt. Nam animal eo ſinimus ꝙ ſenſuz obtineat. Somnus ꝟo imobilitas ⁊ quodāmodo pedica ⁊ obligamentuz eſt ſenſus. Contra exolutio eius vigilia eſt. Nō habent vices has plante: qꝛ vbi ſenſus non eſt: ibi neqꝫ ſomnus eſſe neqꝫ vigilia poteſt: vbi autē ſenſus eſt: ibi dolor ⁊ voluptas: vbi dolor ⁊ voluptas ibi cupiditas. Plantis nihil hoꝝ poteſt concedi. Nulla enim ratio eſt que cogat fateri

dolere has:oblectari cõcupiſcere aut ſentire. Neqꝫ itez queçũqꝫ aleſcunt:neceſſario etiã ſentiunt. Quãquaꝫ cõtra eſt queçũqꝫ ſentiunt vt neceſſario etiã aleſcãt. Sed queadmodum ſepenumero docuimus alimẽta hęc quibuſdam habent: vt plantis. Hoc vero demonſtrat ea ratio:ꝙ vis quę nutrit munus ſuũ navius ⁊ expeditius cõ ſopitis ꝙ̃ vigilantibus nobis abſoluit. Nam eo tẽpore probius ⁊ alimur ⁊ corpulentia ꝓficimus: vtpote: vt q̃s actiones nihil adminiculentur ſenſus.

❡ In ſomno oẽs ſenſus haberi imobiles. Cap. VI.

NUnc diſſerendũ videt̃: quãobrem dormiat ⁊ vigilet aial: ⁊ ſꝫ quos ſenſus. Si ſm plures eſt: aut ſi ſm vnuꝫ: quiſnam illic vnus ſit: de quo ſomnus: aut vigilia pendeat. Sane quom animalium quibuſdam omnes ſenſus: quibuſdã nõ omnes ſed guſtus ⁊ tactus ſunt: eſt enim latiſſime fuſus ⁊ maxime cõmunis omnibus tactus: vt in libris de anima dictuꝫ eſt: fieri autem non poſſit vt dormiens animal vllo ſenſu vigilet: manifeſtum eſt animantes omnes in ſomno affici oportere codeꝫ modo .i. ſumma illa imobilitate ⁊ inſenſibilitate offundi. Nam ſi dormiẽti auditus in miniſterio ⁊ officio ſit: viſus non ſit: erunt ſimul in eodem duę res pugnantiſſimę: qꝛ ſcilicet dormiens aliquis ſentiet: quod impoſſibile eſt.

❡ Soporem tactus ⁊ immobilitatem ſenſus cõmunis cauſam eſſe ſomni. Cap. VII.

ILlud nunc lubet quęrere: vtrum ſenſus omnes ęqualiter ſopiantur in ſomno: an ſit pręcipuus aliquis: quo ceu ſoporato potiſſimum dormiat animal. Nũ hoc vni duntaxat tribuẽduꝫ tactui eſt: qui ⁊ maxime neceſſarius ⁊ natura longe ꝑmus eſt ſenſuũ: ⁊ qḋ amplius eſt idem ſubiecto cuꝫ ſenſu cõmuni. Nã quom natura ſingulis ſenſibus certa quędã munia penſaqꝫ imperarit: oculis vt intuerentur: aurib⁹ vt auſcultarent: ⁊ cęteris quibuſqꝫ ſua: quõqꝫ non ſoluꝫ peculiariter hęc ſenſibus intũperit: ſed in cõmune quoqꝫ rationem quãdam in omnes ſparſerit: qua ⁊ videre ⁊ audire ⁊ demum ſentire ſe ſentiant: non enim viſu videre nos videmus: nec viſu enuntiamus: aut guſtu diſtare dulcedinem a calore: neqꝫ ſeorſum neqꝫ ſimul vtroqꝫ ſenſu: ſed particula quadam cõmuni quę adiuncta ſenſibus omnibus ſit: quam ſimpliciter ⁊ proprie ſenſuũ cõmunem vocamus: hęc autem vna proprie eſt: etiam ſenſorium eius vnum. Uerum quãquaꝫ hic ſenſus vnus eſt: tamen ratione in plures hiat: qꝛ in tot diſtrahitur quot genera ſubiecta ſigillatim quinqꝫ ſenſuũ habentur: nam calor a ſono euariat ⁊ ab vtroqꝫ odor ⁊ ſapor. Ineſt vero ſenſus cõmunis primuꝫ ⁊ maxime in ſenſu tactus: ꝙ ſolus hic ſeorſum a cęteris ſeparatus ſpectatur: ab hoc cęteri non ſpectantur de quibus omnibus affatim in voluminibus de anima explicatum eſt. Poteſt tota ratio ſic concludi ſomnum ⁊ vigiliam ad ſenſum cõmunem ⁊ ad eius ſenſoriũ pertinere: ideſt ad ipſum cor. Et quõ ſenſus cõmunis ſubiecto idem cum tactu ſit: neceſſe eſt vt aialibus omnibus vigilia ⁊ ſomnus cõmunicari dicat̃: qꝛ tactus quoqꝫ vt dixi cõmunicatus oibus eſt.

❡ Impotentiam omniũ ſenſuũ non eſſe ſomnũ: et ſi omnes ſenſus in ſomno impotẽtes reddunt̃. Cap. VIII.

MOro ex his quę ſequunt̃ certiſſimum fiet: ſomnum nõ eſſe requiem ⁊ pigritiam ſenſuum omnium: ſed ſolius tactus: hoc ita intelligitur. Si non eſt neceſſe vt ſenſus omnes ſimul in opera ſint: eodeꝫ modo non videtur neceſſe vt omnes ſimul ferientur. Sed enim primum patet: nihil enim cogit is qui non videt vt etiam audiat: aut qui guſtet vt ſimul etiã olfaciat: igitur ⁊ 2[m]: pręſertim quom propenſior ratio videatur eſſe: vt ſimul omnes operentur ꝙ̃ vt ſimul quieſcãt. Si ergo qḋ potius ius habet vt ſit neceſſarium nõ eſt omnes ſenſus ſimul pelli: ne illud quoqꝫ multo magis: cui deterius laceſſituqꝫ eſt omnes ſenſus ſimul immobiles quieſcere. Quãquaꝫ vero hoc ita eſt: tamẽ tactu ſopito neceſſe eſt conſequio reliquos ſenſus conſopitos eſſe: nec eo valet hoc: vt ſoporationem omnium ſenſuũ cauſam eſſe ſomno dicamus: ſed ſolius tactus. Nã quõ princeps ſenſuum ⁊ quo cęteri referuntur afficitur: neceſſario ⁊ ſatellites eius affectioni accumbunt. Cõtra ſi illi afficiantur non continuo neceſſe eſt: ſenſum principem conſentire. Illud vero argumento eſt ſomnum non ea re conſiſtere: ꝙ ocioſi omnes ſenſus ſint: qḋqꝫ ij act⁹ ſuos exercere non poſſunt. Quom eniꝫ quis animo linquitur ⁊ iacet lmorauum: qḋ genus lipopſychiam: ideſt defectum animę appellant: quãquam ⁊ hoc nexus quidaꝫ ⁊ impotẽtia ſenſuũ videtur: non tamẽ dici ſomnus poteſt. Idem in delirijs ⁊ furore contingit vt accedente morbo nõnulli neqꝫ videant: neqꝫ audiãt ſępe: neqꝫ omnino aliquid ſentiãt: alioquin nõ ſęuirent in corpus ſuũ: nec carnẽ ſuam dentibus peterent: ſi ſenſum aliquẽ haberent doloris. Pręterea duabus venis in collo: quę a iugulo vbi ſcindunt̃ caput ſubeunt: foris valide app̄henſis collabunt̃ homines ſenſibus ereptis: nec tamen dormire dicunt̃. Proinde impotentia ſentiendi nõ ea: quę in cęteris ſenſibus ſit: qꝛ ⁊ orbata deminutaqꝫ ſenſibus ſentire nõ poſſunt: nec tamẽ dormiũt: neqꝫ ea quę ex aliqua iniuria aut morbo cõtingat: ſed queadmoduꝫ ſum teſtatus ea quę in primo ſenſorio cõtineat̃ .i. in corde: vbi primus eſt ſenſus: quę tum ex laſſitudine aliqua tum ex longa excubia ſubſequi ſoleat: nimirũ talis impotentia ſenſuũ ꝓprie ſomnus eſt. Naꝫ quom ſenſoriũ illud cõis ſenſus impotẽs: ⁊ incontinẽs ſui reddit̃ neceſſario ⁊ cęterę officinę laſſant̃: non e diuerſo.

❡ Quis finis: qḋ agens: q̃ forma: q̃ mã ſomni ſit. Ca. IX.

HIs ita conſtitutis quęrenda cauſa eſt ꝓpter quaꝫ dormire animalia ſit neceſſe: ⁊ qualis iteꝫ affectio ſomnus ſit. Ac quattuor quidem cauſaruꝫ genera in naturalibus libris enumerauimus. Finalem cuius gratia omnia conſiſtant ⁊ fiant. Agentẽ vnde oriatur ⁊ inſtituatur motus. Rationariam quę rebus naꝫ ſuam ⁊ ſpeciem largiatur. Materialeꝫ ex qua inſita cõſtitui ⁊ generari omnia ſoleant. Somni igitur cauſę hę ſunt. Finis. Salus. Et conſeruatio animalis. Agens ſpiritus vitalis qui in corde eſt. Materia vapor qui caput ſubierit: deinde in locum inferioreꝫ defluxerit. Forma ſitus ⁊ diſpoſitio illa membroꝝ ⁊ partium corporis: q̃ in dormientibus extra intuſqꝫ cernit̃.

❡ De cauſa finali ſomni ⁊ neceſſitate eius. Cap. X.

PRimum quõ natura nihil cõmittere fortuito: ſed ſuper agere gratia alicuius ſoleat: quietẽ vero vtilem eſſe atqꝫ adeo neceſſariam animalium vitę conſtet: qꝛ continue moueri cuꝫ voluptate non poſſunt. Manifeſtum eſt ſomnum ad incolumitatem fuiſſe animalibus iunctum ⁊ ad quietem. Unde vaga ⁊ vulgo etiã recępta tranſlatio eſt: vt ſomnus quietis nomine indicaret̃ quaſi veritas ipſa ita plane cogeret. Uigilia vero maxime finem attingit. Naꝫ ſentire ⁊ ſapere finis omnibus e ſt: quibus vtrum eorum cõpetit. Utrũqꝫ

enim

enim optimum eſt. Finis autē eſſe optimum requirit: brutis ſenſus: homini ſapientia ⁊ prudētia finis eſt. Uidetur ꝟo neceſſarius eſſe animalibus omnibus ſomnꝰ: non quidem ſimpliciter: ſed neceſſitate illa quā ex poſito ⁊ ex adiunctione vocauimus. Uerbi gratia: extra quā ſi perire ſatius his eſt: ſi enim animalia eſſe debent. ⁊ naturam ſuam ſeruare: neceſſario quędam adeſſe his oportet: quibus poſitis alia ſubinde adiungenda ſint. Nam ſi conſtituatur quid animal eſſe: neceſſe eſt vt alatur: quo conceſſo neceſſarium eſt e cibo vaporem ſuſtolli: e quo neceſſario conſequitur ſomnus.

¶ De cauſa agente ſomni. Itē omnis motus principiū eſſe cor habentibus ſanguinem ⁊ carentibus quiddam vice cordis ⁊ ſpiritum interiorem. Cap. XI.

NUnc dicendū eſt quo motu actioneue corporis eueniat animalibus: vt aut dormiant aut vigilent. Demumqꝫ de tota ratione agentis cauſę diſſerendū. In quo ⁊ prolixiuſculi erimus: ac primū quidem admoneri noſcentes hęc velim. Omnia animalia ſiue ſanguinem habeant ſiue exanguia ſint: aut eandē aut perſimilē cauſaꝫ ſomni habere. Quāobrem quom de ſanguineis: vtpote iunctioribus ⁊ cognobilioribus diſputauero: cōmuni ratione de omnibus obiter diſputatum ⁊ peroratum putent. Principium ſenſus eadem parte proficiſci: qua ⁊ principium motus: demonſtratū ſupra eſt. Principium ꝟo in animali locus is videtur: qui inter aluum ⁊ caput medius ſit. In his quę prędita ſanguine ſunt ea pars quę circum cor eſt locum mediū obtinuit. Quęcūqꝫ autē ſanguinē habent: hñt ⁊ cor. Eſt igiꝛ ſentiendi ⁊ mouendi principium cor: in quo ⁊ ſpiritus vitalis ⁊ refrigerationis principium continetur. Uidetur enim natura refrigerationem in humido ⁊ reſpirationem ornaſſe ad calorem eius partis temperandū ſeruandūqꝫ: de quo ſeorſum in loco docebimus. In his ꝟo quę carent ſanguine: ⁊ inſectis: ⁊ his quę nō reddūt nec accipiunt halitum: ſpiritus quidaꝫ interior additus non in corde: ſed in eo quod ęmulū cordi eſt: qui attolli vicibus ⁊ ſubſidere cernaꝛ. Atqꝫ hoc maxime depręhendi poteſt in his: quę generis totipennis ſunt: qualia veſpę apes ⁊ muſcę. Nam diuulſis diſſectiſqꝫ his: pars quę proxima pręciſamēto eſt modo dilatatur modo cōtrahiꝛ. Qm̄ autē animal nec mouere quicꝙ̄ nec moliri ſine intentione viriū poteſt: intenduntur autem vires preſſo ⁊ incluſo ſpiritu exteriore: neceſſarium eſt: vt aial qđ ſpiret vires illa ſibi extrinſecus corroget. Qđ ꝟo nō ſpiret: intrinſecus: vnde inſecta ea quę pennata diximꝰ: quoties ſe mouent qđdaꝫ murmur ędunt: quod aura illa his incluſa intus manēte ſonanteꝙ̄ accidit. Hanc. n. quoties atterunt ad membranam quę ſepto tranſuerſo ſubdita cinctū corporis determinat: bombos illos volando elidunt. Ita ſonus agitatu interioris ſpiritus non anima aut ſpirabilibus vllis viſceribus redditur. Sunt tamen quę attritu exterioris aeris ſonent: ſed ea tantū quę ſciſſuram ſub pręcinctu continent.

¶ In corde vigiliam ⁊ ſomnum oriri eiuſqꝫ affectiones eſſe. Cap. XII.

CIentur autem omnia animalia aut ſenſu familiari aut peregrino. Familiarem ſenſum appello: qui interno motu tanꝙ̄ e domo promptus abſoluitur: qualis quom ſimulachris quę intra nos habentur: impellimur. Peregrinum ſenſum voco qui extrinſecus inuehitur: ⁊ a generibꝰ exterioribus venit. Ex his arbitror conſtare ⁊ quo in loco ⁊ quę pͥmū particula ſomnus ⁊ vigilia contingere videantur. Nempe in illa cuius affectiones hę ſunt. Porro cordis affectiones ſunt: ac dormientes quidem agitatione cordis quadam mouentur. Ideoqꝫ ⁊ pleraqꝫ agunt qualia cum vigilant ſolēt: quod certe ſine viſione aliqua aut ſenſu nō poſſet contingere. Nam ſomnium quodāmodo viſum ⁊ ſenſum quiddā eſt. De quo inferius tractabitur. Sed vnde nam ſit vt ſomno excuſſus experrectuſqꝫ inſomnia memineris: ſed quę per ſomniū ſimilia vigilantiū operibus geſſeris: non memineris: declaratum in problematis eſt.

¶ Quemadmodum cibi conuertantur in ſanguinem: de quo ſcire opꝫ qꝛ pręcipua rō ſōni ſunt cibi. Cap. XIII.

HIs definitis cōſequēs eſt: vt qua motione aut vñ ſomni ⁊ vigilię animalibus cōtingant aperiaꝛ. Fortaſſe enim hic locus cauſam agentē ⁊ materialem facilius ⁊ diſtinctius monſtrauerit. Clarū eſt oportere animal ſimulatqꝫ accipit ſenſum tum primū ali ⁊ creſcere in eo ꝙ animal. Naꝫ qđ intra vterum partus eſt: enutriꝛ quidem ⁊ creſcit: non tamen vt animal: ſed vt planta. Quom autem accedit ſenſus: tunc primum (vt dixi) nutritur ⁊ augetur vt aial. Nam anima ſenſualis ⁊ poſterior aduenit. Plane alimentum eſt id: qđ ex concoctione poſtremum ⁊ nouiſſimum ſubſidet habentibus ſanguinē ſanguis: carentibus ſanguine: qđ vicem ſanguinis prębeat. Conceptacula ſanguinis ſunt venę: initium venarū eſt cor. Atqꝫ hoc ex cōmentatione diſſectionū liquido iudicatur. Deuoratus enim ⁊ ingeſtus per os cibus indeqꝫ in locos ſuos. ideſt in inteſtina ⁊ ventriculū collatus euaporatur ⁊ ſurſum reſpirat per venas: per quas deinde pmanat ad iecur: in iecinore mutaꝛ ⁊ iā ſanguinis tingiꝛ: a iecinore influit ⁊ ſubit ad cor: in corde vinciꝛ ⁊ cōficiꝛ pleniſſime: inibiqꝫ in ſanguinē perfecte cōuertiꝛ. Ac venę qdē alię cor adeūt: alię a corde pueniūt. Uenę quę adeunt cor: tanꝙ̄ miniſtrę ac gerulę ſunt: vt q̄ a iecinore ad cor incoctū ⁊ iperfectū ſanguinē cōuehāt: quē cor ſuſceptū ſuaui meracū ⁊ abſolutū ſanguinē reddit. At venę q̄ a corde ptinēt cōparatę ad aliū vſū ſunt: videlꝫ vt ſuccꝰ p eas ꝯcocꝰ iā pfectuſqꝫ in totū corpus diſtribuaꝛ atqꝫ dedaꝛ. Sane de hoc copioſe agiꝛ in libro de alimento. Nunc in trāſcurſu attinguntꝛ vt pͥnꝰ motionū eaꝝ de qͥbus mō queriꝛ: ⁊ vt qͣnā illud ſit quo vis ⁊ potio ſenſibilis affecta aut ſōnū aut vigiliā miniſtrat: planiꝰ ſciatur. Nec eniꝫ ſomnꝰ quęcūqꝫ ipotētia ⁊ ereptio ſenſuū eſt: vt retro oſtendimus: argumento eorum qui dementarent aut deficerēt animo aut in ſtrāgulatione ⁊ aſtrictione venarum iugularium viderent intermori: nā in oībus his intercepti ſenſus ſūt: nec tñ obdormiunt.

¶ An imaginatio eoꝝ qui linquantꝛ animo videri inſomniū poſſit: ⁊ an morbꝰ ipſe ſit ſomnus. Cap. XIIII.

IAm quom accidat aliqñ vt ōfeſſi animo videre aliquid ⁊ imaginari dicantur cōtrouerſiam hꝫ locꝰ: quia ſi cōtingit dormire eū qui ita linquiꝛ: vtiqꝫ poteſt ꝯtingere: vt imaginatio illa ſit ſomniū: ſed enim pͥmū nō eſt: neqꝫ igitur zm. Naꝫ illud cōſtat quāquā nō ſemp nec oīum tamen maiori ex parte ⁊ complurium: quę in ſomnys viderimꝰ excitatos nos comitari ſolet memoria. Qui ꝟo tēpore quo morbo illo corripitur imaginatus aliqd eſt: demū recreatꝰ nihil oīno cōmeminit. Porro multa dicūt: qui ita vehemēter tentantur: ⁊ qui extinctę animę ſpecieꝫ prębent: quorū nihil vt dixi reuiuiſcētes exuſcitatiqꝫ recordantꝛ. Quā

obrem viſiones eas ſomnia putare nō poſſumus. Nec ipſam egritudinē ſomnū. Idem ſentiendū de his qui delira fantur: ⁊ qui cōpreſſis iugularibus venis preſocati moribundiq́ʒ corruunt. Et q2 qđ ſepius dixi nō ois intercaptio aut impotentia ſentiendi ſomnus eſt: ſed ſolum ea quā diuaporatio alimenti cōmittit.

Quando incipiat dormire animal: ⁊ quando perfecte conſopitum dicatur. Cap. XV.

PLane neceſſe eſt id qđ in vapores ſoluitur tabeſcitq́ʒ aliquatenus ſuſtolli: deinde redit um capeſcere ⁊ ad inſtar euripi refluere. Nam omne calidū in ſublime nā effertur. Eo loci refrigeratur a cerebro ⁊ cōſiſtit: mox reciprocat ⁊ deſcendit ad cor. Refrigerato eius feruore ſomnus obrepit. Ita efficitur vt ſomnus maxime a cibis proficiſcatur. Nam alimonia ad ſūmum caput viam molita q̄diu fluxum cerebro immiſcet: attentat ⁊ aggrauat. Hinc ſalebre ille verborum incerte: hinc oculos nare: caput vergere: erigēdi ſe facultatem auferri cōtingit. Cum vero iam cōmeant cibi ⁊ incidentes cordi calorē eius irrigant: a quo ſemp vis illa humifica ⁊ corpulenta in caput leuatur: tum pfundo ſomno demergamur ⁊ altū ſoporē ſtare incipimus. Quā vero humentia ⁊ corpulenta genera grauedinoſa ſint capiti: inditium illud eſt: qđ quibus ineſt vis ſomnifera: eandem grauedinē capiti afferunt: craſſitudine humoris eius: qui ſurſum reſpirat: ſeu poculenta hec ſint: ſiue eſculenta: vt papauera/ mandragore/ themetū/ proſlat⁹. Ergo hunc in modū ſomnus venit: maxime a vino ⁊ a cibis: iccirco q2 multa exhalatio eſt que ididē attollit̄.

Labores ⁊ morbos ſomnū inducere. Item paruulos plurimum dormire ideoq́ʒ frequenter incidere comitialem morbum. Cap. XVI.

ALiquando ⁊ fatigatione multa p̄tentamur ſomno: cui⁹ ea ratio eſt: ꝙ labor diffundit in quedā nobis tabeſcere facit que vicem incocti alimēti prebent: niſi colliquamentū id frigidum ſit. Ita inteſtinoꝝ calor qui ex attritu laboreq́ʒ exprimitur irrecrementa quedā emolit: que ad ſuperiorē locū redundantia ſomnū inducunt. Interdum ⁊ morbi hoc faciunt qui ex humidis ⁊ calidis excremētis ꝯualeſcūt: qđ genus in febre ⁊ lethargo cernimus. Homo genitus p̄mit̄ ſomno p aliquot dies: ⁊ infantia magis q̄ꝫ etate aliarcuius ratio ea ꝙ tum alimentū omne ſurſuꝫ halat. Hoc adeo declarat caput in paruulis: qđ portione partium inferiorum maximū eſt: quaſi neceſſe fuerit ea mēbra capacitate auctiſſima eē: in que plurimū alimonie cōderet̄. Atq́ʒ hec cauſa eſt: quāobreꝫ hec etatula morbo comitiali opportuna ſit: eſt eniꝫ peſtis ea perſimilis ſomno: ꝙ ⁊ qui dormiūt ⁊ qui ita corruunt ceſſante aīa ⁊ ſenſu erepto viſuntur. Hinc origo eius morbi per ſopore fere accidit: ⁊ qui infecti eo ſunt in ſomno frequētius q̄ꝫ in vigilia collabunt̄. Propterea ꝙ cū effluentia illa que in ſomno ſurſum effertur loci ſuperioris vi conglaciās ritu eſtus reciprocat: ſubdeq́ʒ alius ſpiritus continuo ſuffitu alimenti copias miniſtrātis attollit̄: neceſſe eſt concurſu hoc venas inflari: deinde obrui ⁊ obturari meatus ac ſemitas anime. Hec intercluſio ⁊ inſtrāgulatio officij ſpiritalis ſonticus ⁊ diuinus morbus eſt. Quom igit̄ in puero ſuperiora oppleta cibis ſeu ſpiritu ex cibis expreſſo collectoq́ʒ habeantur: temperandum his vino eſt: quia ſpiritoſuꝫ ipendio ſit preſertim attrū ſed nec nutricibus prebendū. Nihil enim intereſt nutrices an alumni hauriant: niſi dilutum ⁊ modicum ſit.

Uſq́ʒ adeo autē ſuperiora pueri plena cibo continent: eoq́ʒ vt diximus incremento eius partis exuperant: vt longo tempore caput ꝯtinere nō poſſint: ſed q̄uq́ʒ menſium ſpatio collū rigiduꝫ ⁊ inflexibile habeant. Plane pueri ſimiles ebrijs videntur: qđ in vtriſq́ʒ larga humoris copia ſuperioribus ſe immiſcet. Eadē rō ꝯuenire pōt: quāobrem initio fetus geſcere intra p̄tē videant̄.

Quot qui venas conditas habent. Item quot nani ⁊ pueri ſomnolenti ſint. Cap. XVII.

IN plenum ſomniculoſi ſunt q incertas ⁊ ꝯditas venas habent: ⁊ qui capite pregrādi ſunt ⁊ pomilionū genus. Priores q2 pretenues ⁊ anguſti in his meatus: per quos a capite remeat ſpūs: facile obſtipant̄ addaggeranturq́ʒ. Exigua eniꝫ ⁊ parua modicis acceſſionibus muniunt̄. Propterea frigefactis venis: naꝫ ⁊ ventres oppleti frigeſcunt: neceſſariuꝫ eſt: vt eo loci ſmoretur ſpūs: donec ſe calor colligat qui alimentum diſſipari diffundiq́ʒ faciat. Quanto igit̄ hic diuti⁹ in venis manſitat eo ſomn⁹ diuturnior ſit opꝫ. Quemadmodū enim aqua per fiſtulas graciles ducta guttatim ⁊ lente decurrit: per amplas miſſa celeriter effluit: ita ⁊ ſpūs ille corpulentus per arctiuſculos meat⁹ egre tranſmittit̄. Hac de cauſa ſomniculoſi ſunt quorū vene ſunt cōdite. Nani vero ⁊ quoruꝫ vaſta ſunt capita: iccirco premuntur ſomno: q2 multa in illis euaporatio eſt: que ſurſuꝫ ad caput feratur: magna enim capita exiguo alimento non implentur: neq́ʒ paruis copijs ſaturantur. Ergo quom multa ſit materia que in capite collecta eorum eſt: ſequit̄ multū eſſe: qđ decidat ⁊ refluat. Porro vis tanta calore eo: a quo in caput relata eſt: tarde vincitur ⁊ ſero percoquitur.

Quot melancholici parum dormiant ⁊ multum comedant. Cap. XVIII.

HI autem quorum edite ⁊ conſpicue vene ſunt pꝑter amplitudinem ⁊ latitudinē vnitatū ſoporulenti eē non poſſunt: niſi quid incidat qđ temperiē cōtrariā inducat neq́ʒ item melancholici. Nam quom natura eorū pregelida algioſaq́ʒ ſit: euaporatio multa vi caloris inteſtini tolli nō pōt: hinc ⁊ edaci auiditate ſunt quia ſicca ⁊ retorrida coꝝ temperatura eſt. Et preterea ſunt illis corpora ita affecta: vt quo veſcuntur nō fruantur: nec eat in corpus: ſed ſimilia videantur infelicibus lignis ⁊ que in regione arida ⁊ ſiticuloſa naſcuntur. Nam bilis atra: que naturalr̄ frigida eſt frigefacit ventrem ⁊ iecur que conceptacula nutrimenti ſunt: ⁊ alia loca in quibus humor hic redundat.

Quot contēplantes ſomnus inuadit. Cap. XIX.

AT vero qđ plerūq́ʒ accidit vt contemplantibus ſurrepat ſomnus: eā cauſam habet: ꝙ cum in motu ⁊ ſolicitudine cogitatio noſtra ſit: eoq́ʒ impediatur cōcoctio: neceſſe eſt craſſa eſſe euaporamenta que cōmeant: erit igitur ſomnus collecta copia interni caloris in corde: ⁊ naturalis reciprocatio pꝑter eas cāſ: que a nobis enumerate ſepius ſunt.

Quemadmodum animal dum dormire incipit alteraſcat. Cap. XX

QUom vero calor ad ima ſubterfugit frigeſcunt palpebre ⁊ frigefacte cōpei muntur ⁊ cōfluunt. Ita q̄bus palpebre ſunt conniuendo obdormiſcunt: nihil enim aliud cohibet/ mouet/ intempe rat/ regit in corpore q̄ꝫ calor. Frigēt igitur ſuperiora in

ſomno ⁊ circũquaqꝫ extrema corꝑis. Cõtra recaleſcunt
inferiores loci vt pedes ⁊ interiora vt viſcera ⁊ cętera
quę intrinſecus continentur.

¶ Quod ſomnꝰ refrigeratio quom ſit: cauſas tamen cali
das habeat: ⁊ quod homo ſolus quom dormit: ſternatur
iaceatue. Cap. XXI.

SEd dubitari poteſt quod a cibo ⁊
potu altiores ſomni
ingruant: ⁊ quod vina itez ſoporifera ſint ⁊
extera quibus eadem caliditas naturę ad/
eſt: quũ duo hęc ſibi coherere nõ videnť: vt
ſomnus refrigeratio ⁊ frigidus ſit: ⁊ cauſę nihilominus
ſomni ſint calidę. Solutio: an hoc eo accidit: ꝙ quẽad/
modũ ieiunus ⁊ inanis venter calidus eſt: ſaturatus fri/
get: ſuffocať enim ⁊ obruitur calor nimietate quemad/
modũ ⁊ ignis congeſtu lignoꝝ: ita meatus pertinentes
ad caput effluentia alimenti euaporãtis frigeſcunt: vbi
cibus denſatus ⁊ concretus deorſum vice imbris fundi
tur. Atqꝫ hoc cauſę eſt quod homines ex crapula potiſſi/
muꝫ attententur. Deinde quẽadmodũ aſpergine calida
perfuſi cõtinuo inhorreſcimus: quia frigus exterius cõ
duciť in vnum ⁊ ſuffugiente calore margines corporis
deſertas libere adoriť: ita illic aſcendẽtẽ calorem ad ca/
put frigiditas cerebri i ſeſe collecta: eoqꝫ iuuãtior ⁊ ani/
moſior facta ſũmis viribus aggrediť ⁊ quaſi in regno
ſuo compręhenſum retardat atqꝫ debilitat: ita cogit cõ/
creſcere. Poſtremo ſic acceptũ domo diuerſus expellit.
Adhęc quẽadmodũ macerie grandi poſita ignis reſtin
guiť: ita multo cibo ingeſto quaſi offunditur ⁊ exoleſcit
calor internus: nec ante erumpit ꝗ̃ paulatim ſubacta ⁊
ſublucata ſylua hęc ſit. Contingit enim ſomnus eo mo/
re quo dixi reditu. ſciliꝫ corpulenti humoris: queꝫ calor
in ſublime per venas leuauerit: nam quom nõ pot diu/
tius eo loci quo ſubẏt alimentuꝫ morari: ſed cõgelaſcẽs
aggrauanſqꝫ de arce capitis deductu ponderis ſui pel/
litur effici ſolet: vt primũ oculi marcentes ſomno deci/
dant: deinde ipſa animalia ꝯſiſtere veſtigijs nõ poſſint
ſed pedibus deuacillent ⁊ corruant. Nam calor q ſubre
ctos nos tenet in intima conuerſus deſerit. Ac homo q/
dem porrectus affuſuſqꝫ iacet cum dormit: ꝓpterea ꝙ
ſolus animaliuꝫ erectus incedit. Cadens ꝟo pmũ quaſi
externatur animo ⁊ ſenſum omnẽ amittit: deinde imagi
nationibus ⁊ viſis illudiť obumbraturqꝫ.

¶ Non omnes cauſas ſomni calidas eſſe: ſed aliquã eſſe
frigidiſſimam. Item partẽ cibi fluxiones mouere: par/
tem ſomnum facere. Cap. XXII.

SEd an ſolutiones hę vulgarię ⁊ futi/
les videntur nec ad veritatem:
potius ꝗ̃ ad ꝓbabilitateꝫ quandã ornatę.
illa ꝟo ſũmatẽ ⁊ ſolidam rationem dormi/
tionis attingit: quã nos modo executuri ſu/
mus. Cerebrum (vt ⁊ alı̃s diximus) frigidiſſimum com
paratione reliquarũ corporis partium animalibus eſt:
his quę eam obtinent partem: ⁊ his quę carent eo quod
vice cerebri ſubrogatur. Hoc igitur ſimile generationi
imbrium euenire intelligenduꝫ eſt quemadmodũ eniꝫ
quom ex aqua terraqꝫ humor exhalat: ⁊ vi ſolis efferť
in ſublime: vbi ſupernum aeris locum ſuburit: frigidi/
tate regionis eius concreſcit: demũ in aquaꝫ conuerſus
in terram defluit: ita vapor ad cerebrum viam capeſcẽs
primũ frigidus cõſiſtit: deinde cõcrementa ex eo in pi/
tuitam ⁊ ſaniem vertunť: ex quo ⁊ fluctiones mouentur:
quę ob eam rem ex capite oriri probanť. At ea pars ali/
menti quę nõ morbifica nec excrementia ſed frugi eſt
deſcendit: ⁊ calorem cordis delata ⁊ cõgeſta refrigerat.
Ad refrigerationem ꝟo ⁊ ad ſeram euaporationẽ graci
litas ⁊ exilitas ⁊ venarũ conducit: quę circiter cerebruꝫ
habentur: quibus pre tenuitate earũ minus caloris iun/
ctum eſt. Porro vbi calor deeſt frigus redundat. Et hęc
refrigerationis ſomniqꝫ vniuerſa diffinitio eſt.

¶ Quando animalia expergiſcantur: ⁊ quemadmoduꝫ
alentis ſanguinis efficiatur diſcretio. Cap. XXIII.

EXpergiſcitur animal quom pri
mum abſoluta ⁊
ꝓfligata concoctio eſt: quomqꝫ intimus ca
lor qui ambientis frigoris metu in anguſtũ
ſe contulerit tandem victis difficultatibus:
⁊ ſuperior factus e latebra emicat: qđ non ante accidit
ꝗ̃ ſanguinem feculentum ⁊ turbidum a mundo ⁊ pu/
ro diſcreuerit. Eſt eniꝫ tenuiſſimus ⁊ mundiſſimus ſan/
guis: qui cõmittiť capiti. Cõtra craſſiſſimus ⁊ corpulen
tiſſimus qui inferioribus partibus mandatur. Omis aũt
ſanguinis origo cor eſt: vt hic ⁊ alibi diximus. Ex tri/
bus ꝟo ſpecubus qui habenť in corde: is qui in medio
eſt: cõmunis efficitur vtriqꝫ extremo. Ac extremi qdeꝫ
ventriculi ſanguineꝫ ab vtraqꝫ vena recipiunt maiore
⁊ minore: que aborte appellať. Sũt eniꝫ duo hęc caue:
quibus ſanguis a iecinore incoctus ⁊ indigeſtus influi/
tur. In medio autem cordis ſinu diſcriminatio ſanguis
fit. Sed de his alio loco diſſerendum vberius eſt. Cęte/
ruꝫ ꝗ̃diu ſanguis ex cibo indiſcretus eſt ſopor infuſus
edurat: nec ante ſoluitur ꝗ̃ ſincerus ea loca quę diximꝰ
petiſſat. Turbulentus membris inferioribus rigetur:
quo facto animalia quaſi onere depulſo excitãtur ⁊ ve/
licantur e ſomno. Dictum eſt quę cauſa dormiendi ani/
mantibꝰ ſit corpulẽti ſciliꝫ vaporis naturali calore ſubla
ti reciprocatio ad principem ſenſuum. Dictum eſt quid
ſit ſomnus impedimentuꝫ ⁊ nexus primi ſenſoꝝ: ita vt
ſentire nõ poſſit: ⁊ quidem neceſſarius nexus quia con/
ſiſtere animal nõ poſſet: niſi eſſent pręſidia quibus tue/
ri ⁊ conſeruare ſe poſſet: inter quę pręcipuuꝫ eſſe alimẽ/
tum videtur: ex quo vapor exhalat. Dictum eſt ⁊ illud:
ſomnum animalibus exhibitum ad ſalutem: quę potiſ/
ſimum de quiete contingeret.

¶ Hermolai Barbari patritij Veneti. J. F. in paraphraſim Themiſtij de inſomnijs ad S. Ponticum facinum p̄fatio.

Dicaui. Pridem tibi vt noſti Interp̄tatiunculam de inſomnijs: qd̄ pro mea in te beniuolentia: ⁊ pro ea ſpe quam de ingenio ⁊ doctrina tua conceperam volens feci. Nunc ceu fato quodam noſtra adoreola ſine te non poſſit ſtare. Themiſtius noſter te rogat vt ſe tranſcribas. Periclitat̄ enim niſi ſuppetias venis: ne (q̄ne deſidia ⁊ nequitia librarij eſt) anteuortat ſe impreſſorum diligē tia: quos p̄ter q̄ꝫ ꝙ lucriones aginatoreſqꝫ ſunt mea cauſa feriari iniquum eſt: p̄ſertim tanto operarum diſpendio: quas ⁊ p̄ſtinare magno ⁊ paſcere ad ſaginam oportet. Ego totus in recognitioneꝫ perdius pernoxqꝫ incumbo. Nec ſupereſſe huic oneri vacat: alioquin nec poſſum. Scis q̄ꝫ non ſim pigerrimus: q̄ꝫ oderim nebulones: ⁊ qui inſinuatis (vt aiunt) manibus exigunt moleſte mundo ſarcinę. Sed hęc alśs. Tu ſi veneris (ſed venire te neceſſe eſt: atqꝫ adeo ad condictum) ⁊ librario meo ſuccēturiaberis: ⁊ Themiſtiuꝫ aſſeres: ⁊ me tibi arctius vincies. Si igitur per te non ſtat librarius meus: ideſt ipſum. Veternum ſucceſſorē accępit: reſignatus eſt. Tu (ſi voles) eris accenſus. Quāquā non multum operi deeſt. Nec tam fuit ille aſinus quin plus q̄ꝫ dodrantem laboris exegerit. Phyſica ⁊ libros de anima ⁊ alia quędam abſoluit. Qd̄ ſubſiduum eſt tibi quędam ſors reſeruat implenduꝫ. Tu conſtitue malis operas in diem vendere an redimere ſarctam paginā. Equidem te optauerim mancipem. Fere enim plus vigilant qui in rem ſuam procuratores ſunt. Sed iocor: ergo propera: nihil excuſa: omnem veniam negabo. Niſi ſumme atqꝫ ſimpendio mihi opus eſſet te: careres hac moleſtia. Nunc ea vis eſt: vt etiam ſi ſcierim incōmodaturum me tibi: tamen inuerecunduꝫ eſſe neceſſe ſit. Quod ſcribis ſuperiores literas quas ad te nudiuſquartus dedi: vt iocis eruditulis frequentes probari: certe nō diſſimulauerim epiſtolam eam Paulo hilariorem fuiſſe: etiam ſi nō habuerit (de quibus placeret) ſexcenta. Planeqꝫ ſi philoſophuꝫ ſpectes intemperantiuſculus vt vna ea fui. Neqꝫ id vnde mihi acciderit compertuꝫ adhuc habeo: alioquin ſobrios credo ⁊ liberales iocos non damnaſtis. Et hercules miratus ſum vnde mihi tantum ocij ad ſales: p̄ſertim tam occupato q̄ꝫ ante hac nunq̄ꝫ. Et niſi ꝙ ad te ſcribebam qui cum licuit inſanire manias ⁊ intemperias incidiſſe me vererer. Vale. Venetijs. M.CCCCLXXX.

356

Themiſtij paraphraſis de inſomnijs. Libellus interprete Hermolao Barbaro.

Inſomnia ſenſu non percipi. Cap. I.

POſt hec de inſomnijs eſt agēdū. Primūq; illō quęrendū quot aīę poteſtati cōpareāt: ⁊ vtꝝ affectio mētis: an ſenſus ſit. His enim duabus viribus tātū noſcāt̃ ea quę ad perceptiones hoīs pertinēt. Certe neq; mentis neq; ſenſus inſomnium eſt: idq; ita demonſtrari explicariq; pōt. Si oculoꝝ officium cōtuitio eſt: ⁊ auriū auſcultatio ⁊ pari rōne ſua ſingulis ſenſibus certa. Si potētias aīę functionū: ⁊ actum gratia inſtitutas eſſe cōſtat. Si ſenſiliū generū quędā cōmunia habent̃ vt figura/magnitudo/motus/⁊ cętera his cōſimia: que pluribus ſubiecta ſenſibus ſunt: quędā impromiſcua ⁊ ꝓpria vt color/ſonus/⁊ ſapor. Si pręterea ipoſſe eſt vt aīal dormiens ⁊ cōpreſſis oculis cernat: aut alio ſenſu percipiat: clariſſime cōcluditur in ſomno nihil ſentire qui dormiūt: ergo inſomnia quę ſibi videre dormientes vīr: nullo ſenſu noſcant̃.

Inſomnia non eſſe opinionem nec actuꝫ intellectus. Item quid preter ſomnium. Cap. II.

SEd neq; intelligētię aut opiniones aut affectio pōt īſōniū putari. Quō enim in ſomno nō equi mō ⁊ homines demumq; ſubſtātię fere omnes occurrant: ſed etiā albedo dulcedo ⁊ hm̄ōi quę citra ſenſuꝫ opinione cōprehēdi nō poſſunt: ſenſus aūt ferient̃ ⁊ ocient̃ in ſomno: efficitur: vt inſomnia ad opinionē aut intelligentiaꝫ referri nō poſſint. Deinde pręter viſa quę obijciunt̃ in ſomno ſolemus ſępenumero intelligere aliud quiddā. Nam quēadmodū vigilantibus ſentientibuſq; ꝯſiderare interim cōtingit aliud qdam pręter id qō ſenſu percipiunt: ita dormiētibus nō ea mō accidūt quę vocant̃ ſomnia: ſed ēt pręter ſomnia pleraq;. Pōt enī accidere vt qs videre in ſomnijs Socratē videat̃: ⁊ extra hoc aiaduertat Socratē ſe videre ꝑ ſomnū. Equidē ſępe viſus ſum mihi cōperiſſe librū: quem diu optauerim legere: ſed ſomniare me ſciebam. Amicus alius noſter quom Panſeptū pręceptoreꝫ ſuū reuocatum ab inferis videret: intelligebat ſe etiā num dormiens ſomniū videre. Iam illud frequētariū eſt vt inueniſſe theſauros ſomnies. Et anteq̃ꝫ expergiſcaris ſic: deprehēdiſſe ſomniuꝫ videaris: ⁊ adhuc dormiens: illuſum te ſomnio amicis: qui ſibi ſomnianti aſſiſtere viderent̃ enarares. Cęterū in ſomno nō ſemper hoc euenit vt intelligamus ſomniuꝫ eſſe qō videmus. At in opinione ſemꝑ id qō opinamur opinari nos ſcimus. Itaq; efficit̃ ēt rōne hac vt ſōnia in opionē ꝯferri nō poſſint.

Non omne qō dormienti apparet ſomnium eſſe. Item quid ſit ꝓprie inſomniū ⁊ qd viſum. Cap. III.

SImul quoq; illud arbitror liquere: non quicqd apparet in ſomno dici inſomniū poſſe. Nā tūc ꝓprie inſomniū eſt quom is qui ſomniat exiſtimat vera eſſe quę ſōniat. Qō ſi q̄s ita ſomniat vt intelligere poſſit ſe dormire: ſomniareq; hoc ꝓprie ſomniū nō eſt ſꝫ viſum qddā atq; phantaſma. Ac vident̃ qdē hęc eſſe īſomnia: ſꝫ nō ſunt: imo vt dixi viſa potius ⁊ phātaſmata. Viſuꝫ adeo proprie illud eſt: quom in ipſo vigilię ⁊ quietis adultę interliminio poſiti: iſta quę vere ſenſu hauſimus: ⁊ quę initio ſomni ipreſſa atq; allita noſtro animo ſunt: reddunt ⁊ offerunt ſeſe: ita vt videamur aſpicere ⁊ adhuc diſcernere poſſimus formas eas eſſe: quas in ꝑma illa ſomni nebula ſenſu accęperimus. Eſt.n. quędā q̄ſi vigilia ſōnus is: in quo intelligere ⁊ deprehendere ſomniū poſſimus. Qō vero ſępenūero eueniat vt aliud qddā ꝑter ſōnia cognoſcat̃: experiri facile his eſt: qb⁹ repetere ſōnia quoties expurgit curę ſit. Nā vt ij qbus ſtudiū eſt ijſdē verbis reddere ⁊ repſentare memoriter quę audierint firmius ⁊ facili⁹ recordant̃: q̄ꝫ illi ipſi a qb⁹ accęperint: ꝓpterea ꝙ alteri ꝑcepta memorię colēdę ſequētes: audita ⁊ ꝓnūciata qbuſdā locis ꝯſtituūt: alteri ſimulatq; effati ea ſūt: nihil vltra ſe ad memoriā eius exercent: ita hos melius q̄ꝫ alios ſomnia meminiſſe cōtingit: qui recenſendis ⁊ recurrēdis inſomnijs operā dant.

Qua rōne dormiēdo in ſōnijs fallimur. Cap. IIII.

EX his oībus illō quoq; ꝯſtat eādē rōnē qua morbo q̄dā aliq in vigilia fallunt̃: facere vt in ſōno quoq; decipi ſoleamus. Vt.n. ſpūs qdā in ęgrotis ad caput viā moliu⁹ creſſamēto ſuo viſibilē ſpūs vehemēter ꝯturbat cōmiſcetq;: vt oīa q̄ tuent̃ gemia videamur: ⁊ vt lineamēta alieni opis imanium beluarū ſpēꝫ referāt: nā ſimulachra deliniaturarū ſine mā intra oculos recępta: ⁊ cū ſpiritu viſuali male habito ⁊ laceſſito ꝯfuſa foras illas aialiū truces ꝑſentant. Ita ⁊ in ſōno ille idem ſpūs cā eſt erroris. Sed ⁊ valētes quoq; atq; adeo ſciētes interdū falli ꝯtingit: vt ſi res nimio tractu remota ⁊ longuſe deſita ſit: aut ſiqua oculi montiūcula obſtupeſcāt: nā ⁊ pedalis ſol ſpectātib⁹ ⁊ terra moueri ⁊ cōmeare nauigātib⁹ vr. Qō ſi h̄ veꝝ in ſciētib⁹ ⁊ valētib⁹ eſt: q̄ꝫto in ęgro veri⁹ ſit: ⁊ adhuc i dormiēte ꝓpēſi⁹:

Quāq̄ꝫ i ſōnio nihil ſentiāt ſēſus: tñ afficiūt̃ it⁹. Ca. V.

CEterum ſiue eadē ps aīę ſit q̄ imaginet̃ ⁊ ſentiat ſiue diſcrepēt diuerſeq; habeant̃: nunq̄ꝫ ſine viſu aut ſenſu aliquo labimur. Nā allucinari ⁊ obaudire dicit̃ ij q verū qdem aliqd vidēt audiūtq;: nō tñ ita vt videre ⁊ audire ſe credūt. Verū in ſomno ꝯſtitutū eſt: neq; videri qcq̄ꝫ: neq; audiri: neq; aūt oīno ſenſu alio cōmoueri: ſꝫ nūꝫ q̄uis in ſōno nihil ſentiri ſit veꝝ: tñ nullo mō ſenſu affici in ſōno nō eſt veꝝ: qꝛ foię ſenſiliū generꝫ q̄ aīo detinent̃ ipreſſę euagant̃ ⁊ obuerſant̃ in ſōno ⁊ ꝑn⁹ ſentiendi petētes ideſt cor valide feriūt: nec magnopꝫe ſequi⁹ atq; in vigilijs laceſſunt.

Quot imagīb⁹ ſōnij mō fallimur mō n̄ fallimur. VI.

SAne interdū ita viget aīus vt ludificari ſe in ſōno ſentiat ſitq; h̄ quoties euaporatio nō multa defluit: ⁊ tūc ſōnus ille minimus min⁹ vigilia eſt: interdū ita ſopozant̃ atq; ita in ſeſe mediū recedit vt nihil oīno itelligat. Atq; h̄ euenit quoties offūdit̃ redūdātia deſcēdētis cibi: ⁊ tunc q̄ſi victus addictuſq; manus dat ⁊ ad ea quę viſa ſūt q̄ſi accępta ſenſib⁹ veraq; ſint aſſenſum adiungit.

Inſomnium eſſe potētię ſentiētis affectionē non qua ſentiens eſt: ſed qua imaginatrix. Cap. VII.

HActenus ꝯſtat iſōniū: neq; ad opionem: neq; ad itelligētiā: neq; oīno ad rationē aliquam intelligendi opinandiue pertinere: ſed ne ad ſenſum quoq; ſimpliciter cōſta

bit. Nam qui videt ⁊ qui audit neceſſe eſt ſimpliciter ſentiat: qui ꝟo ſomniat nõ ſimpliciter ſentit. Sed tamẽ ad quendam modum referri poteſt ad ſenſuz quod vti intelligere oporteat mox conſiderabimus. Primum illud quod clariſſimũ eſt: nobis confeſſum ſit. Inſomniũ ſenſibilis potentię affectionem eſſe: nam ⁊ ſomnus vt demonſtratum ſupra eſt ad eandem particulam pertinet. Nec eniz fieri videtur poſſe vlla ratione vt animal alia particula dormiat alia ſomniet. Quom ꝟo probatum in libris de anima ſit imaginandi vim quam phãtaſiam appellant eandem eſſe ad numerum cum potẽtia ſentiendi quãuis eſſentia rationeqz differant imaginatio autem ſit motio ſenſili abiuncto inita cuius originem impulſio ſenſus oblata extrinſecus habuit: inſomniuz quoqz imago quędam ⁊ phantaſma eſſe videatur: nihil enim aliud inſomnium eſt: q̃ viſum quod apparet in ſomno: ſiue illud ſimpl'r: ſiue quodam genere contingat: indubitabili luce colligitur: inſomnia ſenſualis potentię alumna eſſe: vtiqz non quatenus ſenſualis ſed quatenus imaginaria ſiue phantaſtica eſt.

¶ Cauſa ꝓducens inſomnia: ⁊ iterum quando erremus aut non in ſomnijs. Cap. VIII.

QUid ſit inſomnium ⁊ qua ratione cõcurrant dormiẽtibus viſa ex his maxime doceri poſſumus quę accidere viderentur in ſomno. Quęqz ſenſilia ꝓmouent ⁊ excitant ſenſuz in nobis iacentẽ. Formę ꝟo eorum expreſſe ⁊ conſignatę in ſenſorijs nõ modo habent tunc quom ſenſus in geſtione actuqz eſt Sed etiã tũc quom ab opera diſceſſit: ſenſilibus abiunctis. Ex his quęcũqz intus ſeruantur niſi penitus oblitterentur copia exhalationũ: dormientibus nobis illudunt ⁊ deſcendẽte ſpiritu qui vi caloris efferebatur ad caput: eiciunt ⁊ cõmouent ſenſum ita vt ſomnia ſępe talia eueniant: quę veris ſimillima eſſe videantur. Qđ ſi multa admodum collectio reciprocantis ſpiritus ſit ita vt ea quę nobis appareant qualianam ſint animaduertere liquido non poſſumus. Tunc errare labiqz conſueuimus. Et quę ſimulachra mera ⁊ imagines nudę ſenſilium rerum ſunt: tanq̃ ipſas res vere intueri ⁊ contrectare nos credimus: ſi ꝟo modica affluentia ſit. Et quę pręſua copia obtruere aut pręſtringere totam aciez mẽtis non poſſit: ſed iudicium ei incolume ⁊ inobſoletum relinquat: tunc nullo errore trahimur viſis ſed obſiſtimus. Proinde quom ita accidit ſolemus dormiẽdo dicere. Uidetur quidez hoc Socrates non tamen Socrates eſt: ſed Socratis ſpectrum. Manifeſtum eſt igitur reditu vaporis imodici deerrare pręgrauariqz animũ temperato cibo nec falli nec opprimi. Contra eſt in quibuſdam ęgritudinibus: in quibus cauſa allucinationis non eſt deſcendens ac decidens ſpiritus ſed ſubiens atqz aſcendens.

¶ Poſt receſſum rei ſenſilis imagines ⁊ affectiones in ſenſu manere. Cap. IX.

QUam ꝟo abeuntibus ⁊ abiunctis ſenſilibus: aliquãdiu formę eorum in opificijs ſenſuum eruentur: poteſt vel hinc apertiſſime intelligi: ꝙ quemadmodũ teluz ſimul de manu iaculantis receſſit ſuo quidez motu differri videt: ſi origo tamen motus ad viz refertur ꝓpterea ꝙ ille qui mittit primorẽ aerem cõmouet qui colliſus ſubinde alium aerẽ propellit: atqz hic deinceps alium continenti ſerie donec vires ſeneſcant: atqz ita telum quieſcat. Hoc ⁊ in aere vt diximus locali motu ⁊ in humore cernitur. In alteratione quoqz nõ abſimilis ratio eſt. Aquę feruent ignibus ſubditis ⁊ ferruz candeſcit mollitum flammis. Alia his admota calorez ebibunt ⁊ hęc in alias itẽ res tranſmittunt duratqz ſucceſſio hęc quãdiu prima vis pollet: nec dum faticit aut flaccet. Ita in ſenſu ſtatuenduz videtur: alioquin tanto propenſius ꝙ ſenſum qui in actu cõſtitutus ſit alterationem eſſe quandam olim probauimus. Hęc igitur cõmotio imaginũ non modo vigilantibus nobis: ſed etiaz quieſcentibus ſeu leui ſomno ſeu profundo ꝯtingit parte ea quę viſa ⁊ imagines ꝯcipit. Hoc adeo videtur planiſſimum argumento ꝙ ſi quis conſpectum ſuuz ab aliquo qđ intentiſſime obtutus ſit cõuerterit comitabitur nihilominus eum forma rei quam ſpectauerit quaſi affectis poſſeſſiſqz priore pulſu oculis. Prohinc qui de ſole in opacuz ſe conferunt confuſatis pręnimio ſplendore luminibus nõ cernunt. Item ſiquid pręcandidũ aut viride diutius aſpexeris quicqd oculis inciderit videbitur concolor: ſed ⁊ ſi oculos contra ſolez aut aliqd qđ fulgeat tendas: deinde cõniueas: primũ talis aliquis color videbitur qualis albedo aut viriditas eſt: tum is ſe in puniceum conuertet: ꝓxime in purpureum: atqz ita deinceps in alios: poſtremo in atrũ a quo euaneſcit exoleſcitqz. Eodez modo quę moti cito mouentur obtutus noſtros cõſtringunt: vt ſi in profluentem rapidum direxeris: facit porro ęſtuatio ⁊ vertigo: vt quę ſtent videãtur moueri. Sed ⁊ validus demenſqz ſtrepitus ſurdaſtros reddit: ⁊ odor qui vehementer oboleat odoratuz corrũpit. Hęc omnia euenire ita (vt dixi) certiſſimũ eſt.

¶ Senſus differentijs leuibus pelli: nec ſolum pati: ſed agere. item de ſpeculo quod aſpectu ſordeſcit. Cap. X.

VErum q̃ celeriter ſenſus vel modicas differentias perſentiant: indicio eſt id: qđ accidere in ſpeculo videntur: de cuius rõne q̃q̃ poteſt ſeorſuz quęri tamen viſus eius hoc loco tãtiſper is eſt vt argumento eius ſciatur: viſum nõ modo pati ſemper ⁊ affici: ſed etiam agere aliquid interim ſolere. Nam ſpeculorum fulgor aſpectu mulieris pręſtringitur tempore menſium. Statim enim ſuperficiem illam quędam veluti nebula ſanguinis obducit: adeo ſi nouitium ſpeculum ſit: haud temere maculam eluas: ſi peruetus facile abſterges. Cauſa ea quã dixi quod nõ ſolum ab aere viſus mouetur: ſed aliquãdo eſt: vt etiaz mouere poſſit. Nam ſplendida mouendi vim habẽt. De genere autẽ ſplendidorꝫ oculi ſunt. Hoc igitur tempore quo menſes patimur: nam ⁊ viri ſua menſtrua patiuntur: eodez mõ lumina: quo cęterũ corpus afficimur. Omnia enim mẽbra aſpergine menſtruorũ rigantur: pręcipueqz oculi: q2 maxime foraminoſi venulẽtiqz ſunt. Quamobrem tempore genitalis profluuij qđ cõmotione ⁊ inflãmatione ſanguinea ſolet contingere obſcurum quidem diſcrimen in maſculis eſt: eoqz ſi tum ſpeculũ inuiſant: nihil id polluitur: qđ euidẽs ſit: ſed tamen polluitur ⁊ operit e liniecula: eo modo quo quom mulieres mẽtur. Eſt. n. natura ſeminis ⁊ ſanguinis menſtrui eadem: ſed q2 candidum illud ⁊ quaſi concolor ſpeculo eſt offectio peruideri nõ poteſt. Plane ꝓmũ inficitur ⁊ mouet aer a ſanguine geniturave quę ſuffuſa oculis ſunt: aer infect' aliũ aerem inficit: qui ſpeculo proximus ſit: ab hoc poſtremuz ſpeculo inquinamentum illud allinitur: qđ nitorez eius hebetat. Quemadmodũ igitur candidę veſtes oẽz notam ⁊ ſurſum facillime cõtrahunt: nã in puro quoqz atqz mundo omnis color externus aſpectabilis ⁊ conſpicuus eſt: ⁊ quęcũqz ſordecula quaſi prominet: idem ad ſpeculuz refero. Sane ęs qđ leue eſt inſperſiones ⁊ infecturas

infecturas omnis exaudibiles facit:qđ ꝟo nitiduꝫ atqꝫ purũ manifeſtas euidenteſqꝫ obtinet. Scire autẽ neceſſe eſt tangi ab aere fere ideꝫ eſſe qđ atteri/oblini/aſpergi/perfundi. Ergo vt leuia corpora egregie perſonant: propterea ꝙ aer in his eliditᷣ incolumis nec facile diſſilit diſſipaturue:ſic ſpecula munda ⁊ ſplendida maculas ſuas habent ⁊ perſpicuas: ideo ꝙ offectura in his propter terſitudinem in quãdam vnitatem coit. Quãobreꝫ ꝟo maculę nouis ſpeculis inductę aboleri ęgerrime ſoleant:ea ratio eſt:ꝙ ⁊ in omnes partes ſerpũt: ⁊ in profundum deſcendũt. In profundũ/ꝙ ſpecula plura ſũt. In omnes partes/ꝙ terſa. In vetuſtis autẽ nõ perinde ꝙ pertinaciter ſunt:q2 non eodem adheſu neqꝫ tam alte figuntur:ſed ſuperficie quaſi marginibus innatãt. Ex his conſtat(qđ volebamus)tenues differẽtias comprehendi a nobis:eaſqꝫ celeriter excitare vellicareqꝫ ſenſum. Item nõ modo pati viſum:ſed etiam facere. His quę diximus adſtipulari videtur:qđ in vino ⁊ vnguentis conſpicitur. Nam oleũ:qđ in hoc genus miſcetᷣ:ociſſime iniectos odores capeſcit. Uinũ quoqꝫ nã mira eſt alienos ſapores in ſe trahendi nõ mõ earum rerũ:quibus intᷣadditis corrigi medicariqꝫ ſoleant: ſed ẽt earũ: quę ad dolia extrinſecus iuxtiꝫ aut locantᷣ aut naſcuntᷣ.

¶ Facile decipi qui morbo aut affectu tentantur. Item aliquando decipulum intelligi quia iudiciũ animi a iudicio ſenſuum diſcrepat. Cap.XI.

ADeam ꝟo conſyderationeꝫ:quę nobis initio inſtituta eſt vnum ſubiũgi opꝫ:qđ ⁊ patere põt ex his quę dicta ſũt:abeuntibus ſenſilibus nõ abire ſpecta:ſed detineri ⁊ ſeruari depoſita. Iteꝫ facile decipi ⁊ oberrare eorum ſenſus: qui affectu aliquo perturbati poſſeſſiqꝫ ſint: adeo ꝑ vt quiqꝫ alicui vitio addicti ſunt: ita in eo frequens fallantur meticuloſi in metu:amatores in delitijs ſuis. Proinde vtriqꝫ tenui ſimilitudine earum rerũ quas y formidant illi depereũt facile laceſſuntᷣ:meticuloſi iminere quę timeant:leuiter ſuſpicentᷣ:amantes quę amẽt. Et quo quis obſtrictius tenetᷣ:eo leuiori ſimilitudine circũſcribitᷣ. Eodẽ modo qui obiraſci faciles ſunt:demũqꝫ qui quacũqꝫ alia perturbatione aut libidine pertẽtantᷣ. Propenſius ꝟo qbus immodica hęc ſunt. Quãobrem ⁊ febrientes monſtruoſa q̃dam animalia videntᷣ in parietinis cernere:qđ quidẽ accidit his exigua ſimilitudine:quã interpollationes q̃dam ⁊ liniamẽta in tectorijs referunt. Ceterũ hic error pro qualitate morbi maior minorue eſt. Sępe enim leuius pręmuntᷣ q̃ vt ſe de his:quę videntᷣ videre:falſos haberi nõ cognoſcant:interim vſqꝫ adeo tentantᷣ accũbuntqꝫ morbo:vt viſis ducantᷣ ⁊ aſſenſionẽ adhibeant. Cauſa ꝟo quãobrem hęc fiant videtᷣ ea eſſe:ꝙ non vna tantũ in nobis iudicandi vis eſt:ſed geminę. Eſt mens quę primatũ obtinet. Eſt ſenſus vnde ortum habet imaginatio. Huius rei ſignum eſt:ꝙ quom ſenſui ſol videatur pedalis:corrigit aſpectum ratio quę intus eſt ⁊ maioreꝫ eſſe q̃ videatur dictat. Quot ſi vna tantũ eſſet potentia quę iudicaret de omnibus:nõ poſſet ſol non tantus putari quãtus videtur. Plane non inficior quibuſdaꝫ morbis effici:vt rõ quoqꝫ atqꝫ mens errorẽ ſenſus ſequatᷣ:qđ viu venit in delirijs abalienationeqꝫ ai: quo tẽpore ⁊ liniamẽta moueri ⁊ aĩalia eſſe creduntᷣ.

¶ Iudicia ſenſuũ inter ſe 3ria eſſe deſidereqꝫ. Cap.XII.

SEd quid opus eſt dubitare an ſenſus iudicia a iudicijs animi diſferant: quando vel ipſi ſenſus inter ſe per-

optimatioreſqꝫ ſunt:exquiſitius iudicant ⁊ coarguunt cęteros. Atqꝫ hoc in viſu ⁊ tactu liquet. Si enim digito vno vicibus ſcalpas:tactui: vnum quod eſt:videbuntᷣ duo viſui non videbuntur:ſed vnum:quia viſus acrior ⁊ certior tactu eſt. Quot ſi aut ſolus tactᷣ eẽt aut vterqꝫ ſenſus iudicium idem haberet: pronunciarentur duo eſſe:quod vnum eſſet. Cauſa auteꝫ circũuentionis ⁊ decipuli ea eſt:quoniam ſenſilia nõ tantum quoties mouẽtur moueri nobis videntur:ſed etiã ſtantia quoties ipſi in nobis ſenſus mouentur: vtiqꝫ ſi eodem modo moueantur quo ſolent a ſenſilibus cieri. Ita littus videtur nauigantibus moueri ⁊ recedere dum viſus ab alio impellitur.

¶ Quot dormientibus ⁊ noctu magis q̃ interdiu ⁊ vigilantibus viſa occurrant. Cap.XIII.

EX his planum arbitror factum non modo vigilantibus nobis motiones illas contingere:quę per eos ſenſus accipiuntur:qui foras proſpectant:⁊ quaſi extra corpus ſunt:ſed etiam illas quas ſentimus:quom affectio ea ingruit: quam ſomnum vocamus. Alioquin ⁊ tunc impenſius id patimur:q̃ tempore alio:quia interdiu excidunt multa ⁊ vaneſcunt ſenſibus opere ſuo detentis:⁊ mente varijs cogitationibus obruta. Nam paruus ignis luce maioris offunditur. Lętitię item ⁊ ęgritudines modicę acceſſu immodicarum ⁊ inſignium exoleſcunt. Quieſcentibus ꝟo minima quęqꝫ aduolant alliciunturqꝫ:noctu pręſertiꝫ:ꝙ eo tempore obſolutis ſenſibus ⁊ functionem ſuarum quaſi miſſionem ⁊ vacationem habentibus:⁊ calore in viſcera cõdito:motiunculę omnes ſobſoletę ⁊ incolumes ad ſenſum principem confluant:deinde ęſtu paulaꝫ ſedato ſeſe dormientibus reddant.

¶ In ſomnio quot imagines multę occurrant. item quę primę:quę medię:quę nouiſſimę motiones dicantur in ſomno. Cap.XIIII.

CErte hoc intelligi poteſt ſimile: vt in fluuijs:euenire. Ut enim humor ibi qui fertur ⁊ profluens mouetur:interiꝫ inoffenſus abſoluto vertiginũ orbe decurrit:interim offenſaculo retardatus in multas quaſi propagines ſcinditᷣ debiſcitqꝫ:⁊ in varias formas ſubinde reſoluitur. Idem ſtatuere de motionibus ſenſarijs opꝫ. Motionem appello excitationem depoſitarum imaginum ⁊ delationem earũ ad corpus per quaꝫ vis in eo ſentiendi interpellatur. Quemadmodum igitur eo exemplo:quod modo attulimus:anteq̃ vertigines conſiſtant:medię formę multiplices comparẽt:ita ⁊ motiones imaginuꝫ:quę in ſubiecto ſpiritu:aut in corde:aut in ſanguine continentur:ſi quid obuariauerint ideſt ſi in alteram motionem offenderint:quę ſuccedat in multas ſimilitudines ſecantur:diuelluntur qꝫ:⁊ eas medio itinere pręſentant:anteq̃ in nouiſſimam concedant. Igitur ſenſus primus non ſolum a primis ⁊ vltimis motionibus:ſꝫ ⁊ ab intermedijs laceſſitur. Ut eniꝫ ſi nubecula pᵐo effigie leonis occurreret:deinde ſe in varias animalium figuras verteret:poſtremo ſimilitudinem hominis referret:nõ modo formas leonis ⁊ hominis videremus:verum etiam animalium eorum:in quę medio tranſitu abijſſet:anteq̃ homineꝫ redderet: ſeu iucundę illę albeſcenteſqꝫ:ſeu contra ingratę:alioquin inſenſęqꝫ oculis accidiſſent:ita ⁊ in ſomno non ſolum extima a ſenſu primo:ſed ⁊ intermedia viſitantur: ſiue ea tericulamentis ⁊ portentis ſimilia ſint:ſiue pla-

¶ Quot ſtatim a cibo nõ ſomnient aĩalia. item quot nec pueri. item quot mõ ſomnient aĩalia mõ nõ ſomnient. itẽ de turbatis ꝛ tranquillis inſomnijs. Cap. XV.

At vero ſtatim a cibo nõ ſomniant aĩalia neqꝫ quom primum egreſſa in lucem ſunt: vt infantes: qꝛ multa tum agitatio motioqꝫ eſt propter alimentarium calorem. Quãobrem quẽadmodum humore aliquo vehemẽter cõmoto: aut nulla effigies reddiť q̃ appareat: aut reddiť qdẽ aliq̃ ſed laceſſita ꝛ tortuoſa vſqꝫ adeo: vt alia oĩno videať eſſe q̃ꝫ ſit: queſcẽte aũt ꝛ ſtagnante res in eo ſimili colore ꝛ icolumi forma rñdẽt: ita dormiẽtib⁹ eueniũt viſa ꝛ motiones a ſenſib⁹ q̃nqꝫ: vt puideri nõ poſſint ꝓ multo fluxu alimonie obruuť: quqꝫ diſtorte ꝑpoſtere ꝛ mõſtroſe ꝛ oĩno deterrima ſomnia: q̃lia q̃ melicis ꝛ temulẽtis ꝛ febriẽtib⁹ accidũt. Quõ eniꝫ morbi hoc genus ſpiritoſi vaporulẽtiqꝫ ſint: cõmotionem ꝛ perturbationem plurimam afferũt. Simul vero a fluctu conſtitit ꝛ diſcretus ſanguis eſt: hiſqꝫ ſanguinem obtinet: ſignificationes a ſenſibus omnibus veniunt incolumes ꝛ diſtincta digeſtaqꝫ ſomnia ſunt. Ita vt ad ſimilitudinem veri expꝛeſſa occurrant.

Quot ſinceris iſõnijs aĩus mõ obſiſtat mõ ꝯſẽtiat. XVI.

Ac inſomnia quideꝫ iccirco exiſtimanť vera qꝛ quom taꝫ ea que inuehit oculoꝝ ſenſus: q̃ꝫ ea que ceteri ſenſus renunciant ſm quietem ad locuꝫ principẽ integra ſinceraqꝫ tranſmittuntur. Neceſſe eſt vt videanť plane cerni teneriqꝫ ac perfecte ſentiri. Eo enim ꝙ motiones ſui queqꝫ generis ad principiũ ſentiendi merace ꝛ inobſolete perueniunt ꝛ vulnerant cor: fieri nõ poteſt: quin videri/videre/audire/ſentire/nõ ſecus atqꝫ in vigilia oporteat. Proinde animus tũc iudicia comitať ſenſuũ. Verbi gratia: ſi in illa viciſſitudine digitoꝝ: de qua diximus ſupra: nõ falliť viſus: ſꝫ tact⁹: neqꝫ vtiqꝫ i ſomno anim⁹ vniuerſus falleť: ſꝫ ps tantũ ea q̃ ſenſui tact⁹ rñdet. Ita altera ei⁹ portio .i. vis tactoria per ſomnũ vnã rẽ duas eſſe ꝓnunciat. Altera .i. viſibilis ꝯſtãter obſiſtit ꝛ q̃ſi vigilãs teſtať: vnã rẽ eẽ q̃ videanť due. Qꝺ ſi nõ falliť ea pars animi qua videmus: qppe que exq̃ſitioꝛ ꝛ quaſi rationabilioꝛ ſit: q̃ꝫ pars ea qua tãgimus: lõge hoc fidentius adiungendũ ꝛ tribuendũ menti eſt: vtpote in qua ſedes ꝛ domicilium iudicij ſit. Nec temere ſopori accũbit: niſi deflux⁹ ſpiritoſi oris exuperet. Ac ꝯſentiret qdeꝫ ſemꝑ in ſomno anima: ꝛ imaginib⁹ que a ſingulis ſenſib⁹ oꝛirenť fideꝫ adiungeret: niſi virt⁹ aliq̃ potioꝛ ꝛ vegetioꝛ ꝯtrairet. Quale enĩ quicqꝫ eſt qꝺ ſenſus apportat: tale a ꝑmo ſenſu ẽt indicať habeturqꝫ. Quapꝑ quõ tactus ſepe qꝺ vnũ eſt: duos eẽ renũtiet: ꝛ viſus ſolẽ pedalẽ eſſe ſemꝑ decernat: niſi que alia rõ habereť: que q̃ſi itercederet: neceſſariũ eſſet: vt anim⁹ ſemꝑ iudicia ſenſuũ aſſertione ſua approbaret: atqꝫ ita ſemꝑ vnã rẽ duas eſſe ꝯſtitueret: ꝛ ſolẽ pedaneũ ſciſſeret. Nũc ꝯtineť q̃dam vis in nobis q̃ efficit vt q̃ꝫq̃ꝫ pedalis appareat: nõ tñ videať pedalis. Nõ enĩ oẽ qꝺ apparet ẽt videť. Niſi quom langore corporis ſopozata vis illa arbitra eſt: vt ſepenumero diximus: aut quom nõ moueť motu legitimo nec ſuo.

¶ Motiones in ſenſibus factas inducere ſomnia: iteꝫ q̃ actu earũ que potẽtia ſint. item ſomnia explanatiora vltimis ſomnijs afferri. Cap. XVII.

Quẽadmodum vero dictuꝫ eſt: vehemẽtes affect⁹ facere: vt quis in ea re quoi afficiť facile capiať: ita ꝛ ſenſuũ motiones in ſomno ꝛ cetera que in ſenſu cõtingunt: videnť cõmittere vt dormiẽtes mentiẽtibus ſomnijs ẽt a tenui ſimilitudine coganť accedere: nam quom dormiẽtibus nobis ſpirit⁹ vel ſanguis reciprocat ad cor: vna ꝛ motiones ille imaginarie ſenſuum cõmeant: que in materia ea tanq̃ꝫ in ſubiecto ſuo conſiſtũt. Ceteruꝫ alique actu: aliq̃ potẽtia continẽtur: hoc eſt alique cunctanť: nec dum mouent: alique ꝑfecto ſunt: ꝛ principiũ ſentiẽdi ad repreſentationẽ ꝛ notitiã ſui appellãt. Vt igiť queqꝫ prioꝛ accedit ꝛ intrat locum: ita prioꝛ extimulat ꝛ prioꝛ ſe aſſerit: hac abſumpta aboletaue: ſequẽtes ſuo queqꝫ ordine roganť ꝛ inferunt ſeſe. Declarať hoc hꝫ exẽplo. Fingat quis ranas quinqꝫ in doliũ ſalis coniectas: deinde eas ita diſponat: vt vnã in ſũmo: vnaꝫ in imo: tris medio ſpatio: atqꝫ omnes inter ſe paribus interſtitijs collocet: hoc eſt: vt extimaruꝫ alteram ad os ꝛ labia dolij: alteraꝫ ad fundũ medias in medio ſitu interuallis ꝛ proportionibus ſuis cõſtituat: ita tamẽ vt omnes operianť ſale: ſimul igiť ceperit ſuprema pars ſalis tabeſcere: rana que parte illa cõdebatur: prima vendicabiť ꝛ prima ſuperficiem obtinebit: ꝛ prima vſurpabiť conſpectũ: tuꝫ deinde ſequẽtes ſerie: qua ad eas colliquatio ſteterit: ita prodibũt in luceꝫ. Quom vero in imum diffuſio decubuerit: tunc emerget q̃ ſepulta inibi fuerat. Eadem conditione ſunt ſimulachra ſenſilium ꝛ motiones que in ſomno verſanť. Que ꝑma incurrunt prima animum exercent ꝛ cõmouẽt. At que potentia contineri ꝛ tardius percutere diximus: qꝛ tuꝫ ſanguis is qui corpulentioꝛ ſurſuꝫ balauerat: ꝛ prohibebat offerri ſimilitudines veras attenuatus dilutuſqꝫ habetur: inſomnia exquiſitiora explanatioraqꝫ repreſentant. Hinc ẽ vt nouiſſimi ſõni afferre nobis ſoleant ꝯſtãtiores ꝛ certiores imagines. Quom enĩ quaſi refrixit ac deferbuit cauſa illa: ea que imagines rerũ turbabat: neceſſe eſt: vt ea que olim ſenſibus accepta eo tẽpore deferũtur ad corꝑuriora ſincerioraqꝫ videanť.

¶ Animã ſopiri alimonie: nec tñ ſemꝑ ſopiri. itẽ nõ ideꝫ eſſe aliq̃ apparere ꝛ videri. Cap. XVIII.

Ea igitur conuariatio ꝛ commutatio phantaſmatũ que in ſomno accidit: cõferri põt ei que in nubib⁹ contingit: quorum ꝛ ſupra mentionẽ habuim⁹. Nam ille quõ modo effigiem hominis referant: mox ſe tranſitu ociſſimo in cẽtauros conuertũt. In vniuerſum quicquid apparet in ſomno vt dictũ inter initia eſt ex reliquijs ꝛ veſtigijs eſt inherẽtibus earũ rerũ: quas quis vigilãs ſenſerit: geſſerit: cogitauerit. Digreſſo autẽ ſenſili atqꝫ abducto: ſi vis illa: que in nobis principatũ iudicij ꝛ pontificiũ obtinet: ẽt dormiendo ſoluta ſit: nec copia defluẽtis ſanguinis obterať: ludibria ſomnioꝝ detegim⁹: ꝛ h qꝺ vĩ coryſcus ſcim⁹ coryſcũ nõ eẽ: ſꝫ ſpectrũ coryſci: ita tñ q̃ꝫ anim⁹ veꝝ coryſcũ intelligit: ſi vero penit⁹ merſa effuſaqꝫ ſit: tuꝫ ſimilitudo rei crediť ipſa plane res eẽ. Nec ita mouet vt i vigilia aſſolet: ſed ita: vt vigoꝛ animi tot⁹ iacẽs ſepultuſqꝫ oĩ ei⁹ ſenſu linq̃tur. Tãta vis ſoporis ꝛ ſõni ẽ: vt diſcerniculũ h mẽti eripiat. quẽadmodũ igiť ſi qs oculo digitũ ſubderet nec ſciret digitũ ita admotũ cõmittere vt oĩa ei gemina apparerẽt: tũc nõ mõ apperẽt gemina: ſꝫ ẽt viderenť crederẽturqꝫ gemina. Si vero id ſciret: apperẽt qdẽ gemina: ſꝫ videri aut credi nõ poſſent. Ita in ſõno ſi qs itelligat ſe dormire ſe: ꝛ ꝑterea aliqd ſomniet: apparebũt qdeꝫ ei q̃ ſomniat. Sed ſecũ dicet q̃ꝫq̃ꝫ apparet h coryſcus eẽ: nõ tñ eſt coryſcus. Nam ſepiſſime hoc euenit vt quis dormiẽdo dicat int⁹ ſomniũ eſſe qꝺ videt. Quod ſi dormire ſe neſciat: dabit man⁹ approbabit ꝛ adhibebit aſſenſuꝫ.

Imagines

¶ Imagines rerum abſentium modo in ipſis ſenſorijs modo in corde verſari. Cap.XIX.

E ꝟo ita eſſe vt dicimus ⁊ motiones imaginarias ⁊ figuras ⁊ ſimulachra ſenſilium diuerſari in primo ſenſu.i. in corde ēt reb⁹ abiūctis ⁊ ceſſantib⁹ ſenſib⁹: de qbus omnis ludificatio ⁊ cōmenta oiuꝫ ſomniorum prodeant clare demonſtratur argumento qȝ ſubiungitur. Jd qȝ in ſecundis eſt longe magis aſciſcendum ⁊ aſcribendum eſt primo. Sed in ceteris ſenſorijs etiā ocioſis ⁊ vacantibus reliquie ⁊ veſtigia quedam rerum ſeruantur. Multo igit̄ equius eſt in corde hoc concedi: vnde illa proficiſcuntur ⁊ quoius beneficio functionibus ſuis ſuperſunt. Eſſe autē hec in ſenſorijs experiri manifeſtarie quiuis poteſt: ſi adhibeat animum ⁊ animaduertere ad id conet̄: qȝ nobis a ſomno recens excuſſis ſolet accidere. Nam plerūqꝫ viſa ⁊ motiones que ſe modo quieſcentibus obtulerant continenter vel excitatos expergefactoſqꝫ comitantur ⁊ aliquādiu poſt deſiſtunt. Nam quom quis in ſomno dat⁹ ⁊ videre ſomnium occipiens caſu aliquo expergiſcitur: fere ſemper accidit: vt ei ſimulachra quedaꝫ ob oculos ſtare obuerſariqꝫ videantur. Pueris certe noctu a ſomno quidem recentibus: ſed plane vigilantibus aſpectabuſqꝫ: multe ſeſe imagines preſentant: que paſſim vagari ⁊ moueri vident̄: ita vt illi ſe pre metu ſepe intra inuolucruꝫ expauidi occulant. At hec nihil aliud ſunt ꝙ̄ motus a ſenſilibus profecti impreſſiqꝫ oculis.

¶ Definitio inſomnij ⁊ que inſomnia videant̄ cuꝫ non ſint. Cap.XX.

X his omnibus ratiocinatione certa colligitur: ſomnium eſſe viſum: qȝ ſm quieteꝫ occurrit: quoties vis que iudicat obligata deſertaqꝫ lāguore corporis eſt. Quapropter neqꝫ viſa ea ⁊ terriculamēta: de quibus pauloante habita oratio eſt: ꝓprie inſomnia eſſe poſſunt: neqꝫ aliud quicꝙ̄ qȝ ſenſibus excubantibus ⁊ ſolutis appareat: neqꝫ iteꝫ quicquid occurrit in ſomno inſomniū eſt: niſi ratio ea q̄ iudicat poſſeſſa omnis ⁊ obruta ſit. Nam qȝ non nulli experiuntur in ſomno: vt quodāmodo cernant: deguſtent: exaudiant: vulſi ⁊ contrectati preſentiant: ſed languide alioquin ⁊ quaſi de longinquo: nō poteſt inſomnium putari. Qui enim ita leuiter obdormiſcunt: vt quaſi in collimitio ſomni ⁊ vigilie ſint: ſiquis ſtrepitum moueat: aut lumen obtines preterreat locū: in quo quieſcunt: fieri ſolet vt ſtrepitum ⁊ lucem oculis accipiat: quaſi vtrūqꝫ incolumi fieri ſentiant: eoqꝫ ⁊ excitatus aliquis dicat: tu quid perſtrepis? Aut nunquid tu cum lumine accedebas. Jta me hercule videre ſomnium videbar: ceterum non fuit ſomniū: ſed geſta hec ſunt. Proinde vt ſe habet is: qui ſimpliciter vigilat ad eū: qui aliquatenus vigilat: ita ſenſus ſimpliciter ad aliquatenus ſenſum. Ac illi quideꝫ in ſomno palpebras nō conducunt: ſed diſcuneatis exiguo calle oculis ⁊ dehiſcentibus dormiunt. Quom ergo accenſuꝫ lumē in cubiculo viderint: arbitrati eſſe inſomniū: expergiſcuntur: ⁊ lumen verum fuiſſe dignoſcunt. Sed ⁊ gallinaceorum cantus ⁊ latratus canum exaudiunt̄ in ſomnijs: ⁊ exiſtimant̄ inſomnia: que mox expergiti aiaduertunt ſomnia nō fuiſſe. Jam ꝟo comperti qui quom dormirent ad interrogatum reſponderint: ſed ij experecti reſpondiſſe ſe non meminerint. Certe cōſtat qui ita dormiunt: ꝙ̄ꝙ̄ ſolutos habere ſenſus videntur: nō tamē vigilare ſimpliciter alioquin ſomno excuſſo recordarentur: neqꝫ ſimpliciter dormire: alioquin percūctantibus non reſponderent. Ex hoc genere nihil poteſt ſomniuꝫ vocari. Neqꝫ ſiquid aliud poteſt ꝑter ſomniuꝫ in ſomno vere intelligi. Qualis ea deprehenſio ſiue iudicium eſt: quo quis dormire ſe quom dormit ſentit: ſed ſimulachrū viſumue: qȝ ortum ⁊ profectum a ſenſibus in dormitione animalibus affertur: in eo ꝙ dormiūt: hoc proprie ſomniant eſſe ⁊ appellari debet.

¶ Quāobrem aliqui nunquam ſomnient: ⁊ quāobrem quidam ſomniare ſero incipiant. Cap.XXI.

Roduntur certe: qui nunꝙ̄ quicꝙ̄ ſomniarint in vita. Exempla etiam ſunt alios ad multam etatem non ſomniant eſſe. Cauſa eadem: que facit vt ⁊ infantes quoqꝫ non ſomnient: neqꝫ ceteri ſtatim a paſtu. Quorum enim ita conſtat temperamentū: vt ad ſuperiorem locuꝫ plurimus e cibis fluxus ſuccedat neceſſe eſt: vt quō delatu ad ima humoris e⁹ multe motiones citent̄: nullum his phantaſma: aut viſum appareat. Proficiſcente ꝟo etate: concocta ⁊ ſubacta materia nihil prohibet: quin ſomnia illis poſſint reſtitui. Nam immutatione vel etatis vel affectionis aliquoius ſecuta neceſſarium eſt naturam quoqꝫ ipſam ⁊ temperamentum mutari.

¶Hermolai Barbari.Z.F.Patritij Veneti in paraphraſim Themiſtij de Diuinatione ſm̄ quietem pꝛęfatio ad.M.Barbum.

Libellum de diuinatione ſm̄ quietem interpꝛętati ſumus ad te:id munuſculū cum ꝙ e ſcio eſt:tum ꝙ a me venit gratum tibi foꝛe nō dubito. Iudicium tuū qđ ſit:ſimul hęc legeris:aueo de te per litteras ſcire. Cęterū hoſpes biennium meus Ariſtoteles tuus ſiue ꝙ comiter a me ⁊ liberaliter tractatus eſt: ſiue ꝙ veretur ne tam longa peregrinatione offenſionē animi tui ſubierit:diſcedere: ſed ne auelli quidem a nobis poteſt. Niſi foꝛte iniquo animo tulit verba illa in litteris tuis interminabunda:quibus(ſi pugnet)perferi ad te manus ⁊ pedes vinctum iubes. Indignū ſe cathenis putet nobiliſſimus phyloſophus:qui mentes hominū a maximis erroꝛib⁹ ſoluerit:alioquin nullos neruos detrectat:modo tibi vſus ſui conſtet:vt mihi. Pꝛoinde metuit ne(quę tuę maximę occupationes ſunt)pꝛęterq̨ impēſiſſimū in ſacris litteris ſtudiū: ad ſitum ⁊ puluerem reuoces. His rationibus vel cunctis vel ſingulis(niſi maioꝛe aliqua vi cogatur)negat ſe arbitrum vltro ad te. Tantiſper te rogat ſupplex(nec enim tam foꝛmidat vincula:vt te dominum agnoſcat)ne ſe interuſurium aliquod diecularum inuideas:in quo ſi ęquus fueris exhibiturus ipſe ſe eſt:vel ad pęnam:etiā ſi iure poſtliminij vti poſſit: niſi ꝙ emptus a te in Aſia eſt:haberi eum loco ſeruoꝛum a manibus velis:vtcūq̨ manus illas ipſas pꝛobas ⁊ doctas:ſed ⁊ pedes quoq̨:ſi pateris:aduolutus impetratam a te moꝛulam tantulam vult: qua ſe mihi extremas manus Themiſtio ſuo imponenti cōmodet. Neq̨ id ſe mea tantum cauſa facere:q̨ ſua:vtpote quoius interſit:expoſitoꝛem ſui iuratiſſimum vindicari tenebꝛis:⁊ phyloſophiā ſuam latinis reddi:quę obſeſſa barbaris ſit. Iā me hoc loco laudat parce:⁊ quia phyloſophus:⁊ quia Ariſtoteles ꝓmouiſſe me aliquid hoc in genere:neq̨ de latinis litteris peſſime meritum. Ob hęc(niſi tu aliquid contra habes)pluſq̨ ſonticā cām putat:quāobrē appellatus ad condictū non venerit:te quoq̨ modeſtum ⁊ facilem dominum foꝛe:ſi ſibi hoc ſpatioli dolueris. Et Hercules ſi ſummo iure agatur iuſtas rationes videri:quibus in libertatē pꝛoclamet. Sed iocari collibuit illud ſerio Ariſtotelem tuum apud me eſſe adhuc menſem opoꝛtet:quoaddum Themiſtius noſter totus exeat. Nec id ꝟo ni fraudi ſit:ꝙ re tua inuito te abutoꝛ:pꝛimum me:inuito te:id faciam humanitas tua metu illo me liberat. Deinde vt inuito te faciam:qđ facere me opoꝛtet:eius rei culpam neceſſitas non ipſe habuerim. Uale. Uenetijs.M.CCCCLXXVIII.

¶ Themiſtij paraphraſis de diuinatione ꝑ ſomnum interprete Hermolao Barbaro.

¶ An exiſtimandum ſit aliquam diuinationem haberi per ſomnum. Cap. I.

Juinatio-nem in ſomno ali-quam eſſe quę dor-mientibus nobis ꝓ-uenire dicatur a ſo-mnijs: neqꝫ ꝑtinaci-ter reſiſtendū: neqꝫ temere aſſentiendū puto: nã quod aut omnes aut plurimi arbitrant̃ ineſſe ali-quid diuinitatis in ſomno: ⁊ viſa ple-raqꝫ occurrere prenuntia futurorū: argumento eſt: hõ perſuaſionem que vſqꝫ adeo infixa hominum menti-bus ſit: ⁊ fere gentium firmata conſenſu: ab experientia ⁊ rerum euentis ortum aliquem habuiſſe. Accedit ꝙ fe-re nemo eſt: quoi euenire ſigna aliqua dormienti nõ ſo-leant. Nonnullarū etiã rerꝫ preſenſa eſſe quędã in ſõno atqꝫ preſcita credi par eſt: ꝗppe qꝺ olno ratione nõ ca-reat: nec fere vllum inſomniū incidat: ex quo addiuina-tio aut coniectio: aut iterpretatio aliqua duci nõ poſſit. Parte alia quõ nulla grauis ⁊ efficax ratio videatur: vñ iſtec diuinatio ꝓueniat: efficitur: vt difficile ſit homini docto fidem ſuã in hoc obſtringere. Nam putare deū eſſe qui mittat ſomnia: preter alias rõnes quibus infir-mari hoc cõfutariqꝫ poteſt: illa eſt efficacię exploratę: ꝙ ſubabſurda res ſit ſignificationes futurarū rerum ꝑ ſomnia: nõ optimis ſapientibus: ſed ſine lege vlla: ac fe-re peſſimis ꝗbuſqꝫ ⁊ abiectiſſimis hominibus euenire. Porro ſublata origine hac nulla preterea põt idonea alia vel fingi. Nam qꝺ dicitur quoſdã eſſe in Boriſthe-ne ⁊ Gadibus: qui vaticinentur futura adhuc rationis incompertę eſt. Et hercules maius quiddam ꝙ̃ vt in B captus ingenij noſtri ſufficiat.

¶ Somnia alia cauſas rerū eſſe: alia ſigna: alia fortuita: ⁊ quemadmodum ſint ſigna. Cap. II.

NEceſſe igit̃ eſt ſomnia aut cauſas earꝫ rerum quę preuidentur puta-ri: aut ſigna itelligi: aut omnino haberi for-tuita. Membra hęc vel omnia congruunt ſomnijs: vel duo ex his: vel vnum. Cauſaꝫ accipio: vt lunã quę cauſa eſt: vt ſol deliquio obſcuret̃: ⁊ defatigationem quę cauſa eſt: vt quis febrẽ incidat. Si-gnū deliquij eſt quõ ſubit planeta ⁊ ad interuentū ten-dit: ſignum febris eſt ſcabrities linguę. Fortuita res eſt: inambulante me ſolem delinquere: quia neqꝫ cã neqꝫ ſignum deliquij inambulatio mea põt videri. Quapꝑ fortuitę res neqꝫ ſemper neqꝫ maiori ex parte viſunt̃.

habeant. Nam motiones quę interdiu ⁊ ſm̃ vigiliam contingunt: niſi admodū euidentes amplificatęqꝫ ſint: deliteſcunt ⁊ offunduntur incurſu ⁊ adumbratione ma-iorū. At in ſomno contrariū euenit: vt exiguę motiones preſertim ſilentio noctis inſigniter ⁊ valide feriant. In-dicium huius rei: ꝙ fere nemo eſt: qui non ſit in ſomno expert⁹ ꝙ̃ modico ſępe ſtrepitu exaudito acceptoqꝫ au-ribus: fulminare vt tonare crediderit. Interim tenui pi-tuita diſtillante: guſtare mel aut dulcem alium ſaporeꝫ videmur. Interim partibus corporis quibuſdã leuiter calefactis: ſuper ignes ambulare ⁊ audiri putamus. Ex-citati ꝟo animaduertimus ita eſſe reꝫ vt eſt. Quãobrẽ quõ omniuꝫ rerum minuta ⁊ languida initia ſint: clarū eſt: vt principia morborum ⁊ affectionum quę contine-tur in corpore parua eſſe imbecillaqꝫ oportere. Ea ſem-per in ſomno ſeſe manifeſtius produnt ꝙ̃ in vigilia. Di-ctum eſt quemadmodū ſomnia poſſint ſigna intelligi.

¶ Quemadmodum ſomnia poſſint eſſe cauſę actionuꝫ noſtrarum. Cap. III.

NUnc quemadmodum cauſę poſſit cen-ſeri: ⁊ quę ſint illa quę poſſint diſ-ſeremus. Primū illud cõuenit ſomnia cau-ſas noſtrorūꝫ actuū potius ꝙ̃ alienorūꝫ vi-deri. Ut enim pleriqꝫ qui acturi aliqd ſũt aut qui modo id agunt: aut ꝗ iam egerunt abſoluerũtqꝫ illud ipſum per ſomnia ad eundem modum cõtuent̃ ⁊ geruntqꝫ: diurna cogitata ceptaqꝫ ad taleꝫ motū quaſi viam quãdã preparant: ita ecõuerſo frequentariuꝫ eſt: vt viſa per ſomnū principia ſint rerū quę interdiu mo-limur: quia mens nocturnis motionibus mollita imbu-taqꝫ ad eas actiones potiſſimū ſeſe accõmodat: quaruꝫ ſimulachra in ſomnis imaginata eſſet. In hunc moduꝫ ſomnia aliquando ſigna rerum ſunt: aliquando vt cau-ſę actionum habentur.

¶ Quę ſint fortuita ⁊ temeraria ſomnia. Cap. IIII.

REliquum genus fortuitum eſt: ⁊ te-mere ꝓueniens: preſertiꝫ quoties ardua illa extremaqꝫ vehemẽter ⁊ ſupra omnem fidem hominis poſita ſom-niamus. Demum ea quorū origo ſita in no-bis nõ eſt: vt naualis pugnę eius: quę in terra Perſide cõmiſſa ſit. Poſtremo ea omnia: quę a nobis ꝓcul gerū-tur. Plane de his eo modo ſtatuenduꝫ eſt: quo ſtatuit̃: quõ quis procedentibus nobis obuius venit: queꝫ mõ peregre cõmorantẽ cogitabimus. Quid enim prohibet in ſomno quin decerni idem poſſit ſane: imo ꝟo in ſõno iuſtius. Quemadmodum igitur ea cogitatio mentioue: neqꝫ ſigno: neqꝫ cauſę poteſt fuiſſe: ꝙ̃obrem nobis ami-cus occurrerit: ita neqꝫ ſomnium cauſa aut ſignuꝫ eius rei: quę euenerit dicendum: etiam ſi eo mõ prorſus quo apparuerat euenit: ſꝫ tota ea ratio fortuita eſt: ⁊ caſu cõ-ſiſtit. Eo fit: vt plurima ſomniorꝫ mentiantur: quia quę fortuita ſunt: neqꝫ ſemper neqꝫ propenſius accidunt.

¶ Somnia non venire a deo. Item quot melancholici aliquando preſagiant. Cap. V.

Generatim ꝟo quõ ⁊ bruta quoqꝫ

aut melācholicus:ita viſionibus ⁊ inſomnijs multipli-
cibus vtitur. Porro quō plurimis ⁊ varijs viſis horuꝫ
animus pulſetur:non eſt vt ſit mirandum:euadere inte
rim ex his aliqua:quę prędixerint. Nam ⁊ qui totum
diem iaculantur aliquando collimāt:⁊ premiū capiūt:
vetus adagiuꝫ eſt:ſi ſępe iactaueris aliquando vendereꝫ
iacies. Idem de ſomnijs videtur:ſi quando id conſequi
tur:quod quoi apparuerit ſm quietem.

Quot pauca ſomnia euadant. Iteꝫ non ſequi ſemper
quorum ſigna pręceſſerint. Cap. VI.

HEc ꝟo diſſentaneuꝫ eſt pauca euade
re ex his quę obyciunt ⁊ mon
ſtrantur in ſomno:quō nec ea quoqꝫ ſōnia
que ſigna affectionum corporis ſunt ſemꝑ
eueniant. Nam neqꝫ ex omni pręſagio ſuę
tempeſtates ſequuntur vt imbres:aut venti:quos ſigni
ficatio aliqua e celo pretenderit. Si enim validior ⁊ ve
hementior motus ꝙ̄ ſit is quem ratio prognoſtica de-
nunciat:prorumpat:tum ſignificatio:aut pręmonitio fu
turę hyemis nulla fuerit. Pari modo interim morbuꝫ
incurrit qui viſus in quiete ſit ambulare per ęquū. Naꝫ
humores qui putruerint ⁊ agitari occęperint in ſomno
facile ſentiuntur. Iteꝫ qui ſuper prunas ire ſe ſomniat:
aliquando eſt:vt paulopoſt corripiatur febri:aliquādo
cōtra euenit vt qui hęc viderint in ſomnijs:non tamen
decumbāt:ꝙ natura in his prępotentior cauſis illis ſit:
quę ęgritudinem afferunt:eoqꝫ ſubactis:aut diſſolutis
humoribus intercludat aditum morbo. Quoties porro
luna coronas circa ſe habet pręſagiātur flatus ⁊ pluuię:
⁊ tamen vſitatę ſunt:nec inſecuta quę iminebant:quaſi
reciprocantibus:ac pedeꝫ referentibus cauſis ⁊ ambiē-
te cōtraria motione in pulſo:iam cōſilia quę ſūma alio-
quin ⁊ optima ratione inieris plurima in irritum reci-
dunt:⁊ eliſa maioribus alijs diſſoluuntur. Prorſus non
omne ſit:qō ſieri debetur periclitaturqꝫ:neqꝫ idem eſt
fieri quicꝙ̄ debere ⁊ futurum eſſe:ſed ꝓgreſſiones ⁊ ꝑn
cipia paſſim ſunt:e quibus euenta ſua nunꝙ̄ ſpectant:⁊
ſignationes reꝝ multę:quas nulla cōſecutio approbet.

Democritum ſomnia imaginibus a corpore fluentib⁹
tribuiſſe:peripateticos motionib⁹ qbuſdā. Cap. VII.

SOmnia ꝟo quoruꝫ ꝑncipia hęc non
habenť:ſed quę a nobis:aut
temporibus:aut locis abiuncta:aut magni-
tudine ⁊ genere aliena:aut ſiqua omnino
ad nos vicinitate ſocietateqꝫ referunť:non
tamen principia eorum continemus. Huiuſmodi ſom-
nia ſi quando pręnuntia aliquoius euentus ſunt fortui
to cōmittuntur ⁊ nulla ratione naturę. Nam ⁊ Demo-
critus hoc volebat:qui dormientiū animos pulſari cen
ſet extrema ⁊ aduentitia imaginum viſione:quę tanꝙ̄
membranę a corporibus direptę continenter fundarē-
tur ⁊ fluerēt. Ex his alias eſſe bñficas alias ſequioris in-
geniꝫ ꝑindeqꝫ maleficas ⁊ magnitudine ⁊ pernicie por
tentoſas. Has accedere in ſomnis ad homines ⁊ ſignifi
care quę pręſentirenť futura. Eſſe ꝟo qbus ſimulacbra
hęc adueniant meditantia cōmentantiaqꝫ ⁊ voces mit-
tentia. Alioquin quę in ſomno tātū intelligentibus ſen-
tiantur. Quōobreꝫ optabat Democritus imagines opti
matis notę ſortiri. Nos quoqꝫ tametſi ſimulacbra eſſe
vlla quę volitare vltro citroqꝫ ⁊ vagari per auras poſ-
ſint negamus:tamen motiones aliquas eſſe cōcedim⁹:⁊
quę nos vice ſimulacbrorum exerceant. Illas ex initijs
quibuſdam earum rerum prodire quę dicenda nobis
agendaue ſint:mox aere primuꝫ mutato:tum deinde ꝑ
aurium foramina ⁊ narium meatus tranſmiſſas ad cor
facere:vt in ſomnijs futurarū rerum exitus pręnoſcere
videamur. Ut enim ſiquis humorem:aut aerem ꝓmo
cōmoueat:ea pars quę ita cōmota eſt:ſubinde aliaꝫ cō-
mouet:ſicqꝫ hoc diutius autore etiamnū ceſſante abiū-
ctoqꝫ:ita nihil obſtat quin motus quidā ⁊ ſenſus attin-
gere ad animas quieſcentes dicantur ab his rebus pro
fecti:a quis Democrit⁹ ſimulacbra decedere ⁊ exuuias
illas mitti cōmotus eſt.

Quot preſcita noctu potius ⁊ ſtolidis ꝙ̄ ſapientibus
pręheantur. Cap. VIII.

SAne motiones eę quę ita perueniūt ad
animam non poſſunt alio tempo-
re ſenſum ſui:ꝙ̄ noctu ampliorꝫ inuehere.
Cum interdiu ad ſenſum delatę obiter exo
leſcant ⁊ facillime diſſoluanť. Eſt enim aer
noctis:ab omni turba liberior:quia tempus ad ſilentius
cōticeſcētiuſqꝫ eſt. Proinde in ſomno etiaꝫ minima ſen
ſum laceſſunt. Nam motiunculę ⁊ ſtrepitus puſilli dor
mientem amplius ꝙ̄ vigilantem videntur ciere. Mo-
tus igitur hauſti ſenſibus ⁊ viſa ex his concępta identi-
demqꝫ ad principium ſentiendi tranſfuſa:pręſenſionē
futurorꝫ dormientibus afferunt. Atqꝫ hęc ratio eſt:ꝙ̄-
obrem ſomnia hęc fatuis potius ꝙ̄ prudētibus pręheā
tur. Alioquin ſi deus nobis viſa hęc daret:non ſm quietē
⁊ noctu modo:ſed etiam diu ⁊ ſapientibus daret. Qō ſi
ita:vt diximus pręuidentur in ſomnis:futura ratio eſt:
vt contēptiſſimis qbuſqꝫ ſtolidiſſimiſqꝫ preſagiare con
tingat. Ineſt eniꝫ ijs mens ſilenta deſertaqꝫ ⁊ cogitatio
nibus vacua:qnarum plenus philoſophantium anim⁹
eſt:⁊ quarū agitatione ſolitarius ⁊ ocioſus eſſe nō ſiniť.

Quot ecſtatici futura pręuideant ⁊ quot de amicis ve
ra ſint ſępe ſomnia. Cap. IX.

QVoſdam ꝟo eſſe:qui quom exceſſu
mentis tentanť prędicāt
futura. Id cauſę eſt:ꝙ quom inteſtinis ⁊ ꝓ
prijs motibus non infeſtentur:eminus vel-
licantur:⁊ alienos excipiunt:ita vt eas ma-
xime ſentiant quę extrinſecus gerantur. Eſſe item ali-
quos quibus ſomnia de neceſſarijs ⁊ amicis certiſſime
eueniant:inde proficiſcitur ꝙ de neceſſarijs ſuis impē-
ſę ſollicitus quiſqꝫ eſt. Ut eniꝫ de lōginquo ij vice mu-
tua ſe agnoſcūt:ita motiones quę in corde ſeruantur re-
rum quas familiares charaſqꝫ habemus:notiores no-
bis ſunt ⁊ promptius ſe reddunt.

Quot melancholici:⁊ phanatici futura pręſentiant.
Cap. X.

MElancholici adeo pręnaturę ſuę
vehementia ſimiles
venatoribus videntur. Ut eniꝫ illi ⁊ conie-
ctatione ⁊ tęlo quaſi poſſident feram antꝙ̄
accedant manuqꝫ tollant:ita melancholici pernicitate
animi rapidi ⁊ precipites quaſi anticipant ⁊ anteuortūt
futura. Quod enim imaginationes in his volucres ⁊
deſultorię ſunt:ſęui pulſu excitę tāꝙ̄ ſigno dato ⁊ quę
his proximę ſunt:demumqꝫ vniuerſę prorumpunt.
Ut enim poemata. Philegidę:quia nec perſonarum
nec narrationum diſparilitate interpolantur:ſed con-
ſequentia annexaqꝫ ſunt:⁊ ſeriem quandaꝫ cohibilem
continent facile audimus ⁊ properātes abſoluimus:ac
ſi venerem quis a ꝑncipio diceret ⁊ aduſqꝫ exitum prę-
meret:ita inſani ⁊ fanatici viſiones ſuas quas perinde
colligatas continenteſqꝫ ⁊ permobiles habēt:celeriter
recurrūt:quo ſit vt ſilia percipiāt ⁊ ꝯtia lōge antea ꝓ-
uideāt vt iſtācia. Tanta porro in his ꝯcitatio eſt:vt mo
tus ij alio motu elidi aut ſufflaminari nō poſſint.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Quis artificioſiſſimus ſomniorum interpres ſit. Cap. XI.

Exquiſitiſſimus ꝟo ſomniorum coniector is qui ſimilitudines rerum acutiſſime poteſt perſpicere & diſcernere. Nam recta claraque ſomnia interpretari cuiuſuis eſt. Similitudines accipio quę nobis ſm quietem varię obijciuntur & velociſſimę tranſformantur: vt quę de rebus reſpondent in profluente. Si enim vehementior motus ſit: ſimulachra in eo veris rebus diſſimilia & tortuoſa redduntur. Idem in ſomno ſtatuimus. Si redundantior & concitatior materia ea ſit: quę a ſummo capite ad ima cordis defertur ſimilitudines expreſſę aut purę haberi nō poſſunt: quoniam multa cōmotio ſinceritatem ſomniorum confundit & conſtantiam viſionum intercipit. Nimirū vterque exercitatiſſimus & acerrimus fuerit: & qui formas illas in torrente prępoſteras incōditas diſtortaſque ſciat diſtinguere & veris exemplaribus reddere: vt hominis hanc: illam equi deſignet: quarum tamen neutra incolumis abſolutaque cernatur: & qui hoc ipſum pręſtare explanandis & explicandis inſomnijs poſſit: quid ſit ſomnus: & quid inſomnium: quāobrem vtrūque animantibus iunctum. Item qualiſnam diuinatio ea ſit: quę proficiſcatur ex ſomnijs: dictum iam eſt. Nunc de cōmuni animalium motu agendum videtur.

EINIS.

¶ Acutiſſimi Philoſophi Themiſtij peripatetici nobiliſſimi expoſitiones in Poſteriora Ariſtotelis. In phyſica. In libros de anima. In cōmētarios de Memoria & Reminiſcētia. De Somno & Vigilia. De inſomnijs. De diuinatiōe per ſomnū: Interprete Hermolao Barbaro: feliciſſime expliciunt q̄ diligentiſſimę caſtigatę. Venetijs ꝟo impreſſę fuerunt ſumptibus Heredum quondam domini Octauiani Scoti ciuis Modoetienſis: ac ſociorum. Anno ſalutis Dñice. 1527. Die p°. Iulij.

Regiſtrum

✠ a b c d e f g h i k l m n

Omnes ſunt quaterni preter ✠ & m / qui ſunt duerni / m ꝟo ternus.

361
K.F

Digitized by Google